

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KÂBİLÎ’NİN “SULTÂN-I HÛBÂNA MÛNÂSİB
EŞ‘ÂR” ADLI ŞİİR MECMUASI

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Mehmet GÜRBÜZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

ANKARA
2011

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KÂBİLÎ’NİN “SULTÂN-I HÛBÂNA MÛNÂSİB
EŞ‘ÂR” ADLI ŞİİR MECMUASI

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Mehmet GÜRBÜZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

ANKARA
2011

ONAY

Mehmet GÜRBÜZ tarafından hazırlanan “*Kâbilî’nin “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş’âr” Adlı Şiir Mecmuası*” başlıklı bu çalışma, 18 / 11 / 2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim* dalında *Doktora* tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İ m z a]

.....

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

ÖNSÖZ

Hemen hemen bütün kütüphanelerde bir örneği görülebilecek olan şiir mecmuaları, edebiyat araştırmalarının farklı şubeleri için önemli kaynaklardır. Mecmualar, mecmua yazarının beğendiği şairlerin şiirlerinden seçkileri barındıran bir güldeste niteliğindedirler. Bu yönleriyle de dönemin estetik algılayışının bir göstergesidir. Diğer taraftan şiir mecmuaları, tezkirelere girmemiş pek çok şairi unutulmaktan kurtaran kaynak eserlerdir. Yine, şairlerin divanlarının doğru metinlerinin oluşturulabilmesinde tenkitli yayın çalışmalarının en önemli başvuru kaynakları arasında yer alırlar. Bu yönleriyle edebiyat eleştirisine ve edebiyat tarihine katkıda bulunurlar. Kimi şiir mecmuaları ise şairlerin hayatları hakkında bilgiler barındırmaları ve şairlikleriyle ilgili değerlendirmeler içermeleriyle biyografi açısından da önemlidirler.

Bütün bu işlevsellikleri düşünüldüğünde, mecmualar bu güne kadar yeterince üzerinde durulmamış bir alana karşılık gelmektedir. Bu konudaki son derece sınırlı bir kaç teorik çalışmanın dışında çoğunlukla mecmualar, divan, mesnevi gibi metin neşri çalışmalarına hizmet etmeye yönelik olarak kullanılmıştır. Mecmualar üzerine yapılan -kütüphanelerdeki külliyyatın hacmi düşünüldüğünde- az sayıdaki akademik çalışma ise metin neşri ağırlıklı bir bakış açısına dayanmaktadır. Mecmuaların ne olduğuna ya da ne olmadığına dair üretilen teorik bilgilerin azlığı, bu tür eserlere ait problemlerin çözüme kavuşturulabilmesini zorlaştırmaktadır.

Mecmua üzerine yapılacak çalışmalarda, mecmuaların oluşum süreciyle ilgili pek çok sorunun çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu noktada ilk akla gelen soru/sorun, çok çeşitli bilim/sanat dalı veya ilgi alanına ait bilgileri barındıran mecmuaların bunlardan hangisinin ilgi alanına girdiği ve bu çalışmayı kimin yapacağı ile ilgilidir. Her ne kadar geleneğin sürekliliği itibarıyla mecmualar edebiyat, özellikle de şiirle birlikte sıkça anılıyorsa da gökbilimi, tıp, dinî bilimler,

tarih, coğrafya gibi çok farklı alanlara ait bilgiler barındırmaktadır. Bir mecmuada böylesine birbirinden farklı bilgilerin bulunması eserin kimin tarafından, hangi yöntemle ele alınması gerektiği problemini ortaya çıkarmaktadır.

Diğer alanları bir kenara bırakarak şiir mecmualarına odaklanırsak burada da pek çok problem karşımıza çıkacaktır. Öncelikle kimi zaman birden fazla derleyicinin elinden çıkmış olmaları dolayısıyla farklı zamanlara ait farklı beğenilerin ürünü olan şiirlerin hangi yöntemle incelenmesi ve ortaya çıkan yığının nasıl değerlendirilmesi gerektiği sorgulanmalıdır. Daha geniş bir çerçeveden bakmaya çalıştığımızda ise şekil, içerik, sınıflandırma, kimi türlerle ilişkisi ile benzerlikleri, farklılıkları çerçevesinde soruların çeşitliliği ve sayısı artacaktır. Mecmuaların sunduğu bu birikim, edebiyat tarihi araştırmalarında kullanılabilir mi? Kişi, edebî muhit, dönem üslubu üzerine yapılacak çalışmalarda, şairler arasındaki etkileşimin boyutunu takip etmede bu malzeme nasıl kullanılabilir? Yapılacak tür, şekil, tema, tip gibi konularda yapılacak çalışmalara ne ölçüde katkıda bulunabilir? Biyografi çalışmalarına katkısı ne olabilir? Özellikle XVII. yüzyıldan itibaren bu biyografik malzemeye şiir örneklerinin sunuluş biçimi düşünüldüğünde mecmua ile tezkirelerin kesişme noktaları nelerdir? Eğer ortada bir kesişme varsa bunu nasıl değerlendirmek gerekir?

Bu türden soruları arttırmak mümkündür. Ancak bütün sorulara bulunacak cevaplar ya da sorunlara getirilecek çözüm önerileri ne olursa olsun, mecmuaların içerdikleri bilgilerin doğruluğu konusundaki şüpheler, bunların uygulamaya aktarılmasının önündeki en önemli engel olacaktır. Derleme yöntemiyle meydana getirilen mecmuaların kimisi, halk edebiyatı geleneği içerisinde oluşturulan cönkler gibi sözlü geleneğe dayanır. Sözlü gelenekte dolaşıma girmiş bir şiiri duyan mürettip daha sonra –gerektiğinde başvurmak amacıyla– defterine kaydeder. Bu şekilde her türden bilginin kaydedildiği defter zamanla genişleyerek son şeklini alır. Bu süreçte ya sözlü gelenek içerisinde ya da mürettibin yazıya geçişi sırasında şiirin kimi

yerleri ve/veya şairi karıştır. Bu türden yanlışlıkların metin neşri sırasında günümüz araştırmacılarını yanılgıya sevk etmesi ihtimali oldukça yüksektir. İşte bu ihtimal mecmuaların içerdikleri bilgilerin doğruluğunu şüpheli duruma sokmuştur.

Bütün bu sorunlarına rağmen mecmualar, kültür, edebiyat tarihi, biyografi, metin neşri gibi konularda yapılacak olan çalışmalara katkı sağlama potansiyelleri olduğu için üzerinde çalışma yapmaya değer eserlerdir. Bu düşüncelerle XVI. yüzyıl şairlerinden Kâbilî'nin derlediği “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş‘âr” adlı şiir mecmuasını tezimiz için çalışma konusu olarak belirledik. Yaptığımız katalog taramaları sonucunda mecmuanın tek nüshasının, Millet Kütüphanesi 34 AE Manzum 744-745 numaralara kayıtlı olan iki ciltlik eser olduğunu tespit ettik. Eser sevgilinin güzellik unsurları ile aşkın diğer figürleri olan âşık ve rakip üzerine yazılmış şiirleri toplamakla tematik bir şiir mecmuası, şiirlerin matla beyitlerini toplamakla da bir matlalar mecmuasıdır.

Çalışmamız, mecmuanın metninin kurulması, mürettibin ve mecmuaya matla‘ları alınan şairlerin kimliklerinin tespit edilerek biyografilerinin oluşturulması ve bu bilgilerin takdim edildiği bir dizinin hazırlanması, şekil ve içerik incelemeleri, mecmuanın özellikleri ve geleneğin süreç içerisindeki durumu üzerine değerlendirmeler yapılması gibi konu başlıklarından oluşmaktadır.

Giriş bölümünde “mecmua” teriminin kazandığı anlamlar verilip şekil ve içerik özellikleri hakkında değerlendirmeler yapılarak edebî gelenek içerisinde üstlendiği roller üzerinde durulmuştur.

Birinci bölüm, mecmua üzerinde yapılan inceleme çalışmalarına ayrılmıştır. İlk olarak nüsha tanıtımı yapılmış, eserin genel özellikleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra mecmuanın mürettibinin kaynaklarda yer alan iki Kâbilî'den hangisi olduğu konusunda sorgulamalara gidilmiş ve kaynaklarda hiçbir bilgi bulunmayan edebî yönü ile ilgili olarak mecmuadaki beyitlerinden hareketle tespitler yapılmıştır. Sonrasında mecmuanın tertip tarihi, mürettibin şair tercihleri, eserin biyografik

değeri üzerine birtakım değerlendirmeler sunulmuştur. İçerik üzerine tespitler başlığı altında da mecmuadaki beyitlerin sınıflandırılması, sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşan imaj dünyası ile bu imajların Fars edebiyatından başlayarak Türk edebiyatında ele alındığı eserlerle bu yolda oluşan gelenek ve tarihsel süreçte bu geleneğin hangi değişim aşamalarından geçtiği araştırılmıştır. Yine bu imajların işleniş biçimlerinden hareketle Türk-Fars edebiyatlarındaki ve daha özelde şairler arasındaki etkileşim tartışılmıştır. Özellikle içerik üzerine yapılan sorgulamaların sonucunda elde edilen verilerden hareketle eserin mecmua geleneği içerisindeki konumu üzerinde durulmuştur. Son olarak da mecmuanın üzerine kurulduğu sevgilinin güzellik unsurları ile âşık ve rakibin beyitlerdeki işleniş biçimleri, yaptığımız fişleme çalışmasının ışığında, daha önce yapılmış divan tahlili çalışmalarında belirlenen yöntemle tahlil edilmiş ve elde ettiğimiz veriler örneklerle desteklenmiştir.

İkinci bölümde ise mecmuanın metni sunulmuştur. Metinden önce nüshanın imla özellikleri ile bizim metni ortaya koyarken izlediğimiz yöntem hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın sonunda şairler dizini yapılmıştır. Bu dizinde şairler hakkında mecmuada ve kaynaklarda yer alan bilgiler verilmiş, şairlerin matlalarının sayıları, mecmuadaki numaralarıyla birlikte kafiye/redifleri gösterilmiştir. Böyle bir dizin oluşturmak, şairlerle birlikte beyitleri de şairlerine göre tanıf etmeyi amaçladığından okuyucu için kolaylık sağlamakla birlikte hazırlanma aşamasında son derece zahmetli bir ayırma sürecini gerektirmiştir. Ancak sayısı 750’yi bulan şairlerin, özellikle de aynı mahlası taşıdığı halde haklarında ayırıcı bir bilgi bulunmayan şairlerin kimlikleri konusunda ve hangi beytin hangi şaire ait olduğunun tespiti noktasında zorluğun yanında kimi şüpheler de ortaya çıkmıştır. Biz, bu tür durumlarda en olası tercihi yapmakla birlikte, şairin biyografik bilgisinin hemen

altında tereddütlerimizi ortaya koyduk ve bu tespitin şüpheyile karşılanması gerektiğini ifade eden bir ihtiyat kaydı düşerek okuyucuyu uyarmayı hedefledik.

Çalışmalarım sırasında bana büyük bir destek veren, bu zorlu süreci sabırla ve başarıyla yöneten aileme sonsuz teşekkürler ediyorum ve onlardan çaldığım zamanları telafi edebilmeyi umuyorum.

Tezimin konu tespiti aşamasında bizi eserden haberdar etme nezaketi gösteren ve sonrasında sonsuz bir sabırla ilgilenip değerli görüşleriyle yolumu aydınlatan kıymetli bilim insanı Prof. Dr. Günay KUT’a, karşılaştığım her türlü problemin çözümünde hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan sayın hocam Doç. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR’a, maddî/manevî desteğini hep hissettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet MERMER’e, meselenin nasıl ele alınması gerektiği konusundaki dikkatleri için saygıdeğer hocam Prof. Dr. Cemal KURNAZ’a, Farsça beyitlerin çözümünde yardımlarını gördüğüm Doç. Dr. Fatih USLUER’e ve Yrd. Doç. Dr. M. İbrahim YILDIRIM’a, Arapça beyitlerin/ibarelerin çözümünde yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Ali İhsan OKUR Beyefendi’ye teşekkür ederim. Ayrıca çalışmamın her aşamasında bana her türlü desteği veren, fikirleriyle tezime yön verip, yolumu aydınlatan çok değerli hocam Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK’a kendisinden öğrendiğim her şey için şükranlarımı sunarım.

Mehmet GÜRBÜZ

Ankara 2011

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	xiv

GİRİŞ

MECMUAÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

I. MECMUANIN TANIMI	1
II. TARİHSEL SÜREÇTE MECMUA GELENEĞİNİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ	3
III. MECMUALARIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ	5
IV. MECMUALARIN SINIFLANDIRILMASI MESELESİ	7
V. MECMUALARIN EDEBÎ GELENEK İÇERİSİNDEKİ ROLLERİ VE GÜNÜMÜZ ARAŞTIRMACISI İÇİN SUNDUĞU İMKÂNLAR	15

BİRİNCİ BÖLÜM

SULTÂN-I HÛBÂNA MÜNÂSİB EŞ'ÂR

ADLI MECMUA ÜZERİNE TESPİTLER

I. GENEL BİLGİLER	18
II. MECMUANIN MÜRETTİBİ	22
A. Edebî Kişiliği	24
III. MECMUANIN TERTİP TARİHİ	28
IV. MÜRETTİBİN ŞAİR TERCİHLERİ	29

V. ESERİN BİYOGRAFİK DEĞERİ	30
A. Şair Tanıtımında Verilen Bilgiler	31
1. Biyografik Bilgi ve Değerlendirmeler	32
a. Şairin Kimliği	32
b. Mekân	33
c. Zaman	34
ç. Aile, Soy ve Akrabalık	34
d. Meslek	35
e. Bir Zümreye Ait Olma	35
f. Fiziksel Görünüm ve Kişilik Özellikleri	36
2. Edebî Kişilikle İlgili Bilgi ve Değerlendirmeler	36
a. Şair ve Çevresi	37
(1) Toplumun Beğenisinin Dile Getirilmesi Suretiyle Yapılan	
Değerlendirmeler	37
(2) Söz Konusu Şairin, Şairler Zümresi İçerisindeki Konumunun	
Belirtilmesi Şeklinde Yapılan Değerlendirmeler	37
(3) Başka Bir Şaire Kıyas Yoluyla Yapılan Değerlendirmeler	38
b. Şairin Üslubuna Yönelik Değerlendirmeler	38
3. Esere Yönelik Bilgi ve Değerlendirmeler	39
B. Şairlerin Tanıtımında İzlenen Yöntem	39
VI. İÇERİK ÜZERİNE TESPİTLER	42
A. Eserdeki Beyitlerin Sınıflandırılması	44
B. Mecmuada İşlenen Unsurlar Etrafında Oluşan İmajlar Dünyası	45
C. İmajlar Etrafında Şair Etkileşimleri	53
Ç. İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı	59
D. Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri	61
VII. MECMUADA İŞLENEN UNSURLARIN TAHLİLİ	65
A. Sevgili	66

1. Umumi Olarak Sevgili.....	66
2. Sevgili İle İlgili Benzetme Unsurları.....	69
a. Gül, Gonca.....	69
b. Servi.....	72
c. Fidan (Nihal).....	73
ç. Mushaf.....	73
d. Güneş	74
e. Mah	75
f. Melek, Peri.....	77
g. Kâbe, Kible, Secdegâh	77
ğ. Padişah, Sultan.....	78
h. Bahar, Badem	79
ı. Sanem, Put.....	80
3. Sevgilinin Güzellik Unsurları	81
a. Dudak	81
(1)Umumi Olarak Dudak:.....	81
(2) Dudak İle İlgili Benzetmeler	92
i. Şeker (Kand, Sükker), Bal (Şehd), Gül-be-şeker, Şerbet (Gül-şeker), Helvâ, Pâlûde.....	92
ii. Dürr (İnci),Gevher, La‘l, Yakût, Mercân:	96
iii. Tûtî	99
iv. Su (Âb), Çeşme, Zülâl	100
v. Gül, Gül Yapağı, Gonca	101
vi. Şarâb (Bâde), Kadeh (Câm).....	102
vii. Güher, Hokkâ, Hâtem (Mühr).....	103
viii. Râhat-ı Rûh, İlaç (Em)	105
ix. Esrâr (Beng), Macûn	106
x. İsâ (Mesîh), Hızır, Lokmân, Muhyî	106

xi. Fıstık (piste), Hurma, Şeftâli.....	110
xii. Tuzluk (Nemekdân).....	111
xiii. Âyet.....	111
b. Boy.....	112
(1)Umumi Olarak Boy.....	112
(2) Boy İle İlgili Benzetmeler.....	115
i. Servi (Serv).....	115
ii. Tubâ, Sidre.....	118
iii. ‘Ar‘ar, Sanavber, Şimşâd	119
iv. Fidan (Nihal).....	121
v. Hz. Muhammed’in Sancağı	122
vi. Ney şeker (Şeker Kamışı).....	122
c. Kaş-Kirpik-Göz	123
(1)Umumi Olarak Kaş-Kirpik-Göz.....	123
(2) Kaş- Kirpik- Göz İle İlgili Benzetmeler	131
i. Yay (Kemân), Kılıç (Tiğ, Şemşir), Nîze (Mızrak), Tîr (Ok, Hadeng)	131
ii. Kurban Ayı, Kurban Bayramı.....	134
iii. Merdiven (Nerdbân).....	134
iv. Nâme.....	134
ç. Hat.....	135
(1)Umumi Olarak Hat	135
(2) Hat İle İlgili Benzetmeler.....	139
i. Çemen, Sebze, Benefşeâr.....	139
ii. Hızır, Hz. İsa (Mesih).....	139
iii. Ayet, Besmele, Tefsir.....	141
iv. Ecel, Can, Sonsuz Hayat, Kıyamet	142
v. Sipahi, Karınca, Duman, Fitne, Mektup.....	143

d. Saç.....	144
(1)Umumi Olarak Saç	144
(2) Saç İle İlgili Benzetmeler.....	144
i. Sünbül.....	144
c. Yanak	145
(1) Umumi Olarak Yanak.....	145
(2) Yanak İle İlgili Benzetmeler	145
i. Gül.....	145
ii. Lale.....	146
4. Sevgiliye Ait Diğer Unsurlar	146
a. Şive ve Naz.....	146
b. Gam ve Gussa.....	154
(1) Umumi Olarak Gam ve Gussa.....	154
(2) Gam ve Gussanın Benzetildiği Unsurlar.....	158
i. Ateş.....	158
ii. Vadi	158
c. Hamam	158
ç. Kûy-ı Yâr.....	161
(1) Umumi Olarak Kûy-ı Yâr	161
(2) Kûy-ı Yâr İle İlgili Benzetmeler.....	164
i. Ka'be, Merve, Mescîd-i Aksâ, Kible, Secdegâh.....	164
ii. Cennet, İrem.....	165
iii. Saray.....	166
iv. Bostan, Dergâh, Dârü'ş-şifâ.....	166
v. Gül.....	167
d. Saz ve Söz	167
(1) Umumi Olarak Saz ve Söz	167
(2) Saz ve Söz İle İlgili Benzetmeler	170

i. Musîkî Aletleri	170
ii. Makamlar	172
B. Âşık	173
1. Umumi Olarak Âşık	173
2. Âşık İle İlgili Benzetme Unsurları	177
a. Bülbül	177
b. Mecnun, Ferhat	178
c. Dolap	180
3. Âşığa Ait Diğer Unsurlar	181
a. Âh	181
(1) Umumi Olarak Âh	181
(2) Âh İle İlgili Benzetme Unsurları	181
i. Ateş, Duman	181
ii. Asker (Leşker), Ok	182
iii. Bülbül, Kebud, Sümbül	182
b. Hane	183
(1) Umumi Olarak Hane	183
(2) Hane İle İlgili Benzetme Unsurları	185
i. Cennet	185
ii. Külbe-i Ahzân	187
C. Rakîb	188
1. Umumi Olarak Rakîb	188
2. Rakîb İle İlgili Benzetme Unsurları	195
a. Köpek (seg, it)	195
b. Diken (Hâr)	196
c. Şeytân, Kâfir, Dev	197
ç. Akrep, Har (Eşek), Zag (Karga)	198

SONUÇ	201
KAYNAKÇA	206

İKİNCİ BÖLÜM

A. NÜSHANIN İMLÂ ÖZELLİKLERİ.....	221
B. METİN TESPİTİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR	223
C. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	226
Ç. METİN.....	227
SULTÂN-I HÛBÂNA MÜNÂSİB EŞ‘ÂR	228
La‘l-î Rengîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Latîf	229
Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûların Tîr-i Cefâsıdur	335
Leylî vü Mecnûn	429
Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş‘âr Budur.....	535
Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidür Bu	565
Rakîb-i Rû-Siyehle Hâsılı Ağyâr Faslıdur.....	608
Âftâb u Mâh Vafında Metâlî‘ Faslıdur	702
Serv Faslıdur Bu Meclis-i Kadd-i Cânân	819
Hâne vü Kâşâneye Lâyık Olan Eş‘ârdur	899
Tîg ü Hancer Faslıdur Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr.....	947
Fasl-ı Sâz u Söz [ü] Makâmât.....	1019
Hammâm-ı Pür-Safâya Münâsib Olan Eş‘âr Budur ki Zîkr Olunur	1057
Hat-ı Müşgîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Safâ	1083
Nigâr-ı Nâzenîn Faslı Bu Meclis	1179
Fasl-ı Âh-ı Pür-Sûz	1223
Kûy-ı Cânâna Münâsib Olan Ebyât-ı Latîf.....	1332

DİZİN.....	1413
ÖZET	1519
ABSTRACT	1521

KISALTMALAR

A : Ahdî Tezkiresi

AÇ : Âşık Çelebi Tezkiresi

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.m. : Adı geçen makale

a.g.t. : Adı geçen tez

B : Beyânî Tezkiresi

bkz. : Bakınız

Bt. : Beyit

d. : Doğumu

DEİS : Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü

C. : Cilt

G : Gazel

H. : Hicrî

Haz. : Hazırlayan

HÇ : Hasan Çelebi Tezkiresi

K : Kaside

KA : Kâmusü'l-a'lâm

Kt. : Kıt'a

L : Latîfî Tezkiresi

M. : Milâdî

md.	: Madde
Mf.	: Müfred
Mr.	: Murabba
Mt.	: Matla‘
Nz.	: Nazm
OM	: Osmanlı Müellifleri
ö.	: Ölümü
R	: Riyâzü’ş-şu‘arâ
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SL	: Sâlim Tezkiresi
SO	: Sicill-i Osmânî
TN	: Tuhfe-i Nâ’ilî
tsz.	: Tarihsiz
TŞM	: Tezkîretü’ş-şu‘arâ-yı Mevleviyye
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

I. MECMUANIN TANIMI

Sözlük anlamı itibarıyla “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi”¹ gibi karşılıkları olan mecmua kelimesi, yazılı eser verme geleneği içerisinde özel bir terim anlamı kazanmış, oldukça geniş ve yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Genel anlamıyla mecmua kelimesi, değişik ilgi alanlarından pek çok farklı malzemeyi ihtiva etmeleriyle meydana getirildikleri dönemin tarihine, inanç ve değer yargılarına, sosyal ve kültürel yapısına ışık tutacak nitelikteki eserleri tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Daha özelde şiir mecmuaları ise çoğunlukla kendileri de şair olan müretteplerce, onların kişisel zevklerine göre derlenmiş farklı tür ve şekildeki şiirleri içinde barındıran eserlerdir².

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki çok farklı ilgi alanlarına ait konulardan seçilmiş nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır. Bu gelenek içerisinde üretilmiş eserlerin en belirgin özelliği ve ortak noktası “derleme” faaliyetiyle oluşturulmuş olmalarıdır. Bu derleme faaliyeti, “mürettip” (derleyici/derleyen) tarafından –onun kişisel ilgi alanı ve beğenileri temelinde- coğrafyadan dinî bilimlere, tarihten tıp bilimine, edebiyattan gökbilimine kadar birbirinden çok farklı bilim/sanat dalları ya da ilgi alanlarına ait – çoğunlukla- sözlü veya yazılı gelenekte dolaşımda olan birikim içerisinde yürütülür. Yapılan bu derleme kimi zaman uzun yıllar alır hatta tek bir mürettibin ömrünün

¹ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, İkdâm Matbaası, İstanbul, 1317, s. 1293; Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 1993, s. 596.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Günay Kut, “Mecmua”, **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergah Yay., C. 6, s.170-173.

kifayet etmeyip sonraki kuşaklara devredildiği durumlar da görülebilir. Eser son şeklini aldıktan sonra da yüzyıllar içerisinde okuyucular tarafından yapılan eklemelerle genişleyebilir.

Mecmualarda bu derleme faaliyetinin ne şekilde gerçekleştirildiğine ilişkin bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak bu seçimin çoğunlukla cönklerde olduğu gibi sözlü gelenekte dolaşıma girmiş şiirler arasından yapıldığı söylenebilir. Mecmualarda görülen şair, mısra, kelime yanlışlıkları/farklılıkları böyle bir tespit yapmamıza imkân tanımaktadır. Bunun yanında divan nüshaları, tezkireler ve başka mecmualar gibi yazılı kaynaklardan da seçme faaliyetinde, en azından derlenen şiirlerin kontrolleri sırasında yararlanıldığını söyleyebiliriz. Tekirdağlı Şehrî'nin mecmuasını oluştururken bu tür yazılı kaynaklardan özellikle de Hasan Çelebi Tezkiresi'nden yararlandığı ³, Kâbilî'nin mecmuasına aldığı şiirleri yazılı kaynaklardan teyit ettiği, Recâizâde Ahmed Cevdet'in, *Nevâdirü'l-Âsâr Fî Mütâla'ati'l-Eş'âr* adlı derlemesini yaparken aynı şekilde yazılı kaynaklardan yararlandığı ⁴, Bursalı Mehmed Tâhir'in *Müntehât-ı Mesâri' ve Ebyât* adlı derlemesinde şiirlerin doğru şekillerini ve kime ait olduğunu tespit etmek için çaba sarfettiği ⁵ bilinmektedir. Bu örnekler yazılı kaynakların mecmuaların tertibi sürecinde etkin bir şekilde kullanıldığını göstermektedir.

Burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus da mecmuaların derlenme sebepleridir. Her bir mecmua için ayrı ayrı sebepler türetmek mümkün olsa da bunları iki ana başlıkta toplamak mümkündür; kişisel sebepler, toplumsal sebepler. Derleyicinin bu noktadaki tercihi mecmuasının da şekil ve içerik özellikleri üzerinde büyük oranda belirleyici olacaktır. Kişisel kaygılarla oluşturulmuş mecmualar

³ Ramazan Bardakçı, **Bir Şiir Mecmuası ve Divan şiirinde Mazmun Kavramı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 2002, s. 18-19.

⁴ Recâizâde Ahmed Cevdet, **Nevâdirü'l-Âsâr Fî Mütâla'ati'l-Eş'âr**, (Haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu-Mehmet Sarı), Anıl Matbaa, Ankara 1998, s. 2.

⁵ Bursalı Mehmed Tahir, **Müntehât-ı Mesâri' ve Ebyât**, (Haz. Orhan Kemal Tavukçu), Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Yay., Erzurum 1997, s. 1.

derleyicinin kendisi için tuttuğu not defteri durumunda olduğundan çoğunlukla düzensiz, birbiriyle alakasız her türden bilginin bulunduğu mecmualar görünümündedir. Kimi mecmualarsa şairleri ve şiirleri unutulmaktan kurtarmak -ve belki de bu söylemin arka okuması olarak- bir edebî kanon oluşturarak⁶ okuyucu kitlesinin zevkine yön vermek gibi toplumsal kaygılarla derlenirler. Bu türden mecmualarsa çoğunlukla tek bir alana/konuya odaklanmış, daha düzenli ve sistemli bir çalışmanın ürünü olarak ortaya konulmuştur.

Mecmuanın oluşumunda mürettip, üretim yapan değil, üretilmiş olan malzemeyi seçen kişi durumundadır. Bu durumda, her ne kadar mecmua üzerine yapılan çoğu tanımlamada aksi söylene de ortada derleyiciye ait orijinal bir üretim olmadığı için mecmuanın bir telif eser ve tür olarak kabul edilmesi olası değildir.

II. TARİHSEL SÜREÇTE MECMUA GELENEĞİNİN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ

Mecmuaların ilk örnekleri hadis derlemeleri sırasında, sahife, cüz ve kitap adlarıyla ortaya çıkmıştır. Her ne kadar adları mecmua olmasa da yukarıda bahsettiğimiz üzere bu eserlerin merkezinde de derleme faaliyeti olduğu için bunları mecmuaların ilk örnekleri olarak kabul etmek doğru olacaktır. Bu ilk ve tek bir alana hitap eden basit örneklerden sonra tarihsel süreçte mecmualar, farklı ilgi alanlarına hitap eden malzemelerle zenginleşmiş, amaç ve yöntem bakımından farklılaşmış ve daha karmaşık bir yapıya bürünerek kendi geleneğini oluşturmuştur.

Esasen Arap edebiyatında şiir derleme faaliyetlerinin ilk örnekleri cahiliyye döneminde görülmeye başlamıştır. Arap toplumunda şiirin toplum hayatında önemli

⁶ Mecmuaların kanon oluşturma amacı taşıyabilecekleri tespiti için bkz. Hatice Aynur, “Mecmû’a’dan Müntehebât’a Geçiş Örneği Olarak Müntehebât-ı Mîr Nazîf”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 2: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar I*, 24 Nisan 2006, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2007, s. 100.

bir yeri oluşu şiirin yazılı ve sözlü hafızada kayda geçirilmesinde etkili olmuştur. Sözlü hafızaya aktarılan şiirlerin nesiller arasında aktarımının yaygın bir gelenek halini alması, mecmua geleneğinin oluşumunu hazırlayan bir etken olmuştur. Bu gelenek, Arap toplumundaki kabile anlayışının toplumsal yaşam içindeki önemi ve işlevselliğiyle birleşince kabile şairlerinin şiirlerini ezberleyen ravilerin ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Buradaki farklı şairlerin şiirleri ezberleme anlayışı, mecmuaların ayırıcı özelliklerinin başında gelen “derleme” faaliyetini karşılamaktadır. Sonraki süreçte sözlü gelenekte dolaşımda olan bu şiirlerin yazıya geçirilmesi söz konusu olmuştur. Bu süreç de mecmua oluşturma geleneğini meydana getirmiştir. Eski Arap şiirinin en güzel kasidelerinden seçilmiş olan *el-Mu‘allakat*, bilinen ilk derlemedir. Bunun dışında Arap edebiyatına ait günümüze ulaşmış mecmua örnekleri H. II/M. VII. yüzyıla aittir. Ebû Sa‘id es-Sükkerî’nin yüzyılın ikinci yarısında derlediği bir mecmua ile Mufazzal ez-Zabbi’nin H.168/M.785 tarihinde tertip ettiği *el-Mufazzaliyât* adlı mecmua bunlardandır.⁷

Arap edebiyatında şekil ve içerik özellikleri bakımından genel çerçevesi belirlenen mecmua geleneği Fars ve Türk edebiyatlarında değişip gelişerek kendi formunu oluşturmuştur. Türk edebiyatında ilk örneği XV. yüzyılda görülen mecmua oluşturma anlayışı son döneme kadar rağbet edilen bir gelenek olmuştur. Mecmua derleme, özellikle XVI. yüzyılda moda haline gelmiş ve bu dönemde çok sayıda örnek verilmiştir.

Türk edebiyatında mecmualar, başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilâç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı

⁷ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Nihat Çetin, **Eski Arap Şiiri**, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1973, s. 25-31.

farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.⁸

Arap edebiyatında ortaya çıkıp Fars edebiyatına oradan da Türk edebiyatına geçen mecmua tertip etme anlayışı, divan edebiyatı geleneğiyle birlikte varlığını sürdürmüş Tanzimat döneminden itibaren değişen edebî anlayışın paralelinde önce mütehabata⁹ daha sonra da antolojiye¹⁰ doğru evrilen bir sürece girmiştir.

III. MECMUALARIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ

Mecmuaları karşılamak için kullanılabilecek tek ve değişmez bir şekil ya da içerik tanımlaması üretebilmek olası değildir. Zira bu konuda divan tertibi ya da mesnevi yazımında olduğu gibi geleneğin belirlediği bir sınırlandırma yoktur. Mecmuaların şekil ve içeriği üzerinde mürettip belirleyici konumdadır. Mecmua terimiyle karşılanan eserler derleme sürecinde bir not defteri durumundadır. Çoğu kez derleyici gündelik hayatın içerisinde karşılaştığı ve daha sonra kullanabileceğini düşündüğü her türden bilgiyi, kaynağına ve doğruluğuna bakmaksızın buraya kaydeder. Mürettibin hatta mürettiplerin yıllar içerisinde tuttıkları bu kayıtlarla mecmua bir eser görünümüne kavuşur ancak yine de oluşum süreci tamamlanmış olmaz. Çünkü mecmua, derleyiciye ait bir üretime dayalı olmadığından, sonraki

⁸ Mustafa Uzun, “Mecmua”, **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yay., Ankara, 2003, C. 28, s. 265. Her ne kadar bu ve başka tanımlamalarda mecmua bir tür, mecmualar da birer telif eser olarak kabul ediliyorsa da ortada derleyenin kendisine ait orijinal bir üretim olmadığı için mecmuanın “tür” ve “telif eser” olarak nitelendirilmesi ihtiyatla yaklaşılması ve yeniden sorgulanması gereken bir konudur.

⁹ Bu konuda yapılmış ayrıntılı ve tatmin edici bir çalışma için bkz. Hatice Aynur, “Mecmû’a’dan Müntehebât’a Geçiş Örneği Olarak Müntehebât-ı Mîr Nazîf”, s. 98-143.

¹⁰ Bkz. Hatice Aynur; “Cumhuriyet Dönemi Divan Şiiri Antolojileri”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 3: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar II*, 27 Nisan 2007, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2007, s. 58-109

dönemlerde de eser, okuyucular tarafından yapılan eklemelerle oluşumuna devam eder.

Bu karmaşık oluşum sürecinde mecmualar çoğunlukla mürettibinin eseri oluştururken güttüğü amaç ve takındığı tutumla ilişkili olarak oldukça karmaşık ya da son derece düzenli ve sistemli bir şekilde hazırlanmış olabilir. Kimi mürettepler, yukarıda bahsettiğimiz derleyicinin tutumuna karşıt bir durum oluşturacak şekilde, daha eserine başlamadan ne yapmak istediğinin bilincinde olarak derleme faaliyetini, amacına hizmet edecek şekilde ve eserine aldığı/alacağı bilginin doğruluğunu araştırarak gerçekleştirirler ve bu şekilde seçtikleri malzemeyi de yapmış oldukları sınıflandırma içerisinde uygun bir konuma yerleştirirler.

Derleyicinin takındığı bu tutum bugün o eserler üzerinde yapılacak çalışmalarda araştırmacıya izleyeceği araştırma yöntemini belirlemesi noktasında yardımcı olabilir. Örneğin araştırmacı, mecmuaların en sorunlu yönlerinden biri olan bilgilerin doğruluğu konusunda derleyicinin çalışmasındaki titizliğine bakarak bir fikre varabilir. Zira müretteplerin bu noktadaki tutumları daha ilk bakışta kendini gösterecektir.

Mecmuaların şekli konusundaki bu belirsizlik içeriğe gelindiğinde daha da karmaşık bir hal alır. Yine bu konuda da mürettibi sınırlayan onu belli bir alana/konuya yönlendiren bir sınırlama yoktur. Bu noktadaki tek belirleyici unsur, müretteptir ve o da tamamen kendi kişisel ilgi alanları, tercihleri ve beğenileriyle eserine dâhil edeceği malzemenin niteliğini kendisi belirler. Ortaya çıkan eser tek bir bilim/sanat dalına veya ilgi alanına ait malzemeyi barındırabileceği gibi birbirinden çok farklı alanlara ait bilgileri de içerebilir. Bunu mecmuanın müretteple birlikte bizatihi hayatın ve gündelik yaşamın içerisinde olan bir eser olmasıyla açıklamak mümkündür. Nasıl ki insanın yaşama becerisi birbirinden çok farklı alanlara ait bilgi, beceri ve deneyim gerektiriyorsa gündelik yaşamında derleyiciye eşlik eden mecmua da aynı nitelikte kayıtları içerecektir. Hasta olduğunda kullanmak üzere bir reçete

kaydedecek, hoşuna giden bir mısra, bir beyit yahut bir şiir duyduğunda aynı güzel duyguları tekrar yaşamak için onları eserine alacak, şaşırtıcı bir hadiseye şahit olduğunda tarihe kayıt düşmek için bir sayfaya yazıverecektir.

Bu malzeme çeşitliliği ilk bakışta bir zenginlik olarak görülse de –ki öyledir– bu bilgilerin kimin tarafından, hangi yöntemlerle inceleneceği konusunda ortaya çıkan belirsizlik mecmualar üzerine yapılan çalışmaların tıkanma noktalarındandır. Zira bu durumda araştırmacı kendisiyle doğrudan alakalı malzemeyi ele alıp değerlendirirken diğer alanlarla ilgili malzemeleri bir kenara bırakmak durumunda kalmaktadır. Bu kasıtlı bir tutum olmasa bile her alanın kendine ait farklı bir terminolojisinin ve veri inceleme yönteminin olması araştırmacıyı bu şekilde bir tutum takınmaya zorlamaktadır.

IV. MECMUALARIN SINIFLANDIRILMASI MESELESİ

Mecmua üzerine yapılan teorik çalışmalarda, eldeki mevcut eserlerden yola çıkılarak, bazı tasnifler yapılmıştır. Bunlardan A. Sırrı Levend'in içeriği esas alarak yaptığı sınıflandırmada mecmualar, ana hatlarıyla;

- 1) *Nazîre mecmuaları,*
- 2) *Meraklılarınca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirleri içeren mecmualar,*
- 3) *Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,*
- 4) *Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,*

5) *Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar* şeklinde sınıflandırılır.¹¹

Günay Kut'un sınıflandırması ise;

1) *Nazire mecmuaları,*

2) *Seçme şiir mecmuaları (mecnûa-i eş'âr, mecnûa-i devâvîn),*

3) *Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmualar (mecnûa-i edviyye, mecnûa-i tevârih, mecnûa-i mu'ammeyât, mecnûa-i münşe'ât, mecnûa-i resâ'il...)*

4) *Karışık, yani manzûm ve mensûr veya farklı dillerle yazılmış parçalardan oluşan mecmualar,*

5) *Derleyeni belli mecmualar (Ömer bin Mezîd – Mecmû'atü'n-Nezâ'ir, Eğirdirli Hacı Kemâl – Câmi'ü'n-Nezâ'ir, Edirneli Nazmî - Mecma'ü'n-Nezâ'ir, Pervâne Bey - Pervâne Bey Mecmû'ası, Budinli Hisâlî – Metâlî'ü'n-Nezâ'ir) şeklindedir.*¹² Bu sınıflandırma da içerik, şekil ve mürettip gibi ölçütlere göre yapılmıştır.

*İslam Ansiklopedisi'*nde yapılan “genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır” şeklindeki geniş kapsamlı tanımlama çerçevesinde mecmualar; *mecnû'atü'l-ehâdîs, mecnû'a-i fetâvâ, mecnû'a-i ed'îye, mecnû'atü'r-resâil, mecnû'a-i eş'âr, mecnû'a-i tevârih, mecnû'a-i fevâ'id* gibi içerik merkezli bir isimlendirme üzerinden daha genel bir sınıflandırılmaya tabi tutulmuşlardır¹³.

Yukarıdaki sınıflandırmalarda şiir mecmuaları, “nazire mecmuaları”, “şiir mecmuaları” ve “antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmuaları” başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ancak bu tasnif hem şekil olarak hem içerik olarak hem de

¹¹ Ağah Sırrı Levent, **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Yay., Ankara 1984, 166-167.

¹² Günay Kut, a.g.m., s. 170-171.

¹³ Mustafa Uzun, a.g.m., 265.

mecmuaların hazırlanış amaçlarını yansıtabilme bakımından mevcut mecmuaları kuşatacak nitelikte değildir. Nitekim mecmua üzerine yapılmış kimi çalışmalarda mevcut sınıflandırmaların kuşatıcılığı sorgulanmış ve bunlara eklemeler yapılmasının gerekliliği söz konusu edilmiştir¹⁴. Bu konudaki itirazlar sadece söylem olarak kalmamış şiir mecmualarının tasnifine yönelik öneriler de yapılmıştır. Örneğin Semra Tunç, Mevlevî şairlerin şiirlerinden oluşan bir mecmua ile ilgili çalışmasında, yukarıdaki tasnife “meşrebi aynı şairlere ait şiirlerin toplandığı mecmualar” olarak ayrı bir başlık ilave edilmesi gerektiği görüşünü dile getirir¹⁵. Hüseyin Ayan ise mecmuaların yazıldıkları bölgeye göre de tasnif edilebileceklerini, zira Orta Asya ve Anadolu’da kaleme alınan şiir mecmualarının muhteva ve şekil yönünden farklılıklar gösterdiklerini dile getirir¹⁶.

Bu örneklerde de görüldüğü üzere meseleye çok farklı açılardan yaklaşmak mümkündür. Ancak bizce mecmualarla ilgili yapılacak bir sınıflandırmada, mürettibin eser karşısındaki tavrı göz önünde bulundurularak, gerçekleştirdiği derleme faaliyetini yönlendiren etkenlerin belirlenmesi ve eldeki malzemelerin de bu etkenler üzerinden sınıflandırılması doğru olacaktır. Kendi zevkine göre örneklerinin en güzellerini seçme iddiasında olan mürettip, tema, şekil ve şairin kimliği gibi sınırlayıcı faktörlerin daralttığı belirli bir alan üzerinden seçkisini gerçekleştirir. Ya şiiri esas alarak, gazeller, kasideler gibi belirli nazım şekilleri içerisinde veya na‘tlar, mersiyeler gibi nazım türleri içerisinde kendince en güzel örnekleri seçer; ya da şairi hareket noktası kabul ederek şekil veya tema ayrımı gözetmeksizin belli

¹⁴ Bu tarz söylemler için bkz. Arzu Erpik, **Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 Numarada Kayıtlı Mecmû‘a-i Eş‘âr’ın 40b-80a Yapraklarının Tenkitli Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üni., İstanbul 2009, s. 1; Hüseyin Ayan, “Bir Şiir Mecmuasında Ahmet Yesevî.”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 1997, S. 3, s.79; Kezban Paksoy, **Mecmû‘a-i Fevâ’id Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2254 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üni., Kayseri 2006, s. 2; Semra Tunç, “Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2000, S.6, s. 106.

¹⁵ Semra Tunç, **a.g.m.**, s. 106.

¹⁶ Hüseyin Ayan, **a.g.m.**, s. 79.

bir zümre yahut coğrafyada yetişmiş şairlerin şiirleri içerisinde seçmeler yapar. Mevcut örnekler, bu ölçütler çerçevesinde şu şekilde sınıflandırılabilir:

Şiir Mecmuaları¹⁷

I. Nazire Mecmuaları

Birbirlerine nazire olarak yazılan şiirleri toplayan mecmualar bu kategoride değerlendirilmelidir. Söz konusu şiirlerin nazım şekilleri ve içerik özellikleri ne olursa olsun, derleme sürecinde mürettibi yönlendiren asıl saika bu şiirlerin birbirlerine nazire olarak yazılmaları olduğundan bu başlık altında değerlendirilmeleri daha doğru olacaktır. Benzer şekilde içerik ya da şekil bakımından ortak özellikler gösteren şiirlerin değerlendirilmesinde de asıl sorgulanması gereken husus, mürettibin hangi ölçüte göre derleme faaliyetini yaptığı olmalıdır. Bu sorgulama sonucunda ulaştığımız tespitlere göre de mecmuanın hangi başlık altında değerlendirilmesi gerektiğine karar vermek gerekecektir.¹⁸

II. Belirli Şairlerin Divanlarını/Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecmualar

Yine mürettibin beğenisi çerçevesinde belirlediği belli başlı birkaç şairin divanlarını ya da şiirlerini bir araya getirmeyi hedefleyen mecmualar bu başlık altında değerlendirilmelidir. Burada diğer mecmua çeşitlerinden farklı olarak seçki faaliyetinin merkezine şiirden çok şairin alınması söz konusudur. Bu tip mecmualarda genellikle mürettepler kendi beğendiği şairlerin şiirlerini bir araya

¹⁷ Sınıflandırma denememizde sadece örneği bulunan değil, bulabildiğimiz örneklerden hareketle var olması muhtemel kimi mecmua çeşitleri de sunulmuştur.

¹⁸ Kütüphanelerde pek çok örneği bulunan bu tür mecmuaların en bilinenleri, Ömer b. Mezîd'in *Mecmûâtü'n-nezâîr*'i, Eğirdirli Hacı Kemal'in *Câmîü'n-nezâîr*'i, Edirneli Nazmî'nin *Mecmaü'n-nezâîr*'i, Budinli Hisâlî'nin *Metâliü'n-nezâîr*'i, Pervane b. Abdullah'ın *Pervane Bey Mecmûası*'dır.

getirerek adeta yeni bir divan nüshası oluştururlar. Kimi zaman da şairlerin şiirleri içerisinde bir seçkiye giderler. Her iki koşulda da mecmuanın oluşumunda asıl belirleyici olan şairdir. Bu tür mecmualarda şiirlerin diziminde şairleri belirleyici konumdadır.¹⁹

III. Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecmuaları

Şiir mecmuaları, müretteplerinin ilgi alanlarına ve estetik beğenilerine göre seçilmiş farklı şekil ve türdeki şiirlerden oluşur. Eldeki seçme şiir mecmuaları çoğunlukla gazel, kıt'a, tercî-bend, terakib-bend gibi değişik nazım şekillerinden şiirleri ihtiva etmekle birlikte bunlardan farklı olarak tamamıyla ya da çoğunlukla tek bir nazım şekline odaklanan mecmualar da bulunmaktadır. Mürettebin seçimini yönlendiren etkenin nazım şekli olduğu düşünülüyorsa mecmuayı içerdigi nazım şekillerine göre şu alt başlıklarda değerlendirmek mümkündür:

1. Gazel mecmuaları (Mecmû'a-i Gazeliyyât)
2. Kaside mecmuaları (Mecmû'a-i Kasâid)²⁰
3. Müstezad mecmuaları²¹
4. Matla mecmuaları (Mecmû'a-i Metâli')²²

¹⁹ Bâkî, Emrî, Figânî, Hayâlî, Mesîhî, Necâtî, Rahmî, Riyâzî ve Zâtî'nin şiirlerinden seçkileri toplayan Süleymaniye Kütüphanesi 172 numaraya kayıtlı olan mecmua (bkz. Sabahat Ergin, **Mecmûatü'l-Eşâr (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2010.) ile Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 numarada kayıtlı olup Hayâlî Bey, Ulvî gibi şairlerin şiirlerinden seçkiler içeren mecmua (Eserin bir bölümü üzerine yapılan bir çalışma için bkz. Arzu Erpik, **a.g.e.**) bu başlık altında değerlendirilmesi gereken mecmualara örnektir. Kütüphanelerde çok sayıda bu tür mecmuayla karşılaşmak mümkündür.

²⁰ Bir örneği için bkz. Emire Sürmeli, **Mecmûa-i Kasâid-i Türkiyye [İnceleme-Metin (varak 108-206)]**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2003.

²¹ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

²² Eldeki bilgilere göre ilk matlalar mecmuası, Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı eseri olmalıdır. Bu özellikteki bir başka mecmua da XVII. asırda düzenlenmiş olan Budinli Hisâlî (ö.1062/1651)'ye ait *Metâlî'ü'n-Nezâ'ir* adlı mecmuadır (bkz. Bilge Kaya, **Hisâlî, Hayatı-Eserleri ve Metâlîü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi

5. Beyit mecmuaları (Mecmû‘a-i Ebyât)

6. Mısra mecmuaları (Mecmû‘a-i Mesari‘)²³

7. Farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmualar (Aynı anda birden fazla nazım şeklini içeren mecmualar bu başlık altında değerlendirilmelidir. Bu başlık, konu ortaklığı gözetilmeksizin veya şiirlerin nazire olup olmadığına bakılmaksızın sadece mürettibin beğenisi doğrultusunda seçilen farklı şekil özelliklerine sahip şiirleri kapsayacağından, başka tasniflerdeki “seçme şiir mecmuaları” maddesinin örneklerini “şekil” bakımından içermekte ve bu yönüyle de bu maddeyi geçersiz kılmaktadır.)²⁴

...

IV. Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan (Tematik) Şiir Mecmuaları

Mecmuaların büyük çoğunluğu farklı konulardaki şiirleri bir araya getirirken belli konulara odaklanmış şiirleri toplayan mecmualar da görülür. Tema esas alınarak hazırlanan mecmuaları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

1. Tarih Mecmuaları (Mecmû‘a-i Tevârîh)²⁵

2. Na‘t Mecmuaları (Mecmû‘a-i Nu‘ût)²⁶

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.). Tarih konulu başka bir matlalar mecmuası da A. Sırrı Levend’de kayıtlıdır (bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174), Ayrıca Recâizâde Ahmed Cevdet’in *Nevâdirü’l-Âsâr Fî Mütâla‘ati’l-Eş‘âr* adlı eserleri de son dönemde hazırlanmış matla mecmualarındandır (bkz. Recâizâde Ahmed Cevdet, **a.g.e.**).

²³ Recâizâde Ahmed Cevdet, **Zînetü’l-Mecâlis (Meclislerin Süsü)**, (Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu), Akademi Kitabevi, İzmir 1994.

²⁴ Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13461 numarada kayıtlı, gazel, mesnevi, kıt’a, matla, müfred, murabba, muhammes gibi farklı nazım şekillerinden şiirleri toplayan mecmua (bkz. Emrah Gündüz, **Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13461 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010.) ile Bursalı Mehmed Tahir’in aynı anda hem beyitleri hem de mısraları toplayan *Müntehabât-ı Mesârî‘ ve Ebyât* adlı seçkisi buna örnek olabilir. (bkz. Bursalı Mehmed Tahir, **a.g.e.**) Kütüphanelerde buna benzer çok sayıda mecmua örneğiyle karşılaşmak mümkündür.

²⁵ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

3. Muammâ Mecmuaları (Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât)²⁷

4. Lügaz Mecmuaları (Mecmû‘a-i Elgâz)²⁸

5. Medhiye Mecmuaları (Mecmu‘a-i Medâiyih)²⁹

6. Mersiye Mecmuaları

7. Şehrengiz Mecmuaları³⁰

8. Farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecmualar (Mürettibin seçimini bir tema doğrultusunda yaptığının belirgin bir şekilde anlaşıldığı durumlar için geçerli bir öneridir. Örneğin; mürettibin eserinin bir bölümünde tevhid konulu şiirleri toplarken başka bir bölümünde na‘t konulu şiirleri toplaması gibi. Bu başlık, şekil ortaklığı gözetilmeksizin veya şiirlerin nazire olup olmadığına bakılmaksızın sadece mürettibin beğenisi doğrultusunda seçilen farklı temalar etrafında oluşturulmuş şiirleri içereceğinden, başka tasniflerdeki “seçme şiir mecmuaları” maddesinin örneklerini “içerik” bakımından kapsamakta ve bu yönüyle de bu maddeyi geçersiz kılmaktadır.)³¹

...

²⁶ Üç örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 173.

²⁷ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

²⁸ Bir örneği için bkz. Agah Sırrı Levend, **a.g.e.**, 174.

²⁹ Sevgilinin güzellik unsurlarını işleyen şiirlerden oluşan mecmualar da bu başlık altında değerlendirilebilir. Eldeki bilgilere göre bu konuda tertip edilen ilk mecmua, Kâbilî’nin *Sultân-ı Hübâna Münâsib Eş‘âr* adlı eseri olmalıdır. Bu eserden sonra konu üzerine mecmua tertip etmek adeta bir gelenek hâlini almış ve farklı yüzyıllarda, tespit edebildiğimiz kadarıyla, başka mecmualar da oluşturulmuştur (Bkz. “Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri” başlıklı bölüm).

³⁰ Biri son dönemde hazırlanmış iki şehrengiz mecmuası bulunmaktadır. Bkz. Fatih Tıgılı, “Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi,” **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Vol. 2/4 (2007), s. 765; <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi6/50t%C4%B1%C4%9Fl%C4%B1fatih.pdf>, [10.08.2011].

³¹ Hisâlî’nin mecmuasını tema merkezinde oluşturduğu ve Allah’ın isimlerini, sıfatlarını anlatan beyitleri, Hz. Muhammet’le ilgili beyitleri, sevgilinin güzelliği, âşığına yüz vermemesi, dünyanın faniliği, dünyaya fazla bağlanmamak gerektiği gibi konuları işleyen beyitleri ayrı ayrı gruplandığı bilinmektedir (bkz. Bilge Kaya, **a.g.e.**, XV).

V. Şairlerin Aidiyeti/Mensubiyeti Esasına Göre Hazırlanan Mecmualar

1. Aynı Zümreye (tasavvufî oluşum, meslek grubu vb.) Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar³²

- a. Mevlevî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- b. Hurûfî-Bektâşî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar³³
- c. Enderun şairlerinin şiirlerini toplayan mecmualar
- ç. Kâtip zümresinden şairlerinin şiirlerini toplayan mecmualar
- ...

2. Aynı Coğrafyada ya da Aynı Şehirde Yetişmiş veya Milliyete Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar

- a. Azerî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- b. Kastamonulu şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- c. Fars şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar
- ...

Kütüphanelerimizdeki henüz gün yüzüne çıkmamış mecmualar üzerine çalışmalar yapıldıkça bu tür önerilerin artacağı muhakkaktır.

³² Bu başlık Semra Tunç'un önerisi esas alınarak açılmıştır (bkz. Semra Tunç, **a.g.m.**, 106.).

³³ Mevlevî şairlerin şiirlerini derleyen bir mecmua için bkz. Semra Tunç, **a.g.m.** Ayrıca Hurufî-Bektaşî şairlerin şiirlerini toplayan bir mecmua örneği için bkz. Orhan Kurtoğlu, "Hurufî-Bektaşî Edebiyatına Dair Bir Şiir Mecmuası," **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırmaları Dergisi**, S. 45 (2008), s. 25-35.

V. MECMUALARIN EDEBÎ GELENEK İÇERİSİNDEKİ ROLLERİ VE GÜNÜMÜZ ARAŞTIRMACISI İÇİN SUNDUĞU İMKÂNLAR

Mecmualar içerdikleri bilgilerle edebiyat araştırmalarının çeşitli dalları için kaynaklık edecek durumdadırlar. Şiir mecmuaları, edebiyat tarihi, biyografi, metin neşri gibi edebiyat araştırmalarının farklı dalları için önemli kaynaklardır. Bu alanların başında metin neşri çalışmaları gelmektedir³⁴. Bilindiği üzere divan edebiyatı çalışmaları, söz konusu edebî gelenek içerisinde üretilmiş olan metinlere dayanmaktadır. Bu çerçevede üretilmiş eserlerin sağlam metinlerinin ortaya konulmasından sonra bunlardan hareketle tür, şekil, tahlil, üslup gibi incelemeler yapılabilecektir. Tarihsel süreçte çeşitli sebeplerle pek çok yazma eserin tek nüshası ya da ikincil, üçüncül nüshaları yok olmuştur. Bunun dışında dönemin siyasal, sosyal şartları gereği ya da tamamen şairin bireysel tercihi olarak divan nüshalarına gir(e)memiş metinler bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda mecmualar şairin eseri için ya yegâne kaynak ya da nüsha karşılaştırması yapılabilecek ikincil bir nüsha durumuna gelmektedir.

Mecmuaların önemli katkılar yapabileceği diğer bir alan da biyografidir. Son zamanlara kadar bu konuya dikkat çekilmemişse de Prof. Dr. Mustafa İSEN adına yapılan biyografi konulu sempozyumda sunulan üç tebliğle mecmuaların bu yönüne dikkat çekilmeye çalışılmıştır³⁵. Kimi mecmualar, ilgili bölümde de ayrıntılı bir şekilde değineceğimiz üzere³⁶, XVII. yüzyıldaki “tezkiire” adıyla anılan biyografik eserler kadar sistemli ve kapsamlı biyografik bilgiler vermektedir. Bu bilgileri asıl değerli kılan şeyse tezkiirelerde ve başka biyografik kaynaklarda yer almayan pek çok

³⁴ Bu konuda kimi hususlara dikkat çeken önemli bir çalışma olarak bkz. Yaşar Aydemir, “Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”, *Bilig*, Güz 2001, S.19, s. 147-155.

³⁵ Bildiri metinleri için bkz. M. Fatih Köksal, “Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası, s.449-468, Mehmet Gürbüz, “Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları”, s.315-328; Yaşar Aydemir, “Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar”, s. 87-100; **Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı**, Grafik Yayınları, Ankara 2011.

³⁶ Bkz. “Eserin Biyografik Değeri” başlıklı bölüm.

şairi bugüne taşıması ya da şairler hakkında bilinmeyenleri gün yüzüne çıkarmasıdır. Yukarıda değindiğimiz üzere mecmuaların daha gündelik yaşamın içinden eserler olması, içerdikleri bilgilerin hayatın içinden bilgiler olmasını sağlarken toplumun nabzını tutabilme imkânı da sunar. Bu da şairleri gündelik yaşamdaki halleriyle, edebî muhiti ya da arkadaş grubu içindeki kimlikleriyle tanımamıza yardımcı olur³⁷.

Mecmuaların yukarıda bahsettiğimiz yönleri edebiyat tarihlerinin şairler hakkında doğru hükümler vermesinde yardımcı olur. Şairlerin o günün okuyucu kitlesi tarafından nasıl karşılandığını, edebî üretimlerinin hangi mahfillerde, kimler tarafından, ne ölçüde tüketildiğini ilk elden öğrenmemize yardımcı olabilir. Ancak bu verilerin doğru okunabilmesi ve ölçülebilmesi için bütün mecmua incelemelerinde geçerli olacak bir veri inceleme metodunun geliştirilmesi gerektirmektedir. Yine bu çerçeveden olmak üzere özellikle nazire mecmuaları şairler arasındaki etkileşimlerin ortaya çıkarılabilmesinde en önemli kaynaklardır.

Yine belli bir şairin ya da dönemin üslubu üzerine yapılacak çalışmalarda da mecmualar kaynak eser durumundadır. Aynı kültürel ortamı paylaşan şairlerin hem birbirleriyle olan ilişkilerini hem de okuyucu kitlesiyle olan ilişkilerini ortaya çıkartarak ön plana çıkan şairlerin hangi sebeplerle öne geçtiğini, yüzyıllar içerisinde bu pozisyonlarının ne yönde ve ne oranda değiştiğini tespit etmek hem kişi ve devir üslubunu hem de okuyucu kitlesinin edebî zevkini anlamaya yardımcı olacaktır.

Bütün bunların ötesinde şiir geleneğinin nasıl oluştuğunun ve metinlerarasılık bağlamında ortak temaların ya da mazmunların hangi edebî geleneklerde ne şekilde işlendiğinin, farklı dönemlerde hangi oranda değişiklik gösterdiğinin ipuçlarını da verir. Örneğin; üzerine çalıştığımız mecmuada klasik kültürün aşk anlayışı içerisinde sevgili, âşık, rakip algısının Türk ve Fars edebiyatlarına ne şekilde yansıdığını

³⁷ Bir edebî muhit içerisinde üretilen şiirlerden oluşan ve dolayısıyla da içerdği biyografik malzemeye şairleri bu dost meclisi içerisindeki halleriyle görmemize imkân tanıyan bir mecmua örneği için bkz. İncinur Atik Gürbüz, “Bir Şiir Mecmuasındaki Hicivli Söyleyişler”, **Turkish Studies**, Volume 6/2, Spring, 2011, s. 87-94.

görebilmek, bu edebî gelenekler arasındaki etkileşimleri okuyabilmek belli oranda da olsa mümkün olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
SULTÂN-I HÛBÂNA MÛNÂSİB EŞ‘ÂR
ADLI MECMUA ÜZERİNE TESPİTLER

I. GENEL BİLGİLER

Ispartalı Yâverîzâde Kâbilî tarafından derlenmiş olan “Sultân-ı Hûbâna Mûnâsib Eş‘âr” adlı şiir mecmuası, çoğunluğu XVI. yüzyıla ait Türk ve Fars 722 şairden seçilmiş 5515 beyitten oluşmaktadır³⁸. Beyitlerden 1046 tanesi Farsça, diğerleri Türkçedir. Eser, şekil özellikleri itibarıyla matlalar mecmuası, içerik özellikleri itibarıyla da tematik bir mecmua niteliğindedir.

Kâbilî’nin mecmuasının tespit edebildiğimiz tek nüshası, Millet Kütüphanesi 34 AE Manzum 744-745 numaralara kayıtlıdır. İki cilt halinde tertip edilmiş bu nüsha, 270 varaktan oluşmaktadır. Güzel bir talik hatla yazılmış olan mecmuanın, her iki cildi de sırtı bez kaplı ve karton ciltli olup ilk cildi mavimsi bir kâğıtla, ikinci cildi ebru kâğıtla kaplanmıştır.

Esere tasarım açısından bakıldığında, ilk bakışta oldukça sistemli bir şekilde oluşturulduğu göze çarpmaktadır. Baştan sona kadar sayfa düzeni, beyitlerin ve şair mahlaslarının yazılış biçimi, madde başlıklarının konumlandırılışı, seçilen beyitlerin kafiye harflerine göre sınıflandırılışı gibi şekil özellikleri bakımından değişmeyen bir düzenin varlığı dikkati çeker. İçerik olarak da şairlerin tanıtımında izlenen yöntem,

³⁸ Mecmua çoğunlukla gazellerin matla beyitlerinden oluşmaktadır. Ancak çeşitli araştırmalarda kullanılabileceği düşüncesiyle, tespit edebildiğimiz kadarıyla, başka hangi nazım şekillerinden beyitler seçildiği hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Buna göre 26, 157, 344, 345, 2468 numaralı beyitler kaside; 85, 107, 108, 320, 341 numaralı beyitler kıt’a; 414 numaralı beyit muhammes, 218 ve 336 numaralı beyitler müfred nazım şekillerinden seçilmiştir.

Ayrıca mecmuadaki beyitlerin tamamı matla beyti değildir. 157, 344, 345, 414, 795 numaralı beyitler matla beyti olmayıp şiirlerin ara beyitlerinden, 377 ve 421 numaralı beyitler de makta beyitlerindendir.

beyitlerin içerik bakımından sınıflandırılışı açısından da aynı düzen görülmektedir. Bu sistematik yapı mürettibin yaptığı/yapacağı derlemenin amaçları konusunda bilinçli olduğunu göstermektedir.

Her sayfada 13-15 beyit yer almaktadır. Bu beyitler, herhangi bir çizgi çekilmeden, a ve b mısraları yanyana yer alacak şekilde tek satıra yazılmıştır. Şairlerin mahlasları ve onlarla ilgili tanıtıcı ifadeler, beyitlerin başına çapraz bir şekilde yazılmıştır. Kimi bölümlerde ise mahlas, beytin üstüne yazılmıştır. Bu şekilde tasarlanmış bölümlerde şairlerle ilgili tanıtıcı ifadeler yer verilmemiştir. Yine bu bölümlerde yazı karakterinin de belli oranda farklılaştığı dikkati çekmektedir. Ancak bunların derleyici farklılığından kaynaklandığını düşünmüyoruz.

Sayfa kenarlarına ve esasen boş bırakılmış olan kimi sayfalara sonradan şiirler/beyitler eklenmiştir. Sayfa kenarlarına yapılan eklemeler beyittir. Bunların pek çoğu, ana metinle aynı kaleminden çıktığı için mürettibin eklediğini düşündüğümüz ve mecmuanın içeriğiyle örtüştüğü için de metne dâhil ettiğimiz beyitlerdir.

Eserin ciltlerinin başındaki, sonundaki boş sayfalara ve madde başlarının öncesinde boş bırakılmış sayfalarla başlıkların yazıldığı sayfalara sonradan şiirler ya da beyitler yazılmıştır. Bu çerçeveden olmak üzere 20a'da Şu'ûrî, Kara Ya'kûb-zâde Cemâlî (beytin başına önce Hâşimî-i Bagdâdî yazılmış daha sonra üzeri karalanmış), Tab'î Süleymân Efendi, Handânî Çelebi, Şöhretî [...] Çelebi ve Handânî Beg'e (2 adet) ait birer beyit, 20b'de Sâdık, Dürrî-i Kâtib ve Feyzî'ye ait birer beyit, 37a'da kime ait olduğu bilinmeyen bir muamma, 50b'de ve 68a'da kime ait olduğu bilinmeyen birer beyit, 68b'de kime ait olduğu bilinmeyen okunamayan bir beyit, 75b'de Medhî'ye ait biri Farsça 19 beyit, 76a'da kime ait olduğu bilinmeyen Farsça bir beyitle tercümesi niteliğindeki yine kime ait olduğu bilinmeyen (Kâbilî'ye ait olma ihtimali yüksek) başka bir beyit, 86a'da muhtemelen Hamdî'ye ait bir beyit, 126a'da kime ait olduğu bilinmeyen bir mısra, 138a'da kime ait olduğu bilinmeyen bir şiir, 152'de Bâlî Çelebi'ye ait 17 beyit, ikinci cildin başındaki boş sayfalarda Zâtî,

Hayâlî, Sabâyî-i(?) Bursevî, Subhî (3 adet), Sadâyî'ye ait birer beyit, 153a'da kime ait olduğu bilinmeyen Farsça bir beyit, 158b'de Hamdî'ye ait bir mısra, 167a'da Kesbî'ye ait bir tarih kıt'ası, 167b'de 'İşkî (3 adet), 'İlmî-i Nâzûk ve Câmî'ye (kendi yazısıyla) ait birer beyitle kime ait olduğu bilinmeyen 9 beyit, 168b'de Kesbî-i Edirnevî ve 'Azmî Efendi'ye (2 adet) ait birer beyitle kime ait olduğu bilinmeyen başka bir beyit ve iki kişinin ölümüne düşürülmüş tarih hesaplamaları ve mısraları, 169a'da kime ait olduğu bilinmeyen iki beyit, 192b'de Hayâlî'ye ait bir muaşşer, 210a'da Bâkî, Câmî, Nev'î Efendi ve 'Âlî'ye (2 adet) ait birer beyitle Farsça yarım bir mısra ve Nev'î'nin ölümüne düşürülmüş bir tarih beyti, 210b'de Tab'î (Ehl-i 'Arabdan Tab'î-i Müstakîm), Kesbî (Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî Kesbî-i Talîkî-zâde) ve Azmî'ye (Gedûsî 'Azmînündür) ait birer beyit, 211a'da Ganî-zâde Nâdirî'ye ait bir beyit, 231'de kime ait olduğu bilinmeyen üç beyit, 232a'da Sâ'î ve Meylî-i Nişânî'ye ait birer beyitle kime ait olduğu bilinmeyen yarım iki mısra, 232b'de İshâk, Emrî (2 adet), Zâtî, Nef'î Çelebi'ye ait birer beyit, 243a'da Kabûlî'ye ait bir beyit yer almaktadır. Eserde bu şiirlerden başka kimi kayıtlar da yer almaktadır³⁹.

Nüshanın farklı sayfalarında Hamdî isimli birisine ait çok sayıda temellük ve ketebe kaydı yer almaktadır⁴⁰. Bu kayıtlardan hareketle nüshanın bir dönem La'lîzâdelerden Mehmed Hamdî isimli bir şahsa ait olduğu anlaşılmaktadır.

³⁹ 67a'da “*Kayınpeder Şerîf Efendi Manastır nâ'ibi olup gidüp gelince yazdığımız mekâtîb [...]* Jolınur. *Esnâ-yı râhda iken 1190 Rebî'ü'l-Evvel 12 târîhiyle mektûb*” şeklinde bir kayıt, 68a'da Hz. Ayşe'den nakledilen bir hadis, 124a'da Şeyhülislamlardan Menteşzâde Abdürrahim Efendi'nin ölümüne, “Pâkîze göçdi Müftî 'Abdü'r-raḥîm Efendi 1128” şeklinde düşürülmüş bir tarih mısraı yer almaktadır.

⁴⁰ 47b'de “Şâhibü'l-fakîru'llâh sübhânehü ve te'âlâ Aḥmed Mekkiyyü'r-Rodosî(?) 'afâ 'anhümâ el-'âfi”, “Ketebe'l-'abdü'l-fakîr Ḥamdiyyü'r-Rodosî(?) 'afâ 'anhümâ”; 48'da “Temellüki'l-'abdi'l-fakîr ileyhi sübhânehü ve Te'âlâ Ḥamdiyyü'r-Rodosî(?) 'afâ 'anhümâ” ve “Temellüki'l-'abdi'l-fakîr Ḥamdî” şeklinde bir temellük kaydıyla yine ismi geçen Hamdî'ye ait hat temrinleri; 86a'da Temellükü'l-'abde'l-ḥakîr ilâ'llâhi'l-melikü'l-kâdir”, “Ve ene'l-aşr ile'l-meliki'l-kâdir Aḥmed ibni Muştafâ er-Rodosî(?) fi şehri receb” kayıtları; 166b'de hepsinin aynı kaleminden çıktığı anlaşılan “Mine'l-'abdi'l-fakîr Yahyâ el-ma'lûm”, “Temellüki'l-'abdi'l-fakîr ileyhi sübhânehü ve Te'âlâ Ḥamdî ibn-i Mehmedü'l-Ma'dü'l-Hüve”, “Sulṭanum Mehmed Emîn Çelebi”, “İzzetli ve mürüvvetli birâderüm efendi ḥazretlerinü”, “Temellüki'l-'abdi'l-fakîr ileyhi sübhânehü ve Te'âlâ İbrâhim Kırcâ-zâde el-Kâzî 'Abdu'llâh Üsküb 'afâ 'anha” kayıtlarıyla son temellük kaydının altına basılmış bir mühür; 167a'da hepsinin aynı kaleminden çıktığı anlaşılan “[...] bi-ma'a'l-'abde'l-fakîr ileyhi

Sayfalarda farklı renklerdeki mürekkeplerle yapılmış eksik numaralandırmaların yanında eserin başından sonuna kadar devam eden tek bir numaralandırma da vardır. Bu numaralandırmaya göre eserin ciltlenmesi sırasında yaprakların takdimi ya da tehirinden kaynaklandığı anlaşılan karışıklıklar bulunmaktadır.

Sayfa kenarlarına paralel olarak yazılmış kimi beyitlerin üst ya da alt kısımları sayfa dışında kalmıştır. Bu durumdan hareketle ciltleme sırasında yaprakların içeriden kesilerek eserin boyutlarının küçültüldüğü anlaşılmaktadır.

Kimi bölümlerdeki kafiye/redif atlamaları ya da karışıklıklarıyla bir başlığı bulunmadığı halde farklı mazmunlar etrafında oluşturulmuş başlığı bulunmayan şiirler (örneğin gül-bülbül mazmununu işleyen şiirler için bir başlık bulunmaması) nüshanın eksik olduğunu düşündürmektedir.

Eserdeki kimi beyitlerde sonradan yapıldığı anlaşılan müdahale ve düzeltmeler bulunmaktadır. Bu düzeltmelerin elde edilen yeni bilgiler doğrultusunda veya sonraki zamanlarda şairlerin divanlarının yeni nüshalarının görülmesiyle yapılmış olması ihtimali yüksektir.

sübḥānehü ve Te‘âlâ İbrâhîm [...]” kaydı ve bir mühür, “Mine’l-maḥlaşi’l-Müşṭâki’l-Fakîr Allāhü sübḥānehü ve Te‘âlâ Ḥamdî ibn-i Meḥmedü’l- [...] La‘lî Efendi-zâde [...] ‘âfâ ‘anhüme’l-‘âfi” kaydı ile yukarıdaki mührün aynısı, “El-fakîr Şâdık Meḥmedü’l-Ḳâzî be-Rodos ḥâlâ ‘afâ ‘anhümâ”, “El-emr [...] bi-ma‘a’l-‘abde’l-fakîr ileyhi sübḥānehu ve Te‘âlâ Ḥüseynü’l-Ḳâzî intehe’s-sâbıkâ ‘afâ ‘anhümâ” kaydı ile yukarıdakilerin aynısı bir mühür, “El-fakîr Aḥmed Mekkîyyü’l- [...] ‘afâ ‘anhümâ” kaydı, “Mine’l-muḥlişü’l-fakîrü’l-ḥakîr ileyhi sübḥānehu ve Te‘âlâ ‘Abdü’l-Bâkî ibn-i ‘Abdü’l-Ġaniyyü’l-‘âşî [...] ‘âfâ ‘anhüme’l-‘âfi” kaydı, “El-fakîrü’l-ḥakîrü’l-muṭarraf [...] ve’l-ḳasîr Aḥmedü’r-Rodosî(?)” kaydı ile “El-fakîrü’l-Ḥâcî Meḥmedü’l-Muşṭâkü’r-Rodosî(?)” kaydı; 173a’da “Temellüki’l-‘abdi’l-ḥakîr Ḥamdiyyü’r-Rodosî(?)” kaydı; 219b’de “Ketebe’l-‘abdü’l-fakîr ileyhi sübḥānehu ve Te‘âlâ”, “er-Rodosî(?)”, “[...] ve Te‘âlâ Meḥmed Ḥamdî ibn-i Meḥmed er-Rodosî ‘afâ ‘anhüme’l-‘âfi fi-şehr-i Receb 14” kayıtları bulunmaktadır.

Nüşhada çoğu okunamayacak durumda olan mühürler de bulunmaktadır. 62b’de, 74a’da, 104a’da (2 adet) okunamayan birer kütüphane mührü, 153a’da Ali Emîrî Kütüphanesine ait bir kütüphane kaydı ve yine bu kütüphaneye ait iki mühür, 167’de “Devlet-i dâriye maḥzar ola yâ Rab İbrâhîm (1071)” yazılı dört mühür, 273b’de yine Ali Emîrî Kütüphanesine ait bir mühür bulunmaktadır.

Yukarıdan beri bahsettiğimiz hususlar doğrultusunda mecmuanın hem şekil hem de içerik açısından tutarlı ve düzenli bir eser olduğu tespitini yapabiliriz. Eserin bu özelliği, mürettibin eserine yüklediği misyonla ve bu misyon çerçevesinde eser karşısındaki tutumuyla ilgili olmalıdır. Bu tutum mecmuanın tertibi sürecinde hem şiir seçiminde, hem eserine aldığı şiirlerin başka kaynaklardan doğrulanmasında hem de bu şiirlerin eser içerisinde konumlandırılmasında ve sınıflandırılmasında mürettibi bazı şartlara uymak durumunda bırakmıştır.

II. MECMUANIN MÜRETTİBİ

Mecmuanın mürettibinin gerek eserin “Müntahabât-ı Şâ‘ir Kâbilî” şeklindeki başlığından gerekse kimi beyitlerin başındaki “*Kâbilî el-hakîr, bende-i kemter ü kemîne Kâbilî*” gibi ifadelerden Kâbilî olduğu anlaşılmaktadır.

Tezkirelerde iki Kâbilî’den söz edilir. Haklarında çok fazla bilgi bulunmayan şairlerden birincisinin hicri X. asır şairi olduğu, İstanbul’un Molla Gürani Mahallesi’nden zuhur ettiği, tasavvuf yoluna girip bir müddet eğitim ve terbiye gördükten sonra buradan ayrılarak Mekke, Medine, Şam ve Halep gibi Arap illerinde ikamet ettiği ve Rum diyarında seyahat ettiği ve ömrünün sonlarında sağır olduğu kayıtlıdır⁴¹. İkincisinin ise Ispartalı Abdülgani Efendi’nin oğlu Yaverizâde Mehmet Efendi olduğu bilgisi vardır⁴². *Sicill-i Osmânî*’de müderrislik yaptığı, 1038 (1628/29)’de Galata mollası sonra Selanik mollası olduğu ve Şevval 1044 (Mart-

⁴¹ Aysun Sungurhan Eydurhan, **Kınalızâde Hasan Çelebi – Tezkiretü’ş-Şu‘arâ**, Kültür Bak. E-Kitap (Metin b); <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH=266662&DOSYASIM=tsmetinb.pdf>, (ET: 01.02. 2010), s. 195; Filiz Kılıç, **Meşâ‘irü’ş-Şu‘arâ - İnceleme-Metin**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 1307; Mehmet Nail Tuman, **Tuhfe-i Nâilî: Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, (Haz.: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı), Bizim Büro Yay., Ankara 2001, s. 817 md. 3416.

⁴² Riyâzî, **Riyâzü’ş-Şu‘arâ**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz.), 06 Hk 1275, vr. 88b.

Nisan 1635)’te vefat ettiği yazılıdır⁴³. Tuhfe-i Nâilî’de ise Selanik kadısı olduğu, Safer 1044 (Temmuz-Ağustos 1634)’te öldüğü ve mezarının yine burada olduğu kayıtlıdır⁴⁴.

Ancak mecmuanın bu şahıslardan hangisine ait olduğunu şu an için kesin olarak söylemek mümkün görünmemektedir. Zira söz konusu şahıslar hakkında bilgi veren tezkirelerde böyle bir eserden söz edilmez. Yalnızca Kâfzâde Fâizî, tezkiresinin Yaverizâde Kâbilî Çelebi maddesinde, şairin mecmuasını gördüğünü ve örnek beyitleri oradan aldığını söyler⁴⁵. Bu kayıt söz konusu eserin yukarıda tanıtılan şairlerden ikincisine ait olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Ancak mecmuadaki Kâbilî’ye ait olduğu anlaşılan 98 matla beytinden hiçbirisi ne Fâizî’nin verdiği örnekler içerisinde ne de diğer tezkirelerde yer almaz. Üstelik mecmuada geniş bir şair kadrosuna ait çok sayıda Farsça beytin bulunması, Arap ve Acem diyarını dolaşmış olan İstanbullu Kâbilî’nin eserin mürettibi olabileceğini de düşündürmektedir. Bunların dışında eserin mürettibinin kaynaklara girmemiş, Farsçayı iyi bilen başka bir Kâbilî olabileceği ihtimalini de göz ardı etmemek doğru olacaktır. Mecmuada bu mahlasta başka bir şair daha yer almaktadır. Mürettibin “Kâbilî-i Acem” ifadesiyle kendisinden ayırdığı bu şairin tanıtımında “Acem” ifadesinin kullanılmış olması, derleyicinin Fars kökenli bir şair olabileceği ihtimalini ortadan kaldırmaktadır.

Tezkireler Kâbilî’nin bir divanından ya da başka bir eserinden bahsetmemişlerdir. Ancak mecmuasındaki şiirleri ona ait bir divanın olabileceğini düşündürmektedir. Zira tezkireler onun mecmuasından da söz etmemişlerdir. Öyleyse Kâbilî’nin tezkirelere girmemiş bir divanının bulunması ihtimali hep vardır.

⁴³ Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmânî**, (Haz.: Nuri Akbayan), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996, C. 3, s. 834.

⁴⁴ Mehmet Nail Tuman, a.g.e., s. 817, md. 3415.

⁴⁵ Kâfzâde Fâizî, **Zübdetü’l-Eş‘âr**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz.), Yz A 679, vr. 88b.

Böyle bir divanın ele geçmesi, mecmuanın mürettibinin kimliği konusundaki sorunu da çözecektir.

Bütün bu sorgulamaların sonucunda, mecmuadaki ölüm tarihi XVII. yüzyıla sarkan şairlerin varlığına dayanarak ve özellikle de Kafzade Faizî'nin mecmuası olduğuna ilişkin düştüğü kaydı esas alarak mecmuanın mürettibinin Ispartalı Yâverizâde Kâbilî (ö. 1634) olduğunu kabul etmek durumundayız.

Eserin mürettibini bu şekilde tespit ettikten sonra müstensihinin kimliği konusunda da sorgulamaların yapılması gerekmektedir. Zira nüshanın herhangi bir yerinde bu yolda düşülmüş bir kayıt bulunmamaktadır. Hemen her şair, mahlasının ses ya da anlam ilgisi çerçevesinde övülürken Kâbilî'nin *“el-hakîr, bende-i kemter ü kemîne, erbâb-ı nazmın ayağı toprağıdır”* gibi ifadelerle birlikte anılması eserin onun kaleminden çıktığını düşündürmektedir. Bir beytin başındaki *“Terceme-i lâ-nazîr matla’dır”* başlığının farklı bir kalemle yapılan ilavelerle *“Kâbilî tercemesi lâ-nazîr matla’dır”* şekline dönüştürülmüş olması bu düşüncemizi desteklediği gibi eserin sonradan bir başkası tarafından gözden geçirildiğini de göstermektedir. Genel olarak mecmuaların, mürettiplerin kendilerince oluşturulduklarını da göz önünde bulundurursak nüshanın Kâbilî'nin kaleminden çıkmış olduğunu söyleyebiliriz.

A. Edebî Kişiliği

Mürettibin kimliğine ve hayata ilişkin bu bilgilerden sonra kendisi de bir şair olan Kâbilî'nin edebî kişiliğine ait tespitler yapmaya çalışacağız. Yukarıda değindiğimiz üzere kaynaklarda yer alan Kâbilî mahlaslı şairler hakkındaki bilgi son derece sınırlıdır. Öyle ki onların edebî değerleri üzerine bir değerlendirmenin bulunmaması bir yana mürettep divanlarının bulunup bulunmadığı bilgisine bile yer

verilmemiştir. Mecmuanın mürettibi olduğunu sandığımız Yâverizâde Kâbilî'nin sadece bir mecmuası olduğuna dair küçük bir not bulunmaktadır.

Bu durumda mecmuasında bulunan şiirlerinden hareketle onun edebî yönüyle ilgili tespit ve değerlendirmeler yapmak gerekecektir. Bu konuda söylenecek ilk şey, tespitlerimize göre daha önce Fars ve Türk edebiyatında denenmemiş, böylesine orjinal bir derleme yapmış olmakla Kâbilî'nin divan edebiyatı geleneği ve edebiyat tarihi için önemli bir iş yapmış olmasıdır. Zira hem kendisinden önce başka edebî formlarda denenmiş olan sevgilinin güzellik unsurları üzerine eser oluşturma anlayışını mecmua geleneğine taşımış hem de kendisinden sonra gelen mürettepler için yürüyebilecekleri yeni bir yol açmıştır. Ondan sonra da tespit edebildiğimiz kadarıyla bu yolda en az beş mecmua hazırlanmıştır⁴⁶. Bu durumda Kâbilî, meydana getirdiği eseriyle bu vadiye mecmua tertip etme geleneğini başlatmıştır. Mecmua bu yönüyle Türk ve Fars edebiyatlarından örnekleri bir arada sunmasıyla metinlerarasılık bağlamında farklı edebî geleneklerde mazmunların kullanılış biçimlerini göstermesi bakımından da günümüz araştırmacıları için işlevsel niteliğe sahip bir kaynak eser durumundadır.

Kâbilî'nin son derece güzel bir hatla, son derece düzenli ve sistematik bir şekilde tertip ettiği mecmuasında en çok dikkati çeken husus, onun şiirselliğe verdiği önemdir. Öyle ki, ileride ayrıntılı bir şekilde değinileceği üzere⁴⁷, bölüm başlıkları ile şair tanıtımları için kurgulanan başlıklar bile vezinli ve sanatlı söyleyişlerle örülmüştür. Bu durum Kâbilî'nin şiirsel üsluba olan düşkünlüğünü göstermektedir.

Bu tespitlerden sonra onun şairliğine yönelik tespitlerimize geçebiliriz. Şairin eserde 98 matla beyti bulunmaktadır. Ancak bunların önceden var olan şiirlerin matla beyitleri mi yoksa sadece mecmua için oluşturulmuş beyitler mi olduğunu kesin olarak söylemek mümkün değildir. Eğer bunlar birer şiirin matla'ı ise ya da sonradan

⁴⁶ Bkz. "Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri" başlıklı bölüm.

⁴⁷ Bkz. "Şairlerin Tanıtımında İzlenen Yöntem" başlıklı bölüm.

başka beyitlerin eklenmesiyle birer şiire dönüştürüldülerse şairin en azından bir divançe sahibi olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Şair, mecmuadaki kendisine ait matlaların hemen tamamında oynamalar yapmış, birtakım düzeltmelere gitmiştir. Aşağıya bu duruma örnek olması için bir beyit almak, durumu daha anlaşılır kılacaktır.

Halkaveş gitmez gözüm kapundan ey ‘ Âlî-cenâb

Çü müyesser ide vaslun ola şâyed feth-i bâb (5208)

Nüshada beytin ikinci mısraı üzerinde pek çok temrin yapılmıştır. Önce “Vasl-ı ümîd ile müyesser ola şâyed feth-i bâb” yazılmış ancak daha sonra ilk dört kelimenin üzeri çizilerek üstüne “âstânunda umaram kim görem bir feth-i bâb” yazılmış ancak bunun da tamamının üzeri çizilmiştir. Yine ana mısranın altına “Çü müyesser ide [...] görmek ola” şeklinde sonu ilk mısrayla aynı olan yeni bir mısra yazılmış bunun da son üç kelimesinin üzeri çizilerek altına “vaslun” yazılmıştır. Bütün bu karmaşanın içerisinde üzeri çizilmeyen kelimelerin birleştirilmesiyle mısranın son şekli “Çü müyesser ide vaslun ola şâyed feth-i bâb” şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bu türden örneklerin çokluğu, şairin bu şiirleri mecmua için yazmış olduğunu düşündürmektedir. Hatta bu düzeltmeler, şairin yeteneğini geliştirmek için temrinler yaptığının göstergesi olabilir. Eğer bu varsayım doğru ise şair divanını -eğer varsa- bu mecmuayı derledikten sonra tertip etmiş olmalıdır.

Onun iyi bir eğitim aldığını, yaşam öyküsünü anlattığımız bölümde kaynaklardan hareketle ortaya koyduk. Onun bu yönünü, iyi derecede Farsça ve biraz da (?) Arapça bildiğini mecmuasına aldığı Farsça beyitlerin çokluğundan ve Fars şairlerden yaptığı manzum tercümelerden anlamak da mümkündür. Yine çok geniş bir coğrafyadan kaynaklara dahi girmeyen pek çok şairi eserine almış olması onun

edebî çevrelerle münasebetinin iyi olduğu izlenimini uyandırmaktadır⁴⁸. Belki bir şair heveslisi olan Kâbilî, derlediği şiirler üzerinde temrinler yaparak onlara nazireler yazmış ve bu şekilde şairlik yeteneğini geliştirmeye çalışmıştır. Kendi şiirlerinin derlediği diğer şiirlerle benzerlik göstermesi bu savımızı desteklemektedir. Ancak kendi edebî zevkinin ürünü olan şiirleriyle yine edebî beğenisinin rehberliğinde seçtiği şiirlerin benzerlik göstermesi elbette doğaldır şeklinde düşünmek mümkünse de onun beyitleri üzerinde bu kadar çok değişiklik yapmış olması bu düşüncüyü geçersiz kılmaktadır.

Mecmuaya beyitleri alınan şairlere ait şiir dağılımından Kâbilî'nin çevresindeki kişilerin tespit edilip edilemeyeceği konusunda bir hüküm vermek zor. Zira mürettip bu konuda bize yardımcı olacak her hangi bir kayıt düşmemiştir. Şair tanıtımları için kullanılan ifadelerin tamamının olumlu olması ve bütün şairler için mahlaslarıyla ilişkili ve birbiriyle hemen hemen aynı düzeyde övücü ifadeler kullanılmış olması bu konuda bir tespit yapmamızı olanaksız hâle getirmiştir. Zâtî, Necâtî, Hayâlî, Bâkî gibi yüksek sayıda şiirle mecmuaya giren şairlerin yanında Cemâlî ve özellikle de Emrî'nin bu isimleri aşan bir sayıya ulaşması şairlerin o dönemdeki beğenilmişlik düzeyiyle mi yoksa mürettibin yakınında olmalarıyla mı ilişkili olduğunu söylemek güç.

Onun edebî kişiliğine dair mecmuadan çıkarabildiğimiz başka bir tespit de muammalara olan düşkünlüğüdür. Mecmuasına çok sayıda muamma almış olması aynı zamanda kendisinin de muamma yazmış olması bunu göstermektedir.

⁴⁸ Şairin derleme sürecinde başka yazılı kaynaklara başvurmuş olması da ihtimal dâhilindedir. Beyitlerdeki kelime ve şair düzeltmelerinin çokluğu, mürettibin –en azından kontrol sürecinde– eserine aldığı beyitlerin doğruluğunu, divan nüshalarından ya da tezkireler, mecmualar gibi başka yazılı kaynaklardan teyit ettiği anlaşılmaktadır.

III. MECMUANIN TERTİP TARİHİ

Nüshada eserin istinsah tarihine ilişkin bir kayıt yer almamaktadır⁴⁹. Bununla birlikte içerisine alınan şairlerin XVI. yüzyıla ait olması, mecmuanın bu dönemde derlendiğini düşündürmektedir. Ancak eserde bu yolda bir kayıt bulunmamaktadır. Bu yüzden beyitlerin başlıklarından hareketle bir tespit yapmaya çalışacağız. Bunu yaparken kimi şairler hakkındaki kayıtlardan çıkaracağımız ölüm ve yaşam bilgilerinden yararlanacağız.

Öncelikle mecmuanın “*Rub‘-ı Meskûn Pâdşâhı Hazret-i Sultân Murâd (51, 2872, 2951)*” başlığıyla hükümdar olduğu ifade edilen III. Murat döneminde (d.1546-ö.1595 saltanatı 1574-1595) derlenmekte olduğunu söyleyebiliriz.

Bâkî (d.1526-ö.1599) için kullanılan “Bâkî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür (4195)” ifadesi ile Nev‘î (d.1533-ö.1599) için kullanılan “Nev‘î Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür (140, 5441)” ifadelerinden şairler henüz hayattayken mecmuanın derlenmekte olduğu anlaşılmaktadır. Yedikuleli Azîzî (ö.1585) için kullanılan “Azîzî Beg Cihân İçre Bugün Mümtâz-ı ‘Âlemdür (5014), Cihânun Pîr-i Fânî[si]dür ‘Azîzî (5375), ‘Azîzî Ehl-i Nazm İçre Begüm Bir Pîr-i Fânîdür (4873)” ifadelerinden mecmuanın derlenmesi sırasında şairin yaşlı olduğu “Azîzî-i Merhûm (313, 331...)” ifadesinden de şair öldükten sonra da derleme işlemine devam edildiği anlaşılmaktadır.

Buradaki bilgileri özetlemek gerekirse mecmuanın derlenmesi uzun bir süreçte gerçekleşmiştir. Azîzî’yle ilgili yukarıdaki kayıtlardan mürettibin 1585’ten önce derleme işlemine başladığını ve yüzyılın sonunda da eserini büyük oranda tamamladığını söyleyebiliriz. Ancak 1621’de ölen Âsafî için de “Âsafî Rahime’llâhü

⁴⁹ Mecmuanın değişik yerlerinde bulunan ve esere sonradan eklendiği anlaşılan 12 Rebiülevvel 1190 (1 Mayıs 1776) tarihli bir mektup gönderilmesiyle ilgili olarak düşülen kayıttan, şeyhülislam Menteşzâde Abdürrahim Efendi’nin ölümüne düşülen H.1128 (M. 1715-16) yılına ait tarihten ve H.1071 (M.1660-61) tarihli bir mühürden mecmuanın bu tarihlerden önce tertip edilmiş olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır.

‘*Aleyh (5222)*’ şeklinde bir vefat kaydı düşülmüş olması derleme sürecinin XVII. yüzyılın ilk çeyreğinde de sürdüğünü göstermektedir. Bu verilerin ışığında, Kâbilî’nin mecmuasını 1585’ten önce oluşturmaya başladığı ve ölünceye kadar da (ö.1634) derleme sürecine devam ettiği anlaşılmaktadır.

IV. MÜRETTİBİN ŞAİR TERCİHLERİ

Mecmuada Türk ve Fars şairlerden oluşan 722 şair bulunmaktadır⁵⁰. Bu şairlerin seçiminin nasıl yapıldığına dair herhangi bir kayıt bulunmadığından bu konuda kesin bir hüküm vermek mümkün değildir. Genel olarak mecmualar, mürettibin tutumuna göre, sanat ve edebiyat mahfillerinde okunan sözlü gelenekte dolaşıma girmiş şiirlerden veya divan, mesnevi, tezkire gibi eserlerden ya da başka mecmualarda yer alan şiirlerden yapılan derlemelerle meydana getirilir. Her iki durumda da mürettipler ya bizzat tanıdığı şairler arasından ya da dönemin meşhur şairleri arasından seçimlerini yapar. Zâtî, Bâkî, Fuzûlî, Hayâlî, Necâtî gibi dönemin meşhur şairleri mecmuada adı sıkça geçen şairlerdendir. Bunların dışında, bugün o kadar popüler olmayan ancak mecmualarda çokça şiirlerine rastlanan Emrî, Fevrî, Cemâlî, Sâ’î, Sânî, Sipâhî, Ubeydî, Ulvî gibi şairler de yukarıda adını andığımız şairlerle yaklaşık aynı sayıda şiirle mecmuaya girmiştir. Bu durum, derleyicinin tercihlerinin dönemin estetik algısıyla paralellik gösterdiğini düşündürmektedir.

⁵⁰ Metnin sonunda beyitlerin şairlerini, bu şairlerin esere alınan beyitlerinin kafiyeyle birlikte numaralarını ve toplam beyit sayılarını, -tespit edebildiğimiz kadarıyla- kaynaklarda haklarında verilen bilgileri ve kaynakları gösteren bir dizin hazırladık. Ancak bu dizin okuyucu için kullanışlı olmakla birlikte hazırlama aşamasında külfetli bir uğraşı gerektirmesi bir yana, bu çerçevede yapılmış başka çalışmalardaki alışlagelmiş dizinlerden farklı olarak, mecmuaya şiiri alınan şairin aynı mahlastaki şairlerden hangisi olduğunu tespit etmenin yanında, şairlerin yazdığı beyitleri de göstermeyi hedeflediğinden beyitlerin aynı mahlastaki şairlerden hangisine ait olduğunu belirlemek gibi daha çetrefil bir problemi de beraberinde getirmiştir. Uzun bir uğraşının sonucunda beyitlerin dili ve başlıklarının yol göstericiliğiyle bu sınıflandırmayı yaptık ve okuyucuyu yanıltmamak adına emin olamadığımız kimi bilgiler için de gerekli uyarıları yaptık.

Eserdeki 796 şiirin şairi yazılmamıştır. Bunlar muhtemelen mürettibin şairlerini bilemediği/tespit edemediği beyitlerdir. Bu durum, derleyicinin sanat ve edebiyat çevrelerinde okunan şiirleri de mecmuasına aldığıının göstergesi olabilir. Pek çok beyitte mısra, kelime, şair düzeyinde düzeltmeler bulunması⁵¹, beyitlerin doğruluğunun sonradan başka kaynaklardan teyit edildiğini göstermektedir.

Fars şairlerin çokluğu, mürettibin bu edebî geleneğe hâkim olmasıyla açıklanabilir. Bu durum, Kâbilî'nin Fars coğrafyasında bulunmuş olabileceğini de akla getirmektedir.

Mecmuanın dikkati çeken başka bir yönü de şairler hakkında sunduğu biyografik bilgilerdir. Eser, kaynaklarda geçmeyen bazı şairler hakkında bilgi vermenin yanında içerdiği biyografik kayıtlarla şairlerin adına, ailesine, memleketine, mesleğine, hayatına dair zaman tespitlerine, ait oldukları zümreye, edebî kişiliklerine dair bilgilere ulaşmamıza imkân tanımaktadır.

V. ESERİN BİYOGRAFİK DEĞERİ

Divan edebiyatında biyografi denildiğinde, bu işe hasredilmiş olan şuara tezkireleri başta olmak üzere, Hoca Sadeddin'in *Tâcû't-Tevârih*'i, Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ı, Kâtip Çelebi'nin *Fezleke*'si gibi umumî tarihlerde yer alan biyografiler, *Şakâik*, te'lif, tercüme ve zeyillerinde yer alan biyografiler akla gelir. Bu tür biyografi amaçlı oluşturulmuş eserlerin yanında mecmualar da biyografiye yardımcı eserler arasında yer alır. Bu yönleriyle de tezkirelerle ortaklık gösterir.

Tezkireler ve mecmualar meydana getiriliş amaçları bakımından temelde farklılık gösterirler. Tezkirecilik, biyografik künye yazıcılığını esas aldığı için yazarı, ortaya koyduğu eserden daha önde tutup sanatın kaynağındaki insan unsuruna

⁵¹ Bu tür düzeltmeler metinde dipnotlarla gösterilmiştir.

yönelir⁵². Mecmualar ise karşıt bir durum oluşturacak şekilde, şairin eserlerinden örnekler sunma amacı taşır. Ancak hem tezkireler hem de mecmualar içerisinde temel amaçlarının dışına çıkan eserler olmuştur. Örneğin tezkirecilik geleneğinde Fâizî ile başlayıp, onun eserine zeyl yazmış olan Yümnî, Âsım, Belîğ, Silahdarzâde Mehmed Emin ve Şefkat ile devam eden muhtevada değişim anlayışı ortaya çıkmıştır. Antoloji tipi tezkireler olarak adlandırılan bu eserlerde şairlerin biyografisine kısaca değinilirken, eserlerinden verilen örnekler oldukça uzun tutulmuştur. Mustafa İsen'e göre bu eserleri sadece antoloji saymak hatta bunlara antolojidir demek belki daha doğru olacaktır⁵³. Aynı şekilde mecmualar içerisinde de şairlerinden örnekler vermenin dışında şairlerin biyografisine -en azından antoloji tipi tezkireler kadar- yer verenler de vardır. Abdullah Cevdet'in *Nevâdirü'l-Âsâr*'ı, Edirneli Nazmî'nin *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*'i, Hisâlî'nin *Metâlî'ü'n-Nezâ'ir*'i, Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı eseri, Pervâne Beg'in *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*'i bu yolda pek çok örneğin bulunabileceği mecmualar arasındadır. Bu mecmualarda şairin kimliği, edebî yönü ve çevresi hakkında bilgiler bulmak mümkündür⁵⁴.

A. Şair Tanıtımında Verilen Bilgiler

Mecmuada beyitlerin başında, vezinli ve sanatlı söyleyişlerle oluşturulmuş şairleri çeşitli yönleriyle tanıtıcı mahiyette ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerden yola çıkılarak şairin kimliği, edebî yönü ve çevresi hakkında bilgi edinebilmek mümkündür.

⁵² Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 33.

⁵³ Mustafa İsen, a.g.e. s. 44, 49.

⁵⁴ Kâbilî'nin mecmuasında sunulan biyografik bilgiler “Şair Tanıtımında Verilen Bilgiler” başlığı altında değerlendirilecektir. Yukarıda adı geçen diğer mecmualarla ilgili daha geniş bir inceleme yazısı için bkz. Mehmet Gürbüz, a.g.m.

1. Biyografik Bilgi ve Değerlendirmeler

a. Şairin Kimliği

Bilindiği gibi edebiyat tarihimizde aynı mahlası kullanmış pek çok şair bulunmaktadır. Gerek tezkire yazarları gerekse mecmua mürettepleri eserlerinde yer verdikleri mahlasdaş şairlerin karışmasını önlemek için mahlasına ilaveten şairin adına, memleketine, mesleğine, milliyetine, fiziksel özelliklerine yer vermişlerdir. Böyle şairlerin adeta lakaplaşmış olan meşhur özelliklerine yer verildiği de görülmektedir.

Tezkirelerin tasnif tarzı değerlendirildiğinde, şairlerin en genel anlamda mahlaslarıyla tezkireye alındığı görülür. Mahlastan sonra yazar, biyografisini vereceği şairin adı ya da lakabı üzerine yapılan takdim ve tespit kısmına geçer⁵⁵. XVII. yüzyıl tezkirelerinde olduğu gibi mecmualarda da şairin kimliğinin tespit edilmesinde sayı itibarıyla ilk sırayı alan, hatta pek çok mecmuada yegâne takdim tarzı olarak görülen yöntem sadece mahlasın verilmesidir. Bu yöntem; ya şairin mahlasının doğrudan söylenmesi ya da mahlasına “beg, efendi, hazret” gibi unvan bildiren kelimelerin eklenmesi şeklinde tezahür etmiştir. Ayrıca bir örnekte “*Hazret-i Müftî Zekerîyyâ Meylî’dir mahlas ona*” şeklinde şiirimsi edayla şairin mahlası söylenmiştir.

Şairin kimliğini tespit etmek için mahlasla birlikte kullanılan bir başka bilgi de isimdir. Şairin ismi kimi zaman mahlasın öncesinde ya da sonrasında zikredilmesiyle takdim edilir. Verilen bilgiler çoğunlukla bir madde başlığı şeklinde düzenlenip takdim edilirler. Ancak kimi zaman bu bilgiler başlık görünümünden

⁵⁵ Filiz Kılıç, *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Akçağ Yay., Ankara 1998, s. 2.

çıkarak tam cümle hâlini alır. Bu tür söyleyişler üslup bakımından tezkirelere daha yakındır.

Mecmuada şairlerin meşhur olan ve yaygın bir şekilde kullanıldığı anlaşılan isimlerinin, lakap olarak mahlasla bütünleşmiş bir şekilde kullanıldığı görülür. XVII. yüzyıl tezkireleri üzerinde yapılan araştırmalar neticesinde bu tür lakapların, şairin ailesine, çevresine, memleketine; fiziksel ve ruhsal bazı özellik ve alışkanlıklarına; çeşitli meslek, mevki ve meşguliyetlerine göre verildiği tespit edilmiştir⁵⁶. Mecmuada karşılaşılan lakaplar da benzer özellikler gösterir. Ancak bunlarda kimi tezkirelerde olduğu gibi “... demekle meşhûrdur, ... demekle şöhret-şi‘ârdır” gibi ifadelerle lakaplara işaret etme durumu söz konusu değildir. Lakapların çoğunluğunu şairin adı ya da baba adıyla oluşturulanlar teşkil eder. Hemen arkasından fiziksel özellik ve davranış biçimi temelli lakaplar gelir. Bunlara ilaveten, şairlerin mahlasına eklenen “atîk, kadîm, selef; dîger, meşhûr, üstâd” gibi sıfatlarla oluşturulan lakaplara da rastlanır.

b. Mekân

Mecmuada şairlerle ilgili en sık tekrar edilen bilgilerden birisi şairin memleketine ilişkindir. Şaire ait mekân bilgisi kimi zaman “*Behiştî Vizeli, Fehmî Saruhânî, Sun‘î Gelibolulu; Antakyalı Münîf, Edirneli Rızâ*” şeklinde mahlasın öncesinde veya sonrasında verilirken, kimi zaman da “*Bekâyî-i Kefevî, Es‘ad-ı Bağdâdî, Hâfız-ı Konevî, Senâyî-i Mağnisavî, Sihri-i Sitanbulî*” şeklinde lakaplaşmış olarak verilir. Ancak bahsedilen mekânın şairin doğum yeri mi, çalıştığı yer mi yoksa öldüğü yer mi olduğu çoğunlukla belirtilmez.

⁵⁶ Filiz Kılıç, a.g.e., s. 9.

c. Zaman

Kâbilî'nin mecmuasında şairin yaşadığı döneme, hayatının çeşitli devrelerine, mesleklerine ya da ölümlerine dair zaman bilgisi çok sınırlıdır. Zaman bilgisinin takdiminde en sık başvurulan yöntem, lakap başlığı altında değindiğimiz “atîk, kadîm, selef” gibi geçmiş zamana gönderme yapan ifadelerin kullanılmasıdır. Bu ifadeler, en azından şairin yaşadığı dönemin tespitinde faydalı olabilir.

Şairlerin yaşam serüvenlerine ışık tutabilecek ya da yaşadıkları dönemin tespitinde kullanılabilecek bir bilgi de ölüm kayıtlarıdır. Buradaki kayıtlar da belirli bir tarihe işaret etmez; “merhûm, rahimellâhü aleyh” gibi dua kalıplarıyla mecmuanın tertip edildiği zaman diliminde şairin hayatta olmadığı dile getirilir. Eserde çok sık kullanılan bu kalıp ifadelerin dışında “*turağı Cennet ola Âdemî'nin, Mecdî'ye rahmet ide Rabb-i emced*” gibi aynı amaca hizmet eden cümleler de yer alır.

ç. Aile, Soy ve Akrabalık

Mecmuadaki en sık rastlanılan biyografik bilgilerden biri, şairlerin ailelerine ilişkindir. Ancak bu tür bilgiler çoğunlukla silsile oluşturmak şeklinde değildir. Babası, dedesi veya aile kökeninde herkesçe tanınan başka bir şahısla şairin ilişkisini dile getirmek suretiyle yapılan bir tespittir. Bu kimi zaman “*Hasan Çelebi Kınalızâde*” örneğindeki gibi aileye ait unvan veya lakabın takdimine dayanır. Kimi zaman da “*Hakîmzâde Alî Paşa, Müftîzâde Yahyâ Efendi*” örneklerinde olduğu şekilde aileden tanınmış bir kişinin mesleğinin veya “*Abdülkerîmzâde Hayâlî*” örneğindeki gibi adının söylenmesine dayanır. Lakap hâline gelmiş olan bu ifadeler kısa bir bilgi notu olarak bulunur.

Kimliğinin doğru tespit edilebilmesi için şairin kendisinden daha meşhur kişilerle olan akrabalık ilişkileri de gündeme getirilir. Ya meşhur evlattan ya da kardeşten hareketle şairin kimliği daha belirgin hâle getirilmeye çalışılmıştır.

Bu akrabalık ilişkilerinden başka, soyu önemli kişilere çıkan şairlerle, şairin “hocalık-talebelik” ilişkisi kimlik tespitine yönelik olarak kullanılmıştır.

d. Meslek

Şairlerin mesleği, mecmuada en çok üzerinde durulan hususlardandır. Bu tür bilgilerin verilişinde, “*Abdî-i Kâtib, Nihânî-i Müderris, Selmân-ı Kâzî*” örneklerinde olduğu gibi antoloji tipi tezkirelerde uygulanan, meslek adlarının biyografinin başına tek kelime ile ve mahlası niteleyen bir sıfat olarak verilmesi⁵⁷ yöntemine çoğunlukla uyulduğu görülür.

Eserde çoğunlukla görevin zamanı ile ilgili bir tespit yapılmaz. Şairin mesleği tespit edilirken de eserin tertip edildiği dönemdeki görevi esas alınır.

e. Bir Zümreye Ait Olma

Şairlerin tarikatlarla olan ilişkileri dile getirilirken, “*Semâ’î-i Mevlevî, Sun ‘î-i Makbûl-i Âlem Mevlevî*” gibi birkaç örneğin dışında, mensup oldukları tasavvufi zümreye değinilmemiştir. “*Dervîş Haydarî, İlmî Dede, Şeyh Cemâlî*” örneklerinde olduğu gibi daha çok onların tasavvufta edindikleri manevi birikim ve makamları ifade eden “dede, dervîş, şeyh” gibi sıfatların mahlaslarına eklenmesi suretiyle bu konuya gönderme yapılmıştır.

⁵⁷ Filiz Kılıç, a.g.e., s. 107.

f. Fiziksel Görünüm ve Kişilik Özellikleri

Mecmuada “*Bezmî-i A‘mâ, Halîlî-i Zerd, Kemâl-i Zerd, Sebzî-i A‘mâ*” örneklerinde olduğu gibi şairlerin fiziksel özelliklerine yer verilmiştir. Yine bu kategoride değerlendirebileceğimiz “*Mestî-i Pîr, Meşkî-i Cevân, Nihânî Bir Tâze Cevândır*” gibi şairlerin mecmuaların düzenlendiği dönemdeki yaşları ya da mecmuanın tertip tarihi konusunda bir fikir sahibi olunabilecek ifadeler yer almaktadır.

Mecmuada şairlerin fiziksel özelliklerinden başka, kişiliklerine dair ipuçları bulabileceğimiz bir takım ifadeler de bulunmaktadır. “*Câhî Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür, Tâlib-i İlm Emnî, İbrâhîm Tâlibü’l-ilm, Tûrâbî Ayağı Toprağıdır Erbâb-ı İrfânın*” örneklerinde şairlerin ilim, irfan ve fazilet sahibi olmalarına değinilmiştir. Yine “*Nev‘i Şahsına Münhasır Nev‘î*” ifadesiyle şairin özgünlüğüne gönderme yapılmıştır.

2. Edebî Kişilikle İlgili Bilgi ve Değerlendirmeler

Şairin edebî kişiliğinin tespitinde mecmuaların önemli ölçüde katkısı vardır. Nazire mecmuaları başta olmak üzere, birçok mecmuada benzer şiirler peş peşe sıralanmıştır. Bu şiirlerin nazire olup olmadığı mecmuaların bir kısmında belirtilmiş, bir kısmında buna gerek görülmemiştir. Buradaki bilgilerden hareketle bir şairin üslubunu oluştururken kimlerden etkilendiğini veya kimlerin şiirlerini meşk edip egzersiz yaptığını, kimleri etkilediğini tespit mümkün hâle gelmektedir⁵⁸.

⁵⁸ Yaşar Aydemir, a.g.m., s. 125.

Meseleye bu çerçeveden bakıldığında, ayrıca bilgi verilmesi bile mecmuaların tertip sisteminden yola çıkarak şairlerin edebî kişiliklerine yönelik bir takım sonuçlara ulaşmak mümkün olacaktır. Kâbilî'nin mecmuasında bu tür değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu başlık altında yer alan bilgi ve değerlendirmeler kendi içerisinde şu şekilde sınıflandırılabilir:

a. Şair ve Çevresi

(1) Toplumun Beğenisinin Dile Getirilmesi Suretiyle Yapılan Değerlendirmeler

Eserde şairlerin beğenilmişlik düzeyinin göstergesi olarak kimi şairler için kullanılan “*şâir-i makbûl-i âlem, şâir-i mergûb-ı âlem*” gibi kalıplaşmış ifadeler, onların toplumda, edebî muhitlerde ve şairler zümresi içerisinde kabul gördüklerine işaret etmektedir.

(2) Söz Konusu Şairin, Şairler Zümresi İçerisindeki Konumunun Belirtilmesi Şeklinde Yapılan Değerlendirmeler

Mecmuada söz konusu şairin sanatçılar zümresi içerisindeki konumlarını tespit eden kimi değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerin “*ehl-i nazmın âb-ı rûyı, ehl-i nazmın fâzılı, ehl-i nazmın gizli genci, ehl-i nazmın şeh-süvârı*” gibi benzetmelerle yapıldığı görülmektedir.

(3) Başka Bir Şaire Kıyas Yoluyla Yapılan Değerlendirmeler

Sanat gücünü ve şairlik yeteneğini ortaya koymak adına, üzerinde durulan şairin herkesçe bilinen ve üstat kabul edilen şairlerle ilişkilendirilmesi söz konusudur. Bu ilişkilendirmelerde şairler arasındaki üslup benzerliği etkili olmuştur. Âlî ve Azmizâde Hâletî, Hassân'la, Câmi-i Sâni ve Fevrî, Molla Câmi ile, Cinânî, Firdevsî ile, Emrî, Hüseyin Baykara ile, Figânî, Hayâlî, Hüdâyî ve Makâlî, Selmân'la, Sâni, Fuzûlî ile, Ubeydî, Hüsrev'le, Vasfî de Vassâf ile ilişkilendirilmiştir. Kurulan bu ilişkilerde üstün kabul edilip benzetilen unsur olarak kullanılan şairlerin –Hüseyin Baykara ve Fuzulî dışında- Fars şairler olduğu dikkati çeker. Mecmuanın tertip edildiği XVI. yüzyılın edebî ortamı için Fars şairlerin hâlâ üstad kabul edilmesi, böyle bir tablonun ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

b. Şairin Üslubuna Yönelik Değerlendirmeler

Mecmuada şairin üslubuna yönelik sınırlı sayıda değerlendirme bulunmaktadır. Buradaki değerlendirmelere göre; Şeyhî belagat tekkesinin piridir, Zihnî eda sahibidir, Fehmî nazik edalıdır, Rûhî'nin edası da –mahlasıyla ilişkili olarak– canlar bağışlar.

Yine Kâbilî'nin mecmuasında şairin söz söyleme gücüne yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre suhen ikliminin şahı Zahîreddîn Fâryâbî, sözün padişahı Câmi, üstadı Alî Şîr Nevâyî, söz burcunun güneşi de Ahmed Paşa'dır. Dürrî'nin sözleri “dürr ü cevahir” iken Emînî Beg söz atlısı, Makâlî de şirin sözlü bir tûtîdir.

Buradaki kimi değerlendirme cümlelerinde de söz ve anlam oyunları rol oynamıştır.

3. Esere Yönelik Bilgi ve Değerlendirmeler

Eserde şairlerin şiirlerine yönelik değerlendirmeler karşımıza çıkar. Buradaki tespitlere göre Âlî'nin *Divan*'ı, Tab'î'nin şiiri ve Nâmî'nin nazmı letafet üzereyken Sâfî'nin ve Sürûrî'nin şiirleri safa, Sıdkî'nin şiirleri sadakat üzeredir; Hâtîfî'nin şiirleri gaybdan haberler verir, Hudâyî'nin şiirleri yıldızlar kadar yüce, Kâsım'ın şiirleri ateş parçası gibi yakıcı, Rûhî'nin sözleri ise okuyana canlar bağışlayıcıdır.

B. Şairlerin Tanıtımında İzlenen Yöntem

Mecmuadaki şairler hakkında verilen yukarıdaki bilgiler şiirsel bir üslupla oluşturulmuştur. Kendisi de bir şair olan ve mecmuada şiirleri bulunan Kâbilî mecmuasının adından başlayarak bölüm başlıklarında ve şair tanıtımlarında vezinli ve sanatkârane cümleler oluşturmaya çalışmıştır. Eserdeki değerlendirmeler kimi zaman “*Mesîhî nazm u nesri itdi ihyâ, Fuzûlî ehl-i nazmın fâzılı*” örneklerinde olduğu gibi şairin mahlasıyla aynı kökten türemiş kelimelerin kullanılmasıyla yapılmıştır. Kimi zaman “*yüzi ağ ola şâ'irdir Beyâzî; Cemâlî ehl-i nazmın âb-ı rûyî, İzârî ehl-i nazmın âb-ı rûyî; Nihânî ehl-i nazmın gizli genci, Ehl-i nazmın Sırrî gizli gencidir; Ehli nazmın gün gibi yanar çerâğî Sem'îdir*” örneklerinde olduğu gibi mahlasla anlamdaş kelimelerin kullanımı söz konusudur. Bazen de “*Cevânî pîridir erbâb-ı nazmın, Gedâyî mülk-i nazmın pâdişâhı, Misâlî ehl-i nazmın bî-misâlî*” örneklerinde olduğu gibi şairin mahlasıyla tezat oluşturacak kelimeler kullanılmıştır. “*Mısr-ı mülk-i nazmın tûtî-i gûyâsı yani Yûsufî*” örneğinde de mahlasla ilgili telmih yapılabilecek bir kurgu oluşturulmuştur.

Bölüm başlıklarında ve şair tanıtımı için kurgulanmış başlıklarda vezinli söyleyişler de görülür. Bölüm başlıklarında kullanılan vezinli söyleyişlere şu

örnekler verilebilir: (*Fâ ilâtün Fâ ilâtün Fâ ilâtün Fâ ilün*): “Leylî vü Mecnûn İle Ferhâd u Şîrîn Bahsidür, Tîg ü Hancer Faslıdur Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr, Âftâb u Mâh Vafında Metâlî‘ Faslıdur”; (*Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün*): “La‘l-i Rengîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Latîf, Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş‘âr Budur, Kûy-ı Cânâna Münâsib Olan Ebyât-ı Latîf, Hat-ı Müşgîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Safâ”; (*Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün*): “Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûların Tîr-i Cefâsıdur, Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidür Bu, Rakîb-i Rû-Siyehle Hâsılı Agyâr Faslıdur”.

Şair tanıtımları için kullanılan başlıklarında kullanılan vezinli söyleyişlere de şu örnekler verilebilir: (*fâ ilâtün fâ ilâtün fâ ilâtün fâ ilün*): “Rub‘-ı Meskûn Pâdşâhı Hazret-i Sultân Murâd (51), Müftî-zâde Hazret-i Yahyâ Efendi Kâm-yâb (176), Bursevî Âl-i Muhammed Hâşimî (203), Hâletî Azmî Efendizâde Hassân-ı Zamân (305), Ehl-i Nazmun Gül Gibi ‘Âşık Efendi Şâ‘iri (1301)...”; (*fâ ilâtün fâ ilâtün fâ ilün*): “Hazret-i ‘Azmî Gedûsî Kâm-yâb (122), Hâlisî Makbûl-i ‘Âlem Gün Gibi (180), Zihnî Kim Bâlî Efendi Kâm-yâb (444), Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmun Pîridür (491), Ehl-i Nazmun Vassâfî Kim Vassâfıdur (1416), Şâ‘ir-i Mümtâz-ı ‘Âlem Sîretî (1435)”; (*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*): “Neyyir-i Evc-i [Suhen] Hazret-i Ahmed Paşa (1134-1510), Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyinî Rûmun (1338)...”; (*fe‘ilâtün mefâ ilün fe‘ilün*): “Neyyir-i Evc-i Suhendür Ahmed (175), Nev‘î Şahsına Münhasır Nev‘î (439)...”; (*mefâ ilün mefâ ilün mefâ ilün mefâ ilün*): “Suhen İklîminün Şâhı Zahîre’d-dîn Fâryâbî (83), Necâtî Mülk-i Nazmun Gün Gibi Sahib-Kırânıdur (1464), Türâbî Ayagı Topragıdur Erbâb-ı ‘İrfânun (1469), Sehî Beg Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı ‘Âlemdür (1470)...”; (*mefâ ilün mefâ ilün fe‘ulün*): “Mesîhî Nazm u Nesri İtdi İhyâ (58), Cemâlî Ehl-i Nazmun Âb-ı Rûy (129), Olup Meh-rûların Vassâfî Vassâfî (138), Letâfet Üzre[dür] Eş‘âr-ı Tab‘î (181), Begüm Dürrî Sözi Dürr ü Cevâhir (199), Hayâlî-zâde Kim Nâmı ‘Ömerdür (304), Cihânun Gün Gibi Hassânı ‘Âlî (333), Hüdâyî Oldı Selmânı Zamânun (1331), Hudâyî Şi‘ri

Sitârîdür el-Hak (1332), Hayâlî Rûmda Makbûl-i ‘Âlem (1333), ‘Alîmîye Bu Mahlas Hakdan Oldı (1483), Hüdâyî Şâ‘ir-i Makbûl-i ‘Âlem (1501), Mesîhî Nazm u Nesri Kıldı İhyâ (1518), Misâlî Ehl-i Nazmun bî-Misâlî (1555), ‘Ubeydî Mülk-i Nazmun Husrevidür (1644)...”; (*mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*): “Nev‘î Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür (1334), Câhî Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür (1343), Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür (1366), Kâmî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür (1520)...”.

Bütün bu örnekler, Kâbilî için şiirsel üslubun son derece önemli olduğunu göstermektedir. Derleyen için bu şiirsel üslup o kadar önemlidir ki kimi şair tanıtımlarında vezin anlama tercih edilmiştir. Örneğin, vezince daha uygun olan “*Halîlî Bursevî-i Pür-safâdur* (5071)” ifadesi, daha doğru bir anlamın ortaya çıktığı “*Halîlî-i Bursevî Pür-safâdur*” ifadesine tercih edilmiştir. Mürettip bu tercihini “Bursevî” kelimesinin sonuna koyduğu izafet hemzesiyle göstermiştir. Bu türden örnekleri çoğaltmak mümkündür. “*Cihânun Pîr-i Fânîdür ‘Azîzî* (5375)” ifadesinde anlamca “*fânîsidür*” yazılması gereken kelime vezin zaruretiyle “*fânîdür*” şeklinde yazılmıştır. “*Şerîfî Nazmıdur Viren Cihâna [Şerefi]* (5157)” başlığında da anlamca olması gereken “*şerefi*” kelimesi vezin gereğince yazılmamıştır. Oysa şair takdimi için kurgulanan ifadelerde “*Mesîhî Nazm u Nesri İtdi İhyâ, Süvârî Ehl-i Nazmun Şeh-süvârî, Begüm Dürrî Sözi Dürr ü Cevâhir*” örneklerinde de görüldüğü üzere şairin mahlasıyla aynı kökten türemiş kelimeleri kullanmak derleyicinin üslubunun belirgin bir özelliğidir. Bu konudaki belirgin tutumuna karşın burada vezni anlam ve üsluba tercih etmiştir.

Bu bilgilerde dikkati çeken diğer bir husus da şair ayrımı gözetmeksizin kalıplaşmış kimi ifadelerin kullanılmış olmasıdır. Bunlar pek çok şair için “*şâir-i makbûl-i âlem, şâir-i mergûb-ı âlem; ehl-i nazmın âb-ı rûyî, ehl-i nazmın fâzıl, ehl-i nazmın gizli genci, ehl-i nazmın şeh-süvârî*” gibi çok somut bilgiler vermeyen yukarıda değindiğimiz üzere sanat kaygısıyla oluşturulmuş ifadelerdir.

Ayrıca dikkatli bir gözle bakılacak olursa edebî sanatlarla ilişkili söyleyiş tercihlerinin de şair seçiminde etkili olduğu görülebilir. “*Câmî-i Sâni sâni-i Câmî*” ifadesindeki ses oyunu, “*Cinânî oldı Firdevsî-i sâni*” ifadesindeki “cinân ve Firdevs” kelimeleri arasındaki anlam ilişkisi, “*ehli nazmın Vasfî ki Vassâf’ıdır*” ifadesinde “Vasfî ve Vassâf” kelimeleri arasındaki ıstikak ilişkisi bu duruma verilebilecek örneklerdendir⁵⁹.

Başlıklardaki bu türden kalıplaşmış, soyut düzlemdeki ifadelerden başka somut bilgiler verecek ifadeler de bulunmaktadır. Örneğin; “*Necâtî Ehl-i Nazmun Pey-revidür (5051)*” şeklindeki başlıktan Necâtî’nin XVI. yüzyıl şiir mahfillerinin önde gelen isimlerinden olduğunu ve onun şiirlerinin diğer şairlerce örnek alındığını göstermektedir.

Necâtî hakkında sadece “pey-rev”lik vurgusu yapılırken Fuzûlî ve Bâkî hakkında onları daha üst düzeyde bir konuma yerleştirecek ifadeler kullanılır. “*Sâni-i Merhûm Fuzûlî-i Sâni (3669, 4186, 4682, 4970)*”, “*Ümîdî Oldı Bâkîsi Rûmun (4964)*” başlıklarından Fuzûlî ve Bâkî’nin ölümünden sonra, hatta hayattayken şairler arasında üne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, bu dönemde Türk şairlerinin sanat kabiliyetlerinin Fars şairlerle kıyaslanmasının yanında Türk şairlerle de kıyaslanmaya başladığını göstermektedir.

VI. İÇERİK ÜZERİNE TESPİTLER

Bir matlalar mecmuası olan eser, divan şiirinin aşk anlayışı merkezinde 16 bölüm halinde sevgilinin güzellik unsurlarını, bunun yanında aşkın diğer figürleri olan âşık ve rakibin özelliklerini anlatan mazmunlar üzerine kurulmuş beyitlerden

⁵⁹ Bu tür ses oyunları *Âşık Çelebi Tezkiresi*’nde de yer almaktadır (bkz. Harun Tolasa, **Sehî, Latîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Akçağ Yay., Ankara 2002, s. 4).

oluşur. Mecmua, tespitlerimize göre, bu konuda hazırlanmış ilk mecmuadır. Bu yönüyle mürettip bir gelenek oluşturmuş ve bundan sonra farklı yüzyıllarda en az beş mecmua daha oluşturulmuştur⁶⁰.

Divan şiirinin merkezinde sevgili vardır. Şairler farklı türlerdeki şiirlerde, hemen her türlü konuyu işlerken sevgiliden ve onun etrafında oluşturulan çağrışımlardan yararlanırlar. Bu çağrışım dünyası, her ne kadar yerel kültürel farklılıkların ve başka kültürlerle temasa imkân vererek genel kabullerin değişiminde etkili olan coğrafi farklılıkların etkisiyle toplumdan topluma belli oranda değişiklik gösterse de büyük oranda İslamî kültürün ortak üretimi durumundadır. Bu kültür içerisinde üretilen değerler zamanla gelenekselleşmiş ve oluşan yapının kuşaklar arasında nakledilmesiyle gelenek varlığını sürdürebilmiş, sürekliliğini sağlayabilmiştir. Duygu ve düşünce dünyası böyle bir geleneksel yapı içerisinde şekillenen şair de ifade imkânlarını belirlemeye çalışırken geleneğin ürettiği ortak kelime kadrosu ile mecaz ve teşbihler dünyasını kullanmıştır.

Sevgili etrafında oluşturulan bu imaj dünyasına ait hususların gelenekselleşme sürecini konuyla ilgili farklı türlerde yazılmış eserlerden takip etmek mümkündür. İlk olarak Fars edebiyatında ortaya çıkan sevgilinin güzellik unsurlarını teşbihler sözlüğü anlayışıyla kitaplaştırma geleneği, XVI. yüzyılda Türk edebiyatına geçmiştir ve bu edebî gelenekte değişik edebî türlerle birlikte mecmualar da oluşturulmuştur. Tespitlerimize göre Kâbilî'nin mecmuası bu konuda derlenen ilk mecmua olmakla bu geleneği başlatan eserdir. Yine tespit edebildiğimiz kadarıyla bu konuda değişik yüzyıllarda en az beş mecmua daha oluşturulmuştur. Eser bu yönüyle orijinal bir niteliğe sahiptir ve bu özelliğiyle sözkonusu mazmunların farklı edebî geleneklerdeki işleniş biçimleriyle ilgili ipuçları verebilecek türden kaynak bir eserdir⁶¹.

⁶⁰ Bkz. "Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri" başlıklı bölüm.

⁶¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. "İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı" başlıklı bölüm.

A. Eserdeki Beyitlerin Sınıflandırılması

Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası tematik bir şiir mecmuasıdır. Esere alınan beyitler, işlenen temaya göre seçilmiş ve yine temanın belirleyiciliğinde sınıflandırılmıştır. Mecmuanın oluşum sürecini belirleyen ana tema, sevgilinin güzellik unsurlarıdır. Bunun yanında âşık ve rakibin hallerini konu edinen beyitler de ayrı başlıklar altında toplanmıştır. Daha genel bir ifadeyle mürettip, divan şairinin gözünden divan şiirinin aşk anlayışını aktarmayı hedeflemiştir. Mecmuaya alınan beyitler, şu başlıklar altında toplanmıştır:

1. La'l-i Rengîne Münâsib Olan Eş'âr-ı Latîf
2. Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûların Tîr-i Cefâsıdır
3. Leylî vü Mecnûn İle Ferhâd u Şîrîn Bahsidir
4. Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş'âr Budur
5. Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidir Bu
6. Rakîb-i Rû-Siyehle Hâsılı Ağyâr Faslıdır
7. Âftâb u Mâh Vafında Metâli' Faslıdır
8. Serv Faslıdır Bu Meclis-i Kadd-i Cânân
9. Hâne vü Kâşâneye Lâyık Olan Eş'ârdır
10. Tîğ ü Hançer Faslıdır Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr
11. Fasl-ı Sâz u Söz ü Makâmât (Sâz Faslıdır Bu Meclis Nağme-i Uşşâkdan)
12. Hammâm-ı Pür-Safâya Münâsib Olan Eş'âr Budur ki Zikr Olunur
13. Hat-ı Müşgîne Münâsib Olan Eş'âr-ı Safâ

14. Nigâr-ı Nâzenîn Faslı Bu Meclis

15. Faslı-ı Âh-ı Pür-Sûz

16. Kûy-ı Cânâna Münâsib Olan Ebyât-ı Latîf

Bunların dışında ciltleme sırasında yerleri karışmış olduğu anlaşılan, aşkı “gül-bülbül” ilişkisi etrafında ele alan beyitlerin oluşturduğu ayrı bir bölüm bulunmaktadır.

Mecmuaya alınan beyitler, çok ayrıntılı ve sistematik bir şekilde sınıflandırılmıştır. Yukarıda listede gösterdiğimiz üzere, sevgilinin yüz, kaş, boy gibi güzellik unsurlarının ana bölümlerini oluşturduğu bu sınıflandırmada alt bölümler de bulunmaktadır. İşlenen hayal, anlamın üzerine kurulduğu mazmun veya şiirlerin birbirine nazire olması gibi etkenlerin bu alt sınıflandırmada etkili olduğunu düşünmekteyiz.

B. Mecmuada İşlenen Unsurlar Etrafında Oluşan İmajlar Dünyası

Divan şiirinin merkezinde sevgili vardır. Şair, sosyal statü, yaş, cinsiyet gibi bütün ayrımların üzerine çıkan bir aşk anlayışıyla tüm vasıfları gelenekçe belirlenmiş olan sevgiliyi yine onun öğrettiği şekilde sever ve bunu dile getirir. Bu konuda kimi çalışmalar yapılmış olmakla birlikte⁶² geleneğin oluşum ve tarihsel süreçteki değişim

⁶² Bu konuda tez, kitap, makale seviyesinde yapılan bizim de inceleme yöntemini belirlemek açısından başvurduğumuz kimi çalışmalar mevcuttur. Bunlardan bir bütün olarak sevgilinin güzellik unsurları üzerine yoğunlaşanlardan bizim tespit edebildiğimiz çalışmalar şunlardır: Doğan Kaya, *Divan Şiiri ve XIX. Yüzyıl Halk Şiirinde Güzel Tasviri*”, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul 2000, s. 243-266; Fatma Kandemir, *Bâkî ve Nedîm’in Gazellerinde Sevgilideki Güzellik Unsurları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üni. Sosyal Bil. Enst., Edirne 2008; Hülya Bulut, *Yeniliklerle Dolu Bir Yüzyıldan İki Yeni İsim: Nedîm-Levî ve Eserlerindeki Sevgili Figürleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üni. Ekonomi ve Sosyal Bil. Enst., Ankara 2001; Nejat Sefercioğlu, *Fuzûlî Divanı’nda Sevgilinin Fizikî Yapısıyla İlgili Özellikler*, Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1981; Nilgün Doğramacı, *Fevzî Divanı Metin-Biçimsel ve Sevgilinin Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi Üzerine İçerik İncelemesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üni.

süreçleri üzerinde durulmamıştır. Bu konuda yapılacak çalışma çok külfetli bir tarama faaliyetini gerektirmekle birlikte elde edilecek sonuçlar itibarıyla bir o kadar da gereklidir.

Çalışmamızın bu bölümünde yukarıda belirtilen başlıklar altında hangi konuların işlendiğinden kısaca bahsederek eserin muhtevasının genel çerçevesi hakkında bilgi vermeye çalışacağız⁶³. Mecmuanın birinci bölümünde sevgilinin fiziksel güzellik unsurlarından dudağın şekli, rengi, şeker gibi tatlı oluşu, âşığa canlar bağışlaması gibi özellikleriyle ilişkili beyitler seçilmiştir.

Sosyal Bil. Enst., İstanbul 2007; Sevda Undu, **Fehm-i Kadım Divanı'nda Sevgili ve Sevgilinin Güzellik Unsurları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üni. Sosyal Bil. Enst., Afyon 2007.

Bu çalışmaların çoğunlukla tek bir şair üzerine odaklandığını, birkaçının da iki şair arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmeye yönelik olduğu görülmektedir. Bunların dışında Hüseyin Gönel tarafından yapılmış, XV ve XVI. yüzyıllardaki sevgili algısını belirlemeyi hedefleyen bir çalışma da bulunmaktadır. (Bkz. Hüseyin Gönel, **15.-16. Yüzyıl Divanlarına Göre Divan Şiirinde Sevgili**, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.)

Sevgiliyi bir bütün olarak ele alan bu çalışmalardan başka sevgilinin güzellik unsurlarından bazıları üzerine yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlardan bizim tespit edebildiklerimiz şunlardır: Ahmet Tanyıldız, “Sevgilide Güzellik unsuru Olarak Saç”, **Turkish Studies**, Vol. 4/2 Winter 2009, s. 976-992; <http://turkishstudies.net/sayilar/sayi15/39tany%C4%B1ld%C4%B1zahmet.pdf>, (ET: 25.04.2010); Kürşat Şamil Şahin, **Sevgilinin Güzellik Unsurlarından Saç, Kaş, Kirpik, Hat**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üni. Sosyal Bil. Enst., Kırıkkale 2009; Reyhan Çorak, **Klasik Edebiyatta Sevgilide Göz, Kirpik ve Kaş Üzerine Benzetmeler**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 2002.

Divan şiirini aşk anlayışı içerisinde özellikleri belirginleşen sevgili, âşık, rakip tiplerini konu alan çalışmalardan bizim tespit edebildiklerimiz de şunlardır: Adnan Karaismailoğlu, “Klasik Şiirdeki Aşk Söyleminin Dayanakları”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007; Ahmet Atilla Şentürk, **Klasik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Rakibe Dair**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995; Ahmet Kırkkılıç, “Divan Şiirinde Sevgilinin Kimliği”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007; Mehmet Temizkan, **Hayreti Divanı'nda Âşık**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 1986; Melike Gökcan Türkoğlu, “Aşk Mesnevileri ve Gazellerdeki Sevgili İmajına Dair Bir Karşılaştırma”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 29 (Bahar 2011), s. 111-124; Saadet Karaköse, “Divan Şiiri Sevgili Tipinde Abartıların Simgesel Boyutuna Birkaç Örnek”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Vol. 3/15 (Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı –Prof Dr. Turgut Karabey Armağanı-), s. 176-187; Songül Aydın Yağcıoğlu, “Fuzûlî ve Bâkî Divanlarında Aşk Anlayışı ve Sevgili Tipi”, **Turkish Studies**, Vol. 5/3 (2010), s. 559-587; Yaşar Aydemir, “Edebiyat Medeniyet ilişkisi ve Bu ilişkinin Divan Şairinin Sevgili Tipine Yansıması”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

⁶³ Bu unsurlar üzerine yapılan daha kapsamlı bir tahlil çalışması için bkz. “Mecmuada İşlenen Unsurların Tahlili” başlıklı bölüm.

Bir cevâb alabileydüm dehenünden cânâ

Dil-i bîmârumı ol sâ‘at ideydüm ihyâ (15)

Zîbâ ruhundan oldu lebün ey kamer lezîz

Gün germ olunca lâ-cerem olur semer lezîz (106)

Bilmez idüm bilmek agzun sırrını düşvâr imiş

Agzunı dirlerdi yok didüklerince var imiş (247)

Eserin ikinci bölümünde yine sevgilinin fiziksel güzellik unsurlarından kaş, göz, kirpik gibi uzuvları ile bunların âşığa ettikleri cevr ü cefa üzerine oluşturulmuş beyitler yer almaktadır.

Tîrûn oklarını yagdur râhat-ı cândur bana

Anların zahmıyla ölmek h‘âb-ı bârândur bana (494)

Bir kemândur dostum ol kaşların mûyî bana

Kim urur cân u dile bir demde bin tîr-i cefâ (500)

Bakış ile sîneye tîrin kaçan cânân atar

Ana bir gezden nişân olmaga ‘âlem cân atar (547)

Diğer bir bölümde sevgilinin gamzesi ele alınmış, kılıca ve hançere benzeyen bakışlarının âşığı yaralaması ile ilgili beyitler bir araya getirilmiştir.

Tîg-i mahabbetünle yürek pâre pâredür

Her pâre tîr-i gamze ile yara yaradur (3389)

Tîgün ile gel şikâf it sînemi mânend-i kâf

Dönmeyem bâr-ı belâdan ger olursa kûh-ı kâf (3485)

Hancerün ‘aksi nigârâ sîne-i sad-çâkde

Şekl-i mâhîdür ki tasvîr eylemişler hâkde (3618)

Bir başka bölümde sevgilinin serviye benzeyen boyu, servi etrafında oluşan bahçe imajı içerisinde ele alınmıştır.

Ser-defter-i hûbânsın eyâ serv-i sehî-kad

Yok sencileyin şimdi güzellerde ser-âmed (2813)

Serv ile gül çemende ki turup oturdılar

Bu kad ü bu ‘izârı yine sende gördiler (2814)

Ey meh şu‘â‘ sanma ki hüsnünden âftâb

Barmakların yüzine tutar eyleyüp hicâb (2282)

Sevgilinin güzelliğinin güneşe ve aya benzetilerek övüldüğü beyitler ayrı bir başlık altında yer alır.

Gice mihr-i rûyuna öykündi benzer mâh-tâb

Gündüz anunçün ider halka görünmege hicâb (2247)

Subh-ı sâdık togar ol mihr-i dırahşân gelmez

Kara ahşamlar olur ol meh-i tâbân gelmez (2437)

Bir başka bölümde sevgilinin ve teninin güzelliği hamamla ilişkili olarak ele alınmıştır.

Kıldı ol serv seher nâz ile hammâma hırâm

Şem^ç -i ruhsârı ile oldı münevver hammâm (3914)

Bir cevân-ı bî-bedel gördüm bugün hammâmda

Zerrece noksânı yokdur cümleten endâmda (3940)

Diğer bir fiziksel güzellik unsuru olan sevgilinin yanağındaki ayva tüylerinin üzerine kurulmuş beyitler de ayrı bir başlık altında sunulmuştur.

Hatt u lebün ki Hızr u Mesîhâ nişânıdur

Ben hastenün biri eceli biri cânıdur (4079)

Hüsnüne hattun keder virdi diyen eyler galat

Ey yüzi mushaf^ç aceb zîbâ yaraşmış ana hat (4181)

Ünlü aşk kahramanları Leyla ile Mecnun ve Ferhat ile Şirin üzerinden sevgili ve âşığın hâllerini konu edinen matlalar da eserin ayrı bir bölümünü oluşturur.

Beni Mecnûn bilürler hâlet-i Leylî[yi] bilmezler

Çekerler bend-i zencîre nedür sevdâyı bilmezler (1063)

Daglar nâle kılup tîşeler itdi feryâd

Virdüğünde gam-ı Şîrîn ile cânın Ferhâd (1022)

Deşt-i gamda gördüğüm Mecnûn-ı nâ-şâd eylemez

İtdüğüm kârı belâ deştinde Ferhâd eylemez (1048)

Eserde ruhsal açıdan sevgiliyi tanımlayıcı bir takım özelliklere de yer verilmiştir. Bu çerçevede sevgilinin işveli ve nazlı oluşu ile ilgili beyitler bir araya getirilmiştir.

Nâz-perver ‘ işvegersin şûhsın tannâzsın

Dil-rübâlar içre hüsn ü ân ile mümtâzsın (1511)

Nedür bu handeler bu ‘ işveler bu nâz u istignâ

Nedür bu cilverle şîveler bu kâmet-i bâlâ (1429)

Cânân odur ki ‘ âşık idince ana niyâz

Her bir niyâzına kıla anun hezâr nâz (1475)

Yine sevgilinin bir put kadar güzel olmasının yanında nazenin oluşu da ayrı bir bölümde ele alınmıştır.

Cânân odur ki nakşî güzel bir nigâr ola

Hûb u latîf ü nâzûk ola şîvekâr ola (4430)

Ol nigârün çeşmi âfet gamzesi gammâz imiş

Şehrûmüz dil-berlerinden cümleden mümtâz imiş (4517)

Başka bir bölümde de sevgilinin vefasızlığını ve cevrimini konu edinen beyitler toplanmıştır.

Bir devâsuz derd imiş gam yok durur dermân ana

Bir ‘aceb vâdî imiş fûrkat ki yok pâyân ana (1561)

Künc-i gamda hem-nişînüm mihnet ü derd ü ‘anâ

Hüzn enîsüm gussa eglencem celîsümdür belâ (1564)

Mecmuada sevgilinin fiziksel ve ruhsal özelliklerinin yanı sıra onun bulunduğu mekân da ele alınmıştır.

Harîm-i Ka‘be-i kûyun yiter penâh bana

Harâm ola dahî bir gayrî secdegâh bana (5150)

Eserde sevgiliden başka, aşkın bir diğer aktörü olan âşık ve onun aşk uğruna çektiği acılar da konu edilmiştir.

Âh itdüğüm efendi senden degül şikâyet

Bir pâre haste gönlüm bulur anunla râhat (4680)

Âh itdüğümce toldı felekler şerâr ile

Döndüm ol âteşe tagıla rûzgâr ile (5052)

Âşığın hâlleri ile kimi uzuvları çeşitli musiki aletleriyle ilişkilendirilmiştir.

Derd ü gam bezmine kaddüm gibi bir çeng olmaz

Nâylar nâlelerüm sâzına âheng olmaz (3709)

Nâylar bil bağladılar bana dem-sâz olmaga

Nâleme bezm-i belâlarda hem-âgâz olmaga (3802)

Bir başka bölümde âşığın bulunduğu mekân, çoğunlukla sevgilinin yokluğunda onun kederine ve çektiği sıkıntılara eşlik eden bir hüznler evi olarak karşımıza çıkarken kimi zaman da sevgilinin teşrifıyla bayram yerine dönmüş bir hâlde görünür.

Mihr-i rûyunla münevver kıldun ey meh hânemüz

Rûşen olmuşdur felekde gün gibi kâşânemüz (3188)

Nûr ile toldı Külbe-i Ahzân geçen gice

Bizi müşerref eyledi cânân geçen gice (3268)

Sevgili ve âşık dışında rakibe de eserde yer verilmiştir. Onun sevgiliyle olan ilişkilerine ve âşığa eziyetlerine dair beyitler de ayrı bir bölümde toplanmıştır.

Görmedüm bir mâh-rû ‘ âlemde ben agyârsuz

Gülşen içre nitekim bir gül açılmaz hârsuz (1910)

Yâr cevri bir yana agyâr cevri bir yana

Gel gidelüm ey gönül sen bir yana ben bir yana (1598)

Dirîgâ bezm-i agyâra düşüp hûr u hakîr olduk

Bizi kurtar İlâhî kâfîristâna esîr olduk (1942)

C. İmajlar Etrafında Şair Etkileşimleri

Divan edebiyatı, kuralları önceden belirlenmiş olan bir geleneğe sahiptir. Çerçevesi Fars edebiyatından yararlanılarak oluşturulan bu gelenek, şekle ait unsurları kurallara bağladığı gibi muhtevayı da sınırlandırır. Divan edebiyatı geleneğine giren bir şair, nazım şekillerinden divan tertibine kadar gelenek tarafından tespit edilmiş şekil hususiyetlerine uymak zorundadır. Yine gelenekçe belirlenmiş olan konu, hayal dünyası ve imaj sistemi içerisinde şiirini inşa etme durumundadır. Bu dünya içerisinde geleneğin belirlediklerini reddederek şahsî bir yol çizme anlayışı yoktur. Elbette sanatın doğası gereği, bir sanatkâr olan divan şairi de özgünlük

peşinde koşacaktır. Ancak divan edebiyatı geleneği içerisindeki şairlerin bu özgünlük arayışları –çok az istisnanın dışında- yine geleneğin çizdiği çerçevede yürür.

Geleneğin bu şekilde varlığını sürdürebilmesi, divan edebiyatı dairesine girmeye çalışan şair adaylarının geçmek zorunda oldukları eğitim süreciyle ilgilidir. Şair adayı öncelikle üstat şairlerin şiirlerini okuyup ezberler, onlardan geleneğin istediği edebî terbiyeyi alarak şiir meşk etmeye başlar. Ancak bu uzun ve meşakkatli uğraşı sonrasında kendi edebî kimliğini bulmaya çalışır⁶⁴.

Şair bundan sonraki edebî hayatı boyunca, bahsedilen eğitim sürecinde edindiği birikimi kullanır. Şiirinde ele alacağı konuyu, bunu işlerken kullanacağı teşbihler dünyasını ve ifade unsurlarını geleneğin inşa ettiği birikim içerisinden seçer. Ö. Faruk Akün'e göre geleneğin sunduğu bu teşrifat gereğince sosyal kimliğinden farklı olarak ikincil bir şair kimliği oluşturur ve şiirlerinde bu kimliğin ağzından geleneğin kendisine öğrettiklerini terennüm eder⁶⁵.

Mecmuada açıkça belirtilmemiş olsa da aynı mazmun etrafında şekillenmiş birbirine nazire olabilecek beyitler bulmak mümkündür. Örneğin aşağıdaki beyitler hem işledikleri hayal hem üzerine kuruldukları mazmun hem de kelime kadrou bakımından, mecmuaya alınmamış olan Hoca Dehhânî'nin şiirini hatırlatmaktadır.

Gün yüzünde hat belürse gözlerim giryân olur

Hâle görünce kenâr-ı mâhda bârân olur (Hoca Dehhani)

Gün yüzinde hatt görürsem gözlerüm giryân olur

Gök yüzinde ebr olsa resmdür bârân olur (4085)

⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Cemal Kurnaz, **Osmanlı Şair Okulu**, Birleşik Yayınevi, Ankara 2007; Ömer Faruk Akün, "Divan Edebiyatı", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. IX, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1994, s. 413-416,

⁶⁵ Ömer Faruk Akün, a.g.m., 414.

Gün yüzünde hat belürse gözlerüm giryân olur

Hâle görünse kenâr-ı mâhda bârân olur (4088)

Mihr-i ruhsârında hat görsem gözüm giryân olur

Gün yüzün ebr-i siyeh tutsa o gün bârân olur (4089)

Hatt belürse ger hadinde gözlerüm giryân olur

Hâleler tutsa kamer etrâfını bârân olur (4090)

Yine aşağıdaki şiirler de bu şekilde birbirinden etkilenererek yazılmış, muhtemelen de nazire olan şiirlerdir.

Düşüpdür kevkeb ol mâha karîn olmaga çârem yok

Yüri ey şems-i devlet kim benüm senden sitârem yok (2506)

Felekde başuma gün togmadı bir mâh-pârem yok

Ziyâde tâli'üm bed yılduzum düşkün sitârem yok (2507)

Yanumca seyr ider menzil-be-menzil mâh-pârem yok

Kamer devrinde tâli' den benüm hergiz sitârem yok (2508)

Olupdur yıldızum düşkün o meh vaslına çârem yok

Budur müşkil ki tâli⁶ den benüm hergiz sitârem yok (2509)

Yukarıda örnekleri verilen türden etkileşimlerin dışında mecmuada, Türk ve Fars şairler arasındaki etkileşim hakkında somut veriler sunabilecek nitelikte örneklerle de karşılaşmak mümkündür.

Mâh-ı ruh-ı yâr ile seher düşdi bu mısra⁶

Togınca güneş dindi tamâm oldu bu matla⁶ (2499)

2500 Seher hayâl-i ruhet bestem evvel-i mısra⁶

Çun âftâb ber-âmed tamâm şod matla⁶⁶

سحر خیال رخت بستم اوّل مهر
چون آفتاب برآمد تمام شد مطلع

*

* *

2686 Zi-rûy-ı hüsn der-gûş-ı ân hilâl-ebrû

Sitâreîst ki bâ-mâh mîzened pehlû⁶⁷

ز روی حسن در گوش آن هلال ابرو
ستاره ایست که با ماه میزند پهلوی

2687 Zi-rûy-ı hüsn be-hûşîd mîzened pehlû

Sitâreîst der-gûş-ı ân hilâl-ebrû⁶⁸

ستاره ایست در گوش آن هلال ابرو
ز روی حسن بخورشید میزند پهلوی

⁶⁶ “Sabah sevgilinin yüzünün hayaliyle ilk dizeyi tamamladım, güneş doğduğunda matlayı tamamladım.”

⁶⁷ “Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından ayla beraberlik ediyor.”

⁶⁸ “Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından güneşle beraberlik ediyor.”

Kaşun yanındaki hâlün degüldür ey meh-rû

Sitâredür ki olupdur hilâle hem-pehlû (2688)

*

* *

Serv ister ki kadün gibi ola hoş revnak

Râst sözdür ki dinür *küllü tavîlün ahmak*⁶⁹ (2901)

2902 Serv h'âhed ki çü kad-i to bûd hoş revnak

Râst şod der-hak-ı û *küllü tavîlün ahmak*⁷⁰

سرو خواهد که جو قد تو بود خوش روت
راست شد در حق او کل طویل الحق

Serv öykünse olur kaddüne cânâ sözi hak

Bu meseldür sanma kim *küllü tavîlün ahmak* (2903)

Öykünürmiş kadüne serv dinilen alçak

Bu meseldür güzelüm *küllü tavîlün ahmak* (2904)

*

* *

⁶⁹ “Bütün uzun (boylular) ahmaktır.”

⁷⁰ “Servî, senin boyun gibi güzelliğinin iyi olmasını ister. Onun hakkında, “Her uzun olan aptaldır.” şeklindeki söz doğrudur.”

3820 Men‘-i semâ‘ u nagme-i mey mîkoned fakîh

Bî-çâre ney ne-bered be-sırr-ı *nefahtü fih*⁷¹

منع سماع و نغمه می میکند فقیه
بی چاره نی نبرد بسر نفخت فیہ

Bilmez semâ‘ -ı zevk-i neyi çünkü her sefîh

Vardur pes anda hâlet-i sırr-ı *nefahtü fih*⁷² (3281)

Yine mecmuada başka örnekleri de görüldüğü üzere Türk şairler kimi Fars şairlerinin beyitlerini/şiirlerini tercüme etmişlerdir.

4418 Demîd gird-i leb-i cûy-ı hatt-ı jengârî

Biyâr der-kadeh-efgen şarâb-ı gülnârî⁷³

دیمد کرد لب جوی خط زنجاری
بیارد در قح امكن شراب گلناری

İrişmedin leb-i la‘ line hatt-ı jengârî

Getür meded bize sâkî şarâb-ı gülnârî (4419)

Bütün bu örnekler, yukarıda bahsettiğimiz klasik şiirimizin şair okulunun nasıl işlediği hakkında bilgi vermektedir. Orijinal hayal arayışında olan şairler başka bir şairde aradığını bulunca bunu alıp beytini üzerine inşa etmektedir. Özellikle son kısımdaki örnekler, Türk ve Fars edebiyatları arasındaki bu türden etkileşimlerin ne kadar yoğun olduğunu, şairlerin hayalleri, mazmunları, kelime kadrolarını nasıl birbirlerinden aldıklarını somut bir şekilde ortaya koyabilecek niteliktedir.

⁷¹ “Fıkıh alimi, semayı ve içkinin şarkısını yasaklıyor. Zavallı ney “nefahtü fih” ayetinin (“içine üfledim” Kur’ân-ı Kerîm, İhlâs, 15/29; Sâd, 38/72.) sırrını anlayamaz.”

⁷² “Ona (ruhumdan) üfledim”, Kur’ân-ı Kerîm, Hicr 15/29; Sâd 38/72.

⁷³ “Dudağının etrafında siyah hat çıktı. Gül renkli şarabı getir ve kadehe koy.”

Ç. İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı

Sevgilinin güzellik unsurlarının gelenek içerisinde nasıl belirlendiğini ya da en azından süreç içerisinde nasıl şekillendiğini divanlardan ve özellikle de bu konu üzerine yazılmış müstakil eserlerden takip etmek mümkündür. Bu konuda üzerinde ilk durulması gereken tür, şairlerin sevgilinin vasıflarını hangi sıfatlarla nasıl övdüğü ya da övmesi gerektiği üzerine, teşbihler sözlüğü anlayışıyla hazırlanmış olan eserlerdir. Bunlardan en önemlisi Şerâfeddin Râmî'nin *Enisü'l-Uşşâk*⁷⁴ (826/1423) adlı eseridir. Fars edebiyatında türünün ilk örneği olan ve Arap edebiyatında yazılmış aynı türdeki eserlerden oldukça önemli farklılıklar gösteren bu çalışma, kendisinden sonra yazılacak eserlere kaynaklık etmiştir. Bu edebiyat içerisinde XVII. yüzyıl şairi Fasîhî-i Herevî'nin mecazlar mecmuası ile Nizamüddin-i Kandeherî'nin *Kavâ'idü'l-Urefâ ve Âdâbu's-Su'arâ* (1121/1709)'sı gibi eserlerin kaleme alınması, bu eserlerden elde edilen birikimin sözlüklere yansması ve “serâpây” denilen özel bir türün doğması bu kabildendir⁷⁵.

Söz konusu eser, Fars edebiyatında olduğu kadar Divan edebiyatında da yankı bulmuştur. Kutbüddin Ahmet'in *Hevesnâme* (891/1486)'si, XVI. yüzyıl şairi Muîdî'nin *Miftâhu't-Teşbih*'i⁷⁶ ile Sürûrî'nin *Bahrü'l-Ma'ârif* (956/1549)'inin en hacimli kısmını teşkil eden “Teşbihât ve Mesâ'il-i Enîsü'l-Uşşâk Beyânındadır” başlıklı bölümü⁷⁷ büyük oranda Râmî'nin eserine bağlı kalınarak oluşturulmuştur.

⁷⁴ Şerâfeddin Râmî, *Enîsü'l-Uşşâk - Klasik Doğu Edebiyatlarında Sevgiliyle İlgili Mazmunlar*, (Çev.: Turgut Karabey, Numan Külekçi, Habib İdrîsî), Ecdad Yay. Ankara 1994.

⁷⁵ Yakup Şafak, “Sürûrî'nin Bahrü'l-Ma'ârif'i ve Bu Eserdeki Teşbih ve Mecaz Unsurları”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 4, 1997, s. 220-221.

⁷⁶ İsmail Erünsal, “Mu'îdî'nin Miftâhu't-Teşbih'i”, *Osmanlı Araştırmaları*, S. VII-VIII, İstanbul 1988, s. 215-277.

⁷⁷ Yakup Şafak, a.g.m., 217-231.

Bu tür eserlerde, sevgilinin güzellik unsurlarının tasnife tabi tutularak bunlarla ilgili adlandırma, tanımlama ve kavramlaştırma çalışmalarının yapıldığı görülür. Bu kavramların bir yandan sözlüklere dayanılarak kelime anlamları tespit edilirken diğer yandan da edebî gelenekte kazandıkları kullanım alanlarının çerçevesi çizilmeye çalışılır. Ayrıca edebî gelenek içerisinde sevgili etrafında oluşturulan mecazlar dünyası Fars ve Türk şiirinden seçilmiş örneklerle desteklenir.

Bu çalışmalar, genel hatlarıyla Râmî'nin eserine bağlı olmakla birlikte izlenilen yöntem, sınıflandırma ve kullanılan kavramlar bakımından birtakım farklılıklar da gösterir. Örneğin Kutbüddin Ahmet, Farsça kaleme aldığı *Hevesnâme*'sini Râmî'nin eserine nazire olarak yazmasına karşılık tasvir edilen uzuvların sayısını arttırarak⁷⁸, Sürûrî de bazı bölümler ilave ederek muhtasar bir eser olan *Enîsü'l-Uşşâk*'ı genişletmişlerdir⁷⁹. Benzer farklılıklar şairlerin kullandıklarında da söz konusudur. Zira eserlerde işaret edilen kavramlar veya tanımlamalar tüm zamanlar için kuşatıcı olmaktan uzaktır. Çünkü sanatçı, geleneğin belirlediği genel çerçeve içerisinde de olsa sürekli bir yenilik arayışı hâlinde. Dolayısıyla da şairlerin peşinde koştıkları orijinal hayal ve söyleyiş arayışlarının sonucu olan kullanımlar, söz konusu kalıpların dışında bir değişikliği ve genişlemeyi de beraberinde getirmiştir. Nitekim sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili mecaz dünyası söz konusu olduğunda şairlerin bir hayli farklı tercihleri olduğu görülür⁸⁰.

Benzetmeler sözlüğü olarak düşünülebilecek bu eserlerin dışında, yine sevgilinin güzellik unsurları etrafında teşekkül etmiş mesnevilerden de söz edilebilir. Tâcîzâde Cafer Çelebi, *Hevesnâme* (1493)'sinin bir bölümünde ideal bir güzelin bütün uzuvlarını yukarıdan aşağıya anatomik bir düzenle bir araya getirme, her uzuv için yapılan betimlemelerden yola çıkarak küçük çapta bir sözlük hazırlama gayreti

⁷⁸ Hakan Atay, *Heves-nâme'de Aşk Oyunu: Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Özgünlük İdeali*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003, s. 21.

⁷⁹ Yakup Şafak, a.g.m., s. 223.

⁸⁰ Bu duruma örnek olması için bkz. Ahmet Tanyıldız, a.g.m., s. 978, 983, 987, 989.

içerisindedir⁸¹. Hassân'ın Farsçadan tercüme ettiği *Mihr ü Müşterî* (835/1431-32)'si ile Kara Fazlî'nin *Gül ü Bülbul* (960/1552-53)'ü de sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşturulmuş mesnevilerdendir. XVI. yüzyıl şairi Manastırlı Celâl'in *Hüsn-i Yûsuf* adlı eseri de her biri sevgilinin güzellik unsurları üzerine yazılmış 29 gazelden meydana gelir⁸². Bu tür çalışmalar, kavram sınıflandırmasını ve sıralamasını yukarıda bahsedilen belagat merkezli eserlerden almış olmakla birlikte sanatsal bir amaç gütmeleri ve bu amaç doğrultusunda teşbih unsurlarını sıralamak ve ansiklopedik bilgi vermek yerine şiir formunda takdim etmeleriyle farklılık gösterirler.

Mesnevilerden başka gazel, şehrengiz, bahr-ı tavîl⁸³ gibi şiir türlerinde de sevgilinin güzellik unsurlarının ve ona duyulan aşkın merkeze alınması söz konusudur.

Yukarıdan beri saydığımız eserlerin dışında, sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşturulmuş şiir mecmualarını da yine bu geleneğin devamı olarak değerlendirmek ve burada anmak gerekir.

D. Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri

Edebiyatımızda sevgilinin güzellik unsurlarını konu edinen eser yazma geleneği hakkında bilgi verdikten sonra Kâbilî'nin mecmuasının gelenek içerisindeki konumunu tespit etmek yerinde olacaktır. Bu amaçla öncelikle geleneği oluşturan eserlerde ele alınan unsurları görmek ve buradan hareketle bir kıyaslamaya gitmek

⁸¹ Hakan Atay, a.g.t., s. 73-75.

⁸² İ. Hakkı Aksoyak, "Manastırlı Celâl'in *Hüsn-i Yûsuf* Adlı Eseri", (Ed. Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker), *Dil ve Edebiyat Yazıları – Mustafa İsen'e Armağan*, Ankara 2007, s. 1-17.

⁸³ AKSOYAK, İ. Hakkı; "Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa'nın mıdır?", *Turkish Studies*, Vol. 2/4 Fall 2007, s. 84-97; <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi6/sayi6.pdf/5.pdf>, (ET: 27.03.2010), s. 1-17.

gerekecektir. Aşağıdaki tabloda belli başlı eserlerde işlenen sevgilinin güzellik unsurlarını görmek mümkündür⁸⁴.

	E	MM	H1	H2	BM	GB	MT	HY
1	Saç	Saç	Hüsn ü Cemâl	Kâmet	Hüsn ü Cemâl	Zülf	Mûy	Kâkül
2	Alın	Kaş	İşk	Mû	İşk u Hâl	Kâmet	Gûş	Zülf
3	Kaş	Göz	Mûy	Cebîn	Kâkül ü Zülf	Pişânî	Cebîn	Cebîn
4	Göz	Bînî	Cebîn	Ebrû	Alın	Ebrû	Ebrû	Ebrû
5	Kirpik	Yanak	Ebrû	Çeşm	Kulak	Çeşm	Çeşm	Çeşm
6	Yüz	Gûş	Çeşm	Çeşm	Kaş	Gamze	Bînî	Mûje
7	Ayva Tüyü	Leb	Müjgân	Müjgân	Göz	Müjgân	Mûje	Gamze
8	Ben	Dehân	Gamze	Zülf	Kirpik	Bînî	Rûy	Ârız
9	Dudak	Dendân	Ruhsâr	Gûş	Gamze	Ruhsâr	Hat	Ruh
10	Diş	Dil	Bînî	Ârız	Yüz	Hâl	Hâl	Gûş
11	Ağız	Zenehdân	Hat	Hâl	Burun	Gûş	Leb	Leb
12	Çene	Gabgab	Hâl	Ruhsâr	Hat	Leb	Dendân	Dehen
13	Boyun	Gerden	Leb	Bînî	Kara Ben	Dehân	Zenehdân	Zekan
14	Göğüs	Düş	Dendân	Dehen	Tudak	Zebân	Gerden	Gabgab
15	Kol	Bâzû	Dehân	Leb	Dendân	Dendân	Sîne	Gerden
16	Parmak	Bilek	Zenehdân	Dendân	Ağız	Gabgab	Engüşt	Sîne
17	Boy	Dest ü Sâid	Gerden	Zebân	Dil	Zekan	Sâid	Miyân
18	Bel	El	Ber ü Pistân	Zekan	Enek	Gerden	Kadd	Dest
19	Baldır	Parmak	Sâid ü Dest ü Bâzû	Zekan	Boyun	Bâzû	Miyân	Sâid
20		Dırmak	Engüşt ü Benân	Gabgab	Göğüs	Sâid	Sâk	Pây
21		Ber	Kadd u Kâmet	Gerden	Bilek	Dest		Ser ü Pây
22		Pehlû	Miyân	Sîne	Parmak	Engüşt		Kâmet
23		Şikem	Sâk	Bâzû	Boy	Nâhun		
24		Nâf	Beden ü Endâm	Sâid	Bil	Sîne		
25		Püşt	Zât-ı Mahbûb	Kef	İncik	Miyân		
26		Kadd	Kelâm	Püşt-i Dest	Mecmû-ı Azâ	Nâf		
27		Bil		Asâbi	Zât-ı Mahbûb	Sâk		
28				Nâhunhâ	Söz	Pây		
29				Batn				
30				Nâf				
31				Miyân				
32				Pehlû				
33				Rân				
34				Sâk				
35				Kadem				

⁸⁴ Tablo, İ. Hakkı AKSOYAK; “Manastırlı Celâl’in *Hüsn-i Yûsuf* Adlı Eseri”, s. 13-14’ten alınmıştır. Tablodaki kısaltmalardan **E**, Şerâfeddin Râmî’nin *Enisü’l-Uşşâk* (826/1423)’ını; **MM**, Hassân’ın *Mihr ü Müşteri* (835/1431-32)’sini; **H1**, Kutbüddin Ahmet’in *Hevesnâme* (891/1486)’sini; **H2**, Tâcizâde Cafer Çelebi’nin *Hevesnâme* (1493)’sini; **BM**, Sürûrî’nin *Bahrü’l-Ma’ârif* (956/1549)’ini; **GB**, Kara Fazlî’nin *Gül ü Bûlbûl* (960/1552-53)’ünü; **MT**, Muîdî’nin *Miftâhu’t-Teşbih* (XVI. yy.)’ini; **HY** ise Manastırlı Celâl’in *Hüsn-i Yûsuf* (XVI. yy.)’unu karşılamaktadır.

Yukarıdaki tabloda yer alan eserlerde sevgiliyle ilgili unsurların neredeyse tamamının fiziksel güzelliğe ait olduğu ve yukarıdan aşağıya doğru anatomik bir sıralamayla ele alındığı dikkati çeker. Sevgilinin fiziksel yönüyle ilgili olmayan “aşk, kelâm/söz” gibi ancak birkaç hususa yer verildiği görülür. Bu eserlerde sevgilinin sadece fiziksel güzellik unsurları yer alırken Kâbilî’nin mecmuasında ruhsal özelliklerinin de ele alındığı görülmektedir.

Mecmuada sevgilinin güzellik unsurlarının tümüne yer verilmemiştir. Esere alınanlar da anatomik bir sıralamayla sunulmamıştır. Diğer eserlerden farklı olarak sevgilinin dudak, kaş, yüz, yanak, boy, gamze, hat gibi fiziksel özelliklerinin dışında, nazı, işvesi, cevri, nezaketi ve yaşadığı mekân da sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Sevgiliye ait bu hususların yanında aşk, âşık, rakip, ayrılığın gamı, kederi ve âşığın ahı ile saz, söz ve hamam tasvirleri gibi unsurların da mecmuada yer aldığı görülür. Bütün bu farklılıklar Kâbilî’nin mecmuasını yukarıdaki eserlerden ayırır. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki eser, “aşk, söz” gibi unsurların işlenmiş olması bakımından Kutbüddin Ahmet’in *Hevesnâme*’si ve Sürûrî’nin *Bahrü’l-Ma‘ârif*i ile benzerlik gösterir.

Kâbilî’nin eserinde ele aldığı unsurların listesi diğer mecmualarla benzerlik gösterir. Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi MÖ I. koleksiyonu 923 numarada bulunan Tekirdağlı Şehrî tarafından XVII. yüzyılda tertip edilmiş şiir mecmuasında “fasl-ı bahâr, fasl-ı zülf, fasl-ı hat, fasl-ı bâde vü sâkî, fasl-ı sîne ma’a dâğ, fasl-ı eşk, fasl-ı hançer bâ-miyân, fasl-ı tîr, fasl-ı gerdân, fasl-ı zenehdân, fasl-ı dendân, fasl-ı ruh ma’a mir’ât ü ma’a şem’, fasl-ı âh u zâr, fasl-ı müje vü gamze, fasl-ı leb ü dehân, fasl-ı hâl, fasl-ı ebrû, fasl-ı çeşm, fasl-ı rakîb, fasl-ı mezâmîn-i şettâ, fasl-ı kad” başlıkları altında sevgilinin güzellik unsurları, âşığın ve rakibin aşk hâlleri ile bahar tasvirleri üzerine yazılmış seçme şiir ya da beyitler takdim edilir⁸⁵. XVIII. yüzyıl şairi Lâzîkîzâde Feyzullah Nâfîz’in *Letâifü’l-Hayâl* adlı mecmuasında da “zülf, çeşm,

⁸⁵ Mecmuanın metni ve mazmun merkezli incelemesi için bkz. Ramazan Bardakçı, a.g.t.

dehân, gabgab, arak, sîne, dendân, zekan” gibi sevgilinin güzellik unsurları, “cevr ü cefâ, istignâ, visâl” gibi aşk hâlleri, “gül-bülbül, şem-pervâne” mazmunları, ilkbahar ve sonbahar betimlemeleri ile felekten şikâyet gibi konularla ilgili örnek beyitlerin yer aldığı görülür⁸⁶. XVII. yüzyılda derlenmiş Hisâlî’nin mecmuasında da yöntem farklılıkları bulunmakla birlikte sevgiliye ait kimi unsurların işlendiği beyitlerin toplandığı bilinmektedir⁸⁷. Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi MÖ I. koleksiyonu 1113 numarada bulunan Divan edebiyatının önemli simalarından Koca Râgıb Paşa’nın Türkçe ve Farsça şiirlerden derlediği ve 604 konu başlığı etrafında oluşan mecmuası yine bu tür eserlerdendir⁸⁸.

Kâbilî’nin eserinde olduğu gibi bu mecmualarda da sevgilinin güzellik unsurlarına ilaveten âşık, rakip ve bunların aşk hâlleri ile aşkın bizatihi kendisi üzerinde durulmuş, aşk ile ilişkili çeşitli mazmunlara ve mevsim tasvirlerine yer verilmiştir. Yine bu eserlerde de sevgilinin tüm güzellik unsurları işlenmemiş ve ele alınan unsurların sıralamasında anatomik yapıya sıkı sıkıya bağlı kalınmamıştır. Bütün bu farklılıkların her üç mecmuada da ortaklık göstermesi, bu tür mecmuaların kendi içerisinde tutarlı bir yönteminin olduğunu düşündürmektedir.

Ancak başlangıçta aşkın figürleri ve özellikle de sevgili üzerine odaklanan mecmuaların sonraki süreçte yavaş yavaş daha geniş bir alanda derleme yaptıkları görülmektedir. Özellikle XVIII. yüzyıla gelindiğinde bu tarz mecmualar, divan şiirinde işlenen bütün mazmunlarla ilgili beyitleri toplamak gibi bir amaçla

⁸⁶ Hiclal Demir, “XVIII. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Şairlerinden Lâzîkî-zâde Feyzullah Nâfîz ve *Dîvân*’ı Üzerine”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Aralık 2009, C. 26, S. 2, s. 66.

⁸⁷ Hisâlî, matlaları sıralarken divanlardaki gibi kafiye göre alfabetik sıralamaya dikkat etmiş ilk olarak Besmele ile başlamış Allah’ın isimlerini, sıfatlarını anlatan beyitler, sonra Hz. Muhammed’le ilgili beyitler, daha sonra da divan şiirimizin genelinde işlenen sevgilinin güzelliği, cefası, aşğa yüz vermemesi, dünyanın faniliği, dünyaya fazla bağlanmama gibi değişik konuları ihtiva eden matla’ları derlemiştir. Beyitlerin bu şekilde sıralanması klasik bir divan tertibini hatıra getirmektedir ve Hisâlî’nin Metâliün’n-nezâir’i tertib ederken konu birliğine önem verdiğini göstermektedir. (Bilge Kaya, **a.g.e.**, s. XIII.)

⁸⁸ Ramazan Bardakçı, **a.g.t.**, s. 15.

oluşturulmuşlardır. Bu süreç geleneğin özelden genele doğru bir değişim gösterdiğine işaret etmektedir.

İçerik ve yöntem açısından benzeşen mecmuaların şekilsel olarak da benzerlikler sergilediği görülmektedir. Sayfa düzeninden beyitlerin sayfa içerisinde konumlandırılışına, içeriğin sınıflandırılmasından bölüm başlıklarının ve şair mahlaslarının takdimine kadar geniş çaplı bir ortaklıktan söz edilebilir.

Yukarıda sayılan yöntem farklılıkları, mecmuaları bu konuda orijinal bir konuma yerleştirmiştir. Ancak asıl önemli farklılık mecmualardaki sevgili algısındadır. Diğer eserler sevgiliyi sadece fizikî güzellikleriyle ele alıp onu bir put gibi görürken mecmualardaki sevgili anlayışında bu puta nazıyla, işvesiyle, nezaketiyle ve âşığa cevri ü cefasıyla insanî bir ruh üflenmiş gibidir.

Sunulan verilerin ışığında sevgilinin güzellik unsurlarını konu edinen mecmua tertip etme geleneğinin, temelde yukarıda bahsedilen eserlerden esinlenmekle birlikte ele alınan unsurları genişletmek suretiyle kendi yöntemini oluşturduğu söylenebilir. Bu gelenek içerisinde Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası, yazıldığı dönem itibarıyla belirleyici bir yere sahiptir.

VII. MECMUADA İŞLENEN UNSURLARIN TAHLİLİ

Bu bölümde, mecmuadaki beyitlerden hareketle yer alan sevgilinin güzellik unsurları, âşığın ve rakibin halleri etrafında oluşan imajlar dünyası üzerine bir tahlil çalışması yapmaya çalışacağız. Tahlil çalışmamızın yöntemi, daha önce yapılmış divan tahlillerinden hareketle belirlenmiştir⁸⁹.

⁸⁹ Ali Nihat Tarlan, *Şeyhî Divanı'nı Tetkik*, Akçağ Yay., Ankara 2004; Cemal Kurnaz, *Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili*, MEB Yay., İstanbul 1996; Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ

A. Sevgili

1. Umumi Olarak Sevgili

Divan şiirinin temel konusu aşktır. Bu aşkın ana figürü de sevgilidir. Şairler sevgiliyi anlatırken çeşitli teşbihlerden yararlanmışlardır. Tabiata ve toplumsal hayata ilişkin çeşitli unsurlara dayanan bu tebihler ve mecazlar dünyasında sevgili hep en üstün sıfatlarla vasıflandırılmıştır. Bu vasıflandırmaların temelinde sevgiliyi fiziksel ve ruhsal olarak tanımlama amacı yatmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde mecmuada yer alan malzemeden hareketle tanımı yapılan sevgilinin genel özelliklerini sunmaya çalışacağız.

Şiirlerde sevgilinin nasıl olması gerektiği şu şekilde anlatılmıştır:

Cânân odur ki nakşî güzel bir nigâr ola

Hûb u latîf ü nâzûk ola şîvekâr ola (4430)

Nazlı sevgili zaten cihan sultanıdır. Aynı zamanda namı da “la‘l-i nâb”dır. Cümle âlem sevgiliye ay, güneş gibi isimler takar ancak sevgilinin yüzü hepsinden güzeldir:

Bir nigâr-ı nâzenîn içün akar çeşmümden âb

Nâmına dirler o sultân-ı cihânun la‘l-i nâb (4437)

Yay., Ankara 2001; Mehmet Çavuşoğlu, **Necâtî Bey Divanı’nın Tahlili**, Kitabevi, İstanbul 2001; M. Nejat Sefercioğlu, **Nev’î Divanı’nın Tahlili**, Kültür Bak. Yay., Ankara 1990. Bunların dışında Hüseyin Gönel’in XV ve XVI. yüzyıllardaki sevgili algısını tespit etmeyi amaçlayan tezinden de elde edilen verilerin karşılaştırılması noktasında yararlanılmıştır. (Bkz. Hüseyin Gönel, a.g.t.)

Nigâra gâh güneş gâh olur kamer dirler

Görün o bî-bedelün yüzine neler dirler (4480)

Sevgilinin yüzü öyle güzeldir ki sevgili üzerindeki örtüyü açıp yüzünü gösterdiğinde onun yanağının nurundan ay ve güneş utanır:

Burka‘ın ref‘ eyleyüp açmış cemâlin ol nigâr

Mihr ü meh oldu fûrûg-ı ‘ârızından şermsâr (4460)

Sevgili, güzelliğiyle dünya kilisesini süsleyen revnaklar gibidir:

Nakşunla bulur deyr-i cihân revnak u zînet

Tasvîr-i bût-i Çîn sanemâ bir kurı sûret (4446)

Mahbûb u nigâr virür revnak u zînet

Bütlerle bulur niteki deyrün içi sûret (4447)

Âşık, sevgiliye yalvarıp yakarmaktadır. Ancak sevgili hiçbir şekilde onu duymamakta, isteğine cevap vermemektedir:

Nigârün isteyüp nakşın o denlü eyledüm minnet

Dirîgâ ben garîbe virmedi nakkâş bir sûret (4440)

Sevgili âşığa yüz vermez ama yine de âşık sevgiliye ulaşma konusunda içinde bir ümit taşımaktadır. Bu yüzden sevgiliyi yalnız kalabilecekleri bir yere davet eder. Ancak sevgili buna gülerek “Sen ve ben mi?” diye cevap verir:

Didüm nigâra gitsek seyre senünle tenhâ

Nâz ile güldi didi andan senünle ben ha (4431)

Yukarıda bahsedilen durumun tam tersi bir durum da söz konusudur. Bu sefer sevgili âşığa gezme teklifinde bulunur. Bu duruma çok sevinen âşık şaşkınlığını gizleyemez, “Sen ve ben mi?” diye sorar:

Seyr ideyin senünle didi nigâr tenhâ

Didüm ey âftâbum andan benümle sen ha (4432)

Sadece âşık değil yeryüzünde var olan her şey sevgiliyi zikretmektedir:

Ger cinn ü eger ins şeb ü rûz nigârâ

Zikründe durur dilleri *sırran ve cihârâ*⁹⁰ (4428)

Güzelliğine güvenen sevgili âşığa eziyet etmektedir. Âşık da bu durum karşısında dünyanın geçici olduğunu ve sevgilinin bu yaptığının doğru olmadığını söylemektedir:

Hüsne magrûr olma gel cevri itme bana ey nigâr

Çün bilürsin dâ'imâ dünyâ degüldür ber-karâr (4459)

Ancak geleneğin dışında olmakla birlikte zaman zaman sevgilinin âşığa yüz verdiği, onun meclisinde bulunduğu örneklerle de karşılaşılmaktadır.

⁹⁰ “Gizli ve açık”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Nahl 16/75.

Bir dem ola ki meclisümüzde nigâr ola

Bûs u kenâr elde mey-i hoş-güvâr ola (4426)

Hatta âşığın evine gelen sevgili tipiyle de karşılaşmaktadır:

Bî-tekellûf gice gündüz geliyor hâneme yâr

Ben dahı ana du' â itmedeyin leyl ü nehâr (3179)

Hamdû li'llâh yâr teşrîf eyledi gam-hânemüz

Yiridür ma' mûr olursa bu dil-i vîrânemüz (3183)

Âşığın gönlü sevgiliyle dost olmuştur. Dolayısıyla bu durumdan âşık memnun ve mutludur:

Bugün ey dil nigâra hem-demsin

Hamdû li'llâh ki şâd u hurremsin (4573)

2. Sevgili İle İlgili Benzetme Unsurları

a. Gül, Gonca

Çiçeklerin şahı olmasıyla, güzelliğiyle, Hz. Muhammed'i hatırlatmasıyla sevgilinin teşbih edildiği unsurların başında gül gelir. Gül istiare yoluyla sevgili yerine konulmakla birlikte sevgilinin yüzü, yanağı ve dudağı, güle ve goncaya teşbih edilir. Özellikle gülün kırmızı rengi ve şekli dolayısıyla dudağın güle benzetilmesi çok sık karşılaşılan bir durumdur:

Uymasa nâleme ger bülbüle kim dirler idi

Reng almasa ruhundan güle kim dirler idi (1417)

Güzellik gülşeninde sevgilinin yanağı gibi güzel olan bir gül daha bulunmamaktadır. Sevgilinin dudağına özenmeye goncanın da hali kalmamıştır. Zaten benzemesi de mümkün gözükmemektedir:

Gülşen-i hüsnün ruhun gibi gül-i handânı yok

Gonçenün öykünmege la' lüne cânâ cânı yok (5379)

Yine benzer bir beyitte âşık sevgilinin eşinin ve benzerinin bulunmadığını bize anlatmak için gül bahçesinden, gül ve goncadan yararlanmıştır. Dünya gülşeninde sevgili gibi gül, cennet bağında sevgili gibi gonca yoktur. Bu yüzden âşık, cenneti bile istemez:

Gülşen-i dehrün sana benzer gül-i ra' nâsı yok

Neyleyin bâg-ı cinânun gonçe-i zîbâsı yok (5380)

Gülün dikeninin olması gibi sevgilinin de cevri ü cefâsı vardır. Âşıkların da bülbül gibi binlerce feryâdı bulunmaktadır:

Gülşen-i dehrün dikensüz bir gül-i handânı yok

Hîç bir bülbül bulınmaz kim hezâr efgânı yok (5381)

Sözü şirin, dili şeker, dudağı bal, saçı sümbül, yüzü güneş, alnı ay, kaşı hilal olan yani her şeyiyle güzel olan sevgilinin yanağı da gül gibidir:

Sözi şîrîn yanagı gül dili şekker lebi bal

Saçı sümbül yüzi gün alnı meh ü kaşı hilâl (321)

Hatta sevgilinin dudağı o derece güzeldir ki gül bahçesinin goncasını sevgilinin dudağına benzeten âşık, goncanın bu durum karşısında şırmarmış olmasından şikâyet etmektedir:

Yârun leb-i rengînine teşbîh idelden

Ey dil başuma çıkdı benüm gonçe-i gülşen (392)

Sevgilinin gülen yüzü goncadır. Nazı da çoktur etrafında kendisine kul, köle olacak âşıkları da:

Ey benüm nâzı gibi kulları çok cânım gel

Günde bin yüze gülen gonçe-i handânum gel (1501)

Dudak, bu özelliklerinin yanında sözü dolayısıyla da anılmıştır. Bu bağlamda sevgilinin ağzı, tatlı sözler söyleyen papağan, dudağı da akarsu olarak tasavvur edilmiştir:

Dehâmı ol gülün bir tûtî-i şîrîn-makâl olmuş

Dudagı sûre-i Kevser hakı âb-ı zülâl olmuş (246)

b. Servi

Sevgilinin serve teşbihi boyu ve başının dik oluşu sebebiyledir. Sevgilinin başka güzellik unsurlarıyla birlikte boyunun da verildiği aşağıdaki beyitte şeker, sevgilinin dudağına, serviyse boyuna özenmektedir:

La' lüne kand öykünürmiş kaddüne serv-i çemen

Dadı dalı var mıdur billâh ey şîrîn-dehen (374)

Boyu servi gibi uzun ve ince sevgili önce yüz kez naz yapıp âşığın gönlünü almıştır. Âşığı kendine bağladıktan sonra da onunla ilgilenmeyi bırakmıştır. Âşık binlerce âh etse de artık faydasızdır:

Aldı gönlüm gerçi yüz kez nâz idüp ol serv-i nâz

Şimdi meyl itmez bana bin âh idüp kılsam niyâz (1473)

Sevgilinin boyunun, nazının, gülümsemesinin ve işveli işveli konuşmasının anlatılmasıyla karşılaşmaktayız:

Nâz ile hande nedür şîve-i güftâr nedür

Nedür ey serv-i sehî ' işve-i refât nedür (1481)

Keman kaşlı, gonca dudaklı, servi boylu sevgilinin kirpiği âşığa hazz vermektedir:

Ol kadar hazz eyledüm tîründen ey kaşı kemân

Sanki çekdüm sîneme bir gonçe-leb serv-i revân (767)

c. Fidan (Nihal)

Sevgilinin fidana teşbihi tazeliği ve boyunun inceliği münasebetiyledir. Nazlı sevgili kibir ve naz ile salına salına ne zaman yürüse serviye boyunun fidanına kul, köle eyler:

Kaçan kim nâzenînüm ‘ izz ü nâz ile hırâm eyler

Nihâl-i kâmetine serv-i âzâdı gulâm eyler (1457)

Sevgilinin boyu taze bir fidan gibidir ve kışın da yazın da şivelerden meyvesi eksik değildir:

Bir nihâl-i tâzedür kaddün senün ey serv-i nâz

Şîvelerden mîvesi eksük degüldür kış u yaz (1484)

ç. Mushaf

Sevgilinin yüzü ve yüzüne ait unsurlar Mushaf’a teşbih edilmiştir. Bunda sevgilinin hattının yazıya benzetilmesi etkili olmuştur.

Mushaf-ı hüsnün ki tutmuş hatt-ı reyhânı dürüst

Tâze defterdür yazılmış resm-i ‘ Osmânî dürüst (3998)

Misk okıyalı hattunı erbâb-ı fesâhat

Hatm oldı senün mushaf-ı hüsnünde melâhat (4001)

d. Güneş

Sevgilinin teşbih edildiği önemli unsurlar arasında güneş gelir. Güneş, dünyayı aydınlatması, canlılara hayat vermesiyle âlemin sultanıdır. Bu çerçevede nasıl evrende güneşin eşi ve benzeri yoksa yeryüzünde de sevgilinin eşi benzeri bulunmamaktadır:

Görmedüm hüsnüne benzer mehi ey mihr-fezâ

Togmaya sencileyin bir güneş ey mâh-likâ (2227)

Sevgiliyle ilgili bütün benzetmelerde olduğu gibi güneşe teşbihinde de üstün tutulan unsurdur. Sevgili öyle bir güneştir ki âlemi süsler; gökyüzündeki güneş, nurunu sevgilinin güzelliğinden alır:

Şems hüsnünden alır ey meh senün nûr-ı ziyâ

Revna-ı ‘âlemsin ey şeh dimezüm rûy-ı riyâ (2207)

Sevgili, âşık için cihanı aydınlatan güneştir ve onun ağyara uyup gitmesini istememektedir:

Uyup agyâr-ı bed-hâha beni terk eyleyüp gitme

Gel ey şems-i cihân-tâbum meded her-câylik itme (2112)

e. Mah

Sevgili, yüzünün güzelliği ve teninin beyazlığı dolayısıyla aya teşbih edilir. Sevgili güzelliğiyle şehir içinde parlak bir ay gibidir. Herkes arasında âlem olarak anılmaktadır ama aslında o, âlemin sultanıdır:

Şimdi şehr içre nigârum bir meh-i tâbânîdür

Nâmı ‘ Âlemdür o mâhun ‘ âlemün sultânıdır (4494)

Gelenekle uyuşmamakla birlikte sevgilinin âşğın evine gelmesi söz konusudur:

Menzilinden bu gice hâneme geldi o mâh

Göde istedüğümü yirde virüpdür Allâh (3253)

Ay tutulması da beyitlerde yer alan tasavvurlardandır. Ay yüzlü sevgilinin peştamala sarılıp hamama girmesi ay tutulmasına benzetilmektedir. Burada sevgilinin teninin beyazlığı da bize çağrıştırılmaktadır:

Siyeh fûtâ kuşanup girse hammâma o meh-peyker

Halâyık tâs çalarlar ay tutuldı zann idüp yer yer (3865)

Sevgilinin hamamdan naz ile çıkması ayın burcundan çıkmasına teşbih edilmiştir:

Her kaçan germ-âbeden bin nâz ile cânân çıkar

Sanasın kim burc-ı âbîden meh-i tâbân çıkar (3879)

Güneş, ay kadar güzel sevgilinin güzelliğinden beslenmektedir ve ay yüzlü sevgili, âlemin süsüdür:

Şems hüsnünden alur ey meh senün nûr-ı ziyâ

Revna-ı ‘âlemsin ey şeh dimezüm rûy-ı riya (2207)

Ay yüzlü sevgili meclise gelip yüzünü gösterince gece, gündüz gibi aydınlanacaktır:

Tal‘ atın ‘arza kılup meclise ol mâh-likâ

Gün gibi gicemüzi eyledi pür-nûr u ziyâ (2217)

Yine sevgilinin güzelliğinin aya teşbih edildiği beyitlerde sevgilinin güzelliğinin daha üstün olduğu vurgulanmakta yeryüzüne ondan daha güzelinin doğmayacağı söylenmektedir. Sevgilinin yanakları âlemi aydınlatır hatta ay ve güneş ışık ve nurlarını ondan almaktadırlar:

Ruhların kıldı münevver ‘âlemi ey meh-likâ

Kim bulardan kesb ider şems ü kamer nûr u ziyâ (2222)

Görmedüm hüsnüne benzer mehi ey mihr-fezâ

Togmaya sencileyin bir güneş ey mâh-likâ (2227)

f. Melek, Peri

Sevgilinin teşbih edildiği unsurlar arasında hem güzelliği çağrışırmaları hem de ulaşılmaz olmalarıyla melek ve peri de vardır. Sevgili, âşığın gönlünü alan melek yüzlü, peri yanaklı bir güzeldir:

Nigârâ bir melek-sîmâ perî-ruhsâr imişsin sen

Gönüller nakdin almakda katı ‘uryân imişsin sen (4559)

Sevgili bir gece bile olsa âşığın evine gelmemiştir. Oysa sevgilinin bir kez bezme gelmesiyle meclis cennete dönecektir:

Hânemüzde ol melek bir gice mihmân olmadı

Bezmümüz reşk-i behişt-i bâg-ı Rıdvân olmadı (3314)

Nadiren görülen kavuşma anlarından birinde âşık, peri kadar güzel olan sevgiliyle hamamda bulunur:

Safâ sürdüm bugün hammâm içinde yâr ile tenhâ

Hele halvetde soydum ol perîyi eyledüm peydâ (3851)

g. Kâbe, Kible, Secdegâh

Sevgili ve sevgiliye ait unsurların Kâ‘be, kible, secdegâha teşbihinde sevgilinin yüceltilmesi yatmaktadır. Sevgilinin alınının, eşiğinin, kapısının, kuyunun Kâ‘be’ye teşbihi söz konusudur:

Nigârün alnına kiblem didüm dün

Didi yüzüme dirsın ırte bir gün (4562)

Kiblem ruhuna hatt-ı siyeh-fâm yitişdi

Cân Ka‘ besine kâfile-i Şâm yitişdi (4379)

İşigün cânibine döndi bugün kible-nümâ

Ka‘ beden yüz çevirüp ey sanem-i hûr-likâ (5159)

Bana gösterdi kapun Ka‘ besini çünkü şehâ

Diyeyin gözlerümün adına ben kible-nümâ (5171)

Kûyun ey dost kiblegâhumdur

Kaşların tâkı secdegâhumdur (5336)

ğ. Padişah, Sultan

Sevgili padişaktır, âşık da onun kuludur. Sevgili, âşığa cevır etmektedir. Bu durumdan şikâyet etmesi beklenen âşık, aksine halinden memnundur ve sevgilinin kendisine vefa göstermesini istememektedir:

Ben kuluna pâdşâhum lutf idüp nâz eyle gel

Bu dil-i zâra vefâyı sevdüğüm az eyle gel (1503)

Padişah olarak nitelenen sevgilinin âşığa yüz vermemesi ve zulüm etmesi, onun karakteristik özelliğidir:

Yüz çevirdi ben kulından ey dirîgâ ol [nigâr]

Mülk-i hüsnün pâdşâhı itdi zulmin âşkâr (4481)

Şerâr-ı nâr-ı âhumla şeh-i encüm-sipâh oldum

Belâ tahtında sultânüm bir ulu pâdşâh oldum (4937)

Sevgilinin âşığın evine gelmesi alışılmış bir durum değildir. Bunun bilincinde olan âşık, bazen padişahların da kullarını dinlediği hatırlatarak sevgilinin evine teşrif etmesini istemektedir:

Hâne-i ‘uşşâka gelsen gam degül ey mâh-rû

Gâh olur kim pâdşâh eyler gedâya ser-fürû (3234)

h. Bahar, Badem

Şiirlerde sevgilinin bahara değil, baharın genç ve güzel olan sevgiliye benzetilmesi söz konusudur:

Nigârı ben dimezem kim bahâra benzetdüm

Bahârı sencileyin bir nigâra benzetdüm (4545)

Gömlüksüz halde hamamdan çıkan sevgilinin kabuğundan çıkmış bademe teşbihi de söz konusudur:

Gören bî-pîrehe cânânı dir hammâmdan çıkmış

Mukaşşer magz-ı nâzükdür ki ter bâdâmdan çıkmış (3896)

1. Sanem, Put

Çok sık kullanılan teşbihlerden birisi de sevgilinin saneme yani puta teşbih edilmesidir. Bu benzetme sevgilinin güzellik, vefasızlık gibi özelliklerine dayandırılmıştır. Nasıl ki taştan, ağaçtan yontulmuş putun duygu sahibi olması, yalvarışlara karşılık vermesi mümkün değilse sevgili de âşığının yalvarışlarına ve çektiği acılara put kadar duyarsızdır.

Sevgili güzelliği ile dünyayı da süslemektedir. Onun bu güzelliği yanında put, kuru bir suretten ibaret kalmaktadır:

Nakşunla bulur deyr-i cihân revnak u zînet

Tasvîr-i büt-i Çîn sanemâ bir kurı sûret (4446)

Mahbûb u nigâr virür revnak u zînet

Bütlerle bulur niteki deyrün içi sûret (4447)

Dilde tasvîr-i ruhun oldı nigârâ hâdis

Olmadın deyr-i cihânda büt-i tersâ hâdis (4450)

Da‘ vî-i hüsn kılmaga ‘ âlemde ey nigâr

Sen dil-sitân ile büt-i Çînün ne cânı var (4456)

Sensin zamâne deyrine sûret viren nigâr

Bir sûret-i mu‘ âmeledür büt-i n’î‘ tibâr (4457)

3. Sevgilinin Güzellik Unsurları

a. Dudak

(1)Umumi Olarak Dudak:

Dudak (leb), sevgilinin güzellik unsurları içinde sıklıkla kullanılan bir unsur olmasıyla önem taşımaktadır. Mecmuada da ilk sırada sevgilinin dudağı ve onunla ilgili benzetmelere “La‘l-i Rengîne Münâsib Olan Eş‘âr-ı Latîf” başlığı altında yer verilmiştir. Ancak dudak, ağız, dil, diş gibi unsurlar arasında bir ayrım yapılmadan hepsi bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bunların yanı sıra diğer unsurların anlatıldığı bölümlerde de dudak, ağız, dil, diş ve bunlarla ilgili unsurlara yer veren beyitlerle de karşılaşmaktadır.

Bu noktada sevgilinin ağzıyla ilgili en çok göndermeye yapılan özelliklerden birisi, küçük oluşudur. Sevgilinin ağzı nokta kadar küçüktür, hatta yoktur:

Olurdu agzuna dil nokta dimege tâlib

Efendi câ‘iz olaydı kazâ ‘ale’l-gâ‘ib (46)

Ağızla alakalı olarak vurgulanan bir başka özellik de mücevherle dolu oluşudur. Bu mücevherle kastedilen kimi zaman dişler kimi zaman da ağızdan çıkacak olan sözlerdir:

Söz yok dehân-ı pür-güherün bî-bahânedür

Yâkût-ı la‘l-i nâbuna ammâ bahâ nedür (143)

Bu başlık altında çoğunlukla dudak ve onunla ilgili unsurlar söz konusu edilmiştir. Genel olarak dudak divan şiirinde kırmızı rengi, küçüklüğü (yok denecek kadar dar oluşu), kenarında ayva tüyleri ve ben bulunması dolayısıyla yüze güzellik katan bir unsurdur. Sevgilinin dudaklarının yeryüzünde eşi ve benzeri bulunmamaktadır:

La‘lün ey cân pâresi gâyet de tatlu yârdur

Misli yok dirlerse ger didüklerince vardur (141)

Dehân-ı yâra benzer yok eger var ise nâdirdür

Bu nükte ‘akl ile idrâk olunmaz zevke dâ‘irdür (142)

Dudak âşığın ulaşmaya çalıştığı ancak çoğu zaman ulaşmayı başaramadığı yerdir:

Müyesser olmadı la‘lünden almak ey şeker-leb dad

Anunçün bu dil-i şûrîde eyler dâ‘imâ feryâd (82)

Lebün çün ‘âlem-i ervâhdan biz cân atup geldük

Senün bir bûsene iki cihân zevkin satup geldük (291)

Âşık, sevgilinin dudağına kavuşmayı o kadar çok ister ki bu uğurda canını bile vermeye hazırdır:

Cân nakdi ile bûs-ı dehen eyledüm taleb

Yokdur ne vireyin didi bana o gonçe-leb (43)

La‘lün ile gözlerün ey gonçe-leb

Cân virürdüm cânımı kılsa taleb (44)

Hatta sevgilinin dudağına olan hasretinden âşığın cânı yok olur:

Dehânun hasret[in]den dil-berâ cân oldu nâ-peydâ

Leb-i la‘lün arayup çıkdı ayakdan mey-i sahbâ (18)

Dehânunla miyânun hasretinden ‘âkıbet cânâ

Olur râh-ı ‘ademde cân u dil nâ-bûd u nâ-peydâ (19)

Âşık, sevgilinin dudağına ulaşma yolunda bütün fırsatları değerlendirmeye çalışır. Bayramda tebrikleşme geleneğini bahane ederek, “Nevruz Bayramı” vesilesiyle ondan hediye olarak öpücük ister ancak bu isteğine kavuşamaz:

Ger dehed la‘l-i lebet bûse be-nev-rûzî-yi mâ

Mîşaved cân diger bâr be-nev-rûzî-yi mâ (16)

(“Eğer nevruluk hediyesi olarak (sevgili) lal rengi dudaklarından bize bir öpücük verse can yeniden bizim rızkımız olacaktır.”)

Âşığa dudağını ihsan etmeyen, ona naz yapan sevgili, dudağını başkalarına lütfeder. Bu haber yine sevgilisinin ağzından gizlice âşığın kulağına ulaşır:

La‘lini ‘uşşâka emdürür dimez ammâ bana

Gayra çok lutf eyler ol meh eylemez ammâ bana (10)

Dehânın öpdürür gayra bana nâz u ‘itâb eyler

O şîrîn-leb dem-â-dem cânuma turmaz ‘itâb eyler (186)

Lebûni gayrıya emdürdüğün ey gonçe-i ter

Bana sırr-ı dehenün virdi nihânîce haber (199)

Gelenekte pek fazla karşılaşılmayan bir durum olmakla birlikte âşık hiç kimsenin ortada olmadığı bir gecede sevgiliyi öpme fırsatını yakalar. Ancak bu durumu başkalarının duymasından da korkar:

Olmuş idi dehenün öpmege cânum râgıb

Düşdi fırsat gice er gâ‘ib ü sohbet gâ‘ib (45)

Agzuma virdi nihânîce lebin cânânum

Tuyalar diyü hemân agzuma geldi cânum (336)

Sundı la‘l-i nâbın ol şûh-ı cihânum agzuma

Tuya düşmen diyü ammâ geldi cânum agzuma (409)

Her kaçan sunsa leb-i la‘lünü cânân agzuma

Sanuram ol dem gelür cismümdeki cân agzuma (410)

Ne emdük la‘l-i cânânı ne çekdük sîneye anı

Berîyüz cümle hazlardan ne cismânî ne rûhânî (442)

Âşığa can veren, hastalandığında şifa bahşeden; içerisinde bazen inci gibi dişleri bazen de inci, yakut gibi değerli sözleri saklayan yer de dudaklardır. Bazen de dudakların kendisi yakut olur, dişler ise inci:

Ez-hayâl-i leb ü dendân-ı to çeşmem ki pürest

Hemçü rûdîst ki sengeş heme yâkût u dürest (70)

(“Gözlerim, senin dişlerinin ve dudaklarının hayâliyle, taşlarının hepsi yakut ve inci olan bir nehir gibi doludur.”)

Be-hengâm-ı suhen goften lebeş çun dūr-feşân gerded

Heme şîrîn-lebân-râ âb-ı hasret der-dehân gerded (98)

(“O sevgili) konuştuğu zaman dudağı inci saçmaya başlarsa tüm tatlı dudaklıların ağzına hasret suyu ulaşır.”)

Âşığın sözü, sevgilinin dudağının güzelliğini anlatarak sonlanmış, bundan sonra yeryüzünde söylenecek söz kalmamıştır. Dolayısıyla kendisine şairlerin sonuncusu denilse yeridir:

Suhen be-vasf-ı leb-i yâr hatm geşt me-râ

Me-râ sezed ki be-hânend hâtemü’ş-şu‘arâ (8)

(“Sözüm sevgilinin dudağının vafına sonlandı. Bu yüzden de eğer bana şairlerin sonu deseler yakışır.”)

Sevgilinin dudağı öylesine küçüktür ki onu zerre olarak isimlendiren şairlere şaşırmak gerekir. Çünkü bu durumda eğer dudak varsa âlemde başka mânâ olmayacaktır:

Zerre dirler dehen-i yâra ‘acebdür şu‘arâ

Var ise yok gibi ‘âlemde dahı bir ma‘nâ (9)

Sevgili, âşığa yüz vermez, onunla konuşmaz. Ancak bunun bir sebebi vardır; sevgilinin ağzı çok dardır ve bu kadar dar bir yerde söze yer bulmak mümkün değildir:

Bâ-men suhenet hîç ki ey teng-dehen nîst

Gûyâ dehen-i teng-i to-râ cây-ı suhen nîst (66)

(“Ey dar ağızlı, sanki senin bu dar ağzında söz söylemeye yer yokmuş gibi benimle hiç sözün yok.”)

Goftem suhenî gûy me-râ goft dehen nîst

İbrâm ne-kerdem çi konem cây-ı suhen nîst (67)

(“(Sevgiliye), “Bana bir şey söyle!” dedim. “Ağzım yok.” dedi. Israr etmedim. Nasıl ısrar edeyim ki söze gerek kalmadı.”)

Genel olarak âşığa can bağışlayan, şifa kaynağı olan dudak ve dudakla ilgili unsurların mecmuada yer alan bazı beyitlerde tıpkı göz ve gamze gibi âşığın canına kastettiği de görülür:

Mürde cisme cân bağışlar gerçi la‘lün dil-berâ

İçmege kanımı ammâ diş biler her dem bana (12)

Dü la‘l yâr ki bâ-yek-dîger zebân dârend

Hadîs-i küşten-i mâ her dü der-miyân dârend (101)

(“Sevgilinin iki kırmızı dudağı birbiri ile anlaşmışlar ki kendi aralarında bizi öldürmeyi konuşuyorlar.”)

Mecmuada sevgilinin âşığa lütfu olarak görülen söz söyleme, gülümseme ve buse verme durumlar da dudakla ilgili olarak verilir. Sevgilinin dudağının gülmesi

âşık için öyle büyük bir ihsandır ki bu tıpkı sultanın dilenciye nimet ihsan etmesi ölülere can bağışlanması gibidir. Sevgili inâyet edip âşığa ihsanda bulunmuştur. Bu durum divan şiirinde olduğu gibi mecmuada da çok fazla görülen bir durum değildir. Çünkü sevgilinin âşığa en büyük lütfu ona karşı kayıtsız kalmak ve cevır ü cefâ etmektir:

Mikoned dem-be-dem ez-hande lebet da‘ vet-i mâ

Mâ gedâyîm to sultân-ı velî-ni‘ met-i mâ (24)

(“Her dem dudakların gülerek bizi davet ediyor. Biz dilenciyiz ama sen bizim nimet veren sultanımızsın.”)

Leb-i handânun ile kıldun yâd

Eyledün mürdelerün rûhını şâd (81)

Âşık, her an daha şiddetli bir şekilde feryâd eder çünkü onun aşk acıyla inlemesi sevgilinin kulağına dahi ulaşmaz:

Bana dâd eylemez şîrîn lebün hîç dâdum andandur

Kulagun nâlemi gûş eylemez feryâdum andandur (127)

Âşık, canı ile sevgilinin dudakları arasında bir tercih yapma durumunda kaldığında sevgilinin dudaklarını seçer; çünkü o, candan daha tatlıdır:

Var mıdur yâ Rab cihânda la‘ l-i cânândan lezîz

Cân durur lezzetlü ol dahı degül andan lezîz (116)

Bûse-i la‘l-i leb-i cânân olur cândan lezîz

Sükkerî helvâ olursa olmaz ol andan lezîz (117)

Sevgilinin ağzının güzelliğini anlatmada kelimeler yetersiz kalır. Onu anlatmaya çalışan âşığın ağzı şekerle hatta mücevherlerle dolar:

Her demde zevk-i la‘lünü söyler lisânumuz

Kandî dükânıdır yine gûyâ dehânumuz (234)

Dür dişlerünle la‘lünü söyler zebânumuz

Gevherleriyle tolsa ‘aceb mi dehânumuz (235)

Zıkr-i leb-i la‘lün olalı vird-i zebânum

Pürdür güher-i ma‘nî ile dürc-i dehânum (337)

Mecmuada sevgilinin dudağının aynı anda birden fazla şeye teşbih edildiği beyitlerde söz konusudur. Sevgilinin dudağı ya “la‘l-i Bedahşân”dır ya da “âb-ı hayât”tır. Bu sorunun cevabı yine sevgilide saklıdır. Âşık bunu öğrenmek için yine sevgiliye başvurmak durumundadır:

Leblerün la‘l-i Bedahşân mı yâhûd âb-ı hayât

Sormak ‘ayb olmaya ey dil-ber-i şîrîn-harekât (51)

Sevgilinin dudağı “şeker” ya da “çeşme-i âb-ı hayât”tır. Beyitte sevgilinin dudağının yanında ayva tüyleri de söz konusu edilmiştir. Ayva tüyleri de aynı zamanda hem “Hızır”a hem de suyun üzerindeki bitkilere teşbih edilmiştir:

Kand mi la‘lün veyâhûd çeşme-i âb-ı hayât

Hızır mı hattun yahûd kim âbun üstinde nebât (52)

Dudakla birlikte “ağız, dil, söz, diş, gülümseme” gibi unsurlar da söz konusu edilmiştir. Sevginin dudaklarından dökülen sözler, yeryüzündeki en etkili sözlerdir. O sözünü söylediğinde daha önceden söylenmiş olan bütün sözlerin hükmü ortadan kalkar:

Ey ân ki cüz’-i lâ yetecezzî dehân-ı tost

Pes mebtel-i kelâm-ı hakîmân beyân-ı tost (59)

(*“Ey (sevgili) ki senin ağzın bölünmez bir parçadır. O hâlde senin sözün, hüküm vericilerin sözünü iptal edicidir.”*)

Şehd-i lebün ki tatlu dilünle şekerlenür

Hakkâ bu kim femünde o dişler güherlenür (171)

Sevgilinin ağzının içinde gül yaprağından bir dil bulunmaktadır:

Der-dehân-ı to zi-gül-berg zebân sâhte-end

Berg-i gül der-dehen-i gonçe nihân sâhte-end (89)

(*“Senin ağzında gül yapraklarından dil yapmışlar. Çiçeğin yaprağını goncanın ağzında gizlemişler.”*)

Mecmuada geleneğin dışında, sıra dışı olarak değerlendirilecek beyitlerle de karşılaşmaktayız. Âşığın sevgilinin dudağından vazgeçtiğini söylemesi, kendisini beğenmesinin eleştirilmesi ya da âşıklara yüz vermesi gibi:

Çun geşt dilem zi-la‘ l-i şeker-bâret

Cânem be-leb âmed ez-çeşm didâret (79)

(“Gönlüm, senin tatlı sözlü kırmızı dudağından vazgeçince yüzün gözümden, canım da dudağımdan çıktı.”)

Lezzetde ol ki la‘ lüne sükker dinür sanur

Bî-çâre agzı dadını bilmez yinür sanur (170)

Hûbân-ı şehri la‘ l-i lebin râygân virür

Şimdi zamâne dil-beri ‘uşşâka cân virür (173)

Mecmuada yer alan beyitlerde dudak, “ben, yüz, saç, boy” gibi diğer unsurlar güzellik unsurlarıyla birlikte anılmıştır⁹¹:

Sözi şîrîn yanagı gül dili şekker lebi bal

Saçı sünbül yüzi gün alnı meh ü kaşı hilâl (321)

⁹¹ Benzer örnekler için bkz. Ben: 304, 353; yüz: 39, 65, 307; yanak: 11, 84, 146, 153, 165, 257, 264; bel: 19, 62, 145, 161, 257, 260; boy: 26, 38, 104, 212, 219, 262, 296; çene: 75; hat: 22, 52, 58, 184, 335; gamze: 3, 224; göz: 31, 44, 64, 91; saç: 128, 133, 135, 169, 253, 328; gerdan: 136, 189, 248; ten: 193.

Lebün gül gonçe agzun dişleründür dâne-i şeb-nem

Nice dil virsün insâf idicek ey melek âdem (323)

(2) Dudak İle İlgili Benzetmeler

i. Şeker (Kand, Sükker), Bal (Şehd), Gül-be-şeker, Şerbet (Gül-şeker), Helvâ, Pelte (Pâlûde)

Mecmuada sevgilinin dudağıyla ilgili yapılan teşbihlerin çoğunluğu şeker ve tatlı olan maddelere dayanmaktadır. Sevgilinin dudağının en çok benzetildiği unsur şekerdir. Dudak, şekere teşbih edildiğinde “şeker, şeker-leb, şeker-dehen, kand, kand-ı mükerrer, la‘l-i şeker efşân” gibi benzetmelerle karşımıza çıkar. Tatlı oluşuyla şekere teşbih edilen dudak, âşık tarafından emilmek istenir. Bu durum çoğunlukla mümkün olmamakla birlikte, daha önce de örneklerine değinildiği üzere nadiren âşığın bu arzusuna kavuşması söz konusudur:

Agzuma alsam dehânun şehd ü şekkerdür bana

Emdügümce leblerün kand-ı mükerrerdür bana (6)

Şîrîn-lebi cevânun şîr ü şekerdür ammâ

Lutf ile ‘âşıkına bir kez dimez ki em mâ (17)

Bu bağlamda kurgulanmış beyitlerden mecmuanın kaleme alındığı dönemde şekerin nasıl kullanıldığına dair ipuçlarına rastlamak da mümkün olabilmektedir. Şekerin ezilerek kullanıldığını gösteren beyitler bu türden beyitlerdir:

La‘ line karşu ezilme ey şeker

Key sakın ‘ âşıkları başun ezer (207)

La‘ l-i dil-dâra ezilme ey şeker

Key sakın bir gün seni ‘ uşşâk emer (208)

Meze düşme ezil p la‘ l-i leb-i dil-dâda

Ey şeker başun içün tatluca ol bir p re (416)

Lezzetine la‘ lünün benzetd gi  n dadını

Başın ezd k şekker n aldık leb n n d dını (451)

Sevgilinin şirin dudağı şeker gibidir dolayısıyla âşıklar Ferh d gibi onun yoluna can vermeye hazırdırlar:

La‘ l-i ş r n   şeker handeyle hüsnün husrev 

Her gören Ferh dveş c n n rev n eyler sana (5)

 şık, şeker dudaklı sevgiliyi başkalarından kıskanmaktadır. şeker dudaklı sevgilisiyle kimsenin birlikte bulunmasına tahammül edemeyen âşıg n bir taraftan da kendi kendine tatlının olduğu yerde sineklerin toplanacağına dair bir itirafta bulunduğuna şahit olmaktadır:

Ne-h'âhem men ki kes bâ-ân şeker-leb hem-nefes bâşed

Velî her câ ki şîrînîst gavgâ-yı meges bâşed (97)

(“O şeker dudaklı ile kimsenin beraber olmasını istemiyorum. Ama her nerede tatlı varsa orada sinek kalabalığı olacaktır.”)

Sevgilinin dudağı sadece şekere değil tatlı olan diğer yiyecek maddelerine de teşbih edilir. Bal bunlar arasında yer alır. Sevgilinin ağzı, baldan da şekerden de tatlıdır. Üstelik bu dudaklardan alınan öpücük ise âşığa daha da tatlı gelmektedir:

Cân gıdâsıdur dehânun şehd ü şekkerden lezîz

Bûsenün bir kerresi kand-ı mükerrerden lezîz (109)

Sadece ağız ve dudakları değil sevgilinin sözleri de baldan ve şekerden tatlıdır:

Leblerün olsa n'ola kand-ı mükerrerden lezîz

Oldı cânâ çün zebânun şehd ü şekkerden lezîz (111)

Yine sevgilinin dudağı tadından dolayı helva, gül-be-şeker, pelte gibi çeşitli tatlılara teşbih edilmiştir:

Vasf-ı ruhsârunla la' lün gül-be-şekkerdür bana

Dilde yâd-ı leblerün pâlude-i terdür bana (11)

Devr-i ruhunda olsa n'ola la' l-i ter lezîz

Olur güneşde turmagıla gül-şeker lezîz (115)

Bûse-i ruhsâr u la‘lün gül-be-şekkerden lezîz

Tatlu tatlu sözlerün kand-ı mükerrerden lezîz (118)

Sevgilinin dudağının teşbih edildiği diğer bir unsursa gül-şeker yani gül şerbetidir. Beyitte gül-şerbetinin nasıl yapıldığına dair ipuçlarına da rastlanmaktadır. Şerbetin lezzetli olması için güneşte bekletilmesi gerekmektedir:

Devr-i ruhunda olsa n’ola la‘l-i ter lezîz

Olur güneşde turmagıla gül-şeker lezîz (115)

Sevgilinin dudağının benzetilenlerinden birisi de helvâdır. Sevgilinin dudağı o kadar tatlıdır ki helvâ ona benzemek ister, özenir ancak hemen sonra bunu bir suç olduğunu farkedip yaptığından pişman olur. Çünkü sevgilinin dudağı şekerden de helvadan da baldan da daha tatlıdır:

Lebüne sehv ile öykündi ammâ

Suçın bildi peşîmân oldu helvâ(1)

Kanda var la‘l-i leb-i yâr u dil-ârâdan lezîz

Ola mı ‘âlemde hiç sükkerle helvâdan lezîz (112)

Sevgilinin dudağının olmadığı yerde şeker ve bal âşığa zehir olur:

Lebünsüz şehd ü şekker bana semdür

Ruhunsuz verd-i ahmer dâg-ı gamdur (131)

Bütün bu benzetilenlerin üstünde yeryüzünde en tatlı şey sevgilinin dudaklarıdır. Buna şahit olarak da sevgilinin yanakları vardır:

Leb-i dil-ber gibi tatlu ne var dünyâda ey zâhid

Eger isbâtın istersen iki ruhsâr iki şâhid (84)

Sevgilinin dudağından alınan buse âşığa kendi canından daha tatlı gelmektedir:

Nesne yok sanurdum ey şekker-dehen cândân lezîz

Bûse-i la‘l-i lebün geldi bana andan lezîz (108)

ii. Dürre (İnci), Gevher, La‘l, Yakût, Mercân:

Sevgilinin dudaklarının rengi dolayısıyla teşbih edildiği unsurların başında la‘l gelir. İstiare yoluyla doğrudan dudak yerine kullanılan la‘l, rivâyete göre aslında ak bir taş olduğu halde ciğer kanıyla boyanıp güneşe bırakılır ve güneşin etkisiyle kırmızı renge bürünürmüştür⁹². Ancak sevgilinin dudaklarını renk bakımından öyle güzeldir ki onun yanında ipe dizilmek için delinmiş la‘lden söz etmek gereksizdir:

Pîş-i lebeş me-gû suhen-i la‘l-i süfte-râ

Nebved letâfetî suhenân-ı şinüfte-râ (30)

(“Dudaklarının yanında delinmiş la‘lden (dizilmek için delinen) söz etme. Duyulmuş sözlerin artık letafeti yoktur.”)

⁹² İskender Pala, Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1999, s.251.

La‘lin kırmızı renkte olmasının sebebi dudaklara bağlanmıştır. Yani dudakların kırmızı rengine özenen la‘l kendisini ona benzetmeye çalışmış ama bu yaptığı karşılıksız kalmamıştır. Allah onu haddini bilmemenin cezası olarak taş yapmıştır:

La‘l tâ hod-râ be-yâkût-ı lebet hem-reng sâht

Kerd bî-insâfî z’ân Hudâyeş seng sâht* (78)

(*“La‘l kendini senin yakut dudaklarınla aynı renkte yaptı. Ama insafsızlık etti. Bu yüzden de Allah onu taş etti.”*)

Bir başka beyitte ise la‘l dudağa benzemeye çalışmasının yersiz olduğunu anlamış ve utanarak kızarmıştır:

Öykündi gerçi leblerüne ey nigâr la‘l

Sonra velî kızardı olup şermsâr la‘l (320)

Yine renk bakımından dudağa teşbih edilen bir başka değerli taş da yakuttur. Ancak yakut ve dudak arasındaki karşılaştırmada üstün vasıflara sahip olan sevgilinin dudağıdır. Yakut sadece ona özenir ve benzemeye çalışır:

Nisbetüm var leb-i cânâna dimişdi yâkût

La‘lini dişleyecek hâtem anun itdi sükût (57)

Sevgilinin ağzı nadir bulunan bir incidir:

Lebün câmına benzer yok dehânun gibi nâdir dūr

Bunun keyfiyeti ta‘bîr olunmaz zevke dâ’irdür (140)

Sevgilinin dudaklarının yanında sevgilinin sözleri de değerli taşlara teşbih edilmektedir. Sevgilinin ağzını açıp da söylediği sözler inci gibidir. O inci gibi sözlerini söylediğinde mercan ve yakut değer kaybeder:

Be-mâ harfî be-gû yek-bâr ân la‘l-i dür-efşân-râ

Zi-hem büğşâ vü beşken kıymet-i yâkût-ı mercân-râ (33)

(“Bize bir kere de olsa bir söz söyle. O inci saçan dudaklarını aç ve mercanın yakutunun değerini düşür.”)

Sevgilinin dudakları aynı zamanda mercana, dişleri de inciye teşbih edilir:

Lebün mercân dişün dürr-i ‘Adendür

Dehânun bilmem ammâ hiç nedendür (124)

Dürc-i mercâna müşâbih didüm ey cân dehenün

Dür-i nâ-süfte misâl oldu anuñün suhenün (283)

Sevgilinin dudağının teşbih edildiği bir diğer unsur gevherdir. Sevgilinin dudağı mücevher saçar:

Leb-i la‘l-i güher-bârun senün cândan ‘ibâretdür

Nihâl-i kâmetün hakkâ kıyâmetden ‘alâmetdür (138)

Söz yok dehân-ı pür-güherün bî-bahânedür

Yâkût-ı la‘l-i nâbuna ammâ bahâ nedür (143)

iii. Tûtî

Sevgilinin dudağı ve ağzıyla ilgili benzetmeler söz konusu edildiğinde kullanılan unsurlardan birisi de tûtîdir. Sevgilinin dudağının yanı sıra sözlerinin de tûtîye benzetilmesi söz konusudur. Tûtîyle birlikte, papağanları konuşturmak için kullanılan şeker de beyitlerde yer almaktadır:

Âl bir tûtîdür agzunda zebânun ey püser

Kim virür güftâr-ı şîrînün ana her dem şeker (205)

Dehânı ol gülün bir tûtî-i şîrîn-makâl olmuş

Dudagı sûre-i Kevser hakı âb-ı zülâl olmuş (246)

Leb-i la‘lün gibi bir tûtî-i şekker-feşânum yok

Perîşân zülfi gibi dahı ‘ömr-i câvidânun yok (253)

Nükte-perdâz-ı suhendür la‘l-i şekker-hâlarun

Sözleri ‘aksinedür hep tûtî-i gûyâlarun (265)

Şekkere teşbîh idelden la‘l-i şekker-hâlarun

Tûtî[yi] söyletmez oldı ‘âşık-ı şeydâlarun (278)

iv. Su (Âb), Çeşme, Zülâl

Sevgilinin dudağının benzetilenlerinden bir diğeri de su ve suyla ilgili unsurlardır. Su hayat kaynağı olması sebebiyle beyitlerde kendine yer bulmuştur. Sevgilinin dudağı âşık için ve âşığın susamış gönlü için bir pınardır. Âşık da bazen dudakları hayal ederek bazen de gönlünü sevgilinin dudaklarının yanına getirerek bu susuzluğu gidermeye çalışmaktadır:

Dil teşne leb ü sûy-ı lebet âverem û-râ

Her câ ki dilem âb hored mîberem û-râ (29)

(*“Gönlüm susamıştır ve ben onu senin dudaklarının yanına getiririm. Gönlüm nereden su içerse (neye meylederse) ben onu oraya götürürüm.”*)

Hayâl-i la‘l-i to besem ki ân zülâl-i menest

Kocâ resed be-men ân la‘l-i leb hayâl-i menest (68)

(*“Senin la‘l dudağının hayali bana yeter ki o benim duru (pınarımdır). Hayalimdeki bana yetecek o kırmızı dudaklar nerede?”*)

Sevgilinin dudaklarının can çeşmesi ya da can çeşmesinin başı olarak değerlendirildiği beyitler de bulunmaktadır:

Ser-çeşme-i cân mîm-i Mesîhâ-dehenündür

Kâfûr-ı hay ey rûh ki dirler bedenündür (126)

Çeşme-i cândur meger la‘l-i şeker-bârun senün

Kim virür zevk-i ebed ervâha güftârun senün (285)

Sevgilinin dudakları tatlı ve soğuk suya benzemektedir. Cana serinlik veren bu suyu gören herkes ondan içmek istemektedir:

Şekker zülâl-i la‘lün la‘lün zülâl-i şekker

‘Ar‘ar nihâl-i kaddün kaddün nihâl-i ‘ar‘ar (212)

Niçün su gibi olmaya dil la‘lüne meyyâl

Ki görse leblerüni cân virürdi âb-ı zülâl (316)

v. Gül, Gül Yapağı, Gonca

Sevgilinin dudağının renk ve şekil bakımından teşbih edildiği bir diğer unsur goncadır. Gonca ve gül, istiare yoluyla sevgilinin yerine de kullanılır:

Cân nakdi ile bûs-ı dehen eyledüm taleb

Yokdur ne vireyin didi bana o gonçe-leb (43)

La‘lün ile gözlerün ey gonçe-leb

Cân virürdüm cânımı kılta taleb (44)

Dehâmı ol gülün bir tûtî-i şîrîn-makâl olmuş

Dudagı sûre-i Kevser hakı âb-ı zülâl olmuş (246)

Sadece sevgilinin dudağı değil, o dudaktan çıkan sözler de gonca gibidir. Bu goncalar ağızlarını açtıklarında ortalık güllerle bezenecektir:

Hest ez-dehenet der-dil-i meh gonçe suhenhâ

Gülhâ şeküfed ger be-güşâyend dehenhâ (25)

(*“Aydın gönlünde senin ağzından (çıkış) söz goncaları var. Eğer (bu goncalar) ağızlarını açarlarsa güller açacak.”*)

Senün bir gonçeden nâzük-ter ü şîrîn dehânun var

Şekerden tatlu berg-i gül gibi rengîn zebânun var (216)

Bunlardan başka, sevgilinin dilinin gül yaprağına benzetildiğinden de bahsedilmişti. (bkz. Umumi Olarak Dudak)

vi. Şarâb (Bâde), Kadeh (Câm)

Gelenek içinde dudağın rengi dolayısıyla şaraba, şekli dolayısıyla kadehe benzetildiği örneklere birçok yerde rastlamak mümkündür. Ancak elimizdeki mecmuada sevgilinin dudağının ya da dudağıyla ilgili unsurların şarap, kadeh gibi benzetmelerle birlikte çok fazla kullanılmadığı dikkati çekmektedir.

Az sayıdaki örnekte sevgilinin dudağı renk bakımından şaraba teşbih edilir. O, dirilik ve hayat veren bir şarap gibidir. Şekil bakımından ise câma benzetilir:

Susamış cânlara la‘lün şarâb-ı zindegânîdür

Kara günlülere zülfün hayât-ı câvidânîdür (135)

Lebün câmina benzer yok dehânun gibi nâdir dür
 Bunun keyfiyyeti ta' bîr olunmaz zevke dâ'irdür (140)

vii. Güher, Hokkâ, Hâtem (Mühr)

Dudak şekli dolayısıyla hâteme yani mühüre benzetilir. Dudak, sevgilinin cennete benzeyen hattı arasında kaybolmuş olan bir mühür gibidir:

Dehânı gâ'ib olmuş hatt-ı sebz-i yârda gûyâ
 Yitürmüş sebzâr-ı cennet içre hâtemin havrâ (22)

Mühürün söz konusu edildiği beyitte Süleyman peygambere ve üzerinde İsm-i Azam yazılı olan mühürlü yüzüğüne gönderme yapılmıştır. Vahşi havanlara ve kuşlara hükmedebilen bu mühürlü yüzüğün bir cin tarafından çalınması da hatırlatılmıştır:

Ey perî mühr-i Süleymândur senün nakş-ı femün
 Şöhreti vardur hemân ellerde gördüm hâtemün (289)

Şekil bakımından benzetilen bir diğer unsurda hokkadır. Sevgilinin dudakları can cevherinden yapılmış bir hokkadır ve bu hokkanın içinde bütün hastaların dertlerinin dermanı saklanmıştır:

Hokka-i la‘l-i to ez-cevher-i cân sâhte-end

Kâm-ı her haste der-ân hokka nihân sahte-end (86)

(“Senin dudaklarının hokkasını can cevherinden yapmışlar, her hastanın isteğini de o hokkanın içine saklamışlar.”)

Hokkaya benzetilen sevgilinin ağzı mücevherlerle doludur:

Dendânun ile ol dehen ey şûh-ı şîvekâr

Bir la‘l hokkadur ki tolu dürr-i şâhvâr (214)

Aşağıdaki beyitte söylenenin aksi bir söyleyiş de söz konusudur. Sevgilinin dudaklarının hokkası can cevherinden yapılmamıştır. Can, sevgilinin kırmızı dudaklarından yapılmıştır. Can cevheri ve dudak karşılaştırmasında üstün tutulan unsurun yine dudaklar olduğunu görmekteyiz:

Hokka-i la‘l-i bütân-râ ne zi-cân sâhte-end

Belki cân-râ zi-leb-i la‘l-i bütân sâhte-end (87)

(“Putların (güzel sevgililerin) kırmızı dudaklarının hokkasını candan yapmamışlar. Belki de canı, güzellerin kırmızı dudaklarından yapmışlar.”)

La‘l-i şîrîn-i to ez-şîre-i cân sâhte-end

Belki sad mertebe şîrîn-ter ez-ân sâhte-end (88)

(“Senin tatlı kırmızı dudaklarını can usaresinden yapmışlar. Hayır, onu belki de candan yüz kere daha tatlı yapmışlar.”)

viii. Râhat-ı Rûh, İlaç (Em)

Sevgilinin dudağı âşık için şifa kaynağıdır. Dudağına kavuştuğunda sevgiliye kavuşacak yani vuslata erecek olan âşığın bütün dertlerinin dermânı sevgilinin dudağındadır:

Dehenünden soraram haste-dile râhat-ı rûh

Yok dime varını vir tâ ki bula râhatı rûh (50)

Sevginin dudağı hasta âşığın hem canına hem de gönlüne ilaçtır. Sevgili bu konuda âşığa lütufta bulunup dudağını vermelidir. “Em” kelimesi burada tevriyeli kullanılarak hem ilaç hem de dudağı emmek anlamlarını vermektedir:

Lebün kim cân u dil derdine emdür

Anı ben hasteye lutf eyle emdür (130)

Haste ‘âşıklaruna la‘l-i lebün emsemdür

Emsem olmaz dil-i bîmâruma ammâ emdür (132)

Dudağı dertlere deva olan sevgilinin ayrılığı da âşıklar için zehirdir:

Lebün cân derdine ey dost emdür

Nitekim fûrkatün ‘uşşâka semdür (139)

ix. Esrâr (Beng), Macûn

Sevgilinin dudağının şeker ve esrar ile karıştırılarak macun haline getirilmesi ve böylece âşık için keyif verici bir madde halini alması söz konusu edilmiştir:

La‘l-i rengîni hatıyla şevkimiz efzûn olur

Sükker ü esrâr ile dil-ber lebi ma‘cûn olur (203)

Yine şeker ve esrarın karıştırılarak emilmesinden bahsedilmektedir:

Leb-i la‘lün emeyin beng ile sükker yirine

Agzuma alam anı kand-ı mükerrer yirine (407)

x. İsâ (Mesîh), Hızır, Lokmân, Muhyî

Sevgilinin dudağı, âşık için sadece şifa veren değil aynı zamanda cân bağışlayan bir kaynaktır. Sevgilinin dudağı bu özellikleri ile karşımıza çıktığında beyitlerde “la‘l-i cân-fezâ, leb-i cân-bahş” gibi teşbihlerle karşılaşılr. Bütün bu benzetmelerde vurgulanmak istenen sevgilinin dudağının can kaynağı olduğudur:

Leb-i cân-bahşun ile kâmet-i dil-keş sanemâ

Yiter ol ‘âşık-ı dil-hastelere bâl ü belâ (26)

Dudak sadece âşığa can bağışlayan bir kaynak değildir aynı zamanda bütün kâinatın oluş sebebidir:

Ey la‘l-i rûh-bahş-ı to ser-çeşme-i hayât

Mevcûd ez-vücûd-ı to zerrât-ı kâ’inât (53)

(“Ey (sevgili) hayat kaynağı senin can veren kırmızı dudaklarındır. Kainatın tüm zerreleri senin vücudundan mevcut olmuştur.”)

Sevgilinin gözü ve gamzesi katildir, kan dökücüdür. Sevgilinin gamzelerinin öldürdüğü âşığa sevgilinin dudağı tekrar hayat bahşeder. Dudak, tıpkı nefesiyle ölüleri diriltten Hz. İsa gibidir:

La‘l-i lebüne ger dir isem n’ola Mesîhâ

Kim gamzelerün küştesini ol ider ihyâ (3)

Enfâs-ı lebün gördi ider mürdeler ihyâ

Cânı çıkayazdı göge çıkınca Mesîhâ (20)

Geh oldum zinde la‘lünden geh oldum mürde gamzenden

Komadı hâsılı öldüm dirildüm ‘ışkunı elden(384)

Hz. İsa’nın nefesi sevgilinin dudağının içinde saklıdır:

Enfâs-ı Mesîhâ ki lebün içre nihândur

Yâ kût-ı cândur bana yâkût-ı revândur (125)

Hatta dudakla ilgili vasıflandırmada daha da ileri gidilerek gökyüzünde Hz. İsa’yı mat eden unsur olarak karşımıza çıkarılmıştır:

Ey lebün nat‘ -ı felekde eylemiş ‘Îsîyi mât

V’ey hatun yazmış müselleme diyü hüsnüne berât (58)

Bagışlamakda mürdeye muhyî lebün hayât

Nat‘ -ı felekde Hazret-i ‘Îsîyi itdi mât (60)

Hızır da dudağın benzetilenlerinden biri olarak karşımıza çıkar. Peygamber ya da veli olduğuna dair inanışlar bulunan Hızır, “âb-ı hayât”ı içip ölümsüzlüğe kavuşan kişidir. Sevgilinin dudağı da Hızır olup âşığın canına can katan bir durumdadır:

Hızır olup bana o la‘ l-i cân-fezâ

*Keyfe yühîyî’l-arza ba‘de mevtihâ*⁹³ (4)

Eğer Hızır sevgilinin dudaklarını görseydi “âb-ı hayat”tan vazgeçer, ondan içmezdi (bkz. 34 numaralı beyit). Yine benzer bir beyitte sevgilinin dudağı ve “âb-ı hayat” arasında yapılan bir tercihte sevgilinin dudağı tercih edilmektedir. Ancak bu sefer tercihi yapan kişi Hızır değil Mesîh’tir:

La‘ l-i cân-perverüni gördi Mesîh

Âb-ı hayvândan eyledi tercîh (49)

Sevgilinin dudakları ve “âb-ı hayat” karşılaştırmasının yapıldığı bir başka beyitte “âb-ı hayat”, sevgilinin dudağı karşısında varlığını yitiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır:

⁹³ “Ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor.” *Kur’ân-ı Kerîm*, Rûm 30/50.

Ey âb-ı zindegî zi-lebet refte ez-hayât

Servî ne-hâst mîsl-i to ez-bâg-ı kâ'inât (54)

(Ey (sevgili), hayat suyu senin dudaklarından yaşamını kaybetmiştir. Senin gibi bir servi, kainat bahçesinde yetişmedi.)

Pîş-i 'aks-i leb-i to hîç boved âb-ı hayât

'Aks kerdest tasavvur Hızır ender-zulemât (55)

(Ey (sevgili), hayat suyu senin dudaklarından yaşamını kaybetmiştir. Senin gibi bir servi, kainat bahçesinde yetişmedi.)

Sevgilinin dudağı sadece hayat verici özellikleriyle değil aynı zamanda kana susamış ve can alıcı özellikleriyle de beyitlerde yer almaktadır. Dudakların bu durumuna karşın, yolunda canının seve seve vermeye hazır bir âşık da onu beklemektedir:

La' l-i sîrâb be-hûn teşne leb-i yâr-ı menest

V'ez pey-i dîden-i û dâden-i cân kâr-ı menest (69)

(“Kana susamış taze bir lâl varsa, benim yârimin dudağıdır. Onu görmek için can vermek ise, benim işimdir.”)

Hakkında peygamber veya salih bir kul olduğuna dair rivayetler bulunan Lokman hekimlerin piridir. Sevgilinin dudağının can veren bir unsur olarak tasavvur edildiği beyitlerde Lokman'ın hekimlik yönüne telmihler de yapılmıştır:

Deheni râzını la' l-i leb-i cânândan sor

Sırrını cânda ara hikmeti Lokmândan sor (167)

Dil-i bîmâra şifâyı leb-i cânândan sor

Yüri ey haste gönül hikmeti Lokmândan sor (168)

xi. Fıstık (piste), Hurma, Şeftâli

Dudağın şekil ve tat bakımından benzerlik kurulduğu unsurlardan biri de hurmadır:

Leblerün gibi ye bir ağıza gelmiş hurmâ

Kâmetün gibi kanı nahl-i dil-ârâ cânâ (38)

Sevgilinin yüzünü görenlerin şekere benzeyen dudaklardan almasında sakınca yoktur. Çünkü Kâbe’de hurma yemek doğru bir davranıştır:

Yüzün görene irse n’ola la‘l-i şeker-hâ

Erzân olur ey şehd-dehen Ka‘bede hurmâ (39)

Dudağın ve ağzın şekil bakımından benzetildiği bir diğer unsurda fıstıktır. Sevgilinin fıstığa benzeyen ağzı açılırsa konuşanlar hatta her şeyi bilen ve bunu anlatan kişiler dahi konuşamaz olacaktır:

Leblerün sözde kılur piste-i handânı şikest

Handede agzun ider la‘l-i Bedahşânı şikest (63)

Dü leb ân piste-dehen ger be-suhen-bâz koned

Dem-be-dem nâtika-râ hem-nefes-i râz koned (90)

(*“Eğer o fıstık ağızlı konuşmak için iki dudağını açsa her an nutuk vereni sırıla arkadaş yapar.”*)

Sevgilinin dudağı şeker, dudağından alınan öpücük ise şeker gibi olan şeftaliden daha tatlıdır:

Zikr-i tekrâr-ı lebün kand-ı mükerrerden lezîz

Bûse-i la‘lün de şeftâlû-yı şekkerden lezîz (107)

xii. Tuzluk (Nemekdân)

Bir beyitte sevgilinin dudağının tuzluğa teşbih edildiği görülmektedir.

Ey to-râ der-zîr-i her leb şekkeristân-ı diger

Coz lebet mâ-râ ciger nedhed nemek-dân-ı diger (217)

(*“Ey sen ki her dudağının altında başka bir şeker tarlan var. Senin dudağından başka bizim ciğerimize (tuz) veren tuzluk yok.”*)

xiii. Âyet

Sevgili sanem kadar güzeldir ve “enbete’llâhî nebâten hasenâ” ayeti onun dudaklarının güzelliği için indirilmiş gibidir:

Şekerîn leblerünün şânına inmiş sanemâ

Âyet-i *enbete Allâhi nebâten hasenâ*⁹⁴ (14)

b. Boy

(1)Umumi Olarak Boy

Sevgilinin “Serv Faslıdur Bu Meclis-i Kadd-i Cânân” başlığı altında değerlendirilen unsurlarından birisi de boyudur. İnceliği, uzunluğu, doğruluğu bakımlarından ele alınan boy yüksek olmasıyla sevgilinin yüceliğini de çağrıştırmaktadır. Sevgilinin boyunun söz konusu edildiği beyitlerde sevgilinin salına salına yürüyüşü, edası, umursamaz tavrı da konu edilmiştir. Sevgilinin boyu, teşbih edildiği unsurlardan her zaman daha üstün tutulmuştur.

Sevgilinin boyu karşısında âşığın gönlü ve canı ona doğru akmaktadır:

Su gibi gönlüm akar sen serv-i ra‘ nâdan yana

Tab‘ı mâ’ildür anun ‘âlî temâşâdan yana (2757)

Cân revân oldı çü sen serv-i dil-ârâdan yana

Sidre hakkı bakmayam Cennet-i Tûbâdan yana (2758)

Âşık, bağı bostanı gezmiş etrafına bakınmıştır ancak sevgilinin boyu kadar uzununu, sevgili gibi salına salına yürüyenini bulamamıştır:

⁹⁴ Ayetin aslı “enbete hâ nebâten hasenen” şeklinde olup, “(Rabbi onu) pek güzel bir tarzda yetiştirdi” anlamına gelmektedir (bkz. *Kur’ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân 3/37).

Serverâ gezdüm aradum bâg u bûstânı dürüst

Bulmadum kaddün gibi serv-i hırâmânı dürüst (2773)

Âşık, ayrılmayı göze alamadığı gibi onu daha iyi tanımak için sevgilinin gölgesi olmayı istemektedir:

Serv-i menî vü hergezem nîst ser-i cüdâyet

Beh ki çü sâye ser nehem der-râh-ı âşnâyet (2791)

(*“Benim servimsin ve senden ayrılmaya niyetim yok. Seni tanımak için gölge gibi yolunda baş koysam daha iyidir.”*)

Sevgilinin boyu vesilesiyle anılan diğer bir kavram da “kıyâm”dır. Zaman zaman tevriyeli kullanılarak “kıyâmet” kelimesini de çağrıştıracak şekilde kullanılır:

Yine lutf ümmîdi var bir serv-kâmetden yana

Korku virmen dostlar rûz-ı kıyâmetden yana (2759)

Reftâre serv-i kaddün göster salın kıyâm et

Hep muntazır dururlar kaçan kopar kıyâmet (2784)

Âşık, uzun boylu sevgiliyi göremeyince kıyamet kopacaktır:

Görinmez olalı ol serv-i kâmet

Kopar başuma fûrkatle kıyâmet (2785)

Âşık, sevgiliden naz ile yürümesini istemektedir. Bu durum karşısında kendisi de onu doya doya izleme fırsatını yakalayacaktır:

Tavr-ı nâzla reftâra gel ey serv-i dil-ârâ

Toynca seni bârî eyleyem temâşâ (2753)

Âşık, sevgilinin boyunu bir başkasının görmesini istememekte sevgiliyi gözünden dahi kıskanmaktadır:

Ez-ân der-dîde pinhân mîkonem ân serv-i dil-cû-râ

Ki gayr ez-men ne-bîned hîç kes dîger kad-i û-râ (2751)

(Benden başka hiç kimse artık onun boyunu görmesin diye o gönül alan serviği gözümde saklıyorum.)

Sevgilinin boyu kadar uzun boy başka hiçbir yerde bulunmamaktadır. Sevgili dünyalara bedeldir:

Bâg-ı ‘âlemde kaddüne benzer

Serv yokdur efendi togrı haber (2828)

Serv reftârun görürse baş eger

Ol benüm yârum bütün dünyâ deger (2817)

Sevgilinin boyuyla birlikte anılan başka güzellik unsurları da vardır. Bunlar tek tek beyitlerde yer almakla birlikte birden çok unsurun bir arada yer aldığı beyitler de bulunmaktadır⁹⁵:

Ey elif-kâmet boyun serv-i sanavberdür bana

Gonçe agzun gül yüzün hâlün mu‘ anberdür bana (2754)

(2) Boy İle İlgili Benzetmeler

i. Servi (Serv)

Sevgilinin boyu, uzunluğu, inceliği, düzgünlüğüyle serviye teşbih edilir. Ayrıca sevgilinin salına salına yürüyüşü de bu benzetmede etkilidir. Serv kelimesinin istiare yoluyla sevgili yerine kullanıldığı beyitler de bulunmaktadır. Beyitlerde serv kelimesi ile ilgili olarak “serv-i âzâd, serv-i âzâde, serv-i bâg, serv-i bâlâ, serv-i çemen, serv-i dil-ârâ, serv-i dil-cû, serv-i hırâmân, serv-i hoş-bâlâ, serv-kadd, serv-i kad-i dil-cû, kâmet-i serv-i ser-efrâz, serv-i kâmet, serv-i mevzûn, serv-i ra‘ nâ, serv-i revân, serv-i sanavber, serv-i sehî, serv-i ser-keş” terkipleri kullanılmıştır.

Uzunluğu bakımından serve teşbih edilen sevgilinin boyu aslında servden daha uzundur. Servi her ne kadar haddini bilmeyip sevgilinin boyuna yetişmeye çalışsa da bu boş bir uğraşı olacaktır:

Serv gülşende irem dir kaddüne kâmet çeker

Haddini bilmez hemân zâ’id yire zahmet çeker (2815)

⁹⁵ Bu tür örnekler için bkz. ağız: 2769, 2800; dudak: 2837; yanak: 2782, 2814, 2833; kirpik: 2795; saç: 2840; yüz: 2798, 2804.

Servi boyunun uzunluğundan dolayı sevgiliye benzese de sevgilinin başının dik oluşuyla ona benzemesi mümkün değildir. Zaten servden kastedilen de sevgilinin boyudur:

Serv erçi be-kad dırâz bâşed

Key misl-i to ser-firâz bâşed (2808)

(*“(Ey sevgili), servinin boyu uzun olsa bile başı seninki gibi dik olamaz.”*)

Serv-râ her ki râst mîgûyed

Kâmet-i yâr-ı mâst mîgûyed (2809)

(*“Serviye dik derken aslında benim sevgilimin boyunu söylüyorsunuz.”*)

Sevgili o kadar güzeldir ki servi gibi uzun boyu ile mezarlıktan geçse ölüler dahi dirilecektir:

Ne-mîh’âhem güzer sûy-ı mezâr ân serv-i dil-cû-râ

Ki tersem zinde kereded merd ü ‘âşık şevved û-râ (2756)

(*“Ölülerin dirilip ona âşık olmasından korktuğum için o gönül alan servinin mezarlıktan geçmesini istemiyorum.”*)

Âşık, sevgiliye olan hasretini gidermek için yüzlerce servi dikmiş ama hiçbiri sevgilinin boyunun yerini tutmamıştır:

Câ der-dil-i men coז kad-i ra‘ nâ-yı to negreft

Sad serv nişândîm yekî cây-ı to negreft (2796)

(*“Benim gönlümünde senin güzel boyunda başka şey yer tutmadı. Yüz servi dikdik ama hiç birisi senin yerin tutmadı.”*)

Zaten âşık serviyi de sevgilinin boyuna benzediği için kendisine yakın görmektedir:

Me-râ der-bâg bâ-serv ülfetî hest

Ki bâ-kadd-i to û-râ nisbetî hest (2794)

(*“Senin boyunla bir benzerliği var diye bahçede(ki) serviyle benim yakınlığım var.”*)

Sevgili şarap içmiştir ve yüzü sarhoşluktan dolayı kızarmıştır. Servi çiçek açan bir ağaç değildir ama bu durum servinin çiçek açmasına benzemiştir:

Serv-i men çun bâde nûşed gül be-ruhsâr âvered

Veh ki dîdest in ki şâh-ı serv gül bâr âvered (2802)

(*“Benim servim şarap içtiğinde yüzünde çiçekler biter. Acaba servi dalının çiçek açtığını hiç görmüş müydünüz?”*)

Bahçıvan sevgilinin boyunu serve benzetmiştir bunu duyan sabah rüzgârı bahçıvana kızmış ve ona otları temizleme cezası vermiştir:

Kaddüne benzetdüğüçün servi gülşende şehâ

Bâgbân-ı miskîne otlar yoldurur bâd-ı sabâ (2746)

ii. Tubâ, Sidre

Sevgilinin boyu yüceliği bakımından dinî literatür içerisinde en uzun boylu olarak tasavvur edilen ve bu yönleriyle de sonsuzluğu çağrıştıran “Tûbâ ve sidre”ye teşbih edilmiştir. Diğer ağaçlardan farklı olarak sevgilinin boyunun oları geçtiği değil de onlara eşit olduğu vurgulanır. Bu durum onların kutsal kabul edilmiş değerlerden olmasıyla açıklanabilir. Ulaşılması mümkün olmayan bu unsurların yanında sevgilinin boyu da ulaşılmaz kabul edilmiş, sevgilinin boyu gibi yücesini insanoğlundan kimsenin görmediği söylenirken de Tûbâ ve sidrenin bu durumu vurgulanmıştır:

Tûbâ mı kadûn sidre mi ey kâmet-i bâlâ

Görmüş degül âdem anı vallâhi temâşâ (2764)

Sevgilinin boyu göklere ulaşacak kadar uzundur. Hatta cennete ulaşır, Tubâ ile arkadaş olur. Sevgilinin boyu Tubâ’dan üstündür ve Tubâ sevgilinin boyu karşısında baş eğmiştir:

Da‘ vî-i ser-âmedlik iderken tek ü tenhâ

Baş egdi dilâ gördüğü dem kaddine Tûbâ (2762)

Bütün cenneti gölgeleyen Tubâ kökleri yukarıda, dalları aşağıda olan bir ağaçtır. Onun bu şekle gelmesi sevgilinin boyu karşısında düştüğü hayrettendir:

Vasf idince kad-i bâlânı cinânda havrâ

Hayretinden başını aşağı saldı Tûbâ (2761)

Sevgilinin boyunun en uzun, en üstün tutulduğu beyitlerde sevgilinin boyu Tubâ ile eşdeğerdir. Bu yüzden kendisine “şâh-ı Tûbâ” denilmektedir:

Olupdur müntehâ kaddün senün Tûbâ ile hem-ser

Lakabdur şâh-ı Tûbâ anun için sana ey dil-ber (2830)

Yine sevgilinin boyunun en uzun olarak ele alındığı beyitte sanavber ve ‘ar‘arın sevgilinin boyuna yetişmelerinin mümkün olmadığı söylenmiştir:

Nihâl-i sidre gibi müntehâdur kaddün ey dil-ber

Sanevber hem-ser olmaz pâyede yitmez sana ‘ar‘ar (2831)

iii. ‘Ar‘ar, Sanavber, Şimşâd

Sevgilinin boyuna teşbih dilen diğer unsurlar arasında ‘ar‘ar, sanavber, şimşâd da yer almaktadır. Genellikle serv ile birlikte beyitlerde karşılaştığımız bu ağaçlar, yine servi gibi uzunluğuyla, başının dik oluşuyla beyitlerde karşımıza çıkmaktadır:

Kâmetün reftârda kılsa n’ola şimşâdı pest

Râstî ey serv-i ser-keş *dest ber-bâlâ-yı dest* (2777)

Su gibi pâksın ey serv-i âzâd

İrişmez dâmenüne dest-i şimşâd(2806)

Dil-ârâ kâmeti şimşâda nisbet şâh-ı Tûbâdur

Nihâl-i kadd-i dil-ber hak bu kim a‘ lâdan a‘ lâdur (2854)

Sevgilinin boyuna özenen ‘ar‘ar, uzunlukta ve çınarların şahıysa doğrulukta ona yetişemez:

Kad-i bâlâna eger öykünür ise ‘ar‘ar

Sen uşanma güzelüm bâd anı silker sarsar (2823)

Öykünürse revîş-i kâmet-i dil-dâra eger

Togrısın mı diyeyin şâh-ı çenâr egri kaçır (2824)

Sevgilinin boyuna şimşad, ‘ar‘ar ve sanavberin benzeyemeyeceği, sevgilinin boyunun bunlardan üstün olduğunu hatta serv ve ‘ar‘arın sevgilinin boyunun uzunluğu karşısında kul, köle olduğunu görmekteyiz:

Hem-tâ olımaz kaddüne şimşâd ile ‘ar‘ar

Ey serv-i revân ana sanavber nice benzer (2826)

Ana togrı yiler diler serv ile ‘ar‘ar

Ki olalar kâmet-i bâlâna çâker (2825)

Sevgilinin boyunun elife ve sanavbere teşbih edildiği beyitte sadece sevgilinin boyu değil aynı zamanda ağzı, yüzü ve beni de söz konusu edilmiştir:

Ey elif-kâmet boyun serv-i sanavberdür bana

Gonçe agzun gül yüzün hâlün mu‘ anberdür bana (2754)

iv. Fidan (Nihal)

Boy, inceliği ve tazeliğiyle nihale teşbih edilmiştir:

Serv-i kaddün gibi bir tâze nihâl

Bulmadum diyü yemîn itdi şimâl (2933)

Boyla ilgili diğer teşbihlerde olduğu gibi nihâl de bu benzetmede boy kadar ince ve taze olamamaktadır. Üstün tutulan sevgilinin boyudur:

Nihâl-i serv-i mevzûnı o yârün nahl-i dil-cûdur

Dil-i meyyâlümüz ardınca anun bir akarsudur (2841)

Nihâl-i kâmetün hakkâ ‘ aceb nahl-i dil-ârâdur

Egerçi kaddün a‘ lâ kâkülün a‘ lâdan a‘ lâdur (2853)

Ne ra‘ nâ nahl olur yâ Rab nihâl-i kaddi cânânun

Hayâtı gitdi refâtârın görüp serv-i hırâmânun (2922)

Sevgiliye benzemeye çalışan nihâl âşık tarafından uyarılmaktadır. Eğer nihâl serve özenmeye devam ederse sabah rüzgârı ona dokunacaktır:

Söylen öykünmesün ol serve nihâl-i Tûbâ

Yohsa vallâh cemende tokınur ana sabâ (2752)

Karîb olma dem-i serd-i rakîbe ey boyı ‘ar‘ar

Sakın bâd-ı muhâlifden nihâl-i kâmetün sarsar (2829)

v. Hz. Muhammed’in Sancağı

Sevgilinin boyunun Hz. Muhammed’in sancağına teşbih edildiği bir beyitle de karşılaşmaktayız. Sevgilinin servi boyunun gölgesinde olanlar, Hz. Muhammed’in sancağının altında durmuş gibi olacaklardır:

Her ki der-sâye-i ân serv-i sehî-kad bâşed

Câş zîr-i ‘alem-i sebz-i Muhammed bâşed (2807)

(*“Uzun servi boyun gölgesinde olanların canı sanki Hz. Muhammed’in yeşil sancağının altındadır.”*)

vi. Ney şeker (Şeker Kamışı)

Sevgilinin boyu, ince oluşuyla, rengiyle ve tadıyla şeker kamışına teşbih edilmiştir:

Serv-i men sebzîst şîrîn râst hemçün ney şeker

Çun be-bâlâ-yı kabâ-yı sebz ber-bended kemer (2816)

(“Benim servi (boy lu sevgilim) yeşil cübbenin üzerine kemer bağlasa tatlı ve yeşil renkli bir şeker kamışı gibi düz olur.”)

c. Kaş-Kirpik-Göz

(1)Umumi Olarak Kaş-Kirpik-Göz

Sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşmuş beyitleri konu alan “ Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş‘âr” adlı mecmuanın ikinci bölümü “Bu Meclis Ol Kemân-Ebrûların Tîr-i Cefâsıdır” başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında sadece kaşa ait benzetmelere değil, aynı zamanda göz, gamze, kirpik gibi unsurlara ait benzetmelere de yer verilmiştir. Yine mecmuada “Tîg ü Hancer Faslıdur Bu Gamze-i Ebrû-yı Yâr” adlı başka bir başlık altında sevgilinin kaşı, kirpiği, bakışı ve bunlarla ilgili unsurlar söz konusu edilmiştir. Ancak bu bölümde tîg ve hançer “fürkat, gam, cefâ” gibi kelimelerle terkipler oluşturacak şekilde kullanılarak kaş ve benzerinin teşbih edildiği unsurların dışına çıkarılmıştır. Bu bölümde, söz konusu edilen iki başlık altında kaş, kirpik, göz, bakış ile ilgili unsurlar ve bunların teşbih edildiği kavramlar üzerinde durulacaktır. Fürkat, gam, cefâ gibi kavramlar ise “Sevgiliye Ait Diğer Unsurlar” başlığı altında ayrıca değerlendirilecektir.

Sevgilinin kaşı ve kirpiği o kadar güçlüdür ki onun karşısında ne zırh, ne siper ne de cevşen durabilmektedir:

Kirpigi tîr-i kazâ vü kaşıdur kavs-i kader

Ne zırh katlanur ol tîre ne cevşen ne siper (574)

Zaten âşık bunlardan kaçmak ve korunmak derdinde değildir. Aksine sevgilinin kirpiğinin kılıcına başını vermek onun için bir mutluluk kaynağıdır. Bu uğurda can vermek zaten ölümlerin en güzeliyle yani şehit olmakla eş değerdir:

Ol mehün tîgine ser virmek sa‘ âdetdür bana

Yolına cânlar fedâ itmek şehâdetdür bana (3327)

Yine benzer bir beyitte sevgili karşısında her türlü belâ ve kazaya razı olan, onun kılıcına göğsünü kılıf yapan bir âşık söz konusudur:

Tîgî keşîde âmede der-kîne-i menest

Erî gılâf-ı hancer-i û sîne-i menest (3346)

(“O sevgili) Kılıç çekerek gelmiş ve benden intikam almak istiyor. Evet onun hançerinin kılıfı, benim göğsümdür.”)

Ama âşık her şeye rağmen sevgiliye kavuşmayı istemekte hatta bu kavuşma gerçekleşmeden ölmek istememektedir:

Başımı kesse eger tîg-i cefâ

Sevmeden yârı kesilmem kat‘ â (3334)

Sevgilinin kirpiği âşığın gönlünü delip geçen bir ok, gözüyse gönül şehrini harap eden bir cellattır:

Tîr-i müjgânun delüpdür sînemi ây âftâb

Çeşm-i cellâdun kılur her gün gönül şehrin harâb (522)

Dahası sevgilinin gamzesi ve zülfü kılıç olur ve âşığın canına kasteden gözse katil olur:

Gamzesinden takınup ol gözi kattâl kılıc

Üstüme geldi ser-i zülfi olup dâl kılıc (3354)

Sevgilinin muhabbetine ihtiyaç duyan âşık için bu durum, susamışlık ile örneklendirilebilecek bir davranıştır:

Tîgün özler olıcak dilde mahabbet gâlib

Hâbda su görünür olsa harâret gâlib (3338)

Dil diler tîgünü çün oldu mahabbet gâlib

Meyl ider âba şu kim ola harâret gâlib (3339)

Âşık kirpiğin, gamzenin kendisine saplanmasından, vücudunda yaralar açmasından memnundur, hatta bu yaralar onun yaşam kaynağıdır:

Zahm-ı tîrûn kim nigârâ râhat-ı cândur bana

Darb-ı şemşîrûn sanasın âb-ı hayvândur bana (497)

Yine benzer beyitlerde âşık, sevgiliden kendisine ok atmasını istemektedir. Sevgilisinin kendisine ok atmaması onunla ilgilenmemesi anlamına geldiğinden âşığa üzüntü verecektir. Okun karşılığında canını ve gönlünü seve seve ona verecektir. Sevgiliden gelen oklar âşığın can kuşunu mutlu etmektedir çünkü her gelen ok ona kol ve kanat olmaktadır:

Okun göndür dile bârî cefâlar eyleme cânâ

Dil ü cânı münâsib midür almak şöyle meccânâ (516)

Geldikçe târi sîneye dil murgı şâd olur

Şâd olmasun mı her biri bir kol kanâd olur (622)

Sevgilinin kendisine ok yağdırmasından memnun olan âşık, sinisini onun nişângâhı yapmakta ve bu durum karşısındaki memnuniyetini belirtmektedir. Hatta sevgilinin attığı oklar için gönlünde bir yer bile hazırladığını söylemektedir:

Sînem nişâne eyledüm ey kaşı yâ sana

Bu nev' ile ola ki olam âşnâ sana (501)

Sâhtem der-sîne câ tîrân-ı ân dil-dâr-râ

Bâyed ez-âhen dilî cevır ü cefâ-yı yâr-râ (515)

(“Göğsümde o sevgilinin oklarına yer yaptım. (Çünkü o) sevgilinin zulüm ve sitemine demirden bir gönül olmalı.”)

Yine benzer bir beyitte âşığın sinisi, sevgilinin oklarına siper olmuştur. Ancak bu siperin bir özelliği vardır. Üzerinde okların açtığı yaralardan oluşan aynalarla süslüdür:

Sînem ki şehâ gamzen okının siperidür

Yir yir görinen dâğlarum âyîneleridür (604)

Âşığın sadece sinesi değil aynı zamanda canı ve gönlü de nişan alınacak yer olarak karşımıza çıkmaktadır:

Gamzen okını gâh dile gâh câna at

Ey kaşları kemân iki başdan nişâna at (523)

İç kabzadan müjen okını togrı câna at

Ey kaşları kemân beni gözle nişâna at (524)

Âşık, sevgiliye duyduğu âşkını yine sevgilinin attığı oka göğsünü gererek ispatlar:

Gamzen okına merd gibi göğsin gerer olmaz

Bu tîr-i eceldür buna şâhum siper olmaz (641)

Sevgili, âşığa sadece bir taraftan saldırmamaktadır. Aynı anda kirpiğiyle, gözüyle ve kaşıyla saldırmaktadır ve bu durumdan kurtulmak mümkün olmayacaktır:

Kirpigün tîr-i kazâ çeşmün dahı âfet belâ

Ey kemân-ebrû bulardan kurtulur mı kimse yâ (510)

Âşık sadece sevgili tarafından ok yağmuruna tutulmamaktadır. Aynı zamanda felek de onu ok yağmuruna tutmaktadır. Hatta o kadar çok sayıda ok atmıştır ki okların çokluğundan kuşlar gökyüzünde uçamaz olmuşlardır:

Bes ki mîsâzed felek ber-cân-ı men tîr-i belâ

Murg ne-tevâned zi-sehm-i ân perîden der-hevâ (509)

(“*Feleğin benim canıma attığı bela oklarının çokluğundan kuşlar havada uçamıyorlar.*”)

Bütün bu saldırılardan memnun olan âşık, sevgiliye kavuşmayı arzulamaktadır. Hatta onun hasreti en büyük üzüntüsüdür:

Yâ kaşun tîriyle cânâ kâmetüm oldu dü-tâ

Fürkatünde çekmedük bir bâr-ı gam mı kaldı yâ (512)

Sadece sevgili ile ilgili teşbihlerde değil aynı zamanda âşık ile ilgili teşbihlerde de okun (tîr) kullanıldığı beyitlerle karşılaşmaktayız. Âşığın feleğe etki eden âh oku sevgilinin taş kalbini etkilemez:

Tîr-i âhum ger felek pûlâd ola eyler güzer

Ol cefâkârün dil-i sengînine itmez eser (554)

Benzer bir beyitte yine âşığın âh oku söz konusudur ancak bu sefer durumdan felek etkilenmiş, ondan korunmak için ay ve güneşi kendisine siper etmiştir:

Tîr-i âhumdan felek havf itdi gördi tîz geçer

Eyledi mihr ile mâhı kendüye iki siper (569)

Âşığa ait olan okun hasma yani düşmana atılması da söz konusudur.

Hasma atılmakda gerçi ad çıkardı tîrümüz

Lîke keskinlikde andan nâmlı şemşîrümüz (644)

Âşık ile ilgili benzetmelerde yayın (kemân) kullanılmasıyla da karşılaşılmalıdır. Sevgilinin kaşının üzüntüsünden âşığın boyu eğrilmiş ve kemâna dönmüştür:

Kaşun gamıyla cânâ kaddüm kemâna benzer

Gamzen okına karşı sînem nişâna benzer (589)

Aslında âşığın tek derdi sevgilinin hasretidir. O kaşıyla kirpiğiyle ok atsa da ya da gamzesiyle kılıç çekse de canı yanmaz. Çünkü böyle bir durumda sevgili âşığa bakmış, onunla ilgilemiş olmakta, onun farkına varmış bulunmaktadır. Yani âşıktan haberdardır. Bu da âşık için mutluluk vesilesidir:

Cânuma işler geçen cânâ firâkun tîridür

Sıhhati benden kes[en] derd ü gamun şemşîridür (607)

Kaddüm ki senün kabza-i ışkunda kemândur

Âhumdur anun tîri zihî rişte-i cândur (607)

Tîr-i gam-ı nigâr ile ten yara yaradur

Şemşîr-i cevri-yâr ile dil pâre pâredür (615)

Ey kemân-ebrû derûnum zahm-ı tîr-i yârdur

Çekdiğüm görmek dilersen yüregümi yardur (616)

Yine başka bir beyitte âşığın sevgiliden dermân beklemesiyle karşılaşmaktayız:

Dil-i mecrûhuma merhem didiler peykânun

Tokınur mı bana ey kaşı kemân dermânun (695)

Bütün bu ilgisizliğiyle âşığa cefa eden sevgili imajı yanında bir beyitte oklarından yaralanmış âşığı ziyaret eden sevgili imajıyla da karşılaşılır. Sevgili âşığı görmeye gelir ve taze goncaları kendisinden hatıra olarak âşığın sinesine bırakır. Geleneğin hasta ziyareti anlayışı üzerine kurulmuş bu tabloda sevgilinin âşığı görmeye gelişi, onun âşığa doğru bakmasını, sinesinin üzerine taze bir gonca bırakması da bu bakışın âşığın sinesinde yara açmasını karşılar:

Görmege geldükçe ben bîmâr-ı tîr-i ʿışk-ı yâr

Sînemün üstinde kor bir tâze gonçe yâdgâr (629)

Mecmuada, sayıları çok fazla olmamakla birlikte, sevgilinin kaşı, kirpiği ve gözüyle birlikte kullanılan başka güzellik unsurları da bulunmaktadır⁹⁶.

⁹⁶ Söz konusu edilen diğer güzellik unsurları şunlardır: gerdan: 3342; hat: 688; boy: 511, 631; dudak: 767; saç: 920; göz: 760; yüz: 754; el: 919.

(2) Kaş- Kirpik- Göz İle İlgili Benzetmeler

i. Yay (Kemân), Kılıç (Tiğ, Şemşir), Nîze (Mızrak), Tîr (Ok, Hadeng)

Sevgilinin kaşının şekil bakımından en çok benzetildiği unsur yaydır. Yay olan kaş, sevgilinin kirpiklerini âşığın canına ya da gönlüne atmaktadır. Âşık zaman zaman öyle acınacak duruma düşer ki bela ve kaza onun bu durumuna acırlar:

Ol denlü atdı cevır okın ol kaşı yâ bana

Rahm eyler oldı şimdi belâ vü kazâ bana (495)

Keman kaşlı sevgilinin attığı oklar âşığa zarar vermemektedir. Çünkü âşığın boynunda sevgilin attığı okların yaralarından oluşan bir muska asılıdır ve âşığı korumaktadır:

Ey kemân-ebrû bana kâr eylemez tîrûn senün

Oldı boynumda hamâ'ıl zahm-ı şemşîrûn senün (677)

Sevgilinin sadece kaşı değil aynı zamanda kirpiği de beyitlerde yer almaktadır. Kirpiğin oka (tîr) benzetildiği beyitlerde âşığın sinesi de nişângâh olmaktadır. Âşık bu durumdan memnun bir şekilde kendisine okarın saplanmasını beklemektedir:

Her ne dem kim cânımı bir tîrden cânân ana

Cân atar karşu çıkar bir ok atmaz bu cân ana (491)

Kirpigün sihr okları ebrûlarındur yay ana

Bir benüm gibi belâ-keş ugrar ise vay ana (492)

Tîrûn oklarını yagdur râhat-ı cândur bana

Anlarun zahmıyla ölmek h'âb-ı bârândur bana (494)

Sevgilinin gamzesinin tîr, kaşının kemân olduğu durumda onlara en güzel nişângâh âşığın sinesi olacaktır:

Senün gamzen gibi tîr ü kaşun gibi kemân olmaz

Meded göndür benüm sînem gibi ana nişân olmaz (639)

Sevgilinin sadece kirpiğinin değil aynı zamanda gamzesinin de ok (tîr) olduğu beyitlerle de karşılaşmaktayız. Yine bu durum karşısında hayatından memnun olan, bu durumdan mutluluk duyan bir âşık tipiyle karşılaşılmaktadır:

Tîr-i gamzen dostum sehm-i sa' âdetdür bana

Her ne kim senden gelür ' ayn-ı ' inâyetdür bana (496)

Tîr-i gamzen ey kemân-ebur senün cândan geçer

Kim sana gönlin virürse başdan cândan geçer (556)

Îsâ gibi nefesi hayat kaynağı olan sevgilinin gamzesinin attığı okların peykanları bir araya gelerek gönül kuşuna demirden bir kafes olmuştur:

Tîr-i gamzenden kalan peykânlar ey ' Îsî-nefes

Cem' olup dil murgına oldu demürden bir kafes (651)

Sevgilinin gamzesi kayın ağacından yapılmış oktur. Kaşı da kemandır:

Hadeng-i gamzen olupdur egerçi tîr-i belâ

Kazâ kemânı degül mi efendi kaşun yâ (508)

Bir başka beyitte kirpikler âşığa ok çekerken gamzeler de hışımla âşığa kılıç çekmektedirler:

Beni gördükçe müjen ey kaşı yâ tîr çeker

Hışm idüp gamzelerün üstüme şemşîr çeker (572)

Gamzelerin mızrağa teşbihi de söz konusudur:

Dil-i hûnînün o tîr-i müje dem-sâzı geçer

Nîze-i gamzesinün ‘ âşıkına nâzı geçer (573)

Yaraya örümcek ağı basmanın iyileştirici özelliği olduğu yolundaki inaniş⁹⁷ yer verilen beyitte sevgilinin attığı okun, ciğerde durmadan kanayan bir yara açması anlatılmıştır:

Cigerde turmaz akar hûn-ı zahm-ı tîr-i nigâr

Örümcek ağı basar üstine bu cism-i nizâr

⁹⁷ Örümcek ağının yaraların kanını durdurucu bir özelliği vardır ve halk arasında kanayan yaraların kanını durdurmak için sigara külü, tuz gibi maddelerin yanında örümcek ağı da kullanılmıştır. Bkz. M. Necati Sefercioğlu, “*Divan Şiirinin Gerçek Hayatla Bağlantısı*”, http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/nejat_sefercioglu_divan_siiri_gercek_hayat.pdf.

ii. Kurban Ayı, Kurban Bayramı

Sevgilinin kaşıyla ilgili kullanılan bir diğer benzetme de kurban ayı ve bayramıyla ilgilidir. Sevgilinin kaşının güzelliği karşısında ona canını kurban etmeye hazır olan bir âşık bulunmaktadır:

Cânı kurbân itdüren ‘uşşâka kaşun yayıdur

Ey güneş yüzlü kaşun benzer ki kurbân ayıdur (602)

Dil oldı hedef tûrine ol kaşı kemânun

Kurbân olayın ‘îd-i visâline ben anun (683)

iii. Merdiven (Nerdbân)

Sevgilinin âşığa attığı okların merdivene teşbih edilmiştir:

Çıkdukda çâh-ı sîneden ey kaşları kemân

Cân-ı za‘îfe oklarını eyle nerdbân (764)

iv. Nâme

Sevgilinin kirpik okları güzellik nâmesidir. Âşığın ölümüne sebep ise kılıç gibi kesin bakışlarıdır:

Nâme-i mihr ü mahabbet güzelüm tîründür

Katlüme hüccet-i kâti‘ ise şemşîründür (595)

ç. Hat

(1)Umumi Olarak Hat

Sevgilinin güzellik unsurlarının bölümler halinde anlatıldığı mecmuada yer alan b şlıklardan birisi de ‘‘Hat-ı M şg ne M n sib Olan E   r-ı Saf ’’dır. Bu b şlık altında sevgilinin hattı ve bununla ilgili olan unsurlar yer almaktadır. Ancak başka güzellik unsurları ile birlikte başka b şlıklar altında da hatla kar ıla ılmaktadır.

Hatla kastedilen sevgilinin ayva tüyleridir. Yüzde bulunmasıyla güzellik unsurları arasında yer alan hat, ‘‘sebz, hıızr,  emen, benef e, ayet, ecel, ömr-i c v dan, Mesih’’ gibi unsurlara teşbih edilmiştir.

Sevgilinin g l gibi güzel yüzünde bulunan hat,     n aklını ba ından almaktadır:

G l yüzi üzre gub r-ı hatt-ı y r

Eyledi sabr u kar rum t r u m r (4049)

Sevgilinin gün olarak takdim edilen yüzü ile üzerindeki koyu rengiyle geceye benzetilen hattı birbirine tezat olmasıyla birlikte sevgiliye ayrı ayrı güzellik katan iki unsur olarak tasavvur edilmiştir. Nasıl ki geceyi ve gündüzü yaratan birse sevgilinin yüzünü de hattını da yaratan birdir:

Ho  yara ur cem l ne bu hatt-ı m  g-b r

 ment  bi’lle   halaka ’l-leyli ve ’n-neh r⁹⁸ (4052)

⁹⁸ ‘‘Geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim.’’

Sevgilinin reyhan hattının üzüntüsünden âşığın inleyen teni, sevgilinin yoluna toprak olacaktır:

Hatt-ı reyhânun gamından ey nigâr-ı şîvekâr

Reh-güzârunda ten-i zârûm n'ola olsa gubâr (4051)

Sevgilinin hattının gamıyla canından olan âşığın mezarı menekşe bahçesine dönecektir:

Hattun gamıyla ger olam ey serv-i gül-^ç izâr

Tâ haşr olunca ola mezârûm benefşezâr (4042)

Âşığın gönlünü almaya, aşkla onu harap etmeye kararlı olan sevgili, hattından sayısız asker çekip âşığın üzerine gönderir:

Hattı ^ç asker çekdi yârûn bî-^ç aded

Cümle dil şehri harâb oldu meded (4022)

Sevgilinin saçı ve hattı karınca ve yılanla teşbih edilmiştir. Sevgilinin hattı, ölse bile âşığın gönlünden çıkmayacaktır. Onları içinde mezara dahi götürecek olan âşık mezarının karınca ve yılan dolu olmasından çekinmektedir. Bu hayali tasarımda saçın ve hattın şekil itibarıyla yılan ve karıncaya benzetilmesi söz konusudur:

Çıkmaya dilden dilâ sevdâ-yı hatt u zülf-i yâr

Bilem anı kim ölicecek tola kabrüm mûr u mâr (4063)

Sevgilinin ayva tüyleri yüzünü kaplamış sanki koyu renkli bir örtü örtmüştür ve âşığın onu seyretmesine engel olmaktadır:

Seyr-i cemâle mâni⁹⁹ olup hatt-ı müşg-nâb

Çekdi ‘izârı dil-bere bir ‘anberîn nikâb (3991)

Hat sadece sevgilinin güzellik unsuru olarak değil bazen de sevgilinin güzelliğini örten unsur olarak karşımıza çıkar. Sevgili tıraş olduğunda güzel yüzünden aşkın sırları ortaya dökülecektir. Âleme güzellik yayılacaktır:

Yârun kaçan ki hatt-ı gubârı terâş olur

Esrâr-ı ‘ışk sûret-i hüsninde fâş olur (4091)

Hatt-ı nev-hîzi terâş itdükçe dil-ber hûb olur

Hüsn-i ‘âlem-gîri artar tâze bir mahbûb olur (4093)

Sevgilinin hattının tıraş edilmesini gerektirecek şekilde uzaması âşığın istemediği bir durumdur. Hatta bu durum onu sevgiliden soğutur. Ancak onun başka güzellik unsurlarını gören âşık, yaptığından utanarak geri adım atar:

Hattunı geldidyü⁹⁹ her kim ki o mehden usanur

Çeşm-i ebrûsına baksa yine kendü utanur (4070)

Hattın söz konusu edildiği kimi beyitlerde –yukarıda da örnekleri görüldüğü üzere– bu tüylerin kesilmesi, tıraş edilmesi imajıyla da karşılaşılır. Sevgilinin güzellik unsurlarından olan hat, âşıkların aklını almakta, ortaya fitneler salmaktadır.

⁹⁹ “geldi diyü” kelimeleri vezin zaruretiyle bu şekilde okunmuştur.

Dolayısıyla da kılıçtan geçirilmeleri gerekmektedir. Hat esasında bir güzellik unsuruyken bu hattın tıraş edilmesi de âşıkların aklını başından alan, onları helak eden bir durum olarak değerlendirilmiştir:

Hatt-ı ruhın tâze terâş itdi yâr

Geçdi kılıçdan fiten-i rûzgâr (4039)

Terâş idüp ruhunda hatt-ı ‘anber-bârını tekrâr

Helâk itdün yine ‘uşşâkı hey âfet güzellik var (4062)

Hatla birlikte aynı beyitte başka güzellik unsurlarının da söz konusu edildiğini görmekteyiz¹⁰⁰:

‘Ârızun safha-i gül-berg hatun reyhândur

Dehenün hokka-i pür-dürr ü lebün mercândur (4081)

Sanma hat-ı la‘l ile görinen o dehândur

Sürh ile iki lafzun arasında nişândur (4080)

‘Ârızun safha-i gül-berg ü hatun reyhândur

Dehenün hokka-i pür-dürr ü lebün mercândur (4117)

¹⁰⁰ Benzer örnekler için bkz. ağız: 4019; boy:4032; hal: 3977; dudak: 3979, 3990, 4008, 4053, 4094; gerdan: 4059; kaş: 4095; saç: 3988, 4069, 4108; yanak: 3978, 3993, 4032, 4042, 4054.

(2) Hat İle İlgili Benzetmeler

i. Çemen, Sebze, Benefşezâr

Hattın bu unsurlara teşbihi, bunların yüz denilen gülşende bitiyor olmasıyla ilgilidir. Bu motifler, genellikle menekşe, reyhan gibi çimenliği ve yeşilliği çağrıştıran kelimelerle birlikte kullanılmışlardır.

Gönül ehli kimseler yani âşıklar, sevgilinin yeşil renkli hattına reyhan demektedirler. Âşık da sevgilinin hattı karşısında hayranlığını gizleyemez oraya sebze mi dese, benefşe mi dese karar veremez:

Hatt-ı sebzüne ki dirler ehl-i dil reyhân ana

Sebze midür yâ benefşe kalmışam hayrân ana (3971)

Sevgilinin yanağının bağında bulunan mis kokulu tüyler cennet bahçesinde açılmış menekşeler gibidir:

Bâg-ı ruhında ol sanemün hatt-ı müşg-bâr

Sahn-ı iremde tâze açılmış benefşezâr (4045)

ii. Hızır, Hz. İsa (Mesih)

Hızır, İlyas peygamberle birlikte ölümsüzlük suyundan içtiğine inanılan kişidir. Hızır aynı zamanda yeşillik, yeşerme, tazelik demektir. Sevgilinin hattı Hızır olarak, çoğunlukla dudağı da âb-ı hayât olarak tasavvur edilir.

Sevgilinin hattı Hızır, kendisi can olan, âşığa da canlar bağışlayan dudağı da çeşme-i hayvân yani ölümsüzlük suyunun çeşmesidir. Ondan içenler de sonsuza kadar ölümü görmeyeceklerdir:

Hızrdur gûyâ hatun la‘ lün olupdur cân ana

Anun içündür makâm ol çeşme-i hayvân ana (3970)

Hızr-ı hatun yanında lebün çeşme-i hayât

Nûş eyleyen kişi ebedi görmeye memât (4009)

Sevgilinin mis kokulu saçının gölgesinde olan hat, Hızır olmuştur ve ömrü sonsuzluğa ulaşmıştır:

Hatt-ı sebzün sâye salmış zülf-i müşg-efşân ana

Hızrdur olmuş müyesser ‘ömr-i bî-pâyân ana (3972)

Ölümsüzlüğe ulaşan Hızır ve İlyas peygamberlerin, darda kalan insanlara yardım ettikleri inancıyla da beyitlerde karşılaşmaktayız:

Hatı geldükde vefâ eyledi ol yâr sana

Ey gönül Hızır yitişdi hat-ı dil-dâr sana (3973)

Yine hattın ve hat ile ilgili unsurların Hızır’a teşbihiyle birlikte sevgilinin dudağının Hz. İsa’ya teşbihi de söz konusudur. Sevgilinin hattı ve dudağı ölüye can veren Hızır ve Mesih gibi tasavvur edilmiştir:

Hatt-ı ruhunla la‘ l-i lebün ey melek-sıfât

Hızr [u] Mesîh gibi virür mürdeye hayât (4008)

Sevgilinin dudaklarının sonsuzluk suyu olduğu beyitte hat Hızır'dır.
Gezinirken fark etmeden dudakların yanına yani âb-ı hayâta gelmiştir:

Degüldür hatt ki etrâf-ı leb-i cânâna gelmişdür

Gezerken Hızr nâ-geh çeşme-i hayvâna gelmişdür (4099)

iii. Ayet, Besmele, Tefsir

Hat, şekli itibarıyla yazı ile ilgili olan ayet ve besmele gibi kavramlara da teşbih edilmiştir. Sevgilinin iki yanağı arasındaki hattı iki satır arasındaki besmele yazısı gibidir:

İki ruhsârı hattıyla lebinde hatt-ı rûh-efzâ

İki satr ortasında şekl-i bismi'llâhdur gûyâ (3978)

Sevgilinin yanağının ya da güzelliğinin Kur'ân-ı Kerîm'e teşbih edildiği beyitlerde sevgilinin hattının ayete teşbih edildiği dikkati çeker:

Hatt-ı reyhân ile ol zîbâ 'izâr

Sanasın mushafdur âyet ber-kenâr (4040)

Mushaf-ı hüsnünde hattun oldı âyet ber-kenâr

Ruhları şems-i duhâ ve'l-leyldür zülf-i nigâr (4046)

Kûşe-i haddünde hattun didüm olmuş âşkâr

Didi mushaf üzre yazılmışdur âyet ber-kenâr (4047)

Beni meşgûl-i esmâ iden ol yâr-ı müzellefdür

Anun hatt-ı siyâhı âyet ü ruhsâr-ı mushafdur (4098)

Yine benzer beyitlerde sevgilinin hattı, Mushaf'a benzeyen güzeliğinin tefsiri olarak tahayyül edilmiştir:

Hatt dime kim rûy-ı yârun bâ' is-i tagyîridür

Mushaf-ı hüsnün hat-ı reyhân ile tefsîridür (4076)

iv. Ecel, Can, Sonsuz Hayat, Kıyamet

Sevgilinin hattının çıkmasının ayrılık nişanı olarak tasavvur edildiği beyitte hat, rengi dolayısıyla kıyameti haber veren dumana teşbih edilmiştir:

Hattun belürdi ' âşika fûrkat nişânıdur

Tutdı cihânı dûd-ı kıyâmet nişânıdur (4078)

Sevgilinin hattı Hızır, dudağı Mesih'tir. Aşk hastası olan âşık için de bunlardan birincisi ecel olurken diğeri can bağışlayandır:

Hatt u lebün ki Hızır u Mesîhâ nişânıdur

Ben hastenün biri eceli biri cânıdur (4079)

Sevgilinin hattı hem ecele hem de sonsuz hayata teşbih edilmiştir:

Hat-ı la‘ lün senün ey cân ‘ âlem-i rûh-ı sâîdür

Eceldür dirler ammâ bana ‘ ömr-i câvidânîdür(4077)

v. Sipahi, Karınca, Duman, Fitne, Mektup

Bütün bu benzetmelere ilave olarak birkaç beyitte sevgilinin hattının “sipahi, karınca, duman, fitne, mektup” gibi unsurlara teşbih edildiğini de görüyoruz:

Devr-i hüsnünde hatun zulm ile cân u dil alur

Bir sipâhî gibi kim yılda iki hâsıl olur (4092)

Çıkmaya dilden dilâ sevdâ-yı hatt u zülf-i yâr

Bilem anı kim ölicecek tola kabrüm mûr u mâr (4063)

Hatt-ı ruhın tâze terâş itdi yâr

Geçdi kılıçdan fiten-i rûzgâr (4039)

Hattun belürdi ‘ âşîka fûrkat nişânıdır

Tutdı cihânı dûd-ı kıyâmet nişânıdır (4078)

Mümkün olmaz kim nigârün hadd-i mergûbun görem

Ola kim bir gün İlâhî hatt-ı mektûbun görem (4551)

d. Saç

(1)Umumi Olarak Saç

Sevgilinin güzellik unsurları arasında yer alan saç şiirlerde oldukça fazla yer tutmakla birlikte mecmuada ayrı bir başlık altında değerlendirilmemiş olan konulardandır. Ancak değişik yerlerde farklı farklı vesilelerle saç ile ilgili teşbihlere rastlanmaktadır:

Sünbülleri girihlerini çözdü çün nigâr

Bir hüsn dahı bağladı yine o gül-^ç izâr (4465)

Nigârâ sünbül-i zülfün ne reyhân-ı semensâdur

Ucında nâfe-i çînün yüregi tolu sevdâdur (4489)

(2) Saç İle İlgili Benzetmeler

i. Sünbül

Sevgilinin güzelliğini tamamlayan unsur olan saç ve kâkül kokusu ve rengi dolayısıyla başta sünbül olmak üzere çeşitli unsurlara benzetilmiştir:

Nigârâ hâsılum zülf-i semen-bûyunda bir bûdur

Ki bu ^ç ömr-i dırâzumda benüm varum da bir budur (4490)

Yazmadı dehre Mânî-i sûret-nigâr-ı nakş

Zülfün gibi siyeh kalem-i sihrkâr-ı nakş (4515)

Nigârün zülfi olmuş ‘ârızında âba müstagrağ

Sanasın sünbül-i terdür gül-i sîr-âba mütagrak (4523)

e. Yanak

(1) Umumi Olarak Yanak

Yine sevgilinin güzellik unsurları arasında yer alan ve yüz ile birlikte anılan unsurlar arasında yanak yer almaktadır. Mecmuada ayrı bir başlık altında değerlendirilmeyen ancak çeşitli unsurlarla birlikte farklı bölümlerde yer alan yanağın rengi dolayısıyla güle, laleye teşbihi söz konusudur:

Sümbülleri girihlerini çözdü çün nigâr

Bir hüsn dahı bağladı yine o gül-‘izâr (4465)

(2) Yanak İle İlgili Benzetmeler

i. Gül

Sevgilinin yanağının güle teşbihi renk bakımındandır. Bu güzel gül yanaklar karşısında ağlayıp inlemeleri de âşık bülbüle teşbih edilmiştir:

Gerçi ki nigârün ruh-ı âli güle benzer

‘Âşıklarınun nâlişi de bülbüle benzer (4478)

Nigârâ bâğ-ı hüsnünde ruhun bir tâze ter güldür

Ana karşı bu dil feryâd ider şûrîde bülbüldür (4486)

ii. Lale

Yine sevgilinin yanağı renk bakımından laleye teşbih edilir:

‘İzâr-ı lâle-renginde nigârâ yine humret var

Meger var ise kanum dökmege gönülde niyyet var (4474)

4. Sevgiliye Ait Diğer Unsurlar

Sevgiliye ait unsurlar başlıkla halinde mecmuada yer almıştır. Ancak bazı unsurlar başlıklar altında değil de değişik başlıkların içine dağılmış şekilde bulunmaktadır. Biz de bütün bu unsurları ayrı başlıklar altında aşağıda inceleyeceğiz.

a. Şive ve Naz

Sevgiliye ait güzellik unsurlarının değişik başlıklar halinde toplandığı mecmuada sadece sevgilinin fiziksel güzelliği değil onun ruhsal yönü de ele alınmıştır. Bu çerçevede sevgilinin naz ve işvesinin anlatıldığı “Şîve vü Nâza Münâsib Olan Eş‘âr Budur” başlığı altında sevgilinin bu özellikleri ve âşığın bu durum karşısındaki tavrı üzerinde durulmuştur.

Âşık nazlı sevgilisine naz yapmayı çok yakıştırmaktadır. Hatta edası ondan daha güzel olan başka bir sevgilinin bulunmadığını söylemektedir:

Nâzenînüm haylî nâzîkdür yaraşur nâz ana

Şîve şehrinde müsellemdür nazîr olmaz ana (1427)

Nâz ana sat ki harîdârun ola

‘Işk ana kıl ki talebkârun ola (1428)

Sevgilinin naz ve işvesi onun uzun boyuna yakışan bir elbise gibidir. Zaten o, öyle güzeldir ki ne giyse ona yakışacaktır:

Libâs-ı nâz u şîve kâmet-i dil-cûna lâyıkdur

Bu hüsn ile ne geysen sana sultânüm yaraşukdur (1469)

Sevgili, kendisinden naz bekleyenleri kırmamakta ve naz isteyen naz yapmaktadır:

Çi nâzest în ki bâ-ehl-i niyâz ân dil-sitân dâred

Çi istignâst k’ân ârâm-ı cân-ı bî-dilân dâred (1441)

(“O gönül alan (sevgilinin) nazı, isteyenlerine nasıl bir nazdır. Âşıkların gönlünün eğlencesi nasıl bir aza kanaat etmektir.”)

Sevgilinin bu işvesi, sitemi ve kini sadece bir sevgiliye değil bütün güzellerin ortak özelliklerindendir:

Ne hemîn şîve-i yârem sitem ü kîn bûdest

Dil-berân-râ heme îñ şîve-i âyîn bûdest

(*“Sitemkâr olmak sadece benim sevgilimin tarzı değil, bu tarz bütün sevgililerin âdetidir.”*)

Sevgili sadece fiziksel özellikleri ve boyuyla değil aynı zamanda gülümsemesi, edası, nazı, cilvesi ve şivesi ile de güzeldir. Bu özelliklerin hepsi ona yakışmaktadır. Bu çeşit çeşit eziyetlerden de âşık şikâyetçi görünmemektedir:

Nedür bu handeler bu ‘işveler bu nâz u istignâ

Nedür bu cilverle şîveler bu kâmet-i bâlâ (1429)

O şîvelerle tebessüm o nâzlarla ‘itâb

O handelerle tekellüm o ‘işvelerle hitâb (1435)

O sâhirâne bakışlar o ‘işvelerle ‘itâb

O şâ‘irâne kelâm[lar] o nüktelerle cevâb (1436)

Geh nâz u gehî cevır [ü] gehî fitneler eyler

Bu şîve ile ‘âşıka gel gör neler eyler (1456)

Hatta o meydana çıkıp salına salına naz ve eda ile yürüyünce onun boyunu, endamını gören servi ona kul, köle olur:

Kaçan kim nâzenînüm ‘ izz ü nâz ile hırâm eyler

Nihâl-i kâmetine serv-i âzâdı gulâm eyler (1457)

Sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda tabiatıyla da güzel olan bu sevgili, âşık için yaratılmış gibidir:

Ser-tâ-be-pâ-yı to heme matbû‘ tab‘ hâ

Gûyâ berây-ı hâtır-ı mâ âferîdeî (1437)

(*“Sen baştan ayağa kadar tüm huyların sevimlisin. Sanki bizim hatırimız için yaratılmış(sın).”*)

Sevgili put kadar güzeldir ve taştan yapılmış bir put gibi konuşmamaktadır. Bu durum âşığı üzmesi gerekirken sevindirmektedir. Çünkü sadece kendisiyle değil aynı zamanda rakiple de konuşmamaktadır:

Zi-nâz gerçi suhen bâ-men ân sanem ne-koned

Bedîn hoşem ki suhen bâ-rakîb hem ne-koned (1440)

(*Gerçi o putum naz yüzünden benimle konuşmuyor ama buna seviniyorum ki rakibim ile de konuşmuyor.”*)

Âşığın aşkının sürüp gitmesi ve her zaman peşinden koşması konusunda sevgiliye öğütlerin verildiği beyitlerle de karşılaşmaktayız. Sevgili edasını sürdürdüğü müddetçe âşık onun peşinde koşacak, naz etmeye devam ederse de her zaman yolunda canını vermeye hazır bulunacaktır:

Ana nâz eyle ki cânıyla talebkârun ola

Ana sat şîve metâ‘ ın ki harîdârun ola (1426)

Sevgilinin “anka”ya teşbih edildiği beyitte sevgili nazının sadece âşığa geçtiğini bilmektedir. Bunun için de sorguç olarak kullansın diye “Kaf Dağı”nda şehperini gönderir:

Gördi mahsûs olduğın ‘ âlemde istignâ bana

Şeh-perin gönderdi sorguç Kâfdan ‘ ankâ bana (1434)

Âşığa nazının geçtiğini bilen sevgili âşığı görünce nazlanır:

Gördüğünce bizi ol şûh-ı püser nâzlanur

Bilür âşüftesiyüz nâzı geçer nâzlanur (1465)

Yine başka bir beyitte âşığın kendisinin nazına katlandığını bilen sevgili bir çocuğun bakıcısına yaptığı gibi naz yapmaktadır:

Yâr gördükde beni şîveye âgâz eyler

Tıfl lâlâsına gûyâ ki turup nâz eyler (1454)

Sevgilinin nazına kıymet biçmek mümkün değildir. Kim ona kıymet biçtiğini söylerse yalan söylüyordur:

Güzel kim eyleye nâzı ana olmaz bahâ kıymet

Yalan söyler Hudâ hakkı bulam diyen ana kıymet (1438)

Âşık için sevgilinin nazı güzeldir. Bu güne kadar o naz sayesinde gelmiştir. Bundan sonra da nazla var olacaktır:

Hoşest nâz-ı to ey serv-i gül-‘ izâr me-râ

Be-nâz-perver-i ‘ ışkâm be-nâz dâr me-râ (1431)

(“*Ey gül yüzlü selvi benim için senin nazın güzeldir. Aşkın nazı içinde yetişmişim. Beni nazla tut.*”)

Bu kadar naz, işve ve cilve karşısında âşığın şikâyet etmesi beklenir. Ancak tam tersi bir durum söz konusudur. Âşık bu durumdan o kadar memnundur ki sevgili naz yapmaya başlayınca gölünü de canını da seve seve verir:

Her geh ki yâr şîve vü nâz ibtidâ koned

‘ Âşık kesî boved ki dil ü cân fedâ koned (1142)

(“*Her (ne) zaman ki sevgili nazlanmaya ve işvelenmeye başlarsa, âşık gönlünü ve canını feda etsin.*”)

Sevgili naz, şîve, cevır, işveyle kendisine âşık olanları öldürmektedir. Âşık da bu durumdan şikâyetçi değildir ve bunu kendisi de dile getirmektedir:

Gâh şîve gâh ‘ işve gâh cevır ü gâh nâz

Öldürür ‘ uşşâkı bu nev‘ ile itmez ihtirâz (1472)

Nâz yâra yaraşur ‘ âşık-ı miskîne niyâz

Sanma cevıründen şikâyet eyleyem ey dil-nüvâz (1474)

Âşık, kendisine bu kadar naz yapan, hatta naz yapma konusunda bile nazlanan, eziyet eden sevgilinin bu eziyetlerinde mutlu olmakla birlikte, başkalarına cevır ü cefasının az olmasından şikâyet etmektedir:

Nâz eylemek ‘adûya cefâ bana nâz durur

Cevr ü cefâsı ol sanemün gayra az dur[ur] (1466)

Sevgili, âşğın gönlünü naz ile yağmalamıştır. Sevgilinin saçına olan âşk da miskin âşğı darmadağın etmiştir:

Şîve-i nâz ile gâret eyledi gönlüm o yâr

Kâküli sevdâsı hod miskîni itdi târ u mâr (1445)

Sevgili âşıkla bir konuşur bir konuşmaz, naz yapar. Âşık için bu durum o kadar da zor bir durum değildir. Zaten o sevgili ilk konuştuğu zaman ona âşık olmuştur:

Bana geh söylemedi nâz ile geh söyledi yâr

Dir dimez şîve ile kıldı beni ‘âşık-ı zâr (1446)

Naz ile âşğın gönlünü alan sevgili artık muradına ermiştir ve âşık artık ne kadar yalvarsa da faydasızdır. Dönüp ona bakmamaktadır:

Aldı gönlüm gerçi yüz kez nâz idüp ol serv-i nâz

Şimdi meyl itmez bana bin âh idüp kılsam niyâz (1473)

Sevgili bir padişaktır ve şiveyle, nazla, handeyle gönülleri almaktadır:

Nedür bu şîvelerle nâzlarla dil-rübâlıklar

Nedür bu handelerle pâdişâhum dil-güşâlıklar (1458)

Nedür bu nâz u istignâ nedür bu dil-rübâlıklar

Nedür bu mîrzâlıklar nedür bu pâdişâhlıklar (1459)

Naz yapmak ve vefasız olmak sevgili olmanın kuralıdır. Hatta bu naz öyle bir nazdır ki bitmek tükenmek bilmez:

Nâzenînün nâzı çok ammâ vefâsı az olur

A benüm çok sevdüğüm bu ne dükenmez nâz olur (1462)

Aslında hem âşık olmanın hem de sevgili olmanın belirli kuralları vardır. Karşısındaki kişiyi kendisine âşık etmek isteyen sevgili naz yapmalıdır ve gerçekten âşık olan kişi de bu naz karşısında canını vermeye hazır olmalıdır:

Nâz eylemeyen dil-bere ‘ âşık mı olurlar

Cân oynamaga yolına sâdık mı olurlar (1460)

Sevgili olmanın kurallarını sadece âşığın ağzından duymamaktayız. Aynı zamanda sevgili de durumun farkındadır; yani yaptıklarında kasıt vardır:

Didüm ol şûh-ı cefâ-pîşe iken nâzlanur

Nâz ile güldi didi nâzük olan nâzlanur (1464)

b. Gam ve Gussa

(1) Umumi Olarak Gam ve Gussa

Mecmuada bu konu etrafında oluşturulmuş beyitler “Gam u Gussa Firâk u Cevr-i Cânân Meclisidür Bu” başlığı altında ayrı bölüm olarak sunulmuştur. Sevgilinin güzellik unsurlarının yanı sıra söz konusu edilen özelliklerinden birisi de onun aşığa ettiği eziyetlerdir. Sevgiliden bir gece ayrı kalmak bir ömür ayrı kalmak gibidir. Bu durumda sevgiliye bir türlü kavuşamayan âşığın ömrü sonsuz bir ömür gibidir:

Sayılursa ‘ömrden ey dil şeb-i hicrân bana

Belki virmiş Hak Te‘âlâ ‘ömr-i bî-pâyân bana (1586)

Sevgilinin gönlünde vefa ve sevginin zerresi yoktur. Bu yüzden hiç durmadan âşığa sayısız eziyetler etmektedir:

Yok durur bir zerre gönlinde dilâ mihr ü vefâ

Her dem ol meh bî-had eyler ‘âşika cevri ü cefâ (1571)

Yâ Rab bu hüsn-i hulk ile ol yâr-ı pür-cefâ

Ben mübtelâya mihr kılup eylemez vefâ (1577)

Onun ayrılığından âlem, âşık için bir matem evine dönmüştür ve âlem maviler giyerek onun için matem tutmaktadır. Burada eski Türklerdeki matem rengini mavi olması anlayışıyla karşılaşmaktayız:

Olalı hecründe ‘âlem hâne-i mâtem bana

Dâ’imâ gökler geyüp mâtem tutar ‘âlem bana (1589)

Sevgilinin âdeti hem cefâ etmek hem de vefâ göstermektir. Ancak âşığa ikisini de göstermemektedir:

Yâr kim ‘âdetidür gâh cefâ gâh vefâ

Garazı bana belâdur ne vefâ ne cefâ (1574)

Âşığın ömrü cefa çekmekle ve üzüntü ile geçmiştir. Sevgili hiçbir zaman bu durum karşısında insafa gelmemiş ve sadece âşığa değil hiç kimseye vefa göstermemiştir:

Geçdi ‘ömrüm itmedün ‘ahde vefâ ey pür-cefâ

Lâ-cerem ‘ömr eylemez hergiz kimesneye vefâ (1573)

Ama durum her zaman böyle değildir. Âşığa vefâ göstermeyen sevgilinin başkalarına vefâ göstermekten kaçınmadığı zamanlar da vardır:

Bir gün terahhum itmedün ey bî-vefâ bana

Dâ’im vefâlar ellere her dem cefâlar bana (1591)

Zaten sevgiliden vefâ göreceğini bilse âşık bir ömür sabr edip bekleyecektir:

Şâyed vefâ ide diyü ol yâr-ı pür-cefâ

Sabr eyler idüm eylese ‘ömrüm eger vefâ (1578)

Didi ölme sabr kıl bir gün vefâ idem sana

Sabr iderdüm eylese ‘ömr-i ‘azîzüm ger vefâ (1602)

Gam, âşığın başında taç, elinde fakirlik ve zahmet اساسıdır. Bunlar sayesinde âşık zamanının yokluk sahibi kişisi olmuştur:

Başumda tâc gam elümde ‘asâ-yı fakr u ‘anâ

Benem zamânede sâhib-livâ-yı fakr [u] fenâ (1562)

Gam köşesinde dert, zahmet ve üzüntüyü kendisine arkadaş edinmiş olan âşığın arkadaşı, üzüntü ve bela; eğlencesi, kaygı olmuştur:

Künc-i gamda hem-nişînüm mihnet ü derd ü ‘anâ

Hüzn enîsüm gussa eglencem celîsümdür belâ (1564)

Âşık, ayrılık köşesinde bir an bile yalnız kalmamıştır. Üzüntü ve dert onun gönlüne girerek ona yoldaşlık etmiştir:

Komadı kûşe-i fûrkatde bir lahza beni tenhâ

Gam u gussa bugün gâyetle girdi gönlüme cânâ (1565)

Âşığın çılgın gönlü ayrılığın derdiyle derman bulmaktadır. Bu ilaç onu iyileştireceğine âşkından daha da çıldırmış hale getirmektedir:

Dil-i şeydâ firâk-ı derdle dermândadur derdâ

‘Îlâc itdükçe artup oldı belki ana her şeydâ (1570)

Bütün bunlara rağmen durumundan memnun bir âşık portresiyle karşılaşılmaktadır:

Mümkin olduğınca eyle cânuma cevri ü cefâ

Çünkü ye's itdüm visâlünden senün ey bî-vefâ (1567)

Ancak zaman zaman halinden hoşnut olmayan bir âşık tipi de karşımıza çıkmaktadır:

Lâyık mıdır ki cevri idesin yok yire bana

Bir 'âşık-ı belâ-zedenüm n'eyledüm sana (1588)

Gam gussasını dirsem gâyet uzar hikâyet

Hercâyî yâr elinden yirden göge şikâyet (1667)

Âşığın üzüntülü gönlünde mutluluğun eseri bile bulunmaz. Çünkü sevgili, ona zerre kadar sevgi ve vefa göstermemektedir:

Nice olsun kalb-i mahzûnumda âsâr-ı safâ

Eylemez bir zerrece ol mâh-rû mihr ü vefâ(1575)

Âşık sadece sevgilinin derdiyle uğraşmaz. Aynı zamanda ağıyarda kendisine eziyet eder. Dahası âşığın gönlü bile sevgiliden yanadır:

Yâr cevri bir yana agyâr cevri bir yana

Gel gidelüm ey gönül sen bir yana ben bir yana (1598)

Derdümi ey yâr dir isem kimse yok benden yana

Gönlüme dirsem eger gönlüm dahı senden yana (1600)

(2) Gam ve Gussanın Benzetildiği Unsurlar

i. Ateş

Sevgilinin ayrılığı yakıcılığı ile ateşe teşbih edilir. Sevgilinin ayrılığının ateşinde öyle bir yanmaktadır ki cehennem ateşi bu ateşin yanında gül gibi kalmıştır:

Şol kadar kâr itdi cânâ âteş-i hasret bana

Nâr-ı dûzah gül gibidür âteşe nisbet bana (1586)

ii. Vadi

Sevgiliye ait unsurların vadiye teşbihi büyüklük dolayısıyladır. Sevgiliden gelen her şey, âşık için devasız bir derd gibidir. Ayrılık ise sonu olmayan bir vadi gibidir:

Bir devâsuz derd imiş gam yok durur dermân ana

Bir ‘aceb vâdî imiş fûrkat ki yok pâyân ana (1561)

c. Hamam

Sevgiliye ait unsurlar arasında ayrı bir başlık altında değerlendirilmiş olan unsur da hamamdır. Sevgilinin bulunduğu yer olarak ele alınan hamamla ilgili unsurlar ve benzetmeler “Hammâm-ı Pür-Safâya Münâsib Olan Eş‘âr Budur Ki Zikr

Olinur” başlığı altında verilmiştir. Genellikle sevgiliye kavuşmayı arzulayan âşığın buradaki beyitlerde bu arzusuna ulaştığı ya da sevgiliye çok yaklaştığı görülür:

Safâ sürdüm bugün hammâm içinde yâr ile tenhâ

Hele halvetde soydum ol perîyi eyledüm peydâ (3851)

Nihânî ol perî-rûyî idüp ihlâs ile da‘ vet

Bi-hamdi’llâh düşerdüm sûfiyâ hammâmda halvet (3860)

Hammâm içinde soysam u kucsam bedencügin

Salsam kolumı boynına öpsem dehencügin (3937)

Teninin rengiyle, kokusuyla ve tazeliğiyle goncaya benzeyen sevgili hamama girince ortalığı gül suyu kokusu kaplar:

Girdi hammâma yine nâz ile ol gonçe-i zîbâ

Bûy-ı gül-âb ile san halvet içi toldı dilâ (3850)

Sevgili hamamda gül suyu ile yıkanır. Bu durum hamamın sahn-ı çemene, sevgilinin güle, gül-âbın ise suya teşbih edildiği bir tablo içerisinde anlatılmıştır:

Girdi hammâm içine yâr gül-âb ile yunur

Sanasın sahn-ı çemen içre gül âb ile yunur (3867)

Sevgili, âşık ile hamama girince rakip hasta olur. Söz konusu edilen hamam olunca hastalık da terleme olur:

Germ-âbeye kaçan ki benümle gire habîb

Derletme hasteligine ugrar hemân rakîb (3858)

Hamamda bulunmanın belirli ritüelleri vardır:

Fünûnı fennini bilmek dilersen evvel ü âhir

Fûta sıkmada tâs çalmakda paşmak silmede mâhir (3883)

Hamamdan çıkarken ayaklara su dökülmesi âdeti, sevgili hamamdan çıkarken aşğın gözyaşlarını sevgilinin ayağına dökmesi olarak tasavvur edilmiştir:

Çıksa germ-âbeden ol yâr perî-peykerümüz

Su döker ayagina merdüm-i eşk-i terümüz (3885)

Hamamın sıcak olma sebebi sevgilidir. Sevgili soyunup hamama girince hamam utancından kızarır:

Hacletinden kızarup derlemez idi hammâm

Bî-tekellûf soyunup girmese ol şâh-ı be-nâm (3920)

Nice germ olmasun bi'llâh hammâm

Seni koynına koymış ey gül-endâm (3926)

Dellâkın elini sevgilinin saçında gören âşğın başından aşağı kaynar sular dökülür:

Dest-i dellâkı görüp ol zülf-i ‘ anber-fâmnda

Başuma kaynar sular koyıldı dün hammâmnda (3942)

Bu başlık altında yer alan şiirlerde Vefa Hamamı ve Sofular Hamamı’nın adları anılmıştır:

Seyr-i pehlû itmege girmiş Vefâ Hammâmına

Bak ‘ adû-yı nâ-terâşun dostum endâmına (3952)

Müyesser olmadı halvetde görmek ol dil-ârâmı

Bu hammâmın egerçi Sûfiler Hammâmıdur nâmı (3968)

ç. Kûy-ı Yâr

(1) Umumi Olarak Kûy-ı Yâr

Mecmuada ayrı bir bölüm halinde ele alınan sevgiliyle ilgili unsurlar arasında sevgilinin “kûy”u yer almaktadır. “Kûy-ı Cânâna Münâsib Olan Ebyât-ı Lâtif” başlığı altında sevgilinin kûyu, “Kâbe, kible, Merve, cennet, Mescid-i Aksâ” gibi mekânlara teşbih edilmiş ve bu yerler vasıtasıyla sevgilinin “kûy”una üstünlük atfedilmiştir. Kûy-ı yar sevgilinin mekânıdır. Üstün niteliklere sahip olan sevgilinin bulunduğu mekânın da kutsallık taşıması doğaldır.

Sevgiliye kul, köle olmak isteyen ve bundan büyük mutluluk duyan âşık için sevgilinin kûyunda padişah olmak bir nevi kulluk, kul olmak ise padişahlıktır:

Pâdşehlik kûy-ı dil-berde gedâlıkdur bana

Kûy-ı di-berde gedâlık pâdşâhlıkdur bana (5188)

Âşık, sevgilinin kûyuna ulaşmak için varını yoğunu ortaya koymaktadır. Âşığın sevgilinin mekânına çekense onun suyu ya da toprağıdır. Burada insanın çamurdan yaratılmış olmasına telmih yapılarak âşığın yaratıldığı çamurun sevgilinin kûyunun toprağından suyundan karıldığı belirtilmeye çalışılmıştır:

Bî-ser ü pâ ‘azm-i kûy-ı yâr kıldum ben garîb

Bilmezem âbum mı yâ hâküm çeküpdür yâ nasîb (5195)

Sevgilinin kapısında bekleyen âşıklar, onun kapısında kapıcıdırlar:

Kapunda mübtelâlar isterin der-bânun olsun hep

Kabûl it pâdşâhum bende-i fermânun olsun hep (5199)

Âşık, sevgilinin eşiğinde bulunmaktan memnundur. Her ne olursa olsun, hiçbir şekilde oradan ayrılmak isetmemektedir:

İşigünden gitmezin ey mâh-ı garrâ bir yana

Gök yire inüp eger oldursa dünyâ bir yana (5190)

Sevgilinin kûyunda olmak onu o kadar mutlu etmektedir ki sevgilinin kûyunun köpeklerinin ayak izleri âşığa gül gibi görünmekte, bu köpeklerin sesleri bülbül sesi gibi hoş gelmektedir:

Her nişân-ı pâ-y-ı seg kûyunda bir güldür bana

İtlerün âvâzesi feryâd u bülbüldür bana (5153)

Âşığın gönlü, sevgilinin kûyunda feryat eden bir kuş olarak tasavvur edilmiştir. Bu öyle bir kuştur ki orayı cennete çevirir ve yanında bülbül ötmeye cesaret bile edemez:

Figân idüp olur kûyında yârun murg-ı dil gûyâ

Ne kuşdur kim öte yanında anun bülbül-i şeydâ (5156)

Ser-i kûyında yârun nâle eyler bu dil-i şeydâ

Şu bülbül gibi kim gülzâr-ı cennetde olur gûyâ (5155)

Sevgilinin eşiğinin toprağı “ser-çeşme-i hayvân”a, kapısı “matla‘-ı hûrşîd-i dırahşân”a teşbih edilerek üstün vasıflarla yüceltilmiştir:

İşigün hâkine ser-çeşme-i hayvân dirler

Kapuna matla‘-ı hûrşîd-i dırahşân dirler (5306)

Sevgilinin yüzünü görmeyi arzu eden âşık için bunun gerçekleşmemesi ızdırıp ve ağlama sebebidir:

Gül yüzün kûyunda hiç göstermedün gitdün bana

Nakd-i eşküm gelsün ey serv-i revânum yoluna (5189)

(2) Kûy-ı Yâr İle İlgili Benzetmeler

i. Ka'be, Merve, Mescîd-i Aksâ, Kible, Secdegâh

Sevgilinin kûyunun bu unsurlara teşbihi kutsallık nedeniyledir. Âşığın sevgilinin kûyu haricinde bir yeri secdegâh etmesi ve kible kabul etmesi haramdır:

Harîm-i Ka'be-i kûyun yiter penâh bana

Harâm ola dahı bir gayrı secdegâh bana (5150)

İşigün cânibine döndi bugün kible-nümâ

Ka'beden yüz çevirüp ey sanem-i hûr-likâ (5159)

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere, sevgilinin mekânının Ka'be'ye benzetildiği beyitlerde tezat ilişkisi içerisinde kilise, put gibi İslamî inancın dışındaki kimi unsurlara yer verilmiştir:

Ka'be-i kûyuna dil varmagı kesb itdi safâ

Nice bir deyr-i cihân seyrini itsün sanemâ (5166)

Âşık için en büyük mutluluk, sevgilinin Kâ'be'ye benzeyen kûyuna varmaktır:

Ka'be-i kûyuna varmakda imiş zevk u safâ

Sa'y idüp biz giderek semtini tuyduk cânâ (5163)

Sevgilinin kapısının eşığının Merve'ye teşbih edildiği beyitte âşık, sevgilinin ayağının toprağının kendisi için göze çekilecek sürme olduğunu söylemektedir.

Ayrıca, yukarıdaki beyitte de bir örneği görüldüğü üzere, hac merasimi ile ilgili olarak Merve'nin yanında dolaylı olarak Safa da hatırlatılmıştır:

Âstânun Merve hakkı Ka'be-i ehl-i safâ

İki gözümçün ayagun topragıdur tûtiyâ (5164)

Gönül ehli kimseler için sevgilinin kapısı Mescid-i Aksa, safâ ehli için ise Kâ'be'dir:

Erbâb-ı dile oldı kapun Mescid-i Aksâ

Ashâb-ı safâya nitekim Ka'be-i 'Ulyâya (5167)

ii. Cennet, İrem

Yine sevgilinin kûyuna kutsallık atfedilerek teşbih edildiği yerler arasında cennet yer almaktadır. Sevgilinin kûyu, onun orada bulunması sayesinde cennete dönmüştür. Âşığın bu noktada sevgiliden beklentisi kûyunu rakibin mekânı yapmamasıdır:

Cennet-i kûyunı me'vâ-yı 'adû itme şehâ

Koma âdem yirine düşmeni lutf it sanemâ (5165)

İrem-i kûyunı me'vâ-yı 'adû itme şehâ

Koma âdem yirine dîvi kerem kıl sanemâ (5174)

İrem dirken behişt-i kûyına yârun dil-i nâ-şâd

İrem bâgını bünyâda el urmamış idi Şeddâd (5275)

Her kişiye cennet nasip olamayacağı için âşık da sevgilinin kûyunun kendisine nasip olamaması ihtimalinden endişe duymaktadır:

Eylemezse Hak bana kûyunda cânâ câ nasîb

N'ola olmaz her kişiye Cennetü'l-me'vâ nasîb(5197)

iii. Saray

Sevgilinin kûyu güzelliğiyle saray gibidir:

Bir serây-ı dil-güşâdur kûyun ey hûr-ı behişt

Kim anun yanında bir kasr-ı müsemmendür behişt (5237)

iv. Bostan, Dergâh, Dârü's-şifâ

Sevgilinin kûyu çeşitli vesilelerle bu unsurlara teşbih edilmektedir:

Bûstân-ı ser-i kûyunda idersen niçe zâr

Ruh-ı şeftâlûsını öpmege virmez ol yâr (5287)

Mübtelâlar ki seher dergeh-i cânâna gider

Pâdşeh kullarıdır hizmet-i dîvâna gider (5301)

Dil ki efgân iderek dergeh-i cânâna gider
 Benzer ol şahsa ki feryâd ide dîvâna gider (5303)

İşigi dârü’ş-şifâsında bin oldı bîmâr
 Kankı birine vire yâr cevâbın hey yâr (5317)

v. Gül

Sevgilinin kûyunun kırmızı güle teşbihi ile de karşılaşmaktayız:
 Kim ki kûy-ı dil-bere berg-i gül-i ahmer dimiş
 Yâsemenveş yüzi ag olsun ki rengîn-ter dimiş (5375)

d. Saz ve Söz

(1) Umumi Olarak Saz ve Söz

Mecmuada “Fasl-ı Sâz u Söz [ü] Makâmât (Sâz Faslıdur Bu Meclis Nagme-i ‘Uşşâkdan)” başlığı altında âşığın sevgili karşısındaki durumu verilmiştir. Özellikle de sâz ve makâmıla ilgili unsurlar, âşığın sevgiliye kavuşamaması ve bu durum karşısında aldığı tavrı anlatmak için teşbih unsuru olarak kullanılmıştır.

Saz ve sözün ele alındığı bu bölümde meclisde âşığın hemen yanında bulunan mutrib de söz konusu edilmiştir. Âşık bulundukları meclisin sesinin gökyüzüne ulaşmasını istemektedir:

Şöyle uydur çeng ile meclisde nâyı mutribâ

Gögde gûş-ı Zühreye dinlet sadâyı mutribâ (3669)

Sevgili, âşığa eziyet etmeyi kendine kanun edinmiştir ve sevgilinin bu cefasından inleyen âşığın beli bükülmüş, çenge dönmüştür:

N'ola kaddüm dü-tâ oldıysa efgân ile çengâsâ

Bana cevır itmegi kânûn idindün ey melek-sîmâ (3673)

Durum sadece bundan ibaret de değildir. Beli bükülerek çenge dönen âşık, kanun gibi inlemekte, ney gibi bağrını delmekte, def gibi karar tutmamaktadır:

İnlesem kânûnveş çeng itdi kaddüm bir nigâr

Nâyveş bagrum delüp def gibi oldum bî-karâr (3682)

Derd ile sînemi def kâmetümi çeng itdün

Nâlemi nâle-i tanbûr ile âheng itdün (3739)

Meclisde sevgili içki içmektedir. İçki kadehi sevgilinin dudağına değdikçe yani onu öpdükçe ney ve çeng inler, şişe ağlar, mum yanar yakılır:

La' lüni öpdükçe sâgar nâylar gavgâ kılur

Çeng inler şişe aglar şem' yanar yakılır (3684)

Sevgiliye kavuşamayan âşık için dünya düzeni bozuktur ama yine de kendisinin feryat ve figanında yanlış olan bir şey bulunmamaktadır:

Efendi barbat-ı çerhün bozuk yiri çokdur

Figân u nâlemün ammâ kıl egrisi yokdur (3693)

Yine âşığın, sevgiliye kavuşamamaktan dolayı sinesi ney gibi delik deşik olmuştur. Hatta bu yüzden gam meclisinde kırmızı renkli şarap yerine kan içilmektedir:

Ney gibi bagrı delik bir niçe sâhib-demlerüz

Bezm-i gamda mey yirine kan içer hem-demlerüz (3701)

Âşığın dertlerinin çaresi yine meclisde gizlidir. Onun hasta gönlüne def, ney ve tanburdan çıkan hoş nağmeler şifa verecektir:

Nây u def ü tanbûr ile hem dahı hoş âvâz

Bu haste dile mutrib ola çâre şifâ-sâz (3710)

“Rivâyete göre Peygamberimiz ilâhî aşkın sırrını Hz. Ali’ye söylemiş. Bu sırrın yükü altında ezilen Hz. Ali gidip Medine dışında kör bir kuyuya bu sırrı anlatmış. Kör kuyu bu sır ile coşup köpürmüş ve taşmış. Su, her yeri kaplayınca kenarlarında kamışlar yetişmiş. Oralardaki bir çoban bu kamışlardan birini kesip muhtelif yerlerinden delmiş ve üflemeye başlamış. Çıkan ses kalplere coşku ve heyecan verip İlâhî sırrı anlatır olmuş. Peygamberimiz tesadüfen bu çobanın ney sesini işitince durumu anlamıştır.¹⁰¹” Bu olaya telmih yapılan beyitte ney, meclisde aşk sırrını söylerken def ona kulak tutup bu macerayı dinlemiştir:

¹⁰¹ İskender Pala, a.g.e., s. 315.

Söyledi ney sırr-ı ‘ışkı meclise virdi şeref
Dinledi ol mâ-cerâyı ser-be-ser gûş oldu def (3725)

Ney gibi deldi sînemüzi yâr delik delik
Meclisde dün kulaguma çalındı bûselik (3737)

Ney gibi âhına yakmaz bu dil-i üftâdenün
‘Âşıkın zâr itmedür kânûnı çengî-zâdenün (3743)

Nâleler bagrumı deldi sanasın nây oldum
Sevdüm ol bî-bedeli ‘âleme rüsvây oldum (3769)

(2) Saz ve Söz İle İlgili Benzetmeler

i. Musikî Aletleri

Mecmuada bu başlık altında yer alan şiirlerde “ney, çeng, def, davul, kanun, ud, tanbur, kopuz, rebâb” gibi musikî aletlerinin çeşitli vesilelerle teşbih unsuru olarak kullanıldığını görüyoruz. Bu bölümde genellikle sevgiliye kavuşamayan âşığın çaresiz inleyişleri, bir meclis tablosu eşliğinde verilmiştir:

Nâlemi gûş idicek bezm-i safâda zurefâ
Çaldılar nâyı hemân eylediler nâ-peydâ (3674)

Çaldum niçe yıl ‘ ışk ile tabl u ney ü mihnet

Al sen de vefâ sâzın ele kâr be-nevbet (3675)

Urdurur sıhhat nasîhat def katı ‘ âşık-perest

Ger ele deffâf alursa kur usûle darbı dest (3679)

İnlesem kânûnveş çeng itdi kaddüm bir nigâr

Nâyveş bagrum delüp def gibi oldum bî-karâr (3682)

Demidür nây-sıfat nâle ile ol dem-sâz

Ey gönül ‘ ûd gibi yakılup ol sûz ile sâz (3704)

Nây u def ü tanbûr ile hem dahı hoş âvâz

Bu haste dile mutrib ola çâre şifâ-sâz (3710)

Didi kim inleme tuydum nedür ihvâna sözün

Mutrib-i bezm bugün nabzını tutdı kopuzun (3747)

Bûselikden bir nefes mutrib ser-âgâz eylesün

Açsun ol kûçek dehânın ya‘ nî şeh-bâz eylesün (3794)

B. Âşık

1. Umumi Olarak Âşık

Sevgiliden başka aşkın, dolayısıyla da şiirin diğer ana kahramanı âşıktır. Divan şiirinde âşık ve şair aynı kişilerdir. Âşığın temel niteliği ve görevi, her ne olursa olsun –canından olmak da buna dâhil– sevme işini yüksünmeden ve kusursuz olarak gerçekleştirmesidir. Âşık olmak temelde hayatı anlamlı kılan bir durumdur; hatta bunun da ötesinde yaşamın yegâne sebebi ve tek amacıdır:

Her kimün yokdur cihânda bir nigâr-ı hem-demi

Hem günü zâyî‘ geçer hem rûzgârı hem demi (4631)

Mecmuadaki çeşitli beyitlerde âşığın sahip olması gereken nitelikler verilmiştir. Âşık dertli ve aşk hastasıdır. Sözü doğru, gönlü aşktan dolayı kırıktır:

Nigâra ‘ âşık olan derdmend ü haste gerek

Sözi sahîh ü dürüst ü dili şikeste gerek (4527)

Yine başka bir beyitte âşık bize kendisi ile ilgili ipuçları vermektedir. Buna göre sevgili, güzellik unsurlarıyla üstün bir niteliğe sahip olarak takdim edilirken âşığın sevgilinin karşısındaki yokluğuna vurgu yapılır. Onun “yok oluşu”yla aşk acısından dolayı vücudunun zayıflayıp boyunun iki büklüm olması kastedilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte beyitten vahdet anlayışı çerçevesinde sevgilinin benliğinde kendi varlığını yok etmiş bir âşık çağrışımı da çıkmaktadır. Âşığın yokluğunu ifade etmekte kullanılan “adem (عدم)” kelimesini oluşturan harflerin ilk mısradaki sevgilinin güzellik unsurları dolayısıyla anılması yoluyla (çeşm: ع, zülf: ذ, fem:م) sanat yapılmıştır:

Nigârî ‘ ayn çeşm ü dâl zülf ü mîm fem gördüm

Vücûdum nakşını mir ‘ât-ı hüsninde ‘ adem gördüm (4547)

Âşık, sevgiliye kavuşmayı ister ancak bunun mümkün olmayacağının da farkındadır. Onun yoluna toprak olmayı, ayağını öpmeyi istemektedir:

Olmaz ol ‘ âşık nigârın bir gice tenhâ ide

Ala agzına lebini subh dek ihyâ ide (4599)

Hâlûme baksa nigârûm ger bana yâr olsa yâr

Bakmaz idüm nakşına dünyâ tolu olsa nigâr (4473)

Nigârâ ravza-i kûyunda çeşmüm cûy-bâr itdüm

Ayagun öpmege yolunda cismüm hâksâr itdüm (4544)

Sevgiliye kavuşamayacağını bilmekle birlikte yine de vazgeçmeyen âşık, sevgiliyi evine, yanına çağırır:

Ben hâkûn odasına gel ey gonçe-i ra‘ nâ

Baş üzre yirün var hazer itme hazer itme tebe tenhâ (3115)

Sevgiliyi görmek isteyen âşık, sabaha kadar onun kapısında bekler, beklemekten canı çıkar ama sevgiliyi göremez. Her ne kadar sevgiliyi göremese, onun lütfuna mazhar olamasa da âşık onun kapısında hizmet etmeye, sonsuza kadar orada kalmaya kararlıdır:

Der-i devlet-serâyından seher cânânemüz çıkdı

Kapusın bekledük tâ subh olunca cânumuz çıkdı (3276)

Gönül şimden girü kûyında sultânum karâr itdi

Kapunda kullarunla bile hidmet ihtiyâr itdi (3280)

Âşık sevgiliye kavuşamamakta ve kavuşamayacağını bilmektedir. Kendisinin yapmak isteyip de yapamadıklarını sabah rüzgârının gerçekleştirmesini beklemektedir:

Ey sabâ yüz sür nigârın pâyına dâmânın öp

Elin öp ayagın öp yalvar yakar gerdânın öp (4439)

Âşık, bir sevgili bulmak onun, yoluna kul köle olmak istemektedir. Çünkü sevgiliye kul köle olmak Rum’a ve Mısır’a sultan olmaktan çok daha üstündür:

Hudâyâ bir nigâra bende kıl makbûl-i cânân it

Beni ne mülk-i Rûma mâlik it ne Mısra sultân it (4441)

Âşık, sevgiliye halini arz etmek istemektedir. Ancak halini arz edecek ne ağzı ne de sözü vardır:

Nigârâ ‘arz-ı hâl itmeklige gûyâ dehânum yok

Hicâbum hadden efzûndur dehânum var zebânum yok (4519)

Zaten sevgilinin yanında âşığın kıl kadar itibarı yoktur:

Zülfi gibi ayagın komaz öpem nigârûm

Yokdur anun yanında bir kılca i' tibârûm (4550)

Sevgili, âşığa eziyet etmektedir. Bu eziyetten her yeri yaralar içinde kalan âşık, durumundan öyle memnundur ki her yerinde güller ve karanfiller açtığını söylemektedir:

Nigârâ zahm-ı tîründen bu cismüm ser-be-ser güldür

Dilümde tâze her dâgum açılmış bir karanfüldür (4487)

Âşık, sevgiliden gelen her şeye razıdır ve bunlarla mutludur. Öyle ki Allah'tan sevgilinin cevrinin sadece kendisine mahsus olmasını istemektedir:

Nigârâ çekdügüm derd ü elemdür

Velî senden gelür bana ne gamdur (4492)

İsterem a' dâya mahsûs olmasun cevri-i nigâr

Virmesün derdüm benüm kâfirlere perverd-gâr (4461)

Âşık, sevgilinin kendisinden yüz çevirmesinden korkmaktadır:

Korkum budur ki yüz çevire benden ol nigâr

Redd-i selâmumuzda tereddüdler itdi yâr (4463)

Âşığın gönlü yanmaktadır. Hatta ateşi gökyüzüne çıkmıştır. Sevgiliye haber taşıyan kuş, bu ateşin hararetinden havada uçamamaktadır:

Sûy-ı nigâr-ı men ki bered nâme-i me-râ

K'ez-âteş-i dilem ne-pered murg der-hevâ (4434)

(*“Sevgilimin diyarına mektubumu götüren kuş, gönül ateşimden (dolayı) havada uçamaz.”*)

Âşık, sevgiliye başında görünenleri saç zannetmemesini söylemektedir. Gam, âşığın derununda ateş yakmıştır. Aslında bu görünenler de o ateşin dumanıdır:

Mûylar sanma başumda görinenler ey nigâr

Nâr-ı gam yakdı derûnum dûdı oldu âşkâr (4466)

Âşık, sevgiliyi ve meyi talep eder.

Nigâr u mey dilerem hâkim-i zamâne ola

Mülâzım olmaga tâ kim ana bahâne ola (4425)

2. Âşık İle İlgili Benzetme Unsurları

a. Bülbül

Âşığın en çok benzetildiği unsur –sevgilinin gül kadar güzel olmasından dolayı– bülbüldür. Sevgiliye bir türlü kavuşmayı başaramayan, bu uğurda ıstırap çeken, sevgiliden yüz bulamayan âşık, bülbülün feryat etmesi gibi bir kenarda inlemektedir. Ama her ne olursa olsun asla sevgiliden vazgeçmemektedir.

Âşığın bülbül gibi ağlayıp, inlemesinin sebebi sevgilinin güle benzeyen yanağına âşık olmasıdır:

Bülbül ne dem ki başlar her subh âh u zâra

‘Âşıkdur ol da benzer bir yâr-ı gül-‘ izâra (5391)

Sabah rüzgârı güzellik baharından gül bahçesine haber verince güller yakalarını açmaya başlar dolayısıyla bülbüller de feryat eder:

Sabâ hüsnün bahârından haber virdi gülistâna

Yakalar çâk idüp güller gelür bülbüller efgâna (5394)

Sevgilinin gonca gibi güzel ve küçük olan dudağı açılıp gülmeyince âşık, derdinden bülbül gibi feryat etmeye başlar:

Gülşen-i gamda ‘aceb mi inlesem bülbül gibi

N’eyleyem ol gonçe-leb gülmez açılmaz gül gibi (5404)

Gülşen-i hüsnünde ben feryâd idem bülbül gibi

Sen hemân ey gonçe-fem açıl cihânda gül gibi (5405)

b. Mecnun, Ferhat

Ayrı bir başlık halinde verilen bu benzetmelerde âşığın sevgili uğruna çektiği eziyetler, ona kavuşamaması, kavuşma yolunda çok istekli olması gibi konular bu kahramanların başından geçen olaylar vasıtasıyla verilmiştir.

Âşkından dolayı her şeyden geçen Kays'ın akli da başından gitmiş ve Mecnun lakabını almıştır. Kendinden geçmiş vaziyette dolaşan Kays herkese rezil rüsva olmuştur:

Dîvâne idüp ‘ışkun ile ey saçı Leylâ

İtdün beni Mecnûn gibi ‘âlemlere rüsvâ (946)

Mecnun'un, Leyla'nın kuyunun köpeğine sarılıp, öperek ona “Sevgilim!” demesi beyitlere konu olmuştur:

Sege yârum dimiş Mecnûn-ı şeydâ

İşidüp didi Leylî seg be-sahrâ (939)

Yine Ferhad'ın Şirin'e kavuşmak için Şirin'in bulunduğu yere su getirmek için dağları kazmasına göndermeler yapılmaktadır:

Kûh-kenlik bu cihân içre olaldan ana ad

Husrevâ sikke-i mermer de kazıdur Ferhâd (1012)

Tamâm itdi bu yolda fenn-i ‘ışkı sanmanuz Ferhâd

Çıkardum kûh-kenlik râhını başa benem üstâd (1013)

Ferhad'ın kazarak su getirmeye çalıştığı dağın ismi de şiirlerde geçmektedir:

Revâ mı Bî-Sütûnda eyleyüp dâd

O şîrîn şekli yaza taşâ Ferhâd (1023)

Bî-Sütûn-ı gamı ben âh ile itdüm ber-bâd

Varuban tîşesini başına çalsun Ferhâd (1025)

Ferhad'ın nakkaşlığına ve Şirin'in kasrını süslemesine dair hatırlatmalarla da karşılaşmaktayız:

Yapmaga kasr-ı gam-ı mihneti Ferhâda sebeb

‘Işk-ı Şîrîn-i cefâkâra binâ’endür hep (970)

Bütün bunlara rağmen âşık, sevda işinde Ferhad’dan da Mecnun’dan da daha üstün olmakla onların üstadı olduğu iddiasındadır:

Benem ‘ışk ehline ‘âlemde üstâd

Ne Mecnûndur benüm yanumda Ferhâd (1030)

c. Dolap

Çıkardığı ses dolayısıyla, inlemeleriyle âşık dolaba teşbih edilmiştir:

Gülşen-i kûyına yüz sürmeyeli âb gibi

İnlerem döne döne derd ile dülâb gibi (3300)

3. Âşığa Ait Diğer Unsurlar

a. Âh

(1) Umumi Olarak Âh

Âşığın en önemli özellikleri arasında “âh” gelmektedir. Mecmuada “Fasl-ı Âh-ı Pür-sûz” başlığı altında âşığın, sevgili karşısındaki durumu ve ona kavuşamamasından dolayı ettiği “âh”lar çeşitli teşbihlerle beyitlere konu edilmiştir:

İrişdi âh u efgânum dem-â-dem göklere her şeb

Nedendür gûşına irmez o mâhun bilmezem yâ Rab (4675)

İrûpdür göklere feryâd u âh u na‘remüz yâ Rab

Niçün girmez kulagina o meh-rûnun yine yâ Rab (4676)

Ben kulın irmez mi ey gül nâle vü âhı sana

İrişe kor[k]maz mısın âh-ı sehergâhı sana (4646)

(2) Âh İle İlgili Benzetme Unsurları

i. Ateş, Duman

Âhın yakıcılığı dolayısıyla en çok benzetildiği unsur “duman ve ateş”tir. Âşığın ateşe benzeyen âhının dumanı gökyüzünü bulmuştur:

Çıkar zâtü’l-burûca nâr-ı âhumdan duhân yir yir

Hisâr almag içün gûyâ ki korlar nerdbân yir yir (4783)

Dûd-1 âhum âsmân içre gören ejder sanur

Her şerârı ejder agzında çıkar âzer sanur (4796)

Dûd-1 âhum başum üzre sâye-bân besdür bana

Bir otag-1 lâceverdî âsmân besdür bana (4659)

Bana târîk iden rûşen cihânı dûd-1 âhumdur

Anı bu işe tahrîk eyleyen baht-1 siyâhumdur (4758)

ii. Asker (Leşker), Ok

Âşığın âhının teşbih edildiği unsurlar arasında leşker ve ok da bulunmaktadır:

Âhdan leşker çeker baş kaldurur efgân bana

Ta‘ ne taşını atar bu dîde-i giryân bana (4633)

Gâfil olma ey gönül âhum okından kıl hazer

Kim tokuz kat cûşını eflâkden eyler güzer (4778)

iii. Bûlbûl, Kebûd, Sûmbûl

Âhın “bûlbûl, kebûd ve sûmbûl”e teşbih edildiği beyitlerle de karşılaşılmaktadır:

Gülşen-i hecründe âh u nâle bûlbûldür bana

Sînem üzre zahm-ı peykânun kızıl güldür bana (4653)

Âhumdan eyle eyledi cismüm ihâta dûd

Gören sanur ki geymiş olam câme-i kebûd (4697)

Âhum eflâki kebûterveş mu‘allak döndürür

Niçün il Mecnûnı vasf itdükçe kuşlar kondurur (4744)

Âh eyledükçe çıksa depemden siyâh dûd

Sünbül sanur başumda anı dîde-i hasûd (4698)

b. Hane

(1) Umumi Olarak Hane

“Hâne vü Kâşâneye Lâyık Olan Eş‘ârdır” başlığı altında sevgilinin evinden bahseden beyitlerin yanı sıra âşığının evinden bahseden beyitlerde bulunmaktadır. Âşığının evinin söz konusu olduğu bu beyitlerde aslında sevgili yine üstün olan unsurdur. Çünkü âşık, sevgiliyi evine çağırmaktadır ve onun gelmesiyle âşığının evi güzelleşecek ve ma‘mur olacaktır. Âşık, evi tenhâ iken sevgiliyi çağırır:

Gelmege ‘ahd eyledün gam-hâneme ey meh o gün

Hâkden ref‘ eyler isen hâne tenhâdur bugün (3227)

Gamdan öldüm cân u dil tenden müberrâdur bugün

Lutf idüp rûhum gelürsen hâne tenhâdur bugün (3228)

Ay yüzlü sevgilinin âşığın evine gelmesi âşık için devlettir. Sevgilinin güzel yüzü, âşığın evini mum gibi aydınlatır, onu güzelleştirir:

Hoş ân ki me-porsî reh-i kâşâne-i mâ-râ

Rûşen konî ez-şem^ç -i ruhet hâne-i mâ-râ (3135)

(“Bizim evimizin yolunu sorman ve yüzünün mumundan evimizi aydınlatman ne hoştur.”)

Gelürse kasruna ol mâh-tal^ç at

Gelürdi hânene vallâh devlet (3150)

Belâ vü derd ü gam mihmânıyuz bir hânemüz vardır

Müşerref makdem-i yârân ile kâşanemüz vardır (3167)

Sevgilinin âşığın evine gelmesi ihtimali üzerine âşık onun geçeceği yolları gözyaşı ile sular:

Hânemüz eyleye rûşen diyü ol meh-peyker

Âb-ı eşk ile sular yollarını dîde-i ter (3172)

Sevgilinin âşığın evine geleceğini söylemesi bile âşığın canının yarısına mâl olur:

Va‘ de itdi gelmege gam-hâneye ol yâr-ı cân

Hak bilür ol şevk ile kalmadı tende yarı cân (3226)

Sevgiliden ayrı olmak âşığı üzmemekte ve ağlatmaktadır. Âşığın gözyaşı sel olur ve kendi evini yıkar:

Hânemün bünyâdını yıkdı gözümden akan âb

İtdi ben üftâdeyi fûrkat harâb-ender-harâb (3141)

Geleneğin belirlediği sevgili ve âşık tiplerinde âşığın sevgiliyi evine çağırması ancak sevgilinin gelmemesi esastır:

Girmede gün gibi ol tâze cevân hânemüze

Âh kim genc-i nihân olmadı vîrânemüze (3259)

Yâr lutf ile gelüp Külbe-i Ahzânumuza

Bir nazar eylemedi hâl-i perîşânumuza (3261)

(2) Hane İle İlgili Benzetme Unsurları

i. Cennet

Sevgilinin teşrifi, âşığın evini cennete çevirir. Hatta âşığın evini “cennet” bile kıskanır:

Ger kadem rence koned dost be-kâşâne-i mâ

Reşk-i Firdevs şevved ez-kademeş hâne-i mâ (3116)

(*“Eğer sevgili zahmet edip de bizim eve gelse onun evimize gelmesi Firdevs’i bile kıskandırır.”*)

Müşerref kerdî ey sultân-ı hûbân hâne-i mâ-râ

Behiştî câvidânî sâhtî kâşâne-i mâ-râ (3131)

(*“Ey güzeller sultanı, bizim evimizi şereflendirdin ve ebedî cennete çevirdin.”*)

Sevgili bulunduğunda âşığın evi cennete dönerken, bulunmadığı yerse cennet bile olsa çirkindir:

Hâne imrûz behişttest ki cânân în câst

Vakt-i perverden-i cânest ki cânân în câst (3142)

(*“Sevgili bugün burada olduğundan ev cennettir. Sevgili burada (olduğuna göre) canı besleme zamanıdır.”*)

Bâ-yâr me-râ külbe-i vîrâne behişttest

Bî-yâr eger bâg-ı behişttest ki zişttest (3143)

(*“Sevgiliyle harabe kulübe bile bana cennet gibidir ama o olmadan eğer cennet bahçesi de olsa çirkindir.”*)

Gele mi ol gül ü gülzâr-ı letâfet bu gice

İde mi hânemüzi gülşen-i cennet bu gice (3267)

ii. Külbe-i Ahzân

Âşığın evi, Hz. Yakub'un evi olan Külbe-i Ahzân'a teşbih edilmiştir. Sevgilinin gelmesiyle âşığın hanesi aydınlanacak ve Külbe-i Ahzân'a dönecektir:

Gün yüzi virse ziyâ Külbe-i Ahzânumuza

Ola pervâne kamer şem' -i şebistânumuza (3260)

Yâr lutf ile gelüp Külbe-i Ahzânumuza

Bir nazar eylemedi hâl-i perîşânumuza (3261)

Dost mihmân oluban Külbe-i Ahzânumuza

Pîş-keş cân dilemiş minnet ola cânumuza (3262)

C. Rakîb

1. Umumi Olarak Rakîb

Aşkın üçüncü ayağı olarak değerlendirebileceğimiz “rakîb” şiirde âşık ile sevgili arasına giren kişidir. “Sembolize edilmiş bir tipi temsil etmekle beraber günlük hayatın türlü safhalarında yerine göre bazı şahıslara da alem olabilen “rakîb” en kısa ifadesi ile “engel” teşkil eden herkestir. Bir semtte âşık ile maşuğun rahatça görüşüp konuşmalarını engelleyen dedikoducu bir komşu, sevgiliye gerçek âşığını yanaştırmayan bir fedâî kabadayı yahut şahsın mevkice yükselmesini çekemeyerek hâmîleriyle görüşmesini engelleyen kötü niyetli bir diğer şahsı da¹⁰²” râkib olarak değerlendirmek gerekir.

Rakîb, sevgilinin yanından ayrılmayan, sevgilinin eşiğinde bekleyip âşığı oraya yaklaştırmayan, sevgiliden itibar gören, onunla yakın arkadaşlık kuran, fitneci, taş yürekli, acı sözlü, nadan, siyah yüzlü bir tiptir. Âşık tarafından ölümü bekleniyorsa da bir türlü ölmez.

Sevgili âşık ile rakîb arasındaki bir tercihte her zaman rakîbi seçer. Hatta sevgili rakîbin evine gider. Bu durum her zaman âşığın canını yakar:

Terk idüp ben ‘ âşıkın gitdi ‘ adûyla habîb

Cânuma kâr itdi fûrkat âfetüm aldı rakîb (1786)

Hâne-i agyârdan çıkdı çün ol meh bî-nikâb

Eyle sandum togdı ‘ akreb menzilinden âftâb (1791)

Rakîb tıpkı bülbülün güle kavuşmasını engelleyen diken gibidir. Aslında rakîb olmasa sevgiliye kavuşmak kolay olacaktır:

¹⁰² Ahmet Atillâ Şentürk, a.g.e., s.40.

Yâr işi ey dil kolay illâ gam-ı agyâr güc

Vasl-ı gül âsân velî sabr-ı cefâ-yı hâr güc (1806)

Rakîb, sevgili ile âşığı ayırmaya çalışır, aralarına girer. Bu durum karşısında âşık da rakibe kızar:

Benden ey dil-ber seni ayırmak istermiş rakîb

N'eyledüm ol kâfir-i bî-dîne n'itdüm ben garîb (1775)

Geleneğe aykırı olarak sevgili ile âşığın kavuşması nadiren görülen bir durumdur. Âşığın sevgiliye kavuşmasına tahammül edemeyen rakîp, bu durum karşısında ağlamıştır:

Vasl olduguma aglar imiş sana nigârâ

Hakdan dilerem anı ki hîç gelmesün a' dâ (4427)

Sevgili âşığı sürekli reddederken rakîbe ilgi, sevgi ve vefa göstermiştir:

Agyâr-ı bed-likâyâ takıldı ol sehî-kad

Ben sâyeyeş fütâde miskîni eyledi red (1811)

Agyâra o dil-dârun işi mihr ü vefâdur

Hep ben bilürem bana garaz cevri ü cefâdur (1830)

Sevgilinin, rakîble ilişkisinde bu kadar pervasız olması âşığı kahretmekte hatta öldürmektedir:

Agyâra yâr bûs-ı lebin râygân virür

Künc-i belâda ‘âşık-ı dil-haste cân virür (1848)

Her ne dem kim yâr agyâra kucılmakdan gelür

Ser-fürû eyler o ser-keş bana alçakdan gelür (1857)

Aslında bu tercihin sebepleri de vardır. Sevgilinin amacı âşığa eziyet etmektir. Bu yüzden rakîbe yüz vermektedir. Dünyaya tamah eden sevgili, para karşılığında kölesi olan âşığı satmış ve ağyarı kendisine sevgili edinmiştir. Rakîb ile sevgili arasındaki bu muhabbetin temelinde çıkar ilişkisi bulunmaktadır:

Meyl eylese agyâra anı sanma vefâdur

Agyâra vefâdan garazı bana cefâdur (1835)

Kendüne agyârı yâr itmek şehâ lâyük mıdur

Böyle cevri itmek bana andan sana lâyük mıdur (1838)

Sevgili, rakîb söz konusu olduğunda ona kınayla süslenmiş ellerini öptürmekte, âşık söz konusu olduğunda ise kızıl elleriyle âşığı öldürmektedir:

Agyâra yâr dest-i muhannâsın öpdürür

Kendü kızıl eliyle beni bir gün öldürür (1844)

Sevgili, rakîbe sadece elini değil aynı zamanda yanağını öptürür hatta buse de verir:

Ruhın öpdürdi rakîbe bize nisbet dil-ber

Nice yüz virdi ‘adûya görünüz ‘âşıklar (1870)

Alur iken bûsesin her bir rakîb-i bed-güher

Bü’l-‘acebdür ol şeker-leb bize aldurmaz geçer (1874)

Rakîb, âşığa sevgiliden uzaklaşması için haber gönderir. Bu durum âşık için çok da mümkün değildir. Çünkü gerekirse sevgili için canını vermeye hazırdır:

Yâr zülfinden çekilsün dir imiş bana rakîb

Hey ma‘âza’llâh cânâ işte bogaz işte ip (1777)

Sevgiliden bir parça ilgi görmek için âh ateşini yakan âşık, karşısında kendisine gülen rakîbi bulur:

Âh odına yanup agladuğuma gülme rakîb

Tek dütüni togrı çıksun rahm kılsun ol habîb (1778)

Rakîb, kendisine yakışanı yapmıştır. Sevgili ile âşığın arasına girmiş, onların arasında bir soğukluk peyda etmiştir. Artık sevgili, âşığa eskisi gibi iltifatta bulunmamaktadır:

Bilmezem yine ne söz söylemiş agyâr sana

İltifâtun degül evvelki gibi şimdi bana (1753)

Âşık, sevgili ile rakîb arasındaki haberleşmeden, sevgilisine söz geleceğinden dolayı endişe duymaktadır:

Kasdı budur ki haber göndüre agyâr sana

İ‘ timâd itme sakın söz gelür ey yâr sana (1745)

Âşık, sevgiliden gelen her şeye, onun yaptığı bütün eziyetlere razıdır. Yeter ki rakîb sevgiliyle ilgilenmesin:

Bî-vefâdur diyü meyl itmesün agyâr sana

Her ne eyler isen kâ’ilüm ey yâr sana (1754)

Ama âşık ne yapar ne ederse nafiledir. Kendisi sevgiliyi bu kadar severken ona kavuşamaz ama rakîb ile sevgili arasında bir vuslat gerçekleşir. Bu durum kendisi için dayanılmaz olduğundan onların birlikte bulunduğu mecliste yer almak istemez, oradan ayrılır:

Rakîb ez-vasl-ı cânân ger çi dâred ‘îş ü şâdîhâ

Velî der-‘âşîkî Tûrîst hecr ü nâ-tevânîhâ (1756)

(“Gerçi rakip, sevgilinin vuslatından eğlence ve sevinç içindedir ama âşıkta ayrılık ve güçsüzlük Tur dağı gibidir.”)

Reftem ez-meclis çü dîdem bâ-rakîbân yâr-râ

Bî-tekellûf hoş ne-dârem sohbet-i agyâr-râ (1765)

(“Yâri rakiplerle gördüğümde meclisten ayrıldım. Gösterişsiz bir şekilde yabancıların sohbetinde bulunmadan hoşlanmıyorum.”)

Gonca ağızlı sevgili, siyah yüzlü rakîb ile تنها yerlerde gezmektedir. Bu durum âşığa ağır gelmekte, onu üzüntüyle baş başa bırakmaktadır:

Rakîb-i rû-siyâh ile gezer ol gonçe-fem tenhâ

Belâ küncinde ben kaldum esîr-i derd ü gam tenhâ (1755)

Rakibin yüzü sadece siyah değildir. Aynı zamanda sarı yüzlü olan bir rakîble de karşılaşmaktayız:

Rakîb-i zerd-rû der-zîr-i pâyet hâk-i reh bâdâ

Ne-bîned sürh rûyî tâ kıyâmet rû siyeh bâdâ (1761)

(Sarı yüzlü rakip, senin ayağının altında yolunun toprağı olsun. Kırmızı yüzü (sağlık) görmesin, kıyamete kadar yüzü kara olsun.)

Âşık, rakîbin imansız ölmesini ister. Ama hemen ardından isteğini değiştirir imanla da ölebileceği söyler; “İster imanlı ister imansız fark etmez yeter ki ölsün!” der:

Düşmenüm midür diyem îmânsuz ölsün rakîb

Dostum îmân ile olsun tek ölsün ‘an-karîb (1780)

Aslında âşık, rakîbe bu kadar kızmakla birlikte bir taraftan da rakîb ile sevgilinin ilişkisini olağan görmektedir. Çünkü gülün dikensiz olması nasıl mümkün değilse sevgilinin de ağyarsız olması öyle mümkün değildir:

Görmedüm bir mâh-rû ‘ âlemde ben agyârsuz

Gülşen içre nitekim bir gül açılmaz hârsuz (1910)

Olmaz ise çâre ne ‘ âlemde yâr agyârsuz

Gam yime ey dil bilürsin kim gül olmaz hârsuz (1912)

Gülşene açılmaz ol gonçe-dehen agyârsuz

Gül-sitân-ı ‘ âlem içre gül açılmaz hârsuz (1914)

Çok fazla karşılaşılan bir durum olmamakla birlikte sevgilinin rakîbi başından atması da söz konusudur. Âşık bu durumdan memnuniyetini dile getirmekte, sevgiliye başından bir kaza savdığı için kurban adaması gerektiğini hatırlatmaktadır:

Yine def’ itdün rakîbi gel fedâ cânım sana

Bir kazâ savdun begüm itmez misin kurbân ana (1746)

Aslında rakîbin, sevgilinin yanında hiçbir değerinin olmadığı söylenildiği, âşığın kendi kendini kandırdığı beyitler de söz konusudur:

Sanman rakîbe ragbet ider yâr az çok

İt denlü i’ tibârı yok aslâ çi var çi yok (1938)

Mecmuada yer alan beyitler arasında rakîbin ölümü de söz konusudur. Üstelik bu durum köpeğin leşini kaldırma işinin köpeği öldüren kişiye ait olduğuna dair bir mesel ile verilmektedir:

Öldürdüğü rakîbini ‘ âşık sürür yürür

Cânâ mesel dur[ur] bu iti öldüren sürür (1841)

2. Rakîb İle İlgili Benzetme Unsurları

a. Köpek (seg, it)

Rakîble ilgili yapılan teşbihlerin çoğunluğunda rakîbin köpeğe benzetildiği dikkati çeker. Sevgilinin ardınca giden, kapısının önünden ayrılmayan, pis ve murdar bir tiptir rakîb:

N’eyler isen it rakîbi satmak ardınca olup

Rind isen var yâr ile cüft ol tek ü tenhâ bulup(1789)

Didüm ey dost rakîb-i segi redd eyle meded

İşidüp sözümi ol şâh-ı cihân itmedi red (1810)

Görse giryem derd ile agyâr hazz eyler güler

Nice aglamayayın kim hâlûme itler güler (1861)

Yine beyitlerde köpeğin değdiği yemeğin murdar olması inanişıyla karşılaşmaktayız. Bu inaniştan hareketle de rakibin bu çerçevede ele alındığı görülmektedir:

Ol lokma-i nefîse sundı rakîb-i kâfir

İt degmiş aşâ döndi h'ân-ı visâl-i dil-ber (1876)

b. Diken (Hâr)

Rakîbin itten sonra ikinci olarak en çok benzetildiği unsur, sevgilinin güle benzetilmesinden dolayı, dikendir. Sevgili gibi bir gülün yanında kaçınılmaz olarak dikene benzeyen rakîb bulunacaktır:

Yâr işi ey dil kolay illâ gam-ı agyâr güc

Vasl-ı gül âsân velî sabr-ı cefâ-yı hâr güc (1806)

Zerrece yok bize mihri var ise agyâradur

Bülbüle yüz virmez ol gül yüzlü meyli hâradur (1831)

Hûb-rûlar vardılar agyâr ile yâr oldılar

Tâze güller mi dirîgâ hem-dem-i hâr oldılar (1884)

Görmedüm bir mâh-rû ' âlemde ben agyârsuz

Gülşen içre nitekim bir gül açılmaz hârsuz (1910)

Gitmez ey dil çün bilürsin seyre yâr agyârsuz

Gül gibi ol bî-vefâ hergiz salınmaz hârsuz (1911)

c. Şeytân, Kâfir, Dev

Rakîbin teşbih edildiği unsurlar arasında “şeytân, kâfir, dev” de yer almaktadır:

Ol lokma-i nefîse sundı rakîb-i kâfir

İt degmiş aşâ döndi hân-ı visâl-i dil-ber (1876)

Sevgilinin kapısında kapıcı olan rakîb, gökyüzüne çıkan şeytana teşbih edilmiştir:

Bâb-ı dil-ber kim rakîb olmuş durur derbân ana

Âsmândur sanki çıkar gâh ki şeytân ana (1748)

Deve benzetilen rakîbin, sevgilinin kuyunda gece bekçisi olduğunu görmekteyiz. Böylece sadece gündüz değil gece de âşık ile sevgilini arasında onların kavuşmasına engel olmaktadır:

Rakîb-i dîv ki kûy-ı nigârün pâsbânıdır

Belâ-yı nâ-gehânîdür kazâ-yı âsmânîdür (1837)

Rakîbin deve teşbihi söz konusu olduğunda Süleyman peygambere telmih de söz konusu olacaktır:

Yine dîv eyledüm bir gün rakîbini Süleymânun

Vefâlar itdüğün ben mûrına bir bir didüm anun (1960)

ç. Akrep, Har (Eşek), Zag (Karga)

Rakîbin “eşek, akrep ve karga” gibi hayvanlara da teşbihi söz konusudur:

Bu gice ol meh rakîb-i akrebün mihmânıdur

Subh olunca âhumun sevr-i hamel büryânıdur (1839)

Rakîbün dil-berâ kûyunda n’eyler

Ki ‘Îsî ile çıkmadı göge har (1865)

Bâr-ı girân-ı ‘ışkı çek[e]mez rakîb-i har

Râh-ı gamunda yok yire ancak bilin büker (1877)

Gönül havf eyleme yârun varup agyâra yâr olmaz

Bu rûşendür ki ‘âlemde hü mâ zâga şikâr olmaz (1905)

Şiirin hatta edebiyatın konusu çoğu zaman aşktır. Ancak her devrin yaşantısı ve algılayışı farklı olduğundan aslında aşktan bahsederken dönemin ve o dönemde yaşayan insanların kültürlerinden ve dünya görüşlerinde de söz ediliyor demektir. Aşkın ana kahramanları ise sevgili ve âşıktır. Divan şiiri söz konusu edildiğinde ise

en önemli konunun sevgili olduğunu söylemek yanlış olmaz. Divan şairi şiirlerini “onu” ve “ona duyduğu âşk” anlatmak için yazar. Onu tasvir ederken kullanılan sıfat “en”dir. Bu durum Tanpınar tarafından “saray istiaresi”, Akün tarafından ise “amour courtois” (saray aşkı) şeklinde isimlendirilmiştir. Osmanlı devlet hiyerarşisinin sosyal hayata ve şiire yansımaları olarak değerlendirilen bu durumun en tepesinde bulunan unsur padişah’tır. Padişah, sevgiliyi temsil eder. Dolayısıyla onu anlatırken kullanılan sıfatların en iyi ve en güzel olması da doğaldır. Bu yapıda hükümdara ulaşamayan ona kul, köle olan âşık ve hükümdara yakın olup âşıkları ona yaklaştırmayan rakîb de kendilerine yer bulurlar¹⁰³.

Bu sevgili, şairin içinde yetiştiği zihniyet gereğince toplumsal hiyerarşinin en tepesinde bulunan padişah, sultan, hükümdar, şah olarak nitelendirilmiştir. Hayal dünyasının genel çerçevesini tabiat tasvirlerinin oluşturduğu beyitlerde güneş, ay gibi unsurların sevgiliyi karşılamak üzere kullanıldığı görülür. Hatta kimi zaman bunun da ötesine geçerek sevgilinin bütün bu unsurlardan daha üstün olduğu dile getirilir.

Genel algılanışı bu şekilde tespit edilebilecek olan sevgilinin güzellik unsurları etrafında, gelenek içerisinde anatomik olarak baştan ayağa kadar pek çok uzvu içine alacak şekilde geniş imaj dünyaları oluşmuştur. Şairler de şiirlerinde bu imajlar etrafında sevgiliyi tasvir etmişlerdir. Mecmuada “dudak, boy, kaş, kirpik, göz, hat, saç, yanak” gibi fiziksel güzellik unsurlarının yanında “işvesi, nazı, gamı, kederi, sazı, sözü, bulunduğu mekân (kûy, hamam)” gibi onun ruhuna, kimliğine ya da gündelik hayata bakan yönlerine ilişkin başka unsurlarla ilgili beyitler derlenmiştir. Sevgilinin güzellik unsurları ile ilgili beyitlerin derlenmesiyle oluşturulan mecmualar, sevgiliyi bu iki yönüyle ele almaları ve aşkın diğer iki figürü

¹⁰³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Hamdi Tanpınar, **19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, 1988, s:5-10; Ömer Faruk Akün, a.g.m., s. 415.

olan âşık ve rakibi işlemleri bakımından yine bu konuda teşbihler sözlüğü anlayışıyla hazırlanmış eserlerden ayrılırlar¹⁰⁴.

Kâbilî'nin mecmuasında sevgiliyle ilgili unsurlar, tahlili yapılan divanların büyük çoğunluğunda görüldüğü üzere¹⁰⁵, metnin ağırlık merkezini oluşturmuştur. Sevgiliyle ve sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili teşbihler de bu divan tahlillerinde ortaya konulanlarla ortaklık göstermektedir. Bu durum, divan şiirinin kuralları gelenek tarafından belirlenen ve mensuplarının bu kurallara sıkı sıkıya uyması beklenen bir edebî gelenek olmasıyla açıklanabilir.

¹⁰⁴ Bkz. “İmajların Tarihsel Süreç İçerisinde Ele Alınışı” ve “Eserin Mecmua Geleneği İçerisindeki Yeri” başlıklı bölümler.

¹⁰⁵ Hayâlî Bey Divanı'nda ise farklı olarak âşıkla ilgili unsurlar ağırlıklı olarak işlenmiştir (bkz. Cemal Kurnaz, **Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili**, s. 554.).

SONUÇ

XVI. asırda bir moda haline gelerek pek çok örneğinin verildiği şiir mecmualarının her dönemde rağbet görmesi ve bu ilgi sebebiyle çok sayıda örneğinin oluşturulması, mecmua oluşturma geleneği içerisinde şiir mecmualarını farklı bir noktaya taşımıştır. Öyle ki kimi zaman mecmua ifadesiyle şiir mecmuaları kastedilmiş ya da bu adlandırmadan şiir mecmuaları anlaşılmıştır. Mecmua teriminin ne şekilde kullanıldığı ya da algılandığıyla ilgili bu farklılaşma, söz konusu eserlerin edebiyat alanında edindiği işlevsellikle ve bu gelenek içerisinde yüklendiği anlamlar, bulduğu karşılıklarla ilgili olmalıdır.

Tarihsel süreçte bütün diğer alanlara yönelik olarak hazırlanan mecmualar önce işlevselliğini sonra da hayatiyetini kaybederken, şekil ve tür ayrımı gözetmeksizin edebî ürünleri toplayan mecmuaların, amaç, hedef kitle, yöntem ve isim değiştirerek varlıklarını sürdürmeye devam etmesinin de bu algılamada etkili olduğu düşünülebilir.

Mecmualar, daha özelde de şiir mecmuaları tarihsel süreç içerisinde kendi geleneğini oluşturmuştur. Bu çerçevede, derleyicisinin bireysel ya da toplumsal derleme amaçları çerçevesinde eseri karşısında takındığı tutumla yakın ilişkili olarak şekil ve içerik özellikleri belirlenmiş, edebî üretimi çoğu zaman okuyucusuyla buluşturan ya da üretilen edebî malzemenin okuyucu kitlesine ulaşabilme yeteneklerini sorgulayan, kimi zaman da bu malzemeyi farklı açılardan bizzat üretim merkezi olarak kabul edebileceğimiz edebî muhitler üzerinden değerlendiren, kritiğini yapan bir kimliğe bürünmüştür. Bu açıdan mecmua geleneği, edebî malzemeler için tezkirelerden daha geniş bir yoklama alanında ve meselenin pratik boyutuyla daha yakın bir ilişkiler yumağı içerisinde ilk elden edebî eleştiri işlevini yürüten bir konum edinmiştir.

Zaman zaman bu işlevlerinin dışına çıkarak yeni yayılma alanları arayışına giren ve yeni imkânları yoklayan mecmualar da olmuştur. Bu süreç, mecmuaların

sınıflandırılmasına yeni maddeler eklenmesine neden olan somut farklılıkları ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmada metni neşredilmeye ve incelenmeye çalışılan Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbân'a Münâsib Eş'âr* adlı, şekil özellikleriyle matlalar mecmuası, içerik özellikleriyle de tematik bir mecmua olan eseri işte bu türden bir arayışın sonucunda ortaya çıkan sıradışı bir örnek olarak, belki de yakaladığı başarıyla, sonraki yüzyıllarda takipçiler bulmuş, sevgilinin güzellik unsurları üzerine kurgulanan mazmunlar çevresinde oluşturulmuş beyitleri toplayan mecmua derleme geleneğini meydana getirmiştir.

Mecmua, mürettibin amacı, tutumu gereğince son derece düzenli hazırlanmış bir eserdir. Daha başlangıcından itibaren belirli bir amaca yönelik hazırlanmış olmakla şiirlerin doğrulukları ve şairlerinin kimlikleri sonradan kontrol edilerek kaynaklardan teyit edilmiştir. Konusunun orijinalliğiyle dikkat çeken ve bir geleneğin kurucusu olmuş eser, sonradan bu yolda yazılan eserlerin şekil ve içerik özelliklerinin büyük oranda belirleyicisi olmuştur. Esasen bu eser, sadece içerik olarak değil şekil olarak da özgün bir çalışma durumundadır. Elimizdeki bilgilere göre sevgilinin güzellik unsurlarını işleyerek ilk tematik mecmua özelliğini kazanan eser, yine elimizdeki bilgilere göre divan edebiyatının ilk beyitler mecmuasıdır. Ancak elde edilecek yeni verilerle bu durumun değişme ihtimali her zaman vardır.

Mecmua, aşkın figürleri olan âşık ve rakîbin özellikleriyle ilgili beyitlerden ve özellikle de sevgilinin güzellik unsurları etrafında oluşturulmuş beyitlerden oluşmaktadır. Edebî gelenek içerisinde sevgilinin güzellik unsurlarının başka eserlerde de ele alındığı görülür. Fars edebiyatında XV. yüzyılda Şerefettin Râmî'nin *Enîsü'l-Uşşâk*'ıyla, XVI. yüzyılda da Sürûrî'nin *Bahrü'l-Maârif*'iyle Türk edebiyatındaki ilk örneği verilen sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili teşbihler dünyasının tespitine yönelik eser oluşturma geleneği, yüzyıllar içerisinde değişik türlere sıçramıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, Kâbilî'nin eseri, bu geleneğin

mecmualar arasındaki ilk örneğidir. Mecmuanın bu geleneğe kattığı değer, teşbihler sözlüklerince tespit edilen mecazlar dünyasının pratikte şairlerin üretimine nasıl yansıdığı tespit etmeye yönelik derleme imkânı sunmasıdır.

Konu, mecmua geleneği için yeni bir uygulama alanı olmakla birlikte, şiir geleneğinin en köklü ve temel konusudur. Zira divan şiirinin merkezinde sevgili vardır. Bu sevgili, sanatsal bir kimliğe büründürülmüş böylece sosyal hayata dair bütün yüklerinden, eksikliklerinden ve kusurlarından arındırılarak idealize edilmiş bir sevgilidir. Divan edebiyatına mensup şairler de özelliklerini geleneğin belirlediği bu sevgiliyi, yine geleneğin belirlediği mecaz ve teşbihler dünyası içerisinde, ortak bir kelime kadrosuyla tasvir etmişlerdir. Sevgili etrafında oluşturulan bu imaj dünyasına ait hususların gelenekselleşme sürecini konuyla ilgili farklı türlerde yazılmış eserlerden takip etmek mümkündür.

Teşbihler sözlüğü anlayışıyla hazırlanmış müstakil eserlerden, mesnevilerden, divanlardaki gazellerden, şehrengiz, bahr-ı tavîl gibi şiir türlerine kadar geniş bir alanda yapılacak tarama faaliyetiyle sevgilinin güzellik unsurlarının ve ona duyulan aşkın ne şekilde ifade edildiğini sorgulamak mümkündür. Ayrıca bizzat kendisi de şair olan müretteplerin gerçekleştirdiği tarama faaliyetiyle oluşturulmuş mecmualardan da konu hakkında fikir sahibi olmak mümkündür. Bu müretteplerin günümüz araştırmacısı için son derece uzak ve yabancı bir iklim olan divan şiirini üreten kültürel ortamın içinde yetişmiş kişiler olduğu düşünüldüğünde yapılan tespitlerin kıymeti daha da artacaktır. Zira bugün de bu türden tematik ya da tip merkezli tarama ve yüzyıllar içerisindeki değişimi sorgulayıcı çalışmalar yapılmaya çalışılmaktadır.

Mecmuaların bu tema etrafında eser verme geleneğine pratikte yaptığı katkı, sadece teşbih unsurlarının kullanımına yönelik tespitlerle sınırlı değildir. Bundan başka eserde ele alınan unsurlar bakımından da bir değişim olmuştur. Güzellik unsurlarının takdiminde başka eserlerde görülen bütünlüğün yanında, bunların

anatomik bir sırayla ele alınması kuralına da uyulmadığı görülür. Diğer eserlerden farklı olarak sevgilinin dudak, kaş, yüz, yanak, boy, gamze, hat gibi fiziksel güzellik unsurlarının dışında, onun nazı, işvesi, cevri, nezaketiyle yaşadığı mekân da sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Sevgiliye ait bu hususların yanında aşk, âşık, rakip, ayrılığın gamı, kederi ve âşığın ahı ile saz, söz ve hamam tasvirleri gibi unsurların da mecmuada yer aldığı görülür. Kâbilî'nin mecmuasıyla birlikte bu çerçevede oluşturulmuş diğer mecmualarda da ortak olan bütün bu farklılıklar mecmuaları yukarıdaki eserlerden ayırır. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki eser, “ışk, söz” gibi unsurların işlenmiş olması bakımından Kutbüddin Ahmet'in *Hevesnâme*'si ve Sürûrî'nin *Bahrü'l-Ma'ârif*'i ile benzerlik gösterir.

Yukarıda sayılan yöntem farklılıkları, mecmuaları bu konuda orijinal bir konuma yerleştirmiştir. Ancak asıl önemli farklılık mecmualardaki sevgili algısındadır. Diğer eserler sevgiliyi sadece fizikî güzellikleriyle ele alıp onu bir “put” gibi görürken mecmualardaki sevgili anlayışında bu puta nazıyla, işvesiyle, nezaketiyle ve âşığa cevri ü cefasıyla “insanî bir ruh üflenmiş” gibidir.

Ancak başlangıçta aşkın figürleri ve özellikle de sevgili üzerine odaklanan mecmuaların sonraki süreçte yavaş yavaş daha geniş bir alanda derleme yaptıkları görülmektedir. Özellikle XVIII. yüzyıla gelindiğinde bu tarz mecmuaların divan şiirinde işlenen bütün mazmunlarla ilgili beyitleri toplamak gibi bir amaçla oluşturuldukları anlaşılmaktadır. Bu süreç geleneğin özelden genele doğru bir değişim gösterdiğine işaret etmektedir.

Sunulan verilerin ışığında sevgilinin güzellik unsurlarını konu edinen mecmua tertip etme geleneğinin, temelde yukarıda bahsedilen eserlerden esinlenmekle birlikte ele alınan unsurları genişletmek suretiyle kendi yöntemini oluşturduğu söylenebilir. Bu gelenek içerisinde Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası, yazıldığı dönem itibarıyla belirleyici bir yere sahiptir.

Mecmuanın başına düşülen kayıttan ve şairin kendisine ait olan beyitlerin başlıklarından eserin Kâbilî'ye ait olduğu anlaşılmaktadır. Kaynaklarda eserin derlendiği dönem itibarıyla (1575'ten yüzyılın sonuna kadar) bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. Haklarında hemen hemen hiçbir bilgi bulunmayan bu şairlerden Faizî'nin bir mecmuasının bulunduğunu haber verdiği Ispartalı Yâverîzâde Kâbilî'nin eserin mürettibi olduğunu –ihtiyat payı bırakarak– düşünmekteyiz. Mürettep divanı olup olmadığı hakkında bilgi bulunmayan mürettibin mecmuada yer alan şiirlerinden hareketle şair olduğunu hatta en azından küçük bir divançeyi dolduracak kadar şiirleri bulunduğunu söyleyebiliriz. Eserin bölüm başlıkları ve şair tanıtımları için kurguladığı vezinli ve sanatlı ifadelerden hareketle şiirselliğe çok önem verdiğini düşündüğümüz Kâbilî, mecmuasına kendi şiirleriyle benzer söyleyiş özellikleri gösteren şiirleri almıştır.

Mecmuanın mürettibi olan Kâbilî, Fars ve Türk edebiyatında denenmemiş, böylesine orjinal bir derleme yapmış olmakla divan edebiyatı geleneği ve edebiyat tarihi için önemli bir iş yapmıştır. Zira kendisinden önce başka edebî formlarda denenmiş olan sevgilinin güzellik unsurları üzerine eser oluşturma anlayışını mecmua geleneğine taşımış ve böylece kendisinden sonra gelen mürettepler için yürüyecekleri yeni bir yol açmıştır. Ondan sonra da tespit edebildiğimiz kadarıyla bu yolda en az beş mecmua hazırlanmıştır. Bu durumda Kâbilî, meydana getirdiği eseriyle bu vadide mecmua tertip etme geleneğini başlatmıştır. Mecmua bu yönüyle Türk ve Fars edebiyatlarından örnekleri bir arada sunmasıyla metinlerarasılık bağlamında farklı edebî geleneklerde mazmunların kullanılış biçimlerini göstermesi bakımından da günümüz araştırmacıları için işlevsel bir niteliğe sahiptir. Bütün bu özellikleri düşünüldüğünde Kâbilî'nin *Sultân-ı Hûbân'a Münâsib Eş'âr* adlı mecmuası birçok bakımdan ilkleri gerçekleştirmiş olmasıyla kaynak bir eser durumundadır.

KAYNAKÇA

ABDÜLKADİROĞLU, Abdülkerim – SARI, Mehmet; **Recâizâde Ahmed Cevdet – Nevâdirü'l-Âsâr fî Mütâla'ati'l-Eş'âr (Seçme Beyitler)**, Anıl Matbaa, Ankara 1998.

AK, Coşkun; **Muhibbî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987.

AKSOYAK, İ. Hakkı; **Gelibolulu Mustafa Âlî – Divan I-II-III**, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Sources of Oriental Languages and Literatures 63, Published at The Department of Near Eastern Languages and Literatures Harvard University, Boston 2006.

AKSOYAK, İ. Hakkı; “Anadolu Sahasında İlk Bahr-ı Tavîl Ahmed Paşa’nın mıdır?”, **Turkish Studies**, Vol. 2/4 Fall 2007, s. 84-97; <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi6/sayi6.pdf/5.pdf>, (ET: 27.03.2010).

AKSOYAK, İ. Hakkı; “Manastırlı Celâl’in *Hüsn-i Yûsuf* Adlı Eseri”, (Ed. Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker), **Dil ve Edebiyat Yazıları – Mustafa İsen’e Armağan**, Ankara 2007, s. 1-17.

AKÜN, Ömer Faruk; “Divan Edebiyatı”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. IX, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1994, s. 389-427.

AKYÜZ, Kenan vd.; **Fuzûlî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1997.

Ali Canib; "Edebiyat Tedkiklerinde Mecmuaların Rolü", **Hayat**, 6 Teşrinievvel 1927, II, 45: 3-4, Ankara Milli Kütüphane, 1957 SA 18.

Ali Nazîmâ-Faik Reşad, **Mükemmel Osmanlı Lügati**, (Haz. Necat Birinci vd.) Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2002.

ARSLAN, Mehmet; **Mihri Hâtin Divanı**, Metin Bankası Projesi.

ATAY, Hakan; *Heves-nâme*'de Aşk Oyunu: Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Özgünlük İdeali, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003.

ATİK GÜRBÜZ, İncinur; “Bir Şiir Mecmuasındaki Hicivli Söyleyişler”, **Turkish Studies**, Volume 6/2, Spring, 2011, s. 87-94.

AVŞAR, Ziya; **Revânî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

AYAN, Hüseyin; “Bir Şiir Mecmuasında Ahmet Yesevî”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 1997, S. 3, s.79-84.

AYDEMİR, Yaşar; “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, **Turkish Studies**, Volume 2/3, Summer 2007, s.122-137; <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi5/aydemiryasar2.pdf>. (ET: 16 Haziran 2011).

AYDEMİR, Yaşar; “Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”, **Bilgi**, Güz 2001, S.19, s. 147-155.

AYDEMİR, Yaşar; “Edebiyat Medeniyet İlişkisi ve Bu İlişkinin Divan Şairinin Sevgili Tipine Yansıması”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

AYDEMİR, Yaşar, “*Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar*”, Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Ankara 2011, s. 87-100.

AYNUR, Hatice; **Çâkerî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

AYNUR, Hatice; “Mecmû‘a’dan Müntehebât’a Geçiş Örneği Olarak Müntehebât-ı Mîr Nazîf”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 2: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar I*, 24 Nisan 2006, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2007, s. 98-143.

AYNUR, Hatice; “Cumhuriyet Dönemi Divan Şiiri Antolojileri”, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 3: Eski Türk Edebiyatına Modern Yaklaşımlar II*, 27 Nisan 2007, **Bildiriler**, (Hazl. Hatice Aynur vd.), Turkuaz Yay., İstanbul 2008, s. 58-109

BAHADIR, Savaşkan Cem; **Pervâne Beg Nazîre Mecmuası Mecmû‘atü’n-Nezâ’ir (261a-291a) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

BARDAKÇI, Ramazan; **Bir Şiir Mecmuası ve Divan şiirinde Mazmun Kavramı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

BAŞ ÇETİNKOL, Fatma; **Pervâne Beg Nazîre Mecmuası Mecmû‘atü’n-Nezâ’ir (415-440) Transkripsiyonlu Metin-Giriş-İnceleme-Dizin**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2004.

BAYRAM, Yavuz; **Amasya’ya Vali Osmanlıya Padişah Bir Şair Adlî – Sultân İkinci Bâyezîd Hân-ı Velî – Hayatı, Şahsiyeti, Şairliği, Divânı’nın Tenkidli Metni**, Amasya 2008.

BEKEN, Süheyl – YÜKSEL, Sedit – CUNBUR, Müjgan; **Fuzûlî – Türkçe Divan**, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara 1958.

BULUT, Hülya; **Yeniliklerle Dolu Bir Yüzyıldan İki Yeni İsim: Nedîm-Levnî ve Eserlerindeki Sevgili Figürleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üni. Ekonomi ve Sosyal Bil. Enst., Ankara 2001

Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, (Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen), Meral Yay., İstanbul 1972.

Bursalı Mehmed Tahir, **Müntehât-ı Mesâri' ve Ebyât**, (Haz. Orhan Kemal Tavukçu), Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Yay., Erzurum 1997.

CANIM, Rıdvan; **Latîfî – Tezkîretü's-Şu'arâ ve Tabzîratü'n-Nuzamâ**, AKM Yay., Ankara 2000.

ÇAKMAK, Merete, İŞİN, Mary; **Anadolu Kuş Adları Sözlüğü (Türkçe-İngilizce-Latince)**, Kitap Yayınevi, İstanbul 2005.

ÇAPAN, Pervin; **18. Yüzyıl Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi**, Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ 1993.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet; **Amrî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet-TANYERİ, Mehmet Ali; **Hayretî Divanı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1981,

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet; **Helâkî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet-TANYERİ, Mehmet Ali; **Nev'î Divanı**, İstanbul 1977.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet-TANYERİ, Mehmet Ali; **Üsküplü İshak Çelebi Divanı**, MSÜ Fen-Ed. Fak. Yay., İstanbul 1989, Metin Bankası Projesi.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet; **Necâtî Bey Divanı'nın Tahlili**, Kitabevi, İstanbul 2001.

ÇETİN, İsmail; **Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1993.

ÇETİN, Nihat; **Eski Arap Şiiri**, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1973.

ÇORAK, Reyhan; **Klasik Edebiyatta Sevgilide Göz, Kırpık ve Kaş Üzerine Benzetmeler**, , Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 2002.

DEMİR, Hiclal; “XVIII. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Şairlerinden Lâzîkî-zâde Feyzullah Nâfîz ve *Dîvân*’ı Üzerine”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Aralık 2009, C. 26, S. 2, s. 61-79.

DEMİRALAY, Mehmet; **Hüdâyî-i Kadîm (16. yy) ve Divanı (İnceleme-Tenkidli Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2007.

Derleme Sözlüğü, C. I-XII, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1964-1982.

DEVELLİOĞLU, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara 1993.

DİLÇİN, Cem; **Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1995.

DOĞRAMACI, Nilgün; **Fevzî Divanı Metin-Biçimsel ve Sevgilinin Güzellik Unsurları ve Âşığa Etkisi Üzerine İçerik İncelemesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üni. Sosyal Bil. Enst., İstanbul 2007.

ERGİN, Sabahat; **Mecmûatü’l-Eşâr (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2010.

ERGUN, Sadettin Nüzhet; **Türk Şairleri**, İstanbul (tsz.).

ERPİK, Arzu; **Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3849 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr'ın 40b-80a Yapraklarının Tenkitli Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2009.

ERÜNSAL, İsmail; "Mu'îdî'nin Miftâhu't-Teşbîh'i" **Osmanlı Araştırmaları**, S. VII-VIII, İstanbul 1988, s. 215-272.

ESKİMEN, Ayşe Derya; **Mecdî Mehmed Efendi'nin Gazelleri (Metin-İnceleme)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.

GENÇ, İlhan; **Esrâr Dede – Tezkîre-i Şu'arâ-yı Mevleviyye**, AKM Yay., Ankara 2000.

GÖNEL, Hüseyin; **15.-16. Yüzyıl Divanlarına Göre Divan Şiirinde Sevgili**, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.

GÜNDÜZ, Emrah; **Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 13461 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010.

GÜRBÜZ, Mehmet; *"Biyografik Değer Bakımından Şiir Mecmuaları"*, Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu **Bildirileri Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s.315-328.

HARMANCI, M. Esat; **Süheyli Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

İNCE, Adnan; **Tezkîretü's-şu'arâ – Sâlim Efendi**, AKM Yay., Ankara 2005.

İPEKTEN, Haluk; İSEN, Mustafa vd.; **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.

İSEN, Mustafa; **Usûlî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1990.

İSEN, Mustafa; **Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı**, AKM Yay., Ankara 1994.

İSEN, Mustafa; **Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yay., Ankara 1997.

İSEN, Mustafa; “XVI. Yüzyıl Sonuna Kadar Osmanlılarda Biyografi Geleneği” **Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 1-27.

İSEN Mustafa; “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar- Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış” **Ötelerden Bir Ses – Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler**, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 64-76.

İSEN, Mustafa; **Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt**, Akçağ Yay., Ankara 1998.

JOHNSON, Francis; **Dictionary Persian, Arabic and English**, London 1852.

Kâbilî, **Müntahabât-ı Eş'âr: Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr**, C. I, Millet Kütüphanesi, (tsz), 34 AE Manzum 744.

Kâbilî, **Müntahabât-ı Eş'âr: Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr**, C. II, Millet Kütüphanesi, (tsz), 34 AE Manzum 745.

KAÇALIN, Mustafa; **Âhî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

Kâfzâde Fâizî, **Zübdetü'l-Eş'âr**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz.), Yz A 679, vr. 88b.

KANDEMİR, Fatma; **Bâkî ve Nedîm'in Gazellerinde Sevgilideki Güzellik Unsurları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üni. Sosyal Bil. Enst., Edirne 2008.

KARAHAN, Abdülkadir; **Figânî ve Divançesi**, İstanbul 1966, (Metin Bankası Projesi).

KARAİSMAİLOĞLU, Adnan; “Klasik Şiirdeki Aşk Söyleminin Dayanakları”, İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

KARAKÖSE, Saadet; “Divan Şiiri Sevgili Tipinde Abartıların Simgesel Boyutuna Birkaç Örnek”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Vol. 3/15 (Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı –Prof Dr. Turgut Karabey Armağanı-), s. 176-187

KARAVELİOĞLU, Murat Ali; **Prizrenli Şem‘î Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

KAVRUK, Hasan; **Şeyhülislam Yahyâ Divanı**, MEB Yay., Ankara 2001.

KAYA, Bayram Ali; **Azmizade Haleti Divanı**, Metin Bankası Projesi.

KAYA, Bilge; **Hisâlî, Hayatı-Eserleri ve Metâliü’n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

KAYA, Doğan; Divan Şiiri ve XIX. Yüzyıl Halk Şiirinde Güzel Tasviri”, **Aşık Edebiyatı Araştırmaları**, İstanbul 2000, s. 243-266.

KILIÇ, Filiz; **Âşık Çelebi Divanı**, Kültür ve Turizm Bak., E-Kitap.

KILIÇ, Filiz; **XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler**, Akçağ Yay., Ankara 1998.

KILIÇ, Filiz; **Meşâ'irü's-Şu'arâ - İnceleme-Metin**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010.

KIRKKILIÇ, Ahmet; "Divan Şiirinde Sevgilinin Kimliği", İstanbul Üniversitesi, **I.Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, İstanbul 2007.

KOÇAL, Abdullah; **Ahmed Paşa Divanı**, Metin Bankası Projesi.

KÖKSAL, M. Fatih; **Edirneli Nazmî, Mecnû'atü'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitli Metin)**, Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001.

KÖKSAL, Fatih; **Sana Benzer Güzel Olmaz (Divan Şiirinde Nazire)**, Akçağ Yay., Ankara 2006.

KÖKSAL, M. Fatih; "Biyografik Kaynak Olarak Şiir Mecmuaları ve Kastamonulu İshâk-zâde Fevzi Mecmuası", **Prof. Dr. Mustafa İsen Adına Uluslararası Klasik Türk Edebiyatında Biyografi Sempozyumu Bildirileri Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s.449-468.

KURNAZ, Cemal; **Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili**, MEB Yay., İstanbul 1996.

KURNAZ, Cemal-TATÇI, Mustafa; **Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı**, MEB Yay., Ankara 2001.

KURNAZ, Cemal; **Osmanlı Şair Okulu**, Birleşik Dağıtım Kitabevi, Ankara 2007.

KURTOĞLU, Orhan; "Hurufî-Bektaşî Edebiyatına Dair Bir Şiir Mecmuası," **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırmaları Dergisi**, S. 45 (2008), s. 25-35.

KUT, Günay; "Mecmua", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yay., C. 6, s. 170-175.

KÜÇÜK, Sabahattin; **Bâkî Dîvânı**, AKM Yay., Ankara 1994.

LEVENT, Agâh Sırrı; **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Basımevi, Ankara 1984.

Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmânî**, (Haz.: Nuri Akbayan), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996, C. 3, s. 834.

MENGİ, Mine; **Mesîhî Divanı**, AKM Yay., Ankara 1995.

MERMER, Ahmet; “XV. yy.’da Yazılmış Bilinmeyen Bir Nazire Mecmuası ve Aydınî Visâlî’nin Bilinmeyen Şiirleri”, **Millî Folklor**, S.56 (Kış 2002), s:75-94.

MERMER, Ahmet; **Kütahyalı Rahîmî ve Dîvânı**, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2004.

MERMER, Ahmet – KOÇ KESKİN, Neslihan; **Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yay., Ankara 2005.

Muhteşem-i Kâşânî, **Divan**, <http://rira.ir/rira/php/?page=view&mod=classicpoems&obj=poem&id=963>. (ET: 15 Haziran 2011).

OKATAN, Halil İbrahim; **Sürûrî Divanı**, Engin Matbaacılık, Ankara 2010.

Ömer Bin Mezid, **Mecmû’atü’n – Neza’ir** (Metin – Dizin – Tıpkıbasım), (Haz. Mustafa Canpolat), TDK Yay., Ankara 1995.

ÖZKAT, Mustafa; **Kara Fazlî’nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)**, Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Enst., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.

ÖZYILDIRIM, Ali Emre; **Hamdullah Hamdî Divanı**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap.

PAKALIN, Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1993.

PAKSOY, Kezban; **Mecmû'a-i Fevâ'id Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2254 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üni., Kayseri 2006

Recâizâde Ahmed Cevdet, **Zînetü'l-Mecâlis (Meclislerin Süsü)**, (Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu), Akademi Kitabevi, İzmir 1994.

Recaizâde Ahmed Cevdet; **Nevâdirü'l-Âsâr Fi Mütâla'ati'l-Eş'âr**, (Haz. Abdülkerim ABDÜLKADİROĞLU-Mehmet SARI), Ankara 1998.

Riyâzî, **Riyâzü's-Şu'arâ**, Ankara Milli Kütüphane, (tsz), 06 Hk 1275, vr. 88b.

SARAÇ, Yekta; **Emrî Divanı**, Kültür ve Turizm Bak., E-Kitap Projesi; <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-128328/h/emridivani.pdf?ret=0>, (ET: 25.04.2010).

SEFERCİOĞLU, M. Nejat; **Fuzûlî Divanı'nda Sevgilinin Fizikî Yapısıyla İlgili Özellikler**, Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1981.

SEFERCİOĞLU, M. Nejat; **Nev'î Divanı'nın Tahlili**, Kültür Bak. Yay., Ankara 1990.

SEVİNÇ, İbrahim; **Pervane Beg Nazîre Mecmuası (1a-29b) Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001.

SOLMAZ, Süleyman; **Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme – Metin)**, AKM Yay., Ankara 2005.

SUNGURHAN EYDURAN, Aysun; **Kınalızâde Hasan Çelebi – Tezkiretü’ş-Şu`arâ**, Kültür Bak. E-Kitap (Metin b); <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH=266662&DOSYASIM=tsmetinb.pdf>, (ET: 01.02.2010).

STEINGASS, F; **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, Beirut 1998.

SUNGURHAN, Aysun; **Beyânî Tezkiresi – İnceleme-Tenkitli Metin**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994; Kültür Bak. E-Kitap Projesi, (Erişim) <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-215418/h/metin.pdf>, 15.Ekim, 2010.

SÜRMELİ, Emire; **Mecmûa-i Kasâid-i Türkiyye [İnceleme-Metin (varak 108-206)]**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2003.

ŞANLI, İsmet; **Hilâlî Divanı (Metin-Çeviri-Tahlil)**, Uludağ Üni. Sosyaş Bil. Enst., Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa 1999.

ŞAFAK, Yakup; “Sürûrî’nin Bahrü’l-Ma‘ârif’i ve Bu Eserdeki Teşbih ve Mecaz Unsurları”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 4, 1997, s. 217-235.

ŞAHİN, Kürşat Şamil; **Sevgilinin Güzellik Unsurlarından Saç, Kaş, Kirpik, Hat**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üni. Sosyal Bil. Enst., Kırıkkale 2009.

Şemseddin Sami, **Kâmûsü’l-A‘lâm**, İstanbul 1308.

Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, İkdâm Matbaası, İstanbul 1317.

ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ; **Klasik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Rakîbe Dair**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995.

Şerafeddîn Râmî, **Enîsü'l-Uşşâk - Klasik Doğu Edebiyatlarında Sevgiliyle İlgili Mazmunlar**, (Çev.: Turgut Karabey, Numan Külekçi, Habib İdrisî), Ecdad Yay. Ankara 1994.

Tâhir-ül Mevlevî, **Edebiyat Lügatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.

TANYILDIZ, Ahmet; “Sevgilide Güzellik Unsuru Olarak Saç”, **Turkish Studies**, Vol. 4/2 Winter 2009, s. 976-992; <http://turkishstudies.net/sayilar/sayil5/39tany%C4%B1ld%C4%B1zahmet.pdf>, (ET: 25.04.2010).

TARLAN, Ali Nihat; **Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiir: Ubeydî-Aşkı-Şem’î-İşretî**, İstanbul Üni Yay., İstanbul 1948.

TARLAN, Ali Nihat; **Fuzûlî’nin Farsça Divanı (Tercümesi)**, MEB Yay., İstanbul 1950.

TARLAN, Ali Nihat; **Zâtî Divanı**, İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yay., İstanbul 1967.

TARLAN, Ali Nihat; **Hayâlî Bey Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 1992.

TARLAN, Ali Nihat; **Necâtî Beg Divanı**, MEB Yay., İstanbul 1997.

TARLAN, Ali Nihat; **Şeyhî Divanı’nı Tetkik**, Akçağ Yay., Ankara 2004

TAŞ, Hakan; **Vusûlî Divanı**, Metin Bankası Projesi.

TAVUKÇU, Orhan Kemal; **Bursalı Mehmed Tâhir – Müntehabât-ı Mesâri‘ ve Ebyât**, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yay., Erzurum 1997.

TEMİZKAN, Mehmet; **Hayretî Divanı’nda Âşık**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enst., Ankara 1986.

TIĞLI, Fatih; “Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi,” **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Vol. 2/4 (2007), s. 765; <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi6/50t%C4%B1%C4%9Fl%C4%B1fatih.pdf>, [10.08.2011].

TOLASA, Harun; **Ahmet Paşa’nın Şiir Dünyası**, Akçağ Yay., Ankara 2001.

TOLASA, Harun; **Sehî, Latîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi**, Akçağ Yay., Ankara 2002.

TULUM, Mertol-TANYERİ, M.Ali; **Nev’î Dîvânı**, İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yay., İstanbul 1977.

TUMAN, Mehmet Nail; **Tuhfe-i Nâilî: Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri**, Haz.: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara 2001, C. 2, s. 817, md. 3416.

TUNÇ, Semra; “Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2000, S.6, s. 105-139.

TUNÇ, Semra; “16. Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 21, Bahar 2007, s. 1-37.

TÜRKDOĞAN, Melike Gökcan; “Aşk Mesnevileri ve Gazellerdeki Sevgili İmajına Dair Bir Karşılaştırma”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 29 (Bahar 2011), s. 111-124

TÜRKOĞLU KÖSE, Hayriye; **XVI. Yüzyıl Dîvân Şairi Hudâyî Hayatı-Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkitli Metni**, Gazi Üni. Sosyal Bil. Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

UNDU, Sevda; **Fehîm-i Kadîm Divanı'nda Sevgili ve Sevgilinin Güzellik Unsurları**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üni. Sosyal Bil. Enst., Afyon 2007.

UZUN, Mustafa; "Mecmua", **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yay., Ankara 2003, C: 28, s. 265.

ÜNLÜ, M. Şahabettin; **Ubeydî Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni**, Basılmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul 1991.

AYDIN YAĞCIOĞLU, Songül; "Fuzûlî ve Bâkî Divanlarında Aşk Anlayışı ve Sevgili Tipi", **Turkish Studies**, Vol. 5/3 (2010), s 559-587.

YAKAR, Halil İbrahim; **Gelibolulu Sun'î Dîvânı ve Tahlili**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üni. Sosyal Bilimler Enst., İstanbul 2002. XXVIII, 616y. (Metin Bankası Projesi)

YEKBAŞ, Hakan; **Sehî Bey Divanı**, Kitabevi, İstanbul 2010.

Yeni Tarama Sözlüğü, (Düzenleyen: Cem Dilçin), Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1983.

YILDIRIM, Ali; **İshak Çelebi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Edisyon Kritiği)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üni. Sosyal Bilimler Enst., Elazığ 1991.

YÜCEL, Bilal. **Mahmud Paşa Adnî Divanı**, Akçağ Yay., Ankara 2002.

ZÜLFE, Ömer; **On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri**, Kültür ve Turizm Bak., E-Kitap Projesi.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

I. NÜSHANIN İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Mecmuanın yazma nüshasının imlâ özellikleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

1. Nüshanın yazımında klasik Osmanlı Türkçesinin imla özelliklerine uyulmuştur.
2. Bununla birlikte nüshada kimi imla farklılıkları görülmektedir. Biz bir imla birlikteliği sağlayabilmek adına bu farklılıkları metinde ortadan kaldırmakla birlikte bu bölümde belirttik.
3. Nüshada harekelenen bazı kelimelerde bilindik imlanın dışına çıkıldığı görülür. Bunlardan bazıları şunlardır: belde (667/b, 3515/b), belün (2173/a), dendi (2499/b), denür (170/a), der (2463/a), der demez (1446/b), diye (2278/a), eline (1339/a), ever (3872/b), evme (432/b), evdüm (1930/b), işüğinde (3277/a), kılayım (551/b), ok-u (3380/a) yeler (2820/b), yer (784/b), yeyelden (3901/b).
4. Orta hecesinde hemze bulunan “dâ'im, gâ'ib” gibi kimi kelimelerin imlasında “hemze (ء)” yerine “ye (ی)” kullanılmıştır.
5. Bazı tamlamalarda tamlayan eki “ye (ی)” ile gösterilmiştir: tîr-i cânânum (تیری جانانم) (732/a)
6. Eklerin yazımında da kimi tutarsızlıklar görülmektedir. Bunları şu şekilde sınıflandırabiliriz:
 - a. Türkçe bazı eklerin yazımında bir tutarsızlık görülmektedir. Yapım eklerinin öncesindeki ünlüler çoğunlukla yuvarlak olarak gösterilmiştir: bul-u-ş-dı (3979/b), dök-ü-l-sün (3586/b), ir-ü-ş (724/b, 4580/b), koy-u-l-dı (3942/b), şoyunup

(3887/a), sür-ü-n-üp (3611/b), toâ-u-ş-ı-n-dan (2660/b), gör-ü-n-mez (2244/b), tut-u-l-.

b. Geniş zaman eki kimi zaman dar ünlüyle yazılmıştır: yara-ş-ır (1474/a, 5157/b),

c. Tekil 2. şahıs eki de bazı kelimelerde yuvarlak ünlüyle yazılmıştır: gördün (4315/b)

d. Tekil 2. şahıs eki bazı kelimelerde yuvarlak ünlüyle yazılmıştır: urarsun (3641/a),

e. İsimden isim yapma eki “-sız”, bazı kelimelerde düz ünlüyle yazılmıştır: sen-siz (4501/a)

f. Sıfat-fiil eki kimi zaman düz ünlülerle yazılmıştır: didikleri (4258/b)

7. Vezin gereği imâle yapılması gereken kimi heceler “câme-i hüsniñe (حسنوكة) (5460/b)” örneğindeki gibi, zihaf yapılması gereken kimi heceler “ebrüyet (ابريت) (706/a)”, “küyın (كين) (3022/b)” örneklerinde olduğu gibi, med yapılması gereken kimi heceler “derd(i)-mendin (درديمندين) (795/b), taşlarla (طاشلرله) (4057/b)” örneğinde olduğu gibi kelimelerin orijinal imlaları değiştirilerek gösterilmiştir. Ancak biz metnin ortaya konulması sırasında bu kelimenin imlasında herhangi bir değişikliğe gitmedik.

8. Vezin zaruretiyle kimi kelimelerin imlasında değişikliklere gidilmiştir: bedir (=bedr) (2397/b), hayıf (=hayf) (1935/b, 2017/b), nedr ey (=nedür ey) (2518/b), uştdan (=uş itden) (2148/b), keşşâmekeş (=keşmekeş) (937/b), geldidyü (=geldi diyü) (4070/a). Bu türden yapılan değişiklikler dipnotta ayrıca gösterilmiştir.

II. METİN TESPİTİ İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Mecmuaya alınan şiirler, üzerine bilimsel neşir yapılan, bizim ulaşabildiğimiz, divanlarla karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görülen farklılıklar aparatta gösterilmiştir. Ancak bu çalışmada asıl hedef mecmuanın metninin ortaya konulması olduğundan söz konusu farklılıklar, mecmua metninin kurulmasında dikkate alınmamıştır. Anlamca yanlış veya vezne aykırı olsalar bile mecmua metnine sadık kalınmıştır.

2. Mecmuadaki beyitlerde kelime/mısra/şair düzeltmeleri bulunmaktadır ve bunlar aparatta gösterilmiştir. Bu gibi düzeltmelerin bulunduğu durumlarda “sağ” kaydı bulunan düzeltmeler tercih edilmiştir. Düzeltme/değiştirme olmasına rağmen “sağ” kaydı yoksa asıl metindeki yazım tercih edilmiştir. Her iki durumda da bu türden değiştirme/düzeltilme bilgileri dipnotta gösterilmiştir.

3. Beyitler önce içeriklerine göre daha sonra kafiye harflerine göre en son olarak da hayal ortaklığı esasına göre sınıflandırılmıştır. Mürettibin bu sınıflandırılmasına bağlı kalınmış içerik gruplandırmaları ayrı bölümler halinde verilmiş, kafiye gruplandırmaları üç yıldız (***) şekliyle yapılmış, aynı kafiye harfi içindeki alt gruplandırmalar da tek yıldız (*) işaretiyle gösterilmiştir.

4. Mecmuadaki beyitlerin sıralanmasında mürettibin tasnif ve sıralama tercihleri göz önünde bulundurulmuştur. Sayfa karışıklıklarından kaynaklanan kimi durumlarda ilgili beyitler bağlamın gerektirdiği şekilde kendi kafiye grubuna taşınmışlardır. Eğer bu karışıklık mürettibin elinden çıktıysa beyitler oldukları yerde bırakılmıştır. Her iki halde de durum dipnotta gösterilmiştir.

Sayfa kenarlarında yer alan beyitlerse –aynı kafiye harfinden olmak şartıyla- bulundukları sayfanın sonuna eklenmişlerdir.

5. Beyitlerin vezinleri başlığın hemen altında gösterilmiştir. Vezin kaygısıyla oluşturulmuş başlıkların vezinleri de başlığın hemen yanına yazılmıştır.

6. Metnin sonunda beyitlerin şairlerini, bu şairlerin esere alınan beyitlerinin kafiyeleriyle birlikte numaralarını ve toplam beyit sayılarını, -tespit edebildiğimiz kadarıyla- kaynaklarda haklarında verilen bilgileri ve kaynak bilgilerini gözteren bir dizin hazırladık. Ancak bu dizin okuyucu için kullanışlı olmakla birlikte hazırlama aşamasındaki külfetli uğraşı bir yana, bu çerçevede yapılmış başka çalışmalarda alışlagelmiş dizinlerdeki mecmuaya şiiri alınan şairin aynı mahlastaki şairlerden hangisi olduğunu tespit etme zorluğunun yanında, şairlerin yazdığı beyitleri de göstermeyi hedeflediğinden beyitlerin aynı mahlastaki şairlerden hangisine ait olduğunu belirlemek gibi daha çetrefil bir problemi de beraberinde getirmektedir. Uzun bir uğraşının sonucunda beyitlerin dili ve başlıklarının yol göstericiliğiyle bu sınıflandırmayı yaptık ve emin olamamakla birlikte verdiğimiz kimi bilgiler için de okuyucuyu yanılmamak adına gerekli uyarıları yaptık.

7. Vezinde görülen eksiklikler ve bozukluklar mümkün olduğunca düzeltilmeye çalışılmıştır. Vezin ve anlam gereği metinde yapılan değişiklikler dipnotta gösterilmiş, metne tarafımızdan yapılan her türlü ekleme köşeli parantez [] içerisinde verilmiştir.

7. Metin içerisinde çeşitli sebeplerle okunamayan yerler köşeli parantez içinde üç nokta ile [...] gösterilmiş, emin olunamayan okumaların yanına ve anlamca açıklanamayan mısraların sonlarına soru işareti (?), vezin problemi olan mısraların sonlarına ise yıldız işareti (*) konulmuştur.

8. Vezin gereği yapılan hece düşmeli ulamalarda iki kelime arasına kesme işareti konularak “nic’olur” şeklinde gösterilmiştir. Vezin gereği yapılan daha büyük boyuttaki değişiklikler ise dipnotta gösterilmiştir.

9. Metin tespitinde, bilimsel metin neşri çalışmalarında kullanılan transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

10. Farsça bir kısım kelimelerdeki vâv-ı ma' düle ile yazılan kelimeler, labial hı'dan sonra konulan bir (ˆ) işaretiyle yazılmıştır.

11. Kelimelerin yazımında dönem imlasına uyulmuştur. Arapça ve Farsça kelimelerin ve eklerin yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesindeki¹⁰⁶ esaslara uyulmuştur.

¹⁰⁶ İsmail ÜNVER, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Ankara Üniversitesi DTCTF Türkoloji Dergisi**, C. XI, S. 1, Ankara 1993, s. 51-89.

III. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

ء	ʾ	ش	Ş, ş
ا	A, a, E, e	ص	s, ş
آ	Ā, ā	ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ب	B, b	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Ẓ, ẓ
ت	T, t	ع	ʿ
ث	Ṣ, ṣ	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Q, q
ح	H, h	ك	K, k
خ	Ḥ, ḥ	گ	G, g, ñ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Ẓ, ẓ	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v, o, ö, u, ü
ژ	J, j	ه	H, h, a, e
س	S, s	ی	Y, y, ı, i, î, â

METİN

SULṬĀN-I ḤŪBĀNA MŪNĀSİB EŞ‘ ĀR

[1a]

LA‘L-İ RENGİNE MÜNĀSİB OLAN EŞ‘ ĀR-I LAṬĪF

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

[1b]

1 Me'ālī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Lebüne sehv ile öykündi ammā

Şuçın bildi peşimān oldı helvā

2 Hāzret-i Monlā Cāmī

[fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Leb-i la' l-i to kām-ı ehl-i vefā

Li- 'alīlī'l-firāk fīhi şifā¹⁰⁷

ب لعل تو کام اهل و فا
لعل الفراق فيه شفا

3 Muḥibbī Hāzret-i Sultān Süleymān

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

La' l-i lebüne ger dir isem n'ola Mesīhā

Kim ğamzelerüñ küştesini ol ider ihyā

4 Faḳīrī Şeyḫ Fermāyed

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Hızr olup baña o la' l-i cān-fezā

Keyfe yühıyī'l-arza ba' de mevtiḥā¹⁰⁸

5 Nazmī-i Merḥūm Fermāyed

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

La' l-i şīrīn ü şeker ḥandeyle ḥüsnün ḥusrevā

Her gören Ferḥādveş cānın revān eyler saña

¹⁰⁷ “Senin kırmızı dudakların vefā ehlinin isteğidir ve özürülüler için de onda şifā vardır.”

3 Muḥibbī Dīvanı, G 34/1, s. 51.

b: Kim ğamzelerüñ küştesini ol ider ihyā] Bir ğamze ile öldürüp eyler yine ihyā, Muḥibbī Dīvanı.

¹⁰⁸ “Ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor.” Kur'ân-ı Kerîm, Rûm 30/50.

6 ‘Ahdî Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ağzuma alsam dehānuñ şehd ü şekkerdür baña

Emdügümce leblerüñ kând-ı mükerrerdür baña

7 Behiştî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefā‘ilü fâ‘ilün]

Cānān lebinden irdi benüm sem‘ üme şadā

Güyā ki geldi ‘ālem-i ervāḥdan nidā

8 Ḥalīfe Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mefā‘ilün fe‘ilâtün mefā‘ilün fe‘ilün]

Suḥen be-vaşf-ı leb-i yār ḥatm geşt me-rā

Me-rā sezed ki be-ḥ‘ānend ḥātemü’ş-şu‘ arā¹⁰⁹

عن بوصف لب يار ختم گشت مرا
مرا سر زد که بخوانند خاتم الشعرا

9 Tîgî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Zerre dirler dehen-i yāra ‘acebdür şu‘ arā

Var ise yok gibi ‘ālemde daḥı bir ma‘ nā

10 ‘İlmî-i Nāzük Rāst

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

La‘lini ‘uşşāka emdürür dimez ammā baña

Gayra çok luṭf eyler ol meh eylemez ammā baña

7 Behiştî Divanı, G 30/1, s. 241.

¹⁰⁹ “Sözüm sevgilinin dudağının vasfına sonlandı. Bu yüzden de eğer bana şairlerin sonu deseler yakıştır.”

11 Nāmī Efendi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Vaşf-ı ruhsāruñla la' lüñ gül-be-şekkerdür baña

Dilde yād-ı leblerüñ pālūde-i terdür baña

12 Ziyāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mürde cisme cān bağışlar gerçi la' lüñ dil-berā

İçmege kıanımı ammā diş biler her dem baña

[2a]

13 Hāzret-i Dervīş Ağa-yı Kām-yāb [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Umma şeftālū lebinden taleb-i kāmı kıo yā

Olma nā-puhte gönül bu tama' -ı hāmı kıo yā

14 Ḥayālī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şekerin leblerüñüñ şânına inmiş şanemā

Āyet-i enbete Allāhi nebāten ḥasenā¹¹⁰

15 'Ālī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir cevāb alabileydüm dehenünden cānā

Dil-i bīmārumı ol sâ' at ideydüm ihyā

¹¹⁰ Ayetin aslı “enbeteḥā nebāten ḥasenen” şeklinde olup, “(Rabbi onu) pek güzel bir tarzda yetiştirdi” anlamına gelmektedir (bkz. *Kur'ân-ı Kerîm*, Âl-i İmrân 3/37).

15 *Gelibolulu Mustafâ Âlî Divanı II*, G 22/1, s. 5.

b: ideydüm] iderdüm, *Gelibolulu Mustafâ Âlî Divanı*.

16 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ger dehed la‘l-i lebet buse be-nev-rūzī-yi mā

Miṣved cān diger bār be-nev-rūzī-yi mā¹¹¹

کرد ده لعل لب بوسه بنوروزی ما
می شود جان دیگر بار بنوروزی ما

17 Vāhidī-i Gelibolī

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Şîrîn-lebi cevānuñ şîr ü şekerdür ammā

Luţ ile ‘aşıkına bir kez dimez ki em mā

18 Şeyhī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Dehānuñ ḥasret[in]den dil-berā cān oldı nā-peydā

Leb-i la‘lün arayup çıkdı ayakdan mey-i şaḥbā

19 Hāşimi-i Bursevī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Dehānuñla miyānuñ ḥasretinden ‘ākıbet cānā

Olur rāh-ı ‘ademde cān u dil nā-būd u nā-peydā

20 Sipāhī Beg Fermāyed

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Enfās-ı lebün gördi ider mürdeler iḥyā

Cānı çıkayazdı göge çıkınca Mesihā

¹¹¹ “Eğer nevruluk hediyesi olarak (sevgili) lal rengi dudaklarından bize bir öpücük verse can yeniden bizim rızığımız olacaktır.”

18 Nüşhada beytin başlığı öncelikle “Mesihī Efendi” olarak yazılmış ancak daha sonra yanına “Şeyhī” yazılarak “şah” kaydı düşülmüştür.

21 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Leb-i cān-baḥş ile günden güne arturduñ ā

[...]

22 Emrî Çelebi Fermāyed

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Dehānı ġā’ib olmış ḥaṭṭ-ı sebz-i yārda gūyā

Yitürmiş sebz-zār-ı cennet içre ḥātemin ḥavrā

23 Ḥakīr

[...]

[...]

کیمی مجنونه ماتدی عشق مآخز میوه هلا
ز کفکیم کو کلام کجای ایل ایم درگاه کما

24 Dehkī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Mīkoned dem-be-dem ez-ḥande lebet da‘vet-i mā

Mā gedāyīm to sulṭān-ı velī-ni‘ met-i mā¹¹²

میکنند دمدم از خنده لب و دعوت ما
ما گداییم تو سلطان ولی نعمت ما

21 Nüshada beytin ikinci mısraı yazılmamıştır.

22 Emrî Divanı, G 25/1.

¹¹² “Her dem dudakların gülerek bizi davet ediyor. Biz dilenciyiz ama sen bizim nimet veren sultanımızsın.”

25 Seyfî-i Şîrâzî

[mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Hest ez-dehenet der-dil-i meh gonçe suhenhâ

Gülhâ şeküfed ger be-güşâyend dehenhâ¹¹³

هست از دهنت در دل من غنچه سوهنھا
گلھا شکفتند گر بخت نید دهنھا

26 Necâtî Fermâyed

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Leb-i cân-baḥşuñ ile kâmet-i dil-keş şanemâ

Yiter ol 'âşık-ı dil-ḥastelere bâl ü belâ

27 [???

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Dehenüñ nokṭasını kılsa te'emmül dānâ

Cân u dilden diye *sübḥāneke lā 'ilme lenâ*¹¹⁴

[2b]

28 Hümâyün-ı Pâdişâh

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Kām çun bâşed zi-la'l-i cân-fezâ-yı ü me-râ

Mând ber-leb mühr-i ḥamûşî cefâ-yı ü me-râ¹¹⁵

کام چون باشد ز لعل جان فزای او مرا
ماند بر لب مهر خاموشی جفای او مرا

¹¹³ "Ayın gönlünde senin ağzından (çıkılmış) söz goncaları var. Eğer (bu goncalar) ağızlarını açarlarsa güller açacak."

26 Necâtî Beg Divanı, K 2/1, s. 24.

¹¹⁴ "Seni tesbih ederiz, senin bize bildirdiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur." Kur'ân-ı Kerîm, Bakara 2/32.

¹¹⁵ "Eğer benim isteğim onun can arttırıcı dudaklarından olsa onun azarlamasından susmak damgası benim dudağında kalacaktır."

29 Āṣafī Rāst

[mef'ulū mefā'ilū mefā'ilū fe'ulün]

Dil teşne leb ü süy-ı lebet âverem ü-rā

Her cā ki dilem āb ḥored mīberem ü-rā¹¹⁶

دل تشنه لب و سوی لب آورم او را
هر جا که دلم آب خورد می برم او را

30 Ārifī-i 'Acem-zāde

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilün]

Pīṣ-i lebeṣ me-gū suḥen-i la' l-i süfte-rā

Nebved leṭāfetī suḥenān-ı şinüfte-rā¹¹⁷

پیش لبش مکو سخن لعل سفته را
نبود لطافتی سخنان شفقت را

31 Kelāmiyyü'l-Meṣhedī

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Zi-la' let dem-be-dem cüyem ḥayāt-ı cāvidānī-rā

Zi-çeşmet ārzū dārem nazarhā-yı nihānī-rā¹¹⁸

ز لعلت و مبدم جویم حیات جاودانی را
ز چشمت آرزو دارم نظرهای نهانی را

32 Tekelü Ḥan Rāst

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Zi-hem bügşā vü leb benmā be-ḥübān nükte-dānī-rā

Ki bügşāyed kesī çun to mu' ammā-yı nihānī-rā¹¹⁹

ز هم بکشت و لب بنما بخوبان نکته دانی را
که بکشت یک کسی چون تو معمای نهانی را

*

* *

¹¹⁶ “Gönlüm susamıştır ve ben onu senin dudaklarının yanına getiririm. Gönlüm nereden su içerse (neye meylederse) ben onu oraya götürürüm.”

¹¹⁷ “Dudaklarının yanında delinmiş la'lden (dizilmek için delinen) söz etme. Duyulmuş sözlerin artık letafeti yoktur.”

¹¹⁸ “Ebedî yaşamı her dem senin kırmızı dudaklarında arıyorum. Gözlerinden gizli bakışlarını arzu ediyorum.”

¹¹⁹ “Dudaklarını aç ve güzellere nüktedanlığı göster ki gizli sırları ancak senin gibi biri açacaktır.”

33 **Ḳāsım-ı Envār Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-mā ḥarfī be-gū yek-bār ān la' l-i dūr-efşān-rā

Zi-hem bügşā vü beşken kıymet-i yāķūt-ı mercān-rā¹²⁰

با حرفی یکبار آن لعل در افتاز
ز هم بکشت و بشکن قیمت یاقوت مرعاز

34 **Beyānī Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Eger der-yāftī yek-bār zevķ-i la' l-i cānān-rā

Be-^c ömr-i ḥod ne-ḥordī Hızır hergiz āb-ı ḥayvān-rā¹²¹

اگر دریافتی یکبار ز ذوق لعل جانانرا
بمخورد و نخوردی خضر مرکز آب حیوانرا

35 **Nişārī Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Biyā kez ḥasret-i la' let be-telḥī mīdehem cān-rā

Be-şekker-ḥande bügşā ān dü la' l-i şekker-efşān-rā¹²²

بیاز حسرت لعل تلخی میدهم جانرا
بشکر خنده بکشت آن دُلعل شکر افشانرا

36 **Selmān Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ziyāfet mīkoned merdüm be-şirīnī-yi lebet cān-rā

Hezārān āferīn bādā çünīn dārend mihmān-rā¹²³

زیافَت میکند مردم بشیرینی لب جانرا
هزاران افرین باد چنین دآرند مهمانرا

¹²⁰ “Bize bir kere de olsa bir söz söyle. O inci saçan dudaklarını aç ve mercanın yakutunun değerini düşür.”

¹²¹ “Eğer bir kere de olsa sevgilinin kırmızı dudaklarının zevkine varabilseydi Hızır ömründe hiç bir zaman ölümsüzlük suyunu içmezdi.”

¹²² “Senin dudaklarının hasretinden acı bir şekilde can veriyorum gel! Gel ve gülümseyerek şeker saçan o iki dudağını aç.”

¹²³ “İnsanlar, senin tatlı dudaklarından canlarına ziyafet çekiyorlar. Binlerce aferin olsun. Misafiri böyle ağırlarlar.”

37 Maṭla‘î Fermāyed

[mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün]

Be-şekker-ḥande’î bügşā zi-cân ān la‘l-i ḥandān-rā

Ḥayātî deh be-âb-ı zindegānî tâze kon cân-rā¹²⁴

بشکر خنده بکن جانان لعل خندان را
حیات دو باب زندگانی تازه کن جان را

38 [??]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Leblerün gibi ye bir ağıza gelmiş ḥurmā

Ḳāmetün gibi ḳanı naḥl-i dil-ārā cānā

39 Necâtî

[mef‘ülü mefā‘îlū mefā‘îlū fe‘ülün]

Yüzün görene irse n’ola la‘l-i şeker-ḥā

Erzān olur ey şehd-dehen Ka‘bede ḥurmā

*

* *

[3a]¹²⁵

40 Oldı Emîri Çelebi Mîr Ḥüseynî Rūmuñ

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ağzınuñ ben yarıyın diyü lu‘âb itmiş ḥ‘âb

Ter düşürmiş leblerin olmuş arada şeker-âb

¹²⁴ “O gülümseyen dudaklarını candan (samimiyetle) aç ve şeker saç (tebessüm et). Yaşam suyunu ver de canımı dirilt ve tazele.”

39 Necâtî Beg Divanı, G 18/1, s. 155.

Nüshada beytin başlığı olarak öncelikle “Şevkî Efediyyü’l-Ḳāzî” şeklinde yazıldığı halde üzeri çizilerek “Necâtî” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

b: şehd] şîr, Necâtî Beg Divanı.

¹²⁵ Sayfadaki 47, 48, 49, 50 numaralı “çim ve ḥa” kafiye beyitler, “be” kafiye beyitlerin hemen arkasında ve “te” kafiye beyitlerin önünde yer alması alfabetik sıralamayı bozmaktadır. Ancak bu sıralama mürettibin tercihi olduğu için söz konusu beyitlerin yeri değiştirilmemiştir.

41 **Maḥvī Efendi Kāzī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebine meylümi fâş itdi bu eşk-i hûn-âb

Düşdi aramuza yâr ile anuñçün şeker-âb

42 **Maḳālī Tūṭī-i Şīrīn-Suḥendür** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Her ki sen gönçe-dehāna bula bir zerrece ' ayb

Dilerem yoğ ide sultān serā-perdeyi ğayb

*

43 **Vālihi-i Üskübī**

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān naḳdi ile būs-ı dehen eyledüm taleb

Yokdur ne vireyin didi baña o gönçe-leb

44 **[???**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lün ile gözlerün ey gönçe-leb

Cān virürdüm cānumı kılsa taleb

45 **Ehl-i Nazmuñ Şimdi Sā' ī Sa'y İle Haşşānıdur** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Olmış idi dehenün öpmege cānum rāğıb

Düşdi fırsat gice er ğā'ib ü şoḥbet ğā'ib

46 Sâ'î-i Dîğ̃er ' Abdü'l-Kerîm-Nâm

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Olurdu ağzuña dil nokta dimege t̃alib

Efendi cā'iz olaydı kazā 'ale'l-gā'ib

*

* *

47 Ulvî Çelebi Merhûm

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Şatma ey h̃'âce nebât-ı H̃amavîden bize h̃iç

Dehen-i yâr тұrur iken şekerüñ ez şuyın iç

*

* *

48 Uşûlî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Leblerüñle eyā zebān-ı faşîḥ

Zindedür tā ölünce nām-ı Mesîḥ

49 H̃āverî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

La' l-i cān-perverüñi gördi Mesîḥ

Āb-ı hayvāndan eyledi tercîḥ

50 Şā'ir-i Mergüb-ı ' Ālem Zihnî

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Dehenüñden şoraram ḥaste-dile rāḥat-ı rūḥ

Yok dime varını vir tā ki bula rāḥatı rūḥ

[3b]

51 Rub‘ -ı Meskūn Pādşāhı Hāzret-i Sultān Murād [fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

[fē‘ilātūn fē‘ilātūn fē‘ilātūn fē‘ilūn]

Leblerüñ la‘l-i Bedaḥşān mı yāḥūd āb-ı ḥayāt

Şormak ‘ayb olmaya ey dil-ber-i şirīn-ḥarekāt

52 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Ḳand mı la‘lūñ veyāḥūd çeşme-i āb-ı ḥayāt

Hızır mı ḥaṭṭuñ yaḥūd kim ābuñ üstinde nebāt

53 Ehli-i ‘Acem Fermāyed

[mef‘ulū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn]

Ey la‘l-i rūḥ-baḥş-ı to ser-çeşme-i ḥayāt

Mevcūd ez-vücūd-ı to zerrāt-ı kâ’ināt¹²⁶

ای لعل روح بخش تو چرشمه حیات
موجود از وجود تو ذرات کائنات

54 Āzerī-i ‘Acem Rāst

[mef‘ulū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn]

Ey āb-ı zindegī zi-lebet refte ez-ḥayāt

Servī ne-ḥāst mişl-i to ez-bāğ-ı kâ’ināt¹²⁷

ای آب زنده کی ز لب رفت از حیات
سروی نخاست مثل تو از باغ کائنات

52 *Emrî Divanı*, G 60/1.

b: yaḥūd kim ābuñ] veyāḥūd āb, *Emrî Divanı*.

¹²⁶ “Ey (sevgili) hayat kaynağı senin can veren kırmızı dudaklarındır. Kainatın tüm zerreleri senin vücudundan mevcut olmuştur.”

¹²⁷ “Ey (sevgili), hayat suyu senin dudaklarından yaşamını kaybetmiştir. Senin gibi bir servi, kainat bahçesinde yetişmedi.”

55 Mu‘ammā-yı Rumūzī Be-nām-ı Kemāl

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Pîş-i ‘aks-i leb-i to hiç boved āb-ı hayāt

‘Aks kerdest taşavvur Hızır ender-zulemāt¹²⁸

پیش عکس بود آب حیات
عکس کرد دست تصور حضرت از ظلمات

56 Bisāṭi-i Semerkandī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mîçeked dem-ber-dem ez-mîm-i dehāneş āb-ı hayāt*

Şād çeşmî-râ ki mişl-i ū ne-dîdem hiç zāt¹²⁹

میچکدم بر دم از میم دهانش آب حیات
صاد چشمی را که مثل او ندیدم هیچ ذات

57 Minneti-i Kāzî-zāde

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Nisbetüm var leb-i cānāna dimişdi yāķūt

La‘lini dişleyicek hātem anuñ itdi sūkūt

58 Mesîhî Nazm u Neşri İtdi İhyā [me‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey lebün naṭ‘-ı felekde eylemiş ‘İsîyi māt

V’ey haṭuñ yazmış müselleme diyü hüsnuñe berāt

¹²⁸ “Senin dudakların yansımasının yanında hayat suyu bir hiçtir. Hızır, karanlıklar içinde senin dudaklarının resmini gözönüne getirmiştir.

¹²⁹ “Ağzının miminden her demde hayat suyu akıyor. Onun gözünün sadı gibi hiç bir zat görmedim.”

57 Nüşhada beytin ikinci mısraında önce “lebini” olarak yazılan kelimenin altına daha sonra “la‘lini” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

58 Mesîhî Divanı, G 21/1, s. 127.

59 **Ḥazret-i Cāmi-i Pādşāh-ı Suhen** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ey ān ki cüz'-i lā yetecezzī dehān-ı tost

Pes mebtel-i kelām-ı ḥakīmān beyān-ı tost¹³⁰

ای آنکه جزو لای تجزی دہان تست
پس مبطل کلام حکیمان بیان تست

60 **Ḥazret-i Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bağışlamağda mürdeye muḥyī lebüñ ḥayāt

Naṭ'-ı felekde Ḥazret-i 'İsiyi itdi māt

61 **Fedāyī Rāst**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Leb-i dil-berde olur ğayr-i mükerrer lezzet

Cān dimāğına virür gerçi ki şekker-lezzet

62 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Z'ān dehān ez-ān miyān būs u kenārem ārzüst

Nīst çizi der-miyān u şad hezārem ārzüst¹³¹

زان دہان از میان بوس کنارم ارزوست
نیست چیزی در میان و صدغزلارم ارزوست

[4a]

63 **Fevrī Efendi**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Leblerüñ sözde kıılır piste-i ḥandānı şikest

Ḥandede ağızuñ ider la'-i Bedaḥşānı şikest

¹³⁰ "Ey ki senin ağzın bölünmez bir parçadır. O hâlde senin sözün, hüküm vericilerin sözünü iptal edicidir."

¹³¹ "O ağızdan, o belden; öpmek ve sarılmak isteğimdir. Ortada hiç bir şey yok ve benim yüz binlerce arzum var."

64 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dilem muhibb-i leb-i la' l ü çeşm-i bādārest

Be-bend-i zülf girifte çü murğ-ı bā-dārest¹³²

دم مجتلب لعل و چشم باد آست
ببند زلف گرفته چو مرغ باد آست

65 Cemālī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i şīrīn-i to vü şehd ü şeker her se yekīst

Ruḥ-ı ḥūb-ı to vü ḥurşīd ü kamer her se yekīst¹³³

لب شیرین تو و شهد و شکر هر سه یک است
روح خوب تو و خورشید و قمر هر سه یک است

66 Āzerī Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Bā-men suḥenet hīç ki ey teng-dehen nīst

Gūyā dehen-i teng-i to-rā cāy-ı suhen nīst¹³⁴

با من سحنهت هیچ که ای تنگ دهن نیست
گویا دهن تنگ تو را چای سوهن نیست

67 Kınalı-zāde ' Alī Çelebi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Goftem suḥenī gūy me-rā goft dehen nīst

İbrām ne-kerdem çi konem cāy-ı suhen nīst¹³⁵

گفتم سحنه کوی مرا گفت دهن نیست
ابرام نه کردم چه کنم چای سحنه نیست

*

¹³² "Gönlüm, kırmızı dudakları ve badem (çekik) gözleri sever. (O), saçlarının bendine tutulmuş tuzaktaki bir kuş gibidir."

¹³³ "Senin tatlı dudakların, bal ve şeker üçü de bir aynıdır. Senin güzel yüzün, güneş ve ay her üçü birdir."

¹³⁴ "Ey dar ağızlı, sanki senin bu dar ağzında söz söylemeye yer yokmuş gibi benimle hiç sözün yok."

¹³⁵ "(Sevgiliye), "Bana bir şey söyle!" dedim. "Ağzım yok." dedi. Israr etmedim. Nasıl ısrar edeyim ki söze gerek kalmadı."

68 Hâlıfe-i ‘Acem Râst

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Hayâl-i la‘l-i to besem ki ân zülâl-i menest

Kocâ resed be-men ân la‘l-i leb hayâl-i menest¹³⁶

خیال لعل تو بسم که آن زلال منست
کجا رسد بمن آن لعل لب خیال منست

69 Monlâ H‘âce Hâfız

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

La‘l-i sîrâb be-ḥûn teşne leb-i yâr-ı menest

V‘ez pey-i dîden-i û dâden-i cân kâr-ı menest¹³⁷

لعل سیراب بخون تشنه لب یار منست
وز پی دیدن او دادن جان کار منست

*

70 Dervîş ‘Abdu’llâh

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Ez-ḥayâl-i leb ü dendân-ı to çeşmem ki pürest

Hemçü rûdîst ki sengeş heme yâkût u dürest¹³⁸

از خیال لب و دندان تو چشمم که پرست
همجو رودیست که سنگش همه یاقوت پرست

71 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Der-temennâ-yı dehân-ı to vücûd ‘ademest

V‘ez-ḳadet kışsa-i men der-heme ‘âlem ‘alemet¹³⁹

در تمنای مان تو وجود عدمست
وز قدت قصه من در همه عالم علمست

¹³⁶ “Senin la‘l dudağının hayali bana yeter ki o benim duru (pınarımdır). Hayalimdeki bana yetecek o kırmızı dudaklar nerede?”

¹³⁷ “Kana susamış taze bir lâl varsa, benim yârimin dudağıdır. Onu görmek için can vermek ise, benim işimdir.”

¹³⁸ “Gözlerim, senin dişlerinin ve dudaklarının hayâliyle, taşlarının hepsi yakut ve inci olan bir nehir gibi doludur.”

¹³⁹ “Senin ağzının arzusunda vücudum yok oldu. Boyun yüzünden de benim hikâyem bütün âleme sancak oldu.”

72 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Me-rā ez-ān dehen-i teng yek suhen hevesest

Güşād-ı kār-ı men-i teng-dil be-yek nefesest¹⁴⁰

مرازان و من تنک یک سخن نهوست
کن دکار من تنک دل یک نفس است

73 'İşmet-i Meşhedî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Zikr-i leb ü dehān-ı to vird-i zebān-ı mās̄t

Ser-rişte-i murād-ı to peyvend-i cān-ı mās̄t¹⁴¹

ذکر لب و دهان تو در زبان است
سر رشته مراد تو پیوند جان است

74 'Abdü'l-Vehhāb

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āb-ı hayvān-ı lebet ber-ser-i çāh-ı zekānest

'Ādeti nīst meger mu' cize-i ān dehenest¹⁴²

آب حیوان لب بر سر چاه زکانت
عادت نیست مگر معجزه آن دهانت

75 Eşref Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hikāyet ez-dehenet mā-cerā-yı şirīnest

Lebet belāst velīkin belā-yı şirīnest¹⁴³

حکایت از دهنت ماجرای شیرینست
لبت بلاست ولیکن بلای شیرینست

¹⁴⁰ "O dar ağızdan benim bir söz duymak hevesim var. Benim hüzünlü yüreğimin işinin açılması bir solukladır."

¹⁴¹ "Senin dudak ve ağzının zikri benim dilime vird olmuştur. Benim canım, sana ulaşma arzusun ipine bağlıdır."

¹⁴² "Senin dudakların hayat suyu çenenin kuyusunun başındadır. Bu alışılan bir şey değildir meğerse o ağzın mucizesidir."

¹⁴³ "Senin ağzının hikayesini anlatmak tatlı bir maceradır. Dudakların beladır ama tatlı bir beladır."

76 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ān zebān nīst nihān der-leb-i şekker-şikenet

Kaṭre-i āb-ı ḥayātest nihān der-dehenet¹⁴⁴

آن زمان نیست نهان در لب شکر شکت
قطره آب حیات نهان در دهنت

[4b]

77 Ez-ān Kemāl-i Ḥocendī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Leb-i to āb-ı ḥayātem be-kām-ı cān endāht

Be-ḥande'ī nemekī şūr der-cihān endāht¹⁴⁵

لب تو آب حیاتم بکام جان انداخت
بخنده مکی شور در جهان انداخت

78 Ḥayrī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l tā ḥod-rā be-yākūt-ı lebet hem-reng sāht

Kerd bī-inşāfī z'ān Ḥudāyeş seng sāht*¹⁴⁶

لعل تا خود را بیاقتابت عمرت ساخت
کرد بی انصافی زان فدایش سنگ ساخت

79 [???

Çun geşt dilem zi-la' l-i şeker-bāret

Cānem be-leb āmed ez-çeşm [...] dīdāret¹⁴⁷

چون گشت دلم ز لعل شکر بارت
جانم بلب آمد از چشم دیدارت

76 Beyit sayfanın sağ üst kenarına yazılmıştır.

¹⁴⁴ “Şeker ezen dudaklarında gizlenmiş olan dilin değil ağzında gizlenmiş olan bir damla ölümsüzlük suyudur.”

¹⁴⁵ “Senin dudağın, canımın ağzına hayat suyu verdi; tatlı bir gülücükle ile cihanı velveleye verdi.”

¹⁴⁶ “La' l kendini senin yakut dudaklarınla aynı renkte yaptı. Ama insafsızlık etti. Bu yüzden de Allah onu taş etti.”

¹⁴⁷ “Gönlüm, senin tatlı sözlü kırmızı dudağından vazgeçince yüzünü görünce canım ağzıma geldi.”

80 Hüsrev-i Pür-Sûz

[mef'ülü fâ' ilâtün mef'ülü fâ' ilâtün]

Çun der-suhen der-âyed la' l-i şeker maķālet

Āb-ı hayāt rized ez-çeşme-i zülālet¹⁴⁸

چون در سخن در آید لعل شکوفات
آب حیات ریزد از چشمه زلالت

*

* *

81 Hâzret-i Bâkî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Leb-i handānuñ ile kılduñ yād

Eyleduñ mürdeleruñ rûhını şād

82 Cinānî Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müyesser olmadı la' lünden almak ey şeker-leb dad

Anuñçün bu dil-i şūrīde eyler dā 'imā feryād

83 Suhen İklîminüñ Şāhı Zahîre'd-dîn Färyābî [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

[mef'ülü fâ' ilätü mefā' ilü fâ' ilün]

Der-dürç-i dürr ' aķıķ-i lebet naķd-i cān nihād

Cins-i nefīs yāft be-cāy-ı nihān nihād¹⁴⁹

در درج در حقیق لببت نقد جان نهاد
جنس نفیس یافت بجای نهان نهاد

¹⁴⁸ “Senin şeker sözlü kırmızı dudağın söz söylemeye başlayınca senin saf pınarından hayat suyu akar.”

81 Bâkî Divanı, G 37/1, s. 123.

¹⁴⁹ “Senin kırmızı dudakların, inci kutusuna can nakdini koydu. Değerli bir mal buldu ve onu gizli yere koydu.”

84 Kādiri Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leb-i dil-ber gibi tatlu ne var dünyāda ey zāhid

Eger işbātın isterseñ iki ruhsār iki şahid

85 Emri Çelebi

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Ağzı ırmaz gonçenüñ la' lüñ ider gülşende yād

Anı görenler şanurlar kim kıılır tahriḳ bād

[5a]

86 Monlā Cāmī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Hokḳa-i la' l-i to ez-cevher-i cān sāhte-end

Kām-ı her ḥaste der-ān hokḳa nihān sāhte-end¹⁵⁰

حقه لعل تو از جوهر جان ساخته اند
کام مرخسته در آن حقه نهان ساخته اند

87 Ve lehu

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Hokḳa-i la' l-i bütān-rā ne zi-cān sāhte-end

Belki cān-rā zi-leb-i la' l-i bütān sāhte-end¹⁵¹

حقه لعل تا از آن زجان ساخته اند
بلکه جان را از لب لعل جان ساخته اند

88 Feyzī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

La' l-i şīrīn-i to ez-şīre-i cān sāhte-end

Belki şad mertebe şīrīn-ter ez-ān sāhte-end¹⁵²

لعل شیرینی تو از شیر عان ساخته اند
بلکه صدم مرتبه شیرین تر از آن ساخته اند

85 Emri Divanı, Kt. 54/1.

¹⁵⁰ "Senin dudaklarının hokkasını can cevherinden yapmışlar, her hastanın isteğini de o hokkanın içine saklamışlar."

¹⁵¹ "Putların (güzel sevgililerin) kırmızı dudaklarının hokkasını candan yapmamışlar. Belki de canı, güzellerin kırmızı dudaklarından yapmışlar."

89 Hümāyūn Rāst

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Der-dehān-ı to zi-gül-berg zebān sāhte-end

Berg-i gül der-dehen-i gonçe nihān sāhte-end¹⁵³

در دهان تو ز گلبرگ زبان ساخته اند
برکت گل در دهن غنچه نهان ساخته اند

*

* *

90 Fażlī-i Rūm

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Dü leb ān piste-dehen ger be-suhen-bāz koned

Dem-be-dem nāṭıka-rā hem-nefes-i rāz koned¹⁵⁴

دوبان پسته دهن گر بچهن باز کند
دم بدم ناطقه را من نفس راز کند

91 Ve lehu

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Be-ḥande ger dü leb ān şūḥ çeşm-bāz koned

Be-hem-demān-ı vefā-pişe keşf-i rāz koned¹⁵⁵

بمخذه کرد لب آن شوخ چشم باز کند
بهم دمان وفا پرست کشف راز کند

92 Ḥayālī-i Şīrāzī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Çun dehānet naḳş mībended suhen kem mīkoned

Tūṭī-i ' aḳlem ki da' vī-i tekellüm mīkoned¹⁵⁶

چون دهانت نقش می بندد سخن کم میکند
طوطی علقم که دعوی تکلم میکند

¹⁵² “Senin tatlı kırmızı dudaklarını can usaresinden yapmışlar. Hayır, onu belki de candan yüz kere daha tatlı yapmışlar.”

¹⁵³ “Senin ağzında gül yapraklarından dil yapmışlar. Çiçeğin yaprağını goncanın ağzında gizlemişler.”

¹⁵⁴ “Eğer o fıstık ağızlı konuşmak için iki dudağını açsa her an nutuk vereni sırdaş yapar.”

¹⁵⁵ “Eğer o güzel gözlü, dudaklarını gülümseyerek açsa vefalı dostlarına sırlarını açacaktır.”

¹⁵⁶ “Konuşmak iddiasında olan aklımın papağanı senin ağzının nakşı ortaya geldiği zaman söz söyleyemez.”

93 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Leb ü dendān-ı ū ez-ğayb sırrı der-miyān dārend لب و دندان اواز غیب سری در میان دارند
 Be-hem āmīzeşī çun şır ü şekker dil-berān dārend¹⁵⁷ بهم آمیزشی چون شیر شکره بران دارند

94 Hāvfi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i şīrīn-i to bā-teng-i şeker mīmāned لب شیرین تو با تنگ شکر میماند
 Dür-i dendān-ı to bā-^c aqd-i güher mīmāned¹⁵⁸ در دندان تو با عقد کهر میماند

95 Arslan Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-rā cān zinde ez-la' l-i leb-i cānān-ı men bāşed مر جان زنده از لب جان من باشد
 Zi-la' leş ber-ne-ğāhem dāşt dil tā cān-ı men bāşed¹⁵⁹ ز لعلش بر نخو هم داشت دل تا جان من باشد

96 Şā' ir-i Mergub-ı ' Ālemdür Kemāl

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-ğāhem men ki kes bā-ān şeker-leb hem-nefes bāşed نخواهم من که کس با آن شکر لب هم-نفس باشد
 Velī her cā ki şīrīnist gavgā-yı meges bāşed¹⁶⁰ ولی هر جا که شیرینست غوغای میگذرد

[5b]

¹⁵⁷ "Onun dişlerinin ve ağzının gaipten bir sır saklıyor. Gönül alanlar süt ve şeker gibi birbiriyle uyumludur."

¹⁵⁸ "Senin tatlı dudağın şeker zarfına, dişlerinin incisi de mücevher gerdanlığa benziyor."

¹⁵⁹ "Canımın diriliği sevgilimin kırmızı dudaklarındandır. Ölünceye kadar da onun kırmızı dudaklarından gönlümü koparmayacağım."

¹⁶⁰ "O şeker dudaklı ile kimsenin beraber olmasını istemiyorum. Ama her nerede tatlı varsa orada sinek kalabalığı olacaktır."

97 **Ḥalīfe-i Şīrāzī**

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn]

Şīrīn-ter ez-dehān-ı to şekker ne-mişeved

Hemçün leb-i to khand-ı mükerrer ne-mişeved¹⁶¹

نیشتر از دهان تو شکر نمی شود
همچون لب تو کند مکرر نمی شود

98 [??]

[mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn]

Be-hengām-ı suhen goften lebeş çun dūr-feşān gerded

Heme şīrīn-lebān-rā āb-ı ḥasret der-dehān gerded¹⁶²

بهنگام سخن گفتن لبش بن و فشان کرد
همه شیرین لبان را آب حسرت در دهان کرد

99 **Riyāzī Raḥime'llāhū 'Aleyh**

[mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn]

Suhen çun z'ān dehen gūyem ḥadişem muḥtaşar gerded

Ve ger nāme lebeş gīrem dehānem pūr şeker gerded¹⁶³

سخن چون زن من گویم مدیم محتر کرد
و گر نام لبش گیرم دهانم پر شکر کرد

100 **Kemāle'd-dīn Ḥüseyn**

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn]

Yāḫūt-ı āb-dār-ı lebet ḫūt-ı cān dehed

Leb-teşne-rā be-çeşme-i ḥayvān nişān dehed¹⁶⁴

یا قوت ابدار لب تو جان دهد
لب تشنه را بجشم حیوان نشان دهد

¹⁶¹ “Şeker, senin ağzından daha tatlı değildir. Senin dudağın gibi böyle(sine tatlı) fazla şeker bulunmaz.”

¹⁶² “(O sevgili) konuştuğu zaman dudağı inci saçmaya başlarsa tüm tatlı dudaklıların ağzına hasret suyu ulaşır.”

¹⁶³ “O (sevgilinin) ağzı hakkında konuştuğum zaman sözüm kısılır. Ve eğer onun dudağını anarsam ağzım şekerle dolar.”

¹⁶⁴ “Senin dudağının sulu yakutu cana rızık verir. Ölümsüzlük suyunu, susuz dudaklara gösterir.”

101 Re'āyī-i Meṣhedī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dü la' l yâr ki bâ-yek-dîger zebân dârend

Ḥadîṣ-i küṣten-i mâ her dü der-miyân dârend¹⁶⁵

دو لعل یار که بایت دیگر زبان دارند
حدیث کشن ما هر دو در میان دارند

102 Zāhire'd-dîn Fāryābī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şerh-i leb-i to lezzet-i şadî be-cân dehed

Şekker-leb-i to ta' m-ı şeker bâ-dehân dehed¹⁶⁶

شرح لب تولدت شادی بجان دهد
شکر لب تو طعم شکر بارهان دهد

*

103 Zâtî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Bu gün şordum ezilmiş la' lüne kând

Ezerler bir gün anı ey şeker-ḥand

*

104 Ḥayālî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geçmeseydi kâmetüñ ney-şekkere bir niçe bend

Devr-i la' lünde şatılmazdı başı örtülü kând

¹⁶⁵ “Sevgilinin iki kırmızı dudağı birbiri ile anlaşmışlar ki kendi aralarında bizi öldürmeyi konuşuyorlar.”

¹⁶⁶ “Senin dudağın vasfı cana sevinç keyfini verir. Senin şeker dudağın ağza tatlı tadını verir.”

103 G 122/1, Zâtî Divanı.

104 Hayâlî Divanı G 41/1, s. 103.

a: Geçmeseydi kâmetüñ ney-şekkere bir niçe bend] Geçmeyeydi kâmetin ney-şekkere bir ince bend, Hayâlî Divanı.

b: Devr-i la' lünde şatılmazdı başı örtülü kând] Devr-i la' linde başı örtülü şatılmazdı kând, Hayâlî Divanı.

105 Kirāmī Efendi ‘Abdu’r-Raḥmānest

[mef̣’ulü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün]

Şehd-i lebüñe didüm eyā şüh-ı dil-pesend

Pāk olmasa ‘aķidesi dil bağlamazdı ķand

*

* *

[6a]

106 Necâtī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef̣’ulü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün]

Zībā ruḥuñdan oldı lebüñ ey ķamer leziz̄

Gün germ olunca lā-cerem olur şemer leziz̄

107 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün]

Zıkr-i tekrār-ı lebüñ ķand-ı mükerrerden leziz̄

Büse-i la’lün de şeftālū-yı şekkerden leziz̄

108 Ve lehu

[fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün]

Nesne yok şanurdum ey şekker-dehen cāndān leziz̄

Büse-i la’l-i lebüñ geldi baña andan leziz̄

106 Necâtī Beg Divanı, G 53/1, s. 177.

107 Emrī Divanı, Kt. 58/1.

108 Emrī Divanı, Kt. 59/1.

a: şekker-dehen] şirīn-dehen, Emrī Divanı.

109 İshāk Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân gıdāsıdur dehānuñ şehd ü şekkerden leziz

Büseñüñ bir kerresi kand-ı mükerrerden leziz

110 Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Zıkr-i lebünledür sözüm ey sım-ber leziz

Mihrün harāretinden olur mīveler leziz

111 'Ālī Efendi Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Leblerün olsa n'ola kand-ı mükerrerden leziz

Oldı cānā çün zebānuñ şehd ü şekkerden leziz

112 Firdevsī-i Rūmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kanda var la' l-i leb-i yār u dil-ārādan leziz

Ola mı 'ālemde hiç sükkerle helvādan leziz

113 Sultān Selīm-i Šānī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cümle Širinden gelür cān-ı leb-i dil-ber leziz

Ol şafāya nisbet olmaz ol kadar sükker leziz

109 Üsküplü İshāk Çelebi Divanı, G 27/1.

111 Gelibolulu Mustafā Ālī Divanı II, G 174, s. 36.

114 Hüdâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

H'âceye mālî faķire leb-i cānānı leziz

Bu meşeldür ki olur her kişiyē cānı leziz

115 Kemāl Paşa-zāde

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Devr-i ruḥuñda olsa n'ola la' l-i ter leziz

Olur güneşde tırmağıla gül-şeker leziz

116 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Var mıdır yā Rab cihānda la' l-i cānāndan leziz

Cān durur lezzetlü ol daḥı degül andan leziz

117 Naẓmî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Büse-i la' l-i leb-i cānān olur cāndan leziz

Sükkerî helvā olursa olmaz ol andan leziz

118 'Ubeydî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Büse-i ruḥsār u la' lüñ gül-be-şekkerden leziz

Tatlu tatlu sözlerüñ kând-ı mükerrerden leziz

119 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şehd ü şekker kıanda ola la' l-i cānāndan leziz

Hic bir nesne olur mı dünyede cāndan leziz

120 'Aṭā Efendi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Viridi mezāk-ı cāna lebün bir haber leziz

Şirîn laṭifedür bu ki söyler şeker leziz

121 Nazmî Râst

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

La' lün neden ola bu kıadar ey püser leziz

Kim cāna cān bağışlar oğun şol kıadar leziz

122 Hâzret-i 'Azmi Gedüsi Kām-yâb [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i nâbı dil-berün kıand-ı mükerrerden leziz

Yok cihân içinde kim dir şehd ü şekkerden leziz

[6b]

123 Muḥibbî Hâzret-i Sultân Süleymân

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Leb-i la' lün nigārâ küt-ı cāndur

Vişālün daḥı 'ömr-i cāvidāndur

124 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Lebüñ mercân dişüñ dürr-i 'Adendür

Dehānuñ bilmem ammā hîç nedendür

125 Şerîf Râst

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Enfās-ı Mesîhâ ki lebüñ içre nihândur

Yâ küt-ı cāndur baña yâküt-ı revândur

126 Hâtemî Beg

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Ser-çeşme-i cān mîm-i Mesîhâ-dehenüñdür

Kâfûr-ı hay ey rûh ki dirler bedenüñdür

127 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Baña dād eylemez şîrîn lebüñ hîç dādum andandur

ĖulaĖuñ nālemi gûş eylemez feryādum andandur

128 'İşretî Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Sözüñdür rāhat-ı dil leblerüñ rûh-ı revānumdur

Ser-i zülfüñ perişān itme 'ömr-i cāvidānumdur

129 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün*]

‘İsī lebün ki mürde dile rūḥ-ı şānīdür

Āb-ı ḥayāt anı işidür revānīdür

130 **Figānī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Lebün kim cān u dil derdine emdür

Anı ben ḥasteye luṭf eyle emdür

131 **Hāşimī Çelebi Bursevī**

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Lebünsüz şehd ü şekker baña semdür

Ruḥuñsuz verd-i aḥmer dağ-ı ğamdur

132 **Meylī-i Ġalaṭavī**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ḥaste ‘āşıkılarına la‘l-i lebün emsemdür

Emsem olmaz dil-i bīmāruma ammā emdür

133 **Şīnāsī Fermāyed**

[*fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün*]

Leblerün zülfün ile hem-demdür

Meger ol ‘İsīdür bu Meryemdür

134 Cemālî

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Dehānuñ nefy ile işbāt mābeyninde bir sırdur

Lebün peymānesinün kem ü keyfi zevke dā'irdür

135 H̱ayretî

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Şuşamış cānlara la' lün şarāb-ı zindegānîdür

Qara günlölere zülfün hayāt-ı cāvidānîdür

136 Emrî Çelebi

[fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün]

Qarz alan cān naqdini dilden leb-i şîrînidür

Haṭṭı hüccet yazdı boyuñ gerden-i sîmînidür

137 Nüvîdî Luṭfî Beg-zāde

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Leb-i cān-baḥşuñ ey şîrîn-dehen ğayr-i mükerrerdür

Mükerrer sükker ile ben dimem anı ber-ā-berdür

138 Olup Meh-rūlaruñ Vaşşāfî Vaşfî [mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Leb-i la' l-i güher-bāruñ senün cāndan 'ibāretdür

Nihāl-i kâmetün ḥaqqā kıyâmetden 'alâmetdür

135 *Hayretî Divanı*, G 106/1, s. 201.

136 Kt. 59/1, *Emrî Divanı*.

a: şîrînidür] şîrîndür, *Emrî Divanı*.

b: sîmînidür] sîmîndür, *Emrî Divanı*.

138 Beyit 6b'nin kenarına yazılmıştır.

[7a]

139 Refîkî Beg Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Lebûn cân derdine ey dost emdür

Nitekim fûrkatûn 'uşşâka semdür

140 Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Şehânedür [mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Lebûn cāmına beñzer yok dehānuñ gibi nādir dūr

Bunuñ keyfiyyeti ta'bir olunmaz zevke dā'irdür

141 Zātî-i Merhûm Fermâyed

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

La'lüñ ey cân pâresi gâyet de tatlu yârdur

Mişli yok dirlerse ger didüklerince vardur

142 Nev'î Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dehân-ı yâra beñzer yok eger var ise nādirdür

Bu nükte 'aql ile idrāk olunmaz zevke dā'irdür

143 Yümnî-i Dervîş

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

Söz yok dehân-ı pür-güherüñ bî-bahānedür

Yâkût-ı la'l-i nābuña ammā bahā nedür

144 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâtırında naķş olan fıkır-i dehân-ı yârdur

Yok degil ' ışķ ehlinüñ göñlinde bir ser-dârdur

145 Gedâyî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dehānuñ yok miyānuñ var ise ' âlemde bir mûdur

Nice vaşf idem ol şun' -ı Hudâyı bir içim şudur

146 Fazlî-i Siyâh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dehānuñ çeşme-i ḥayvân ruḥuñ berg-i gül-i terdür

Şekerdür her sözüñ ammâ lebün ḳand-ı mükerrerdür

147 Cemālî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âb-ı ḥayât la' line çünkim mişâldür

Dimeñ dehân-ı ḳandına sükker ü baldur

148 Tîgî Beg Fermâyed

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

La' l-i leb-i cân-perverüñ gūyâ ki sükker göndürür

Luṭf ile şîrîn sözlerüñ ḳand-ı mükerrer göndürür

149 **Belîğî Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Lebün ihyā-yı mevtāda dem-i 'îsiye gālibdür

Bu deyr içre anuñ ey büt hemān bir adı qalıbdur

150 **Vuşulî Fermāyed**

[fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün]

Söyledür ki murğ-ı cānı la' l-i dil-ber söyledür

Tūtî-i güyāları güyā ki sükker söyledür

151 **Emrî Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef'ülü fā'îlātü mefā'îlü fā'îlün]

Āb-ı ḥayāt ol iki la' lün birisidür

Cān Hızır ey Mesîḥ-dem anuñ dirisidür

152 [???

[mef'ülü fā'îlātü mefā'îlü fā'îlün]

Cān-baḥş olan şehā dile la' lün şafāsıdur

Meşhūrdur ki tatlu şu baḥruñ gıdāsıdur

153 [???

[mef'ülü fā'îlātü mefā'îlü fā'îlün]

Vaşf-ı lebünde gerçi kelām intihābdur

Ammā ruḥuñda her sözüümüz bir lübābdur

151 *Emrî Divanı*, Kt. 63/1.

153 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

154 Emrî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dil-i hayrâna şeker-piste hayâl-i lebidür

Tıfl-ı cāna ğam-ı dendānı şeker leblebidür

155 'Ubeydî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Cān-ı hayrānum içün sürh-i 'akīde lebidür

Kaṭre kaṭre 'araḫ-ı la' li şeker leblebidür

156 Ḥayālî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Rengīn lebün kim ey şanem ol ḥaṭṭ-ı nevdedür

Bir la' ldür ki kāfir elinde girevdedür

157 Nev'î

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Cāndur leb-i la' lün sühenün cāna şafādur

Nāz ile olan ḥandelerün rūḥa ğidādur

158 Ve lehu

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Cānā heves-i la' l-i lebün cāna şafādur

Sevdā-yı ḥaṭ-ı sebz-i ruḥuñ başa belādur

154 *Emrî Divanı*, Kt. 139/1. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

155 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

156 *Hayālî Divanı*, G 67/1, s. 112. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

157 *Nev'î Divanı*, K XIV/21. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

158 *Nev'î Divanı*, G 161/1. (Beyit sayfanın sol kenarına yazılmıştır.)

159 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül-be-şekker k'āftāb-ı la' l ile perverdedür

Var ise ol hoşka-i la' l-i leb-i dil-berdedür

160 Seyfî Çelebi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Luṭf ile ḥande ol lebi şekker-şikende[dür]

Gülşende güllerün gülüşü zehr-ḥan[dedür]

161 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dehānuñ ile miyānuñ didüm ne zībādur

O yok bu yok baña yār incinür temāşādur

162 İshāk Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söz deminde ḥande-i la' lün ki bir gül-destedür

Güyyā bir āl nāzük rişte ile bestedür

163 Emrî Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tengdür yāruñ dehānı la' li şekker-bārıdur

Bir içim şerbetde la' liyle dehānı yarıdur

159 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

160 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

161 Beyit sayfanın sol alt kenarına yazılmıştır.

162 *Üsküplü İshāk Çelebi Divanı*, G 38/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

164 **Zātī-i Merhūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rūhuma rāhat viren yāķūt-ı şekker-bārıdur

Ķalbüme ķuvvet viren ķūt-ı şeker-güftārıdur

[7b]

165 **Ķalender Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cān viren mürdelere la' l-i şeker-bāruñdur

Dil-i 'uşşāķı alan āl ile ruhsāruñdur

166 **Fehmī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ķūt-ı cān la' l-i şeker-ķā vü şeker-bāruñdur

'Āleme zevķ u şafā lezzet-i güftāruñdur

167 **'Aṭā Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Deheni rāzını la' l-i leb-i cānāndan şor

Sırrını cānda ara ĥikmeti Loķmāndan şor

168 **Pīrī Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil-i bīmāra şifāyı leb-i cānāndan şor

Yüri ey ĥaste gönül ĥikmeti Loķmāndan şor

169 **Bākī Efendi**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

La' lünñ katında kıymet-i gevher şikest olur

Zülfün yanında revnağ-ı ' anber şikest olur

170 **Cinānī Çelebi**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Lezzetde ol ki la' lüne sükket dinür şanur

Bî-çâre ağzı dadını bilmez yinür şanur

171 **'Azizī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Şehd-i lebün ki tatlu dilünle şekerlenür

Ḥaqqā bu kim femünde o dişler güherlenür

172 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nuql-i la' lün ağzuma şun kim maḥabbet arturur

Ey lebi şekker bilürsin loğma şefkat arturur

173 **Ḳabūlī Fermāyed**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ḥübān-ı şehr la' l-i lebin rāygān virür

Şimdi zamāne dil-beri 'uşşāka cān virür

174 **Zātī-i Merhūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leblerün buse revân eylese ölmüş dirilür

Hey meded derd ile bî-çâre de ölmüş dirilür

175 **Neyyir-i Evc-i Suhendür Ahmed** [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diğķat itdükçe dehānuñ görmege ma' dūm olur

Kim hāriş olan meşeldür dostum maħrūm olur

176 **Müftī-zāde Hāzret-i Yahyā Efendi Kām-yāb** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Yok dime lebün ağzuma ey şehd-i zebān vir

Cān ile seven 'āşıkuña sen dahı cān vir

177 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i şirīnūñ ki Hızruñ çeşme-i hayvānıdur

Şaķınursın haste-dilden ya' nī ādem cānıdur

*

178 **Zātī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir güzel beytde vaşf-ı leb ü ruħuñ ey hūr

Oldı gūyā ki Mesīhūñ yiri beytü'l-ma' mūr

179 **Luṭfī Beg-zāde Nüvīdī Çelebi**

[*mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün*]

Âb-ı hayât-ı laʿl-i lebün çün revân virür

Görse ölümlü hasteler elbette cân virür

180 **Ḥālīşī maḳbûl-i ʿÂlem Gün Gibi** [*fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün*]

[*mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün*]

Rengîn sözüm ki laʿl-i lebünden nişân virür

Cân ile kim ki diñleye elbette cân virür

181 **Leṭāfet Üzre[dür] Eşʿâr-ı Ṭabʿî** [*mefāʿilün mefāʿilün feʿülün*]

[*mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün*]

Laʿlün ḥayālî ʿâşıkā ol dem nihân virür

Güyâ Mesîḥ mürdelere tâze cân virür

182 **Sâkinî**

[*mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün*]

Laʿl-i lebün ki mürde-i ʿuşşâḳa cân virür

Ben nâ-tüvâna mülk-i ʿademden nişân virür

183 **Ḥudāyî**

[*mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün*]

Laʿl-i lebin ki ʿâşıkā ol bî-emân virür

Cân naḳdine virürse anı râygân virür

184 Tîgî Beg

[*mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün*]

La' lüñ nigîni kim dehenüñden nişân virür

Haṭṭun kim eyleyüp anı ḥalka gümân virür

185 Fâtiḥî Beg

Âb-ı ḥayât la' l-i lebüñden nişân virür

[...]ân virür

[8a]

186 Yümni Beg

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dehânın öpdürür ğayra baña nâz u 'iṭâb eyler

O şîrîn-leb dem-â-dem cānuma ṭurmaz 'iṭâb eyler

187 Emrî Çelebi Fermāyed

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Mezâḫ ehli lebüñ añdukça ṭuṭî ḳandı vaşf eyler

'Acebdür ḥâl-i 'âlem bilmeyen söyler bilen söyler

188 Kınalı-zâde

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Benüm şî' rüm dehân-ı şekker-efşânında yir eyler

Belî söz ḥüb olıcaḳ âdemüñ cânında yir eyler

184 Beyit sayfanın sağ kenarına yazılmıştır.

185 Beyit sayfanın sağ kenarına yazılmıştır. İkinci mısra, ciltlenme sırasında kesildiği anlaşılan sayfanın dışında kaldığı için okunamamıştır.

187 *Emrî Divanı*, Kt. 210/1.

b: 'Acebdür ḥâl-i 'âlem bilmeyen söyler bilen söyler] Bilen söyler 'acebdür ḥâl-i 'âlem bilmeyen söyler, *Emrî Divanı*.

189 Mu‘ammā be-nām-ı ‘Abdī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḳand içün şunlar ki cānānuñ lebidür didiler
Sīb-i ra‘nāyı göricek ğabğabıdur didiler

190 Emrī Çelebi Fermāyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ehl-i diller leb-i şīrīnūñe sükker didiler
Lebün içre sözüñe ḳand-ı mükerrer didiler

191 Himmetī-i Za‘īm Fermāyed

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Anuñçün ehl-i diller lezzet-i şehd-i lebün özler
Saña şīrīn-kelāmum dād-ı Ḥaḳdur şekkerīn sözler

192 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Gördiler ḳand-ı leb-i dil-bere dil-dāde geçer
Didiler tūṭī-i Hinde daḥı o ḳanda uçar

193 Şabāyī Fermāyed

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Lezzetde lebün ḳand-ı mey-ālūdeye beñzer
Terlikde tenün sükkeri pālūdeye beñzer

190 *Emrī Divanı*, G 148/1.

a, b: didiler] dirler, *Emrī Divanı*.

194 Cāmī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey dehānet zi-leb ü leb zi-dehān şīrīn-ter

Hande-şīrīn ü suhen goften ez-ān şīrīn-ter¹⁶⁷

ای دهانت ز لب لبز دهان شیرین تر
خنده شیرین و سخن گفتن از آن شیرین تر

195 Zātī-i 'Acem Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey leb-i la' let zi-āb-ı zindegānī pāk-ter

Zindegānī bī-leb-i la' let ne-miḡāhem diger¹⁶⁸

ای لب لعلت ز آب زنگارنی پاک تر
زنده گارنی بی لب لعلت نخواهم دیگر

196 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ki ez-la' l-i to miāred ḡaber

Sāzem ez-şādī dehāneş pür şeker¹⁶⁹

هر که از لعل تو می آرد خبر
سازم از شادی دهانش پُر شکر

197 Fīrūzī-i Nişānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dehenüñden alımaş zerre ḡadar hīḡ ḡaber

Yok yire bād-ı şabā ḡonçelerüñ aḡzın eger

198 Şerīfī Fermāyed

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Der-vaḡt-i tebessüm leb-i cān-perver-i dil-ber

Çun rişte-i ālīst der-ū sī vü dü gevher¹⁷⁰

در وقت تبسم لب جان پرور دلبر
چون رشته آلیست در وی دو گوهر

¹⁶⁷ "Ey ki aḡzın dudaḡından ve dudaḡın aḡzından daha tatlıdır. Tatlı gülümsemen ve konuşman onlardan da tatlıdır."

¹⁶⁸ "Ey ki senin kırmızı dudaḡın hayat suyundan daha temizdir. Artık senin kırmızı dudakların olmadan yaşamak istemiyorum."

¹⁶⁹ "Her kim ki senin kırmızı dudaḡından haber getirse sevinçten onun aḡzını şekerle dolduracağım."

199 **Begüm Dürri Sözi Dürr ü Cevāhir** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Lebūñi ğayrıya emdürdüğün ey ğonçe-i ter

Baňa sırr-ı dehenün virdi nihānice haber

200 **Hüsāmī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Midehī ey bī ez-ān lebhā haber

Nik mīgüyī dehānet pür şeker¹⁷¹

میدمهای بن از آن بهجت خبر
نیک میگوی دهانت پرشکر

201 **Ḥadīdī-i Üstād**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

'Aks-i la'lin görüp eşkümde şitāb ile geçer

Ne içün böyle ider kim şuya mı düşdi şeker

202 **Terceme-i Raḥmī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Tebessüm itdüğü vaqtin leb-i cān-perver-i dil-ber

Dizilür rişte-i āl üstine gūyā niçe gevher

203 **Bursevī Āl-i Muḥammed Hāşimī** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

La' l-i rengini ḥatıyla şevkimiz efzün olur

Sükker ü esrār ile dil-ber lebi ma' cün olur

¹⁷⁰ “Sevgilinin can besleyen dudağı gülümsediği zaman sanki kırmızı bir iptir ki onda otuz iki inci var.”

¹⁷¹ “Ey “bī” harfī o dudaklardan haber veriyorsun. Ağzın tatlı olsun zira güzel söylüyorsun.”

203 Beyit sayfanın sağ üst kenarına yazılmıştır.

204 Şenāyī-i Mağnisavī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Müneccim gevher-i nā-yāb-ı la' lüñ bī-nişān söyler

Ne dem kim nokṭa-i reml ile gā'ibden nişān söyler

[8b]

205 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Āl bir tūṭīdür ağzuñda zebānuñ ey püser

Kim virür güftār-ı şīrīnūñ aña her dem şeker

206 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün]

Lebüñe lezzetiyle şehd ü şekker

Didüm beñzer mi didi kıanda beñzer

207 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

La' line karşı ezilme ey şeker

Key şakın ' aşıkıları başuñ ezer

208 Merdümī-i Sipāhī

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

La' l-i dil-dāra ezilme ey şeker

Key şakın bir gün seni ' uşşāk emer

204 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

205 *Emrī Divanı*, G 97/1.

a: tūṭīdür ağzuñda zebānuñ ey püser] tūṭī durur güyā zebānuñ, *Emrī Divanı*.

207 *Emrī Divanı*, G 127/1.

209 Behiştî Râst

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ḳanda görse bu lezzet ile şeker

La' l-i şîrînüñe senüñ baş eger

210 Zeynî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Öykünür ise leb-i şîrînüñe cānâ şeker

Şöyle bil kim ağzı dadın bilmemiş aşlâ meger

211 Emin-zâde Ḥasan Çelebi

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ezilelden berü lebüñe şeker

Bu cihân içre ḥaylî kelle geçer

212 Güvâhî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[mef' ülü fâ' ilâtün mef' ülü fâ' ilâtün]

Şekker zülâl-i la' lüñ la' lüñ zülâl-i şekker

' Ar' ar nihâl-i ḳaddüñ ḳaddüñ nihâl-i ' ar' ar

213 Kemâl Paşa-zâde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cānumı almağ için bir oldu iki la' l-i yâr

Yok yire ḳan olur açmazsa eger ağzın nigâr

214 Nāmī Efendi

[mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dendānuñ ile ol dehen ey şūḥ-ı şīvekār

Bir la' l ḥoḳḳadur ki tolu dürr-i şāhvār

215 Behiştī Fermāyed

[mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şīrīn lebūñle ḳand-ı nebātuñ 'inādı var

La' line seng baḥş ide bunuñ ne dadı var

216 'Aṭā Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Senün bir ḡonçeden nāzük-ter ü şīrīn dehānuñ var

Şekerden ṭatlu berg-i gül gibi rengīn zebānuñ var

217 Ḥusrev Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey to-rā der-zīr-i her leb şekeristān-ı diger

Coz lebet mā-rā ciger nedhed nemek-dān-ı diger¹⁷²

ای ترا در زیر لب شکرستان دیگر
جذب ما را بکند هد نمک دان دیگر

218 Mānī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥoḳḳa-i la' lini göstermiş idi dün gice yār

Ġā'ib oldı yine öpdı gibi anı aḡyār

¹⁷² “Ey sen ki her dudağının altında başka bir şeker tarlan var. Senin dudağından başka bizim ciğerimize (tuz) veren tuzluk yok.”

218 Mānī ve Şiirleri, Mf. 13, s. 34.

a: ḥoḳḳa-i la' lini] ḥātem-i la' lini, Mānī ve Şiirleri.

b: öpdı] duymış, Mānī ve Şiirleri.

219 Emrî Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lün ile qaddüne öykünse naḥl-i mīve-dār

Şöyle silker şarşar āhum qalmaz anda berg ü bār

220 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

La' l-i lebine dirler idi rūḥ-ı muşavver

Olsaydı eger rūḥ-ı musavver mutaşavver

221 [???

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Nedür ol gonçe-i femde utanup gülmemeler

Yā nedür sīne-i sīm üzre tūran gül memeler

[9a]

222 Mevlānā Şālīḥ

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der-tekellüm leb men-i ber-güş-ı her kes ey nigār

Lāyık-ı güş-ı gedāyān nīst la' l-i āb-dār¹⁷³

در تکلم لب من بر گوش هر کس ای نهار
لایق گوش گدایان نیست لعل ابدار

219 Emrî Divanı, G 94/1.

220 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

221 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

¹⁷³ “Ey güzel sevgili herkesin kulağına söz söylemek için dudağını koyma. Dilencinin (aşağı herif) kulağına senin kırmızı renkli, sulu dudağın layık değildir.”

223 Şābirī Fermāyed

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Emsem lebün didükçe ağız açmadı nigār

Yokdan gelür ne söylesem ol şūh-ı şīvekār

224 Medhī-i Gelibolī

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Lebün raḥm eyledükçe cev̄r ider ol ğamze-i ḥūn-ḥ'ār

Belāsuz bāl olmazmış meşeldür ey şeker-güftār

225 Nev'ī

[*mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün*]

Söz çok dehen-i yāra bir ḥoḳḳa-i cevherdür

Yāḳūt-ı lebi ammā çok söz götürür yirdür

*

* *

226 Hazret-i Bākī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dehen-i gönçede ol la' l-i şeker-bār olmaz

Bülbül-i bāğda bu lezzet-i güftār olmaz

225 *Nev'î Divanı*, G 129/1. (Beyit “rı” kafiye harfinin bulunduğu varaktan farklı olarak 5b’nin sağ üst kenarına yazılmıştır. Ancak mecmuanın ve ilgili bölümünün konusuyla ilişkili olduğu için buraya taşınmıştır.)

a: çok] yok, *Nev'î Divanı*.

226 *Bākî Divanı*, G 194/1, s. 219.

227 Sūzī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Lebün şun kim haţum geldi dimek cānā cevāb olmaz

Ki Hızra āb-ı hayvān içmege zulmet hicāb olmaz

228 Sā'ī Çelebi Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Lebün kandı añılsa tūṭī-i gūyāya söz degmez

Dehānuñ yād olınsa gonçe-i zibāya söz degmez

229 'Ulvi Rāst

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

La'lün gibi yāķūt-ı Bedaḥşān ele girmez

Dendānuña beñzer dūr-i ğaltān ele girmez

230 Şun'ī-i Gelibolī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nedendür kanda ey şeh la'lün ağzı dadını virmez

Ezildiyse leb-i şirīnūne ol kelle başın ez

231 Dervīş 'Ömrī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Būse-i la'line biñ cān dilese çok gelmez

Hele ol gonçe-dehenden bir ağız yok gelmez

232 **Cinānī**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dehenün rāzını dil açmaduğın kem itmez

Kimseyi ‘âkııl olan sırrına maḥrem itmez

[9b]

233 **Nevālī Efendi**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

La‘lini emdürmege ‘ahd eyledi cānānumuz

İntizāriyla velīkin ağza geldi cānumuz

234 **‘Ulvi Efendi**

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Her demde zevk-i la‘lün söyler lisānumuz

Ḳandī dükānıdır yine gūyā dehānumuz

235 **Şems Paşa**

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Dür dişlerünle la‘lün söyler zebānumuz

Gevherleriyle ṭolsa ‘aceb mi dehānumuz

236 **Yümni Efendi Ḳāzī**

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Viridi lisānın ağzuma ol dil-sitānumuz

Güc ile geldi yirine bir pāre cānumuz

237 Fazlî-i Rûmî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Be-ıfız-ı sırr-ı dehâneş dilem hazîne-i râz

Meger be-ıhande koned yâr keşf-i râz âgâz¹⁷⁴

بخط سردها نش دلم خزینه راز
مگر بخنده کند یا کشف راز آغاز

238 Necâtî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şunup lebini dil-ber-i gönçe-dehânumuz

Nâzüklik itdi hoşkaya koy[ma]dı cânumuz

239 Fevrî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

La' l-i lebünle bir yire irişdi hâlümüz

Kim varmağa 'adem diyârına yok mecâlümüz*

*

* *

240 Meylî-i Ğalaṭavî

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dil ne var la' lüne iderse heves

Lâ-cerem meyl ider nebâta meges

241 Ḥaydarî-i' Acem

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḥande-i zed leb-i to ber-men-i giryân ki me-pors

خنده زد لب تو بر من گریان که می پرس
شاکرم از لب خندان تو چند که می پرس

¹⁷⁴ "Gönlüm onun ağız sırrını muhafaza etmek için sır hazinesi gibidir. Eğer sevgili gülerek bu sırrı açmaya başlamazsa."

238 Necâtî Beg Divanı, G 227/1, s. 284.

b: itdi] ile, Necâtî Beg Divanı.

239 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

Şakirem ez-leb-i ḥandān-ı to çendān ki me-pors¹⁷⁵

242 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ez-leb-i la' l-i to dilrāhest buse iltimās

Cān temennā-yı diger dāred 'alā haze'l-ḳıyās¹⁷⁶

از لب لعل تو در اوست بوسه التماس
جان تمنای دیگر دارد علی هذالقیاس

243 Cinānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İtdügiçün leb-i la' lüne heves

Eylediler sükkeri ḥabs-i ḳafes

244 Seḥābī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mikoned cān buse her dem ez-leb-i cānān heves

Dāred in leb-teşne āb-ı çeşme-i ḥayvān heves¹⁷⁷

میکنند جان بوسه هر دم از لب جانان هوس
دارد این لب تشنه آب چشمه حیوان هوس

245 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i la' lünde o ḥaṭṭ-ı nev-res

Teng-i şekkerde yatur pāy-ı meges

*

* *

¹⁷⁵ “Ben ağlayan kuluna dudağın bir gülümsedi ki sorma. Senin gülümseyen dudağından o kadar müteşekkirim ki sorma.”

¹⁷⁶ “Gönlümün senin kırmızı dudağından öpücük dileği var. Bundan kıyasla canın da başka bir isteği var.”

¹⁷⁷ “Can her an sevgilinin dudağından öpücük istiyor. Bu susamış dudağın hevesi, ölümsüzlük pınarının suyudur.”

[10a]

246 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dehānı ol gülün bir tūṭī-i şīrīn-maḳāl olmuş

Dudağı sūre-i Kevşer ḥaḳı āb-ı zülāl olmuş

247 Fuzūlī-i Bağdādī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bilmez idüm bilmek ağzuñ sırrını düşvār imiş

Ağzuñı dirlerdi yok didüklerince var imiş

248 Ḥātemī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sükker alma ğabġabuñ la' lün şeker ḥurmā imiş

Ey sözi şehd anı bir kez nūş iden şekker yimiş

249 Fuzūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çi da' vī mīkonī ey ğonçe bā-la' l-i şeker-bāreş

Çi mīġuyī eger porsend ez-to luṭf-ı goftāreş¹⁷⁸

چه دعوی میکنی ی غنچه بالعل شکر بارش
چه میگوی اگر پرسند از تو چف گفتارش

246 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁷⁸ “Ey gonca, onun şeker yüklü kırmızı dudakları ile nasıl iddiaya giriyorsun. Eğer onun sözünün lutfunu senden sorsalar ne diyeceksin?”

250 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Nişeste tūṭī-i ḥaṭ ber-leb-i şeker-şikeneş

Berāy-ı ān ki suḥen yād gired ez-deheneş¹⁷⁹

نشسته طوطی خط لب شکر شکنش
برای آنکه سخن یاد گیرد از دهنش

251 Hüsrev Râst

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ān la' l-i suḥen-gū niger ü ān leb-i ḥāmūş

V'ān telḥī-i goftār u şeker-ḥande'ī çun nūş¹⁸⁰

آن مل سخن گوید آن لب خاموش
و آن تلخی گفتار و شکر خنده خون نوش

252 Emrī Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥātem itdüm diyü qorqar ağızuññ sırrını fāş

Anuñ içün götürür dā'im dehānı içre taş

*

* *

253 Mesîḥī Nazm u Neşri Kıldı İhyā [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Leb-i la' lüñ gibi bir tūṭī-i şekker-feşānum yok

Perişān zülfi gibi dahı ' ömr-i cāvidānum yok

254 Fazlī-i Siyāh

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dehānı yok diseler bunda kimsenüñ sözi yok

Kelāmına nemekīn dinse bu sözüñ tuzı yok

¹⁷⁹ "Ağızından konuşmayı öğrenmek için hat papağanı, sevgilinin şeker kıran (sevimli, tatlı) dudağına konmuş."

¹⁸⁰ "O konuşan ve susmuş dudağa bak. Sözlerinin acılığına ve panzehir olan gülümsemesine bak."

255 Necatî Rahîme'llâhü 'Aleyh

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Leṭâfet-i lebi añılsa gonçenüñ sözi yok

Melâhat-i lebi söylense şekkerüñ tuzı yok

256 Şâdıķu'l-Müderriş

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her kimüñ la' lüñ mişâli gonçe-i ḥandânı yok

Bir kırı tendür içinde zerre deñlü cânı yok

257 Vâlihi Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

'İzâruñ var durur ammâ dehânuñla miyânuñ yok

Belî şâhum meşeldür bu görünürden görünmez çok

258 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bilüñ ağzuñ çok cedel eyler cihân ol yok bu yok

Vuşlatuñ mihrin umarlar her zamân ol yok bu yok

259 Nizâmî-i Merḥûm

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Geh var diyüp ağzuña gehî yok dise 'âşık

Bu sözde ne kâzib dinilür aña ne şâdıķ

260 Şun‘î-i Gelibolî

[*mef‘ulü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Söz açmada ey gönçe dehānuñ gibi hiç yok

Kıl yarmada diğkatde miyānuñ gibi hiç yok

261 Celālî Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālem [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Dehān-ı resm [ü] reng-i la‘li hālka mekr ü āl ancak

Dil ü cānuñ temennāsı muḥāl-ender-muḥāl ancak

262 Aḥmed Paşa

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Piste-lebsin pistede ammā şeker güftār yok

Serv-ḳadsin servde illā ki hoş reftār yok

263 Şerīfî [...] Āl-i Muḥammed

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Dehenüñ didi gören hoşḳa-i mercān ancak

Lebüñ ey gönçe-dehen la‘l-i Bedaḥşān ancak

264 Ḥazret-i Muḥibbî(?) Efendi Kām-yāb

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Dehenüñ hoşḳa-i la‘l ü dūr ü mercān ancak

‘Arızuñ ey yüzi gün mihr-i dıraḥşān ancak

[10b]

260 *Gelibolulu Sun‘î Divanı*, G 82/1.

262 *Ahmed Paşa Divanı*, G 144/1.

265 **Sırrî**

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Nükte-perdâz-ı suhendür la‘l-i şekker-ḥâlaruñ

Sözleri ‘aksinedür hep tûṭî-i gûyâlaruñ

266 **Ref‘î Efendi**

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Gördiler dilden düşürmez la‘l-i şekker-ḥâlaruñ

Tutdılar ağızın şekerle tûṭî-i gûyâlaruñ

267 **Şânî Efendi**

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Nâz ile güftâr iderken la‘l-i rûḥ-efzâlaruñ

Ağızına söz mi düşer tûṭî-i şekker-ḥâlaruñ

268 **Hüdâyî Raḥime’llâhü ‘Aleyh**

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ey perî güftâra gelse la‘l-i şekker-ḥâlaruñ

Sihr idüp ağızın egersin tûṭî-i gûyâlaruñ

269 **Ḥatmî Raḥime’llâhü ‘Aleyh**

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Sözlerin gûş ideli ol la‘l-i şekker-ḥâlaruñ

Şıklığı diñdi nigārâ tûṭî-i gûyâlaruñ

265 Nüshada beytin başlığı olarak öncelikle “Emrî Efendi” yazılmış ancak daha sonra üzerine “Sırrî” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür. Şu halde özellikle de beytin Emrî Divanı içerisinde yer almasıyla (bkz. Kt. 268/1, *Emrî Divanı*.) beytin kime ait olduğu konusunda bir belirsizlik olduğu anlaşılmaktadır.

270 Āgehī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söylese cânlar bağışlar la' l-i şekker-ḥālaruñ

Sözlerinüñ rûhı yokdur tûṭī-i gūyālaruñ

271 Šānī Beg Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şi' rüm okırken gören dir la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ḳanddur ağızında gūyā tûṭī-i gūyālaruñ

272 Sipāhī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gūş iden güftārını ol la' l-i şekker-ḥālaruñ

Diñlemez efsānesini tûṭī-i gūyālaruñ

273 'Ākılī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sözleri şirīn ü rengīn la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ağızı ḳanda dili ḳanda tûṭī-i gūyālaruñ

274 Aḥmed Paşa

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diş sırtmaz kimse[ye] ol la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ḥālī gāyet de mükedder tûṭī-i gūyālaruñ

270 Nüshada beytin başlığı olarak öncelikle “Rumūzī Fermāyed” yazılmış ancak daha sonra yanına “Āgehī” yazılarak “şah” kaydı düşülmüştür.

275 Hüdāyī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İdeli vaşf-ı kelām-ı la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ḳuş dilidür sözleri hep tūṭī-i gūyālaruñ

276 Bende-i Kemter Kemīne Ḳābilī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān bağışlar sözlerüñle la' l-i şekker-ḥālaruñ

Hîç eli ağzına uymaz tūṭī-i gūyālaruñ

277 Emrī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Vaşf idelden lezzetin ol la' l-i şekker-ḥālaruñ

Ḳand u şekkerdür ğıdāsı tūṭī-i gūyālaruñ

278 Luṭfī Beg-zāde Nüvidī Kām-yāb [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şekkere teşbīh idelden la' l-i şekker-ḥālaruñ

Tūṭī[yi] söyletmez oldı ' aşık-ı şeydālaruñ

[11a]

279 Emrī

[fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün]

Tūrededen yüzüne gelmiş ser-i mūdūr dehenüñ

Ḳıl yarar sözde anuñçün leb-i şekker-şikenüñ

279 *Emrī Divanı*, G 271/1.

a: tūrededen] zülfdēn, *Emrī Divanı*.

280 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[...] . dağı kanuñ içeyin diyü senüñ

Koydı şerbet gibi cüllâbı fuķāğa dehenüñ

281 Emrî Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gördi bir olup iki leb güm iderler dehenüñ

Tefriķa şaldı füsün ile araya suhenüñ

282 Yümñi Beg Fermāyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mezelense yiridür ķand-ı nebât-ı dehenüñ

Haylî şekker-şiken olmış leb-i şirîn-suhenüñ

283 Şāñi Beg

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dürc-i mercāna müşābih didüm ey cān dehenüñ

Dür-i nā-süfte mişāl oldı anuñçün suhenüñ

284 Tîġi Beg Fermāyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ķüt-ı cāndur mîve-i la' l-i şeker-bāruñ senüñ

Cānuma cānlar ķatar nāz ile güftāruñ senüñ

285 ‘Aşķī Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çeşme-i cāndur meger la‘l-i şeker-bāruñ senüñ

Kim virür zevķ-i ebed ervāha güftāruñ senüñ

*

286 ‘Ubeydī-i Merḥūm

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Mesîḥāveş nihān olup dehānı sen perî-rūyuñ

‘Ayān gösterdi rūḥı ehl-i ‘ışķa la‘l-i meygūnuñ

*

287 Be-nām-ı Hurrem Mu‘ammā

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Bend idüp ney-şekerin khand-ı lebün

Ey şeker-leb şıdı naḥlin ruṭebün

288 Ḥayātī-i Merḥūm

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tatlu geldi baña cānumdan lebün

Cān çıkar çıkmaz dehānumdan lebün

289 Żamīrī Beg

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey perî mühr-i Süleymāndur senüñ naķş-ı femün

Şöhreti vardur hemān ellerde gördüm ḥātemün

290 Şabırî-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Söylenür dillerde dirler hâteme beñzer femüñ

Ey lebi la' l adı var ellerde ancak hâtemüñ

291 'Âlî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Lebüñ çün 'âlem-i ervâh'dan biz cân atup geldük

Senüñ bir büseñe iki cihân zevkîn şatup geldük

292 Dânişî Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Lebiyle söyleşemez sen şeh-i suhen-dānuñ

Hemān ağırlığıdur gonçe-i gülistānuñ

293 Hâzret-i Bâkî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

La' lünle mürde dilleri ihyāya başladıñ

İhyā-yı mu' cizāt-ı Mesîhāya başladıñ

[11b]

294 Hüdâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bilmedüm diḳkat idüp sırrını ol la' l-i terüñ

Şorduğum dem ne imiş aşlını bildüm şekerüñ

292 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

293 Bâkî Dîvanı, Mt. 6.

a: la' lünle] büseyle, Bâkî Dîvanı.

295 ‘Ubeydî-i Merhûm

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Diler imiş ki ezile görüp ol la‘l-i terûn

Kellesini sıyırlırlarsa yiridür şekerûn

296 Emrî Çelebi

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

O servûn la‘l-i şîrîni ğamından hâk olan zârûn

Nebâtın mı yidûn tûṭî ki mercân oldu minkârûn

297 Fuzûlî Raḥime’llâhü ‘Aleyh

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Dehenin derdüme dermân didiler cânānuñ

Bildiler derdümi yokdur didiler dermānuñ

*

298 Muḥibbî Raḥime’llâhü ‘Aleyh

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

N’eyledûn n’itdûn lebûn ağzuñda pinhân eyledûn

Öldürüp ben ḥasteyi yok yire bir ḳan eyledûn

296 *Emrî Divanı*, G 275/1.

297 *Fuzûlî Divanı*, G CLXI/1, s. 285.

a: Mısra da “dehenin derdüme dermân” şeklinde yazılmış olan kısmın altına “leblerin derdüme dermân” yazılmıştır. Ancak beyitler arasındaki boş bırakılmış alana yazılan bu ibarenin Fuzûlî’nin mısraındaki farklılığı göstermek için mi yazıldığı yoksa başka bir şaire ait eksik bir mısra mı olduğu anlaşılmaktadır.

298 *Muḥibbî Divanı*, G 1605/1, s 486.

299 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şīve birle la' lüñi ağzuñda pinhān eyledüñ

Hây zālīm yok yire vallāhi bir қан eyledüñ

300 **Muḥtārī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dişleyüp mestāne la' lüñ zaḥm-ı dendān eyledüñ

Yara urduñ cānına 'āşıqlaruñ қан eyledüñ

301 **Ḥayretī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dişleyüp yāruñ lebin ey müdde'ī қан eyledüñ

Ṭatlu cānum acıdup zūlm-i firāvān eyledüñ

*

302 **Ḥātemī Beg**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Leb-şekerlerde fā' iḳ ü bī-bāk

Qanı la' lüñ gibi 'aḳīdesi pāk

303 **'Anḳā**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Deheninden dem uran ṭuṭī-i gūyāyı görüñ

Öykünür gözlerine nergis-i şehlāyı görüñ

301 *Ḥayretī Divanı*, G 208/1, s. 262.

303 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

304 **Ḥayālī-zāde Kim Nāmı ‘Ömerdür** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ne şafādur lebin emmek o şeker-güftāruñ

Ḥāl vardır haṭ u ḥālinde o gül-ruḥsāruñ

305 **Ḥāletī ‘Azmi Efendi-zāde Ḥassān-ı Zamān** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Şanma ey dil görinen lebleridür cānānuñ

Ḳalmış ağzında iki kaṭre iṭerken ḳanuñ

[12a]

306 **Zātī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Bize tuḥfe kelimāt-ı dehen-i yār gerek

Nāme-i ḥoş-ḥaber-i ‘ālem-i esrār gerek

307 **Nesimī Rāst**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ey ez-leb-i to teng-i şeker āmede be-teng

Rüy-ı to kerde lāle vü gül-rā ḥacil be-reng¹⁸¹

ای از لب تو تنگ شکر آمد به تنگ
روی تو کرده لا دو کل را چیل برنگ

308 **Ehlī-i ‘Acem**

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Kerdem heves-i buse zi-la‘ leş men-i dil-teng

Zed ber-dehenem seng-i cefāyī ki leb ü seng¹⁸²

کردم هوس بوسه زعلش من دل تنگ
زد بر دهنم سگ جانی کلب سینگ

304 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

305 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

306 *Zâtî Divanı*, G 694/1.

¹⁸¹ “Ey (sevgili), şeker zarfı (kutusu) senin dudağından sıkılmış. Senin yüzün rengiyle laleyi ve gülü utandırmış.”

309 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn*]

La' l-i lebūñ ki bāde-i gülgūna virdi reng

Cānā ' aceb mi sükkerüñ itse yirini teng

310 Şenāyī' -i Du' ā-Gūy

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Yār-ı şīrīnkār imiş yāķūta la' lūñ virdi reng

Sükkeri itdi ḥalāvetde kelāmuñ luṭfı denk

311 [???

[*mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn*]

Çü cüz' ü lā yetecezzīst ān dehān bī-şek

Çi gūne cān-ı meneş geşt cüz' ü lā yenfek¹⁸³

چو جزو لا یتجزیست آن دهان بی شک
چگونه جان منش گشت جزو لا یتفک

*

* *

312 Hüdāyī Raḥīme' llāhū ' Aleyh

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Leb-i şīrīnūñe meyl itse n'ola cānla dil

Mü 'minūñ ḳalbi olur ṭatluya ḡāyet māyil

¹⁸² “Özleyen ben, kırmızı dudaklarından bir öpücük heves ettim. Ağzıma öyle bir cefa taşı vurdu ki, “Gît, senin dudağına taş layık olsun.” dedi.”

311 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁸³ “O ağız, şüphesiz ayrılmayan bir parça gibidir. Nasıl benim ona ait olan canım dudaklarının ayrılmaz bir parçası oldu.”

313 ‘Azîzî-i Merhûm

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Çünkü virdün dehen-i dil-bere dil

Kendün ey ‘âşık-ı bî-dil yok bil

314 Cinânî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

‘Âleme ‘arz eyleme yâķūt-ı la‘lün muttaşıl

Kim deger ey ẖâce-i Mısr-ı melâḥat aña dil

315 [???

[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Virdünse dehānıyla miyānına eger dil

Şimden girü ortada hemān kendüni yok bil

316 Şerîfî Râst

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Niçün şu gibi olmaya dil la‘lüne meyyâl*

Ki görse leblerüni cân virürdi âb-ı zülâl

317 Cemālî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]

Olan kând-ı leb-i la‘lünle hoş ḥâl

Olur şehd ü şekerden fâriğü’l-bâl

318 Ve lehu

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Şehā çün leblerüñdür pâre-i la'1

Meh-i nev paşmağūñla t̄abıķu'n-na'1

319 Celālī

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Leblerüñ k̄andını vaşf eyle dilā gel lezzet al

Ḳışşa-i Ferhād [u] Şīrīne nazar ḳıl 'ibret al

320 Mesīhī

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlū fā'īlün]

Öykündi gerçi leblerüñe ey nigār la'1

Soñra velī kızardı olup şermsār la'1

321 [???

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Sözi şīrīn yañağı gül dili şekker lebi bal

Şaçı sünbül yüzi gün alnı meh ü ḳaşı hilāl

*

* *

[12b]

320 *Mesīhī Divanı*, G 143/1.

b: velī] yüzi, *Mesīhī Divanı*,

321

b: Mısra önce “Alnı ay u yüzi gün şaçı sünbül ḳaşı hilāl” şeklinde yazılmış daha sonra altına “Şaçı sünbül yüzi gün alnı meh ü ḳaşı hilāl” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

322 Peyāmī Çelebi Râst

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Lebün yanında Âb-ı Kevseri yâd eylemez Âdem

Görüp didâruñ añmaz cenneti âdem gibi âdem

323 Yümni Beg

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Lebün gül gönçe ağzuñ dişlerüñdür dâne-i şeb-nem

Nice dil virmesün inşâf idicek ey melek âdem

324 Be-nâm-ı İskender

[fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün]

Țut dilün ey kıand kendünde leb-i dil-dârı hem

Añma yoħsa virür ağzuñ dadını ol gönçe-fem

325 Mü'min Fermāyed

[mef'ülü fā'îlātü mefā'îlū fā'îlün]

Bügşā dehen ki nüş-lebî nüş-ħand hem

Tā kıymet-i şeker-şikenî narħ-ı kıand hem¹⁸⁴

بکشد دهن کی نوش لبی نوش خند هم
تا قیمت شکر شکنی نرخ کند هم

326 [???

[mef'ülü mefā'îlū mefā'îlū fe'ülün]

Fıkr-i dehenet nîst cüdā ez-dil-i tengem

Ĥālî niyem ez-la' l-i to ger der-dil-i sengem¹⁸⁵

کدرهنت نیست جدا از دل تنگم
خالی نیم از لعل تو کرد دل سنگم

¹⁸⁴ “Hem tatlı dudaklı hem de tatlı gülümsemelisin; ağzını aç ki hem tatlının hem de şekerin kıymetini düşüresin.”

¹⁸⁵ “Ağzının hayali özleyen gönlümden ayrı değildir. Ben taş gönlümde senin la' l (dudağını) saklıyorum.”

327 **Hüsrev Fermāyed**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zebān ne-mānd zi-la' let suhen kocā yābem

Suhen ne-mānd demī z'ān dehen kocā yābem¹⁸⁶

زبان ماند زعت سخن کجا یابم
سخن ماند دمی زان دمن کجا یابم

328 **Hāletī 'Azmi Efendi-zāde**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dehānuñ ile şaçuñ görmesem eger bir dem

Dil-i belā-zedeye teng ü tār olur 'ālem

329 **Sipāhī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lezzet-i kand-ı leb-i yāri şekerden şoralum

Nicedür terligi pālūde-i terden şoralum

330 **Helākī-i İmām**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Lebüñdedür emelüm sāķī irmeden ecelüm

Lebüñi ağzuma şun zāyi' olmasun emelüm

331 **'Azizī-i Merhūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanı ol şirīn lebüñ şehd ü şeker şanduklarıum

Hokka-i la' l-i lebüñ dürci güher şanduklarıum

¹⁸⁶ “Kırmızı dudağından dil kalmadı, sözü nereden bulayım. Söz kalmadı o ağızdan azıcık, nereden bulayım.”

328 Azmîzâde Hâletî Divanı II, G 538/1, s. 243.

332 **Kemāl**

[mef'ulü mefā'îlū mefā'îlū fe'ulün]

Vaşf-ı dehen-i teng-i to bisyār şenīdīm

Reftīm pey-i nām u nişān hiç ne-dīdīm¹⁸⁷

وصف دهن تنگ تو بسیار شنیدیم
رفتم پی نام و نشان هیچ ندیدیم

333 **Cihānuñ Gün Gibi Ḥassānı 'Ālī** [mefā'îlün mefā'îlün fe'ulün]

[fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün]

Hele ben la'li leb-i dil-bere beñzer diyemem

Ḥacer-i bed-güheri cevhere beñzer diyemem

[13a]

334 **Ḳābiliyyü'l-Ḥakīr**

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Ġam-ı la'lüñle niçe acılıklar çekdüm āh itdüm

Benüm şirīn-lebüm tatlu dilüñe toymadum gitdüm

*

335 **Kerīm Rāst**

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Leb-i la'lüñ ġamıyla dem-be-dem kıan içmedür kārūm

Ġubār-ı ḥaṭṭ-ı rüyuñla lebüñ esrārı efkārūm

*

336 **Selīkī Fermāyed**

[fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün]

Ağzuma virdi nihāñice lebin cānānum

Ṭuyalar diyü hemān ağzuma geldi cānum

¹⁸⁷ “Senin dar ağzının vasfını çok duydum. O şöretin peşinden gittik ama hiç bir iz göremedik.”

333 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

336 *Selīkī ve Şiirleri*, Bt. 1.

b: ṭuyalar] ṭuya ağyār, *Selīkī ve Şiirleri*.

337 'Ankâ-yı 'Acem

[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Zıkr-i leb-i la' lüñ olalı vird-i zebānum

Pürdür güher-i ma' nî ile dürc-i dehānum

*

338 [???

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Eger efsün-ı eccl bağlamaz ise dehenüm

Cân virürken lebüñüñ zıkr-i ola her suhenüm

*

339 Ṭab'î Râst

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Dehânın seyr idüp yāruñ yine sırr-ı nihân gördüm

Açılmaz ğayrıya bir gönçe-leb taze cevân gördüm

340 Mesîhî Beg

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Halâvet kim leb-i dil-berde buldum

Dağı ne şehd ü ne şekkerde buldum

341 Emrî Çelebi

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Hayâl-i la' l [ü] haṭṭuñla senüñ ey zülfi müşğînüm

Döner peşmîne helvānuñ teline cân-ı şîrînüm

342 [???

341 Emrî Divanı, Kt. 324/1.

b: hayâl-i la' l [ü] haṭṭuñla] hayâl-i haṭṭ-ı la' lüñe, Emrî Divanı.

[*mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Der-nüşhai ki vaşf-ı leb-i ü beyân konem

Cân der-miyân nehem ki varak-râ nişân konem¹⁸⁸

در نسخه مر و ص ف ب ا و ب ی ا ن ک ن م
ج ا ن در م ی ا ن ن ه م ک ی و ر ق ر ا ن ا ن ک ن م

343 Cemālî

[*mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Zıkr-i lebün olupdur eyâ meh-liķâ işüm

Dilden komaķ yok anı kılınca iki dişüm

[13b]

344 Bâkî Efendi

[*mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Cân olmayaydı ol dehen ey şüh-ı dil-sitân

Niçün olurdu cân gibi yâ dîdeden nihân

345 Figânî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[*mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ağzuñ ḥadişine açamaz zerrece dehân

Esrâr-ı ğayba vâkıf olan ṭab' -ı ḥurde-dân

346 Bālî Efendi Merḥûm

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

'İlm-i ihfâ öğredür 'âşıklarına ol dehân

Anuñ içündür seven olur seni gözden nihân

¹⁸⁸ “Onu dudağımı vafedeceğim bir nüshada, (dudağında bahseden) o varağı belirlemek için canımı ortaya koyarım.”

344 Bâkî Dîvanı, K 1/28, s. 5.

345 Figânî ve Divançesi, K 3/22.

347 Revânî-i Merhûm

[*mef'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ûlûn*]

Öykündügiçün leblerüne sehv ile mercân

Bir pâre od oldu kaçıyup la' l-i Bedaḥşân

348 Bâkî Efendi

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Çihresinde görinen şanmañ o ḥûnîñüñ dehân

‘Āşıkın kurbân iderken şıçramış bir kaçre kan

349 Muḥyi'd-dîn Efendi

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Nâzükâne nûş idüp kanum lebüñ oldu nihân

Kaçrece kanum anuñ yirinde kalmışdur ‘ayân

350 Ferruḥ Beg Fermāyed

[*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün*]

Dehānuñ la' line ḥayrân idi cān

Dil alınmaz ḥişār oldu o dendān

347 *Revânî Divanı*, G 284/1.

b: oldu] olmuş, *Revânî Divanı*.

348 *Bâkî Divanı*, G 373/1, s. 330.

349 Nüshada beytin ilk mısraı önce “Ağzı nâzûklikle kanum nûş idüp oldu nihân” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Nâzükâne nûş idüp kanum lebüñ oldu nihân” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

351 Sürûrî-i Şarkî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

La' lüne cân virmiş iken virdi buseñ baña cân

La' lüni ey gonçe-leb ma' nide öpdüm râygân

352 [??]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lebüne medh ü senâ okımağıçün ey cân

Ağzını Hızır yudı âb-ı hayât ile revân

353 ' Amrî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nağş iderken la' lüni nağğâş-ı şun' ey dil-sitân

Âl beñ olmış yüzüne tamlamış bir kaçre kan

354 Hüsrev-i Pür-Sûz

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Zikr-i leb ü dehân-ı to tesbîh-i bî-dilân

Na' l-i süm-i semend-i to mihrâb-ı ' aşıkân¹⁸⁹

زکریب دہان تو تسبیح بی دلان
نعل سُم سمند تو محراب عاشقان

355 Cinânî Oldı Firdevsî-i Şânî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lebüni sāye-i haṭṭuñda emer hāḷḷ-ı cihān

Şehd alınmazdı eger olmasa tedbir-i duḡān

[14a]

320 Sürûrî Divanı, G 332/1, s. 331.

353 Amrî Divanı, G 80/1.

b: şun'] eşk, Amrî Divanı.

¹⁸⁹ "Senin dudağın ve ağzın zikri aşıkların tesbihidir. Senin atın toynağının nalı aşıkların mihrabıdır."

356 Bâkî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dilâ teng olsañ ol şîrîn-dehenden teng-i şekkersin

Lebi yâdına kıanlar ağılar iseñ kân-ı gevhersin

357 Şânî Beg Merhûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Leb-i cân-perverüñle güyiyâ 'İsî-i hoş-demsin

Senüñle zindedür hep mürde diller cân-ı 'âlemsin

358 Şadri-i Merhûm

mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn

Ey gönçe-dehen bûse içün va' de idersin

Yok yire hemân ağzumuza sükker ezersin

359 [???

[fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Ey şeker gerçi kim mükerrersin

Leb-i dil-dâra kıanda beñzersin

360 Şem'î-i Merhûm

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Ey leb-i şîrîn iñen gâyet de tatlu yârsın

Acılık görme cihânda kim şeker-güftârsın

356 Bâkî Divanı, G 347/1, s. 314.

b: lebi yâdına kıanlar ağılar iseñ] gâm-ı la' lin çeküp kıanlar yudarsañ, Bâkî Divanı.

360 Prizrenli Şem'î Divanı, G 132/1.

361 Hâzret-i Bâkî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Yâd ider lebleri yanında nebâtın adın

Var ise bilmez o şekker-dehen ağzı dadın

362 Şabri Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lebüne kand ezilürmiş şorup aldum haberin

Elüme girmeye mey gör nice anı emerın

*

* *

363 Fâtihî Fermâyed

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Hilmine bakup kılma taleb buse lebinden

Hak şaklaya 'uşşâkı halimün ğazabından

364 Emri-i Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dil ider buse taleb la' l-i şeker-bârından

N'eylesün öpmege anı alıma yârından

365 Kemâl Paşa-zâde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çün dehânuñ sırrını şordum mükerrer gönçeden

Didi kim yokdur bu râzı açmağa bizde dehen

361 Bâkî Divanı, G 374/1, s. 331.

b: şekker] şîrîn, Bâkî Divanı.

364 Emrî Divanı, G 402/1.

366 ‘Ulvi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Severem cân ile sen gönçe-dehānı çokdan

Ol Hudā haqqı ki var eyledi cânı yokdan

367 Fazlî-i Siyâh

mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ulün

Dehānuñ dem urur helvâ-yı terden

Haber virür lebün şîr ü şekerden

368 Emrî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Eyledüm vaşf-ı lebi kıandın o la‘l-i şîrîn

Haz̤ idüp didi şafâ üzre ‘aķideñ miskîn

369 Zâtî

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Âb-ı Hızr-ı la‘lüne mâ‘il olanlar olmasun

Aña cânlar virmeyen ‘âlemde dirlik bulmasun

370 Ğamî-i Kâzî-i ‘Acem

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Ey zi-yâd-ı la‘l-i şîrînet dehānem şekkerîn

ای زیاده لعل شیرینت دهانم شکرین
دی زو صف زلف منیت زبانه غبرین

368 *Emrî Divanı*, G 348/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

a: eyledüm vaşf-ı lebi kıandın] çeküp avurda biraz kıandı,, *Emrî Divanı*.

369 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

370 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

V'ey zi-vaşf-ı zülf-i müşkînet zebânem 'anberî¹⁹⁰

371 Revânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

'Aks-i la' lüñle zenehdānuñ senüñ ey nāzenîñ

Sîmden hâtemdür olmuş la' lden aña nigîn

372 Şadri

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâ'ilem la' lüñe bahşende-i cân olduğıçün

Khâ'ilem sözlerüñe rûh-ı revân olduğıçün

373 Ahî-zâde Birâderi Hüdâyî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şatayın varumı bûs-ı leb-i cânānum için

Ölmedin ben dahı bir hayr ideyin cânum için

[14b]

374 Zekerıyyâ Efendi Meylî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

La' lüñe kand öykünürmiş kaddüñe serv-i çemen

Dadı dalı var mıdur billâh ey şîrîn-dehen

¹⁹⁰ "Ey (sevgili) ki senin tatlı kırmızı dudağın hatırasıyla ağzım tatlıdır. Dün senin misk kokulu saçlarının vasfından dilim anber kokulu oldu."

371 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

372 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

373 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

374

Başlık: Hâzret-i Müftî Zekerıyyâ Meylîdür Maḥlaş Aña. (Derkenar)

375 Tûsî-i ‘Acem

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Zihî nûş-ı leb-i la‘ let hayât-ı câvidân-ı men

Be-dendân mîgiri leb-râ çi mîh‘âhî zi-cân-ı men¹⁹¹

زهی نوش لب علّت حیات جاودان من
بدندان میگری لب را چه میخوانی جان من

376 Şun‘î Fermāyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Söz götürmez haylî nâzûk-terdür ol şîrîn-dehen

ẖîl ü ẖâl itmek miyânında degül cāy-ı suhen

377 Emrî Fermāyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bü’l-‘aceb bir gonçedür bâğ-ı ruhuñda ol dehen

Yaprağı la‘l-i Bedaḥşân dānesi dürr-i ‘Aden

378 Figânî

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Virdüm dehân-ı dil-bere dil gâ‘ibâne ben

Miḫdâr-ı zerre görmedüm andan nişâne ben

¹⁹¹ “Senin kırmızı dudaklarından içmek benim ebedî hayatımdır. Ne hoş! Benim canımdan ne istiyorsun da dudağını dişinle ısıyorsun.”

377 *Emrî Divanı*, G 365/5.

a: bü’l-‘aceb bir] bir ‘acâ‘ib, *Emrî Divanı*.

b: dānesi] jālesi, *Emrî Divanı*.

378 *Mesihî Divanı*, G 60/1.

b: görmedüm] görmedin, *Figânî ve Divançesi*.

379 Kemāl-i H̱ocendī

[mef'ūlū fā'ilātū mefā'īlū fā'ilūn]

Āmed leb-i to bāz be-şad nükte-dār suhen

Şirīn hikāyetist ki gūyed şeker-suhen¹⁹²

آمد لب تو باز به صد نکته در سخن
شیرین حکایت که گوید شکر سخن

380 Zātī-i Merhūm

[fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn]

Piste-i bāğ-ı İrem dirsem 'aceb mi aña ben

Hey kıyāmet mā-ḥaşal dünyāda yokdur ol dehen

381 Nizārī

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Ḥadīş-i yār-ı şirīn-leb ne-künced der-dehān-ı men

Ki bāşem men ki nām-ı ū berāyed ber-zebān-ı men¹⁹

حدیث یار شیرین لب نه کج در دهان من
که باشم من که نام او برآید بر زبان من

382 [???

[fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn]

Būse cer itdüm sükūt itdi leb-i dil-dārdan

Ḥazẓum oldur kim dimişlerdür sükūt ikrārdan

383 Āzerī Fermāyed

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Didüm dadum alam mı ol leb-i şekker-feşānuñdan

Didi ey ḥaste-dil beñzer uşanduñ tatlu cānuñdan

¹⁹² "Yine de senin dudağın yüzlerce nükte ile konuşmaya başladı. Şekerin konuşması da güzel bir hikayedir."

¹⁹³ "Tatlı dudaklı sevgilinin sözü benim ağzıma sığmıyor. Ben kimim ki onun adını anayım."

384 ‘Azmi-zāde Hāletī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Geh oldum zinde la‘lünden geh oldum mürde gamzeñden

Ƙomadı hāşılı öldüm dirildüm ‘ışķuñı elden

385 Ünsi Rāst

[mütefā‘ilün fe‘ulün mütefā‘ilün fe‘ulün]

Çi hoşest ān tebessüm zi-lebet be-nāz kerden

Be-kirişmeḥā-yı şīrīn der-i ḥande-bāz kerden¹⁹⁴

همنوشت است آن تبسم ز لببت بناز کردن
بکرشمهای شیرین در خنده باز کردن

386 [???]

Her kes ki bīned ān la‘l-i ḥandān

Engüşt-i ḥayret gīred be-dendān¹⁹⁵

هر کس که بیند آن لعل خندان
انگشت حیرت گیرد بدندان

387 ‘Alī Çelebi Hınnālī-zāde

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Söyle didüm didi dil-ber yok durur bende dehen

Artuğ ibrām itmedüm gördüm çü yok cāy-ı suḥen

¹⁹⁴ “Nazlandığın zaman dudağındaki o gülümseme ne hoştur. Tatlı cilvelerle gülüş kapısını açmak (ne hoştur).”

¹⁹⁵ “Her kim ki o gülümseyen kırmızı dudağını görse dişi ile hayret parmağını ısırır.”

387 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

388 Emrî Çelebi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

N’ola ger söylemese kimseye ol gönçe-dehen

Dilemez kim lebine diş degüre sîn-i suhen

389 Kemâl

[mef‘ülü fâ‘ilātü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Tâ tûṭî-i leb-i to der-üftâd der-suhen*

Bord ez-dehân-ı teng-i to teng-i şeker suhen¹⁹⁶

تا طوطی لب تو در افتاد در سحن
برد از دهان تنگ تنگ شکر سحر

390 Cāmî

[mef‘ülü fâ‘ilātü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Rîzed lebet şeker be-ḥaṭ-ı sebz der-suhen

Ṭūṭî ki dîdeest bed in lisân şeker suhen¹⁹⁷

بست شکر بخت سبز در سحن
طوطی که دید است بدین لسان سحر

391 Hümâm Fermâyed

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Gönçe-i ḥandân fedâ yâded çü büğşâyî dehen

Âb-ı ḥayvânest ya leb cân-ı şîrînest yâ suhen¹⁹⁸

غنچه خندان فدایادت چونک لب
آب حیوانست یا لب جان شیرینست یا سحر

388 *Emrî Divanı*, G 347/1.

389 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁹⁶ “*Senin dudağının papağanı konuşmaya girince şeker zarfı senin dar ağzından söz aldı.*”

390 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁹⁷ “*Dudağın sözde yeşil hatta şeker koyacaktır. Papağan senin gibi böyle tatlı sözlü kimi görmüş ki?*”

391 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁹⁸ “*Ağzımı açtığın zaman gülümseyen gonca sana feda olsun. Bu (gülümseme) ölümsüzlük suyu mudur, dudak mı; tatlı can mı yoksa söz mü?*”

392 Şādık-ı Müderris

[*mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn*]

Yāruñ leb-i rengīnine teşbīh idelden

Ey dil başuma çıkdı benüm gonçe-i gülşen

393 Nüvīdī Çelebi

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Añlamaz sırr-ı dehānuñ 'ārif-i cān olmayan

Sözlerūñ feḥm eylemez merd-i suhen-dān olmayan

[15a]

394 Kemāl Paşa-zāde

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Kimse söz söyleş[e]mez la' l-i şeker-bāruñ ile

Kimse başa çıkamaz turre-i tarrāruñ ile

395 İshāk Fermāyed

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Söze gelse dehenūñ la' l-i şeker-bāruñ ile

Cān vire mürdelere lezzet-i güftāruñ ile

396 Mesîhî-i Merhūm

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Söyledi tūtî-i dil la' l-i şeker-bāruñ ile

Sen de qarşu görin āyīne-i ruhsāruñ ile

392 Beyit sayfanın alt kenarına yazılmıştır.

393 Beyit sayfanın alt kenarına yazılmıştır.

395 *Üsküplü İshāk Çelebi Divanı*, G 250/1.

396 *Mesîhî Divanı*, G 212/1.

397 'Atā Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cân çıkarken söge şol la' l-i şeker-bāruñ ile
Toymasun cân almayan lezzet-i güftāruñ ile

398 Veysī Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bahş iderse dostum ol la' l-i rūḥ-efzā ile
Söyleşür ṭab' um benüm ṭūṭī-i şekker-ḥā ile

399 Zātī-i Merḥūm

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Evşāf-ı leb-i dīl-beri şīrīn ü ter ile
Ey münşī-i nāzūk qalemün ney-şeker ile

400 Şīrī Çelebi Edirnevī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Söyle ey gonçe-dehen la' l-i şeker-bāruñ ile
Nic' olur ḥālümüz ol zūlf-i siyehkāruñ ile

401 Yahyā Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gonçe bahş itdi gülistānda leb-i cānān ile
Ağzına çaldı şabā ṭoldı dehānı qan ile

402 ‘Ālī Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

İmtizâc eylemeyince leb-i cānānum ile

İttiḥād idemedüm ḳābil olup cānum ile

403 Necatī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Lebün emdürseñe cān ile ḥaridār olana

Cān yidürmek gerek ey ḡonçe-dehen yār olana

404 Ḥaydar-ı ‘Acem

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ulün]

Leb ü dendān-ı ān meh bā-çi māne

Çü ḳandī ber-berenc-i dāne dāne¹⁹⁹

ب و دندان ان مه با چه مانه
چو قندی بربرنخ دانه دانه

405 İshāk Rāst

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Dilā vaḳt-i tekellümde naẓar ḳıl la‘l-i cānāna

Ne dürlü dürlü gevhler dizer gör rişte-i cāna

406 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey göñül çokdur sözüm ol la‘l-i şekker-bār ile

Girse tenhāda elüme söyleşürdüm yār ile

402 Gelibolulu Mustafa Ālī Divan II, G 1275/1.

¹⁹⁹ “O ayın (güzelin) dişleri ve dudağı neye benziyor? Sanki pirincin üzerine tane tane şeker serpilmiş.”

405 Üsküplü İshāk Çelebi Divanı, G 265/1.

406 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[15b]

407 Keyfî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Leb-i la' lüñ emeyin beng ile sükker yirine

Ağzuma alam anı khand-ı mükerrer yirine

408 Şun'î Efendiyyü'l-Müderriş

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

La' l-i rūḥ-efzāñı şun ' uşşāk-ı bî-cân ağzına

Düşmez ol ey gönçe-leb ağyār-ı nâ-dân ağzına

*

409 Zātî-i Merḥūm

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Şundı la' l-i nâbın ol şūḥ-ı cihānum ağzuma

Ṭuya düşmen diyü ammā geldi cānum ağzuma

410 Şîrî Çelebi Edirnevî

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Her kaçan şunsa leb-i la' lüñi cānân ağzuma

Şanuram ol dem gelür cismümdeki cān ağzuma

*

411 Nazmî Râst

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Meyl idersem cān u dilden n'ola la' l-i dil-bere

Mâ'il olur ehl-i dil cām-ı mey-i cān-pervere

412 Nevālî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Meyl idelden tıfl-ı dil cân ile la' l-i dil-bere

Şöyle zevkum var ki hergiz iştiḥā yok sükkere

413 Şafâ Virdi Dile Eş'âr-ı Şâfî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şiddet-i deyden gezend olmuş o nâzûk leblere

Hürmet itmez ey gül-i ra' nâ şovuk peygām-bere

414 Behiştî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Lebün kandı nice tatlu ise cânā şekerlerde

Vişālün va' desi çaḳ şöyle tatludur ḥaberlerde

415 Cāmî Ḥazretinün Nazmıdır

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Geh virüp ağzuma la' lün gāhî cânān almada

Muḫtaribdür ḥaste gönlüm cân virüp cân almada

416 Rindî Beg

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Meze düşme ezilüp la' l-i leb-i dil-dāra

Ey şeker başuñ içün tatluca ol bir pāre

413

a: gezend] göjend, *nüshada*.

414 *Behiştî Divanı*, Mh. 7/1d-e.

a: tatlu] şirîn, *Behiştî Divanı*.

417 Emrî Râst

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

O leb ki zâhir olupdur dehân-ı dil-berde

Enârdur ki ezel hâlk olındı şekerde

418 Vaşfî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

O la' l-i kandum almazmış beni bir kez zebânına

Dehânı tengdür nâmun meger şıgmaz dehânına

419 [???

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

N'ola emdürse lebin yâr hevâ-dâr olana

Çok 'inâyetler ider şâh emek-dâr olana

[16a]

420 [???

[mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün]

Büs-ı lebinde kâ'il olur dil cefâsına

Bal isteyen rızâ virür anuñ belâsına

417 *Emrî Divanı*, Kt. 366/1, s. 386.

a: dil-berde] dil-berden, *Emrî Divanı*.

b: hâlk] vaż' ; şekerde] şekerden, *Emrî Divanı*.

418 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

419 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

421 Emrî Çelebi

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Vir naqd-i cânunuñ leb ü hâli şafâsına

Almaz mısın 'aķide-i miski bahâsına

422 Celâl-i Merhûm

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Söylemez ol meh dilâ yokdur dehânı var ise

Şaķınur gözden görünmez mû-miyânı var ise

*

423 Lisânî-i 'Acem

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Lebet gâh[î] ħamûşî mühr ber-teng-i şeker beste

Zi-ĥ'âb-ı nâz-ı çeşmet fitnehâ ber-yek-diğer beste²⁰⁰

بیت کا خوشی مہر تنگ شکر بستہ
از خواب ناز چمت قشہا بر یک دیگر بستہ

424 'Ākifî-i Şirâzî

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Zi-şirîni lebâneş çun şeker ber-yek-diğer beste

Me-râ ez-ĥayreteş ħun pâre pâre ber-ciger beste²⁰¹

ز شیرین لبانش چون شکر بر یک دیگر بستہ
مرا از حیرتس خون پاره پاره بر جگر بستہ

425 Hüdâyi-i Merhûm

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Lebünle hem-dem olmışdur anuñ Firdevs bâğında

Daĥı ney şekkerün ħalmışdur ol lezzet dimâğında

421 *Emrî Divanı*, G 428/5.

a: Vir naqd-i cânunuñ leb ü hâli şafâsına] Vir naqd-i cânı Emrî leb-i ĥâl-dârına, *Emrî Divanı*.

²⁰⁰ “Dudakların suskunluk zamanında şeker zarfına mühür koymuş. Gözlerin naz uykusunda fitneleri birbirine bağlamış.”

²⁰¹ “Tatlı dudakları şeker gibi birbirine bağlanmış. Onun hayretinden benim ciğerimde kan kesik kesik olmuş.”

*

426 ‘Ārifī Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Şekerün her ne kadar başını kılsañ pāre

Ezilür kanda olursa yine la‘l-i yāra

427 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

Şeker irmek dilerse la‘l-i yāra

Ezerler kellesini pāre pāre

*

428 Şadākat Üzredür Eş‘ār-ı Şıdkī [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

Dehenün nokta mı didüm ey mäh

Didi *lā ya‘lemü’l-ğaybe illa’llāh*²⁰²

429 ‘Aṭāyī Hazret-i H̱āce Efendi [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Lebleri cānlar bağışlar her kaçan gelse söze

Cānlar alur bakıcağ ğamzelerin süze süze

[16b]

430 Şāhidī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Çeşme-i Hızr diyen cām-ı Sikender lebüne

Yaraşur āyineden top disem ğabğabuña

²⁰² “Gaybı ancak Allah bilir.”

431 Nizāmī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yiridür olsa laḳab cām-ı mürüvvet lebüñe

Yaraşur âb-ı mu' allak dir isem ğabġabuña

*

* *

432 [??]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebüñ aġzumda iken almaġa ivme anı

Şaluvirmek güc olur aġıza gelmiş cānı

433 Baba Ḥayrānī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dehān-ı yār bā-mā dūş remzī goft pinhānī

Ki men ser-çeşme-i âb-ı ḥayātem hīç mīdānī²⁰³

دەھان یار بامادوش رمزی گوت پنهانی
که من سرچشمه آب حیاتم هیچ میدانم

434 Maḳālī-i Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Görinen şanmañuz yāruñ dehān-ı gevher-efşānı

Girih-bend-i felek bend eylemişdür rişte-i cānı

²⁰³ “Dün gece sevgilinin ağızı bize gizlice bir sır söyledi ki; “Benim ölümsüzlük suyunun kaynağı olduğumu sen hiç biliyor musun?”

435 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şod āb ez-şerm-i mercân-ı lebet la' l-i Bedahşānī

Zi-reşk-i eşk-i çeşm-i men hacil yâkût-ı rummānī²⁰⁴

نَدَابِ از شرمِ در جانِ لبِ لعلِ بختانی
زِ رشکِ اشکِ چشمِ منِ جلِ یاقوتِ آتانی

436 Hāyālī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gören ağızunda benüm la' l-i leb-i cānānı

Didi bu haste-dilüñ ağızına gelmiş cānı

437 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Meclisde öperler diyü ol gönçe dehānı

Ben haste-dilüñ zerre kadar kalmadı cānı

438 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Sīmīn-bedenī serv-kađī piste-dehānī

Her vaş ki āyed be-dehānem bih ez-ānī²⁰⁵

سجینِ بدنی سرو قدِ پسته دِهانه
هر وصف که آید بدِ هانم به از آنی

439 Nev' i Şahşına Münhaşır Nev' i [fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü gitdi almaduk 'İsī lebüñden hazz-ı rûhānī

Be hey kâfir ya hiç mümkün degil mi haşr-ı cismānī

[17a]

²⁰⁴ “Bedahşan la' l-i, senin mercan dudaklarının utancından su oldu. Kırmızı yakut da benim gözyaşlarımın gıpta ettiği için utanıyor.”

²⁰⁵ “Gümüş bedenli, selvi boylu, fıstık ağızlısın. Ağzıma gelen bütün sıfatlardan daha üstünsün.”

440 Refîkî Fermâyed

[*mef'ülü mefâ'ilün mef'ülü mefâ'ilün*]

Dil nice ider yâ Rab vaşf-ı leb-i cânânı

Çün vâlih olur anı fikr eyleye cân anı

441 Şun'î Çelebi

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

İtdi leb-i būs ile ziyāfet dil ü cânı

Cân şoḥbetin itdün o perî ile nihânî

442 Remzî Efendi

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Ne emdük la'l-i cânânı ne çekdük sineye anı

Berîyüz cümle ḥazlardan ne cismânî ne rûḥânî

443 Emrî-i Merḥûm

[*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

Cihānda yok dehānının nişanı

‘Adem mülkine şal biñ revânı

442

Başlık: Nüşada beytin başlığı olarak öncelikle yanında “şah” kaydı bulunan “‘Āşık” şeklinde yazılmış ancak daha sonra bunun üzeri çizilmiş ve yanına “Remzî Efendi” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

443 *Emrî Divanı*, G 547/1.

b: biñ] eşk-i, *Emrî Divanı*.

444 **Zihni Kim Bālī Efendi Kām-yāb** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Cānum mı var ki öpmege añam dehānuñı

Bu kanda kaldı ağızuma alam zebānuñı

445 **Selmān-ı Vardari**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Eylerem terciḥ yāruñ la' l-i gevher-pāşını

Kağı taş katıysa ursun aña ḥātem başını

446 **Zamiri Beg**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Şormak ister ḥāşılı dil leblerüñüñ dadını

Bu meşeldür bal tutan cānā yalar barmağını

447 **Āzeri Fermāyed**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dil bu da' vīyi kıılır olmaya yāruñ deheni

İder ammā ki ḥilāfına şehādet suḥeni

448 **Maḳālī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Gördi birbirine düşdi leb-i şekker-şikenı

Çıkdı nāzüklik ile aralarından suḥeni

449 **Hâtemî Beg**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dile luṭf-ı suḥeni yāruñ açarsa deheni

Aldum ağzı ḥaberin dile düşüpdür suḥeni

450 **Ve lehu**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şol kadar teng imiş ol ḡonçe-i nāzük-deheni

Bundadur söz şıgamaz ağzına kılca suḥeni

451 **Nigārî Nakḡāş Ḥaydar Ğalaṭavî**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Lezzetine la' lünün beñzetedüḡün dadını

Başın ezduk şekkerün alduk lebünün dādını

452 **Mecdî Efendi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Söylenüp düşdüḡine dillere luṭf-ı suḥeni

Ṭarılup teng-dil oldu aña yāruñ deheni

453 **Yüzi Ağ Ola Şā' irdür Beyāzî** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Nigîn-i ḥâtem-i la' liyle ol şehün deheni

Musaḡḡar itse 'aceb mi memâlik-i suḥeni

[17b]

454 Emrî-i Merhûm

[mef'ulü mefā'îlū mefā'îlū fe'ulün]

Dirsem n'ola şîrîn deheninden leb-i yârı

Bir teng şekerden yaradupdur anı Bārî

455 [???

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Belā çekdi dil ağıza getürince leb-i yârı

Belāsuz bal olmaz iş bu miḥnet-ḥāne varı

456 İshāk Efendi

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Bize her dem söger yāruñ leb-i la' l-i şeker-bārı

Kim acırdı anı emmiş ya öpmiş olavuz bārî

457 'İşmet Fermāyed

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Lebî çun pâre-i kıand ü kadî çun ney-şeker dārî

Velî der-ḥande-i şîrîn ḥalāvet bişter dārî²⁰⁶

لمی چون پاره قند و قند چمن شکر داری
دل در خنده شیرین ملاوت بیشتر داری

458 Hecrî

[mef'ulü mefā'îlū mefā'îlū fe'ulün]

Yāruñ leb-i la' liyle baña lāle 'izārı

Rengîn görünür niteki şeftālū bahārı

*

456 Üsküplü İshāk Çelebi Divanı, G 310/1.

b: olavuz] olsavuz, Üsküplü İshāk Çelebi Divanı.

²⁰⁶ “Şeker parçası gibi dudağın ve şeker kamışı gibi boyun var. Ama tatlı gülümsemede (şekerden) daha tatlısın.”

459 Ğıyāṣī Rāst

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

La' lünde zāhir oldı Mesîhâ eşerleri

Nuṭṭuñdan irdi cānuma ihyā haberleri

460 Himmeti-i Za'im

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Būs-ı la' li hevesi itdi 'adem niçeleri

Qanda qaldı deheni kendü görünmez o perî

461 Aḥmed Paşa

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i la' linüñ açup hokḳa-i yāḳūt-ı teri

Şıdı bir ḥande-i şîrîn ile dürr ü güheri

462 Zātî-i Merḥūm

[mef̣̌ ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ben qanda müşābih dimişem la' lüne qandı

Şu gibi getür aña revân içeyin andı

463 Ḥasbî Efendi

[mef̣̌ ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Teşbîh idemez dil lebünññ şehdine qandı

Devlet anuñ ey şeh ki lebünñ şehdine qandı

*

464 Enverî

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Vaşf-ı dehenüñ eyler iken bendeñ efendi

Ol lezzet ile işidenüñ ağzı şulandı

465 Enverî Râst

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn*]

Biñ kerre yok diseñ emer in la' lūñ ey perî

Bir kerre himmet eyler ise gayb erenleri

[18a]

466 Hâkîr

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Vaşf-ı la' lūñ şöyle şîrîñ itdi kim güftārumı

Hep eḥādîs-i meşāriḳ şandılar eş' ārumı

467 Âhî Râst

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Leblerüñ yād idicek cismümüze cān geldi

Gönül abdālî yitiş tekyeye ḳurbān geldi

*

468 Müdāmî

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Leblerüñ emsem didüm ol dil-bere emmā didi

Kimseye bu sırrı ifşā eyleme ammā didi

*

464 *Enverî Divanı*, G 270/1, s. 107.

b: olavuz] olsavuz, *Enverî Divanı*.

465 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

469 Zātī-i Merhūm

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Dehenūn yādına dil bir niçe eş‘ār didi

Anı kim gördi ise Maḥz[en]ü’l-esrār didi

*

470 Cemālī-i Merhūm

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Lebine beñzeyimezsın didüm pālūde ter düşdi

Sözün gūş itdi şehdūn başına zenbūrlar üşdi

*

471 Şevķi

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Ḥayāl-i la‘l-i cān-baḥşuñla cān tenden revān çıķdı

Ben ağlayayın ağlarsam evimden iki cān çıķdı

472 Zihni Efendi Bağdādī

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Bu gice subḥ olunca düşmedi dilden lebūn zikri

Ezān vaktine dek ḥātırdı idi kāmētūn fikri

[18b]

473 Ḥazret-i Sultān Murād

[mef‘ulū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn]

La‘lūnden aldı āl ile ğonçe tarāveti

Sūnbül saçuñda buldı bu deñlü leṭāfeti

*

472

a: Mısraının son kelimesi önce “fikri” şeklinde yazılmış daha sonra bunun altına “zikri” şeklinde düzeltilmiştir.

474 Sipāhī ez-Taşavvuf

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Leb-i cān-baḥş ile günden güne arturduñ iḥyāyı

Senüñ i‘ cāz-ı la‘ lüñ indürür āḥir Mesīḥāyı

475 Ve lehu

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Dem olmaz kim lebüñ aṇdurmasa iḥyāda ‘İsiyi

Unutdurdı yedüñ el-ḥaḳ yed-i beyzā-yı Mūsīyi

476 Behiştī Fermāyed

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Leb-i la‘ l-i ḥabībümnden görüpdür ‘ilm-i iḥyāyı

Yiridür medḥ ile göge çıkarsalar Mesīḥāyı

477 Şeyḥī Tayyib-zāde

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Kelām-ı la‘ l-i rūḥuñ şimdi söylemez Mesīḥāyı

Olan rūḥ-ı kelāma vāḳıf añlar hep bu ma‘ nāyı

477

a: Mısra önce “O la‘ l-i rūḥ-baḥşuñ şimdi söyletmez Mesīḥāyı” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarında “Kelām-ı la‘ l-i rūḥuñ şimdi söylemez Mesīḥāyı” şeklinde düzeltilerek yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

478 **Yaqīnī Rāst**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Az mıdur yohsa bahā-yı leb-i la' lüñ çok mı

Be hey āfet biricik söyle ya ağzuñ yok mı

*

479 **Zeyrek Fermāyed**

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

İ' cāz-ı Mesīhā leb-i cānānda bulındı

Gökde arayup bulmaduğum anda bulındı

*

480 **Necātī Rāst**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ağzuñuñ zerrece yok çünki vefā-dārlığı

Birdür ey dost anuñ yoklığı vü varlığı

[19a]

481 **Fevrī Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Halāvet bahşin eylerken lebiyle khand ceng itdi

Cihānı sükkerüñ başına la' l-i yār teng itdi

*

478

Başlık: Önce “Behiştī Fermāyed” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzerine “Yaqīnī Rāst” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

482 Selmān Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān ne-dāred bī-leb-i şīrīn-i cānān lezzetī

Bī-' azīzān nīst ' ömr-i nāzenīn-rā ' izzetī²⁰⁷

جان ندارد بى لب شیرین جانان لذت
بى عزیزان نیست عمر نازنین را عزت

*

483 Aḥmed Paşa

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ağzuma şöyle ḥalāvet virdi la' lūñ şerbeti

Kim zebān-ı ḥāmeyi şakḫ itdi sözüm lezzeti

*

484 Emīrī-i Sādāt

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mısr-ı ruḥında lebleri yāruñ şeker yüki

Dür dişleri ḳaṭarı begüm bir güher yüki

*

485 Faşihī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Midḥat-i la' lūñ dehānumda şehā müller gibi

Vaşf-ı ḥālūñ düşmez ağzumdan ḳaranfüller gibi

[19b]

486 Bāḳī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳāfī bir şīrīn-suḥen la' l-i şeker-bāruñ gibi

Ḳanda gördi tūṭī bir āyīne ruḥsāruñ gibi

*

²⁰⁷ "Sevgilinin tatlı dudağı olmadan canın hiç tadı yok. Sevgililer olmadan nazlı ömrün hiç bir değeri yok."

487 Zātī-i Pīr

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Cānum alursa dil-berimūñ ḥasret-i lebi
Şīrīn-dehenler eylesün aşum muḥallebi

488 Ve lehu

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Gel tatlu tatlu zīkr idelüm ol şeker-lebi
Hemşīresi durur anuñ ey dil muḥallebi

489 Cāmī-i Şānī Şānī-i Cāmī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilün]

Ol mehūñ gūyā leb-i la' liyle ṭob-ı ğabġabı
Sīmden bir ḥoḳḳadur ḳonmıñ aña dil-ber lebi

*

490 Hüdāyī

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Her kim özini la' lūñ ile hem-dem eyledi
Esrār-ı ğayba niçe dili maḥrem eyledi

[20a]

[20b]

[21a]

BU MECLİS OL KEMÂN-EBRÛLARUÑ TÎR-Î CEFÂSIDUR

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

[21b]

491 **Zāṭī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridūr** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her ne dem kim cānumı bir tīrden cānān aña

Cān atar karşı çıkar bir ok atmaz bu cān aña

492 **Başıṛī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kirpigün sihr okları ebrūlarındur yay aña

Bir benüm gibi belā-keş uğrar ise vay aña

493 **Muḥibbī Ḥazret**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kaşlarıñ yayını kur kim cān olur kurbān aña

Tīr-i ğamzeñ gizle kim lāzım degül peykān aña

[22a]

494 **Necātī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tīrūñ oklarını yağdur rāḥat-ı cāndur baña

Anlarıñ zaḥmıyla ölmek ḥāb-ı bārāndur baña

495 **Ḥayālī**

[*mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün*]

Ol deñlü atdı cevır okın ol kaşı yā baña

Raḥm eyler oldı şimdi belā vü kazā baña

496 H̄ayretī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i ğamzeñ dostum sehm-i sa' âdetdür baña

Her ne kim senden gelür ' ayn-ı ' ināyetdür baña

497 Yahyā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-ı tīrūñ kim nigārā rāḥat-ı cāndur baña

Ḍarb-ı şemşirūñ şanasın āb-ı ḥayvāndur baña

498 Şihābī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nīze-i tīrūñ ne iş geçdügin ey dil-ber baña

Yaram ağzından dil alsun ğamzeñi gönder baña

499 Sa' yī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Atmağa ğam oqların ḳaddüm kemān oldu baña

Ḳavs-i menzilgāhı gönlümde nişān oldu baña

500 Fiğānī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir kemāndur dostum ol ḳaşlaruñ mūyı baña

Kim urur cān u dile bir demde biñ tīr-i cefā

501 Muḥibbī Ḥazret

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

S̄inem nişāne eyledüm ey ıaşı yā saña

Bu nev' ile ola ki olam āşnā saña

502 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Baḥşdür faẓl ile t̄ir-endāz olan gelsün baña

‘Işķ eri ser-dāriyam işte kitābum oķ u yā

[22b]

503 Zārīfī Mu' ammā be-Nām-ı Ferruḥ

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

T̄ir-i cefānu göndürelı bendeñi şehā

Bağrum delinüp oldu ıadüm yā gibi dü-tā

504 Emrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

T̄ir-i müjgānuñ gelince s̄ineme ey ıaşı yā

Bī-gümān bu ıāmetüm oldu kemān gibi dü-tā

505 Ḥaķır

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

T̄ir-i ğamzeñ baña göndür bir naẓar ey ıaşı yā

Ceng idem ğam 'askeriyle ıaddüm olunca dü-tā

506 ‘Azîzî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Dil virelden nâvek-i müjgânuña ey kaşı yâ

Cânuma kâr itdi peykân-ı ğam-ı derd ü belâ

507 Mu‘ammâ-yı Re‘yî Birâder-i ‘Ulvî be-Nâm-ı Söhrâb(?)

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ĥâke şancılmış göricek tîrûni ey kaşı yâ

Dûd-ı âhum diñmedi andan kıoparmayınca tâ

508 Ferâhî-i Dervîş

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Ĥadeng-i ğamzeñ olupdur egerçi tîr-i belâ

Ĥazâ kemânı degül mi efendi kaşuñ yâ

509 Hümâyûn Şâh

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bes ki mîsâzed felek ber-cân-ı men tîr-i belâ

Murğ ne-tevâned zi-sehm-i ân perîden der-hevâ²⁰⁸

بس که میسازد خلک بر جان من تیر بلا
منع نتواند رسمم آن پرین در هوا

510 Fehmî-i Şaruhanî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Kirpigüñ tîr-i ĥazâ çeşmüñ dahı âfet belâ

Ey kemân-ebrû bulardan kıurtulur mı kimse yâ

²⁰⁸ “Feleğin benim canıma attığı bela oklarının çokluğundan kuşlar havada uçamıyorlar.”

511 [???

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Ey ẓaddi elif ġamzesi peykān u ẓaşı yā

Yā eyledüğün ẓaddümi bilmez misin āyā

512 'Ārif

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Yā ẓaşıñ tiriyle cānā ẓāmetüm oldı dü-tā

Fūrḡatūnde çekmedük bir bār-ı ġam mı ẓaldı yā

[23a]

513 Dehkī

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Zi-bīm-i tīr-i āhem çerḡ-i gerdān der-dil-i şebhā

Siper ez-meh be-ketf āred zirih pūşed zi-kevkebḡ²⁰⁹

زیم تیر آهم خرج کردان در دل شجا
سپر از مه کتف ار در ره پوشد ز کوکبها

514 Emīr Zinde

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Ger ḡadengī ber-dil āyed z'ān kemān-ebrū me-rā

Mūnisi bāşed be-zīr-i ḡāk der-pehlū me-rā²¹⁰

گر خدنگی بردل آید ز آن کمان ابرو مرا
مونی باشد برین خاک در پهلوی مرا

²⁰⁹ “Gece feleğın gerdanı, ah oklarımın korkusundan ayı omzuna kadar kalkan olarak almış ve yıldızlardan zırh giymiş.”

²¹⁰ “Eğer o yay kaşlıdan benim gönlüme akçakavak oku gelse, yerin altındayken yanımda o ok arkadaşım olacaktır.”

515 Hümâyûn Şâh

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Sâhtem der-sîne câ tîrân-ı ân dil-dâr-râ

Bâyed ez-âhen dilî cevr ü cefâ-yı yâr-râ²¹¹

ماختم در سینه جان دلدار
باید از این دے جور و مبادی یار

*

* *

516 Hüdâyî

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Oķuñ göndür dile bârî cefâlar eyleme cânâ

Dil ü cânı münâsib midür almak şöyle meccânâ

517 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Müjeñüñ tîrine sînem siper olsun cânâ

Ben yine şakların ey kaşı kemân anı yâ

[23b]

518 Hayâlî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ey kaşuñ biñ yâ çeküp atmakda sehm-endâz-ı hûb

Tîr-i gamzeñ ehl-i derd içinde Maḥbûbü’l-Ḳulûb

²¹¹ “Göğsümde o sevgilinin oklarına yer yaptım. (Çünkü o) sevgilinin zulüm ve sitemine demirden bir gönül olmalı.”

516 Hüdâyî Divanı, G 60/1, s. 58.

b: meccânâ] muḥibbânâ, Hüdâyî Divanı.

518 Hayâlî Divanı, G 25/1, s. 97. Beyit, Hayâlî Divanı’nda şu şekildedir:

Ey kaşın pek ya çekip atmakda sehm-endâz-ı hûb

Tîr-i kaşın pek ya çekip atmakda sehm-endâz-ı hûb

519 Şihābī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i ğamzeñ baña degmez mi ki didüm ey habîb

Ol kaşı yâ didi luḡfindan kayurma yâ naşîb

520 Cemālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bulınmaz güm olur tîri o şāhuñ sînede bî-reyb

Ḥadengi ol kaşı yānuñ şanasın oldu sehmü'l-ğayb

521 Kınalı-zāde 'Alī Çelebi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Her tîr-i ğamze kim kaşuñ atdı kemān olup

Kaldı dil-i şikestede hâṭır-nişān olup

*

522 Kemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i müjgānuñ delüpdür sînemi āy āftāb

Çeşm-i cellāduñ kılur her gün gönül şehrin ḥarāb

*

* *

[24a]

523 Necātī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ğamzeñ oḡını gāh dile gāh cāna at

Ey kaşları kemān iki başdan nişāna at

524 İshāk

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

İç kabzadan müjeñ okını toğrı cāna at

Ey kaşları kemān beni gözle nişāna at

*

525 Selmān

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tīr-i ḥadeng-i ğamzeet ez-cān-ı mā güzeşt

Ber-mā zi-ġamze-i to ne-güyem çehā güzeşt²¹²

تیر خذتک غزوات از جان ما گذشت
بر ما ز غزه تو گویم چها گذشت

*

526 Riyāzī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīne-i men siper-i tīr-i kemān-ebruīst

Dilem āşufte-i ġīsū-yı perişān-müyīst²¹³

سینه من سپر کمان ابرو یست
دلم آشفته کیسوی پریشان یست

[24b]

527 Nesīmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çi tīr boved ki çeşim-i to ez-kemān endāht

Gehī nişāne-i dilhā-yı 'āşīkân endāht²¹⁴

چه تیر بود که چشم تو از کمان انداخت
گر نشانه دل های عاشقان انداخت

²¹² “Yan bakışlarının akçakavak oku benim canımdan geçti. Senin yan bakışlarından bize neler geçtiğini söyleyemem.”

²¹³ “Göğsüm bir yay kaşlının oklarının kalkanıdır. Gönlüm ise bir dağınık saçlının zülfünün perişanıdır.”

²¹⁴ “Senin gözlerin, âşıklarının gönlünün nişanesine kaş yayından öyle bir ok attı ki...”

528 Kātibī

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Yārem be-tir-i ğamzei ciger pāre pāre sāht

Her pāre-rā be-ter-i dīger pāre pāre sāht²¹⁵

یارم بتر غزه چکر پاره پاره ساخت
هر پاره را بتر دیگر پاره پاره ساخت

529 Muhteşem

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ġamze ger kuvvet-i hüsnet dü kemān sāhteest

Pîş-i tîret dü dil imrüz nişān sāhteest²¹⁶

غزه گرفت حسنت دو کمان ساخته است
پیش تیرت دو دل امروز نشان ساخته است

*

530 Selmān

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Bāz cānem hedef-i tîr-i kemān-ebrūyîst

Ki kemān-ı ğam-ı ıışkeş ne be-her bāzūyîst²¹⁷

باز جانم هدف ترکمان ابرویست
که کمان غم عشقش نه بهر بازو نیست

[25a]

531 Rāzī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Zahm-ı tîr ile beni ol kaşı yā ger kılsa yād

Çağırurlar cān u dil qarşulayup zahmuñ ziyād

532 Başiri

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Sīneme bir tîr urduñ eyledüñ zahmın ziyād

Āciz iken ol hadeng-i zahm ile ben nā-murād

²¹⁵ "Sevgilim yan bakış okları ile ciğerimi parça parça etti ve her bölümünü de paramparça etti."

²¹⁶ "Yan bakışların eğer güzelliğini güçlendirerek iki yay yaptıysa bugün oklarının önünde iki gönlü nişane yapmıştır."

²¹⁷ "Yine de canım, bir yay kaşlının okuna hedef oldu ki onun aşkının gam yayını her kol çekemez."

533 Hümâyûn Şâh

[mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Her tîr ki zed ber-dilem ân Tork-i perî-zâd

Cân na're ber-âvered ki dest-i to marîzâd²¹⁸

هر تیر که زد بر دلم آن ترک پر زآد
جان نره بر آورد که دست تو مرزآد

534 [??]

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Hoşem bâ-zaḥm-ı ân tîrî ki ez-şast-ı to miâyed

Me-kon taḫşîr der-kârî ki ez-dest-i to miâyed²¹⁹

خو شتم باز هم آن تیر که از شست تو می آید
مکن تقصیر در کاری که از دست تو می آید

535 Sâ'ilî

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Ne her zaḥm-ı dilem peykân-ı ân ebrû kemân dâred

Ki behr-i zaḥm-ı dîger âb-ı ḥasret der-dehân dâred²²⁰

نه هر زخم دلم پیکان آن ابرو کمان دارد
که بهر زخم دیگر آب حسرت در دهان دارد

536 Ğaffâr

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Reşkem âyed rence ber-dilhâ ḥadeng-i yâr kerd

Tîr-i û ber-ğayr-ı ḥod rev ber-dil-i men kâr kerd²²¹

رشم آید رنجه بر دلها فزنت بار کرد
تیر او بر غیر خود رو بردل من کار کرد

²¹⁸ "O peri gibi güzel Türk'ün gönlüme attığı her okta can, "Aman elin kaymasın!" diye bağıırıyordu."

²¹⁹ "Senin parmağından çıkan okun yarası ile mutluyum. Elinden gelen bir işi esirgeme."

²²⁰ "Gönlümün her yarasında o yay kaşlının temreni var ama yine de her yaranın ağzında hasret suyu var."

²²¹ "Sevgilinin oku gönüllere eziyet verdi, bunu kıskanıyorum. O, okunu başkalarına attı ama benim gönlüme saplandı."

537 Hüsrev

[*mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün*]

Tā ġamze-i ħün-riz-i to qaşd-ı dil-i mā kerd

Bî-çäre dilem-rā hedef-i tîr-i belâ kerd²²²

تا غمزه خور زیر تو قصد دل ما کرد
بیچاره دلم را هدف تیر بلا کرد

[25b]

538 Halife

[*mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün*]

Be-dil tîrî ki ân ebrû-kemân zed

Bahâne dîgerdâd ammâ be-cân zed²²³

بدل تیری که آن ابرو کمان زد
بهانه دیگر داد اما بجان زد

539 [???

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Tîr-i ân ebrû kemân k'ez-seng-i ħārâ bûğzered

Devletî bâşed eger nîz ez-dil-i mā bûğzered²²⁴

تیر آن ابرو کمان کز سنج خار بار بگذرد
دولتی باشد اگر نیز از دل ما بگذرد

540 [???

[*mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*]

Nişân-ı tîr-i to der-ĥâne-i kemā[n] dādend

Murād-ı mā be-^ʿaceb ĥâne-i nişân dādend²²⁵

نشان تیر تو در خانه کما دادند
مراد ما معجب خانه نشان دادند

²²² “Senin kan döken yan bakışların benim canıma kasdedince zavallı gönlümü bela okuna nişane etti.”

²²³ “O yay kaşlının yüreğime attığı ok, başka birini bahane ederek atılmıştı ama benim canımı vurdu.”

²²⁴ “O yay kaşlının okları en sert taştan geçer. Eğer gönlümüzden geçse bize bir varlıktır.”

²²⁵ “Senin okunun (kirpiğin) nişanını yay (kaş) evinde dediler. Bizim muradımız olarak ne acayiplikler evi olarak gösterdiler.”

541 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ber-dilem her tîr kân Tork-i kemân-ebrû keşüd

Tâ zened tîrî diger goftem ki in k'ân boved²²⁶

بردم هر تیر کان ترک کمان ابرو کشود
تا ز نذ تیری در گفتم که این کانبود

*

542 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Z'ân kemân-ebrû dil-i men der-ṭabīden nîz ḥored

Hemçü ân murgî ki der vaqt-i perīden tîr ḥored²²⁷

زان کمان ابرو دل من در طبعیدن نیز خورد
همچون مرغی که در وقت بریدن تیر خورد

*

543 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ān dü ebrû ki ber-ân 'ârız-ı mehveş dâred

Dü kemānest ki peyveste der-âteş dâred²²⁸

آن دو ابرو که بر آن عارض مهوش دارد
دو کمانست که پیوسته در آتش دارد

*

* *

[26a]

544 Ḥayālî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tîrin kaçan nişāna ol ebrû-kemân atar

Aña nişāne olmağa 'uşşāk cān atar

²²⁶ "O yay kaşlı Türk bütün okları gönlüme attı. Başka bir ok atacağında dedim ki bu o olacaktır."

²²⁷ "Benim gönlüm çırpınırken, uçarken okla vurulan kuş gibi, o yay kaşlıdan mızrak yedi."

²²⁸ "(Sevgilinin) ay yüzündeki o iki kaşı sanki daima atış hâlinde olan iki yaydır."

545 Merdümî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gördi o kaşı kemān ğamzeñi her dem söz atar

Tirger tirün anuñçün yüzine egri bakar

546 Zātî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ne dem kim şehir-i şadra tîrini cānān atar

Cān aña karşı çıkar bir ok atım yir cān atar

547 Şadri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bakış ile sîneye tîrin kaçan cānān atar

Aña bir gezden nişān olmağa 'ālem cān atar

548 Yahyā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Āşıkuñ almağa cānın tîr kim cānın atar

Ol hadengün üstine bî-çäre 'āşık cān atar

549 Şādık Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i ğamzeñ gelse görmez çeşm-i ter

Çün *izā cā 'e 'l-każā 'amye 'l-başar*²²⁹

²²⁹ “Kaza gelince göz görmez olur.”

550 **Zihni Efendi Bağdadi**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Tîrin ne dem ki hâke ol ebrû-kemân atar

Toprağa düşmeye diyü 'uşşâk cân atar

[26b]

551 **Zarifi Efendi**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Tîr-i dil-dûzuñı rûhum baña tek sen gönder

Cânum üzre kılayum sine-i şad-pârede yer

552 **Şun'î**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Dil-i pür-zahmuma gel ey kemân-ebrû oğuñ gönder

Uçur luţ ile mektûb-ı hüma-bâl ü hümayûn-per

553 **Yetim 'Ali Çelebi**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Sîneye tîrûñ iderken ey kemân-ebrû güzêr

Bir yürek mi var diye kimüñ kanadıyla uçar

554 **Şun'î**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Tîr-i âhum ger felek pülâd ola eyler güzêr

Ol cefākāruñ dil-i senginine itmez eşer

555 Nāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i müjgānı nigāruñ cānuma işler geçer
Korķaram incitmege zîrā ki ğāyet ter geçer

556 Zārīfī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i ğamzeñ ey kemān-ebrū senüñ cāndan geçer
Kim saña göñlin virürse başdan cāndan geçer

557 Tab'ī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîr-i ğamzeñle iki zaḥm urasın sîneme ger
Ey kaşı yā baña eylersin iki gözle nazar

558 Kābili-i Hākīr

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîrüñ ey kaşı kemān geçdi dile çok işler
Öldürür bendeñi āḥir o kıya bakışlar

559 Zihnī Efendi Bağdādī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāvek-i müjgānı gāhī sîneden eyler güzër
‘Āşık olmak ol kemān-ebrūya göñlümde geçer

560 İshāk

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ġamzeñ begüm oķ atmada ehl-i hūner geķer

Na' l-i hilāl ü ŧiŧe-i mihri deger geķer

[27a]

561 Sırrī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dile her tır ki urur dā'im oñulmaz işler

Geķer ol ġamze-i hūnī baña yavuz işler

562 Zātī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dil müjeñ oķlarına sīne ıtutar

Vara merdın yüregi miŧl-i siper

563 Bākī

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Sīnesin tırūñe ıtutardı siper

Göbegin kesdüġinde āhenger

564 Ümīdī

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Eyledüñ tır-i yāra sīne siper

Ey dil ammā içüñ bilür ne ķeker

565 Cāhī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ġamzesi tīrine yāruñ sīne eylerdüm siper

Pāy-dār olsa eger bir ān kılmasa güzer

566 Dehkī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Çun zi-pīş āyed be-tīreş ger qafā bendem siper

Tā ne-yāyed nūk-ı peykāneş ez-ān sūzen güzer²³⁰

چون زپیش آید به تیریش کرفا بندم سپر
تا نیاید نوک بیکانش از آن سوزن کذر

567 Hüdāyī

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Kaşuñ kemānı kaçan ġamzeñ oqlarını seper

Kazāya uğraya kim sīne eylemezse siper

568 'Ubeydī

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Ĥadeng-i ġamzesi sīnemde nişāne arar

O kaşı yā beni öldürmege bahāne arar

569 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Tīr-i āhumdan felek ĥavf itdi gördi tīz geçer

Eyledi mihr ile māhı kendüye iki siper

²³⁰ "O önümünden geldiği zaman onun oku bu iğnenin geçebileceği küçük gözden ok ucu gelmesin diye kalkanımı arkama bağlıyorum."

568

a: sīnemde] sīnesinde, nüshada.

570 **Ferrūhī-i Bursevī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tirüñe sine mi tutardı siper
Yüregi olmasa demürden eger

571 **Li-muḥarririhī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemān-ebrū elinden bir kez āh itsem eger
Tir-i āhum ey felek pūlāddan k̄at k̄at geçer

572 **Ḳabūlī Raḥime'llāhū ' Aleyh**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beni gördükçe müjeñ ey kaşı yā tır çeker
Hışm idüp ğamzelerün üstüme şemşir çeker

573 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil-i hūnünün o tır-i müje dem-sāzı geçer
Nize-i ğamzesinün ' aşıkına nāzı geçer

[27b]

574 **Ḥuffī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kirpigi tır-i k̄azā vū k̄aşıdur k̄avs-i k̄ader
Ne zırh k̄atlanur ol tīre ne cevşen ne siper

570 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

571 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

572 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

573 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

575 **Yahyā-yı Merhūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Müjeler tîr-i belâ kıavs-i kıazâ ebrûlar

Âdemi nice helâk eylesesün meh-rûlar

576 [??]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sîne ğamzeñ okını cân u cigerden güniler

Dîde izûñ tozını nûr-ı başardan güniler

577 **Vâsi'î-i 'Alî Çelebi**

[mef' ulü fâ' ilātün mef' ulü fâ' ilātün]

Kaşuñ kemânlarıyla ğamzeñ kim ata oklar

'Uşşâkı sînesinde sihr ile bir bir oklar

578 **Kemâl-i Zerd**

[mef' ulü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ebrûlaruñ kemânlarını yine kıurdılar

Beñzer yataklarında yatur âhû gördiler

579 **Âhî**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Oklaruñ cân almağa tîgüñle yoldaş oldılar

Sînelerde kıan yalaşdılar kıarındaş oldılar

580 Refîkî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Her kaçan ğamzeñ okın sinede mihmân eyler

Şevğden cânını dil kıavsüne kıurbân eyler

581 Muḥlişî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Görenler tîr-i ğamzeñ dilde ey kaçı kemân yir yir

Şanurlar nâvek urmış şişeye bir pehlevân yir yir

582 Necâtî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Biñ şayd idince yayını bir pehlevân aşar

Kaşuñ bu resme gün başına bir kemân aşar

583 Ve lehu

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Kaşuñla kirpigüñ elbette cânı gözlerler

Şan iki atıcılardur nişanı gözlerler

584 Zâtî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Kirpiklerüñ ki bir okı yüz cāna şatdılar

Biñ cāna giçecek okı yabana atdılar

[28a]

585 Mesîhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çün dile kirpikleründen tîr-i bî-pâyân yağar

Âsmân-ı sîneden yağmur yirine kan yağar

586 'Ulvi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Çaddüñ gamıyla çaddini şol kim kemân ider

Âh oklarına kalb-i 'adüyü nişân ider

587 Çâkerî

[müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün]

Dest-i cefâyıla şu kim kâmetümi kemân ider

Tîr-i cefâya her nefes cân u dili nişân ider

588 Şihâbî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çaşıña gamzeñ kaçan yâ çekmegi ta' lîm ider

Atılır ok gibi cân kendin aña teslîm ider

589 Ve lehu

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Çaşıñ gamıyla cânâ çaddüm kemâna beñzer

Çamzeñ okına karşı sînem nişâna beñzer

590 Hâzret-i Bâkî

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Bir ân içinde ğamzeñ okı niçe kıan ider

Dil cân evinde şaklayup anı nihân ider

591 Yahyâ

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Bîgâne oldu şimdi müjeñ gibi cāna tîr

Țoķınmadın geçer yine ben bî-nişāna tîr

592 Mu'ammā be-Nām-ı Aḥmed

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Olmasun mı ya gibi ḥamı(?) her ṭarafumda bir tîr

Şûret-i ḥāke naḫar eylemez ol māh-ı münîr

593 Semā'î

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Kendüyi ney ki atar ikide bir ortaya tîr

Arķalansa yiri var yāra ṭayanur şemşîr

[28b]

594 Merāmî

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Tîrũñũñ ey ḫaşı yā cāy-ı ḫarārı dildür

Sîne meydānı ḫapuñdan ok atım menzildür

595 **Ṭabʿī**

[feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

Nāme-i mihr ü maḥabbet güzelüm tırüñdür

Ḳatlüme hüccet-i ḳāṭiʿ ise şemşirüñdür

596 **Refīkī**

[mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün]

Ḳaşuñ ki rāst ğamzeñ oḳınuñ kemānıdur

Sīnem daḥı siper gibi anuñ nişānıdur

597 **Āftābī**

[mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün]

Hedef olmak müjeñ tırine cān devlet nişānıdur

Benüm gibi velī ḥākīnün ol devlet ne şānıdur

598 **Fevrī**

[mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün]

O tır-endāz-ı tırüñ kim ḳaşı müşğīn kemānıdur

Dil-i ḥākī ḥadeng-i hecrinün çoḳdan nişānıdur

599 **Ḥazret-i Muḥibbī**

[mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün]

Dil sīnem içre ğamzeñ oḳına nişānedür

Dil-ber cefālar itmege taʿlīm-ḥānedür

600 Revānī

[*mef̣̌ ūlū fā̌ ilātū mefā̌ ilū fā̌ ilün*]

Meyli bu gön̄lümün̄ çün o qaşı kemānadur

Bildük maḥabbet oḳına bu dil niṣānedür

601 Hūdāyī

[*mef̣̌ ūlū fā̌ ilātū mefā̌ ilū fā̌ ilün*]

Tīr-i belāsı meyli bu ben baḡrı ḥūnadur

Zīrā ki qaşdı hep anuñ ehl-i derūnadur

[29a]

602 [??]

[*fā̌ ilātün fā̌ ilātün fā̌ ilātün fā̌ ilün*]

Cānı ḳurbān itdüren ʿuṣṣāḳa qaşuñ yayıdur

Ey güneş yüzlü qaşuñ beñzer ki ḳurbān ayıdur

603 Şunʿī

[*fā̌ ilātün fā̌ ilātün fā̌ ilātün fā̌ ilün*]

Baṇa ṭūmār-ı maḥabbet ol nigāruñ tīridür

Boynuma ey dil ḥamāʾil ṣafḥa-i ṣemṣīridür

604 ʿAmrī

[*mef̣̌ ūlū mefā̌ ilū mefā̌ ilū fẹ̌ ūlün*]

Sīnem ki ṣehā ḡamzeñ oḳınuñ siperidür

Yir yir görinen dāḡlarum āyīneleridür

601 *Hūdāyī Divanı*, G 94/1, s. 76.

604 *Amrī Divanı*, G 16/1.

b: dāḡlarum] dāḡlar, *Amrī Divanı*.

605 Emrî

[mef̣'ulü mefā'îlū mefā'îlū fe'ulün]

Âhum okınuñ çerhi ki çerhî siperidür

Meh âyînesi encüm anuñ mîh-i zeridür

606 Zâtî

[fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün]

Cānuma işler geçen cānā firākuñ tîridür

Şîhhati benden kes[en] derd ü ğamuñ şemşîridür

607 Veysî Çelebi

[mef̣'ulü mefā'îlū mefā'îlū fe'ulün]

Ķaddüm ki senüñ ĳabza-i 'ışķuñda kemāndur

Âhumdur anuñ tîri zihî rişte-i cāndur

608 Yetîm 'Alî

[mef̣'ulü mefā'îlün mef̣'ulü mefā'îlün]

Müjgān ile ebrûlar tîr ile kemānuñdur

Şayd eyler iseñ cānā 'uşşāķı zamānuñdur

609 Bezmî

[fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün]

Geçen ey ĳaşları yâ cānuma peykānuñdur

Sînemi göz göz iden nāvek-i müjgānuñdur

610 Şānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kepāde eyleyen qaddüm ğam-ı ebrūy-kemānumdur

Ḥayāl-i tīri ammā ḥayliden ḥāṭır-nişānumdur

[29b]

611 Ḥātemī

[mef'ūlū fā' ilātū mefā'īlū fā' ilün]

Tīr-i müjeñ ki sehm-i qazādan nişān virür

Peyveste siḥr ile aña qaşuñ kemān virür

612 Yahyā

[mef'ūlū fā' ilātū mefā'īlū fā' ilün]

Qaşuñ gözün ki tīr ü kemāndan nişān virür

Qurbānuñ olmağa dil-i bī-çāre cān virür

613 'Ulvi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kemān-keşlikde mähirdür qaşuñ ğāyet hünerverdür

Velīkin tīr-i müjgānuñ bahādırdur dil-āverdür

614 Ferāhī-i Derviş

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Geçer baqışlaruñ meydān alır tīrūñ hünerverdür

Ḥuşūşā ḥancerūñ bil bekler ol ğāyet dil-āverdür

*

615 Bākī Efendi

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Tîr-i ğam-ı nigâr ile ten yara yaradur

Şemşîr-i cevri-yâr ile dil pâre pâredür

616 Nümāyî Çelebi

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ey kemân-ebrû derûnum zaḥm-ı tîr-i yârdur

Çekdüğüm görmek dilerseñ yüregümi yardur

617 Necâtî

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Kaşuñ kemānı ḥālını eller neden bilür

Katı bağırlı olduğın anuñ çeken bilür

[30a]

618 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḳanda oḳ atsa müjeñ cān u dile rāst gelür

Hele ey ḳaşı kemān ben ḳuluña eyle gelür

619 Ref'î

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ol kemān-ebrû cigerden gerçi peykânın alur

Destini ḳana yuyup bir bî-dilüñ cānın alur

620 Şemsi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Atma tîr-i ğamzeñi peykânı dilden reng alur
İşidicek hem yaşum bu mǎ-cerādan reng alur

621 'İzārī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemān-ebrūyı gördüm [d]este peykânın alur
Göñlini alup ele 'ışķ ehlinüñ cānın alur

622 Ḥasan Çelebi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Geldikçe tîri sîneye dil murġı şād olur
Şād olmasun mı her biri bir kōl kânād olur

623 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-ı tîrūñ baña şor bilmez anı ehl-i kûbūr
Her biri arķaları üzre yatup eyler huzūr

624 Dīger Hüdāyī Aḫī-zāde Birāderi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gerçi zahm-ı tîri ol kaşı kemānuñ tendedür
Yarası 'uşşāķ-ı nālānuñ bilinmez kândadur

625 ‘Ulvi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Beni her dem geçermiş saña ğamzeñle sözüm çokdur

Cefā-yı tîr-i müjgānuñ dahı bağrumda bir oğdur

[30b]

626 Nazîfî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tîrüñi cân u gönülden isterüz ey ğamzekār

Dimeñüz dünyāda zîrā kim bulunmaz toğrı yār

627 Yahyā

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tîr-i hicrānında ölmüş niçe biñ şeydāsı var

Qaralar geymiş kemān-ebrūlarınıñ yası var

628 Nazîfî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tutma yüksekde katı kendüñi ey tîr-i nigār

Tiz iner yire o kim ğayrı kanādıyla uçar

629 [??]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Görmege geldükçe ben bīmār-ı tîr-i ‘ışķ-ı yār

Sīnemüñ üstinde qor bir tâze ğonçe yādgār

630 Müdāmî

[mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]

Bizüm ey kaşı yâ dağı nemüz var

Nişâne tîrüne bir sînemüz var

631 Hecrî-i Sirozî

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Kemân-ebrû seni görse eger âyîne dil-dâr

Ne çekdügin bilürdi ben ħamîde-ķâmetüñ her bâr

*

632 Zâtî

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Şaķın şayyâd-ı 'âlemden kemân-ı ħîle ķurmuşdur

Niçe çâpüklere ġaflet kemîninden oķ urmuşdur

633 Şânî

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Nişân-ı tîr-i nîzeñ olmaduķ bir ser mi ķalmışdur

Teninde ehl-i 'ışķuñ zaķma ķâbil yir mi ķalmışdur

634 Mişālî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Geçdi tîrüñ gözini açup olınca nâzır

Zaķm-ı sînem aņup ol demleri dağı acır

631 Yazı farklılığı beytin mecmuaya sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

632 *Zâtî Divanı*, G 147/1, s. 147.

635 Nev'î Efendi

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Cigerde tırmaz aķar hūn-ı zaħm-ı tır-i nigār

Örümcek ağı başar üstine bu cism-i nizār

*

* *

[31a]

636 Ümîdî

[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Tır-i müjesine degme dil murğı urılmaz

Ebrûlarının yâsı kolayına kûrılmaz

637 [???

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Nażar itsem yüzine tırini gizler tırmaz

Şöyle rind ol kaşı yâ üstine toz kondurmaz

638 Emrî

[müstef'ilün fe'ülün müstef'ilün fe'ülün]

Didüm ki cāna geçdi tırün neden belürmez

Ol kaşları kemānum didi geçen belürmez

639 'Adnî

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Senün ğamzeñ gibi tır ü kaşuñ gibi kemān olmaz

Meded göndür benüm sinem gibi aña nişān olmaz

640 Sâ'î Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dem olmaz kim kaşuñ geh tîr olup gâhî kemân olmaz

Aña bir dil mi var meydân-ı 'ışkuñda nişân olmaz

641 'Ulvî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Ğamzeñ oğına merd gibi gögsin gerer olmaz

Bu tîr-i eceldür buña şāhum siper olmaz

642 Nihānî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bedenden zaḥm-ı tîr-i hecrüñ ey kaşı kemân gitmez

Hişār-ı derd ü ğamdur dā'im andan dīdebān gitmez

[31b]

643 Mecdî

[fâ'îlātün fâ'îlātün fâ'îlātün fâ'îlün]

Atılır 'uqqābveş görse 'adūyı tîrümüz

Ṭoḳınur şeh-bāzlar gibi aña şemşîrümüz

644 [??]

[fâ'îlātün fâ'îlātün fâ'îlātün fâ'îlün]

Haşma atılmaḳda gerçi ad çıkardı tîrümüz

Lîke keskinlikde andan nāmlı şemşîrümüz

641 *Derzizâde Ulvî Divanı*, G 224/1, s. 321.

a: merd gibi] dünyede, *Derzizâde Ulvî Divanı*.

b: eceldür] آجلدر, *nūshada*.

645 Fazlî-i Siyâh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kimsenüñ ey tîr-i dil-ber qatline göz dikmeñüz

Sîneme dik tîrünü olsun cihânda degme göz

*

646 Mişâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey kaşı yâ şanma tîrünü cānuma kâr eylemez

Kimseye zaḥm-ı derūnum anı ızhâr eylemez

647 Sultân Murâd

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ne deñlü atılursa tîr-i cevrlle cāna incinmez

Kaşı yayum saña toğrı varan kurbāna incinmez

648 Bâkî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Eger biñ zaḥm ura tîrünü ten-i ' uryāna incinmez

Ucından tek hemân bir hışşe çıksun cāna incinmez

[32a]

649 Şânî-i Karamanî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîr-i ğamzeñden beni şanma idem cānâ gürîz

Bir ok atım yir aña qarşu çıkar cān-ı ' azîz

*

* *

650 ‘Ālī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Zahm-ı tîrûnden tenüm oldu müşebbek bir kafes

Murg-ı dil gâyet hevâ’îdür velî qalmaz heves

651 ‘Ārifī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tîr-i gamzeñden qalan peykânlar ey ‘îsî-nefes

Cem‘ olup dil murgına oldu demürden bir kafes

*

* *

652 Mecdî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kaçma benden ey kemân-ebrû nitekim tîrveş

Gözlerüm irdükçe baqaqalmasun zih-gîrveş

653 Râğibî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey kemân-ebrû beni yabana atma tîrveş

Hancer-i gam sînemi çâk itmesün şemşîrveş

654 [??]

[mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Sînemde zahm-ı tîrûn olupdur dehânveş

Peykânüñ ol dehende dilâ zebânveş*

[32b]

655 Dehkî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki der-ḳatlem be-pāyī mīresed tīreş

‘Acā’ib ḳādir ān-rāst raḥmet bād ber-tīreş²³¹

کمانداریک در قلم پای میرسد تیرش
عجایب قادر است رحمت باد بر تیرش

656 [??]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ez-ān bāzest çun zihgîr çeşmem ez-pey-i tīreş

Ki yārem neşd kemān-dār u nişān bāyed zi-zihgîreş²³²

از آن بازست چون زهنگیر چشم ز پی تیرش
که یارم نشد کماندار نشان باید ز زهنگیرش

657 [??]

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Şehenşehî ki zi-zihgîr bûgzereḳ tīreş

Beyāz-ı dīde-i men üstüh'ān-ı zihgîreş²³³

شهنشاهی که ز زهنگیر بگذرد تیرش
بیاض دین من استخوان زهنگیرش

658 Hüsāmî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki der-ḳatlem ne-bāşed hîç taḳşīreş

Be-rüy-ı sīne na' lî dārem ez-dendāne-i tīreş²³⁴

کمانداری که در قلم نباشد هیچ تقصیرش
بردی سینه تعالی ارم از دندان تیرش

²³¹ “Beni öldürmek isteyen o okçunun okları ayağa ulaşıyor. Onun oku acayip mukteditir, Allah onun okunu merhametli eylesin.”

²³² “(Av) arayan sevgilimin yayı var, onun zihgirine hedef olmak lazım. Bu yüzden gözüm zihgir gibi onun okunun peşinden hep açıktır.”

²³³ “O sultanın ki oku zihgirden geçiyor; benim gözümün ağrı onun zihgirinin kemiği olsun.”

²³⁴ “O okçu ki benim katlimde hiç bir kusuru yok. Göğsümün üzerinde onun okunun dışından bir nalım var.”

659 Cāmī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki der-ḳatlem boved ta' cīl ü te' hīreş

Ne-tīreş ez-dil kenden tevānem ne-dil ez-tīreş²³⁵

کمانداریکه در قلم بود بچل و تاخیرش
نه تیرش از دل کندن توانم نه دل از تیرش

660 Hüsām

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-ebrū-yı men tā der-dil āmed meyl-i naḥcīreş

Siyeh şod āhū-yı ser-geşte-rā çeşm ez-pey-i tīreş²³⁶

کمان ابروی من تا در دل آمد میل-ی ناخیرش
سیه نداهوی گشته را چشمم از پی تیرش

661 [???]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-dārī ki dil şod beste-i gīsū-yı çü zencīreş

Nişān-ı āl dāred behr-i hūn-ı bī-dilān tīreş²³⁷

کمانداریکه دل شد بسته یکسوی جوی تیرش
نشان آل آرد بجز خون بیدلان تیرش

[33a]

662 [???]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Keşed tīr ez-dilem ān Tork u dil ez-tīr-i peykāneş

Be-mānde der-keş-ā-keş cān u dil men mānde ḥayrāneş²³⁸

کشد تیر از دم آن ترک و دل از تیر پیکانش
بماند در کش کز جان دل من ماند میرانش

*

* *

²³⁵ “O okçu ki benim katlimde acelesi ve geç kalması vardır. Ne okunu kalbimden çıkarmaya ve ne de okundan gönlümü koparmaya cesaretim var.”

²³⁶ “Yay kaşlı (sevgilimin) gönlüne avlama (isteği) geldi. Senin okunun peşinde, avare ceylanın gözü karardı.”

²³⁷ “Gönül o okçunun zincir gibi saçlarına bağlandı. Onun okunda âşıkların kanından kırmızı işaret var.”

²³⁸ “O Türk, (bazen) yüreğimden okunu (bazen de) okunun ucundan gönlümü çekiyor. Canım ve gönlüm çekiştirmeler arasında kalmış, ben de hareketler içerisinde kalmışım.”

663 Necâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḳâmetüm yay itdügine itmezem hergiz nizâ'

Oḡ gibi bir kez çekersem baḡruma rûz-ı vidâ'

*

* *

664 Zâtî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Cümle dil yine kemân kaşuña ḡurbân ancaḡ

Cümlesine yine tîrûñ ten ile cân ancaḡ

*

* *

665 Ḳalender Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Görđi toḡrıldı dile ey ḡaşı yayum tîrûñ

Ḳaldı barmaḡ ıṣırup ḡayret ile zih-ḡîrûñ

666 Sâ'î Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Râstî menziline varmaduḡıçün tîrûñ

Geçdi engüştüñe ey ḡaşı kemân zih-ḡîrûñ

663 *Necâtî Beg Divanı*, G 262/1, s. 305. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)
a: yâ] yay, *Necâtî Beg Divanı*.

667 Enverî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Nağd-i cân uğrısıdur dâr-ı cihânda tîrûñ

Kesici oldu şehâ bilde tûrur şemşîrûñ

668 'Azîzî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Görüp âh itdi diyü tîrûñ ile zih-gîrûñ

Bulsa dilim dilim eylerdi dilüm şemşîrûñ

[33b]

669 Muhtârî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ne kadar ursa dile dil beresini tîrûñ

İtse biñ pâre 'alâkam kesemez şemşîrûñ

670 Emîrî Birâder-i Muhtârî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tokınur kalb-i 'adûya eyü varur tîrûñ

Yüz çevirmez neye şalsañ güzelüm şemşîrûñ

671 Mîrzâ Muḥammed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḳafes-i sînede ḥabs olalı murğ-ı tîrûñ

Beni öldürmege yalmanur imiş şemşîrûñ

672 ‘Azîzî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Zahm-ı sînem görüp ey kaçış kemân zih-gîrûñ

Kaldı hayrân koyup ağızına benân-ı tîrûñ

673 Şânî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Câna minnet mi degül sînede zahm-ı tîrûñ

Kellemüz almada ‘usret mi çeker şemşîrûñ

674 Hândî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Katlûme hüccet-i nâfîz ise ey şeh tîrûñ

Naşş-ı kâfî‘ dur anı tiz geçirür şemşîrûñ

[34a]

675 Mesîhî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Dem mi vardur hâtırımdan geçmeye tîrûñ senüñ

Dem mi var şalınmaya boynuma şemşîrûñ senüñ

676 Kerîm Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Şadra geçse ey kemân-ebrû n’ola tîrûñ senüñ

Başum üzre yiri var geldükçe şemşîrûñ senüñ

677 Tālî'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey kemân-ebrû bâna kâr eylemez tîrûn senün

Oldı boynumda hamâ 'il zaḥm-ı şemşîrûn senün

678 [??]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Câna geçdi sînedden ey kaşı yâ tîrûn senün

Bel keser şimdi ḥarâmî gibi şemşîrûn senün

679 Enverî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bâna tokınmaz geçer ḡamzeñ diyen tîrûn senün

Boynuma şalınmağı kaṭ' itdi şemşîrûn senün

680 Ḥayretî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bağrına muḥkem başup ey kaşı yâ tîrûn senün

Şöyle şaḡlar cân virüp ey şâh şemşîrûn senün

681 [??]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tōḡrılup gelse elif gibi kaçan tîrûn senün

Çaḡırup ider göñül cân içredür tîrûn senün

[34b]

687 Sā'ī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳollanur bir ḳabzadan iki kemān-ebrūlaruñ

Tīr-i müjgāna ider cānı nişān ebrūlaruñ

688 Na'tī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kim çeker yayını ey dil o kemān ebrūnuñ

Kim görür tozını yā ol ḥaṭ-ı 'anber-būnuñ

689 Mecdī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīz-i pür-tāb olduğı peykānuñ ile tīrūñuñ

Gūşumı ḳıldı delindi yüregi zih-gīrūñuñ

690 Münirī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳaddümi yā eyledi cānā kemān-ebrūlaruñ

Ḳıldı tīr-i ğamzeñi sīnem nişān ebrūlaruñ

691 Emrī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kesmesi ḳaṭ'ī degüldür ey ḳaşı yā tīrūñuñ

Söz kesendür kesdüğine ḳā'ilüz şemşīrūñuñ

[35a]

689 Yazı ve kalem farklılığından hareketle başlığın sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

690 Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

691 Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

692 Sipāhī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kemānuñ ağızını añmış işitdüm tiri cānānuñ
Meger aşı yiridür var ise ol kaşları yānuñ

693 Hıuşulī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Cefā-yı tır-i müjgānı dile kār eylemiş anuñ
Atılmış pāresine gördüñüz mi ol kaşı yānuñ

694 Li-muḥarririḥī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Tiri her şadra geçüp gitdügiçün cānānuñ
Böyle düşmezdi dile ey kaşı yā peykānuñ

695 Fūrūḡī-i Bursevī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Dil-i mecrūḥuma merhem didiler peykānuñ
Toḳınur mı baña ey kaşı kemān dermānuñ

696 Fuzulī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Atmaduñ sākin-i kūyuñ olana peykānuñ
Bir içim şu ile ağırlamaduñ mihmānuñ

697 Hüdâyî

[*mef̣'ülü mefā'îlū mefā'îlū fe'ülün*]

Tîri haberin çünki dil ü cāna degürdün

Ey gamzesi peykānı benüm gönlüme girdün

698 Meylî-i Ğalaṭavî

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Ğamzesi oğına karşı tırur ol sîm-berün

Yüregi yoğsa demürden midür ey dil siperün

699 Aḥmed Paşa

[*fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlün*]

Murğ-ı cāna tîr-i ğamzeñden per ü bāl eyledün

Halka-i zülfün ḡayālin aña ḡalḡāl eyledün

700 Sā'î Çelebi

[*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün*]

Keremdür gönderürseñ ey kaşı yā tîr-i müjġānuñ

Unutmam ādem isem ben de 'ömrüm luṭf u iḡsānuñ

701 Tāḥir Çelebi Fermāyed

[*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün*]

Ḳatı işler geçerken cāna tîr-i çeşmi cānānuñ

Belā bu tırmayup üstine ditrer yine cān anuñ

[35b]

699 *Aḥmed Paşa Divanı*, G 148/1.

701 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

702 Mesîhî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Müjeñden ey kemân-ebrû irişdükçe baña nâvek

Dil-i mecrûha cân irer *elem neşrah leke şadrek*²³⁹

703 Selmân Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kaçan kim ol kemân-ebrû atar ol ğamzeden nâvek

Dil ü cân karşı varur dir ki *nışfu'l-lî ve nışfu'l-lek*²⁴⁰

704 Çâkerî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ne dem kim ey kemân-ebrû atarsın sineme nâvek

Gönül feryâd idüp dir cāna *nışfu'l-lî ve nışfu'l-lek*

705 'Askerî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Müjeñden ey kemân-ebrû atıldukça baña nâvek

Dil-i mecrûha dir cānum ki *nışfu'l-lî ve nışfu'l-lek*

²³⁹ “Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” *Kur'ân-ı Kerîm*, İnşirâh 94/1.

²⁴⁰ “Yarısı benim, yarısı senin.”

704 *Çâkerî Divanı*, G 72/1.

a: atarsın] atarsañ, *Çâkerî Divanı*.

b: idüp dir cāna] ider cāna ki, *Çâkerî Divanı*.

706 Tālibī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān-ı ebruyet ez-ğamzei çendān fekend nāvek

Dil-i rişem be-cān gūyed ki nişfun lī ve nişfun lek²⁴¹

کمان ابروت از غمزه چندان فکند ناوک
دل ریشم بجان گوید که نصف لی و نصف لک

707 Kātibi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey rāst rü kazā be-kemān-ı to çun ḥadeng

Ber-terkeş-i to çerḥ-i muraşşa' düm-i peleng²⁴²

ای راست رو قصا بجان تو چون خرنک
بر ترکش تو خرج مرصع دم پلنگ

708 'Ulvi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şikest oldı nişān-ı sinem üzre atduḡuñ nāvek

Didi ey kaşı yā dil cāna nişfu'l-lī ve nişfu'l-lek

709 Mu' ammā be-Nām-ı Kemāl

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaşı yayum deldi sinem atdı müjgānuñ ḥadeng

Her tarafdan revzen açdı olmaya tā sine teng

710 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Sürür-ı sine yok gördi bu gün ol kirpigi nāvek

Didi bir tiğ urup def i elem neşrah leke şadrek²⁴³

²⁴¹ “Yay kaşların bir yan bakişından o kadar ok attı ki yaralı gönlüm, samimi olarak; “(Okların) yarısı benim yarısı senin olsun.” diyor.”

²⁴² “Ey doğru giden (sevgili), kaza senin yayında hedeften şaşmayan ok gibidir ve mücevherlerle süslenen felek, senin okluğunda kaplan kuyruğu gibidir.”

710 Zâtî Divanı III, G 710/1, s. 710.

[36a]

711 Hilālî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ele aldukça cefâ yayını bu çerh-i felek

Beni mi buldı ğam okına nişân eyleyicek

712 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cism-i hâkîde otursun oklarıñ perrine dek

Ey kaşı yâ tut ki bir ' uryâna geydürdüñ yelek

*

713 Çâkerî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Yâ kaşlarıñ okına cigerden siper gerek

Meydân-ı ' ışka girmege erde cigerüñ gerek

*

714 Muhibbî

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Delinüpdür ğam-ı müjeñle yürek

Birez ey kaşı yâ okuñ çekerek

[36b]

715 Hayâlî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Tîr-i cefâlar eyledi baĝrum delik delik

Ĝam oklarıyla toptoluyam nitekim yelik

²⁴³ “Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?” *Kur'ân-ı Kerîm*, İnşirâh 94/1.

713 *Çâkerî Divanı*, G 70/1.

b: erde cigerüñ] evvel ciger, *Çâkerî Divanı*.

715 *Hayâlî Divanı*, G 237/1.

*

716 **Ḳabūlī**

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Tīr-i müjeñle sīnemüz oldu delik delik

Cismüm ser-ā-ser oḡ yiridür nitekim yelik

*

717 **Ḥaydarī**

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Oldı ḥadeng-i ḡamzeñ ile dil delik delik

Tīrūñle sīne toḡtoludur nitekim yelik

*

718 **Hüdāyī**

[*mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ey ḡaşı yā ḥadengüñe sīnem nişāne dik

Nāzük-nihāl-i servdür ol bāḡ-ı cāna dik

[37a]

719 **Ḥayretī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Geçüpdür cānuma tīr-i belā zāhirde yaram yok

Meded bir derde düşdüm kim ölümden ḡayrı çārem yok

720 **[??]**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Didüm ey ḡaşı kemān sīneme gönder bir oḡ

Nāz ile didi yabana atacaḡ nesnem yok

721 Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem Nef'î

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Tîr-i müjesi hâtıra gâhî düşer ancak

Sevmek o kaşı yayı gönülden geçer ancak

*

722 Vezni

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Dil açup sînesini yâra niyâz eyledi çok

İrmedi gamzesi tîrinden anuñ cânına ok

[37b]

723 Bâkî

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Her tîr-i belâ kavs-i kazâdan ola nâzil

Şahrâ-yı dil-i ehl-i vefâdur aña menzil

724 Vuşulî

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Tîr-i âha çerh ey kaşı kemân hâ'il degül

İrişür ser-menzile kevn ü mekân hâ'il degül

725 'İzârî

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Ey kaşı yâ müjeñle dilüm pâre pâre kı1

Göz görmeyince kıatlanur imiş efendi dil

723 *Bâkî Divanı*, G 298/1.

a: ola] k'ola, *Bâkî Divanı*.

726 Mes'ūd

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Rehī der-dīde gerdān Tork-i tīr-efgen zihī der-dil
Ki tīr-i ḥod gehī der-dīde mīcūyed gehī der-dil²⁴⁴

رہی در دیدہ گردان ترک تیر عفتن زہی در دل
کہ تیر خود کہی در دیدہ محو کہی در دل

727 Emrī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Tīrūñi ey kaşı yā sīneme gönder cān al
Şīḥḥat-i ḡamze-i fettānuñ içün qurbān al

728 Necātī

[mef'ūlü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün]

Kūyından irse tīr-i ḡam olma dilā melūl
Gökden ne yağdı kim anı yir itmedi qabūl

729 Emrī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Hedef-i tīr-i belādur görinen baş degül
Bir iki ok yelegidür qararan kaş degül

730 [???

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Olıcaḡ tīr-i belā qavs-i qazādan nāzil
Başını 'āşık-ı miskīnūñ ider ser-menzil

[38a]

²⁴⁴ “Ey ok atan güzel, kırışi bir gözünde dolaştır bir de gönülde ki kendi attığı okunu bazen gözde bazen de gönülde arıyor.”

727 Emrī Divanı, G 305/1.

729 Emrī Divanı, G 306/1.

731 **Likāyī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i ğamzeñ yâ qaşuñdan yâdgârumdur benüm

Şaqlarum sînemde anı rāz-dârumdur benüm

732 **Zâtî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cismüme toĝrıldıĝınca tîr-i cānānum benüm

Aña ' izzetler ider qaşu çıkar cānum benüm

733 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîrũ ucından eger biñ baş ola cānā tenüm

Hāķ bilür nā-hāķ degül biñ baş hāķkumdur benüm

734 **Kerīmī Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîri zaħmıyla ten-i zerdümi pür-hũn gördüm

Hālümü ey qaşı yâ kıatı digergũn gördüm

735 **Fuzûlî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey kemān-ebrũ şehîd-i nāvek-i müjĝānuñam

Bulmışam feyz-i naşar senden senũn kıurbānuñam

732 *Zâtî Divanı*, G 884/1, s. 884.

732 *Zâtî Divanı*, G 901/1, s. 901.

736 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Be-her cānib ki meyl-i tīr-i ān ebrū kemān bīnem

Der-ān vādī dil-i güm-geşte-i ḥod-rā nişān bīnem²⁴⁵

بهر جانب که میل تیران ابرو کان بینم
در آن وادی دل کم گشته خور را نشانیتم

[38b]

737 Şihābī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Uraldan tīrini cān oldı ḥurrem

Göñül ey kaşı yā niçün çeke ğam

738 Dehki

[mef'ülū fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

Tīrī zi-şaşt-ı dost eger ber-ciger ḥorem

Mīrūyedem be-sīne vü z'ān ney şeker ḥorem²⁴⁶

تیری ز شست اگر بر چکر خورم
میرودیم بسینه و زان نای شکر خورم

739 [???

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ey kemān-ı ebrūyet peyveste maḫşūd-ı dilem

Tīr-i müjgānet ziyān-ı cān u sūr-ı dilem²⁴⁷

ای کان ابرویت پیوسته مقصود دلم
تیر مزگانفت زیان جانم و سوردلم

²⁴⁵ “O yay kaşlının oklarının hangi tarafa meyl ettiğini gördüğümde orada kaybolan gönlümü hedef olarak görüyorum.”

²⁴⁶ “Eğer bir dostun parmaklarından çıkmış bir oku ciğerime yersem göğsümde ondan kamış biter ve ben ondan şeker yerim.”

²⁴⁷ “Ey kaşlarının yayı her zaman gönlümün isteği olan sevgili, kirpiklerin oku canıma zarar, gönlüme sevinçtir.”

740 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bāz tīrem mīzenī ez-gamze ber-dil çünkim

Hāşıl ez- ışk-ı to īnest bā-dil çünkim²⁴⁸

باز تیرم میزنی از غمزه بردل چونکم
حاصل از عشق تو انست بادل چونکم

741 Mes'ūd

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-tīret duḡtem çeşm-i ümīd ü cān be-ser kerdem*

Me-tersān ey kemān ebrū ki īn-rā ez-ciger-kerdem²⁴⁹

به تیرت دوقتم چشم امید و جان سر کردم
مترسان ای کمان ابرو که این را از گهر کردم

742 Şeyhī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Her tīr ki ān şūḡ zened ber-dil-i çākem

Servī şeved ü sāye koned ber-ser-i ḡākem²⁵⁰

هر تیر که آن شوخ زنده بردل چاکم
سروی شود و سایه کند بر سر خاکم

743 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Her ān tīrī ki ez-şaşt-ı to āyed ber-dil-i çākem

Neyistānī şeved ferd-i ü nāled ber-ser-i ḡākem²⁵¹

هر آن تیری که از شصت تو اید بردل چاکم
نیستانی شود فردا و ناله بر سر خاکم

*

* *

[39a]

²⁴⁸ “Yine de yan bakışlarınla gönlüme ok atıyorsun ne yapayım. Senin aşkından gelen sonuç budur. Gönlümle ne yapayım.”

²⁴⁹ “Oklarına ümit gözümü dikdim ve canımı perişan ettim. Ey yay kaşım korkutma beni ki bunu cesaret yüzünden yaptım.”

²⁵⁰ “O güzel bütün oklarını benim parçalanmış yüreğime vuruyor (umarım ki) servi olup da benim mezarıma gölge verir.”

²⁵¹ “Senin parmağından (çıkan) her ok benim parçalanmış gönlüme geliyor. (Umarım bu oklar) bir kamışlık olur ve yarın benim mezarımın başında inler.”

744 **Ḥayālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-ı peykānuñ degül sinemde ey kaşı kemān

Bir ecel murğı gelüp cismümde kıldı aşyān

745 **Fuzūlī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yire düşmez her ne ok kim atsa ol kaşı kemān

Gün şu' âıyla anuñ çok farkı var ey āsmān

746 **Zātī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev şanma görinen gökde ey kaşı kemān

Bir gümiş zih-gır dikilmiş āhum okına nişān

747 **Ḳınalı-zāde 'Alī Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zer-nişān peykānuñ ile tīrūñ ey kaşı kemān

Bir nihāl-i tāzedür kim bergi olmışdur ḥazān

748 **Rızāyī Be-nām-ı Kaya**

[fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün]

Geçeli bağruma dilden geçüp ey kaşı kemān

Nāvekūñ gerdi dile çıkdı göñülden peykān

749 Mu‘amma-yı Ḥaydarī be-İsm-i Keyvān

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ursa ger dil ḥānesine tīrin ol qaşı kemān

Ser-nigün olup çıkar peykānı ardından revān

750 Sülūkī-i Amāsiyyevī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ġamzeñ ḥadengi deldi dili ey qaşı kemān

Bir nāvek ile şīşe deler şanki pehlevān

[39b]

751 Ḥayretī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Olsam n’ola oḡuñā nişān ey qaşı kemān

Meydān-ı ġamda ḳaldı tenümde bir üstüh‘ān

752 Ve lehu

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Cism-i ḥākīde hemān ey qaşları miskīn kemān

Ḳaldı kūyuñda nişān içün bu bir qaç üstüh‘ān

753 Sa‘yī-i Ḳāzī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yā qaşuñ ey nāvek-efgen eyledi ḳaddüm kemān

Tīr-i āha menzil-i ḳavsi n’ola diksem nişān

751 *Hayretī Divanı*, G 364/1, s. 359.

b: tenümde] tenümden, *Hayretī Divanı*.

754 **Hāfız**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyre çıksañ nāz ile alup ele tîr ü kemān

Āsmān şahnında ey meh-rû diker başın nişān

755 **Necātî**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Öldüğüme kayurmazam ey kaşları kemān

Ġamzeñ oķına ben ölicecek kim diker nişān

756 **[???**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Ağyāra uyuban beni ey kaşları kemān

Atma yabana oķ gibi gögsün gerüp hemān

757 **Mesîhî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyr-i gülşen eyledükçe sen eyā kaşı kemān

Ġamzeñ oķına külāhın lāleler eyler nişān

758 **Tal' atî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīneme tîr-i müjeñ gönder eyā kaşı kemān

Penbe-i dāğum olupdur güzelüm aña nişān

759 ‘Ulvi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dest-i kudret şanemā qaşlaruñ itdükde kemān

Tîr-i müjgānuña qarşu hedef oldı niçe cān

[40a]

760 Lisānî Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Müjeñ oqları gözümde uçar ey qaşı kemān

Çeşm-i şeh-bāzuñı görmez olalı dîde-i cān

761 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tîr-i müjgānuñ ucından ider ey qaşı kemān

Āhını tîr ü kemān kâmetin ‘uşşâk-ı cihān

762 Sipāhî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Atsa pür-tāb āh oqın yā kaddüm ey qaşı kemān

Çerhî kalkanın çeker yüzine ol dem āsmān

763 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Çerhüñ keş-â-keşindeyüm ey qaşları kemān

İtme melāhat oqlarına sînemi nişān

764 Nev'î Efendi

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Çıkduğda çâh-ı sîneden ey kaşları kemân

Cân-ı za'ife oklarıñı eyle nerdbân

765 'Azmi-i Defterdâr-zâde

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Râhatum peykân-ı tîrûñ olalı hâtır-nişân

Kim dimişler *râhatü'l-insân fî hıfzı'l-lisân*²⁵²

766 Sırrî

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Toğrılup olduğün hizmete yıl gibi revân

Gözüme gönlüme girdi okuñ ey kaşı kemân

767 [???

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ol kadar hazz eyledüm tîründen ey kaşı kemân

Şanki çekdüm sineme bir gönçe-leb serv-i revân

[40b]

768 Zâtî Raḥime'llâh

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

İrer bir demde ok atım yire demrenlerüñ ey cân

Anuñçün anlara dirler zebân-ı Fürsde peykân

²⁵² “İnsanın rahatı dilin korunmasıdır. (Dilinin tutan insan rahat eder.)”

769 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey kemân-ebrû çıkar gider 'adem mülkine cân

Barmağ ile bir işâret eylesün tîrûñ hemân

770 'Ahdî-i Bağdâdî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ğan idüp ey kaşı yâ oldı oğun dilde nihân

Yaramun ağzın arar cerrâğ anuñçün her zamân

771 Hâtemî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

'Âlemi tîrine ol kaşı kemân itdi nişân

O kadar tîr-i kazâ kavs-i kaderdür o kemân

772 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gel berü gönder hadeng-i ğamzeñ ey kaşı kemân

Ğılmışam bu sine-i pür-zahmı cânâ ben nişân

773 'Azîzî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kirpigün ğamzeñden ön urar oğın cânâ her ân

Bu meşeldür ilk uran oğçıdur ey kaşı kemân

774 Mu‘ammā-yı Emrī be-Nām-ı Bedrī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çünkü gördün sinede güm oldu tır-i dil-sitân

Hâk döksünler bulunur lâ-büd ey kaşı kemân

775 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Sineme zaḥm urdı tırün oldu müjgānuñ nihân

Ey kemân-ebrû nice gizlenmesün kim itdi kıan

776 Şun‘î Çelebi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tır-i hicrāna ten-i şad-pāremi kılup nişân

Bir bakımda cān u dil alduñ eyâ kaşı kemân

777 Emrī Çelebi

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Egerçi âteş itdi tırüñi nār-ı dil-i sūzān

Aña şādam ki oldu dilde tābından anuñ büryān

[41a]

778 Hāsibī Efendi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Zaḥm-ı tırün sinede yir yir ki olmuşdur ‘ayān

Dīdelerdür seyr ider ḥüsnüñ eyâ kaşı kemân

777 Emrī Divanı, G 389/1.

b: büryān] bürrān, nüshada.

779 ‘Ahdī

[mef̣̌ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün]

Ben t̄ir-i āhı çekmeden itsem n’ola fiğān

Her kişi çekdügin bilür ey kaçları kemān

780 ‘İzzetī

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Gireli gönline müjgānı okıyla cānān

T̄irger t̄irine bir gözle bakar oldu hemān

781 Emrī Mu‘ ammā be-Nām-ı Yahyā

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

T̄ir-i ğamzeñden bu cān-ı nā-tüvān

Ey kemān-ebrū emān ister emān

782 [???

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

T̄irveş yabana atılır şehā toğrı olan

Zülf-i tarrāruñ mişāli yüz bulur egri olan

783 Cāhī

[fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün]

Didüm ey Yūsuf-ı dil t̄irüñe bu s̄ine nişān

Didi t̄urmaz geçer ol s̄inede peykān-ı sinān

784 Feyzî Birâder-i Tursun-zâde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şöyle geçdi sînedden tîrüh eyâ kaşı kemân

Yir delindi yire geçdi bulmadum nâm u nişân

785 Revânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sen hilâl-ebrû için olmuş durur kıaddüm kemân

Al toz ursa yaraşur aña çeşm-i hûn-feşân

786 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Üstüh'ânem tâ ne-şod tîr-i melâmet-râ nişân

Güşe-i çeşmî be-men nenmûd ân ebrû kemân²⁵³

استخوانم تانند تیر طاعت را نشان
کرشده چشمی بمن نمود آن ابرو کمان

[41b]

787 Semâ'î

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tîr-i müjgānuña tutmak dilerih sînemi ben

Şimdi ey kaşı kemānum bu geçer gönlümden

788 [???

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

O kaşı yāya sînemi kıldum nişâne ben

Kalmam yolında ol güzelüh başa cāna ben

785 Revânî Divanı, G 259/1.

²⁵³ “Kemiklerim kınama okunun nişanesi olmadıkça o yay kaşlı bana gözünün köşesi ile bile bakmadı.”

789 [???

[fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün]

Tirini yār aldı çekdi yüregümde yaradan

Görmedin bu acığı cânım alaydı Yaradan

790 'Aqlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemān-ebrū oğın kim eksük itmez sineden

Tūtî-i hoş-ṭab' umuz ta' lîm alur âyineden

791 Âhî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ṭoğrılık itdüm ol şeh-i ebrū-kemāna ben

Oğ gibi anuñ içün atıldum yabana ben

792 Revnaḳ

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḳurbān olayın ol şeh-i ebrū-kemāna ben

Oldum ḥadeng-i tîrine evvel nişāne ben

793 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Atılmış oğ gibi kaçma eyā kaşı kemān benden

Gel ey ser-māye-i 'ömrüm saña gelmez zarar benden

794 Emrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Oķuñ bir hışm ile geçdi dil-i pür derd ü miñnetden

Dehân-ı zaķmı açuķ ķaldı ğonçe gibi ĥayretten

795 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Saña benden zarar gelmez efendim

Şaķın redd eyleme ben derdmendin

796 Nev'î Efendi

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Derd-i tîrûñ arayup buldum çıkardum sîneden

Naķd-i cân uğrıdı şandum ben o çıkıdı ķalb-i zen

[42a]

797 Şîrâzî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Bağrum  oludur kirpik oķuñ y aralarından

Fery d anuñ ğamze-i ĥ n-ĥ  relerinden

798 'Ulvî

[fe'ilâtün fe'il t n fe'il t n fe'ilün]

Yüz çevirmez dil-i    fte sen   t r  nden

T r  ni sen de dir   eyleme na   r  nden

794 *Emr  Divanı*, G 392/1.

b: zaķmı] zaķmum, *Emr  Divanı*.

795 (Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.)

796 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

798 *Derziz de Ulv  Divanı*, G 459/1, s. 545.

b: t r  ni sen de] t rini s nede, *Derziz de Ulv  Divanı*.

799 Emrî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Geçdi ey kaşı kemân cānumuza tîründen
Şusuz öldük bir içim şu şuna şemşîründen

800 Behiştî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Olalı kıddüm kemân âhum eşeddür tîrden
Nev-cevânsın ihtirâz it bed-du‘ â-yı pîrden

801 Muhibbî Merhûm

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Belâ tîrine tût sîne kazâ tîgine şun gerden
Cihânda geçmemiş miḥnet dilâ hiç kalmadı serden

802 Âzerî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Ten-i ḥâk-i nişân benden kemân-ı ebruvân senden
Reh-i ıṣṣûnda cân benden ḥadeng-i cân-sitân senden

803 Zahrî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ger şevêd rûzî tenem-râ meyl-i tîr endâhten
Behr-i tîreş sîne-râ şândûk ḥâhem sâhten²⁵⁴

کر شود روزی تنم را بیل تیر انداختن
بهر ترش سینه را صاندوق خواهم ساختن

799 Emrî Divanı, G 381/1.

²⁵⁴ “Eğer (sevgili) bir gün benim canıma ok atmak isterse okları için göğsümü sandık yapacağım.”

804 Selmān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ān kemān-ebrū ki dāred meyl-i tīr endāhten

Piṣ-i tīreṣ sine-rā ṣāndūḵ ḥ'āhem sāhten²⁵⁵

آن کمان ابرو که دارد میل ترانداختن
پیش ترنس سینه را صاندوخته را هم ساهتن

[42b]

805 Kevkebī

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Küşī men-i dil-ḥaste-rā Tork-i kemān-ebrū-yı men

Tā bāz gūnem zindegī tīrī biyefken sūy-ı men²⁵⁶

کشی من دلخسته از کمان ابرو من
تا باز گونم زندگی تیری بیفکن سوی من

806 Hüsrev

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Vaṣiyyet mīkonem ger biṣneved ebrū kemān-ı men

Pes ez-mürden niṣān-ı tīr sāzed üstüh'ān-ı men²⁵⁷

وصیت میکنم گر بشنود ابرو کمان من
پس از مردن نشانی تیر سازد üstüh'ān من

807 Dehki

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zi-bisyārī-i zaḥm-ı tīr-i ān ebrū kemān-ı men

Miṣāl-i ḥāne-i zenbūr geṣt üstüh'ān-ı men^{*258}

زیبیا ری زخم تیر آن ابرو کمان من
مثال خانه زنبور گشت üstüh'ān من

²⁵⁵ "O yay kaşlı (sevgili) ok atmak istiyorsa oklarının önünde göğsümü sandık yapacağım."

²⁵⁶ "Ey yay kaşlı Türk'üm, bezmiş gönlümü öldürdün. Bana doğru bir ok at ki yeniden yaşamaya başlayayım."

²⁵⁷ "Vasiyyet ediyorum, eğer o yay kaşlım dinlerse, öldükten sonra kemiklerimi okunun nişanesi etsin."

²⁵⁸ "O yay kaşlının okunun yarasının çokluğundan kemiklerim arının peteği gibi oldu."

808 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Be-tîrem ger-zened şadre büt-i ebrû kemân-ı men

Cefâ-keş mîkeşem pâre boved der-üstühân-ı men²⁵⁹

به تیرم کر ز نصد ره بت ابرو گمان من
جفاکش میکشم پاره بود در استخوان من

809 Fehmî Râst

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Behr-i katl-i digeân tîr mekeş kâtil-i men

Tîr-i hûd-râ to nîgeh-dâr berây-ı dil-i men²⁶⁰

به قتل دگران تیر میکش قاتل من
تیر خود را تو نگه دار برای دل من

*

810 Helâkî

[mef'ûlû mefā'îlû mefā'îlû fe'ûlün]

Ey kaşî kemân tîrûne sînem siper olsun

Tek kûşe-i çeşm ile baña bir nâzar olsun

811 Cihâdî

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Bugün yayum çeker yokdur diyen varsun bir el ursun

Ne yüzdendür hele bir kez kemân-ı ışkî bir görsün

²⁵⁹ “Yay kaşlı sevgilim (putum) yüz kere de beni okla vursa oku kemiğime ulaşsın diye sitemine katlanıyorum.”

809 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

²⁶⁰ “Ey benim katilim, başkalarını öldürmek için ok atma. Okunu benim gönlüme (atmak) için sakla.”

810 Helâkî Divanı Divanı, G 108/1.

b: çeşm] hışm, nüshada.

812 **Âhî-zâde Hasan Çelebi**

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Tîr-i müjeñe sine dem-â-dem siper olsun

Ey kaşı kemân ' aşıkā tek bir nazar olsun

813 **Rûhî Çelebi Yeñiçeri**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Müjeñ tîr-i muḳavves kaşlaruñ aña kemân olsun

Delinsün nâvek-i ğamzeñle sinem bir nişân olsun

[43a]

814 **Ḥasibî Efendi**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Oḳuñ cān pâremüzdür gönder ey kaşı kemân gelsün

Ten-i zâr u nizâr-ı ḥasteye bir pâre cān gelsün

815 **Şîrî Beg**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Tîr-i müjeyle ḳatlüm içün niyyet itmesün

Öldürdi cevri kendüye hiç zaḥmet itmesün

816 **Emrî**

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Her tîreñi müjgānuñ atar cānda bulursun

Peykānuñı ey kaşı kemân ḳanda bulursun

812

b: Mısra, nüshada önce “Tek ' aşık-ı bî-çäreñe gāhî nazar olsun” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Ey kaşı kemân ' aşıkā tek bir nazar olsun” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

817 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Ez-ân ki tîr-i to ber-dil resîd ü reft birün

Dü dîde ez-pey-i tîre to bâşedeş pür hûn²⁶¹از آنکه تیر تو بر دل رسیده رفت بیرون
دو دیده از بن تیره تو با شدش بیرون

818 Kâtibî

[*müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün*]

Tîrî ki ü ber-dil zened peykân ne-miâyed birün

Düşvâr âmed cân-be-ten âsân ne-miâyed birün²⁶²تیری که او بر دل زنده پیکان نمی آید بیرون
دشوار آمد جان به تن آسان نمی آید بیرون

819 Ḥalîfe

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tîr-i ân cânâne der-cân-ı men âyed derün

Cân-ı birün refte bâzem der-beden âyed derün²⁶³تیر آن جانانه در جان من آید بیرون
جان بیرون رفته باز هم در بدن آید بیرون

*

820 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Me-râ bâğ-ı dil ez-tîr-i cefâ-yı hüd neyistân kon

Pey-i her tîr ez-ân qanzîl-i nâvekhâ-yı müjgân kon²⁶⁴مرآبغ دل از تیر جای خوشستان کن
پی هر تیر از آن قنذیل نا و کهای مرگ کن²⁶¹ “Senin okun gönlüme gelip de çıkıp gittiği için iki gözüüm okunun arkasından kanla doldu.”²⁶² “Onun gönle vuran okunun temreni çıkmıyor. Can çok zor vücuda geldi kolay kolay çıkmaz.”²⁶³ “O çok sevimli (sevgilinin) oku canıma girdi. (Böylece) benden çıkan can da tekrar bedenime girdi.”²⁶⁴ “Gönül bahçemi kendi sitem oklarıyla kamışlığa döndür. Ve her okun altını o ok kirpiklerin kandilinden yap.”

821 Hümâyûn

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Çun tîr zedî ez-pey-i tîret nazârî kon
Nezzâre-i cân dâden-i hûnîn cigerî kon

جون تیر زدی از پی تیرت نظری کن
نظاره جان دآدن خونین جگری کن

[43b]

822 Zâtî

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Râstî ey ğamze sen biñ cân deger bir tîrsin
Yâ du'â-yı seyf yazılmış güzel şemşîrsin

823 Şabri-i [...]

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Sen şimdi beni oğ gibi yabana atarsın
Vallâhi eyâ kaşı kemānum çoğ ararsın

824 Necâtî

[*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

Göricek yāruñ elde oğ u yasın
Benümçün h'âce başla oğı Yâ-Sîn

825 Zeynî

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Tenüm tîr-i müjeñ zaḥmından itdi pîrehen terkin
Şchîd-i tîğ olanlar dâ'im eylerler kefen terkin

826 Kābiliyyü'l-Haķīr

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Muķavvas ķaşlaruñ cānā atar tırmaz cefā tīrin

O ķeşm-i nāvek-endāzuñ şaşırmaz dilde hiķ yirin

827 Muḥlişī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Tek seni tīr-şifat sīneye bir ger ķekeyin

Baş egüp ḥiddetüñe yā gibi ķaddüm bükeyin

828 Ṭab'ī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Çıkşa sīnemden oķuñ gitse belālar ķekerin

Yeg bilür ey ķaşı yā kendüye herkes çıkārın

829 Ümīdī

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün]

Bir ķaşı yā vü ğamzeleri ḥancer isterin

Ya' nī yolında ölmege bir dil-ber isterin

830 [??]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Tīr-i āhumla delersem n'ola ķerḥüñ siperin

Ey kemān-ebrü ğamuñ yayını çokdan ķekerin

[44a]

831 Latîfî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dilâ dil-dâra kırbân ol ol ebrû-yı kemân için
Hedef kıl tîrine cânı bugün nâm [u] nişân için

832 Hândî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Sînede yir kıomadı tîr-i cefâ n'eyleyeyin
Yâ senüñ tîrüñ eyâ kıaşları yâ n'eyleyeyin

833 Zâtî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Didüm kim tîrüñ ey cân geçdi tenden
Didi billâhi lûtf it geç geçenden

834 Ferruhî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Oķuñ ğamzeñ kemānuñ kıaşuñ olsun
Hızır gibi ğaķuñ yoldaşuñ olsun

*

* *

835 'Ubeydî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Beni oķ gibi yabana atarsın ey gözi âhû
Velî şoñra arayup bulmayasın ey kemân-ebrû

836 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şod kemān-ı çerh şad bî-şāh(?) şāh ez-dest-i ū

Dide-rā zih-gir[ī m]ī-sāzem berāy şaşt-ı ū²⁶⁵

شدگان مرغ صد بجای شایخ از دست او
دیده راز بکیرى سازم برای شفا و

837 Mu'īd Ḥasan Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Atar her demde tîrin ğayra тұrmaz ol gözi āhū

Dilā kaç' -ı recā kıl saña atmaz ol kemān-ebrū

838 Şā' irī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cefā oklarıdur her yirden urdı bir kemān-ebrū

Görinen her taraf cism-i nizārumda degüldür mū

839 Şem' ī-zāde Vahīdī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kazā ile varursa tîr-i āhum kūyuña toĝru

Ne tozlar kōpara katlan göresin ey kemān-ebrū

840 'Azmi Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nişān it tîr-i müjgāna dili gel ey kemān-ebrū

Kemān-ebrūlara şimden girü bir 'ādet olsun bu

²⁶⁵ "Felek yayı onun elinden yüz parça oldu. Gözü, onun ok atarken parmağına taktığı yüzük için halka yaparım."

840 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

841 Beyāzī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kemān ebrūna qurbān olmağıçün ey gözi āhū

Çeker derd-i firāk-ı 'īd-i vaşluñ ey kemān-ebrū

842 Rūhī-i Mekki

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Atup tīr-i müjeñ gönder dile gel ey kemān-ebrū

Şafā geldüñ diyü cānum çıkar ta' zīm ile qarşu

843 Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Sākini

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Beni tīr-i müjeyle urdı bir yār-ı kemān-ebrū

Ben öldüm dostlar sehm-i qazādan sizlere yā hū

[44b]

844 Müdāmī

[mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün]

Raḥm eyle didügümce ol qaşları kemāna

Cevr oqlarına qarşu eyler beni nişāne

845 [??]

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Dil vireli sen qadd[i] elif qaşı kemāna

Tīr-i ğama ben ḥāki nişān itdi zamāne

841 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

842 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

843 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

846 Nāliṣī

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fẹ̌ ūlūn]

Ḳurbān iderem cānumı ol ғаşı kemāna

Kim ğamzesi oқına beni itdi niṣāne

847 Ḥayālī

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fẹ̌ ūlūn]

Ġamzeyle ғаsuñ başlamadan tīr ü kemāna

Merdümler idi iki gözüm aña niṣāne

848 Cinānī

[mefā̌'īlūn mefā̌'īlūn fẹ̌ ūlūn]

Dönelden yāruñ ebrūsı kemāna

Olupdur sīne-i 'āşık niṣāne

849 'Anḳā

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fẹ̌ ūlūn]

İtdi bizi tīr-i ğam-ı hicrāna niṣāne

Bilsek 'acabā n'eyledük ol ғаşı kemāna

850 Ferīdūn Mīrzā

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fẹ̌ ūlūn]

Müjgān-ı to çun tīr ü dilem kerde niṣāne

Şastī bügüşā ey meh ü bügzār bahāne²⁶⁶

میرزا ن تو چون تیر و دلم کرده نشانه
شستی بکت ای مه و بگزار بهانه

[45a]

²⁶⁶ “Kırpiklerin ok gibidir ki gönlümü nişane eylemiş. Ey ay yüzlü, parmaklarını aç ve bahane bulmayı bırak.”

851 [???

[mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Ey ğamzeñ okına dil-i 'uşşāk nişāne

Kaşuñ hevesi kaddümi döndürdi kemāna

852 Āhī

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Tīrūñ ey kaşı kemān atma gider yabana

Müje hancerlerinūñ acısı geçdi cāna

853 Emrī

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Söz atar nāvek-i kâtil müje-i cānāna

Oğçılar anuñ içün ağzını yurlar kana

854 Bākī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Karşu tutdum sīne-i şad-çāki senden cānibe

Gönder ey kaşı kemānum tīri benden cānibe

855 Rızāyī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Oğ gibi tīr-i ecel irişdi benden cānibe

Ey kaşı yā ger hadengüñ irse tenden cānibe

856 H̡ayālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördiler had yok hadeng-i ġamzeñüñ peykânına

Sinemi beñzetdiler ' uşşâk Oğ Meydânına

857 Refāhī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tîr-i cefâsın urdı yine dil nişânına

Ķurbân olayın ol qaşı yānuñ kemânına

858 Sehī Beg

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Hüb irdi tîr-i ġamzesi gönlüm nişânına

Ķurbân olayın anuñ o qaşı kemânına

[45b]

859 Sā'ī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir qaşı yānuñ uruldum nāvek-i müjgânına

Varmayaydum kâşkî hergiz nişanı ħânına

860 Süheyli

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭoķınur elbette tîr-i ġamze-i bürrânına

Uğrayan bir kez ħaţâyıla nişanı ħânına

861 Sipāhī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Uğradum bir âfetūñ sehm-i ğam-ı müjgânına

Varmış oldum bir kaçâyıla nişanı hânına

862 Ve lehu

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Her ki cânı nezr ide yâ kaşlaruñ qurbânına

Hemçü İsmā'îl aña gökden gönül qurbân ine

863 Bezmi

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Bir kemân-ebrûnuñ oldı dil mekân peykânına

Cân o çeşmi nâvek-endâzuñ nişân müjgânına

864 Kâdiri

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Uğrar ol şūhuñ hadeng-i ğamze-i fettânına

Varmasun düşmenlerüm dahı nişanı hânına

*

865 [??]

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Râst geldüm bir kemân-ebrû dil-âver ser-keşe

Urdı tîr-i ğamzesin döndürdi sînem terkeşe

866 Zuhūrī-i Şāmī

[mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Dil-ḥastelerün ṭutsa n'ola tīrüne sīne

İlter ölicecek ehl-i ḳubūra bile sīne

[46a]

867 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Gönder ey ḳaşları yā oḳlarıñı cān evine

Ne tekellūf çeker ol gelmege yārān evine

868 Mesīhī

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' īlū fā' ilūn]

Bir kez atarsa tīrini 'uṣṣāḳ alayına

Ḳurbān olayın ol şanemūñ ḳaşı yayına

869 Ṭab'ī

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Gerçi bir kez elüm irmez o kemān ebrūya

Her dem ammā çekerin tīr-i ḡamın pehlūya

870 Luṭfī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Gönderürseñ tīrūñi her dem dil-i şad-pāreye

Ey kemān-ebrū anı ṭurmaz atarsın yaraya

871 Hüsrev

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kaşlaruñ yaşdı kemānuñ geleli tüg yüzüñe
Müjeñ oqlarını şimden girü al şoq gözüñe

872 Emrî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîr-i dil-dûzı anuñ sine-i şad-çäk içre
Bir elif gibidür âyâ yazılur hâk içre

873 Ve lehu Bir Nev' Dahı

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Tîrûñ ey kaşı kemān bu sine-i şad-çäkde
Bir elifdür kim yazılmışdur miyân-ı hâkde

874 Necâtî

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Atılur çerh okı gibi tîr-i âhum göklere
Ey kemān-ebrû şağın kim atduğum düşmez yire

875 Hayretî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Uraldan ey kemān-ebrû dil-i çäka okuñ yara
Tonandı taze güllerle dönüp ten naḥl-i gülzâra

872 *Emrî Divanı*, G 455/1.

873 *Emrî Divanı*, G 426/1.

876 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her nazar iden şadağında o māhuñ yayına

Didi kim beñzer qaşı mānend-i kurbān ayına

877 Şadri-i Kāzī-zāde

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tīr ura ğamzesi bu ten-i nā-tüvānuma

Alur göziyle bakar idüm nev-cevānuma

[46b]

878 Hüsrev

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cānı kurbān idicek ol qaşı yānuñ oqına

Sūre-i Nūn ile dik üstüme Yā-Sīn oqına

879 Selikī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīnesin her ki nişān itmeye sen şāh oqına

Tiz günde göreyin uğrasun Allāh oqına

880 Şānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīneñi kılma siper karşı turup āh oqına

Bā-ḥuşuş ey qaşı yā āh-ı şehergāh oqına

*

876 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

877 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

879 Selikī ve Şiirleri, G 58/1, s. 248.

881 Hilālî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîr-i ğamzeñ geldügince sîne-i çāk üstine
Şanuram ey kaşı yâ bārân iner hāk üstine

882 'Azîzî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Zahm urdı ğamzeñ okı dil-i zāruñ üstine
Düşdi ölüm nişânı o bîmāruñ üstine

883 Fuzûlî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İstedüm merhem okuñdan cigerüm yarasına
Atdı bir ok ki deger her biri bir pâresine

884 Cāhî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḳurbân olam gibi bugün ebrûsı yāsına
Ey h'âce okı besmeleyi başla Yâ-Sîne

885 Behiştî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Oķuñ atılmasun görüp dil-i mecrūhumı ķanda
Niçe anuñ gibi ağızı kızıl vardur bu meydānda

[47a]

883 *Fuzûlî Divanı*, G 252/1.

b: bir] biñ; biri] okı, *Fuzûlî Divanı*.

885 *Behiştî Divanı*, G 497/1.

886 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der dilem her tîr k'ez ebrû kemânî mände
Hemçü mağzî der-miyân-ı üstülh'ânî mände²⁶⁷

در دلم هر تیر کز ابرو کمانی مانده
همچو مغزی در میان استخوانی مانده

887 Qabûlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dāg-ı tîrî ber-tenem z'ebur kemânî mände
Ez-pey-i tîr-i dîger gûyâ nişânî mände²⁶⁸

د آغ تیری بر تنم ز ابرو کمانی مانده
از پی تیر دیگر گویا نیسانی مانده

888 Esîrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der-dilem tîrî ki ez-ebrû kemânî mände
Yādgar ez-gamze-i nâ-mihribânî mände²⁶⁹

در دلم تیریکه از ابرو کمانی مانده
یادگار از غمزۀ نامهربانی مانده

889 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-bes ki ez-dilem ân Tork tîr ber-kende
Nişân nişân şodeem hemçü murğ-ı per kende²⁷⁰

ز بسکه از تنم آن ترک تیر بر کند
نشان نشان شده ام همچو مرغ پر کند

890 Fevrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳanuma girmekden ise ey қаşı yâ tîr ile
Bendeñe raḥm eyle luṭf it boynum ur şemşîr ile

²⁶⁷ “Gönlümdeki yay kaşlılardan kalan her ok, ilik gibi kemiklerim içinde kalmış.”

²⁶⁸ “Yay kaşlıdan bedenimde bir ok damgası kalmıştır. Başka bir ok için nişan olmaya eser kalmıştır.”

²⁶⁹ “Gönlüme yay kaşlıdan gelen ok, bir acımasız (sevgilinin) yan bakışlarının yadigarıdır.”

²⁷⁰ “O Türk, bedenimden o kadar ok çıkardı ki tüyleri yolunmuş kuş gibi nişanlı nişanlı olmuşum.”

891 Şun'î

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Hālüm ne bilsün el benüm ol kaşı yay ile

Ben bilürem ne çekdügümi ol Hudā ile

892 Dā'î-i Kâtib

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Yā kaşlarını çatsa o şeh yay kara ile

Uğrar kazā oğına bu dil biñ belā ile

893 'Ulvi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cevr ile kıddüm kemān itdi sipihr-i kine-h'āh

Eylesem anı n'ola ben de nişān-ı tîr-i āh

894 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

H'āhem ki çüb-ı tîr şevem tā ki gāh gāh

Ber-hāl-i men be-güşe-i çeşm koni nigāh*²⁷¹

خواهم که چرب تیر شویم تا که کا . کا ه
بر حال من بکوشه چشم کنی نگاه

895 Kemāl Paşa-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kendü çıktı cān yirini virdi ğamzeñ tîrine

İşidenler didiler kim oğ ne düşmüş yirine

891 *Gelibolulu Sun'î Divanı*, G 167/1.

a: yay] yā, *Gelibolulu Sun'î Divanı*.

²⁷¹ "Sen bazen gözünün köşesi ile benim halime bakarsın diye ok çubuğu olmak istiyorum."

895 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

*

* *

[47b]

896 **Fevrî Raḥime'llāh**

[mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Tîr-i sitemi ol qaşı yâ ḥod baña atdı

Şûfî neye buñlar 'acabâ aña ne batdı

897 **Tābî**

[mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Tîrūñ ki geçüp cānum evinden güzer itdi

Peykānuñ eyā qaşı kemān dilde yer itdi

898 **Şadrî**

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Büküp qaddüm kemān dāğum hedef sînem siper itdi

Baña ol ğamzesi nāvek-figen görseñ neler itdi

899 **Fevrî**

[mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Didüm ki müjeñ tîri geçüp sîneye batdı

Ol qaşı kemānum qaşıyup didi kim atdı

900 Zātī

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fe'ūlūn]

Derd oğların ol qaşı kemān cānuma atdı

Bir kez dimedi bunı dağı Tañrı yaratdı

901 'Amrī

[fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlūn]

Ġamze-i tīr-i ġamuñ cānuma minnetler idi

Yā qaşuñ çatması ey ħūnī ne zaħmetler idi

[48a]

902 Zātī

[mefā̌'īlūn mefā̌'īlūn mefā̌'īlūn mefā̌'īlūn]

Bugün bir māh-rū gördüm hilāl-ebrūsınuñ yayı

Qarardup bağırını itmiş kemānuñ başını qayı

903 Emrī

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fe'ūlūn]

Dilden geçürür ġamzesi oğın qaşı yayı

Miskīn idemez 'arz-ı maħabbet başı qayı

904 Helākī

[mefā̌'īlūn mefā̌'īlūn mefā̌'īlūn mefā̌'īlūn]

Çekerseñ bağıruña bir kez gönül ol qaşları yayı

Senüñdür menzil irgürdüñ nişāna tīr-i da' vāyı

900 Nüshada beytin başlığı olarak öncelikle “Ĥayālī” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Zātī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

904 *Helākī Divanı*, G 155/1.

905 Fevrî

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Seyr ideli gün gibi hilâl ol kaşı yayı

Ser-geşte gezer dünyede olmuş başı kayı

906 Bekâyî-i Kefevî

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Kirpigün tîr-i cefâ kaşların anuñ yayı

Qurup ol yayı şikâr itseñ olur dünyâyı

*

907 [??]

[*mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün*]

Çeküp cefâyı dilâ ' âleme olup rüsvây

Saňa kaşı ğamını kim didi kim ellere yay

908 Cenâbî Paşa

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Kemân-ı destüme beñzer o meh-rünüñ siyeh kaşı

Yüzi hürşîdi tâbından egilmişdür iki başı

[48b]

909 Nev'î

[*mef' ūlū fā' ilâtü mefā' ilū fā' ilün*]

Tîr-i cefāya eyledi gerdün nişân beni

İtdi tuyûr-ı derd ü belâ âşyân beni

910 ‘İzārī

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

O kaşı yā çün atar tırveş yabana beni

‘Aceb mi döndürür ise felek kemāna beni

911 Necātī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḳāmetüm yay olduğına kimse ‘ayb itmez beni

Oğ gibi bir kez çekersem qar[a] bağruma seni

912 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Atma yabana oğ gibi ey kaşı yā beni

Yok senden özge kimsecüğüm acıya beni

913 Nümā[yī] Çelebi

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Raḳīb geçdi meger ol kaşı kemāna beni

Ḥadeng-i cevrine her dem kıllur nişāne beni

*

914 Şihābī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Gireli sīneme tır-i müjeñüñ peykānı

Ḳaşıñuñ yāsına cān atdı göñül ḳurbānı

915 Āṣārī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Müjeñ tîrũñ dile қаsuñ kemānı
Ne zaḥmetse çeküp göndersün anı

916 Fiḡānī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Ne tîr-endāz olur қаsuñ kemānı
Belürmez sînde tîrũñ nişānı

[49a]

917 Ez-ān Zātī Selleme'llāh

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ol kemān-ebrū çeküp şadra geçürdi tîrini
Didiler ehl-i naẓarlar oḡ ne buldı yirini

918 Cevānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çeküp aldıkda tîrũñ hışm ile sînemden ey ḡunī
O sehm ardınca qaldı zaḥmumuñ bu çeşm-i pür-ḡunı

*

919 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Alupdur destine ey dil o dil-ber oḡ u yāsın
Olur cān ki saña benden vaşıyyet oḡı Yā-Sîmī

920 Be-Nām-ı Kemāl “Nihān Eyler Kemān-Ebrūsı” Didügi Nündur

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tîr atarken gözle yāruñ ğamze-i cādūsını

Zülfi altında nihān eyler kemān ebrūsını

921 Lem‘î-i Nāzūk

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Eyle du‘āñı irişe bir kaşı yā oķı

Āhir nişāna irüşür ey dil du‘ā oķı

922 Münîrî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tāzelendi tîr-i ğamzeñle bu sînem yarası

Ey kemān-ebrū ‘aceb yok mı bu derdün çāresi

923 Mesîhî

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Peykân ile ‘āşıqları uçdan uca kırdı

Ey kaşı kemān tîrün oñat göñlüme girdi

924 Hüdāyî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Geçmeyeydi baña ol kaşı kemānuñ nāzı

Cāna zaħm urmaz idi ğamze-i tîr-endāzı

[49b]

925 **Kemāl Birāder-i Cemālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İstikāmet kılduğıçün ey kaşı yā tırüñi

Cānda şaqlar 'āşıkuñ başdan şavar şemşirüñi

*

926 **El-Muḥarriri'l-Ḥakīr**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geçdi tırüñ sīnem üzre taşra peykān çıkmadı

Bildüm ey kaşı kemān cān tenden āsān çıkmadı

927 **Figānī**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ger tır-i hecr ile çıka cān tenden ey perī

Çıkmaz gönülden ölmek ile ğamzeñ oqları

928 **Behiştī-i Vā' iz**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳanı ol dem ki oḳuñla yüregüm rāḫat idi

Geldi geçdi güzelüm ol dahı bir ḫālet idi

929 **Faṣīḫī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dil-i mecrūḫa tırüñ ey kaşı yā gör neler geçdi

Ṭoḳınmayup yanından geçdi beñzer fitneler geçdi

930 **Ḥayālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kemān-ebrū ğazālüm mihri naḥcīr eyledi

Şa' şa' a şanur gören cismini pür-tīr eyledi

931 **Necâtī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müjeñ tīrinden ey qaşı kemānum dil zebūn oldı

Yiter peykānuñ ucından yüregüm ğark-ı hūn oldı

932 **Bākī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönülde ğamze-i hūn-bāruñ ey hūnī yataqlandı

Görinmez yine peykānuñ meger kan itdi şaklandı

[50a]

933 **Ḳabūlī**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Hışm ile çatup qaşlarınıñ yayın o kırdı

Tīr-i müjeden kılbüme bir niçe ok urdı

934 **Āftābī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Kemān-ı sahtını sa' d ile kırdı

Ḳara bağına her kim çekdi kırdı

*

930 *Ḥayālī Divanı*, G 60/1, s. 420.

a: ğazālüm mihri] ğazāl-i mihri, *Ḥayālī Divanı*.

b: cismini]cismın, *Ḥayālī Divanı*.

931 *Necâtî Beg Divanı*, G 639/1, s. 548.

935 Yaḥyā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīr-i miḥnetden n'ola ḳaddüm olursa yā gibi

Ayda bir kez görünürsin ḡurre-i ḡarrā gibi

936 Su'ūdī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Urup peykān-ı tīrūñ ḡayra öldürdün bu ben zārı

İdüp bī-dillere cevruñ ḡöñüllendürdün aḡyārı

937 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kemān ber-men me-keṣ cānā ki tīrī ḥordeem kārī

Me-rā keṣṣīmekeṣ²⁷² ān ḡūṣe-i ebrū be-²⁷³ ayyārī

کمان برمن مکش جانا که تیری خورده ام
مراکش مکش آن کوشت ابرو بجای آری

938 Mu' mmā be-Nām-ı Ekābir

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳan içinde muttaşıl şaḳlar oḳuñ peykānını

Sīne ḥad bulmadı āḥir virdi naḳd-i cānını

[50b]

²⁷² “Keṣmekeṣ” kelimesi vezin zaruretinden dolayı müstensihın işaretine de uygun olarak bu şekilde okunmuştur.

²⁷³ “Ey sevgili, o hilekar kaşlarının köşesinin keṣmekeṣinden derin bir ok aldım, artık sen bana yay çekme.”

[51a]²⁷⁴

LEYLİ VÜ MECNŪN
İLE
FERHÂD U ŞİRİN BAĖŞİDŪR
[fâ‘ilâtŭn fâ‘ilâtŭn fâ‘ilâtŭn fâ‘ilŭn]

²⁷⁴ Nŭshada diğŕ bölŭmlerde başlık için özel boş bir sayfa ayrılmış olmasına rağmen bu bölŭmde böyle bir uygulamaya gidilmemiştir.

939 Cevānī Pīridür Erbāb-ı Nazmuñ *[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]*

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Sege yārum dimiş Mecnūn-ı şeydā

İşidüp didi Leylī seg be-şahrā

940 Mecdī Fermāyed

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Redd idüp sürdüklerinde halk hāmūndan yaña

Söyleyen ancak seg-i Leylī[y]di Mecnūndan yaña

941 'Āşık Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Qadem başup gele çün kabır-i Qaysa nāqa-i Leylā

Mezārı üstine örter deve tabanı bir kemhā

942 Hāyālī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Neden bī-kayd imiş Mecnūn-ı şeydā

Ki konmuş başına biñ dürlü gavgā

943 Meylī-i Ğalaṭavī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Dil çekerken ğam-ı şīrini olur 'ışkı belā

Qılsa cāmı Qaysı Leylīye āhīr-i sevdā*

940 *Mecdī Divanı*, Mt. 1, s. 151.

a: halk hāmūndan] halk-ı hāmūndan, *Mecdī Divanı*.

b: Leylī[y]di] Leylīde, *Mecdī Divanı*.

944 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaldı küh-ı gamda dil Ferhādı anı kim aña

Husrev ü Şîrîn-zebân añmazsa anı vāy aña

945 'Ālī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben sebük-rūḥ olmuşam Mecnūn neden beñzer baña

Bir başum var āşyānsuz ol daḥı ser-ber baña

946 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Dīvāne idüp 'ışkuñ ile ey saçı Leylā

İtdüñ beni Mecnūn gibi 'ālemlere rüsvā

947 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mīkonī nisbet be-Mecnūn der-naẓar-bāzī me-rā

İn suḥen mīgūyī vü dīvāne mīsāzī me-rā²⁷⁵

میکنی نسبت مجنون در نظر بازی مرا
این سخن میگوید و دیوانه میسازد مرا

948 Şabāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān-ı şîrīne lebüñ Ferhād olaldan Husrevā

Leylī-i zūlfüñ gamı kıldı dil-i Mecnūnı cā

²⁷⁵ “Beni bakış oyununda Mecnun’a benzetiyorsun. Bu sözü söylüyorsun da beni delirtiyorsun.”

948

a: Mısra asıl metinde “Cān-ı şîrīnine lebüñüñüñ Ferhād olaldan Husrevā” şeklindeyken kenarda vezne uygun olan yukarıdaki haliyle yazılmıştır.

949 Ehlî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çi porsî hâl-i Ferhâd u gam-ı Mecnûn-ı şeydâ-râ
Şenîdî hâl-i îşân gûş kon efsâne-i mâ-râ²⁷⁶

به پرس حال فرهاد و غم مجنون شیدارا
شنیدی حال ایشان گوش کن افسانه مایه

950 [??]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ne-bâşed nisbetî bâ-yek-diger Mecnûn u âhû-râ
Velî behr-i seg-i Leylî nîgeh-bân mîkoned û-râ²⁷⁷

نباشد نسبتی با یکدیگر مجنون و امورا
دن بهرکت یلین نگهبان می کند اورا

951 Kûlhânî-i Şîrâzî

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün]

Ferhâd ne-dîd in heme bî-dâd ü sitem-râ
Mecnûn ne-keşîd in heme endûh u elem-râ²⁷⁸

فرهاد ندید این همه بیداد و ستم را
مجنون نکشید این همه اندوه و آلم را

952 Âşafî Râst

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Zi-kâr-ı seyl-i sirişkem me-pors hāmûn-râ
Ki sâht menzil-i Ferhâd cāy-ı Mecnûn-râ²⁷⁹

زکار سیل سیرشکم می پرس بامور را
که ساخت منزل فرهاد جای مجنون را

²⁷⁶ Ferhad'ın hâlini ve çılgın Mecnun'un üzüntüsünü niçin soruyorsun! Onların ahvalini duydu, (artık) bizim efsânemize kulak ver."

²⁷⁷ "Mecnun ve ceylanın birbiri ile hiç ilişkisi yok. Ama Leyla'nın köpeğinden dolayı onu koruyor."

²⁷⁸ "Ferhad bu kadar sitem ve zulüm görmedi, Mecnun da bu kadar dert ve gam çekmedi."

²⁷⁹ "Gözyaşı selimin ovada ne yaptığımı sorma çünkü Ferhad'ın evini, Mecnun'un yerini yaptı."

953 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çehā pîş âmed ez-üftâdegî Ferhâd-ı ğamgîn-râ

İlâhî pây-dâr sengî ne-yâyed hiç miskîn-râ²⁸⁰

چہا پیش آمد از افتادگی فرهادی گامگین را
الهی پای داری سنگی نه یاید هیچ مسکین را

954 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Leyliyi 'arūs itdügi dem bu zen-i dünyâ

Mecnû[n] didi kim *el-leyletü ħublâ*²⁸¹

[51b]

955 Fuẕulî Ehl-i Nazmuñ Fâzılı

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kûh-ken-i Şirîne öz naqşın çeküp virmiş qarîb

Gör ne cāhildür yunar taşdan öziyçün bir raqîb

956 Dehkî-i 'Acem Râst Şod

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çun zi-derd-i Kûh-ken der-Bî-sütün giryed şehâb

Şûret-i şirîn be-gerdâned revân der-dîde âb²⁸²

چون زی درد کوکن در بیستون گریه شهاب
صورت شیرین بگرداند روان در دید آب

²⁸⁰ “Tevazu yüzünden üzüntülü Ferhad’ın başına neler gelmedi ki... Ya Rabbim hiçbir fakirin ayağı taşa gelmesin.”

954 Yazı ve kalem farklılığından hareketle esere sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

²⁸¹ “Geceler hamiledir.”

²⁸² “Eğer bulutlar Bî-sütûn’da Kûhken’in acısından ağlasalar, Şirin’in resmi de gözden su akıtacaktır.”

957 Kātibī Maḵbūl-i ‘Ālem Gül Gibi

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Mūy-rā ber-ser nigeḥ mīdāšt Mecnūn-ı ḥarāb

Tā şevēd rūzī berāy-ı ḥayme-i Leylī tīnāb²⁸³

موی را بر سر نگه میداشت مجنون خراب
تا شود روزی برای نیمهٔ لیل طراب

958 [???

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Menzil-i Leylī ki vādī-i sūmūmest ü serāb

Ġayr-i Mecnūn ki der-ān āb u hevā dāred tāb²⁸⁴

میزل لیل که دای سیموست و سراب
غیر مجنون که در آن آب و هوا دارد تاب

959 Dehki-i ‘Acem Rāst

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Behr-i Leylī nāme-i derdī ki Mecnūn mīnevešt

Dest-i āhū-rā ḳalem mīkerd ü ez-ḥūn mīnevešt²⁸⁵

بهر لیل نامهٔ دردی که مجنون می نوشت
دست آه را قلم میکرد و از خون می نوشت

960 [???

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Kocā Mecnūn dehān bended demī der-‘ışḳ rūz u şeb

Zi-Leylī goften ū-rā ḥun ferāhem mīniyāmed leb²⁸⁶

کجی مجنون دهن بند و دس و دهن روز و شب
ز لیلی گفتن او را چون فراهم می نیامد لب

²⁸³ “Perişan Mecnun, belki bir güz Leyla’nın çadırının ipi olur diye saçlarını başında tutuyordu.”

²⁸⁴ “Leyla’nın konaklama yeri zehirlerle ve seraplarla doludur. Mecnun’dan başka kim bu iklime dayanabilir ki?”

²⁸⁵ “Mecnun, Leyla için yazdığı dert mektubunda ceylanın elini kalem yapıyordu ve (mektubu) kanla yazıyordu.”

²⁸⁶ “Mecnun, ağzını gece ve gündüzde nasıl bir anlığına kapatsın. Onun dudakları Leyla demekden bir an kapanmıyor.”

961 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ez-ğam-ı Ferhād-ı bî-dil bes ki dâred sūz u tâb

Nağş-ı Şîrîn-râ teb-i germest rûz-ı âftâb²⁸⁷

از غم فرما دیدل بس که دارد سوز و تاب
نقش شیرین را تب گرمست روز آفتاب

*

* *

962 Cemālî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnûn-ı meste kâse ne ğam olduğu şikest

Leylîsi ile şundı hele çanağa dest

963 Re'yi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Görüp dir nâka-i Leylîyi Qays ey mâye-i devlet

Yiter baña ayağın başduğı yir pāye-i devlet

964 Hâfız Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hikāyet-i leb-i şîrîn-kelām-ı Ferhādest

Şikenc-i turre-i Leylî maqām-ı Mecnūnest²⁸⁸

حکایت لب شیرین کلام فرهاد است
شکنج طره لبی مقام مجنون است

965 Necâtî

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Virelüm şive-i Ferhāda şuret

Ki artupdur birāder şimdi şan' at

²⁸⁷ “Şirin’in resmi, âşık Ferhad’ın gamından o kadar yanıp kıvrılıyor ki güneşli günün sıcaklığından bile daha yakıcı.”

²⁸⁸ “Şirin’in dudaklarının hikayesi Ferhad’ın sözüdür. Leyla’nın saçının kıvrımı ise Mecnun’un makamıdır.”

966 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Seng-i Leylî çü ser-i ' aşık-ı bî-çâre şikest

Müy-ı jülîde revâneş nemed-i suhte best²⁸⁹

سنگ لیل جو سر عاشق بیچاره شکست
موی ز دلید روانش نمد سوخته بست

967 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāka-i Leylî ki devrân ez-kefeş âyîne dâşt

Z'âteş-i endüh-ı Mecnûn dâğ-ı gam ber-sîne dâşt²⁹⁰

ناله کی دوران از کفش آینه داشت
ز آتش اندوه مجنون داغ غم بر سینه داشت

968 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kām Hüsrev ez-leb-i şîrîn şûr-engîz yâft

Kûh-râ Ferhâd koned ü la' l-râ Pervîz yâft²⁹¹

کام خسرو از لب شیرین شور انگیز یافت
کوه را فرهاد کند و لعل را پرویز یافت

969 'Ālî

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ben göstericek Kûh-kene ' ışk ile şan' at

Seyr eyleyen işin didi üstâduña rahmet

²⁸⁹ "Leyla'nın taşı, çaresiz âşığın kafasını kırdığında perişan saçlarını yanık keçe gibi yarasına yapıştırdı."

²⁹⁰ "Leyla'nın devesi ki devrin onun elinden aynası vardı. Kendisinin göğsünde de Mecnun'un kederinin ateşinden gam damgası vardı."

²⁹¹ "Hüsrev isteğini Şirin'in dudaklarından heyecanla aldı. Dağı Ferhad kazdı ve la'li Perviz buldu."

970 Medhî-i Gelibolî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Yapmağa kaçır-ı ğam-ı miḥneti Ferhâda sebeb

‘Işk-ı Şîrîn-i cefākāra binâ `endür hep

971 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Kūh-ken şüret-i Şîrîn çü be-dîdî der-ḥ`āb

Kūh-rā tā kemer ez-girye neşendî der-āb²⁹²

کو ممکن صورت شیرین جو بدیدی در خواب
کو دریا تا کمربند از گریه نشاند در آب

[52a]

972 H`acû Fermāyed

[fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün]

Her ki Mecnūn nîst ez-aḥvāl-i Leylî gāfilest

V`ān ki Mecnūn-rā be-çeşm-i ‘aql bîned ‘ākılest²⁹³

هر که مجنون نیست از احوال لیلی غافل است
و آنکه مجنون را بچشم عقل بیند آکلیست

973 Melek Ahmed Mu‘ammāyî

[mef`ulü fā‘ilâtü mef`ilü fā‘ilün]

Şad kışşa ger zi-Leylî vü Mecnūn rivāyetest

Mā-rā ḥadîş-i ‘ışk-ı to inhâ ḥikāyetest²⁹⁴

صد قصه که ز لیلی و مجنون روایت است
ما را حدیث عشق تو اینها حکایت است

970 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

971 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

²⁹² “Kuhken, uykuda Şirin’in yüzünü gördüğünde ağlayarak dağı beline kadar suyla dolduruyordu.”

²⁹³ “Mecnun olmayan kimseler Leyla’nın ahvalinden gafildirler. Mecnun’u akıl gözü ile gören kişiler akıllıdır.”

²⁹⁴ “Yüzlerce destan Leyla ve Mecnun’dan hikaye etseler bile bunların hepsi masaldır. Bize senin aşkının sözü yeter.”

974 [???

[*mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün*]

Ger Kūh-ken-i bī-dil fāriğ zi-dil ü dīnest

‘Aybeş ne-tevān kerdēn dīvāne-i şīrīnest²⁹⁵

کرگوکن بی دل فارغ ز دل دین است
عیشش توان کردن دیوانه شیرین است

975 Emīr Vāliḥī

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Mecnūn be-gūşe zi-cefā-yı zemāne reft

Dīvāneş maḥvān ki besī 'ākılāne reft²⁹⁶

مجنون بگوشه زجفای زمانه رفت
دیوانه اشس محو آنکه بسی عاقلانه رفت

976 Nuṭḡī

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Mecnūn ki dīl zi-nāle-i ü cūş mīgirift

Ger mīşenīd nāle-i men gūş mīgirift²⁹⁷

مجنون که دل ز ناله او جوش میکرد
کرمی شنید ناله من گوش میکرد

977 [???

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Gerçi Leylī devlet-i ḥüsn-i belā-engīz yāft

Germī-i bāzār-ı ḥüsn ez-ışk-ı Mecnūn nīz yāft²⁹⁸

کرچه بی دولت حسن بلا انگیز یافت
کرمی بازار حسن از عشق مجنون نیز یافت

²⁹⁵ “Eğer âşık Kuhken gönülden de dinden de uzaklaşmışsa ona sitem edemeyiz çünkü o, Şirin’in delisidir.”

²⁹⁶ “Feleğin siteminden bir köşeye giden Mecnun’a deli deme çünkü o çok akıllıca gitti.”

²⁹⁷ “Gönül inlemesinden ızıraba düşen Mecnun eğer benim inlememi duysaydı kulaklarını kapatırdı.”

²⁹⁸ “Gerçi ki Leyla bela çıkaran güzellik devletini buldu ama güzellik pazarının revacını Mecnun’un aşkından buldu.”

978 Hümâyūn Fermāyed

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Men ü Mecnūn dü ġarībīm ki ġam şādī-i māst
Her ki ĩn nükte ne-dānest ne ez-vādī-i māst²⁹⁹

من و مجنون دو غریبیم که غم شادی ماست
هر که این نکته ندانست نه از وادیست

979 H̄ayretī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

H̄iç Mecnūn der-cihān vīrāne'i çun men ne-dāşt
Īn kühen vīrāne hem dīvāne'i çun men ne-dāşt³⁰⁰

هیچ مجنون در جهان ویرانه چون من ندانست
این کهن ویرانه هم دیوانه چون من ندانست

980 Mişālī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Kaşd eyle dilā olmağa ser-dār-ı maḥabbet
Mecnūn gibi kınsun dir iseñ başuña devlet

981 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Piş-i mā kışsa-i Ferhād ser-ā-ser suḥenest
Raḥne-i der-dil-i ū her ki koned Kūh-kenest³⁰¹

پیش ما قصه فرهاد سر آسر سخنست
راهنه در دل او هر که کند کوه کنست

²⁹⁹ “Ben ve Mecnun iki ġarībınız ki ġam bizim sevincimizdir. Bu nükteyi bilmeyenler bizim vadimizden değildir.”

³⁰⁰ “Dünyada hiç bir Mecnun’un benimki gibi harabesi yoktu. Bu eski harabenin de benim gibi bir delisi yoktu.”

³⁰¹ “Bizim yanımızda Ferhad’ın hikayesi başdan başa sözdür. Onun gönlünde kendisine yol açan herkes Kuhken’dir.”

982 [???

[mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Ferhād-şifat kūh-ı ğamem ber-dil ez-ānest

Kān Hüsrev-i Şirîn eger bā-digerānest³⁰²

فرهاد صفت کوه غم بر دل از نشت
کان خسرو شیرین اگر باد گرانست

983 [???

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Mecnūn-ı rāh-ı ıřķam ü dil hādī-i menest

Menşūr-ı āşık-ı haṭ-ı āzādī-i menest³⁰³

مجنون راه عشقم و دل هادی منست
منشور عاشق خط آزادی منست

984 Şāliḥ Rāst

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Kūh-ken şeb heme şeb ser-be-ser-i hārā dāşt

Hāleş in būd velī der-dil-i şirîn cā dāşt³⁰⁴

کوه کن شب همه شب سر به سر داشت
حالش این ولی در دل شیرین جا داشت

985 Āşafī Rāst

[mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Ferhād be-şūret dil ḥod dāde tesellīst

Şirîn ki reved cānib-i ū şūret ü ma'nīst³⁰⁵

فرهاد به صورت دل خود داده تسلیست
شیرین که رود جانب او صورت به نیست

³⁰² "Hüsrev'in Şirîn'i başkalarıyla olduğu için Ferhad gibi gönlümde keder dağı var."

³⁰³ "Aşk yolunun mecnunuyum ve gönül benim yol gösterenim. Âşıklık fermanı benim özgürlüğümün hattıdır."

³⁰⁴ "Kuhken her gece başını sert taşlara koyuyordu. Onun ahvali böyleydi ama Şirîn'in gönlünde yeri vardı."

³⁰⁵ "Ferhad resimle gönlünü avutuyordu. Şirîn ona giderse hem şekil hem mana olacak."

986 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Pây-ı Mecnûn ne-hemîn silsile-i sevdâ dâşt

Her ki dîvâne şod in silsile-râ ber-pâ dâşt³⁰⁶

پای مجنون نه همین سلسله سواد داشت
هر که دیوانه شد این سلسله را برپا داشت

987 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Pîş-i mâ Mecnûn eger ders-i cünûn ẖāned revāst

Z'ân ki der-dîvānegî üstād-ı ü şākird-i mās³⁰⁷

پیش مجنون اگر درس مجنون خواند داشت
ز آنکه در دیوانه کی استاد داشت که نکست

988 Emîrek Hâkîm-i 'Acem-zāde

Mecnûn ki çi kesest ü Kûh-ken kîst

Der-ı ışk-ı bütân menem ü diger nîst³⁰⁸

مجنون که چه کست و کج کست
در عشق بنان منم و دیگر نیست

989 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zi-hicrân gerçi Mecnûn-râ çü nâfe dil pür ez-hūnest

Haṭâyî nîst Leylî-râ günâh ez-baḥt-ı Mecnūnest³⁰⁹

ز حیران که مجنون را چو نافع دل پراز خوش
خطای نیست لیلی را گناه از باخت مجنونست

³⁰⁶ “Bu sevda zinciri sadece Mecnun’un ayağında değildi, her deli olanın ayağında bu zincir vardı.”

³⁰⁷ “Eğer Mecnun bizim yanımızda delilik dersini okusa yakışır. Çünkü delilikte onun üstadı bizim öğrencimizdir.”

³⁰⁸ “Mecnun ve Kuhken de kim oluyor! Güzel sevgililerin aşkında sadece ben varım ve başkaları (bu konuda) hiçbir.”

989 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁰⁹ “Ayrılıktan Mecnun’un gönlü ceylan göbeği gibi kanla dolu. Leyla’nın hiç bir suçu yok ve günah Mecnun’un bahtındadır.”

990 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Her bün-i hār ki ü ser-zede ez-hāmūnest

Ābeş ez-ābilehā-yı kadem-i Mecnūnest³¹⁰

هر بن خار که او سر زده از هامونست
آبش از ابله‌های قدم مجنونست

991 [???

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Bā-men me-gū ki kışsa-i Mecnūn cinān güzeşt

Bişnev hādīş-i derd-i men īn dem ki ān güzeşt³¹¹

با من مگو که قصه مجنون چنان گذشت
بشنو حدیث درد من این دم که آن گذشت

992 [???

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Çun Kūh-ken bā-Bī-sütün goftem tevānem rāz goft

Tākat ne-būdeş kūh-rā hārī ki goftem bāz goft³¹²

چون کوکن با بیستون گفتم تو انم راز گفتم
طاقت نبودش کوه را حریفی که گفتم باز گفتم

[52b]

993 Sultān Selīm-i Evvel Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn libās-ı Ka'be siyeh dīd ü hāl kerd

Ān-rā sevād-ı hāne-i Leylī hayāl kerd³¹³

مجنون لباس کعبه سیاه دید و حال کرد
آن را سواد خانه لیلای خیال کرد

990 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³¹⁰ “Çöllerden çıkan her dikenli çalının suyu, Mecnun’un ayaklarının su kabarcıklarındandır.”

991 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³¹¹ “Bana Mecnun’un hikayesinin nasıl geçtiğini anlatma. Şu an benim derdimin hikayesini dinle çünkü o (Mecnun’un hikayesi) geçti.”

992 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³¹² “Kuhken gibi sırrımı Bī-sütun’a söyleyebilirim demiştim ama dağın takatı yoktu ve söyledığım sözü yine söyledi.”

³¹³ “Mecnun, Kabe’nin örtüsünü siyah görünce, onu Leyla’nın gözünün siyahlığı zannetti ve keyiflendi.”

994 Dehkî

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnûn duhân-ı âh-ı siyeh dîd ü hâl kerd

Miskîn kemend-i Leylî-i zülfî hayâl kerd³¹⁴

مجنون دھان آہ سیہ دید و ہال کرد
مسکین کند بلی زلفی خیال کرد

995 Vaşfî

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnûn kabâ-yı Ka'be siyeh dîd ü hâl kerd

Miskîn meger ki hayme-i Leylî hayâl kerd³¹⁵

مجنون قبا کی کعبہ سیہ دید و ہال کرد
مسکین مگر کہ نیمہ و سیل خیال کرد

996 Āşafî

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnûn nazar be-sünbül-i şūrîde-hâl kerd

Āşufte bûd turre-i Leylî hayâl kerd³¹⁶

مجنون نظر بہ سنبولہ حال کرد
اشفتہ بود طرہ لیلہ خیال کرد

997 Esîrî

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnûn libâs-ı Ka'be siyeh dîd ü hâl kerd

Güyâ pelâs-ı hâne-i Leylî hayâl kerd³¹⁷

مجنون لباس کعبہ سیہ دید و ہال کرد
گویا پلاس خانہ و لیلہ خیال کرد

³¹⁴ "Mecnun, ah dumanının siyahlığını görüp zavallı Leyla'nın saçının kemendi zannetti ve keyiflendi."

³¹⁵ "Mecnun, Kabe'nin örtüsünü siyah gördü ve zavallı, Leyla'nın çadırı zannetti ve keyiflendi."

³¹⁶ "Mecnun, perişan hâlli sümbüle baktı; kırgındı, Leyla'nın saçını zanetti."

³¹⁷ "Mecnun, Kabe'nin elbisesini siyah gördü ve keyiflendi. Galiba Leyla'nın evinin çulu zannetti."

998 Nūrī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn resān be-gerden-i ḥod dīd ü ḥāl kerd
Güyā ki tāk-ı ebrū-yı Leylī ḥayāl kerd³¹⁸

مجنون رسن بگردن خود دید و حال کرد
گویا که طاق ابروی لیلی خیال کرد

999 Şeyh Necm

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn be-bāğ reft ü nazār ber-nihāl kerd
Servī be-dīd ü kāmēt-i Leylī ḥayāl kerd³¹⁹

مجنون بیابان رفت و نظر بر نهال کرد
سروی بدید و قامت لیلی خیال کرد

1000 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn sefīde-i seḥerī dīd ü ḥāl kerd
Miskīn şu' ā' -ı tāl' at-ı Leylī ḥayāl kerd³²⁰

مجنون سفیده شری دید و حال کرد
مسکین شعاع طلعت لیلی خیال کرد

1001 Fethī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn şikeste kāse-i ḥod dīd ü ḥāl kerd
Ma' lūm-ı mā ne-şod ki çi ma' nī ḥayāl kerd³²¹

مجنون شکسته کاسه خود دید و حال کرد
معلوم مانند که چه معنی خیال کرد

³¹⁸ “Mecnun kendi boynunda ipi gördü ve keyiflendi. Galiba (o ipin) Leyla'nın kaşının kavsi (olduğunu) hayâl etti.”

³¹⁹ “Mecnun bahçeye gitti ve fidana baktı. Bir serviği gördü ve Leyla'nın boyunu hayâl etti.”

³²⁰ “Mecnun, sabah beyazını gördü ve zavallı, Leyla'nın yüzünün ışığı zanetti ve keyiflendi.”

³²¹ “Mecnun kendi kırık kasesini gördü ve keyiflendi. Neyi hayal ettiği de bizce anlaşılmadı.”

1002 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnün mâst dîd ğazâlî vü hâl kerd

Ĥayrân-ı çeşm-i ü şod ü Leylî hayâl kerd³²²

مجنون مست دید غزال و حال کرد
حیران چشم او شد و بلی خیال کرد

1003 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnün çü berķ dîd şeb-i tîre-ĥâl kerd

Miskîn çerâĝ-ı ĥâne-i Leylî hayâl kerd³²³

مجنون چو برآ دید شب تیره حال کرد
مسکین چراغ خانه بلی خیال کرد

1004 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnün şenîd ğulĝule-i ebr ü hâl kerd

Miskîn şadâ-yı nâĥa-i Leylî hayâl kerd³²⁴

مجنون شنید غلغلۀ ابر و حال کرد
مسکین صدای ناقه بلی خیال کرد

1005 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnün sevâd-ı dîde-i ĥod dîd ü hâl kerd

Miskîn be-ĥâl-i fitne-i Leylî hayâl kerd³²⁵

مجنون سواد دین خود دید و حال کرد
مسکین بخالفتۀ بلی خیال کرد

[53a]

1006 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Mecnün şenîd nâle-i zârî vü hâl kerd

Bâng-ı derâ-yı maĥmil-i Leylî hayâl kerd³²⁶

مجنون شنید ناله زاری حال کرد
بانگ درای محمل بلی خیال کرد

³²² "Mecnun, sarhoş bir ceylanı gördü ve keyiflendi. Onun gözüne hayran oldu ve Leyla'yı hayal etti."³²³ "Mecnun, karanlık gecede şimşegi görünce hoş oldu. Zavallı, onu Leyla'nın evinin lambası zannetti."³²⁴ "Mecnun, bulutların gürültüsünü duydu ve hoş oldu. Zavallı, (bu gürültüyü) Leyla'nın devesinin sesi zannetti."³²⁵ "Mecnun kendi gözünün siyahını gördü ve zavallı, Leyla'nın fitne benini hayâl etti ve hoş oldu."

1007 Lāmi‘î

[mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Mecnün der-âyine ruḥ-ı ḥod dîd ü ḥâl kerd

Miskîn sevâd-ı turre-i Leylî ḥayâl kerd³²⁷

مجنون در آینه رخ خود دید و حال کرد
مسکین سواد طره لیلی خیال کرد

1008 [???

gg[mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Mecnün zi-zevk bî-ḥaber üftâde-ḥâl kerd

Leylî ḥadiş-i ‘ışk zi-Mecnün su’âl kerd³²⁸

مجنون زد و بی خبر افتاده حال کرد
لیلی حدیث عشق ز مجنون سوال کرد

1009 Kāmi

[mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Mecnün zi-fıkr-i nükte-i mevḥûm ḥâl kerd

Güyâ dehân-ı nâzûk-i Leylî ḥayâl kerd³²⁹

مجنون ز فکر نقطه موهم حال کرد
کوباد دهان نازک لیلی خیال کرد

1010 Sulṭân Selīm

[mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Mecnün-ı deşt ü şaḥne-i virâne mîresed

Ṭıflân-ı şehir müjde ki divâne mîresed³³⁰

مجنون دشت و شانه ویرانه میرسد
طغیان شهرم ده که دیوانه میرسد

³²⁶ “Mecnun, sızılı bir inleme duydu ve Leyla’nın mahmilinin çanının sesi zannederek keyiflendi.”

³²⁷ “Mecnun, aynada kendi yüzünü gördü ve zavallı, Leyla’nın saçının siyahlığı zannederek keyiflendi.”

³²⁸ “Mecnun, zevkten habersiz düştü ve sevindi. Leyla, aşk hikâyesini Mecnun’dan sordu.”

³²⁹ “Mecnun, hayâlî bir noktanın düşüncesinden hoş oldu, sanki Leyla’nın ince ağzını hayâl etti.”

³³⁰ “Çöllerin Mecnun’u ve harabelerin gece muhafızı geliyor. Şehrin çocukları, (size) müjde ki bir deli geliyor.”

1011 Āṣafī

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Mecnün be-girye goft çü mäh-ı girifte dīd

Leylī siyāh hāne meger ber-felek keşīd³³¹

مجنون بگریه گفت جرماہ گرفتہ دید
لیلی سیاہ خانہ مگر فلك کشید

1012 Yümni Fermāyed

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Kūh-kenlik bu cihān içre olaldan aña ad

Husrevā sikke-i mermer de kazıdur Ferhād

1013 Zārī

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Tamām itdi bu yolda fenn-i 'ışkı şanmañuz Ferhād

Çıkarıdum kūh-kenlik rāhını başa benem üstād

1014 Bākī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Kūh-ı 'ışkıında olurıdum Ferhād

Acıyup eylese Şir'in lebi dād

1015 Necâtī

[*mef' ūlū mefā' ilün fe' ūlün*]

Hîç oñmadı 'ışk işinde Ferhād

Oñmaduğ olur imiş ekşer üstād

³³¹ "Mecnun, tutulan ayı görünce, "Yoksa Leyla hapishanesini feleğe mi götürdü?" diye ağladı."

1015 *Necâtî Beg Divanı*, G 52/1, s. 176.

a: hîç oñmadı] şād olmadı, *Necâtî Beg Divanı*.

b: oñmaduğ olur imiş ekşer] meşhūr durur ki oñmaz, *Necâtî Beg Divanı*.

1016 Dervîş ‘Ömrî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Eylemez müjde-i vaşlıyla anı Şîrîn yâd

Ķanķı taş kıatı ise başına ursun Ferhâd

1017 La‘lî-i Ķayşerî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Bileydi hâlet-i ‘ışķ ile şeydâlıkıların Ferhâd

Beni küh-ı belâda idinürdi kendüye üstâd

1018 Meylî-i Ķalaṭavî

[mef‘ülü mefâ‘ilün mef‘ülü mefâ‘ilün]

Ṭaş kesmek ile yâruñ vaşlın diler ol nâ-şâd

Kûhsâr-ı maḥabbetde şîrîn kişidür Ferhâd

1019 [???

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bî-kesem üftâde çun Mecnûn be-şahrâ nâ-murâd

Hem-demi kerdem ne-mîkerded be-ğayr ez-gird-bâd³³²

بى کسم افتاده چون مجنون به شهرام نادمرد
همدمی کردم نمی کرد بغیر از گردباد³³²

[53b]

1020 Serverî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Her şadâ k’ez-Kûh-kenden tîşe-i Ferhâd dâd

Dâd in ma‘nî ki ez-bî-dâd-ı Şîrîn dâd dâd³³³

هر صد از کوه کندن تیشه فرهاد داد
داد این معنی که از بیدار شیرین داد داد³³³

³³² “Kimsesizim. Mecnun gibi isteğime ulaşmadan çöllere düştüm, etrafımda kasırgadan başka arkadaş dolaşmıyor.”

³³³ “Ferhad’ın baltası, dağı kazarken çıkardığı her seste Şirin’in siteminden söyleyerek bu mananın hakkını verdi.”

1021 **Fikrî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

İrişmese baña Mecnûn u Ferhâd
Gider görmezler idi pîr [ü] üstâd

1022 **Şânî Fermâyed**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Dağlar nâle kılpup tîşeler itdi feryâd
Virdüğinde ğam-ı Şîrî ile cânın Ferhâd

1023 **Ümidî Fermâyed**

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Revâ mı Bî-Sütûnda eyleyüp dâd
O şîrî şekli yaza taşâ Ferhâd

1024 **Hâdî Fermâyed**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Nâm-ı Şîrîni añup kılmaya yâd
Seni bu hüsne görürse Ferhâd

1025 **Veysî Çelebi Fermâyed**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Bî-Sütûn-ı ğamı ben âh ile itdüm ber-bâd
Varuban tîşesini başına çalsun Ferhâd

1025

b: Mısradaki “varuban” kelimesinin üstüne “yine ol” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1026 **Maḳālī-i Merḥūm**

[*mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn*]

Dil-i Şīrīnūm urdı 'ışḳa bünyād

Gören didi iş oñsun işte Ferhād

1027 **Ḳābiliyyū'l-Ḥaḳīr**

[*mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn*]

Dil-i Mecnūnum urdı 'ışḳa bünyād

Baṇa didi görenler işte Ferhād

1028 **Bāḳī**

[*fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn*]

Bulmaḳ isterdi 'ışḳ içinde murād

Yār-ı Şīrīn degil midür Ferhād

1029 **[???**

[*fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn*]

Ḥāne-i 'ışḳı ben itdüm bünyād

Ṭaşını yondı egerçi Ferhād

1030 **Ḳādirī Efendi**

[*mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn*]

Benem 'ışḳ ehline 'ālemde üstād

Ne Mecnūndur benüm yanumda Ferhād

1027

b: Nüşada önce “disün” ve “usta” şeklinde yazılan kelimelerin üzeri çizilerek “didi” ve “işte” olarak düzeltilmiştir.

1028 *Bâkî Divanı*, G 36/1.

1031 Dehkî-i 'Acem

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bî-sütün nâle-i zârem çü şenîd ez-câ şod

Kerd feryâd ki Ferhâd-ı dîger peydâ şod³³⁴

بی ستون ناله زارم چو شنید از جا شد
کرد فریاد که فریاد دیگر پیدا شد

1032 Hecrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bes ki Mecnûn ez-ğam-ı Leylî figân bisyâr kerd

Âhüyân-ı deşt-râ ez-efgân-ı hûd bî-dâr kerd³³⁵

بس که مجنون از غم بلی قغان بسیار کرد
آهویان دشت را از قغان خود بیدار کرد

1033 Helâkî-i İmâm

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Gönül kim Bî-Sütûnda urdı bünyâd

Gören didi iş olsun işte Ferhâd

[54a]

1034 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kes çü Ferhâd-ı belâ-keş der-cihân gamgîn ne-şod

Hergizeş çun bûse rûzî ez-leb-i şîrîn ne-şod³³⁶

کس چو فرهاد بلا کش در جهان گامگین نه شد
هرگز نشو روزی از لب شیرین نه شد

³³⁴ “Bî-sütûn, sızılıtlı inleyişimi görünce yerinden koptu. Bir bağırdı ki yine bir Ferhad ortaya çıktı.”

³³⁵ “Mecnun, Leyla'nın gamından o kadar çok figan etti ki onun figanından ovaların ceylanları uyandı.”

³³⁶ “Dünyada belaya düşen Ferhad gibi hiç kimse gam çekmedi. Çünkü hiç bir zaman Şirin'in dudaklarından bir öpücük onun nasibi olmadı.”

1035 [???

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Her çend k'ez-telhî-i ğam Ferhâd-ı miskîn küşte şod *هر چند که تلخی غم فرما مسکین کشته شد*
 Ū-râ besest in Hüsrevî k'ez behr-i şîrîn küşte şod³³⁷ *اورا بس است این خسروی که به شیرین کشته شد*

1036 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hoşā hâl-i dil-i Mecnûn ki çun rûsvâ-yı merdüm şod *خوشا حال آن مجنون که چون روی مردم شد*
 Libâs-ı nîstî ber-ser-keşîd ü ez-miyân güm şod³³⁸ *لباس نیستی بر سر کشید و از میان گم شد*

1037 Mu' ammâ be-Nâm-ı Nûh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâh-ı Leylî-şîfatam çun be-sefer bîrûn şod *ماه بلی صفتم چون به سفر بیرون شد*
 Sûht ez-gam-ı dil-i mecrûh men-i Mecnûn şod³³⁹ *سوخت از غم دل مجروح من مجنون شد*

1038 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şîve-i hûbî-i Leylî heme kes çun dâned *شیوه خوبی بلی همه کس چون دانند*
 Hâletî hest coz ez-hüsn ki Mecnûn dâned³⁴⁰ *حالی هست جز از حسن که مجنون دانند*

³³⁷ "Zavallı Ferhad kederinden öldü ama bu Husrevlik ona yeter ki Şirin için öldü."

³³⁸ "Ne hoş Mecnun'un hali ki milletin rûsvası oldu; yokluk elbisesini giydi ve ortadan kayboldu."

³³⁹ "Benim Leyla sıfatlı ayım yolculuğa çıktığında, ben Mecnun'un yaralı gönlünün kederinden yandı."

³⁴⁰ "Leyla'nın güzelliğinin işvesini herkes biliyor. Güzellikten başka haletler de vardır ki (bunları ancak) Mecnun biliyor."

1039 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāḩa çun der pîş-i Leylî nāle-rā eفزūn koned

Mîzened zānū vū 'arz-ı miḩnet-i Mecnūn koned³⁴¹

نانه چون در پیش لیل را افزون کند
میزند زانو و عرض محنت مجنون کند

1040 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ān ne berg-i lāle k'ender Bî-sütūn üftāde būd

Tîşe-i Ferḩād-ı miskīn ğarḩ-ı ḩūn üftāde būd³⁴²

آن نه برگ لاله کاند برستون افتاده بود
تیشه فرهاد مسکین غرق خون افتاده بود

1041 [???

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Her cā ki nām-ı Mecnūn yā Kūh-ken ber-āyed

Zîşān dīĝer ne-gūyend çun nām-ı men ber-āyed³⁴³

مرجا که نام مجنون یا کوه کن بر آید
زیشان دیگر نه گویند چون نام من بر آید

1042 Nişārî

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-ṩarf-ı vādî-i Leylî ne gird-bād ber-āmed

Ki āḩ ez-dil-i Mecnūn-ı nā-murād ber-āmed³⁴⁴

ز طرف وادی لیلی نه گرد باد بر آمد
که آه از دل مجنون نامر اد بر آمد

³⁴¹ "Deve, Leyla'nın yanında inlemesini arttırıyor, diz çöküyor ve (ona) Mecnun'un mihnetini arz ediyor."

³⁴² "O, Bî-sütūn'da yatan lalenin yaprağı değildir belki de zavallı Ferhad'ın kanlar içinde yatan baltasıdır."

³⁴³ "Mecnun veya Kuhken'in adlarının çıktığı (meşhur oldukları) yerlerde artık onlardan bahsetmezler çünkü benim adım ortaya çıkmıştır."

³⁴⁴ "Leyla'nın vadisi tarafından gelen hortum değildi belki muradına ulaşamamış Mecnun'un gönlünden çıkmış āḩ idi."

1043 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şevk-i Leylî be-cefâ ez-dil-i Mecnûn ne-reved

Ey perî-rû zi-dilem mihr-i to bîrûn ne-reved³⁴⁵

شوق لیلی بجای از دل مجنون نرود
ای پری روی ز دلم مهر تو ببردن نرود

1044 [???

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Dâstân k'ez hecr-i Leyl-i behr-i Mecnûn besteend

Hâsb-i hâl-i men boved ber-dîgerî çun besteend³⁴⁶

داستان کز بجز لیلی بجز مجنون بسته اند
حساب حال من بود بر دیگرین بسته اند

1045 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-her hâkî ki Mecnûn-ı belâkeş sâye endâzed

Zamâne hâk-i û-râ hemçü men dîvâneî sâzed³⁴⁷

بهر خاک که مجنون بلاکش سایه اندازد
زمانه خاک او را همچو من دیوانه سازد

1046 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Eger ez-girye-i Ferhâd kûh u deşt hāmûn şod

Pelâs-ı hayme-i Leylî siyâh ez-âh-ı Mecnûn şod³⁴⁸

اگر از کوه فرهاد و دشت هامون شد
پلاس خیمه لیلی سیاه از آه مجنون شد

[54b]

³⁴⁵ "Leyla'nın şevki, cefâ ile Mecnun'un gönlünden çıkmaz. Ey peri yüzlü, senin sevgin gönlümden çıkmaz."

³⁴⁶ "Leyla'nın ayrılığından Mecnun için yazılan hikaye aslında benim hasbihâlimdir ki başkalarına bağlamışlar."

³⁴⁷ "Felek, belalı Mecnun'nun gölge saldı her toprağı benim gibi deli eder."

1046 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁴⁸ "Eğer Ferhad'ın ağlamasından dağ ve ova çöl oldu. Leyla'nın çadırının kilimi Mecnun'un ahından karardı."

1047 Fiğânî Oldı Selmânı Zamānuñ [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'îlü fā'ilün*]

Mecnûn gibi diyâr-ı gamuñ pādşāhıyuz

‘İşk illerinde şāh-ı belānuñ penāhıyuz

1048 Ve lehu

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Deşt-i gamda gördüğüm Mecnûn-ı nâ-şād eylemez

İtdüğüm kârı belâ deştinde Ferhād eylemez

1049 Ehl-i Nazmuñ Muḥlişî Bir Şā'ir-i Mümtāzıdur [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Yine bir saçları Leyliye henüz meftûnuz

‘Aklumuz başumuza geldi dimeñ Mecnûnuz

1050 Celāsîn Şā'ir -i Mergüb Tîgî [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Tîşe-i seng-i belāya baş tutmak kârumuz

Bî-Sütûn-ı ‘ışkda Ferhāddur ser-dârumuz

1051 [??]

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Vādî-i miḥnetde Mecnûn-ı belâ-keş pîrümüz

Halka halka turre-i Leylî vü şān zencîrümüz

1047 *Fiğânî Divanı*, G 31/1.

1048 *Fiğânî Divanı*, G 34/1.

1052 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ḳays-ı nâ-şād ile kim Kūh-kene yāruz biz

İşini başa iletmiş bir iki varuz biz

1053 ‘Azizî-i Merhûm Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kūh-kendür şanmañuz ancaḳ hemân ser-bāzumuz

Biz de serdengeçdiyüz ‘ışḳ olalı dem-sāzumuz

1054 Faḳirî Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ferhād ḳazdı sikke-i seng-i mezārumuz

Mecnûn ‘aceb mi olsa bizüm türbe-dārumuz

1055 Hüdāyî Oldı Selmānı Zamānuñ *[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]*

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Geçdi Mecnûn ‘ışḳdan geçmez dil-i dīvānemüz

Ellerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz

1056 Sebzi-i A‘mā

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tā ki o Leylīveşüñ ‘ışḳı ile dīvāneyüz

‘Ālem içre Ḳays-ı pür-sevdā gibi efsāneyüz

1057 Sâ'î Çelebi

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Şîrîn görünmese bize ol la'li kandumuz

Ferhâdveş helâk iderüz kendü kendümüz

1058 Şânî-i Merhûm

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Vâdî-i gam kûhın isterken dil-i nâ-şadumuz

Ey saçı Leylî göre Mecnûna çıkdı adumuz

1059 Şânî-i Merhûm

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Yârı taşvîr itmesün naqqâş ben nâ-şadsuz

Yazmadı Mani o Şîrîn şüreti Ferhâdsuz

[55a]

1060 Selîkî Fermâyed

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Anuñçün murğ Mecnûn başı üstinde mekân eyler

Ki kûy-ı Leylî hâşâ kendü kendin âşyân eyler

1061 Yahyâ-yı Merhûm

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Mecnûn-ı ışkî lâle gibi tağa şaldılar

Hem tağa hem benefşe gibi bâğa şaldılar

1062 Dānişî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nağşını Ferhād Şîrinün ki taḥrîr itdiler
Ehl-i 'ışkuñ ḥālını sen şāha taşvîr itdiler

1063 Şemsî Paşa

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni Mecnün bilürler ḥālet-i Leylî[yi] bilmezler
Çekerler bend-i zencîre nedür sevdâyı bilmezler

1064 Kādîrî Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilâ Ferhād [u] Mecnün kışşası hep ḥasb-i ḥālumdür
Okınan dāstân-ı 'ışk-ı Vâmıķ kıl ü kālumdür

1065 'Azîzî Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni Mecnün-ı ser-gerdân iden Leylî-'izārumdur
Beni āşüfte vü şeydâ kılan zülf-i nigārumdur

1066 Hilâlî-i Merḥûm

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnünü gör ki deşt-i belâ pâdişāhıdır
Ḥayme ḥabâb-ı eşki 'alem dūd-ı āhıdır

1067 Helākī-i İmām

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Mecnūn cihānda mülk-i ğamuñ pādşāhıdur

Dūd-ı siyāhı tuğ ü 'alem sūz-ı āhıdur

1068 Şabri-i Merhūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Varup Mecnūn gibi tağa düşersem n'ola vādīdür

Ġam-ı hecr ile āh itmek vişāl-i yāra bādīdür

1069 Cemālī-i Merhūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ser-i Mecnūnı Leylī gördi didi kuş yuvasıdur

Terahhūmdan degüldür ol da bir leylek kazāsıdur

1070 Cevherī Efendi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Aldanma naqş-ı hüsnüñe h'āb-ı hayāldür

Leyliden örnek al ki bu bir dest-māldür

1071 Raḥmī Efendi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şeh-i 'ışk olalı Mecnūna derd ü ğam sipāhīdür

Görinen āşyān başında anuñ tāt-ı şāhīdür

1072 **Belîğî Râst**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Cihânda küh-kenlik şan' atı Ferhâda gelmişdür

Şadâ-yı tîşesinden tağlar feryâda gelmişdür

1073 **Zâtî Raḥime'llâh**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Didiler sende yok ol tâc-ı Mecnûn kuş yuvasıdur

Didüm kim dâ'im olmaz ol da bir leylek kazâsıdur

[55b]

1074 **Zâtî-i Merḥûm**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Vâdî-i 'ışk içre Vâmık şanmañuz ğam-dîdedür

Mihnet-i Leylî ile Mecnûn hele vâdîdedür

1075 **Vâlihi-i Üskübî**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ġarķ-ı seyl-âb-ı belâ bir Vâmık-ı ğam-dîdedür

Himmetin hâric degül Mecnûn ķo ya vâdîdedür

1076 **Ḥayâlî-i Merḥûm**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Bî-Sütünüñ lâlesin görseñ nazar Ferhâdadur

Mürde-i 'ışkı öli şanmañ gözi dünyâdadur

1073 *Zâtî Divanı*, G 256/1, s. 256.

b: dâ'im] yendek, *Zâtî Divanı*.

1077 Sipāhī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Beni Ferhād iden şeb-dîz-i zülf ü kıadd-i mevzūndur

Velī ey Hüsrev-i şîrîn-zebān ol hadd-i gülgūndur

1078 Sipāhī-i Dîger [...]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Eyā Leylī ğamuñla hayretüm andan çok efzūndur

Benüm 'aşrumda gelse sen dimezdün Qaysa Mecnūndur

1079 Fūrūġī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

O şîrîn-leb bu ben Ferhādın añmaz dādum andandur

Qulaġı nālemi ğuş eylemez feryādum andandur

1080 Nev'ī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Maḥabbetden ġaraż şanmañ ki Qays [u] Vāmık olmağdur

Hüner bir ḥālet ile vaşl-ı yāra lāyık olmağdur

1081 Derviş 'Ömrī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Taş keser Ferhād Şîrîne hünerverlik midür

Başdan çıkmak ya bir 'avret içün erlik midür

1082 H̄aydar Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dil-i Mecnūn gibi her lālenūñ kim bağı yanıkdur

Meger var ise ey Leylī-' izārum saña 'āşıkdur

1083 İshāk-ı Merhūm Fermāyed

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

Mecnūn ğam-ı maḥabbet-i 'ışkı neden bilür

Bu bir belā durur bunu şāhum çeken bilür

1084 Şabri-i Merhūm

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

Cān virdi şanma Kays yatup eyledi huzūr

Benden şoruñ firāk elemin ol daḥı uyur

1085 Emri-i Merhūm Fermāyed

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

Ferhād-ı küştenūñ kefeni cism-i zārıdur

Kūh-ı belāda vādī-i miḥnet mezārıdur

1086 Cāmī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Maḥabbet şāhıyam ḥaymem ḥabāb-ı eşk-i gülgündur

Yanumda pehlevān-ı pāy-ı taḥtum şimdi Mecnūndur

1087 Ğazālī Deli Birāder

[mef̣'ulū mefā'īlū mefā'īlū fe'ulūn]

Mecnūn ki belā deştini geşt itdi ser-ā-ser

Ğam-hāneme geldi didi hālūñ ne Birāder

1088 [???

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Me-gū hikāyet-i Mecnūn me-ḥ'ān fesāne-i diger

Ĥadiş-i mā vū to ūftād der-miyāne-i diger³⁴⁹

مکوحکایت بجنون مخوان فسانه ذکر
حدیث ما در افتاد در میان ذکر

1089 'Ahdī-i 'Acem

[mef̣'ulū mefā'īlū mefā'īlū fe'ulūn]

Şaḡın Mecnūnı şanmañ merd-i meydān-ı maḥabbetdür

O bir ' avret zebūnı olmış erlik aña töhmetdür

1090 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

İtmesūn Mecnūn [u] Ferhād ' ışk evcinde iftiḥār

Dostum merdūddur zen-pārelikle iştihār

[56a]

1091 Ḥayālī Fermāyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Vāḡı' amda dün gice Ferhādı gördüm dād ider

Åh Şirīnüm diyü gögsün dögüp feryād ider

³⁴⁹ "Mecnun'un hikâyesini söyleme ve başka efsane okuma. Artık seninle bizim hikâyemiz ortaya çıktı."

1089 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1090 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1092 Necâtî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭağları Ferhād anuñçün yirlere yek-sân ider
Kim ğam-ı Şîrîn içün dâ'im yile[r] efgân ider

1093 Ḥayālî Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dimeñ Mecnûnı 'ilm-i 'ışķı tekmi̇l itdi kāmildür
Benüm yanumda nesne bilmez ol dīvāne cāhildür

1094 Bākî Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Göñül tekmi̇l-i fenn-i 'ışķı iden üstād-ı kāmildür
Anuñ yanında kimdür Kūh-ken Mecnūn ne cāhildür

1095 Fuzûlî-i Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni zıkr itmez il efsāne-i Mecnūna mā'ildür
Ne beñzer ol baña derdi anuñ taķrîre ķā'ildür

1096 Şun'î-i Gelibolî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dimesünler dil-i Mecnūna o bir ṭağ eridür
Derd ile ger ide bir āhı o çok ṭağ eridür

1092 *Necâtî Beg Divanı*, G 141/1, s. 231.

a: yirlere] ḥāk ile, *Necâtî Beg Divanı*.

1094 *Bâkî Divanı*, G 89/1.

Başlık: Önce “Raḥmî” yazıldığı halde daha sonra üzerine “Bākî” yazılmıştır.

1097 Hilālî-i Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Eşk-i Ferhâd ile ey dîde yaşum hem-demdür

Küh-ı miñnetde dilâ lâle ciger-küşemdür

1098 [??]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

‘Āşık-ı bî-‘ illetüm meylüm benüm dîdâradur

Dostlar Ferhâd ile Mecnûn iki zen-pâredür

*

1099 Sâ‘î Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cihânda cân eritmek şan‘at-ı Ferhâda qalmışdur

Fünûn-ı ‘ışkda olan bize üstâda qalmışdur

1100 Kādīmî Çelebi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnûnuñam didügüme inci[n]me ey nigâr

Dîvâneñem benüm sözüme yokdur i‘tibâr

1101 Kābūlî-i Kāzî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Küh-ken kendü geçerken rûzgâr-ı zürkâr

‘Ākıbet zâr itdi anı rûzgâr-ı zürkâr

1102 **Ḥasan Çelebi Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şûretâ Mecnûna döndüm ağlarum leyl ü nehâr

Eyleyelden ' aqlumı sevdâ-yı zülfî târ-mâr

1103 **Ḳara Fazlî Fermâyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Leylînün Mecnûnı Şîrînün dilâ Ferhâdı var

Kâr-ı ' ışkî baña şor her şan' atun üstâdı var

1104 **Fuzûlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılîdur**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bende Mecnûndan füzün ' âşıklık isti' dâdı var

' Āşık-ı şâdık benem Mecnûnuñ ancağ adı var

1105 **Esrârî Çelebi Fermâyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey saçı leylî yüzün bir kez gören Mecnûn olur

Ḥüsnüñe ' âşık olup âvâre vü meftûn olur

1106 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Bilür derd ehlinün ḥâlin bu ben Mecnûna mâ' ildür

Benüm sevdicegüm ḥâl ehli'dür ma' kûle kâ' ildür

1103 *Kara Fazlî Divanı*, G 90/1, s. 338.

a: Nüşhada mısra önce “Pîşe-i ' ışk içre Ferhâduñ hemân bir adı var (Divanda şiirin 1a mısraı)” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Leylînün Mecnûnı Şîrînün dilâ Ferhâdı var (Divanda şiirin 4b mısraı)” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

1106 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1107 Fehmî-i Merhûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Olur Mecnûna hem-pâ ol ki bir cânâna mâ'ildür

Ḳadem başmaz reh-i derd ü belâya şol ki 'âķıldur

1108 Bâķî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Göñül tekmiî-i fenn-i 'ıřķ iden üstâd-ı kāmildür

Anuñ yanında kimdür Kûh-ken Mecnûn ne cāhildür

1109 Cinânî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dimiş Mecnûn benüm vaḥşîler içre yâr-ı ġārum var

Benem ġamġîn ne bir ġam-ḥ'âr u ne bir ġam-ġüsārum var

1110 Cemālî

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Gerçi bî-ḥaddür ḳatı Ferhâda seng-i ta' n atar

Ṭaş ṭokınursa velî ayaġına benden ṭutar

1107 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1108 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1109 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1110 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1111 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Lâle Mecnûnuñdur ey Leylî degüldür dâğlar

Başî üzre âşyâne eylemişdür zâğlar

[56b]

1112 Şihâbî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

İtme Mecnûn-ı dil-i dîvâneyi Kaysa kıyâs

Hağ-şenâ ol â benüm Leylî-izârum Hağ-şinâs

*

* *

1113 Kâdirî Efendi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnûn ki vaḥş u ṭayr aña ḥayl-i sipâh imiş

Dîvâneler içinde 'aceb pâdişâh imiş

1114 Ḥayâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-Sütünüñ gördi kim tîğiyle ṭaşî var imiş

Geldi başın egdi Ferhâduñ terâşî var imiş

1115 Yetîm 'Alî Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Göz yaşı gibi şuyı ğam gibi aşî var imiş

Kaysa Mecnûn dimeñüz 'aql-ı ma' âşî var imiş

1116 Şemsî Paşa Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tekye-i miñnetde Mecnûnuñ durağı var imiş

Sîne tennûrında yanar bir çerâğı var imiş

1117 'Azîzî Beg Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kelle-i Kays belâ murğına ser-menzil imiş

Ceres-i üştür-i Leyliye figânı dil imiş

1118 Meylî-i Ğalaṭavî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yaturken bir gice Mecnûn 'aceb rây-ı muḥal imiş

Görüp bedr-i münîri çihre-i Leylî ḥayâl imiş

1119 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cünûn-ı 'ışkı dil tıflı niçe üstâddan görmiş

Leb-i şîrînüñe cân virmegi Ferhâddan görmiş

1120 [??]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Reh-i 'ışk içre dil ser virmegi Ferhâddan görmiş

İletmiş başa işin şan' atı üstâddan görmiş

1121 **Şānī-i Merḥūm**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ṭarīḳ-i 'ışḳda [...] Ferhāddan ḳalmış

Belā-yı 'ışḳla cān virmek ol nā-şāddan görmiş

1122 **Li-muḥarririhi'l-Ḥaḳīr Ḳābilī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Gezerken bāğda Mecnūn görüñ yine ne ḥāl itmiş

Baḳup diḳḳatle servi-ḳāmet-i Leylī ḥayāl itmiş

1123 **Ve lehu**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Fiğān u berḳ ü ra' dı gūş idüp Mecnūn ne ḥāl itmiş

Şadā-yı nāḳa-i Leylī şanup yañlış ḥayāl itmiş

1124 **[???**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Fiğān u bād u ra' dı gūş idüp Mecnūn ne ḥāl itmiş

Şadā-yı nāḳa-i Leylīyi gör 'aks-i ḥayāl itmiş

1125 **Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān**

[*mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*]

Ferhād belā kūhına çün pādşāh imiş*

Āhı 'alem ü sīne ṭabıl ğam sipāh imiş

[57a]

1125 *Muḥibbī Divanı*, G 1269/1, s. 398.

a: belā kūhına] kūh-ı miḥnete, *Muḥibbī Divanı*.

1126 Cemālī-i Merhūm Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Baňa hem-denک ol ey Ferhād-ı evbāş

Ki hiç dīvār olur mı yalıñuz taş

1127 Ve lehu

[müstef' ilün fe' ulün müstef' ilün fe' ulün]

Aldum ele serüm çün Ferhāda egmezem baş

Bünyād-ı ' ıřķa biz de қорuz yirinde bir taş

1128 Şādık Beg Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördiler rāz-ı ğam-ı Leyliyi Mecnūn itdi fāş

Her yañadan urdılar eřfāl-i mekteb aňa taş

1129 Sebzi-i A' mā Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sırr-ı ' ıřķı n'ola Mecnūn ile Ferhād ide fāş

Olımaz iki deli biri biriyle sır-dāş

1130 Yetim ' Alī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İtmeyince naķş-ı Şir'in resmini senge terāş

Bī-Sütün egdürmedi Ferhād-ı Şirinkāra baş

1131 **Vaḥṣī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken ber-yād-ı Şīrīn ü leb-i cān-pervereş

Cān-ı şīrīn dād ğayr ez-tiṣeī mānd ber-sereş³⁵⁰

کوکن بر یاد شیرین و لبان پرورس
جان شیرین داد غیر تیشه ماند بر سرش

1132 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-dendān hūn kerd Leylī be-bāzī dest-i gülgüneş

Be-dest hıṣṣten zencīr sâzed behr-i Mecnūneş*³⁵¹

بدندان خون کرد لیلی بازی دست گلگوش
بدست خبشتن زنجیر سazed بهر مخموش

1133 **Hocendī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken der-kūh Şīrīn gūyed ü gerded ḥamūş

Tā resed bār-ı diger āvâz-ı Şīrīneş be-guş³⁵²

کوکن در کوه شیرین گوید و کرد و جوش
تا رسد بار و کرد از شیرینش بگوش

1134 **Neyyir-i Evc-i [Suḥen] Ḥazret-i Aḥmed Paşa** [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol şanem kim Leylī-i zülfīn girih-gīr eylemiş

Raḥm idüp Mecnūnına tedbīr-i zencīr eylemiş

³⁵⁰ “Kuhken, Şirin’in ve can besleyen dudaklarının anısı ile değerli canını verdi ve başında kazmadan başka bir şey kalmadı.”

³⁵¹ “Leyla oyunda gül renkli elini diş ile kanattı ki Mecnun’u için kendi eli ile zincir yapsın.”

³⁵² “Kuhken, yine de Şirin diyen ses kulağına gelsin diye dağda Şirin deyip susup duruyor.”

1134 Ahmed Paşa Divanı, G 131/1.

1135 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh-ı Mecnūn z'ān ne-mīzed şu' le der-pīrāheneş

Tā seg-i Leylī be-gīred gāh gāhī dāmeneş³⁵³

آه مجنون زان نمیزد شعله در پیراهنش
تا سگ بلی بگردگاه گاهی دامنش

1136 Cemālī Raḥīme'llāhū 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳışşa-i Ferhāddan şanma ser-encāmum terāş

'İşķ deşţinde ben anuñla çıķışdum başa baş

1137 Cemālī Raḥīme'llāhū 'Aleyh

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Şanma şanemā tīşe-i Ferhāda egem baş

Bu pīşe ile kim virür anuñ dīşine taş

1138 Naẓmī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kūh-ken gerçi ki bir 'āşık-ı ferzāne imiş

Zen içün virdi serin ol ķatı dīvāne imiş

³⁵³ "Mecnun'un ahl, Leyla'nın köpeği eteğini tutsun diye arada sırada gömleğini alevlendirmiyordu."

1138 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1139 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zi-Hüsrev Kūh-ken pinhān çi dāred āteş-i cāneş

Ki mīsāzed şerār-ı sīne zāhir sūz-ı pinhāneş³⁵⁴

زهر و کرم کن پنهان چه دارد آتش جانفش
که جیسا زد شرار سینه ظاهر سوز پنهانش

*

* *

1140 Şādık Beg Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken-i miskīni gör kim itdügi sa'y-ı belīg

Cān-ı Şīrinden çıkardı 'ākıbet anı dirīg

1141 'Ulvi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bī-Sütün-ı ğam tenümdür lāledür her tāze dāğ

Oldı ben Ferhāda ey şīrīn-dehen dāğ üzre dāğ

*

* *

[57b]

1142 Hayālī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen baña Şīrīnlik eyle ben saña Ferhādlık

Kūh-kenlik şan' atında eyleyem üstādlık

1139 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁵⁴ “Kuhken, canındaki ateşi neden Hüsrev'den saklasın. Çünkü göğsündeki alevler, gizli ateşini açığa çıkarıyor.”

1040, 1041 numaralı beyitler nüshada “şın” kafiyeli beyitlerin arasına yazıldıkları hâlde tarafımızdan ayrı bir bölüm oluşturacak şekilde aşağıya kaydırılmıştır.

1143 ‘Ulvi-i Merhūm Fermāyed

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Niçe bir ol saçı Leyliye gönül meftūnlık

Saňa mı kaldı cihān içre hemān Mecnūnlık

1144 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy [mefā‘ilūn mefā‘ilūn fe‘ulūn]

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

İder Mecnūna naķd-i cānını almakda ğarrālık

Lebini luţf idüp Ferhāda Şirīn virdi helvālık

1145 Şihābī Kātīb-i Dīvān-ı ‘Ālī [mefā‘ilūn mefā‘ilūn fe‘ulūn]

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Şan‘at-ı ışk içre tañ mı olsa Ferhād oñmaduķ

Bu meşeldür kim olur ‘ālemde üstād oñmaduķ

1146 Tūrābī-i Ereğlili Fermāyed

[mef‘ulū mefā‘ilūn mef‘ulū mefā‘ilūn]

Biz fenn-i maħabbetde Ferhādı unutdurduķ

Gerçi dahı şākirdüz üstādı unutdurduķ

*

1147 [???

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Kūh-ken bir ‘arşada bi’l-ķuvve olmış zār-ı ışk

Ĥamdü li’llāh kim benüm bi’l-fi‘l oldı kār-ı ışk

1148 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ben belâ Mecnûniyam menzilg[eh]üm şahrâ-yı ışk

Bir saçı Leylî ğamıyla olmuşam rüsvâ-yı ışk

1149 Cemâlî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ser virmede Ferhâda benüm reşke yirüm yok

Çün itdi Hudâ ben kulum başına buyruk

1150 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Pîr idinme Kûh-kenden himmet umma az çok

Çün bilürsin kendü başına anuñ dermânı yok

*

* *

[58a]

1151 Emrî Çelebi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Türâbum ḥāk-i Ferhād imiş âbum eşki Mecnûnuñ

Belâsın bende cem' itmiş felek ol iki maḥzûnuñ

1152 Bâkî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Elemin Kaysa kıyâs itme dil-i maḥzûnuñ

'Aklı yoğ idi ne derdi var idi Mecnûnuñ

1153 Şâfî Efendi Kâzî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Melâmet şâhısın ey dil birisin sen de Mecnûnuñ

‘Alem âhuñ çeri yaşıñ felek çetr-i hümâyûnuñ

1154 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dökilmiş penbe-i hünîni yir yir dâğı Mecnûnuñ

Derûnın lâleler dutmışdur ey dil şanma hāmûnuñ

1155 Kemâl Paşa-zâde

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Âşyân şanma başındağı bu ben maḥzûnuñ

Sûr-ı Leylîde şınan kâsesidür Mecnûnuñ

1156 Keşfî-i Merḥûm Fermâyed

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Yâr şındursa n'ola gönlini ben maḥzûnuñ

Leylî şındurmadı mı kâsesini Mecnûnuñ

1157 Aḥmed Beg Fermâyed

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Kâkül-i dost şıdı gönlini ben maḥzûnuñ

Dir gören kâsesini Leylî şıdı Mecnûnuñ

1158 **Şem'î Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Halka-i dūd-ı siyāhı bu dil-i maḥzūnuñ

Āşyān oldı başında nitekim Mecnūnuñ

1159 **Şun'î-i Gelibolî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hāli zülfünle perişān bu dil-i maḥzūnuñ

Leyli biñ dürlü belā ile geçer Mecnūnuñ

1160 **Kenzi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bilür aḥvālını zülfünle dil-i maḥzūnuñ

Okıyan kışşasını Leylî ile Mecnūnuñ

1161 **Helākî-i İmām Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Görelî leylî-i zülfin o gözi āhūnuñ

Dil-i dīvāne unutturdı adın Mecnūnuñ

1162 **Tālibî Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şanma şahrāda yağan şeb-nemidür gerdūnuñ

Gözleri yaşıdur ey Leylî-ḥırām Mecnūnuñ

1163 **Ḥayālī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kaṭre-i jāle ile lāleleri hāmūnuñ

Bağrınıñ başı gözinüñ yaşıdur Mecnūnuñ

1164 **Ḥaķır**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leylīnün yolına ḥāk oldı gör ol maḥzūnuñ

Götürür başda ğubārını şabā Mecnūnuñ

1165 **Mecdī Rāst**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Seg-i Leylī niçe demler olup ardınca Mecnūnuñ

Libās-ı ırzını çāk eyledi āḥir o maḥzūnuñ

[58b]

1166 **Sipāhī Beg**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yoğ imiş derdi ğam-ı Leylīden ol maḥzūnuñ

Hoş imiş ḥālī baña nisbet ile Mecnūnuñ

1167 **Ḥasan Çelebi İmām**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bu şüretle beni yanında kim görse o meh-rūnuñ

Muşavverdür şanur Leylī yanında şekli Mecnūnuñ

1168 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳîr Râst**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Derdi tağlar kadar olsaydı eger Mecnûnuñ

İder idi gözinüñ yaşı bu ben maḥzûnuñ

1169 **Şem'î Raḥime'llâh**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Lâle kim virdi nişânın bu dil-i pür-ḥûnuñ

Dâğlanmış cigeri pâresidür Mecnûnuñ

1170 **Fevrî-i Merḥûm**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Gönül Ferhâdı olmışken o şâh-ı Ḥusrevânînuñ

Anası südi ağzında koḳardı daḥı Şîrînuñ

1171 **Su'ûdî Efendi**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kûh-ken-i ' ıışkını terk eylemedi Şîrînuñ

Çıkmayınca tepesinden acısı miskînuñ

1172 **Raḥmî Raḥime'llâh**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḳulı oldum yine bir Ḥusrev-i şîrîn-dehenüñ

Baḥa degdi yine mîrâşı bugün Kûh-kenüñ

1173 **Veysî Çelebi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Göñline girmedür ol Husrev-i şîrîn-dehenüñ

Taşlar kesmeden ey dil ğarażı Kûh-kenüñ

1174 **Zârî Râst**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Perişândur dil-i miskîni ben Mecnûn-ı şeydānuñ

N'ola çekse anı zencîre zülf-i ' anber-efşānuñ

1175 **Hilālî Fermāyed**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Beni yanında ey Leylî görenler sen perî-zāduñ

Şanur taşvîrdür bir yirde Şîrîn ile Ferhāduñ

1176 **Dervîş 'Ömrî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kûh-kenlikde nazîri yoğ idi Ferhāduñ

İ' tibârı az olur gerçi gönül ırğaduñ

1177 **Nevâyî Efendi**

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Kûhdan geligen şadâ ' aksi tevkîl-i feryâding*

Nâlesinden bir eşer kalmış meger Ferhâding

1178 Emrî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şeh-i gam tişesin aldı başına çaldı Ferhâduñ
Niçün taş ile yapduñ diyü kaşruñ 'ışk-âbâduñ

[59a]

1179 Dervîş Yümnî

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Deşt-i belâda Vâmîk-ı meftûnuñam senüñ
Vâdî-i gamda vâlih-i Mecnûnuñam senüñ

1180 Hâşimî-i Üsküdarî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dilâ biz kâr-ı 'ışkı Kays ile Ferhâddan gördük
N'ola fâ'îk geçerse şan' atı üstâddan gördük

1181 Cemâlî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

İşi ser virmek imiş Kûh-ken-i pür-hünerüñ
Dehr içinde başı ağrımaya üstâdlaruñ

*

* *

1182 Necâtî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Nâleye âheng iderseñ ey gönül Ferhâda gel
Bağruña taşlar başup tağlar gibi feryâda gel

1183 İshāk-ı Merhūm

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Husrevā aldanma sen efsāne-i Ferhāda gel

Şan' at öğrenmek dilerseñ ço anı üstāda gel

1184 [???

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Benüm Mecnūnlıgumdan ol saçı Leylācıgum ğāfil

Benüm yanumda hūd Mecnūn döğine var mı bir 'ākıl

1185 Şun'î-i Gelibolî

[mef' ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Mecnūnı ço ki hayme-i Leylîyi gözler ol

Çal tabl-ı 'ışkı sen de gönül başka mehter ol

1186 'Alīmî Çelebi Bu Maḥlaş Hudāyîdür

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Benem Ferhāduñ ey şîrîn-dehen hiç olmağıl ğāfil

Senūñ leyli saçūñ Mecnūnına daḥl eylemez 'ākıl

*

* *

[59b]

1187 'Askerî Fermāyed

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Maḥabbet kaşrına bünyād uran Ferhād imiş bildüm

Hezārān āferin olsun aña üstād imiş bildüm

1186 Yazı farklılığından nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

1188 **Ḥaydarī-i Merḥūm**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Binā-yı hecri bünyād eyleyen Ferhād imiş bildüm

İletdi başa işin āferīn üstād imiş bildüm

1189 **Şāfī Efendi**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Binā-yı 'ışkı ma' mūr eyleyen Ferhād imiş bildüm

Benüm gibi zamānında o da üstād imiş bildüm

1190 **Mīrī Paşa-zāde**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ey lebi şīrīn dili 'ışkuñla Ferhād eyledüm

Küh-kenlikde anı Ferhāda üstād eyledüm

1191 **Cevānī Efendi**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Bir lebi şīrīn içün tağlarda feryād eyledüm

Rūḥını Ferhād-ı şeydānuñ yine şād eyledüm

1192 **Zātī-i Merḥūm**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ben beni leyli şaçuñ 'ışkıyla Mecnūn eyledüm

Yüklenüp tağlarca derdüm 'azm-i hāmūn eyledüm

1193 ‘Ālī Efendi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Belā vādīlerin Mecnūn diyen nā-şāddan gördüm

Yolumdur her ne dirsem şan‘atım üstāddan gördüm

1194 Cemālī Rāst

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Ṭarīķ-i ‘ışķ içinde şanma Ferhād ola üstādum

Şehā bu fende anuñ gibi vardur yüz biñ ırğadum

1195 [???

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Yüzüñ gördüm hemān Mecnūn gibi āşüfte-ḥāl oldum

Bükildi kâmetüm leylī şaçuñ derdiyle dāl oldum

1196 Mu‘idī Rāst

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Qışşa-i Mecnūnı başmışdur benüm rüsvālıgım

Leylī-i zülfüñ ucından fāş olup şeydālıgım

1197 Fazlī Rāst

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Benüm Ferhād-ı miḥnet-keş belā kühsārıdur başum

Gözümnden cūy-ı şır aqdı meger kim tişedür qaşum

1198 **Günāhī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳays yād olmazdı ben 'ālemlere destān idüm

Bir ġazālūñ gözleri siḫriyle ser-gerdān idüm

1199 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü Mecnūn vādī-i Leylīveṣī 'ömri vatan kerdem

Ḥadiṣī mând ez-Mecnūn u kār-ı ıṣṣ men kerdem³⁵⁵

همچون دادی ایلی وشی و لحن کردم
صدیق ماند از مجنون و کار عشق من کردم

1200 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Men-i Mecnūn ki ez-bend-i ḫired āzādī-i dārem

Çü Mecnūn nistem der-ı ıṣṣ men hem vādī-i dārem³⁵⁶

من مجنون که از بند خود آزادی دارم
چون نیستم در عشق من هم دادی دارم

1201 **Cemālī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Benem bu deṣṭ-i kūh içinde ḫāṣılı Ferhād [...]

Olursa Bī-Sütūn ṭağı n'ola serbest-i tīmā[rum]

[60a]

1198 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1199 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁵⁵ “Bir Leyla sıfatının mekanında Mecnun gibi bir ömür vatan tuttum. Aşk işini ben yaptım ama Mecnun’dan söz kaldı.”

1200 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁵⁶ “Ben ki Mecnun’um (dolayısıyla da) akıl bağından özgürüm. Aşkta (ise) Mecnun gibi değilim, benim bir mekânım var.”

1201 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltlenme sırasında sayfalar kesilince mısraların sonları okunamaz hale gelmiştir.

1202 Nûrî-i Merhûm Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kûh-kendür Husrevâ ' ışk içre üstâdum benüm

Anuñ içün tağı taş tıttı feryâdum benüm

1203 Yetîmî-i Tebrîzî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

' Ayân şod şüret-i Mecnûn şebî der-çeşm-i pür-hûnem عیان شد صورت مجنون شبی چشم پر خونم
Çü hûd dîvâne'î dîdem hoş âmed tavr-ı Mecnûnem³⁵⁷ چون خود دیوانه دیدم خوش آمد طر خونم

1204 [??]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Me-gû bâ-men gam-ı Mecnûn ki çun Ferhâd-ı giryânem مگو با من غم مجنون چون فرهاد گریانم
Me-râ kûh-ı gam-ı hûd bes mene ân nîz ber-cânem³⁵⁸ مر که غم خود بس من آن نیز بر جانم

1205 Âşafî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Men âvâre ki ez-Leylîveşî der-kûh u hāmūnem من آواره که ز لیلی و شب در کوه و هامونم
Be-gerdem âhuvân şaf-beste pendârend Mecnûnem³⁵⁹ بگردم آهوان صفت بندازد مجنونم

³⁵⁷ “Bir gece Mecnun’un yüzü kanlı gözümde belirdi; kendim gibi bir deli gördüm ve Mecnun’un tarzı hoşuma gitti.”

³⁵⁸ “Ferhad gibi ağlamaktayım. Bana Mecnun’un kederini söyleme çünkü kendi gam dağım yeter onu da benim canıma koyma.”

³⁵⁹ “Ben dağlarda ve çöllerde bir Leyla sıfatının elinden derbederim. Ceylanlar beni Mecnun zannediyorlar ve etrafımda diziliyorlar.”

1206 Sâ'ili Râst

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ġam-ı Ferhâd men dârem belâ-yı ıŝķ-ı Mecnûnem *غم فرهاد من دارم بلای عشق جنونم*
 Me-râ der-dîde teng âmed fezâ-yı kûh [u] hāmûnem³⁶⁰ *مرا در دیده تنگ آمد فضای کوه با منم*

1207 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Bes ki ez-Leylîveşî vâdî-i ġam şod meskenem *بس که از بلی دشی وادی غم شد سکنم*
 Reft eger Mecnûn ez-în âlem be-cây-ı ū menem³⁶¹ *رفت اگر مجنون ازین عالم بجای او منم*

1208 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Men ki çun Mecnûn dil ez-cân u cihân ber-kündeem *من که چون مجنون دل جهان بر کنده ام*
 Pây ber-seng-i melâmet mîzenem tâ zindeem³⁶² *پای بر سنگ طاعت میزنم تا زنده ام*

1209 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Zi-Mecnûn mând mîrâsem çün'ın k'ez ıŝķ maḥzûnem *ز مجنون ماند میرا هم چون این که عشق محزونم*
 Me-kon ez-âŝîķ-ı mün'im ki ḥ'îŝâvend-i Mecnûnem³⁶³ *من که از عاشق منم که خوب و زیاده منم*

³⁶⁰ "Ferhad'ın kederi de Mecnun'un aşkının belası da bende var. Gözümde dağlar ve ovalar dar geliyor."

³⁶¹ "Bir Leyla sıfatlı için gam mekanı o kadar benim evim oldu ki eğer Mecnun bu dünyadan gittiye de onun yerinde ben varım."

³⁶² "Ben ki Mecnun gibi gönlümü candan ve cihandan koparmışım. Ölünceye kadar ayağımı kınama taşına vuruyorum."

³⁶³ "Aşktan böyle üzüntülü olmak Mecnun'dan bana miras kaldı. Beni aşkıktan men etme çünkü ben Mecnun'un akrabasıyım."

1210 Muhteşem-i Kâşî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Men ne Mecnûnem ki hâhem rûy der-şahrâ konem

Hîş-râ meşhûr sâzem yâr-râ rûsvâ konem³⁶⁴

من نه مجنونم که خواهم روی در صحرای کنم
خویش را مشهور سازم یار را روضا کنم

1211 Fevrî Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bilmezem esrâr-ı ışkî kime ta‘lîm eylesem

Bârî Ferhâd ile Mecnûn gelse teslîm eylesem

1212 Hüdâyî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Kışsa içinde yazup Mecnûnî-şûret eylerem

Yâruma ahvâlüm ol yüzden hikâyet eylerem

1213 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bir saçı Leylî lebi şîrîn güzel nâ-şadıyam

Deşt-i ğam Mecnûnıyam küh-ı belâ Ferhâdıyam

1214 Ve lehu

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

İsterem bir saçı Leyliye perişân-hâl olam

Yollar üzre hâk olup Mecnûn gibi pâ-mâl olam

³⁶⁴ “Ben Mecnun değilim ki çöle yüz tutayım. Böyle kendimi ünlü yapıp da sevgilimi rûsva edeyim.”

1214 Muhibbî Divanı, G 1852/1, s. 552.

a: Nûshada “gönlüm ister Leylî zülfiveş” kısmının yerine bunun hemen altına “isterem bir saçı Leyliye” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1215 Fehmî-i Merhûm

Levh-i takrîr üzre şekl-i Kaysı taşvîr eyledüm
Şûret-i hâlüm bu yüzden yâra takrîr eyledüm

1216 [??]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Men ü Mecnûn çü rāh-ı bâdiye-i ğam dîdîm

Pây-dâr dâmen-i şahrâ-yı 'adem pîçîdîm³⁶⁵

من و مجنون چو ره بادیه غم دیدیم
پای در دامن صحرائی عدم پیچیدیم

1217 Ehli

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Der-ţarîk-i 'âşîkî imrûz Mecnûn çun menem

Bûd eger Ferhâd-ı 'âşîk pîş ez-în eknûn menem³⁶⁶

در طریق عاشقی امروز مجنون چون منم
بود اگر فرهاد عاشق پیش ازین اکنون منم

*

* *

[60b]

1218 Kemâl Paşa-zâde Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her şadâ kim zâhir olur tîşe-i üstâddan

Bir eşerdür taşda kalmış nâle-i Ferhâddan

1215 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1216 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁶⁵ “Ben ve Mecnun gam çölünün yolunu gördüğümüzde yokluk çölüne yüz tuttuk.”

1217 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁶⁶ “Âşıklık yolunda bu gün ben Mecnunum. Eğer bundan önce âşık Ferhad varsa bundan böyle Ferhad benim.”

1219 Fevrî Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Kâr-ı ‘ışkı tek bilür dil Hüsrevâ Ferhâddan

Kâbil-i şäkird olan üstâd olur üstâddan

1220 Muhibbî Sultân Süleymân

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Her şadānuñ ‘aksi kim zâhir olur feryâddan

Bir eşerdür küh içinde nâle-i Ferhâddan

1221 Maḳālî-i Merhûm Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Şan‘at-ı ‘ışkı ziyâd itsem n’ola Ferhâddan

Kâbil-i şäkird olan üstâd olur üstâddan

1222 Emîni Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Raḥne şanma Bî-Sütûnda tişe-i Ferhâddan

Yavaşın çäk itdi dest-i kûs-ı eflâkden*

1223 Hudâyî Râst

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Görse Mecnûn seni mektebde geçer Leylâdan

‘İşk dersin yine başlardı elifden bâdan

1221

Başlık: Nûshada öncelikle “Maḳālî-i Merhûm Fermâyed” yazıldığı halde daha sonra yanına “Cemâlî” yazılmış fakat bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1224 Mîrzâ Çelebi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Beni Mecnûn mişâl anduñ bu istignâ nedür senden

Vefâ vü mihr uman şimden girü dîvânedür senden

1225 Refîkî Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Her ne hâlet kim görindi ‘ışkda Mecnûndan

Hağ bilür artuğ zuhûr itdi dil-i mağzûndan

1226 Füsûnî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Dûd-ı âhı çekûben Leylîyi ister Hağdan

Qays-ı nâ-şadı görûn elde bizüm sancağdan

1227 ‘Abdî-i Kâtib

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

‘Alem-i âh çeküp Leylîyi ister Hağdan

Qays-ı dîvâneyi gör ol da bizüm sancağdan

1228 [???

[müstef‘ilün fâ‘ilâtün müstef‘ilün fâ‘ilün]

Mecnûn eger ki şodî yek şemme zi-ağvâl-i men

Kerdî ferâmûş zi-ğod u begîstî ber-ğâl-i men³⁶⁷

مجنون اگر که سندی بکشمه از احوال من
کردی فراموش از خود و بگریستی بر حال من

[61a]

³⁶⁷ “Eğer Mecnun benim ahvalimden birazcık duysa kendini unuttur ve benim halime ağlar.”

1229 **Ḥayālî Beg Merḥûm**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

İdüp der-post Mecnûnı geçürmiş dost bâbından

Vefâ âyînini öğren gönül Leylî cevâbından

1230 **Sipâhî Beg**

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Görmemişdür nesne aşlâ kışsa-i sâbık gören

Şimdi ben Mecnûnı görsün sâbıkâ Vâmık gören

1231 **Emrî Çelebi**

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Sen beni Ferhâd ile bir görme ey şîrîn-dehen

Hüsrev-i mülk-i gamem Ferhâd-ı ḥor bir kûh-ken

1232 **Nihânî Ehl-i Nazmuñ Gizli Genci** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ne Mecnûnam ne ḥod Ferhâd-ı kûh-ı Bî-Sütûnam ben

Göreliden zülfüñi ser-ḥalka-i ehl-i cünûnam ben

1233 **Emrî Çelebi**

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Tişesin başa çıkarmış dirler idi Kûh-ken

Başuma tokınmayınca tutmadum bu sırrı ben

1229 *Hayâlî Divanı*, G 46/1, s. 321.

a: bâbından] yanından, *Hayâlî Divanı*.

b: cevâbından] çobanından, *Hayâlî Divanı*.

1231 *Emrî Divanı*, G 367/1.

1234 Şabri-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Pîşe itdi tîşesin başa çıkardı Kûh-ken

Añlamaz bu ser-güzeşti başına toķınmayan

1235 Emri Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

N'ola şaklarsam o şacı Leylî mihrin cānda ben

Hây Mecnûn 'ışķ-ı yârı bulmadum yabanda ben

1236 Cemālî Râst

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

O zülfi Leylî alup gönlümi Mecnûna döndüm ben

Bu bâğ-ı dehr içinde bilmem ey ğonçe ne kıpduñ sen

1237 Mecdî-i Merhûm Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kûh-ken yabanda idi 'aķlumuz meftün iken

Ķays vâdide degüldür gönlümüz Mecnûn iken

1238 Fuzûlî-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kûh-ken biñ tîşeni künd eylemiş bir dâğ ilen

Ben kıparup şalmışam biñ țağı bir tırnağ ilen

1239 Ümîdî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Da' vî-i ' ışk itmesün ' âlemde her giz Kûh-ken

Hûb dil-ber var iken âdem sever mi hîç zen

1240 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her libâsî-râ ki efkendi seg-i Leylî zi-ten

Sâhtî Mecnûn berây-ı h'îş ân-râ pîrehen³⁶⁸

بربای را که فکندی سکن لبلی ز تن
ساختی مجنون برای خویش انرا پیره‌ن

1241 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Me-râ tâ kûh-ı gam şod bî-leb-i şîrîn-i û mesken

Zi-berk-i âh-ı hüd dârem çerâğ-ı Kûh-ken rûşen³⁶⁹

مرانا کوه غم شد لب شیرین او مسکن
ز برق آه خود دارم چراغ کوه کن روشن

[61b]

1242 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çerh kûh-ı Bî-Sütûn anda hilâl ü kehkeşân

Tîşe-i Ferhâd u cûy-ı şîrdür olmuş revân

1243 Fiğânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Vâdî-i gamda benem Mecnûn gibi nâ-şâd olan

Bî-Sütûn-ı gamda dil tıflı durur Ferhâd olan

³⁶⁸ “Mecnun, Leyla’nın köpeğinin vücudundan attığı her elbiseden kendine gömlek yapıyordu.”

³⁶⁹ “Onun tatlı dudakları olmadan evim gam dağı oldu; kendi ahımın şimşeği ile de Kuhken’in lambasını aydınlatıyorum.”

1242 Emrî Divanı, KT 371/1.

1244 Dehki-i 'Acem Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tâ zi-na' l-i tevsen-i Şirîn ne-yâbed kes nişân

Rîzehâ-yı tîşe-i Ferhâd şod rîg-i revân³⁷⁰

تازخل تو سن شیرین نیاید کس نشان
ریزه های تیشه فرهاد شد ریک روان

1245 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şöyle beñzer Leylînüñ 'ışķında Mecnün virdi cân

Kim başı üstinde ķuşlar cem' olup eyler figân

1246 Kâzî 'İsî-yi 'Acem

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Mecnün-şifat nişînem der-sâye-i dıraķtân

Tâ hâl-i ħ'îş gūyaem be-ân siyâh baķtân³⁷¹

بجنون صفت نشیمن در سایه درختان
تا حال خویش گویم بان سیاه باکتان

1247 Hâyeti-i Merhûm

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Her lâle kim bitürdi ħāk-i mezâr-ı Mecnün

Leylînüñ itlerine oldu sifâl-i pür-ĥûn

1248 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Maĥabbet-nâme yazdukķa firâķ-ı Leylîde Mecnün

Ķalem müjgânın eylermiş devâtın dîde-i pür-ĥûn

³⁷⁰ “Şirin’in atının nalının izini kimse bulmasın diye Ferhad’ın baltasının parçaları kumul (akar kum) oldu.”

³⁷¹ “O kara bahthılara kendi ahvalimi anlatayım diye Mecnun gibi ağaçların gölgesinde oturuyorum.”

1247 Hayretî Divanı, G 369/1, s. 362.

1249 Yetīm ‘Alī Çelebi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çıkmadı Mecnūndan fikr-i beyābān-ı cünūn

Gitmedi Ferhāddan zevk-i hevā-yı Bî-Sütūn

1250 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Şöyle oldum ey saçı Leylî cünūnda zü-fünūn

Niçe yıl Mecnūn ne ta‘līm eylerüm ders-i cünūn

1251 Dehkî Râst

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Lâle nebvî ān ki mîrūyed be-kūh-ı Bî-sütūn

Kāsehā-yı çeşm-i Ferhādest her yek pür zi-ḥūn³⁷²

لاله نبود آنکه میرود بکوه بیستون
کاسه‌های چشم فرهادست هر یک پُر زخون

1252 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Berk-i āh-ı Kūh-ken ez-bād-ı Şîrîn bîn ki çun

Ez-derūn-ı seng âteş-bâr miāyed birūn³⁷³

برق آه کوکن از باد شیرین بین که چون
از درون سنگ آتش بار می‌آید بیرون

1253 Gedāyî Râst

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Leylî-i zülfūn idelden beni ‘ömrüm meftūn

Dügüne varmaludur bendeñe nisbet Mecnūn

³⁷² “Bî-sütūn dağındaki bitenler lale değildir belki de kanla dolu gözünün kâsesidir.”

³⁷³ “Kuhken’in ahının şimşegini, Şirin’in rüzgarından gör çünkü taşın içinden ateş gibi dışarı çıkıyor.”

1254 Kınalı-zāde ‘Alī Çelebi

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ḥabāb-ı dīde-i pür-ḥünün eyledi Mecnūn

Ḥayāl-i ‘ārız-ı Leylīye ḥayme-i gülgün

1255 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mīkoned der-‘āşıkī Ferhād kūh-ı Bī-sütūn

Şūret-i Şīrīn meger ez-seng mīāyed birūn³⁷⁴

میکنند در عاشقی فرد ما دگر بیستون
صورت شیرین مگر از سنگ میآید بیرون

1256 ‘Alī Çelebi Mülāzım-ı Çivi-zāde

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Şikest itdükçe Leylī kâsesini zevk ider Mecnūn

Şınarsa yār-ı cevır ile başum mihrüm olur efzūn

1257 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Zi-pāy-ı nāka-i Leylī nişān ger yāft Mecnūn*

Zi-eşk-i ḥiṣ kerdī ān şādef-rā pür dür-i meknūn³⁷⁵

زبان نادلی نشان کربان محبتون
زاشک خویش کردی آن صدف را پر در مکنون

1258 Bende-i Kemter Kemīne Kābilī [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

O şīrīn Leylīmi görse eger Ferhād ile Mecnūn

Ferāmūş eyleyeydi kendü ḥālin ol iki maḥzūn

³⁷⁴ “Ferhad, âşıklıkta Bî-sütûn dağı kazıyor. Acaba Şirin’in yüzü taşların içinden mi çıkacak?”

³⁷⁵ “Mecnun, Leyla’nın devesinin ayak izini bulduğunda, o sedefi kendi göz yaşlarıyla gizli incilerden doldururdu.”

1259 Ve lehu

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Leylî-i zülfüñ içün oldu bu dil zâr u zebûn

Beni görmege gelen oldu o sâ‘ at Mecnûn

1260 Cemâlî

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

İttifâkı düşdi olmağ Kays şâh-ı ‘âşıkân

Başına Leylek kazâsıdur o tâc-ı âşyân

1261 [???

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Ez-men-i divâne vü Mecnûn me-cû nâm u nişân

‘Âşıkî çun men ne-midânem ki bâşed der-cihân³⁷⁶

از من دیوانه مجنون مجنون نام نشان
عاشق چون من نمی دانم که باشد در جهان

1262 [???

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Nîst gerdi râh-ı Mecnûn-râ zi-çeşm-i dūr-feşân

Çun boved bârân ne-micünbed zi-câ rîg-i revân³⁷⁷

نیست کردی راه مجنون از چشم دور فشان
چون بود باران نمی چنبد ز جا ریک روان

1260 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1261 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁶ “Mecnun ve deli olan benden hiç isim ve nişan sorma. Dünyada benim gibi (bir) âşğın var olduğunu bilmiyorum (sanmıyorum).”

1262 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁷ “İnci saçan gözlerinle Mecnun’un izini bozdun. Acaba yağmur yağdığında kumul (akar kum) yerinden hareket etmiyor mu?”

1263 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tā ne-yābed kes zi-na' l-i esb-i şod şirîn nişān

Rīzehā-yı tişe-i Ferhād şod rīg-i revān³⁷⁸

تا نیا بد کس ز غل اسب شد شیرین نشان
ریزهای تیشه ز غلها دست در بندون

1264 Cemālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hevā-yı nāḡa-i Leylī ile olup meftūn

Turur turur [...] Cemāliyā Mecnūn

1265 Mecdī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şarılur gerdenüme ḡalka-i zencir-i cünūn

Leylī-i kākülün ucından olaldan Mecnūn

[62a]

1266 Āşafī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zemām ez-dest-i Leylī der-rübā ey nāḡa kārī kon

Ser-i ḡod-gir ü ber-Mecnūn-ı ser-gerdān güzārī kon³⁷⁹

زمام از دست لیلی در ربای ناله کاری کن
سر خود گیر و بر مجنون سرگردان گذاری کن

1263 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁸ “Şirin’in atının nalının izini kimse bulmasın diye Ferhad’ın baltasının parçaları kumul (akar kum) oldu.”

1264 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1265 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁷⁹ “Ey deve! Yularını Leyla’nın elinden kap. Bir şeyler yap. Kafana göre git ve derbeder olarak Mecnun’a uğra.”

1267 Tūrābī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gönül fenn-i belāda hem-ser-i Ferhād olur bir gün

Ezelden kâbil-i şākird olan üstād olur bir gün

1268 Hāydar-ı 'Acem

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dilā Mecnūn-şifat hūd-rā hālāş ez-ğayd-ı 'ālem kon دلاجنون صفت خود را طام از قید عالم کن

Reh-i şahrā-yı miḥnet-gīr ü der-vādī-i ğam kon³⁸⁰ ره صحرای محنت گیر و در وادی غم کن

1269 Hüdāyī Şā'ir-i Mümtāz-ı 'Ālem

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yazık Ferhāda kūhsārı idindi pister ü bālın

Leb-i Şirīn için çekdi belālar görmedi balın

1270 Yetīm 'Alī Çelebi

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Mecnūn işitse bu dil-i şeydā haberlerin

Kim eyler idi deşt ile şahrā haberlerin

1271 'Azīzī-i Merḥūm

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Unutdurmağıçün Şirīnün adın

Felek Ferhāda virdi ağzı dadın

³⁸⁰ "Ey gönül! Mecnun gibi kendini bu dünyanın kaydından rahatlat. Üzüntü çölünün yolunu tut ve gam ovasına gir."

1272 **Kemāl-i H̱ocendī**

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Ne-cüyistān revān der-kaşr-ı Şīrīn

Ki giryed seng ber-Ferhād-ı miskīn³⁸¹

نه جویستان روان در قصر شیرین
که گریه سنگ بر فرهاد مسکین

1273 **Şun'î-i Gelibolî-i Merhūm**

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Kim durağ itdiyse Mecnūn gibi tağlar depesin

Lāleveş kana bütün derd ile tağlar depesin

1274 **H̱arābî Rāst**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Be-cān kenden me-rā tā şīve-i Ferhād şod āyīn

Tenem şod Bî-sütūn u dīde şūret-hāne-i Şīrīn³⁸²

بجان کندن مرا نشیوه فرهاد شد آیین
تنم شد بیستون و دیده صورت خانه شیرین

1275 **Emrî**

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Karşu söyler diyü kühü Kūh-ken incitmesün

N'ola virürse cevābın dimesün işitmesün

³⁸¹ “Şirin’in sarayında akan nehir değildir belki de taş zavvalı Ferhad’a ağlıyor.”

³⁸² “Azap çekmede Ferhad’ın tarzı benim ayınım olduğundan beri bedenim Bî-sütūn ve gözlerim Şirin’in resim evi oldu.”

1275 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1276 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken-rā ger çü men mībūd āh-ı ateşin

Āb geştī kūh begreftī heme rüy-ı zemīn³⁸³

کوکن را که چون می بود آه آتشی
آب گشته کو به گرفت نهی زمینی

1277 Şīrī Beg

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Āhuñdan eyle başuñā murğ āşyānesin

Mecnūn gibi belāda göñül hūn nişānesin

*

* *

1278 Hüdāyī-i Merḥūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳaysa Mecnūn dimeñüz 'ākıl [ü] ferzānedür o

Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür o

1279 Emrī-i Merḥūm Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sirişki nāḳa-i Leylī izin idüp memlū

Deve ṭabanı ḳadehle şunardı Ḳays ṭolu

1276 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁸³ "Eğer benim gibi Kuhken'in de ateşli ahu olsaydı dağ suya dönerdi ve bütün yer yüzünü kaplardı."

1277 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1280 Ez-ân Şerîf Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kühen şod kışsa-i Mecnûn hadîş-i derd-i men bişnev

Be-her efsâne 'ömr-i hüd me-kon zâyi' suhen bişnev³⁸⁴

کهن شد قصه مجنون چرند در دلم بشنو
به هر افسانه عمر خود کن ضایع سخن بشنو

1281 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Leylî vü Mecnûn eger mîbûd der-devrân-ı to

În yekî men mîgeşet ü ân yekî hayrân-ı to³⁸⁵

لیلی و مجنون اگر می بود در دوران تو
این یکی من می گشت و آن یکی حیران تو

*

* *

[62b]

1282 Hayâlî Oldı Selmânı Zamānuñ [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Sûzum sirâyet itse Mecnûn-ı nâ-murâda

Kuşlar kebâb olaydı başındaki yuvada

1283 Fuzûlî-i Merhûm

[mef'ûlû fâ'îlâtün mef'ûlû fâ'îlâtün]

Olsaydı bendeki ğam Ferhâd-ı mübtelâda

Bir âh ile virürdi biñ Bî-Sütûnı bâda

³⁸⁴ “Mecnun’un hikayesi eskidi, (artık) benim derdimin sözünü dinle. Her efsane için ömrünü zayi etme, söz dinle!”

³⁸⁵ “Eğer Leyla ve Mecnun senin döneminde olsaydılar birisi ben olurum öbürü de senin hayranın.”

1282 Hayâlî Divanı, G 6/1, s. 345.

1283 Fuzûlî Divanı, G 246/1, s. 250.

1284 [???

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Başdan başa yük idi Mecnūn-ı nā-murāda*

Yük üstine yük oldu başındaki yuva da

1285 Kāmī-i Merhūm

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn*]

Derdüm hikāyet itsem Mecnūn-ı nā-murāda

Derdin koyup benümçüm ağlardı ol kayada

1286 Nev'î Efendi

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Görinen gönçe vü lāle degül Ferhād-ı bî-çāre

Düşürmüş kan bulaşmış tişesin urduğda kühsāra

1287 Ve lehu

[*mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn*]

Ṭolayup barmağa Leylī ğamın Mecnūn-ı āvāre

Elini rişte-i ğamdan yumağ isterdi bî-çāre

1288 Yaḥyā Beg Merhūm

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Kūh-ken gibi yaqamı ideyin şad pāre

Nāleler eylemegi ögredeyin kühsāra

1284

a: başa] başı, *nūshada*.

1286 *Nev'î Divanı*, G 444/1.

1289 **Rahmî Çelebi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şorma zâhid ne bilür ' ışkı şaķın Ferhâda

Berü gel şan' at eger ister iseñ üstâda

1290 **Ḥazânî Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilâ şākird olagör şan' at-ı ' ışķ içre Ferhâda

Kişi çün ḥidmet eyler eylesün bârî bir üstâda

1291 **Ḥâtemî Beg Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i teslîmini kırsa kıdem-i üstâda

Kâr-ı ' ışķı nic' olur göstereyin Ferhâda

1292 **Ḥayālî-i Merḥûm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir belâ Ferhâdıyam kūh-ı ğam-ı dil-dârda

Şu' le-i âhum başumda lâledür kühsârda

1293 **Muḥliş Efendi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gördi çün Ḥusrev ü Şîrîn işigi taşında

Kūh-ken aña helāk oldu kıaya başında

[63a]

1294 Zātī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Husrev ü Ferhâduñam gel bağrumı hün eyleme

Yaşumı şîrîn lebin hecriyle gülgün eyleme

1295 Fūrūğī-i Bursevī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geçdi 'ömrüm âh kim Mecnûn gibi sevdâ ile

Olmadum bir dem muşâhib sen saçı Leylâ ile

1296 Mecdî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Germesün gögsin ğam-ı Leylîde âh u zâr ile

Kays [u] Ferhâda gelince söyleşür kûhsâr ile

1297 Kâdir Efendi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Leylî gibi çemene konup gül otağ ile

Mecnûn yüregi gibi yanar lâle dâğ ile

1298 Şâdık Beg Merhûm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kûh-ı ğamda dil-i Ferhâdumuzı yâd eyle

Acı ey Husrev ü Şîrîn-dehenüm dâd eyle

1299 [???

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Mecnūn şıfatīm seyr konem hāne-be-hāne

Şāyed ki bovīnem ruḥ-ı Leylī be-bahāne³⁸⁶

مجنون صنعتیم سیرکنم خانه به خانه
شاید که بوی منم رخ لبی به بهانه

1300 Necātī Üstād-ı 'Ālem

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Kūh-kenlikler ki Ferhād itdi Şīrīn adına

Sikkeyi mermerde kazdı āferīn üstādına

1301 Ehl-i Naẓmuñ Gül Gibi 'Āşık Efendi Şā' iri [*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Hūb olanuñ Hüsrevā billāh düşer mi adına

Kim görüp kūh-ı belāda bakmaya Ferhādına

1302 [???

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ṭağlarca ideyin minneti Ferhāda yine

Vireyin tıfl-ı dili şan' at-ı üstāda yine

1303 Yaḥyā-yı Merḥūm

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Niçe bir vādī-i ğamda dil-i maḥzūn yirine

Bağlamaz ol şaçı leylī beni Mecnūn yirine

³⁸⁶ “Belki de Leyla’nın yüzünü görürüm diye bu bahaneyle Mecnun gibi ev ev dolaşırdım.”

1300 Necâtî Divanı, G 533/1, s. 474.

1304 Fuzûlî-i Bağdādî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Uyup âhûya düşdi müşg Mecnûn tek beyâbâna

N'ola çekseñ anı zencîr-i zülf-i ' anber-efşâna

1305 ' Abdü'l-Kerîm-zâde Hayâlî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Dest-i fûrkât yazdı Mecnûnuñ mezârı taşına

Kimsenüñ toķınmasun seng-i melâmet başına

1306 Vecdî Efendi

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Hasret-i rûyuñla kıaddüm dem-be-dem nûn olmada

Leyliyâ günden güne dil-ħaste Mecnûn olmada

1307 İlâhî-i Vardarî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Tîşesiyle itdüğini Bî-Sütûnuñ taşına

' Âķıbet Ferhâduñ ey dil geldi bir bir başına

1308 Emrî Çelebi

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Her ne kim toķındı andan Bî-Sütûnuñ taşına

Geldi ey şîrîn-dehen Ferhâduñ âķir başına

1309 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hîç kes bā-men-i Mecnūn ne-şevved hem hāne

Ki cūnūn-ı meneş āhır ne-koned dīvāne³⁸⁷

هېچکس با من مجنون نشود همی نه
که خون منش آفر کند دیوانه

1310 Emrî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü kılduñ zülfini Leylî beni Mecnūn-mişāl eyle

Hudāyā belki Mecnūndan daḥı āşüfte-ḥāl eyle

[63b]

1311 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bes ki Mecnūn behre Leylî mîkeşed ez-sîne āh

Hāne-i ḥayl-i ' Arab-rā sāḥt ez-mātem siyāh³⁸⁸

بس که مجنون بهر لیلی میکشد از سینه آه
خانه خیل عرب را ساحت از اتم سیاه

1312 Ḥayālî-i Merḥūm

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnūn göziydi Leylî ḥayāline cilvegāh

Şahrâ-nişîn olanuñ olur hānesi siyāh

1313 Şıdkî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kays çün ' ışkını tebdîl eyledi Mevlâsına

Bağmadı ol demde hîç gösterdiler Leylâsına

³⁸⁷ "Benim çılgınlığım, ben Mecnunla aynı evde kalan herkesi deli etti."³⁸⁸ "Mecnun, Leyla için o kadar göğsünden ah çekti ki Arap halkının evini üzüntüden kararttı."

1314 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Leylîme 'arz itmege kim virse ben dīvāneyi

Göricek Mecnün olur benden beter cānāneyi

1315 Uşulî Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İletdi vaşl-ı Şîrîn ile Hüsrev işini başa

Yazık Ferhâda 'ömrin harc itdi tağ ile taş

1316 Cemālî Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rûyı

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

'Işk içre aña terk-i ser olduğımı pişe

Ferhâda dilâ başı kafa söyledi tişe

1317 Şeh-zâde Sulţân Mehemmed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol saçı Leylî umardum baña Mecnūnum diye

Gezmesün gelsün belâ tağında maḥzūnum diye

1318 Emrî Çelebi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mecnün bakınca sînesi üstinde dāğına

Teşbih eyledi anı Leylî otağına

1319 Hümāyūn-ı Pādişāh

[mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn]

Be-kūh-ı Bî-sütūn ez-hayret-i Ferhād cān dāde

Me-gū şūret ki Şīrīnest īn-cā bî-ḥod ūftāde³⁸⁹

بکوه بیستون از صرّت زبا دیان داده
مکوصوت که شیرین است اینجا بخود افتاده

1320 Cemālī

[mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn]

Bu vādiden hezārān ‘ışk ola Ferhād-ı evbāşa

Ḳodı ortaya başın çünki gördi düşdi iş başa

1321 Meylī-i Dīger Luṭfī Beg-zāde

[mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn]

Neler geldi senūn ‘ışkuñda ey Leylī-şıfat başa

Beni Mecnūn diyü eṭfālī şehrūn tutdılar taşā

*

1322 Ṭab‘ī-i Gelibolī

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Kūy-ı Leylīyi koyup seyr iden ol şahrāda

Nice Mecnūn dimesūn Ḳaysa kişi dünyāda

1323 ‘Azmi Efendi Ḥāce-i Şeh-zāde

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Şevḳ-i zencīr-i cünūn urdı bu ben maḥzūna

Reh-i ‘ışk içre çıkar silsilemüz Mecnūna

³⁸⁹ “Ferhad, Bî-sütūn dağında hayretinden can vermiş. Yüze bakma buradaki bayılmış yatan Şirin’dir.”

1324 Şîrî Beg-zâde

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Deñ bize ' ışkını şatmasun iñen Mecnûna

Kim ola hikmeti ta' lîm ide Eflâtûna

1325 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bes ki der-şahrâ-yı gam Mecnûn keşîd ez-sîne âh

Hâne-i Leylî zi-dûd-ı âh-ı germeş şod siyâh³⁹⁰

بس که در صحرائ غم مخون کشید از سینه آه
خانه بلی زد و دانه گرم آتش شد سیاه

*

* *

[64a]

1326 Necâtî Ehl-i Nazmuñ Pey-revidür [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnûn sürindi vâdî-i hasretde serserî

' Işkını başa iletmedi ol yaban eri

1327 Sûvârî Ehl-i Nazmuñ Şeh-sûvârî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mecnûn-ı ' ışka câme tîr-i âh-ı serserî

Ednâ mülâbes ile olur zevkinüñ yiri

1325 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

³⁹⁰ “Mecnun gam çölünde göğsünden o kadar ah çekti ki Leyla'nın evi, onun sıcak ahının dumanından karardı.”

1328 [???

[*mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Mecnūna didi vādī-i hayretde bir qarı

‘İşkuñı başa iltemedüñ mi yaban eri

1329 **Raḥmī Raḥime'llāhū ‘Aleyh**

[*mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Leylī bināsınuñ gediginde xomış seri

Ferhād gibi qarı bu gün bir gedik eri

1330 **Nāminūñ Nazm-ı Laṭīfī Virdi Ḥusrevden Nişān** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Niçe yıldur Bī-Sütūnda cān-ı maḥzūnuñ yiri

Ey saçı Leylī virildi baña Mecnūnuñ yiri

1331 **Ḥudāyī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Leylī elinde kāse-i Mecnūn-ı ‘Āmirī

Şūretde şındı ma' nīde yapıldı ḥāṭırı

1332 **Ḥudāyī Şi'ri Sitārīdür el-Ḥaḳ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Gerçi ḥarāb-ı ‘ışk idi Mecnūn-ı ‘Āmirī

Leylī taşıyla yine yapılmışdı ḥāṭırı

1333 **Ḥayālî Rūmda Maḵbūl-i ‘Ālem** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Ḳıldı ğam Ferhād ile Mecnūn dil-i şeydāları

Şāh-ı istiġnā-yı ‘ışķuñ begleri ağaları

1334 **Nev‘î Efendi Fāzıl-ı Devr-i Zamānedür** [*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

‘İşķ-ı Şīrīnūñ ğam-ı Leylīnūñ olmayup eri

Deşt ü kūhı Ḳays ile Ferhād gezmiş serserî

1335 **Cāmî Efendi Rāst**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Dil-i Mecnūna kim eylerdi āḥir ḥüsn-i tedbiri

Ezel ṭolaşmasa boynına zülf-i Leylî zenciri

1336 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ey hoş-endām ki resed nāḳa-i Leylî zi-rehî

Āşnâyāne koned cānib-i Mecnūn nigeḥi³⁹¹

ای خوش اندام که رسد ناکه یل زری
آشنایانه کند جانب مجنون گهی

1337 **Müdebbir Şā‘ir-i Mergüb Re‘yî** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Leylî şaḳuñdan aḥz ideli siḥr-i Sāmiri

Ḳıldı cihānı kendine hep Ḳays-ı ‘Āmirî

[64b]

1333 *Ḥayālî Divanı*, G 43/1, s. 412.

³⁹¹ “Leyla’nın devesinin, bir yoldan gelip de Mecnun’nun tarafına tanışça baktığı an ne güzeldir.”

1337 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1338 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ** [*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Mecnûn ki milket-i ğam-ı Leylîde şâh idi

Âhı duĥânı başına çetr-i siyâh idi

1339 **Raĥmî Raĥime’llâhü ‘Aleyh**

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Mecnûn kaçan ki ‘ışķ iline pâdişâh idi

Âhı ‘alem figânı tabıl³⁹² ğam sipâh idi

1340 **‘Âlî Efendi Fermâyed**

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Mecnûna pişe kim ğam-ı Leylîde âh idi

‘Işķum ĥaberlerini getürmiş güvâh idi

1341 **Emînî Beg Sipâhî-i Suĥendür** [*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Mecnûn ki mülk-i ‘ışķa dilâ pâdişâh idi

Vâdî-i miĥnet ü ğam aña taĥtgâh idi

1342 [???

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Mecnûn ki mâh-ı nevi gördi de âh didi*

Vuşlat günü durur xanı Leylîmüz âh didi

³⁹² Vezin gereĝi “tabıl” kelimesi bu şekilde okunmuştur.

1343 Cāhī Efendi Fāzıl-ı Devr-i Zamānedür [*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Mecnün deyr-i miḥnete ol dem ki şāh idi

Başı ucında mûları çetr-i siyâh idi

1344 Bināyī Rāst

[*mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*]

Eger Leylî vü Mecnün her dü der-devrân-ı men bûdî *اگر لیلی بخون مردود دوران من بودی*

Yekî men bûdem ü ân diğeri cānân-ı men bûdî³⁹³ *یکی من بودم دان دیگر طایبان من بودی*

1345 Üstād-ı suḥen Mîr 'Alî Şîr Nevāyî

[*mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*]

Eger Mecnün şebî der-külbe-i aḥzân-ı men bûdî *اگر بخون شبی در کلبه اخزان من بودی*

Ferāmûş ez-ğam-ı ḥod kerdî vü ḥayrân-ı men bûdî³⁹⁴ *فراموش از غم خود کردی و حیران من بودی*

1346 [???

[*mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*]

Kocā ber-farḡ-ı Mecnün murğ-râ hergiz vaṭan bûdî *کجا بر فرق بخون مرغ را هرگز وطن بودی*

Eger âh-ı dil-i ü germ hemçün âh-ı men bûdî³⁹⁵ *اگر آه دل او گرم همچون آه من بودی*

1347 Lâmi'î Maḡbûl-i 'Âlem Gün Gibi

[*mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*]

Eger Ferhâd-râ kūh-ı ġam-ı Şîrîn zebûn kerdî *اگر فهاد را کوه غم شیرین زبون کردی*

Zi-cüy-ı dîdehâ çun men be-cây-ı şîr ḥûn kerdî³⁹⁶ *ز جوی دیا چون من بجای شیر خون کردی*

³⁹³ "Eğer Leyla ve Mecnun benim dönemimde olsaydı, birisi ben olacaktım öbürü de benim sevgilim."

³⁹⁴ "Eğer Mecnun bir gece benim hüznler evimde olsaydı kendi kederini unutturdu ve bana şaşkın kalırdı."

³⁹⁵ "Eğer Mecnun'un yüreğinden çıkan ah da benim ki gibi yakıcı olsaydı. Nerede kuşlar onun başında yuva kurabilirlerdi."

³⁹⁶ "Eğer Ferhad'ı Şirin'in gam dağı çaresiz kılmışsa benim gibi göz ırmağında sütü kan ederdi."

1348 **Ḳadīmī-i ‘Acem**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Mecnün naẓar der-defter-i ehl-i cünün kerdī

اگر مجنون نظر در دفتر اهل جنون کردی

Zi-şerm-i nām-ı men nām-ı ḥod ez-defter birün kerdī³⁹⁷

ز شرم نام من نام خود از دفتر بردن کردی

1349 **Ḥazīnī Fermāyed Merḥūm**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Mecnün tevānestī ser ez-terbet birün kerdī

اگر مجنون توانستی سر از تربت بردن کردی

Ne-şasti sālḥā piş-i men ü meşḳ-i cünün kerdī³⁹⁸

نشستی سالها پیش من پیش جنون کردی

1350 **Sehmi-i ‘Acem**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Mecnün be-miḥnet-ḥāne-i men ser birün kerdī

اگر مجنون بجهت خانه من بیرون کردی

Me-rā didī cünün ḥiştēn ez-ser birün kerdī³⁹⁹*

مرا دیدی جنون خوش تن از سر بردن کردی

1351 [???

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Eger Ferḥād didī kūh-ı derdem çārehā kerdī

اگر فرهاد دیدی کوه دردم چاره کردی

Ve ger Mecnün şenīdī ḥāl-i men şükr-i Ḥudā kerdī⁴⁰⁰

و اگر مجنون شنید حال من شکر خدا کردی

³⁹⁷ “Eğer Mecnun deliler defterine bir baksaydı benim adımdan utanıp kendi ismini bu defterden çıkarırdı.”

³⁹⁸ “Eğer Mecnun mezardan başını kaldırabilseydi yıllarca benim yanımda oturup delilik meşkini ederdi.”

³⁹⁹ “Eğer Mecnun benim gam evimi bir görseydi beni görüp kendi deliliğini kafasından çıkaracaktı.”

⁴⁰⁰ “Eğer Ferhad benim dert dağımı görseydi çareler bulurdu ve eğer Mecnun benim ahvalimi düysaydı Allah’a şükrederdi.”

1352 Mecdî Efendi

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Mecnûn kaçan ki mülk-i ğama pâdişâh idi

Yanınca vahş ü tayr aña hayl-i sipâh idi

[65a]

1353 Selîkî

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Küh-ı ğamda ben iderken dükenüp feryâdı

Mâder-i dehr toğurmamış idi Ferhâdı

1354 'Azmi Efendi

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Küh-ı miḥnetde taşırğadı diyü Ferhâdı

Bî-Sütünüñ dem olur çerḫe çıkarmaz yâdı

1355 [???

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Küh-ken nâle konân tîşe çü ber-seng zedî

Küh der-nâle be-derd-i dileş âheng zedî⁴⁰¹

کوکن ناله کن نایشه جو سینگ زدی
کوه در ناله بدرد دلش آهنگ زدی

1356 Ziyâyî Efendi

[mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Mecnûn gibi 'ışk ile yabana düşürdi

Ol saçları Leylî beni dîvâne düşürdi

1352 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰¹ "Kuhken inleyerek baltasını dağa vurduğunda dağ onun gönlünün derdine inleyerek saz çalardı."

1357 Hâzret-i Bâkî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Oldı dil bir büt-i şîrîn-dehenüñ Ferhâdı

Aña lâlâ geçinür Husrev ü Şîrîn dâdı

1358 Yümni Beg Fermâyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bî-Sütün-ı ğam-ı ıŝkuñ olalı Ferhâdı

Ŧaşa geçdi dil-i sevdâ-zedenüñ feryâdı

1359 Hayâlî-i Merhûm

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Derde ser-leşker olup bekledi Mecnûn vâdî

‘Işk derbendine şaldı qaravul Ferhâdı

1360 ‘Azmi-i Gedusî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bî-Sütûnda ideyin nâle ile feryâdı

Ŧaşdan kesdüreyin tağlara ben Ferhâdı

1361 Sipâhî Beg

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Muŝavverler yazup bir şekle koydı Qays u Ferhâdı

Benüm naqşum felekde kimseler ammâ çıkarmadı

1359 *Hayâlî Divanı*, G 612/1, s. 301.

1361

b: çıkarmadı] çıkardımadı, *nüshada*.

1362 **Ḥayretî Râst**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ḳalupdur şan'at-ı ışk içre Ferhâduñ hemân adı

Dil-i Mecnûnum olmışdur cihānuñ şimdi üstâdı

1363 **Peyâmî-i Dervîş**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Gezerler küh u deŝti dâ'imâ dirler budur vâdî

Hele 'âlemde ben divâne gördüm Ḳays u Ferhâdı

1364 **Mu'ammâ be-Nâm-ı İlyâs**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Şan'at-ı ğamda gönül Ferhâdı

Cümlenüñ oldı bu gün üstâdı

1365 **Mesîhî Raḥime'llâhü 'Aleyh**

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Leblerüñ kim niçe Ḥusrevleri Ferhâd itdi

'İşk işinde beni Ferhâddan üstâd itdi

1366 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamānedür** [mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Firâḳ-ı Leylî-i zülfüñ beni Mecnûn-mişâl itdi

Ḥudâ bilür ki Mecnûndan dahı âşüfte-ḥâl itdi

1367 Dervîş Ferâhî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Belâ Mecnûnını şanmañ bu rüsvâlîkda 'âr itdi

Cevân iken varup bir 'ışk-ı Leylî ihtiyâr itdi

1368 Hâzret-i Bâkî Efendi

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Gönlümi silsile-i mûları Mecnûn itdi

'Aqlumı gamze-i cādûları meftûn itdi

1369 Mısr-ı Nazmuñ Tûṭî-i Güyâsı Ya' nî Yūsufî [fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şehâ bu şan' at-ı 'ışkuñ şu resme oldum üstâdı

Ki şâkir[d] eylesem olur niçe Mecnûn u Ferhâdı

1370 Şânî'î-i Hamîdî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Bî-Sütûn içre dilâ yâd idicek Ferhâdı

Nâleler eyler o dem mâtem idüp her vâdî

1371 Cemâlî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Esîr-i 'ışk olup çün oldu Şîrîn ağzınuñ dadı

Depesin döğerek zâl-i cihân kullandı Ferhâdı

1369 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1370 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1371 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1372 Nev'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol saçı Leylîye şol demler ki dil meftûn idi
Mekteb-i 'ışk içre Mecnûn tıfl-ı ebced-h'ân idi

[65b]

1373 Leţâfet Üzredür Dîvân-ı 'Âlî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Baňa teşbîh itme cânâ Bî-Sütûn Ferhâdını
Ağzuñuñ dadın bilürseñ añma Şîrîn adını

1374 'Âşık Çelebi-zâde 'Alî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-Sütûn işitdi hecründe dilüñ feryâdını
Derd ile gögsin geçürdi yâd idüp Ferhâdını

1375 Ğazâlî Deli Birâder

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yazmadın Husrevle Şeyhî dahı Şîrîn adını
İşidürdüm küh-ı ğamda ben anuñ feryâdını

1376 Hilmî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gerçi Mecnûn başlamış 'ışkuñ ezel bünyâdını
Kâbil-i şâkird olan unutturur üstâdını

1377 **Ḥaydarī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördi kim ḥadden aşurdu nāle vü feryādını

Yārdan uçurdu devrān Bī-Sütün Ferhādını

1378 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şalduğumda ḥāne-i 'ışkuñ ezel bünyādını

Ṭaşa kullandum belā kühsārınıñ Ferhādını

1379 **Zeynī Efendi Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā dīvānedür yabana söyler şanma Mecnūnı

Lisān-ı ḥāl ile kâle getürdi deşt [ü] hāmūnı

1380 **'Azizī-i Merḥūm**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Işk-ı Leylī ile geşt eyler imiş hāmūnı

Ne 'aceb vādīye düşmiş görünüñüz Mecnūnı

1381 **Behiştī-i Şeyḥ**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gören dir rakş iderken gird-bād-ı deşt [ü] hāmūnı

Semā' a kopdı Leylīnün hevāsı ḥāk-i Mecnūnı

1382 Nūrī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gel ey deşt-i belāda görmeyen taşvīr-i Mecnūnı

Gör ol Leylīveşüñ hecrinde ben bīmār-ı maḥzūnı

1383 Nişāri-i Sirozī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Yeg görürmiş zeni dil-berden olup meftūnı

Ḥayf vādīde degülmiş acıdum Mecnūnı

1384 Bākī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şaçuñ sevdası şeydā ideli ben zār [u] maḥzūnı

Unutdı ḥalk-ı 'ālem kışşa-i Leylī vü Mecnūnı

1385 Zātī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Temāşā itmege şahrāya varsa Leylī Mecnūnı

Şunardı bir şakāyık her ḥabāb-ı eşk-i gülgünü

[66a]

1386 Zātī Ehl-i Nazmuñ Pīridür

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yirinde taş kaya oldu görüñ Ferhād-ı miskīni

Ki teslīm itdi Şīrīnine karşı cān-ı şīrini

1387 Nev'î Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Qazardı Kûh-ken seng üzre dâ'im naqş-ı Şîrîni

Göñül ucına naqş idem diyü ol naqş-ı rengîni

1388 Bâkî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Gören divâne-şekl ey dil bu ben çāk-ı girîbânı

Didi Mecnûn gibi ol da tutar rāh-ı beyābânı

1389 Zâtî-i Merhûm

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Kûh-ken her kankı taş katıysa ursun başını

Qaşr-ı ışkî cümle ben yapdum o yondı taşını

1390 Makālî Râst

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Yaşdanur Vâmık belâ kûhına miḥnet taşını

Kankı taş katıysa Ferhād aña ursun başını

1391 Ve lehu

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Başladı Ferhād-ı dil qazmağa miḥnet sengini

Gel gör ey şîrîn-dehen tağ ile taşuñ cengini

1392 Kādirī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bî-Sütünüñ tağıdur Ferhād gördüm taşını

Taşı başa başı taşu urdum aldum başını

1393 Vişālī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Ārife tişe-i ‘ışkuñ göre te’şirini

Taşdan kesdüre ol Kūh-kene Şirini

1394 Lāmi‘ī-i Merhūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūh-ken görseydi kabrüm üzre miḥnet taşını

Pâyuma Mecnūn gibi yiller uraydı başını

1395 Fevrī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Leylī-i zülfüñ şu deñlü eyledi Mecnūn beni

Kendözin ‘ākil şanurdı görse ger Mecnūn beni

1396 Fazlī Efendi Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olalı Leylīye Mecnūn vālih ü dīvāne mi

Vādī-i derd ü belādur meskenin vīrāne mi

1397 ‘İlmî Çelebi Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Küh-kenlik oldı Şîrînüñ yolında pîşesi

N’ola başı üzre Ferhâduñ yir itse tişesi

1398 Zâtî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün]

Döğünmesün mi Ferhād tağlarda taş a başı

Kaşr-ı vişâl[i] Husrev yaptı o yondı taş

1399 Ziyâyî Râst Kâzî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Baṇa beñzetmeñüz Ferhād ile Mecnûn-ı şeydâyı

Ne bilsün ḥâlet-i ‘ışkı bir iki merd-i rüsvâyî

1400 [???

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Menem bi-Leylî-i ḥod hemçü Mecnûn bi-dil ü cānî

Be-mānde ḥuşk çun ḥaşāk der-în der-beyābānî⁴⁰²

منم بی لیلی خود همچو من در آن جان
بمانده خشک چون خاک در این در بیابانی

[66b]

1401 Kāmî Efendi Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Gördi şevk ile zuhûrum kıldı Mecnûn rıḥleti

Bu meşel meşhûrdur er öldürür er devleti

1399 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1400 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰² “Kendi Leyla’m olmadan ben de Mecnun gibi gönülsüz ve cansızım. Kuruyan çer çöp gibi çöllerde kaldım.”

1402 **Ḳābilī-i ‘Acem**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kūh-ken ger ğayretī ez-‘ışķ-bāzī dāştī

Şūret-i Şirīn be-çeşm-i dīgerān negzeştī⁴⁰³

کوکن کر غیرتی از عشق باری داشتی
صورت شیرین چشم دیگران نگزشتی

1403 **Raḥīkī Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kūh-kenlikler ki Ferhād itdi çekdi zaḥmeti

‘Işķdan ma‘nī degül şūretmiş ancak niyyeti

1404 **Hüseyn-i Bayḳaranuñ Maṭla‘ıdır**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Hüsn ile sen kāmīl ü Şirīn ü Leylī şöhreti

‘Işķ arayan zār olup Ferhād u Mecnūn töhmeti

1405 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bes ki ez-Leylīveşī dārem çü Mecnūn ḥāletī

Der-beyābān kerdem ü bā-kes ne-ġirem ülfeti⁴⁰⁴

بس که از لیلی دوشی دارم چون خالی
در بیابان کردم و با کس نگفتم الفتی

⁴⁰³ “Eğer Kuhken’in aşk oyununda gayreti olsaydı Şirin’in resmini başkaların gözü önünde koymazdı.”

⁴⁰⁴ “Bir Leyla sıfatından o kadar Mecnun gibi bir durumum var ki çöllerde gezerim ve kimseyle de yakın olamam.”

1406 Lâmi'î Fermûdeest

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Der-diyâr-ı yâr eger Mecnûn şafâyî dâştî

Kûy-ı Leylî-râ be-ḥacc-ı Ka' beî bügzâştî⁴⁰⁵

درد یار یار اگر مجنون صفای داشتی
کوی لیلی را نج کعبه بگردانستی

1407 Bedaḥşî-i Le'âlî-i Bâlî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Der-în evḳât-ı uşşākân Mecnûn zinde be-yâstî

Zi-ı ışk-ı Leylîveşî Mecnûn şoden-râ tâ be-dānestî⁴⁰⁶

درین اوقات عاقبتون زنده یاستی
ز عشق لیلی وشی مجنون شدن را بدانستی

1408 Nev'î Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Tenî şad çâk idüp cân kaçdın itmiş Ḳays-ı rüsvâyî

O vādîlerde bulmuş vech-i Leylîden tecellâyı

1409 Şun'î-i Gelibolî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḳodî Mecnûn sefâhat eyleyüben kûy-ı Leylâyı

Varup âhûlar ile geşt ider her dem o şahrâyı

1410 Fevrî

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dil görelden o zülf-i Leylâyı

Oldı Mecnûn mişali şahrâyı

⁴⁰⁵ “Eğer sevgilinin ülkesinde Mecnun (için) gönül hoşluğu olsaydı acaba Leyla'nın kuyunu terk edip de Kâbe'nin haccına gider miydi?”

⁴⁰⁶ “Leyla sıfatlı birisinin aşkından deli olmayı bilmesi için âşıkların bu zamanında Mecnun diri olmalıydı.”

1411 Hüdâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Aḳıl iseñ dime Ferhād ile Mecnūna deli

Eyleseñ ḥalka nazar her biri bir gūne velī

1412 Vuşulî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Añmaz oldı ol şacı Leylî dirîğā ādemi

Deşt-i ğamda ağlayam Mecnūna ey dil vā demī⁴⁰⁷

1413 Nev'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol şacı Leyliye şol dem kim dilüm meftūn idi

Mekteb-i 'ışk içre Mecnūn tıfl-ı ebced-ḥ'ān idi

1414 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger ne kūh-ı Bî-Sütūn nakşî zi-Şîrîn dāştî

Gayret-i Ferhād ū-rā ez-zeyn ber-dāştî*⁴⁰⁸

کرده کو هستون نقش ز شیرین داشتی
غیرت فرهاد او را از زین بر داشتی

1411 *Hüdâyî-i Kadîm Divanı*, Mt. XVIII, s. 230.

⁴⁰⁷ "Vah benim gözyaşım!"

1413 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1414 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰⁸ "Gerçi sahip olduğun Şirin'e rağmen Bisütun'a nakş çizemiyorsun, (oysa) Ferhad'ın gayreti onu süsleyerek kaldırmıştı (delmişti)."

1415 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Küh-kenle ğamda Mecnūna kıyās itme beni

Ḳays bir dīvānedür Ferhād ise bir küštenī

[67a]⁴⁰⁹

1416 Ehl-i Nazmuñ Vaşfī Kim Vaşşāfidur [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diñlemezsēñ bülbül-i şūrīde kim feryādumı

Ey gül-i ra' nā benüm senden kim ala dādumı

*

1417 Sipāhī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Uymasa nāleme ger bülbüle kim dirler idi

Reng almasa ruḥuñdan güle kim dirler idi

*

1418 Bezmī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bāğda ğonçe kim açılmağa ḥasret ḳopdı

‘Andelībūñ yūregi şanki o sâ' at ḳopdı

*

1419 Cinānī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hevā-yı ğonçe-i bāğ ile eyler efğānı

Alur yūrekden ise ‘andelīb-i nālānı

1415 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁰⁹ Buradan itibaren gül-bülbül unsuru işlenmiştir. Bu durum baştan eksik olan yeni bir bölüme işaret etmektedir.

1420 Emrî Râst

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Ne deñlü berg ise gonçe kabâsınıñ girîbânı

Çeküp dest-i şabâ-yı âh-ı bülbül çāk ider anı

1421 [???

[fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlün]

Bâgbânâ bülbüle karşı qoparma gonçeyi

Qopmasun bî-çâre miskinüñ yazıkdur yüregi

[67b]

1422 Sûz-ı Hüsrev Ehl-i Nazmuñ Mîridür

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Şabâ âmed velî bûyi ez-ân gülzâr bāyestî

Çi bâşed bûy-ı gül mârâ nesîm-i yâr bāyestî⁴¹⁰

صبا آمد ولی بوی از آن گلزار بستی
چه باشد بوی گل مارانیم یار بستی

1423 Ez-ân Ehli-i ‘Acem

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Bahâr âmed çi sūd ez-geşt-i gülşen yâr bāyestî

Temâşâ-yı çemen bâ-ân gül-i ruhsâr bāyestî⁴¹¹

بهار آمد چه سود ارگشت گلشن یار بستی
تماشای چمن با آن گل رخسار بستی

⁴¹⁰ “Saba rüzgârı geldi ama o gülîstandan getirmemesi gereken kokuyu getirmedi. Çiçek kokusu nedir ki sevgilinin meltemini getirmeliydi.”

⁴¹¹ “Bahar geldi. Gülşende gezmeden ne fayda, (yanımda) sevgili olmalı. Çimenlere bakmak o gül yüzlü ile olmalı.”

1424 Nūrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Resîd eyyâm-ı gül mâ-râ nesîm-i yâr bâyesî

Be-kâm-ı dil nazâr der-⁴¹² ârız-ı dil-dâr bâyesî

رسید ایام گل مارانیم یار بایستی
بحکم دل نظر در عارضه دار بایستی

1425 Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür [mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Gice bir kimse düşde destüme bir tâze gül şundı

Uyandum vâkı' â ol gönçe-leb yandumda bulındı

⁴¹² “Gül mevsimi geldi (oysa) bize sevgilinin meltemi olmalı. Gönül isteği ile sevgilinin yüzüne bakmak olmalı.”

[68a]

ŞİVE VÜ NĀZA MÜNĀSİB OLAN EŞ‘ ĀR BUDUR

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

[68b]

1426 **Müdümi Ehl-i Nazm İçre Ser-âmed** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Aña nâz eyle ki cânıyla talebkâruñ ola

Aña şat şive metâ' ın ki haridâruñ ola

1427 **Şihâbiye Bu Maḥlaş Gökden İndi** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Nâzenînüm ḥaylî nâzîkdür yaraşur nâz aña

Şive şehrinde müsellemdür nazîr olmaz aña

1428 [???

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Nâz aña şat ki haridâruñ ola

‘Işk aña kıl ki talebkâruñ ola

1429 **Ḥazret-i Bâkî Efendi**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Nedür bu ḥandeler bu ‘işveler bu nâz u istiğnâ

Nedür bu cilverlerle şiveler bu kâmet-i bālâ

1430 Hâzret-i Monlâ Câmî

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Behrâm bâz u cilve deh ân serv-i nâz-râ

Pâ-mâl-i h'îş kon ser-i ehl-i niyâz-râ⁴¹³

بجرام باز و جلوه دهان سروناز را
پامال خوش است ناز تو را ساهل نیاز را

1431 Ve lehu

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Hoşest nâz-ı to ey serv-i gül-izâr me-râ

Be-nâz-perver-i 'ışkam be-nâz dâr me-râ⁴¹⁴

خوش است ناز تو ای سرو گلزار مرا
بناز پرور عشق بنار دارم را

1432 Kâbili-i 'Acem Fermâyed

[mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Tâ şive-i hüd sâht kadet cilve geri-râ

Der-cilvegeri dâd sebağ kebg-i deri-râ⁴¹⁵

تاشیه خود ساخت فوت جلوه گیر را
در جلوه گری داد سبوح بکت در را

1433 Seyfi-i 'Acem Fermâyed

[mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Her gâh ki be-nâz koni cilvegeri-râ

Reftâr-ı [to] şermende koned kebg-i deri-râ⁴¹⁶

هرگاه که بناز کنی جلوه گیر را
رفتار شرمنده کند بکت در را

1430

a: Nüshada mısraın baş kısmı önce “hoşest nâz-ı to” şeklinde yazılmış ancak daha sonra bu kısmın üzeri çizilmiştir.

⁴¹³ “Salınarak yürü ve o nazlı servi boyunu göster ve yalvarıp duranların başlarını ayak altında ez.”

⁴¹⁴ “Ey gül yüzlü selvi benim için senin nazın güzeldir. Aşkın nazı içinde yetişmişim. Beni nazla tut.”

⁴¹⁵ “Senin boyun cilvelenmeyi kendine tarz olarak seçtikten sonra nazlanma dersini vadi keklğine öğretti.”

⁴¹⁶ “Her (ne) zaman naz ile cilvelenmeye başlasan senin yürüyüşün kırmızı keklği utandırır.”

1434 **Ḥayālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Gördi maḥşüş olduĝın ‘ālemde istiĝnā baña

Şeh-perin gönderdi sorĝuç Kāfdan ‘anķā baña

1435 **Şā‘ir-i Mümtāz-ı ‘Ālem Sīretī** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

O şīvelerle tebessüm o nāzlarla ‘itāb

O ḥandelerle tekellüm o ‘işvelerle ḥiṭāb

1436 **Gedāyī Mülk-i Naẓmuñ Pādişāhı** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

O sāḥirāne baķışlar o ‘işvelerle ‘itāb

O şā‘irāne kelām[lar] o nūktelerle cevāb

1437 **Şāh-ı Evreng-i Suḥen Sultān Selīm** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ser-tā-be-pā-yı to heme maṭbū‘ ṭab‘hā

Güyā berāy-ı ḥāṭır-ı mā āferīdei⁴¹⁷

سر تا بیان تو همه مطبوعه
گویا برایت نظر ما آفریده

*

* *

[69a]

1437 Kalem ve yazı farklılığından hareketle beytin, metnin üstüne sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.

⁴¹⁷ “Sen baştan ayağa kadar tüm huyların sevimlisin. Sanki bizim hatırmız için yaratılmış(sın).”

1438 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Güzel kim eyleye nāzı aña olmaz bahā kıymet

Yalan söyler Hüdā haqqı bulam diyen aña kıymet

1439 Bināyī Şā' ir-i Maqbūl-i ' Ālem [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ne hemīn şīve-i yārem sitem ü kīn būdest

Dil-berān-rā heme īn şīve-i āyīn būdest⁴¹⁸

نه همین شیوه یارم ستم گین بودست
دیر ازا ره این شیوه این بودست

1440 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-nāz gerçi suhen bā-men ān şanem ne-koned

Bedīn hoşem ki suhen bā-raķīb hem ne-koned⁴¹⁹

زنا نکرجه سخن با من آن شانم نه کنده
بدین خوشم که سخن با رقیب هم کنده

1441 Şā' ir-i Maqbūl-i ' Ālem Hāzret-i Sultān Selīm [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çi nāzest īn ki bā-ehl-i niyāz ān dil-sitān dāred

Çi istiğnāst k'ān ārām-ı cān-ı bī-dilān dāred⁴²⁰

نه ناست این که با اهل نیاز آن دل سیتان دارد
نه استغناست کان آرام جان بی دلان دارد

⁴¹⁸ “Sitemkâr olmak sadece benim sevgilimin tarzı değil, bu tarz bütün sevgililerin âdetidir.”

⁴¹⁹ “Gerçi o putum naz yüzünden benimle konuşmuyor ama buna seviniyorum ki rakibim ile de konuşmuyor.”

⁴²⁰ “O gönül alan (sevgilinin) nazı isteyenlerine nasıl bir nazdır. Âşıkların gönlünün eğlencesi nasıl bir aza kanaat etmektir.”

1442 **Ḳāsimuñ Eş‘ārı Āteş-Pāredür** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Her geh ki yār şīve vü nāz ibtidā koned

‘Āşık kesī boved ki dil ü cān fedā koned⁴²¹

هر که که یا شیوه ناز ابتدا کند
عاشق کسی بود که دل جان فدا کند

1443 **Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Ġurūr itme eger cānā dir iseñ ‘izz ü nāzum var

Benüm daḥı saña qarşu niçe yüz biñ niyāzum var

1444 **Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālem Ḥātemī** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Şīvesinden tıramaz bir dem ayağ üstine yār

Tāze şāḥuñ yine kendüye olur mīvesi bār

1445 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Şīve-i nāz ile ġāret eyledi göñlüm o yār

Kāküli sevdāsı ḥod miskini itdi tār u mār

1446 **Leṭāfet Üzredür Eş‘ār-ı Ṭab‘ī** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Baňa geh söylemedi nāz ile geh söyledi yār

Dir dimez şīve ile kıldı beni ‘āşık-ı zār

⁴²¹ “Her (ne) zaman ki sevgili nazlanmaya ve işvelenmeye başlarsa, âşık gönlünü ve canını feda etsin.”

1447 Hâzret-i Bâkî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Göñül almağa gelür şiveye âgâz eyler

Dil-i bî-çâreyi ben ‘arz idicek nâz eyler

1448 ‘İlmî-i Karamanî Şâhib-i Suhen Fermâyed

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Çeküp şabrum yaqasın dest-i nâzuñ çāk çāk eyler

Senüñ va’llâhi şeb-buñ ey [...] âdem helâk eyler

1449 Muhteşem

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Be-ğadd-i fitneger çun der-ğırām ān nâzenīn āyed

Zi-şevk-i ān qad ü reftār cünbiş der-zemīn āyed⁴²²

به غفنه کرجون در حرام ان نازین آید
ز شوق ان قدورفتا جنبش در زمین آید

1450 Cāmî

[mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ān Tork-i şūh īn heme nâz u ‘iṭāb çīst

Bā-dil-şikestegān sitem-i bî-ḥesāb çīst⁴²³

ان ترک شوخ این همه ناز و عتاب چیت
با دل شکستگان ستم حساب چیت

1449 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²² “O nazlı (sevgili), fitneci boyu ile salınmaya başlarsa, o boy ve davranışın şevkinden zemin harekete başlar.”

1450 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²³ “O güzel Türk’ün bu kadar nazı ve azarlaması nedir? Gönlü kırık (aşıklara) sayısız sitem nedir?”

1451 Selmān

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ber-minnet nāz u sitān gerçi be-gāyet bāşed

Hāşe li'llāh ki me-rā ez-to şikāyet bāşed⁴²⁴

برمت ناز و ستم کرم به غایت باشد
حاشه که مرا از تو شکایت باشد

1452 Hüsrev

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-men be-hātır-ı ān nāzenīn ki yād dehed

Zi-şīve-i rāvi ki nālem me-rā ki dād dehed⁴²⁵

ز من به خاطر آن نازنین که یاد دهد
ز شیوه راوی که نالیم مرا که داد دهد

1453 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh be-luţfem mīnevāzed geh be-nāzem mīküşed

Zinde mīsezed me-rā ān şūh u bāzem mīküşed⁴²⁶

که بلطف من می نوازد که بنازم میکند
زنده می سازد مرا آن شوخ و باز می کشد

[69b]

1454 Şānī-i Merhūm Fuzūlī-i Şānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār gördükde beni şīveye āgāz eyler

Tıfl lālāsına gūyā ki turup nāz eyler

1451 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²⁴ “Gerçi bana naz ve sitemin çok olsa da Allah korusun benim senden şikayetim olmaz.”

1452 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²⁵ “O sevgilinin anısına kim beni hatırlar? Nazından inliyorum kim benim feryadıma yetişir?”

1453 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴²⁶ “Ne lutfu ile beni teselli ediyor ne de nazı ile beni öldürüyor. O güzel (sevgili) beni diriltiyor ve yine öldürüyor.”

1455 Şâ'ir-i Mergüb Belgradî Zeynî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ne dem kim kılına ol nâzenînum ' arz-ı nâz eyler

Yüzün yire koyup ' âşık aña yüz biñ niyâz eyler

1456 H̱ayretî

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn]

Geh nâz u gehî cev̱r [ü] gehî fitneler eyler

Bu şîve ile ' âşıka gel gör neler eyler

1457 Behîştî Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kaçan kim nâzenînum ' izz ü nâz ile hırâm eyler

Nihâl-i kâmetine serv-i âzâdı gulâm eyler

1458 Şıdkî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nedür bu şîvelerle nâzlarla dil-rübâlıklar

Nedür bu handelerle pâdişâhum dil-güşâlıklar

1459 Şânî-i Mezbûr

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nedür bu nâz u istiğnâ nedür bu dil-rübâlıklar

Nedür bu mirzâlıklar nedür bu pâdişâhlıklar

1460 [???

[*mef̣̌ ūlū mefạ̄̌ īlū mefạ̄̌ īlū fẹ̌ ūlūn*]

Nāz eylemeyen dil-bere ʿāşık mı olurlar

Cān oynamāğa yolına şādık mı olurlar

1461 Şāfī Fermāyed

[*mef̣̌ ūlū fạ̄̌ ilātū mefạ̄̌ īlū fạ̄̌ ilūn*]

Dil-dār ʿizz ü nāz ile ḥandān olup gezer

Ehl-i niyāz ʿāleme giryān olup gezer

1462 Ḥusrev Fermāyed

[*fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilūn*]

Nāzenīnūñ nāzı çok ammā vefāsı az olur

A benüm çok sevdüğüm bu ne dükenmez nāz olur

1463 Mesīhī Nazm u Nesri İtdi İhyā [*mefạ̄̌ ilūn mefạ̄̌ ilūn fẹ̌ ūlūn*]

[*fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilūn*]

Bu ne istignā durur bu nice ʿizz ü nāz olur*

Kim seni çok sevdüğümce baña meylūñ az olur

1464 Necātī Mülk-i Nazmuñ Gün Gibi Şāhib-Kırānıdur [*mefạ̄̌ ilūn mefạ̄̌ ilūn mefạ̄̌ ilūn mefạ̄̌ ilūn*]

[*fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilūn*]

Didüm ol şūḥ-ı cefā-pīşe iken nāzlanur

Nāz ile güldi didi nāzük olan nāzlanur

1465 Muhlis Efendi Fermāyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Gördüğünce bizi ol şūh-ı püser nāzlanur

Bilür aşüftesiyüz nāzı geçer nāzlanur

1466 [??]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Nāz eylemek ‘adūya cefā baña nāz durur

Cevr ü cefası ol şanemün ğayra az dur[ur]

1467 Şāfī Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nāzenīnsin gerçi şāhum nāz iderseñ yaraşur

Līk hem cevır ü cefāyı az iderseñ yaraşur

1468 Şāfī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ṭuramaz ol şūh-ı cihān nāz u ‘itāb ile geçer

Nāzenīn ‘ömri görüñ nice şitāb ile geçer

[70a]

1469 Tūrābī Ayağı Toprağıdur Erbāb-ı ‘İrfānuñ [mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Libās-ı nāz u şīve kāmēt-i dil-cūña lāyıkdur

Bu hūsn ile ne geyselñ saña sulṭānum yaraşuqdur

1466

b: Nūshada önce “Nāzuñ işini cevrdür demek az mıdır” şeklinde yazılmış daha sonra “Cevr ü cefası ol şanemün ğayra az dur[ur]” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

1468 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1470 **Sehî Beg Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı Âlemdür** *[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]*

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Nâzına öğrendi dil her cevrine hoşnûddur

Gördüm ol gün yüzlü yârı tâli' im mes'ûddur

1471 **Hayâtî Râst**

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Dil-ber nihâl-i nâz durur bergi şîvedür

Cevr ü cefâsı cânlara erzânî mîvedür

*

* *

1472 **Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Gâh şîve gâh 'işve gâh cev r ü gâh nâz

Öldürür 'uşşâkı bu nev' ile itmez ihtirâz

1473 **Sebzî-i A' mâ Fermâyed**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Aldı gönlüm gerçi yüz kez nâz idüp ol serv-i nâz

Şimdi meyl itmez baña biñ âh idüp kılsam niyâz

1474 **[??]**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Nâz yâra yaraşur 'âşık-ı miskîne niyâz

Şanma cevruñden şikâyet eyleyem ey dil-nüvâz

1475 Zārîfî Şâ‘ir-i Mergûb-ı ‘Âlem [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

[mef‘ûlū fā‘ilātū mefâ‘îlū fā‘ilün]

Cânân odur ki ‘âşık idince aña niyâz

Her bir niyâzına kıla anuñ hezâr nâz

1476 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Ben niyâz eyledüğümce n’ola yâr eylese nâz

Aña çok nâz virilmiş ezeli baña niyâz

1477 ‘Âşık Çelebi

[mef‘ûlū fā‘ilātū mefâ‘îlū fā‘ilün]

Yalvardüğümca eyledi dil-dâr baña nâz

İdince hoş gelür kul efendiye çok niyâz

1478 [???

[mef‘ûlū fā‘ilātū mefâ‘îlū fā‘ilün]

Yek nâz mîkonî to vü men şad konem niyâz

Kâmed niyâz-ı ‘âşık-ı bî-çâre kâr-sâz⁴²⁷

بک سبر میکنی تو من صد کنم نیاز
کا مد نیاز عاشق بچاره کار ساز

1479 Hüsrev Râst

[fe‘ilâtün mefâ‘îlün fe‘ilün]

Nâzenînân-ı çâr bâliş-i nâz

Hâksârân-ı âstân-ı niyâz⁴²⁸

نازینان چار باش ناز
خاکاران آستان نیاز

⁴²⁷ “Sen bir nazlanıyorsun ve ben yüz kere sana muhtaç oluyorum. Çaresiz aşığın muhtaçlığı bu kez iş düzeltti.”

⁴²⁸ “Nazlılar naz tahtı; mütevâziler (âşıklar) ise muhtaçlık eşiği.”

1480 Kemāl Fermāyed

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Küşedem geh be- ' işvegāh be-nāz

Ārzū kerdeem ki çeşm-i to bāz⁴²⁹

کندم که بجوہ گاہ بناز
آرزو کرده ام که چشم تو باز

1481 Rūhī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nāz ile ḥande nedür şive-i güftār nedür

Nedür ey serv-i sehī ' işve-i reftār nedür

1482 Şeydā

Sīne açup eyleseñ bezm içre ey şeh nāzlar

Sīne-i ' aşıkda yir yir açılur şeh-nāzlar

1483 ' Alīmīye Bu Maḥlaş Hāḳdan Oldı [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ki baña sen yār-ı ' işve gāh gāhī nāz ider

Rāzıyam ol nāza kim sen gözleri şeh-bāz ider

[70b]

1484 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir nihāl-i tāzedür ḳaddūñ senūñ ey serv-i nāz

Şīvelerden mīvesi eksük degüldür ḳış u yaz

⁴²⁹ "Bazen nazla bazen işveyle beni öldürüyor. Senin gözünün açık olmasını (senin diriliğini) diledim."

1481 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

1482 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

1483 Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.

1485 Şem‘î-i Sûzân Fermâyed

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

İncinme gördüğümce seni eylesem niyâz

Zîrâ ki nâzı artuğ idersin vefâyı az

1486 [???

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Toyî ki der-ser-i to nîst ğayr-ı işve vü nâz

Menem ki der-dil-i men nîst ğayr-ı şıdķ u niyâz⁴³⁰

توی که در سرتو نیست غیر عشوه و ناز
منم که در دلم نیست غیر صدق و نیاز

1487 Kāsım-ı Envār

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Çü nâzenîn-i cihânî be-hüsn-i ħıış be-nâz

Ki pîş-i nâz-ı to mîrem be-şad hezâr niyâz⁴³¹

چونمازین جهانی بحس خوبش نیاز
کمپیش ناز تو میرم بعد هزار نیاز

1488 [???

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bâ-ruĥ-ı zerd âmedem sūy-ı to ey serv-i n[iy]âz

Ya‘nî âverdem be-ĥâk-i dergehet rûy-ı niyâz⁴³²

بارخ زرد ادم سوی درتای سرو نیاز
یعنی اوردم خاک در گهت روی نیاز

⁴³⁰ “Başında işve ve nazdan başka şey olmayan sensin. Gönlünde bağlılık ve yalvarmadan başka şey olmayan benim.”

⁴³¹ “Dünyanın nazlısı olduğun için kendi cemaline nazlan. Senin nazın için binlerce yalvarmayla ölürüm.”

⁴³² “Ey nazlı servî, senin kapının tarafına sarı yüzle geldim. Yani senin dergâhının (eşik) toprağına yalvarmayla yüz tuttum.”

1489 Hâfız-ı Merhûm

[mefʿülü fâʿilâtü mefâʿilü fâʿilün]

Ey serv-i nâz-ı hüsn ki hoş mîrevî be-nâz

‘Uşşâk-râ be-nâz-ı to her laḫza şad niyâz⁴³³

ای سرو ناز حسن که خوش میروی نیاز
عشاق را نیاز تو هر لحظه صد نیاز

1490 Ve lehu

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

Hoşâ şebî ki derâyî be-şad kirişme vü nâz

Konî to nâz be-şühî vü men keşem be-niyâz⁴³⁴

خوشا شبی که در این بصد کرشمه و ناز
کنی تو ناز به شوخی من کشم نیاز

1491 Bâlî Efendi

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

Çok idersin cefâyı nâz olmaz

Nâz da âz olmayınca nâz olmaz

1492 Dervîş ‘Ömrî

[mefʿülü fâʿilâtü mefâʿilü fâʿilün]

Vardur efendi gerçi o meh-rûya nâzumuz

Müşkil budur ki olmaya dilden niyâzumuz

1493 Rûmda Necâtî Fermâyed

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

Niçe bir böyle şehâ her gelene ‘izzet ü nâz

Hele ey Kaʿbe gibi işigi ‘uşşâka niyâz

⁴³³ “Ey güzelliğin nazlı servisi ki nazla hoş gidiyorsun senin nazına aşıkların her an yüzlerce istekleri var.”

⁴³⁴ “Ne güzeldir o gece ki sen yüzlerce işve ve cılve ile çıkarsın. Sen güzellikle nazlanırsın ve ben yalvarmayla katlanırım.”

1493 Necâtî Beg Divanı, G 235/1, s. 289.

1494 Nāmī Fermāyed Kāzī-zāde

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Ne 'ışvedür bu ne şāhum ne şivedür bu ne nāz

Bugünkü günden efendi kuluñ da deftere yaz

1495 Hātifī Nazmı Ricāl-i Ğaybdur [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Büstān-ı şeynde güzelüm bağbān-ı nāz

Ḳaddün bitürmedi bir serv-i ser-firāz*

*

* *

[71a]

1496 Ṭālī'ī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Nāz eylese ol serv-i şānavber daḡı nāzük

'Uşşāka vefā itse güzeller daḡı nāzük

1497 Siyāhī Fermāyed

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Güzeliñ şive vü nāzı olıcaḡ böyle gerek

Baḡa gözin süzerek söyleye sözün gülerek

1498 'Ārifī Efendi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Dā'im işi güzeliñ nāz gerek

'Āşıkuñ pīşesi niyāz gerek

1499 **Resmî Efendi**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nitekim saña 'âdetdür niyâz ehline nâz itmek

Ḳuluña daḡı lâzım nâza biñ dürlü niyâz itmek

1500 **'Âlî Efendi**

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn]

Geh şîveler itdüñ baña gâhî nazar itdüñ

Bir ben bilürin göñlüm alınca neler itdüñ

*

* *

[71b]

1501 **Hüdâyî Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem** *[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlûn]*

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Ey benüm nâzı gibi ḡulları çok cānum gel

Günde biñ yüze gülen ḡonçe-i ḡandānum gel

1502 **Zâtî-i Merḡûm**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Gel baña nâz it didükçe itme şāhum nâz gel

Bendeñe nâz itmege nâz eylemekden vaz gel

1503 **[??]**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Ben ḡuluña pādşāhum luṭf idüp nâz eyle gel

Bu dil-i zāra vefāyı sevdüğüm az eyle gel

*

* *

1504 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

To nāz-perverī vü mā niyāzmend-i toyīm

Teraḥḥumī ki esīr ü müstmend-i toyīm*⁴³⁵

تو ناز پروری و ما نیازمند تویم
ترحمیکه اسیر مستمند تویم

1505 Meylī Luṭfī Beg-zāde

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Geldüğince karşıdan nāz ile cānānum benüm

Yüregüm oynar görünce cūş ider cānum benüm

1506 Muḥibbī Sulṭān Süleymān

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāzla çün gitdi ey gül yüzlü cānānum benüm

Ḥasret ile sīneden gel almağıl cānum benüm

[72a]

1507 Hilālī-i Merḥūm

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāz imiş her dem işi 'uşşāka meyli az imiş

Ol güzel hercâyılığda gün gibi mümtāz imiş

1508 Şānī Beg Merḥūm

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ben ideyin niyāz gedā vü fütādeveş

Reftāruñ eyle nāz ile sen şāh-zādeveş

⁴³⁵ "Sen naz içinde yetişmişsin ve biz sana muhtacız; senin esirin ve fakirin olan bize acı."

1507 *Hilālī Divanı*, G 43/1, s. 37.

b: güzel] kamer, *Hilālī Divanı*.

1509 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Heme nâz u belâ vü ' işve âmed şekl-i dil-cüyeş

Ber-ân efzûde şad âşüb-ı dîger tündî-i cüyeş⁴³⁶

هم ناز و بلا و شوہ اندکل دجوش
بر ان از دودہ صد اشوب دگر تندی شجوش

*

* *

1510 Neyyir-i Evc-i Suhen Hâzret-i Ahmed Paşa [*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*][*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

Nâzdan mîve bitürmiş bir gümüş şimşâdsın

Berg-i şîveyle tonanmışsın anuñçün şâdsın

1511 Nev'î Efendi

[*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

Nâz-perver ' işvegersin şühşın tannâzsın

Dil-rübâlar içre hüşn ü ân ile mümtâzsın

1512 Şânî Beg Merhûm

[*mef' ulü fā' ilâtü mefā' ilü fā' ilün*]

Yokdur bahâne hüşnüñe bir nâzenînsin

' Aybuñ hemân budur ki erâzil-nişînsin

1513 Hüdâyî Râst

[*mef' ulü fā' ilâtü mefā' ilü fā' ilün*]

Nâz eyleseñ saña yaraşur nâzenînsin

Kaçsañ ' aceb mi sîneden âhû-yı çînsin

⁴³⁶ “Onun gönül isteyen şekli hepten naz ve bela ve işve oldu. Onun üzerine de yüzlerce fitne ve huysuzluğu eklendi.”

1510 Ahmed Paşa Divanı, G 250/1.

1511 Nev'î Divanı, G 325/1.

1514 Monlā Cāmī

To cān-ı pāk ser-be-ser āb u ḥāk ey nāzenīn
 Vallāh zi-cān hem pāk-ter rūḥī fīdāk ey nāzenin⁴³⁷

تو جان پاک سر بر سر آب و خاک ای نازنین
 و الله ز جان هم پاک تر روحی فدایت ای نازنین

1515 Huzūrī Terceme

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Kim dir tenüñ billürdur yā āb u ḥāk ey nāzenīn
 Cismüñ muşavver nürdur yā rūḥ-ı pāk ey nāzenīn

1516 Emrī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir melek gördüm dil-ārā ruḥ güzel ḫad nāzenīn
 Āftāb-ı müntehā-sā ruḥ güzel ḫad nāzenīn

1517 Şā'ir-i Mergübıdur 'Azmi Gedusi 'Ālemüñ [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'İşvegersin şūḥsın ṭannāzsın
 Başdan ayağa ser-ā-ser nāzsın

[72b]

1518 Mesīhī Nazm u Neşri Kıldı İhyā [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Görenler ol hümānuñ 'izz ü nāzın
 Hevāya şaldı gönli şāh-bāzın

⁴³⁷ “Ey nazlı (sevgili) sen su ve toprak değil, saf bir cansın. Yemin ederim ki sen candan da daha temiz bir ruhsun. Ey nazlı (sevgili) sana kurban olayım.”
 rūḥī fīdāk: “Ruhum sana feda olsun.”

1519 Cemālī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cilve itse her kaçan biñ nāz ile ol nāzenīn

Mekr-i 'ışkından ola anuñ meger Cibrīl emīn

1520 Kāmī Efendi Şā'ir-i Devr-i Zamānedür [mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü her 'āşık çeker bir nāzenīnün minnetin

Bārī çeksün sen kamer-ruḥ meh-cebīnün minnetün

1521 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāz idüp bī-çārelerden ihtizār itmek neden

A benüm çok sevdüğüm çaḳ böyle nāz itmek neden

1522 Şun'ī-i Gelibolī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gönlümi alup be āfet böyle nāz itmek neden

İllere çok çok vefālar baña az itmek neden

1523 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gerçi ol meh öldürür 'āşıklarını şīveden

Cismi gibi görmedüm bir nāzı çok sīmīn-beden

1524 Āṣafī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ġubārī ger nişined der-reh-i ān nāzenin ber-men

Felek ẖāhed nihāden minnet-i rūy-ı zemīn ber-men⁴³⁸

غباری کر نشیند در آن نازنین بر من
فلک خواهد نهادن منت روی زمین بر من

1525 Vālihī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şodem ẖāk-i rehet bügzer be-nāz ey serv-i nāz-ı men

Be-ẖāk-i rūy-ı ẖod benger be-bīn rūy-ı niyāz-ı men⁴³⁹

شدیم ک رست بگذرنازای سروناز من
بجاک راه خود بگریم روینا از من

1526 Hāfız Rāst

[mef' ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bālā-bülend ü ' işveger ü naqş-bāz-ı men

Kūtāh kerd kışsa-i zühd-i dırāz-ı men⁴⁴⁰

بالا بلند و عشوه کز نقش باز من
کوتاه کرد قصه زهد دراز من

1527 Hāzret-i Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh cefā kılsun niyāz ehline geh nāz eylesün

Nāz iderse ' aşıka ol şūh-ı ṭannāz eylesün

⁴³⁸ “Eğer o nazlı (sevgilinin) yolunda benim üzerime toz otursa, felek, yeryüzünün iyiliğini benim üzerime atacaktır.”

⁴³⁹ “Ey nazlı servim, senin yolunun toprağı oldum; cilvelenerek geç, yolunun toprağına bak ve benim yalvaran yüzümü gör.”

⁴⁴⁰ “Benim uzun boylu, işveli ve oyuncu (sevgilim), benim uzun zühd hikâyemi kısalttı.”

1528 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân dehem ger sūy-ı men bīnī be-nāz ey nāzenīn

Bāveret ger nīst cān-ı men be-çeşm-i ḥod be-bīn⁴⁴¹

جاندم کسور من بنی نیاز ای نازنین
بادرت کر نیست جان من بچشم خود ببین

1529 Nev'î Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geyüp ol meh nice şiveyle kabā-yı gülgün

Eyledi nāz ile göz merdūmini ğarkā-i ḥūn

1530 Meşķī-i Cevān Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Karşudan nāz ile ey dil geleyor ol meh-rū

Yüregün oynatmasun mı elüni gö[g]süne қо

1531 Mālikī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yarı mest añlama ey dil yürimez nāzından

Ṭayanur ḥüsnine şöyle ṭurımaz nāzından

[73a]

1532 Re'yî Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Niyāz itdükçe 'âşıkler efendi ṭurma nāz eyle

Vefā itme benüm çok sevdüğüm tek cevri az eyle

⁴⁴¹ "Ey nazlı (sevgili), eğer cılve ile benim tarafıma bakarsan ölürüm. Canım, eğer inanmıyorsan kendi gözlerinle gör."

1531 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1533 Kerīmī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gerek ' işve gerek şîve gerek ey dost nâz eyle

Cefâyı cāna ammā luṭf idüp bir pâre az eyle

1534 Refîkî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Öldürürsin ben de bildüm ' aşıkı biñ nâz ile

Kaşlaruñ baş koşdı çünkim ğamze-i ğammâz ile

1535 Mu' ammā be-nām-ı Ānî

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Başlarsa görüp yār niyāzum n'ola nāza

Bir gün ola kim başlaya ol meh de niyāza

1536 Hākî Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Niyāzmend-i toyīm ey be-nāz-perverde

To-rā zamāne ' aceb dil-nüvāz perverde⁴⁴²

نیازمند تویم ای بنار پرورده
تراز مانه عجب دلتوازی پرورده

1537 Ehl-i Nazmuñ Sırrı Gizlū Gencidür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Dil-ber ğurūr-ı hüsn ile envā' -ı nâz ider

' Aşık yanup yanup yakılmada sūz u güdāzda

⁴⁴² “Ey naz içinde büyüyen (sevgili), sana ihtiyacımız var. Devran seni ne kadar da gönül okşayan (sevimli) yetiştirmiş.”

1538 Sultân Selîm-i Merhûm

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Nazarî kerd be-men dost niyâz âlûde

Her niyâzeş be-şad perde vü nâz âlûde⁴⁴³

نظری کرد بمن دوست نیاز الوده
هر نیازیش بهد پرده و ناز الوده

1539 'Ubeydî-i Merhûm

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ol şivekâr olursa eger 'izz ü nâzda

Üftâde 'âşîka düşer olmak niyâzda

1540 Gedâyî Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

O şive ile tekellüm o nâz ile hânde

Cihânı kendüñe itdün esir ü efgende

1541 [???

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âgâz-ı cevır ü ser-keşî vü nâz kerde'î

Bâz in çi şâvehâst ki âgâz kerde'î⁴⁴⁴

آغاز جور و سرکشی و ناز کرده
باز این چه شیوه است که آغاز کرده

1542 Hâtemî Beg Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

N'ola kıddüñe dirsem naıl-i şive

Yaraşur saña olsa şive mive

⁴⁴³ "Dost bana niyazla karışık bir bakışla baktı ki her niyazı yüzlerce perde ve nazla karıştıktı."

⁴⁴⁴ "Sitime, isyana ve naza başlamışsın. Yine başladığın bu tarzlar nedir?"

1543 Nev'î Efendi

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Çıkdı metâ'-ı hüsn-i melâhat bahâlara

Hep nâz u şivedür şatılan mübtelâlara

1544 Monlâ Câmî Râst

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ber-ruḥ ez-nâz-ı toem eşk-i niyâzest in heme

Çeşm büğşâyî zi-nâz âhîr çi nâzest in heme⁴⁴⁵

بر رخ از ناز تو ام انک نیازستایم
چشم بکشی ز ناز افریده نازستایم

1545 Mestî-i Pîr Râst

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Ey yâr ruḥuñ pādşeh-i kişver-i şive

‘Āşıklara her bir bakışuñ mazhar-ı şive

[73b]

1546 Nev'î Şaḥşına Münḥaşır Nev'î [*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Nâz iderseñ yaraşur mümtâz-ı dil-bersin hele

Öldürürseñ ğam degül sulṭân-ı kişversin hele

1547 Şadrî Efendi Fermâyed

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Hüblük ḥaqqın edâ itmez güzel nâz itmese

Ḳadrin a'lâ eylemez bâlâda pervâz itmese

*

⁴⁴⁵ “Senin nazın yüzünden benim yüzümde bu kadar hasret gözyaşı var. Artık nazdan gözlerini aç! Bu kadar da nazlanmak olmaz.”

1548 Bākī Efendi

[*mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün*]

Biñ şive vü nâz ile ol ruḥları lâle*

İster ki benüm gönlümi âl eyleyüp ala

*

* *

[74a]

1549 Necâtî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[*mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

Niyāzum öğredür dil-dâra nâzı

Gel ey 'âşıklarun nâz u niyâzı

1550 Şun'î-i Gelibolî

[*mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün*]

Ol şeh meded itsün idebildükçe ḳo nâzı

Sür yire benefşe gibi sen rûy-ı niyâzı

1551 Hüdâyî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[*mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün*]

Öldürdün-e nâzuñla şehā ehl-i niyâzı

Ḳanı güzelüm ḳā'ide-i bende-nevâzî

*

1552 'Abdü'l-Kerîm Çelebi

[*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün*]

Gezersin nâz ile luṭf eyleyüp yâd ile her câyı

Bize geldükçe bu şive nedür bilsem be hercâyî

1551 Hüdâyî-i Kadîm Divanı, G CCXXIX/1, s. 221.

a: öldürdün-e nâzuñla] oldur döge nâzükle, Hüdâyî-i Kadîm Divanı.

1553 Sebzi-i Merhūm

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Kim ki bu şive vü nāz ile gören cānānı

Yolına anı revān eylemek ister cānı

1554 Hāzret-i Monlā Cāmī

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilātūn]

Be-nāz ber-heme hūbān ki nāzenīn-i cihānī

To şem' -i meclis-i ünsī vü şāh-ı 'ālem ü cānī⁴⁴⁶

بناز بر همه خوبان که نازنین جهان
تو شمع مجلس انس و شاه عالم و جان

[74b]

1555 Mişālī Ehl-i Nazmuñ bī-Mişālī [mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ulūn]

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Hāşılı yāruñ niyāz ehline her dem nāz işi

Korqarın bugün helāk eyler beni bu nāzişi

1556 'Azizī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Şan' at olmışdur saña şiveyle şāhum nāz işi

Oldı 'uşşākuñ tamām ey dil-ber-i ṭannāz işi

⁴⁴⁶ "Dünyanın nazlısı olduğun için tüm güzellere nazlan. Sen insanlar meclisinin mumusun, dünyanın ve canın sultanısın."

1557 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh be-luṭfem mīnevāzī geh be-nāzem mīküṣī

Hemçü şem' em zinde mīsāzī vü bāzem mīküṣī⁴⁴⁷

که لطفم بنوازی که نیازم میکشی
همچو شمع زنده میساز می بازم میکشی

*

1558 Fazlī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Göñül ehl-i niyāz oldıysa yārum oldı nāz ehli

Kime gül nāz iderdi olmasa bülbül niyāz ehli

*

1559 Bisāṭi-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ruḥ meṭāb ez-nāz eger pīşet be-nāz āred kesī

Nāzenīn ān be kezū ḥāṭır niyāz āred kesī⁴⁴⁸

روح متاب از نازا پریشان آرد کسی
نازنین آن به که زو خاطر نیاز آرد کسی

1560 Şeyḥ Cemālī

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Ey to be-nāz kerde ḥū men be-niyāz tā-be-key

Nāz-ı to mīküşed me-rā in heme nāz tā-be-key⁴⁴⁹

ای تو بناز کرده حو من به نیاز تا کی
ناز تو میکشد را این همه ناز تا کی

[75a]

[75b]

⁴⁴⁷ "Bazen lutfunla teselli veriyorsun bazen nazınla öldürüyorsun. Mum gibi beni diriltiyorsun ve yeniden öldürüyorsun."

⁴⁴⁸ "Eğer birisi yanında muhtaçlık gösterse nazlanarak ondan yüz çevirme. Kimsenin gönlünü kırmayan sevgili iyidir."

⁴⁴⁹ "Ey (sevgili) ki sen nazlanmayı adet edinmişsin ve ben de muhtaçlığı; bunlar ne zamana kadar! Nazın beni öldürüyor; bu kadar nazlanma ne zamana kadar."

[76a]

ĠAM U ĠUŞŞA FİRĀḲ U CEVR-İ CĀNĀN MECLİSİDŪR BU

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Hicrān u belā cevr ü sitem fūrḳat-i dil-dār

Hem zecr ü 'anā ġuşşa vü ġam faşlıdur ey yār

[76b]

1561 **Ḥayretī**

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Bir devāsuz derd imiş ğam yok durur dermān aña

Bir ‘aceb vādī imiş fūrkat ki yok pāyān aña

1562 [??]

[mefā‘ilūn fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Başumda tāt ğam elümde ‘aşā-yı faqr u ‘anā

Benem zamānede şāhib-livā-yı faqr [u] fenā

1563 **Refīkī Fermāyed**

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Ādem oldur ki derūnında anuñ derd ola

Çekmeye pīre-zen-i dehr ğamın merd ola

1564 **‘Askerī Fermāyed**

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Künc-i ğamda hem-nişinüm miḥnet ü derd ü ‘anā

Hüzn enīsüm ğuşşa eglencem celīsümdür belā

1565 **Ümīdī**

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Ḳomadı kūşe-i fūrkatde bir laḫza beni tenhā

Ğam u ğuşşa bugün ğāyetle girdi gönlüme cānā

1561 *Ḥayretī Divanı*, G 11/1, s. 139.

a: ğam yok durur] hicrān ki yok, *Ḥayretī Divanı*.

1566 Vālihi Efendi

[mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ol bî-vefā ki itmiş idi va' de-i cefā

Luṭfindan eyledi bugün ol va' deye vefā

1567 Behiştî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mümkün olduğınca eyle cānuma cev̄ ü cefā

Çünkü ye's itdüm vişālünden senüñ ey bî-vefā

1568 Ziyāyi Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cāme-i şabrumı çāk eyledi mikrāş-ı cefā

Yakdı yandurdı beni āteş-i ḥasret cānā

[77a]

1569 Selîkî

[mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dünyā gibi ne deñlü olursañ da bî-vefā

Dünyā deger senüñ baña her itdügüñ cefā

1570 Celāl

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dil-i şeydā firāk-ı derdle dermāndadur derdā

'İlāc itdükçe artup oldu belki aña her şeydā

1568

a: Nüshada önce “cefā” şeklinde yazılan kelimenin üstüne daha sonra “belā” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1571 Mu‘ammā be-Nām-ı Mānī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yok durur bir zerre gönlinde dilâ mihr ü vefâ

Her dem ol meh bî-ḥad eyler ‘âşıka cev̄r ü cefâ

1572 Muhteşem

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ne me-râ tākāt-i hicrân to-râ mihr ü vefâ

Yâ İlâhî çî boved ‘âkıbet in ḥâl-i gedâ⁴⁵⁰

نه مراعات بجزان ترا محروفا
یا الهی چه بود عاقبت این حال کرا

1573 Ḥasan Çelebi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Geçdi ‘ömrüm itmedün ‘ahde vefâ ey pür-cefâ

Lâ-cerem ‘ömr eylemez hergiz kimesneye vefâ

1574 ‘Âlî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yâr kim ‘âdetidür gâh cefâ gâh vefâ

Ġarażı baña belâdur ne vefâ ne cefâ

1575 Cârî Çelebi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nice olsun kalb-i maḥzūnumda âşâr-ı şafâ

Eylemez bir zerrece ol mâh-rû mihr ü vefâ

⁴⁵⁰ “Benim ayrılığa, seninse sevgi ve vefaya takâtın yok. Ya Rabbim, sonunda bu dilencinin hâli nasıl olur.”

1576 ‘İlmî Fermāyed

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Vücūdum cümleten yakdı firāḳ-ı yār ser-tā-pā

Şanasın baḥr-ı ḥayretde yanar kühsār ser-tā-pā

1577 Ḥarīmî

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Yā Rab bu ḥüsn-i ḥulḳ ile ol yār-ı pür-cefā

Ben mübtelāya mihr kılp eylemez vefā

1578 Hüdāyî-i Aḥî-zāde

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Şāyed vefā ide diyü ol yār-ı pür-cefā

Şabr eyler idüm eylese ‘ömrüm eger vefā

[77b]

1579 Ḥayālî

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ġamuñda hem-nefes oldı fiğān u nāle baña

Kim ola merḥamet itmez baḳup bu ḥāle baña

1580 Fuzūlî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ġam diyārında ecel peyki güzār itmez baña

Yok şanup varam meger kim i‘tibār itmez baña

1581 Lāmi'ī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam giribānum alur zülfün tutar pā bir yaña
Dāmenün elden qomazam olsa dünyā bir yaña

1582 Vefāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Derd-i ḥasret bir yaña ġavġā-yı 'ālem bir yaña
Bü'l-aceb müşkil belā ben bir yaña ġam bir yaña

1583 Lāmi'ī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her zamān eksük degül bir zecr ü qahr-ı ġam baña
Böyle devrānuñ nedendür qaşdını bilsem baña

1584 İshāk

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dostum ġāyet de te'sīr eyledi fūrkat baña
Başum alup gideyin eglencedür ġurbet baña

1585 Meşāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Düşmüşem bir fūrKate oldı düġün mātem baña
Uġradum bir derde kim şādī ġörinür ġam baña

1586 Laṭīfī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şol kadar kār itdi cānā âteş-i ḥasret baña

Nār-ı dūzaḥ gül gibidür âteşe nisbet baña

1587 Ca' fer-i Nişānī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şayılursa 'ömrden ey dil şeb-i hicrān baña

Belki virmiş Ḥaḳ Te'ālā 'ömr-i bī-pāyān baña

1588 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Lāyık mıdır ki cevri idesin yok yire baña

Bir 'aşık-ı belā-zedeñüm n'eyledüm saña

[78a]

1589 Kınalı-zāde 'Alī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olalı hecründe 'ālem ḥāne-i mātem baña

Dā'imā gökler geyüp mātem tutar 'ālem baña

1590 Şihābī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir yaña hecrün elemdür bir yaña ğam bir yaña

'Ālem-i vaşluñla cānā ḥulḳ-i ḥurrem bir yaña

1586

b: Nüşhada mısra esasen “Gül gibidür nār-ı dūzaḥ âteşe nisbet baña” şeklinde yazılmışken bazı kelimelerin takdim-tehir yapması gerektiğini gösteren işaretler konularak mısraya son şekli verilmiştir.

1588 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1591 Ve lehu

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Bir gün teraḥḥum itmedün ey bî-vefā baña

Dā'im vefālar ellere her dem cefālar baña

1592 'Ālī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Olma mecrūḥ ey gönül dermān saña hicrān baña

Ey ten-i pür-derd üşenme cān saña cānān baña

1593 Fevrī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Olalı hecr ile ben bir yaña cānān bir yaña

Cism-i mürde bir yaña 'azm eyledi cān bir yaña

1594 Sürūrī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Hey meded hecrün belā-yı nā-gehānīdür baña

Senden ayrılmak ḳazā-yı āsmānīdür baña

1595 Ve lehu

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dost hecri bir yaña ğavġā-yı düşmen bir yaña

Ey gönül gitmek gerek sen bir yaña ben bir yaña

1596 Na‘tî Çelebi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Cevr ider devrân baña bir yaña cānān bir yaña

Gökde rahm eyler melā’ik yirde insān bir yaña

1597 Raḥmî Rāst

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Yiterdi cevri-i yār u cefā-yı zamān baña

Bu ser de oldı bir yaña bār-ı girān baña

1598 Necātî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yār cevri bir yaña aḡyār cevri bir yaña

Gel gidelüm ey gönül sen bir yaña ben bir yaña

1599 Mesîhî

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Zecr ile hecrün oldı meger āšnā baña

Bīgāne şimdi ‘işret hep cefā baña*

[78b]

1600 Refîkî Fermāyed Kâtib-i Dîvân-ı ‘Âlî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Derdümi ey yār dir isem kimse yok benden yaña

Gönlüme dirsem eger gönlüm dahı senden yaña

*

1599 *Mesîhî Divanı*, G 7/1, s. 117. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

a: oldı meger] olalıdan, *Mesîhî Divanı*.

b: şimdi ‘işret hep cefā] oldı ‘işret ü zevk ü şafā, *Mesîhî Divanı*. Nüshada da önce “ü zevk ü şafā” şeklinde yazılan ibarenin üzeri çizilerek altına daha sonra “hep cefā” yazılmıştır.

1601 Fuzûlî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ėamdan öldüm dimedüm ĥâl-i dil-i zârı saña

Ey gül-i tâze revâ görmedüm âzârı saña

1602 Zâtî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Didi ölme şabr kı l bir gün vefâ idem saña

Şabr iderdüm eylese 'ömr-i ' azîzüm ger vefâ

1603 Vuşûlî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Şeb-i fûrkatde açup dâğ-ı dil-i zârı saña

Gel-e ey şem' yanup yakılayın bârî saña

1604 Nazmî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sevdüğün cev r ile öldürmek olupdur ĥû saña

Hey ne zâlim yâr imişsin dostum yâ ĥû saña

1605 Necâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dostum cev r ile cân almak çün oldu ĥû saña

Yür i terk itdüm seni şimden girü yâ ĥû saña

1603 *Vuşûlî Divanı*, G 3/1.

1605 *Necâtî Beg Divanı*, G 10/1, s. 150.

a: dostum] ' âkıbet, *Necâtî Beg Divanı*.

b: yür i terk itdüm seni şimden girü] ben de geçdüm cân u dilden ey şanem, *Necâtî Beg Divanı*.

1606 Revânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Geh cefâ geh cevr geh nâz oldu çünkim hû saña

Bî-vefâ dil-dâr imişsin dostum yâ hû saña

1607 Ve lehu

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mülk-i gam içre gönül çün didiler şâh saña

Nevbet-i şâhî yiter âh-ı sehergâh saña

[79a]

1608 Nihânî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kâr-ı mâ müşkil şod ez-cevr ü cefâ-yı yâr-ı mâ

Mîtevân ma' lûm kerdn ez-hevâ-yı kâr-ı mâ⁴⁵¹

کارم مشکل شد از جور و جفای یار ما
می توان معلوم کردن از هوای کار ما

1609 Âşafî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bî-vefâyî şîve-i maḥbûb mîdānîm mā

Nîst ḥubân-râ vefâyî ḥub mîdānîm mā⁴⁵²

بی وفای شیوه محبوب میدانیم ما
نیست خوبان را وفای خوب میدانیم ما

1606 *Necâtî Beg Divanı*, G 14/1, s. 153; *Revânî Divan*, G 10/1, s. 266.

Başlık: Nüşhada öncelikle “Ve lehu (Necâtî)” yazılmış daha sonra da üzerine “Revânî” yazılmıştır fakat bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir. “Ve lehu” başlığıyla verilen sonraki şiirin *Revânî Divanı*’nda yer almasından hareketle, bu kayıtlardan Revânî’ye ait olanın doğru olabileceğini düşünüyoruz.

1607 *Revânî Divan*, G 7/1, s. 264.

⁴⁵¹ “Sevgilimizin sitem ve zulmüyle bizim işimiz zorlaştı. İşimizin durumu bunu gösteriyor.”

⁴⁵² “Vefasızlığı, sevgilinin tarzı olarak biliyoruz. Güzellerin vefası yoktur, bunu da iyi biliyoruz.”

1610 **Kemāl-i H̱ocendī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bī-ğamet şād me-bād īn dil-i ğam perver-i mā

Ğam ħor ey dil ki be-coz ğam ne-boved der-ħūr-ı mā⁴⁵³

بخت شاد مباد این دل غم پرور
غم خورای دلگیر غم بود در خور

1611 **Hilālī**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ne-mītevān be-cefā kaç -ı dost-dārī-i mā

Ki ez-cefā-yı to bīşest bā-to yārī-i mā⁴⁵⁴

نی توان بجا قطع دوستداری ما
که از جمای تو بیست است با تو یاری ما

1612 [???]

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ey bī-ħaber ez-miħnet ü şād u elem-i mā

Mā-rā ğam-ı to küşt to-rā nīst ğam-ı mā⁴⁵⁵

ای بیخبر از محنت و شاد و عالم ما
ما را غم تو کشت ترا نیست غم ما

1613 **Āşafī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-gū der-dil vefāyī nīst ān şūħ-ı perī-rū-rā

Ki şāyed būde bāşed kes çi mīdāned dil-i ū-rā⁴⁵⁶

مکود دل وای نیست آن شوخ پری رور
کناید بوده باشد کس چه می اندل اور

⁴⁵³ “Senin tasan olmadan bu gam yiyen gönlümüz sevinmesin. Ey gönlüm, gamları ki gamdan başka şey bize layık değildir.”

⁴⁵⁴ “Siteminle bizi seni sevmekten vazgeçiremezsin. Çünkü bizim seninle dostluğumuz, senin bize karşı olan siteminden daha fazladır.”

⁴⁵⁵ “Ey (sevgili) ki (sen) bizim miħnet, seviç ve derdimizden habersizsin. Bizi kederin öldürdü ama sen bizi düşünmüyorsun.”

⁴⁵⁶ “O peri yüzlü güzelin gönlünde vefanın olmadığını söyleme, belki de vardır. Onun gönlünü kim bil(ebil)ir ki?”

1614 Şabūhī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-coz qatl-i muhibbān nīst kārī ān cefā-cū-rā
 Hudā raḥmī koned bā-mā vü inşāfī dehed ū-rā⁴⁵⁷

بخزقل مجبان نیست کاری آن
 خدا رحمی کند با ما و انصافی دهد او را

1615 Ḥayretī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ġayr-ı ğam nīst refīkī men-i şeydāyī-rā
 Allāh Allāh be-ki gūyem ğam-ı tenhāyī-rā⁴⁵⁸

غیر غم نیست رفیقی من شیدا یی را
 الله الله بگویم غم تنهایی را

1616 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Qışsa-i derd-i cüdāyī çü nüvīsem şebhā
 Dil cüdā nāle koned nāme'i ez-ḥāme cüdā⁴⁵⁹

قصه درد جدایی چونو رسم شبها
 دل جدا ناله کند نامه از خانه جدا

1617 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ġam-ı ḥod kerd hem bīrūn fūrū gīred cihānī-rā
 Çi bāşed bā-çünin ğam ḥāl-i cān-ı nā-tevānī-rā⁴⁶⁰

غم خود کرد هم بیرون فورو گیرد جهان یی را
 چه باشد با چنین غم حال جان ناتوانی را

[79b]

⁴⁵⁷ "O zalimin, sevenleri öldürmeden başka işi yok. Allah bize acısın ve ona insaf versin."

⁴⁵⁸ "Ben âşığın gamdan başka arkadaşı yok. Allah Allah bu yalnızlığın kederini kime söyleyeyim."

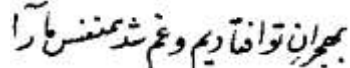
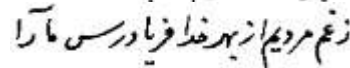
⁴⁵⁹ "Ayrılık derdinin hikayesini geceler (boyu) neden yazayım ki! Gönül ayrı inliyor, mektup kaleminden ayrı inliyor."

1617 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁶⁰ "Bütün dünyayı kaplasın diye (sevgili) gamını dışarı çıkardı. Böyle bir gamla güçsüz bir canın durumu nasıl olur ki?"

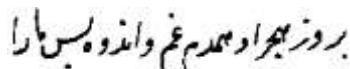
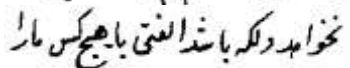
1618 Hāydar

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Be-hicrān-ı to üftādīm ü ğam şod hem-nefes mā-rā
Zi-ġam mürdīm ez-baħr-ı Hūdā feryād-res mā-rā⁴⁶¹

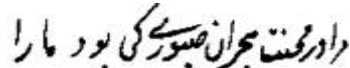
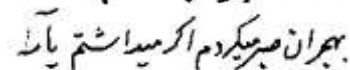
1619 Kādīm-i Şirāzī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Be-rūz-ı hecr-i ü hem-dem ğam u endūh bes mā-rā
Ne-ĥ'āhed dil ki bāşed ülfetī bā-hiç kes mā-rā⁴⁶²

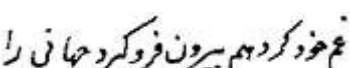
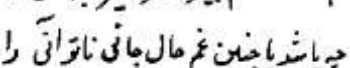
1620 Peyāmī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Me-rā der-miḥnet-i hicrān şabūrī key boved mā-rā
Be-hicrān şabr mīkerdem eger mīdāştēm yārā⁴⁶³

1621 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ġam-ı ĥod kerd hem bīrūn fūrū ġired cihānī-rā
Çi bāşed bā-çünīn ğam ḥāl-i cānī nā-tevānī-rā⁴⁶⁴

⁴⁶¹ “Senin ayrılığına düştük ve gam bizim arkadaşımız oldu. Kederden öldük, Allah’ın ummanından bize bir yardım (ulaşmaz mı?).”

⁴⁶² “Onun ayrılık gününde, gam ve keder bize arkadaş olsa yeter. Gönlümüz kimse ile yakınlık kurmak istemiyor.”

⁴⁶³ “Ayrılık acısına ne kadar sabredebilirim ki? Eğer bir sevgilim olsaydı bu ayrılığa dayanabilirdim.”

1621 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁶⁴ “Bütün dünyayı kaplasın diye (sevgili) gamını dışarı çıkardı. Böyle bir gamla güçsüz bir canın durumu nasıl olur ki?”

1622 **Ḥaydar**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Be-şad ḥasret çü ez-men mîsitânî ey ecel cān-rā

Emān deh yek nefes bārî ki bînem rûy-ı cānān-rā⁴⁶⁵

بصد حسرت جوار من میستانی ای اجل قار
ایمان ده یک نفس باری که بینم روی جانان را

1623 **Āzerî**

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āḥir ne-şod ğam-ı to dil-i derdnāk-rā

Hergiz nihāyeti ne-būd 'ışķ-ı pāk-rā⁴⁶⁶

آخر شد غم تو دل دردناک را
هرگز نهایی نبود عشق پاک را

1624 **Bed Dimezler Nîgî-i Şîrâzî'nüñ Ebyâtına** [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Peyveste der-maḳām-ı cefā dīdeem to-rā

Dür ez-ṭarîḳ-i mihr ü vefā dīdeem to-rā⁴⁶⁷

پیوسته در مقام جفا دیده ام ترا
دور از طریق مهر و وفا دیده ام ترا

1625 **Ḥayretî**

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Her geh ki nüvîsem şîfat-ı miḥnet ü ğam-rā

Āred be-fiġān derd-i dilem levḥ ü ḳalem-rā⁴⁶⁸

هر که نویسم صفت محنت و غم را
آرد بقاع درد دلم لوح و قلم را

⁴⁶⁵ "Ey ecel, yüz hasret ile canımı alıyorsun. Hiç olmazsa bir anlığına izin ver ki sevgilimin yüzünü göreyim."

⁴⁶⁶ "Sonunda dertli gönlün kısmeti senin gamın olmadı. (Zaten) hiç bir zaman temiz aşkın sonu olmaz ki!"

⁴⁶⁷ "Sürekli seni sevgi ve vefa yolundan uzak, sitem mevkisinde görmüştüm."

⁴⁶⁸ "Mihnet ve gamın sıfatını yazdığım zaman, gönlümün derdi kâğıt ve kalemi figana getirir."

1626 Mîr Mehemmed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Naşīb-i mâ şod ez-rûz-ı ezel gam ez-to şādihā

Toyî vü bezm-i 'işret mâ vü künc-i nâ-murādihā⁴⁶⁹

نصیب باشد از روز از غم از تو شاد و بها
تو بزم عشرت ما کنج نامراد بها

1627 Şehidî Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey firâket sūhte çendîn dil-i gamnāk-rā*

Cân zi-dest-i hecr ber-ser kerde ez-ten hāk-rā⁴⁷⁰

ای دقت سوخته چندین دل غماکت را
جان زدست بجز بر سر کرده از تن خاک را

[80a]

1628 Hümâyûn

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ġam-ı to ez-dü cihân sāht bî-ḥaber mārā

Ne-mūd rāh sūy-ı 'ālem-i diger mārā⁴⁷¹

غم تو از دو جهان ساخت بجز ما را
نمود راه سوی عالم دیگر ما را

1629 Lisānî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ġam-ı dil gerçi bâşed rûz-ı hicrân hem-nişîn mārā

Refîkî nîst hemçün sāye'î rûy-ı zemîn mārā⁴⁷²

غم دل کرچه باشد روز هجران بنشین ما را
رفیق نیست همچون سایه روی زمین ما را

⁴⁶⁹ "Ezel gününde bizim nasibimiz gam, seninki sevinç oldu. Sen eğlence meclisindesin biz de ümitsizlik köşesinde."

⁴⁷⁰ "Ey gönülleri yakan sevgili, ayrılığın ne kadar gamlı! Can, ayrılığın elinden cismini toprak ederek başına dökmüş."

⁴⁷¹ "Senin kederin bizi iki dünyadan habersiz etti, öbür dünyanın yolunu bize gösterdi."

⁴⁷² "Gerçi ayrılık günü, gönül kederi bizim arkadaşımızdır. Yeryüzünde bize gölge gibi hiç bir arkadaş yok."

1630 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger resed her laḥza ber-dil şad ğam ez-ālem me-rā

Çun to bâşî yâr-ı men hergiz ne-bāşed ğam me-rā⁴⁷³

کرسمد بر خط بر دل صد غم از عالم مرا
چون تو باشی یار من هرگز نباشد غم مرا

1631 Bināyî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āh ez-her ki temennā-yı vefā būd me-rā

Āķibet ḥāşıl ez-ü cevır ü cefā būd me-rā⁴⁷⁴

آه از هر تمنای وفا بود مرا
عاقبت حاصل از جور و جفا بود مرا

1632 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bāz nev-rüz āmed ü ğam şod zi-nev-rüzî me-rā

Hest gūyā derd ü ğam teşrîf-i nev-rüzî me-rā⁴⁷⁵

باز نوروز آمد غم شد نوروزی مرا
هست گویا درد و غم تشریف نوروزی مرا

1633 Şeyḥ Behrām

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Devr-i gerdün yek zamān bî-ġam ne-misāzed me-rā

Bā-ġameş misāzem ü ān hem ne-misāzed me-rā⁴⁷⁶

دور کردن یک زمان بی غم سازد مرا
با غمش می سازم انهم غم سازد مرا

⁴⁷³ “Eğer gönlüme her an dünyadan yüz gam da gelse sen benim yârim olduğun sürece bende asla gam olmaz.”

⁴⁷⁴ “Ah ki ker kimden vefâ isteğim varsa sonunda ondan bana gelen sadece sitem ve zulümdü.”

⁴⁷⁵ “Yeniden nevrüz geldi ve gam yeniden benim kismetim oldu. Galiba nevrüzde bana verilen hediye derd ve gamdır.”

⁴⁷⁶ “Feleğin dönmesi bir an bile beni gamsız etmiyor. Kederi ile baş ediyorum, o da bana iyi gelmiyor.”

1634 Faṣīḥī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Būd ' ömrī ğam-ı ĩn şūḥ nihān yār me-rā

Sāḥt rüsvā-yı cihān dīde-i ḥūn-bār me-rā⁴⁷⁷

بود عمری غم این شوخ نهان یار مرا
ساخت رسوای جهان دیدۀ خونبار مرا

1635 Bināyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ne-selāmī zi-to k'ez-ġam koned āzād me-rā

Be-peyāmī ki be-vaşl-ı to koned şād me-rā⁴⁷⁸

نه سلامی ز تو کز غم کنده آزاد مرا
به پیامی که به وصل تو کنده شاد مرا

1636 Mīr Meḥemmed Şāliḥ

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çend rūzī ki ġamet mūnis-i cān būd me-rā

Ḥāṭır-ı şād u dil-i cem' hemān būd me-rā⁴⁷⁹

چند روزی که غمت مونس جان بود مرا
خاطر شاد و دل جمع همان بود مرا

1637 Sūzī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zamān zamān zi-to hecr efkened zamāne me-rā

Cüdā koned zi-vişālet be-şād bahāne me-rā⁴⁸⁰

زمان زمان ز تو هجر افکنده زمانه مرا
چو کنده ز وصالت بصد بجهانه مرا

[80b]

⁴⁷⁷ "Bir ömürdür ki bu güzelin gizli gamı benim arkadaşımıdır. Kanlı göz beni dünyanın rüsvası etti."

⁴⁷⁸ "Senden ne bir selam var ki beni gamdan rahatlıtsın ne de bir vuslat mesajı var ki beni sevindirsin."

⁴⁷⁹ "(Senin) gamının, canımın dostu olduğu o günler, benim hatırımın sevinçli ve gönlümün rahat olduğu zamanlardı."

1637 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁸⁰ "Devir zaman zaman beni senden uzaklaştırıyor. Yüzlerce bahane ile senin visâlınden beni ayırıyor."

1638 Behiştî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dâr-ı ğurbetde ğamuñ buldum gezerken yâd olup

Âşnâsın bulmışa döndüm sevindüm şâd olup

1639 Fehmî-i Bursevî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Derd ile alışdı gönlüm cevruñe mu' tād olup

Ġam degül çeksem ğam-ı hicrānuñı nâ-şâd olup

1640 Cāmî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün]

Zi-ġam-ı hecr resānem be-felek nāle'î yâ Rab

Be-meh-i men ki resāned ki men-i dil şode her şeb⁴⁸¹

نعم هجر رس ناله يا رب
بدمن که رساند که من دلشده هر شب

1641 Hüdāyî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Büseñ ile baña ğamuñ olsa n'ola naşîb

Olmuş kimine bāl kimine belā naşîb

1642 Refîkî Fermāyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ben vaţandan ayru dil senden cüdā hālüm ġarîb

Oldı gülşen kûşesinden dūr güyâ ' andelîb

1638 Behiştî Divanı, G 45/1.

⁴⁸¹ “Ya Rab, feleğe ayrılık gamından bir nale ulaştırıyorum. (Peki) ben âşığı kim her gece ayıma ulaştıracak?”

1643 Şâ'ir-i Mergûb 'Ulvi Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Fürkate düşdüm dirîgâ derd ile şeydâ olup

Bu ğarîb illerde kaldum bî-kes ü tenhâ olup

1644 'Ubeydî Mülk-i Nazmuñ Husrevidür [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yandı kül oldı firâkuñda bu cism-i pür-tâb

Geymişem faşl-ı şitâda şanasın bir sincâb

1645 'Alîmî Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşene 'âşık bu dil cân bülbüli feryâd ider

Gül muşâhib ḥârı tutmuş ol ğarîbi yâd ider

[81a]

1646 Hüdâyî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Gönülден eksük olmaz bir nefes ğam bir zamân miḥnet

Baṇa maḥşûş olmuş gibi yâ Rabbî hemân miḥnet

1647 Mu'îni Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ġam u ğuşşa elem hicrân figân u mâtem ü ḥasret

Bişürdi bağrumı cânâ kebâb itdi yidi fürkat

1648 [???

[mef̣̌ ūlū fā' ilātün mef̣̌ ūlū fā' ilātün]

Ey bî-vefâ yoluñda çekdüm belâ vü miḥnet
Yâr ola şandum evvel kıldum saña maḥabbet

1649 [???

[mef̣̌ ūlū fā' ilātün mef̣̌ ūlū fā' ilātün]

Çünkü efendi baña kılduñ cefâyı kat kat
Şimdengirü efendi sen sağ [u] ben selâmet

1650 ‘Azizî-i Merḥûm

[mef̣̌ ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Bulsañ güc ile alur idüñ ey ğam-ı fūrkat
Cân naḳdini sînemde ḳoduñ gibi emânet

1651 Ḳâbilî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Efendim çâh-ı miḥnetden ḳuluñ luṭf eyle âzâd it
Unutma âşnâlık resmini geh geh bizi yâd it

1652 Câmî

[mef̣̌ ūlū fā' ilātün mef̣̌ ūlū fā' ilātün]

Der-künc-i ğam ne-şastem ḥorsend ü bâ-ḥayâlet
Ḥoş vaḳt ân ki bîned her sâ' atî cemâlet⁴⁸²

در کُنج غم نشستم خورسند و با خیال
خوش وقت آنکه بیند مرا عتی جمال

⁴⁸² “Gam köşesinde hayalinle mutlu (bir şekilde) oturdum. Senin güzelliğini bir saat gören kişi aslında mutludur.”

1653 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Beni hāk eyleyüpdür derd-i hasret

Getür toprağdan iriş hey kıyāmet

1654 Zihni-i Bağdādī-i Şāhib-Edā [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Gelseler dāda bulanlar ğam-ı hecrüñle memāt

Teng ola küşte-i bī-dāduña şahn-ı 'Araşāt

1655 Vahyi-i 'Acem Rāst

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Hicrān esiri umsa n'ola devlet-i necāt

Allah kādir-i ḥalaḳa'l-mevte ve'l-hayāt*

1656 Fevrī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ḥudāyā dimezem ğamdan dil-i ğamgīnüm āzād it

Esir-i bend-i hicrānem belā-yı derde mu'tād it

1657 Muḥibbī Sultān Süleymān

[mef'ülü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün]

Ey yār-ı cefākār dilüm zulmle ḥarāb it

Dök yaşımı iç ḳanımı bağrumı kebāb it

1654 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1655 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

ḥalaḳa'l-mevte ve'l-hayāt: "Ölümü ve hayatı yarattı." Kur'ân-ı Kerîm, Mülk 67/2.

1656 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1657 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[81b]

1658 Faṣīḥī Rāst ‘Acem

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Ey zi-şādī-i cihān rūy-ı dilem sūy-ı gamet

Dīde-i ‘iṣ me-rā rūṣenī ez-rūy-ı gamet⁴⁸³

ای زشادی جهان روی دلم سوی غمت
دینا عیش در روشنی از روی غمت

1659 [???

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Yā Rab ez-hiç gam u derd mebādā elemet

Bād peyveste naṣīb-i dil-i mā derd ü gamet⁴⁸⁴

یارب از هیچ غم و درد مبادا آلمت
باد پیوسته نصیب دل مادر دغمت

1660 Kemāl Paşa-zāde

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Sirişküm āl idüp fūrkat vüçūdum itdi zer ḥasret

Ne reng itdi baña fūrkat neler itdi baña ḥasret

1661 Sipāhī

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Elem muhlik gam efzūn aḡladur şeb-tā-seher fūrkat

Ziyāde derd-i ḥüsrān eyledi cāna eşer fūrkat

⁴⁸³ “Ey (sevgili) ki dünyanın tüm sevinçlerinden benim gönlümün yüzü senin kederine taraftır. Gözlerimin safasının nuru senin gamındandır.”

⁴⁸⁴ “Ya Rabbim! Sen (sevgili) hiç bir zaman gam ve dertten tasalamna. Senin dert ve gamın her zaman bizim gönlümüzün kısmeti olsun.”

1662 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftemeş der- ' âlem-i hecr-i to kârem bâ-ğamest

Goft handân zîr-i leb ğam nîst kâr-ı ' âlemest⁴⁸⁵گفتن در عالم هجر تو کارم با غمت
گفت خندان زیر لب غم نیست کار عالم است

1663 Şehîdî Ehl-i Nazm İçre Dil-âver [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger ne-yâyed der-dilem men şādmānî ğam hoşest

Ver murâdem ber-ne-yâbed nâ-murâdî hem hoşest⁴⁸⁶کر نباید در دل من شادمانی غم خوش است
در مرادم بر نیاید نامرادی هم خوش است

1664 Hilâlî Fermâyed

[müfte' ilün fā' ilün müfte' ilün fā' ilün]

Râh-ı vefâ pîş gîr k'ân zi-cefâ hoş-terest

Gerçi cefâyet hoşest lîk vefâ hoş-terest⁴⁸⁷راه وفا پیش گیر کان ز جفا خوش است
گرچه جفایت خوش است لیک وفای خوش است

1665 Seyfî-i Buḥārî

[mef' ulü fā' ilātü mefâ' ilü fā' ilün]

Şûhî ki ez-cefâ dil-i ehl-i nazar şikest

Her dil zi-dil-berî be-ṭarîḳ-i diger şikest⁴⁸⁸شوخی که از جفا دل اهل نظر شکست
هر دل زد لبری بطریق دیگر شکست

⁴⁸⁵ "Senin ayrılık âleminde gam ile uğraşıyorum dedim; gülümseyerek fısıldayıp dedi ki bu gamın değil dünyanın işidir."

⁴⁸⁶ "Eğer benim gönlüme sevinç gelmezse gam da iyidir. Eğer isteğim olmasa onun olmadığı da iyidir."

⁴⁸⁷ "Vefâ yolunu önünde tut ki sitemden daha iyidir. Gerçi sitemin iyidir ama vefân ondan daha iyidir."

⁴⁸⁸ "O güzel, sitemle nazar ehlinin gönlünü kırdı. Her gönül, bir sevgiliden başka bir tarzla kırıldı."

1666 ʿTarrārī-i ‘Acem Rāst

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Hüy-ı Torkān heme mā’il be-cefā vü sitemest

Āzmūdīm besī Tork-i vefā-dār kemest⁴⁸⁹

خوی ترکان همه مایل بجاو ستم است
آزمودیم بسی ترک وفا دار کم است

1667 [???

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Ġam guşşasını dirsem ġāyet uzar hikāyet

Hercāyī yār elinden yirden göge şikāyet

1668 Āgehi

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Senden cüdā düşelden düşdüm zebün ġāyet

Düşdükçe şāhum eyle düşmüşlere ‘ināyet

1669 Müttakī Çelebi

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Bir laḫza yanumdan benüm ayrılmağı fırkat

Aḫvālūmi ‘arz itmege hiĉ düşmedi fırsat

⁴⁸⁹ “Türklerin hepsinin huyu sitem ve zulme eğilimlidir. Çok denedik, vefalı Türk çok azdır.”

1667 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1668 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1669 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1670 Cāmī

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Şad hârem ez-firâḡ-ı to der-pây-ı dil şikest

Ez-gülşen-i vişâl-i to nâmed gülî be-dest⁴⁹⁰

صفا یم آفرای تو در پای دل شکست
از گلشن وصال تو نامدی بخت

[82a]

1671 Faşîhî-i 'Acem

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Rûz-ı 'ömrem zi-ğam-ı hecr be-şeb nezdîkest

Cânem ez-ḡasret-i la' l-i to be-leb nezdîkest⁴⁹¹

روز عمرم ز غم بجز شب نزدیک است
جانم از حسرت لعل تو لب نزدیک است

1672 Kāsım Fermāyed

[mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün]

Ġam-ı to ber-dil ü ber-cân emîr-i muhteşemest

Be-nām gofemeş in ġam ne-ğam be-ğamest^{492*}

غم تو بردل و بر جان امیر مجتسم است
بنام گفتنش این غم نه غم بغم است

1673 Ez-ân Melek

[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

Bāşed āsân her ġam u derdî ki mā-râ ber-dilest

Bî-kesî vü 'ışḡ u iflâsî ġarîbî müşkilest⁴⁹³

باشد آسان هر غم و دردی که ما را بردل است
بی کسی و عشق و افلاس غریبی مشکلی است

1670 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁴⁹⁰ "Senin ayrılığından yüzlerce diken kalbimin ayağına saplandı ama senin vuslat bahçenden bir çiçek bile elde edemedik."

⁴⁹¹ "Ömrümün günü, ayrılık gamından geceye yaklaşıyor ve canım, kırmızı dudakların hasretinden ağza yaklaşıyor."

⁴⁹² "Senin kederin, canda ve gönülde görkemli bir emir gibidir. Bu gama hitaben; "Bu gam değil de nimettir!" dedim."

⁴⁹³ "Gönlümüzde var olan dert ve gam bizim için kolaydır. Zor olansa kimsesizlik, aşk, yoksulluk ve garipliktir."

1674 Kāmī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Biyā ki dil zi-ferāğ-ı to nā-tevān rengest

Biyā ki baħr-ı dehān-ı to gonçe dil tengest⁴⁹⁴

بیَا که دل ز فراق تو نا توان رنگست
بیَا که بهر دیا ن غنچه دل تنگست

1675 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ki t̤ali' dāred ū-rā şad nuḥūst vāḳi' est

Vāy ber-ḥāl-i kesī gū hemçü men bī-t̤ali' est⁴⁹⁵

مَر که طالع دارد او را صد نخوست و آغ است
وای بر حال کسی کو همچو من بی طالع است

1676 Kātibü'ş-Şehīr 'Abdu'llāh Dervīşī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār ser-keş sīne pür-āteş gönül sevdā-perest

Baḥt nā-hemvār t̤ali' ser-nigün ḥāṭır şikest

1677 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bā-ğameş hoş būdeem şeb gerçi der-zārī güzeşt

Yād mīkerdem ez-ān şebhā ki der-yārī güzeşt⁴⁹⁶

باغش خوش بودم شب کرم در زاری گذشت
یادمی کردم آن شبها که در باری گذشت

⁴⁹⁴ “Gönül, ayrılığından güçsüz durumundadır, gel! Senin ağzın için goncanın gönlü daralmıştır, gel!”

⁴⁹⁵ “Bahtlı olan kişilere bile yüzlerce uğursuzluk oluyor(sa) vay benim gibi talihsiz kimselerin hâline.”

⁴⁹⁶ “Gerçi gece inleme ile geçdiyse de onun gamı ile mutluydum. O sevgili ile geçen geceleri anıyordum.”

1678 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ber-sīne me-rā dāğ-ı ferāğ-ı to nişānest

Bā-hār-ı ğamet sāhteem īn gül-i ānest⁴⁹⁷

برسینه در آغ فراق تو نشست
با غار عمت ساخت ام این گل آست

1679 [???

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Be-sīne lāle-şifat dāğ u dil pür ez-eledest

Çi sīne deşt-i belā vü çi dil ki kūh-ı ğamest⁴⁹⁸

برسینه لاله صفت آغ و دل پر از الم است
چسبیده دشت و بجا و بهم دنگه کوهم است

1680 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Men cüdā ez-yār u yār ez-men cüdā üftādeest

İn çünīn müşkil ki dārem kirā üftādeest^{499*}

من بجز از یار و یار از من جدا افتاده است
این چنین مشکل که دارم کرا افتاده است

1681 Ziyāyī

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Beni ğam pisterinde eyleyelden nā-tüvān fūrkat

Kılupdur ey ṭabīb-i cān gözüm yaşın revān fūrkat

[82b]

⁴⁹⁷ “Göğsümde senin ayrılığının damgasının nişanesi var. Senin kederinin dikenini ile baş ettim bu (mişane), onun çiçeğidir.”

⁴⁹⁸ “Göğsümde lale gibi damgalar var, gönlümse dertlerle dolu. (Oysa) ne göğüs bela sahrasıdır ne de gönül gam dağıdır.”

⁴⁹⁹ “Ben sevgiliden ayrı düşmüşüm, sevgili de benden ayrı düşmüş. Kimin başına benimki gibi bir zorluk gelmiş.”

1681 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1682 **Ḳadrī Fermāyed**

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Ez-to ne-rencem ey şanem bā-heme bī-vefāyiet

Ger ne-boved be-ğayr-ı men da' vī-i āšnāyiet⁵⁰⁰

از تو زنج ای صنم بآهه بی وفا ییت
گر نبود بغیر من دعوی آشناییت

1683 **Nişārī**

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Bā-heme kes beyān konem kışsa-i bī-vefāyiet

Tā ne-koned kesī diger meyl be-āšnāyiet⁵⁰¹

با همه کس بیان کنم قصه بی وفا ییت
تا نکند کسی در میل با آشناییت

1684 **Cemşid Fermāyed**

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Ey be-vefā cihān cihān küşte-i bī-vefāyiet

Geşte be-mürdim āšnā ez-ğam-ı āšnāyiet⁵⁰²

ای بی وفا جهان جهان کشته بی وفا ییت
کشته بدم آشنا از غم آشناییت

1685 **Ẓiyāyī**

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Veh ki dilem kebāb şod z'āteş-i bī-vefāyiet

Sūht me-rā be-her kesī germī-i āšnāyiet⁵⁰³

و که دلم کباب شد ز آتش بی وفا ییت
سوفت مرا هر کسی گرمی آشناییت

*

⁵⁰⁰ “Ey put gibi güzel sevgilim, eğer benden başka tanıdığın olmadığını iddia ediyorsan, tüm vefasızlığına rağmen senden incinmem.”

⁵⁰¹ “Başkaları senin tanışıklığına meyl etmesinler diye herkese senin vefasızlığının hikayesini anlatırım.”

⁵⁰² “Ey vefasızlığından dolayı dünyalar dolusu insanın vefa ile öldüğü (sevgili), onlar seni tanımanın gamıyla sükûnetle tanış olmuşlar.”

⁵⁰³ “Ah ki gönlüm, senin vefasızlığının ateşinden kebab oldu. Herkesle tanış olmanın harareti beni yaktı.”

1686 Hüseyn Mîr-zâde

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Şûhî ki dâ'imâ dil-i û mâ'il-i cefâst

Ömr-i 'azîz-i mâst çi hâşıl ki bî-vefâst⁵⁰⁴

شوخ که دایم دل اوایل چاست
عمر عزیزمست چه حاصل که بیوفاست

1687 Ferîdûn

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Ân bî-vefâ eger çi be-mâ ber-ser-i cefâst

Mâ bâ-cefâ hoşîm ki der-ıavr-ı mâ vefâst⁵⁰⁵

آن بی وفا اگر چه با بر سر چاست
ما با چنا خوشیم که در طور ما وفاست

1688 Kâtibî

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ulün]

Devâ-yı hecr-i dil ey dost der-dest

Bi-ḥamdi'llâh ki mâ-râ hest der-dest⁵⁰⁶

دوای ^{مهم} دلدل ای دوست در دست
بجرات که ما را هست در دست

1689 Lem'î Râst

[mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ulün]

Bâ-mâ çi cefâ k'ân büt-i hûn-h'âr ne-kerdest

Bâ-ehl-i vefâ hiç kes in kâr ne-kerdest⁵⁰⁷

با ما چنا کان بت خونخوار نکردست
با اهل وفا هیچ کس این کار نکردست

[83a]

⁵⁰⁴ “Gönlü sürekli siteme meyilli olan o güzel, bizim aziz ömrümüzdür ama ne fayda ki vefasızdır.”

⁵⁰⁵ ® “O vefasız, gerçi bize sitem etmektedir (ama) biz onun sitemi ile de mutluyuz; (çünkü) bizim (âşıklık) anlayışımıza göre (sevgilinin) sitemi de vefadır.”

⁵⁰⁶ “Ey dostum, gönül ayrılığının ilacı senin elindendir. Allah’a şükür ki bu (ilaç) bizim elimizde var.”

⁵⁰⁷ “O kan içen güzel sevgili bize ne sitemler etmedi ki... Hiç kimse bu işi vefalı (âşıklara) yapmamıştır.”

1690 Monlā Cāmī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ġamet tā der-dilem menzil giriftest

Zi-şādī-i cihānem dil giriftest⁵⁰⁸

غمت تا در دلم منزل گرفت است
ز شا دی جهانم دل گرفت است

1691 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Biyā ki dil zi-ġamet hūn u dīde pūr-hūnest

Be-bīn zi-dīde-i pūr-hūn ki hāl-i dil çūnest⁵⁰⁹

بیا که دل ز غمت خون و دیده پرخونست
بین ز دیده پر خون که حال دل چونست

1692 Selmān

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Firāk-ı rüy-ı to ez-şerh ü baş birūnest*

Zi-nāme pors ki hāl-i derūn-ı men hūnest⁵¹⁰

فراق روی تو از شرح و ببط رو نیست
ز نامه پرس که حال درون من خونست

1693 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ġamem ki bī-ḥad ü pāyān boved sipāh-ı menest

Şeh-i memālik-i derdem belā penāh-ı menest⁵¹¹

غم که بی حد و پایان بود سپاه منست
شه محالکت دردم بلا پناه منست

⁵⁰⁸ “Kederin gönlümde yer tuttuğundan beri dünyalarca olan sevinçten kalbim tutulmuş.”

⁵⁰⁹ “Gönlüm gamından kanlı (yaralı) ve gözüm kanla dolu, gel! Benim kan dolu gözlerime bak da ondan yüreğimin hâlini bil.”

⁵¹⁰ “Senin yüzün ayrılığı uzatıp şerh etmekten uzaktır. Mektuptan sor ki benim içim kanlarla doludur.”

⁵¹¹ “Ölçüsü, sonu olmayan kederim benim ordumdur. Dert ülkelerinin kiralıyım ve bela sığınağımdır.”

1694 [???

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Her cā gamīst ber-dil-i gam-perver-i menest

Men naḥl-i bāğ-ı miḥnetem ü gam ber-i menest⁵¹²

مرجانیت بردل غم پرور منست
من نخل باغ محنتم و غم بر منست

1695 Ḥazret-i Cāmī

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Cefā-yı to besī hoş-ter [ü] ez-vefā-yı menest

Heme 'ināyet ü luṭfest çun be-cāy-ı menest⁵¹³

جفای تو بسی خوشتر از دغای منست
هم عنایت و لطفست چون بکای منست

1696 Ve lehu

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Toyī ki derd ü gamet yār-ı nā-güzīr-i menest

Cefā vü her çi resed ez-to dil-pezīr-i menest⁵¹⁴

تویی که درد و غمت یار ناگزیر منست
جفا و هر چه رسد از تو دلپذیر منست

1697 Ez-ān Seyfī

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Zi-bes ki derd-i to der-cān-ı nā-tevān-ı menest

Helāk-ı men ṭalebed her ki mihr-bān-ı menest⁵¹⁵

زیبس که درد تو در جان ناتوان منست
هلاک من طلبد هر که مهر بان منست

⁵¹² "Nerede gam olsa benim tasa besleyen gönlümdedir. Ben mihnet bahçesinin nahlıyım (hurma ağacı) ve gam meyvedir."

⁵¹³ "Senin sitemin benim vefamdan çok daha iyidir. Benim için senin yaptıkların sadece lutuf ve inayetti."

⁵¹⁴ "Senin dert ve gamın ki benim çaresi olmayan arkadaşımıdır. Her ne kadar senden bana sitem ulaşsa da (bu sitem benim için) makbuldür."

⁵¹⁵ "Benim güçsüz canımda senin o kadar çok derdin var ki şefkatlı olanlar, benim ölmemi isterler."

1698 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Vefā ne-şīve-i ān şūh-ı bī-vefā-yı menest

Vefā be-her ki ne-māyed ġaraž cefā-yı menest⁵¹⁶

وفا نه شیوه آن شوخ بی وفا ی منست
وفا بهر که نه مایه غرض جفا ی منست

[83b]

1699 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yek kaçre hūn u şad ġam u miḥnet dil-i menest

Yek dīden ü hezār belā hāşıl-ı menest⁵¹⁷

یک قطره خون و صد غم و محنت دل منست
یک دیدن و هزار بلا حاصل منست

1700 Hālişī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Menem ki zehr-i ġamet cām-ı hoş-güvār-ı menest

Sürūd-ı bezm-i ġamem nālehā-yı zār-ı menest⁵¹⁸

منم که زهر غمت جام خوش گوار منست
سرود بزم غم ناله های زار منست

*

1701 Muhteşem

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün]

Şeb-i yeldā-yı ġamem-rā şeherī nīst

Giryehā-yı şeherem-rā eşerī nīst⁵¹⁹

شب یلای غم را سحر ی پیدانست
گریه های محرم را اثر ی پیدانست

⁵¹⁶ “Vefa göstermek, benim vefasız güzel (sevgilimin) yöntemi değildir. Her kime vefa etse maksadı bana sitem etmektir.”

⁵¹⁷ “Benim gönlüm bir damla kan ile yüz gam ve mihnetten ibarettir. Bir kez görmenin bedeli bin beladır.”

⁵¹⁸ “Senin gam zehirin beim içimli kadehimdir. Gam meclisimin şarkısı ise acılı inlemelerimdir.”

⁵¹⁹ “Kederimim karanlık gecelerine hiç seher görünmüyor. Seher vakti ağlamalarımın da hiç bir etki görünmüyor.”

1702 **Ḥayālī**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ber-ehl-i derd ğamet her çi mîkoned ğam nîst
Çerâ ki hîç dil-i bî-ġam-ı to ħurrem nîst⁵²⁰

برایل در دغت هر چه میکند غم نیست
چرا که هیچ دل بی غم تو خرم نیست

1703 **Selmân**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Eger ğamîst me-râ ber-dil ez-ġameş ğam nîst
Me-bâd şâd bedîn ğam dilî ki ħurrem nîst⁵²¹

اگر غمت مرا بر دل از غمش غم نیست
مباد شد بدین غم دل که خرم نیست

1704 **Ve lehu**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Şeb-i ferâġ-ı me-râ rûz-ı vaşl peydâ nîst
‘ Aceb şebî ki der-ân şeb ümîd-i ferdâ nîst⁵²²

شب و اق را روز وصل پیدا نیست
عجیبی که در آن شب امید فردا نیست

1705 **Ve lehu**

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Bîmâr-ı ğamet-râ be-coz ez-şabr devâ nîst
Şabrest devâ-yı men derdâ ki me-râ nîst^{523*}

بیمار غمت را بجز از صبر دوا نیست
صبرست دواى من در داکه مرا نیست

⁵²⁰ “Senin gamın, dertlilerine ne yapsa da önemli değil. Çünkü hiç bir gönül senin gamın olmadan mutlu değildir.”

⁵²¹ “Eğer onun gamından benim gönlümde bir keder varsa endişelenecek bir şey yok. Bu gam ile sevinmeyen gönül mesut olmasın.”

⁵²² Benim ayrılık gecem için vuslat günü görünmüyor. Bu nasıl bir gecedir ki onda yarın gelir diye bir ümit yok.

⁵²³ “Senin gamından hasta olanın sabırdan başka ilacı yoktur. Benim ilacım sabırdır ama ne yazık ki (sabır) bende yok.”

1706 ‘İşmet

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Der-heme ‘ālem dil-i āsūde ez-ğam yāft nīst

Ān çi dil miḥ‘āhed ender her dü ‘ālem yāft nīst⁵²⁴

در همه عالم دل آسوده از غم یافت نیست
آنچه دل میخواهد اندر هر دو عالم یافت نیست

[84a]

1707 Hilālī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Der-dil-i bī-ḥaberān coḥ ḡam-ı ‘ālem ḡam nīst

V‘ez-ḡam-ı ‘ışk-ı to mā-rā ḥaber ez-‘ālem nīst⁵²⁵

در دل بیخبران غم عالم غم نیست
وز غم عشق تو ما را خبر از عالم نیست

1708 [???]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ġam me-ḥor ḡāhī eger kār-ı to bā-dil-ḥ‘āh nīst

Rāḥat u renc ü cihān ḥūn ḡāh hest ü ḡāh nīst⁵²⁶

غم محو رکاهی اگر کار تو با دل خواه نیست
راحت درنج و جهان خونگاست کاه نیست

1709 [???]

[mef‘ülū fā‘ilātü mefā‘ilū fā‘ilün]

Müşfik to-rā zi-ḡam to diger ḡam-güsār nīst

Mā-rā be-coḥ der-heme āfāk yār nīst⁵²⁷

مشفق ترا غم تو دیگر غم-گوسار نیست
ما را بجز تو در همه افاق یار نیست

⁵²⁴ “Bütün dünyada gamdan gönlü rahat kimse yok. Gönlün istediği şey iki alemde de bulunmuyor.”

⁵²⁵ “Habersizlerin gönlünde dünya tasasından başka gam yok. Senin aşkın gamından dolayı bizim de dünyadan haberimiz yok.”

⁵²⁶ “Eğer bazen işlerin istediği gibi olmazsa tasalanma. Çünkü rahatlık, zorluk ve dünya bazen var bazen yok.”

⁵²⁷ Senin gamından daha şefkatli başka dert ortağı (dost) yok. Bütün ufuklarda senden başka bize yar yok.

1710 Fedāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Der-şeb-i gam dūr ez-ān māhem be-coz gam yār nīst در شب غم دور از آن ما هم بجز غم یار نیست
Şem'-i bālīnem be-ğayr ez-āh-ı âteş-bār nīst⁵²⁸ شمع بالینم بغیر از آتش بار نیست

1711 Kemāl Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Cefā me-kon ki cefā resm-i dil-rübāyī nīst جفا کن که جفا رسم دلربایی نیست
Cüdā me-şev ki me-rā tākat-i cüdāyī nīst⁵²⁹ بدامشو که مراقات جدایی نیست

1712 Zāmīrī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Cefā konī ki be-' aşīk ki vefā-yı men ānīst جفا کن که بعاشق وفا من آنیست
Be-müstehakk-ı maḥabbet ' aṭā-yı men ānīst⁵³⁰ بستحق محبت عطا من آنیست

1713 Ḥaydar

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Veh ki ' ömrem ser-be-ser der-mihnet ü hicrān güzēşt ده که عمرم سرسر در محنت و مجرآن گذشت
Rūzgār-ı men be-telhī bī-ruh-ı cānān güzēşt⁵³¹ روزگار من بتلخی بی روح جانان گذشت

⁵²⁸ "Gam gecesı ay yüzlü sevgilimden uzakta bana kederden başka arkadaş yok. Ateşli ahımdan başka yatağımın yanında mum yok."

⁵²⁹ "Sitem etme çünkü sitem etmek sevgili olmanın yolu değildir. Benden ayrılma ki benim ayrılığa takatim yok."

⁵³⁰ "Âşıklara, "Vefam budur." diye sitem ediyorsun. Muhabbete layık olanlara bahşişim budur diyorsun."

⁵³¹ "Yazıklar olsun ki ömrüm baştan sona mihnet ve ayrılıkla geçti. Zamanım, sevgilinin yüzü olmadan (onu görmeden) acılarla geçti."

1714 Āzerī

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn]

İklīm-i dil zi-ḥükūmet-i sultān-ı ğam girift*

V'ez dil be-cān ber-āmed ü ān mülk hem girift⁵³²

اقلیم دل حکومت سلطان عم گرفت
دزدل بجان برآمد و آن ملک هم گرفت

1715 Şehidī

[fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn]

Dārem ez-ḥübān be-dil hecrī vü derd-i müşkilīst

Āşnāyī bā-çunin merdüm 'aceb derd-i dilīst⁵³³

دارم از خوابان بد دل هجر و درد مشکلیست
آشنایی با چنین مردم عجب درد دلیست

1716 [???

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn]

Dār[em] бүti ki coz sitemeş der-zamīr nīst

Kāfirveşī ki hiç naşīḥat-peẓīr nīst⁵³⁴

دارم که جز ستمش در ضمیر نیست
کافری که هیچ نصیحت پذیر نیست

1717 [???

[fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn]

Ey ki ez-idrāk mīlāfī dilet ğamnāk çīst

Çun to ğamnākī be-gū īn da' vī-i idrāk çīst⁵³⁵

ای که از ادراک ملانی دلت غناک نیست
چون تو غناکی بگو این دعوی ادراک نیست

⁵³² "Gam sultanı, gönül ülkesinin hükümdarlığını aldı ve gönülden cana çıktı ve o ülkeyi de aldı."

⁵³³ "Güzellerden gönlümde bir ayrılık derdi var ve o da zor bir derttir. Böyle kişilerle tanışmak ne zor bir gönül derdidir."

1716 Beyit sayfanın sağ üst kenarına yazılmıştır.

⁵³⁴ "Put gibi sevgilim var ki içinde sitemden başka şey yok. (O sevgili) kâfir sıfatlı birisi ki öğütte almıyor."

1717 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

⁵³⁵ "Ey anlamaktan söz eden kişi neden gönlün kederli? Çünkü gamlısın. Söyle, neden anlamak iddiası güdüyorsun?"

1718 Behiştî-i Rûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Der-beyābān-ı gamet coṣ sāyeem hem-rāh nīst

Ān hem ez-dūd-ı siyāhem gāh hest ü gāh nīst⁵³⁶

در بیابان غمت خرسایه ام همراه نیست
آن هم از دود سیاهم گاه هست و گاه نیست

[84b]

1719 Kemāl Paşa-zāde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

İbn-i vaḳt ol ey göñül derd ü belāya itme lecc

Kim bu yermişdür beni eṣ-ṣabru miftāḥu 'l-ferec⁵³⁷

1720 Kāmī Rāst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Çü ser-nüvişte to rûz-ii nühüst şod u gam u renc

Eger resed be-to renci zi-devr-i çerḥ me-renc⁵³⁸

چون نوشت تو روز نخست شد غم و رنج
اگر رسد بتو رنجی ز دور چرخ و رنج

1721 Yaḥyā Fermāyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Halk elinden ırmeye dirseñ saña biñ dürlü renc

Kimseye rāzuñ tıyurma gizlü genc'lur gizlü genc

1722 Meylî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gülmek olmadı müyesser bu dil-i nâ-şāda hıc

Ḳurtuluş yokdur gibi ḡamdan fenā dünyāda hıc

1718 Beyit sayfanın sol üst kenarına yazılmıştır.

⁵³⁶ “Senin gamın çölünde gölgeden başka hiç kimse yoldaş değil. O da (ahımın) kara dumanımdan bazen var bazen yok.”

⁵³⁷ “Sabır, zaferin/sıkıntıdan kurtulmanın anahtarıdır.”

⁵³⁸ “Eğer feleğin dönüşünden sana dert ulaşsa incinme; çünkü ezel gününde senin kaderin gam ile dert oldu.”

1723 Uşûlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Seng-i gamdan münkesir-çalb olma eyle imtizâc

Şîşe gibi ey gönül olma inen nâzük-mizâc

1724 Hâyâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Derd-i hecrünle dil ü cân eyleyelden imtizâc

Derdüm artar her zamân yanumda añılsa ' ilâc

1725 Sâ'î

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Menzilün vâdî-i hicrân olırdur er gec

Yüri ey merdümek-i dîde oradan ter gec

1726 Nevâyî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Sevinür dil şehâ senden gam u derd ü ' anâ görgec

Garîb illerde kişi nitekim bir âşnâ görgec

[85a]

1727 Selîkî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şeş-der-i gam içre zârum bulmadum hergiz güşâd

Baňa nerrâd-ı felek göstermedi naķş-ı murâd

1728 Vālihi-i Üskübî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şeş-der-i gam içre olmadı dil-i zāra güşād

Ka' beteyn-i mihr ü mehden görmedüm naķş-ı murād

1729 Cāmî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftem ez-to ber-dilem her dem kem ez-şad gam me-bād

Zîr-i leb hândîd goftâ pîş bād u kem me-bād⁵³⁹

کفتم از تو بردم هر دم کم از صدغم میآد
زیر لب خندید گفتا پیش باد و کم میآد

1730 Terceme-i Cāmî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Didüm ey meh kim olur her gün baña cevruñ ziyād

Nāz ile güldi didi kim pîş bād u kem mebād⁵⁴⁰

1731 'Ahdî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cihānda şād olup bir lahza gamdan olmadum hîç şād

Gelelden bu fenā mülkine bir dem olmadum āzād

1732 Kābiliyyü'l-Haķîr

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dili varmaz diye gamdan ne çekdügin dil-i nā-şād

Meger rāz-ı derūnum söyleye āh eyleyüp feryād

⁵³⁹ "Dedim ki her an senden gönlüme yüzden az gamdan gelmesin. Dudağının altından (istihza ile) gülümseyerek dedi ki fazla olsun da eksik olmasın."

⁵⁴⁰ "Sonraya kalmasin, az da olmasin."

1733 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyledün cev̄ ü cefāñı ıuluña ħadden ziyād

Eyleye Mevlā seni iki cihānda ber-murād

[85b]

1734 **Fazlī-i Rūmī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ġamuñla eglenür bu cān-ı nā-şād

Göñül vīrānesi cev̄rūñle ābād

1735 **‘Ubeydī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Göñlümi eyle[ye]yin cev̄ ü cefāya mu' tād

Olayın rüz u şeb efkār-ı ğamuñla nā-şād

1736 **Nālişī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Bahār-ı cismümi ğam itdi ber-bād

Ne yādumda biliş ıaldı ne ħod yād

1733

a: Nüşhada beytin ilk mısraı önce “Ben ıuluña oldı cev̄rūñ ħāşılı ħadden ziyād” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Eyledün cev̄ ü cefāñı ıuluña ħadden ziyād” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşölmüşür.

1737 Muhteşem

[*mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*]

Cüdāyī-i to helākem der-iştīyāk-ı to kerd

To bā-men ān çi ne-kerdī ğam-ı firāk-ı to kerd⁵⁴¹

جدای تو ملاکم در استیاق تو کرد
ا تو با من آنچه نکردی غم فراق تو کرد

1738 Zâtî

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Âşnâsın ğam-ı fūrkatde o şāh itmedi yād

Keremi baħrına ğarķ ola revā mı her yād

1739 Celāl Fermāyed

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Bā-dil firāk-ı ū sitem-i bî-ĥesāb kerd

Zulm-i ferāĝ mülk-i dilem ĥarāb kerd⁵⁴²

بادل ذاق او شتم بی حساب کرد
ظلم فراق ملک دلم را حراب کرد

1740 Hilālî

[*mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*]

Ne-mitevān be-to şerĥ-i belā-yı hicrān kerd

Fütādeem be-belāyî ki şerĥ netvān kerd⁵⁴³

نمی توان به تو شرح بلای هجران کرد
فتاده ام ببلای که شرح نتوان کرد

⁵⁴¹ "Ayrılığında senin isteğin beni helak etti; senin bana yapmadığın şeyleri ayrılığın kederi yaptı."

1738 *Zâtî Divanı II*, G 126/1, s. 126.

a: ğam-ı fūrkatde] ğamı baħrinde, *Zâtî Divanı*.

b: ola revā mı] oldı dirîĝā, *Zâtî Divanı*.

⁵⁴² "Onun ayrılığı gönüle sayısız sitem etti. Ayrılık zulmü gönül ülkemi harab etti."

⁵⁴³ "Sana ayrılık belasını şerh etmek olmaz. Bir belaya düştüm ki şerh edilemez."

1741 Faṣīḥī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Be-ḳadr-i ṭāḳat-i ḥod her dilī ḡamī dāred

Dilī ki hest ez-endūh 'ālemī dāred^{544*}

بدر طاقت خود مردی غمی دارد
ولی که هست گم اندوه عالمی دارد

1742 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dilem zi-hecr-i ruḥet rū be-külbe-i ḡam kerd

Pelās-ı külbe-i ḡam-rā libās-ı mātem kerd⁵⁴⁵

دلم ز بحر خست رو بکلبه غم کردم
پلاس کلبه غم را لباس ماتم کردم

1743 Duḡter-i Cāmī Fermūdeest

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-'ālem ez-cefāyet her kirā bīnī ḡamī dāred

Cefā tā key tevān kerd en vefā hem 'ālemī dāred⁵⁴⁶

بعالم از جفايت مرا بختی غمی دارد
جفا تا که توان کردن و فاهم عالمی دارد

1744 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-'ālem her kirā bīnī be-dil derd-i ḡamī dāred

Menāl ey dil zi-dest-i ḡam ki ḡam hem 'ālemī dāred⁵⁴⁷

بعالم هر که را بختی بد دل دردی غمی دارد
منال ای دل ز دست غم که غم هم عالمی دارد

⁵⁴⁴ "Her gönlün kendi dayanma gücüne göre kederi vardır. Gamdan dolu gönlün de kendine göre bir hâli vardır."

⁵⁴⁵ "Gönlüm, yüzünün ayrılığından gam kulübesine yüz tuttu ve onun kilimini kendine yas elbisesi yaptı."

1743 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁵⁴⁶ "Dünyada yaşayan her kimi görsen senin siteminden kederi vardır. Ne zamana kadar sitem edeceksin? Vefanın da kendi has dünyası vardır."

1744 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁵⁴⁷ "Dünyada yaşayan her kimi görsen gönlünde gam derdi vardır. Ey gönül, gamın elinden inleme ki gamın da kendine has bir dünyası vardır."

[86a]

RAḲĪB-Ī RŪ-SĪYEHLE ḤĀŞILI AĠYĀR FAŞLIDUR

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

[86b]

1745 ‘Ubeydī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Kaşdı budur ki haber göndüre ağıyar saña

İ‘timād itme şaķın söz gelür ey yār saña

1746 Nazmī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yine def‘ itdüñ raķībi gel fedā cānum saña

Bir қаzā şavduñ begüm itmez misin kurbān aña

1747 Necātī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yār cevri bir yaña ağıyar cevri bir yaña

Gel gidelüm ey gönül sen bir yaña ben bir yaña

1748 Mesīhī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bāb-ı dil-ber kim raķīb olmış durur der-bān aña

Āsmāndur şanki çıkar gāh ki şeytān aña

1749 [??]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ağıyar-ı kine-ķāh geçerse beni saña

Sever geçer efendimi düşmen hemān baña

1750 Şāvur

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ağyāra luṭf derd [ü] meşakḳat nedür baña

Sensin efendi bunca belāyı iden baña

[87a]

1751 Şānī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Hem-dem ü mūnisūñ olmaḳ neden ağyār saña

Ey gönül her ne cefā kılsa maḥal yār saña

1752 Emrī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

İç tolu şevḳ ile dirse eger ağyār saña

İçeyin dime sen ayak tolar ey yār saña

1753 Sebzī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bilmezem yine ne söz söylemiş ağyār saña

İltifātuñ degül evvelki gibi şimdi baña

1754 Şabri

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bī-vefādur diyü meyl itmesün ağyār saña

Her ne eyler iseñ kâ'ilüm ey yār saña

1755 Mîrî Beg

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Raķīb-i rū-siyāh ile gezer ol ğonçe-fem tenhā

Belā küncinde ben ƣaldum esîr-i derd ü ğam tenhā

1756 [???

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Raķīb ez-vaşl-ı cānān ger  i dāred ‘îş ü şādîhā

Velî der-‘aşîķî Tūrîst hecr ü nā-tevānîhā⁵⁴⁸

رقيب از وصل جانان کرده در عیش و شادى بها
ولى در عاشق طويست بجز و نأ تو آنرها

1757 Ferruķî Beg

Ol āhū  eşme incinüp raķîbā

Diyāruñ terk iderseñ seg be-şahrā

1758 ‘İşķî Efendi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Îlâhî yârı ayırma  diler a yār idüp i vā

‘Aleynā lâ tusallîthum ve lâ tüşmit bi’l-a‘dā⁵⁴⁹

علينا لا تسلطهم ولا تغتبي لآعدا

1759 Ez-ān Cāmî Efendi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Ru -ı zîbāsına hışm ile nāzır dem-be-dem a‘dā

Yavuz gözden o tıfl-ı bî-nażîri şa lasun Mevlā

⁵⁴⁸ “Gerçi rakip, sevgilinin vuslatından eğlence ve sevinç içinde dir ama âşıkta ayrılık ve güçsüzlük Tur da ı gibidir.”

⁵⁴⁹ “Onları bizim üzerimize musallat etme ve düşmanları sevindirme.”

1760 Sözləri Cānlar Bağışlar Rūhī-i Bağdādīnūñ [fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Gezermiş reh-güzārında raķīb-i kec-naẓar tenhā

Göñül şād ol ki ẓalmış yine ol nūr-ı başar tenhā

[87b]

1761 [???

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Raķīb-i zerd-rū der-zīr-i pāyet ḥāk-i reh bādā

Ne-bīned sürḥ rūyī tā kıyāmet rū siyeh bādā⁵⁵⁰

رقیب زرد رو در زیر پایت خاک ره بادا
نه بیند سرخ روی تا قیامت رو سیاه بادا

1762 Ehli

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Raķībān tā key ez-nezdīk bī-nendān ān perī-rū-rā

İlāhī dūr dār ez-çeşm-i bād ān rūy-ı nīkū-rā⁵⁵¹

رقیبان تا کی از نزدیک بیند آن روی را
الهی دور دار از چشم بادن روی نیکو را

1763 Feyzī

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Raķībā gerçi şod bā-zūlf-i ān meh des[t]-res mā-rā

Bes ḥūn-ı ciger ḥordem ki bāşed hem-nefes mā-rā⁵⁵²

رقیب اگر چه شد با زلف آن مه در سر ما را
بس خون جگر خوردم که باشد هم نفس ما را

⁵⁵⁰ “Sarı yüzlü rakip, senin ayağının altında yolunun toprağı olsun. Kırmızı yüzü (sağlık) görmesin, kıyamete kadar yüzü kara olsun.”

⁵⁵¹ “Ne zamana kadar rakipler o peri yüzlüyü yakından görsünler. Ya Rabbi, güzel yüzü kötülerin gözünden uzak tut.”

⁵⁵² “Ey rakip, gerçi o ayın saçlarına erişebildik ve o kadar ciğer kanı içtim ki o bizim arkadaşımız oldu.”

1764 Hilālî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār-ı mâ hergiz niyâz âred dil-i ağıyâr-râ

Gül ser-â-ser âteşest ammâ ne-süzed hâr-râ⁵⁵³

یار ما هرگز نیاز دل اغیار را
گل سر اسر است آتانه سوزد خار را

1765 Feyzî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Reftem ez-meclis çü dîdem bâ-raķibân yâr-râ

Bî-tekellûf hoş ne-dârem şoĥbet-i ağıyâr-râ⁵⁵⁴

رفتم از مجلس خود دیدم بارقبان یار را
بی تکلف خوش ندارم صحبت اغیار را

1766 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mîkeşem behr-i to cevır ü miĥnet-i ağıyâr-râ

Bâĝ-bân behr-i gülî mîperved şad hâr-râ⁵⁵⁵

می کشم بهر تو جو رو محنت اغیار را
باغبان بهر کلی می پرورد صد خار را

1767 Seyfî Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger be-güyem cevır-i ağıyâr u cefâ-yı yâr-râ

Yâr-râ ber-ĥâl-i men raĥm âyed ü ağıyâr-râ⁵⁵⁶

گر بگویم جو را اغیار و جنای یار را
یار را بر حال من رحم ابد اغیار را

[88a]

⁵⁵³ “Bizim sevgilimiz hiç bir zaman başkalarının gönlünü incitmez; (sanki) ateşle dolu (bir) çiçektir ama dikenini yakmaz.”

⁵⁵⁴ “Yâri rakiplerle gördüğümde miclisden ayrıldım. Gösterişsiz bir şekilde yabancıların sohbetinde bulunmadan hoşlanmıyorum.”

⁵⁵⁵ “Senin için başkalarının sitem ve miĥnetine katlanıyorum. Bahçıvan bir çiçek için yüz dikenini besliyor.”

⁵⁵⁶ “Eğer diğerlerin sitemini ve sevgilin zulmünü söylersem sevgili ve yabancılar benim halime acıyacaklar.”

1768 Emîr Nāmî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Yâ Rab getür başına raķībūñ niçe belâ

Ammâ ki isterin depesi üstine ola

1769 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dil-berem tıflest neşnâsed⁵⁵⁷ zi-yâr ağıyâr-râ

Men ne-midānem ki sâzem çâre-i ĩn kâr-râ⁵⁵⁸

ولبرم طفل است نشناسد ز بار اغیار
من نمی دانم سازم چاره این کار را

1770 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dūş dīdem bā-raķībān hem-nişĭn dīl-dār-râ

Çun birūn ârem zi-hâţır ĩn çünĭn âzâr-râ⁵⁵⁹

دوئش دیم با رقیبان هم نشین دلدار را
چون برون ارم ز خاطر اچنین آزار را

1771 [???

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Be-zencîr ez-çi mīdâred raķīb ān serv-i dīl-cū-râ

Me-râ zencîr mībāyed ki men dīvāneem ū-râ⁵⁶⁰

بزنجیر ازجه میدارد قیبان سرود لجور
مر ازنجیری باید که من دیوانه ام اورا

*

⁵⁵⁷ Vezin gereği “ne-şinâsed” kelimesi bu şekilde okunmuştur.

⁵⁵⁸ “Sevgilim çocuktur ve dostu, yabancılardan ayırmaz. Bu işin çaresine nasıl bakacağımı bilmiyorum.”

⁵⁵⁹ “Dün gece sevgilinin rakiplerle oturduğunu gördüm. Böyle bir eziyeti nasıl hatırımdan çıkaracağım.”

⁵⁶⁰ “Rakip, o gönül alan selvi boyluyu neden zincirde tutuyor. Ben onun delisiyim, zincir (asıl) bana lazım.”

1772 Āṣafī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger viṣālī nīst bā-agyār dil-dār-ı me-rā

Çīst çendīn ıztırāb imşeb dil-i zār-ı me-rā⁵⁶¹

کرو صالی نیست با اغیار دلدار مرا
چیت جین اضطراب است دل زار مرا

1773 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün]

Veh çi bāşed ki raķīb ez-ber-ān yār me-rā*

Ne-koned dūr u hem īn cā be-kūşed zār me-rā⁵⁶²

وہ چه باشد که رقیب از بران یار مرا
نکنند دور و هم اینجا بکشند زار مرا

1774 Dīvāne Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raķīb sāht çü ḥas der-reh-i to ḥār me-rā

Be-gerd-i kūy-ı to ey gül diger çi kār me-rā⁵⁶³

رقیب ساخت چو خس در ره تو خوار مرا
بگرد کوی تو ای گل دیگر چه کار مرا

[88b]

1775 Vaşfī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Benden ey dil-ber seni ayırmaķ istermiş raķīb

N'eyledüm ol kāfir-i bī-dīne n'itdüm ben ġarīb

1776 'İmādī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ehl-i dil kıılır temennā kim helāk ola raķīb

Müstecāb eyle İlāhī bu du'āyı 'an-ķarīb

⁵⁶¹ "Eğer benim sevgilim, yabancılarla bir arada değilse neden bu gece sızılı gönlümde bu kadar ıztırab var."

⁵⁶² "Eğer rakip, beni o sevgilinin yanından uzaklaştırmasa ve orada beni acımasızca öldürse ne güzel olurdu."

⁵⁶³ "Rakip, beni senin yolundaki çöp gibi değersizleştirdi. Ey gülüm, artık benim senin mahallenin etrafında ne işim var."

1777 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār zülfinden çekilsün dir imiş baña raķīb

Hey ma' āza'llāh cānā işte boğaz işte ip

1778 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh odına yanup ağladuğuma gülme raķīb

Tek dütüni toğrı çıksun raḥm kılsun ol ḥabīb

1779 Şeyḥī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ġarīb ü bī-kes ü cev-r-i ḥabīb ü ṭa' n-ı raķīb

Kesī me-bād be-cānem ki ḥālīst ḡarīb⁵⁶⁴

غریب و بی کس و جو ریب و طعن ریب
کس مباد بجانم که حالست غریب

1780 Sipāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Düşmenüm midür diyem ĩmānsuz ölsün raķīb

Dostum ĩmān ile olsun tek ölsün ' an-ḡarīb

1781 Emrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müdde' īyi gösterürken yāra göz kıpdı raķīb

İkiñüz üç gözlü oluñ didi luṭfindan ḥabīb

⁵⁶⁴ “Garibanlık, kimsesizlik, dostun sitemi ve rakibin kınaması... Kimse benim canım gibi garip olmasın. “

1781 Emrī Divanı, G 49/1.

1782 [??]

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Bir yaña miḥnet ü belā-yı raḳīb

Bir yaña vuşlat [u] cefā-yı ḥabīb

1783 Zātī-i 'Acem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftemeş yā Rab tevānem dīd-i rūyet bī-raḳīb

Goft āri mītevān dīden eger bāşed naşīb⁵⁶⁵

گفتش باب تو اتم دید روی بی راقیب
گفت اری میتوان دیدن اگر باشد نصیب

[89a]

1784 Hilālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey şode ḥūy-ı to bā-men beter ez-ḥūy-ı raḳīb

Rūzem ez-hecr siyeh sāḥte çun rūy-ı raḳīb⁵⁶⁶

ای شده خوی تو با من بهتر از خوی راقیب
روزم از بحر سیم ساخته چون روی راقیب

1785 Fuzûlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

K'ey tevānem dest der-kūyet zi-ğavğā-yı raḳīb

Mīkoned feryād seg her geh ki mībīned ġarīb⁵⁶⁷

کی توانم دست در کوت غوغای راقیب
میکند فریاد سگ هر که می بیند غریب

⁵⁶⁵ “(Sevgiliye), “Allah için söyle ki rakip olmadan yüzünü görebilir miyim?” dedim. “Evet eğer kısmet olursa görebilirsin.” dedi.”

⁵⁶⁶ “Ey (sevgili) ki senin huyun, benimle rakibin huyunda daha beter olmuş. Ayrılıktan gündüzlerimi rakibin yüzü gibi kararttı.”

1785 Fuzûlî'nin Farsça Dîvanı, G 59/1, s. 35.

⁵⁶⁷ “Senin diyarında rakibin kavgasından nasıl kurtulabilirim. Köpek bir yabancı (garip) gördü mü hemen havlamaya başlar.”

1786 Şabri-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Terk idüp ben 'âşığın gitdi 'adûyla habîb

Cânuma kâr itdi fûrkat âfetüm aldı raķîb

1787 Mes'ûd

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Der-küy-ı to ġarîbem dîd bînem ez-raķîb*

Bî-dâd bîned ez-seġ-i şehri seg-i ġarîb⁵⁶⁸

درکوی تو غریبم دیدیم از رقیب
بیداد بیند از سگ شهری سگ غریب

1788 Kâmi Efendi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Dâ'im raķîbe meyl idüp aķsa n'ola habîb

Şu ol yaķaya mâ'il olur kim ola nişîb

1789 Hâşimî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

N'eyler iseñ it raķîbi şatmaķ ardınca olup

Rind iseñ var yâr ile cûft ol tek ü tenhâ bulup

1790 Kurbî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Aġyâr-ı bed-endîşe begüm itme taķarrüb

Gör n'eylediler Yûsufa erbâb-ı ta'aşşub

⁵⁶⁸ "Senin mahallende yabancıyım, rakibin muamelesiyle garip düştüm. (Zira) yabancı köpek, şehrin köpeğinden sitemler görür."

1791 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâne-i ağıyardan çıkdı çün ol meh bî-nikâb

Eyle şandum toğdı ' aqreb menzilinden âftâb

1792 Cinânî-i Bursevî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Yâr hem-şoḥbet-i ağıyâr nice rāḥat-ı ḥ'âb

Âteş ü âb dil ü dîde tolu ḥâl ḥarâb

*

* *

[89b]

1793 Fuzûlî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Şabâ ağıyardan pinhân ğamum dil-dâra izhâr it

Ḥabersüz yârumı ḥâl-i ḥarâbumdan ḥaber-dâr it

1794 Fânî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ağıyâr bā-to me-râ şād u müşevveş dil-i menest*

Şehrîst ez-to hoş dil ü nâ-ḥoş dil-i menest⁵⁶⁹

ایغیار با تو مرشد و مشویش دل منست
شهرست از تو خوش دل و ناخوش دل منست

1791 *Emrî Divanı*, G 46/1.

⁵⁶⁹ “Yabancılar seninle sevinç duyarlar ama benim gönlüm perişan. Bir şehrin gönlü senden razı ama benim gönlüm hoş değil.”

1795 Āzerī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Terk-i ağıyar itmege ' ahd itmiş ol peymānı süst

Didüm aña ' ahdüni bozma didi terküm dürüst

1796 Mu' ammā be-Nām-ı Mes' ūd

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şod raqīb-i nā-tamāmeş berter ez-men v' īn ne-küst

Mes boved bālā-yı zer çun devr-i nākış qalb-i dost⁵⁷⁰

شد قیب نامش بر تر از من وین نکوست
میس بود بالای زر چون دور تا قص قلب دوست

1797 Āşafī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kebūdī-i ruḥ-ı zerdem zi-seng-i ağıyārest

To-rā ḥayāl ki gül-i kerde za' ferānzārest⁵⁷¹

که بودی رخ زردم سبک اغیارست
ترا خیال که گل کرده زعفران زارست

1798 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

' Aceb medār eger k' gerd-i yār ağıyārest

Muḥarrerest ki gül der-miyān-ı ḥārest⁵⁷²

عجب مدار اگر گود یا را اغیارست
محررست که گل در میان خارست

[90a]

⁵⁷⁰ "Kamil olmayan rakip, o sevgilinin yanında benden daha üstün oldu. Ne güzel! Sevgilinin eksik olan kalbının devrinde bakır altının üzerinde durmaktadır."

⁵⁷¹ "Sarı yüzümün morluğu yabancıların taşından dolayıdır. Sense za'feran bahçesinin çiçek açtığını hayâl ediyorsun."

⁵⁷² "Eğer dostun etrafında başkaları olursa şaşırma. Çiçeğin dikenler arasında olması bilinen bir şeydir."

1799 Hâfız

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Rûy-ı to kes ne-dîd ü hezâret raķīb hest

Der-ğonçe'i henûz ü şadet 'andelīb hest⁵⁷³

روی تو کس ندید و مهرت رقیب هست
در غنچهٔ هنوز و صرت عنده لب هست

1800 [???

Gerçi raķīb ez-pey-i âzâr-ı mâst

Yâr çü bâ-mâst Hüdâ yâr-ı mâst⁵⁷⁴

گر چه رقیب از لبی ازار ماست
باز چه با ماست خدا یار ماست

*

1801 [???

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Yârî ki ü zi-bâde-i ağıyâr ser-hoşest

Ger nûr-ı çeşm-i mâst ki dūr ez-naẓar hoşest⁵⁷⁵

یار کیمه از بادهٔ اغیار سرخوش است
گر نور چشم ماست که دور از نظر خواست

*

1802 [???

Vây sūht cān-ı men raķīb dīdenet

Veh ki fütâd ber-dilem raḥne zi-leb gezīdenet⁵⁷⁶

وای سوخت جان من رقیب دیرت
وه که فنا دیردم رخنه لب گزیدت

*

⁵⁷³ “Yüzünü kimse görmedi ve binlerce rakibin var. Hâlâ bir goncanın içindesin ve yüzlerce bülbülün (aşığın) var.”

⁵⁷⁴ “Her ne kadar rakip azarlamamızın peşinde (olsa da) sevgili bizimle olduğu sürece Allah'ta bizimledir.”

⁵⁷⁵ “Başkalarının şarabından sarhoş olan sevgili, gözünün nuru da olsa, gözden uzak olsa iyidir.”

⁵⁷⁶ “Vay ki rakip seni gördüğü için canım yandı. Eyvah ki senin dudak ısırmandan gönlümde bir yarık oluştu.”

1803 Emîr Naşîb

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Âmed raķîb ü turre-i cânân-ı men girift

Güyâ ecel resîd ü reg-i cân-ı men girift⁵⁷⁷

امد رقیب و طره جانا من گرفت
گویا اجل رسید و رک جان من گرفت

*

* *

[90b]

1804 Ża'fî

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Dostlar dil-dâr ile aġyâr-ı yâr olmak ne güc

Gönçe-i nev-restenün yanında hâr olmak ne güc

1805 Nâlişî

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Yâr cevrin çekmek âsân miḥnet-i aġyâr güc

...

1806 Nev'î Efendi

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Yâr işi ey dil kolay illâ ġam-ı aġyâr güc

Vaşl-ı gül âsân velî şabr-ı cefâ-yı hâr güc

⁵⁷⁷ "Rakip geldi ve sevgilimin kakülünü tuttu. Sanki ecel geldi ve benim can damarımı tuttu."

1805

b: Nûshada mısra yazılmamıştır.

1807 ‘İzārī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gelmez ey nāzük-beden ʔa‘nı raqībün cāna güc

Zahm-ı hār-ı gül gelür mi bülbül-i nālāna güc

1808 Muhteşem

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ağyār-rā be-şoḥbet-i cānān ʔi ihtiyāc

Bī-derd-rā be-ni‘ met-i dermān ʔi ihtiyāc⁵⁷⁸

اغيار را به صحبت جانان به احتياج
بي درد را به نعمت درمان به احتياج

1809 Hūdāyī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ağyār-ı kīne-ḥāh ile seyrāna gitme hīç

Gel gör ki n’oldı Yūsufa yabana gitme hīç

[91a]

1810 Zātī-i Merhūm

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Didüm ey dost raqīb-i segi redd eyle meded

İşidüp sözümi ol şāh-ı cihān itmedi red

1811 Sipāhī

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Ağyār-ı bed-likāya ʔakıldı ol sehī-ḳad

Ben sāyeveş fütāde miskini eyledi red

⁵⁷⁸ “Dertsizin tedaviye ihtiyacı olmadığı gibi yabancıların da benim sevgilimin arkadaşlığına ihtiyacı yok.”

1812 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raķīb cāyī ne pehlū-yī ān cevān dāred

Eger be-mīrem ez-īn guşşa cāy-ī ān dāred⁵⁷⁹

رقیب جای نه پهلوی آن جوان دآرد
اگر بمیرم ازین غصه جای آن دآرد

1813 Şeref

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķīb āzürde imrūz u ser-i āzār hem dāred

Be-men tenhā ne-dāred goft u gū bā-yār hem dāred⁵⁸⁰

رقیب از رده امروزه سر از آرم دارد
بن تنهاند از دگفت و گویا با هم دارد

1814 Fuẕūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dil-i aġyār ber-men ez-ġam-ı cānāne mīsūzed

Zi-cevr-i āşnā ber-men dil-i biġāne mīsūzed⁵⁸¹

دل اغیار بر من از غم جانانه می سوزد
ز جور آشنا بر من دل بیگانه می سوزد

[91b]

1815 Ẓah[ī]re'd-dīn

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger to-rā aġyār men' ez-şoĥbet-i men kerdeend

Hāl-i pinhān-ı me-rā pīş-i to rūşen kerdeend⁵⁸²

گر ترا اغیار منع از صحبت من کرده اند
حال سہان مرا پیش تو روشن کرده اند

⁵⁷⁹ “Rakibin o gencin yanında yeri var. Eğer ben bu üzüntüden ölürsem haklıyım.”

⁵⁸⁰ “Rakip bugün beni azarladı ve azarlamak da istiyor. Sadece bana bunları yapmıyor yar ile de sohbeti var.”

⁵⁸¹ “Sevgilinin kederinden dolayı yabancıların da gönlü bana acıyor. (Ne gariptir ki) tanıdık birinin siteminden yabancıların gönlü acıyor.”

⁵⁸² “Eğer seni benimle konuşmadan başkaları men ettilerse, benim gizli hâlimi de senin yanında açıklamışlardır.”

1816 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bā-raḳībān tā key ān serv-i ḥurāmān bügžered

Veh ki mürden bihter ez-ömri ki zī-şān bügžered⁵⁸³

بارقیبان تاکی آن سروخا مان بگزد
وہ کہ مردن بہتر از عمری کہ پیشان بگزد

1817 **Mānī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hemān be-kez raḳīb ān şūḥ netvāned cüdā gerded

Ve ger ne ez-sebük rūḥī be-her kes āşnā gerded⁵⁸⁴

ہمان بہ کز رقیبان شوح نتواند کرد
و کہ نہ از سبک روی بہر کس آشنا کرد

1818 **Nihānī**

Be-raḳīb-i āşnā pey zi çi rū ḥabīb cūyed

Çi ümmīdi er ḥabībī [ki] dil-i raḳīb cūyed⁵⁸⁵

برقیب انشایی ز چہ روحیب جوید
چہ امید ار حبیبی دل رقیب جوید

1819 **Refīkī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Her ān sā' at ki yār ez-cānib-i aḡyār miāyed

Gülī nev-reste'ī z'ān kez ḥarīm-i ḥār miāyed⁵⁸⁶

ہر آن ساق کہ مار از جانب غیار میاید
گل نورستہ ران کز حریم خار میاید

⁵⁸³ “Ne zamana kadar o salınan selvi rakiplerle geçip gidecek. Eyvah ki böyle yaşamaktansa ölmek daha iyidir.”

⁵⁸⁴ “O güzelin rakipten ayırlamaması daha iyidir yoksa hafif ruhlu olduğu için herkesle tanışacaktı.”

⁵⁸⁵ “Sevgili neden rakiplerle tanışmak istiyor? Eğer dost, rakibin gönlünü almak isterse ondan ne ümit edilir ki!”

⁵⁸⁶ “Sevgili hep o saatte rakiplerin yanından geliyor. Sen yeni biten bir çiçeksin bu yüzden dikenin etrafından geliyorsun.”

1820 H̄aydar

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Veh ki bā-ağyār ber-rağm-ı men ān yār şod*

Nūr-ı çeşm-i men çerāğ-ı meclis-i ağyār şod⁵⁸⁷

وہ کہ با اغیار ررغم من ان یار شد
نورجم من چراغ مجلس اغیار شد

1821 Şeref

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Tersem ki be-ağyār serī dāşte bāşed

Pinhān be-raķībān nazārī dāşte bāşed⁵⁸⁸

ترسم کہ با اغیار سری داشته باشد
پنهان برقبان نظری داشته باشد

1822 Ehli-i Şirāzī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ez-merg-i raķībān-ı to hurrem ne-tevān būd

Hoş-hāl be-merg-i heme ' ālem ne-tevān būd⁵⁸⁹

از مرگ رقبان تو حرم نتوان بود
خوش حال بمرگ همه عالم نتوان بود

[92a]

1823 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raķīb sāht der-ān kū maķām u şod ber-bād

Behişt kerd ü be-dūzaḥ fütād çun şeddād⁵⁹⁰

رقيب سخت در آن کومقام و شد برباد
بهشت کرد و بدوزخ فتاد چون شداد

⁵⁸⁷ "Eyyvah ki bana rağmen o sevgili yabancılarla beraber oldu. Benim gözümün nuru başkaların meclisinin mumu oldu."

⁵⁸⁸ "(Sevgilinin) başkalarıyla birlikte olmasından korkuyorum. Rakiplere gizli bir bakışı olmasından korkuyorum."

⁵⁸⁹ "Senin rakiplerin ölmesinden mutlu olamam. Bütün insanların ölümüne sevinemem."

⁵⁹⁰ "Rakip o köyde kendine bir yer yaptı ama hepsi boşuna gitti; cennet yaptı ama Şeddad gibi cehenneme düştü."

1824 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ta' zīm-i raqībān serv-i nāzninem çünān hem şod به تعظیم رقیبان سروناز نیم جوان هم شد

Ki men pendāstem ān laḥza be-nīm ' ömr-i men kem şod⁵⁹¹ که من پنداشتم آن لحظه نیم عمر من کم شد

1825 Muhteşem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ḥākem ān büt eger bā-raqīb der-güzer āyed بخاکم آن بت اگر با رقیب درگذر آید

Zi-muẓtarib şoden-i men zemīn be-lerze der āyed⁵⁹² ز مضطرب شدن من زمین به لرزه در آید

1826 Fuzûlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭa' ne-i aḡyār beher yār mibāyed keşīd طعنه اغیار بهر یار میباید کشید

Yār bāyed ṭa' ne-i aḡyār mibāyed keşīd⁵⁹³ یار باید طعنه اغیار را میباید کشید

1827 Celāl

Be-cāyī ki dilem-rā raqīb mih'āhed بجانبی که دلم را رقیب میخواست

Be-ḥ'āhed āmed der vey ḥabīb mih'āhed⁵⁹⁴ بخوادم آمد در وی حبیب میخواست

⁵⁹¹ "Servi gibi narin (olan sevgilim) rakipleri tazim için o kadar eğildi ki o an ömrümün yarısının eksildiğini zannettim."

⁵⁹² "Eğer o put gibi güzel sevgilim benim mezarıma rakiple yürüyerek gelse benim ıztırabımdan yer titremeye başlar."

1826 Fuzûlî'nin Farsça Divanı, G 171/1, s. 83.

⁵⁹³ "Yar için ağyarın ta'n ü hakaretini çekmek lazımdır. Yar isteyen, ağyarın ta'n ü hakaretini çekmelidir"

⁵⁹⁴ "Gönlüm rakibin istediği yer gidecektir ama orada sevgilinin olmasını istiyor."

1828 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār beher hāṭır-ı aġyār bā-mā ceng kerd

Bī-sebeb mā-rā zi-bed hūyī 'aceb dil-teng kerd⁵⁹⁵

یار بهر خاطر اغیار با ما جنگ کرد
بی سبب ما را زید خویش عجب دل تنگ کرد

*

* *

[92b]

1829 Maḳālī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Aġyār-ı cefāda bize hem-reng felekdür

Eñ şoñra bizi şaġ komaz öldürecekdür

1830 Şabrī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Aġyāra o dil-dāruñ işi mihr ü vefādur

Hep ben bilürem baña ġaraż cevır ü cefādur

1831 Kemāl Paşa-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerrece yok bize mihri var ise aġyāradur

Bülbüle yüz virmez ol gül yüzlü meyli hāradur

⁵⁹⁵ “Sevgili başkaların hatırı için bizimle savaşı (kavga) etti. Bak sana nasıl durduk yere kötü huylu davranıp bizim gönlümüzü daralttı.”

1832 **Ḥayālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âh kim dil-ber raķībūñ dā'imā yanındadır

Bu meşel meşhürdur devlet kazā yanındadır

1833 **Ṭab'ī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yārı seyr eyle raķīb-i bed-liķā yanındadır

Ġāfil olma ey göñül devlet kazā yanındadır

1834 **Necâtī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü yār aġyār ile dem-sāzdur

Günde biñ kez baña ölmek azdur

1835 **Veysī**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Meyl eylese aġyāra anı şanma vefādur

Aġyāra vefādan ġarażı baña cefādur

[93a]

1836 **[???**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni dūr eyleyen yāruñ raķibe ihtirāmıdur

Benüm kıddüm bugün bīġāneye yāruñ selāmıdur

1832 *Hayālī Divanı*, G 96/1.

1834 *Necâtī Beg Divanı*, G 88/1, s. 199.

1837 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raķīb-i dīv ki kūy-ı nigāruñ pāsbānıdur

Belā-yı nā-gehānıdır ẓazā-yı āsmānıdır

1838 'Aṭā

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Kendüñe ağıyarı yār itmek şehā lāyık mıdur

Böyle cevır itmek baña andan saña lāyık mıdur

1839 Zātī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bu gice ol meh raķīb-i aķrebüñ mihmānıdur

Şubḥ olunca āhumuñ şevr-i ḥamel büryānıdur

1840 Hāşimī-i Bursevī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Dünyā içün raķībe vefālar sezā mıdur

Birkaç ğuruşa bendeñi şatmak revā mıdur

1841 Zātī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Öldürdügi raķībini 'āşık sürür yürür

Cānā meşel dur[ur] bu iti öldüren sürür

1837

a: Mısradaki “dīv ki kūy-ı” kelimesinin üstüne “rū-siyeh” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

1841 *Zâtî Divanı*, G 208/1, s. 208.

a: öldürdügi raķībini] öldürdüğün raķībünü, *Zâtî Divanı*.

1842 **Ve lehu**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Veh ki bir yirde yine aġyār ile dil-ber yürür
Çerh-i zālīm döne döne baña cevır eyler yürür

1843 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yürime aġyār ile didükçe cevır eyler yürür
Tur vefā eyle disem turmaz cefā eyler turur

1844 **Li-muḥarririḥi**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Aġyāra yār dest-i muḥannāsın öpdürür
Kendü kıızıl eliyle beni bir gün öldürür

1845 **Ẓiyāyi Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Aġyār o bī-vefā ile zevk u şafādatur
Aḥbāb künc-i ġamda belā vü cefādatur

1846 **Enverī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bendeñ raķibi çaldum ölürse şehā nedür
Gel ara yirde söyleşelüm kan bahā nedür

1845 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1846 *Enverī Divanı*, G 74/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

1847 Rūḥī-i Bagdādī

[*mef̣̌ ūlū fā̌ ilātū mefā̌ ilū fā̌ ilün*]

Gördüm rakı̇be bulsalar ol dil-sitān virür

Öldürmege esirini bildüm ki cān virür

1848 Menba^cī

[*mef̣̌ ulü fā̌ ilātü mefā̌ ilü fā̌ ilün*]

Agyāra yār būs-ı lebin rāygān virür

Künc-i belāda ‘āşıḳ-ı dil-ḥaste cān virür

[93b]

1849 Şemsi Paşa

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raḳībūñ kūy-ı yāra reh-güzārı var benüm yokdur

Segün fi'l-cümle anda i'tibārı var benüm yoğdur

1850 Rahîkî-i Merhûm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raḳībūñ bir gözi āhū nigārı var benüm yokdur

Seg-i murdāruñ ağzında şikārı var benüm yokdur

1851 Cemālī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ehl-i zār içre rakībūñ k̲adri çün ma' dūmdur

Ol ḥaruñ ḥāli çulı ‘āşıqlara ma‘lūmdur

1852 Kınalı-zāde ‘Alī Çelebi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Raķībün hücre sine her şeb ol meh-pāre tālī‘dür

Sitārem yok benüm gün toğmadı başuma tālī‘dür

1853 Celāl

[mef‘ülü mefā‘īlū mefā‘īlū fe‘ülün]

Ağyārı қо ey Yūsuf-ı gül-çihre beni gör

Қан yaş aқıdan ‘ākif-i beytü’l-hazeni gör

1854 Süleymān Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Āh kim ol bī-vefā ağyāra her dem yār olur

Nice feryād itmeyem ‘ālem baña ağyār olur

1855 Muhtārī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Bāde nūş eyle gel ağyār ile dirsem ter olur

Meded ol şūh-ı cefā-pīşe ne ter dil-ber olur

1856 [??]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlū fā‘ilün]

Görsem raķībi dil-bere meylüm ziyād olur

Ādem ta‘āma tūrşī ile iştihā bulur

1857 Vālihī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ne dem kim yār ağıyāra kucılmağdan gelür

Ser-fürü eyler o ser-keş baña alçağdan gelür

[94a]

1858 Hāşimī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şeytanet itse de tenhāda raķīb-i ebter

Hāşimīnūñ ol öñünden şalavātla geçer

1859 Yetīm 'Alī Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gice mestāne raķīb ağzına başdımdı faķīr

Göre ayağıña olursa didiler yir yir

1860 Hūdāyī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

İder raķīb-i bed-āmūz rû-siyāha nazar

'Adūya meyl ider itmez bu hāk-i rāha nazar

1861 Rızāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görse giryem derd ile ağıyār hazz eyler güler

Nice ağlamayayın kim hālūme itler güler

1862 Monlā Çelebi

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķibe iltifāt idüp zuhūr itseydi rağbetler

Görinür baña mir'āt-ı cefāda niçe şuretler

1863 [??]

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün*]

Ağyār-ı bed-liķāyı görüp yār-ı dil-peẓir

Bezm ehline didi ki *elem ye 'tiküm nezir*⁵⁹⁶

1864 'Azizi-i Merhūm

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Ağyār ile ol yārı bugün didi görenler

Nev-rüz irişüp leyl ü nehār oldu ber-ā-ber

1865 Ḥayālī

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Raķibūñ dil-berā kūyuñda n'eyler

Ki 'İsī ile çıkmadı göge ḥar

[94b]

1866 [??]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķibi işiginde yatmada men' eylemiş dil-ber

Ḥudādan isterem kim bulmaya hergiz yatacak yer

⁵⁹⁶ “Sizi uyaran bir peygamber gelmedi mi?” *Kur'ân-ı Kerîm*, Mülk 67/8.

1867 Zātī

[mef̣'ulū mefā'īlū mefā'īlū fe'ulūn]

Nev-rūz irüp aġyār ile seyr eyledi dil-ber
Gicemle günüm oldu benüm yine ber-ā-ber

1868 Su'ūdī-zāde Qadri Efendi

[mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn]

Cefāma şabr idemezsin diyü raķibe söger
Hele bizi de du'ādan unutmasun dil-ber

1869 Himmetī-i Za'im

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Virilmez öpmege aġyāra sīb-i ġabġab-ı dil-ber
Anı ħayvānı alma şanmasun söyleñ raķīb-i ħar

1870 Meylī-i Ġalaṭavī

[fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn]

Ruġın öpdürdi raķibe bize nisbet dil-ber
Nice yüz virdi 'adūya görüñüz 'aşıklar

1871 [???

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Qarīb olma dem-i sırdur raķibe ey boyı 'ar'ar
Şaķın bād-ı muḫālifden nihāl-i kāmētūñ şarşar

1872 Maḳālī

[mef̣'ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ġavvāş-ı baḥr-ı ıŝḳ geĉerseñ raḳīb eger

‘Uşşāḳ içinde olmaya mı bir derin yüzer

1873 [???

[mef̣'ulū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Goftem raḳīb mīkoned ez-kūy-ı to sefer

Ḥandīd yār goft *fī'n-nārı fī's-saḳar**⁵⁹⁷

گفتم رقیب میکند از کوی تو سفر
خندید یار گفت فی النار فی السقر

1874 Luṭfī Beg-zāde Nūvidī Kām-yāb

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Alur iken būsesin her bir raḳīb-i bed-güher

Bü'l-‘acebdür ol şeker-leb bize aldurmaz geĉer

1875 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bulup kūyında ol meh-pāreyi aġyār-ı bed-gevher

Cihāna fāş ider rāz-ı nihānın bulduġın söyler

[95a]

1876 Laṭfī

[mef̣'ulū fā' ilātün mef̣'ulū fā' ilātün]

Ol loḳma-i nefīse şundı raḳīb-i kāfır

İt degmiş aşı döndi ḥān-ı vişāl-i dil-ber

⁵⁹⁷ “Rakip senin kuyundan yolculuğa gidecektir. Sevgili gülüp, “(Zaten) ateş içindeydi, şimdi de cehennemin ateşine gidecek” dedi.”

1877 ‘Amrî

[mef̣’ulü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün]

Bār-ı girân-ı ‘ışkı çek[e]mez raķīb-i ħar

Rāh-ı ğamuñda yok yire ancak bilin bükür

1878 Zātî

[mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün]

Şu zecr ü ħahrı kim ‘āşıqlara dā’im raķīb eyler

Müselmāna anı şanma ki kâfir ey ħabīb eyler

1879 Şirî Çelebi Edirnevî

[mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün]

Kaçan yanuñda ey meh-rü raķīb-i bed-liķā artar

Başumda şanuram kim niçe biñ dürlü belā artar

1880 Emānî Kātib-i Dīvān-ı ‘Ālî

[fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün]

Saña aġyār libās eylemek ister dirler

Donadurlar seni bi’llāh şaķın ey gül-i ter

1881 Mu‘îd Ḥasan Çelebi

[fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün]

Göricek seg raķibi ol gül-i ter

Didi luţf eyleyüp aña çi-ħaber

1882 Müderris Nāmī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yār ağyāra katı mihr ü vefāyı çoğ ider

Baňa eyler o perī cevır ü cefāyı ekşer

1883 Zātī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bir çakım kavdur diyü ol bağırı taşā çakdılar

Başumda ağyār-ı āhen-diller odlar yakdılar

1884 Ziyāyī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Hüb-rūlar vardılar ağyār ile yār oldılar

Tāze güller mi dirīgā hem-dem-i hār oldılar

1885 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ekmedi yār raḫībi yine yanınca gezer

Has u ḫāşāk gibi ekmedüğüñ yirde biter

[95b]

1886 Nev‘ī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yār ağyāra muşāḫib gül ise maḥrem-i hār

Düşmen ü dost güler girye kıılır ‘āşık-ı zār

1883 *Zâtî Divanı*, G 259/1, s. 259.

1884

b: güller] gönüller, *nüşada*.

1887 Faṣḥī-i Merḥūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Olmadı ol şanemüñ dūr yanından aġyār

Deyr-i 'ālemde nice olmayayın vālih ü zār

1888 Re'yī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ser-i kūyuñda gördükçe beni kaçsa n'ola aġyār

Hücūm-ı şīre döymez ey gözi āhū seg-i bāzār

1889 Bākī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İşigüñden şanemā münfa' il olmaz aġyār

Mihledi anları gūyā ki ḥabīb-i neccār

1890 'Ubeydī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mīve-i la' l-i revān-baḥşuñ umarmış aġyār

Olmasun bāġ-ı cihānda göreyin ber-ḥūrdār

1891 'Azīzī-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yād-ı āhumdan viren ḳalb-i raḳībe inkisār

Ḍarb-ı ṭob ile olur düşmen ḥisārı tār-mār

1892 **Figānī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim raķīb olup qarın oldı saña aǵyār yār
Olmasun mı bülbül-i dil ey yüzi gülzār zār

1893 **Ehlī-i Emīrī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Alur gönlin ele aǵyāruñ ol yār
Dimez kim ' aşıķuñ da hātırı var

1894 **Dāverī**

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Vefālar eyleyüp aǵyāra ey yār
İşüñ cevır ü cefādur baña her bār

1895 **Nüvīdī Çelebi Luṭfī Beg-zāde**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān vir dime raķībūñe ey şūḥ-ı ğamzekār
Zīrā ölümlü hastelerüñ daḥı cānı var

1896 **Ḥalīl Çelebi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Leb-i cān-baḥş ile aǵyārı ider zinde o yār
Ölmeyin mi yā ben olduǵum içün ey dil zār

1895 Yazı farklılığından dolayı nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

1896 Yazı farklılığından dolayı nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

1897 Emrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Metâ'-ı kalb-i ağıyarı o dil-dâr

Olup bâzâr iderse kalb bâzâr

1898 Hilmî-i İznîkî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yanumdan almağa cânânı içdâm eyledi ağıyar

Velî aldurmadum cânından anı eyledüm bîzâr

[96a]

1899 Necâtî-i Merhûm

[mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün]

Beni habîb dilerse ger raķîb[ler] dilemez

Ölince sürinürin yolına diler dilemez

1900 Sultân Muştafâ

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Vefâ gelmez şehâ bigāneden ağıyar yâr olmaz

Cehûd imāna gelmez merd-i mülhid tevbekâr olmaz

1901 Fazlî-i Siyâh

[mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün]

Raķîbe hem-nefes olan baña habîb olmaz

Adū-yı şıhhat-i cân ey gönül tabîb olmaz

1897 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1898 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1899 *Necâtî Beg Divanı*, G 216/1, s. 278.

b: sürinürin] sürineyin, *Necâtî Beg Divanı*.

1902 Emîni Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dem olmaz ol meh-i bî-mihr ağıyâra qarîn olmaz

Velî yıllar geçer bir dem benümle hem-nişîn olmaz

1903 [??]

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn]

Ağıyâra nihân şunma kadeh şanma tıyılmaz

Zîrâ ki meşeldür bu ki tıyılmaz iş olmaz

1904 Sipâhî Beg

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Baňa zulm ü cefâ eyler rakîb ol şâhdan korkmaz

Müselmânlar görüñ şol kâfiri Allâhdan korkmaz

1905 Şem'î

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Gönül havf eyleme yâruñ varup ağıyâra yâr olmaz

Bu rüşendür ki 'âlemde hüma zâğa şikâr olmaz

[96b]

1906 Zâtî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dehânından rakîbüñ bu za'îf [ü] nâ-tüvân düşmez

Hemân bir segdür ağzından hemîşe üstüh'ân düşmez

1906 *Zâtî Divanı III*, G 542/1, s. 542.

a: bu] ben, *Zâtî Divanı*.

b: hemîşe] şanasın, *Zâtî Divanı*.

1907 Raḥmī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Zebānından raḳībūñ işbu cism-i nā-tüvān düşmez

Hemān ol zāğdur k'ağzından anuñ üstüñ'ān düşmez

1908 Sipāhī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Olup ağıyāra hem-sāye yoluñ bizden yaña düşmez

Bu ser-keşlikler ey serv-i hırāmānum saña düşmez

1909 Meylī-i Ğalaṭavī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kuluñ var iken ağıyār ile yār olmak saña düşmez

Naşīḥat eylemek sulṭānuma gerçi baña düşmez

1910 Muḥibbī Hazret-i Sulṭān Süleymān

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Görmedüm bir māh-rū 'ālemde ben ağıyārsuz

Gülşen içre nitekim bir gül açılmaz ḥārsuz

1911 Remzī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Gitmez ey dil çün bilürsin seyre yār ağıyārsuz

Gül gibi ol bī-vefā hergiz şalınmaz ḥārsuz

1907

b: Mısra önce “Dehānından her ān ol zāğa beñzer üstüñ'ān düşmez” şeklinde yazılmış daha sonra “Hemān ol zāğdur k'ağzından anuñ üstüñ'ān düşmez” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

1912 Hilālî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olmaz ise çāre ne 'ālemde yār aġyārsuz

Ġam yime ey dil bilürsin kim gül olmaz hārsuz

1913 Sürürî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyre gitmez ol kamer yüzlü nigār aġyārsuz

'Ālem içre hey ne müşkildür geçinmek yārsuz

1914 Zātî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşene açılmaz ol ġonçe-dehen aġyārsuz

Gül-sitān-ı 'ālem içre gül açılmaz hārsuz

1915 Hālīmî Çelebi Defter-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bî-vefādur gerçi olmaz hiç yār aġyārsuz

Bî-vefā olursa olsun olma hergiz yārsuz

[97a]

1916 Cinānî-i Kūçek

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kimse üstine düşüp yārına aġyār olmazuz

Olıcağ yār oluruz biz kimseye bār olmazuz

1915 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1916 Nüshada başlığın yanına sonradan “raḥime'llāhü 'aleyh raḥmeten vāsi'a” yazılmıştır.

1917 Zātī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gice ağıār ile ol mähı görüp bu gözümüz

Dostum oldı ber-ā-ber gicemüz gündüzümüz

1918 Sipāhī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yırtışı yırtışı ağıāra alışdı gözümüz

Şimdi cân alıcı gelse bize döymez yüzümüz

1919 Revānī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dā'im raķībe ' izzet ider ol nigārumuz

Bir itce yok yanında bizüm i' tibārumuz

1920 Lāmi'ī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ağıār ile görindi bize yār-ı cānumuz

Kalmadı tende bu ğam ile yarı cānumuz

1921 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim hem-rāh idinmiş seg raķībi yārumuz

Zāğ ile olmuş muķārin ol yüzi gülzārumuz

1922 **Zihni Kim Bālī Efendi Kām-yāb** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ağyār-ı bed-segān ile yār oldı yārumuz

İtlerce yok yanında bizüm i' tibārumuz

1923 **Maḳālī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yārdan-ḥursend ü a' dādan melāmet-dīdeyüz

Şākirüz gülden velī kim ḥārdan rencideyüz

1924 **'Ālī**

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Hele virmez raḳīb kāfire yüz

Baḥa düşnām iderse yār ne söz

[97b]

1925 [???

[*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Şāyed görem diyü seni ağyār-ı bed-nefes

Kūyuḥda it gibi ṭolanur nitekim 'ases

1926 **Zihni Efendi Bağdādī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Git yanumdan ey raḳīb āteş-feşān bolğay nefes

Kim bu şu' le tābığa kılmaz taḥammül ḥār u ḥas

*

* *

1927 ‘Arşī Fermāyed

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Raķīb-i rū-siyeh gördüm yatup dil-dāra şarmaşmış

Şanasın zāğ-ı pür-fitne gül-i bī-hāra şarmaşmış

1928 Şīrī-i Edirnevī

[mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün]

Gördük o serv-ķaddi ki aġyāra rām imiş

Terk eyle sen de ‘ışķını sevdā-yı hām imiş

1929 Riyāzī Urus-zāde

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yār baña gelmeden men‘ eyleyen aġyār imiş

Gül-büninden ķopmaġa bildüm ki hā’ıl hār imiş

[98a]

1930 Żamīrī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yanuña ey bed-‘ adū şanma ķala itdügün iş

Öcin alan hāşılı kırķ yılda vāh ivdüm dimiş

1931 Şānī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Zemmümüz şol deñlü aġyār-ı suhen-çin eylemiş

İşidüp ķaşın o yār-ı ķine çav çin eylemiş

1932 Vaḥṣī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Terk-i mā kerdī borū hem şoḥbet-i aḡyār bāş

Yār-ı mā çun nīstī bā-her ki ḡāhī yār bāş⁵⁹⁸

ترک ما کردی بروم صحبت اغیار باش
یار ما چون نیستی با هر که خواهی یار باش

1933 Şeref

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yā be-bor ez-şoḥbet-i aḡyār u bā-mā yār bāş

Yā be-kon terk-i men ü yek-bāre ez-aḡyār bāş⁵⁹⁹

یا بر از صحبت اغیار و با ما یار باش
یا بگو ترک من و یکبار از اغیار باش

1934 Ḥaydar

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dileş mā 'il be-aḡyārest mā-rā dil giriftāreş

Çi ḡoş būdī eger meylī ne-būdī serv-i āzādeş⁶⁰⁰

دلش مایل باغیارت ما دل گرفتار ش
چه خوش بودی اگر سبلی بودی سرو آرد ش

*

1935 [???]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Raḡībūñ biri ölmüş biri ḡalmış

Ḥayıf kim ol ölecegi diri ḡalmış*

*

* *

[98b]

⁵⁹⁸ “Bizi terk ettin ya git başkalarının arkadaşı ol. Bizim sevgilimiz olmadığına göre istediğin kişinin sevgilisi ol.”

⁵⁹⁹ “Ya başkalarıyla ilişkini kes ve bizim sevgilimiz ol ya da beni terk et ve başkalarından yana ol.”

⁶⁰⁰ “(Sevgilinin) gönlü başkalarına meyilli ve bizim kalbimiz ona müptela. Ne güzel olurdu eğer o servinin meylî olmasaydı.”

1936 ‘Ulvi

[mef̣̌ ūlū mefā̌ ‘īlū mefā̌ ‘īlū fẹ̌ ūlūn]

Ağyār ile gördük seni hicrāna ıřınduķ

Hicrāna dūřūp āteř-i sūzāna ıřınduķ

1937 [???

[mefā̌ ‘īlūn mefā̌ ‘īlūn fẹ̌ ūlūn]

Raķīb ulıdı řāhum itden artuķ

İtūñ ģod ağzı var ise dili yoķ

1938 Emīnī Çelebi

[mef̣̌ ūlū fā̌ ‘ilātū mefā̌ ‘īlū fā̌ ‘ilūn]

řanmañ raķīb e rağbet ider yār az çoķ

İt deñlü ị ‘tibārı yoķ ařlā çı var çı yoķ

1939 Ħilmi

[fā̌ ‘ilātūn fā̌ ‘ilātūn fā̌ ‘ilātūn fā̌ ‘ilūn]

Añmadı lạ ‘lūñ raķīb ammā řadūñ vařf itdi çoķ

Gördüm ey serv-i revān ařlā sözinde rūĥ yoķ

1940 Fedāyi Beg

[mefā̌ ‘īlūn mefā̌ ‘īlūn mefā̌ ‘īlūn mefā̌ ‘īlūn]

Ħarīm-i vařluñ ağyāra neden cānā meķān olmaķ

Revā mı düzd-i ‘ayyāra řapuñda pāsbān olmaķ

*

1941 Şemsî Paşa

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Var ise ol güzelün hem-demi ağıār ancak

Rahmı yok aşıkına haylî sitemkâr ancak

1942 Nāmî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dirîgâ bezm-i ağıāra düşüp hūr u haķîr olduk

Bizi kırtar İlâhî kâfiristāna esîr olduk

[99a]

1943 Hāydarî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bîñ kez eylerse raķîb-i rû-siyeh ağıārılık

Ėam degül ger bir nefes sen baña itseñ yārılık

*

1944 Şānî Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şaçın ağıāra ' arz itmek degül cānāneye lāyık

O bir zencîrdür zîrā dil-i dîvāneye lāyık

*

* *

1945 Başîrî-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir yaña ta' n-ı raķîb ü bir yaña cevruñ senün

Dād elinden dostuñ feryād elinden düşmenün

1946 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olmasun ağıyar ile yarı İlāhī kimsenüñ

Artmasun günden güne derd ile āhı kimsenüñ

[99b]

1947 Luṭfī Beg-zāde Nüvīdī Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yolda gördükçe sorar hātırını ağıyaruñ

Hātırı var dimez ammā ki dil-i bīmāruñ

1948 Fevrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hezārān cevriñi çeksem senüñçün hoşdur ağıyaruñ

Gül içün bülbül incinmez cefāsın çekmeden hāruñ

1949 Riyāzī

[mef' ülü mefā' ilün mef' ülü mefā' ilün]

Ağıyar ile 'ıışkuñda şanma kelimāt itdük

Şatranc-ı maḥabbetde birkaç güli māt itdük

1950 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müşerref kılduñ ağıyarı bizi yād itmedüñ gitdüñ

Dil-i gamgīnūmi bir gün gelüp şād itmedüñ gitdüñ

*

1951 Celâl Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İstimā' itme kelāmını raķīb-i şūmuñ

Nā-sezādur ki hümā hem-demi ola būmuñ

1952 Nev'î Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Zülfüñ altında ħaţuñ gördi raķīb-i şūmuñ

Gözinüñ nûrı gice ġālib olurmuş būmuñ

1953 Zātî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şovuk sözlü raķibi gör nice söyler yine toñ toñ

Ol âteş-çihreyi benden dirîġā soġudur eñ soñ

1954 Mecdî

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ir ħapuñdan şehā raķīb-i següñ

Ben senüñ olayın itüñ köpegüñ

1955 'Ömrî

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Oldı aġyār-ı ħār yāra çü yük

Yine ġāh ġamı öküzüñe dök

[100a]

1956 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Öldürürlerse raķibi ğam degöl 'aşıkıların

Mü'mine katli helāl olmuş durur kāfirlerin

1957 'Azizi-i Merhūm

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ağyāra uyup 'azm-i çemenzār ider olduñ

Gitdükçe bu ben bülbülüñi zār ider olduñ

1958 Refiķi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey raķib-i kelb yārı şöyle bed-ķū eyledün

Ādemi görse yabancı gözler āhū eyledün

1959 Sipāhi Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķibā dilegüm oldur oñarmaya Ĥudā işüñ

Dem-ā-dem ķile ile yārı kucmaķdur hep [...] işüñ

1960 Zāti

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yine dīv eyledüm bir ğün raķibini Süleymānuñ

Vefālar itdugin ben mūrına bir bir didüm anuñ

1961 Zārīfī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sürdi ağyār demin çekdi kuluñ niçe emek

Böyledür hāl-i cihān kime emek kime yemek

1962 Nev'ī Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Sözümüz tutmayup a' dā sözün gūş itdüğün bildük

Bizi yād itmeyüp her dem ferāmūş itdügüñ bildük

1963 Bezmi Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

' Aceb ey bi-emān ağyāra ' uşşāk içre cān virdün

Helākın kaşd iderken tīg-i kahrūñla emān virdün

1964 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār içün ağyār ile merdāne ceng itsem gerek

İt raķībūñ başına meydānı teng itsem gerek

1965 Hāķānī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķībe cüft olursa ğam degül gülzāra gelsün tek

Ya kāfirlerle gelsün bezme ol meh-pāre gelsün tek

1966 Cemālī

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Raķībi yeg görür şā'irden ol beg

Meşeldür kim yalancıdan köpek yeg

*

* *

[100b]

1967 Fevrī

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yār yanında raķīb-i bed-liķā eksük degül

Cānuma derd aña hergiz bir belā eksük degül

1968 'İlmī-i Nāzük

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Dīv-i aġyārı n'idersin saña hem-dem yok degül

Ĥamdü li'llāh ey perī dünyāda ādem yok degül

*

1969 Ĥusrev Beg

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Bizi iĥyā it raķīb-i kāfiri ferdāya şal

Hey kıyāmet ĥaneme tenhāca bir dem sāye şal

1970 Ĥudāyī

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*]

Aġyār-ı kīne-ĥāh ile seyrāna gitme gel

Gel gör ki n'oldı Yūsufa yabana gitme gel

1971 Evḥadī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilātün]

Zihī zi-dest-i raḳībān güzer be-küy-ı to müşkil

Zi-bes cemāl ki dārī naẓar be-rüy-ı to müşkil⁶⁰¹

زهی ز دست رقیبان گذر بکوی تو مشکل
ز بس جمال که داری نظر بروی تو مشکل

1972 Hilālī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Zāhir ne-konem pīş-i raḳībān elem-i dil

Bā-merdüm-i bī-dil ne-tevān goft ğam-ı dil⁶⁰²

ظاهر نکونم پیش رقیبان المِ دل
با مردم بی دل نتوان گفت غم دل

*

* *

[101a]

1973 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Seni aġyār ile gördüm bugün ġāyet de 'ār itdüm

Gel ey 'ömrüm beni öldür ölümüm ihtiyār itdüm

1974 Behiştī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Seni aġyār ile bir kez görüp terk-i diyār itdüm

Eger bir dahı görürsem ölümüm ihtiyār itdüm

⁶⁰¹ "Aman rakiplerin elinden senin mahallene uğramak da zor. O kadar güzelliğin var ki yüzüne bakmak da zor."

⁶⁰² "Rakiplerin yanında gönül derdini belli etmem. Gönülsüz insanlarla gönül gamı söylenmez."

1975 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raķīb-i zāğ elinden bir tezerv-i şivekār aldum

Dağı ben şāh-bāz-ı ışk olaldan bir şikār aldum

1976 Cārī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Raķīb-i dīv-şüretle şalınur serv-i āzādum

Beni ādem yirine şaymaz oldu ol perī-zādum

1977 Mecdī-i Merhūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Der-i dil-berde ağıyāruñ yüzini yirlere sürdüm

Anı dergāhdan sürdüm yüzini yire düşürdüm

1978 Şerārī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ne derdi var raķībūñ vasl ile mesrūr imiş bildüm

Çeken derdi belāyı aşık-ı mehcūr imiş bildüm

1979 Bālī Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Segirtüm vardum ağıyāruñ başın bir taş ile yardum

Yaramaz varmadum ey yār-ı sengīn-dil eyü vardum

1977

b: Nüşada önce “Yüzini yire düşürdüm anı ol dergāhdan sürdüm” şeklinde yazılmış daha sonra sayfa kenarına “Anı dergāhdan sürdüm yüzini yire düşürdüm” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

1980 Cemālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ḳılıç çekdüñ raḳībe çünki reşkünden öleyazdum

İşigünde ben ölümü umardum bunu ummazdum

[101b]

1981 Ḥasan Çelebi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Sevme ol yārı raḳībā gel sözüm diñle benüm

Müşkil işdür 'aşık olmasun cihānda düşmenüm

1982 Zārī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çoğ açılma raḳībe virme yüz ey verd-i ḥandānum

Beni bülbül gibi zār eyleyüp arturma efgānum

1983 Nevāyī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Görüp ağyārı fi'l-ḥāl elini gögsümge kim urdum

Aña ta'zīm içün ḥancerleri zaḥmını yaşırdum

1984 Aḥī-zāde Ḥasan Çelebi

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Ağyār ile seyrāna çıkar şāh-ı cihānum

Bu derd ü belā ile çıkarsa n'ola cānum

1985 Meylî-i Gâlaṭavî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gördüm ağıyara ṭakılmış pāk dil-ber şandüğüm

Şırça çıkdı hayflar ' âlemde gevher şandüğüm

1986 Hüdâyî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

İrişdi istedüğine raķīb-i bed-ḥ'āhum

Firāk [u] hecr ile ḳaldum esirge Allāhum

1987 Şabri-i Merḥūm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gögse el koyup raķībe şanma ta' zīm eylerüm

Görmesün sinemde diyü dāğ-ı ' ıṣṣuñ örterüm

1988 Āşafî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her zamān pīş-i raķībān zikr-i ân meh çun konem

Kāfiristānest ān cā Allāh Allāh çun konem⁶⁰³

هر زمان پیش
بر رکوبی رقیبان ذکر آن مه چون کنم
کافرستانست آنجا الله الله چون کنم

1989 Menba'î Çelebi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Raķīb-i düzaḥî-şüretle seyre gitse cānānum

Fetîl-i dāğ-ı ğamla âteş-i ğayret yaḳar cānum

⁶⁰³ “O ay (yüzlü sevgilinin) zikri her zaman rakiplerin yanında, ne yapayım? Orası kâfir ülkesidir, Allah Allah ne yapayım.”

1989 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

1990 Feyzî-i Kefevî

[mef'ülü mefā'îlū mefā'îlū fe'ülün]

Artar görüp ağyârı ğazabla hafakānum

Ol dem ki beni katl ideler çıkmaya kanum

[102a]

1991 [???]

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Raḳībā z'āteş-i rüyeş men-i mehcūr mīsūzem

Ne-mīsūzî to ez-nezdîk ü men ez-dür mīsūzem⁶⁰⁴

رقیب از آتش رویش من مہجور میسوزم
نہ میسوزی تو از نزدیکی من از دور میسوزم

1992 [???]

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Raḳībem hem-dem ü ān māh-rā hem-dem ne-mībīnem

Cerāḥat ber-ciger mībīnem ü merhem ne-mībīnem⁶⁰⁵

رقیبم ہمدم و آن ماہ را ہمدم نمی بینم
جراحات بر جگر می بینم و مرہم نمی بینم

1993 [???]

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Raḳībān nīst kerdīd ez-ser-i kūyeş zi-'ālem hem

Ki şad derdest der-dil ez-şomā mā-rā vü şad gam hem⁶⁰⁶

رقیبان نیست کردید از سر کویش عالم ہم
کہ شد در دست در دل از شما ما را و شد غم

1990 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁶⁰⁴ “Ey rakip! O (sevgilinin) yüzünün ateşinden uzak düşen ben yanıyorum. Sen yakın olup yanmıyorsun ama ben uzaktan yanıyorum. (Bu nasıl oluyor?)”

⁶⁰⁵ “Rakibimi arkadaş görüyorum ama o ay (yüzlü sevgiliyi) arkadaş görmüyorum. Cığerimde yara görüyorum ama merhem görmüyorum.”

⁶⁰⁶ “Rakipler hem onun mahallinden hem de dünyadan yok oldular. Çünkü gönülde sizin elinizden yüz dert ve gam var.”

1994 Hıffî-i Merhûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dem-â-dem görürüm yârı olur ağyâr ile hem-dem

Perişân oluban hâlüm gözüm kan yaş döker her dem

1995 [???

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Men vaşl-ı raķibân-ı to-râ tâb ne-dârem

Çun sâye raķibî şeb-i mehtâb ne-dârem⁶⁰⁷

من وصل رفیقان ترا تاب ندآرم
چون سایه رفیق شب مهتاب ندآرم

1996 Muhteşem-i Kâşî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Be-şulh-i yâr der-her encümen miḥ'āned ağyârem

Füted tâ der-zebānhâ k'ez-naẓar-üftâde-i yârem⁶⁰⁸

بصلح یار در هر انجمن میخواند اغیارم
فندتا در زبانهها که نظر افتاده یارم

1997 Kilâvî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Beni ağyâr alundırmaķ diler cevır ile ben tınmam

Şehâ bâzâr-ı 'ışķuñda şatılmayınca alınmam

⁶⁰⁷ “Ben senin rakiplerinin vuslatta olmalarına takatım yok. Aydınlik gecede gölge gibi bir rakibim yok.”

⁶⁰⁸ “Sevgilinin gözünden düşmüş olduğum dillere düşmüş, sevgiliyle barışık olduğum zamanlarda bile her mecliste yabancı olduğum söyleniyor.”

1998 Muhteşem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-meclis haşm ez-ân haşmâne bâ-agyâr mîkerdem

Ki cânib-dârî-yi fehmi ez-edâ-yı yâr mîkerdem⁶⁰⁹

بمجلس خصم اران خصمانه با اغيار ميكردم
كه جانب دري فهم از ادي يار ميكردم

1999 Hâzret-i Hâce Efendi Sa'dî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Her dem raķīb virürür elem yâr ider sitem

Âdem döyer mi bunca cefāya nedür bu ğam

[102b]

2000 'Ubeydî-i Merhûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Qādir olsam şûret-i aġyāra girerdüm müdām

Ol perî yüzlüden alurdum bu vech ile selām

2001 Behiştî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Söyleñ raķībe virmesün ol bî-vefā selām

'Āşık bu cevre katlanımaz hâşıl-ı kelām

*

* *

2002 Cinānî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kadar gördüm belālar yâr içün aġyārdan

Kim daġı görmiş degül bülbül gül içün hārdan

1998 *Muhteşem-i Kâşânî Divanı*, G372/1.

a: haşm] baḡş, *Muhteşem-i Kâşânî Divanı*.

⁶⁰⁹ "Sevgilinin edasından idrakin (aklın) tarafını tuttuğum için mecliste aġyârın düşmanlıklarından bahsediyordum."

2003 Gedāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bilmezem kime şikāyet eylesem ağyārdan

Göz göre dūr eyledi ben mübtelāyı yārdan

2004 Maḥmūd-ı Selanikī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hıfz için bāğ-ı cemālün dīde-i ağyārdan

Çeşmümün her birine bir ḥavlī çekdüm ḥārdan

2005 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Biñ degül yüz biñ olursa ğam yimez ağyārdan

Zerre deñlü 'āşıka himmet olursa yārdan

2006 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dürlü dürlü derd ü miḥnetler çeküp ağyārdan

Bencileyin nā-murād olmuş kişi yok yārdan

[103a]

2007 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mümkin olmadı raḳībün iftirākı yārdan

Bāğ-ı gülzār-ı fenāda gül kesilmez ḥārdan

2008 Nev'î

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

‘Âlemi hâlî bulayduk bir nefes ağıyardan

‘Âlem-i vuşlat ba‘îd olmazdı hergiz yârdan

2009 Ca'fer Çelebi

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

İster ki cüdâ ide raķībün seni benden

Kaşd itdi bu kâfir ayıra cânı bedenden

2010 Hâlişî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Sözine uyma ağıyaruñ saña gelmez ziyân benden

Çevirme yüzünü gördükde ey şâh-ı cihân benden

2011 Ve lehu

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

İnanma kavı-i ağıyâra şehâ olma cüdâ benden

Ne ğam söz söylese düşmen baña senden saña benden

2012 Zâtî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Du' â-yı seyf haķķıyçün raķîbi kesmege senden

Eyâ meh çerhe tutdum döne döne tığ-i âhı ben

2013 Cinānī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dil-berā dā'im raķibe böyle yār olmak neden

Bir seg-i bed-ḥāha sen āhū şikār olmak neden

2014 Hızrī-i Amasiyyevī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ayıram aġyārı Hāq yarı kılsa yārdan

Furşat el virürse ol iti düşürem yārdan

[103b]

2015 'Anķā

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Elem çekmem raķibā dil-berūn cevır ü cefāsından

Baņa cevır ü cefası hoş gelür mihr ü vefāsından

2016 Fevrī

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Raķibe hem-dem olmuş 'āşıķa olmaz nigāh andan

Ne ḥüsnūn ķadrini añlar ne hecrūn ķadrin āh andan

2017 [??]

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Raķib-i dīv-siretle şaķınmaz hem-dem olmaķdan

Ḥayıflar ol perī-rū ķaldı ey dil ādem olmaķdan

2014

a: Mısranın üstüne “Biñ degül yüz biñ olursa ġam yimez” şeklindeki 2005 numaralı beytin ilk mısraı yazılmıştır.

2018 Dervîş ‘Ömrî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Çünkü geçmez dil-berüm ağıyar ile yâr olmadan

Vâz geldüm ben dahı aña talebkâr olmadan

2019 Rızâyî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Raķibi dūr idüp gözden şaķınmış mübtelâlardan

İlâhî ol gözi bîmâr ırağ olsun belâlardan

*

2020 Nev‘î Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Çünkü sen ağıyardan el çekmedün ey sîm-ten

Ben de bir dil-dâr buldum işte ağıyar işte sen

2021 Behîştî Raķime’llâhü ‘Aleyh

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Mekri âfetdür raķibün âdeme ħannâsdan

Ey perî uyma aña yoksa kesildün nâsdan

[104a]

2022 [??]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Yolda gördükçe raķibâ beni sen dög sög ilen

Ben olayın reh-i ‘ışķ içre dögilen sögilen

2023 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihnet-i ağıyarı çeksün vaşl-ı dil-dār isteyen

Şabr ider hār-ı belāya zevk-i gülzār isteyen

2024 Hüsrevî Kāzî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yanuña alup raķibi eyledün seyr-i çemen

Yanuña qalur mı ey serv-i revān seyr eyle sen

2025 Mihri-i Nigār

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nice bir ' izzet kılayum yār içün ağıyār[a] ben

Nice bir yalvarayın bir gül içün her hār[a] ben

2026 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

N'ola ger hürmet idersem yār içün ağıyāra ben

Yiri vardur başum üstinde gül içün hāra ben

2025 *Mihri Hâtun Divanı*, G 134/1.

a: kılayum] ideyüm, *Mihri Hâtun Divanı*.

b: her] biñ, *Mihri Hâtun Divanı*.

2027 [???

[müfte‘ilün fā‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün]

Refte raķīb ez-deret güm şode endüh-ı men

Ĥamdü Ĥudāvend-rā ezhebe ‘anne’l-ĥazen⁶¹⁰

رفته رقیب از درت کم شده اندوه من
حمد خداوند را اذهب عن الحسن

2028 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Raķībem sāĥt nevmīd ez-deret yā Rab zi-āh-ı men

Şeved şubĥ-ı ümīdeş tīr-i çun rüz-ı siyāh-ı men⁶¹¹

رقیب ساخت نوید از درت یارب ز آه من
شود صبح امیدش تیره چون روز سیاه من

2029 Muĥteşem

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Ez-ān pīş-i raķībān mihr verzid yār-ı men bā-men

Ki ĥāhedeş kerd ü kīne-i aġyār-ı men bā-men⁶¹²

از آن پیش رقیبان مهر وزد یار من بامن
که خواهدش کرد و کینه اغیار من بامن

2030 Naĥl-bend-i Şā‘irā[n]dur Ehli

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Vefā vü mihr bā-aġyār dāred cev̄r ü kīn bā-men

Ma‘āza’llāh ki ān nā-mihribān bāşed çünin bā-men⁶¹³

وفا و مهر با اغیار دارد جور و کین بامن
سعادته که آن نامهربان باشد چنین بامن

[104b]

⁶¹⁰ “Rakip kapından gitmiş ve benim üzüntüm birazcık azalmış. Endişeyi gideren (Kur’ân-ı Kerîm, Fâtır 35/34.) Allah’a hamd olsun.”

⁶¹¹ “Rakip senin kapından beni ümitsiz etti. Ya Rabbim benim ahımdan onun ümit seheri benim siyah güzdüzlerim gibi karanlık olsun.”

⁶¹² “Sevgilim, başkaları bana daha çok kin beslesin ve sitem etsin diye rakiplerin önünde beni seviyor.”

⁶¹³ “(Sevgili) başkalarına vefa ve sevgi gösteriyor bana da sitem ve kin. O acımazın bana böyle davranmasından Allah’a sığınıyorum.”

2031 Li-muḥarririhī Kābilī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dem-be-dem kanını mey gibi raḳībūñ içeyin

Bir kez öldürmek ile kanḳı suçından geçeyin

2032 Menba'ī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raḳībī yār ile görsem hemān ölür giderin

Ölümüm olduğıçün baḳmayup qarār iderin

2033 Yahyā-yı Merḥūm

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Raḳībūñi sever oldum 'adāvet idemezsin

Kilāb-ı kūyuña hergiz ḥaḳāret idemezsin

2034 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ri' āyet ile raḳībībe mülāyemet iderin

Zarāfet ile ḥabībe münāsebet iderin

*

2035 Neṣāṭī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Geçdi raḳīb yār ile ḳaldı göñül ḥazīn

Derdā ki geçdi derd ile bu 'ömr-i nāzenīn

2036 Mu‘ammā be-Nām-ı Cemāl

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey dirîgâ n’eyleyem aġyâr-ı bed-ĥû ġāfilin

Aldı dest-i zûlm ile yanına ‘ömrüm ĥaşılın

2037 Ĥuffî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey gönül ġam yime yâr olduġın aġyâra yaġîn

Çü bilürsin gül olur ħanda ise ĥâra yaġîn

2038 Fehmî-i Nâzûk

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

‘Arz ider aġyâra her dem ol gül-i ra‘ nâ yüzün

Gösterür yüz nâz idüp ‘uşşâķa istiġnâ yüzün

2039 İshâķ

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Gice gündüz etegine diküp aġyâr etegin

Çekdi bizden yine ol şûĥ-ı sitemkâr etegin

2040 Necâtî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ėomaz aġyâr keser iseñ elini yâr etegin

Her ne gülşende gül açılsa tutar ĥâr etegin

[105a]

2039 Üsküplü İshâķ Çelebi Divanı, G 211/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

2040 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2041 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Goftem ey meh bā-raqīb-i rū-siyeh kemter nişin
Zīr-i leb ḥandīd ü goft ü nīz mīgūyed çünin⁶¹⁴

گفتم ای مه بارقیب روسیه کمتر نشین
زیر لب خنید گفتم او نیز میگوید چنین

2042 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dost düşmen geşt bā-men yār aḡyār ānçünin
Āh men çun mīziyem baht ānçünān yār ānçünin⁶¹⁵

دوست دشمن گشت بمن یار اعیارنجین
آه من چون میزیم بخت انجان یا انجین

2043 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ferāḡat kıl gönül aḡyārı çok dil-dārı n'eylersin
Dili ki ḥār ḥār iden gül-i pür-ḥārı n'eylersin

2044 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ġarażum var diyü aḡyāra vefā eylersin
Bī-ḡaraż 'āşıkuña cevır ü cefā eylersin

2045 Dervīş 'Ömrī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Revā mıdur ki raqīb-e vefālar eylersin
Muḥibb-i şādıka cevır ü cefālar eylersin

⁶¹⁴ “Dedim ki ey ay (yüzlü sevgilim) kara yüzlü rakiplerle az otur. Dudak altı gülümseyerek, “O (rakip) de böyle söyledi.” dedi.”

⁶¹⁵ “Dost benimle düşman oldu ve sevgilim başkalarıyla öyle oldu. Ah ben nasıl yaşıyorum; bahtım öyle, sevgilim böyle.”

2046 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Eyü yavuz ne kim kılsa raķībūñ cümle şākirsın

Hemīşe bizden ey meh-rū niçün rencide-ķātırsın

2047 Nev'î Efendi

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Cānā bizi ķor meclis-i aķyārı ķomazsın

Sāķiyyi şatup ğayr ile bāzārı ķomazsın

2048 Şabri-i Merķūm

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Düşicek fırķate ben maķrem-i aķyār olayın

Yārdan tek o bahāneyle ķaber-dār olayın

2049 Emīnī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gönül virdüm dise aķyār sen dil-dādeñ añlarsın

Düşüp ayaķuña yüz surseler üftādeñ añlarsın

2050 Kerīm Çelebi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Çok añar ķatı o sükker-lebin aķyār adın

Ķorķaram bir gün aña virür ol aķzı dadın

2051 Cāmī-i Rūm

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķīb küştesini bilmezse tañ mı 'āşık ahvālin

Muķarrerdür ki bilmez hīç düşmen düşmenüñ hālin

2052 Emrī

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Virse aġyār-ı siyeh-rūya selām ol nāzenīn

Erre-i miħnet çeker serv üstine dendān-ı sīn

[105b]

2053 Ḥayretī

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yād ile yād oldu yād aġyāra söyleñ gelmesün

Bülbül ü gül şöhetidür hāra söyleñ gelmesün

2054 Yaħyā

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Kimsenüñ cānānına aġyārı maķbūl olmasun

Pādişāh-ı zālime düşmenlerüm ķul olmasun

2055 Üskübī-i Riyāzī Fermāyed

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yüzini aġyāra diñ ol meh-liķā göstermesün

Ol günü kāfirlere ey dil Ḥudā göstermesün

2051 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2052 *Emrī Divanı*, Kt. 341/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

2053 *Hayretī Divanı*, G 368/1, s. 361.

a: yād ile yād oldu yād] yār ile yār oldu yār, *Hayretī Divanı*.

2056 Sâ'î Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yâr mâ' il aña ağyâr olduğıçün n'eylesün

Gül takılır yanına hâr olduğıçün n'eylesün

2057 Vâlihî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Raķīb içün dimişsin bezme ey gönçe-dehen gelsün

Bu cevır ü bu cefâ' uşşâķa bi'llâhi neden gelsün

2058 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Raķīb-i fitne-cüyı dergehünden gel gider gitsün

Eger dirseñ aramuzda şafâ kıalsun gider gitsün

2059 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Raķīb-i didiler imânsuz ölsün

Didi imân ile ölsün tek ölsün

2060 Hüdâyi-i Selef

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Ağyâr ile tırursun kıarşumda söyleşürsin

Ben hâste-hâli yohsa öldüreyin mi dirsın

2061 Lem'î-i Bursevî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yağın olmasun ağyâr ol mehe söyleñ yasağ itsün

Meded ol günleri görmeyelüm Allâh ırâğ itsün

2062 Bezmî

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Ağyâr evine dil-ber iñen mâ'îl olmasun

Vardukça sū'-i zann ider il gâfil olmasun

[106a]

2063 Hüsrev

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Ey melek-hû bâ-raķīb-i seg-şıfat yârî mekon

Ey perî peyker Hüdâ-râ merdüm âzârî mekon⁶¹⁶

ای ملک خوابیبت صفت یاری مکن
ای بری بیکر خدا را مردم آزاری مکن

*

2064 Rūhî-i Merhūm

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Âsitân-ı yârdan düşdi cüdâ ağyâr-ı dūn

Hamdü li'llâh dostlar şâd oldu düşmen ser-nigūn

2065 Hilmî Çelebi

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Yârı kapduk seyre gitduk tutmadı ağyâr-ı dūn

Bir şafâ itduk efendi 'ömr uğurladuk bugün

2062 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁶¹⁶ “Ey melek huylu (sevgili), köpek sıfatlı rakibe yardım etme. Ey peri bedenli (sevgili), Allah için insanları azarlama.”

2066 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ayırdı nev-cevānumdan beni ağyār idüp maḥzūn

Baḥa zulm itdi bir zālīm ḥilāfū'ş-şer' i ve'l-ḳānūn

2067 Şānī-i Rūmī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

İt raḳīb öykünür iken çıkagelmiş yārān

Er ise lāfı ḳosun gelsün uş işte meydān

2068 Lem'ī Efendi

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Varmaz olduñ hele ağyār[a] da ey serv-i revān

Eyü varduñ meded ey server-i ḥübān-ı zamān

2069 'İşretī

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Ṭa' ne-i ağyārdur 'uşşāḳı cānānsuz ḳoyan

Derd-i bī-dermāndur her ḥasteyi cānsuz ḳoyan

2070 Cemālī

[mef'ūlü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün]

Dāḡum raḳīb-i ḥar göricek aḡarur hemān

Meşhūrdur bu kim ḳocınur yaḡırı olan

2071 Ve lehu

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Yüzüme bakmasun ağyār-ı nā-dān

Ne bilsün neydüğini ħar-ı za' ferān

2072 Nüvīdī Çelebi

[mef'ülü fā' ilātü mefā'īlū fā' ilün]

Ağyāra şundı bir gül-i ter yolda nā-gehān

Қоһмаға virmez 'āşıkā ammā o dil-sitān

2073 [???

[mef'ülü fā' ilātün mef'ülü fā' ilātün]

Gördüm o seg raķībi dün gice zār u nālān

Terk itdügine kūyuñ itler gibi peşīmān

[106b]

2074 Hüsrev

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Başum üzre yiri var dil-berüñ ağyārı ile

Biz güli başumuza taķınuruz ħārı ile

2075 Şemsī Paşa

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hasretā derdā ki gitdi yine yār ağyār ile

Ben ġarīb üftāde қaldum āh vāh u zār ile

2076 ‘Ubeydī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

İctināb it dil-berā seyr itmeden ağıyār ile

Dimesünler şimdi ol gül hem-dem olmuş hār ile

2077 Hüseyn Baykara

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çankı göz kim sini görgey min dem-i ağıyār ile

Yaña gör kārı min yine ağıyār ile güftār ile

2078 Seyrī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Seyr ider ağıyārı görse sen şeh-i hūbān ile

Ölmege cānlar virür ‘āşık o dem biñ cān ile

2079 Ref‘ī

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Geçe rakīb-i siyeh-rū kaçan ol āfet ile

Benüm günüm geçer ol gün kara kasāvet ile

2080 Re‘yī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Sürdüm ağıyārı kapuñda eşk-i gevher-pāş ile

Bu meşel meşhūrdur seg qarğayı bir taş ile

2081 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Hem-dem olsam n’ola ağyār-ı nıgehbānuñ ile

Biz kapu kullarıyuz pādişehüm anuñ ile

*

* *

[107a

2082 Zātī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Varup ağyāra yalvardum du‘ālarla şenālarla

Getürdüm hāneye yāri hele yüz biñ belālarla

2083 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Gezersin şehirde her gün raķīb-i bed-liķālarla

Görinürsin bize ey meh niçe dürlü belālarla

2084 Sā‘ī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

O māhı da‘vet itdüm dün raķīb-i bed-liķālarla

Getürdüm hāneme anı belālarla kazālarla

2085 Luţfī Beg-zāde Nüvīdī Çelebi Fermāyed

[mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ağyāra luţf idüp niçe remz ü nikāt ile

Öldürdün-e bizi ‘adem-i iltifāt ile

2086 Şem'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül gibi memdūḥ olurdu yār aḡyār olmasa

Başlar üzre yiri vardı hem-demi ḥār olmasa

2087 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yārdan dil nāle kılmaz idi aḡyār olmasa

Bülbül iñler mi idi gülzārda ḥār olmasa

*

2088 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭā' n-ı aḡyār ile baḡrum dem-be-dem ḥūn olmada

Ṭālī' üm baḥtum gibi dā'im dīgergūn olmada

2089 Cemālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār aḡyārı görüp didi ölümli bende

Baḥa nāz ile gülüp didi ki itden zinde

[107b]

2090 Sā'î

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gösterür luṭfı yüzün şām u seḥer aḡyāra

Göreyin bize ne yüzden ṭoḡar ol meh-pāre

2091 Cāmī-i Rūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Niçe bir luṭf u kerem eyleyesin aḡyāra

Niçe bir derd ü elem ey yüzi gül ben zāra

2092 Refīkī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Lebi sırrın dime ey maḥrem-i cān aḡyāra

Bāde keyfiyyeti efsāne gelür hūş-yāra

2093 Fedāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mā 'il olma güzelüm göz göre aḡyārlara

İ' tibār itme meded ol seg-i murdārlara

2094 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yāruñı terk idüben uyma gel aḡyārlara

Gül gibi dāmenüñi virme şaḡın ḥārlara

2095 Emrī Çelebi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ṭuyıldı ' illeti hoş-reng oldu aḡyāra

Şarardı şūreti döndi Firengi dīnāra

2096 ‘Azîzî-i Merhûm

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bir görürsin beni ağıyar ile ihsānuñda
Eyü yatlu bir imiş pâdişehüm yanuñda

2097 ‘Ulvi

[mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün]

Ağıyar-ı rû-siyehle birlik neden ziyāde
Bâ‘ iş neyiki bilsem cânâ bu ittiḥāda

2098 Fehmî Efendi Birāder-i Kınalı-zāde

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Nāz ile güftāra başlar meclis-i ağıyārda
Açılır ol gönçe-fem ḥayfâ miyān-ı ḥārda

2099 [???

[mef‘ülü mefâ‘ilün mef‘ülü mefâ‘ilün]

Bendeñ çeke cevruñi mihrüñ ola ağıyāra
Lâyık mıdur ey cânım sen şāh-ı cihān-dāra

[108a]

2100 ‘Ubeydî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Sürḥ-püş ol yârı gördüm meclis-i ağıyārda
Verd-i aḥmer şandım açılmış miyān-ı ḥārda

2101 Mecdî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Raķibi uydurursın sāyeveş her bār gitdükçe
Beni dūr eyledüñ ey serv-i hoş-reftār gitdükçe

2102 Cihānî

[fâ'îlātün fâ'îlātün fâ'îlātün fâ'îlün]

Didüm ey hūnî bulaşma gel raķibüñ kanına
Didi kandan âdem oldu ol da kimdür kanı ne

2103 Zātî

[fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün]

Zāhidüñ varma raķibā hāzer it da' vetine
İşigin yādı kılan varur anuñ halvetine

2104 Hayālî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Ağyār nazar idemez ol ince miyāna
Bīgāne kaçan maħrem olur rāz nihāna

2105 Gedāyî

[fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün]

Yār bakmaz geçer ağyār ile aḥvālümüze
Söylemezse bir iki gün daḥı vāy ḥālümüze

2106 ʾṬabʿī

[mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

Raḳīb sözini añma baña nigārdan söyle*

Ḳo zıkr-i faşl-ı şitâyı bahārdan söyle

2107 Behiştī

[mefʿülü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün]

Raḥm itmeden raḳībe murāduñ vefā mı ki

Yohsa ğaraż hemān baña cevr ü cefā mı ki

2108 [???

[fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

Söylemez geçdükçe geçmişdür ʿadū cānānuma

Dostlar düşmen sözi kār itdi geçdi cānuma

[108b]

2109 ʿUbeydī

[feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

Dime cānāneye aġyār ile şöḥbet itme

Seni sevsün dir iseñ aña naşīḥat itme

2110 Sāʿī Çelebi

[fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

Beni hecrünle maḥzūn eyleyüp aġyārı şād itme

Birini nā-murād idüp birini ber-murād itme

2108 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2111 **Ḳabūlī**

[mef̣'ulū mefā'īlū mefā'īlū fe'ulūn]

Gel meclis-i ḥāṣ idelūm aġyārı getürme

Gel gül gibi tenhā olalum ḥārı getürme

2112 **Hāṣimī Çelebi**

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Uyup aġyār-ı bed-ḥāha beni terk eyleyüp gitme

Gel ey şems-i cihān-tābum meded her-cāylık itme

2113 **'Aqlī**

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Raḳīb-i dīv-sīret baña ṭa' ne ṭaşını urma

Senūñ de başuña bir gün ṭoḳınur kendüñi görme

2114 **Fethī**

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Uyup aġyār ile her cānibe servüm revān olma

Şarardur āhumı beñzüñ İlāhī sen ḥazān olma

2115 **Rızāyī**

[fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn]

Beñzedürmiş yaşumuñ baḥrını aġyār neme

Ḥālümü aġlamak aña neme yarardı neme

2114

b: Nüşada mısra önce “Şarardur beñzümi āhum şaḳın berg-i ḥazān olma” şeklinde yazılmış daha sonra üstüne “Şarardur āhumı beñzüñ İlāhī sen ḥazān olma” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2116 **Ḥayretī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dostum ağıyarı gel hücreñde mihmān eyleme

Dīv-i dūnuñ menzilin taht-ı Süleymān eyleme

[109a]

2117 **Zātī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Var mı bir sīmīn-beden yanınca ağıyar olmaya

Ḳanı bir gencīne anuñla bile mār olmaya

2118 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār ile bir ḥalvet isterdüm ki ağıyar olmaya

Ḥaşılı ol ṭarfuñ eṭrāfında dīvār olmaya

2119 **Bahārī-i Tırḥalavī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hey meded sırr-ı dilüm düşdi raḳībūñ diline

Ḳorḳaram fāş ola esrār-ı derūnum biline

2120 **Behiştī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Oturıcaḳ diz-be-diz ağıyarı dil-ber yanına

Tāze tāze dāğ urur 'āşıkларının cānına

2116 *Ḥayretī Divanı*, G 399/1, s. 381.

a: ağıyarı] düşmeni, *Ḥayretī Divanı*.

2121 Ni‘meti

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Vir gönül ol yāra kim ağyār ile yār olmaya

‘Āşıkına cevır idüp dā’im cefākār olmaya

2122 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Geçüp ağyār oturursa n’ola cānān yirine

Dīvler gāhī çıkar taht-ı Süleymān yirine

*

2123 Aḥmed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yār gūş itmez raḳībüm didi baña itme āh

Āhumı gūş eyle kim olsun raḳībün rū-siyāh

2124 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Raḳībān-ı to āgeh geşteend ez-ḥāl-i men ey mäh

Ġaraz k’ez ḥāl-i men bāyed ki başī ba‘d ez-īn āgāh⁶¹⁷

رقبان تو که گشته انداز مال من آه
عزم کن مال من باید که باشی بعد از اینگاه

[109b]

2125 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ağyār-ı bī-nevā ḥaseni çekdi sīneye

‘Uşşāk ol Yezīd ile çıkdı ḥüseyniye

*

⁶¹⁷ “Ey ay (yüzlü sevgilim), senin rakiplerin benim halimden haberdar oldular. Maksad bundan böyle (sevgilinin) benim halimden haberdar olması.”

2126 [???

[*mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Gördüm iki raķībī söger biri birine

Didüm ki it dişi toñuz derisine*

2127 Nī' metī

[*mef̣̌ ūlū fā' ilātün mef̣̌ ūlū fā' ilātün*]

Gördüm raķīb-i segle girmiş o şāh rāha

Baňa selām virdi ammā ma' a'l-kerāhe

2128 [???

[*mef̣̌ ūlū mefā' ilün mef̣̌ ūlū mefā' ilün*]

Ben bendeñi dūr itdün āh uyduñ o bed-ḥāha

Şād eyledün aġyārı şaldum seni Allāha

2129 Ḥayālī-zāde 'Ömer Çelebi

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raķīb-i rū-siyāhuñ olsa başı miġfer altında

Kerem kıl şeh-süvārum anı ḥurd it şeş-per altında

*

2130 Emīnī Beg Sipāhī-i Suḥenver

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Beni görince raķībün söger tutar taşā

Belā-yı 'ışķuñ ile gör neler gelür başā

*

* *

[110a]

2131 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķībinden cüdā buldum bugün ol çeşm-i bīmārı

Naşīb itdi faķīre Hāķ Te' ālā genc-i bī-mārı

2132 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār idinme kendüñe ey meh raķīb-i kāfiri

Sür yanuñda tırmasun aġyārı bir dem ey perī

2133 Bāķī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār olup aġyāra ādemler beġenmez ol perī

Kendüye hem-rāh idinmiş ya' nī bizden yegleri

2134 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Didüm ey gül-' izārum gel gider yanuñdan aġyārı

Didi bir gül olur mı kim yanında olmaya ħārı

2135 Şems-i Tebrizī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dil ez-aġyār ħālī kon çü ' azm-i kūy-ı mā dārī

Nażar ber-ġayr-ı mā mefken çü kaşd-ı rüy-ı mā dārī⁶¹⁸

دل از انعیای مالی کن جو غم کوی ماداری
نظر بر غیر ما ممکن جو قصد روی ماداری

⁶¹⁸ “Eğer bizim bulunduğumuz yere gelmek istiyorsan gönlündeki başka şeyleri uzaklaştır. Eğer bizim yüzümüzü istiyorsan bizden başkalarına bakma.”

2136 Meylî-i Üskübî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çeküp fi'l-hâl elem ağıyar elinden dostlar yarı

Kılursa bendesine luṭf idüp bârı eger yarı

2137 Nev'î Efendi

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Māye-i naḳd-i ḥayât olsa eger didârı

Ölümümdür benüm ağıyar ile görmek yarı

2138 Yetîm 'Alî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Raḳîb öldüğine yâr itdi zârı

Ölüsi şîvenine degse bârî

[110b]

2139 Âhî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Ey lebi ḡonçe yanuñda ḳomaḡıl ağıyarı

Çünkü olmaz gül-i gülzâr-ı cinānuñ ḥârı

2140 Refîkî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Yâr cevrimini mi diyem yâ sitem-i ağıyarı

Yâḥûd evzâ' -ı felekden görinen eṭvârı

2141 **Ve lehu**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bize ol yār cefālar ider aġyār gibi

Mihri yok zerre kadar çerh-i sitemkār gibi

2142 **Sipāhī Beg**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hâtır-ı aġyārı yıķ vîrân olan gönlüm gibi

Anı dermānsuz ķo bî-dermān olan gönlüm gibi

2143 **Dervîş 'Ömrî**

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Geçmiş rakīb ķarşuñā ehl-i hüner gibi

Cānā yanuñda dūn u denî mu' teber gibi

*

2144 **Ķābiliyyü'l-Haķîr**

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Aġyār beni dūn gice cānānuma geçdi

Nuţķ itmemeye ķāre mi var cānuma geçdi

2145 **Hāzret-i 'Azmi-zāde Hāletî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Niçe bir yüklenelüm bār-ı ġam-ı aġyārı

ġamı ķünküm çekerüz yāruñ olaydı bārî

[111a]

2146 Şun'î-i Dervîş

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Ağyâra uyup elden o cânânum alındı

Şandum ki o dem irdi ecel cânum alındı

*

2147 Lisânî Efendi

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Ağyâr-ı siyeh-rûya bu işler güzel oldu

Merdûd seg-i küyuñ ölüp mübtezel oldu

2148 Hayretî

[*mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

Ağyâra vefâ vü baña cevruñ yiter oldu

Kapuñda şehâ bendeñ uş itden beter oldu

2149 Fuzûlî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Bu deñlü derd-i hicrân çekmege bâ' iş raķīb oldu

Bi-ḥamdi'llâh hele dîdâruñı görmek naşīb oldu

*

2150 [???

[*mef' ulü mefâ' ilün mef' ulü mefâ' ilün*]

Tâ kim lebüñ ağyârı şerbetlere kandırdı

Ol acı beni tatlu cânumdan uşandırdı

2148 *Hayretî Divanı*, G 483/1, s. 436.

a: vü baña cevruñ] cevri ise baña, *Hayretî Divanı*.

2151 Hāliṣī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāvek-i ğamzeñ dil-i aġyārda yir eyledi

Ġayra urduñ zaħmı ammā baña te'sīr eyledi

[111b]

2152 'Ankā Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dime aġyāra luṭf itsem nihānī kim ṭuyar anı

Olur rāz-ı nihānī 'āşıkā ilhām-ı Rabbānī

2153 Seḫāyī-i 'Acem

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Görür aġyār zevk ü vuşlatı 'uşşāk hicrānı

Meges cüllāb arar pervāne ister şem'-i sūzānı

2154 Zātī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķībā kıymazın saña senüñle 'ahdümüz kanı

Eger içmek dilersem kanuñı olsun toñuz kanı

2155 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim aġyār ile yār itmek istermiş beni

Yār gibi dostum var n'eylerem ben düşmeni

2156 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ölüm yegdür kişi görmekden ağıyar ile yārını

Anuñçün ihtiyār itdüm şehā gurbet diyārını

2157 Revānī

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Şaklasa ağıyardan 'āşık n'ola cānānını

Her kişi zāhir durur şaklar belādan cānını

2158 Zātī

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Raķibi hoş kişi dirlerdi anı

Düşinde görüben hayra yor anı

2159 Kesbī-i Edirnevī

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Raķib-i dīv-siret nice senden kırtaran cānı

Ten-i mecrūhına şarmaķ gerek merhem Süleymānı

[112a]

2160 Faşihī Beg

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Bir görürmişsin raķib-i dīv-şüretle beni

Ey perī iz' ān u luţf-ı tab' u inşāfuñ kını

2161 Sipāhī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İltifāt eyleme ağyār ile bir görme beni

Öleyin fūrkat ile vuşlata irgürme beni

2162 Zihni Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hüb-rūlaruñ kaçar dirmiş cefāsından meni

Şakla yā Rab sen raķībūñ iftirāsından meni

*

2163 Cāmi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Didüm ey dil-ber ki bir tūtma raķīb ile bizi

Nāz ile güldi didi o daķı söyler bu sözi

*

2164 Şāni

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Hem-bezm-i dil-ber oldum yārān raķībüm oldu

Vuşlat murād idendüm hicrān naşībüm oldu

*

2165 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyr ider gördüm raķīb-i rû-siyehle yārını

Ṭa' n idüp didüm ol āhū-çeşme gezdür tazıyı

[112b]

2166 ‘İlmî Çelebi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Şeb irdi gülşen-i ‘âlem raķīb ol yârdan hâlî

Meded gel lutfâ mâni‘ yok cihân aġyârdan hâlî

2167 Yümnî Beg

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Baňa yâr olmayup yâr olmadı aġyârdan hâlî

Gül-i gülşen nitekim ey dil olmaz hârdan hâlî

2168 Revânî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Aġladur yâr beni hem-demi aġyâr olalı

Dostlar gülmemişüz ‘ışķa giriftâr olalı

*

2169 Kâbiliyyü’l-Haķır

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bî-per ü bâl ideyüm yine raķīb-i zâġı

Kûy-ı dil-berde aňa göstereyin uçmaġı

*

2170 Hayretî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ķılma aġyâra havâle ġamze-i ġammâzuñı

Olur olmaz zâġa şalma dostum şeh-bâzuñı

*

2171 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil raķīb ile görüp ol melegi āh didi

Burc-ı ' aķrebde yine seyr ider ol māh didi

[113a]

2172 Fażlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Raķībe hem-dem olmaķdan nigārum 'ār itmez mi

O nāmūs ehli terk-i şoķbet-i aġyār itmez mi

2173 'Ālī Efendi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Aġyāra ķucılduñ mı bilün ellediler mi

Nā-dāna öpildüñ mı lebün dillediler mi

2174 Cāmī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Aġyār-rā müdāmī ez-cām-ı zer demī*

Çun rüz-ı mā resed heme ħün-ı ciger demī⁶¹⁹

اغيار امدامى از جام زرد مى
چون روز در مار سحره خون بگردمى

2175 Mālik

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bā-yekī yār raķīb ez-behr-i āzārem şevī*

Key boved k'ez behr-i āzāreş demī yārem şevī⁶²⁰

بايکى يار قيبا بر بھر ازارم شوے
کى بود کبر مھر ازارش دمی يارم شوى

⁶¹⁹ “Başkalarının şarabın sarı kadehinden devamlı şarapları var. Sıra bize geldiğinde hep ciğer kanını içmek.”

⁶²⁰ “Beni azarlamak için rakiple beraber oluyorsun. (Acaba) ne zaman onu azarlamak için bir anlığına bile olsa benimle beraber olursun.”

2176 **Belâgat Tekyesinüñ Pîri Şeyhî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ḥasteyem aṇma raḳībā ḥancer-i cānānumı

Bir içüm şu-y-ıla alma mekr idüp imānumı

2177 **Ḥayālî**

[*mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün*]

Gördüm raḳībe cevır okın atar ol âfeti

Demler durur ki çıkmadı dilden ḥarâreti

*

2178 **Fakîrî-i 'Acem**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Güş ber-ḳavl-i raḳībān-ı sitemger mîkonî

Der-ḥaḳ-ı mâ her çi mîgüyend bâver mîkonî⁶²¹

کوتر بر قول رقیبان ستمگر میکنی
در صبح ما هر چه میگویند باور میکنی

2179 **Nüvîdî Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ḳarīb oldı raḳībe ol cevān-ı sîm-ten gitdi

Ne çâre idelüm ey dil olan oldı giden gitdi

[113b]

2180 **Lebîbî-i Merḥûm**

[*mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'îlü fâ' ilün*]

Ḳaṭ' oldı tiğ-i yâr ile ağyârlaruñ başı

Küyuñ köpeklerine üleşdür birer leşi

2177 *Hayâlî Divanı*, G 52/1, s. 416.

b: ḥarâreti] cerâḥati, *Hayâlî Divanı*.

⁶²¹ “(Ey sevgili), zalim rakiplerin sözlerine kulak veriyorsun ve bizim hakkımızda her ne söylemeler kabul ediyorsun.”

2181 [???

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ağyār-rā ber-gam-ı men zār mīküṣī

Men mürdeem meger ki to ağyār mīküṣī⁶²²

اڭار ابرغم من زار مڪشي
من مرده ام مكر كه توافيا مكني

2182 Zātī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Her gice ol şem' ile rūşen raķībūñ ḥānesi

Tañ degül yanup yaķılsa 'āşıķuñ vīrānesi

*

2183 Mīr Ḥuzūrī

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Tā çend ez-raķīb tenezzül koned kesī

Bīned hezār cev̄r ü taḥammül koned kesī⁶²³

ناچند از رقيب تنزل كند كسي
بيند هزار جور و تحمل كند كسي

2184 [???

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ḳoma kūyında helāk idicek ağyār-ı segi

Öldürene sürüdürler bu meşeldür köpegi

2185 Sā'ī Çelebi

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ağyāra cāy itme şaķın ḳalb-i aķdesi

Küffāra ma' bed eyleme Beytū'l-Muḳaddesi

⁶²² “Benim gamımdan başkalarını acımasızca öldürüyorsun. Halbuki ben öldüm mü ki sen başkalarını öldürüyorsun.”

⁶²³ “Bir kişi ne kadar rakibinden alçalsın. Binlerce sitem görüp de katlansın biri.”

2186 [??]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raḳīb ile yolında bir görür ben zār u şeydāyı

Dirīgā ol perī fark eylemez a' lādan ednāyı

2187 Mīr Hüsrev

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Raḳīb-i rū-siyeh şermī bed ez-āḫir zi-bed gūyī

Be-künc-i nā-murādī sāḫteem ez-men çi mīcūyī⁶²⁴

رقیب روسیه شرمی بد از آفرید کوی
بکنج نامرادی ساختم از من جیجی

⁶²⁴ “Ey kara yüzlü rakip, (beni) kötölemekten utan artık. Ümitsizlik köşesine katlandım benden ne istiyorum artık.”

[114a]

ÂFTÂB U MÂH VAŞFINDA MEṬÂLÎ FAŞLIDUR

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ez-ân Fuzûlî be-İsm-i Sultân Süleymân

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Şerî‘ at hest gencî feyz-i ‘âmeş halk-râ şâmil

نیریت مست کنج فیض عالمش خلق را شامل

Tılsımî [geşte] behr-i hıfz-ı ân sultân-ı deryâ-dil

طلسمی مهر حفظ آن سلطان دریا دل

“Şeriat, bütün feyzi halka şâmil bir hazinedir. Derya gönüllü sultan,

onu korumak için bir tılsım yapmıştır.”

[114b]

2188 Emrî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şevkden gelmiş kul olmuşdur meh-i tâbân aña

Tavk-ı sîmîn-hâleyi taksa ne tañ devrân aña

2189 Zâtî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şevk ile bir gün eger kim ol meh-i tal' at baña

Gösterürse yüzini yüz gösterür devlet baña

2190 Vâlihî-i Üskübî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yâr olursa ger o hürşîd-i kamer-tal' at baña

Tâli' üm ola müsâ' id yâr olur devlet baña

2191 'Enşârî Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilün fe' ulün]

Sâfir izâ talebte kadren

Sâre'l-hilâlü şâra bedren⁶²⁵

*

2192 Za'îfî-zâde Çelebi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâh-ı nev şanma felekde görinen ey kaşı yâ

Cîm-i ebrûñ öğerek göge çıkardı şu' arâ

سَافِرًا إِذَا طَلَبْتَ قَدَرًا
سَارَ الْهَلَالُ سَارِيَةً

⁶²⁵ "Kıymetli olmak istersen sefer et; zira hilal dolaştı ve sonunda dolunay oldu."

2193 Selmān Efendi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nedür kıavs-i kûzaḥ mıdur hilāl ebrûlaruñ âyâ

Ya şekl-i mâh-ı nev midür nedür ol ğurre-i ğarrâ

2194 Ḵabûlî-i Ḵâzî

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Menzilüñ mâh-ı şıyāmāsâ şeref-encām ola

Her giceñ Ḵadr ü Berât ü her günüñ bayram ola

2195 Aḥmedî Fermāyed

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün]

Aç alnuñı ki gün yüzüne meh ğulām ola

Çöz zülfüñi ki ḥil'at-i ḥüsnüñ tamām ola

2196 Zātî Fermāyed

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Bir mehüñ mihrin vireydi bārî Allāhum saña

Gün gibi rüşen olurdu ḥālüm ey mâhum saña

[115a]

2197 Mişālî Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Felekde kimseye baş egmezin ey kıaşları ğarrâ

Kanā'at etmek olur bir dilim nāna hilālāsâ

2198 Sipāhī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Müşārün bi'l-benān şehri güzelsin ey meh-i ğarrā

‘ Aceb midür seni eller n’ola barmaqla gösterse hilālāsā

2199 Hāndī Fermāyed

[mef'ūlü mefā'īlū mefā'īlū fe'ūlün]

Öykünmese rā qaşlaruña ğurre-i ğarrā

Recm ile şehirden anı sürmezdi [e]şirrā (?)

*

2200 [???

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ey cemālün pertevinden zerre hūrşid-i semā

Hüsnuñe olmaz senün dünyā vü mā fihā bahā

2201 Mu'ammā be-Nām-ı Şeyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Toğınca gün gibi maḥv itdi mähı ol kâmer-simā

Anuñçün ser-fürü itdi aña mihr-i cihân-ārā

*

2198

b: Nüshada mısra önce “‘ Aceb midür seni ellerle bir barmaqla göstersek hilālāsā” şeklinde yazılmış daha sonra “‘ Aceb midür seni eller n’ola barmaqla gösterse hilālāsā” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2202 Ehlî Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Mehî güzêşt ne-dîdem meh-i cemâl-i to-râ

Ne-yâftem şeref-i devlet-i vişâl-i to-râ⁶²⁶

مهی گذشت ندیدم مه جمال ترا
نیافتم شرف دولت وصال ترا

2203 Cemîl Râst

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ser-geşte sâht mäh-ı ruhet âftâb-râ

Der-hün nişând hâl-i lebet müşg-i nâb-râ⁶²⁷

سرگشته ساخت ماه رخت آفتاب را
در خون نشاند حال لبش مشکبارا

2204 Nişârî Râst

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Zihî şermendegî ez-' ârizet hürşid-i tâbân-râ

Zi-la' l-i cân fezâyet şad hacâlet âb-ı hayvân-râ⁶²⁸

زهی شرمندگی از عافیت خورشید تابان را
ز لعل جان فرایت صحنه آب حیوان را

2205 Tûsî Râst

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey dâde nûr şem'-i ruhet mihr ü mäh-râ

Zülfet şikeste revnağ-ı müşg-i siyâh-râ⁶²⁹

ای داده نور شمع رخ مهر ماه را
زلفت شکسته روغن مشک سیاه را

2206 Mu'ammâ be-Nâm-ı İlyâs

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görmemiş ol mäh mişlin âftâb-ı pür-ziyâ

Nev-' arûs-ı mâha tâ meşşâta olmuş Emriyâ

⁶²⁶ "Senin ay gibi cemalini görmeyeli bir ay oldu. Senin vuslat mutluluğunun şerefini de bulmadım."

⁶²⁷ "(Ey sevgili), yüzünün ayı güneşi derbeder etti, dudağının beni de halis miski kan içine oturttu."

⁶²⁸ "(Ey sevgili!) Yüzün, parlak güneşi ne kadar utandırdı. Senin cana can katan kırmızı dudağından da ölümsüzlük suyu yüzlerce utanç duydu."

⁶²⁹ "Ey (sevgili) ki yüzünün mumu güneşe ve aya ışık verdi. Senin saçının (kokusu) siyah miski revnaktan düşürdü."

2207 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şems hüsnünden alur ey meh senüñ nūr-ı ziyā

Revnağ-ı 'ālemsin ey şeh dimezüm rüy-ı riyā

[115b]

2208 Ehlī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Zihī nūr ez-meh-i rüyet çerāğ-ı şubḡāhī-rā

Fürüg-ı dīger ez-māh-ı ruḡet nūr-ı İlāhī-rā⁶³⁰

زهی نور از مدروتی چراغ صبح کامی را
فروغ دیگر از ماه رخت نور الهی را

2209 Ḥāzret-i Cāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bām ber-ū cılve diḡ māh-ı tamām-ı ḡ'ış-rā

Maṭla'-ı āftāb kon kūşe-i bām-ı ḡ'ış-rā⁶³¹

بام برا و جلوه ده ماه تمام خویش را
مطلع آفتاب کن گوشه بام خویش را

2210 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dü hefte şod ki ne-dīdem dü hefte-i ḡod-rā

Kocā revem be ki gūyem ḡam-ı nüḡfte-i ḡod-rā⁶³²

دو هفته شد که ندیدم دو هفته خود را
کجا روم بکه گویم غم نهفته خود را

⁶³⁰ “(Ey sevgili!) Senin ay gibi yüzün ne hoştur ki sabah çırağı (yani güneş) nurunu ondan alır ve onun başka bir ışığı da İlâhî nurdur.”

⁶³¹ Sabahlayın kendi dolunayını ona göster. Kendi sabahının köşesini güneşin doğacak yeri et.”

⁶³² “İki hafta oldu ki on dört yaşındaki (sevgilimi) görmedim. Nereye gideyim kime söyleyeyim bu gizli kederimi.”

2211 Muhteşem Fermâyed

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Ey meh demî zi-çihre ber-efken niķāb-rā

Tā 'arız-ı to ʔa' ne zened āftāb-rā⁶³³

ای ماه دم ز چهره بر افکن نقاب را
تا عارض تو طعنه ز مذاق آب را

2212 Ehli Nazmuñ Gün Gibi Yanar Çerāğı Şem'idür [mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

[mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün]

Şebî ki mäh-ı ruḥet şod çerāğ-ı ḥalvet-i mā

Güdāḥt şem' ne-yāverd tāb-ı şıḥḥat-i mā⁶³⁴

شبى که ماه خفت شد چراغ خلوت ما
کذاخت شمع نیا در دتاب صحت ما

2213 Muhteşem

[fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün]

Ey cemālün āftābı mazḥar-ı nūr-ı Hudā

Oldı nāzil gün yüzün vaşfinda gökden Ve'd-ḍuhā

2214 Bākî Efendi

[fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün]

Gün yüzün 'arz eyledi gördüm bugün ol meh-liķā

Mihr altun kaplu bir āyīne virdi rū-nümā

2215 Re'yi Efendi

[fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün]

Mäh-ı nev şanma görinen çerḥde ey meh-liķā

Göz açup her gün felek eyler nazar senden yaña

⁶³³ “Ey ay (yüzlü sevgili), bir an yüzünden örtüyü at ki yüzün güneşi kınasın.”

⁶³⁴ “(Ey sevgili), yüzünün ayı halvetimizin lambası olduğu gece, mum bizim sıhhatimize dayanmadı ve eridi.”

2216 Sâğarî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Seni bu deñlü yakınca güneş ey mäh-liķā

O zillîyi ‘aceb sen ne қadar yaқduñ evlā*

2217 Bedî‘î Fermāyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Ṭal‘ atın ‘arza қılup meclise ol mäh-liķā

Gün gibi gicemüzi eyledi pür-nūr u ziyā

2218 Firdevsî-i Rūmî

[fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün]

Düşde gördüm sîneye çekdüm seni ey meh-liķā

Şāh oldum koynuma meh girdi şandum vāqı‘ ā

2219 Şun‘î Fermāyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Қapuña halka-i zer olmağa ey mäh-liķā

Mäh-ı nev eyledi zülfün gibi қaddini dü-tā

2220 Cemālî Çelebi

[meḥ‘ülü fā‘ilâtü meḥ‘ilü fā‘ilün]

‘Arz itdi çünkü muşḥaf-ı rüyın o meh-liķā

Şükrāne bir ḥatim oқıdum yüzine baқа

[116a]

2216

Başlık: Nüshada beytin başlığı önce “Ḥınālî-zāde ‘Alî Çelebi” yazılmış ancak daha sonra “Sâğarî” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2221 Mu‘ammā-yı Mîr Hüseyn be-Nām-ı Emîr Şîr ‘Alî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mihr ü mäh-ı ‘ālemi der-evc-i rif‘at kerde cā

Māh u encüm-rā be-ḥāk-ı reh-güzāret irticā⁶³⁵

صرو ماه عالمی در اوج رفعت کرد جا
ماه و انجم را بجا کت ره گذارت ارتجی

2222 Hüsāmî Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ruḥlaruñ kıldı münevver ‘ālemi ey meh-liḳā

Kim bulardan kesb ider şems ü kamer nūr u ziyā

2223 Emrî Çelebi

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Hürşid-i rüy-ı yârı çün eyledüm temāşā

Bir zerresi içinde gördüm iki Şüreyyā

2224 Necmî Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Teşbîh idince māha yüzün eyledüm ḥaṭā

Mihr-i münîr beñzese bir vechi var ola

2225 ‘Alî Efendi

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Bir şeb ki çerḥe pertev-i mehden gelüp ‘anā

Envār-ı kâdre ğarḳ ola *ke’n-necmi fî’s-semā*⁶³⁶

⁶³⁵ “Dünyanın güneş ve ayı yüksekliğin zirvesindeyken (senin bulunduğun) yerin etrafındalar. Ay ve yıldızlar senin geçidinin toprağından ümit ediyorlar.”

2225 Âlî Divanı, G 25/1.

⁶³⁶ “Gökyüzündeki yıldız gibi.”

2226 Emrî Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Cefāya yüz tūp niçün sen mihr-i cihān-ārā*

İdersin pençe-i hūrşīdi maḡlūb-ı yed-i beyzā

2227 Fiḡānī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Görmedüm hüsnuñe beñzer mehi ey mihr-fezā

Ṭoḡmaya sencileyin bir güneş ey māh-liḡā

2228 Mecdiye Raḡmet İde Rabb-i Emced

[mef'ūlü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün]

Olmasa encüm içre meh-i nev yeñi yaḡa

Baḡışlamazdı cāme-i zer āftāb aña

*

* *

2229 Ümīdī Raḡime'llāhü 'Aleyh

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Māh dirlerse melā'ik saña ger itme 'aceb

Āftābum kişiye gökden iner çünki laḡab

2226 Emrî Divanı, G 23/1.

a: niçün sen] niçün ey sen, Emrî Divanı.

2230 Zâtî-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Niçe yirden mäh-ı nev şekli 'ayân olmuş 'aceb

Kim ısırmış bedr-i ruhsârûñ senüñ ey meh bu şeb

2231 Mu'ammâ be-Nâm-ı Tğhir

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bizde aşılamadı ol meh-i tábân bir şeb

İki ay oldu egerçi iderin anı taleb

2232 Mu'ammâ-yı Emrî be-Nâm-ı Hüsâm

[mef' ulü mefâ' ilün mef' ulü mefâ' ilün]

Bilmem geçen eyyâmum gündüz mi durur yâ şeb

Oldı seher u şâmum bî-mihr ü meh [ü] kevkeb

2233 Âşafî Râst

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ger nîm rûz mihr-i to-râ bûd der-taleb

Mäh-ı dü hefte gird ber-âmed tamâm-ı şeb⁶³⁷

کریم روز مجرزا بود در طلب
ماه دو هفته کرد برآمد تمام شب

[116b]

2234 Şafâ Üzredür Nazm-ı Sürûrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âftâb-ı tal' atuñdan ref' idüp çünkim niķâb

Enzarûnâ neķtebis min nûriküm⁶³⁸ dir âftâb

2015 Zâtî Divanı, G 54/1, s. 54.

a: yirden] yirde, Zâtî Divanı.

b: senüñ ey meh] benüm mâhum bu şeb, Zâtî Divanı.

⁶³⁷ "Eğer öğle vakti senin güneşini isterse bütün gece dolunay (14 yaşındaki sevgili) bütünüyle görünür."

2235 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭālī' -i dārem ki ger men nūr ḥ'āhem z'āftāb

Yā be-maşrıḳ bāz kereded yā be-māned der-sehāb⁶³⁸

طالعی دارم که کمر من نور خواهم خلافت
یا بشرق باز کردد یا ماند در سحاب

2236 Şafāyī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ruḥsāruñ şu' ā' indan senüñ ey āftāb

Ṭañ mıdur rüşen-zamīr olsa ufuḳda māh-tāb

2237 Maḳālī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey diyen aḥşam görüp yoḳdur o mehde fer ü tāb

Göresin ḳatlin hele ṭoḡsun [...] āftāb

2238 'Abdu'llāh Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger şebī der ḥ'āb bīnem ṭal' at-ı ān āftāb

Tā dem-i şubḥ-ı ḳıyāmet çeşm negşāyem zi-ḥ'āb⁶⁴⁰

گر شبی در خواب بینم طلعتان آفتاب
تا دم صبح قیامت چشم نگشایم ز خواب

⁶³⁸ “Bize bakınız, nurunuzdan bir parça ıḡık alalım” *Kur'ān-ı Kerīm*, Hadīd 57/13.

⁶³⁹ “Benim öyle bir bahtım var ki eḡer güneşten ıḡık istesem ya doḡuya geri döner ya da bulut arkasında kalır.”

⁶⁴⁰ “Eḡer bir gece sevgilinin güneş gibi yüzünü görsem kıyametin seher vaktine kadar gözlerimi uykudan açmam.”

2239 Mübînî Efendi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Sen meh-likâyı toğa diyü yine âftâb
Aşşama karşı göge kaçar eyleyüp hicâb

2240 'Aşkı Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördi kim hergiz bakılmaz yüzine ol âftâb
Eyledi ruhsârına nûr-ı cemâinden niķâb

2241 Hülûşî Efendi Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şem' -i hüsnünden yakar her şeb çerâğın mäh-ı tãbân
Mihr-i rüyuñdur viren gerdün-ı 'âlem-tãba tãb

2242 'Āşık Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Ār ider ben zerre-i ser-geşteden ol âftâb
Mihrüm efzün olduğınca benden eyler ictinâb

2243 'Ālî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yollamışsın ruħların yakmış güneş ey âftâb
Yollamak lâzım seni seyr itdügiçün bî-niķâb

2244 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dūd-ı dilden çihre-i hürşide ger çeksem niķāb

Tā kıyāmet ehl-i dünyāya görünmez āftāb

2245 Vaşfī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen cemālūñ 'arz idelden 'āleme ey mäh-tāb

Nūr kalmadı hacāletden tölündi āftāb

2246 Fuzūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen yüzüñden 'ālemi rūşen kılup şalduñ niķāb

Yārına şalsun bugünden böyle nūrın āftāb

2247 'Azizī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gice mihr-i rūyuña öykündi beñzer mäh-tāb

Gündüz anuñçün ider halka görünmege hiçāb

[117a]

2248 Nevāyī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mäh-ı men her geh ki āred pāy-ı hūbī der-rikāb

Ez-miyān-ı hāne-i zīn ser-ber āred āftāb⁶⁴¹

ماه من هر گه که آر د پای خوبی در ریکاب
از میان خانه زین سر بر آرد افتاب

⁶⁴¹ "Her ne zaman ki benim ay (yüzlü sevgilim) iyilik ayağını üzengiye koysa eyer evinden güneş baş kaldıracak."

2249 Kemāl-i Ḥocendī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı men ez-ruḥ eger rūzī ber-endāzed niḳāb

Tā be-şeb kâsed şevved bâzâr-ı kerem âftâb⁶⁴²

ماه من از روح اگر روزی بر اندازد نقاب
تابش کاسد شود بازار کرم آفتاب

2250 Nūrî-i Şîrâzî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı ruḥsâr-ı to-râ tā ḥaṭṭ-ı müşgîn şod niḳāb

Şod miyân-ı merdümân gavgâ ki begrift âftâb⁶⁴³

ماه رخسار تا خط منگین شد نقاب
شد میان مردمان غوغا که بگرفت آفتاب

2251 Ḥalîfe Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı men ez-sünbül-i müşgîn mekeş ber-ruḥ niḳāt

Tā-be-key bâşed nihân der-zulmet-i şeb âftâb⁶⁴⁴

ماه من از سنبل منگین کش بر رخ نقاب
تا بکی باشد نهان در ظلمت شب آفتاب

2252 Dehkî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh pîş-i 'ârîzet ber-çerḥ-i nîlî âftâb

Hest nârencî ki ser-gerdân boved ber-rüy-ı âb⁶⁴⁵

ماه پیش از غت بر رخ نیلی آفتاب
هست نارنجی که سر گردان بود بر روی آب

⁶⁴² "Eğer benim ayım bir gün yüzünden örtüyü atsa geceye kadar güneşin sıcak pazarı rağbet görmez olur."

⁶⁴³ "Yüzünün ayını siyah hat örttüğünden beri insanların arasında kargaşa çıktı ki güneş tutuldu."

⁶⁴⁴ "Ey ay (yüzlü sevgilim), yüzüne siyah sünbül (saçlarından) örtü çekme. Güneş ne zamana kadar gecenin karanlığının altında gizli kalsın."

⁶⁴⁵ "Gökyüzündeki güneş ve ay, senin yüzünün yanında suyun üzerindeki başı dönen turuç gibidir."

2253 Ez-ân Kâzî Kemâl Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Matla' -1 envâr-1 hüsnet ân ruḥ-1 çun âftâb

Matla' -1 goftem bedîn ḥübî ki mîgüyed cevâb⁶⁴⁶

مطلع انوار حسنت ان چو ن آفتاب
مطلع گفتم بدین خوبی که میگوید جواب

2254 Monlâ Câmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tâ zi-burqa' ber-ruḥ-1 çun mâh ber-bestî niḳâb

Güiyâ der-zîr-i ebrî reft pinhân âftâb⁶⁴⁷

تا ز برقع بر رخ چون ماه بر بستی نقاب
گویا در زیر ابرو رفت پنهان آفتاب

2255 Şâhî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çend mîtabî zi-men ruḥsâre-i çun âftâb

Raḥm kon yek zerre ey bî-mihr-rû ez-men niḳâb⁶⁴⁸

چند میتابی ز من رخساره چون آفتاب
رحم کن یک ذره ای بی مهر و از من نقاب

2256 Riyâzî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çend mîgüyî ki ḥurşîdest rüyem der-niḳâb

Nîst pinhân mâh-1 men rûşen-terest ez-âftâb⁶⁴⁹

چند میگوی که خورشیدست رویم در نقاب
نیست پنهان ماه من روشن ترست از آفتاب

2253

Başlık: “Kâzî” kelimesi sonradan eklenmiş ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

⁶⁴⁶ “Güzellik ışıklarının doğuş yeri (senin) o güneş yüzündür. Böyle güzel bir matla yazdım ki kim ona bir cevap diyebilir?”

⁶⁴⁷ “Ay gibi yüzüne peçeden örtü yaptığından beri sanki güneş gizlenmek için bir bulutun altına girdi.”

⁶⁴⁸ “Güneş gibi yüzünü benden ne kadar çeviriyorsun. Ey sevgisiz, birazcık bana acı, yüzünü benden gizleme.”

⁶⁴⁹ “Ne kadar söylüyorsun ki yüzün peçeyle örtülmüş olan güneştir. Ay (yüzlü sevgilim), o gizli değildir güneşten daha aydındır.”

2257 Mu‘ammā-yı Mîr Hüseyn Seyyid ve Aḥmed ve Ğayrihi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çun güşāyed ān perî burqa‘ zi-rüy-ı âftāb

Feyz-i dîġer mîresed her dem zi-süy-ı âftāb⁶⁵⁰

چون کثیدان پر برقع زوی آفتاب
فیض دیگر میرسد مردم نوی آفتاب

2258 Emîr Kāsım

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ey ez-cemāl-i rüy-ı to tābende âftāb

V’ez dilet to gešte fûrûzende âftāb⁶⁵¹

ای از جمال روی تو تابنده آفتاب
وز دلت نگشته فردزنده ما بآفتاب

2259 Ḥayālî Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nûr kem şod tā girift ān māh ber-‘ ârız niķāb

Ebr çun der-pîş-i mihr âyed ne-māned âftāb⁶⁵²

نور کم شد تا گرفت آن ماه بر عارض نقاب
ابر چون در پیش مهر آید نماند آفتاب

2260 Hüsāmî-i Şehdî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nîst müyî ān meh-i ruhsār ez-ḥaṭṭ der-niķāb

Belki mûr ānend birûn âmede der-âftāb⁶⁵³

نیست مویان مه رخسار خط در نقاب
بلکه مور آنته برون آمده در آفتاب

[117b]

2261 Şadākat Üzre[dür] Eş‘ār-ı Şıdkî [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gün yüzünden nûr alur meh-pāreler ey âftāb

Nitekim hûrşiddin alur ziyâyı māh-tāb

⁶⁵⁰ “O peri, güneş yüzünden örtüyü açtığında her an güneş tarafından başka bir feyiz geliyor.”⁶⁵¹ “Ey sevgili ki senin cemalinden güneş parlamaktadır, gönlünden ise ay ışıdamaktadır.”⁶⁵² “(Nasıl ki) güneşin önüne bulut gelince güneş yok olursa o ay da yüzüne peçe tuttuğundan beri ışık azaldı.”⁶⁵³ “O ay yüzünün örtüsünden çıkan hat kılı değil de belki güneşten dolayı çıkmış karıncalardır.”

2262 Şabrî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey hacil ez-pertev-i ruhsâr-ı mâhet âftâb

Nîst çun mazmûn-ı hâşem der-miyân-ı çend kitâb⁶⁵⁴

ای مجلی از پر تو خسار ماهیت آفتاب
نیت چون مضمون طعم در میان چند کتاب

2263 Kâtibî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rûy-ı gerdân key şevem z'ân mâh be-hengâm-ı ' itâl

Gerçi der-germî be-gerdânend rûy ez-âftâb⁶⁵⁵

روی گردان کی شوم زن ماه به-هنگام آفتاب
گرچه در گرمی بگردانند روی از آفتاب

2264 Sulţân Selîm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Fikr mîkerdem şebî ân mâh-râ bînem be-h'âb

Men der-în bûdem ki nâ-geh şod tûlû'-ı âftâb⁶⁵⁶

فکر میکردم شبی کان ماه را بنیم به خواب
من در این بودم که ناگه شد طلوع آفتاب

2265 'Âqilî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey zi-mâh-ı 'ârîzet mihr-i felek der-ħicâb

V'ez haţ-ı çun sünbület sünbüle der-pîç ü tâb⁶⁵⁷

ای ماه عارضت مهر فلک در حجاب
در خط چون سنبلیت سنبوله در پیچ و تاب

⁶⁵⁴ "Ey (sevgili) ki senin ay yüzünün ışığından güneş utançta. Kaç kitabın arasında benim mazmunum gibi seçkin (mazmun) yoktur."

⁶⁵⁵ "Gerçi sıcakta güneşten yüz çevirirler ama (ben) o ay (yüzlü sevgiliden) kızdığında dahi yüz çevirmem."

⁶⁵⁶ "Bir gece, o ay (yüzlü sevgiliyi) uyku da görerim diye düşünüyordum. Ben bunun üzerine düşünmekteydim ki birden güneş doğdu."

⁶⁵⁷ "Ey sevgili ki senin yüzünün ayından feleğin güneşi utanmakta ve sünbül gibi hatından sünbül kırılmakta."

2266 Muhibbî Hâzret-i Sultân Süleymân

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dostum alnuñ kamer olmasa rûyuñ âftâb

Olmaz idi kim nazar eylerse çeşmi tolu âb

2267 Nevâyî Mîr 'Alî Şîr

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kaş u yüzüñgni [...] çünki gördi bî-nikâb

Didi gör kim kıavs burcındın toğupdur âftâb

2268 Monlâ Câmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âftâb-ı hüsn tâlî' şod çü efkendi niķâb

Hüsn-i tâlî' bîn ki didem ân ruķ-ı çun âftâb⁶⁵⁸

آفتاب من طالع مندرجوا لکندی نقاب
من طالع بین کردیم آن رخ چون آفتاب

2269 'İşretî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Burķa' ı ref' it güneşden ey meh [...] niķâb

Zulmet-i şebden tülû' itsün seherden âftâb

2270 Meşrebî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Zerre-i envâr-ı hüsnüñ pertevdür âftâb

Lem' a-i nûr-ı cebînüñ şemmesidür mâh-tâb

⁶⁵⁸ "Örtüyü attığında güzellik güneşi doğdu. Talihin güzelliğini gör ki o güneş gibi yüzü gördüm."

2271 Zâtî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

‘Arz-ı hüsn itse bakılmaz yüzine ol âftāb

Zü'l-celāl itmiş aña nūr-ı cemālinden niķāb

2272 Şābirî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey gönül şanma görinen şūret ‘aks-i âftāb

Eyledi dāğ-ı derūnum āşkār ol âftāb

2273 Mîr Hüseyn be-Nām-ı Nāşır

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şod be-hübî rüy-ı ān hūr-ı perīveş âftāb

Kes ne-dîd ez-hāk ü bād u āb u āteş âftāb⁶⁵⁹

سند بخوبی روی آن رخ ز پریشانی آفتاب
کس نپذیرد از خاک و باد و آب و آتش آفتاب

2274 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerre-i mihr-i ruḥuñ yanında ey ‘ālî-cenāb

Hāk-i pāyuñ ḥaḳḳı’çün zerre degüldür âftāb

[118a]

2275 Zecrî-i Pîr-i Fānî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Pā-bürehne ḥāke başmışsın ḳadem ey âftāb

Mihr ü meh dir çağırup yā leytenî küntü türāb⁶⁶⁰

⁶⁵⁹ “Güzellikte o peri sıfatlı meleğin yüzü güneş oldu; kimse toprak, rüzgâr, su ve ateşten güneş olanı görmedi.”

⁶⁶⁰ Nüşhada 2275 ve 2276 numaralı beyitlerin mısralarının yer değiştirmesi gerektiği işaret edilmiştir. Ancak Zâtî Divanı’ndaki beyit, 2276 numaralı beyitin mecmuadaki ilk yazılan şekliyle aynı olduğu için beyitler değiştirilmeden olduğu gibi bırakılmıştır.

2276 Zâtî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Pā-bürehne hāke başduğın görüp ey āftāb

Yine gökde istedügin yirde bulmuşdur türāb

2277 İbrāhīm Ṭālibü'l-‘İlm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Na' lçeñ resmini hāk üzre görüp ey āftāb

Reşk idüp dir mäh-ı nev *yā leytenī küntü türāb*⁶⁶¹

2278 Peyāmī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hāke pertev şalsa ruhsāruñ diyü ey āftāb

Sidreden Rūhü'l-emīn *yā leytenī küntü türāb*⁶⁶²

2279 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şevķ-i rüyuñ ey mihmānum gice ay āftāb*

Eyledüm cān riştesin ol şevķe şem' -i şu' le-tāb

2280 Yahyā Şāhib-i Ḥamse

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şa' şa' a şanma görinen ey şeh-i 'ālī-cenāb

Gökde zencirin sürüp divāneñ olmuş āftāb

⁶⁶⁰ “Keşke toprak olaydım.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Nebe 78/40.

2276 Zâtî Divanı, G 73/1, s. 73.

⁶⁶¹ “Keşke toprak olaydım.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Nebe 78/40.

⁶⁶² “Keşke toprak olaydım.” *Kur'ân-ı Kerîm*, Nebe 78/40.

2281 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Atılan bed ahterümdür çerhden şanmañ şihāb

Yılduzum düşkün sitārem yok medārı āftāb

2282 Emrī-i Merhūm

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ey meh şu' ā' şanma ki hüsñünden āftāb

Barmağların yüzine tutar eyleyüp hicāb

2283 Kerīmī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Ālemi tutdı fūrūğ-ı hüsñ ile bir mäh-tāb

Ġayretinden başın alup gitse tañ mı āftāb

2284 Bālī Efendi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mäh-ı tībāndur ḥabībūñ 'ārız-ı dil-cūyuñ āb

Sen bu yüzden mäh-rüyān içre olduñ āftāb

2285 Şem'ī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭoğdı hūrşid-i ṭarab berķ urdı cām-ı āftāb

Gün gibi ref' eyle ey meh-rū cemālūnden niķāb

2286 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerrece germ olmasun burc-ı felekde âftâb

Ey perî hâmmâmda gūyâ uçurduñ bir habâb

[118b]

2287 Vahyî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ruḥlaruñdan mihr-i ' âlem aldı çün bir zerre tâb

Haşre dek yanar çerâğuñdur söyünmez âftâb

2288 Evḥadî Fermâyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Her bām dād rüy-ı to dīden çü âftâb

Mā-rā resed ki bī-to ne-dīdem rüy-ı ḥ' āb⁶⁶³

برآمد روی تو دیدن چو آفتاب
ما را رسد که بی تو ندیدم روی خواب

2289 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âftāba nūr-ı mihr-i Ḥaḫdan irür şevḳ ü bād

Zāhir olmaz zerre zirā toḡmayınca âftâb

2290 Ḥayālî Fermâyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

' Arz ideli cemālūñi ey yüzi âftâb

Her şeb hacâlet ile ḳalur ṭaña mäh-tâb

2286

b: Mısradaki "gūyâ" kelimesinin yanına "tut kim" ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁶⁶³ "Her seher güneş gibi senin yüzünü görmek yettiği için ben uykunun yüzünü görmedim."

2291 Edāyī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Maṭla' -ı ḥüsn-i dil-efrūzuñ görelden āftāb

Başına gün toğdı anuñ ey şeh-i 'ālī-cenāb

2292 Mesīhī Rāst

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Rūy-ı to lem' a lem' a vü her lem' a āftāb

Mūy-ı to ṭurre ṭurre vü her ṭurre piç ü tāb⁶⁶⁴

روی تو لمعه و هر لمعه آفتاب
موی تو طره و هر طره بیج تآب

2293 Firārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün yüzüñ yanında ey meh āftāb

Zerredür va'llāhi a'lem bi's-şavāb⁶⁶⁵

2294 Fuzûlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şubḥ şalup mäh-ı ruḥuñdan niķāb

Çık ki temāşāya çıkar āftāb

⁶⁶⁴ “Senin yüzün parıltı parıltı ve her parıltısı bir güneş; saçın kakül kakül ve her kakülü kıvrım kıvrım.”

⁶⁶⁵ “Doğrusunu Allah bilir.”

2294 Fuzûlî Divanı, G XXVI/1, s. 150.

b: çıkar] çıka, Fuzûlî Divanı.

2295 Kāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çun koned hengām-ı cevlan mäh-ı men pā der-rikāb

Ez-miyān-ı hāne-i zīn ser-ber-āred āftāb⁶⁶⁶

چون کوند هنگام ماه من پادر ریکاب
از میان خانه زمین سر بر آرد آفتاب

2296 Emrī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yüzüne saçsañ gül-āb olur 'arañnāk āftāb

Tāb-ı rüyuñdan irişür çeşme-i hürşide tāb

2297 Li-muḥarririḥi Mu' ammā be-Nām-ı Hızr u Maḥbūb

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hākden dirler ki eyler zerre peydā āftāb

Mihrdür ey hūb rüyuñ sineñ oldı mäh-tāb

2298 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanma kim düşmüş dilā şu içre 'aks-i āftāb

Gönlin aqıtmağa yāruñ gösterür dīnār āb

2299 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanma kim şu içre 'aks-i mäh-ı nev ey āftāb

Hasret-i ebrūlaruñla ḥancere düşmüşdür āb

[119a]

⁶⁶⁶ "Benim ayım dolaşırken ayağını üzengiye koysa. Eyer evinin içinden güneş baş kaldırır."

2296 Emrī Dīvanı, G 41/1.

2298 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2299 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2300 Muhibbî Hâzret-i Sultân Süleymân

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Eyledün sen rüyuñ ile mihr-i raḥşânı şikest

Toğıcaḡ gün lâ-büd eyler mäh-ı tábânı şikest

2301 Hâlıfe Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Maṭla' -ı envâr-ı ḥüsnet âftâb-ı ' âlemest

Mäh-ı men zîn gûne maṭla' der-heme ' âlem kemest⁶⁶⁷

مطلع انوار حسن آفتاب عالم است
ماه من زين گونه مطلع در همه عالم کست

2302 Selmân Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Maṭla' -ı ḥüsn ü cemâlest âftâb-ı rüy-ı dost

Ḥüsn-i maṭla' bîn ki der-maṭla' ḥadîş-i rüy-ı dost⁶⁶⁸

مطلع حسن جمالت آفتاب روی دوست
حسن مطلع بین که در مطلع حدیث روی دوست

2303 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mäh netvân muḡâbil kerd bâ-ebrüy-ı dost*

Z'ân ki tâḡ-ı ebrüy-ı ân mäh-rû nîkû-yı üst⁶⁶⁹

ماه نتران مقابل کرد با ابروی دوست
ز آنکه طاق ابروی آن ماه روی اوست

⁶⁶⁷ “Senin güzellik ışığının doğuş yeri dünyanın güneşidir. Ay (yüzlü sevgilim) böyle bir matla bütün dünyada azdır.”

⁶⁶⁸ “Sevgilinin güneş yüzü güzellik ve cemalin doğuş yeridir. Hüsn-i maṭla' (beytine) baksan ki sözümün başlangıcında sevgilinin yüzünü (dile) getirdim.”

⁶⁶⁹ “Ayı, dostun kaşı ile karşılaştırmak olmaz çünkü o ay yüzünün kaşının üstü sadece ona yakışır.”

2304 Bezmî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ney hemîn mäh-râ fūrūğ ez-ṭal' at-ı nîkū-yı tost

Mihr-râ hem rüşenî ez-âftâb-ı rüy-ı tost⁶⁷⁰

نی همین ماه را فروغ از طلعت نیکو بست
مهر را هم روشنی از آفتاب روی بست

2305 Kemâl Fermāyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mäh-ı mihr-efrūz-ı men tā per ez-ruḥ ber-gereft

Meş' al-i ḥūrşîd ez-şem' -i cemāleş ber-gereft⁶⁷¹

ماه مهر فروز من تا پر از رخ بر گرفت
مشعل خوشید از شمع جالشده گرفت

2306 Monlâ Hâfız

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey ki mîporsî zi-men k'ân mäh-râ menzil kocâst

Menzil-i ū der dilest ammâ ne-dānem dil kocâst⁶⁷²

ایکم من پرس من کان ماه را منزل کجاست
منزل او در دلمست اما ندانم دل کجاست

2307 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Henūzeş âftâb ez-ebr pâkest

Zi-mäh u âftâb ū-râ çi bâkest⁶⁷³

هنوزش آفتاب از ابر پاکست
ز ماه و آفتاب او را چه پاکست

⁶⁷⁰ “Sadece bu ay senin güzel yüzünden ışık almıyor, güneşin de aydınlığı senin parlak yüzündendir.”

⁶⁷¹ “Benim güneşi aydınlatan ayım perdeyi yüzünden çektiğinde onun cemalinin mumundan güneşin meş’alesi alevlendi.”

⁶⁷² “Ey benden o ayın evi nerede diye soran kişi onun evi gönüldedir ama gönül nerededir bilmiyorum.”

⁶⁷³ “Şimdi güneş buluttan temizdir. Onun ay ve güneşten ne korkusu var ki.”

2308 Hilālī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tā zi-māh-ı 'ārızet zarf-ı niķāb üftādeest

Lerze ez-reşk-i ruheş ber-āftāb üftādeest⁶⁷⁴

تا ز ماه عرفت ظرف نقاب افتاده است
لرزه از رشک خوش انبار افتاده است

2309 Yārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tā ki 'aks-i 'ārız-ı ān māh der-āb üftādeest

Āb ez-'aks-i ruheş der-ıztırāb üftādeest⁶⁷⁵

تا که عکس عارفان در آب افتاده است
آب از عکس رخس در اضمطراب افتاده است

2310 Hüsāmī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh ber-āmed ber-ruhet ü nā-çün'n mibālīst

To be-rüy-ı felek ü ü ber-zemīn mibālīst⁶⁷⁶

ماه بر آمد بر رخت و نه چنین می بالیست
تو روی فلک و او بر زمین می بالیست

2311 'Amrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Düşürdün yılduzum ey māh hāke itmedün şefkat

Baňa göstermedün ol şemsi bir şeb olsun ey bed-baht

[119b]

⁶⁷⁴ "(Ey sevgili, senin) ay yüzünden peçe düştüğünde, yüzünü kıskanmasından güneşe titreme gelmiş."

⁶⁷⁵ "O ayın yüzünün aksi suya düştüğünden beri su, yüzünün aksinden ıztıraba düşmüş."

⁶⁷⁶ "Ay yüzüne geldi ve böyle olmamalıydı. Sen feleğin üzerinde ve o da yerde olmalıydı."

2312 Āṣafī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı men her geh ' araḡ ez-rüy-ı âteşnāk riḡt

Āb-rüy-ı çeşm-i hūrşid-rā ber-ḡāk riḡt⁶⁷⁷

ماه من هر گهق از روی آتشناک ریخت
آب روی چشم خورشید را بر خاک ریخت

*

2313 Miḡneti-i Şirāzī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Seḡer çü rüy-ı ḡod ān māh der-niḡāb girift

Fiḡān zi-ḡalk ber-āmed āftāb girift⁶⁷⁸

سحر روی خردان ماه در نقاب گرفت
فیغان ز خلق بر آمد آفتاب گرفت

2314 Muḡteşem Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hilālī būd evvel şad bülend aḡter ḡaridāret

Kunün māh-ı tamāmī nā-tamāmī ānçünān yāret⁶⁷⁹

هلالی بودی اول صدمه بلند اختر خیر ایت
کنون ماه تمام نام تمام اینچنان یار ایت

*

* *

2315 İshāḡ Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gün gibi ' arz-ı cemāl itmez iseñ bize şabāḡ

Ey güneş yüzlü senüñle ne selām ne şabāḡ

2316 Muḡibbī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Görmedüm sencileyin bir mehi ' âlemde meliḡ

Eylesem tañ mı yüzüñ mihr ile mehden terciḡ

⁶⁷⁷ “Benim ay (yüzlü sevgilim) ateşli yüzünde her ter döktüğünde güneşin gözündeki suyu yere döktü.”

⁶⁷⁸ “Seher zamanı o ay, yüzünü örtü ile tuttuğunda halktan güneş tutuldu diye fiğan koptu.”

⁶⁷⁹ “Sen önce hilaldin ve yüzlerce yıldız seni istiyordu. Şimdi dolunaysın ve eksiklik hala seninle.”

*

* *

2317 Şādık Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev itmiş tenin ebrūlaruñ mihr ile zerd

İltmez nişfına aḥşamuñ anı alur o derd

2318 Ḥātemī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen ṭururken mihr ü māha baḳmıṣ ey ḥūrşīd cedd

İsterem Ḥaḳdan çukurında bula ehl-i raşad

2319 Şihābī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥam-ı ebrūña senüñ mihr-i felek itdi sücūd

Mu' ciz-i çār-nebī māh-ı ruḥuñda mevcūd

[120a]

2320 [???

Ḥod-rā māh-ı tamām çü rüyet ḥayāl kerd

Z'ān rüy-ı gerdeş felek çun hilāl kerd⁶⁸⁰

خود را همه تمام چو روی خیال کرد
 ز آن روی گردش فلک چو هلال کرد

⁶⁸⁰ “Dolunay kendisini senin yüzün zannetti. Bu yüzden de felek onun hilal gibi etti.”

2321 Hilālī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı şehr-āşüb-ı men her geh be-rāhī bügžered

Şehr pür gāvğā şevēd çendān ki māhī bügžered⁶⁸¹

ماه شهر آشوب من هر که برای بگذرد
شهر پر غوغا شود چندانکه ماهی بگذرد

2322 Selmān Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māhī er māh-ı felek-rā ez-kemān-ebrū boved

Servī er serv-i sehī-rā ' anberīn gīsū boved⁶⁸²

ماهی ار ماه فلک را از کمان ابرو بود
سردی ار سروهای انبرین گیسو بود

2323 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh ḥod-rā be-ruḥ-ı yār ber-ā-ber dāred

Bengarīd ān felekī-rā ki çi ber-ser dāred⁶⁸³

ماه خود را بر رخ یار برابر دارد
بنگرید آن فلکی را که چه بر سر دارد

2324 Selmān Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Z'āftāb-ı ruḥet māhtāb mīgīred

Zi-māh-ı tal' at-ı to āftāb mīgīred⁶⁸⁴

ز آفتاب رخت ماهتاب میگرد
ز ماه طلعت تو آفتاب میگرد

⁶⁸¹ "Benim şehri karıştıran ayım her ne zaman bir yoldan geçse şehir sanki bir ay geçiyormuş gibi kavgayla dolar."

⁶⁸² "Aysın ama eğer ayın yaydan kaşı olsa (ancak o zaman sana benzeyebilirdi). Servisin ama eğer servinin anber kokulu saçları olsa (ancak o zaman sana benzeyebilirdi)."

⁶⁸³ "Ay, kendisini sevgilinin yüzü ile beraber tutuyor. O felekteline (gökyüzündeki aya) bakınız kafasından neler geçiyor."

⁶⁸⁴ "Senin yüzünün güneşinden ay tutuluyor ve ay yüzünden de güneş tutuluyor."

2325 Bināyī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sezed ki hayme-i sebz-i felek âftâb şevēd

Eger zi-rişte-i âh-ı meneş tınâb şevēd⁶⁸⁵

سزد که خیمه بزرگ آفتاب شود
اگر ز رشته آه منش طناب شود

2326 Āzerī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ez-ân be-pîş-i ruḥet mäh der-ḥicāb şevēd

Ki zerre-i ne-nümāyed ger âftâb şevēd⁶⁸⁶

از آن پیش رفت ماه در حجاب شود
که ذره نماید گر آفتاب شود

2327 Kātibi Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Çü der-nikāb şevî mäh der-nikāb şevēd

Figen nikāb ki her zerre âftâb şevēd⁶⁸⁷

چو در نقاب شوی ماه در نقاب شود
فکن نقاب که هر ذره آفتاب شود

2328 Ünsī Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Meh-i cemāl-i to çun ṭālī' ez-nikāb şevēd

Gümān mebr⁶⁸⁸ ki der-kār-ı âftâb şevēd⁶⁸⁹

مه جمال تو چون طالع از نقاب شود
گمان مبر که در کار آفتاب شود

⁶⁸⁵ “Feleğin gök çadırı güneş olsa yakışır ama eğer o çadırın ipi benim ahımın ipinden olursa.”

⁶⁸⁶ “Yüzünün karşısında ay utancından yüzünü örter ki eğer güneş (yüzünü) örterse bir zerre görünmez.”

⁶⁸⁷ “Yüzünü örtsen ay da yüzünü örter. Örtünü at ki her zerre bir güneş olsun.”

⁶⁸⁸ Vezin gereği “mebr” kelimesi bu şekilde okunmuştur.

⁶⁸⁹ “Senin cemalinin ayı peçeden doğduğunda (örtüden çıktığında) zannetme ki güneşin işini yapar.”

2329 Mu‘ammā Mîr Hüseyn be-Nâm-ı Bedî‘

Mâh toîy ham-ı ebrûy-ı to bîmâr nümûd
Der-şeb-i ‘îd dü tâ bûd ki didâr nümûd⁶⁹⁰

ماه نوی خم ابروی تو بیمار نمود
در شب عید دو تا بود که دیدار نمود

2330 Mağribî Fermāyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Tâ ki hürşîd-i men ez-maşrîk-ı cānân peydâ şod*
Ez-fürûgeş heme zerrât-ı cihân peydâ şod⁶⁹¹

تا که خورشیدی از مشرق جانان پیدا شد
از فروغش همه ذرات جهان پیدا شد

2331 Kemâl Fermāyed

[mef‘ulü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Meh-ţal‘ at-ı to-râ be-tamāmî ğulām şod
Der-maţla‘ -ı suhen suhen-i mâ tamām şod⁶⁹²

مه طلعت را بنامی غلام شد
در مطلع سخن سخن ما تمام شد

2332 Muhteşem-i Kâşî

Mehî be-reft ez-în şehr ü şûr u şehr diger şod
Ki ez-ţulû‘ u ğurûbeş dü şehr zîr ü zeber şod⁶⁹³

مهی رفت ازین شهر و شور و شهر دیگر شد
که از طلوع و غروبش شهر زیر و زبر شد

[120b]

⁶⁹⁰ “Ay sensin ve kaşların eğriliği seni hasta gösterdi. Ve bayram gecesinde yüzün iki kat (eğri şekilde) göründü.”

⁶⁹¹ “Benim güneşim sevgilinin doğusundan görüldüğü beri onun parıltısından dünyadaki bütün zerrelere göründü.”

⁶⁹² “Senin ay yüzüne tamamıyla köle oldu, sözün başında sözümüz bitti.”

⁶⁹³ “Bu şehirden bir ay gitti, heyecan ve şehir bambaşka oldu. Onun doğusundan ve batısından iki şehir alt üst oldu.”

2333 Riyāzī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Meh-i men ber-kenār-ı bām her şāmī birün āyed

‘ Aceb māhī ki ū der-şām ber-bāmī birün āyed⁶⁹⁴

مهر من بر کنار بام هر شب می برون آید
عجب ماهی که او در شام بر بامی برون آید

2334 Nāşır Fermāyed

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Meh to-rā māned eger māh be-güftār āyed

Rāst servī to eger serv be-reftār āyed⁶⁹⁵

مه ترا ماند اگر ماه بگفتار آید
راست سروی تو اگر سرو رفتار آید

2335 Muhteşem Fermāyed

Zi-ḥāne-i māh be-māh āftāb-ı men be-der āyed

Men āftāb ne-dīdem ki māh be-māh ber-āyed⁶⁹⁶

ز خانه ماه بجهان آفتاب من بدر آید
من آفتاب ندیدم که ماه بجهان بر آید

2336 ‘İşmet Fermāyed

Kocā be-rüy-ı to hürşid ū māh der-naẓar āyed

Sitāre kem şevved ān dem ki āftāb ber-āyed⁶⁹⁷

کجا بروی تو خورشید و ماه در نظر آید
ستاره کم شهودان دم که آفتاب بر آید

⁶⁹⁴ “Her gece benim ayım çatının kenarından dışarı çıkıyor. O, acayip bir ay ki geceleri çatıya çıkıyor.”

⁶⁹⁵ “Eğer ay konuşuyor olsaydı sana benzerdi ve eğer servi yürüyor olsaydı sana benzerdi.”

⁶⁹⁶ “Aydan aya güneşim evden çıkıyor. (Oysa) ben aydan aya dışarı çıkan bir güneş (hiç) görmedim.”

⁶⁹⁷ “Sen nereye gitsen güneş ve ay göz önüne gelir. Güneş çıktığı zaman yıldızlar azalır.”

2337 Nesîmî Râst

Şebî ki mäh-ı men ez-maşrıķ-ı cemâl ber-âyed
Mehî tamâm çi bîni ki ez-kemâl ber-âyed⁶⁹⁸

شبی که ماه من از شرق جمال بر آید
مهی تمام چینی که از کمال بر آید

*

2338 Kemâl Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Mäh u hürşid ki ber-çerh revân sâhteend
Lem' a-i nür-ı cemâl-i to' ayân sâhteend⁶⁹⁹

ماه و خورشید که بر رخ روان ساهند
نعل جلوه نور جمال تو جان ساهند

*

2339 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Mehî dārem ki her şeb bā-[...] hem-nişîn bâşed
Bedân meh rüzgārî mihr verziden hemîn bâşed⁷⁰⁰

مهی دارم که هر شب با منی باشد
بدان مهر روزگاری مهر ورزیدم همین باشد

*

2340 Nesîmî Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mäh-ı nev çun dîdem ebrūy-ı toem âmed be-yād

ماه نو چون دیدم ابروی تو آمد بیا د

Çun nazār kerdem be-gül rüy-ı toem âmed be-yād⁷⁰¹

چون نظر کردم بگل روی تو آمد بیا د

[121a]

⁶⁹⁸ “Benim ayım güzellik doğusundan çıktığı gece dolunayı nasıl gördüğün kemal yüzünden çıktığı içindir.”

⁶⁹⁹ Mısra önce “Meş'al-i hürşid ez-şem'-i cemâleş der-girift” şkelinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek mısraya son şekli verilmiştir.

“Feleğin üstünde dönüp duran güneş ve ay, senin cemalinin ışığının bir parıltısını ortaya koymuştur.”

⁷⁰⁰ “Bir ayım var ki her gece [...]le beraber oturuyor. O güzeli bir ömür sevdim sonunda böyle olması lazım.”

⁷⁰¹ “Yeni ayı gördüğümde senin kaşın aklıma geldi. Çiçeğe baktığımda ise senin yüzün aklıma geldi.”

2341 Hınnālî-zâde Kim Nâmı ‘Alîdür

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Cemâlün mâhı gerçi gün gibi her yirde lâmi‘dür

Ṭulū‘ itmez benüm vîrânuma bir laḥza ṭâlî‘dür

2342 Ḥayālî Raḥime’llâhü ‘Aleyh

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Münevver kıldı âfâkı cemâlün mihri lâmi‘dür

Benüm vîrânuma şaldı bugün pertevüne ṭâlî‘dür

2343 Zâtî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Senün bedr-i cebînünde melâḥat nûrî lâmi‘dür

Meger kim burc-ı hürşîd-i sa‘âdet saña ṭâlî‘dür

2344 Ḥâtemî Beg Fermâyed

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Meger ol müşteri-ṭal‘at bugün hürşîd-i ṭâlî‘dür

Ki envâr-ı sa‘âdet cebhe-i pâkinde lâmi‘dür

*

2345 İshâk-ı Merḥûm

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Zuhûr-ı pertev-i ḥüsnün fûrûğ-ı mihre ğâlibdür

Anuñçün hep güneş yüzlü güzeller saña râğîbdür

2346 Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Göñül cân ile bir mäh-ı hilâl-ebrûya 'âşıkdur

Ki şehir içinde ol mâhuñ yüzi ağ eli açıkdur

2347 Vuşulî Fermâyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Hilâl olmuş meh-i nev beñzer ol ebrûya 'âşıkdur

Güneş der-bānuñ olsa çok mıdur vallāhi lâyıkdur

2348 'Aşkî Efendi Şā'ir-i Devr-i Zamānedür [mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'īlün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yüzündür neyyir-i a'zam cebinüñ şubḥ-ı şādıkdur

Kamu zerrāt-ı 'ālem rakş urur ol nûra 'âşıkdur

2349 Lāmi'î Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yine geydügi ol mâhuñ libās-ı āsmānîdür

Zemîn ehline derd aña belā-yı āsmānîdür

2350 Kābiliyyü'l-Haķîr Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leṭāfetle kaşuñ ey meh hilâl-i āsmānîdür

Kaşuñ mihr-i leṭāfetde meh-i ğarrā nişānıdır

[121b]

2350

b: Nüşada mısra önce “Güneş sen mähla da'vî-i ḥüsn itmek nişānıdır” şeklinde yazılmış daha sonra “Kaşuñ mihr-i leṭāfetde meh-i ğarrā nişānıdır” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2351 ‘Ubeydī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Māhdan dime ki vech-i ḥasenüm aḥsendür

Ne tereddüd o güneşden güzelüm rüşendür

2352 Maḳālī Oldı Selmānı Zamānuñ [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Māh-ı nev ārāyış-i ṭāḳ-ı zeberdced-fāmdur

Meclisüñden taşra atılmış şikeste-cāmdur

2353 Sebzi Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Her kimüñ mihr ü maḥabbet itdügi ol māhdur

Gice gündüz hem-demi anuñ fiğān u āhdur

2354 Emri Çelebi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Māh-ı nev gerçi ki ḳaşr-ı ḥüsn içinde ṭāḳdur

Ḳaşlaruñuñ çifte ṭāḳın görmege müştāḳdur

*

2355 Şevḳi Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ol māh-rū ki ḥüsni ‘adīmü’l-mişāldür

Gün ruḥları ḳatında seri‘ü’z-zevāldür

2356 ‘Ubeydī Fermāyed

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Görinen âftābum şanma kim mäh-ı nev-i hamdur

Ruḥuñ hecri mehüñ bağrına urdı ḥancer-i gamdur

2357 Ḥalīmī Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ol mihr ruḥuña ḥalkı yağan ḥüsni tábıdur

Germ olmasun mı yir yüzünñ âftābıdur

2358 Celāl-i Merḥūm

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Feyz-i ḥurşid cihān ḥalkına isrāf mıdur

Gün yüzün görmeyevüz bunca gün inşāf mıdur

2359 Zātī-i Merḥūm

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Ol mäh-ı burc-ı behcet pür-âftāb olupdur

Mihri ḥarâretinden ‘âlem ḥarâb olupdur

2360 Cemālī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Meh-i yek-hefte öykünse o sīmīn-ğabğaba yoldur

Bir almanuñ hemānā yarısı bu yarısı oldur

2361 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Meh-i nev ağzı açuk çerh-i dü-tâ-ğad görünür

Ki meşeldür dinür aç esner ü ' aşık gerinür

2362 Maḳālī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

O mehün küşe-i gūşında ki gevher görünür

Güpegündüz ne ' aceb seyr olur aḡter görünür

2363 Hüdāyī-i Merḡūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hūblar kim gelüp ol māha ber-ā-ber görünür

Aña beñze[r] ki güneş var iken aḡter görünür

[122a]

2364 Bezmī Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bugün ḡüsn āsmānında hemān ol meh-liḳā birdür

Sipihir üzre nitekim āftāb-ı pür-zīyā birdür

2365 Ḳalender Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh görmek ister iseñ ol ruḡ-ı zībāyı gör

Gözle ebrūsını yāruñ ḡurre-i ḡarrāyı gör

2366 **Ḳabūlī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Vaşl umarsañ yārdan ol ğurre-i ğarrāyı gör
Kim dimişlerdür dilā bayramuñ eyle ayı gör

2367 [??]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Felekde yok mişāli ḥüsn ile bir mäh-ı ğarrādur
Hilāl-ebrūsını seyr eyleseñ görseñ temāşādur

2368 **Bākī Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ruḥ-ı mäh-ı şeb-ārādan ' izār-ı yārī zībādur
Ḳamer a' lāyısı mihr-i münīr a' lādan a' lādur

2369 **'İzārī Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Egerçi sīne-i sīmīn mäh-ı ' ālem-ārādur
Velī mihr-i ' izār-ı dil-rübā a' lādan a' lādur

2370 **Mecdī Efendi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

O meh-rūnuñ egerçi āftāb-ı ḥaddi zībādur
Velīkin medd-i ebrūsı anuñ a' lādan a' lādur

2371 [???

[*mef̣'ulü mefā'īlū mefā'īlū fe'ulün*]

Hürşîd-i cebînüñ ki gelüp nûr-ı Hudâdur

Şehr içre hilâl kaşuñ engüşt-nümâdur*

2372 Revnak-ı Kâzî

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ruğuñ devr-i kamerde âftâbum mihr-i hâverdür

Şaçuñ nâr-ı ruğuñda şanki İbrâhîm-i Âzerdür

2373 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Bakılmaz çihre-i cānāna ey dîl mihr-i enverdür

Ayuñ on dördi gibi şanki bir mäh-ı münevverdür

2374 Hüdâyî Râst

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Felek mişlin getürmez bir meh-i tãbānumuz vardur

Anuñ mihriyle dilde âteş-i sūzānumuz vardur

2375 Zâtî-i Merhûm

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Mäh-ı nev 'aynıyla ebrûsı hilâlin gösterür

Mihr barmağıyla ol mâhuñ cemâlin gösterür

2376 Hüdāyī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Serîr-i sîne bir mäh-pâremüz yokdur

Ko ya gönül ko ya hergiz sitâremüz yokdur

[122b]

2377 Şânî Beg

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Bakup hilâl-i çerhe o meh didi bu nedür

Didüm ki râ kaşuñdan alınmış nümunedür

2378 Fürûğî-i Kâzî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Leṭâfet âsmânında o mihr ü mihr-envârdur

Şu' â' -ı mihr-i rüyından bütün dünyâ münevverdür

2379 Râzî-i Dervîş

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Mihr-i ' âlem tâbuña döymeز gönül tâbân olur

Çün dimişler kurb-i sulṭân âteş[-i sūzân] olur

2380 Ḥayālî Râst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ṭâli' ümde bu gönül her kime kim mâ' il olur

Göremez bir gün anuñ mäh-ı cemâlin yıl olur

2381 [???

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Māh-ı felek ki ay başına bir hilāl olur

Devr-i zamāne kecligine ya' nī dāl olur

2382 Hātemī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kimüñ kim saña beñzer bir meh-i ğarrāsı var

Ey efendim çaķ felekde maṭlab-ı a' lāsı var

2383 Kabūlī Fermāyed

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Sīnesin açdı ol ķamer-ruḥsār

Māh-tābuñ 'aceb güzelligi var

2384 Mu' ammā be-Nām-ı Ayaz

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Gögsün gererse dehre n'ola çerḫ-i bī-ķarār

Gördüm bu gice ķıldı o zībā mehi kenār

2385 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Güneş yüzlüm eger itmezseñiz 'ār

Müşerref eyleñüz bir gölgelik var

2386 Su'ūdī-zāde Kādri

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rā kaşuñ resmini aldı ele zerrin pergār

Māh-ı nev gördi ki teşbih idemez çizdi kenār

2387 Fevrī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev çağmağı kibriti şehāb encüm şerār

Çerç ot yine çerāğ-ı mihrini benden yağar

2388 'Azizī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şems-i hāverden olup rüy-ı kamer pür-envār

Şems-i gerdūna kamer eyledi 'arz-ı dīdār

2389 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gün gibi kıldı felek mihr ü mehūñ nūrını nār

Yağmağa hasret-i yār ile beni leyl ü nehār

2390 Revānī

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Yüzüñe āftābuñ nisbeti var

Saňa yirden göge dek minneti var

2015 (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

b: göge dek] gögeden, nūshada.

2391 Bākī

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Mihr-i ruḥuñla dilde kimün tāze dāğı var

Tāb-ı çerāğ-ı şems ü kameran ferāğı var

2392 Zātī

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Dil ḥānesinde mihr-i cemālün çerāğı var

Anuñ fūrūğı şems ü kameran ferāğı var

[123a]

2393 Nizāmī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Şemmeyi şemse irür haclet-i şerm aya düşer

Çın yüzün şa' şa' ası tāk-ı mu' allāya düşer

2394 Figānī-i Merḥūm

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āftābum māhı şanma bu cihānı devr ider

Mihr-i ḥüsnün zerreveş itmişdür anı der-be-der

2395 Muḥlişī Fermāyed

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Mihr ü meh envār-ı ḥüsn-i yāra müştāk oldılar

Şöhre-i şehri oluban meşhūr-ı āfāk oldılar

2391 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2392 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2396 **Rahîkî Fermâyed**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Egerçi mah-ı tâbân da'vî-i hüsn-i cemâl eyler
Cemâlün görse bir kerre özin şekl-i hilâl eyler

2397 [???

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Hilâl ebrûlar içre sen n'ola olsañ meh-i enver
Begüm erbâb-ı ışk içre kuluña da bedir dirler

2398 [???

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Didi germiyyet ile dün gice mihre meh-i enver
N'ola sen âftâb iseñ kuluña da bedir dirler

2399 **Şadık Beg**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Halk-ı âlem yüzüne mihr-i dıraşşân dirler
Yine irdikçe dönerler meh-i tâbân dirler

2400 **Necâtî-i Merhûm**

[*mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Revâ mıdur ki güneş yüzüne kamer diyeler
Gice ki taşra çıkarsañ dahı neler diyeler

2400 *Necâtî Divanı*, G 117/1, s. 216.

b: gice ki] giceyle, *Necâtî Divanı*.

2401 Fevrî Efendi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Vallâhi gün toğardı benüm başuma eger

Bâlinüm üzre gelse o meh yâra bir seher

2402 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şem' -i maqşûduñ firûzân itmek isterseñ eger

Ol mehûñ şevk-i ruḥına qarşu varılır yaḳar

2403 Kemâl Paşa-zâde

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

N'ola bir gün yüzine mâh-ı nevûñ baksañ eger

Bunca gündür ki gelüp qarşuña boynını eger

2404 Muştafâ Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gün yüzine Müşteri' meh baş eger

Ol melek-ṭal' at güzel dünyâ deger

2405 Raḥmî Efendi

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Kūyuñda güneş itdi yüzün ḥâke ber-â-ber

Anuñçün irişdi başı eflâke ber-â-ber

2406 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İtdi bir meh-rû yine deryâ-yı hüsn içre zuhûr

Mihr ü meh anuñ habâbıdur câyı pür-nûr*

2407 Vuşulî

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hürşid ebri şanma ki ey meh niķâb ider

Bakmağa hüsnüñe yüzi döğmez hicâb ider

2408 Şeyh Sa' dî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Be-felek mîresed ez-rüy-ı çü hürşid-i to nûr

Kul hüve 'llāhü ehad çeşm-i bed ez-rüy-ı to dūr⁷⁰²

بسلک میرسد از روی جو خورشید تو نور
قل مولد احد چشم بد از روی تو دور

2409 Emri

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir degüldür yüzün ile güneş ey ğayret-i hûr

Bu gözüñ nûrını alur o bağışlar göze nûr

[123b]

2410 Laṭîfî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Her kimüñ kim günü bir mäh-liķā ile geçer

Dün ü gün 'ömri anuñ zevķ u şafā ile geçer

2406 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2407 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2408 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷⁰² “Senin güneş gibi yüzünden feleğe ışık ulaşıyor. “Söyle Allah birdir” (Kur’ân-ı Kerim, İhlâs, 112/1). Senin yüzünden kötü nazar uzak olsun.”

2409 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2411 **Himmetî-i Za'îm Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ṭoķına maṭla' -ı ruḥsāruña ger bād-ı seher

O gün aḥşama degin gün toğusı yiller eser

2412 [???

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Āftāb-ı himmetüñ ben ḥāke pertev şalsa eger

Zerre deñlü kıalmaz idi zulmet-i ğamdan eşer

2413 **Emrî Çelebi**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Āşık olmış çerḥ saña şanma ḥürşid ü kamer

İki taş almış eline sînesin tırmaz döger

2414 **Ümîdî-i Merḥûm**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Çerḥ ser-gerdānuñ olmış şanma ḥürşid ü kamer

Ḥasret-i mäh-ı ruḥuñla bağrına taşlar başar

2415 **Emrî Çelebi**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Meh ğam-ı ruḥsār-ı zībāñ ile kendin pâreler

Çerḥ aña ağlar gözinüñ yaşıdur sitâreler

2416 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihrün âteş urduğıçün cânına meh-pâreler
Dest-i reşk ile dem-â-dem yüzini meh pâreler

2417 Nihānī Fermāyed

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hidmetünde efendi şām u seher
Cāriyeñdür kamer kuluñ hāver

2418 Ref'ī Efendi

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Eşküm düşerse ayağıña tañ mı her seher
Ey mäh-pâre sen güneşi yılduzum sever

2419 [???

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Meh-‘ arızuñda rüyuñ ebr-i niķāba beñzer
Şol ebr içinde rüyuñ bir āftāba beñzer

2420 Sipāhī Beg

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Her vech ile ebrü-yı mehi vaşfa maħaldür
Hakķā ki o şeh haylī hoş-āyende güzeldür

2421 Maḳālī-i Merḥūm

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Güşında şanmañ ol mehüñ güşvâredür*

Pehlū-yı âftâbda ol bir sitâredür

2422 Cemālī Fermāyed

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

Güneş dinse yüzüne gerçi haḳdur

Velī mihr-i cemālün ḥorlamaḳdur

2423 İshāk

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Künh ile (?) ol cemāl ki sen meh-liḳâdadur

Ta' rîf mümkin olmadı ḥadden ziyâdedür

2424 Niḳābī Āstānuñ Çāvüşıdur [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Mâlik oldum iki yâra mihr ü meh gibi seḫer

Çın seḫer biri gelince ḥâneme biri gider

2425 Şāmī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Seḫerī ḳarşudan ol mäh niḳāb ile geḫer

Şanuram mihr-i cihân-tâb seḫâb ile geḫer

2425 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2426 **Ḥayretî**

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Öykünürmiş ruḥ-ı cānāna ḳamer

Bilmeyüp ḥaddini bir gün lekeler

[124a]

2427 **Necâtî Fermāyed**

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

N’ola bî-mihr ise dil-ber bi-ḥamdi’llāh ki meh-rūdūr

Şu deñlü şöreti var kim hemān bir şehir bir odur

2428 **Fevrî-i Merḥūm**

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Ruḥuñ mihrine meh didümse naḳlüm Aḥteridendür

Dür ıtlākı o dendāna Şıḥāḥ-ı Cevheridendür

*

2429 **Zâtî Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Hoş münevverdür cemālūñ ey meh-i bedr-i münîr

Dir görenler aḥsenü’l-elvān levnü’l-müstenîr

2430 **Emrî Efendi**

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Bu gice ḳoynuma girdi düşümde mäh-ı münîr

Uyanıcaḳ seni ḳucmağa eyledüm ta‘bîr

2426 *Ḥayretî Divanı*, G 121/1, s. 210. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

2427 *Necâtî Beg Divanı*, G 191/1, s. 262.

2429 *Zâtî Divanı*, G 491/1, s. 491.

b: elvān] envār, *Zâtî Divanı*.

2431 Celāl Merḥūm

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Gün yüziyle o şehūñ bir ola mı mäh-ı münīr

Farķı yirden göge anuñla anuñ Tañrısı bir

2432 Sa‘ dī Efendi

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Hāle şanma senūñ āşüfteñ olup mäh-ı münīr

Dā’ire içre gezüp sen mehi eyler teşhīr

2433 ‘Ubeydī Fermāyed

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Eyledi gün yüzünñ nār-ı firākı te’shīr

Eriyüp geçse hilāl olsa n’ola bedr-i münīr

2434 Mevlānā Luṭfī Fermāyed

[fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Gün yüzünñ ḥüsn iline oldı emīr

Ṭoğar aya ya ṭoğ ya ṭoğdum dir

[124b]

2435 Emrī Çelebi Fermāyed

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Meh-i nev ey hilāl-ebrū senūñ barmağūña degmez

Nice barmağūña vallāhi bir tırnağūña degmez

2431

Başlık: Nüshada başlık önce “Celāl Merḥūm” daha sonra yanına “Rizāyī” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2436 **Rahmî Râst**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şafağda mâh-ı nev hınnâlu bir barmağuna degmez

Güneş zer taş ile şu koymağa ayağuna degmez

2437 **Meylî-i Bursevî**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Şubh-ı şâdık toğar ol mihr-i dırağşân gelmez

Qara ağşamlar olur ol meh-i tâbân gelmez

2438 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Güneşsin ey hilâl-ebrû nazîrûn meh-cebîn olmaz

Sevenlerde seni aşlâ be kâfir 'aql u dîn olmaz

2439 **Fuzûlî-i Bağdâdî**

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Sa'âdet-i ezeli kâbil-i zevâl olmaz

Güneş yir üstine hem düşse pây-mâl olmaz

2440 **'Ulvî Fermâyed**

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün]

Gözler kamaşur tal'at-ı cānāna bakılmaz

Rūşen bu ki hūrşîd-i dırağşāna bakılmaz

2441 ‘Ahdī Fermāyed

[mef̣̌ ūlū mefā̌̇ ilū mefā̌̇ ilū fẹ̌ ūlūn]

Tābende durur kim ruḥ-ı cānāna bakılmaz

Zāhir bu durur mihr-i dıraḥşāna bakılmaz

2442 Meylī-i Ġalaṭavī

[mef̣̌ ūlū mefā̌̇ ilū mefā̌̇ ilū fẹ̌ ūlūn]

Ol meh var iken zümre-i ḥūbāna bakılmaz

Ḥūrşīd olıcaḳ encüm-i raḥşāna bakılmaz

2443 Şānī Beg

[mef̣̌ ūlū mefā̌̇ ilū mefā̌̇ ilū fẹ̌ ūlūn]

Tābından o ruḥsāre-i cānāna bakılmaz

Kim şạ̌ şạ̌[̣̌ a]dan mihr-i dıraḥşāna bakılmaz

[125a]

2444 Muḥlişī Fermāyed

[fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilūn]

Ḥusrevā ḥüsn-i dil-efrūzuña meh beñzeyemez

Yüzüñe karşı turup bakmaḡa gözler döyemez

*

2445 [???

[fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilātūn fẹ̌ ilūn]

Māh-rūlar arasında yoḡ imiş yılduzumuz

Nice farḳ eyleyelüm biz giceden gündüzümüz

2446 Ğubārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rūzdan rūşendür ey māhum senünle şāmumuz

Gice dirsın mihr-i 'ālemsüz geçen eyyāmumuz

2447 Edāyī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Dün gice seyre çıkdı yine māh-pāremüz

Devlet bizüm ki 'āleme toğdı sitāremüz

2448 Behiştī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerreves ser-geşteyüz mihründür ey meh kāmumuz

Yirde gökde gün yüzün şevk ile yok ārāmumuz

2449 'Ulvi Fermāyed

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Şubh dek ağladuğ bu şeb toğmadı māh-pāremüz

Tāli' ümüz açılmadı düşkün imiş sitāremüz

2450 'İzārī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şubh dek ağladuğ bu şeb kalmadı āha çāremüz

Virmedi tāb 'āleme toğmadı māh-pāremüz*

2451 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Raḥm itmez ise ben kılına mäh-pāremüz

Düşdi efendi yılduzumuz hem sitāremüz

2452 Şem'î Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Niçe gündür sürerüz yirlere ey meh yüzümüz

Ayağın toprağına geçmedi bir gün sözümüz

2453 Hüdāyî Fermāyed

[müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün]

Geldi güneş gibi şehir mäh-ı melek-cemālümüz

Muşhaf-ı hüsnini görüp oldu hüceste-fālumuz

2454 Nālişî-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Toğdı mäh-ı rûze vü toğmaz meh-i tībānumuz

Hasret ile 'ide irmez kılca kaldı cānumuz

2455 İshāk Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bizden çevirdi yüzini ol mäh-pāremüz

Yokdur bizüm cihānda güzelden sitāremüz

[125b]

2453

b: olavuz] olsavuz, *Enveâî Divanı*.

2456 **Zihni Efendi Bālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı nev rā qaşlarıñdan tutdı çün rāh-ı güriz

Hıñk-ı çerhe bāzgüne na' l urup uzatdı iz

2457 **İlāhī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh ebrūñı görüp başın alup itdi sitiz

Tapu qaldı eyledi āheste āheste güriz

2458 **Re'yi Çelebi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zerreyüz şüretde līkin āftābı gözlerüz biz

Āftābuz ma' nide ammā türābı gözlerüz biz

2459 **İshāk Rāst**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir zamān sen āftāb idi bizüm hem-sāyemüz

Devletüñde ' arş-ı a' lā idi ednā pāyemüz

2460 **Zātī-i Merhūm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İlāhī n'ola ger hālüm o meh-i hürşid-ṭal' atsuz*

Muqārin olmadı devlet sitārem bir sa' ādetsüz

2460 *Zâtî Divanı*, G 553/1, s. 553.

b: hürşid-ṭal' atsuz] burc-ı sa' ādetsüz, *Zâtî Divanı*.

2461 **Ḥamdī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Pertevinden yüzüne kimse nigāh eyleyemez

Nazara ol eṣeri mihr ile māh eyleyemez

2462 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Mürīdī** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Be-mehtāb-ı cemālet şod şebem rüz

Biyā ey āftāb-ı 'ālem-efrūz⁷⁰³

بمختاب جمالت شد شیم روز
بیا ای آفتاب عالم افروز

2463 **Ḥasan Çelebi**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ay olmayıcağ gelme dir ol māh-ı dil-efrūz

Kim kıatlanur ammā ki aña kıanda ki sī-rūz

2464 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zerreyüz āftāba mensūbuz

Āftābuz türāba mensūbuz

[126a]

2465 **Şihābī Fermāyed**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Mihr-i cemālün olalı ey meh baña enīs

Oldı Mesīh gibi gönül mihre hem-celīs

2461 *Ḥamdullah Ḥamdī Divanı*, G 65/1.

⁷⁰³ “*Senin yüzünün ayından gecem gündüz oldu. Ey âlemi aydınlatan güneş, gel!*”

2466 ‘Ubeydī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Abdāl-ı mihrüñ olmasa bî-iḥtiyār şems

Gezmezdi dehri başı kabā āşkār şems

*

* *

2467 Uşulī Rāst

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Şubḥ-dem maşrık diyârından çeküp leşker güneş

Gâret itdi varını şāmīlerüñ yek-ser güneş

2468 Ḥayālī-i Merḥūm

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Olalı maşrık ilinden şāh-bāz-ı zer güneş

Her seḥer zāğ-ı şebi uçup şikār eyler güneş

2469 Ve lehu

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bende olmışdur saña ey mäh-rü beñzer güneş

Anuñ içün āsitānuñ her seḥer bekler güneş

2470 Dehkī Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ḥūrşid ü mäh nīst be-her sū devīdeneş

‘Aynek nihāde pīr-i felek behr-i dīdeneş⁷⁰⁴

خورشید و ماه نیست بهر سودیدنش
عینک نهاده پیر فلک بهر دیدنش

2468 Ḥayālī Divanı, K 5/1, s. 32.

⁷⁰⁴ “Güneş ve ay her yere koşmak için değildir belki de yaşlı felek onu görmek için gözlük takmıştır.”

2471 **Żiyāyī-i Kāzī**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şarılmağa benümle havf ider bir gice ol mehveş

Teni bir penbedür qorqar yaqar sīnemdeki âteş

2472 **Zâtî Râst**

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Devlet ile atuña ey meh süvâr ol bir güneş

Yine bir şîre süvâr olmuş disünler bir güneş

2473 **Mecdî Efendi**

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Çeşmüme geldi hayâl-i 'arızuñ ey mähveş

Burc-ı âbiyi şanasın eyledi menzil güneş

[126b]

2474 **'Irāķî Fermāyed**

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Zi-burka' çü nümāyed mäh-ı men hūrşid ruhsāreş

Be-raķş āyend cānhā zerre-sān ez-şevķ-i dīdāreş⁷⁰⁵

زبرقع چو غایر ماهن خورشید خیارش
برقع اند بامها در بهاران شمع دیرش

2472 *Zâtî Divanı*, G 579/1, s. 579.

b: hūrşid-ţal' atsuz] burc-ı sa' âdetsüz, *Zâtî Divanı*.

⁷⁰⁵ "Benim ay (yüzlü sevgilim), güneş yüzünü peçeden gösterdiğinde o güzelin şevkinden canlar zerreler gibi dans ederler."

2475 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şode mäh ber-felek hayrân be-rüy-ı ' âlem-ârâyeş

' Aceb cāy-ı bülendî yâfte behr-i temâşāyeş⁷⁰⁶

شده به برزفک حیران بروی عالم آرایش
عجب قای بلندى یافته بهر قات آرایش

2476 Bināyî Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Boved rūzî ki bînem ṭal' at-ı hūrşîd sîmāyeş

Ne-mîdānem çerā bā-derdmendân nîst pervāyeş⁷⁰⁷

بود روزى که بنیم طلعت خوشتر سیمایش
نمیدانم چرا بادردمندان نیست پروایش

2477 Şāfî Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Gün gibi ' ayân olalı ol ṭal' at-ı mehveş

Maḥv oldu kamer düşdi güneş cānına āteş

2478 ' İşmet

Meh fūrū mîreved ez-ğayret-i rüy çü meheş

Nāfe hūn mîhored ez-nükhet-i rüy-ı siyeheş⁷⁰⁸

مه فرو میرود از غیرت روی چو مهش
نافه خون میخورد از نکبت روی سیاهش

*

2479 Dā'î-i Kâtib

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şu' â' -ı mihr-i ḥüsnüñ mäh u hūrşîd uyandurmuş

Şararmış ay ḡamdan gün tenin odlara yandurmuş

⁷⁰⁶ “Feleğin üzerindeki ay, o (sevgilinin) dünyayı süsleyen yüzüne hayran olmuş. Ona bakmak için ne kadar da yüksek bir yer bulmuş.”

⁷⁰⁷ “Acaba onun güneş gibi parlak yüzünü bir gün görebilir miyim?. Bilmiyorum (o sevgili, acaba) neden dertlilerle hiç ilgilenmiyor.”

⁷⁰⁸ “O (sevgilinin) ay gibi yüzünü kıskandığı için (gökyüzündeki) ay batıyor. Nafe (göbek) onun siyah saçının kokusundan dolayı kan içiyor.”

2480 Mübînî Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şu dem kim şem' -i mehden dilde sen māhuñ uyandurmuş

Güneş çerhüñ eline fevrî bir altûnı yandurmuş

2481 Şādık Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şamer mihr-i cemālün ḥasretiyle bir hilāl olmuş

Düşelden kaşlaruñ sevdāsına mesken ḥayāl olmuş

2482 Vālî Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yüzini zîr-i pāyuñda güneş cānā zemîn itmiş

Ne 'ālî ḳadre irmiş kendüyi saña ḳarîn itmiş

2483 Edāyî Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kemāl-i ḥüsn ile ol meh yine mihr-i cihān olmuş

Hilāl ebrûların gördüm müşārün bi'l-benān olmuş

*

* *

[127a]

2484 Hilālî-i Bursevî

[*mef'ülü fâ' ilâtün mef'ülü fâ' ilâtün*]

Hürşîd ü mâh-ı ' âlem hüsnini kılmason ' arz

Cânâ senüñle farkı *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*⁷⁰⁹

2485 Helâkî Fermâyed

[*mef'ülü fâ' ilâtün mef'ülü fâ' ilâtün*]

Gün germ olup iñende hüsnini itmesün ' arz

Nisbet yüzüñle günde *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

2486 Nazmî Fermâyed

[*mef'ülü fâ' ilâtün mef'ülü fâ' ilâtün*]

Nice ide felekler hüsnüñe tapuñâ ' arz

Kim anlaruñla farkı *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

2487 Şâfî Fermâyed

[*mef'ülü fâ' ilâtün mef'ülü fâ' ilâtün*]

Saña ne şüret ile hürşîd ide yüzün ' arz

Ehl-i nazâr yanında *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

2488 'Atâ Efendi

[*mef'ülü fâ' ilâtün mef'ülü fâ' ilâtün*]

Meh gün yüzüñe karşı kendüyi kılmason ' arz

Kim farkı var senüñle *beyne's-semâ 'i ve'l-'arz*

⁷⁰⁹ “Yeryüzü ve gökyüzü arasında”

2489 [???

[*mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün*]

Ahṡālūmi o māha bilmem nice idem 'arz

Mābeynümüz anuñla *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

2490 Hüdāyī-i Merḡūm

[*mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün*]

Mābeynümüz o mehle *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

Bilmem ki sūz-ı 'ışķūm kim eyleye añā 'arz

2491 Cemālī

[*mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün*]

Gün reşk ider yüzüñe kılsa cemālını 'arz

Nisbet ruḡuñla māhum *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

2492 Raḡmī Raḡime'llāhū 'Aleyh

[*mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün*]

Bir zerre meh ruḡuñdan çün kıldı gün ziyā 'arz

Nūr ile rūşen oldu *beyne's-semā 'i ve'l-'arz*

2493 Şubḡī Efendi

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bir nazardur ḡüsnüñe ey meh temāşādan ġaraż

Rūşenādur āftāb-ı 'ālem-ārādan ġaraż

[127b]

2492

a: Mısradaki “arz” kelimesinin üstüne daha sonra “farz” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2494 Fuzûlî-i Bağdādî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Buldı çün ‘âlemde hürşîd-i cihân-tâb irtifâ‘

Şu‘le-i ‘âlem-fürûzı şaldı her cānib şu‘â‘

2495 Ve lehu

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Āftāb-ı tal‘atun tutdukça evc-i irtifâ‘

Ķatl-i ehl-i ‘ışka tîg-i ģamzeñ olmışdur şu‘â‘

2496 ‘Ulvi Çelebi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Mihr-i gerdün almasaydı gün yüzünden ger şu‘â‘

Bulmaz idi ģalk-ı ‘âlem içre ey meh irtifâ‘

2497 Kāmî Efendi

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

O meh ki ‘arz-ı cemāl itdi ref‘ idüp burķa‘

Güneşdür ol ķamerî yakası aña maṭla‘

2498 Cāmî Efendi

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Ĥadiş-i mäh-ı ruĥet şod tamām der-maṭla‘

Keşide kışsa-i zülf-i dırāz tā maṭṭa‘⁷¹⁰

حدیث ماه رخست شد، تمام در مطلع
کشید قمش زلف دراز تا ماططع

⁷¹⁰ “Matlada (doğuş yeri, başlangıç, şiirin ilk beyti) senin ay yüzünün sözü bitti. Ama uzun saçlarının hikâyesi makta’a (şiirin bitiş beyti) kadar uzadı.”

2499 Zātī Fermāyed

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Māh-ı ruḥ-ı yār ile seḥer düşdi bu mışra'

Ṭoḡınca güneş dindi tamām oldı bu maṭla'

2500 Şeyḫ Āzerī

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Seḥer ḥayāl-i ruḥet bestem evvel-i mışra'

Çun āftāb ber-āmed tamām şod maṭla'⁷¹¹

سحر خیال رفت بستم اول مهر
چون آفتاب برآمد تمام شد مطلع

*

2501 Riyāzī Fermāyed

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Zi-evc-i ḥüsn meh-i 'ārız-ı to kerd ṭulū'

Fürū girift cihān-rā be-ṭal' at-ı maṭbū'⁷¹²

زواج حسن مد عارض تو کرد طلوع
فرد گرفت جهان را بطلعت مطبوع

2502 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

İdeli şems ü yüzüñ medḥ ü şenāsına şürū'

Maṭla' indan sözüñ mihr ü ḳamer itdi ṭulū'

*

* *

2503 Necātī Rāst

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ay gün oldı ruḥuñ şeydāsıyla rūşen-çerāğ

Düşdi ṭağ u ṭaşa olup baş açık yalıñ ayağ

⁷¹¹ "Sabah sevgilinin yüzünün hayaliyle ilk dizeyi tamamladım, güneş doğduğunda matlayı tamamladım."

⁷¹² "Senin yanağının ayı, güzellik zirvesinden doğdu ve hoş yüzünle (birlikte) dünyayı tuttu."

2504 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh kıaddün ħasretinden s̄inesine itdi dāğ

Lāle dağı māh-ı mihr-efrūzdan yaķar çerāğ

2505 Zātī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şevķ-i mihrüñle yaķupdur s̄inesine şubĥ dāğ

Olmasun mı adı şādık alnı açık yüzi ağ

*

* *

[128a]

2506 Zātī-i Merĥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Düşüpdür kevkeb ol māha ķarın olmağa ķārem yok

Yüri ey şems-i devlet kim benüm senden sitārem yok

2507 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Felekde başuma gün toğmadı bir māh-pārem yok

Ziyāde t̄ālī' üm bed yılduzum düşkün sitārem yok

2508 Nizāmī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yanumca seyr ider menzil-be-menzil māh-pārem yok

ķāmer devrinde t̄ālī' den benüm hergiz sitārem yok

2509 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Olupdur yıldızum düşkün o meh vaşlına çârem yok

Budur müşkil ki t̄ali' den benüm hergiz sitârem yok

2510 İshāk Fermāyed

[mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Güneş yüzüñ görelî zerrece qarārum yok

Dem-â-dem ağladuğum buña ihtiyārum yok

2511 Hātemī Beg

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Perīler hep nihān peydā o şehden ğayrı bir meh yok

Ne ğarrā şehir olur bu kim görünürden görünmez çok

*

2512 İshāk-ı Merhūm

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Dil-i sevdā-zedenüñ kim dünî var gündüzi yok

Māh-rûlar sevenüñ gökde begüm yıldızı yok

2513 Zātī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Güzeller çıkdılar seyre bile ol māh-tal' at yok

‘ Aceb gün görmedük şahşum sitâremde sa‘ âdet yok

2514 Zātī-i Merhūm

[mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn]

Her gün yidi seyyāre toköz çerh-i muṭabbak

Ey mäh-ı münevver döner üstüne mu' allak

2515 Emrī Efendi

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Āftābı senūñ avcuñda kıomış kudret-i Hāk

Eylemiş şa' şa' asın destüne sīmīn barmağ

2516 Sipihri Fermāyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Şun' -ı Hākķı ey müneccim gör ruğ-ı zībāya bak

Her bir ay başında iki ğurre-i ğarrāya bak

2517 Hayālī Rāst

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Zemīne na' lçeñ nağşı hilāle vireli revnağ

Felek yırtar yüzün mäh-ı nevi her ay idüp tırnağ

[128b]

2518 Kıurbī Efendi Kıāzī

[mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn]

Komadı şems-i hāverde cemālūñ mihri zībālığ

Nedür nedr'ey hilāl-ebrū bu günden güne ğarrālığ

2515 Emrī Divanı, G 256/1.

2517 Hayālī Divanı, G 236/1.

2519 **Merdümi̇ Fermāyed**

[*mef̣'ulü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Meh-tāb disem mihr-i dıraḥṣānuña lāyık

Hürşid disem hem meh-i tābānuña lāyık

*

* *

2520 **Necāti̇ Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Gün yüzinden ayda bir şafḥa [...]māh-ı felek

Yine vardur şafḥasında bir iki [...]

2521 **Hızri̇ Fermāyed**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Öykünürse yañılup gün yüzüne mäh-ı felek

Anuñ eksüklüğine bi'llāh ḳalma ey melek

2522 **Maḳālī̇ Rāst**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Devr idüp dünyāyı ey meh-pāre seyyāḥ-ı felek

Görmedi gün yüzlüler içre senüñ gibi melek

2523 **Başıri̇ Fermāyed**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yüz yire ḳor meh saña ta'zīm için mihr-i felek

Mülk-i ḥüsne ḥusrev olduñ beglügüñ var ey melek

2524 **Latîfî Fermâyed**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ol kamer-çihre geyelden berü altunlu benek

Döndi yılduzlar ile toğmadı ki mäh-ı felek

2525 **Ṭarîkî Çelebi Ehl-i 'İlm**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mâhı ruhsâruña beñzer diyü ey reşk-i melek

İki gözi gibi tutar meh ü hürşîdi felek

2526 **Esîrî Fermâyed**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gökleri tokuz tolandı nitekim çerh-i felek

Gökde arardum seni yirlerde buldum ey melek

2527 **Bende-i Kemter Kemîne Qâbilî** [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mâh-ı nev [...] istermiş qabâña ey melek

Yakaşı açılmaduk işler geçer mihr-i felek

[129a]

2528 **Ḥayālî-i Merḥûm**

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Livâ-yı mâhı çü dikdi sipihre ḥusrev reng

Sipâh-ı encüm ile toldı lâceverdi reng

2529 **Meylî-i Ğalaṭavî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Muḳâbil olma dir mihr-i ruḥına 'âdetün bildük
İşün eksüklik imiş ey ḳamer mâhiyyetün bildük

2530 **Ḥayālî-i Merḥûm**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Ol güneşden ey felek ben zerreyi dūr eyledün
Ayağa şaldun beni pâ-mâl idüp ḥûr eyledün

2531 **Zâtî-i Merḥûm**

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Germ olup öyküneli ḥüsnine sen mähveşün
Kimse bakmaz yüzine zerrece ey meh güneşün

2532 **Yahyâ Fermâyed**

[mef'ülü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün]

Ey mäh-çihre göremez oldum güneş yüzün
Ben bî-sitâre ile barışmadı yılduzuñ

2533 **Zâtî Fermâyed**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Her gice bir câyı rûşen eylemekdür niyyetün
Gün gibi hercâyisin bildük senün mâhiyyetün

2533

b: Mısradaki “gün” kelimesinin altına “meh” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2534 **Başı̇ri-i Merḥūm**

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Rūşen oldı gün gibi ey meh senūñ germiyyetūñ

Saṇa aḳ yılduz diyen bilmez senūñ māhiyyetūñ

2535 [???

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Gün yüzine ey ḳamer öykünme ol meh-ṭal' atūñ

Dā'ireñ ma' lūmdur meşhūrdur māhiyyetūñ

2536 **Vuşūlī Fermāyed**

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Dehri ey meh eylesün yine mūnevver ṭal' atūñ

'Ālem içre zāhir olsun gün gibi māhiyyetūñ

2537 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Dehşet ṭutar alur beni mihr ü mehābetūñ

Mümkin degül müşāhede rūy-ı leṭāfetūñ

2538 **Ṭālī'ī-i Kātīb**

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Görelī ṭal' at-ı ḡarrāsını ol sīm-berūñ

Çerḫi batdı güneşūñ yılduzı düşdi ḳamerūñ

2539 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Gün yüzüni görelî yıldızı düşdi kamerün

Sözlerün işideli bağı delindi güherün

[129b]

2540 Zātī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gün yüzün her kim ki gördi aldı anı hayretün

Kimse ey māhum kemāhī bilmedi māhiyyetün

2541 Ve lehu

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Māh-ruḥsārını nā-geh göricek ol melegün

Çerhi batdı güneşün yıldızı düşdi felegün

2542 Ve lehu

Lem‘ a-i pertev-i hūrşid-i cemāli o şehün

Ḳomadı ferini ḳandīl-i meh-i çār-dehün

2543 Nizāmī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ṭal‘ atun kevkebi şar kevkebe sen mihr ü mehün

Güneşe sāye şalar turre-i ṭarf-ı külehün

2541

a: Mısradaki “göricek” kelimesinin altına “görelî” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2544 Fevrî Efendi

[mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Öykündügiçün kaçına ol mäh-cemâlün

Çok eksüğini tutdı nazar ehli hilâlün

2545 Fehmî-i Nâzûk-Edâ

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Müşâbih olduğıçün rûyına ol mäh-ı tâbānuñ

Göge irişdi başı âftâb-ı 'âlem-ârānuñ

2546 Fevrî Efendi

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Ne yüzle öykünür ruhsârına ol mäh-ı tâbānuñ

Utanmaz mı zevâl başına hürşid-i dirahşānuñ

2547 Emrî Çelebi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Mihr-i ruhsârına öykünme şağın cānānuñ

Yüri ey mäh-ı felek döndi senün devrānuñ

2548 'Ahdî

[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

Toğaldan gün gibi sen mäh-tābuñ

Felekde yılduzı düşdi şihābuñ

2549 Şun‘î-i Gelibolî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Görmege zerrin kabâsın ol kamer-ruhsârumuñ

Mihr ü meh kûyın tolaşur rûz [u] şeb dil-dârumuñ

2550 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Görmeyelden gün yüzini ol meh-i tâbânumuñ

Göklere çıkdı bir ucı nâle vü efgânumuñ

2551 Yûnus Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Gün hilâl itdi özin mihr-i cemâlin göricek

Mâh hod zerd ü nizâr oldı hilâlin göricek

2552 [???

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Ey pîr-i felek âh-ı sehergâhı severseñ

Bahtum güneşi kâdadur Allâhı severseñ

[130a]

2553 Tâlib-i ‘İlm Emnî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yine garrâlığı var sen meh-i tâbânumuzuñ

Berķ urur ruḥları ḥurşîd-i dıraḥşânumuzuñ

2554 Şun‘î-i Gelibolî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Görmege zerrin kabâsın ol kamer-ruhsârumuñ

Mihr ü meh küyuñ tolanur rûz [u] şeb dil-dârumuñ

2555 Mu‘ammâ-yı ‘Azîzî be-Nâm-ı Dervîş

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Ne dem kim ẖâba varsam fikr-i ruhsâr ile ol mâhuñ

Girer rû‘yâma gönlümden ne geçse hikmet Allâhuñ

2556 Zihni-i Bağdâdî

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Dime virmez murâdum istesem vaşlını ol mâhuñ

Üşenme ey dil-i şeydâ sen iste virmek Allâhuñ

2557 Nev‘î Efendi

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Felege irdi başı rif‘at ile her dūnuñ

Hâk budur kim katı alçaklığı var gerdūnuñ

2558 Raḥmî Efendi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

İki gündür ki göstermez yüzün ol mâh-ı ruhsârūñ

Boyarsam kana dāmânın yiridür çerḥ-i ğaddârūñ

2559 Fazlî Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Güneş üftâdesi olsa ne var alnuñdaki nûruñ

Düşüpdür pertevinden lerze ey meh cismine Tûruñ

*

2560 Hayâlî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Fer viren māha cemāl-i bā-kemālüñdür senüñ

Mihre ḥancerler çeken iki hilālüñdür senüñ

2561 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Gün degüldür fer viren nûr-ı cemālüñdür senüñ

Āftābum mäh-ı nev 'aks-i hilālüñdür senüñ

2562 Emîrî-i Kâtib

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

İrgüren mehde zevāl ey meh cemālüñdür senüñ

Māha eksüklik viren iki hilālüñdür senüñ

2563 Zâtî Fermāyed

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Görmedüm ey mäh-rû seyrinde takşîrüñ senüñ

Göreyin Mevlâ gözüm nûr eylesün yirüñ senüñ

[130b]

2559 Kara Fazlî Divanı, G 118/1, s. 352.

a: alnuñdaki] yüzüñdeki, Kara Fazlî Divanı.

2564 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey güneş bî-çāre gibi rüy-ı zerdūñ var senūñ

Bir mehūñ mihriyle beñzer tāze derdūñ var senūñ

2565 Şem'î Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mihr ü mehdür müşteri' ė ėlem ħarīdāruñ senūñ

Germ olursa ŧañ mıdur gün gibi bāzāruñ senūñ

2566 Fuẕulī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şem' -i rüyūñ āftāb-ı ė ėlem-ārādur senūñ

Nūr-ı Hāḡ ħurşīd-i ruḡsāruñda peydādur senūñ

2567 Hilālī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Maṭla' -ı mihr olmasa ey meh girībānuñ senūñ

Baḡıcaḡ gözler ḡamaşdurmazdı gerdānuñ senūñ

2568 Zātī Raḡime'llāh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

ė Arz-ı mihr itdi meger ey şubḡ cānānuñ senūñ

Çāk olupdur dest-i şevḡ ile girībānuñ senūñ

*

* *

2569 Fiğānī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Burc-ı şerefde ḥüsn ile bul meh gibi kemāl

Eksüklig[üñ]i görmeyelüm ey qaşı hilāl

2570 Yaḥyā-yı Merḥūm

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ey hilāl eyleme ebrū-yı nigār ile cidāl

Ṭırnağın kesse olur niçe senüñ gibi hilāl

2571 'İzzetī Çelebi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Na'ıçen izine mānend olalı gökde hilāl

Evc-i rif atde olup pādşehüm buldı kemāl

2572 Şādık Beg

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Gün gibi zerrece irmezdi vücūdına zevāl

Bilüp eksükligin öykünmese qaşına hilāl

[131a]

2573 Mūrī Fermāyed

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Gün muḳābil olımaz ruḥsāruña bulur zevāl

Gözün üstinde qaşuñ var di[ye]mez saña hilāl

2574 Hülûşî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ğurre-i ğarrâña ğirre olma ey ebrû hilâl

Şems-i 'âlemde olursañ irüşür bir gün zevâl

2575 Hayâlî-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gün yüzinde ol mehûñ seyr eyle ey şâhib-cemâl

İki yılduz toĝsa eţrafında dört olur hilâl

2576 Berķi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yazamaz mâh-ı felek sencileyin mihr-i cemâl

Karalarsa niçe yıl şafha-i gerdûnda mişâl

2577 Mu' ammâ-yı Kādīmî Efendi be-Nâm-ı Hüseyn

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mihr-i ruhsâruñla dâ'im nûr u fer bulur hilâl

Evc-i hüsn ey âftâbum buldı zâtuñla kemâl

2578 Zārîfî Efendi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Burc-ı şerefde gün gibi sen bulalı kemâl

Noķşân irişdi bedr-i meh ey kaşı hilâl

2579 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hüsnüñe mağrūr olma ey meh-i şāhib-cemāl

Olur elbetde kemālün āhırinde bir zevāl

2580 Bākī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Saṇa teşbih itmek olmaz ey meh-i şāhib-cemāl

Āftāba ger Hilāl ebrū vü Nāhid olsa ḥāl

2581 Beyānī-i Şeyḥ-zāde Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey yüzi mihr-i dıraḥşān gice niçe mäh [u] sāl

Gelmedi ḳaşuñ gibi ġarrā senün iki hilāl

2582 Behiştī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Seyyāḥ ol eksüġine cihānda eger kemāl

Seyr-i menāzil itmek ile bedr olur hilāl

2583 'Azizī Beg

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nice ider ḳaralar şafḥa-i gerdūnı hilāl

Daḥı bir rā yazamaz ol ḥam-ı ebrūya mişāl

2580 Bākī Divanı, G 293/1.

2581

b: Mısradaki “ğarrā” kelimesinin üstüne “dehre” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

2584 Başîrî-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ay yüzün muşhaf aña i' rāb u nokta hatt u hāl

Ṭoğmadı kaşuñ gibi devr-i kamerde bir hilāl

2585 Nevā'î Fermāyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Girdi toprağa hilāl açdı tolu aya cemāl

On tolu ayuñ kenārından çü alduñ on hilāl

2586 Medhî-i Gelibolî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kameri yağaña beñzetdi özin gerçi hilāl

Giñ yakadan қо ne dirse disün ey mäh-mişāl

2587 Ṭurağı Cennet Ola Ādemîñüñ [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Mäh-ı bedr üzre görem dirseñ eger iki hilāl

Yāruñ ebrûlarına kıl nazar ey ehl-i kemāl

[131b]

2588 [??]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ey hilāl eyleme ebrû-yı nigār ile cidāl

Ṭırnağın kesse olur niçe senüñ gibi hilāl

2586 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2587 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2588 Beytin başına “Emrî” yazılmış ancak üzeri çizilmiştir. Beyit *Emrî Divanı*’nda da bulunmamaktadır.

2589 Zâtî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hācetüm budur Hudādan ey meh-i şāhib-cemāl

Āftāb-ı hüsnuñe irişmesün hergiz zevāl

2590 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol meh-i bedr-i münirüñ adına dirler Kemāl

Burc-ı dilde mihr-i hüsni āyā āftābum bi-zevāl*

2591 Bākî Efendi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ne hoş yaraşdı sipihre kevākib içre hilāl

Ṭoķındı pâyına gūyā ki cevheri ḥalḥāl

2592 [???

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

'Arz eyle gün yüzüñi eyā Müşteri-cemāl

Bilsün zevālını güneş eksükligin hilāl

2593 Vaşfî Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Eksük gedük kuluñ durur ey mäh çün hilāl

Hîç ide mi kaşuñla gelüp da' vî-i kemāl

2590 Zâtî Divanı, G 834/1, s. 834.

b: hüsni āyā āftābum] hüsni āftāb-ı, Zâtî Divanı.

2594 Emrî Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gördi bir yirde iki kaşuñı ey mäh-cemāl

Eyüdür eylemedi kendin iki päre hilāl

2595 Nev'î Efendi

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Karşuñda gice ağzın egüp itdi ' arz-ı hāl

Eksük gedük kuluñdur efendi senüñ hilāl

2596 Hāşimî-i Üsküdārî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir ayuñ başında görmek isteyen iki hilāl

Görsün ebruñı cemālün üzre ey şāhib-kemāl

2597 Zihni-i Bağdādî

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hürşid itmeseydi eger da' vi-i kemāl

Başına gelmez idi anuñ günde biñ zevāl

2598 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beni hasretde koyup gideli ol mäh-cemāl

Eyledi kaşı hilālî ten-i bîmârı hilāl

2599 Ümîdî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ârzû kılsam kaçan ol mâhdan ' arz-ı cemâl

Ṭâli' ümde görünür ol gün baña rûy-ı hilâl

2600 Nâmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âftâb-ı ṭal' atun mişli ṭulû' itmek muḥâl

Evc-i ḥüsn üzre olur mı yâ kaşun gibi hilâl

2601 Revânî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Giceler küyünü geşt itmegin ey mihr-i cemâl

Ayda bir kulp taḫar mâh-ı cihân-tâba hilâl

[132a]

2602 'Aşkı-i Merḥûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ṭal' at-ı ḥüsnünle dâ'im meh gibi behcetde ol

Âftâb-ı devletümsin isterem rif' atde ol

2603 Yümnî-i Dervîş

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dimeñ o mehveşi ḥüsn ü cemâle gırre degül

Yanında mihr-i cihân-tâb añılsa zerre degül

2604 ‘İlmî Çelebi

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Şu‘â‘-ı şems-i riyâset yanumda zerre degül

Dıraht-ı rif‘at ehâliye berg-i terre degül

2605 Hâtemî Beg

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Mâh-rûlarda senün gibi kanı pâk güzel

Dâmen-i hüsnuñe toz konduramaz gerd-i hâlel

2606 Aḥmed Paşa

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Mâh-rûyuñda iki kaşuñ eyâ hür-ı cemîl

Âftâba sâye şalmış şanki perr-i Cibrîl

2607 Nev‘î Efendi

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Ta‘rif iderse hüsni ile ol mâhı ehl-i dil

‘Âlî-cenâbdur o bizüm haddümüz degül

2608 Zâtî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bakabilmek âftâb-ı hüsnuñe imkân degül

Müşkil oldur nâzir olmamak dahı âsân degül

2609 **Ḥazret-i Bākī**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ḥurşid öñinde şu' lenenür mäh-ı nev müdām

Güyā ki şem' e karşı görünür kenār-ı cām

2610 **Ümīdī Fermāyed**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Devr itdi çenber-i felegi mäh-ı nev tamām

Güyā tölündi halka-i bezm-i şafā-yı cām

2611 **Fuzūlī-i Bağdādī**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Nūrını mihr ü mäh ruḥuñdan alur müdām

İnkār iderse şehr güvāhum durur tamām

2612 **Emīnī Çelebi**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Bir ay oldu görmeyeli ol mehi tamām

Āyā niçün görünmeye ol mäh-ı bedr-i tām

2613 **Mu'ammā be-Nām-ı Ayaz**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ol güneş kim mäh aña olmuş bir eksükli ğulām

Güş-ı ebrūsında olur bī-ser ü pā dil tamām

2614 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen тұrurken mihrin adın añmaq ey bedr-i tamām
Fi'l-meşel vaz' eylemekdür toğmaduq oğlana nām

2615 Ve lehu

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Naqş-ı zevāle mihr ü mehe baqmayup müdām
Eksükligüme qalma ki bizden yaña tamām

[132b]

2616 'Azmi Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şeb-i hasretdeyem göster yüzün ey mäh-ı tabānum
Senün eksükligüni görmesün bu çeşm-i giryānum

2617 Celīlī Çelebi

[mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün]

Gün batdı vü şām oldu toğmaz meh-i tabānum
Gam-hānede tenhāyam yok şem' -i şebistānum

2618 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görmeyelden gün yüzün ey mihr-i raḥşānum benüm
Şubḥ dek yıldız şayar bu çeşm-i giryānum benüm

2615 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2619 Fazlî-i Siyâh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şağın ey çerh-i felek baht-ı siyâhumdan benüm

Tutılır hürşîd bir gün dūd-ı âhumdan benüm

2620 'Azîzî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gice vü gündüz görünmez ol yüzi mâhum benüm

Göklere irişse tañ mı nâle vü âhum benüm

2621 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Güneş öykünmesün yüzüne mâhum

Günüñ günden pek olsun pâdişâhum

2622 Fuzûlî Râst

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ol mâh şafasıyla hoş it bir gice hâlüm

Ey ahter-i tâli' koma boynuñda vebâlüm

2623 Âlî-i Kâzî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cebînüñ ey hilâl-ebrû meh-i tâbâna beñzetsüm

Yüzüñ hürşîde hâlün kevkeb-i raşşâna beñzetsüm

*

2624 Mecdî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sûzumuzdan zerredür mihr-i cihân-ârâ bizüm

Eşkümüzden kaçre-i kemter idi deryâ bizüm

2625 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yine eksükli bende bir meh-i hüsne gulâm oldum

Yüzini gördi mâh-ı bedr didi ben tamâm oldum

[133a]

2626 Ḥayālî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Meh ' arızuña öyküneli leşker-i nücüm

Ey şâh-ı ḥasen eyler aña her gice hücüm

2627 Qabûlî Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Mâh-ı münîre gice üşüp ' asker-i nücüm

Öykünme rûy-ı yâra diyü itdiler hücüm

*

2628 Ḥalîfe Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mâh-ı ruḥsâr-ı to-râ hürşîd-i tâbân gofteem

Zülf-râ ber-rûy-ı çun mâh rişte-i cân gofteem⁷¹³

ماه رخسار ترا خوشید تابان گفتم
زلف را بر روی چون ماه رشته جان گفتم

⁷¹³ “Senin ay yüzüne parlak güneş dedim. Ay yüzündeki saçlarına ise can ipi dedim.”

2629 Mîr Kâsımî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-mîzân-ı naẓar hüsni to-râ bâ-mâh sencîdem

Miyân-ı in ü an fark ez-zemîn tâ âsmân dîdem⁷¹⁴

بمیزان نظر من ترا با ماه سنجیدم
میان این و آن فرق از زمین تا آسمان دیدم

2630 [???

[mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Me-râ dü hefte be-şod kân meh-i dü hefte ne-dîdem

Be-leb resîd me-râ cân be-kâm dil ne-resîdem⁷¹⁵

مراد دو هفته بشد کان مه دو هفته ندیدم
بلب رسید مرا جان بکام دل نرسیدم

2631 Şun'î-i Gelibolî

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Bir şadef idi cihānda ay u gün oldı dü-nîm

Ol şadefden sen zühûra geldün ey dürr-i yetîm

*

2632 Mecdî Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ber-â-ber olmadı ebrûña gördi cümleten 'âlem

Katı alçak görindi ey yüzi gün mâh-ı nev aḥşam

*

⁷¹⁴ “Göz terazisi ile senin ve ayın güzelliğini ölçtüm. Aralarındaki fark yer ve gök arasındaki fark gibiydi.”

⁷¹⁵ “İki hafta oldu ki o ondört yaşındaki ayı görmedim. Canım ağzıma geldi ama gönlümün isteğine ulaşamadım.”

2633 Seyfî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nisbet-i hürşîd bâ-ruhsâr-ı ân meh çun konem

Hîç nisbet nîst kâr-ı nâ-müvecceh çun konem⁷¹⁶

نست نورشید بارف از من چون کنم
هیچ نسبت نیست کار ما موجه چون کنم

*

* *

[133b]

2634 Sırrî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Reng-i rû olsa eger mâhda ey gönçe-dehen

Beñzedürdüm ruh-ı renginüñe *mehmâ emken*

2635 Bâkî Efendi

[müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün]

Tâ zi-hayâl-i men güzêşt ʔal' at-ı meh-liķā-yı men

Maṭla' -ı âftâb şod hâṭır-ı bâ-şafa-yı men⁷¹⁷

تا ز خیال من گذشت طلع ملاح من
مطلع آفتاب شد خاطر با صفا من

2636 Nüvâzî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nice teşbîh ideyin ruhsâr-ı yâra mâhı ben

Ḳanda mihr-i ' âlem-ârâ ḳanda şem' -i encümen

⁷¹⁶ “Nasıl o ay gibi yüzü güneşle karşılaştırayım. Aralarında hiç bir alaka yok. Makbul olmayan işi nasıl yapayım.”

⁷¹⁷ “Ay yüzlü (sevgilimin) güzelliği hayalimden geçtiğinde benim safalı hatırım, güneşin doğuş yeri oldu.”

2637 ‘Adlî Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Şubh dek her gice ey hürşîd-i ruh sen mâhdan
Niçe bir feryâd idem korkmaz mısın Allâhdan

2638 Raḥîkî Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ṭâlî‘üm yok gülmeden bir gün ben ol meh-pâreden
Bilmezem âhîr beni niçün yarattı yaradan

2639 Sâ‘î Çelebi

[mef‘ülû mefâ‘ilün mef‘ülû mefâ‘ilün]

Ey meh ḥam-ı ebrûnuñ siḥriyle dü-tâyem ben
Şehr içre hilâlâsâ engüş-nümâyem ben

2640 [???

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Meh-i men kâkület-râ rişte-i cân mîtevân goften

Be-her vech-i ruḥet-râ mâh-ı tâbân mîtevân goften⁷¹⁸

من کاکلت رشتہ جان تران گفتن
بہر وجہ رخت را ماہ تابان تران گفتن

2641 Necâtî Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Mâh-rûlarda seni hürşîd-i raḥşân eyleyen

Ağzuñı bir zerre kılmış ol yogı var eyleyen

2637 *Adlî Divanı*, G 119/1.

a: her gice] nālānum, *Adlî Divanı*.

⁷¹⁸ “Ay (yüzlü sevgilimin) kâkülüne can ipi diyebilirim. Her şekilde onun yüzüne parlak ay diyebilirim.”

2642 Maḳālī-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Baḥş-i ḥüsn itmez senüñle mäh-ı Ken' ān olmayan

Şu' le virmez 'āleme mihr-i dıraḥşān olmayan

2643 Sipāhī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳara baḥtumdur beni ol mähdan mehcūr iden

Menzilinden ṭālī' -i beddūr sitārem dūr iden

2644 Ḥayālī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳaşuña baḳdum didüm yegdūr hilāl-i 'ıdden

'Arızuñ gördüm yudum el çeşme-i ḥūrşıdden

2645 Behiştī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen ṭururken baḳmayam mihr-i cihān-ārāya ben

Yıl gice göz ṭutmayam evc-i felekde aya ben

[134a]

2646 Fuḏūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Sipihrüñ fāriğüm vaşluñda mäh u āftābından

Ġaraż 'ıd ü vişālüñdür bu ay u gün ḥisābından

2647 Mîrzâ Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Zihî ez-âftâb-ı 'ârızet çeşm-i cihân rûşen

Zi-çeşm ân rûşenî kerde dilem-râ hân ü mân rûşen⁷¹⁹

زهی از آفتاب رخت خیم جهان روشن
ز چشم آن روشنی کرده دلم را مانغان روشن

2648 Uşulî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Dâğ olur dilde ruhuñsuz giceler meh-tâbdan

Od yanar başumda sensüz mihr-i 'âlem-tâbdan

2649 Hâyâlî Fermâyed

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Zerreler yüz döndürür hûrşîd-i 'âlem-tâbdan

Dönmeye yüzüm benüm ol kaşları mihrâbdan

2650 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Zerre-i pâ-mâlûñi ref' eylemezsın hâkden

Ey güneş yüzlüm hâzer kıl âh-ı âteşnâkden

2651 Fazlî Çelebi

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Her gün kapuñda hâlî degül ıztırâbdan

İl bir harâret añladılar âftâbdan

⁷¹⁹ “Ne hoş! Yüzün güneşinden dünyanın gözü aydın. Gözdeki aydınlıktan gönlümün evi de aydınlanmış.”

2652 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Güzelsin ey hilāl-ebrū kamerden

Seni Hâk şaklasun yavuz nazardan

2653 [???

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Hüb gördüm yüzüñi mihr-i cihân-ārādan

Müntehî geldi baña şāḥ-ı kadüñ Tübādan

2654 Cinānī-i Semendirevî

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Nūr uğurlarken ruḥuñ şem'inden ey meh-çihre gün

Gör kazā-yı āsmānīyi ki tūtıldı bugün

2655 Figānī-i Merḥūm

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Baña göstermedüñ ol mähı bugün ey gerdün

Göreyin yirde benüm Külbe-i Aḥzānuma dūn

2656 Kemāl-i Hocendî

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ger şebî ān meh zi-menzil bî-nikāb āyed birün

Z'evvel-i şeb tā dem-i şubḥ āftāb āyed birün⁷²⁰

کرشمان مه ز منزل بی نقاب آید برودن
ز اول شب تا دم صبح آفتاب آید برودن

⁷²⁰ “Eğer bir gece o ay evden örtüsüz dışarı çıkarsa gecenin başından sabah oluncaya kadar güneş dışarı çıkmış gibi olur.”

2657 [???

[*mef̣̌ ūlū fā' ilātūn mef̣̌ ūlū fā' ilātūn*]

Bu ٲāk-ı lāceverdī zer-beft otağūn olsun

Mihr ile meh yanūnca iki şolağūn olsun

2658 Zātī Fermāyed

[*mefā' ilūn mefā' ilūn fe' ūlūn*]

Güneş sen māha zerrīn efser olsun

Melekler işigūnde çāker olsun

2659 Seyfī Çelebi

[*mef̣̌ ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Halvetde çıkdı gün gibi ol meh niķābdan

Haķķā budur ki gökde güzel āftābdan

2660 Cemālī

[*mef̣̌ ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Ol mihr sa' ādetle ٲulū' eyledi rūşen

Hoş bellū durur ٲutlu gün ey dil ٲoğışından

[134b]

2661 Emīnī Çelebi

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Māh-ı Naḥşeb gibi her kūşe ٲolu mähveşān

Hüb-rūlarla hemān Edrine şehr-i mähān

2659 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2660 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

2662 Hüseyn Baykara

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol kuyaş kim ay yüzüñ tek devrde imes kıran

Barça mehveşler arasında odur şāhib-kırān

2663 Hayālī Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Mihr-i ruḥuña dil vireli ey meh-i tābān

Sāyem gibi yirden yir[e] çaldı beni devrān

2664 Şun'ī Fermāyed

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Rūyuñ var iken baña senüñ ey meh-i tābān

Gelmez gözüme zerre kadar mihr-i dirahşān

2665 Hayālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Didi her gün mihr-i 'ālem-tāba mäh-ı āsmān

Ey nigār-ı nūr-simā dil-ber-i 'ālī-mekān

2666 Yahyā Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H'ān-ı Hāḫdur bu felek mihr ile mehdür iki nān

Mihre kimse degmemiş ortada mehdür toḡranan

2667 Mu‘ammā-yı Mîr Hüseyn be-Nâm-ı Rızâ ve Ğayrihi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Der-ruḥ-ı mäh-ı tamâm ez-çîst âḥîr ân nişân

Pîş-i ân ‘arîz şikestî yâft mäh-ı âsmân⁷²¹

در ریح ماه تمام از میست آفران نشان
پیش از عارض شکستی یافت ماه آسمان

*

* *

2668 Sürûrî Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Germ olup meh yüzüne iñende hem-tâlanmasun

Bilsün eksükligini iñende ğarrâlanmasun

2669 Cemâlî Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Âftâb-ı ṭal‘atun cânâ zevâle irmesün

Mäh-ı tâbânsın Hudâ eksükligin göstermesün

2670 Ḥayretî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Âftâbum virme şüret aya zîbâlanmasun

Yüz bulur âyîne-i ḥüsnün temâşâlanmasun*

[135a]

2671 Kirâmî Efendi

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Felegün ḥâline ey ḥ‘âce nazar kılmazsın

Çerḥ-i atlas ne kumâş idüğini bilmezsin

⁷²¹ “Dolunayın yüzündeki o iz nedir biliyor musun? O yüzün önünde gökyüzündeki ay kırık buldu.”

2670 Hayretî Divanı, G 345/1, s. 347.

2672 Ümîdî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Niçe aylar geçer bir gün kıdem-rencide kılmazsın

Ko ya ey âftâbum zerre deñlü hâl bilmezsin

2673 Hayâlî-i Merhûm

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Kaşuñ hilâlini meh-i tâbâna virmezsin

Gün ruhlaruñı şem'-i şebistâna virmezsin

2674 Nev'î Efendi

[müfte'îlün mefâ'îlün müfte'îlün mefâ'îlün]

Hüsn ile sen zamânede pençe-i âftâbsın

'Âlemi kabz [u] başı ider şâh-ı felek-cenâbsın

2675 'Amrî Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bütün dünyâ değer bir âftâb-ı 'âlem-ârâsın

Felek mişlin getürmez 'âleme ger 'âlem-ârâsın

2676 Vâlihî-i Üskübî

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün]

Her gün yüzüñi hâk-i der-i yâra sürersin

Bir gün şaķın ey mâh-ı şeb-ârâlıga birsin

2677 **Sipāhī Beg**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Meleklerle müzeyyen mäh-ṭal' atlar mekânısın
Naẓirüñ yok felek sen n'eyleyin ammâ ki fânîsin

2678 **Refîkî Fermâyed**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Ay efendi menzilüñ burc-ı şeref sen mâhsın
Yılduzı düşmiş raķīb ile niçün hem-râhsın

*

2679 **Zāti-i Merhūm**

[fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün]

Müşteriydüm mihrüñe hürşid-i raḥşân olmadın
Dilde yir itmişdi şevkuñ mäh-ı tábân olmadın

*

2680 **'Ubeydī Râst**

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ne 'aceb alçaķ olur bu felek-i bed-âyîñ
Toķınur ehl-i dile dâ'im idüp zâr u ḥazîn

*

2681 **Merâmî Fermâyed**

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Sen mähı koyup ğayra nice nâzır olam ben
Ger mihre baķarsam şanemâ kâfir olam ben

*

2682 Cān Bağışlar Edāsı Rūḥīnūñ *[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]*

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ayda bir kez gör[e]mem ol meh-i tābānumı ben

Çıkarursam yiridür göklere efgānumı ben

*

* *

[135b]

2683 Bākī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ol āftāb-ṭal' ata kim dirse māh-rū

Olsun cihānda meh gibi dā'im siyāh-rū

2684 Ḥātemī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Māh-ı bedr olmadı cānā gün yüzüñle rū-be-rū

Ḥaḡ budur ḥüsnüñ virür rüy-ı cihāna āb-ı rū

2685 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Niçe aydur ki görmem gün yüzüñi ey hilāl-ebrū

Sitāre mi diyeyin ben buña ṭālī' mi olsun bu

2686 Nevā'ī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-rüy-ı hüsn der-güş-ı ân hilâl-ebrû

Sitäreist ki bā-māh mizened pehlū⁷²²

ز روی حسن در گوش آن هلال ابرو
سناره ایست که با ماه میزند پهلوی

2687 Riyāzī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-rüy-ı hüsn be-hürşid mizened pehlū

Sitäreist der-güş-ı ân hilâl-ebrû⁷²³

سناره ایست در گوش آن هلال ابرو
ز روی حسن بخورشید میزند پهلوی

2688 Figānī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kaşuñ yanındaki hâlün degüldür ey meh-rû

Sitâredür ki olupdur hilâle hem-pehlū

2689 Sipāhī Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kaşuñ 'aksi felekde oldı mäh-ı nevle hem-pehlū

N'ola günden güne garrālanursa ey hilâl-ebrû

2690 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey zi-hürşid-i cemâlet dü cihân yek pertev

Ṭavḡ-dâr-ı ḡam-ı ebrû-yı to ṭās-ı meh-i nev⁷²⁴

ای ز خورشید جمایت دو جهان یک پرتو
طوق دارم ابروی تو طاس مه

⁷²² “Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından ayla beraberlik ediyor.”

⁷²³ “Sevgilinin hilal kaşının köşesinde bir yıldız var ki güzellik bakımından güneşle beraberlik ediyor.”

⁷²⁴ Ey (sevgili), senin cemalinin güneşinden iki dünya bir ışıktır. Yeni ayın orağı senin kaşının kıvrımının gerdanlığıdır.

2691 Fazlî Fermāyed

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

İtdi tūlū⁷²⁵ -ı devlet ü iqbāl mäh-ı nev

Āfāka şaldı pertev-i hūrşid⁷²⁶ aks-i zav

2692 Tālib

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ey ruḥet borde be-ḥübī zi-meh ü mihr girev

Veh zi-envār-ı ruḥet çeşm-i me-rā şad pertev⁷²⁵

ای رخت پرد بخوی زمه و مهر کرو
وہ زانوار رخت چشم مرا صد پرتو

2693 Kāmī Fermāyed

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ey tāb-ı āftāb zi-mihr-i cemāl-i to

Meh sīne çāk kerde zi-dest-i hilāl-i to⁷²⁶

ای تاب افتاب ز مهر چال تو
مہ سینہ چاک کرده زد دست ہلال تو

2694 Hāfız Selleme'llāh

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Mezra⁷²⁷ -ı sebz-i felek dīdem ü tās-ı meh-i nev

Yādem ez-geşte-i ḥ'īş āmed ü hengām-ı direv⁷²⁷

مزرع بزر فلک دیدم و طاس مہ نو
یادم از گشت خویش اید و هنگام درو

⁷²⁵ “Ey (sevgili), yüzün güzellikte güneş ve aya üstün gelmiş. Ne güzel! Benim gözüm, senin yüzünün ışığından yüzlerce parıltı almış.”

⁷²⁶ “Ey sevgili, güneş parlaklığını senin yüzünün güneşinden almış. (Gökyüzündeki) ay, senin hilalin yüzünden yakasını yırtmış.”

⁷²⁷ “Feleğin gök tarlasını ve yeni ayın orağını gördüm, kendi ektiklerim ve hasat zamanı aklıma geldi.”

2695 Tālib

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey ruḥet borde be-ḥübī zi-meh ü mihr girev

Veh zi-envār-ı ruḥet çeşm-i me-râ şad pertev⁷²⁸

ای رخت برده بخوبی زنده و مهر کرد
وہ زانوار رخت چشم مرا صد پر تو

2696 Hâfız

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Güftâ birün şodî be-temâşâ-yı mäh-ı nev

Ez-mäh-ı ebruvân-ı menet şerm yâd rev⁷²⁹

گفتا برون شدی تماشا ی ماه نو
از ماه ابروان منت شرم یاد رو

*

* *

[136a]

2697 Rızâyî-i Merhûm

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey âftâb tal' atuña bende mihr ü mäh

V'ey mäh-tâb gün yüzün öninde ḥāk-i rāh

2698 Sücüdî Fermāyed

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Ger ' arz-ı cemāl eyleyesin gün gibi ey mäh

Ḥayretde kalur yüzüni gören diye Allāh

2695 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷²⁸ “Ey (sevgili), yüzün güzellikte güneş ve aya üstün gelmiş. Ne güzel! Benim gözüm, senin yüzünün ışığından yüzlerce parıltı almış.”

2696 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷²⁹ Dedi ki; “Yeni ayı görmeye çıktın mı? Benim kaşlarımın ayını hatırla da utan.”

2699 Nev'î Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Güneş yüzüñi senüñ yıllar olur görmezüz âh*

Bârî şol iki hilâlün görelüm mäh-be-mäh

2700 Cāmî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ân dü ruḥ-râ ki ne-bînem meger mäh-be-mäh

Be-cemâl-i to ki hestîm be-cân nîgü ḥ'âh⁷³⁰

ان دورخ را که نه بینم مکرماه بماه
بجبال تو که هستم بجان نیکوخواه

2701 Muḥtārî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Encüm ile bir midür qadr ü şerefde mihr ü mäh

Yok güzeller içre mümtâz olduḡuña iştibâh

2702 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Vechi yok sen âftâb ile muḡâbil olsa mäh

Bu meşel meşhûrdur şâhâ gerekdür şâha şâh

2703 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bir güneş yüzlü güzel virdi baña yine İlâh

Gökde istedüḡümü yirde virüpdür Allâh

⁷³⁰ "O iki yanaḡı aydan aya görmüyorum. Güzelliḡine yemin ederim ki iyiliḡini candan severim."

2704 Deḥānī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āftābum tañ degüldür göge tügdürsem külāh

Kim benümle hem-dem olmışdur bu günler mihr ü mäh

2705 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Görinmedi niçe gündür baña perīves o mäh

Görün görün ne görünmez belāya uğradum āh

2706 Ḥisābī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āsmānī cāme geymiş gördüm ol gün yüzlü āh

Bir қаzā-yı āsmānīye şataşdum yine āh

[136b]

2707 Ḥuffī Efendi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ditrer yüzüñi görse güneş şubḥ-ı seḥergāh

Her gice ruḥuñ mihri ile taña қалur mäh

2708 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanmañuz hicrān şebinde hāle tutdı devr-i mäh

Kevkeb-i baḥt-ı siyāhumdur ki yakmış dūd-ı āh

2709 Dehkî-i Şîrâzî

[mef'ulü fâ' ilâtü mefâ'ilü fâ' ilün]

‘Aynek nihâd-ı pîr-i felek z’âftâb u mäh

Tâ ber-ḥaṭ-ı ‘izâr-ı cevânân koned nigâh⁷³¹

عینک نهاد پیر فلک ز آفتاب و ماه
تا بر خط غدا رجوانان کند نگاه

2710 [???

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Zi-her ṭaraf ki der-âyed küşâde-ruḥ ân mäh

Me-râ müşâhede şod sırr-ı şümme vechu'llâh⁷³²

ز هر طرف که در آید کوشاده روح آن ماه
مرامش مده شد سرمه و چه آتد

2711 Ziyneṭi-i Sirozî

[mef'ulü fâ' ilâtü mefâ'ilü fâ' ilün]

Ey mäh qarşu ḳoma gel ol âftâb ile

Yüzün qarası kendüne ḳalur ḥicâb ile

2712 Bilâlî(?) Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Baḥş idersen vechi yok ey mäh-rû mehtâb ile

Ebruvānuñ ‘arza ḳıl eksükligin meh tâb ile

2713 ‘İlmî-i Nâzûk

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kūyuña varup felek ḥürşid-i ‘âlem-tâb ile

İrtifâ‘ aldı ruḥuñ mihrinden uşturlâb ile

⁷³¹ “İhtiyar felek, gençlerin yüzünün hatına bakayım diye güneş ve aydan gözlük takmış.”

⁷³² “Güşade yanaklı o ay, çıkageldiği ne taraftan, bize şümme vechullah sırrını müşahede ettirdi.” şümme vechu'llâh: “(Nereye dönerseniz) Allah’ın yüzü (zâtı) oradadır.” Kur’ân-ı Kerîm, Bakara 2/115.

2714 Hınnālî-zâde Hasan Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gerçi vaşl olmak dilersin mihr-i ' âlem-tâb ile
Dide kim düş görmez ammâ bu vişâl-i h' âb ile

2715 Meylî-i Ğalaṭavî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Devr ider âfâkı encüm mihr-i ' âlem-tâb ile
' İdgâhı seyr iden eṭfâldür dolâb ile

2716 Refîkî Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey meh-liḳâ gören seni zerrîn-ḳabâ ile
Ol gün şanur ki indi güneş yire ay ile

2717 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çerḥ-i ser-gerdân geçer saña meh-i tâbân ile
Mâ-ḥaşal şimdi toḳuz kişi yürür bir cân ile

2718 Necâtî-i Merḥûm

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Beñzemeseydi saña güneş Müşteri ile
Baḳmazdı gök yüzine kimesne yiri ile

[137a]

2718 Necâtî Beg Divanı, G 462/1, s. 426.

a: ḥurşîd saña beñzemeseydi saña güneş, Necâtî Beg Divanı.

2719 Bâkî Efendi

[mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Diller revâne oldılar ol meh-liķā ile

Etfâl-i şehr şanki segirdürler ay ile

2720 Emrî Efendi

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Felek didükleri ey mäh-rû sitâre ile

Duĥân-ı âteş-i âhum durur şerâre ile

2721 Sultân Selîm

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Yakında bir güneş yüzlü bizümle oldu hem-sāye

Ki hüsninden irer haclet felekde bedr olan aya

2722 Ahmed Paşa

[mef'ulü fâ'ilâtün mef'ulü fâ'ilâtün]

Sāyem ziyā vireydi gün gibi gökde aya

Bir dem muşāhib olsam sen serv-i meh-liķāya

2723 [??]

[mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün]

Göñül ol mehveşi görse hemân başlar temennāya

Ki şalma āftābum va'de-i vaşluñı ferdāya

2724 Medhî-i Kâzî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yüzüni beñzedürler âftâb-ı 'âlem-ârâya

Hilâl engüşt ile keffün ne var ta' n eylese aya

2725 Ve lehu

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Diyen beñzer cemâlün âftâb-ı 'âlem-ârâya

Leb-i [cân]-bahş ile âyâ ne dir ebrû-yı garrâya

2726 Zekerîyyâ-zâde Çelebi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nice teşbîh idem âyâ senün gün yüzüni aya

Şebîh olur mı ey meh-rû yed-i beyzâya her aya

2727 'Azîzî Beg

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Mâh şu koymağa degmez o şehün ayasına

Mihr-i gerdünüñ eli irmez anuñ pâyesine

2728 Şikâri-i Kâzî

[mef'ülü mefâ'îlün mef'ülü mefâ'îlün]

Bugün yüzüni ey meh beñzetdüm o bedr-râya

Hey hey ne hata itdüm düşdüm yine bedr aya

2729 Zātī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kaṅkı menzilde disem ol meh-i tābānı yine

Kanda aḥşamladı bilsem 'acabā anı yine

2730 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şīve öğrenmiş kamer sen şūḥ-ı ra' nādan yine

Gūşına bir gūşvār aşmış Süreyyādan yine

2731 Āhī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaşlaruñ her kim ki beñzetdiyse qurbān ayına

Āferīn olsun anuñ qurbān olayın rāyına

[137b]

2732 Raḥmī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Virdüm bu göñlümi yine bir mäh-pāreye

Kim āftābı ḥāke şalar mähı pāreye

2733 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey dil alınma aldanup ol mäh-pāreye

Bir gün şaḳın şalar seni ol mäh pāreye

*

2734 **Yakīnī Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Cebīnün pertev-i şöhret virürken mäh-ı tábāna

Ruḥuñ yanında germ olmak düşer mi şem' -i sūzāna

2735 **Nev'ī Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Göñül virme gözüñden dūr olan her mäh-ı tábāna

Nazar kıлма saña yüz virmeyen mihr-i dıraḥşāna

2736 **Şeyhī-i Selef**

[mef'ülü mefā'īlün mef'ülü mefā'īlün]

Māhest ne-mīdānem ḥūrşīd-i ruḥet yā ne⁷³³

ما هست نمیدانم خورشید رخت یانه

Bu ayrılık odına cānum niçe bir yana

2737 **Figānī-i Merḥūm**

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Gün 'ālemi geşt eyledügi ḥāne-be-ḥāne

Āvāre gibi bencileyin yār-ı nihāne

2738 **Medḥī-i Gelibolī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Naẓīr olmaz cemāli her mehūñ ol mäh-ı tábāna

Ḳamer bedr olsa daḥı beñzemez mihr-i dıraḥşāna

⁷³³ “Yüzün güneşi ay mı değil mi, bilmiyorum.”

2739 Ġarībī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gezdürür kırş-ı mehi tabla içinde hāle

Müşteri dirhem-i encümle diler kim ala

2740 Beyānī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Gün ruħlarıñ görelden mihr uğradı zevāle

Ebrūlarıñ ğamından dutdı kamer hilāle

2741 Revānī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hem-dem geçer güneş yine ol pādşā ile

Ĥidmet için yanaşdı meger aña ay ile

2742 Ve lehu

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dīdār görelüm gel e ey meh-liķā gel e

Aķşamlamaĝa bir gice bizden yana gel e

2743 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

N'ola ol yüzi güneş luşf ile bir kerre gele

Seyr idegelse kadem başsa bizüm gölgelige

2741 *Revānī Dīvanı*, G 319/1.

2742 *Revānī Dīvanı*, G 360/1.

[138a]

SERV FAŞLIDUR BU MECLİS-İ ҚADD-İ CĀNĀN

[138b]

2744 Müftî-i zî's-Şekaleyn İ[b]n-i Kemāl

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servden gül-zāra iletmiş haber peyk-i şabā

El uzatmış kim çenār ide anuñla merhabā

2745 'Acemde Gün Gibi Mergüb Haydar [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Servî ki boved luṭf-ı kâdem dil-berem ū-rā

Ez-dide dehem āb u be-cân-perverem ū-rā⁷³⁴

سروی که بود لطف قد دبرم او را
از دید دهم آب و جان پرورم او را

2746 Başırî Şā'ir-i Maḳbūl-ı 'Ālem [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳaddüñe beñzetdügiçün servi gülşende şehā

Bāḡbān-ı miskine otlar yoldurur bād-ı şabā

2747 Zārîfî Gün Gibi Mergübı Dehrün [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dik geldügince serv-i çemen ḳaddüñe şehā

Silker bir iki şarşar anı tokınur şabā

2748 Ehli-i Ḥorāsānî

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Naḳḳāş mekeş şüret-i ān serv-i revān-rā

Z'ān rü ki keşidî ne-tevān şüret-i cān-rā⁷³⁵

نقاش مکش صورت ان سرور و انرا
ز آن رو که کشیدی نتوان صورت جا را

⁷³⁴ "Sevgilimin boyunun inceliğinde olan o serviği gözlerimden akan sularla ve canla beslerim."

⁷³⁵ "Ey ressam, o gezen servinin resmini yapmaya çalışma çünkü canı resmedemezsin."

2749 **Medhî Kim Meddâh-ı ‘ Âlem Gün Gibi** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Göreliden ol elif tek kâmetüñ ey serv kıadd-i Tübâ

Hevâ-yı gülşenüñ bir toğrı ser-gerdânıdur güyâ

2750 **Ehl-i Şab‘uñ Maḥremî Bir Şâ‘iri**

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Ez-ân ber-yâd-ı servî sâḥtem menzil leb-i cû-râ

Ki dîdem ber-leb-i cû kâmet-i ân serv-i dil-cû-râ⁷³⁶

از آن بر یاد مردی ساختم منزل لب جو را
که دیدم بر لب جو قامت آن سرودجو را

2751 **Kemâl-i ‘ Acem Fermâyed**

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Ez-ân der-dîde pinhân mîkonem ân serv-i dil-cû-râ

Ki ḡayr ez-men ne-bîned hiç kes diğeri kıad-i û-râ⁷³⁷

از آن در دیده پنهان میکنم آن سرودجو را
که غیر از من نبیند هیچ کس دیگر قیاد او را

[139a]

2752 **Cihân Yügrügidür Şânî-i Kâzî** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün*]

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Söyleñ öykünmesün ol serve nihâl-i Tübâ

Yohsa vallâh çemende toḡınur aña şabâ

2753 [???

Tavr-ı nâzla reftâra gel ey serv-i dil-ârâ

Toynca seni bârî eyleyem temâşâ

⁷³⁶ “Servî boylu bir (sevgilinin) anısından dolayı nehrin kenarını kendime ev yaptım ki o gönül alan servinin boyunu nehrin kenarında gördüm.”

⁷³⁷ “Benden başka hiç kimse artık onun boyunu görmesin diye o gönül alan serviyi gözümde saklıyorum.”

2754 Güc İle Şâ'ir Oldı Darbî-i Cebri

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey elif-kâmet boyuñ serv-i şanavberdür baña

Ġonçe ağzuñ gül yüzüñ hâlüñ mu' anberdür baña

2755 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Be-çi nisbet konem ân serv-i qad-i dil-cû-râ

Her çi güyem be zi-ânest çi güyem ü-râ⁷³⁸

یچ نسبت کنم ان سرو قد دلجو را
هر چه گویم به آراست چه گویم او را

2756 Riyâzî Şâ'ir-i Maqbûl-i ' Âlem [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ne-mih'âhem güzër sūy-ı mezâr ân serv-i dil-cû-râ

Ki tersem zinde kereded merd ü ' âşık şevêd ü-râ⁷³⁹

نیحو اہم کدر سوی مزار ان سرو قد دلجو را
کہ ترسم زندہ کردم مرد عاشق شہد او را

2757 Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şu gibi gönülüm aķar sen serv-i ra' nâdan yaña

Tab' ı mâ'ildür anuñ ' âlî temâşâdan yaña

2758 Oldı Sâhib-Seb' a Yahyâ Gün Gibi [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cân revân oldı çü sen serv-i dil-ârâdan yaña

Sidre hâķķı baķmayam Cennet-i Tûbâdan yaña

⁷³⁸ "O gönül alan servî, boyunu neye benzeteyim. Her ne söylesem ondan daha iyidir ona ne diyeyim ki."

⁷³⁹ "Ölülerin dirilip ona âşık olmasından korktuğum için o gönül alan servinin mezalıktan geçmesini istemiyorum."

2759 **Ma'ârif Kâfî Defter-dâr 'Âlî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Yine luṭf ümmîdi var bir serv-ķâmetden yaña

Ķorķu virmeñ dostlar rûz-ı kıyâmetden yaña

2760 [???

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Nigâr-ı serv-ķaddüñi görüben sidreden a' lâ

Öñinde cây-ı ħidmetde tırupdur ser-nigün Tübâ

2761 **Fürûġî Bursevîdür**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Vaşf idince ķad-i bālāñı cinānda ħavrâ

Ħayretinden başını aşıġı şaldı Tübâ

2762 **Hâşimî-i Üsküdârî**

[*mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün*]

Da'vî-i ser-âmedlik iderken tek ü tenhâ

Baş egdi dilâ gördüġi dem ķaddine Tübâ

2763 **İntizâmî Fermâyed**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ķıyâmet ķâmet-i dil-dâra dil-dâde geķer Tübâ

O şâhuñ ħidmetine toġrı üftâde geķer Tübâ

2764 Bezmî Çelebi Fermâyed

[*mef' ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Ṭübā mı kadūñ sidre mi ey kâmet-i bālā

Görmüş degül âdem anı vallâhi temâşā

2765 Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem Ferruhî [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ağdı gönlüm şu gibi ol serv-i bālādan yaña

Uçdı bu cân bülbüli ol verd-i zibādan yaña

2766 'Amrî Fermâyed

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Cennet-i Firdevsden baş indürür Ṭübā saña

Ḳanda irsün şāḥ-ı gül ey serv-i ḥoş-bālā saña

2767 Kerîmî Efendi

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Hey meded ol serv-i kâmet toğrı yâr olmaz baña

Ağdı gönlüm şu gibi bir dem ḳarâr olmaz baña

2765 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2766 *Amrî Divanı*, G 2/1. (Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.)

2767 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2768 Şabri

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Ol serv-şad ki şalına yanuñca yâr ola

Seyrâne ol yire varasın kim kenâr ola

[139b]

2769 Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem Yümnî Beg [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup

Ser-keşlik itdi ol dağı dâmen-keşân olup

2770 Sipâhî Ehl-i Nazmuñ Şeh-süvârı [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Serv şaldı hareketden şad-i dil-dârı görüp

Gülüp açılmadı gönçe dehen-i yârı görüp

2771 'Ulvi 'Ulüvv-Himmet Oldı

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Sâyeveş hâk oldı cismüm şadd-i cânânum görüp

Lâle gibi yandı bağrum verd-i handân[um] görüp

*

* *

2772 Hayâlî-i Merhûm

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Serv-şaddüñdür çenârı eyleyen gülşende pâ-best

Bu meşel meşhûrdur kim *dest ber-bâlâ-yı dest*⁷⁴⁰

2768 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2771 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2773 Merdî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serverā gezdüm aradum bâğ u büstānı dürüst

Bulmadum kıddüñ gibi serv-i hırāmānı dürüst

2774 Revānî-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyledi serv ü çenārı kâmet-i bālāsı pest

Râst sözdür bu ki dirler *dest ber-bālā-yı dest*

2775 Seyfî Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kıldı bālā-yı çenārı kâmet-i bālāsı pest

Râst dirler dostum kim *dest ber-bālā-yı dest*

2776 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dest-i sîmîñ çenāruñ pençesin kıldı şikest

Bu meşel meşhûrdur *dest ber-bālā-yı dest*

2777 Kāmî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kâmetüñ reftârda kılsa n'ola şimşadı pest

Râstî ey serv-i ser-keş *dest ber-bālā-yı dest*

⁷⁴⁰ "El elden üstündür."

2778 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dil-berā sen serve nisbetdür çenāruñ qaddi pest

‘ Ālem içre bu meşeldür *dest ber-bālā-yı dest*

2779 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kāmetüñ itdiyse serv ile çenārı n'ola pest

Kim dimişler sevdüğüm kim *dest ber-bālā-yı dest*

[140a]

2780 Maṭla' -ı Selmān Der-Medḥ-i Ḥazret-i Risālet Şallū ' Aleyhi ve Sellem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey kabā-yı *feṣṭakim* ber-kāmet-i qadr-i to rāstÇun to servī ez-riyāz-ı *ḵum feenzir* ber-ne-ḥāst⁷⁴¹ای جان فاستم بر قامت قدر تورات
چون توستی از ریاضم فاندز برخواست

2781 Selmān

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv bā-qadd-i to mīḥ'āst koned ḥod-rā rāst

Rāstī nīsteş ān şīve ki bālā-yı to rāst⁷⁴²سرو با قدر تو بخواست کند خود را راست
راستی نیستش آن شیوه که بالا ی تراست

2782 Şānī

[meḥ' ulü fā' ilātün meḥ' ulü fā' ilātün]

Ol serv ü lāle-ruḥsār ' arz itdüğünde kāmet

‘ Uşşāk gördi didi qad kāmetü'l-kıyāmet

⁷⁴¹ “Ey doğruluk cübbesi (*feṣṭakim*: “Dosdoğru hareket et” Kur’ân-ı Kerîm, Hûd 11/112) değerinin boyuna tam gelen (sevgili), irşat bahçesinden (*ḵum feenzir*: “(Ey peygamber) kalk ve insanları uyar.” Kur’ân-ı Kerîm, Müddessir 74/2) senin gibi bir servi hiç çıkmadı.”

⁷⁴² “(Ey sevgili), servi senin boyunla kendini doğru göstermek istiyordu ama senin tarzın olan düzgünlük onda yok.”

2783 Firdevsî-i Rûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Bugün ol serv-ı kadd 'arz itdi kâmet

Görenler didi kad kâmet-kıyâmet

2784 Tabîbî

[mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün]

Reftâre serv-i kaddüñ göster şalın kıyâm et

Hep muntazır dururlar kaçan kopar kıyâmet

2785 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Görinmez olalı ol serv-i kâmet

Kopar başuma fûrkatle kıyâmet

2786 Figânî

[mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün]

Bir dem şanemâ kâmet-i servüñle kıyâm et

Tâ kim bize zâhir ola ahvâl-i kıyâmet

2787 Hilâlî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Şalınsa nâz ile ol serv-i kâmet

Görenler kopdı şanurlar kıyâmet

2788 Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür [*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

[*mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Ḳaddüñle çenâr eylesesün da'vî-i şoḥbet

Bir ekmedüğüñ yirde biter ehl-i mezellet

2789 Hüsrev

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Gerçi serv-i bâğ-râ bālâ hoşest

Yâ ḳad-i zibâ-yı to mâ-râ hoşest⁷⁴³

کرم سرو باغ را بالا خوش است
یا قدر زیبای تو مارا خوش است

2790 Şeyḫ Ebu'l-Ḥayr

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Serv-i bālâ-yı to ser-tâ-pâ hoşest

Râstî ân ḳâmet-i bālâ hoşest⁷⁴⁴

سرو بالای تو سرتاپا خوش است
راستی آن قامت بالا خوش است

2791 Nişârî

[*müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün*]

Serv-i menî vü hergezem nîst ser-i cüdâyet

Beh ki çü sâye ser nehem der-râh-ı âşnâyet⁷⁴⁵

یرو منی و هرگز من نیست سر جدایت
به که جو سایه سر نههم در ره آشنایت

2788

b Mısradaki “şoḥbet” kelimesinin altına “himmet” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁷⁴³ “Gerçi bahçenin servisinin uzun olması iyiye de bize ise senin güzel boyun hoştur.”

⁷⁴⁴ “Senin servi boyun baştan aşağı hoştur. Doğrusu o uzun boy hoştur.”

⁷⁴⁵ “Benim servimsin ve senden ayrılmaya niyetim yok. Seni tanımak için gölge gibi yolunda baş koysam daha iyidir.”

2792 Hâce Hâfız

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥadīṣ-i serv megūyīd pīṣ-i kāmēt-i dost

Ki ser-bülendī-i serv-i sehī zi-kāmēt-i dost⁷⁴⁶

صدیق سرو مکوید پیشرفت دوست
که سر بلند می سرو صهی ز کامت دوست

[140b]

2793 Emīnī Beg Sipāhī-i Suḥenver [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şalın ey serv-i bāğ-ı ḥüsn-i behcet 'arz-ı reftār it

Görüp dem-beste kalsun gonçeler nāz ile güftār it

2794 Āzerī Maḵbūl-i ' Ālem Gün Gibi [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Me-rā der-bāğ bā-serv ülfetī hest

Ki bā-ḳadd-i to ū-rā nisbetī hest⁷⁴⁷

مرا در باغ با سرو الفتی هست
که با قد ترا در آن نسبتی هست

2795 Şāhī-i ' Acem

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Servī ez-bāğ-ı İrem sāye berīn ḥāk endāht

Ki be-tiğ-i müje der-her cigerī çāk endāht⁷⁴⁸

سروی از باغ ابرسم سایه برین خاک انداخت
که به تیغ نره در هر جگر چاک انداخت

⁷⁴⁶ "Sevgilinin boyunun yanında serviden söz etmeyin çünkü uzun servinin başının dik olması dostun boyundan dolaydır."

⁷⁴⁷ "Senin boyunla bir benzerliği var diye bahçede(ki) serviyle benim yakınlığım var."

⁷⁴⁸ "İrem bahçesinden bir servi bu toprağa gölge attı. O kirpik oku ile her ciğerde bir yarık açtı."

2796 Mu‘ammā-yı Cāmī be-Nām-ı Kāsım

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Cā der-dil-i men coḡ ḡad-i ra‘nā-yı to negreft

Şad serv nişāndīm yekī cāy-ı to negreft⁷⁴⁹

چادر دل من جز قدر عای تو نگرفت
صبر و نشتن دیم یکی جای تو نگرفت

*

2797 Uşul Üzre Durur Eş‘ār-ı Şavtī [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bāḡ-bān luṭf-ı ḡad-i ān serv der-şimşād nīst

Key ne-māyed terbiyet cāyī ki isti‘dād nīst⁷⁵⁰

باغبان لطف قزان سرو درختش دنیست
کی نماید تربیت جای که استعداد نیست

2798 Cemālī-i ‘Acem

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ḳadd-i dil-cū-yı to vü serv-i çemen her dü yekīst

Rūḡ-ı nīkū-yı to vü berg-i semen her dü yekīst⁷⁵¹

قد و بجوی تو و سرو چمن هر دو یک نیست
رخ نیکوی تو برک من هر دو یک نیست

2799 Celāle’-d-dīn

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Menem ān ḡumrī-i nālān zi-şevḡ-i ḡadd-i dil-cūyet

Ki dārem ṭavḡ-ı gerdan ez-heme ḡullāb-ı ebrūyet⁷⁵²

منم آن قمری نالان ز شوق سرو دلجویت
که دارم طوق کردن از قم قلاب ابرویت

*

⁷⁴⁹ “Benim gönlümünde senin güzel boyunda başka şey yer tutmadı. Yüz servi dikdik ama hiç birisi senin yerin tutmadı.”

⁷⁵⁰ “Bahçıvan! O selvinin boyunun inceliği hiç bir şimşir ağacında yok. Yeteneğin olmadığı yerde eğitim ne yapabilir ki.”

⁷⁵¹ “Senin gönül alan boyunla çimendeki servinin boyu birdir. Senin güzül yüzünle yaseminin yaprağı birdir.”

⁷⁵² “Ben, senin gönül alan boyunun şevkinden inleyen kumrüyüm ki senin kaşlarının eğriliğinin çengelinden gerdanlığım var.”

2800 Ez-ân Ferîdün-ı Şîrâzî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv-râ çon qad-i ra' nâ-yı to reftârî kocâst

Gonçe-râ çun dehenet la' l-i şeker-bâr kocâst⁷⁵³

سرو در اجزن قدر عنائی نورفتار کجاست
نخچه در چون دهن لعل شکر بار کجاست

2801 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-geşt-i bâğ eger yek dem hîrâmed serv-i âzâdet

Dehed berg-i hâzân ez-reng-i zerd-i ' aşîkân yâdet⁷⁵⁴

بگشت باغ اگر کیم خا مد سرو از ادت
دهد برک خزان از رنگ زرد عاشقان یادت

[141a]

2802 Seyfî Rahîme'llâhü ' Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Serv-i men çun bâde nüşed gül be-ruhsâr âvered

Veh ki dîdest in ki şâh-ı serv gül bâr âvered⁷⁵⁵

سرو من چون باده نوشد گل بر خسار آورد
ده که دیدست این که شاخ سرو گل بار آورد

2803 Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kes şanup şimşâd-ı nâ-kes kendin itdi ' arz-ı qad

Bâğbân ol serv öninde kes düşür anı meded

⁷⁵³ "Servinin senin güzel boyun gibi yürüşü nerede var. Goncanın senin ağzın gibi şekerli dudağı nerede var."

2801 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁷⁵⁴ "Senin hür servin eğer bağı gezmek için bir an salınsa son bahar yaprakları aşıkların sarı rengini andırarak."

⁷⁵⁵ "Benim servim şarap içtiğinde yüzünde çiçekler biter. Acaba servi dalının çiçek açtığını hiç görmüş müydünüz?"

2803 Emrî Divanı, Kt. 51.

a: itdi] itse, Emrî Divanı.

2804 **Riyāzī Gūn Gibi Maḳbūl-i ‘Ālem** [*mefā‘īlūn mefā‘īlūn fe‘ūlūn*]

[*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

Pīş-i ḳadd-i hoş-ḥırāmet serv ez-reftār mānd
‘Ārizet gūlzār rūy-ı nāzūkī pūr ḥār mānd⁷⁵⁶

پیش قد خوش امت سرو از رفتار ماند
عارضت گلزار روی نازکی پور هار ماند

2805 **Ḥalīfe Şā‘ir-i Mergūb-ı ‘Ālem** [*mefā‘īlūn mefā‘īlūn fe‘ūlūn*]

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Serv-i bālā-yı to-rā āfet-i cān sāḥteend
Behr-i ‘uşşāk belāyīst revān sāḥteend⁷⁵⁷

سرو بالای ترافت جان ساخته اند
بهر عشاق بلا ایست روان ساخته اند

2806 [???

[*mefā‘īlūn mefā‘īlūn fe‘ūlūn*]

Şu gibi pāksın ey serv-i āzād
İrişmez dāmenüñe dest-i şimşād

2807 [???

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Her ki der-sāye-i ān serv-i sehī-ḳad bāşed
Cāş zīr-i ‘alem-i sebz-i Muḥammed bāşed⁷⁵⁸

هر که در سایه آن سرو سهی قد باشد
جاش زیر علم سبز محمد باشد

⁷⁵⁶ “Senin hoşça salınan boyunun yanında selvi yürümekten kalıyor. Yüzün gül bahçesidir ki nazik yüz onuun yanında dikenle dolu kalıyor.”

⁷⁵⁷ “Senin selvi boyunu canın afeti yapmışlar. (Senin o boyun) âşıklar için salınan bir beladır.”

⁷⁵⁸ “Uzun servi boyun gölgesinde olanların canı sanki Hz. Muhammed’in yeşil sancağının altındadır.”

2808 [???

[mef'ülü mefā'ilün fe'ilün]

Serv erçi be-ḳad dırāz bāşed

Key mişl-i to ser-firāz bāşed⁷⁵⁹

سرواریم بقدر از با شد
کی مثل تو سرفراز باشد

2809 Kemāl-i Ḥocende'd-dīn

[fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Serv-rā her ki rāst mīgūyed

Ḳāmet-i yār-ı māst mīgūyed⁷⁶⁰

سرو را هر که راست میگوید
قامت یار ماست میگوید

2810 Şāhī-i 'Acem

[mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

Çü şimşād-ı ḳadet der-gülşen āmed

Halel der-kār-ı serv ü süsen āmed⁷⁶¹

چون شمشاد وقت در گلشن آمد
هلال در کار سرو و سوسن آمد

2811 Mevlānā Muḥammed Bākır

[mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Ānhā ki be-coz ḳāmet-i servet nigerānend

Ger rāst be-gūyī heme kūteh naẓarānend⁷⁶²

اینها که بجز قامت سروت نگرانند
که راست بگوئی همه کوته نظرانند

⁷⁵⁹ "(Ey sevgili), servinin boyu uzun olsa bile başı seninki gibi dik olamaz."⁷⁶⁰ "Servîye dik derken aslında benim sevgilimin boyunu söylüyorsunuz."⁷⁶¹ "Boyunun şimşir ağacı, gül bahçesine geldiğinde susam ve zambağın işine zarar verdi."⁷⁶² "Onlar ki senin selvi boyun için endişeleniyorlar eğer doğruyu söylemek gerekirse onlar dar görüşlülerdir."

2812 [...] Naşūh-ı ‘Acem

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ḳad-i çü serv-i to ber-pā niyāz mīgüzered

Be-rāstī ki çü ‘ömr-i dirāz mīgüzered⁷⁶³

قد چو سرو تو بر پانیاز میگذرد
براستی که چو عمر دراز میگذرد

2813 Nāmī Efendi

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Ser-defter-i hūbānsın eyā serv-i sehi-ḳad

Yok sencileyin şimdi güzellerde ser-āmed

[141b]

2814 Ḥayālī Ehl-i Naẓmuñ Pey-revidür [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Serv ile gül çemende ki ṭurup oturdılar

Bu ḳad ü bu ‘izārı yine sende gördiler

2815 Şun‘ī Çelebiyyü’l-Müderriş

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Serv gülşende irem dir ḳaddüñe ḳāmet çeker

Ḥaddini bilmez hemān zā’id yire zaḥmet çeker

2816 ‘İşmet Ferzend-i ‘Acem

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Serv-i men sebzīst širīn rāst hemçün ney şeker

Çun be-bālā-yı ḳabā-yı sebz ber-bended kemer⁷⁶⁴

سرو من بیزست شیرین راست همچو نای شکر
چون یالای قبا ی سبز بر بندد کمر

⁷⁶³ “(Ey sevgili), senin servi gibi boyun nazla (salınarak) geçerken sanki uzun ömür gibi geçiyor.”

2814 Hayālī Divanı, G 61/1.

⁷⁶⁴ “Benim servi (boyulu sevgilim) yeşil cübbenin üzerine kemer bağlasa tatlı ve yeşil renkli bir şeker kamışı gibi düz olur.”

2817 **Hakikat Üzredür Nazm-ı Hakikî** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Serv reftâruñ görürse baş eger

Ol benüm yârum bütün dünyâ deger

2818 **Necâtî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Râstî kâmetüñe serv dir ise dil eger

Ne güzeldür ki dimişler delüden toğrı haber

2819 **Âşârî Çelebi Nakḫāş**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Ḳad-i bālāñ ile serv olduğı içün hem-ser

Bād-ı şubḥ irişür anı katı silker şarşar

2820 **Medḥî Çelebi Fermāyed**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Ne bilür kâmet-i servüñ almayan bād-ı seḥer

O bir âvâre durur kendü hevâsında yiler

2821 **Sırrî Çelebi Fermāyed**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Ḳâmet-i serv-i ser-efrâzuña Tübâ dirler

Toğrı söylerler efendi katı ra'nâ dirler

2822 ‘Amrî-i Selef Fermâyed

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Ḳaddi şevḳi ile raḳş ider ‘ar‘ar

Ḳarşusunda çenâr el ḳarşar

2823 Selmân Çelebi Fermâyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Ḳad-i bâlâña eger öykünür ise ‘ar‘ar

Sen uşanma güzelüm bâd anı silker şarşar

2824 Sipâhî Beg

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Öykünürse revîş-i ḳâmet-i dil-dâra eger

Ṭoğrısın mı diyeyin şâḥ-ı çenâr egri ḳaçar

2825 Me‘âlî Raḥmetü’llâhi ‘Aleyh

Aña ṭoğrı yiler diler serv ile ‘ar‘ar

Ki olalar ḳâmet-i bâlâña çâker

2826 Ḥazret-i ‘Azmi Gedüsî Kâm-yâb *[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*

[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Hem-tâ olmaz ḳaddüñe şimşâd ile ‘ar‘ar

Ey serv-i revân aña şanavber nice beñzer

[142a]

2827 Refîkiyü'l-Müderris

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Ḳaddūñle mu' āşır n' ola oldu ise 'ar' ar

Başı göge de irse olımaz aña hem-ser

2828 [???

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Bāğ-ı 'ālemde ḳaddūñe beñzer

Serv yokdur efendi toğrı ḥaber

2829 [???

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Ḳarīb olma dem-i serd-i raḳībe ey boyı 'ar' ar

Şaḳın bād-ı muḥālifden nihāl-i ḳāmetūñ şarşar

2830 Şādıḳ-ı Ğalaṭavī

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Olupdur müntehā ḳaddūñ senūñ Ṭübā ile hem-ser

Laḳabdur şāḥ-ı Ṭübā anuñ içün saña ey dil-ber

2831 Sipāhī Beg

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Nihāl-i Sidre gibi müntehādur ḳaddūñ ey dil-ber

Şanevber hem-ser olmaz pâyede yitmez saña 'ar' ar

2832 Bezmî Çelebi Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Kıyâmet kıâmetün gibi katı bir naḥl-i bālâ-ter

Sezâdur şâḥ-ı Tübâ dinse saña ey boyı 'ar' ar

2833 Raḥmî Çelebi Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Degül ey lâle-ḥad gülşendeki serv-i revân yir yir

Çemen kıaddün görüp âh eyleyüp çıkdı duḥân yir yir

2834 Kemâl Paşa-zâde

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Serv [ü] çenârı kıaddüne ḥayrân şabâ ider

Tîḡ ü teberle olmaz ol iş kim hevâ ider

2835 Şun'î Çelebi Gelibolî

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Şaḥn-ı çemende sen kıadi servi gözetdiler

Biri birine nergis-i bâḡuñ göz itdiler

283 6 [??]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bilinmez yollarında 'arz iderseñ istiḳâmetler

Şu gibi herkese mâ'il olurlar serv-i kıâmetler

2836 (Yazı farklılığından hareketle beytin nüshada boş bırakılmış olan yere sonradan ilave edildiği anlaşılmaktadır.)

b: Mısradaki "gice" kelimesi çizilerek üstüne "kese" yazılmıştır.

*

* *

2837 Nāmī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Kaddūñ nihāli serv-i hırāmāna ta' n ider

La' lūñ zülāli çeşme-i hayvāna ta' n ider

2838 Ğınāyī Ulama Paşa

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Libās-ı hüsni sen serv-i revāna gey maḥal dirler

Efendim pādşehüm her ne geysen gey maḥal dirler

2839 [???]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i mā-rā her zamān dil mīkeşed sūy-ı diger

Çun gül-i ra' nā ki dāred her taraf rüy-ı diger⁷⁶⁵

سرو مارا هر زمان دل میکشد سوی دیگر
چون گل رعنا که دارد هر طرف روی دیگر

[142b]

2840 [???]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Servi āzāde iden kāmēt-i dil-cūyuñdur

Sünbūli bende kılan kākül-i hoş-būyuñdur

2841 Dil-āver-i Şā' ir-i Mümtāzdur Fedāyī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nihāl-i serv-i mevzūnı o yāruñ naḥl-i dil-cūdur

Dil-i meyyālümüz ardınca anuñ bir aqarşudur

⁷⁶⁵ “Gönül her zaman bizim servi boylumuzu başka yere çekiyor. (Böylece) iki renkli gül gibi her tarafta başka bir yüz beliriyor.”

2842 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serve kıldukça nazar dide kad-i yarı şanur

Nâ-gehân görse güneş yüzini ruhsârı şanur

2843 Celîlî Efendi

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ḳaddin çenâr-ı kâmetüne beñzedür durur

Ṭāvūs-ı bağ cünbişüne öykünür yürür

2844 Vâlihî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

O serv-i muntelhâ-ḳad naḥl-i bağ-ı 'âlem-ârâdur

Temâşâ buña şüfinün ulı bildügi Ṭübâdur

2845 Sipâhî Beg

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Câme-i sebz ile kim ol serv kâmet gösterür

'Ar' ar-ı bâğa kıyâmetden 'alâmet gösterür

2846 'Azmi-i Gedüsî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḳıyâm it serv-i bâğa şive-i reftâruñı göster

Gülü şermende ile lâle-i ruhsâruñı göster

2847 **Zātī-i Merhūm Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳāmetüñ rûz-ı kıyāmetden 'alāmet gösterür

Rāstī sen servi ol ğāyet kıyāmet gösterür

2848 **Sırrī Efendi**

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Hem-ser geçinür ḳaddüñe serv-i çemeni gör

Hem-sāye geçer ḳāmetüñe nārveni gör

2849 **Sā'ī Çelebi**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bahār irdi şafā sürdüm kenār-ı cūy-bār gider

Benüm serv-i revānum ḥāşılı 'ālem kenār gider

2850 **Zihnī-i Kātib-i Bağdādī**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

'Ar' ar ol ḳāmetüñ fikendesidür

Serv-i āzād efendi bendesidür

2851 **Cemālī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i ḳaddüñ bāğ-ı 'ālem içre her dem tāzedür

Güllerüñ açılmağa çün intizārı yazadur

2852 **Ḥayātī Nazmı Bir Olmaz Oğuldur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Leṭāfet bāğı içre kâmetüñ serv-i dil-ārādur

Nice serv-i dil-ārā Sidre vü Tübādan a' lādur

2853 **Ḥazret-i Bākī Efendi**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nihāl-i kâmetüñ haqqā ' aceb naḥl-i dil-ārādur

Egerçi kaddüñ a' lā kākülün a' lādan a' lādur

2854 **Ve lehu**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Dil-ārā kâmeti şimşāda nisbet şāḥ-ı Tübādur

Nihāl-i kadd-i dil-ber haq bu kim a' lādan a' lādur

2855 **Bākī Efendi**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Murğ-ı dil konmağa bir kâmeti Tübā gözedür

Serv ü şimşadı begenmez katı a' lā gözedür

[143a]

2856 **İshāk Efendi**

[*fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*]

Gönlüm ol serv-i nāza mā'ıldür

Ḥastesidür ki rāst bir yıldur

2855 Beyit 142b'nin kenarına yazılmıştır.

2856 *İshak Çelebi Divanı* (Ali Yıldırım), G 54/1, s. 100; *Üsküplü İshak Çelebi Divanı* (Mehmet Çavuşoğlu, Mehmet Ali Tanyeri), G 52/1.

b: ḥastesidür ki rāst] ḥastesi derd-rest, *İshak Çelebi Divanı* (Ali Yıldırım), ḥastesidür ki rāst] ḥastesidür dürüst, *Üsküplü İshak Çelebi Divanı*

2857 Cāmi‘ī Çelebi Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Müntehā kıaddüñ ‘aceb serv-i cihān-ārā mıdur

Bilsem ey hür-şıfat yā Sidre yā Tübā mıdur

2858 Zātī-i Merhūm Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kāmetüñ servin görüp keş keş geçer her dem çenār

Anuñ içün tonadup pür naıl ider anı bahār

2859 İshāk Çelebi Merhūm

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Kāmet-i serv-i ser-efrāzını ‘arz eyledi yār

Kodı el arķası yirde ayağın tırdı çenār

2860 Sipāhī Beg

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Rāst geldüm yine ol serve dil-ārālğı var

Çemenī cāme ile gül gibi ra‘nālğı var

2861 Bende-i Kemter ü Kemīne Kābilī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Kād-i cānāna ber-ā-ber olımaz serv ü çenār

Togrısı kāmēt-i yāruñ katı a‘lālğı var

2862 Hâtemî Beg Fermâyed

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

‘ Aceb mi bende-i şâbit-ķadem geķerse ķenâr

Nihâl-i ķâmetüñ ile anuñ hezâr eli var

2863 Tûrâbî Ereglîlî Fermâyed

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Oldı efendi ķâmetüñe mübtelâ ķenâr

Kendü eliyle başına aldı belâ ķenâr

2864 [???

[fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Serv-i bâlâ-bülend-i hoş-reftâr

Dil-ber-i nâzenîñ ü gül-ruhsâr

2865 Kalendar Çelebi Fermâyed

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Beñzedür gördüm özin ķadd-i nigâra her bâr

Serv-i bâġuñ ne ' aceb himmet-i ' âliyesi var

2866 A'mâ Receb Güfte'î

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Ol boyı serv-i revânum baña olmazsa kenâr

Âh-ı âteş-bâruma tursun tıyansun rûzgâr

2867 Cemālî Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rûyî [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Serverâ hoş geçelüm sâye-i luṭfuñda ne var

Bir elüñ gölgecin şal bize ey ḳaddi çenâr

2868 [???

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Öykünür ḳaddüñe çün serv ü çenâr

Olmasunlar göreyüm ber-ḥûrdâr

2869 Rızāyî

[*mefā'îlün fe'îlâtün mefā'îlün fe'îlün*]

Senüñle serv eger eyler ise da'vî-i reftâr

Çemende ḳadrini pest eyle sen anuñ yûri var

2870 [Bâkî]

[*mef'ûlû fâ'îlâtü mefā'îlû fâ'îlün*]

Ḳaddün ḳatında ḳāmet-i şimşād pest olur

Zülfün yanında revnaḳ-ı 'anber şikest olur

2871 Fuzûlî

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Serv-i âzāde ḳadünle baña yek-sân görünür

Baḳa her nesneye ser-geşte ḥırāmân görünür

[143b]

2869 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

2870 *Bâkî Divanı*, G 97/1.

2871 Beyit 142a'nın kenarına yazılmıştır.

2872 Rub‘ -ı Meskūn Pādşāhı Hāzret-i Sultān Murād [*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Serv-i kıaddüñe bedel serv-i hıramān olmaz

Leb-i la‘lūñe bedel çeşme-i hayvān olmaz

2873 ‘Ulvi Çelebi Fermāyed

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Serv dirseñ de n’ola kıaddüñe ehl añıluruz

Yañılursak da begüm toğrısına yañıluruz

2874 Āhi Çelebi Merhūm

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Ol elif kıāmete biz serv-i dil-ārā dimezüz

Serv-kıaddür ol elif kıad biz aña lā dimezüz

2875 Cemālī Çelebi Fermāyed

[*mef‘ulū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn*]

Kıaddindedür dilūñ nazarı servi istemez

Ta‘rif-i kıāmetinde çenār [...] dimez

2876 Necātī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh

[*mefā‘ilūn fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn*]

Nice hayāt umayın o serv-i kıāmetsüz

Ölü dirildüğini görmedük kıyāmetsüz

2876 *Necâtî Beg Divanı*, G 237/1, s. 290.

a: umayın o] umayın ben o, *Necâtî Beg Divanı*.

b: görmedük] görmedin, *Necâtî Beg Divanı*.

2877 Şādık Beg Merhūm

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Hāşıl-ı 'ömr-i 'azîzümdür o serv-i ser-firāz

Eylesün Hāḡ ömrin ol serv-i ser-efrāzuñ dırāz

2878 'Ulvi Çelebi

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Hümāveş yüksek uçar serv-i nāzum baña meyl itmez

Diriḡ ol ḡadd-i Tübāya elüm irmez gücüm yitmez

2879 Mu'ammā-yı 'Aşķi Efendi be-Nām-ı Ābil

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Çenār u 'ar' ar u serv-i revāna i' tibār itmez

Ḳad-i yār ister andan ḡayrıyı dil ihtiyār itmez

*

* *

2880 Nevāyi-i Şir Mīr 'Alī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Serverānī serv-i ter men ez-rūy-ı men heves*

Dehr bāḡıdın baña bir serv-i hoş-reftār bes

سردرانی سرتزمن ارزوی من هوس

2881 [??]

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ġam degül ḡan aḡlasam ol serv-i gül-ruḡsārsuz

'Aşıḡam bulmaz tesellī ḡatırum dil-dārsuz

2882 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Şāḥ-ı Tübâyı anuñ qaddine hem-tâ dimezüz

Serv-i qaddür ol elif qâmete biz lâ dimezüz

2883 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Râstî Sidreye biz qâmet-i bâlâ dimezüz

Müntehâdur boyuñ andan biz aña lâ dimezüz

[144a]

2884 [???

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Serv-i âzâd ez-hevâ-yı qâmet-i cân perveres

Şod cihân Mecnûn ki câ kerdend murgân ber-sereş⁷⁶⁶

سرو آزاد از هوای قامت جان پرورش
شد جهان مجنون که جا کردند مرغان بر سرش

2885 Kemâl-i Hocendî

[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Servî ki zede lâf zi-bâlâ-yı bülendes

Murgân-ı hevâ zir leked pest konendes⁷⁶⁷

سرو یک زده لاف زی بالای بولندش
مرغان هوای زیر لکه پست کوندش

2882 Beyit 143b’nin kenarına yazılmıştır.

2883 Beyit 143b’nin kenarına yazılmıştır.

⁷⁶⁶ “Hür servî, (sevgilinin) can besleyen boyunun isteğinden öyle Mecnun oldu ki kuşlar başının üstünde yuva yaptılar.”

⁷⁶⁷ “Uzun boyluluğundan bahseden serviği havadaki kuşlar ayaklar altına düşürürler.”

2886 **Ve lehu**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv dīvāne şodest ez-heves-i bālāyeş

Mīreved āb ki zencīr nehed ber-pāyeş⁷⁶⁸

سرود یوانه شدست از سوسن لایش
میرود آب که زنجیر نههد بر پایش

2887 [??]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv der-āb-ı revān dīde ḳad-i ra' nāyeş

Ser-nigūn geşt ki fi'l-ḥāl be-būsed pāyeş⁷⁶⁹

سرود در آب روان دید قدر غایش
سرنگون گشت که فی الحال بپوسد پایش

2888 **Ḥayretī**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ḥübī serv dāred nisbetī bā-ḳadd-i bālāyeş

Ki gülhā-yı çemen be-ḥ'āst üftādest der-pāyeş⁷⁷⁰

بخوبی سرودار نسبتی با قد لایش
که گل های چمن کو است افتادست پایش

2889 **Hümāyūn**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne-yābī der-çemen servi ki men şad bār der-pāyeş

Serī nenhādem ü negristem ber-ḳadd-i bālāyeş⁷⁷¹

نیایی در چمن سرو که من صدار در پایش
سری نه نهادم و نگریستم بر قد لایش

⁷⁶⁸ “Servi, (sevgilinin) boyunun hevesinden deli olmuş. (Bu yüzden) su, ayağına zincir bağlamak için ona gidiyor.”

⁷⁶⁹ “Servi, akan suda (sevgilinin) güzel boyunu gördü ve ayağını öpeyim hemen diye eğildi.”

⁷⁷⁰ “Servinin sevgilinin uzun boyuna benzerliği olduğu için çimendeki çiçekler onun ayağına kapanmak istiyorlar.”

⁷⁷¹ “Çimenlikte ayağına başımı koymadığım ve uzun boyu için ağlamadığım bir servi bulamazsın.”

2890 Āṣafī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü âred der-cünün serv-i revân-râ buhl-i bālāyeş
Şadā-yı âb bâşed nâle-i zencîr ber-pāyeş⁷⁷²

چو ارد در جنون سرور و از نخل بالاش
صدای آب باشد ناله زنجیر بر پایش

2891 Āteşī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü birün âyed ez-ḥāne ḥurāmān serv-i âzādeş
Nihāl-i serv-râ māned ki her sū mībered bādeş⁷⁷³

چو سرون اید از خانه فرمان سروازادش
نهای سرو را ماند که هر سویی بدادش

2892 Mīrzā

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-būstān sāye nebved ber-zemīn ez-naḥl-i bālāyeş
Be-ḥāk üftāde servī ez-pey-i būsīden-i pāyeş⁷⁷⁴

بهستان سایه نبود بر زمین از نخل بالایش
بخاک افتاده سروی از پی بوسیدن پایش

2893 Ni'metī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Naḥl-i ḳaddūn rāstī bir serv-i ḥoş-bālā imiş
Sidreden a' lā imiş şimşāddan Tübā imiş

2894 Keşfī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hūblar içre yine bir serv-ḳāmet var imiş
Görse münkir anı dir idi ḳıyāmet var imiş

⁷⁷² “(Sevgilinin) boyunun kıskançlığı, salınan serviği delirtirse suyun sesi, onun ayağındaki zincirlerin inlemesi olur.”

⁷⁷³ “O hür servi salınarak evden çıktığında, rüzgârın her tarafa götürdüğü servi fidanına benzer.”

⁷⁷⁴ “Gül bahçesi için yeryüzünde (sevgilinin) uzun hurma ağacına benzeyen boyundan başka bir gölge yok. Bir servi var ki (o da) onun ayağını öpmek için yerde yatmış.”

2895 Āgehī

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Muşavvir serv resmin kāmēt-i bālāña beñzetmiş

Güzel naqş eylemiş ammā elin bir pāre ditretmiş

2896 Sipāhī Beg

[mefā'īlūn fe'īlātūn mefā'īlūn fe'īlūn]

Hacil eyler seni ol kade ki reftār u reviş

Yıkıl ey serv sözüm tut yūri yirūñi degiş

2897 Muhteşem

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Be-^c azm-i raqş çun der-cünbiş āyed serv-i bālāyeş

Ne-māned zinde ġayr ez-naḥl-bend-i kadr-i ^c anāyeş⁷⁷⁵

بهرم قصص چون در جنبش اید سرو با لایس
نماند زنده غیر از نخل بند قدر عنایش

2898 Ṭab'ī-i ^c Acem

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Gehī reften kıyāmet mīkoned ān serv-i reftāreş

Kıyāmet çun şevēd nezdīk peydā kereded āşāreş⁷⁷⁶

کهی رفتن قیامت میکند آن سرو رفتارش
قیامت چون شود نزدیک پید کرد آشارش

[144b]

2897 Beyit 144a'nın kenarına yazılmıştır.

⁷⁷⁵ “Raks etmek için servi gibi boyu kumıldamaya başladığında onun uzun boyunun mumdān yapılmış heykelinden başka hiç bir şey diri kalamaz.”

2898 Beyit 144a'nın kenarına yazılmıştır.

⁷⁷⁶ “O servi gibi salınan (sevgili) yürüdüğü zaman kıyamet kopuyor. Kıyamet gününün yaklaştığı zaten alametlerinden belli olur.”

2899 Ḥalīfe

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv der-bāğ sitāde be-temāšā-yı laṭīf

Tā ki nezzāre koned kāmēt-i zībā-yı laṭīf⁷⁷⁷

سرود بر باغ استاد به تماشای لطیف
تا که نظاره کند قامت زیبای لطیف

2900 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳadd-i yāra kimi ḥalkuñ serv oqır kimi elif

Ehl-i ' irfānuñ sözi birdür ' ibāret muḥtelif

*

* *

2901 Fūrūḡi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv ister ki ḳadūñ gibi ola ḥoş revnaḳ

Rāst sözdür ki dinür küllü ṭavīlün aḥmaḳ⁷⁷⁸

2902 Ḥalīfe

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv ḥāhed ki çü ḳad-i to būd ḥoş revnaḳ

Rāst şod der-ḥaḳ-ı ü küllü ṭavīlün aḥmaḳ⁷⁷⁹

سر خواهد که جو قد تو بود خوش رونق
راست شد در حق او کل طول الحق

2903 Şirī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv öykünse olur ḳaddüne cānā sözi ḥaḳ

Bu meşeldür şanma [kim] küllü ṭavīlün aḥmaḳ

⁷⁷⁷ “Servî, hahçede o latif ağacı ve onun güzel boyunu seyretmek için bakıp duruyor.”

⁷⁷⁸ “Bütün uzun (boylular) ahmaktır.”

⁷⁷⁹ “Servî, senin boyun gibi güzelliğinin iyi olmasını ister. Onun hakkında, “Her uzun olan aptaldır.” şeklindeki söz doğrudur.”

2904 [??]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Öykünürmiş kadüñe serv dinilen alçak

Bu meşeldür güzelüm küllü tavîlün ahmaḡ

2905 Fūrūḡī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳāmetüñ gibi gerek serv-i ser-efrāz olıcaḡ

Saña mānend gerek dil-ber-i mümtāz olıcaḡ

2906 Muḥibbī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳıyāmet ḡaddüñe beñzer cihān bağında 'ar' ar yok

Ne bilsün muntehā ḡaddüñ aña 'ālemde hem-ser yok

2907 Necātī

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Ol ḡadd-i ser-firāza serv olmaz ise 'āşık

Yonılmaduḡ ağaçdur olmaz bir işe lāyık

2908 Şāhī-i 'Acem Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳāmetüñ tek serv-i ruḡsāruñ gibi ḡülzār yok

Serv-i ḡül çoḡdur velī kim serv-i ḡül-ruḡsār yok

2909 Hıbbî Hatunuñ Bir Maṭla' ı Gün Gibi

[meḥ'ülü fā' ilātün meḥ'ülü fā' ilātün]

Naḥl-i ḳadüñ ṭururken serv ü çenâra yir yok

Ṭübâ olan maḥalde ḥâşâk u ḥâra yir yok

[145a]

2910 Sa' dî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servi ser-gerdân ider nâz ile reftâruñ senüñ

Nergisi bîmâr ider çeşm-i siyehkâruñ senüñ

2911 Ziyâyi Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servi ḥayretde ḳodı nâz ile reftâruñ senüñ

Ġonçeyi söyletmedi gülşende güftâruñ senüñ

2912 Hâşimî Çelebi Bursevî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i ḳaddüñ seyr iden olur hevâdâruñ senüñ

Gül yüzüñ kim görse oldu bülbül-i zâruñ senüñ

2913 Fazlî Çelebi Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serve nâz itse olur ḳadd-i ḥırâmânuñ senüñ

Nergise fenn öğredür çeşm-i nigehbânuñ senüñ

2914 Şarābī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv diyen kıddüne görmez mi reftāruñ senün

Ġonçe diyen ağzuña bilmez mi güftāruñ senün

2915 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i bāğ-ı nāzdur kıdd-i hırāmānuñ senün

Bir melek-siret güzelsin yokdur aqrānuñ senün

2916 Fazlī-i Kıara

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serverā nāz eylese kıdd-i hırāmānuñ senün

Ṭuṭī-i dem-beste kıordı şekker-efşānuñ senün

2917 Necātī Raḥmetü'llāhi ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sihr ider reftārda serv-i hırāmānuñ senün

Kıl yarar güftārda la'l-i dür-efşānuñ senün

2918 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İşitdi kâmet-i vaşfını ol serv-i dil-ārānuñ

Yire düşdi yüzi başı aşāğā oldu Ṭübānuñ

2919 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ser-nigün eyleyli serv-i qadi cānānuñ

Şevqden ayağı yirler mi başar Tübānuñ

2920 Dā‘ī Çelebi Fermāyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Görmege qaddini ol serv-i sehī-bālānuñ

Yine yirden göge dek minneti var Tübānuñ

2921 Hilālī[ye] Bu Maḥlaş Gökden İndi [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Nihāl-i qāmet-i ‘aksi şanup gülşende cānānuñ

Yüz urmuş pâyına āb-ı revān serv-i ḥırāmānuñ

2922 Kınalı-zāde ‘Alī Çelebi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Ne ra‘ nā naḥl olur yā Rab nihāl-i qaddi cānānuñ

Ḥayātı gitdi reftārın görüp serv-i ḥırāmānuñ

[145b]

2923 Rızāyī

[mef‘ülü mefā‘īlū mefā‘īlū fe‘ülün]

Şūfī qad-i bālāsını görseydi nigāruñ

Tesbīḥ elinden yire düşerdi çenāruñ

2924 Fevrî

[mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Öykündügiçün kıadd-i hırāmānına yāruñ

Virdi eline hürmetini bād çenāruñ

2925 H̱ayretî

[mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün]

Beñzetmiş özin kıamet-i dil-cūsına yāruñ

Başında kıavaķ yili eser serv-i çenāruñ

2926 Yümñî

[fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün]

Var iken gülşen-i 'ālemde nihāl-i kıaddün

Bitmesün işi güci serv-i gülistān dikenün

2927 Nihāñî

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Öykünür serv-i hırāmānına sen sīm-tenün

Uyandursa n'ola āhum yili servin çemenün*

2928 [???

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Serv-kadlerle cihān bāğını seyrān itdük

Yine şaḥn-ı çemeni reşk-i gülistān itdük

2925 *Hayretî Divanı*, G 207/1, s. 262.

2927

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Vāliḥî” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Nihāñî” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

2929 Kemāl Nāmına Emrīnūñ Mu‘ammā [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Di bağbāna serv-i revānuñ yabana dik

Tā gelmesün nihāl-i qad-i dil-sitāna dik

2930 Emnī Efendiyyü’l-Müderris

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Gülzāra ‘arz-ı kâmet idüp geldüñ ey melek

Serv-i bülende anda hacâlet ne boy gerek

2931 ‘Alī Çelebi Kınalı-zāde

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Qad-i Tübāsınuñ üftādesidür hūr u melek

Sen dahı ey gönül üftāde iseñ *tübā lek*⁷⁸⁰

2932 Mecdī

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Toğrıldı elini eline almağa yāruñ

Ol serv-i sehīde ne eli var çenāruñ

*

* *

2933 Sa‘dī Çelebi Fermāyed

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Serv-i qaddüñ gibi bir tāze nihāl

Bulmadum diyü yemīn itdi şimāl

⁷⁸⁰ “Ne mutlu sana!”

2932 Beyit 145b’nin kenarına yazılmıştır.

2934 Kemāl-i H̱ocendī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv mā'il be-ḳad-i tost ç i ḥacet be-delīl

Heme dānend ki el-cinsü ile'l-cinsi yemīl⁷⁸¹

سروایل من توست چه حاجت بلبل
همه دانند که الجنس الی الجنس میل

2935 Ḵādirī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv gibi ser-firāz ol şöyle kim ey bī-bedel

Dāmen-i pākizeñe irişmesün ašlā bed el

2936 Fevrī Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne serv egler benüm gönlüm ne gül egler ne ḥod sünbül

Meger ol ḳāmeti bālā ya ol ruḥsār u ol kākül

2937 Hātīfī Nāzmı Ricāl-i Ğaybdur [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv-ḳad üzre ' izāruñ senüñ ey tāze nihāl

Beñzer ol gül-bün-i mevzūnuña virmiş gül-i āl

[146a]

2938 [??]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nihāl-i tāzedür ḳaddüñ ruḥuñdur gül lebüñdür mül

Bir iken iki olsun gel açıl gönçe-dehānum gül

⁷⁸¹ "Servinin senin boyuna temayülü var; buna delil gerekmez. Herkes bir cinsin diğer cinse temayülü olduğunu bilir."

2939 Necātī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ṭurup çemende ey yüzi gül serv-i muttaşıl

Ruḥsār u ḳadd-i yāra ṭolaşma uzal kesil

2940 Fazlī Efendi

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Gülşende itme ḳāmet-i serve ses gönül*

Reftār-ı yāra ḳıl nazār ey hiç-kes gönül

2941 Necātī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

İtme hevā-yı serv ile ḳadde heves gönül

Bu ārzūdan el çek ol ümmīdi kes gönül

2942 Figānī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ṭübā ḳadüñe serv-i ḥirāmān olalı ḳul

Āzād oldı bağ-ı cihānda ḥazāndan ol

2943 Sā'ī Çelebi Nakḳāş

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Servveş ḳaddüñ esīridür niçe āzāde dil

Sāyeveş pāyuña yüz sürse n'ola üftāde dil

*

* *

- 2944 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]
 [*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]
 Servi āzād idüben kıaddüñe bende oldum
 Hele yañıldum ise toğrısına yañıldum
- 2945 **Kāmī Efendi Kāmil-i Devr-i Zamānedür** [*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün*]
 [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]
 Serv-i ser-efrāzuña olursa n'ola rağbetüm
 Bālā kıadūñ gibi yücedür çünkü himmetüm*
- 2946 **Neyyir-i Evc-i Suñen Hāzret-i Añmed Paşa** [*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]
 [*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]
 Rāst gelmem ki ben ol serv-i dil-ārāyı görem
 Varayın ola ki seyr itdüğü arayı görem
- 2947 **Hayālī Rañmetü'llāhi 'Aleyh**
 [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]
 Servi pest itdüm güli āhumla ber-bād eyledüm
 Kıaddūñ ile 'arızıñ gülzārda yād eyledüm
- 2948 **Ebu's-Su'ūd-i Merñüm**
 [*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]
 Yine bir serv-i hevā-bağşa hevā-dār oldum
 Dil-i meyyālüm elinden kıatı bızār oldum

2949 Cemālî

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Ol serv-i revân ile bugün gülşene vardum

Bağdum o ruḥı âlına şeftâlû kopardum

2950 Ḥayâtî Fermâyed

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Anuñçün bağladum serv-i ḳadine rişte-i cânım

Ki tā ki ḡayra mā'il olmaya naḥl-i ḥırāmānum

2951 Rub'-ı Meskūn Pādşāhı Ḥazret-i Sulṭān Murād [*fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün*]

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Bir kerre şalın nāz ile ey serv-i revānum

Şu gibi aḳup pāyuña dilersün bu revānum

2952 Ez-ān Ḥāfız-ı Rūm

[*fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün*]

Serve bağdum fikre ṭaldum ḳāmetüñ yād eyledüm

Rāstî bir müntehā boyuñca feryād eyledüm

[146b]

2953 Fuzûlî-i Bağdādî

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Ḳaçan kim ḳāmetüñden ayru seyr-i būstān itdüm

Ḳoparup eşk seyl-ābıyla biñ servi revān itdüm

2949 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2950 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2951 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2952 Beyit 146a'nın kenarına yazılmıştır.

2953 *Fuzûlî Divanı*, G CCI/1, s. 325. (Başlığın konumundan ve kalem/yazı farklılığından sonradan nüshaya sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.)

2954 H̄ayretî Erbāb-ı Nazmuñ Pīridür [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bir nihāl-i tazedür serv-i hırāmānum benüm

Ġonçedür açılmaduk gül-berg-i ħandānum benüm

2955 Ve lehu

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Olmadı şābit-ķadem serv-i hırāmānum benüm

İtdi ser-keşlik yine ol pāk-dāmānum benüm

2956 [???]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ayru düşdüm dostlar serv-i bülendümden benüm

Ṭoğrısı ben böyle ummazdum efendimden benüm

2957 Ehl-i Nazmuñ Vaḥdetî Bir Dānesi [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ḳaddüñe serv-i sehīdür didüm ey şāh-ı kerīm

Ṭoğrı söyler dostum incinme ṭab' -ı müstaķīm

2958 H̄ayretî Kim Raḥmetü'llāhi 'Aleyh [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāz ile şalınsa gülşende o serv-i hoş-ħırām

Serv-i ser-keş başını pāyına eyler iltiyām

2954 *Hayretî Divanı*, G 290/1, s. 311.

2958 *Hayretî Divanı*, G 271/1, s. 300.

b: başını] baş koyup, *Hayretî Divanı*.

2959 **Veysî Çelebi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Fikr-i çeşmüñle hayāl-i kıddüñ ey serv-i hırām

Oldı gülzār-ı dil-i cānuma naḥl-i bādām

2960 **Kerimî Şeyḫ-zāde Ol Cevān-Baḥt** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

O kıyāmet-ḳad ile servüm eger itse hırām

Halk ayağ üzre gelürler şanasın rüz-ı kıyām

2961 **Zātî Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cānumı itdüm revān bir ḳāmet-i şimşād için

Çıkısa serv üzre revān ḳumrî n'ola feryād için

2962 **Nālişî**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv dīvāneñ olur naḥl-i hırāmānuñ için

Müntehā ḳaddüñe 'ar' ar ḳul olur anuñ için

2963 **Ḥarirî-i Bursevî Pür-Şafādur**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv eger ḳaddüñ yolında itmese rūḥın revān

Başı üzre cem' olup itmezdi bülbüller fiğān

2964 Emrî Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv yatmaz şanamâ hizmet-i reftâruñ için

Giceler şu uyımaz hasret-i didâruñ için

2965 Hevâyî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv-i kıddüñe irişmek diledi kalb-i hâzîn

Didi bâğ içre çenâr aña el açdı âmîn

2966 Kâender Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Servler bekleseler haşre degin yâr yolın

Varımazlar gider ol şîve-i reftâr yolın

2967 Medhî-i Gelibolî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tek hemân kâmet-i şimşâdına yâruñ ireyin

Bâğda serve şalınmak nic' olur göstereyin

2968 Kerîm Nâmına Emrînüñ Mu' ammâ *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Râstî sen servi cüst ü cûda ey 'ar' ar-ı hırâm

Küyuñuñ her küşesini tutdı nehr-i dil tamâm

2969 Ferruḥî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şol kıyâmet râstî servi bülendümdür benüm

Kim baḳ anuñ bendesiyem ol [...dümdür benüm]

[147a]

2970 'Azmi Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv-i bâḡ ol şeh-i Tübâ-ḳadûñ i' zâzından

Şöyle maḡrûr durur yûri[ye]mez nâzından

2971 Vâlihi Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv nâḳış revîş-i naḥl-i ḥırâmānumdan

Nây ecvef eşer-i 'illet-i efgānumdan

2972 Ḥusrev Beg

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Servüñ şu indi ayaḡına intizârdan

Ḥayfâ eşer belürmedi bād-ı bahârdan

2973 Fevrî Efendi Cāmi-i Devr-i Zamānedür [mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḳaçan ḥaşr olur alınmaz ḥaber ol serv-i ḳāmetden

Dirîḡā virmedi kimse nişān rûz-ı kıyâmetden

2974 Celîlî Bursevîdür

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Öykünürse yürüyüp kâmetüne serv-i çemen

Bilmez ol şive-i reftâr efendi yûri sen

2975 [??]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Kâmet-i şimşâduña öykündüğüçün nârven

Başına üşdi ne ğavġâ kıldı murġân-ı çemen

2976 Fevrî Efendi Merhûm

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Hasret-i kıdd ü ‘izâr-ı yâr ile öldükde ben

Servden tâbût idün şaruñ semenlerden kefen

2977 Maĥvî Efendi Fermâyed

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Kâmet-i dil-dâra baķsun serv-i mevzûn isteyen

Bir nazâr itsün yaşuma seyl-i Ceyhûn isteyen

2978 Celâl Çelebi Raĥmetü’llâhi ‘Aleyh

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Şekl-i kıddün görünür dîdelerümden mâbeyn

Beñzer ol serve ki bitmiş ola *beyne’n-nehreyn*⁷⁸²

⁷⁸² “İki nehir arasında.”

2979 Hayretî Raḥmetü'İlâhî 'Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yine bir serv-i hevâ-baḥşa hevâ-dâram bugün

Yine bir gül-çihre yâra bülbül-i zâram bugün

2980 Bedrî Efendi Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Hevâ-dâr oldu dil bir serv-i hoş-reftâra bakmaḡdan

Dikildi ḡaldı çeşmüm ḡâmet-i dil-dâra bakmaḡdan

2981 Zâtî Efendi Merḡüm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Baḡa her kim virür ḡoḡrı ḡaber ol serv-i ḡâmetden

ḡalâş olsun İlâhî göreyin hevâ-i ḡıyâmetden

2982 Nigârî Nakḡâş ḡaydar ḡalaḡavî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Servden bâlâ-ter olmuş ḡâmet-i dil-ber bugün

Nâ-resîdüm daḡı bir açılmaḡ ḡonçeydi dün

2983 Necâtî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Göñlümi sensüz egleyemez serv ile semen

Serv ü semen gelür baḡa tâbüt ile kefen

2979 Hayretî Divanı, G 344/1, s. 346.

2983 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2984 Fehmî-i Nâzûk

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Serve baş egmez senüñ naḥl-i ḥırāmānuñ gören

Nergisi ' aynına almaz çeşm-i fettānuñ gören

2985 ' İzārî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Serv üftāde anuñ kâmet-i dil-cüyından

Sidre âşüfte vü ḥayrân gidemez kūyından

2986 Naşîbî Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gelişinden tıyarın serv-i ḥırāmānumı ben

Revişinden bilürin ol ḥaṭ-ı reyḥānumı ben

2987 Merāmî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Der-kenār itmek içün serv-i ḥırāmānumı ben

Cüy-bār eyleyeyin eşk-i firāvānumı ben

[147b]

2988 Emrî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḳaddüñe öykündügiçün serv-i gülzâr-ı cihân

Eyle şarşar bâd-ı âhum anı ditrer her zamân

2984 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2985 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2986 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2987 Beyit 147a'nın kenarına yazılmıştır.

2989 Nizāmī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ger idersem serv-i ruhsāruñ yolında cân revân

Bitiser [...] سینه سینem üzre serv-i ergavân*

2990 Hâşimî-i Üsküdârî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Fâhte şanmañ uçan servüñ içinde nâ-gehân

Hasret-i kıddüñle murğ-ı rûhîdür oldı revân

2991 Fażlu’llâh

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Qıdd-i çun serv-i to cânest me-râ belki revân

Süyem ey serv-i revân şo ki fedâ sâzem cân⁷⁸³

قدچون سرو تو جانست مرا بلکه روان
سویم ای سرو روان شو که فدایم جان

2992 Nāmî Efendiyyü’l-Müderris

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çeşm-i hūnünümle ‘aks-i la‘lün ey serv-i revân

Şuya konmış gonçedür gūyâ sifâl içre ‘ayân

2993 Fūrūğî Bursevîdür

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Öykünürmiş saña ey naḥl-i gülîstân-ı cinân

Serv-i bâğa n’ola ayak tolasa âb-ı revân

⁷⁸³ “Senin servi gibi boyun benim canımdır hatta ruhumdur. Ey yürümekte olan servi benim tarafıma gel ki canımı sana kurban edeyim.”

2994 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bu kad ü reftâr ile sen eyle seyr-i gül-sitân
Vâlih ü ser-geşte kıalsun küşede serv-i revân

2995 Raḥmî Efendi Raḥime'llâhü 'Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Hazân devrinde bârân oldu servüñ eyle seyrânın
Bu âb u gilde âlâyiş görince çekdi dāmânın

2996 Şabrî Çelebi Merḥûm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Bu bâğ-ı ' âlem içre ḥaḳ bu kim serv-i dil-ârâsın
O kıadd ü kıamet ile dil-rübâlar içre ra' nâsın

2997 Ğamî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cihân gülzârınuñ âzâde serv-i ser-bülendisin
Yaraşur saña kıul olsam ser-âmed bir efendisin

2998 Dervîş Semâ'î-i Merḥûm

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şûfî o serv-i kıamete mâ'il degül misin
İnkârı kıo kıyâmete kıa'il degül misin

2999 Üstād-ı Suhen Mîr ‘Alî Şîr Nevâyî [*mef‘ûlû mefā‘îlû mefā‘îlû fe‘ûlûn*]

[*fā‘ilâtûn fā‘ilâtûn fā‘ilâtûn fā‘ilûn*]

Ey muşavvir tutğalum ol servi taşvîr itğesin

İş anuñ reftârığa gelse ne tedbîr itğesin

3000 Sâ‘î Çelebi Fermâyed

[*mefā‘îlûn mefā‘îlûn mefā‘îlûn mefā‘îlûn*]

Ğam-ı kaddiyle hâk olsam gözet ben zâr-ı şeydâsın

Mezârum üstine ey bâğbân servüñ dik a‘lâsın

3001 Sırrî-i Trabzonî Râst

[*mefā‘îlûn mefā‘îlûn mefā‘îlûn mefā‘îlûn*]

Saňa kim dir ki ey naḥl-i bülendüm serve beñzersin

O bir âlûde-dâmân sen nihâl-i nâz-perversin

3002 Emrî-i Evvel Maṭla‘ıdur

[*fā‘ilâtûn fā‘ilâtûn fā‘ilâtûn fā‘ilûn*]

Servi boylı bir nihâl-i nâz-perverd isterin

Mîvesin şeftâlû anuñ güllerin verd isterin

3003 Hâzret-i Bâkî Efendi Kâm-yâb [*fā‘ilâtûn fā‘ilâtûn fā‘ilûn*]

[*fā‘ilâtûn fā‘ilâtûn fā‘ilâtûn fā‘ilûn*]

Öykünürmiş serv-i hoş-reftâra naḥl-i bûstân

Kâşkî alsa yüriyivirse ey serv-i revân

3004 Fevrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Öykünürmiş kıadd-i yâra serv-i âzâd olmasun

Gül yüzinden utanur güler cemâli şolmasun

3005 'Ubeydî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Borcumuz sen serve teslim eylemekdür nağd-i cân

Bizde kalmasun kıyâmet borcudur ey yâr cân

3006 Kâtibî

[mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün]

Nâz ile çemen seyrine 'azm eyle hırâmân

Şaf şaf tura tâ serv-i hırâmân tuta dîvân

[148a]

3007 Mesîhî Nazm u Nesri İtdi İhyâ [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Olmağa milket-i çemene şehir-yâr serv

Dikdi livâ-yı sebze hilâfet-şi'âr serv

3008 Akarşudur Hemân Şi'r-i Revânî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Gül-geşt-i bâğ u rāğ ider diyü şehir-yâr serv*

Turur bir ayağ üstine leyl ü nehâr serv

3004 Beyit 146b'nin kenarına yazılmıştır.

3005 Beyit 146b'nin kenarına yazılmıştır.

3006 Beyit 146b'nin kenarına yazılmıştır.

3009 **Suhen İklîmine Mîr Oldı Husrev** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Yine çemende kıhmağa bezm-i bahâr serv

Rindâne bâğ içinde kılpudur qarâr serv

3010 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Bâğ-ı cihânda vardur egerçi hezâr serv

Yokdur velî boyuñ gibi bir şivekâr serv

3011 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Ger dikmeñ olmasaydı senüñ ey nigâr serv

Bâğ-ı cihânda olmaz idi nâm-dâr serv

3012 **Dervîş 'Ömri Râst**

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Görmüş nihâl-i kıddüñi ey gül-ı izâr serv

Dikildi kıldı bâğ-ı cihânda hezâr serv

3013 [???

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

Kıddüñe beñzedür özini ey nigâr serv

Kendüyi inen aşırı yüksek tutar serv

3014 Fūrūḡī Bursevīdūr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Beñzer idi kâmet-i mevzûnuña ey yâr serv

Râstî kaddüñ gibi olsaydı hoş-reftâr serv

3015 La' lî-i Kayserî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Öykünürmiş bağ-ârâ kadd-i bülend-i yâra serv

Bād-ı âhumdan 'aceb mi olsa ger âvâre serv

3016 Emrî Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaddini beñzetedügiçün kâmet-i dil-dâra serv

Geldi kayd-ı bend ile şatılmağa bāzâra serv

*

* *

[148b]

3017 Celâl-i Merhûm Fermâyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İde gelmişken nihâl-i serve her cevher-fürû

Kadd-i bālâña kıılır her serv-i dil-cû ser-fürû

3016

b: Mısrada aslında “bāzâra şatılmağa” şeklinde yazılan kelimelerin takdim-tehir yapılması gerektiğini gösteren işaretler konulmuştur.

3018 **Rahmî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şalınsa serv gibi gülşen içre ol kad-i dil-cû
Degüldür sâye urınca gider bir çâker-i Hindû

3019 **Refîkî**

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

Ey serv-i bâğ-ı nâz kadd-i hoş hırâm-ı to
Berg-i gül-i behişt ruḡ-ı lâle-fâm-ı to⁷⁸⁴

ای سرو باغ ناز قد خوش حسرام تو
بر کن کل بهشت رخ لاله فام تو

3020 **Revânî**

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Saňa öykündüğüçün serv-i dil-cû
Kılıç çekdi gülistânda aña şu

3021 **Dervîş Efendi Müftî-i Haleb**

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

Beñzetme bîdi kaddüñe bir daḡı lâfı kıo
Ey naḡl-i bend-i bâğ süküṭ it ḡilâfı kıo

*

* *

⁷⁸⁴ “Ey (sevgili), naz bahçesinin servisi, senin hoşça salınan boyundur. Cennetin çiçeğinin yaprağı ise senin kırmızı renkli yanağıdır.”

3021

b: Mısradaki “ḡilâfı” kelimesinin altına, mürettibin elinden çıktığı anlaşılan, “be-ma' nî bîd” ibaresi yazılmıştır.

3022 Oldı Emrî Mîr Hüseyni Rûmuñ

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Ser öykünürse yâra leb-i cüy-bârda

Ey bād anuñ küyın güne göster kenârda

3023 Aķarşudur Hemân Şi'r-i Revânî [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Serv-i kıaddüñ ey şanem yol gösterür reftârda

Ėonçeye ağzını açdurmaz lebüñ güftârda

3024 Letâfet Üzredür Eş'âr-ı Sûzî [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Serv-i kıaddüñ dikmesidür şâh-ı gül gülzârda

İşimüñ perverdesidür lâleler kühsârda

3025 [???

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Servi nice kıaddüñe teşbîh idem reftârda

Bir adım atmağa yokdur tākati gülzârda

3026 Nālî Ėelebi Fermāyed

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ėadd ü kıaddüñden nişāndur serv-i gül gülzârda

'Ayn-ı çeşm-i hün-feşāndur lâleler kühsârda

3027 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ḳucdum diyen o servi leb-i cūy-bārda

Şanmañ ki toğrı dir çoğ olur söz kenārda

[149a]

3028 Rızāyī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Öykünse saña serv-i leb-i cūy-bārda

Alınma gelmez ortaya çok söz kenārda

3029 Nālī Efendi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḳāmetünden servler ḥayrettedür gülzārda

Ġarḳ-ı ḥün olsa ‘aceb mi lâ[le]ler kühsārda

3030 Ḥazret-i Bākī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Elüm irmez n’ideyin āh o boyı şimşāda

İdeyin minneti yirden göge dek feryāda

3031 Hilālī Fermāyed

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Yüzüme bir ḳadem başmaz benüm ol serv-i āzāde

Yolında ḥāk olursam sāyeveş biñ yıl ben üftādeye

3032 Fikrî-i Mâşî-zâde

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Dik gelse saña serv leb-i cüy-bârda

Sen aña kalma kim büyümişdür kenârda

3033 Bende-i Kemter Kemîne Kâbilî [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Göreliden gülşen içre kâmetün ey serv-i âzâde

Çenâr el arkası yirde didi sen kaddi şimşâda

3034 Şevkî-i Edirnevî

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Dirîgâ hasretüm kaldı benüm ol serv-i kâmetde

Bugün dünyâda bulmazsam bulam yarın kıyâmetde

3035 Kurbî Fermâyed

[*fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Hâk bu kim serv-i istikâmetde

Râst beñzer o kadd vü kâmetde

3036 Necâtî Fermâyed

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Bâlâ diseñ olur mı ki serv-i bülendüñe

Söz ortanuñdur ey şanem alınma kendüñe

3034

b: Nüşhada öncelikle “eger” olarak yazılan kelimenin üzeri çizilerek “bugün” yazılmıştır.

3036 *Necâtî Divanı*, G 455/1, s. 422.

b: bâlâ diseñ olur mı ki serv-i bülendüñe] bârîk didilerse nihâl-i bülendüñe, *Necâtî Divanı*.

3037 Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür [*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Öykündi 'aks-i serv meger kıadd-i dil-bere

Şular getürdiler depesi üstine yire

3038 Fűrügî Bursevî Ebr-i Şafâdur [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Kendüyi teşbih idelden serv kıadd-i dil-bere

Sāye-i dil-dār urdı kendözin yirden bize

3039 Ehli Çelebi Tabīb-zāde Fermāyed

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Kıpar fitne kıadem başsa o kıadd-i serv bağ üzre

Kıyām-ı kıāmetin görse cihān kıalkar ayağ üzre

3040 Selmān Rāst

[*mef'ûlû fâ'ilâtün mef'ûlû fâ'ilâtün*]

Serv-i sehî ki kâreş bālā boved hemîşe

Pîş-i kıadd-i to dā'im ber-pā bāşed hemîşe⁷⁸⁵

سروسی که کارش بالا بود همیشه
پیش قدم تو دایم بر پا بود همیشه

3041 Nev'î Şahşına Münḥaşır Nev'î [*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Serv-i kıaddün sāyesini göricek ḥāk üzre

Reşkden çekdüm elif sîne-i şad-çāk üzre

3039

Başlık: "Tabīb-zāde" ifadesi sonradan eklenmiştir.

⁷⁸⁵ "İşi her zaman yukarlarda olan uzun boylu (sevgili), her zaman senin boyunun yanında ayaktaadır."

3042 ‘İzārī-i Edirnevī

[mef̣̌ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ īlū fā‘ ilün]

Dik gelmek istedi ad-i bālā-yı dil-bere

Ṭübāyı dikkiler depesi üstine yire

3043 Nihānī

[mef̣̌ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ īlū fā‘ ilün]

addine dil uzatdı leb-i cūy-bārda

Ṭoınsa bād serve yiridür kenārda

3044 Şenāyī-i Balıkesrī

[mefā‘ īlün mefā‘ īlün mefā‘ īlün mefā‘ īlün]

ul oldum başuma āzād iken bir serv-i āzāda

Şu gibi yüz sürüp pāyına oldum aña üftāde

[149b]

3045 Fevrī

[mef̣̌ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ īlū fā‘ ilün]

Vā asretā ki irmedüm ol serv-āmete

Vā fūratā ki aldı bu asret kıyāmete

3046 [???

[mef̣̌ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ īlū fā‘ ilün]

Minnet udāya irmişem ol serv-āmete

Şükrüm budur ki almadı asret kıyāmete

3043 Beyit 149a’nın kenarına yazılmıştır.

3047 Emrî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

İrdi ecel el irmedi sen serv-ķāmete

‘Ömrüm n’idem ki ķaldı bu ķasret ķıyāmete

3048 Hüdāyî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

A' lā degül durur diyen ol serv-ķāmete

Mülhiddür ol ki münkir olupdur ķıyāmete

3049 Derūnî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

İrmez yolında olmayan ol serv-ķāmete

Cān virmeyince kimse iriķmez ķıyāmete

3050 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Allāh uzandum ol yüzi gül serv-ķāmete

İrmek müyesser olmadı ķaldum ķıyāmete

3051 Raḥmî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Her kim irerse zülf ile bu serv-ķāmete

‘Ömri dırāz olup iriķür ol ķıyāmete

3052 Ferruḥî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Dil düşdi n'eyleyem yine bir serv-ķāmete

İrdüm hevā yolında yürürken kıyāmete

3053 Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı Vechīdür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serv-i ķaddūñ 'arz idüp ger bāğa gelseñ şöḥbete

Bir ayağ üzre tura ķarşuñda 'ar' ar ḥidmete

3054 Mesīḥīye Bu Maḥlaş Gökden İndi [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey boyı 'ar' ar hemān tek sen ķadem baş şöḥbete

Serv-i şaḥn-ı gül-sitān içre tırupdur ḥidmete

3055 Emrî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Serv dirdüm ķadūñe servde reftār olsa

Ġonçe dirdüm lebüñe Ġonçede Ġuftār olsa

3056 Sipāḥî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Servi añdum ķāmet-i dil-dār geldi yāduma

Ġonçeye baķdum dehān-ı yār geldi yāduma

3057 Ca' fer Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül-sitān içre şalınsañ ol kad-i bālā ile

Servler ' izzet kı lup şaf şaf tırur ālā ile

3058 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol boyı servüm şalınsa bu [ru]h-ı zībā ile

Şanki ' ömrümdür geçer tırmaz gün ile ay ile

3059 Şadāyī Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yolında terk-i ser kı lmağa bir ser[v]-i revān olsa

Ser-āmed serv-kad-i dil-cū cevān-i kām-rān olsa

3060 Hāzret-i Bākī Efendi Kām-yāb

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şimşād u serv yüz yire qorlar niyāz ile

Sen kim çemende şalınsın ' izz ü nāz ile

[150a]

3061 Fevrī-i Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳāmetüñ serv degül mi gel-e toğrı söyle

Gül degül mi ruḥuñ ey gonçe-i gül bu söyle

3062 Kemāl Paşa-zāde

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Bugün serv-i ser-efrāzum şalarsa üstüme sāye

Yarın rüz-ı kıyāmetde ne minnet zıll-i Tübāya

3063 Hūdāyī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ben olsam bārī ol servüñ yanınca şalınan sāye

Yüz ursam pāyına yilersem ol zülf-i semen-sāya

3064 Sā'ī Çelebi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

N'ola reşk eylese Tübā o kad-i bālāya

Bu meşeldür ḥased ednādan olur a' lāya

3065 Bākī Efendi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ḳāmeti vaşfını 'arz eylediler Tübāya

Ser-fürü eyledi ol serv-i sehī-bālāya

3066 Cāmī-i Rūmī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Eger gül-geşt-i şahrā eylese nāz ile cānāne

Revişler ögrede reftārda serv-i ḥırāmāna

3067 Nev'î Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çekilür yâdına sînemde o servüñ yara

Yazılır niteki haṭṭ-ı şecere dîvâra

3068 Nâlişî-i Merhûm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Kaçan gelse o servüm nâz ile gülşende reftâra

Şalınur sâyeveş yanınca oldum niçe âvâre

3069 Raḥmî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bâğa kim nâz ile ol serv-i ser-efrâz gele

Hayra maḳdem diyü her güşeden âvâz gele

3070 Meylî-i Ğalaṭavî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Var mı bir serv ki ḳaddüñ gibi reftâra gele

Ḳanı bir ğonçe ki la' lüñ gibi güftâra gele

3071 'Ulvî-i Merhûm

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḳanı sâyeñ gibi ḥâk olduğum ey serv yanuñda

Alursa cānum alsun bârî Mevlâ âstānuñda

3072 **Sırrı Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ne nümāyiş var ola naḥl-i ḥırāmānuñda

Serv-ḳadler ḳatı ancak görünür yanuñda

3073 **'Ubeydī Ḥusrev-i Rūm**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Serverā ol ḳāmetüñ fikri dil-i ğamnākde

Yazılır servüm elif dā'im derün-ı ḥākde

3074 **Sözleri Cānlar Bağışlar Rūḥī-i Bağdādīnūñ** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Aldanup düşdüm o servüñ ḳāmet-i bālāsına

Gerçi aldanmaz düşen her nesnenüñ a' lāsına

3075 **Zihni Kim Bālī Efendi Kām-yāb** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Mā'il olma gönül ol serv-ḳad-i a' lāya

Görmedi kimse çü şu aḳduġını bālāya

3076 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Şu çenāra didi hoş geçmek için sāyeñde

Bize luṭf it bir elüñ gönlüñe çigin pāyeñde

[150b]

3074 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3075 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3076 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3077 Muhlişî Fermāyed

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Servüñ gör istikāmet-i ṭab' -ı bülendini

Ṭoğrılığ ile ḳaddüñe beñzetdi kendini

3078 Fuzūlî

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Maḥşer günü görem didüm ol serv-ḳāmeti

Ger anda hem görünmese gel gör ḳıyāmeti

3079 Hüseyn Bayḳara Fermāyed

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ṭübā-mişāl servi şimşād ḳāmeti

Men vaşf-ı ḳāmet-i to çi güyem ḳıyāmeti⁷⁸⁶

طوبى مثال سروى شمشاد قامتى
من وصف قامت تو بگويم قيامتى

3080 Yaḥyā Efendi Merḥūm

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Der-bān-ı pādşāh idüp ol serv-ḳāmeti

Devrān yine ḳapuya getürdi ḳıyāmeti

3081 Fūrūḡî Bursevîdür

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Vaşf eylesek 'aceb degül ol serv-ḳāmeti

Vardur efendi ṭab' umuzuñ istikāmeti

3078

b: Mısradaki "sirişküm budur ki" ibaresinin üzeri çizilerek "ger anda hem" yazılmıştır.

⁷⁸⁶ "(Ey sevgili), Tuba sıfatlı servisin; şimşir ağacı gibi boyun var. Ben seni nasıl vasfedeyim; sen kıyametsin (mükemmelsin)."

3082 Mîr Mehemmed Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Be-istikbâl-i kıddet serv-râ reftâr bāyestî

Be-ta'rif-i dehānet gönçe-râ goftâr bāyestî⁷⁸⁷

باستقبال دت سرور افار بایستی
بر تعریف دیانت غنچه رانکار بایستی

3083 Himmetî-i Za'im Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ser-efrâz oluban servüm cihân rüyını berķ itdi

O naḥl-i tâze bir kaç gün içinde ḥaylî fark itdi

3084 Meylî-i Ğalaṭavî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Leṭâfet bağınıñ çokdur cihānda serv-i bālâsı

O yāruñ kâmet-i mevzūnıdur ammâ dik a' lāsı

3085 Tîġî Beg Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Melâḥat gülşeninüñ gerçi çokdur serv-i bālâsı

Nihâl-i kâmetüñdür anlaruñ ammâ dik a' lāsı

3086 Ḥayālî-i Merḥûm

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Serv oldıysa nigārâ bağbānuñ dikmesi

Tübâ-yı bağ-ı cināndur āstānuñ dikmesi

⁷⁸⁷ “Senin boyunu karşılamak için servinin yürümesi lazım. Senin ağzın gibi olacaksa gonca da konuşmalıdır.”

3087 **Husrev-i Sûz Fermāyed**[*mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ'îlû fâ' ilün*]

Âmed bahâr u serv berârâst kâmetî

Gül ber-keşîd baħr-ı tarab-râ 'alâmeti⁷⁸⁸

آمدارو سرو براراست قاسته
گل برکشید بهر طرب را علایمت

3088 **Bende-i Kemter Kemîne Kâbilî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*][*mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ'îlû fâ' ilün*]

Toğrısı görmedüm bugün ol serv-i kâmeti

Yarın da görmez isem eger gör kıyâmeti

[151a]

3089 **Âhî Râst**[*mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ'îlû fâ' ilün*]

Ben serve nice beñzedeyin kâdd-i dil-beri

Tübâ vü Sidre olmaya anuñ ber-â-beri

3090 [???]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Key resed bâ-kâmetet serv-i çemen-râ hem-serî

Serv egerçi nâzükest ey gül to ez-û nâzük-terî⁷⁸⁹

کی رسد با قامتت سرو چمن را هم سری
سرو اگر بخت نکست ای گل تو ز نازک تری

⁷⁸⁸ “Bahar geldi ve servi boyunu bezedi. Gül ise eğlence için bir alamet kaldırdı.”

3088

b: Nüshada beytin ikinci mısrası ilk önce “Yarın daħı görmez isem/görinmese gel gör kıyâmeti” şeklinde daha sonra “Yarın da/daħı görünmeye gel gör kıyâmeti” şeklinde ve son olarak da “Yarın da görmez isem eger gör kıyâmeti” şeklinde yazılmıştır.

3089 *Âhî Divam*, G 121/1, s. 56.

b: Nüshada “anuñ olmaya” şeklinde yazılan ibarenin takdim-tehir yapılması gerektiğini gösteren işaretler konulmuştur.

⁷⁸⁹ “Çimenin servisi ne zaman senin boyunla denk olabilir ki. Servi ince olsa bile sen ondan daha da incesin.”

3091 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görmedüm ' âlemde bir serv ol kıad-i dil-cū gibi

Kim ayağına aķar dā 'im revān dil cū gibi

3092 Āhī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim ider nisbet cihānda serve kıadd-i dil-beri

Serv ğod bir baldırı çıplaķ ışıkdur ser-seri

3093 Yūmnī Beg Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gönül sevdi görince yine bir naĥl-i dil-ārāyı

Şalındurmaz çemende gözine hīç serv-i bālāyı

3094 Ez-ān Şālih Paşa-zāde

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Serv öykünür imiş kıadd-i bālāña nihānī

Reftāruña öykünsün eger var ise cānı

3094

a: Nüşhada mısraın son kısmı öncelikle “kıaddüñe efendi” şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “kıaddüñe çi gelmez anı” şeklinde ve son olarak da “kıadd-i bālāña nihānī” biçiminde yazılmıştır.

3095 [???

[mef'ulü mefā'ilün mef'ulü mefā'ilün]

Ey serv-i bülendet-râ şad fitne be-her kıāmī

Hest ez-ruḥ-ı gül-fāmet reng-i ruḥ-ı gül-fāmi⁷⁹⁰

ای سرو بلندت را صد قلنه بهر کامی
هست از رخ کلمات رنگ رخ کفای

3096 Hāfız

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Çü serv eger be-ḥırāmī demī be-gülzārī

Ḥored zi-ğayret-i rüy-ı to her gülī ḥārī⁷⁹¹

چو سردا که بخرامی دمی بگلزار سے
خورد ز نیرت روی تو مرگلی فاری

3097 Hüdāyī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

İsterem şu gibi ol servüñ olam pā-mālī

Kişinüñ himmeti kendüye gerekdür 'ālī

3098 Fevrī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Beñzedürlerse çenāra ne 'aceb ol güzeli

Serv-ḳaddür nereye şunar ise irer eli

3099 Şadrī Efendi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Hele ben ḳaddüñe beñzetmeyeyin şimdi anı

Baḅa da şoñra çenār itsün elinden geleni

⁷⁹⁰ "Ey (sevgili), her adımında uzun boyunun yüz fitnesi var. Kırmızı çiçeğin yüzünün rengi, senin yüzün kırmızı rengindendir."

⁷⁹¹ "(Ey sevgili), eğer servi gibi gül bahçesinde birazcık salınarak yürüsen her gül senin yüzünü kışkandığı için diken yer."

3100 **Hâtenî Beg**

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Yâra şorınca şîve-i serv-i nihâlini

Didi gel itme baña kıyâmet su'âlini

3101 **Rızâyî Kerîm Efendi**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Beñzedürdüm saña ey serv-i revân nârveni

Yañağı gül saçı sünbül semen olsaydı teni

3102 **Hayâlî-i 'Acem Fermâyed**

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Ey güzeste qadet ez-serv be-h' iş reftârî

Lebet ez-ķand kezû borde be-şîrînkârî⁷⁹²

ای گزسته قادت از سرو بجویش رفتاری
لبت از قند کرده بشیرین کاری

3103 **Bende-i Kemter Kemîne Qâbilîdür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Senüñle cânı yok baḡş ide ey kerem kânı

Gerekse 'ar' ar u Tûbâ degül reftâra imkânı

3104 **Ve lehu**

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Qadüñ yanında 'ar' ar serv ü Tûbâ ey kerem kânı

[...] cânı yok baḡş itmege reftâra imkânı

⁷⁹² “Ey sevgili ki senin boyun güzellikte servinin önüne geçmiş. Dudağın da tatlılıkta şekerden öne geçmiş.”

3103 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: Nüshada mısra önce “Melâḡat mışrınıñ birdür gülî ey Yûsuf-ı şanî” şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “Gerekse 'ar' ar u Tûbâ degül reftâra imkânı” biçiminde yazılmıştır.

3104 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3105 **Kerīmī Şeyh-zāde Pīr Kerīmīdūr** [*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Ṭarāvet gülşeninde görse zāhid serv-i zībāyı

Taḥassür çekmez idi görmege ‘ālemde Ṭübāyı

[151b]

3106 **Bākī**

[*mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün*]

Gülşende boyuñ işideli serv oturmadı

Zencīrler ile bağladılar āb ṭurmadı

3107 **Ḳābiliyyü’l-Ḥakīr**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Servi serden çıkarın ḳāmetünün şimşadı

Düşmege ayağa bāde lebün olmuş yādı

3108 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Mā’il oldum yine bir serve ḳarārüm ḳalmadı

Sāyeveş pāyına düşdüm ihtiyārüm ḳalmadı

3109 **Şādık-ı Edirnevī**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Şalındurmak diler şahn-ı cemende serv-i āzādı

‘ Aceb midür Süleymān-ı zamāna ḳoğlasaḳ bādı

3105 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3106 *Bākī Divanı*, G 521/1.

3109 Beyit nüshada beyitler arasında bırakılan boşluğa sonradan eklenmiştir.

3110 **Ḳādirī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bāḡbān beñzer ḳad ü şimşāduñı yād eyledi

Vāz geldi bāḡdan servi āzāde eyledi

*

3111 **Fazlī-i Siyāh**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳıyāmet lafzına bir mā-şadaḳda ihtilāf oldı

Söz āhir ittifāken ḳāmet-i dil-dāra toḡrıldı

*

3112 **Nāṭıķī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳaddine öykünme luṭf it ey şanavber lāfı ḳoy

Çekmedi bāḡ-ı iremden böyle ra' nā serv boy

*

3113 **Semā'ī-i Merḥūm Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Serverā lāyık mı elden ḳoya dil dāmānuñı

Ey sehī-ḳāmet boyunca görmişüz ihsānuñı

*

3114 **Nizāmī**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ey dil görürseñ ol boyı serv-i revānuñı

Şu gibi ayaḡına revān it revānuñı

3110

a: Mısradaki “şimşād” kelimesinin üstüne “ruḡsār” ifadesi yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

3113

a: Nüşhada mısra önce “Hiç ola mı cān u dil elden ḳoya dāmānuñı” şeklinde yazılmış daha sonra “Serverā lāyık mı elden ḳoya dil dāmānuñı” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

[152a]

[152b]

2. CILT

[153a]

ḤĀNE vü KĀŞĀNEYE LĀYİK OLAN EŞ‘ ĀRDUR

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

3115 Behiştī Fermāyed

[*mef̣' ūlū mef̣ā' īlū mef̣ā' īlū fe' ūlūn*]

Ben ḥākūñ odasına gel ey ğonçe-i ra' nā

Baş üzre yirüñ var ḥazer itme ḥazer itme tebe tenhā

3116 Kātibī

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ger ḳadem rence koned dost be-kāṣāne-i mā

Reṣk-i Firdevs ṣeved ez-ḳademeṣ ḥāne-i mā⁷⁹³

کر قدم رنجه کند دوست به کاشانه ما
رنگ فردوس شود از قدمش خانه ما

3117 Ve lehu

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Naḳd-i gencīne-i kāṣāne-i vīrāne-i mā

Müzd-i destī ki zi-bünyād koned ḥāne-i mā⁷⁹⁴

نقد کجینه کاشانه ویرانه ما
مزد دستی که ز بنیاد کند خانه ما

3118 Meylī

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Bī-ḥicābāne derā ez-der-i kāṣāne-i mā

Ki kesī nīst be-coz 'ışk-ı to der-ḥāne-i mā⁷⁹⁵

بی حجابانه در از در کاشانه ما
کسی نیست بحر عشق تو در خانه ما

⁷⁹³ “Eğer sevgili zahmet edip de bizim eve gelse onun evimize gelmesi Firdevs’i bile kıskandırır.”

⁷⁹⁴ “Bizim harabe evimizin hazinesinin nakti, evimizi temelinden koparacak kişinin olsun.”

⁷⁹⁵ “Utanmadan bizim evimizin kapısına gel çünkü bizim evimizde senin aşkından başka kimse yok.”

3119 Cāmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Reşk dâred felek ez-revzen-i kâşâne-i mā

Ki boved manzara-i çeşm-i cihân-bîn-i şomā⁷⁹⁶

رنگت دارد فلک از روزن کاشانه ما
که بود منظره چشم جهان بین شما

[154a]

3120 'İlmī-i Kâtibī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kes ne-dīdest be-coz derd-i dil ez-ḥāne-i mā

Kāş āteş zenī ey mäh be-kāşâne-i mā⁷⁹⁷

کس نبدست بجز درد دل از خانه ما
کاش آتش زنی ای ماه کاشانه ما

3121 [???]

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Bī-tekellüf biyā be-ḥāne-i mā

Çi tekellüf miyān-ı mā vü şomā⁷⁹⁸

بی تکلف بیای نه ما
چه تکلف میان و ما و شما

3122 Riyāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey ḥayālet rüz u şeb der-ḥāne-i vīrāne-i mā

Nağş-ı hūrşīd-i cemālet şemse-i eyvān-ı mā⁷⁹⁹

ای خیالت روز شب دقانه ویران ما
نقش خورشید جمالت شمسایان ما

⁷⁹⁶ “Felek bizim evimizin penceresine gıpta ediyor. Çünkü o, sizin dünyayı gören gözünüzün manzarasıdır.”

⁷⁹⁷ “Kimse bizim evimizde gönül derdinden başka şey görmedi. Keşke ey ay (yüzlü sevgili), bizim evi yaksan.”

⁷⁹⁸ “Zahmetsizce bizim evimize gel. Seninle bizim aramızda zahmete gerek yok ki.”

⁷⁹⁹ “Gece gündüz hayali bizim virane evimizde olan sevgili, senin yüzünün güneşinin resmi, bizim eyvanımızın şemsesidir (oymalı ve işlemeli güneş motifi).”

3123 [??]

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḳadem nihād çü hūrşīd sūy-ı hāne-i mā

Fürüg-ı saḳf-ı felek yāft āstāne-i mā⁸⁰⁰

قدم نها دچو خورشید سوی خانه ما
خروج سقف فلک یافت آستانه ما

3124 Baba Ḥayrānī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥāne'ī sāht be-kūyet dil-i dīvāne-i mā

Kerd yek-bāre ferāmūş reh-i hāne-i mā⁸⁰¹

خانه ساخت بگویت دل دیوانه ما
کرد یکبار ره فراموش ره خانه ما

3125 Ünsī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey perī der-ḥāne bügzār men-i dīvāne-rā

Āyem ez-der mānde key bīnem der-ān ḥāne-rā⁸⁰²

ای پر در خانه بگزار من دیوانه را
ایم از در مانده کی بنیم در آن خانه را

3126 Ṭalibī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥāne ey 'āqıl çı kār āyed men-i dīvāne-rā

Çun ne-midānem men-i dīvāne rāh-ı ḥāne-rā⁸⁰³

خانه ای عاقل چه کار آید من دیوانه را
چون نمیدانم من دیوانه راه خانه را

⁸⁰⁰ “Güneş bizim evimizin tarafına adım attığında bizim işiğimiz sanki feleğin tabanının parıltısını buldu.”

⁸⁰¹ “Deli gönlümüz senin mahallende kendisine bir ev yaptı ve tamamen bizim evimizin yolunu unuttu.”

⁸⁰² “Ey perî, ben divaneyi eve koy. Bitkin bir halde geliyorum, o evi nasıl göreyim.”

⁸⁰³ “Ey akıllı kişi, ben deliye ev ne işe yarar ki! Çünkü ben divane, evin yolunu bilmiyorum.”

3127 Selmân Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yâr-ı men her şeb be-nûr-ı ẖ'îş ĩn kâşâne-râ

Sâz rûşen verne âteş mîzenem ĩn hâne-râ⁸⁰⁴

یار من هر شب بنور خویش این کاشانه را
ساز روشن ورنه آتش میزنم این خانه را

3128 Mişâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâne-i ra' nâ vü bî-mânend ü zîbâ dil-güşâ

Görmedi çeşm-i felek mişlin zihî ' âlî-binâ

3129 [???

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Īn hâne hemîşe reşk-i gülşen bādâ

Ez-devlet-i iķbâl müzeyyen bādâ⁸⁰⁵

این خانه همیشه رشک گلشن بادا
از دولت اقبال مزین بادا

[154b]

3130 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ne-şastî der-dil-i kâşâne-i mihmân şodî cân-râ

Müşerref sâhtî miḥnet-serây-ı derdmendân-râ⁸⁰⁶

نشستی در دل کاشانه مهمان شدی جان را
مشرّف ساختی محنت سرای دردمندان را

3131 Selmân

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Müşerref kerdî ey sultân-ı hûbân hâne-i mârâ

Behiştî câvidânî sâhtî kâşâne-i mârâ⁸⁰⁷

مشرّف کردی سلطان خوبان خانه مارا
بهشتی جاودانی ساختی کاشانه مارا

⁸⁰⁴ “Sevgilim, her gece kendi ışığınla bu evi aydınlat yoksa bu evi yakacağım.”

⁸⁰⁵ “(Ya Rabbim!) Bu ev, her zaman gül bahçesini kışkandırısın ve baht zenginliği ile de süslensin.”

⁸⁰⁶ “Evin içinde oturdun ve canın misafiri oldun; dertlilerin miḥnet evini şereflendirdin.”

⁸⁰⁷ “Ey güzeller sultanı, bizim evimizi şereflendirdin ve ebedî cennete çevirdin.”

3132 Baba Ḥayrānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Me-şev gam-ḥāne bā-herkes me-sūzān hāne-i mā-rā

To genc-i ḥüsni vü âteş zedī vīrāne-i mā-rā⁸⁰⁸

مشو غمخانه با کس سوزان خانه مارا
تو گنج حسنی و آتش زدی ویرانه مارا

3133 Süheylī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ne-bāşed ḥāne-i zer-kārī-i şāhī heves-i mā-rā

Ki dīvār-ı miḥnet-ḥāne-i endūh bes mā-rā⁸⁰⁹

نباشد خانه زرکاری شاهي هوس مارا
که دیوار محنت خانه اندوه بس مارا

3134 'Ubeydī

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Ey dil ki ber-endāhte'ī ḥāne-i mā-rā

Ber-hem-zede-i külbe-i vīrāne-i mā-rā⁸¹⁰

ای دل که بر انداخته خانه مارا
بر من زده کلبه ویرانه مارا

3135 Ṭāhiri

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Hoş ān ki me-porsi reh-i kâşāne-i mā-rā

Rūşen konī ez-şem'-i ruḥet ḥāne-i mā-rā⁸¹¹

خوش آنکه نه پرسی ده کاشانه مارا
روشن کنی از شمع رخت خانه مارا

⁸⁰⁸ "Gamhane(de) herkesle olma, hanemizi yakma. Sen güzellik hazinesini ve ateşi bizim viranemize verdin."

⁸⁰⁹ "Altınla süslenen sultana layık bir ev istemiyoruz. O üzüntünün mihnet evinin duvarı bize yeter."

⁸¹⁰ "Ey bizim evimizi yıkan gönül harabemizi birbirine karıştırdın."

⁸¹¹ "Bizim evimizin yolunu sorman ve yüzünün mumundan evimizi aydınlatman ne hoştur."

3136 Arslan

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Coz ğam ne-güşāyed der-i kâşāne-i mā-rā

Yā Rab ki nişān dād bād hāne-i mā-rā⁸¹²

جز غم نکشد در کاشانه مارا
یار کی نشان داد باد خانه مارا

3137 Lisānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ez-ān ez-ḥalk-ı 'ālem dūr kerdem hāne-i ḥod-rā

Ki der-ḥalvet dehem pendī dil-i dīvāne-i ḥod-rā⁸¹³

از آن از خلق عالم دور کردم خانه خود را
که در خلوت دهم پندی دل دیوانه خود را

3138 Luṭfī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Keşīdem āh u ez-dil suḥtem kâşāne-i ḥod-rā

Çü dīdem şem'-i bezm-i dīgerān cānāne-i ḥod-rā⁸¹⁴

کشیدم آه از دل سوختم کاشانه خود را
چو دیدم شمع بزم دیگران جانانه خود را

3139 Sā'irī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Zi-berk-i āh-ı āteş mīzenem kâşāne-i ḥod-rā

Eger yek dem ne-mībīnem ruḥ-ı cānāne-i ḥod-rā⁸¹⁵

ز برق آه آتش میزنم کاشانه خود را
اگر یکدم نمی بینم روح جانانه خود را

⁸¹² "Kederden başkası bizim evimizin kapısını açmaz. Ey Rabbim bizim evimizi ona kim gösterdi."

⁸¹³ "Halvette kendi çılgın gönlüme öğüt vereyim diye evimi dünya insanlarından uzak tuttum."

⁸¹⁴ "Sevgilimi başkalarının meclisinin mumu görünce ah çektim ve gönlümün içindeki kendi evimi yaktım."

⁸¹⁵ "Eğer sevgilimin yüzünü bir an görmesem ah şimşegi ile evimi yakacağım."

3140 [???

[mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilün]

İn hāne-i sa'adet v'ey kûşe-i şafā

Cāy-ı hoşī vü nīst nazīr-i to hiç cā⁸¹⁶

این خانه سعادت دی کوشه صفا
بای خوشی و نیست نظیر تو هیچ جا

[155a]

3141 'Alī Çelebi Hımnālī-zāde

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Hānemün bünyādını yıkdı gözümde ağan āb

İtdi ben üftādeyi fūrkat hārāb-ender-hārāb

*

* *

3142 Hümām Rāst

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Hāne imrūz behişt ki cānān īn cāst

Vaqt-i perverden-i cānest ki cānān īn cāst⁸¹⁷

خانه امروز بهشت که جانان این کاست
وقت پروردن جانست که جانان این کاست

3143 [???

[mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Bā-yār me-rā külbe-i vīrāne behişt

Bī-yār eger bāğ-ı behişt ki zīşt⁸¹⁸

بایار مرا کلبه ویرانه بهشت است
بی یار اگر باغ بهشت که زیشت

3140

a: Mısradaki “kible-i” kelimesinin üstüne “kûşe-i” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

⁸¹⁶ “Bu mutluluk evi ve şafalı köşe iyi bir yerdir ama seninki gibi hiç bir yer yoktur.”

⁸¹⁷ “Sevgili bugün burada olduğundan ev cennettir. Sevgili burada (olduğuna göre) canı besleme zamanıdır.”

⁸¹⁸ “Sevgiliyle harabe kulübe bile bana cennet gibidir ama o olmadan eğer cennet bahçesi de olsa çirkindir.”

3144 Riyāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey hayālet rüz u şeb der-ḥāne-i vīrāne-i māst

Naḳş-ı hūrşīd-i cemālet şemse-i eyvān-ı māst⁸¹⁹

ای خیالت روز و شب در خانه ویران است
نقش خورشید جمالت شمس ایوان است

3145 Ḥalīl

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥānmān-ı men ḥarāb ez-seyl-i hicrān hoş-terest

Ḥāne'ī k'ez-mehveşi ḥālīst vīrān hoş-terest⁸²⁰

خان من خراب از سیل بحر خوش تر است
خانه کز مهوشی خالست ویران خوش تر است

3146 Raḥmī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳadem başsañ eger ğam-ḥāneme ey māye-i ' izzet⁸²¹

Ḳudūmuñdan olur miḥnet-serāmuz pāye-i devlet

3147 Ni' metu'llāh

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Dil-i mā genc-i künc-i ḥāne-i māst

Ḳūşe-i cān-ı mā ḥazāne-i māst⁸²²

دل ماکنج کنج خانه است
کوشه جان ما خزانه است

⁸¹⁹ “Ey gece gündüz hayali bizim viran evimizde olan sevgili senin yüzünün güneşinin resmi bizim eyvanımızın şemsesidir (oymalı ve işlemeli güneş figürü).”

⁸²⁰ “Benim evim ayrılık selinden harab olsa daha iyidir. Ay gibi güzel sevgilinin bulunmadığı ev viran olsa daha iyidir.”

⁸²¹ Nüshada bu kelimenin yerine “devlet” yazıldığı hâlde üzerine “izzet” yazılmıştır.

⁸²² “Gönlümüz evimizin köşesinin hazinesidir. Canımızın köşesi ise bizim hazinemizdir.”

3148 Müdāmī

[*mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün*]

Ġam-hāneme ḳadem baş eyle fezā-yı cān*

Luṭf eyle ey perī-rū gel ḳıl ḳabūl-i da' vet

3149 [???

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Rūz-ı 'ışest ü be-kāşāne mu'atṭar çü behişt

Cām şāfī yār sāḳī şanemī ḥūr sirişt⁸²³

روز عیشت و بکاشانه معطر جربست
جام عافی یار ساقی صنمی حور سیرست

3150 Li-Muḥarririhi

[*mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün*]

Gelürse ḳaşruña ol māh-ṭal'at

Gelürdi ḥāneñe vallāh devlet

3151 [???

[*mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün*]

Der-sine me-rā ḡayr-ı to ḡam-hāne kesī nīst

Der hest birün ez-dil-i dīvāne kesī [nīst]⁸²⁴

در سینم در غیر تو غمخانه کسی نیست
در هست برون از دل یوانه کسی

3148 Yazı farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

3149 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²³ “Eğlence günüdür ve ev cennet kokuludur. Şarap halis ve saki melek huylu bir güzel olan sevgilimiz.”

3150 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3151 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²⁴ “Göğsümde senin keder evinden başka kimse yok. Kapısı var ama dışarıda bu deli gönülden başka kimse yok.”

3152 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥabbezā qaṣrī ki eyvāneş zi-keyvān berterest

Ḳubbe-i bālā-yı ū vālā-yı çerḥ-i aḥḍarest⁸²⁵

جدا قصر کی ایوانش کیوان برترست
قبهء بالای او و آلائی چرخ اخصرت

3153 Cāmī

[mütefā' ilün fe' ulün mütefā' ilün fe' ulün]

Ne çünān girift ḥāne be-dil-i men ārzüyet

Ki diger be-ḥāne reften konem ārzü zi-küyet⁸²⁶

نه چنان گرفت خانه بدیل من از رویت
که دیگر بخانه رفتن کنم از روی تو

[155b]

3154 Şāhidī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Mübārek menzili kân ḥāne-rā māhī çunin bāşed

Hümāyūn kişverī kân ' arşa-rā şāhī çunin bāşed⁸²⁷

مبارک منزل کان خانه را ماهی چنین باشد
نمایون کشور کان عرصه را شاه چنین باشد

3155 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Eger ḥürşid der-gam-ḥāne-i vīrān-ı men āyed

Zi-behr-i rūşenāyī behr-i sūz-ı cān-ı men āyed⁸²⁸

اگر خورشید در غم خانه ویران من آید
ز بهر روشنائی بهر سوز جان من آید

3152 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²⁵ “Ne güzel! Saray ki eyvanı Zuhal yıldızından daha yüksektedir. Onun üzerindeki kubbe ise gök feleğin üstündedir.”

3153 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸²⁶ “Senin isteğin gönlümde öyle bir ev kurdu ki artık senin mahallenden (gönlümdeki o) eve gitmeyi arzu ediyorum.”

⁸²⁷ “O ne mübarek bir evdir ki böyle bir ayı var ve o ne kutsal bir ülkedir ki onun böyle bir hükümdarı olsun.”

⁸²⁸ “Eğer güneş benim virane gam evime gelse benim canımın yanmasından ışık almak içindir.”

3156 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her ki der-în hâne şebî dād kerd

Hâne-i ferdā-yı hōd ābād kerd⁸²⁹

هر که درین خانه شبی داد کرد
خانه فردای خود آباد کرد

3157 [???

[mef' ūlū mefā' ilün mef' ūlū mefā' ilün]

Der-hâne-i ğam būdem yārem be-selām āmed

În beyt-i ħazen fi'l-ḥāl çun dār-ı selām āmed⁸³⁰

در خانه غم بودم یارم بسلام آمد
این بیت خزن فی الحال چون دار سلام آمد

3158 [???

[fe' ūlün fe' ūlün fe' ūlün fe' ul]

Der-în hâne her kes ki pā mīnehed

Ḳadem ber-ser ü çeşm-i mā mīnehed⁸³¹

درین خانه هر کس که پامینه
قدم بر سر چشم ما مینه

3159 Cāmī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ān yār kezū hâne-i mā naqş-ı perī būd

Ser-tā-ḳademeş çun perī ez-ayb berī būd⁸³²

آن یار که ز خانه ما نقش پری بود
سر تا قدمش چون پری عیب پری بود

⁸²⁹ “Her kim ki bu evde bir gece yardım etse kıyametteki evini mamur etmiş olur.”

⁸³⁰ “Gam evindeydim sevgilim selama geldi. (Böylece) bu gamlar evi derhal Darüsselam (cennetin bir tabakasının adı) gibi oldu.”

⁸³¹ “Bu eve ayak basan herkesin ayakları bizim başımızın ve gözümüzün üstündedir.”

⁸³² “Bizim evimizde o sevgiliden dolayı sanki perinin resmi vardı. (Çünkü o sevgili) baştan ayağa kadar peri gibi kusursuzdu.”

3160 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hāne-i mā ravza şod çun maqdem-i Rıdvān resīd

Dīde rūşen şod çü bŷy-ı Yūsuf-ı Ken' ān resīd⁸³³

خانه مار و خند چون مقدم عنوان رسید
دیده روشن شد چو بوی یوسف کفان رسید

3161 [???

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Hāne ki nīk bāşed ū-rā birūn çerā şod

Hāne eger boved bed ez-enderūn çerā şod⁸³⁴

خانه که نیک باشد او را بیرون چرآ شد
خانه اگر بود بد از اندرون چرآ شد

3162 Vaḥṣī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

İnest kezū raḥne be-kāşāne-i men şod

Tārācger-i hāne-i vīrāne-i men şod⁸³⁵

اینست که ز رخنه بکاشانه من شد
تاراج که خانه ویرانه من شد

[156a]

3163 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Benşīn biyār be-hāne-i mā ey perī-nijād

Müjgān-ı men zi-baḥr-ı to rengīn-kaşes nihād⁸³⁶

بنشین بیار بخانه ما ای پری نژاد
مژگان من ز بحر تو کین قفس نهاد

⁸³³ “Rızvan (cennetin bekçisi) ayak bastığında bizim evimiz cennet oldu. Ken'an'ın Yusuf'unun kokusu geldiğinde göz aydınlandı.”

⁸³⁴ “İyi olan evden neden dışarı çıkmalı ve eğer ev kötüyse neden ona girmeli?”

⁸³⁵ “Benim evimde gedik açan kişi budur. (Bu sevgili), benim harabe evimin yağmacısıdır.”

⁸³⁶ “Ey peri asıllı (sevgili), otur da bizim evimize gel, çünkü kirpiklerim senin için rengarenk bir kafes yaptı.”

3164 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Mübârek bād in ferhunde bünyād

Hemişe mecma' -ı şāhib-dilān bād⁸³⁷

بارکت باد این فرخنده بنیاد
همیشه مجمع صاحب دلان باد

3165 Mesîhî-i Rûm Fermāyed

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

Âmed şabā ki yār be-kāşāne mîresed

Dādīm cān be-müjde ki cānāne mîresed⁸³⁸

آمد صبا که یار بکاشانه میرسد
دادیم جان به مجده که جانانه میرسد

*

* *

3166 Fevrî

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Hevā hoş hāne tenhā meclis esbābı müheyyādur

ẖadem-rencide kıl kim ehl-i meclis hep eḫibbādur

3167 ẖudāyî

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Belā vü derd ü ğam mihmānıyuz bir hānemüz vardur

Müşerref maḫdem-i yārān ile kāşānemüz vardur

3168 ẖabūlî

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Gerçi ki kāşāneme çok kâmet-i bālā gelür

Ol sehî-ḫad baña ammā cümleden a'lā gelür

⁸³⁷ "Bu mübarek temel kutlu olsun ve her zaman gönül ehli insanları toplanma yeri olsun."

⁸³⁸ "Sabah rüzgarı, "Sevgili eve geliyor." dedi. Sevgili geliyor diye ödül olarak canımızı verdik."

3169 Yaḥyā

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kime kim Ka' be naşīb ola Ḥudā raḥmet ider

Her kişi sevdüğünü ḥānesine da' vet ider

3170 Ḥāletī Efendi ' Azmī-zāde

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ġam-ḥānemüze gelmek içün va' deler ider

Ammā gelince ' aşık olan kendüden gider

3171 Zihni-i Bağdādī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gözüm ağyardan ḥālī münnevver ḥāne olmışdur

Ḥayālün anda miḥmān manzar-ı şāhāne olmışdur

3172 Muṭī'ī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥānemüz eyleye rüşen diyü ol meh-peyker

Āb-ı eşk ile şular yollarını dīde-i ter

[156b]

3173 Ḥātemī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyleyüp ğam-ḥānemi āh ile her dem pür-şerār

Yād-ı rüyuñ eyledi ' işret-serāy-ı zer-nigār

3171 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3172 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3174 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

N'ola teşrîf iderse hânemi yâr

Leyse fî'd-dârı ğayrunā deyyâr⁸³⁹

ليس في الدار غيرنا ديار

3175 Kâbilî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi nerd oynadı hâneñde o yâr

Dü-şeş atduñ yine ey ' âşık-ı zâr

3176 Ca' fer

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Bu kaşruñ şafhasına yazmış ebrâr

Vefāsuz yârdan yeg naqş-ı dîvâr

3177 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Hevâsı çün bu kaşruñ rûh-perver

Şuyı mâverd ü hâki misk ü ' anber

3178 Hudâyî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilâ ğam-hânemüzde hem-demüm efgānum olmışdur

Hayâl-i derd-i hecrüñ her gice mihmānum olmışdur

⁸³⁹ "Evde bizden başka kimse olmadı."

3179 Kābilī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bî-tekellüf gice gündüz geliyor hâneme yâr

Ben dahı aña du' â itmedeyin leyl ü nehâr

3180 Yemîni Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hâneme hâtırumı şormağa geldi dil-dâr

Bir zarâfetle gelüp paşmağın öpmiş ağıyâr

3181 Zâtî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kaşruñuñ ey h̃āce gerçi zer-befti var

Âhir aña ' ankebüt olsa gerekdür perde-dâr

3182 Nüvidî Çelebi Luṭfî Beg-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Uğradı hâne-i vîrâneme dün hışm ile yâr

Uğraduğını tıydu o demde dil-i zâr*

[157a]

3183 Cinānî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥamdü li'llāh yâr teşrîf eyledi ğam-hânemüz

Yiridür ma' mūr olursa bu dil-i vîrânemüz

3179

a: Nüşhada mısra önce “Bî-tekellüf rüz u şeb gelmededür hâneme yâr” şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek son şekli verilmiştir.

3182 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3184 Fevrî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rûy-ı cânla nûr oldu bugün kâşânemüz

Behre aldı pertev-i hürşîdin vîrânemüz

3185 Vaşfî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rûşen itdi pertev-i şem' -i ruhuñ kâşânemüz

Şu' le-i şevküñle yansa bu dil-i pervânemüz

3186 Hüdâyî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Teşrîf iderse bende-i şâh-ı yegânemüz

Reşk-i nigâr-hâne-i Çin ola hânemüz

3187 Kâbiliyyü'l-Hakîr

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey felek ol meh eger teşrîf kılsa hânemüz

Mağdemiyle tāk-ı Kistrāya döner kâşânemüz

3188 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mihr-i rüyuñla münevver kıldıñ ey meh hânemüz

Rûşen olmışdur felekde gün gibi kâşânemüz

[157b]

3189 Cem Sultân

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Gelmeyince hâneme hayf ol meh-i tâbânumuz

Olmadı ma‘ mûr gamdan bu dil-i vîrânemüz

3190 Vahyî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Çünkü teşrif eyledi bu hâne-i vîrânemüz

Ber-murâd eyle Hudâyâ şâh-ı ‘âlî-şânumuz

3191 Kâbilî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Hânemüz rûşen kılsa gün gibi ol şâhumuz

Sönmesün tâ şubha dek yaqsun çerâğı mâhumuz

*

3192 Dâverî

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Çadem başmaz dilâ gam-hâneme ol nev-cevân gelmez

Gedâlar menziline Husrev-i şâhib-kırân gelmez

3193 Rızâyî

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Gelüp gam-hâneme bir gün gice ol meh-liķâ kalmaz

Firâķında görüp sūzum demek şem‘ i taña kalmaz

3191

a: Mısradaki “mâhumuz” kelimesinin üstüne “şâhumuz” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

b: Mısradaki “mâhumuz” kelimesinin “şâhumuz” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

*

* *

3194 Bināyī

Hāncem mātem-serā şod bes ki dūr ez-yār-ı ẖîş
 Halk-rā be-nevha mibīnem be-hāl-i zār-ı ẖîş⁸⁴⁰

خانه ام ماتم سرشد بس که دور از یارویش
 خلق را در نوحه می بینم کمال زار خویش

3195 Süheylī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Cihān bir hāne-i vīrānedür Şeddāddan kalmış
 İçinde şuffeler yir yir Semūd u 'Āddan kalmış

3196 Emrī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Maḥabbet şāhıyam hānem bu çerḫi āstān itmiş
 Ser-i erbāb-ı dilden pāye pāye nerdbān itmiş

*

* *

[158a]

3197 Sebzi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Gün gibi rüşen kılursa hānemüz ol şeb çerāğ
 Hāşre dek lāzım degüldür yanmağa her şeb çerāğ

⁸⁴⁰ “Sevgilimden uzak olduğumdan için halkı benim kötü haline ağlayıp inlerken gördüm ki evim matem evi oldu.”

3195 *Süheylî Divanı*, G 134/1.

a: cihān] felek, *Süheylî Divanı*.

3196 *Emrî Divanı*, G 229/1.

a: şāhıyam hānem bu] şāhı kim kaşırına, *Emrî Divanı*.

3198 Müftî-zâde Hâzret-i Yahyâ Efendi Kâm-yâb *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Zihî mekân mübârek zihî maqâm-ı latîf

Şafâ vü zevk ile otursun ol vücûd-ı şerîf

3199 [???

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Kanı bu cây-ı muşaffâ-şîfat maqâm-ı latîf

Zihî nişîmen-i ehl-i şafâ mekân-ı şerîf

*

* *

3200 Şâmî-i Yeñiçeri

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Fürûğ-ı 'ârîzuñ olsun mı her kâşâneyle lâıık

Bu bir şem' -i şafâdur meclis-i şâhâneyle lâıık

3201 Zâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âh şâhum yazmayam hânemde bir dîvâr yok

Vaşf-ı zülfün anda taḥrîr itmeyem bir dâr yok

3202 Mu'înî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Şeḥerden yâr geldi hâneme mânend-i mihr-i şark

Şu' â' -ı nûr-ı ruḥsâr ile anuñ ṭoldı hep ev bark

[158b]

3203 Kābīlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hāneme gelseñ eyā mihr ü mehi devrānuñ

Mihr ü mehle durur āyā şerefi dünyānuñ

3204 Ve lehu

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Yine ğam-hānemüzde yār gördük

Bi-ḥamdi'llāh yine dīdār gördük

3205 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müşerref kılduñ ey sulṭān-ı ḥūbān ḥāneme geldüñ

Faḳīrī ḥākden ref' eyledüñ kāşāneme geldüñ

*

* *

3206 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Maḳdemüñle ḥānemüz bir gice pür-nūr eyle gel

Hāṭır-ı virānemüz luṭfuñla ma' mūr eyle gel

3207 Seyrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūşe-i kāşāneme bir laḫza iḥsān eyle gel

Külbe-i Aḫzānumı tāze gülistān eyle gel

3208 ‘Abdī Çelebi Kâtib

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Maḳām-ı nâzdan luṭf eyleyüp gam-hāneme ān gel

Be-şarṭ-ı ān ki⁸⁴¹ yanuñca bile olmaya bir engel

*

* *

[159a]

3209 ‘Ulvi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ol melek-çihre ile buldı kâşānem

Mazḥar-ı nūr-ı Hudā oldı dil-i vīrānem

3210 Hüsām

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Der-ğarībī sākin-i kâşāne-i ḥod nistem

Şād çun bâşem ki der-gam ḥāne-i ḥod nistem⁸⁴²

در غریبی ساکن کاشانه خود نیستم
شاد چون باشم که در غمخانه خود نیستم

3211 Şāh Tahmās

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Cāme-gülgünī der-āmed mest der-kāşāneem

Ḥīz ey hem-dem ki üftād āteşī der-ḥāneem⁸⁴³

جامه کلکونی در آمد مست در کاشانه ام
خیز ای معدم که افتاد آتش در خانه ام

⁸⁴¹ “O şartla ki...”

⁸⁴² “Gurbette olduğumdan kendi evimde oturmuyorum. Kendi gam evimde değilim nasıl mutlu olayım ki.”

⁸⁴³ “Gül renkli elbise giymiş sarhoş evime geldi. Arkadaşım kalk ki evime od düştü.”

3212 [???

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ez-āh sūht hāneem ey mäh çun konem

Diger be-hāne'i ki revem āh çun konem⁸⁴⁴

از آه سوخت خانه ام ای ماه چون کنم
دیگر بخانه که روم آه چون کنم

3213 Hāfız

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ger ez-în menzil-i ğurbet ki be-sū hāne revem

Diger ān cā ki revem 'ākıl u ferzāne revem⁸⁴⁵

کز این منزل غربت که بسو خانه روم
دیگر آنجا که روم عاقل و فرزانه روم

3214 Ve lehu

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Der-nihān-hāne-i 'işret şanemî hoş dārem

K'ez-ser-i zülf ü ruḥeş na'l der-āteş dārem⁸⁴⁶

در نهان خانه عشرت شانی خوش دارم
کز سر زلف و رخسار دل آتش دارم

3215 [???

[mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Gel bu gice ğam-hāneye ḥidmetde olalum

Cānā niçe bir derd ile fūrkatde olalum

⁸⁴⁴ “(Ettiğim) ahlardan evim yandı. Ay gibi güzel sevgilim ne yapayım. Artık kimin evine gideyim ah ne yapayım, nasıl ah edeyim.”

⁸⁴⁵ “Eğer bu gurbet evinden kendi evime doğru gitsem oraya vardığımda artık akıllı ve bilgili olurum.”

⁸⁴⁶ “Gizli eğlence evinde güzel bir sevgilim var ki onun saçından ve yüzünden dolayı ateşin içindeki nal gibi ızdıraptayım.”

3216 Suhen-i Āgāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yā Rab īn ẓaṣr-ı bülend-eyvān-ı gerdün-ihtirām

Cennetü'l- me `vāst yā Firdevs yā Dārü's-selām⁸⁴⁷

یَا رَبِّ اَیْنَ قَمَرِ بِلْدِیْکُنْ دَوْنِ اَضْلَمِ
جَنَّتِ الْمَاوَا اَیْ دَرْوَسِیْ دَارِ السَّلَامِ

3217 [???

[fe' ulün fe' ulün fe' ulün fe' ul]

Der-ān cā çun şod īn ḥuceste-maḫām

Maḫāmīst bihter zi-Dārü's-selām⁸⁴⁸

درِ نَجَا چو شد اَیْنَ حُجْسَته مَقَامِ
مَقَامِیست بَهِتَرِ زِ دَارِ السَّلَامِ

3218 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ḳadem-rencide kılsañ n'ola şāhum

Senüñdür bende ḥāne pādşāhum

3219 Celīlī

[mef' ulü mefā' ilün mef' ulü mefā' ilün]

Gün batdı vü şām oldı gelmez daḥı mihmānum

Ġam-ḥānede tenhāyam yok şem' -i şebistānum

3216 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁴⁷ “Tanrım! Bu felek ihtiramlı yüce eyvanlı kasır ya Me'vâ ya Firdevs ya da Darüsselam cennetidir.”

3217 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁴⁸ “Orada öyle mübarek bir makam var ki bu yer Darüsselam'dan daha iyidir.”

3218 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3219 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3220 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Ne zibā qaşr olur bu qaşr-ı ' âlem

Eger bâkiyy qaldı bunda âdem

3221 Şehîdî

[*mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün*]

Serî be-hâne-i men der ne-mîkonî çi konem

Çerâğ-ı tîre şebî ber-ne-mîkonî çi konem⁸⁴⁹

سری بجانه من درغی کنی حکیم
چراغ تیره شبی برغی کنی چکنم

3222 Qabûlî

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Ġam-hânemi kâşâne-i sulţana deġişmem

Vîrânemi ma' mûre-i ħakana deġişmem

*

* *

[159b]

3223 Qınalı-zâde

[*fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilâtün fā' ilün*]

Qatre-i bārân degüldür bām-ı hânemden inen

Fürqatüñden ħâlüme aġlar benüm Beytü'l-Ĥazen

3220 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3221 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁴⁹ “Başını evime getirmiyorsun (gelmiyorsun) ne yapayım, karanlık gecenin mumunu yakmıyorsun ne yapayım.”

3222 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3224 Hüsâm

Derâ yek şeb ey mâh be-kâşâne-i men
 Ki çun rûz rûşen şeved hâne-i men⁸⁵⁰

درایت شب ای ماه به کاشانه من
 که چون روز روشن شود خانه من

3225 Kâbilî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yapdılar bir kaçır-ı kâşî virdiler cennetden nişân*

Âbı Kevşerdür hevâsı hûb bir 'âlî mekân

3226 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Va' de itdi gelmege ğam-hâneye ol yâr-ı cân

Hâk bilür ol şevk ile kalmadı tende yarı cân

3227 Şihâbî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gelmege 'ahd eyledün ğam-hâneme ey meh o gün

Hâkden ref' eyler iseñ hâne tenhâdur bugün

3228 Hüdâyî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ġamdan öldüm cân u dil tenden müberrâdur bugün

Luţf idüp rûhum gelürseñ hâne tenhâdur bugün

⁸⁵⁰ "Ey ay bir gece benim evime gel ki evim gündüz gibi aydın olsun."

3229 Kābilī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gündüzün hāneme da' vet kılayın yārumı ben

Gice ol mähı eyā şem' okı gel müm ile sen

3230 Kınalı-zāde 'Alī Efendi

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Egerçi hāne-i pür-naķş der-serāy-ı cihān

Velī kitābeleri külli men 'aleyhā fān⁸⁵¹

[160a]

3231 Nev'ī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her nazarsuz nā-kesün ey meh gezersin hānesin

Ruşen itmezsin başiret ehlinün kâşānesin

3232 Şabūhī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şeb ez-kāşāne-i del çun şeved endüh-ı gam bīrūn

Ki ān mäh-ı tamām ez-hāne āyed rüz kem bīrūn⁸⁵²

شب از کانه دل چون شود اندوهم برون
که آن ماه تمام از خانه اید روز کم برون

3230 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁵¹ “Yeryüzündeki herşey gelip geçicidir”, *Kur'ân-ı Kerîm* 55/26.

⁸⁵² “Gönül evinden keder üzüntüsü gece nasıl çıksın? Çünkü o dolunay (gibi sevgili) gündüzleri çok az evden çıkıyor.”

3233 Āhī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Çü mând ez-ḥâne ân serv-i kabâ gülgün ḳadem bîrûn جو ماند از خانه آن سرو قبا کلون قدم برون
Men-i bî-ṣabr u dil-râ âteş-i dil zed ‘alem bîrûn⁸⁵³ من ب صبر و دل آتش دل زد علم برون

*

* *

3234 Maḳāmī Maḥmūd Çelebi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḥâne-i ‘uṣṣāḳa gelseñ ğam degül ey mäh-rū

Gāh olur kim pādşāh eyler gedāya ser-fürū

*

* *

3235 Muḥibbī Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Oda yaḳdum nār-ı āhumla gice kāşāneyi

Ġarḳa virdüm seyl-i eşkümle bu miḥnet-ḥāneyi

3236 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çün müşerref eylemez ol yār bende-ḥāneyi

N’eylerem yā Rab cihān içinde ben de ḥāneyi

3237 Muḥibbī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Dostlar miḥmān idindüm dün gice cānāneyi

Şem‘ ile bir araya cem‘ eyledüm pervāneyi

⁸⁵³ “O gül renkli elbise giymiş servi boylu (sevgili), evden dışarıya adım attığımda. Sabırsız ben ve gönlümdeki yürek ateşi dışarı çıkacaktır.”

3238 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H̱āhem ez-seng-i melāmet sāhten kâşāne'î

Tā men-i bed-nām-rā bāşed melāmet ẖāne'î⁸⁵⁴

خواهم از سنگ ملامت ساختن کاشانه
تا من بدنام را باشد ملامت خانه

3239 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

H̱āneñi deryā miyānında gören didi hemîn

Şeh-nişinün bir şadef zātuñ aña dürr-i şemîn

3240 H̱usrev

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey zi-māh-ı 'ārızet nūrī be-her kâşāne'î

V'ey esir-i her ẖam-ı zūlfet dīvāne'î⁸⁵⁵

ای زی ماه صفت نوری بهر کاشانه
وی اسیر مرخم زلفت دیوانه

3241 Riyāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geşteem dīvāne vü cāyī ne-dārem ẖāne'î

Şeb be-kūy-ı dost bāşem rüz der-virāne'î⁸⁵⁶

گشته ام دیوانه و جای ندارم خانه
شب بکوی دوست باشم روز در دیوانه

[160b]

⁸⁵⁴ “Kınama taşından bir ev yapmak istiyorum ki kötü namı olan benim de bir evim olsun.”

3239 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3240 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁵⁵ “Ey sevgili ki yüzünün ayından her eve ışık saçıyorsun. Ve ey sen ki saçın her kıvrımına bir divane esir olmuştur.”

3241 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁵⁶ “Deli olmuşum ve hiç bir yerde evim yok. Geceleri sevgilimin mahallesinde oluyorum, gündüzleriyse harabede.”

3242 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Görmedüm buncılayın hâşılı bir kâşâne

Olıcağ bārī begüm böylece olsa hâne

3243 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Mesken oldu yine bu kaçır-ı şafâ yârâna

Olsa yirinde begüm böylece devlet-hâne

3244 Hüdāyī

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Küyında naşīb eyle İlāhī baña hâne

Tā murğ-ı dil anda bir iki gün yuvalana

3245 Kābilī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Mecma‘ olsa n’ola bu kaçır-ı şafâ ihvāna

Görmedi çeşm-i felek böyle yirinde hâne

3246 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

Zihī kaçır-ı mübârek ‘îş-hâne

Temâşâgâh-ı ‘âlemden nişâne

3247 **Yakīnī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil-i dīvāneme olmaz o perī hem-hāne

Başmadı gitdi qadem dā 'ire-i insāna

3248 [???

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ey cemālet çerāğ-ı her hāne

Şem' i vü şad hezār pervāne⁸⁵⁷

ای بحالت چراغ هر خانه
شمعی و صد هزار پروانه

3249 **Hāzret-i Sultān Selīm**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Menem dūr ez-ruḥet bā-miḥnet ü endūh ğam-hāne

Be-şad ḥasret girifte der-maḳām-ı ḥ' i ş kāsāne⁸⁵⁸

منم دور از رحمت با محنت و اندوه گام خانه
بد حسرت گرفته در مقام خویش گاشان

[161a]

3250 **Zātī Fermāyed**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nāz ile gel sāye şal şāhā bu bende-hāneye

Pertev-i mihr-i cihān-ārā girer vīrāneye

3251 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Qadem-rencīde kılsa hāneye cānānemüz gelse

Göñül kesb-i şafā kılsa yirine cānumuz gelse

⁸⁵⁷ “Ey güzelliği her evin lambası (olan sevgili), sen mumsun ve yüz binlerce keleşğin var.”

⁸⁵⁸ “Yüzünden uzakta, gam evinin üzüntü ve kederiyle beraberim. Yüzlerce hasret ile kendi yerinde ev tutmuş.”

3252 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hāneme gelse o māhum mālīk olsam kudrete

Hālūmi derd ile 'arz itsem irerdüm devlete

3253 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Menzilinden bu gice hāneme geldi o mäh

Gögde istedüğümi yirde virüpdür Allāh

3254 Usūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eglenimez bu deli gönlüm yir ile hānede

Gündüzün kūyuñda olur gice bir vīrānede

3255 Kābili

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müjde ey dil luṭf idüp geldi o meh ğam-hāneñe

Mihr-i 'ālem gün gibi şaldı ziyā kāşāneñe

3256 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müsāfirdür ğamuñ teklīf ider dil Beytü'l-Aḫzāna

Ri' āyet vācib olmışdur qadīmi çünki mihmāna

3257 [...]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Seni gözler dād-ı çeşm-i hūn-feşānum niçedür

Gel ey nūr-ı başar merdümlik it demler kıoma [...]

[161b]

3258 Ḥayālī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Büm 'ār eyler iken kıonmağa vīrānemüze

Ol hümā hīç ola mı sāye şala ḥānemüze

3259 Yaḥyā

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Girmedi gün gibi ol tāze cevān ḥānemüze

Āh kim genc-i nihān olmadı vīrānemüze

3260 Ca'fer Çelebi

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Gün yüzi virse ziyā Külbe-i Aḥzānumuza

Ola pervāne kıamer şem' -i şebistānumuza

3261 İshāk

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Yār luṭf ile gelüp Külbe-i Aḥzānumuza

Bir nazar eylemedi ḥāl-i perişānumuza

3262 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dost mihmān oluban Külbe-i Ahzānumuza

Pîş-keş cān dilemiş minnet ola cānumuza

3263 Zātī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hümā-yı evc-i sa' ādet düşerdi dāmumuza

Geleydi bir gice ol māh eger maḳāmumuza

3264 Fuzūlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yā[r] raḥm itdi meger nāle vü efgānumuza

Ki ḳadem başdı bugün külbe-i Ahzānumuza

3265 Hızrī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ölürüz ḥasret ile gelmez iseñ ḥānemüze

Hey begüm gel kerem it girme bizüm ḳanumuza

*

3266 Ḳabūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şebistān-ı şitādan rıḥlet itme ḥāneden çıkma

Şafā-baḥş ol otur āteş gibi kāşāneden çıkma

*

[162a]

3265 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

3267 İshāk

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Gele mi ol gül ü gülzâr-ı leṭâfet bu gice

İde mi ḥānemüzi gülşen-i cennet bu gice

3268 Necâtî

[mef‘ülü fâ‘ilātü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Nûr ile ṭoldı Külbe-i Ahzân geçen gice

Bizi müşerref eyledi cânân geçen gice

3269 Kâbilî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Gelür yirine cânım ḥāneme ol yâr geldükçe

Gider gelmez yirine cânım [ol] her bâr gitdükçe

*

3270 Cinânî

[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Gel Külbe-i Ahzānuma demler ḳadem eyle

Ey âfet-i cân ‘ahde vefâ ḳıl kerem eyle*

3271 [???

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

İlâhî fazl [u] luṭfuñdan kerem bâbın güşâd eyle

Bu ḥâne şâhibin iki cihānda ber-murâd eyle

*

3269

b: Nüshada mısra önce “Gider ‘aqlum hemân-dem meclise ağyâr geldükçe” şeklinde yazılmış daha sonra “Gider gelmez yirine cânım her bâr gitdükçe” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

3272 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çapandı hâne-i bahtum İlâhî feth-i bâb eyle

Du'âsın ben gedâ-yı nâ-tevânuñ müstecâb eyle

3273 Lisânî-i Tebrizî

[mef'ulü fā'ilâtü mefā'īlū fā'ilün]

Hoş ân kesî ki tıfl-şifat hâne sâhte

Derdî ne-refte pây-zede vîrâne sâhte⁸⁵⁹

خوش آن کسی که طفل-صفت خانه ساخته
دردی نه رفته پای زده ویرانه ساخته

3274 Dervîş Âstâne Dervîşlerinden

[fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün]

Gelmeyüp ğam-hāneye gün yüzlü cānān bu gice

Zülfi gibi gönlümi kıılır perîşān bu gice

[162b]

3275 Hāşimî

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Geyüp bir nev-cevānuñ Ka'be-i kūyında iḥrāmı

Yolında ihtiyār itdüm ṭarîk-i Hācî Bayramı

3276 Şāfî

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Der-i devlet-serâyından şehir cānānemüz çıktı

Çapusın bekledük tâ şubḥ olunca cānumuz çıktı

3273 Yazı farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

⁸⁵⁹ "Ne hoş! O kişi ki çocuk gibi ev yapmış ve içine girmeden onu bozmuş."

3274 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3277 Zārīfī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşiginde baş koşup olduklarıçün hāk-i pāy
Mihr ile meh ey melek-rū buldılar çerh üzre cāy

3278 Kābili

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuñ içre pisterüm hāk ü yaşum hūn-āb idi
Mūy-ı jūlīdem başumda bāliš-i sincāb idi

3279 Mişālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İş gayr yirüñ kapuñda cānā hep bitüp gitdi
Ne hāletdür benüm yalvarı yalvarı işüm bitdi

3280 Şemsī Paşa

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Göñül şimden girü kūyında sulṭānum qarār itdi
Kapuñda kullaruñla bile hīdmet ihtiyār itdi

3281 Yūsuf

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kaçan gülzār-ı kūyından göñül murğı kenād itdi
Cüdā düşdüm mekânından hezār āh u fiğān itdi

3282 Uşulî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Didiler Ka'be-i kūyuñda bugün ılan oldu

‘Āşıkūñ var ise biri yine kırbān oldu

3283 Zātî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşiginde cān virüp şol ki özin hāk eyledi

‘Arş hākkıçün birin ‘İsīveş eflāk eyledi

3284 Muḥlişî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār kūyında ‘adū başuma bir taş kıdı

Yine dil-ḥaste ecel yasduğına baş kıdı

3285 Necatî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yatur dil-ḥasteler cānā kapuñda yaşıdanup taş

Terahḥum kıl ki ‘uşşākuñ kıatı yaşıdukdadur baş

3286 Tursun-zāde

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İşigün bekleyen cānā egerçi yaşıdanur taş

Velî her şeb seg-i kūyuñla kıor bir yaşıduğa baş

*

[163a]

3287 **Kemāl Paşa-zāde**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

İdüp teşrîf miḥnet-ḥānemi ol pür-fiten geldi

Beni şād itmiş iken tırmayup gitmek neden geldi

3288 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Bugün ğam-ḥāneme nāz ile çün ol sîm-ten geldi

Birez ārām idüp eglenmeyüp gitmek neden geldi

3289 **Beg-zāde Ayas Beg**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gelüp ğam-ḥāneye cānā yine gitmek neden geldi

Periṣān ḥātır-ı nā-şādı incitmek neden geldi

3290 **Şîrî Çelebi**

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Şād ol ey dil bu gice ḥāneñe cānān geldi

Cān serîrine emîr olmağa sultān geldi

3291 **Ümîdî Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Seḥerden ḥāneme nāz ile ol sîmîn neden geldi

Müşerref eyledi ğam-ḥānemüz bilmem neden geldi

[163b]

3292 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey melek-sīmā müşerref eyleyüp ğam-ḥānemi

Ol şerefle beyt-i ma' mūr eylegil vīrānemi

3293 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gel müşerref kıl bugün ey meh-liḳā kāşānemi

Ya' nī kim ābād eyle bu dil-i vīrānemi

3294 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gönlümi gel yap müşerref eyle miḥnet-ḥānemi

Maḳdemünle luṭf idüp ma' mūr kıl vīrānemi

3295 Nümāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol perī-rū gelse teşrīf eylese ğam-ḥānemi

Reşk-i Firdevs eyleyeydi kūşe-i vīrānemi

3296 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cevr ile yıḳduñ dilüm virdüñ ḥarāba ḥānemi

Yapmaduñ luṭfuñla bir kez ḥātır-ı vīrānemi

3292

b: eylegil] eylegün, *nūshada*.

3294

b: Nūshada mısra önce “bir ḥarāb-ābāddur” şeklinde yazılan kısım çizilerek üzerine “maḳdemünle luṭf idüp” ibaresi yazılmıştır.

3297 Müdāmī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġarqa-i deryā-yı nūr itmiş o meh kâşānemi

Ya' nī kim gelmiş müşerref eylemiş ġam-ḥānemi

*

3298 Nihānī-i Edirnevī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rūşen itse bu gice şem' -i ruḥuñ ḥānemüzi

Yaḳsa şevḳ âteşine bu dil-i vīrānemüzi

3299 Süleymān-ı Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā ölsek dirilsek kūyını cā itsek olmaz mı

Yirüni sa' y idüp Firdevs-i a' lā itsek olmaz mı

3300 Müdāmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gülşen-i kūyına yüz sürmeyeli āb gibi

İñlerem döne döne derd ile dūlāb gibi

3301 [??]

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Kūy-ı ḥabībe bu gice miḥmān olam gibi

Heçr āḥir oldı vāşıl-ı cānān olam gibi

[164a]

3302 Muhlişî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Da‘vet eyle hâneñe varuñ virüp dil-dâruñı

Yok dime var yolına harc eyle ‘ömrüm varuñı

*

3303 [???

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Hânem içre seyr idenler ol iki meh-peykeri

Didiler gelmiş esed burcına Mihr ü Müşteri

*

3304 [???

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Hâne der-bâz u to hemçün meh zi-revzen âmedi

Ber-dil-i hâkem derün ez-çeşm-i rüşen âmedi⁸⁶⁰

خانه در بازو تو مجنون مد روزن امدی
بردن خاکم درون از چشم روشن امدی

*

3305 Aḥmed Paşa

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Dün gice mihmānum ol mäh-ı cihân-efrüz idi

Rüz-ı hüsninden dönem Qadr ü günüm nev-rüz idi

3306 Şem‘î Râst

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Göz yaşıyla tolanur küyuñı seyyâre gibi

Düşmesün kimse hevâyî dil-i âvâre gibi

[164b]

⁸⁶⁰ “Evin kapısı açık ama sen ay gibi evin penceresinden girdin. Gönül toprağımın içine açık gözden girdin.”

3307 Kesbî-i Edirnevî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Cihānda görse ger âdem bu ғаşr-ı cennetāsāyı

Güzār itmezdi biñ yıl deşt ü bağ u kūh u şahrāyı

3308 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şol kişinün ғаşr-ı cennetdür sa' âdet hānesi

Kim ola yanında bir hūrî-liķā cānānesi

3309 Āzerî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bā-perî-rüyî eger der-hāne'î bâşed kesî

Meyl-i bîrûn ger koned dîvāne'î bâşed kesî⁸⁶¹

بایرون روی اگر در خانه باشد کسی
میل بیرون کر کند دیوانه باشد کسی

*

3310 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Cihānda söylenürdi tāk-ı Kisrî

Senün hāneñle buldı şimdi kesri

3311 Menba'î Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hānede aḥşamlayup ol mäh-ı tībān ḳalmadı

Hātırım ḳalır didüm şol deñlü bir ān ḳalmadı

[165a]

⁸⁶¹ “Evde bir peri yüzüyle olan kimse eğer dışarıya meyl ediyorsa o kimse delidir.”

3312 **Ḥalīmī Fermāyed**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Gelür diyü gice ğam-ḥāneme ol mäh-ı tībānı

Ḳodum tā şubḥa dek yollarda nāzır çeşm-i giryānı

*

3313 **Faşıḥī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Ḥarāb-ābād imiş bildüm bu dehrün kaşr u eyvānı

Hemān demlerle hoş görmek gerekmiş kişi devrānı

3314 **Nümāyī-i Ḥalebī**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ḥānemüzde ol melek bir gice miḥmān olmadı

Bezmümüz reşk-i behişt-i bāğ-ı Rıdvān olmadı

*

3315 **Ref'ī**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Oķırın ḥāneme ol mihr-i cihān-ārāyı

İndürürler yire efsün ile gökden ayı

3316 **[???**

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Şod ḥāne-i men ber-ser-i men hemçü ḥabābī

Müşkil ki tevān yāft çü men ḥāne ḥarābī⁸⁶²

شد خانه من بر سر من همچو جابجی
مشکل که توان یافت چو من خانه فرآبی

⁸⁶² “Evim başıma kabarcık gibi oldu. Benim gibi evi harap olanı bulmak zor.”

3317 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hānemüzde o melek bu gice mihmān oldu

Yirümüz reşki cinān ravza-i Rıdvān oldu

[165b]

3318 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Benüm kâşāneme bir gün göre gelmez o hercāyī

Adūyı görmege ol māh arar gün gibi her cāyı

3319 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şi' r ile hāneme da' vet iderem sen şāhı

İndürürler güzelüm sihr ile mihr ü māhı

3320 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyın arayup hānede buldum yārı

Gökde isterken anı yirde virüpdür Bārī

3321 **Ṭab'ī Fermāyed**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gelüp ğam-hāneme bir gün beni şād itseñ olmaz mı

Yıkılmış gönlümi bir laḫza ābād itseñ olmaz mı

[166a]

3322 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ġam-hānem içre miḥnet ile koma gel beni

Sa'y eyle gelmege güzelüm göreyüm seni

3323 Re'yi

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Şerār-ı āhdan od düşdi nā-geh hānemüz yandı

Od itdi yirümüz dehr-i denī kāşānemüz yandı

3324 Hüdāyi

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ol meh gelürse hāneme mihr-i seher gibi

Çeşmümde cāy idem aña nūr-ı başār gibi

3325 Nev'i

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Çapum ne kimse açar rüzgārdan ğayrı

Ne hānem içre gelür var ğubārdan ğayrı

3326 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Der-i miḥnet-serāmuz kimse açmaz bāddan ğayrı

Şadā yok hücremüzde nāle vü feryāddan ğayrı

3322 Yazı farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

3325 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3326 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[166b]

[167a]

[167b]

[168a]

[168b]

[169a]

TİĞ Ü HANCER FAŞLIDUR BU ĞAMZE-İ EBRŪ-YI YÂR

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[169b]

3327 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ol mehün tîgine ser virmek sa' âdetdür baña

Yolına cânlar fedâ itmek şehâdetdür baña

3328 Mu' ammā Ğanī Nāmına

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîğ-i ' ışkuñ bir cılasındur ider şefkat baña

Emr iderseñ olayın qurbân aña ey meh-liqā

3329 [??]

Tîğī ki ez-to ھاşm-ı dīn kem bādā

Bāğ-ı zafer ez-āb-ı to ħurrem bādā⁸⁶³

تیغی که از تو خصم دین کم بادا
باغ ظفر از آب تو حرم بادا

3330 Hādī-i Meşhedī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-āb-ı zer-nişānī hest tîğ-i ān cefā-cū-rā

Ki ħün-ı her ki rā rized ne-porsed hiç kes ū-rā⁸⁶⁴

آب زرشان مستمع ان جماعه
که خون مرا ریزد نرسد هیچ کس اورا

⁸⁶³ “Sen bir kılıçsın. Senin yüzünden din düşmanı az olsun. Zafer bahçesi senin suyundan mamur olsun.”

⁸⁶⁴ “O zalimin kılıcında altın suyunun bir izi var. Çünkü herkesin kanını döküyor ama kimse ondan hesap sormuyor.”

3331 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Eger her dem zenî şad tîğ ber-mā

Boriden ez-to netvānīm kaṭ' ā⁸⁶⁵

اگر مردم زنی صد تیغ بر ما
بریدن از تو نتوانیم قطعا

3332 Emrî Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Biline hancer-i zer taḳmış o serv-i bālā

Āb-ı zerle yazılıdır şanasın servde rā

[170a]

3333 Āşafî-i Selef

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kim didi kim hancerüne dostum düşmen saña

Kim durur bu yüzden añladan beni düşmen saña

3334 Hâtemî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Başumı kesse eger tîğ-i cefā

Sevmeden yârı kesilmem kaṭ' ā

3335 Nâdirî

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Be-seng nerm kon ey çerh üstühân-ı me-rā

Mebād raḥne koned tîğ-i dil-sitân-ı me-rā⁸⁶⁶

بسکت نرم کن ای چرخ استخوان مرا
مباد رخنه کند تیغ دستان مرا

⁸⁶⁵ “Eğer her an bize yüz kılıç vursan. Bu parçaları senden kesemeyiz.”

3332 Emrî Divanı, G 19/1.

⁸⁶⁶ “Ey felek, kemiğimi taşla yumuşat ki sevgilinin kılıcı benim içime yol açmasın.”

3336 Kınalı-zāde ‘Alī Çelebi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Ḳabā-yı lālegūnuñ üzre zerrin ḥancerün gūyā

Şafaḳda āşkār olmış hilāl-i ‘īddür cānā

3337 Ziyāyī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Keserseñ başumı tīg-i cefāñ ile benüm cānā

Ümīdüm kesmezem ḥān-ı vişālünden senün ḳaṭ‘ā

*

* *

3338 Raḥmī Fermāyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tīgün özler olıcaḳ dilde maḥabbet ḡālib

Ḥābda şu görünür olsa ḥarāret ḡālib

3339 Ve lehu

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dil diler tīgüñi çün oldı maḥabbet ḡālib

Meyl ider āba şu kim ola ḥarāret ḡālib

3340 Emrī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Didüm görince tīgüñi düşdi derūna tāb

Didi olur ḳılıc yüzi ıssı ol āftāb

3336 Nüşhada 1. mısradaki “gūyā” kelimesinün üzerine “cānā” 2. mısradaki “cānā” kelimesinin üzerinde de “gūyā” yazılmıştır ancak hangi yazımların sahih olduğu belirtilmemiştir.

3340 Emrī Divan, G 33/1.

3341 Hümāyūn

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Çun keşide tiğ behr-i küštenem ān āftāb

Nā-reside ber-ten ez-süz-ı derūnem geşte āb⁸⁶⁷

چون کشیده تیغ بهر کستم آن آفتاب
نارسیده بر تن از سوز دردم کشد آب

3342 Emrī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Ben kime teşbīh idem ğamzeñ be hey āfet ‘aceb

Tiğ işte yüzi açılmış hayāsuz bī-edeb

3343 Livāyī Mīr-i Erbāb-ı Suḥendür [mefā‘ilūn mefā‘ilūn fe‘ulūn]

[mef‘ulū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ulūn]

Kaşlarını tiğ eyleyüben ğabğabını tūb

Gönlümi alup eyledi yağma beni bir hūb

*

* *

[170b]

3344 ‘Azizī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Tiğ-i fūrkat sīnemi şad-pāre kıldı ‘ākıbet

Hancer-i ğam bağrumı pür yara kıldı ‘ākıbet

⁸⁶⁷ “O güneş gibi olan sevgili beni öldürmek için kılıç çektiğinde daha bedenime ulaşmadan içimin yanışımdan erimiş.”

3345 H̄ayretī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i mā gerçi be-şemşīr-i cefā üftādest

Sāye-i merḥametī ber-ser-i mā üftādest⁸⁶⁸

سرماگرچه بنمشیر جفا افتادست
سایهٔ مرحمتی بر سر ما افتادست

3346 [???

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tîgî keşide āmede der-kīne-i menest

Erî gılāf-ı ḥancer-i ū sīne-i menest⁸⁶⁹

تیگی کشیده آمده در کینهٔ منست
اری غلاف خنجر او سینهٔ منست

3347 Muḥteşem Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Künün ki ḥancer-i bî-dād-ı yār ḥunrīzest

Kocāst merd ki bāzār-ı imtiḥān tīzest⁸⁷⁰

کنون که خنجر بیدار خون ریزست
کجاست مرد که بازار امتحان تیزست

3348 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-bes ki bā-ğam-ı tîg-i to şeb be-dem-sāzīst

Be-rüz ' aşık-ı bî-h' āb der-ser endāzīst⁸⁷¹

زیبس که باغم تیغ تو شب بد سازست
بروز عاشق بیخواب در سر اندازست

3349 Selîkî

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Öldürmege ' aşık-laruñı tîge ne ḥācet

Kim ğamze-i ḥun-rizüñ ider aña kifāyet

⁸⁶⁸ “Gerçi bizim başımız sitem kılıcı ile kesilmiştir ama rahmet gölgesi de başımıza gelmiştir.”

⁸⁶⁹ “(O sevgili) Kılıç çekerek gelmiş ve benden intikam almak istiyor. Evet onun hançerinin kılıfı, benim göğsümdür.”

⁸⁷⁰ “Şimdi sevgilinin sitem hançeri kan dökücüdür. Er nerede ki imtihan pazarı sıcaktır.”

⁸⁷¹ “O kadar ki uykusuz aşık, geceleri senin gamının kılıcıyla arkadaşlık ediyor, gündüzleriye başını atıyor (kesiyor).”

3350 Nāṣihī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çāk ez-tiğ-i toem der-sīne-i ğamnāk çīst

Sīne-i ğamnāk ez-tiğ-i to her dem çāk çīst⁸⁷²

چاک از تیغ تو ام در سینه غمناک چیت
سینه غمناک از تیغ تو هر دم چاک چیت

3351 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her demet ḥancer be-dest ez-ğamze-i bī-bāk çīst

Her zamān der-cānem ez-tiğ-i to çendīn ḥāk çīst⁸⁷³

هر دم دست از غمزه بی باک چیت
هر زمان در جانم از تیغ تو چندین خاک چیت

[171a]

3352 Huzūrī

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Bā-ḥancer-i to kehl-i ḥured-rā sitiz nīst

Şāhib-ķırān-ı to çü ezü tiğ-i tiz nīst⁸⁷⁴

با حنجر تو کاهل خود را سبز نیست
صاحب وانی تو حواری تیغ تیز نیست

3353 [???

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Tiğün gelicek zaḥmumu kılmağa ziyāret

Cānum aña karşı çıkuban didi ne ḥācet

*

* *

⁸⁷² “Benim kederli göğsümdeki senin kılıcının açtığı yarık nedir? Kederli göğsümün senin kılıcından her an parçalanması nedir?”

⁸⁷³ “Her an elinde duran korkmaz yan bakışlarından hançer nedir? Her zaman senin kılıcının canımda açtığı yarık nedir?”

⁸⁷⁴ “Hancerinin akıl ehli olmayanlarla düşmanlığı yok değil mi? Onun keskin kılıcı senin bahtının bahtiyarlığından daha fazla değildir.”

3354 Sâ'î

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ġamzesinden taķınup ol gözi kıttâl kılıc

Üstüme geldi ser-i zülfi olup dâl kılıc

*

* *

3355 Muhteşem

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Tiġi keşid ber-serem ân sîm-ber resid

Goftem ki çist goft ki 'ömret be-ser resid⁸⁷⁵

تیغی کشید بر سرم آن سیم-بر رسید
گفتم که چیست گفت که عمرت بر رسید

3356 Tâlib

Veh ki zi-tiġ-i to kâr-ı dilem be-cân resid

Ez-to nihân key konem kâred be-üstüh'ân resid⁸⁷⁶

وہ کہ زی-تیغ-ی تو کار دل بجان رسید
از تو نهان کی کنم کار د به استخوان رسید

[171b]

3357 Muḥammed Mü'min Mîrzâ

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Menem k'ez-ḍarb-ı tiġem bîşe ḥâlî ez-ġazanfer şod

Felek yârî neker ey dostân düşmen muẓaffer şod⁸⁷⁷

منم که ضرب تیغ بی‌شہ حال اغصن شد
فلک یاری نکرای دستان دشمن مضافر شد

⁸⁷⁵ "O gümüş bedenli (sevgili), başıma bir kılıç çekti; ben "Bu ne?" dedim, o da, "Ömrün sona erdi." dedi."

⁸⁷⁶ "Ah ki senin ayrılık kılıcından gönlümün işi cana yetmek üzere. Nasıl senden saklayayım, bıçak kemiğime yetti."

⁸⁷⁷ "Ben o kişiyim ki kılıcımın darbesinden orman aslanlardan boşaldı. Ey dostlar, feleğin yardımına bakın ki düşman nasıl muzaffer oldu."

3358 Riyāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân dehem be-şükrân-ı tîğî be-ḳatlı-i men keşed
Ser me-bād ân-râ ki ez-şemşîr-i ü kerden keşed⁸⁷⁸

جان دهم شكرانه تیغی بقتل من کشد
سر باد آنرا که از شمشیر او کردن کشد

3359 Mîr Maḳbûl

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Keşîd tîğ ne-dānem ki ez-ḳazâ çi koned
Nihādeem ser-i teslîm-i mâ Hüdâ çi koned⁸⁷⁹

کشید تیغ ندانم که از قضا چکند
نهاده ام سر تسلیم ما خدا چکند

3360 'İşmet

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey be-tîğ-i müje ḳaşşâb-ı dil-efgârî çend
Der-şeker ḥande devâ-yı dil-i bîmârî çend⁸⁸⁰

ای به تیغ مزه قصاب لاله کاری چند
در شکر خنده دوائی دل بیماری چند

3361 Hüsrev

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Serem fedâst çü tîğ-i to gerd-i ser gerded
Dilem ne-mând ki tîğ-i to-râ siper gerded⁸⁸¹

سرم فداست چون تیغ تو کرد سر کرد
دلم ماند که تیغ ترا سپر کرد

⁸⁷⁸ "(O sevgili), beni öldürmek için kılıç çektiğinde bunun şükrüne can veririm. Onun kılıcından baş çevirenin başı olmasın."

⁸⁷⁹ "(Sevgili) kılıç çekti, ne yapacağını bilmiyorum. Ona boyun eğmişim, bakalım Allah ne yapacak."

⁸⁸⁰ "Ey sevgili, kirpikerinin kılıcı ile kaç aşığım kasabısın, tatlı gülüşünle kaç hastanın ilacısın?"

⁸⁸¹ "Kılıcın başımın etrafında döndüğünde başım feda olsun. Gönlüm kalmadı ki senin kılıcın önünde kalkan olsun."

3362 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ez-berāy-ı tīg-i hūn-ḥār-ı to ser ḥāhem nihād

Der-miyān-ı 'āşıkān resm-i diger ḥāhem nihād⁸⁸²از برای تیغ خونخوار تو سر خواهم نهاد
در میان عاشقان رسم دیگر خواهم نهاد

3363 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kāş pehlū-yı men ez-ḥancer-i ū ḥāk şevēd

Tā ne-bīned dil-i pākem dil-i ū pāk şevēd⁸⁸³کاش پهلوی من از حنجر او خاک شود
تا نه بیند دل پاکم دل او پاک شود

[172a]

3364 Seyyid Ca' fer

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tork-i men çü dest ber-ḥancer-i bī-dād bered

Teşne-rā āb-ı zülāl ü Hızır ez-yād bered⁸⁸⁴ترک من دست جو بر حنجر میداد برد
نشسته را آب زلال و حیزر از یاد برد

3365 Hüsrev

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Muḳavves ebruvānet k'ez-ḥizāb u vesme der-rengend

Dü şemşīrend k'ez-ḥūn riḥten peyveste der-jengend⁸⁸⁵مقووس ابروانت که خضاب و صمه در رنگند
دو شمشی‌رند که خون ریختن پیوسته در رنگند

*

* *

⁸⁸² "Senin kan isteyen kılıcın için baş eğeceğim ve âşıkların arasında başka bir âdet koyacağım."⁸⁸³ "Keşke benim vücudumun yanı onun hancerinden toprak olsa... Ta ki benim saf kalbimi görmesin ve onun gönlü temizlensin."⁸⁸⁴ "Benim Türk'üm elini sitem hancerine uzattığında susuzlar, Hızır'ı ve tatlı suyu hatırlından çıkarır."⁸⁸⁵ "Kına ve rastıkla boyalı olan kaşlarının eğriliği sanki daima savaşta olan iki kılıçtır."

3366 ‘Ulvi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tiğ-i müjgân ile kan ağlar bedende her tamar

Bir dil-âver sevmişem kim kılıcından kan tamar

3367 Vaşfi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tiğ ber-kef ber-serem miâyed ân zibâ püser

Devlet-i tizest mîterse ki zûd âyed be-ser⁸⁸⁶

نیج برکف بر سرم می آید آن زیبا پسر
دولت تیزست می ترسم که زود آید بفر

3368 Hayâlî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bir güzel gördüm dem-â-dem kılıcından kan aklar

Güyyâ bir cüydân berg-i gül-i handân aklar

3369 Derûnî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tiğ-i dil-ber kim gılâf-ı sîneden ‘uryân aklar

Küşe-i virânenen gūyâ ki bir şu‘bân aklar

[172b]

3370 Bâkî Efendi

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Tiğ-i ğamzeñ dilerse cânı eger

Şöyle bir hayr ider ki cāna deger

⁸⁸⁶ “O güzel oğlan elinde kılıç başım üzre (başımı kesmek için benim yanıma) geliyor. Bu geçici bir mutluluktur. Çabuk biter diye korkuyorum.”

3371 ‘Ulvi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tîğ-i hûn-rîzüñ beni her dem şu deñlü päreler
Acıyup kan ağlar ey gönçem benümçün yaralar

3372 Zâtî

[müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün]

Tîğ-i firâkuñ cānumı bir demde biñ kez päreler
Şıhhat yüzün göstere mi yâ Rab baña bu yaralar

3373 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Beni öldürmek içün tîğini ‘uryân eyler
Göricek zaḥmum anı çāk-ı giribân eyler

3374 Mişālî

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Tîğın kaçan ki sinede zaḥmın ‘ayân ider
Derd-i derûnı yâra o demde beyân ider

3375 Sâ‘î Çelebi

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Kesilmez dil-berâ tîğüñ dem-â-dem yanunu bekler
Yoluñda ḥidmete bil bağlamış fermānuñı bekler

3376 Meylî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Çıķarsa tîĝin o ĥünî bu nâ-tüvâne çıķar

Helâk olma raķîbâ yûri saña ne çıķar

3377 Vuşulî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ķılca boynumda benüm yoķdur iler

Yâr tîĝin bile bilsem ne biler

3378 Mesîĥî Râst

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

İrişeni ki ĥancer ile yâr yaralar

Ĥaķķâ ki tîĝ-i reşķ ile baĝrumı pâreler

3379 Ĥalîmî Ķâzî' asker Luţf u Taḃ' ıdur Selîm Üzre [mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Keff-i desti ķabza-i ĥancerle el bir itdiler

Çalışup cân ĥaķķına ķatlümde tedbîr itdiler

3380 Ķırımı Zevķî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yaralar her dem bulınam ĝamzeñ oķı yaralar

Ol taḃîbler acıyup yarama merhem şaralar

[173a]

3381 Rızāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġamzeler tîġin çeküp 'âşıklarından cān diler
Şād ol ey ġamġin göñül kim cānuñı cānān diler

3382 Fuzūlī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Muḳavves ḳaşlaruñ kim vesme birle reng tutmışlar
Ḳılıclardur ki ḳanlar dökmek ile jeng tutmışlar

3383 Günāhī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḳılıcuñ bir yalıñ yüzlü ḥarāmīdür ki bil bekler
Kemer-bendüñ bir ejderdür ki genc-i bī-bedel bekler

3384 Hüdāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Beni gördükçe elin ḥancer-i bürrāna şunar
Şeh faḳīri göricek destini iḥsāna şunar

3385 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çalınup sīnemde tîġüñ geh dil ü geh cān arar
Şanki bir 'uryān ışıḳ cerrārıdur ḳurbān arar

3386 Gölābī-i Gelibolī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīg-i ser-tizüñle yarup sīnemi peykān arar

Hızrdur zulmetde gūyā çeşme-i hayvān arar

3387 Fuzūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tīg-i bāṭın tīg-i zāhirden beter hūn-riz olur

Zāhir ü bāṭında şemşir dilā tiz olur*

3388 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gerçi şemşir-i sitem zāhirde el-ḥaḫ tiz olur

Tīg-i Ḥaḫ zāhirde de bāṭında da hūn-riz olur

[173b]

3389 Emri

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Tīg-i maḥabbetüñle yürek pāre pāredür

Her pāre tır-i ğamze ile yara yaradur

3390 Ḥayālī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şemşir-i intizār ile dil pāre pāredür

Hep pāreye şalan beni ol mäh-pāredür

3391 Vuşulî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tiğ-i kazā gönülde neden yara yaradur

Yitmez mi gamzesiyle dilüm päre pâredür

3392 Kāmî Efendi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tiğ-i cefâlaruñla ciger päre pâredür

Feryâd u nâle şanma gam-ı rûzgâredür

3393 Hilâlî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i hicrānuñla cānā sine şad pergâledür

Ol sebebden ney gibi kârum dem-â-dem nâledür

3394 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i hecrūñ dā'imā dahli bu ben dil-rîştedür

Cānum öldüm aña kând ise kazā dervîşedür

3395 Fevrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğde şanmañ ciger-derlik secā' at erdedür

Zü'l-feķār itmez işi merdānelik Haydardadur

3396 ʿİlmī-i Nāzūk

[*mef̣̌ ūlū fā̌ ilātū mefā̌ ilū fā̌ ilün*]

Tîgûn dilerse başumı cānān elindedür

Қанум дөкерсе Һансер-и бүррән елиндедүр

3397 [???

[*mef̣̌ ulü fā̌ ilātü mefā̌ ilü fā̌ ilün*]

Yokdur günāh o ğamzesi hancerde bendedür

Şāhum suç öldürende degüldür ölendedür

3398 Figānī Raḥime'llāhū 'Aleyh

[*mef̣̌ ulü fā̌'ilātü mefā̌'ilü fā̌'ilün*]

Ḥiddet odına tigi nigāruñ zebānedur

Cevherleri yüzinde şererden nişānedür

3399 [???

Şemşîr-i cevr-i yâr ile dil yara yaradur

Tîr-i ğam-ı nigâr ile ten pâre pâredür

[174a]

3400 K̇ara Çelebi Hecrî

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ey kılıc yanında cānānuñ yüzüñ şuyıyladur

Yohsa bir gün cismüñi zaḥmum ser-ā-ser kana yur

3399 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3401 ‘Ulvi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yâr şemşîrini her dem baña qarşu götürür

Ol tabîb-i dil ü cân hastesine şu götürür

3402 Hilâlî

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Çāk iden sînemi tîğ-i ğam-ı cânânumdur

Fâş iden râzumı âh-ı dil-i nâlânumdur

3403 Emrî

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Ħancerün gibi degül ğamzeñ katı kattâldür

Käkül-i müşġinün anuñçün perişân-ĥâldür

3404 Fazlî

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Ħancerün bilsem ne âl ile ‘aceb cânlar alur

Dostum tîğün gibi itdügi yanına qalur

3405 Sâ‘î Mışra‘u’l-İltizâm

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ħancerin gösterür ol meh beni düşmen mi şanur

Dost qahrıyla cefâ tîğine düşmen mi şanur

3402 G 21/1, *Hilâlî Divanı*.

b: râzumı âh-ı dil-i nâlânumdur] sırrumı süz-ı dil-i pinhânumdur, *Hilâlî Divanı*.

3406 Raḥmī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār ebrūsı 'araḫ-riz olsa hoş-ter gösterür

Zāḡlansa lā-cerem şemşir-i cevher gösterür

3407 Şun'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zaḡm-ı tīgüñ şanma kim göñlüme raḡmet gösterür

Ḥaṭṭ eyler ol yaradan aña maḡabbet gösterür

3408 Zihni Rāst Mışra' -ı Mültezim

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Üstüme tīg çeker dost vefādan mı şanur

Ḥancerin gösterür ol meh beni düşmen mi şanur

[174b]

3409 Mīrī Paşa-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sīnede cānum alan ḍarb ile şemşirüñdür

El ḡaran ḡanuma ey ḡaşları yā tīrüñdür

3410 Ḥayālī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Şemşir-i fūrḡatüñle ciger çāk çākdür

Ölümlüñ olduḡuma raḡībüñ helākdür

3411 Şānī

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Sīnemi pāreleyen hancer-i ser-tīzūndür

Bağrumı yaralayan ğamze-i hūn-rīzūndür

*

3412 Şun‘ī

[mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn]

Efendi sāde-rūlīkda bugün tīgūñ ser-āmeddür

Anı pehlūsına bir kez şaranuñ ‘ömri sermeddür

*

3413 Raḥmī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Tīg-i miḥnetden ki sīnem zaḥmnāk olmış yatur

Ḥākdür seyl-āb-ı ğamdan çāk çāk olmış yatur

*

3414 ‘Azīzī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Sīnem üzre darb-ı tīg-i yaralar kim vardur

Her biri bir yādgār-ı zaḥm-ı ‘ışķ-ı yārdur

[175a]

3415 Zātī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Şıḥḥati benden kesen derd ü ğamuñ şemşīridür

Cānuma işler geçen cānā firākuñ tīridür

3416 Fikrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dem-i kıtlümde hūnum tîğ-i bürrānuñda kıalmıřdur

Niçe mazlūmlaruñ kıanı senüñ yanuñda kıalmıřdur

3417 'Ubeydî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Hancerüñden kıanı dil dārbın mı yidi yaralar

Böyle niçün şaşdılar bu oñmaduķ bî-çāreler

3418 Kilāvî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Hancerüñden cismüme nā-geh ki ire yaralar

Sīnemi şad çāk ider āhir ol āfet pāreler

3419 Cinānî-i Semendirevî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Cān u dil hancerüñi her gice pehlūya çeker

Bir zamān oldu begüm her kışi kendüye çeker

3420 Cemālî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Küşte-i şemşîr-i bürrānuñ cihānda hoş geçer

Mürde-i ser-tiz-i ğamzeñden řehā kıať -ı nazar

3421 Hecrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

N'ola her dem acıyup kan yaş dökerse yaralar

Ayrılıpdur n'eylesün tığünden ol bî-çâreler

3422 Cemâlî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dilâ şemşîrine cânı fedâ itmek baña yegdür

Geçür tîrini yâruñ şadra çün begden gelen yegdür

[175b]

3423 Ümîdî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Yanına taşınur yine bir tığ-i zer nigâr

Kırdı geçürdi 'âlemi ol şüh-ı şîvekâr

3424 Bâkî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Turmaz yanumda ḥancerini vaşf ider nigâr

Ya' nî baña toқındurur ol şüh-ı şîvekâr

3425 Sâ'î Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tığ-i ğamzeñ ey 'Alî-sîret ider ḳalbüm figâr

Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-feḳâr⁸⁸⁷

⁸⁸⁷ "Alî'den başka yiğit, Zülfikar'dan başka kılıç yoktur."

3426 Bezmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḳanı ğamzeñ gibi tîğ ey Ḥaydar-ı Kerrâr var

Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-feḳâr

3427 [??]

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Destinde kimüñ kim güzelüm sîm ü zeri var

Tîğüñ gibi egri ise yanuñda yiri var

3428 [??]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Çāk itmeyeydi sînemi şemşîr-i cevri-i yâr

Derd-i derûnum olmaz idi ḥalka âşkâr

3429 Enverî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şu yirine ḳanımı dökmek dilermiş tîğ-i yâr

Dost düşmen içre gelsün başum üzre yiri var

3430 Bâḳî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

İderken tîr-i müjgānuñ gibi ḥükmin revân ḥancer

Görüp şemşîr-i ğamzeñ kendüden gitdi hemân ḥancer

3429 Enverî Divanı, G 80/1.

a: dökmek] içmek, Enverî Divanı.

3431 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yine mest oldı cānānum ele aldı revān hancer

İçelden hūn-ı 'uṣṣākı olupdur hūn-feṣān hancer

[176a]

3432 Huzūrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yed-i beyzâ-yı ū kândem keşed ber-'āşıkān hancer

Dehed ber-mürde-i 'ıṣṣeṣ hayât-ı cāvidān hancer⁸⁸⁸

یہ بیضای او کا دم کشد بر عاشقان حنجر
وید بر مردہ عشقش حیات جاوید آن محسر

3433 Kevserî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Yanında yir bulup oldıysa yāruñ kām-rān hancer

Uzatmasun dili 'uṣṣāka ey şeh her zamān hancer

3434 Şādık Beg

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

İñende tîğ-i dil-dāra uzatmasun zebān hancer

Ki zîrâ ol qadar keskin degüldür bî-gümān hancer

3435 'Ulvî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Çeker hışm ile 'uṣṣāka o çeşmi Qahramān hancer

Zamāne görmedi haqqā bu resme bî-emān hancer

⁸⁸⁸ “Onun Yed-i Beyza’sı âşıklara hancer çektiğinde o hancer, aşkıdan ölen kimselere ebedî bir yaşam verir.”

3436 H̱aydarī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Niçe demdür ki bil bekler tırur ey mū-miyān hancer

‘ Aceb midür geçinürse yarar bir pehlevān hancer

3437 Vālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Geçüp yanında dil-dāruñ çün oldı kām-rān hancer

Revā mı ‘ aşıkuñ kanını dökmek her zamān hancer

3438 [???

[mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Seher alup eline mihr-i āsmān hancer

Meger zemīn ü zamān ehline revān hancer

3439 Fiğānī

[mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Geçerse ‘ arşa-i heycāda n’ola er hancer

Cihānı kabzasına aldı ser-be-ser hancer

[176b]

3440 Fevrī Efendi

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Bir yarar yalıñ burāqdur tığ-i ātešnākümüz

Tizden şemşirden qalmadı qaṭ' ā bākümüz

3441 Muḥibbī Ḥazret-i Süleymān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yalmanur kan içmege her dem bizüm şemşirümüz

Ṭoğrılup gider 'adūnuñ cānın alur tīrümüz

3442 Yahyā

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Alsa eline tīgini ol gül-izārumuz

Cān virür ölmege bir uğurdan hezārumuz

3443 Başıri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥancerüne karşı varur bu dil-i bī-bākümüz

Bir yürek göstereñ āḥir sine-i şad-çākümüz

*

3444 Nev'ī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Tenümden çekdi tīgün yār zaḥm-ı ḥün-feşān gitmez

Çekilse şuyı vādīnün nişānı bir zamān gitmez

3445 [??]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ġamzeñüñ tīgi yarar bağrumı gayruñ yaramaz

Ol daḥı yarmayuban öyle qalursa yaramaz

3446 Raḥmī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥancer-i 'ışkı o yāruñ dime sīnem yaramaz

Yarar ammā ki eger dili yararsa yaramaz

[177a]

3447 Şun'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîğ-i ğamzeñden şehā itsem 'aceb mi ben güriz

Bu meşeldür kim dimişler pādşāhum cān 'aziz

3448 Figānī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Beni egri çıkarmasun yanuñda ḥancer-i ser-tiz

Alup yüzine sürmesün bir avuç kanum ol ḥün-riz

3449 Hātemī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çeşm-i ḥancer-küş ki şan' at aña āşüb-ı sitiz

Ğamze-i 'āşık-küş ammā daḥı ḥünī daḥı tiz

3450 Emrī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā hem sivri hem keskin imiş ol ğamze-i ser-tiz

Ururmuş gerçi dil darbın dile ammā geçermiş tiz

3451 Peyāmī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ġamzeñ ol ħūnī ħarāmīdür elinde tīg-i tīz

Dil niçedür bend-i zülfünden bulur cāy-ı gürīz

*

3452 Cāmī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Pā be-şemşīr-i cefā der-cigerem çāk endāz

Yā be-rahmet nazārī ber-men-i ġamnāk endāz⁸⁸⁹

پایہم شیرِ حنا درِ کرمِ چاک انداز
یا برِ رحمتِ نظری بر من غناک انداز

*

* *

[177b]

3453 Hātemī Beg

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Eylemişdi başumı ġaltān benüm tīg-i heves

Başmadın ayak daħı meydān-ı ‘ışķa hīç kes

3454 Fuẓūlī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey gönül ol ħancer-i müjgāna eyle sen heves

Kaşd-ı cān itdūñ beķā-yı ‘ömrden ümmīdi kes

3455 [??]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Eyledüm şemşīr-i ġamzeñ ey gözi kātīl heves

İşte boynum işte tīgüñ iste ‘afv it iste kes

⁸⁸⁹ “Ya sitem kılıcınla ciğerime yara at ya da ben kederli (âşığına) rahmet gözünle bir bak.”

*

* *

[178a]

3456 Fevrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Aş gerek şâhum beni bend it gerek şemşîrveş

Tek baña hışm eyleyüp atma yabana tîrveş

3457 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ser-fîrâz ol nîze gibi keskin ol şemşîrveş

Yâ gibi baş egme halka râst-rev ol tîrveş

3458 Hâyâlî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cevher-i 'ışkuñ dilümde var iken şemşîrveş

Ey kemân-ebrû neden yabana atmak tîrveş

3459 Rızâyî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şâf-dil âyîne-ţab' iken gönül şemşîrveş

Ay kaşı yâ aña niçün egri bakduñ tîrveş

3460 Hâletî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Jeng-i 'illetden muşaffâdur dilüm şemşîrveş

Toğrıyam 'ışkuñda ey kaşı kemânum tîrveş

3461 Cevher Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Başdan kaç' -ı ta' alluk itmeyen şemşirveş

Ey kemān-ebrū beni yabana atma tırveş

3462 Şadık Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her yaña şal ey kemān-ebrū beni şemşirveş

Tek elüm alup yabana atma bir kez tırveş

[178b]

3463 Ref'î Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cānuma geçmiş durur peykānlaruñ şemşirveş

Ey kaşı yā n'ola kan olsa dehānum tırveş

3464 [???]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü yanuñda şalınmak olmadı şemşirveş

Ey kemān-ebrū yiridür hāke düşsem tırveş

3465 Hākānī

[mef' ūlū fā' ilātü mef' ilū fā' ilün]

Şubh ez-ḥamāyil-i felek āhiht ḥancereş

Keymuhte kūh adīm şod ez-ḥancer-i zereş^{*890}

صبح از حایل فلک آهیخت خنجرش
کیخت کوه ادیم شد از خنجر زرش

⁸⁹⁰ "Sabah feleğin hamailinden kılıcını astı. Onun altın hancerinden dağın derisini sepiledi."

3466 Dürri Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hidmete bil bağladum yanuñda çün şemşirveş

Ey kemān-ebrū beni yabana atma tırveş

3467 'Azmi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kesmek olmaz mı 'adūnuñ başını şemşirveş

Bārī düşmenle ırakdan merhabā kıl tırveş

3468 Āgehi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sāde-dil şāfī-derūn olmak gerek şemşirveş

'Işk meydānında menzil kaç' olunmaz tırveş

3469 Derviş 'Ömri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Aş beni yā gibi yā bend eyle gel şemşirveş

Gözden ırağ eyleme atma yabana tırveş

3470 Sehi Beg

[fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün]

Tiğ-i cevri ile idüp yār benüm bağrumı baş

Göz göre gamze-i bīmārı yirer kınuma aş

3471 Muhteşem

Ey be-sitem dil-i to hoş tîğ be-keş me-râ beküş

Minnet-i in ü ân me-keş tîğ be-keş me-râ beküş⁸⁹¹

ای بستم دل تو خوش تیغ کیش مرابکش
منت این دل کیش تیغ کیش مرابکش

3472 Şâ'irî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dil ü cân arasında hancerüñ üstine kan olmuş

Saña ol mâ-cerâyı dimege yaşum revân olmuş

*

* *

[179a]

3473 Şadık Beg

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Tîğ-i cevriñ şalsa müjgānuñ eger lâ-yenkaṭı

Rişte-i ta' lîkūñ olmaya nazardan münkaṭı

3474 Fazlî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Tîğ-i hicrân ile dil oldıysa hâşâ münkaṭı

Eylemez cânâne vaşlından temennâ münkaṭı

3471 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁸⁹¹ “Ey sitemle gönlü hoş olan kişi, kılıcını çek ve beni öldür. Onun, bunun da minnetine kalma kılıcın çek ve beni öldür.”

3472 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3475 Cāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yār қаşd-ı қатl-i men дәred be-tiğ-i inқıṭā'

Her kes ez-cām-ı ecel tersed men ez-rüz-ı vedā'⁸⁹²

یار قصد قتل من دارد به تیغ انقطاع
هر کس از جام اجل ترسد من از روز داغ

3476 Mesīhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥidmetünde gerçi bil bağlar kılıc lâ-yenқаṭı'

Gāhice döner yüzi olur nazardan münқаṭı'

3477 [???]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Miyānuñ қucmada tiğün olur şāhum baña māni'

Ḥayāl-i vaşluña irmek gönül olmaz saña māni'

3478 Ḥazret-i Būstān Efendi-zāde Yaḥyā Kām-rān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olmaduñ gitdün bu ḥāl-i zāra cānā muṭṭali'

Tiğ-i cevruñse iner gerdānuma lâ-yenқаṭı'

*

* *

[179b]

3479 Zātī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Cān қаşdına çekerse o ḥünī egerçi tiğ

Biñ cānum olsa eylemezsin birisin diriğ

⁸⁹² “Sevgili ayrılık kılıcı ile beni öldürmek istiyor. Herkes ölüm kadehinden korkuyor ama ben ayrılık gününden korkuyorum.”

3480 Ḥayālī

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tursa niyām içinde kaçan kim yegāne tīg

Beñzer ininde uyhuya varmış yılana tīg

3481 Fūrūgī

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ben nā-tüvānı qatle o hūnī çerkerse tīg

Biñ cānum olsa başum içün eylemem dirīg

*

3482 Fevrī Efendi

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Sen alduğınca yanuña ey şeh̄r-yār tīg

Merdāneler içinde bulur i' tibār tīg

3483 Ve lehu

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ey pehlevān-ı ma' reke meydān-ı girdār-ı tīg*

Merd-i neberd ü şaf-şiken-i kār-zār-ı tīg⁸⁹³

ای پهلوان معرکه میدان کردار تیغ
مرد نبرد و صف شکن کارزار تیغ

3484 Ve lehu

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bir kez havāle cylese ğayra nigār tīg

Ġayretle toqınur dilüme şad hezār tīg

3481

a: qatle] qatlüme, nūshada.

⁸⁹³ “Ey savaş ve kargaşa meydanının kılıcı olan pehlivan, sen savaşın erisin, kılıçların sürüp giden savaşının arayışını bozansın.”

[180a]

3485 Yahyā

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîgün ile gel şikāf it sīnemi mānend-i kāf

Dönmezem bār-ı belādan ger olursa kūh-ı kâf

3486 Fuẕūlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey ḥadeng-i ğamuña sīne-i aḥbāb hedef

Munṭazır ḥancer-i müjgānuña cānlar şaf şaf

*

* *

3487 Dā'ī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîg-i cevruñle dil-i şad-pāre olsun iki şak

Olmayalum ḥancer-i hecrüñle tek kılıc bıçak

3488 [??]

[me' ulü fā' ilātün me' ulü fā' ilātün]

Görmege ḥancerini yalvardı yāra dil çok

Didi o ğamzekārum ondan saña çıkar yok

*

* *

[180b]

3489 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şāḥ-ı güldür sīnem üzre zaḥm-ı şemşirün senün

Ġonçeler zeyn eylemiş eṭrāfını tīrün senün

3490 Sehi Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sinemi aşdı hamāyil zaḥm-ı şemşirün senün

Ṭaḳdı heykel boynuma ṭumār idüp tırün senün

3491 Emri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳıldı ḥāk-i cismümi çāk āb-ı şemşirün senün

Girdi ol çäkün elifveş içine tırün senün

3492 Şihabi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yalmanur ḳan içmege her demde şemşirün senün

Göz diker süzen gibi çāk-ı tene tırün senün

3493 Fuzuli

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çekmezem ğam dökse ḳanum tiġ-i bürrānuñ senün

Vehmüm andan ola pür-ḥün pāk dāmānuñ senün

3494 Hilali

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ulaşmaz cān ile dil zaḥm-ı şemşirün senün

Oḳ biraḳsun gelsün ey ḳaşı kemān tırün senün

3494 *Hilālî Divanı*, G 54/1.

a: ulaşmaz] olmuşuz, *Hilālî Divanı*.

3495 Mesîhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dem mi var boynuma şalınmaya şemşîrûñ senüñ

Dem mi var kim hâtırımdan geçmeye tîrûñ senüñ

3496 Şâdık Beg

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ġayr-ı dil-berden ' alâkam kesdi şemşîrûñ senüñ

İki ' âlemden geçürdi göñlümi tîrûñ senüñ

3497 Ziyâyî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sînemi şad-pâre kıldı tîğ-i hicrānuñ senüñ

Hey [...] yokdur dînüñ imānuñ senüñ

[181a]

3498 Hâşimî-i Üsküdârî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şuşamışdur kıanuma ey yâr şemşîrûñ senüñ

Cānuma işler geçer olmaz yire tîrûñ senüñ

3499 ' Aṭâyî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Göñlüme her dem girer ey hūnî şemşîrûñ senüñ

Her zamānda cānuma işler geçer tîrûñ senüñ

3500 Mecdî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Sîneye çekse ‘aceb mi hancerin cânânemüñ

Yüzi gözi açılupdur zaḥm-ı ḥün-efşānumuñ

3501 Şubḥî

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefā‘ilü fâ‘ilün]

Sînemde tîğ-i hanceri ol gül-‘izârumuñ

Sûsenler oldı dâ’iresinde mezârumuñ

3502 ‘Adlî Sulṭan Meḥemmed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Cigerüm pâreledi hanceri cevır [ü] sitemüñ

Şabrumuñ câmesini toğradı mîkrâş-ı ğamuñ

3503 Ḥasan Çelebi

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

İki yüzlü idügin dil bileli şemşîrûñ

Gönlüme girdi vü cânımda yır itdi tîrûñ

3502

Başlık: Beytin başlığında bir karışıklık olduğu anlaşılmaktadır. Nüshada önce “Bâyezîd” yazılmış ancak bunun üzerine kalın bir şekilde “Meḥemmed” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşürülmüştür. Ancak beyit *Adlî Divanı*’nın metni içerisinde yer almamaktadır. Söz konusu divan üzerine yapılan çalışmada bu beytin *Âşık Çelebi Tezkiresi*’nde Adnî mahlasını kullanan Mahmud Paşa’ya, *Latîf Tezkiresi*’nde ise Adlî mahlasıyla şiirler yazan Sultan Bâyezîd’e ait olduğuna dair bir kaydın bulunduğu ancak *Adlî Divanı*’nın hiçbir nüshasında bu beytin yer almadığını belirtilmiştir (Bkz. Yavuz Bayram, *Amasya’ya Vali Osmanlıya Padişah Bir Şair Adlî – Sultân İkinci Bâyezîd Hân-ı Velî – Hayatı, Şahsiyeti, Şairliği, Divânı’nın Tenkidli Metni*, Amasya 2008.). Şu durumda söz konusu matla beyti, mecmua mürettibinin düzeltilmesinden de hareketle Adlî ve Adnî mahlaslarını birlikte kullanan Sultan III. Mehmed’e ait olmalıdır.

3504 Cevherî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kendüñi urma dilâ hancerine cânānuñ

Varma yanına iki başlu bir ejderhānuñ

3505 Hâtemî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Tîğ-i reşkin n'ola tîz eyler ise ağıyāruñ

Her gelen taş aña seng-i ferahdur yāruñ

3506 Ümidî

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Sînem yaralı hancer-i bürrānı o yāruñ

Bir pâre şusuzlığı kesildi dil-i zāruñ

3507 Hayālî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Kılıcuñ zaḥmıdur sevdāsı cismümde dil ü cânuñ

Kapusın aç ḥalāş eyle giriftārın bu zindānuñ

3508 Hilmî-i İznîkî

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Tîğın tokınup oldu cefā semtine sâlik

Kullarını öldürmege ol şeh mütehâlik

3509 Emrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ƙorƙum oldur ƙana yur ŧemŧirini cānānemüñ
Ƙan bürimiŧdür gözini zaħm-ı ħün-efŧānumuñ

3510 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ĥancerin ƙanlu göricek ŧinede cānānemüñ
Yüregi ağzına geldi zaħm-ı ħün-efŧānumuñ

[181b]

3511 Miŧālî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cāme-i sürĥ ü kebūd içre nihāndur ĥancerüñ
ŧan ŧafaƙ içre hilāl-i āsmāndur ĥancerüñ

3512 Mānî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rā ƙaŧuñ tuğrā durur andan niŧāndur ĥancerüñ
Anuñ içün 'āleme ĥükmi revāndur ĥancerüñ

3513 Sā'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

ŧol ğılāf-ı tîre-dil k'anda nihāndur ĥancerüñ
Zulmet içre āb-ı ĥayvāndan niŧāndur ĥancerüñ

3509 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3510 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3514 ‘Azîzî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Âdem öldürmekde üstâd-ı zamândur hancerün

‘Ömrümâ sen yahşısın ammâ yamandur hancerün

3515 Şânî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bir yalın yüzlü güzel meydân eridür hancerün

Bilde тұrur yâ harâmî dil-beridür hancerün

3516 [???

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Lûle-i zerden çıkar âb-ı revândur hancerün

Қабза-i destünde çün şekl-i kemândur hancerün

3517 Menba‘î

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

‘Âlemi kırdı geçürdi bî-emândur hancerün

Güiyâ dünyâda bir şâhib-kırândur hancerün

3518 Cündî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Câme-i sürh ü kebûd içre nihândur hancerün

Beñzer ey şeh berg-i mîr-i ‘âşıkândur hancerün

3519 Emrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahmuma kan ağladur ey şeh diliyle hancerün

Yumruğ indürmez başından ben gedānuñ şeş-perün

[182a]

3520 Muhteşem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey ki halkî-râ be-tîğ-i gamze kerdî sine çāk

Ger ne-miküşti me-râ ez-girye mîgeştem helāk⁸⁹⁴

ای که خلقی را تیغ غمزہ کردی سینہ چاک
گر غمی کشتی مرا ز کرب می شستم هلاک

3521 Refîkî

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ko itsün tîğ-i hecrün sînemi çāk

Yol olsun çıkmak için cān-ı gamnāk

3522 Lāmi'î

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîğ-i dil-berden şu resme oldı sînem çāk çāk

Güyyā seyl-âbdan yir yir yarıldı şanki hāk

3523 Ğarîbî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîğ-i hecrün şerha şerha eyledi bağrumı çāk

Hamdū li'llāh dostum derdün ile oldum helāk

3519 Emrî Divanı, G 259/1.

⁸⁹⁴ “Ey yan bakış kılıcıyla halkın göğüsünü parçalan kişi eğer beni sen öldürmeseydin ben ağlamaktan ölecektim.”

3524 Tāhīrī

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn]

Tā şod me-rā be-tīg-i cefā-yı to sīne çāk

Her laḫza mīkeşem zi-ciger āh-ı derd-nā⁸⁹⁵

تا ندم / تیغ چفای تو سینه چاکت
هر لحظه میکشم ز عکراه در دناکت

3525 Bahārī

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn]

Dārem zi-dest-i ḫancer-i 'ışket be-sīne çāk

Men 'ākıbet be-dest-i to ḫāhem şoden helāk⁸⁹⁶

دارم ز دست جگر عشقت بسینه چاکت
من عاقبت ز دست تو خواهم شدن لاکت

3526 Peyāmī

[mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn]

Ṭayanma ḡamze-i cānāna ey dīl-i şad-çāk

Ṭayan hemān geleyor ḫancer ile ol çālāk

3527 Emrī

[mefā'ilūn mefā'ilūn fe'ulūn]

Şu kim cānın vire tīgūnde bī-bāk

Qoyup qoynına baḡrına başar ḫāk

3528 Ümīdī

[mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn]

Eline ḫancerin almış o ḡamzeler bī-bāk

Hey āfet-i dīl ü cān ādem olmasun mı helāk

⁸⁹⁵ "Senin sitem kılıcından göğsüm parçalandığından beri her an ciğerimden dertli ahlar çekiyorum."

⁸⁹⁶ "Aşkımın hancerinin elinden göğsümde yarığım var. Sonunda ben senin elinden öleceğim."

3529 Sâ'î

[...]mağ gerek

[...]mağ gerek

خو لا نور بقبضه دن ایکی کج فی المرکز کن
 قمرینکا نانا یدبعانه من فی مابرو و مرکز کن

3530 Münirî

[...] cānā kemān-ebrūlar gerek

ıldı müyesser amzee snem ehā [...]gerek
 [182b]

3531 Cenābî

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Tī-i mjgānula cānum āk āk olmağ gerek

Cān u dl varup da '  ire hk olmağ gerek

3532 Su'ūdî Efendi

[fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Sne tūnle pāre pāre gerek

' Ākun derdi ākāre gerek

3533 udsi

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Diler ise iki dl hāncer ile ite yrek

Sevdgm iki gll dimesnler baa tek

3529 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3530 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3534 Naḥīfī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥancerün ey şeh 'adūya tīgüñi aḡyāra çek

Dā'imā ḡ'ān-ı vişālün 'āşık-ı ḡam-ḡ'āra çek

3535 Seyrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥanceri şeklinde yāruñ sīneñe bir yara çek

Bu felekde olmadın pehlūña bir meh-pāre çek

3536 Ḥudāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gerçi şad-pāre olur tīg-i firāḡuñla yürek

Seng-i miḡnetle yine eglenürüz pāre kesek

*

3537 Bezmī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Cānumı tenden ayırduḡda şehā tīg-i müjeñ

Sīneden taşra birez göndüre çıḡdı nīzeñ

3538 Şiyāmī

[meḡ' ūlū fā' ilātün meḡ' ūlū fā' ilātün]

Ger ḡancerünle başumı şāhum sināne dik

'Uşşāḡ içinde burc-ı bedende nişāne dik

*

* *

3539 Zâtî

[*mef̣̌ ülü fā' ilātün mef̣̌ ülü fā' ilātün*]

Ey tîğ-i âh gūy-ı sipihri dü pāre kııl

‘Arş-ı ‘azīm ‘ışķına yāruñ nakāre kııl

3540 Emrî

[*mef̣̌ ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ey tîğ-i âh gūy-ı mehi iki pāre kııl

Erbāb-ı hūsn ‘īd ider olsa naķāre kııl

3541 ‘Āşık Çelebi

[*mef̣̌ ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Gel tîğüñ ile başumı çal iki pāre kııl

Ġam mehterini sūr-ı belāda naķāre kııl

*

3542 Emrî

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ĥancerine seni gördükçe göz eyler ey dil

Her zamānda kılıcın sende deñer ol kātıl

3543 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Baňa dirsın gel berü düş tîğüme ķurbānum ol

Bir içim şu içmece gelmez baňa sulţānum ol

[183b]

3539 *Zâtî Divanı*, G 863/1.

3542 *Emrî Divanı*, G 304/1.

a: ĥancerine] ġamzesine, *Emrî Divanı*.

3544 Emānī

[mef̣̌ ūlū mefạ̄̌ īlū mefạ̄̌ īlū fẹ̌ ūlūn]

Öldürmege ben ḥaste-dili tīgüñi çek gel

Cān naḳdini īṣār ideyin yoluña tek gel

3545 Sipāhī

[mef̣̌ ūlū fạ̄̌ ilātū mefạ̄̌ īlū fạ̄̌ ilūn]

Tīg-i firāḳuñ al bile ey bağrı taş gel

Abdāl-ı ıṣḳuñam beni eyle terāş gel

*

3546 Rızāyī

[mef̣̌ ūlū fạ̄̌ ilātū mefạ̄̌ īlū fạ̄̌ ilūn]

Şanmañ ki tīg-i ğamzesi yāra yürür degül

Bir pāre çaldı baña olur biter degül

*

3547 Şādıḳ-ı Müderris

[fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilūn]

Hancer-i ğamzeñ dil-i ıuşşāḳ-ı bī-pervāya şal

Şeş-per-i ḳahruñ ser-i aḡyār-ı bāṭıl-rāya şal

*

3548 Fevrī

[fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilātūn fạ̄̌ ilūn]

Tīg-i ğayret-i zaḥm ile çāk çāk olmuş gönül

Görmüş aḡyār ile ol yāri helāk olmuş gönül

[184a]

3549 ‘Ulvi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tîğ-i şun‘ ile qalem levhe raqam çekdügi dem

Dest-i kudretle şunıldı elüne tîğ ü qalem

3550 Cāmi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḥāhem ez-tîğet pes ez-qaṭl üstühān-ı ḥod qalem

Tā konem şerh-i gamet ber-levḥ-i ḥāk-i ḥod raqam⁸⁹⁷

خواهم از تیغت پس از قاتل
تاکم شرح غمت بر لوح خاک خود رقم

3551 ‘Āli

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tîğ-i gamzeñle şaçuñ bendinde ser-gerdānuñam

Ben senüñ cān u gönülden quluñam qurbānuñam

3552 Revānī

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilün]

Tîğ-i cefāsınuñ şanma sīne-çākiyem*

Qo berkitme ḥancerüñle kim anuñ helāki yem*

3553 Kemāl Paşa-zāde

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Gerçi ki tîğ-i ḥasret ile yara yarayam

Ol tāli‘üm mi var ki benüm pāre pāreyem

3550

a: Nüshada önce “ez-ḥün” şeklinde yazılan ifadenin üzeri çizilerek “ez-qaṭl” olarak düzeltilmiştir.

⁸⁹⁷ “Beni öldürdükten sonra kılıcınla kemiğimi kalem etmeni istiyorum ta ki kendi toprağımın levhasına senin kederini şerh ederek yazayım.”

3551 Âlî Divanı, G 919/1.

3554 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

Be-tîgem ger zenî bâkî ne-dârem

Be-hicrânem kesî tākāt ne-dârem⁸⁹⁸

بیتغم کر زنی باکی ندآرم
بهرانم کسی طاقت ندآرم

[184b]

3555 Zâtî

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Şemşîr-i fūrkatün dilüm itdi dilim dilim

Nâlem çıkup çıkardı didi vâ dilüm dilüm

3556 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Tîg-i ğamzeñle hele gel yüregüm yar benüm

Derdümi bilmege ey dil-ber-i 'ayyār benüm

3557 Bākî

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ağyāra kıldı hancer ile ğamzesi hücüm

Küffāra çekdi tîgini şan pādşāh-ı Rüm

3558 'Ubeydî

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Firāk-ı tîg-i müjgānuñla cānā sine-çāk oldum

Vefā kııl hey cefālar kılıcı yohsa helāk oldum

⁸⁹⁸ "Eğer kılıçla beni öldürsen de asla korkmuyorum. Benim çektiğim ayrılığa hiç kimse katlanamaz."

3555 Zâtî Divanı., G 956/1, s. 956.

b: çıkardı] çağırdı, Zâtî Divanı.

3559 ‘İşmet

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Hezār pāre şod ez-tiğ-i ārzū cigerem

Kocāst ġam ki be-cān dāden āvered ħaberem⁸⁹⁹

هزار پاره شد از تیغ ارزو جگر
بجاست غم که بجان دادن آوردم

3560 Hāfız

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ulün]

Be-tiğem ger keşed desteş ne-ğirem

Ve ger tîrem zened minnet-pezirem⁹⁰⁰

بتیغم گر کشد دستش نگیرم
وگر تیرم زند منت پذیرم

3561 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Me-keş ħancer ki cān baħr-ı to ey nā-mihribān dārem

To ħancer der-miyān dārī vü men cān der-miyān dārem⁹⁰¹

مکش حجر که جان بحر نوا میانه مان دارم
تو حنجر در میان داری و من جان در میان دارم

3562 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mīkeşed ħancer ki men zaħmeş ber-dil mizenem

Ū be-zaħmī kâni‘ ü men dem zi-bismil mizenem⁹⁰²

می کشد حجر که من زخمیش بر دل میزنم
او بر زخمی قانع و من ز بسمل میزنم

⁸⁹⁹ “Arzu kılıcından ciğerim bin parça oldu. Gam nerede ki yeniden can vereyim diye haber getirsin.”

⁹⁰⁰ “Eğer beni kılıçla öldürmek istese elini tutmam ve eğer okla beni vursa bunu şükranlarla kabul ederim.”

⁹⁰¹ “Hancer çekme ki benim bu canım senin içindir ey acımasızım. Senin ortada (belinde) hançerin var benimse canım.”

⁹⁰² “Gönlüme yara koyuyorsun diye bana hançer çekiyor. O bir yarayla yetiniyor ama ben öldürmekten söz ediyorum.”

3563 [???

[*mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Şad bār ger çü müy be-tiğ efgenî serem

Ez-şevk-i tiğ-i to ser-i diğer ber-āverem⁹⁰³

صدایر کر حوسوی تیغ افکنی سرم
از شوق تیغ تو سر دیگر برآورم

3564 Şubhî-i Hâkîm-zâde

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ben şehîd-i tiğ-i mihrem ten ğubārumdur benüm

Yirde sāyem şüreti resm-i mezārumdur benüm

*

* *

[185a]

3565 Fiğânî Fermāyed

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Tiğ-i ğamzeñ mührî çıkmadı derûn-ı ğamzeden

Pāre pāre rîze rîze çāk çāk ola beden

3566 Dürri

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Dime boynuñ tiğ-i cevrumden dirîğ itmek neden

Cân virürdüm başum elde olsa ey şemşîr-zen

⁹⁰³ “Eğer benim başımı kılıçla saç gibi yüz defâ kessen yine de senin kılıcının sevincinden yüz baş çıkarırım.”

3564 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3567 Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zahm-ı şemşirüñ vefā resmin gidermez sineden

Āb-ı naķş-ı şüreti maķv eylemez āyineden

3568 Sa' yī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şehā tīg-i ğamuñ kesmek dilermiş bendeñi senden

Beni ğam öldürür şimden girü ümmīdi kes benden

3569 Vāhi-i Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

' Aceb mi ḡancerüñ çāki benüm gitmezse sīnemden

Bilürsin ḡake yir eyler aķarşu mā-teķaddemden

3570 Bākī

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Tīg-i yāruñ cefāsı bir yüzden

Zahm ile mā-cerāsı bir yüzden

[185b]

3571 Peyāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sīne kim pür yaradur ol tīg-i āteş-tābdan

Çāk çāk olmuş hemān şol ḡākdür seyl-ābdan

3200 Nüshada başlığın yanında sonradan eklendiği anlaşılan “Kıınalı-zāde tezkīrede Sırrī-i Tırabzonī yazar” ifadesi bulunmaktadır.

3572 **Qāsım**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Me-rā ez-ḥam-ı şemşîret ne-mişâyed hazer kerden *درازم شمشیرت نمی شایر حذر کردن*
 Be-pîş-i zaḥm-ı şemşîr-i to cān bāyed siper kerden⁹⁰⁴ *به پیش زخم شمشیر تو جان باید سپر کردن*

3573 **Emrî**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Ümîd-i merḥabâ eylerseñ ol şemşîr-i bürrāndan
 Sen ey ‘âşık elüñ yumaq gereksin çeşme-i cāndan

3574 **Yetîm ‘Alî**

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Yiter cevruñ yiter ğamzeñ çkarma ḥancerüñ biden
 Gel uğrı ol ḥarāmî ol tek inşafı koma elden

3575 **Necâtî**

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bir içim şu dilerüz ḥancer-i bürrānuñdan
 N’ola bir kerre içürseñ ne çıkar yanuñdan

3576 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Cāna bir iki içür ḥancer-i bürrānuñdan
 Yüregüme şu sepilür ne çıkar yanuñdan

⁹⁰⁴ “Bana senin kılıcının eğriliğinden korkmak yakışmaz. Canı, senin kılıcının yarasının önünde kalkan etmelidir.”

3573 *Emrî Divanı*, G 395/1.

a: Nüşada öncelikle “şemşîr-i müjgāndan” yazılmış ancak “şemşîr-i bürrāndan” düzeltilmesi yapılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

3577 Şānī

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Yüz bulaldan şehā miyānuñdan

Göre hancer gider mi yanuñdan

3578 Āzerī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Āşık öldürmegi tahrik idiyor yanuñdan

Ṭoğrılık anlamazın hancer-i bürrānuñdan

3579 Zihni Kim Bālī Efendi Kām-yāb [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Cān teşne durur hancer-i bürrānuñ ucından

Dil kanlar içer tiğ-i dıraḡşānuñ ucından

[186a]

3580 ‘İlmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i ḡasret birle kıldum sīnemi şad-pāre ben

Vaşl-ı yāra bulmadum biñ sa' y idüp bir çāre ben

3581 Raḡikī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Tiğün degül mi yüregümi yara eyleyen

Ġamzeñ degül mi sīnemi şad-pāre eyleyen

3582 Mesîhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Tîğdür halkı harāmiden vehmnāk eyleyen

Sehm-i ğamzeñdür beni her dem schmnāk eyleyen

3583 Selmān-ı Vardarî

[mef' ūlū fâ' ilâtün mef' ūlū fâ' ilâtün]

Tîğünle cān diler kim ten yara yara olsun

Her yara ol cevāna cāy-ı nezāre olsun

3584 Hilmî-zāde

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Sīnemde şehā tîğün ile şerhalar olsun

Ahvālūmi yārāna birez şerhalar olsun

3585 Hasan Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilerse tîğ-i hecr ile dilüm dil-dār sağ olsun

Yararsa başumı yarsın yarardur yār sağ olsun

3586 'Ömrî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilüm biñ yirde dilsün hancer-i dil-dār sağ olsun

Dökilsün yolları üstine kınum yār sağ olsun

3587 Emrî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bağrum başın o hancer-i ser-tiz dilmesün

Alsun alursa cânı ziyân başa gelmesün

3588 Nihānî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Şemşir-i yâr katlümüze niyyet itmesün

Tahrîk iderse iller anı hiddet itmesün

3589 Kesbî-i Edirnevî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sîne mecrûh-ı ğam-ı hancer-i cānān olsun

Tek hemān yāra şarılmağa bir imkân olsun

3590 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sîneye çekmez isem hancer-i cānānumı ben

Virürin hasret-i müjgānı ile cānumı [ben]

[186b]

3591 Hamdî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîğ-i ğamla sînemi ben şerha şerha yarayın

Yaralarla yāra hālüm şerh ideyüm varayın

3588 Beytin ya da en azından başlığın sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı mevcuttur.

3200 Beytin sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı mevcuttur.

3200 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3592 Muḥyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tiğ-i fūrkatle olup ḥāk ile yek-sân olayın

Tek hemân sevdüğümüñ yolında qurbân olayın

3593 'Ömri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tiğ-i hecr-i yâr ile ben niçe yıl zaḥmetdeyin

Ölmezem mâdemki derdiyle anuñ şıḥhatdeyin

3594 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ayrırmayasın ḥancerüñi dilden umarın

Yeg bilür efendi kişi kendüye çıkarın

3595 'Ulvi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ḥarc eyler ise ḥancerüñe dil n'ola varın

Hoş bilür efendi kişi kendüye çıkarın

3596 Ümîdî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥancer-i dil-beri gördükde katı qorqarsın

Bir gün ey sine şaḳın qorḳduḡuña uğarsın

3597 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Oldılar qatlüm için hancer ü tığñ tarafeyn

Düşdi ol teşneler arasına şāhum mābeyn

3598 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Keşid tığ ki bğzer zi-ser biyā benşin

Serī nihādem ü goftem çi devleti beh ez-in⁹⁰⁵

کشید تیغ که بگذر ز سیر بانشین
سری نهادم و گفتم چه دولتی به زین

3599 Bedi' i-i Emīr

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ġamzeñden iki yanūña şemşīrlər taqın

Bin esb-i nāza eyle gönül mülkine aqın

3600 Rızāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şerha şerha olalı tığ-i ğam ile birün

Añlanur şerhe ne hācet elem-i zaħm-ı derün

[187a]

3601 Hātemī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Üstüme çekme benüm iki gözüm hancer-i kīn

Göricek bendeñi ebrūlaruñi eyleme çin

3598 Beytin nüshaya sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı söz konusudur.

⁹⁰⁵ “Kılıç çekti ki “Başından geç ve gel otur.” (demek istedi). Başımı koydum ve dedim ki bundan daha büyük mutluluk olur mu?”

3599 Beytin nüshaya sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı söz konusudur.

36 Beytin nüshaya sonradan eklendiğini düşündürecek bir yazı farklılığı söz konusudur.

3602 Meylî-i Ğalaṭavî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Sînemî yardı cefâ tîġi ile ol cânân

Ben ölürsem bu belâ ile şağ olsun yârân

3603 Cemâlî

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Hancer çekicek yâra güler sîne-i sūzân

Kendüye çıkarın bilür ey meh dil-i nālân

3604 H̱āce-i Şehr-i Belāġat Kesbî [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yönin tüt yüz çevirme tîġ-i cevrinden dilâ her ân

Ki senden olmaya ol ġamzesi cellâd rû-gerdân

*

* *

3605 [???

[müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün]

Hancer-i ' ışk hûn-ı men riht be-pāye pây-ı to

Rây-ı to bûd küştenem küşte şodem berây-ı to⁹⁰⁶

هجر عشق خون من ریخت بخاک پای تو
رای تو بود کشته‌نم کشته شدم برآی تو

⁹⁰⁶ "Aşk hanceri benim kanımı senin ayağının toprağına döktü. Öldürülmem senin isteğındi. Ben de senin için öldüm."

3606 Mîrzâ Şeref bin Kâzî Cihân

[*mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Şod sine be-şad çāk be-tiğ-i sitem-i ü

Bîrûn ne-şod ez-sîneye şad çāk ğam-ı ü⁹⁰⁷

شد سینه بمچاک ز تیغ ستم او
بیرون نشد از سینه صد خاک غم او

3607 Yahyâ Fermâyed

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Cân virürken hanceründen şun baña bir pâre şu

Hâlet-i nez' üzre ol dem hoş gelür bîmâra şu

3608 Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî Kesbî-i Nâzûk-Edâ [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*mef'ulü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Dil-teşnelere dişün eyâ şüh-ı cefâ-cû

Bir hûb yalın yüzlü gelür şan bir içim şu

3609 [???

Tiğ-i hûn-rîzet ki şod rûy-ı zemîn gülgün ez-ü

Çü her tiğet boved ebrî ki bâred hûn ez-ü⁹⁰⁸

تیغ خوریزت که شد روی زمین گلگون ازو
چو تیغت بود ابری که بار د خون ازو

[187b]

3610 Mesîhî

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Tiğ-i cevır ile iderseñ dili biñ pâre yine

Beni redd itme diyü yalvara dil vara yine

3606

b: çāk] hâk, nüshada.

⁹⁰⁷ “Onun sitem kılıcından göğüs yüz parça oldu. Yüz toprağın göğüsünden onun kederi çıkmadı.”

⁹⁰⁸ “Yeryüzü, senin kan dökücü olan kılıcından kıpkırmızı oldu. Galiba kılıcın aslı, kan yağdıran bir buluttu.”

3611 Yahyā

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîğ-i cevri ile iderseñ dili biñ päre yine

Sürinüp yara ile kūyuña dil vara yine

3612 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Diş bilermiş tîğüñ ey meh ben faķirüñ ғанına

Ben aña cān virürem tutdum boyun fermānına

3613 Hamdī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tîğ-i hūn-rizüñi cān ғаşdına cānā bileme

Ġarazuñ cān ise teslīm idelüm gel bileme

3614 Fuzūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîğ-i kīn çekdi şebīhūn itdi hicrān üstüme

Ey ecel yār ol baña gel sen de bir ān üstüme

3615 Ġubārī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşte başum işte tîğüñ baña ayak ғolama

Bir güzel ғаşşābsın gel başduğüñ boğazlama

3611 Başlık sonradan eklenmiştir.

3613 Başlık sonradan eklenmiştir.

3616 **Ḥamdī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tîg-i ḥasret bağruma şad-pâre ursa yara ne

Biñ benüm gibi olursa ol gözi bīmāra ne

3617 **Ḥusrevî Efendi Kāzî**

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Geçdi müjemün ḥanceri dırsen dil ü cāna

Tîriñi de ey kaşı kemān atma yabana

[188a]

3618 **Münirî**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥancerün 'aksi nigārā sîne-i şad-çākde

Şekl-i mähidür ki taşvîr eylemişler ḥākde

3619 **Ḥamdī**

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥancerün tîr ile miyānuñda

Egri toğrı bir oldu yanuñda

3620 **Şun'î**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müjeñ ḥancerlerin çeşmün tağaldan şol u sağında

Olupdur 'aşık-ı dil-ḥasteler başı yarağında

3616 Başlık sonradan eklenmiştir.

3619 Başlık sonradan eklenmiştir.

3620 *Gelibolulu Sun'î Divanı*, G 156/1.

3621 Fevrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ėamzesi ol kâtilün bu sîne-i şad-çâkde
Şanki bir cellâd tîgidür gömilmiş hâkde

3622 Menba'î

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Yüzi şuyıyla tırur tîg-i cefâ yanuñda
Fitne şüretleri var hancer-i bürrânuñda

3623 Fedâyî Beg

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Görinen şanma hancerdür o mâhuñ tor kuşağında
Tutulmuş mâhî-i baħr-ı melâhat şîve bâğında

3624 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Güc görür mi hancer-i Ėamzeñ disem cân almada
Nâz ile dir güc olur mı hiç kurbân almada

[188b]

3625 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey şanem biñ yara urduñ sîneme şemşîr ile
Sîne-i 'uryânuma revzenler açduñ tîr ile

3626 Dervîş 'Ömrî

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Pür itdi sînemi tîğ-i ğam ile päre ile

Ne çäre idelüm ey dil hezâr päre ile

3627 Selîkî

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Gel beni öldür hey âfet hancer-i bürrân ile

Qurtılayın günde biñ kez ölmeden hicrân ile

3628 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Beni kanlu çıkarup kıyma tîğ-i hûn-feşân ile

Meşeldür mâ-teğaddemden yumazlar kanı kan ile

3629 [???

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Tîğ-i müjgânı şuwardum dîde-i hûn-âb ile

Şâm-ı ğamda serverâ ceng itmek için hâb ile

*

3630 Nehârî

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün]

Ġamzeñ dile tîğ ursa ciger kanı saçılsa

Sûsenlere qarşu gül-i hamrâlar açılsa

3631 ‘İzārī-i Kāzī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Beni yüz döndüre şanma kılıcuñ yarasına

Başum üzre tutayın boynumı tek yarasına

3632 Dehkī

[mef‘ülū fā‘ilātü mefā‘ilū fā‘ilün]

Be-zaḥm-ı tīg ü tīr-i to kerdem be-dil nigāh

Dīdem neveste ber-dil-i mecrūh ḥı̄ş āh⁹⁰⁹

بزم تیغ و تبر تو کردم بدل نگاه
دبدم نوشته بردل جرح خویش آه

3633 Kāsımī Rāst

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yār almış yine bir ḥancer-i bürrānı ele

Yaḳada bir eli ister ki ala cānı ele

[189a]

3634 Şā‘ir-i Maḳbūl-i ‘Ālem ‘Azmī-zāde Ḥāletī [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Tīg-i hicrān ile oldı yüregüm şad pāre

Nice şerḥ eyleyeyin derd-i derūnum yāra

3635 Ḥudāyī Şi‘ri Sitārīdūr el-Ḥaḳ [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

Ele ḥancer alup ol māh-pāre

Gelür meydāna ḥalkı yara yara

⁹⁰⁹ “Gönlümdeki senin kılıcından ve okundan gelen yaralara baktım. Gördüm ki yaralı olan gönlün üzerinde “âh” yazılmış.”

3636 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Çalarken tiğ-i âteş-bâr-ı âhum çerh-i ğaddâra

Görenler cümle ol yalın yarağı sandı ğaddâre

3637 **Hâzret-i Bûstân Efendi-zâde Yahyâ Kâm-yâb** [*fā'īlâtün fā'īlâtün fā'īlâtün fā'īlün*]

[*fā'īlâtün fā'īlâtün fā'īlâtün fā'īlün*]

Urdı şemşirin o hūnî geh tene gāhî sere

Çaldı hayfâ böyle zibâ cevheri yirden yire

3638 **Müverrih [ü] Şâ'ir-i Mümtâz Sâ'î**

[*mef'ûlū fā'īlâtü mefā'īlū fā'īlün*]

Zibâ yaraşdı hancer-i zerrîn o dil-bere

Hübân-ı şehr reşk ile hep düşdi hancere

3639 [???

[*fā'īlâtün fā'īlâtün fā'īlâtün fā'īlün*]

Sîne kaçmaz düşmeden kūyına yāruñ hancere

İşte tiğ-i kîne-i cānān işte hancere

*

3640 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Tenüm hancerle dil cānā dilüm biñ pāre çıkmazsa

Beni öldür eger ey ğamze cānum yāra çıkmazsa

[189b]

3641 Cihānuñ Şā‘ir-i Ser-dārı Zātī *[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]*

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Alursın cānını halkuñ urarsın tiğ-i bürranı

Efendi yok mıdur yoḥsa bu ben ḥaste-dilüñ cānı

3642 Oldı Emrī Çelebi Mīr Hüseyinī *[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]*

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Dilā seyr it cilāsın ḥūbdur şemşir-i bürranı

Ḥayātum gitdi çün gördüm derün-ı sīnede anı

3643 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Cevānuñ ḥaste cāna irmez ise tiğ-i yalmanı

Gönül dil-teşnelikden cān virür yalmanı yalmanı

3644 Bu Dehr İçre Celīlī İznikīdür *[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]*

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Eger cān kaşdına gelse nigāruñ tiğ-i ‘uryanı

Çekem bağruma yalıñ yüzlü dil-ber gibi ben anı

3645 Bu Dehr İçre Maḳāmī Nāmı Meḥmeddür *[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]*

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ḥancerüñ üzre düşüp virmedüğü dil cānı

Cānı andan şaḳınur şanma şıḳınur anı

3646 Sipāhī Ehl-i Nazm İçre Dil-Āver [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḳatlüme ol hūnī tiz itmiş gelür şemşirini

Gör du‘ā-yı seyfe meşgûl olmanuñ te’sirini

3647 [???

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Yüzüm döndürmeyem biñ kez urursa tığ-i bürranı

Baḡa ‘īd ol zamān olur ki ḳurbān eyleyem cānı

3648 Olup Meh-Rûlaruñ Vaşşāfı Vaşfi [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Küşte-i ḡancer-i hūn-rizūñ idersin seveni

Sūsen-i bağ-ı leṭāfet seven ölsün mi seni

[190a]

3649 Cihānuñ Şā‘ir-i Ser-dārı Zātī [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Yine ḳan eylemiş ey dil şehūñ tiri vü şemşiri

Sen anuñ tirini şalka benüm boynuma şemşiri

3650 Ūmīdī Ehl-i Nazmuñ Ḥusrevidür [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

‘Uryān idince ḡancer-i bürranın ol perī

Baş ḳayusına uğradı ‘uşşāk her biri

*

3648

b: Mısradaki “ey gül-i” kelimesinin altına “sūsen-i” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

3651 **Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci Kenzîdür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Hışm ile yine cevr ü cefā tîgi bilendi

Ey dil saña mı yâ baña mı anı bil indi

3652 **Selâset Üzre Nazm-ı Hayālî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Benem şemşîr-i hûn-bâr ile devrānuñ ser-endâzı

Öginmek bilmezsin düşmen seçilse gâziyin gâzi

3653 **Şâ'ir-i Maqbûl-i ' Âlem Âgehi** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Müzeyyen ideli hancer ile miyân-bendi

Kıyâmet oldu yine ortalık güzellendi

3654 **Cihānuñ Şâ'ir-i Ser-dârı Zâtî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Derdâ ki tîg-i gamze ile bir güzel beni

Biñ pâre kıldı görmege korkar ecel beni

3655 **Lisânî Ehl-i Dil İçre Müsellem** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Yanında hanceri geçmiş o mû-miyâne beni

Cefası tîrine kılsa n'ola nişâne beni

[190b]

3656 **Gedāyī Ehl-i Nazmuñ Pādşāhī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ġamzesi tîġin o ħūnī qatlüme tîz eyledi

Hep bu kaçdı cāna çeşm-i fitne-engîz eyledi

*

3657 **Suĥen İklîminüñ Sultānı Bākī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Sîne gencînesini ĥancer-i cānān deldi

Bugün ol şūĥ-ı dil-ārā yine bir kân deldi

*

3658 **Mā'ıl-i Zevĥ u Şafādur Şevķī** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Zaĥm-ı şemşîr-i ġamuñ cānuma raĥmetler idi

Tîr-i ġamzeñ daĥı irişdi ne zaĥmetler idi

3659 **Ķabūlī Sözleri Maĥbūl-i 'Ālem** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tîġ-i fūrķat irüp taġıtdı bir bir bendüñi

Çok taġılduñ ey gönül bir pāre devşür kendüñi

[191a]

3660 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Geçgin ancak ĥancerüñ ĥūn-ı dile kıanmış gibi

Tîġüñ ile ikisi bir yirde paşlanmış gibi

3661 Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Fehmī-i Nāzük-Edā [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Zahm-ı şemşir-i müjeñ rāzumı ifşā itdi

Beni bir oñmayıcağ 'āleme rüsvā itdi

3662 Şā'ir-i Mergübdur Nāzük Ḥasan [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün*]

Maqtul-i tığ-i yārum gönlüm şehādet itdi

Dün gice düşde ervāḥ kabrüm ziyāret itdi

3663 Oldı Emrī Çelebi Mır Ḥüseyni Rūmuñ [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tığ-i bürrānuñ ucından almış idi cānumı

Ger tutup bağlatmayaydum zahm-ı ḥün-efşānumı

3664 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Tığ-i ğamdan ten-i zerdüm yine pür-ḥün oldı

Baṇa raḥm eyle meded ḥāl-i digergün oldı

[191b]

3665 Meşāmī Şā'ir-i Maqbül-i Devrān [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Dilā düş tığ-i yāra saña 'ālemden güzēr düşdi

Sipāḥisin yarağ o sīne ol çünkim su' ur düşdi

3666 Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālem ‘Azmi-zāde Hāletī [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

O meh kim hancer ile sînelerde şerhalar açdı

Şeh-i şāhib-ķırāndur tîgi ile niçe yar’açdı

3667 ‘Acemde Gün Gibi Meşhūr Tālib [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mīkeşī ber-halk tīg ü ĩn gedā-rā mīküşī

Dīgerān-rā zinde mīdārī vü ma-rā mīküşī⁹¹⁰

میکشی بر خلق تیغ و این کدرا میکشی
دیگر انرا زنده می داری و ما را میکشی

[192a]

[192b]

⁹¹⁰ “Halka kılıç çekiyorsun ve bu dilenciği öldürüyorsun. Başkalarını direltiyorsun ve bizi öldürüyorsun.”

[193a]

FAŞL-I SÂZ U SÖZ [Ü] MAḲÂMÂT

SÂZ FAŞLIDUR BU MECLİS NAĞME-İ ‘UŞŞÂḲDAN

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Li Muḥarririhi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bir yaña ney bir yaña ben bir yañadan ‘andelîb

Âh u feryâd u figândur baña gülşende naşîb

[193b]

3668 [??]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ney zi-sāz ez-süz-ı ıışķ āred nevā

K'ez-nevā zevķ-i dehed 'uşşāk-rā⁹¹¹

نی ز ساز از سوز عشق اردنوا
کز نوا ذوقی دهد شاقرا

3669 Şānī-i Merḥūm Fuzūlī-i Şānī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şöyle uydur çeng ile meclisde nāyı muṭribā

Göğde gūş-ı Zühreye diñlet şadāyı muṭribā

3670 Şā' ir-i Maḳbūl-i 'Ālem Ḥazret-i Sultān Selīm [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Çun ney zi-men ey dost nigeḥ-dār nefes-rā

Bişnev suḥen-i men meşnev gofte-i kes-rā⁹¹²

چون نی ز من ای دوست نیکهدار نفس را
بشنو سخن من مشنو گفته کس را

3671 Şā' ir-i Mergüb-ı 'Ālem Cāmi-i Rūm-ı Zamān [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Muṭrib imşeb sāz kon bā-nāle-i men ceng-rā

Āteş-i dīğēr fūrūz īn sūznāk āheng-rā⁹¹³

مطربا شب ساز کن با ناله من جنگ را
آتش دیگر فروز این سوزناک آهنگ را

⁹¹¹ "Neyin sazında onun aşkının sızısından bir inilti var ki sesi âşıklara zevk veriyor."

3669

b: Mısradaki "uydur" kelimesinin üstüne "diñlet" yazılmıştır.

⁹¹² "Ey dostum, ney gibi soluğunu benden uzak tut. Benim sözümü dinle ve başkalarının söyledilerine kulak verme."

⁹¹³ "Ey çalgıcı, bu gece benim inlememle çengini (harp) çalmaya başla. Bu yakıcı ahengi başka ateşle de alevlendir."

3672 ‘Askerî Maḳbûl-i ‘Âlem Gün Gibi [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün*]

Muṭribâ gel ḥüseynî eyle nevâ

Bize feyz ola tâ ki neşv ü nemâ

3673 Müdâmî Ehl-i Nazm İçre Begüm Şürîde-Meşrebdür [*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

N’ola ḳaddüm dü-tâ oldıysa efgân ile çengâsâ

Baṇa cevri itmegi ḳânûn idindün ey melek-sîmâ

3674 Medḥî-i Gelibolî Şâ‘iridür Bu ‘Aşruñ

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Nâlemi gûş idicek bezm-i şafâda zurefâ

Çaldılar nâyı hemân eylediler nâ-peydâ

*

* *

3675 Ḥudâyî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür

[*mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün*]

Çaldım niçe yıl ‘ışḳ ile ṭabl u ney ü miḥnet

Al sen de vefâ sâzın ele kâr be-nevbet

3676 Pend-nâme Şâhibidür ‘Askerî [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün*]

Muṭribâ gel nevânı nev-rûz it

Sûz ile nâleñi dil-efrûz it

3677 Vele hu

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Muṭribā nāyuña ser-âgâz it

Sûzuñı yine sâza dem-sâz it

3678 Monlâ Cāmī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bî-cemâlet şavt-ı muṭrib mâye-i derd ü gamest

Bî-ruḥ-ı gül nağme-i bûlbûl nefîr-i mâtemest⁹¹⁴

بی جات صوت مطرب مایه درد و غم است
بی رخ گل نغمه بیل نغیر ما تم است

3679 Cemālī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Urdurur şihhat naşihhat def katı ‘aşık-perest

Ger ele deffâf alursa kır uşûle darbı dest

3680 Zihni Efendi Bağdādī

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ulün]

Çeküp muṭrib şadâ-yı na‘re-i dost

Elinde virdi def bir dost bir post

3681 Medhî-i Gelibolî

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Şadâ-yı muṭrib-i bezm-i ezelden almayan lezzet

Ṭanîn-i perr-i peşşe gûşına virmez anuñ hâlet

[194a]

⁹¹⁴ “Senin yüz güzelliğin olmadan çalgıcının sesi dert ve gam sebebidir. Gülün yüzü olmadam bûlbûlün ötüşü sanki yas feryadıdır.”

3682 **Ḳābilī-i Ḥakīr**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İñleşem ḳānūnveş çeng itdi ḳaddüm bir nigār

Nāyveş bağrum delüp def gibi oldum bî-ḳarār

3683 **Cemālī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nāy feryād iderek ḥālūme ağlar her bār

Görüben cism-i nizārum şarīdur mūsīḳār

3684 **Me'ālī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' lūnī öpdükçe sāğar nāylar ğavġā kıllur

Çeng inler şīşe ağlar şem' yanar yaḳıllur

3685 **Sulṭān Selīm-i Şānīdür**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nevā-yı neyde rūḥ iḳrā olur ' uşşāḳa bir dem var

Dilā ney gibi nālān olmada bir özge ' ālem var

3686 **Āftābī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bağrumuñ yandığı ney gibi nefesden bilinür

Ḥānenüñ şenligi içindeki sesden bilinür

3684

a: Mısradaki “sāğar” kelimesinin üstüne “şīşe” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

3687 **Veysî Fermâyed**

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Nâlemi bî-hûde şanmañ bezm-i ‘ışķa sâzdur

Meclis-i ‘işretüñe muṭribsüz ola nâ-sâzdur

3688 [??]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Âh kim hecrüñde bağrum nây u beñzüm sâzdur

Nâyveş ben nâlede iller saña dem-sâzdur

3689 **Zâtî Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

‘Āşıkun āhî kuluñ da zümreye dem-sâz olur

Ḳaddi çeng ü cismi kıldan ince beñzi sâz olur

3690 **Ve lehu**

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Saña dem-sâz-ı za‘f itmek ḳamu ‘uşşâķı ḳânündür

Anuñçün sînem üzre reglerüm evtâr-ı ḳânündür

3691 **Fazlî-i Merḥûm**

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Çal sâz-ı ‘ışķı nağme-i rāḫat-fezâ budur

Diñle fiğân-ı bülbülü şavt-ı nevâ budur

3692 Gözi Āhūlaruñ Meddāhıdur Çeşmî *[mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün]*

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Felek bezminde kim Zühre elinde çeng tutmuşdur

Def-i sinemle nây-ı nâleme âheng tutmuşdur

3693 Cemālî Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rûyî *[mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün]*

[mefā'îlün fe'îlâtün mefā'îlün fe'îlün]

Efendi barbaṭ-ı çerḥuñ bozuk yiri çokdur

Fiğân u nâlemuñ ammâ kıl egrisi yokdur

3694 Meylî-i Ġalaṭavî

[mef'ûlû fā'îlâtû mefā'îlû fā'îlün]

Muṭrib ġılâf içinde bilür mi defî nedür

Erbâb-ı bezme ḥarca konılmış defînedür

3695 'İşkî

[fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlün]

Cân gözini aç dilâ sırr-ı şadâ-yı nâyı gör

Ḳonya şehrinde semâ'-yı ravza-i Monlâyı gör

3696 Vişālî-i Ḳaramanî

[mef'ûlû fā'îlâtün mef'ûlû fā'îlâtün]

Şavt u şadâ-yı nâyı bilmezler ehl-i zâhir

El-ḥaḳ kıyâs olunmaz zirâ semâ'a dâ'ir

3697 Cemālī Raḥīme'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şanma bezm içre girift âhengini yoklar тұrur

Ehl-i 'ışķa nāy-zen barmaq ḥisābın gösterür

3698 Kesbī-i Edirnevī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Muṭribüñ düşmez idi çengine hergiz evtār

Nağmeye başlamasa eylese bir yirde qārār

3699 Kerīmī Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Muṭribā olmaz idi çaķ bu ķadar zār u nizār

Rāzını bulduğına söylemese mūsīķār

3700 Cāmī Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nāyveş nāle kılup vaķt-i seḥer bülbul-i zār

Ḥābdan şāh-ı güli sāz ile eyler bīdār

[194b]

3701 Cenābī Ehl-i Nazmuñ Kām-yābı *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ney gibi bağır delik bir niçe şāhib-demlerüz

Bezm-i ğamda mey yirine ķan içer hem-demlerüz

3698 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3699 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3700 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3702 Ehl-i Bezmüñ Şem‘idür Yanar Çerāġī Gün Gibi [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

Ney-i tîrûñ olupdur baña dem-sâz

Bir âh itsem virür sinemden âvâz

3703 Gülşen-i Nazmuñ Gülidür Gülşenî [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ney nevâ âred be-dem ez-sûz sâz

K’ez-dem-i hem-dem ve-râ sâzet dirâz⁹¹⁵

نی نوار د بدم از سوز ساز
کردم مقدم و سازت دراز

3704 Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Älemdür ‘Atā [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Demidür nây-şifat nâle ile ol dem-sâz

Ey gönül ‘ūd gibi yakılup ol sūz ile sâz

3705 Hāzānī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Ey muṭrib olur derd ü ğama çünkü şifā-sâz

Ḳānūnuñı al çengüñe ol baña şifā-sâz

3706 Süheylīye Bu Maḥlaş Gökden İndi [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ey muġannī ez-ḳad-i men çeng-i bezm-i yâr sâz

Riştehā-yı nâle-i zârem borū evtâr sâz⁹¹⁶

ای مغانی از قدس چنگ بزم یار ساز
رشتهای ناله زارم بر دوات ساز

⁹¹⁵ “Sazın sızısından ney soluġu feryada getirir. Ki hemdemın nefesinden onun uzun ahengi vardır.”

⁹¹⁶ “Ey şarkıcı, sevgilinin meclisine benim boyumdan bir çeng (harp) yap. Sızılı inlemelerimin ipini kes de ona tel yap.”

3707 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Şadā-yı nālem olursa n'ola yine dem-sāz

O lāle-ḥad ḡam-ı hecriyle itdi beñzümi sāz

3708 Selmān-ı 'Acem Fermāyed

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dārem āheng-i ḥicāz ey büt-i 'uşşāḡ nevāz

Rāst kon sāz u nevāyī zi-pey-i rāh-ı Ḥicāz⁹¹⁷

دارم اهنک حجازی بت عشاق نواز
راست کن ساز و نوا بی ز پی راجحاز

3709 Ḥazret-i Bākī Suḡen İklīminüñ Şāhıdur

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Derd ü ḡam bezmine ḡaddüm gibi bir çeng olmaz

Nāylar nālelerüm sāzına āheng olmaz

3710 Bende-i Kemter Kemīne Ḳābilī [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Nāy u def ü ṭanbūr ile hem daḡı ḡoş āvāz

Bu ḡaste dile muṭrib ola çāre şifā-sāz

3711 [???

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

İşitse nāle-i 'uşşāḡa olduḡın dem-sāz

Ḳoyardı naḡme [...] ḡabına kemān nūvāz

[195a]

⁹¹⁷ "Ey aşıkları teselli eden put gibi güzel sevgili, hicaz ahengini çalmak istiyorum. Sazını düzenle (akort et) ve Hicaz yolundan bir şarkı söyle."

3709 Bâkî Divanı, G 204/1.

3712 **Muḥīṭī Nazmı Deryā-yı Firāvān** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nây ile muṭrib kaçan bezm içre olsa hem-nefes

Baḥr-ı dilde cūş ider mevc-i hevâlarla heves

3713 **‘Ubeydî Ehl-i Nazmuñ Ḥusrevidür** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ney dil-i nālâna olmaz inlemekde hem-nefes

Hem-zebân olmaz şadâ-yı çenge âvâz-ı meges

3714 **Vuşulî Vâsıl-ı Bîkr-i Ma‘ânî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Didüm ey dil ney gibi gel itme feryâda heves

Neyleyeyin sözümi tutmadı aşla bir nefes

3715 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Meşnev ez-ney bişnev ez-şāhib-nefes

K'ez-cemâde nâle'î neşnide kes⁹¹⁸

مشنوزن بشنوز صاحب نفیس
کز جماد ناله نشینده کس

3716 **Bākî**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Pür-hevesdür ney gibi 'ışkuñda ṭab'-ı pür-heves

Derd-i dilden bā-ḥaber 'âlemde yokdur hem-nefes

*

* *

⁹¹⁸ “Neyden dinleme, nefes sahibinden dinle. Çünkü kimse cansızlardan bir inilti işitmemiştir.”

3717 **Şānī-i Merḥūm Fazlī-i Şānī**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ney-i nālem kaçan kim ehl-i diller istimā' itmiş

Ḳarār u şabrı gidüp Mevlevī gibi semā' itmiş

3718 **Zātī Merḥūm Pīrīdūr Üstāddur** [fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Dir görenler baña ḳaddūñ çeng ü beñzüñ sāz imiş

Nāy-ı nāleñ gökde sāz-ı Zühreye dem-sāz imiş

3719 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şadā-yı nāyı fāş itmek mülāyım perdedür görmiş

Bugün āvāze-i 'uşşāḳı muṭrib şu' belendürmiş

3720 **Gizlū Genci Ehl-i Nazmuñ Maḥvīdūr** [fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Güşumuz burdı felek def' āt ile ṭanbūrveş

'Aşr elinden oldı pür-ḥūn baḡrumuz engūrveş

3721 **Şiyāmī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şadāsı ehl-i sāzuñ na're-i mestāneden almış

Nevāyı muṭrib-i bezm itdügi āvāzeden çalmış

3720

Başlık: Nūshada şiirin öncelikle "Maḥfī"ye ait olduğu yazılmış daha sonra kelimenin üzerinden gidilerek "Maḥvī" yazılmış, başlığın kenarına da açıkça "Maḥvī" yazılarak karışıklık giderilmeye çalışılmıştır.

*

* *

[195b]

3722 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāy-ı nālem itmese çerḥ istimā'

Mevlevīler gibi itmezdi semā'

3723 **Ve lehu**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāy-ı nālem çerḥ-i gerdān itmediyse istimā'

Döne döne Mevlevī gibi niye eyler semā'

3724 **Kāmī Efendi Şā' ir-i Devr-i Zamānedür** [*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nālemüñ nāyın idince istimā'

Mevlevīler gibi çerḥ urdı semā'

*

* *

3725 **Derūnī Ehl-i Nazmuñ Gizlü Genci** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Söyledi ney sırr-ı 'ışkı meclise virdi şeref

Diñledi ol mā-cerāyı ser-be-ser güş oldu def

3726 **Cevānān Medḥine Mā' il Galaṭalı Meylī**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her ne dem kim başlasa efḡāna çeng ü nāy u def

Diñledür ḍarbı sözün yārāna çeng ü nāy u def

3727 **Sürûrî Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Mübtelâ olmasa derd-i 'ışkuña ey yâr def

Ḳarşuña yüz bir gidüp olmazdı böyle zâr def

3728 **Şâ'ir-i Merḡûb-ı 'Âlem Ḥâtemî** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

Göğüs kaçduğı içün sen meh [ü] def

Ururlar anuñ içün yüzine kef

3729 **Aḳarşudur Hemân Şi'r-i Revânî** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

'Âşık olmışdur meger kim saña ey dil-dâr def

Dest-i hecründen kılur meclisde her dem zâr def

3730 **Müdebbir Şâ'ir-i Mümtâz Re'î** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Meclise germ oldu geldi gerçi def

Rûyuñı gördüğü gibi geçdi kef

3731 **Cemâlî Ehl-i Nazmuñ Âb-ı Rûyı** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Şanma kim çenge kıyâs ile gele saña vuḳûf

Zevḳ-i ney oldu bu bezm içre semâ'a mevḳûf

3732 Helākī

[fe'ulün fe'ulün fe'ulün fe'ulün]

Uşul ile dil-ber ki elde tutar def

Semā' u şafā ile 'āşık geçer kef

3733 'Askerī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Muṭribā al elüñe nāy-ı 'arāk

Yakdı yandurdı bizi nār-ı firāk

3734 Nazmī

[fe'ulün fe'ulün fe'ulün fe'ulün]

Nigāruñ ki naqş ile zārī kıla def

O dem cān-ı men diyü muṭrib geçer kef

3735 Li Muḥarrihi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Nāy alup ol meh ele seyr itdürür gāhī 'arāk

Yine 'uşşāk içre yakdı pençgāhı bir çıraq

[196a]

3736 Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür Üstādıdur [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ney gibi beñzüm şarardup cismümi nāl eyledüñ

Ḥaḫ bilür ey yüzi gülgünüm baña āl eyledüñ

3732 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3733 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3734 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3735 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3737 ‘Ayānī Nazmıdır Geldi Beyāna [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ney gibi deldi sīnemüzi yār delik delik

Meclisde dün kulağuma çalındı būselik

3738 Sipāhī-i Şādık Şi‘ri Felekde Gün Gibi Meşhūr

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nālemi bezm-i ğamuñda nağme-i çeng eyledün

Zühre-i çerh-i felekde aña āheng eyledün

3739 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Derd ile sīnemi def kāmētümi çeng itdün

Nālemi nāle-i tanbūr ile āheng itdün

3740 Rızāyī Şā‘ir -i Mergüb-ı ‘Ālem [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Olaldan sāz-ı nālem erġanūn-ı deyri dünyānuñ

Tıķupdur āhum od çañına nākūs-ı kilīsānuñ

3741 Müftī-i Merd ü ‘Ālem İbn-i Kemāl

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Bezmüñde nāy-ı ışk ile çal būseliklerün

Artur nevāsını yine baġrı deliklerün

3742 Oldı Fazlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılı [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Yine hicrândan ey muṭrib eger feryād ider çengüñ

Ümīd-i vaşl ile bezm ehlini dil-şād ider çengüñ

3743 [??]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Ney gibi āhına yakmaz bu dil-i üftādenüñ

‘Āşıkın zār itmedür kânūnı çengi-zādenüñ

3744 Taşavvuf Üzredür Eş‘ār-ı Vahyî [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Neydügin kânūn-ı ‘ışkuñ anlamaz dil-dādenüñ

Bezm-i gamda düşmeyen çengine çengi-zādenüñ

3745 Feşāḥat Üzredür Nazm-ı Faşihî [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fâ' ilätü mefā' ilü fâ' ilün*]

Bakmaz nevā-yı nālesine ben fütādenüñ

‘Uşşākı çok durur bilürin çengi-zādenüñ

3746 Zātî

[*mef' ulü fâ' ilätü mefā' ilü fâ' ilün*]

Nālān olup döginmek işi dā'imā defüñ

Kılmadı mı ki dil-beri yā Rab vefā defüñ

3747 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Didi kim inleme tıydum nedür ihvāna sözüñ

Muṭrib-i bezm bugün nabzını tutdı kopuzuñ

3748 **Rızāyī**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Olaldan sâz-ı nâlem erġanūnı deyr-i dünyānuñ

Tıḳıpdur āhum od çañına nākūs-ı kilīsānuñ

3749 **Nāṭıķī in Maṭla‘ Taṣavvufes⁹¹⁹**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Şıklığın diñdürelüm ‘ūduñ ile şeş-tānuñ

Muṭribā zevḳ ü şafāsın çalalum dünyānuñ

3750 **Cemālī**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Gördi çün bezmünde rūyuñ muṭrib oldı lāl ü deng

Devşür ‘aḳluñ başına der ḳoltuġına girdi çeng

3751 **Ehl-i Nazmuñ Ḳadīmī Beg-zāde [...]**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Yolına cān virmedür ḳānūnı her üftādenüñ

Bir ḳılını virmezin dünyāya çengī-zādenüñ

3748 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3749 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: Mısradaki “devrānuñ” kelimesinin üstüne “dunyānuñ” yazılarak “şah” kaydı düşülmüştür.

⁹¹⁹ “Nāṭıķī’nin bu maṭla’ı tasavvufî niteliktedir.”

3750 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3751 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3752 Medhî-i Gelibolî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bir nefes şevke gelüp nây ile oldı âheng

İtdi ol şüh-ı cefâ-pîşe bize bir nîreng

[196b]

3753 Zâtî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her maqâmı seyr ider bî-bâl ü bî-reftâr çeng

Bir yeşil tûî gibi olmuş şeker-güftâr çeng

3754 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bir hümâ-peykerle olsa her kaçan dem-sâz çeng

Her maqâmı seyr ider bî-bâl ü bî-pervâz çeng

3755 Yahyâ Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Çözüp saçını ey meh-i nâ-mihribân çeng

Bezmünde kıldı muṭrib elinden figân çeng

3756 Gülşenî-zâde Efendi Hâletî [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Dem-i ney neydügin idrâk iderdün nâyı söyletseñ

Bilürdün sūziş-i 'uşşâk-ı Mevlânâyı söyletseñ

3752 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3753 Zâtî Divanı, G 757/1, s. 757.

3754 Zâtî Divanı, G 746/1, s. 746.

3757 ‘Azîzî Şâ‘ir-i Mergüb-ı ‘Âlem [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Dem-i zevk u şafâdur muṭribâ şeş-tâyı söyletseñ

Getürseñ ehl-i bezmi cûşa çeng ü nâyı söyletseñ

3758 Ḥayâlî-zâde Kim Nâmı ‘Ömerdür [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Semâ‘a ḳopdı vaşluñ şevḳi Mevlânâyı söyletseñ

Dem-â-dem hecr elinden nâle eyler nâyı söyletseñ

*

* *

3759 ‘Azîzî Şâ‘ir-i Maḳbûl-i ‘Âlem [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Yâra mehrüm ḳâmetüm çeng olduğından tıydu il

Sâz-ı ‘ışḳı çala çala ezgiye döndürdi dil

3760 [???

[mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün]

Bişnev ki şadâ-yı def ü âvâz-ı celâcil

Endîşe-i fikr-i dü cihân mîbered ez-dil⁹²⁰

بشنو که صدای دف و آواز جلال
ندیشه فکر دوجان می برداردل

3761 Ehl-i Nazmuñ Ḥâkî-i Miskîn Ayağı Toprağıdur [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün]

[mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

Bezm-i belâda ney gibi nâlân olan gönül

Def gibi döginüp işi efḡân olan gönül

3758 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹²⁰ “Dinle ki defin sesi ve çanın şarkısı iki dünyanın fikir ve düşüncesini gönülden çıkarır.”

3762 Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Ālem Oldı Dervîş Hâletî *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ey muṭrib ḡam-ı yârda âh u enîn ol*

Bu bezm-i belâda baña dem-sâz [u] mu' in ol

3763 Lebi Meygûnları Medḥ İtmede Mâhir durur Mestî *[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]*

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ey gönül her demde ney gibi nevâdan vaz gel

Yile virdün varını gel bu hevâdan vaz gel

3764 Vâlihî-i Üskübî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Nâleden dem urma ney gibi nevâdan vaz gel

Gel dilâ n'eylenseñ eyle her hevâdan vaz gel

3765 Şânî Fermâyed

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ṭarf-ı çemen-güşâde vü söz ile sâza gel

Nây-ı 'ırâķı al ele muṭrib ḡicâza gel

[197a]

3766 Fuzûlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılıdur *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ney gibi her dem ki bezm-i vaşluñı yâd eylerem

Tâ nefes vardur ḡuru cismümde feryâd eylerem

3767 **Ma'ârif Kānı Defter-dâr 'Âlî** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Ney gibi bezm-i belâda niçe bir inleyelüm

Gûş-ı iz'ân ile her sâzı meded dinleyelüm

3768 **Müdebbir Şâ'ir-i Mümtâz Re'î** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Bu gice nây u def ü sâz ile bir dem idelüm

Çeng gibi felegün kâmetini ham idelüm

3769 **Ahmedün Nazmı Cihânda Gün Gibi Meşhûrdur** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Nâleler bağrumı deldi şanasın nây oldum

Sevdüm ol bî-bedeli 'âleme rüsvây oldum

3770 **Necâtî Gün Gibi Mergûb-ı 'Âlem** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Besteend engüşt-i ney-râ rismân erbâb-ı gam

Tâ be-yâd-ı dil-ber âred nâlehâ-râ dem-be-dem⁹²¹

بسته‌اند انگشت نای را
رسمان ارباب غم
تا بیاد دل‌بر آرد
نه ناله‌ها را دم‌بدم

3771 **Ehl-i Nazmuñ Şimdi Sâ'î Sa'y İle Hassânıdur** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Def sine döğüp nây ider efğânı dem-â-dem

Âh itsem añup meclis-i cānānı dem-â-dem

⁹²¹ “Sevgiliyi hatırlayıp da her an inlesin diye gam sahipleri neyin parmağına ip bağlamışlar.”

3772 [???]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Men ki çü ney zi-gamet çihre-i zerdî dârem

Ger be-nâlem 'acebî nîst ki derdî dârem⁹²²

من کج چون تی ز غمت چهره زردی دارم
 کربنا لم عجبی نیست که دردی دارم

3773 [???]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kāmet-i hūd çeng sâzem sîne-râ kânün konem

Tâ be-în kânün meger derdî zi-dil bîrûn konem⁹²³

قامت خود چنگ سازم سینه را کانون کنم
 تا به این قانون مگردی دل بیرون کنم

3774 Ehl-i Naẓmuñ Kâtibî Ser-Defteri [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Kaddüm egerçi çenge şebîh eyledi sitem

Ger bezm-i ğamda 'ışk ile kılsam ne ğam nağam

3775 Nizāmî Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nağme-i çeng ile 'îş itmege âheng idelüm

Sâkiyâ şun kadehi bâde-i gül-reng idelüm

3776 Mesîhî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ney gibi ger tâ kıyâmet nâle vü zâr eyleyem

Sezemem kim baht-ı h'âb-âlûdî bîdâr eyleyem

[197b]

⁹²² “Senin kederinden dolayı benim yüzüm ney gibi sarı. Eğer inlersem buna şaşılmaz çünkü bir derdim var.”

⁹²³ “Boyumu çeng (harp) ve göğsümü de kanun yapayım, bu kanunla gönlümden bir derdi dışarı atayım.”

3777 **Suhen İklîmine Mîr Oldı Husrev** [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Nây-zen neyle gerek biñ kez ağız bir eylesün

Nâleme âheng olımaz ğayrı tedbîr eylesün

3778 **Refîkidür Refîkî Ehl-i Nazmuñ** [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ney gibi nice beni zâr idesin

Ķadümi çeng ü yaşum târ idesin

3779 **Nañl-bend-i Şu'arâdur Nev'î** [*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Nedür ey nây sebep nâleñe bîmâr mısın

Yohsa bir hûb-nefes yâra hevâ-dâr mısın

3780 [???

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Def gibi sine dögüp ney gibi nâlân olayın

Âteş-i 'ışka düşüp 'âleme destân olayın

3781 [???

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Zâr idüp çeng-i ğamuñ kıldı dili haylî zebûn

Dügüne varmalıdur nâleme nisbet kânûn

3782 **Aķarşudur Hemān Şi‘r-i Revānī** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Bezm-i ‘işretde muğannī başlasun şeh-bāzdan

Açılır gam-gīn gönüller çünki dā‘im sâzdan

3783 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Refīkī** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Çeng kadem-i muğnīdür bezm-i belāda sâzdan

Nitekim virür ferāğat nâlišüm dem-sâzdan

3784 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Muṭribūn taḥrīkidür ṭanbūr u nāyı söyleden

Yohsa anlar ses çıkarmazlardı hergiz perdeden

3785 **Hāzret-i Bākī Suḥen İklīmīnūn Sultānıdır** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Nağamāt eylemege başladı şanma anı sen

Ehl-i sūzuñ şanemā āteşin üfler ney-zen

3786 **Behiştī Oldı Firdevsī-i Şānī**⁹²⁴ [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Tene dir nā diyü meclisde sürūd itseñ sen

Başlar ey rūḥ-ı revān ditremege dir dir ten

3786 *Behiştī Divanı*, Mt. 28.

⁹²⁴ Mt. 28, *Behiştī Divanı*.

3787 **Fürûgî Şâ‘ir-i Mergüb-ı ‘Âlem** [*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Dün gice bir nâle-i dil-keş işitdüm âbdan

Diñledürmiş ‘ilm-i edvârı meger dülâbdan

3788 **Beyânî Beyt-i Nazmı Kıldı Ma‘mûr** [*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

[*mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün*]

Be-sûht ez-dem-i nâyî dil-i belâ-keş-i men

Meger be-ney nefesî mîdemed ber-âteş-i men⁹²⁵

بیوخت از دم نای دل پاکش من
کمر به نای نفس میدمد بر آتش من

3789 **Şādık-ı Edirnevî**

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Ney-zen-i bezm-i şafâ nağş u semâ‘ı çalsun

Mevlevî gibi kadeh evtârda dolansun yürisün

3790 **Kelâmî Cihân Dede**

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

İçi nâyûñ toludur nâr-ı ğam-ı fürkatden

Yağa diyü katı barmağ başabilmez ney-zen

3791 **Şâ‘ir-i Mergüb-ı ‘Âlem ‘Askerî** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Gel şadâ-yı ‘ışkı gûş it nağme-i tanbûrdan

‘Ârif iseñ lezzet al âvâze-i zenbûrdan

⁹²⁵ “Benim belalı gönlüm neyin nefesinden yanıyor. Meğer ney her bir nefeste benim ateşimi körüklüyor.”

3792 Ni‘metiyyü’l-Kāzî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Târın evtâda şarup şanmañ virür sâza düzen

Haylî burdı şardı ehl-i meclis-i şeş-tây-zen

3793 Zîhnî Kim Bâlî Efendi Kām-yāb [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[mef‘ûlū fâ‘ilâtü mefā‘îlū fâ‘ilün]

Dil şevke geldi nağme-i çeng ü çeğāneden

Muṭrib terennüm eyle sürūd-ı terāneden

[198a]

3794 Fūrūḡî Şā‘ir-i Maḳbūl-i ‘Ālem [mefā‘îlün mefā‘îlün fe‘ûlün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Būselikden bir nefes muṭrib ser-āḡāz eylesün

Açsun ol kūçek dehānın ya‘nî şeh-bāz eylesün

3795 Vuṣūlî Vāṣıl-ı Bîkr-i Ma‘ānî [mefā‘îlün mefā‘îlün fe‘ûlün]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Meclis-i ‘ışka gelüp sîneñi def kılmazsın

Zāhidā n’eyleyeyin dā’ireñi bilmezsin

3796 Yolında Şā‘ir-i Mümtāz Rāhî [mefā‘îlün mefā‘îlün fe‘ûlün]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Beni zār itmegi ney gibi çün itdün kânün

Göreyin inil inil inleyesin ey gerdün

3797 [???

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn*]

Çeng itmegi kânūn ideli kıddümi devrân

Bu dem mi olur ney gibi kim kılmayam efġân

3798 [???

[*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

Nāy olup āheng ider cismümdeki her üstüḥ'ân

Ẓa' f-ı kalbümünden kaçan kim eylesem āh u fiġân

3799 Ehl-i Naẓmuñ Vaḥdeti Bir Dānesi [*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Nefsi āteş maḥẓ olmasa ey dil başdan

Nefs urmazdı neyistāna vücūd-ı ney-zen

*

* *

3800 Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Ḥaydarī [*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

[*mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn*]

Ney gibi fūrkatüñle feryādumı nevāda

Zühre işidüp ey meh rakş eyledi hevāda

3801 Ehl-i Naẓmuñ Ḥālidī Bir Būlbūli [*fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn*]

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Nāyveş düşme dilā bezm-i hevā vü hevese

Uġradur ehl-i maḥabbet seni bir gün nefese

3802 Şun‘î Kim Pey-revi Necâtîdür

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Nây-lar bil bağladılar baña dem-sâz olmağa

Nâleme bezm-i belâlarda hem-âğâz olmağa

3803 Vâşlî

[mef‘ûlû fā‘ilātü mefā‘îlû fā‘ilün]

Nây-ı gelû-yı ‘âşıkı teşbih idüp neye

Halkı görüñ yine neyi beñzetdiler neye

[198b]

3804 ‘Ulvi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Çenge ta‘n eylerse muṭrib zâhid-i mecnûna da

Diñlesün nâyı uyar hem şer‘e de kânûna da

3805 Şânî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ger yaşağ oldıysa muṭrib çenge de kânûna da

Tevbeler olsun ‘araqla bâde-i gülgûna da

3806 Şem‘î Fermâyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

‘Ûd âheng ide mi derd ile efgânumuza

Nây dem-sâz ola mı bu dil-i nâlânumuza

3807 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yine 'uṣṣāk içinde başlamış muṭrib bugün sāza

Şıfāhān u 'Irākı tutdı ser-tā-ser bu āvāze

3808 Şabri

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Deldi bağrum yine bir muṭrib-i hoş-āvāze

Ney gibi nāle idersem n'ola döndüm sāza

3809 Kābili

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kaçan āheng ide muṭrib nevādan söz ile sāza

Bozar kânün-ı zühdi ḍarbı 'uṣṣākuñ şeş āvāze

3810 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şu deñlü eyledüñ bezm-i belāda ney gibi nāle

Nigārā beñzümüz sâz oldu döndi cismümüz nāle

3811 'Işkı

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dögüp def sīnesin güm güm gelürler neyler efgāna

Semā' idüp kaçan girse nigārum rakşa cevāna

3809 Beytin ilk mısraındaki aslında “ola” şeklinde yazılan kelimenin altına “ide” yazılmıştır. Yine nüshada “Bozar kânün-ı zühdi ḍarbı 'uṣṣākuñ bu āvāze” şeklindeki beytin ikinci mısraından sayfa kenarına çıkılarak “Bozar kânün-ı zühdi ḍarbı 'uṣṣākuñ şeş āvāze” şeklinde düzeltilmiş ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

3812 ‘Atāyī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Nağme-i çeng ile ğamgîn dilümi şād eyle

‘İş kaşrını demidür yine bünyād eyle

3813 [???

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Hem-demüz biz figān ile ney ile

Dem ü lahmuz kebāb ile mey ile

3814 Riyāzī

Cānā çi bāşed ki çeng-i cefā sâz kerde’i

Nā-sāziye çü baht-ı men āgāz kerde’i⁹²⁶

جاناچه باشد که چن ساز کرده
نا سازی جو بخت من آغاز کرده

3815 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Bir sâz olur mı inleyişi nāya beñzeye

Yā bir velī ki Ḥazret-i Monlāya beñzeye

3816 Zārī

[mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün]

Ḳaddüm gibi çeng olmaz bezm-i mey-i ‘ışkuñda

Sīnem gibi def olmaz hengāme-i ḥüsnüñde

⁹²⁶ “Sevgilim ne oldu da sitem çengini düzelttin (akort ettin). Benim bahtım gibi sen de uyumsuzluğa başlamışsın.”

3817 Cāmi‘ī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Muṭribā düz sāzuñı sūz eylesün âheng ile
Başlasun feryād ile efgāna def ney çeng ile

3818 Kābiliyyü’l-Ḥakīr

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Gel ey muṭrib kerem kıl çeng-i ‘ışkdan bir şadā eyle
Ele al hāṭır-ı ‘uşşākı luṭf idüp nevā eyle

3819 Ḥazret-i Sulṭān Selīm Kām-yāb

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Muṭrib ḥadīs-i neyden Rūma rivāyet eyle
Sākī şafā-yı meyden bir dem ḥikāyet eyle

[199a]

3820 Ḥazret-i Monlā Cāmī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Men‘-i semā‘ u nağme-i mey mīkoned faḳīh
Bī-çāre ney ne-berd be-sırr-ı nefahtü fīh⁹²⁷

منع حجاج و نغمه می میکند فقیه
بی چاره نی برد بسر نخت فیه

3821 Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Bilmez semā‘-ı zevk-i neyi çünkü her sefīh
Vardur pes anda ḥālet-i sırr-ı nefahtü fīh

3817 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3818 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3819 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹²⁷ “Fıkıh alimî, semayı ve içkinin şarkısını yasaklıyor. Zavallı ney “nefahtü fih” ayetinin (“içine üfledim” Kur’ân-ı Kerîm, İhlâs, 15/29; Sâd, 38/72.) sırrını anlayamaz.”

3822 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Meclis-i a' dāya çalmış veh ki yarım dā 'ire

Ḳaddüm ol çeng ile derdā oldu yarım dā 'ire

*

* *

3823 Tāciridür Ehl-i Nazmuñ ' Āḳılī *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Ney gibi nāle ḳılmadugum bezm ḳalmadı

Şoḥbet budur ki neydüğümü kimse bilmedi

3824 Bāḳī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çeng çün nāleme dem-sāz oldu

Sāzlar içre ser-efrāz oldu

3825 Āhī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Nedendür dilde nāyuñ söz ile sāzı

Deliklü sīneler iñler bu rāzı

3826 Hâzret-i Gülşenî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ney zi- ıışķ âred be-dem ez-hem-demî

Sâz-ı zevķ-âmîz ez-biçün demî⁹²⁸

فی عشق آردیدم از سوزندمی
سازدوق آمیز از بیخون دی

[199b]

3827 Kâbilî-i Hâkîr

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Gel ey ney-zen meded başla figân itdür yine nâyı

Niçe demdür bu bezme gelmedi ol Mevlevî nâyı

3828 Hülûşî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Muṭribâ bezme getür çeng ü rebâb [u] nâyı

Sâkiyâ bâde getür kim olalum rüsvâyî

3829 Dervîş Çelebi Kâtib ü Müderris

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kurı efsâne şanur şūfî şadâ-yı nâyı

Ney ile sâlik idi görsene Mevlânâyı

3830 Bekâyî Tursun-zâde

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Dem-sâz idemez nâle-i dil-sûzuña nâyı

‘Âkıl ise ney-zen ḳosun ey dil bu hevâyı

⁹²⁸ “Bir arkadaş aşk yüzünden neyi üfler. Bakın nasıl cansız bir nefesden zevkli bir ahenk çıkar.”

3827

b: Mısradaki “mâh-ı hercâyî” kelimesinin üstüne “Mevlevî nâyı” yazılarak “şah” kaydı düşülmüştür.

3831 Şāfī

[*mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn*]

Şayd itmek içün murğ-ı dil-i ehl-i hevâyı

Ney-zen yine ağız tüfegi eyledi nâyı

3832 Sā'ī

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Hūşk bend eyledi ney-zen yine zaḥm-ı nâyı

Tutdı feryād u figānı bu gice dünyâyı

3833 Cemālī

[*fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn*]

Def tutarsa o mäh-ı hercâyı

Şataruz bir uşūle dünyâyı

3834 [???

[*mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn*]

Nevā-yı 'ūduñ ey muṭrib oda yaqdı dil ü cānı

Nedür ālāt-ı cismānīde bu ḥālāt-ı rūḥānī

3835 Hāzret-i Muḥibbī

[*mefā' īlūn mefā' īlūn fe' ūlūn*]

Dögilür def çağırur her nefes nây

Nedür dünyā içün bu hūy u bu hây

3835 *Muḥibbī Divanı.*, G 2792/1.

a: dögilür] döginüp, *Muḥibbī Divanı.* nefes] taraf, *Muḥibbī Divanı.*

3836 Çākerī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

İşitdüm çağırur derd ile bir nāy

Cihān bizden tehi̇ kalsa gerek vāy

3837 Tābī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Ehl-i dil cān ile sevse n'ola Mevlānāy

Def dögüp sīnesini derd ile iñler nāyī

[200a]

3838 Ḥāce Ḥāfız

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlū fā'īlün]

Āvāz-ı çeng ü barbaṭ u ṭanbūr u nāy-ı ney

Sākī biyā ki şod ḳadeh-i lāle pür zi-mey⁹²⁹

او آواز خنک و بریط و طنبور و نای
ساقی بیا که شد قدح لاله پر ز می

3839 'Ālī Efendi

[mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Hevā görünce gönülde fiğān idüp didi ney

Diriğ ü ḫayf ki dil ḫānesi tehīdür hey

3840 Cāmi'ī Fermāyed

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Tutdı nālem 'ūd-ı cānuñ perde-i dil-süzünü

Başladı 'uşşāk içinde yakmağa dil süzünü

⁹²⁹ "Harpin ve udun ve tamburun şarkısı ve neyin sesi. Saki gel ki lalenin kadehi şarapla doldu."

3841 Ca' fer Çelebi Nişānī

[meʃ ʔlũ fā' ilātũ meʃ ʔlũ fā' ilātũ]

Hüsnüñ hikāyetin çün muṭrib eline aldı

Güş oldı ser-be-ser def ney ağız açdı*

3842 'Askerī

[fe' ilātũ fe' ilātũ fe' ilũ]

Muṭribā al elüñe gel sâzını

Bize diñlet on iki âvâzı

3843 Fānī-i Filibeṽ

[fe' ilātũ fe' ilātũ fe' ilātũ fe' ilũ]

Muṭribā vaḳt-i ṭarabdur ele al def' ī defi

Sāḳiyā cām getür meclisüñ oldur şerefi

3844 [???

[meʃ ʔlũ fā' ilātũ mefā' ilũ fā' ilũ]

Gögsüñ gerüp zamānede gezme hedef gibi

Şaḳın zamāne sille urur saña def gibi

*

3845 Şun' ī ez-Tīḡī (?) Rāst

[meʃ ʔlũ fā' ilātũ mefā' ilũ fā' ilũ]

Nāzük degül midür gör e ey meh-liḳā defi

Meclisde gösterür saña ağızından eşrefi

3846 **Zamānuñ ‘Āşık-ı Ser-bāzı ‘İşkî** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Nāyveş tîr-i müjeñ deldi teni

Neye döndüm gör e ‘ışkuñda beni

3847 **Şun‘î-i Gelibolî**

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Delinmiş yüregi nāyuñ be-ğāyet yufkādur bağı

İder feryādı toğrısı baķar üstādına egri

3848 **Zihni Efendi Bağdādî**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Meclisde gice yār ser-āğāza başladı

Ben başladum niyāza o şeh nāza başladı

[200b]

[201a]

ḤAMMĀM-I PÜR-ŞAFĀYA MÜNĀSİB OLAN EŞ‘ ĀR BUDUR Kİ ZİKR
OLINUR

Mıṣrā‘

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Faṣl-ı ḥammāma münāsib āb-dār ebyāt-ı pāk

[201b]

3849 ‘İlmî-i Nâzûk-Edâ Şâhib-Suhen [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bir perî-sîmâyı kucdı germ olup hâmmâm aña

Baķaķaldı çeşm-i ‘âşık gibi her bir cām aña

3850 Ferdî Fermâyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Girdi hâmmâma yine nâz ile ol ğonçe-i zîbâ*

Bûy-ı gül-âb ile şan hâlvet içi taldı dilâ

3851 Kâbilî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Şafâ sürdüm bugün hâmmâm içinde yâr ile tenhâ

Hele hâlvetde şoydum ol perîyi eyledüm peydâ

3852 Selmân

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Derâ ey serv der-hâmmâm u benmâ kıdd-i ra‘ nâ-râ

Bebîn der-âb u âteş ‘âşıkân bî-ser ü pâ-râ⁹³⁰

درای سرو در حمام و بنام قدر عار
بین در آب و آتش عاشقان بی سرو پا را

⁹³⁰ “Ey servi boylu (sevgili), hamama gel ve güzel boyunu göster; suda ateşte olan başsız ayaksız zavallı âşıklarını gör.”

3853 **Vaḥṣī**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Güzer kon cānib-i ḥammām u benmā rūy-ı zībā-rā

Bebīn der-āb u āteş 'āşıkān bī-ser ü pā-rā⁹³¹

گذر کن جانب حمام و بنام روی زیبا را
بین در آب و آتش عاشقان بیسرها را

3854 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Coz şem' -i kāfurī me-ḥ'ān ān serv-i sīm-endām-rā

Ez-ten çü pīrehen keşed rūşen koned ḥammām-rā⁹³²

جز نفع کافوری محوان آن سرو سیم اندام را
از تن چو پیرهن کشد روشن کند حمام را

3855 **Zāhīrū'd-dīn**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bes ki der-ḥammām sūzem bī-gül-i ruḥsār-rā

Zār mīgīrīd be-ḥāl-i men der ü dīvār-rā⁹³³

بس که در حمام سوزم بی گل رخسار را
زار میکشد بد حال من در و دیوار را

*

* *

[202a]

3856 **Zātī**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḳudret eliyle şāni' -i ḥammām ne kıbāb

Şābūn şubḥ ile düzüp uçurdu bir ḥabāb

⁹³¹ "Ey servi boylu (sevgili), hamama gel ve güzel boyunu göster; suda ateşte olan başsız ayaksız zavallı âşıklarını gör."

⁹³² "O gümüş bedenli serviye (benzeyen sevgiliye) kafur mumundan başka şey deme. Üzerinden gömleğini çıkardığında bütün hamamı aydınlatacaktır."

⁹³³ "Sevgilinin yüzü olmadan hamamda öyle yanıyorum ki oranın kapısı ve duvarları benim halime ağlıyor."

3857 ‘Ulvi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Her kaçan hāmmāma girse ol perī ‘uryān olup

Cāme-i tenden çıkup mürde dil-i bī-cān olup

3858 Cemālī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Germ-ābeye kaçan ki benümle gire ḥabīb

Derletme ḥasteligine uğrar hemān raķīb

*

* *

3859 Ḥātemī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Sīnesine yara kesdi didiler yār oldu süst

Gördüm ol hāmmāma girmiş yine zībā ten-dürüst

3860 Ḥ‘āce-i Şehr-i Belāgat Kesbī [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Nihānī ol perī-rūyı idüp iḥlāş ile da‘vet

Bi-ḥamdi’llāh düşerdüm şūfiyā hāmmāmda ḥalvet

3861 Yaqīnī Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālem [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Ḥammāmda gördüm o perī-çihreyi ḥalvet

Hîç dā’ireye uğramaz itdüm niçe da‘vet

*

* *

3862 Ez-ân Mânî

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Hübân be-diden-i to be-ḥammām âmedend

Ser pâ bürehne bîn be-çi endām âmedend⁹³⁴

خوبان بیدین تو بجمام آمدند
سرپارهنه بین بچه اندام آمدند

[202b]

3863 Mu'ammā be-Nām-ı Hüsāmî

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Yār-ı ḥammāmî ki bā-mā cevır ez-ḥad bîş kerd

Çun ḥamūşân reft ü ḥammām kâr-ı ḥîş kerd⁹³⁵

یارحمای که بامام جوار جیش کرد
چون موشان رفت در حمام کار خوش کرد

3864 [???]

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Ne-mîḥ'āhem ki ân meḥ cā der-ḥammām bügşāyed

Ki tersem çeşm-i nâ-pākî ber-ân endām bügşāyed⁹³⁶

نمیخواهم که آن مه جاد در حمام بکشد
که ترسم چشم ناپاکی بر آن اندام بکشد

*

* *

3865 Ziyetî Fermāyed

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Siyeh fütâ kuşanup girse ḥammāma o meḥ-peyker

Ḥalâyık tās çalarlar ay tütüldü zann idüp yer yer

⁹³⁴ “Güzeller seni görmeye hamama geldiler. Yalın ayak başı açık, nasıl bir halde gelmişler.”

⁹³⁵ “Hamamdaki sevgili ki bize çokça sitem etti ve suskunlar gibi hamama gidip kendi işini yaptı.”

⁹³⁶ “O ay yüzünün hamamda bulunmasını istemiyorum. Çünkü bir pisin gözünün o bedene düşmesinden korkuyorum.”

3865

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Ziyetî Fermāyed” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Sürürî” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

3866 Sipāhī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

İdüp germ-ābe-i 'ışkında 'uryān bir perī-peyker
Beni ḥalvet bulup şoydı gör ol dellāk-i sīmīn-ber

3867 Lāmi'ī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Girdi ḥammām içine yār gül-āb ile yunur
Şanasın şahn-ı çemen içre gül āb ile yunur

3868 Cāhī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Girse ḥammāma o meh şanma gül-āb ile yunur
Katı nāzük geçinür belki gül āb ile yunur

[203a]

3869 [???

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Sīm-tenler şevki ile ger olup ḥammāmlar
Pīr-i çerḥe gör diyü gözlik tutarlar cāmlar

3870 Sā'ī Çelebi

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlū fā'īlün]

Ḥübān-ı şehr seyrüñe ḥammāma girdiler
Şoyındılar da gör e ne endāma girdiler

3871 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kaçan kim kurna başına geçüp otursa bir dil-ber

‘ Aceb nice ider seyri anuñ altındağı mermer

3872 Zātī

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Ol şeker-leb girse hāmmāma vücūdı ter düşer

Görmege ‘ aşık iver gūyā şuya şekker düşer

3873 [???

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Ehl-i diller nışf-ı dünyā didiler hāmmāma ger

Seyr-i pehlūsı o dil-dāruñ bütün dünyā deger

3874 Zātī

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Dilde āteş külhanıdur gözlerümse cāmdur

Koynuma girseñ nem eksük ey perī hāmmāmdur

3875 Maḥmūd Paşa

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

N'ola dirsem ki hāmmāma ılıdur

Perī yüzlü melekler menzilidür

3876 Nevāyī

[*mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥammāma geldi nāz ile ol serv-i gül-[‘] izār

Cān bile vardı ḥalvete tapdı gönül qarār

3877 ‘Ubeydī

[*mef̣'ulü mefā' ilü mefā' ilü fe'ülün*]

Ḥammāma girüp şanma ki ‘uşşāk döker der

Süz-ı ğam-ı ‘ışķuñla eriyüp nite ki zer

3878 Lāmi‘ī Çelebi

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Egerçi şahñ-ı ḥammāmı perīler yiridür dirler

Ben anda melek görmedüm tutar bilinde gök [...]

3879 Kesbī-i Edirnevī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her kaçan germ-ābeden biñ nāz ile cānān çıkar

Şanasın kim burc-ı ābīden meh-i tābān çıkar

3880 ‘Ālī

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Ḥalvetinüñ biri ol āfeti ḥammāma koyar

Bir içim şu gibi pehlūya çeker cāma koyar

3876 Nüşhada beytin ikinci mısraının altına “Şu gibi ağıdı pâyına ‘uşşākı şad hezār” şeklinde bir mısra daha yazılmış ancak hangisinin esas alınması gerektiğini gösteren bir işaret konulmamıştır.

3878 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: Mısraın sonu sayfa dışına taşığı için beytin okunamamıştır.

3879 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

3880 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[203b]

3881 ʿÖmrī

[*mef̣̌ ūlū mefā̌' ilū mefā̌' ilū fě ūlūn*]

Ḥammāma girdi nāz ile ol sīm-teni gör*

Pehlū-yī semen-sāyī ҡo vech-i ḥaseni gör

3882 Tīgī Beg

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Bir peri-ruḥsār ile hem-ḥalvet ol ḥammāma gir

Başıña cem^c eyleme halkı olup hengāme-gir

3883 [???

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Fünūnı fennini bilmek dilerseñ evvel ü āhır

Fūta şıkma da tās çalma da paşmak silmede māhir

3884 Āṣārī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Külçe-i sîmînüñ iki yañadan seyr eyle bir

Kimseye inanma cānā peṣtemāle bağla gir

3885 Keşfi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çıkısa germ-ābeden ol yār-ı perī-peykerümüz

Şu döker ayagına merdüm-i eşk-i terümüz

3200

Başlık: Nüşada başlık öncelikle عمروی şeklinde “Amrî” olarak yazılmış ancak daha sonra “vav” harfi silinerek “Ömrî” biçimine dönüştürülmüştür.

3886 Zātī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Girse hammāma eger nāz ile ol meh-pāremüz

Ol perīyi görmege halvetde yokdur çāremüz

[204a]

3887 Dervīş ‘Abdī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Şoyınup hammāma girse her kaçan ol mähveş

Dir görenler burc-ı ābīde qarār itmiş güneş

3888 Sultān Selīm Fermāyed

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Çü der-ḥammām āyed mäh-ı men der-piş-i bālāyeş چو در حمام اید ما من دپیش بالایش
Zi-dīde āb rīzem her zamān şad gūne der-pāyeş⁹³⁷ ز دیده آب ریزم هر زمان صدگونه دپیش

3889 Ḥazret-i Cāmī

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Sepīde dem ki şod ez-ḥāne ‘azm-i hammāmeş

Hezār dilşode şod ḥāk-i reh beher kāmēş⁹³⁸

سپیده دم که شد از خانه عزم حمامش
هزار دلدوده شد خاک ره بهر کامش

⁹³⁷ “Benim ayım hamama gelse onun uzun boyunun önünde gözlerimden yaşlar döker ve her zaman ayağına düşerim.”

⁹³⁸ “(Sevgili), sabah vakti hamama gitmek için yola koyuldu; her adımından binlerce aşık toprak oldu.”

3890 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü pâkest ân perî reften ne-mîh'âhem be-ḥammāmeş چو پاکست آن بری رفتن نمیخواهم بجایم
 Ki tersem çeşm-i nâ-pâkî fütâd ber-çeşm-i gül-fāmeş⁹³⁹ که ز چشم ناپاک فوئاد بر چشم گل فامش

3891 Fevrî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ter tutup ḥammāmda sîmîn-tenin cānān yumış
 Cism-i pâki yunsa yunmuş yunmasa gerçi gümüş

3892 Ümîdî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şahn-ı ḥammām içre tîğ almış ele bir ser-terâş
 Kân döker raḥm eylemez 'âşıklara ol bağı taş

3893 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tâ be-ḥammām be-bînem be-yekî a' zāyeş
 Cām-râ beşkenem ü dîde nehem ber-cāyeş⁹⁴⁰

تا بجام به بینم یکی اعضايش
 جام رايش كنم و دیده نه هم بر جایش

3894 Cemālî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Girüp ḥammāma ol dil-ber futasın bağlayup kalmış
 Görün 'âşıklar ol mâh-ı cefā-cû zille-bend olmuş

[204b]

⁹³⁹ "O peri o kadar temizdir ki onun hamama gitmesini istemiyorum çünkü bir pis bakışının gözünün onun gül renkli bedenine düşmesinden korkuyorum."

⁹⁴⁰ "Onun bedeninin bir parçasını hamamda göreyim diye kâseyi kırıp parçasını gözümün yerine koydum."

3895 ‘Ālī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Ƙızarmış derlemiş ruhlar cevān Һammāmdan çıkmış

‘AraƘ āteşle gūyā bāde-i gül-fāmdan çıkmış

3896 Һātemī Beg

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Gören bī-pīrehen cānānı dir Һammāmdan çıkmış

MuƘaşşer mağz-ı nāzūkdür ki ter bādāmdan çıkmış

3897 Ve lehu

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

‘AraƘ-rīz ol büt-i sīmīni gör Һammāmdan çıkmış

Mücevher bir şanemdür deyr-i pūr-aşnāmdan çıkmış

*

* *

3898 Peyāmī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Görince sīnesin germ-ābede sen nāzūk-endāmuñ

Kemāl-i iştİYākından yaşardı gözleri cāmuñ

3899 Fūrūġī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

‘Abeş yire döker şanma gözi yaşını Һammāmuñ

Görüp a‘ dā ile vaşl olduġın sen sīm-endāmuñ

[205a]

3900 Kâtib Ğinâyî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Nîm bâlâsını seyr idüp o sîm-endâmuñ

Nıışf-ı dünyâ idüğün bildüm o dem hâmmâmuñ

3901 Emânî Çelebi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Perî-peykerleri gözlikle seyr eylerdi hâmmâmuñ

Yiyelden seng-i hicrânıñ açıldı gözleri câmuñ

3902 [???

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Koyup koyınâ eyler ‘âlemin her sîm-endâmuñ

Hzîne var gibi deryâ kadar yanında hâmmâmuñ

3903 [???

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Sîm-tenlerle ‘aceb kesreti var hâmmâmuñ

Reşkden eşk ile çeşmi töludur her câmuñ

*

3904 Sâ‘î Çelebi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Gördi pehlûsını hâmmâm içre ol sîmîn-berüñ

Başına kaynar şular koyıldı oldum mermerüñ

3900

Başlık: Nüshada beytin asıl başlığı olarak “Kâtib Ğinâyî” yazılmış ancak bunun yanına “Emrî” de yazılmıştır. Bu durum beytin bu iki şairin hangisine ait olduğu konusunda karışıklık olabileceğini düşündürmektedir. Söz konusu beytin Emrî Divanı’nda bulunmayışı, “Ğinâyî”ye ait olduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

3905 [???

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Begüm hāmmāmuñ olmasa içinde sīm-ten dellāk

Biñ istiḥmām iderse ol kişinüñ ğasli olmaz pāk

3906 Nahīfī Ḥamīddendür

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Revā mıdur seni hāmmāmda kuca bī-bāk

Yüzüñe kir getürür bir gün ey perī dellāk

[205b]

3907 Nizāmī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Kankı birini medḥ ideyin cümleten güzel

3908 Nazmī Fermāyed

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥammāma girdi nāz ile bir şūḥ-ı şen güzel

Lā[le]-^ç izār u gül-ruḥ u ğonçe-dehen güzel

3909 Mesīhī

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Leb āb-dār zülf muṭarr[ā] beden güzel

3910 Nihālī-i Bursevī

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Şu şöyle diyicek yiri yok cümleten güzel

3911 Rūḥī

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile bir sīm-ten güzel

Ḥūr u periye beñzemez āfet iken güzel

3912 Derviş Vechī

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi gördüm o nāzük-beden güzel

Taḥsīn ider cemāline dir her gören güzel

3913 Yaḥyā

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥammāma girdi şevk ile bir sīm-ten güzel

Ḳanḳı birini medḥ ideyin cümleten güzel

*

* *

[206a]

3914 Fuḫūlī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḳıldı ol serv seḥer nāz ile ḥammāma ḥırām

Şem' -i ruḥsārı ile oldu münevver ḥammām

3915 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Maḥalleñde nice germ olmasun ey sīm-ber ḥammām

Seni 'uryān koyar koyına her gün hem kucar ḥammām

3916 'İzzetī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şarılmaz diyü ḥalvetde baña ol naḥl-i gül-endām

Gice gündüz bu derd ile yanar âteşlere ḥammām

3917 Kātibī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ol melek-çihre bugün eyledi ḥammāma ḥırām

Yiridür döndi perī ḥāneye dirsem ḥammām

3918 Behiştī

[mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün]

Nāzüklik ile sīneye çekdi seni ḥammām

Yaş dökdi görüp dīde-i 'āşık nitekim cām

3919 Emīnī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

O dem kim dil-beri ḥalvetde çekse sīneye ḥammām

Olup dehri aña gözci olur kūşe-be-kūşe cām

3920 Rūḥī-i Bağdādī (?)

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥacletinden kızarup derlemez idi ḥammām
Bî-tekellüf soyınup girmese ol şâh-ı be-nām

3921 Cinānī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥammāma girdi nāz ile ol serv-i hoş-ḥırām
Göz dikdi kaldı anı görüp ḥalvet içre cām

[206b]

3922 Yaḥyā

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey perî bir ben idüm bir daḥı sen bir ḥammām
Veh ki ḥalvetde saña idemedüm fetḥ-i kelām

3923 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Zi-behr-i dīden-i rüy-ı to rüz-ı şeb ḥammām
Hezār çeşm-i firengî nihâde ber-der-bām⁹⁴¹

زبھو دین روی تو روز شب حمام
ہزار چشم فرنگی نہادہ بر در بام

3924 Mu'ammā be-Nām-ı Kemāl

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

'Araḫ-riz olsa ol naḥl-i gül-endām
Gül-āb ile pür olur şaḥn-ı ḥammām

3920

Başlık: Nüshada beytin başlığı “Şun'î (?)” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerinden gidilerek “Rūḥī-i Bağdādī (?)” yazılmıştır. Bu durum beytin kime ait olduğu konusunda bir problem olduğunu düşündürmektedir.

⁹⁴¹ “Gece gündüz hamamda seni görmek için tavana ve duvarlara binlerce gözlük koymuş.”

3925 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Kaçan hammâma girse ol gül-endâm

Kafâ-dârı olup gözler anı cām

3926 Zātī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nice germ olmasun bi'llāh hammām

Seni koynına koymış ey gül-endâm

3927 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigārı koynına koydukça hammām

‘Araḡ-rîz oluban gözler anı cām

3928 [???

Çun be-hammām der-āyed meh men ber-ḡîzem

Dîde pür āb konem ber-kef-i pāyeş rîzem⁹⁴²

چون بجام در آید من بر میزم
دیدم پور آب کنم بر کف پایش ریزم

3929 Zihnī Efendi Bağdādī Defter-dār

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Girür hammâma çün ol nāzük-endām

Gözüm gibi şafâdan nem döker cām

⁹⁴² “Benim ayım hamama geldiğinde kalkarım, gözlerimi suyla doldurarak ayağının altına dökerim.”

3930 Şadāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi Һammāma bugün bir şanem-i sīm-endām

Düşdi od cānuma reşk aldı o tenden Һammām

*

* *

[207a]

3931 Şānī Beg

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Göñül cānāne ile Һazır ider Һammām seyrinden

Һuşūşā ol perī-peyker melek-endām seyrinden

3932 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çık diyü dellāk elüme cānumuz ibrāmdan

Çıkamazuz biz çıkmayınca cānumuz Һammāmdan

3933 Kābiliyyü'l-Ḥaķīr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gördüm endāmını Һammām içre yāruñ nūrdan

Hoş yaratmış kudret ıssı sīnesin billūrdan

3934 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Pīrehenden günilerken göñül ey sīm-beden

Şoyuban koynına koymak seni Һammām neden

3935 Cārī Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Düşme halvet kıl hāzer her nā-kes-i bī-kārdan

Peştemāl uğrısıdur şaķın begüm aġyārdan

3936 'Āşık Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Tevakkuf idelüm hāmmāmdan cānānumuz çıksun

Kayurmaz intizār ile olursañ cānumuz çıksun

3937 Zāmīrī-i 'Acem

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Hāmmām içinde şoysam u kucsam bedencüġin

Şalsam kolumı boynına öpsem dehencüġin

[207b]

3938 Hāyretī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir semen-sīmāyı seyr itdüm bugün hāmmāmda

'Āşık olmuş aġlayup derler döker hāmmām da

3939 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir perī-ruḡsāra germ oldum bugün hāmmāmda

Pertev-i mihr-i cemāli şevk urur her cāmda

3936 *Āşık Çelebi Divanı*, G 66/1.

3938 *Hayretî Divanı*, G 411/1, s. 389.

b: derler] yaşlar, *Hayretî Divanı*.

3940 ‘Adlî Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bir cevân-ı bî-bedel gördüm bugün hammâmda

Zerrece nokşânı yokdur cümleten endâmda

3941 Enverî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ol meh-i tâbânı gördüm seyr ider hammâmda

Ol sebebden aḥterî şekli görünür câmda

3942 Behiştî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Dest-i dellâkı görüp ol zülf-i ‘anber-fâmıda

Başuma kaynar şular koyıldı dün hammâmda

*

3943 Şabāyî

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Germ idi bâzârumuz germ-âbede dil-dâr ile

‘Îş iderdük her gice bir mâh-ı gül-ruḥsâr ile

3944 Āşārî

[mef‘ûlū fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ḥammâm olursa ḥalvet ola ol perî ile

Dîv-i raḳîb anda gerekmez yeri ile

[208a]

3941 *Enverî Divanı*, G 255/1.

b: aḥterî] aḥterân, *Enverî Divanı*.

3945 Hākīr

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ḥammāma girse 'āşık eger kim nigār ile

Taş taş ḥarāretinden 'adūnuñ ağzı yarıla

3946 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Şubḥ dek ḥammāma girse bir kişi cānān ile

Kendüyi cennetde şanur ḥāşılı ğilmān ile

3947 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Behr-i ḥammām-ı to ey tāze gül-i nev-reste

Ṭās-ı zerrīn şode ḥūrşīd ü meh-i nev-reste⁹⁴³

بهر حمام توای تازه گل نرسته
طاس زرین شده خورشید و مه نرسته

3948 [???

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Çun be-ḥammām der-āyed meh-i men peyveste

Ṭās-ı ābīst me-rā dīde vü ebrū deste⁹⁴⁴

چون به حمام درآید مه من پیوسته
طاس آببست مرا دیده و برودسته

3949 Şems Paşa

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün*]

Ol sīm-teni nāz ile ḥammāma şoyınca

Yandı yüregi derledi koynına koyınca

⁹⁴³ “Ey yeni yetişen çiçek, senin yıkanman için güneş altından kase ve ay da onun sapı olmuş.”

⁹⁴⁴ “Her zaman ki benim ayım hamam geliyor gözlerin su tası (kadehi) ve kaşım sapı oluyor.”

3950 Ve lehu

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ɩoydı nigāri Ɩoynına hem çekdi sīneye

Ḥammām gibi mālīk olanlar ḥazīneye

3951 Ɩābīlī

[*fē' ilātün mefā' ilün fē' ilün*]

Yār şīveye girdi ḥammāma

‘İzz ü nāz ile çıkarup cāme

3952 Esīrī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Seyr-i pehlū itmege girmiş Vefā Ḥammāmına

BaƖ ‘adū-yı nā-terāşuñ dostum endāmına

3953 Dānişī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ḥalvet-i ḥammām Ɩoysa yārı tenhā Ɩoynına

‘Āşık-ı per-süz alur dil-dārı gūyā Ɩoynına

[208b]

3954 Zātī Selleme’llāh

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ḥammām gibi ‘āşıkuñ olsa ḥazīnesi

Yāruñ naşīb olurdı baña seyr-i sīnesi

3951

a: Nüşhada mısra önce “Çıkarup ol melek/perī gül gibi cāme” şeklinde; ikinci mısraı da “‘İzz ü nāz ile girdi ḥammāma” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzerleri çizilerek son şekilleri verilmiştir.

3955 ‘Azîzî Raḥime’llāh

[mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün]

Bu ḥammām-ı şehen-şāhuñ ki yoḡdur mişl ü hem-tāsı

Ḳıbāb-ı nüh-felekden yücedür tāk-ı mu‘ allāsı

3956 Çelebi Defter-dār

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Bir yaña āteş-i ġam bir yaña ḥammām ıssı

Yaḡdı yandurdı beni ‘ışḡ ile ḥammām ıssı

3957 Şānî Beg

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘îlü fā‘ilün]

Ḥammām içinde gördi gözi bir perîveşi

Dil külhanında yandı yine ‘ışḡ āteşi

3958 Zātî

[mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün]

Varup ḥammāmına bir gün görüñ ol la‘l-i cān-baḡşı

Tereddüd eylemez anı virür yoluñda cān baḡşı

3959 Monlā Çelebi

[mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün]

Sirişke ġarḡ kılsam ferş-i ḥammāmı idüp zārî

Dilā cānān ile ḥammāmda düşse maḡal bārî

[209a]

3960 **Ḳabūlī-i Ḳāzī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çeşm-i pākin görmek isterseñ soyup ḥammāma koy

Olmaz ol 'ālī-neseb gibi efendi pāk soy

3961 **Cihānda Gün Gibi Mergüb 'Ālī** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Da' vet it ḥammāma koy birkaç perī-rū dil-beri

Görmek isterseñ gönül ḥalvetde bizden yegleri

3962 **Yahyā**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥammām gibi odlara yakup bu çākeri

Ḳanuma girdi girmedi ḥammāma ol perī

3963 **'İzārī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Varın īṣār eyleyüp kucmağa ol sīmīn-beri

Görmedüm ḥammāmveş 'ālemdē kızgın müşteri

3964 **[???**

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bugün bir sīm-ten-i nāzük münevver kıldı ḥammāmı

'Araḳlar dökdi mermerler göricek ol gül-endāmı

3965 Cemālī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

N'ola 'uryān oluban dirsem cihāndan dāmeni

Bir ḥarāmī çeşmi dellāk āfeti şoydı beni

3966 Sipāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çekmek için sīneye 'uryān o dellāk āfeti

Şoyuban germ-ābe-i 'ışķında oldum ḥalvetī

3967 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Eger 'ālemde ḥammām olmayaydı

Temāşā-yı gül-endām olmayaydı

3968 Ḥāletī 'Azmi Efendi-zāde Selmān-ı Zamān [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müyesser olmadı ḥalvetde görmek ol dil-ārāmı

Bu ḥammāmuñ egerçi Şūfīler Ḥammāmıdur nāmı

[209b]

[210a]

[210b]

[211a]

ḤAṬ-I MÜŞĠNE MÜNĀSĪB OLAN EŞ‘ ĀR-I ŞAFĀ⁹⁴⁵

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

⁹⁴⁵ Nüshada öncelikle “Ḥaṭ-ı Müşġine Münāsib Olan Ebyât Budur” yazılmış ancak daha sonra sondaki kısım “Eş‘âr-ı Şafâ” şeklinde düzeltilmiş ve bu düzeltmenin yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

[211b]

3969 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridūr** [*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

[*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

Ḥaṭṭ-ı sebzūñ hem-dem olmışdur ruḥ-ı cānān aña

Hızrdur olmuş müyesser çeşme-i ḥayvān aña

3970 **Fürūḡī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh**

[*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

Hızrdur gūyā ḥaṭuñ la‘ lūñ olupdur cān aña

Anuñ içündür maḳām ol çeşme-i ḥayvān aña

3971 **Hidāyet Efendi Fermāyed**

[*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

Ḥaṭṭ-ı sebzūñe ki dirler ehl-i dil reyḥān aña

Sebze midür yā benefşe ḳalmışam ḥayrān aña

3972 **Ca‘fer Çelebi Fermāyed**

[*fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn*]

Ḥaṭṭ-ı sebzūñ sāye şalmış zūlf-i müşg-efşān aña

Hızrdur olmuş müyesser ‘ömr-i bī-pāyān aña

3973 **‘Ulvī Efendi Cāmī-i Devr-i Zamānedür** [*mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn*]

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Ḥaṭı geldükde vefā eyledi ol yār saña

Ey gönül Hızr yitişdi ḥaṭ-ı dil-dār saña

3973

a: Mısradaki “baña” kelimesinin üzeri çizilerek “saña” şeklinde düzeltilmiştir.

3974 Kınalı-zâde Efendi ‘Alî Çelebi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Ey haṭ-ı dil-dâr geldün Hızır irişdün baña

Şevk-i rüyı itmiş idi âteşi miskin baña

3975 Şâhî Râst

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Ey naḳş-ı beste nâm-ı haṭet der-sirişte mâ

În harf şod zi-ser-i ezel ser nüvişte mâ⁹⁴⁶

ای نقش بسته نام خط در سرمه
این حرف شد روز اول سر نوشته

3976 Ğamî Efendi Râst

[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Olsa n’ola me’vâ haṭuña ol ruḥ-ı ḥamrâ

Küffâr ocağı añılur ekşer kızıl alma

3977 Nazmî Râst

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Haṭ u ḥâl [ü] ḥaseni göricek ey dil şu‘arâ

Didiler enbetehe’llâhü nebâten ḥasenâ⁹⁴⁷

3978 Zihnî Efendi Bağdâdî

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

İki ruḥsârı haṭtıyla lebinde haṭṭ-ı rûḥ-efzâ

İki satır ortasında şekl-i bismi’llâhdur gūyâ

⁹⁴⁶ “Ey (sevgili) senin hatın ismi bizim tınetime yazılmıştır. Bu söz (harf) ezel gününde bizim kaderimiz olmuştur.”

⁹⁴⁷ “Allah onları güzel bir tarzda yetiştirdi.” Kur’ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân 3/37 (Ayetin aslı “enbeteḥâ nebâten ḥasenen” şeklindedir.).

3979 Şâ'ir-i Mergüb-ı ' Ālem Vālihî-i Üskübîdür *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Haṭ-ı la' lünde kaldı kılca cānum ey lebi ' İsâ

Bulışdı âb-ı hayvân üzre gūyâ Hızır ile Mūsâ

[212a]

3980 Şânî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Bir kerre iden haṭṭ-ı ruḥ-ı yârı temâşâ

Ayrık ol ider şanma çemenzârı temâşâ

3981 Emrî Çelebi Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ġam-ı haṭuñla ğubâr olsam ey gül-i ra' nâ

Mezâruma çemenüm örte bir yeşil hârâ

3982 Ve lehu

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dil düşüp fûrâte eyler haṭ-ı dil-dârı recâ

Ecelin ister o kim ola giriftâr-ı belâ

3983 Hilâlî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Be-coz haṭṭ-ı ğubâr-ı ü ki yâkūtest mercân-râ

Kesî bâlâ-ter ez-Yâkūt nenveşt haṭṭ-ı reyḥân-râ⁹⁴⁸

بجز خط غبار او که یا قوتست مرجان را
کسی بالاتر از یا قوت ننوشت خط رخسار

3982 *Emrî Divanı*, G 18/1.

⁹⁴⁸ “Onun mercan için yakut olan gubar hattından başka, reyhan hattını Yakut’tan iyi kimse yazamadı.”

3984 Şāhī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Biyā ey ez-ḥaṭ-ı sebzet hezārān dāğ ber-dilhā

Merū k'ez-eşk-i müştākān be-ḥūn āgeşte menzilhā⁹⁴⁹

بیای از خط سبز هزاران داغ بر دلها
مرو که از آنک مشتاقان بخون غشته منزلها

3985 Ve lehu

[mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭet ki derd dāğ to nev mīkoned me-rā

Cān der-belā-yı ışk-ı girev mīkoned to-rā⁹⁵⁰

خطت که درد داغ تو نمیکند مرا
جان در بلا ی عشق گریه میکند مرا

3986 Ḥayālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥaṭṭet çun ez-sevād-ı şeb raqam zed şafḥa-i māh-rā

Borū dīdem be-müşg-i ter neveşte bāreke'llāh-rā⁹⁵¹

خطت چون از سواد شب رقم زد شافها-ی ماه را
برو دیدم بشک تر نوشته بارک الله را

3987 Nihānī-i Kāşī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-ḥüsn-i ḥaṭṭ çü bīnem muşḥaf-ı ruḥsār-ı cānān-rā

Şeved peydā diger vechī laṭīf i' cāz-ı Qur' ān-rā⁹⁵²

بحسن خط جویم مصحف حسا رجانا را
شود پیدا دیگر وجهی لطیف اعجاز و آنرا

⁹⁴⁹ Ey gönüllerde yeşil hattından binlerce damgası olan kişi (sevgili), gel! Seni isteyenlerin evi, göz yaşları ve kanla karışmış, gitme!”

⁹⁵⁰ “Senin hattın ki derdi benim yaramı yeniliyor ve canımı aşkın belasına rehin veriyor.”

3986

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Ez-ān Kābilī” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Ḥayālī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

⁹⁵¹ “Hattın gecenin karanlığından ayın yüzeyini çizdiğinde onun üzerinde taze miskle yazılmış “Allah mübarek etsin” lafzını gördüm.”

⁹⁵² “Sevgilinin yüzünün kitabında güzel hattı gördüm. Bu da Kur'an'ın mucizelerinden başka bir ince tarafı gösterdi.”

3988 **Ḥazret-i ‘Azmi Efendi-zāde Ḥassān-ı Zamān** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Ḥaṭṭ degül müşg-i ğubārı dökilüpdür cānā

Silkicek dāmen-i zūlf-i siyehūñ bād-ı şabā

*

* *

3989 **Emri Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Yazmışdı gerçi ḥüsn kitābın o ḥaṭṭ-ı leb

Ḥaṭṭ-ı izārı ḥāşiyelendürdi ānı o heb (?)

3990 **Ve lehu**

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Bir geliş var ḥaṭ-ı şeb-dīzde ey şīrīn-leb

Mā-ḥaşal çihre-i gülgünüñı başmazsa ‘aceb

3991 **Medḥi-i Gelibolī Şā‘iridür Bu ‘Aşruñ**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Seyr-i cemāle māni‘ olup ḥaṭṭ-ı müşg-nāb

Çekdi ‘izārı dil-bere bir ‘anberīn niḳāb

3992 Ve lehu

[mef'ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ruhsâr-ı tâb-dâr-ı to der-ḥaṭṭ-ı müşg-i nâb

Ke'l-bedri fi'd-düciyyeti ve's-şemsü fi's-seḥâb⁹⁵³

رفرتايدارتودرخطمكتاب
كالبدر في البقية والشمس في السحاب

*

* *

[212b]

3993 Zâtî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭuña tıtdı muşḥaf-ı ruhsâr-ı cānānı dūrüst

Bir yeşil tūṭî durur hıfz itdi Qur'ânı dūrüst

3994 Ve lehu

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ-ı reyḥân kim tolanmışdur gülistānı dūrüst

Ol ḥamāyil kim kucupdur çeşm-i cānānı dūrüst

3995 Nizāmî Sözlari Maḳbûl-i 'Ālem [mefâ' ilün mefâ' ilün fe'ülün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ-ı reyḥân kim tolaşdı ol gülistānı dūrüst

Hâledür kim devr idüpdür mäh-ı tābānı dūrüst

3996 Kāmî Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür [mef'ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ gelüp kılmış ihâta ḥadd-i cānānı dūrüst

Ḥârdan ḥavlı çeküp tutmuş gülistānı dūrüst

⁹⁵³ "Senin parlak yüzündeki halis hattının miski, karanlıktaki dolunay ve bulutun arkasındaki güneş gibidir."

3997 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı reyḥānı ıolanup ḥadd-i cānānı dūrüst

Būstān eṭrāfına yazmıṣ Gülistānı dūrüst

3998 Hüdāyī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Muşḥaf-ı ḥüsnüñ ki tutmıṣ ḥaṭṭ-ı reyḥānı dūrüst

Tāze defterdür yazılmıṣ resm-i ' Oṣmānī dūrüst

3999 Emīnī Efendi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tutdı ḥaṭṭ-ı sebz-i gerd rüy-ı cānānı dūrüst

Tūtīdür gūyā ki ḥıfz itdi gülistānı dūrüst

*

4000 El-Muḥarrirü'l-Ḥakīr

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı ruḥuñ ki kılupdur cemālūñi zīnet

Kemāl-i şun' -ı Hudā çekdi ḥüsnüñe rağbet

4001 Hüdāyī Şi'ri Sitārīdür el-Ḥak *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]*

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Misk okıyalı ḥaṭṭuñı erbāb-ı feşāḥat

Ḥatm oldı senüñ muşḥaf-ı ḥüsnüñde melāḥat

4002 Necātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sünbülün kim yüzde örter ḥaṭṭ-ı reyḥānı dürüst

Kim görüpdür kāfiri ḥıfz ide Qur'ānı dürüst

[213a]

4003 Baba Naşībī Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

To-rā zi-sebz-i ḥaṭṭ zīb ü zīnet-i digerest

Me-rā be-her ser-i müyet maḥabbetī digerest⁹⁵⁴

تراز سبز خط زیب و زینت دگر است
مرا بهر سرمویت محبتی دگر است

4004 Şāhī

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭeş be-gerd-i 'arız-ı mehveş ber-āmedest

Erī benefşe bā-gül-i ü hoş ber-āmedest⁹⁵⁵

خطش بگرد عارض مهوش برآمدست
ار بر نقشه با گل و خوش برآمدست

4005 Ez-ān Beyāzī-i 'Acem

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭ-rā zedī terāş cihān der-nedāmetest

Muşḥaf sefid geşt nişān-ı kıyāmetest⁹⁵⁶

خط را زدی تراش جهان در ندامتست
مصحف سفید گشت نشان قیامتست

⁹⁵⁴ “Senin yeşil hattınla başka bir güzellik ve süsün var. Benimse senin her kılın için ayrı bir sevgim var.”

⁹⁵⁵ “Ay gibi yüzünün etrafında hat çıkmış. Evet menekşe onun gül yüzüne iyi yakışmış.”

⁹⁵⁶ “Hattı vurdun ve dünyadakiler pişmanlıktalar. Mushaf beyaz oldu ve bu da bir kıyamet alametidir.”

4006 Āṣāfī Nazmı Ekābir Sözleri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ ki ber-la' l-i lebet hem çü hilāl üftādeest

‘Aks-i ebrūyīst ki der-āb-ı zülāl üftādeest⁹⁵⁷

خط که برعلبت هم چو لال افتاده است
عکس ابرویست که در آب لال افتاده است

4007 Riyāzī Raḥmetü'llāhi ‘Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭet benefşe rüy-ı gül o zülf-i sünbülest

Serv-i semen-berī [vü] ḳadet deste-i gülest⁹⁵⁸

خطت بنفشه روی گل و زلف سنبی است
سرو سمن بری قوت دسته گل است

*

4008 Gülşen-i Nazmuñ [ki] Sebzi Bülbül-i Güyāsıdur [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥuñla la' l-i lebün ey melek-şıfāt

Hızr [u] Mesīḥ gibi virür mürdeye ḥayāt

4009 İshāk-ı Merḥūm

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hızr-ı ḥaṭuñ yanında lebün çeşme-i ḥayāt

Nüş eyleyen kişi ebedi görmeye memāt

⁹⁵⁷ “Kırmızı dudaklarındaki hat, tıpkı tatlı suya düşen kaşlarının resmi gibi hilale benzemiş.”

⁹⁵⁸ “Hattın gülün üzerindeki menekşe, saçın sa sünbüldür. Yasemen göğüslüsün ve boyun sanki bir demet çiçektir.”

4010 Şāmī Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Haţet ki sebze ber-eṭrāf-ı yasemen endāht

Çi hün ki der-ciger-i nāfehā-yı Çīn endāht⁹⁵⁹

خطت که بنزه بر طرف بلسمین انداخت
چه خونکه در جگر نافهای چین انداخت

4011 Monla Cāmī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Naqqāş-ı ezel k'ān haţ-ı müşgīn raqam-ı ūst

Yā Rab çi raqamhā-yı 'aceb der-qaḡem-i ūst⁹⁶⁰

نقاش ازل کان خط مشکین رقم اوست
یارپ چه رقمهای عجب در قلم اوست

4012 Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizāmī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Arizet şafha-i gül-i berg ü haţet reyḡānest

Dehenet hoḡḡa-i pür-dür ü lebet mercānest⁹⁶¹

آرزت صفی کلر کن خطت ریخانت
دمنت حقه پردر دلبت مر بآنت

[213b]

4013 [???]

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Yār haṭṭī ki ber-'izār neveşt

Tūlicü'l-leyle fī'n-nehār neveşt⁹⁶²

یا خطی که بر عذار نوشت
تو بچ الیسل فی النهار نوشت

⁹⁵⁹ "Hattın ki yasemin gibi yüzün etrafına çimen attı. Ne kanlar ki Çin ceylanlarının göbeğine ve ciğerine attı."

⁹⁶⁰ "(Sevgilinin) o siyah hattını resmeden ezel ressamının kaleminde ne acayip resimler varmış, Ya Rabbim!"

⁹⁶¹ "Yüzün gülün yaprağı gibi ve hattın reyhan gibidir. Ağzın inciyle dolu kase gibidir ve dudağın mercandır."

⁹⁶² "Sevgilinin yüzüne bir hat yazar, geceyi gündüze katar gündüzü uzatırsın (Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân, 3/27)."

4014 [???

Ḥaṭṭ ḥübest ki âyet ḥübest
 Âyetî der-nihâyet ḥübest⁹⁶³

خط خوبست که آیت خوبست
 آیت در نهایت خوبست

4015 Şâhî Râst

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]
 Ḥaṭet ber-lâle-i ter müşg-i Çîn riḥt
 Benefşe ber-kenâr-ı yâsemen riḥt⁹⁶⁴

خطت بر لاله تر مشک چین ریخت
 بنفشه بر کنار یاسمین ریخت

4016 Seyfî Râst

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]
 Müşg-i ḥaṭet ki gird-i gül ergavân girift
 Çun hâle mâh-ı rûy-ı to-râ der-miyân girift⁹⁶⁵

مشک خطت که کرد گل ارغوان گرفت
 چون هاله ماه روی ترادربان گرفت

4017 Dehkî Râst

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]
 Z'ân ḥaṭṭ ki gird-i 'ârız-ı ân mâh-rû girift
 Ḥurşîd der-ḥicâb şod u mâh-rû girift⁹⁶⁶

زان خط که کرد عارضان ماه گرفت
 خورشید در حجاب شد و ماه گرفت

*

* *

⁹⁶³ "Hat güzel olduğu için ayet güzeldir, sonunda ayet de güzeldir."

⁹⁶⁴ "Ḥaṭṭın sanki taze lalenin üstüne Çîn miski koydu; menekşeyi yasemenin yanına koydu."

⁹⁶⁵ "Nasıl ki gülün çevresini erguvan sararsa, hatlarının müşk kokusu, senin yüzünün ayını hale gibi sardı."

⁹⁶⁶ "O ay yüzlü (sevgilinin) yüzünün etrafını o hat kapladığında sanki güneş tutuldu ve ay yüzünü örttü."

4018 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Ḥaṭuñ itdi Ḥıṭā mülkini tārāc

Yed-i kişverden aldı beglerüñ bāc

*

* *

4019 Şādık-ı Merḥūm Edirnevī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭṭ-ı la' lüñle dehānuñda olan nuṭḡ-ı şaḥiḥ

' Ademüñ aşl-ı vüçüd olduḡın iller taşriḥ

4020 Kemāl-i Ḥocendī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭet ki ber-ḥaṭ-ı yāḡūt mīnehem terciḥ

Neveşteend ber-ān la' l-i leb ki ente meliḥ⁹⁶⁷

خطت که بر خطایوت مینهم ترجیح
نوشتند اند بران لعل لب که انت ملیح

4021 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şubḥ-ı devlet olmış ol ḥaṭṭ-ı şabīḥ

Ḥoş melāḥat virür ol la' l-i meliḥ

*

* *

[214a]

⁹⁶⁷ “Senin hattın ki onu Yakut’un hattına tercih ederim. O kırmızı dudağın üzerine “Sen sevimlisin.” yazmışlar.”

4022 **Raḥmī-i Nāzūk-Ṭabī‘ at Oldu Rūmuñ Ḥusrevi** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Ḥaṭṭı ‘ asker çekdi yāruñ bī-‘aded

Cümle dil şehri ḥarāb oldı meded

*

* *

4023 **Ḥayātī**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ḳoma ḥaṭ-ı ‘ izāruñ içün ḥāṭıruñda gerd

Ḥoşdur yazılsa levḥa-i sīm üzre lāceverd

4024 **Ḥayālī Selleme’illāh**

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Ḥaṭet şaḥīfe-i mah-rā niḳāb müşğīn kerd

‘ Aceb ḥaṭīst ki her kes ki dīd taḥsīn kerd⁹⁶⁸

نقطت صیغهء راقاب مشکین کرد
عجب خلقت که هر کس که دید تحسین کرد

4025 **Ḥayretī-i ‘Acem Rāst**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ḥūbān ki gird-i leb ḥaṭ-ı müşğīn keşīdeend

Ḥaṭṭ ber-ḥayāt-ı ‘ aşıḳ-ı miskīn keşīdeend⁹⁶⁹

خوبانکه کرد لب خط مشکین کشیده اند
خط بر حیات عاشقین کشیده اند

4023

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Resmī Efendi Ḳāzī” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Ḥayātī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

⁹⁶⁸ “(Ey sevgili, senin) hattın ayın güzel yüzünü siyah örtüyle örttü. O acayip bir hattır ki onu gören herkes (güzelliğini) övdü.”

⁹⁶⁹ “Dudağının etrafına siyah hat çeken güzeller, zavallı âşığın hayatına çizgi çekmişler (onu öldürmüşler).”

4026 Hilālī Rāst

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilün]

Haṭet benefşe īnest ki ber-lāle geşteend

Yā āyetī ki ber-varaḡ-ı gül neveşteend⁹⁷⁰

خطت بنفشه ایست که بر لاله گشته اند
یا آیتی که بر ورق گل نوشته اند

4027 Emīr Zer-Keş Rāst

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Haṭ-ı to gerd-i ḥacālet be-rüy-ı mäh feşānd

Ḳad-i to serv-i revān-rā be-ḥāk-i rāh neşānd⁹⁷¹

خط تو کرد مجالت بروی ماه فشاند
قد تو سرور و انرا بجاکت راه نشاند

4028 Kāmī-i 'Acem Fermāyed

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Haṭet ki cān-ı me-rā zīr-i zūlf-i kīn dāred

Çi kāfirīst ki ber-ehl-i dil kemīn dāred⁹⁷²

خطت که جان مرا زیر زلف کین دآرد
چه کافر است که بر اهل دل کین دآرد

4029 Ziyāyī Rāst

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Haṭ-ı sebzet ki ber-gird-i lebet hemçü şeker gerded

Zi-her sū tūṭī-i ḥāl-i lebet-rā bāl ü per dāred⁹⁷³

خط سبزه که بر گرد لبست همچو شکر کرد
ز هر سوطوطل خال لبست را بال و پر کرد

⁹⁷⁰ "Hattın sanki bir menekşedir ki lale (yüzünün) etrafına dikmişler. Ya da bir ayettir (harf) ki gül yaprağına yazmışlar."

⁹⁷¹ "Senin hattın ayın üzerine utanç tozunu serpti ve boyunu yürüyen servinin yolunun toprağına oturttu."

⁹⁷² "Hattın ki benim canımı kin saçının altında tutuyor. O nasıl bir kafirdir ki gönül ehli ile de düşmanlığı var."

⁹⁷³ "Yeşil hattın ki dudağın etrafında şeker gibi oluyor. Dudağın her taraftan beninin papağanına kol kanat olur."

4030 Hâsan-ı Nâzûk

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Haṭî ki ber-varaḫ-ı gül zi-müşg-i nâb keşîd

Şikest revnaḫ-ı meh ḥaṭṭ ber-âftâb keşîd⁹⁷⁴

خط برورنی گل ز شک تاب کشید
شکست رونق خط بر آفتاب کشید

4031 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Me-gû rûy-ı bütân-râ ḥüsn-i ḥaṭṭ ü ḥâl mîbâyed

Ḥaṭ u ḥâl-i bütân ḥübest ammâ ḥâl mîbâyed⁹⁷⁵

مکوروبان احسن خط و حال می باید
خط و حال بختان خو بست اما حال می باید

[214b]

4032 Şâdık Çelebiyyü'l-Müderriş

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ol ḥaṭṭ-ı siyâh ile ruḥuñ ey boyı şimşâd

Bir âl varaḫdur ki ḥaṭı ḥaṭṭ-ı Ḥudâ-dâd

*

4033 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Ġarîb âmed ḥaṭet ber-ḥad hoş âmed

Be-rûyet men ne-mîgüyem hoş âmed⁹⁷⁶

غریب آمد خطت بر حد خوش آمد
برویت من نمی گویم خوش آمد

⁹⁷⁴ “Halis miskten gül yaprağına çekilen hat, ayın işini durgunlaştırdı ve güneşi mahv etti.”

⁹⁷⁵ “Güzellerin yüzüne hat ve ben güzelliği lazım deme ki güzellerin beni ve hattı iyidir ama hal onlardan daha iyidir.”

⁹⁷⁶ “Hattın yanağına garip geldi, hoş geldi. Ben söylemiyorum ki yüzüne yakıştı diye.”

4034 Ḥayālī-i ‘Acem

[mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün]

Tâ ber-beyâz-ı rüyet ḥaṭṭ-ı siyeh ber-âmed

Ez-nâme-i muḥibbân nâm-ı güneh ber-âmed⁹⁷⁷

نابر یافنی رویت خط سید بر آمد
از نامه مجبان نام کنه بر آمد

4035 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḥaṭṭ-ı sebzet dil-berâ gerded lebân-ı nûş ḥand

Ṭūṭi-i gūyâst gūyâ miḥored z’în ḥoḳḳa ḳand⁹⁷⁸

خط سبزت دبلر کرد لبان نوش خاند
طوطی کو یاست گویا میخورد زین حقه

*

4036 Arslan Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Müşgîn ḥaṭi ki ber-gül-i ân sîm-ber-demîd

Ber-âftâb ġâliye ez-müşg-i ter keşîd⁹⁷⁹

مشکین خطی که بر گل آن سیم بر دمید
بر آفتاب غایه از مشک تر کشید

4037 Fuzûlî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Göz ḥaṭuñdın mürdemin maḥv itmedin bulmaz murād

Żāyi‘ ider ḥüsnüñüñ ḥaṭṭın sevâd üzre sevâd

⁹⁷⁷ “Yüzünün beyazlığına siyah hat geldiğinde “günah” kelimesi sevenlerin fihristinden kaldırıldı.”

⁹⁷⁸ “Ey sevgilim, yeşil hattın sanki o güzel gülümseyen dudaklarının etrafında bu kaseden şeker yiyen konuşan bir papağandır.”

⁹⁷⁹ “O beyaz bedenli (sevgilinin) gül yüzünde biten siyah hat, sanki güneşin yüzüne taze miskten koku sürdü.”

4037 Fuzûlî Divanı, G LXII/1.

b: ider ḥüsnüñüñ ḥaṭṭın] eyler ḥüsnüñi ḥaṭṭuñ, Fuzûlî Divanı.

4038 H̡asan-ı Nāzük

[mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bāz ez-ḥaṭ-ı to ḥüccet-i ḥübī tamām şod

Bāz ān belā ki ḥāşsa-i mā būd 'ām şod⁹⁸⁰

باز از خط تو حجت خوبی تمام شد
باز آن بلا که خاصه ما بود عام شد

*

* *

[215a]

4039 [???

[müfte' ilün müfte' ilün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥın tāze terāş itdi yār

Geçdi kılıçdan fiten-i rüzgār

*

4040 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı reyḥān ile ol zībā 'izār

Şanasın muşḥafdur āyet ber-kenār

4041 Rūḥī-i Mağnisavī

[mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ şanma levḥ-i 'arızuñ üstinde āşkār

Olmış ḥarīm-i gülşen-i rüyuñ benefşezār

⁹⁸⁰ “Yine de senin hattından güzellik nişanesi tam oldu. yine de sadece bize has olan o bela, herkese ait oldu.”

4040

Başlık: Nüshada beytin başlığı olarak öncelikle “Necātī Mülk-i Naẓmuñ Gün Gibi Şāḥib-Kırānidur” yazılmış ancak daha sonra yanına “Zātī” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4042 Şun'î Rahîme'llâhü 'Aleyh

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Haṭṭuñ ğamıyla ger olam ey serv-i gül-^ç izâr

Tâ haşr olunca ola mezârum benefşeẓâr

4043 Nef'î Efendi Râst

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Haṭṭ degül bu ^çârızuñ üzre gelen ey gül-^ç izâr

Baḥr-ı hüsnüñ mevc urup ^çanber getürdi bir kenâr

4044 Hâzret-i Bâkî Efendi

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Bir hüsn daḥı bağladı haṭdan ^çizâr-ı yâr

Eṭrâf-ı bâğ-ı hûb olur olsa benefşeẓâr

4045 Şânî Fermâyed

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

Bâğ-ı ruḥında ol şanemüñ haṭṭ-ı müşg-bâr

Şahn-ı iremde tâze açılmış benefşeẓâr

4046 Feşâhat Üzredür Şi'r-i Faşîhî *[mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]*

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Muşhaf-ı hüsnünde haṭṭuñ oldı âyet ber-kenâr

Ruḥları şems-i duḥâ ve'l-leyldür zülf-i nigâr

4047 Cāmi‘ī Efendi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kūşe-i haddüñde haṭṭuñ didüm olmış âşkâr
Didi muşhaf üzre yazılmışdur âyet ber-kenâr

4048 Fiğānī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Bâğ-ı ruḥında ol şanemüñ haṭṭ-ı müşg-bâr
Boynı burıldı oldu çemende benefşezâr

4049 Ziyāyī Efendi

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gül yüzi üzre ğubâr-ı haṭṭ-ı yâr
Eyledi şabr u qarârum târ u mâr

4050 Vişālī Râst

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Haṭṭuñ zuhûr eyledi ey şûḥ-ı şîvekâr
Hüsnüñ bozıldı hâṭıruña gelmesün ğubâr

4051 Zāmīrī Beg [...]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Haṭṭ-ı reyḥānuñ ğamından ey nigâr-ı şîvekâr
Reh-güzâruñda ten-i zârum n’ola olsa ğubâr

4051

a: Mısradaki “cevân” kelimesinin yerine “nigâr” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

[215b]

4052 ‘Ulvi Efendi

[mef̣̌ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün]

Hoş yaraşur cemālūne bu ḥaṭṭ-ı müşg-bār

Āmentü bi’llezī ḥalaḳa ’l-leyli ve’n-nehār⁹⁸¹

4053 Zāti-i Merhūm

[mef̣̌ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlün]

Didüm leb-i yāḳūtuña ḥaṭṭ gelmişe ey yār

Didi ki diye ḳara ḥaberdən daḥı neñ var

4054 Laṭīfī Raḥime’llāhū ‘Aleyh

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Şafḥa-i ḥaddūnde yāruñ şanmañuz ḥaṭṭ-ı ğubār

Zerrelerdür kim güneş ruḥsarı itmiş āşkār

4055 Hāşimī Çelebi

[fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

Olduğınca ḥāṭıra ey dil ḥaṭ-ı ruḥsār-ı yār

Gelmemek olur mı hiç āyīne-i ḳalbe ğubār

4056 Emri Çelebi Rāst

[mef̣̌ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün]

Ḥaṭṭ-ı siyāhı baḥr-ı ruḥında ṭutup kenār

Fülk-i melāḥati ḳaraya itdi rūzgār

⁹⁸¹ “Geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim.”

4057 Hülûşî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Haṭṭ ü haddüñden cüdâ düşdi anuñçün cüy-bâr

Taşlarla döginüp toprak döşendi sebzear

4058 Yahyâ Efendi Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Minnet ol raḥmâna kim mânend-i haṭṭ-ı rûy-ı yâr

Giceyi gündüze katdı geldi irişdi bahâr

4059 Mu'ammâ be-Nâm-ı Gül-i Nev-Haṭ

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ğabğab-ı dil-dârı ayvâ kaplamış haṭṭ-ı ğubâr

Sîb-i ra' nânı yimiş şordum 'adû-yı nâ-bekâr

4060 Dervîş 'Ömrî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Belürdi haṭṭ-ı 'izâruñ idince âh-ı hezâr

Netice virdi ruḥuñ gülşenine bād-ı bahâr

4061 Tarzî-i 'Acem Râst

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Tâ gird-i la' l-i yâr 'ayân şod haṭ-ı ğubâr

Dîĝer ne-mând ber-haṭ-ı Yâkût i' tibâr⁹⁸²

ناکرد لعل ابر عیان شد خط غبار
دیگر نماند بر خط یا قوت اعتبار

⁹⁸² "Sevgilinin kırmızı dudağının etrafında hat tozu belli olduğundan beri Yakut'un çizgisine değeri kalmadı."

4062 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Terâş idüp ruḥuṇda ḥaṭṭ-ı 'anber-bāruṇı tekrār

Helāk itdün yine 'uṣṣākı hey āfet güzellik var

4063 Celāl Fermāyed

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Çıkmaya dilden dilā sevdā-yı ḥaṭṭ u zülfi-yār

Bilem anı kim öliceḳ ṭola ḳabrüm mūr u mār

4064 [???

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

La'lün üzre ideli ḥaṭṭuṇ ḳarār

Çeşme-i ḥayvāna irmişdür ğubār

4065 Ehl-i Naẓm İçre Şadāyī Ḥoş-Nüvis [ü] Pür-Uşul⁹⁸³ [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Rūy-ı ālinde belürdi ol mehün ḥaṭṭ-ı ğubār

Dūd-ı āh-ı 'āşık oldu şan şafaḳda āşkār

*

4066 Taşavvuf Üzredür Eş'ār-ı Vecdī [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*]

Ruḥsāruṇ üzre zāhir olup ḥaṭṭ-ı müşg-bār

Mir'āt-ı ḥatır oldu küdüretle pür-ğubār

⁹⁸³ Nüshada başlık önce “Ehl-i Naẓm İçre Şadāyī Pür-Uşul” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek altına son şekli yazılmıştır.

4067 Medhî-i Gelibolî Fâzılîdur Devrânûñ

[mefˤülü fāˤilātü mefāˤilü fāˤilün]

Lemmā ra ʿeytü ḥaṭṭüke fî-şafḥati'l- ʿizār

Āmentü bi'llezî ḥalaḳa 'l-leyli ve 'n-nehār⁹⁸⁴

لما رأيت خطك في صفحة العذار
آمنت بالذي خلق الليل والنهار

4068 Ve lehu

[mefˤülü fāˤilātü mefāˤilü fāˤilün]

Hecr-i ḥaṭ u ʿizār ile ʿuṣṣāk bî-karār

Derd ü belā vü guṣṣada fî'l-leyli ve 'n-nehār⁹⁸⁵

4069 [???

[mefˤülü fāˤilātü mefāˤilü fāˤilün]

Kāfir göreydi zülf ü ḥaṭuñ dirdi ey nigār

Āmentü bi'llezî ḥalaḳa 'l-leyli ve 'n-nehār⁹⁸⁶

[216a]

4070 [???

[feˤilātün feˤilātün feˤilātün feˤilün]

Ḥaṭṭuñı geldidyü⁹⁸⁷ her kim ki o mehden uşanur

Çeşm-i ebrūsına baksa yine kendü utanur

4067 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹⁸⁴ “Yanağının sayfasında senin hattını görünce geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim.”

4068 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹⁸⁵ “Gece ve gündüzde (daima)”

4069 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁹⁸⁶ “Geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim.”

⁹⁸⁷ “geldi diyü” kelimeleri vezin zaruretiyle bu şekilde okunmuştur.

4071 Şun‘î-i Gelibolî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Haṭṭuñı hoş şerḥ ider iki ruḥuñ ey alnı nūr

Şanki Yūsuf sūresin ‘Oşmān-ı Zî’n-Nüreyñ okur

4072 Hāzret-i Monla Cāmî

[mefā‘ilün fe‘ilâtün mefā‘ilün fe‘ilün]

Haṭīst ber-gül-i rūyet zi-müşg-i ter menzūr

Ki bād āfet-i çeşm-i bed ez-cemāl-i to dūr⁹⁸⁸

که باد آفت چشم بد از جمال تو دور
که باد آفت چشم بد از جمال تو دور

4073 Feyzî Kefevîdür

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Haṭ-ı nev-reste n’ola eylese la‘lünde zuhūr

Ey lebi şehd ü şeker mā’il olur tatlıya mūr

4074 Necâtî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Haṭṭ-ı ruḥ-ı yār ehl-i maḥabbet ecelidür

Ġāfil yürime aç gözünü gün gicelidür

4075 Hālişî Efendi

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Levh-i ruḥuñ üstindeki şol haṭṭ ki celîdür

Dil-ḥastelerüñ haṭṭ-ı berāt-ı ecelidür

⁹⁸⁸ “Halis miskten maksat senin gül yüzünün hattıdır. Allah senin cemalini kötü bakışlardan korusun.”

4076 Zihni Efendi Bağdadi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ dime kim rūy-ı yāruñ bā' iṣ-i tağyiridür

Muşhaf-ı ḥüsnüñ ḥaṭ-ı reyḥān ile tefsiridür

4077 Mesti Efendi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥaṭ-ı la' lüñ senüñ ey cān 'ālem-i rūḥ-ı şānīdür

Eceldür dirler ammā baña 'ömr-i cāvidānīdür

4078 Emri Çelebi Fermāyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭuñ belürdi 'āşıka fūrkat nişānıdur

Tutdı cihānı dūd-ı kıyāmet nişānıdur

4079 Kāmi Efendi Fermāyed

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ u lebün ki Hızr u Mesīḥā nişānıdur

Ben ḥastenün biri eceli biri cānıdur

4080 Zihni Efendi Defter-dār-ı Bağdadi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Şanma ḥaṭ-ı la' l ile görinen o dehāndur

Sürḥ ile iki lafzuñ arasında nişāndur

4081 **Ḥaṭīb-zāde Bākī Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Arızuñ şafha-i gül-berg ḥaṭuñ reyḥāndur

Dehenüñ ḥokḳa-i pür-dürr ü lebüñ mercāndur

4082 **Cemālī**

[mef' ūlū mefā' ilü mefā' ilü fe' ūlün]

Kim didi ḥaṭ-ı la' lini efsāneye döndür

Mestāne şırāsın okıyup ḥāşiyelendür

4083 [??]

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı lebini añma şaḳın cān ḳazāsıdur

Fıkr itme sīnesin ki yürek oynamasıdur

4084 **Aḥmed Paşa**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ mı bu yā göñlümün tafşıl-i vaşf-ı ḥālidür

Yā hümā-yı zülf-i yāruñ sāye-i iḳbālidür

[216b]

4085 **Rızāyī Efendi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gün yüzinde ḥaṭṭ görürsem gözlerüm giryān olur

Gök yüzinde ebr olsa resmdür bārān olur

4086 Behiştî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı rüyuñ gelicek cevr ü cefā nâdir olur

'Âkıbet ol kara günler bilürin zâhir olur

4087 Dānişî Râst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı rüyuñ vaşf iden şanma söze kâdir olur

Hep Gülistân okıyanlar dime kim şâ'ir olur

4088 Kemâl Paşa-zâde

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Gün yüzünde ḥaṭ belürse gözlerüm giryân olur

Hâle görünse kenâr-ı mähda bârân olur

4089 Hilâlî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Mihr-i ruḥsârında ḥaṭ görsem gözüm giryân olur

Gün yüzün ebr-i siyeh tutsa o gün bârân olur

4090 'Amrî-i Kâzî

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Ḥaṭ belürse ger ḥadinde gözlerüm giryân olur

Hâleler tutsa kâmer eṭrâfını bârân olur

4089 G 15/1, *Hilâlî Divanı*.

b: gün yüzün] yüzün güzin, *Hilâlî Divanı*.

4090 G 33/1, *Amrî Divanı*.

4091 İshāk Efendi Fermāyed

[mef̣'ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yāruñ kaçan ki haṭṭ-ı ğubārı terāş olur

Esrār-ı ' ışk şūret-i hüsniinde fāş olur

4092 Ve lehu

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Devr-i hüsniünde haṭṭuñ zūlm ile cān u dil alır

Bir sipāhī gibi kim yılda iki hāşıl olur

4093 Sānī Beg Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ-ı nev-hīzi terāş itdükçe dil-ber hūb olur

Hüsni-i ' ālem-giri artar tāze bir maḥbūb olur

4094 Rızāyī Kerīm Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Haṭ-ı ruḥsarı kim evvel leb-i cānānda bitmişdür

Giyāh-ı mihrdür şān ṭarf-ı ' ayn-ı cānda bitmişdür

4095 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Berāt-ı haṭṭ-ı la' lüñ okıram ezber revānumdur

Kaşuñ ṭuğrāsı ey şeh haylıden hāṭır-nişānumdur

4096 ‘Ubeydī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Haṭṭ-ı ruḥsāruña gülşende sebze dil uzatmışdur

Yüzine uralı bād-ı şabā bir pāre yatmışdur

4097 Emrī Çelebi Fermāyed

[mef‘ülü mefā‘īlū mefā‘īlū fe‘ülün]

Şol haṭṭ-ı siyeh kim ruḥ-ı cānāna gelüpdür

Bir kāfire beñzer henüz imāna gelüpdür*

4098 Çeşmī-i Remmāl Fermāyed

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Beni meşgūl-i esmā iden ol yār-ı müzellefdür

Anuñ haṭṭ-ı siyāhı āyet ü ruḥsār-ı muşḥafdur

4099 Ğınāyī Ulama Paşa-zāde [...] Ḥasan Efendi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Degüldür haṭṭ ki eṭrāf-ı leb-i cānāna gelmişdür

Gezerken Hızr nā-geh çeşme-i ḥayvāna gelmişdür

[217a]

4100 Seyfī Efendi

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlū fā‘ilün]

Ālām-ı haṭṭı dilde olan zaḥma başdur

Derd ü belā didükleri andan terāşdur

4099

b: Nüşhada mısra önce “Cenāb-ı Hızrdur kim çeşme-i ḥayvāna gelmişdür” yazılmış ancak sonra onun altına “Gezerken Hızr nā-geh çeşme-i ḥayvāna gelmişdür” yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4101 Sa‘ dī Efendi

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Haṭ-ı risālesi yāruñ kitāb-ı mu‘ allakdur
Ġubār-ı şivesi nesh olduğı muḥakḳakdur

4102 Sā‘ī Çelebi Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Yāruñ cemāli nūr-ı haṭ ile ceridedür
Seyri anuñ şafā-yı dil ü nūr-ı didedür

4103 Lebībī Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

‘Ālem ey dil bir haṭı gelmiş perī-peykerdedür
Kimse bilmez ḳadrini cāhil gözine perdedür

4104 Cinānī-i Bursevī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Haṭṭ gelmek ile şanma ki meyli vefādadur
Harf-i vefādan ol şanemüñ levḫi sādedür

4105 ‘Ubeydī-i Merḫūm

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Şanma ancak ḥaddüne haṭṭuñ senüñ dil-dādedür
Zülf-i miskīnüñ daḫı ‘ömrüm aña üftādedür

4106 Fevrî Efendi Fermâyed

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Gelelden haṭṭ-ı dil-ber dil 'adū ḳatline ḥāzırdur

Niye ḥavf eylesün 'āşık cihānda ḥod ölüm birdür

4107 Cemālî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dimeñ zîr-i 'izārında o māhuñ ḥaṭṭ-ı dil-cūdur

Yüzi mışbāḥdur rüşen-çerāk dibi ḳarañudur

4108 Emrî Çelebi Fermâyed

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ḥaṭ u zülfüñle diller mülkin alursın muḳarrerdür

Süleymānsın begüm sen saña mūr u mār leşkerdür

4109 'Ulvî Çelebi Rāst

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ḥaṭuñ fikriyle şahn-ı dil çemenzār-ı maḥabbetdür

Müjeñ oḳları yaḡsun ṭurmasun bārān-ı raḥmetdür

4110 Bākî Efendi

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ruḥuñ āteş ḥaṭ u ḥālūñ buḥūr-ı misk ü 'anberdür

Ḥam-ı zülf-i siyāhuñ ḥalka ḥalka dūd-ı micmerdür

4108 *Emrî Divanı*, G 156/1, s. 107.

a: alursın] aldığın, *Emrî Divanı*.

4111 Enîsî Raḥîme'llāhü 'Aleyh

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

'İzāruñla ḥaṭuñ nūr u duḥāndan iki āyetdür
Cemālündür 'azîzüm kışşa-i Yūsuf ḥikāyetdür

4112 Şîrāzî Fermāyed

[mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]

'İzārında ḥaṭı mektüb-ı cāndur
Maḥabbet-nāme-i āḥir zamāndur

4113 Cinānî-i Bursevî

[mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün]

Ḥaṭṭ-ı ğubārı ol şanemün la' l-i terdedür
Ḥaṭṭ şanma anı dīde-i aġyāra perdedür

4114 Belîġî

[mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün]

Yāruñ benefşe ḥaṭṭı ki gül-berg-i terdedür
Nā-dān-ı kec-naẓar gözine lîk perdedür

4115 Emrî

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Ġam-ı ḥaṭṭuñ ecel fikri gibi bir kıra kayġudur
Anuñçün bu dil-i sevdā-zede ölümlü şayrudur

4114 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4115 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4116 Nizāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭuñ ol pîrûzedür kim la' l-i nâb üstindedür

Leblerüñ ol la' l kim dürr-i hoş-âb üstindedür

4117 Ziyāyī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

‘Arızuñ şafḥa-i gül-berg ü haṭṭuñ reyḥāndur

Dehenüñ ḥoḳḳa-i pür-dürr ü lebüñ mercāndur

4118 Hāletī ‘Azmi Efendi-zāde Selmān-ı Zamān [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

N’ola dirsem ḥaṭ-ı la' l-i lebüñ menşūr-ı cānumdur

Haṭṭuñ ṭuğrāsı cānā ḥayliden ḥaṭır-nişānumdur

[217b]

4119 Şāhidī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Haṭ-ı reyḥān-ı müselsel ruḥ-ı cānānda biter

Sebze-i ter gibi kim ravza-i Rıdḫānda biter

4120 ‘Adnī Efendi Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ol ḥaṭ-ı gāliye-sā kim ruḥ-ı cānānda biter

Çemen-i bağ-ı İremdür ki Gülistānda biter

4116 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4117 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4118 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4120 Adnī Divanı, G 45/1, s. 60.

4121 Revānī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gözlerüm tîre olur ḥaṭṭuña kıldukça nazār

Ḥaṭṭ ğubār olsa bu rüşendür ider göze zarar

4122 Ḥuffī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i nābı üzre ḥaṭṭı sūre-i Kevşer yazar

Anı Yāķūtun muḥaķķıķdur ḥaṭından ter yazar

4123 Tīġī Beg Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ter tūṭup ḥaṭṭ-ı leb-i la' lin terāş eylerse ger

Nāme-i ḥüsnine ḥātemveş o şāhuñ dil deger

4124 [???

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ruḥsāruñun üstindeki bu ḥaṭṭ-ı mu' anber

Nūr āyetidür levḥa-i kāfūra muḥarrer

4125 Şānī Beg Merḥūm Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı benefşe irdi o ruḥsāra kim baķar

Geldi bahār günleri ezhāra kim baķar

4126 Şānī Beg Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Haṭ-ı nev gelse rūy-ı yāra ḥüsniinde bahā artar

Benefşezār ola bāg u bahār anda şafā artar

4127 Şemsi-i Ḥişārī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Virmesün ḥaṭṭ-ı ruḥuñ āyīne-i ḳalbe keder

O ğubārı ḳoma mir'āt-ı 'izāruñda gider

4128 Fūrūġi Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār ḥaṭṭ-ı siyeh ile yūzi ağın şaḳlar

Bāġbān ḥavlī çeküp niteki bāġın şaḳlar

4129 Sa'dī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaddi üstinde ḥaṭı naḳş-ı nigārı çīn ider

Hey ne kāfirdür ḳamer devrinde ḳaşd-ı dīn ider

4130 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe' ulün]

O yāruñ ḥaddine ḥaṭṭ geldi dirler

Yāḳında çıḳdı bu ḳara ḥaberler

4131 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Toldı vaşf-ı haṭuñla her defter

Tiz irişür efendi kara haber

4132 Emrî Çelebi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ degül irüp debîr-i şun' ı kıldan hâmeler

Ruḥlar ile la' line yazmış maḥabbet-nâmeler

4133 Mişâlî Ehl-i Nazmuñ Bî-Mişâlî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çıkmadı ḥâşiye-i ḥaṭṭ-ı ğubâr-ı dil-ber

Görmedüm dünyede anuñ gibi bir müşkil yer

[218a]

4134 Şun'î-i Gelibolî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ-ı pîrûzeñda ey dil-ber bu la' l-i bî-naẓîr

Ḥazret-i 'İsî durur gūyâ kim itdi gökde yir

4135 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Ḥaṭ-ı kudret ki ruḥsâruñda üstâd eylemiş taḥrîr

İki berg-i Ḥitâyîdür ki Bihzâd eylemiş taḥrîr

4132 Emrî Divanı, Kt. 120/1.

a: irüp] idüp, Emrî Divanı.

4133 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4136 Sâ'î Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Revnağ-ı hüsn-i bütân ol hağ-ı reyhân iledür

Şeref-i dîn-i nebî hazret-i Kur'an iledür

4137 Nâmî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görinen ruhsâr-ı dil-berde hağ-ı hağrâ mıdur

Yâ leâfet gülşeninde sebze-i zibâ mıdur

4138 Ümidî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Şanmañ ki hağ-ı la' line yârüñ keder virür

Teng-i nebâta pây-ı meges ne zarar virür

4139 Emrî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ârzü-yı hağ-ı yâr ile ğubâr olmuş 'abîr

Hâl-i miskîn kendin ol sevdâda itmiş kıra yir

4140 Helâkî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Ka' be yüzünde hağ-ı niçün olur mücâvir

N'eyler harem içinde ol dîni kıra kâfir

*

4141 Şîrî-i Silistrevî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Zü'l-feķârüm haţuñı na'd-ı Alîdür dirler

Ben ğubâr añlar idüm haţı-ı celîdür dirler

4142 Hişālî Şâ'ir-i Nâzûk-Hişâldür [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ruĥuñuñ şa[v]ķı haţ u zülf-i perîşân iledür

Gülşenüñ zîb ü ferî sünbül ü reyĥân iledür

4143 Vaşfî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Beni öldürmege her laĥza haţuñ kîn eyler

Öldürür derd ile bir ğün beni miskîn eyler

4144 Nev'î Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Zamân-ı haţı gelse yâr luţfı bî-kerân eyler

Metâ' ın her ķişi aĥşama ķarşu râyġân eyler

4145 Ve lehu

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Düşürmişdüm haţuñ vaşfında bir ĥoş ma' nî-i nâdir

Bulup anı terâş itmiş işİtdüm şoñra bir şâ'ir

4142 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4143 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4144 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4145 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

*

* *

[218b]

4146 Āzerī Efendi*[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]*

Haṭuñ geldükçe şanma pertev-i ḥüsnüñ 'ayān olmaz

Has u ḥāşāk içinde şu'le-i âteş nihān olmaz

4147 Sūzī-i Nakşbendī*[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]*

Haṭum geldi dime cānā lebūñ şun kim cevāb olmaz

Çü Hızra āb-ı ḥayvān içmege zulmet ḥicāb olmaz

4148 Kesbī-i Edirnevī*[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]*

Ḥüsn-i rūyuñ ḥaṭ-ı nev-ḥiz ile za'ıl olmaz

Sāye ḥurşid-i ziyā-güstere ḥā'ıl olmaz

4149 Ref'ī-i Çorlulı*[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]*

Yār ḥaṭṭını terāş eyler anuñçün ṭurmaz

Kātı rindāne geçer üstine kıl kondurmaz

4149

Başlık: Nüshada beytin başlığı önce “İskender Paşa-zāde” yazılmış ancak daha sonra çizilerek üstüne “Ref'ī-i Çorlulı” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

b: Beytin ikinci mısraının başında daha önce “Ḥaylī nazük geçinür” şeklinde yazılan kısmın üzeri çizilerek altına “kātı rindāne geçer” şeklinde düzeltilmiştir.

4150 **Luṭfī Beg-zāde Nüvīdī Çelebi Fermāyed** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Şu kim ālüfte-i esrār-ı ḥaṭṭ-ı rüy-ı yār olmaz

Anuñ mir 'āt-ı kalb-i pür-şafāsında ğubār olmaz

4151 **Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Muşhaf-ı ruḥsāruñı reyḥān ḥaṭṭ nesh eylemez

Hüccet-i tezvīrdür da' vīni ol fesh eylemez

4152 **Vahīdīdūr Ferīdi Ehl-i Nazmuñ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Haṭuñ gelmekle ḥüsnüñ dil-berā nokşān-peẓīr olmaz

Senüñ āyāt-ı ḥüsn-i ḥaṭṭuña zīrā nazīr olmaz

4153 **Sipāhī Beg Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Haṭ-ı ruḥsāruñuñ şūfī şafası olduĝın bilmez

Şakalı şaĝışınca mübtelāsı olduĝın bilmez

4154 **Bezmī Çelebi Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Haṭ-ı şebgün irişse ḥüsnüñ ayına zarar virmez

Gice olmayıcağ cānā felekde mäh fer virmez

4155 Nev'î Efendi Fermâyed

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Bakma cemâl-i hûba haṭ-ı müşg-bârsuz

Çıkmaz kitâb-ı mihr ü maḥabbet kenârsuz

4156 Kâmi Efendi Râst

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Dil-i âşüftemi râm itdi ol haṭṭ-ı 'abîr-âmîz*

Musahḥar oldı şâh-ı Rûma şan kim hıṭṭa-i Tebrîz

[219a]

4157 Kilâvî Râst

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Haṭ-ı miskîni ğamı ḳalbe ğubâr istetmez

Yiter ol gözleri bādâm dahı çeşm-i çerez

*

* *

4158 Dâverî Beg Fermâyed

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Haṭṭı geldi lebleri üstinde yâruñ mürveş

Nâle kılsa dem-be-dem bu dil n'ola zenbûrveş

4159 Meylî-i Ğalaṭavî

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Belürmiş haṭṭ-ı ruḥsâruñ 'ayân olmağa yüz tıtmış

Güneş ebr-i siyâh içre nihân olmağa yüz tıtmış

4160 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şaçuñ devrinde ol hatt kim ruḥ-ı gül-fāmdan çıkmış

Hücūm-ı Rūm ider çend 'Arabdur Şāmdan çıkmış

4161 Emrī Çelebi

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Ḥatt degül düşmiş lebine sāye-i müjgān imiş

Beñ degül gün yakmış olmuş kara tıfl-ı cān imiş

4162 Ḥasībī Efendi

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlü fā'īlün]

Ḥatt-ı nigār 'āşıka gizlü cefā imiş

Bilmezdük ehl-i derde görünmez belā imiş

4163 Hidāyet Efendi Rāst

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Ol ki hatt-ı müşg-bārı nesh-i reyḥān eylemiş

Hāl imiş beñzer yüzi üzre perīşān eylemiş

4164 Ḥayretī Fermāyed

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Geldi irdi çünkü hatt kara haber gibi terāş

Ey dirīgā atdı okın yaşdı yayın göz ü kaş

4164 *Hayretī Divanı*, G 157/1, s. 231.

a: çünkü hatt] çün yine, *Hayretī Divanı*.

4165 Riyāzī Fermāyed

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilün]

Ḥaṭṭ-ı leb-i to bord dil ez-mübtelā-yı ḥ'ış

Münker şod u girift nemek zîr-i pây-ı ḥ'ış⁹⁸⁹

خطیب تورددل از سبلا ی خویش
منکر شد گرفت نمک زیر پای خویش

4166 Fazlī Rāst

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥsāruña yüz virme inen eyle terāş

Tā ki Rūm içre Celālī gibi qaldurmaya baş

4167 Şā'ir-i Mergüb-ı 'Älemdür Semā'ī Mevlevī [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Geldi ḥaṭṭum diyü cānān qatı maḥzūn olmış

Bā'ış-i 'azli anuñ ḥaṭṭ-ı hü mā[yū]n olmış

4168 'Ārifī Erbāb-ı Nazmuñ Gün Gibi Ma'rūfidur [fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ḥuṭbe-i ḥüsni anuñ ḥaṭṭ ile efzūn olmış

Sebebi devleti ol ḥaṭṭ-ı hü māyūn olmış

*

* *

[219b]

⁹⁸⁹ "Senin dudağının hattı, hastası olandan gönlünü aldı. İnkâr edip de tuzu ayak altına aldı (hürmetsizlik yaptı ve yeminini bozdu)."

4167 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4168 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4169 Fevrî Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür [*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Hâme-i kudret ki çekdi levh-i hüsn-i yâra hat

Yazdı iki şafhaya Qur'ânı nakz u bi-ğalat

4170 Fűrûgî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Hoş yaraşmış muşhaf-ı ruhsârına yârûñ bu hatt

Âl kâğıd üzre güyâ hâller müşgîn nuḳat

4171 La'lı-i Kayserî Râst

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Dir gören yir yir ki gelmiş 'arız-ı cānāna hat

Yazılıp dur misk-i terden şafha-i mercāna hat

4172 'Ubeydî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

La'l-i nigîni üzre nedür şol ğubâr-ı hat

Yazdı du'â-yı Hızır meger müşg-bâr-ı hat

4173 Fevrî Efendi

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Yâkût egerçi yazdı güzel bir ğubâr hat

Ammâ hat-ı lebûñ gibi yok âb-dâr hat

4174 Kemāl Paşa-zāde Efendi

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Naķş itdi cān şaḥīfesine çün nigār ḥaṭ

Oldı ğubār u nesh muḥaḳḳaḳ hezār ḥaṭ

4175 Şādık Beg Merḥūm

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Şafḥa-i rūyında dil-dāruñ n'ola kızılṣa ḥaṭ

Vaşf-ı ruḥsārın yazarken eylemiṣ kātib ğalaṭ

4176 Fūrūġī Rāst

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Yāḳūt yazdı ḥüsn ile gerçi hezār ḥaṭ

Yazmadı ḥaṭṭ-ı la' lüñe beñz[er] ğubār ḥaṭ

4177 Kemāl Paşa-zāde Lebūñ Fikriyle Cān Atmıṣ

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

Lebūñ fikriyle cān atmıṣ gelür ḥaṭ

Gıceyi gündüze ḳatmıṣ gelür ḥaṭ

4178 Sinān Çelebi Fermāyed

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Oḳınur şuḥf-ı cemālūñde ḥaṭuñ reyḥānı ḥaṭ

Ḥāller yir yir aña beñzer kim olmışdur nuḳaṭ

4179 ‘Azmi Efendi Rāst

[mef̣̌ ūlū fā‘ilātū mefā‘īlū fā‘ilūn]

La‘lūñ ki zāhir eyledi ey gül-‘izār-ı haṭ

Yāķūtdur ki misk ile yazmış ğubār-ı haṭ

[220a]

4180 Şānī Beg Merhūm

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Haṭṭ-ı la‘lūñ haṭṭ-ı reyḥāndur diyen eyler ğalaṭ

Ey leb-i yāķūtum olmaķdur Hudā-dāduñ o haṭ

4181 [???

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Hüsnuñe haṭṭuñ keder virdi diyen eyler ğalaṭ

Ey yüzi muşḥaf ‘aceb zībā yaraşmış aña haṭ

4182 Celālī Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālem [mefā‘īlūn mefā‘īlūn fe‘ulūn]

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

‘Ālemi cezb eyledi vechüñdeki şol hüsni-ı haṭ

Yūsufuñ aşüftesi olmuş Zeliḥādur faķat

4183 Nāmī Rāst

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Şafḥa-i rüyuñda haṭṭuñ olmasa ey meh ğalaṭ

Hāllerden kātibi-ı ķudret yine ķordı nuķaṭ

4184 **Aḥmed Paşa**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam degül bî-ḥāl olursa ḥüsnüñ evrâkında ḥaṭṭ

Resmdür 'âriflere nâme yazarlar bî-nuḳaṭ

4185 **Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳîr**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Buldı zînet ḥâllerle ḥüsnüñ eṭrâfında ḥaṭ

Resmdür kâtiblere kıṭ' a-nâme yazarlar pür-nuḳaṭ*

*

* *

4186 **Şānî-i Merḥûm Fuzûlî-i Şānî** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı nev-ḥîzin ḳodı ol lâle-ruḥsârum dirîĝ

Ṭoldı ḥâristân ile eṭrâf-ı gülzârum dirîĝ

4187 **Refîḳî Medḥ İder Yârı Yolından (?)** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭı geldükçe beni ağladur ol yâr dirîĝ

Oldı tekrârı dilâ mâni' -i dîdâr dirîĝ

4188 **'Âlim**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ gelüp rûyuñla la' lûñ ḳapladı anı dirîĝ

Şan ḳaranlık başdı gûyâ âb-ı ḥayvânı dirîĝ

[220b]

4188 Başlık diğer başlıklara göre farklı bir konuma yazılmıştır ve sonradan eklenmiş olma ihtimali bulunmaktadır.

4189 Necātī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Sevinür dil yañağında haṭ-ı hoş-bū olıcaḡ

Uğrınuñ günü toğar ay ƣarañu olıcaḡ

4190 Firdevsī-i Rūmī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āh ider dil yañağında haṭ-ı hoş-bū olıcaḡ

Meş‘ale lāzım olur ay ƣarañu olıcaḡ

*

4191 Meşāmī Ehl-i Naẓm[un] Āb-ı Rūy [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Gele haṭṭum diyü ƣorkma ecelden öñdin ölmüş yok

Benüm ‘ömrüm meşeldür bu yazılmış da yoyulmamış yok

*

4192 Hüdāyī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Nedür ey meh yüzüñ şuhfında haṭṭ-ı lāceverd olmak

Yaḥūd mir’āt-ı cān üzre dem-ā-dem böyle gerd olmak

4193 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Şafḥa-i rūy-ı to bā-ān haṭ-ı müşğın taḥkīk

Kāğaz-ı āl-i Ḥaṭāist ber-ū nesta‘līk⁹⁹⁰

صفی روی تو با آن خط مشکین تجتیب
کاغذ آل خط نیست بر منم تعلیق

4189

Başlık: Nüşhada beytin başlığı önce “Şeḫābī-i Ƙāzī Fermāyed” şeklindeyken bunun üzerine “Necātī” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

⁹⁹⁰ “Ashında senin yüzünün safhası, o müşkin hatla üzerinde nestalik yazılı kırmızı Hıta kâğıdıdır.”

4194 Ehl-i Nazmuñ Pîridür Şeyhî ‘Azîz [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Haṭ-ı yâkût-ı lebi nüṣṣa-i çendân ancak

Muṣṣaf-ı ‘ârızı yek-ser ḥaṭ-ı reyḥân ancak

*

* *

[221a]

4195 Bâkî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamānedür [mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

[fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Haṭ-ı la‘liyle kaşî cānānuñ

Bir rubâ‘îsidür Gülistānuñ

4196 Dā‘î Dīvān Kātibi

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Haṭuñdur dip Firengistān kızıl alma zeneḥdānuñ

Şaṣuñ mülk-i Karamandur el-amān çeşm-i fettānuñ

4197 Rızâyî Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Görenler ‘ârızında şandılar ḥaṭtını cānānuñ

Kenârında yazılmışdur Bahā[r]istān Gülistānuñ

4198 Nî‘metî Efendi Râst

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

N’ola gerd-i ‘izāruñda belürse ḥaṭṭ-ı reyḥānuñ

Benefşezâr iderler ekşer eṭrāfın Gülistānuñ

4199 Şāmī Beg Merhūm

[fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ol siyeh ḥaṭṭ ruḥında cānānuñ

‘Arabī şerḥidür Gülistānuñ

4200 ‘Ubeydī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Seni āşüfte ider ḥaṭṭ-ı ruḥı cānānuñ

Fİtnesinden şaḳın ey dil o yüzi fettānuñ

*

4201 ‘Ubeydī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dil uzatmış ḥaṭṭ-ı sebzine o ḥaddi semenüñ

Tiz günlerde dili ḳurıya berg-i çemenüñ

4202 Ḥazret-i Bākī Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥsāruña teşbīḥ idüp ey şūḥ senüñ

Bāğda ğonçe birez rişine çemenüñ*

4203 Fūrūġī Çelebi Rāst

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Kim ki gördiyse ğubār-ı ḥaṭṭ-ı reyḥānuñ senüñ

Oldılar Ḳur’ān ḥaḳḳı cümle ḥayrānuñ senüñ

4204 Zihni Efendi Bağdadi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Viridi ruhsāruña revnaķ haṭ-ı ' anber-fāmuñ

Vech-i tercihi budur Rūma sevād-ı şāmuñ

4205 Şiri-i Selef Silistrevi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Öykünürmiş haṭ-ı ser-sebzüñe ey şuh senün

Yüzini bād-ı şabā yirlere sürdi çemenün

4206 Şani'-i Edirnevi ' Aṭā-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Zeyn ider berg-i semenle haṭṭ-ı reyḥānuñ senün

Bir Çukur Būstānidur çāh-ı zeneḥdānuñ senün

[221b]

4207 Mecdī Efendi Şā' ir-i Devr-i Zamānedür [mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sebzgün haṭṭuña gülşende dil uzatdı senün

Yine ey gönçe-dehānum dili çıkdı çemenün

4208 Hüdāyi Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gül yüzünde haṭuñ özlerse n'ola aḥbābuñ

Hūbdur şevķine gül-geşt-i çemen meh-tābuñ

*

4209 **Sehābī Rāst**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Hüsnüñe kılcı hata gelmez ko hatt-ı ‘anberün

Minnetin çekmek saña lâıık mı cānā berberün

*

4210 **Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī** [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Haıun geldükçe ruhsāruñda artar tazelik terlik

Bir āyetle virilmiş gibi şāhum saña dil-berlik

*

* *

4211 **Neyyir-i Evc-i Suhen Hāzret-i Aḥmed Paşa** [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Hatt yazmış varak-ı hüsnüñe hattāt-ı ezel

Hükmi mensüh veli şüret-i inşası güzel

4212 **Sipāhī Beg Fermāyed**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bir şanem gördüm bugün nev-hatt veli Allāh güzel

Hoş yaratmış kendü lutfından Hudā-yı lem-yazel

4213 **Fevrī Efendi Fermāyed**

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Hatt gelelden rüyına zülfin giderdi ol güzel

Āh kim ‘ömrüm dükendi geldi irişdi ecel

4211

a: Nüşhada mısra önce “Hatt ki çekmiş raḡam-ı hüsnine hattāt-ı ezel” şeklinde yazılmış ancak daha sonra sayfanın kenarına “Hatt yazmış varak-ı hüsnüñe hattāt-ı ezel” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4214 Zihni Efendi Bağdadi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dil haṭuñ yādıyla hurrem dīde nem ey bī-bedel

Yā çemen seyrine meyl it yā leb-i deryāya gel

*

4215 Emri

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger nişān-ı haṭṭ-ı la' lūñle gele peyk-i ecel

Eyleyem teslīm naḳd-i cānı bī-nez' ü cedel

4216 İshāk

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Cān kaşdın itmeden haṭuñ irişmeden ecel

Öpsem lebün ne var idi bir kez be hey güzel

[222a]

4217 Şihabiye Bu Maḥlaş Gökden İndi [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ-ı kudretdür cemālinde nigāruñ haṭṭ u ḥāl

Şimdi hep haṭṭātılar varup alur andan mişāl

4218 Hilmî Beg Râst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Şafḥa-i ruḥsârı üzre şanmañuz haṭṭ-ı celāl

Āyet-i ḥüsnin yed-i kudretle yazmış Zü'l-Celāl

4219 Fevrî Efendi Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol kitâb-ı hüsn eṭrâfında olan ḥaṭṭ u ḥâl

Bir Gülistândur kenârında Şebistân-ı Ḥayâl

4220 Rızâyî Kerîm Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ol lebi yâķūt la' linde olaldan ḥaṭṭ u ḥâl

Oldı ser-meşķ-i leṭâfet ķaşı oldı bî-mişâl

4221 Enverî Meşhûr-ı ' Âlem Gün Gibi *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mef' ūlū mefâ' ilū mefâ' ilū fe' ūlün]

Ḥaṭṭuñ ki şehâ ' ilm-i vefâda ola kâmil

Müşkil bu ki zülfuñ gibi çıķdı ķara câhil

*

* *

4222 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ ki levḥ-i ' ârız-ı dil-dârı yazmışdur tamâm

Şafḥa-i gülde Bahâristânı yazmışdur tamâm

4223 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Haṭṭ belürdi ruḥ-ı dil-berde oluñ zülfine rām

Zuḥrū'l-fitnetü fi'r-Rūm 'aleyküm bi's-Şām⁹⁹¹

ظهور الفتنة في الروم عليكم يا آثم

4224 Şerîf Efendi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Devr idelden 'arız-ı cānānı ḥaṭṭ-ı müşg-fām

Kendüyi göstermez oldı hâleden bedr-i tamām

4225 Hüdāyî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Hüsnüñ ziyād ider gelicek ḥaṭṭ-ı müşg-fām

Efzün olur ziyāsı mehüñ irişince Şām

[222b]

4226 Emrî Çelebi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi ḥaṭṭuñ var iken zülf-i siyāhuñ güzelüm

Ḥayf bu 'ömr-i dırāz içre irişdi ecelüm

4227 Vālî Çelebi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭuñ irişdi meded aña ne çäre n'idelüm

Giceyi gündüze katup gelür ey vāh ecelüm

4223

Başlık: Nüshada beytin başlığı olarak “‘Azmi-zāde Efendi Hāletî” yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilmiştir. Şu hâlde beytin kime ait olduğu konusunda belirsizlik bulunmaktadır.

⁹⁹¹ “Rum diyarında fitnenin ortaya çıkması durumunda Şam’a gitmeniz gerekir.”

4228 Āzerī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ey haţet evvel-i şeb-râ zede ber-şubh-ı dovom

Ebrüyet çeşm siyeh kerde be-hün-ı merdüm⁹⁹²

ای خطت اول شب را زده صبح دوم
ابرویت چشم سیه کرده بخون مردم

4229 Muhibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gele başladı haţuñ aña ne çäre güzelüm

Giceyi güne katup şanki irişdi ecelüm

*

4230 Emrī Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haţuñ ańdum dūd-ı āh içinde kıldı cism-i ham

Döndüm ol şahşā çeker Hızr adına yaşı ı' alem

4231 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Haţ ez-ruh-ı to ser zed ü men zār ter şodem

Goftem şevem hałas giriftār ter şodem⁹⁹³

خط از رخ تو سر زد من زار تر شدم
گفتم شوم غلام گرفتار تر شدم

4232 Tīgī Beg Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Resm-i haţ-ı ı' izāruñı yazmış siyeh kalem

Bak şüret-i sevādına nakķāşuñ ey şanem

⁹⁹² "Hattın, gecenin evvelini ertesi günün sabahına ulaştırmış (hattın öyle siyah ki ertesi günün sabahı bile karanlık olmuş), ebruların da insanların kanıyla gözü simsiyah yapmış."

⁹⁹³ "Yüzünde hat çıktı ve ben daha da çaresiz oldum. Senden uzaklaşırım dedim ama daha da bağlandım."

4233 Şadık-ı Galatavî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Haṭṭ yirine şafḥa-i ḥaddine yazdurmış raḳam

Kendüye göz göre bühtân eylemiş ol gönçe-fem

4234 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Söylesem diller beni vaşf-ı ḥaṭuñ kılsam raḳam

Göreyin kim yoğına uğrasun cānā ḳalem

4235 Ḳalender Rāst

[fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥaṭ-ı ruḥsārın aṇdum āh itdüm

Felek āyīnesin siyāh itdüm

4236 Rusūḥî

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

El şundum o gün ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı yāra yapışdum

Gülzār arasında şanasın ḥāra yapışdum

*

* *

[223a]

4237 Hüdāyî Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtü mefā' ilü fâ' ilün]

Ḥüsnüñ ḥalel bulurdı ḥaṭ-ı müşg-bārdan

Deryā mükedder olsa bir avuç ğubārdan

4238 Şābirī Efendi

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bir toz kopardı hattı çıkınca ' izārdan
Hîç gün yüzi görünmez olupdur gubārdan

4239 Şānī Beg Merhūm

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ṭolmış ' izār-ı yār hat-ı müşg-bārdan
Āyinedür ki jeng tutupdur gubārdan

4240 Hālişī Efendi Fermāyed

[mef̣̌ ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥaṭṭ geldi diyü kaçma gel ol gül-' izārdan
Ḥaṣṣ eyle ey gönül yūri faşl-ı bahārdan

4241 Fazlī-i Siyāh

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilün]

' Ārız üzre hatt-ı sebzūñ sāyebāndur nūrdan
Perçem-i pūr-ḥam başuñda tācdur semmūrdan

4242 Ziyāyī-i Kāzī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Terāş eyle gubār-ı hatt-ı reyḥānuñ ruḥ-ı terden
Efendi ol muḥaḳḳıḳ yañılmış⁹⁹⁴ ancak kazı defterden

⁹⁹⁴ “yañılmış” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

4243 Fevrî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gitmeye fikr-i haṭ u zülfün dil-i mehcûrdan

Üstühân-ı ser ṭola ḥâk içre mâr u mûrdan

4244 Cemâlî Rahmetü'llâhi 'Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ koma luṭf it ' izâruñ üzre ey sîmîn-beden

Ehl-i ' ilm mem ḥünki ḥaṭṭum yok ḳara i' râbdan

4245 Ḥasan Çelebiyyü'l-Ḥaṭîb

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ḥaṭṭ-ı rûy-ı yâra baḳ maḳşûd ise seyr-i çemen

Ey gönül gitdükçe ol servi n' olur seyr eylesen

4246 Ḥâtemî Beg Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ḳalem-i şun' ile yazmış ḥaṭ-ı cānānı yazan

Yazmaz anı ki bu ḥaṭṭı yaza reyḥānı yazan

4247 'Ulvi Çelebi Râst

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Bulandı dîde ḥaṭ-ı müşg-i nâba baḳmaḳdan

Gözüme ḳara şu indi kitāba baḳmaḳdan

4248 Emrî Beg Her Sözi Bir Mu‘ammâdur [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Bu za‘f ile ölürsem hâk-i derd-i haṭṭ-ı yârûmdan

Felek bir mürçe peydâ ide ancak ğubârûmdan

[223b]

4249 Yahyâ Efendi Şâhib-i Ḥamse

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Yüze gelme haṭṭ-ı cānân gibi ey ‘ârif-i cān

Kendüñi ‘ilm-i ledün gibi nihân eyle hemân

4250 Emrî Çelebi Fermâyed

[*mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘îlû fâ‘ilün*]

Haṭṭuñla zülfüñe ṭolaşur cān-ı nâ-tüvân

‘Âdet budur ki şarıla mektûba rîsmân

4251 Revânî Raḥime’llâhü ‘Aleyh

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün*]

Haṭṭuñ küfr ü ruḥuñdur dîn ü îmân

Saña ‘âşık durur kâfir müselmân

4252 Nergisî ber-‘Acem Râst

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Ey esîr-i haṭṭ-ı sebze to heme sîm-berân

Âḥîr-i ḥüsn-i to beh ez-evvel-i ḥüsn-i digerân⁹⁹⁵

ای اسیر خط سبز تو هم سیم بران
آخر حسن تو به از اول حسن دیگران

⁹⁹⁵ “Ey sevgili tüm beyaz bedenliler yeşil hattına esir olmuşlardır. Senin güzelliğinin sonu başkalarının güzelliğinin başından daha üstündür.”

4253 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ân olur dil-berde ancak haṭṭ u hâl olmaz hemân

Ḥamdü li'llâh dil-berümde hâl ü haṭṭ vardur hem ân

4254 [??]

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Ġubâr iken haṭuñ raḥm eyle ey cân

Muḥaḳḳıkdür şülüş vechünde her ân

4255 İshâk Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Rîze-i misk-i Hıṭâ mı bu haṭ-ı ' anber-feşân

Leşker-i Ye'cüc mı yâ fitne-i âḥir zamân

*

4256 Mu' ammâ be-Nâm-ı Nebî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yazarken ol perî-rüyuñ mişâl-i haṭṭ-ı hoş-bûsın

Elinden hâme düşdi kâtibüñ gördükde ebrûsın

*

4257 ' Âlî Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Haṭ-ı ser-sebzüñüñ ey gül çemen çekdükçe teşvîşin

Şabâ bir sille urdı bâğbân yoldı tutup rîşin

4258 Sultānū'ş-Şu'arā Bākî Efendi

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Şanmañ belā-yı turre-i 'anberden ağların

Haṭṭ-ı siyeh didükleri kâfirden ağların

4259 [???

[mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Başlar kesilür zülf-i perîşânı ucından

Kanlar dökilür gamze-i fettânı ucından

[224a]

4260 Belāgat Üzredür Eş'ār-ı Kesbî [mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Dil düşer ditreyüp ol 'arıza haṭṭ gelse hemîn

Nitekim āba düşer çihre bahār olsa yakîn

4261 Zātî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Haṭṭ-ı la'lüñ şeh-per-i Rūḥu'l-Emîn

La'l-i nābuñ luṭf-ı Rabbü'l-'ālemîn

4262 Mu'ammā be-Nām-ı Emîn

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Gül yüzünde koma haṭṭ-ı 'anberîn

Geymesün mâtem libāsın yâsemîn

4258 Yazı farklılığından ve Bâkî için kullanılan "Sultānū'ş-Şu'arâ" ünvanının eserin diğer beyitlerinde görülmemesinden hareketle beytin nüshaya sonradan eklendiği düşünülmektedir.

4263 Fevrî Efendi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Zâhir oldu çün o haṭṭ tıtdı o bî-hemtâ yüzün

Şanki çıkdı ḥayl-i kâfir kapladı dünyâ yüzün

4264 Şâhî Râst

Tâ ḥaṭṭ-ı to ber-ṭaraf-ı meh âverd şebî ḥûn

Ez-dîde revânest be-her nîm şebî ḥûn⁹⁹⁶

ناخط تو بر طرف مه اورد شب خون
از دیده رواست بر نیم شب خون

*

4265 Maḳâlî Raḥmetü’llâhi ‘Aleyh

[mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün]

Ol şâh-ı ḥâsen eylemesün zulmini efzûn

‘Azline çıkar yoḥsa anuñ ḥaṭṭ-ı hümayûn

4266 Berây-ı Kuloḡlı Muşâhib Paşa⁹⁹⁷

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Geldi ḥaṭṭ gitdi güzellik kim diñüz ḥayr olsun[n]

[...]

*

* *

4263

b: Nüshada beytin ikinci mısraında önce “deryâ” yazılan kelimenin üzerine daha sonra “dünyâ” yazılmış ancak hangi kelimenin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁹⁹⁶ “*Senin hattın aya gece baskını yaptığından beri her gece yarısı gözlerimden kan akmaktadır.*”

4265

a: Nüshada beytin ilk mısraında önce “dârâ-yı” şeklinde yazılan kelimenin altına daha sonra “ol şâh-ı” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

⁹⁹⁷ Mısra 215a’nın sağ üst kenarına yazılmıştır.

4267 **Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizāmī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Nigārā aldı hattıñdan benefşe reng [ü] sünbül bû

Ki bāğı hurrem eyler o dimāğı hoş-dem eyler bu

4268 **Hüdāyī**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Tā dīdeem bahār-ı haṭ-ı sebze zār-ı to

Geştem çü cüy-bār-ı çemen bî-ḳarār-ı to⁹⁹⁸

تا ویدہ امہا خط سبزہ زار تو
گشتم چو بیار چمن بیترا تو

4269 **Sā'ī Çelebi Rāst**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ey gül-ı izār fikr-i haṭ-ı müşg-nābı ḳo

Yañlışdur anı [...] terāş it ḥicābı ḳo

4270 **Hāfız Rāst**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Haṭṭ-ı 'izār-ı yār ki begreft māh ez-ū

Hoş ḥalḳaist lîk be-der nîst rāh ez-ū⁹⁹⁹

خط عداریار که برگرفت ماه از او
خوش خلقه است لیک بر نیست راه او

4271 **Şadāyī Haṭṭ-Şinās [u] Hoş-Nüvîsest** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Yaraşmış ḥadd-i âl üzre be-ğāyet haṭṭ-ı 'anber-bû

Viren gülzāra revnaḳ sünbül-i hoş-bûdur ey meh-rû

[224b]

⁹⁹⁸ “Senin yeşillik hattının baharını gördüğümünden beri çimendeki nehir gibi sana sabırsız oldum.”

⁹⁹⁹ “Sevgilinin yüzünün hattı ki ay ondan tutuldu. (O hat), güzel bir halkadır ama ondan kaçmak olmaz.”

4272 Sırrî Efendi Merhûm

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Sevdā-yı hıtt-ı yār ile evvel bahārda

Bir toz kopardıyınca kōmam rŭzgārda

4273 Mecdî Efendi Merhûm

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Hıtt var dinilse hāşiye-i rŭy-ı yārda

Alınma ey gönŭl çoğ olur söz kenārda

4274 Resmî-i Nakḫāş Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hıtt-ı ' anber-bārı gördükçe ruḥ-ı dil-dārda

Mŭr-ı miskīn miskin itmiş şanuram gülzārda

4275 Fŭrŭḡî Raḥmetü'llāhi ' Aleyh

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

' Ārif ziyāde hıtt geleli rŭy-ı yārda

Efzŭn olur hemişe cŭnŭn nev-bahārda

4276 Menba'î Çelebi Kâtib

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Hıtt-ı ' anber-şemīmŭñ oldı cāhil gözine perde

Tecellā eylemez envār-ı ḥŭsnŭñ degme nā-merde

4277 Süleymân Çelebi Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Haṭṭ belürseydi 'aceb mi ki leb-i dil-berde

Sebzeyi tiz bitürür olsa leṭâfet yirde

4278 Şihâbî Fermâyed

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Kitâb-ı hüsne zînetdür haṭâ yok haṭṭ-ı dil-berde

Oķınmaz şûret-i ma' nî huṭuṭ olmasa defterde

4279 Müflisî-i' Acem Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Haṭet ki ber-çemen-i hüsni pîç ü tâb zede

Zi-sebze tâfte-i çizi ber-âftâb zede¹⁰⁰⁰

خطت که بر چمن حسن بیچ و تاب زده
رسبزه تافته جیزی براقاب زده

4280 Nev'î Efendi Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yok vefâ hergiz haṭuñla ğamze-i ğammâzda

Böyle mi yazar be hey zâlim kitâb-ı nâzda

4281 Emrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çok sözümlü vardır didüm ben ol haṭ-ı reyḥânda

Didi biñ nâz ile çok söz yaraşur Kur'ânda

¹⁰⁰⁰ "Hattın, sanki güneşin üzerine yeşil bir örgü konulmuş gibi güzellik çimeninde kıvrım kıvrım duruyor."

4282 Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaddüñ ey meh şol ḥaṭ-ı reyḥānda

Sûre-i ve's-Şemsdür Kur'ānda

4283 'Azîzî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı müşgîn-i semen-būyuñ o la' l-i nābda

Berg-i sünböldür zuhûr itmiş kenâr-ı ābda

4284 'İşkî-i [...]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Mişâl-i ḥaṭṭuñı yazmaḳda ğālib cümle üstāda

Anı bildüm ki ḥaṭṭ baḥşāyiş-i ḥaḳdur Ḥudā-dāda

[225a]

4285 Emrî Çelebi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ḥaṭṭ-ı sebz ol şanemüñ la' l-i güher-bārında

Hızrdur ḥ'āba varmış çeşme-i ḥayvân kenârında

4286 Ḥilmî Efendi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Degüldür ḥaṭṭ görinen rûy-ı cānānuñ kenârında

Bahâristānı yazmışlar Gülistānuñ kenârında

4287 Cinānī Çelebi Fermāyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Yār sünbül taķınur kûşe-i destârında

Ĥaţţı degül sāyesidür şafha-i ruĥsârında

*

4288 Hāşimī-i Üsküdārī

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Tāze ĥaţţı görinen ol ‘arız-ı sır-âbda

Cā-be-cā bitmiş benefşe yā kenār-ı âbda

4289 Zihnī Efendi Bağdādī

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ĥaţţı âyet-i vefā mı o ruĥsâr-ı âlde

Yā nüshadur beyân-ı celâl ü cemâlde

4290 Ehli-i Ĥorāsānī

Ĥaţţı-ı to raķam ber-varaķ-ı lāle keşīde

Ya gird-i meh ez-‘anber ber-hāle keşīde¹⁰⁰¹

خط تو رقم بر ورق لاله کشیده
یا گردمه از عنبر بها کشیده

4291 Ve lehu

Ĥaţţı-ı to sebze zi-gül-berg-i ter ber-âverde

Bahār-ı ĥüsn-i to reng ber-âverde¹⁰⁰²

خط تو سبزه زکبرک تر بر آverde
بهار حسین تو رنگ بر آverde

¹⁰⁰¹ “Senin hattın lale yaprağına çizgi çekmiş. Ya da ayın etrafına anberden hale çekmiş.”

¹⁰⁰² “Senin hattın, taze gül yaprağındaki yeşillik gibidir. Senin güzelliğinin baharı renklenmiş.”

4292 Ĥudâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Ĥaṭ-ı sebzüñ gelüp ruḥsāruña yaraşdı ġāyetde

Benüm serv-i ser-efrāzum güzellendün nihāyetde

4293 Ġubārî Rāst

[mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün]

Ez-muşḥaf-ı ruḥet ḥaṭ-ı reyḥān ber-āmede

Yā ḥasb-i ḥāl-i māst perişān ber-āmede¹⁰⁰³

از مصحف رخت خطریکان برآمده
یحسب حال است پریشان برآمده

4294 Faşîḥî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Ne ḥalet vardur āyā ol ḥaṭ u ruḥsār u kākülde

Ki yok anlardaki 'ālem çemende verd-i sünbülde

[225b]

4295 Necātî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün]

Ĥaṭṭ-ı benefşe zeyn olalı la' l-i nābına

Cān virür oldu ḥaḫ benefşe şarābına

4296 [???

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ĥaṭṭ-ı şebgūnuñ şanur baḫan cemālün bāğına

Leyletü'l-Ḳadr āyeti yazıldı gül yaprağına

4292 Ĥudâyî Divanı, G 227/1, s. 138.

¹⁰⁰³ “Yüzünün kitabından reyhan hat çıkmış ya da bizim perişan halimiz çıkmış.”

4297 Emrî Çelebi Fermâyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Haṭṭı sevdâsını şor geşt-i çemenden gelene

Nâfe-i hâlin añ deşt-i Hotenden gelene*

4298 Kurbî-i İznîkî

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Yazalı haṭṭı vefâ naḡşını gerd-i semene

Mihr ider oldu o meh-pâre cefâsın çekene

*

4299 Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür [mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlû fâ‘ilün]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Haṭı ‘ asker çeküp tuğını dikdi rûy-ı cānāna

Ḳarınca cem‘ olup ḥükm eyledi taḥt-ı Süleymāna

4300 Mecdî Efendi Fermâyed

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Haṭı la‘ li olur ṭālib fem-i cān-baḡş-ı cānāna

Ṭolaşdı gūyiyā cān ḡavmidür mühr-i Süleymāna

4301 Revānî Raḡmetü’llāhi ‘ Aleyh

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Lebi üzre ṭılısm ancak görinen haṭṭı-ı cānāna

Yazılmış ism-i a‘ zamdur meger mühr-i Süleymāna

4298

a: Nüşhada önce “çemene” şeklinde yazılan kelime “semene” şeklinde düzeltilmiş ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4302 Sırrı-i Merhûm Fermâyed

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Haṭṭ-ı hûb-ı ' izâr-ı cānāna

Yazdı pür hâşiye Gülistāna

4303 Nev'î Efendi

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nebât-ı la' l-i şîrininde ḥaṭṭ-ı sebz-i cānāna

Şanasın perr-i tûṭîdür ki düşmiş şekeristāna

[226a]

4304 Ḥayretî-i Merhûm

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Haṭṭ kim irişdi şol leb-i mercân kenârına

Güyâ ecel irişdi gelüp cân kenârına

4305 Emrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Haṭṭ-ı rengîn irdi yâruñ lâlegün ruhsârına

Şöyle şandum ḳondı bir tûṭî İrem gülzârına

*

4306 Enverî Raḥime'llâhü ' Aleyh

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Her ḳaçan ḥaṭṭ gele ol zülf-i mu' anber yirine

Süreler ' anber-i sārâyı muḳarrer yirine

4304 *Ḥayretî Divanı*, G 409/1, s. 387.

4306 *Enverî Divanı*, G 236/1.

b: bu] ol, *Enverî Divanı*.

4307 H̄amdī-i Dervīṣ Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

H̄aṭ-ı mu' anber-i yārum añlsa kākül ile
Gelür meşāmuma b̄y-ı benefşe sünbül ile

4308 Sultān Bāyezīd

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Yüzin gör kılmagıl müjgān u ḥaṭṭ u ḥāldin nāle
Kim olmaz d̄dsuz od ḥārsuz gül dāgsuz lāle

4309 Revānī Raḥime'llāhū ' Aleyh

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

' Āql şād olur o ḥaṭ-ı müşg-nāb ile
' Ārif durur ki gönlini añlar kitāb ile

4310 Emrī Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

H̄aṭ-ı m̄ruñ ğamıyla dil dönüpdür vādī-i ğamla
Süleymānem teraḥḥum kıl pür oldu gözlerüm nemle

*

4311 Fūrūġī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

H̄aṭ-ı müşgīn ideli ḥaddüñe cānā ğalebe
Eyledi bu dil-i miskīnūme sevdā ğalebe

4312 Hāletī ‘Abdu’llāh Efendiyyü’l-Ḳāzī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Geldi çün ḥaṭṭ-ı siyeh şafḥa-i rūy-ı yāra

Hüccet-i ḳāzī ile virdüm anı aḡyāra

4313 Żiyāyī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Yā Rab beni ḥaṭṭ-ı ruḡ-ı cānāndan ayırma

Bir ḥasteyem imān ile Ḳur’āndan ayırma

[226b]

4314 Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ḳanı bir ruḡsāre kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām olmaya

Devr içinde ḳanḳı gün gördin ki aḡşam olmaya

4315 Tīḡī Beg Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gün yüzünden şanma kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām olmaya

Āftābum ḳanḳı gün gördin ki aḡşam olmaya

4316 Sā‘ī Çelebi Rāst

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Dil-bere ḥaṭṭı irişmek gibi ālām olmaya

Bu cihānda ḳanḳı [gün] gördün ki aḡşam olmaya

*

4317 **Ḳabūlī Sözləri Maḳbūl-i ‘Ālem** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Ḥaṭuñ bir kıt‘a-i reyḥānīdūr evrāk-ı āl üzre

Ḳaṣuñ bir nüṣḥa-i ta‘līkīdūr levḥ-i ḥayāl üzre

4318 **Sā‘ī Çelebi Efendi**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Degül peyveste ebrū ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı dil-sitān üzre

Yazılmış medd-i bismi’llāhdur nūr u duḡān üzre

4319 **Şihābiye Bu Maḥlaş Gökden İndi** [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Resm olınsa n’ola ḥaṭṭuñ ruḥ-ı meh-tāb üzre

Naḳş ider şun‘ ile naḳḳāş-ı ezel āb üzre

4320 **Bezmi Çelebi Fermāyed**

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Ḥaṭuñ kim şuḥfe şafḥa ‘ārız olmışdur cemāl üzre

Du‘ā-yı nūra beñzer yazalı evrāk-ı āl üzre

4321 **Medhī Efendi Gelibolī**

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Ḥaṭ-ı ruḥuñ elemiyle bu āḥ u zārı gör e

Ne ḳara günlere ḳaldum bu rūzgārı gör e

4322 Şādık Beg Sipāhī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı ruḥuñ gelince keder virdi ḥātıra

Yüz virme kıl kerem meded ey şeh o kāfire

4323 Emrī Çelebi Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne arar tıfl-ı nezzāre ḥaṭ-ı müşgīn-i yār içre

Meger dil naqdini elden düşürdi ol ğubār içre

4324 'İzārī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ne arar la' l-i nāb-ı yār ḥaṭṭ-ı müşg-bār içre

Yitürmiş ḥātemini var ise miskīn ğubār içre

[227a]

4325 Ḥayretī-i Sipāhī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ ki güstāḥāne geldi 'arız-ı cānānuma

Her biri bir tır-i ğamdur ki geçüpdür cānuma

4326 Revānī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tāze ḥaṭṭ gelmiş henüz la' l-i leb-i cānānuma

Ḳanda ise bir belā eksük degüldür cānuma

*

4324

Başlık: Nüshada beytin başlığı önce "Rızāyī-i Bursevī" şeklinde yazılmış ancak daha sonra altına "'İzārī" yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

4327 **Sipāhī Beg Fermāyed**

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fě'ülün]

Gördi o meh-i ḥaṭṭ-ı siyeh oldı yirince

Ağladı aña merdüm-i dîdem ağırınca

4328 **Şānī-i Merḥūm Fermāyed**

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fě'ülün]

Tutmuş ḥaṭ-ı nev lǎ lüñi ruḥsāra varınca

Güyā ki 'asel üzre gelüp üşdi ḳarınca

*

4329 **Fazlī-i Siyāh**

[fā̌' ilātün fā̌' ilātün fā̌' ilātün fā̌' ilün]

Dil ulaşdı yine bir ḥaṭdan terāşı gelmişe

Naḳş-ı ebrūdan leb-i lǎ l üzre ḳaşı gelmişe

4330 **Ḥayālī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[fā̌' ilātün fā̌' ilātün fā̌' ilātün fā̌' ilün]

Ma'ıl oldum bir lebi üstinde ḳaşı gelmişe

'Āşık oldum bir güzel tāze terāşı gelmişe

*

4331 **Mānī-i Şānī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[mef̣̌ ūlū mefā̌'īlū mefā̌'īlū fě'ülün]

Ey ḥaṭṭ-ı siyeh 'arız-ı cānāna ṭolaşma

Yüz ḳaralığın eyleme imāna ṭolaşma

4332 ‘İzārī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūy [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Sehv idüp yāruñ haṭ-ı la‘l-i leb-i dūr-pāşına

Beñzerem dirse haṭ-ı yāķūt toprak başına

4333 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Ruḥ-ı gülgünüñ üzre āyet-i haṭṭ-ı semen-sāya

Yazar engüşt-i zülfüñ muşhaf-ı ḥüsnünde el-āye

[227b]

4334 Revānī Raḥmetü’llāhi ‘Aleyh

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Haṭṭını dil-ber terāş itdükçe olur pādşāh

Ḥüblük mülkini ḍarb-ı tiğ ile eyler tebāh

4335 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Haṭ-ı müşgīnün ile ḥāl-i perişānumı āh

Bilmezin kime beyān eyleyen ey yüzi māh

4336 Fevrī Efendi Fermāyed

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Görenler ruḥlarıñ haṭṭıyla haṭṭ-ı la‘lünü ey māh

Şanurlar sūre-i Neml ortasında şekl-i bismi’llāh

4337 Emîni Çelebi Emîn-zâde

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mihr-i ruhsârına mâ'il oldı geldi hattı âh

Ey dirîgâ baña gün göstermedi baht-ı siyâh

4338 Emri Çelebi Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Gerd-i bih mi zeķanuñda belüren hatt mıdur âh

Oldı mı derd-i dilümden yâhûd ol sîb-i siyâh

4339 Sâ'i Çelebi Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Bir gümiş tob idi gûyâ zeķanuñ ey yüzi mâh

Ƙıldı naķş ile sevâd-ı haţ anı sîm-i siyâh

4340 Nihâni Çelebi Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Dimeñ ki taraf-ı leb-i yâra irdi hatt-ı siyâh

Kenâr-ı çeşme-i hayvân bitürdi mihr-i giyâh

4341 Şâmi Beg Fermâyed

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ruĥ-ı yârı bürimiş hatt-ı siyâh

Ne ƙara günlere ƙalduĥ ey vâh

4342 Yārī Efendi Kāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ki haṭı hā' il olur ruḥsār-ı yāra zülfi gāh

Başuma gün toğmadı kaldı seḥāb içinde māh

4343 Ḥasībī Efendi Paşa-zāde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şimdi ta' rif-i ḥadūn eyleyen ey yüzi māh

Yine vaşf-ı ḥaṭuñ imlā idem inşā'allāh

4344 Dehki-i Üstād

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mīterāşī ḥaṭı-ı müşgīn-rā zi-rüy-ı hemçü māh

Mülk-i ḥübī-rā be-ḍarb-ı tiğ mīdārī nigāh¹⁰⁰⁴

من تراشی خط مشکین را ز روی مجو آه
ملک خوبی را بضر تیغ میداری نگاه

4345 Terceme-i Yümnī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

'Askeri Hindū ḥaṭı yüzden terāş itmiş o māh

Mülk-i ḥüsne tiğ-i ḍarbı ile olmuş pādşāh

4346 Kābilī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hoş ḥaṭī gird be-ruḥsār-ı to inşā'allāh

An ḥaṭ-ı sebz mübārek boved inşā'allāh¹⁰⁰⁵

حسن خط کرد رخسار تو انشا الله
ان خط سبز مبارک بود انشا الله

[228a]

¹⁰⁰⁴ "Ay gibi yüzünden siyah hattını tıraşlıyorsun. Güzellik ülkesini usturan yardımı ile tutuyorsun."

4346 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁰⁵ "İnşaallah senin yüzün etrafında güzel bir hat çıkmıştır. İnşaallah o yeşil hat mübarek olur."

4347 Nizāmī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ-ı miskīn kim yazılmış levḥ-i sīmīn üstine

Sünbül-i terdür dökilmiş berg-i şīrīn üstine

4348 Rızāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥaṭṭ belürse vechi vardur la' l-i nā-yāb üstine

Şimdi mi olduğı var fitne mey-i nāb üstine

4349 'Ayānī Çelebi Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dir gören ḥaṭṭ geldügin ol rūy-ı nīgūn üstine

Ḥāme-i kudret ne hoş naḳş eylemiş şu üstine

4350 Sipāhī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geldi ḥaṭṭ leşker çeküp ruḥsār-ı cānān üstine

Küfri gör kim nice tuğyān itdi īmān üstine

4351 Mişālī Ehl-i Nazmuñ Bī-Mişālī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Didüm āḥir ḥaṭṭ gelür ol la' l-i ḥandān üstine

Didi ol rūḥ-ı revān gelse n'ola cān üstine

4352 Kādirīnūñ Oğlu Mālīkī

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Didiler hattı geldügin ruhsâr-ı cânân üstine

Gerd-i gam kondurdılar âyine-i cân üstine

4353 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Gelicek ol şanemūñ bir iki üç tüy yüzine

Aña tüydür diyen ' aşık ların uñ tü yüzine

4354 [???

[fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn]

Bir zamān maḥbūb idūñ ' aşık idüm gül yüzüne

Şimdi geldi şakaluñ tü yüridi tü yüzüne

4355 Medhī-i Gelibolī

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Nedür bu hattı-ı bī-hem-tā ' izār-ı dil-ber üstinde

Haṭ-ı yāḳūtdur şan yazılı la' l-i ter üstinde

[228b]

4356 Emrī Çelebi Fermāyed

[mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn]

Haṭ-ı siyāhı gelüp tutdı rüy-ı cânānı

Ayak karada ḳodı zülf-i ' abīr-efşānı*

4357 Rūhī-i Şaruḥanī

[*mef̣' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn*]

Ḥaṭṭ geldi ruḥ-ı yāra dime geçdi zamānı

Ser-sebz olıcaḡ gülşen açar ḡonçe-i cānı

4358 Kāmī Efendi

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ḥaṭ-ı reyḫān ile bu sūnbül-i müşg-efşānı

Yazmış eṭrāf-ı Gülistāna Bahāristānı

4359 'Ubeydī Raḫime'llāhū 'Aleyh

[*fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn*]

Ḳavl-i a' dā ile nesh itme ḥaṭ-ı reyḫānı

Ki muḫaḡḡaḡ diñlemez kāfir olan Ḳur'ānı

4360 Ḳābiliyyū'l-Ḥaḡir-i Nā-Murād

[*mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn*]

Görenler 'ārız-ı cānānede ol ḥaṭṭ-ı reyḫānı

Şanur evrāḡ-ı rengin üzre yazmışlar Gülistānı

4361 Kesbī-i Edirnevī

[*mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn*]

İḥāṭa eylemiş ḥaṭṭ-ı ḡubār ol la' l-i ḥandānī

Ḥaṭı yāḡūtı nesh itmiş muḫaḡḡaḡ ḥaṭṭ-ı reyḫānı

4362 **Ḥayālī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Ḥaṭṭ kim giderdi yār yüzinden revācını

Güyā baña bağışladı Rūmuñ ḥarābını

4363 **Fedāyī Ehl-i Nazm İçre Dil-āver** [*mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün*]

[*mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*]

N'ola ḥaṭṭ-ı ruḥuñ pā-māl iderse ḥāl-i miskīni

Ki şimdi misk-i Rūmı başdı cānā nāfe-i Çini

4364 **Rızāyī Kerīm Efendi**

[*mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*]

Görenler dir benefşe ḥaṭṭ ile yāḳūt-ı cānānı

Muḥaḳḳaḳ Rūma rāḥat ḳūt-ı cāndur rāḥ-ı reyḥānı

4365 **Suḥen İḳlīmün Şāhı Cinānī** [*mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün*]

[*mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün*]

Görüp yāḳūtun üstinde müzeyyen ḥaṭṭ-ı reyḥānı

Didüm müşğīn giyā tutmuş kenār-ı āb-ı ḥayvānı

[229a]

4366 **Ḥudāyī Şi'ri Sitārīdür el-Ḥaḳ** [*mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ḥaṭ-ı ser-sebz ile ey ḥūblaruñ şeh-bāzı

Ruḥuñ ol lāleye beñzer kim ola pervāzı

4366

a: Mısradaki "mümtāzı" kelimesinin üstüne "şeh-bāzı" yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4367 **Ḥazret-i Dervīṣ Ağa-yı Kām-yāb** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Ne çok başlu olur yâ Rab o ḥaṭṭ-ı fitne-engîzi

Ne fitne başıdur anuñ ser-i zülf-i dil-âvîzi

4368 **Zâtî Raḥime’llāhü ‘Aleyh**

[*fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Ḥaṭṭuña virdüñ ey nigār yüzi

Dūd-ı āhum kıparmasun mı tozı

4369 **‘Ālî Efendi Fermāyed**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ḥaṭṭuñ belürdi rûyuña şeydâ dükenmedi

‘Ömr āḥir oldı gitdi bu sevdâ dükenmedi

4370 **Şîrî Çelebi**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Gelmedin ḥaṭṭuñ baña rām ol didüm rām olmadı

Şabr idüp didüm ki kınķı gündür aḥşam olmadı

4371 **Ḥayālî**

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ḥaṭṭ geldi rûy-ı dil-bere ben kışdayın daḥı

Aḥşam irişdi seyr-i kemān-keşde ben daḥı

4371

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Şeyḥ Bālî Efendi” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Ḥayālî” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4372 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Haṭṭ belā vü hāl-i fitne-hāl bir yüzden dahı

Dil muḳayyed cān esir aḥvāl bir yüzden dahı

4373 Müverriḥ Şā'ir-i Mümtāz Sā'ī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Vechünde şehā ḥaṭṭ-ı siyeh-fām yitişdi

Seyr eyler iken gülşeni aḥşam yitişdi

4374 Ṭab'ī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Seyr eyle ruḥın ḥaṭṭ-ı siyeh-fām yitişdi

Ṭayy eyleyelüm Ka' be yolın Şām yitişdi

4375 Beyāzī

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Nev-ḥaṭṭ yine bir serv-i gül-endām yitişdi

Gül-geşt-i çemen idecek eyyām yitişdi

4376 Başıṛī Beg

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Şun la' lüñi çün ḥaṭṭ-ı siyeh-fām yitişdi

Açdur beni ğam rūzesin aḥşam [yitişdi]

4373 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4374 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4375 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4376 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4377 Ḥadengĩ

[*mef̣'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün*]

Ruḥsārına kim ḥatt-ı siyeh-fām yitişdi

Gūyā ki gurūb itdi güneş şām yitişdi

4378 'Aḵlī̄

[*mef̣ˈūlü mefāˈīlü mefāˈīlü feˈūlün*]

Gül ruhlarına hatt-ı siyeh-fām yitişdi

Rûm illerine kâfile-i Şâm yitişdi

4379 Āṣārī Fermāyed

[*mef^h ūlū mefā^h īlū mefā^h īlū fe^h ūlūn*]

Kıblem ruhuña haṭṭ-ı siyeh-fām yitişdi

Cān Ka' besine k̄āfile-i Şām yitişdi

[229b]

4380 Şirî Beg Belgradî

[mef̣̌ ūlū mefā̌ˈilū mefā̌ˈilū feˈulün]

Haṭṭ-1 siyehi ‘ārīz-1 cānāna ṭolaşdı

Ol kāfiri gör kim varup īmāna ṭolaşdı

4381 Revānī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Hatun kan itmege her dem yazar hukm-i humayuni

Güzeller pādṣāhınuñ bu mıdur resm ü ḵānūnı

4377 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4378 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4379 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4382 Zeynî Çelebi Belgradî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ruḥlarıñdan ḥaṭuñ ey 'arız-ı gülgün çıkdı

Katlüme veh ki benüm ḥaṭṭ-ı hümayün çıkdı

4383 Hāletî 'Azmi Efendi-zāde Ḥassān-ı Zamān [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Belürdi ḥaṭṭ başdan tār-ı zülf-i dil-rübā çıkdı

Görün baḥt-ı siyāhum her ṭarafdan bir belā çıkdı

4384 'Ulvi Çelebi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Didiler baña gözüñ aç ḥaṭ-ı dil-ber geldi

Beni öldürmek için kara ḥaberler geldi

*

4385 Emrî Çelebi Fermāyed

[mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün]

Şeb-diz-i ḥaṭṭ-ı ḥaddüñ meydāna çıkdı geldi

Gülgün-ı eşk-i çeşmüm yollarda düşdi kaldı

4386 'Ulvi Çelebi Fermāyed

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Ḥaṭṭı gelicek yār beni fūrḳate geldi

Ġam çekme gönül kim çoğı gitdi azı kaldı

4387 Һudāyī Rāst

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Göñül senün ھاٲ-ı sebzüñi gördi yazıldı

Қасәveti bu perişān şaçuñla dağıldı

4388 Nev‘ī

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Dem-ā-dem teşne diller gözler ol ھاٲ-ı siyeh-fāmı

Hemān ol rûze-dāra döndiler kim ister aḥşamı

[230a]

4389 Celāl-i Merḥūm Fermāyed

[???

Һаٲı çoğaldı o şāhuñ az oldı nāz işi

‘Işk oynınuñ şaḳalı bitdi vü oldı vāz işi

4390 Cinānī-i Bursevī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Һаٲ-ı müşgīn ki ber-ān ‘ārız-ı pür-nūr keşī

Raḳam-ı ḡāliye ber-şafḥa-i kāfūr keşī¹⁰⁰⁶

خط مشکین که بران عارض پرنور کشی
رقم عالیہ بر صفحہ کافور کشی

4391 Şānī Beg Rāst

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Eylemezler ھاٲ-ı nev gelmeyicek yārlıḡı

Ḥūblar yeg bilür āyın-i vefā-dārlıḡı

4388 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4390

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Cinānī-i Semendirevī” olarak yazılmış ancak daha sonra “Semendirevī” kelimesinin üzeri çizilerek “Bursevī” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

¹⁰⁰⁶ “(Sevgilinin) o parlak yüzüne çekilen siyah hattın, kafurlu bir sayfanın üstüne galiye (anber ve miskten yapılan hoş kokulu ve siyah bir madde.) çekilmiş gibidir.”

4392 Kınalı-zāde 'Alī Efendi

[fe^ˈilātün fe^ˈilātün fe^ˈilātün fe^ˈilün]

Añsa senden bilürüz haññı gelen maħbūbı

^c Ārif olan begüm ardından okır mektûbı

4393 Raḥmī Raḥīme'llāhü 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Zîr-i zülfinde ruḥ-ı yâra terâşı geldi

Hindî bir ḥāce durur Rūma ḳumāşı geldi

4394 Ümīdī Raḥīme'llāhü 'Aleyh

[mef̣^h ūlū mefā^h ilū mefā^h ilū fe^h ūlūn]

Yağmaladı hattıñ irişüp mülk-i cemâli

Fitne bırağup Rūmiline ıķdı Celālī

4395 Hāṣimī-i Üsküdārī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Tuymadı milket-i hüsnünde kopan fitneleri

Dahı mektûb-ı haṭuñ şimdi getürdi haberi

4396 Monlā Celāl Devvānī

[*mef̣̌ūlü fā̌'ilātün mef̣̌ūlü fā̌'ilātün*]

Ber-şafḥa-i ʿizāret reyḥān ḥaṭ ez-ḥavāşī

Sehv-i kalem fütāde z'ān rūy-ı mīterāṣī¹⁰⁰⁷

بر صغیر خدایت ریحان طیف خواستی
سهو قلم فدا دہ راز و رمی تراستی

4397 Cemālī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Leb-i la' line şanma haṭṭ gelüp anuñ bahā gitdi

Baňa bir ' aşık olsa dimeden ağzında tüg bitdi

[230b]

4398 Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şakallanup o meh-rū şanmañuz kim hüsni haṭṭ gitdi

Baňa bir ' aşık olsa dimeden ağzında tüg bitdi

4399 'Ubeydī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Vaşf-ı haṭṭuñ yazar iken qalem efgān itdi

Haṭṭ-ı miskīn daḥı kendüyi perīşān itdi

4400 Emrī Efendi Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Haṭ-ı ruhsarı bu şeb zülf ile tedbīr itdi

Hātem-i la' lini güm kıлмаğa el bir itdi

4401 Raḥmī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Görüp haṭṭ-ı ruḥuñ mir'āt-ı dil gerd-i elem tutdı

Meded āyine-i ' ālem-nümāyı jeng-i ğam tutdı

4397 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4399

Başlık: Nüshada beytin başlığı önce “Kemāl Paşa-zāde Efendi” şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek “‘Ubeydī Fermāyed” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4402 Merāmī Kātīb-i Dīvān-ı ‘Ālī [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Hadün eṭrāfını haṭṭuñ gelüp ey gonçe-fem tutdı

Ser-ā-ser milket-i Rūmı yine hayl ü haşem tutdı

4403 Şun‘î-i Gelibolī

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Mülk-i ‘Osmānī haṭuñ geldi Karaman itdi

Yaşumuñ la‘lleri Rūmı Bedaḥşān itdi

4404 Lāmi‘î Cāmi‘-i Rūmdur

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Gördi müşgîn haṭuñı derd ile dil āh itdi

Ne qara yazu imiş bu baña ey vāh didi

4405 Laṭīfī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Mihr-i ḥaddüñde haṭuñ gördi bu dil āh didi

Ne qara günlere ḳalduḳ meded Allāh didi

4406 Ḥaydarī Efendi Ḳāzī

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Gördi haṭṭ-ı siyehi dil şanemā āh didi

Geldi kāfir ceresi Rūmiline āh didi

4407 Şāfī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil 'izāruñda görince haṭuñı āh didi
'Ömrüme irdi ecel n'ideyin ey vāh didi

4408 Medhī Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Celālīveş haṭuñ çün her yañadan baş kaldırdı
Melāḥat mülkini sulṭān-ı ḥüsnüñ elden aldurdu

*

4409 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Geldi yāruñ ḥaṭṭ-ı müşgini cemālin büridi
Mülk-i Rūm içre şanasın ki Celālī düridi

4410 Cemālī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cemāl-i muşḥaf-ı ḥaṭṭın kırā'at bendeñe kaldı
Leṭāfet çün ḳad ü zülf ü leb-i la' lünde ḥatm oldı

[231a]

4411 Nī' metiyyü'l-Müderris

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Görinen ḥaṭṭ şanma ref' itmege zülf-i kāfiri
Geldi şevketle diyār-ı Rūma Şāmuñ 'askeri

4412 **Mesîhî Nazm u Neşri İtdi İhyâ** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ey ruhuñ üzre haṭuñ üstâd-ı seher Sâmirî

V'ey zenehdânuñda hâlün çâh-ı Bâbil sâhîri

4413 **Zihni Efendi Defter-dâr**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Zâhir olsa n'ola haṭṭ-ı leb-i cânân eşeri

Şanmañuz kim güm ola mühr-i Süleymân eşeri

4414 **Yahyâ Şâhib-i Hamse**

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Yañlış diyü kazıtma ruḥuñda haṭ-ı teri

Rûmuñ yüzi şuyıdur efendi yeñiçeri

4415 **Rızâyî Raḥime'llâhü 'Aleyh**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Olalı dünyede 'aks-i haṭ-ı reyḥân-ı teri

Şan bahâr ebri durur gözlerümüñ perdeleri

4416 **'Âlî Efendi Râst**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Yigit oldum diyü haṭṭın kodı gögsin gerdi

Nev-cevânum baña ya'nî ki şaḳal gösterdi

4414

a: Nüşhada mısra önce “Şâhum kazıtma ruḥlarıñ üzre haṭ-ı teri” şeklinde yazılmış ancak daha sonra bunun altına “Yañlış diyü kazıtma ruḥuñda haṭ-ı teri” mısraı yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4417 Şādık-ı Ğalaṭavī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥudā-dāda müşābih ḥüsn-i ḥaṭṭ-ı anber-ālūdı

N'ola bir kıṭ' adur dirsem 'izār-ı şāh-ı maḥmūrı

4418 Ez-ān Selmān

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Demīd gird-i leb-i cūy-ı ḥaṭṭ-ı jengārī

Biyār der-ḳadeḥ-efgen şarāb-ı gülnārī¹⁰⁰⁸

دیمد کرد لب جوی خط زنجاری
بیارد در قح امكن شراب گلناری

4419 Terceme-i Kābiliyyü'l-Ḥaḳīr

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

İrişmedin leb-i la' line ḥaṭṭ-ı jengārı

Getür meded bize sāḳī şarāb-ı gülnārı

4420 Şun'ī-i Gelibolī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

İñen bī-vech şanmañ geldügin ḥaṭṭ-ı siyehkārı

Anı mūm ile oḳır sūr-ı ḥüsne şem' -i kāfūrı

¹⁰⁰⁸ “Dudağının etrafında siyah hat çıktı. Gül renkli şarabı getir ve kadehe koy.”

4419

a: Nüshada mısra önce “İrişmedin la' l-i lebine çü ḥaṭṭ-ı jengārı” şeklinde yazılmış ancak daha sonra mısranın baş kısmının üzeri çizilerek mısra, “İrişmedin leb-i la' line ḥaṭṭ-ı jengārı” şeklinde düzeltilmiştir.

4420

b: Nüshada mısranın son kelimesi önce “kāfūrı” olarak yazılmış ancak altına “ruḥsārı” yazılmış ve yazına “şah” kaydı düşülmüştür.

4421 Kāmī Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Māni‘ olmaz baña yāruñ haṭ-ı ‘anber-bārı

Gülşenüñ bülbüle hā’il mi olur dīdārı

4422 Hüsrev Fermāyed

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Haṭī dārī beh ez-her dü hem ān dārī hem in dārī

Semen dārī be-zīr-i sebze yā ḥod yāsemen dari¹⁰⁰⁹

خطی داری به از مرد و همان داری همین داری
سمن داری بزیر سبزه یا خود یا سمن داری

*

4423 Sā‘ī Çelebi Rāst

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Hızır irişdi haṭṭı kırtardı belālardan beni

Men‘ kılmazdı ğam-ı zülfün hevālardan beni

4424 Enverī Meşhūr-ı ‘Ālem Gün Gibi [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Dir görenler la‘lün üzre rūḥum ol haṭṭ-ı teri

Haṭṭ-ı yāḳūtuñ bu devr içre dūrıldı defteri

[231b]

[232a]

[232b]

¹⁰⁰⁹ “Hem onun var hem bunun hattı var ama senin ikisinden de üstün bir hattın var. Çimen altında yasemin var mı ya da yasemenin kendisi var mı?”

4424 *Enverī Divanı*, G 284/1. (Beyit sayfanın üst kenarına yazılmıştır.)

a: Dir görenler la‘lün üzre rūḥum ol haṭṭ-ı teri] La‘lün üzre dir gören cānā bu haṭṭ-ı ‘anberi, *Enverī Divanı*.

[233a]

NĠGĀR-I NĀZENĠN FAŞLI BU MECLĠS

[meḡā'īlün meḡā'īlün fe'ūlün]

[233b]

4425 Yahyâ-yı Merhûm Selleme'llâh

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Nigâr u mey dilerem hâkim-i zamâne ola

Mülâzım olmağa tâ kim aña bahâne ola

4426 Kâbiliyyü'l-Hakîr

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Bir dem ola ki meclisümüzde nigâr ola

Bûs u kenâr elde mey-i hoş-güvâr ola

4427 'İzzetî Çelebi Fermâyed

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Vaşl olduğuma ağlar imiş saña nigârâ

Hakdan dilerem anı ki hiç gelmesün a' dâ

4428 Hüdâyî Raḥime'llâhü 'Aleyh

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Ger cinn ü eger ins şeb ü rûz nigârâ

Zikründe durur dilleri *sırran ve cihârâ*¹⁰¹⁰

4429 Ve lehu

[mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün]

Dil şavma' a-i tünd lisân-ı sırda nigârâ

Meşgûl senün zikrüne *sırran ve cihârâ*

¹⁰¹⁰ “Gizli ve açık”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Nahl 16/75.

4430 Şevkî Efendi

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Cânân odur ki naqşı güzel bir nigâr ola

Hüb u laîf ü nâzük ola şîvekâr ola

4431 [???

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Didüm nigâra gitsek seyre senüñle tenhâ

Nâz ile güldi didi andan senüñle ben ha

4432 [???

[*mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün*]

Seyr ideyin senüñle didi nigâr tenhâ

Didüm ey âftâbum andan benümle sen ha

[234a]

4433 Ğubārî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

Nigâr aġyâra şundi tâze alma

Didi dil-dâr alma didüm alma

4434 [???

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Sûy-ı nigâr-ı men ki bered nâme-i me-râ

K'ez-âteş-i dilem ne-pered murğ der-hevâ¹⁰¹¹

سوی نکار من که برد نامه مرا
کز آتش دلم نبرد مرغ در هوا

¹⁰¹¹ “Sevgilimin diyarına mektubumu götüren kuş, gönül ateşimden (dolayı) havada uçamaz.”

4435 Cihānuñ Şâ‘ir-i Mümtâzı Veysî [*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Nâmeñe bakmaduğına ol nigâr-ı bî-vefâ

Ey dil-i ğam-dîde benden bir kılac kâğıd saña

4436 Kâtibî

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

Berend erbâb-ı ma‘nî secde ân şüret nigârî-râ

Ki kilkeş naķş mîbended çunîn şüret nigârî-râ¹⁰¹

برند ارباب معنی آن صورت نگار را
که گلکش نقش میبندد چنین صورت نگار را

*

* *

4437 Kâbiliyyü’l-Hakîr

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Bir nigâr-ı nâzenîn içün aķar çeşmümden âb

Nâmına dirler o sulţân-ı cihānuñ la‘l-i nâb

4438 Zâtî-i Merhûm

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Gönlümi yıķmağā¹⁰¹³ başladı nigārum yab yab

Yapdı şehr-i merħamet bâbın kâtı hâlüm ħarâb

4439 ‘İlmî-i Nâzûk

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Ey şabâ yüz sür nigāruñ pâyına dāmânın öp

Elin öp ayağın öp yalvar yaķar gerdânın öp

4436 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰¹² “Mana erbabı sevgilinin o yüzüne secde ediyor, zira (erbab-ı mananın) kalemi Nigar’ın suretleri gibi nakışlar çiziyor.”

¹⁰¹³ Kelime “yağmağā” olarak okunabilecek şekilde yazılmıştır.

*

* *

[234b]

4440 Vālihî Efendi

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nigāruñ isteyüp naqşın o deñlü eyledüm minnet

Dirîgâ ben ğarîbe virmedi naqķaş bir şûret

4441 Kâbiliyyü'l-Hakîr

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Hudâyâ bir nigāra bende kıl maķbûl-i cānān it

Beni ne mülk-i Rûma mālîk it ne Mısra sulţān it

4442 Le'ālî-i 'Acem

[mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'îlû fâ'ilün]

Düşem nigār ber-ser-i bāzār mest reft

Her kes ki dîd hüsn ü cemāleş zi-dest reft¹⁰¹⁴

دوتم نگا رب بر سر بازار مست رفت
هر کس که دید حسن و جمالش زی-دست رفت

4443 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Bahāristān Nigāristān-ı Mānîst

Velîkin çun Nigāristān-ı mānîst¹⁰¹⁵

بهارستان نگارستان مانیت
ولیکن چون نگارستان مانیت

¹⁰¹⁴ “Dün gece sevgili sarhoş bir şekilde pazara gitti. Onun cemalini ve güzelliğini gören herkes elden gitti (aklı başından gitti).”

¹⁰¹⁵ “Baharistan, Mânî'nin Nigaristan'ıdır. Ama bizim Nigaristan'ımız gibi değildir.”

4444 ‘Irākī ‘Acem Fermāyed

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Ruḥ-ı nigār-ı me-rā her zamān diger rengest
Ki zīr-i her ḥam-ı zülfeş hezār nīrengest¹⁰¹⁶

رخ نگار مرا هر زمان دیگر رنگست
که زیر هر خم زلفش هزار نیرنگست

4445 Selmān Fermāyed

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Āmed nigār-ı men be-çemen der-nigār dest
Şod ez-nigār dest be-dest-i nigār dest¹⁰¹⁷

آمد نگار من بچمن در نگار دست
شست از نگار سرو ز دست نگار دست
شد از نگار دست به دست نگار دست

4446 Emrī Çelebi Rāst

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Naḫşuñla bulur deyr-i cihān revnaḫ u zīnet
Taşvīr-i büt-i Çīn şanemā bir ḫurī şūret

4447 Mesīhī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Maḥbūb u nigār virür revnaḫ u zīnet
Bütlerle bulur niteki deyrüñ içi şūret

¹⁰¹⁶ “Benim güzel sevgilimin yüzünün her zaman değişik bir rengi var ve saçının her kıvrımının altında binlerce hilesi var.”

4445

b: Nüshada “Şast ez-nigār-ı ser ü zi-dest-i nigār dest (Eliyle o resmin başını ve elini sildi)” olarak yazılan mısra sayfa kenarında “Şod ez-nigār dest be-dest-i nigār dest” şeklinde düzeltilmiş ve yanına “şaḥ” kaydı düşülmüştür.

¹⁰¹⁷ “Güzel sevgilim elinde bir resimle çimene geldi. Resmin eli sevgilimin eli ile yıkandı ve gitti.”

4446 Emrī Dīvānı, G 62/1.

a: nigār] cihān, Emrī Dīvānı.

4448 **Žiyāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Ey nāzı çok nigār yiter bī-vefālīg it

Luṭf eyle kullaruñ ile begüm āšnālīg it

*

* *

4449 **Vālihi Efendi**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dilde sevdā-yı ruḥuñ oldı nigārā ḥādiş

Olmadın dehrde zünnār u çelipā ḥādiş

4450 **Mişālī Ehl-i Nazmuñ Bī-Mişālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Dilde taşvīr-i ruḥuñ oldı nigārā ḥādiş

Olmadın deyr-i cihānda büt-i tersā ḥādiş

*

* *

[235a]

4451 **'Amrī Fermāyed**

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

Nigārumdan hezārān dād [u] feryād

Ki itmez bu dil-i gamgīnümi şād

4452 Hâfız-ı Merhûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Nigâr-ı men ki ez-sünbül niķâb-ı ergavân dâred

Zi-müşg-i sûde ber-reyhân haţ-ı ' anber-feşân dâred¹⁰¹

نکارمین که از سنبُل نقابِ عروانِ ارد
ز مشکِ سوده بر ریحانِ خطِ فشانِ ارد

4453 Ve lehu

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Şûret-i hûbet nigârâ hoş be-âyîn(?) besteend

Güiyâ naķş-ı leb-i ân cân-ı şîrîn besteend¹⁰¹⁹

صورتِ خوبتِ نکارِ خوشِ فاینِ سبّه اند
گویا نقشِ لبِ آن جانِ شیرینِ سبّه اند

4454 Refîķî Râst

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Ey hoş ân dil ki derû naķş-ı nigârî bâşed

Der-cihân ûst eger naķş u nigârî bâşed¹⁰²⁰

ای خوش آن دِل که در نقشِ نکارِ باشد
در جهانِ اوست اگر نقشِ نکارِ باشد

4455 Bisâtî

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün]

Efsûs nigârem ki be-dest-i digerân şod

Meh-pâre-i men âyîne-i kec-nażarân şod¹⁰²¹

افسوسِ نکارِ که دستِ دیگرانِ شد
مهربانِ من آینه‌ی کجِ نظرانِ شد

*

* *

[235b]

¹⁰¹⁸ “Benim güzel sevgilim ki erguvanının sünbül den örtüsü var. Reyhanın üzerine ögütölmüş miskten anber saçan hattı var.”

¹⁰¹⁹ “Ey güzel sevgilim senin güzel yüzünü hoş bir şekilde yapmışlar. Sanki o tatlı canın dudağını resmetmişler.”

¹⁰²⁰ “İçinde güzel bir sevgilinin resmi olan o gönöl ne güzeldir. Eğer bir naķş ve resim olsa da odur.”

¹⁰²¹ “Ne yazık ki güzel sevgilim başkalarının eline düştü. Benim ay parçam, kötü bakışlıların aynası oldu.”

4456 Ḥayālī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Da' vî-i ḥüsn kıhmağa 'âlemde ey nigâr

Sen dil-sitân ile büt-i Çînün ne cānı var

4457 'Ālī Efendi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Sensin zamâne deyrine şüret viren nigâr

Bir şüret-i mu' âmeledür büt-i n'î' tibâr

4458 Emrî Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir yaln yüzlü gü[ze]ldür âteş-i şevk-i nigâr

Yaksa yandursa dil-i 'uşşâkı her dem vechi var

4459 Hâtifi Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥüsne maḡrūr olma gel cevri itme baña ey nigâr

Çün bilürsin dā'imā dünyâ degüldür ber-ḡarâr

4460 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Burḡa' ın ref' eyleyüp açmış cemâlin ol nigâr

Mihr ü meh oldu fūrūḡ-ı 'arızından şermsâr

4461 Meylî-i Üskübî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

İsterem a‘ dāya mahşûş olmasun cevr-i nigār

Virmesün derdüm benüm kâfirlere perverd-gār

4462 Fevrî Efendi Merhûm

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Çağırup yalvarmağ ile hâneme gelmez nigār

Ey gönül bilsem baña kimdür diyen oğlan ƣo var

4463 Emîni Çelebi

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Korƣum budur ki yüz çevire benden ol nigār

Redd-i selāmumuzda tereddüdler itdi yār

4464 Sivāsî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Cāme-i sürhi geyüp bir dem şalınsa ol nigār

Ƣanlı başumdan olurdı cümle ‘ālem lālezār

4465 Rızâyî Kerîm Efendi

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Sünbülleri girihlerini çözdü çün nigār

Bir hüsni dağı bağladı yine o gül-‘izār

4465

a: Nüşada önce “bir semen-sīmā” yazılan kelimenin üzerine “sünbülleri” yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4466 Rāzī-i Konevī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Müylar şanma başumda görinenler ey nigār
Nār-ı gam yaqdı derūnum dūdı oldu āşkār

4467 Kīyāsiyyü'l-Kāzī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Pāyuñ ğubāriyam senüñ ey ğonçe-leb nigār
Añma beni ki hâtıruña gelmeye ğubār

4468 Nūrī Tālib-i 'İlm

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Yād-ı nigāra gelmese n'ola bu hāksār
Añmaz beni ki gönline tā gelmeye ğubār

4469 Emrī Çelebi Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kimi yaqdı ki yine āteş-i ruhsār-ı nigār
Ki irişdi kāmere dūd-ı dil-i 'anber-bār

4470 Luṭfī Beg-zāde Nüvīdī Çelebi

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Çün çözdi çenberī girihin nāz ile nigār
Bir hūsn dahı bağladı başdan o gül-ı ızār

[236a]

4467

a: Nüşada önce “hākūñ” yazılan kelimenin üstü çizilerek üzerine “pāyuñ” yazılmıştır.

4471 Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

La' l-i şir̄inüñ ğam[ın]dan olduğıçün ey nigār

Dest-i Ferhād ile çāk itdi yaqasın kūhsār

4472 [??]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir semen-simā nigārı 'ārif ol eyle kenār

Vaqt geldi ey gönül nūş eyle cām-ı hoş-güvār

4473 Kābiliyyü'l-Hakīr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hālūme baksa nigārūm ger baña yār olsa yār

Bakmaz idüm naqşına dünyā tōlu olsa nigār

4474 Fūrūġī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

'İzār-ı lāle-renginde nigārā yine ḥumret var

Meger var ise kanum dökmege gönülde niyyet var

4475 Emrī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Resm idüp dīdede naqş-ı ruḥ-ı yār

Yazdum ol ḥāne için naqş-ı nigār

4476 Hüdāyī

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Kitāb-ı hüsn-i nigāra bakup bir ehl-i nazar

Görince sırr-ı dehānın didi ve fīhi nazar

4477 Nizāmī

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Tebessüm eyle nigārum ki qatl-i merdüm ider

Bu haste dahı öldürdi isem tebessüm ider*

4478 Zihni-i Bağdādī

[mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Gerçi ki nigāruñ ruḥ-ı āli güle beñzer

‘Āşıklarınuñ nālişi de bülbüle beñzer

4479 Bezmi-i A'mā

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Nigārā cism-i pāküñ her zamān kim pīrehen şaqlar

Ol ‘āşık gibidür qoynında bir simin-beden şaqlar

*

4480 Necāti Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Nigāra gāh güneş gāh olur kamer dirler

Görün o bī-bedelün yüzine neler dirler

4481 Bende-i Kemter Kemîne Kâbili [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Yüz çevirdi ben kûlından ey dirîgâ ol [nigâr]

Mülk-i hüsnüñ pādşāhı itdi zulmin āşkār

4482 Seyfî

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Ey nigâr-ı seng-dil v’ey lu‘bet-i sîmîn-‘izâr

Mihr-i to ender-dilem çun sîm der-seng üstüvâr¹⁰²²

ای نجا رسنگدلی لعبت سیمین عذار
مهر نواز در دلم چون سیم در سنگ استوار

[236b]

4483 [???]

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

Nigāruñ şûret-i âyîne[si] şûfî Hudâyîdür

Şafâ-yı hâtır ile bakmayan aña mürâyîdür

4484 [???]

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün*]

Nigāruñ dil kâdîmî bendesidür

Ayakda kalmış efgendesidür

4485 Hayālî Raḥmetü’llâhi ‘Aleyh

[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]

Nigāruñ yüzi ağ alnı açıkdur kaşı çatıkdur

Benüm baht-ı siyāhum ey dirîgâ nâ-muvâfıkdur

4481 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Sayfanın dışına taşıdığı için ilk mısram son kısmı okunamamaktadır.

4482 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰²² “Ey taş kalpli güzel sevgili ve ey beyaz yüzlü sevgili. Senin aşkın kalbimde taş içindeki gümüş gibi sağlamdır.”

4486 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Nigārā bāğ-ı ḥüsnünde ruḥuñ bir tāze ter güldür

Aña karşı bu dil feryād ider şūrīde bülbüldür

4487 [??]

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Nigārā zaḥm-ı tırūnden bu cismüm ser-be-ser güldür

Dilümde tāze her dāğum açılmış bir kıranfüldür

4488 Necātī Raḥmetü’līhi ‘Aleyh

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Nigārā tūtiyā-yı ḥāk-i pāyuñ özge dārūdur

Çekilse sürmeden eksük degüldür göz terāzūdur

4489 Ḥayālī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Nigārā sünbül-i zülfüñ ne reyḥān-ı semensādur

Ucında nāfe-i çinüñ yüregi tolu sevdādur

4490 Āh-ı Pür-Sūzı ile Tutdı Cihānı Āhī

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

Nigārā ḥaşılum zülf-i semen-būyuñda bir būdur

Ki bu ‘ömr-i dirāzumda benüm varum da bir budur

4491 Suhen İklîmine Mîr Oldı Husrev [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

Nigāruñ tîğ-i desti merhabādur

Gözünü kırkağ öğretmek haṭādur

4492 Muḥibbî Ḥazret-i Sultān Süleymān

[*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

Nigārā çekdügüm derd ü elemdür

Velî senden gelür baña ne ğamdur

4493 Leṭāfet Üzredür Eş'ār-ı Keşfî [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ol nigārum kim kemāl-i ḥüsñ ile memdūḥdur

Şafḥa-i devrān içinde bir muşavver rūḥdur

4494 Li-muḥarririhi

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Şimdi şehr içre nigārum bir meh-i tābānīdür

Nāmı 'Alemdür o māhuñ 'ālemün sultānıdur

4495 Kābilî

[*mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün*]

Zībā nigāra mālîk olan pādşāh olur

Dil-dārsuz gedālî işi āh u vāh olur

4496 Z̤erāfet Üzredür Eş‘ār-ı Remzī [*mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Ḳanḳı ‘āşıkum nigār-ı nāzenīni rāmdur

Gicesi Ḳadr ey dil anuñ gündüzi bayramdur

[237a]

4497 Z̤atī-i Merhūm

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Nigāruñ dest-būsına meded öldüm elüm irmez

Ne çäre ideyin derdā faḳīrem devlet el virmez

4498 ‘Amrī Fermāyed

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Nigārā gitdi hicrānuñ velī āh u fiḡān gitmez

Bu rüşendür ki āteş maḥv olur ammā duḡān gitmez

4499 Latīfī Rāst

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

Nigārā baña beñzer ‘āşık-ı giryān u zār olmaz

Güzellerde senüñ gibi ḥaḳīḳatsüz nigār olmaz

4500 Aḥmedī Fermāyed

[*mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

‘Aceb ben n’eyledüm bilsem nigārum baña yār olmaz

Meşeldür bu ki ‘ālemde ḡarībe i‘tibār olmaz

4501 Ğmāyī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā şanma kim bir dem gönül handān olur sensüz

Günüm feryād u zār ile işüm efgān olur sensüz

4502 Şem'ī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Ḳucam dirdüm nigārı pīrehensüz

Çüritdüm varumı ḳaldum kefensüz

4503 Li-Muḥarrihi

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigārı kim ḳucarsa pīrehensüz

Çürimez ḥaşre dek ölse kefensüz

4504 Hilālī

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün]

Ḳaldum diyār-ı derd ü belāda nigārsuz

Āh eylesem 'aceb mi gönül ihtiyārsuz

4505 Sırrī Çelebi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Seyre gitmez ol ḳamer yüzlü nigār aḡyārsuz

'Ālem içre hey ne müşkildür geçinmek yārsuz

4506 Luṭfī-i Merḥūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kime ağlayayın ḥālüm nigārumsa ḥaḳīḳatsüz

Dükendi ṭāḳat u şabrum cefā ise nihāyetsüz

4507 Uşulī

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Şüretā gerçi nigāruñ rüy-ı zībāsındayuz

Līk ma'nide şıfāt-ı Ḥaḳ temāşāsındayuz

4508 Kāsım Fermāyed

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ey 'aceb ben bende n'itdüm kim nigārum söylemez

Ġam-güsārem mūnitem 'ālemde varum söylemez

4509 Şīrī Çelebi Edirnevī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Gönül murğın nigāra ol ḳadar 'arz eyledüm almaz

O bir şāḥīn-i vaḥşīdür şikāra degme(?) şalmaz*

4510 Yemīnī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā müddet-i ḥüsnüñ bilürsin pāydār olmaz

Serī-i saltanat bir pādşāha ber-ḳarār olmaz

*

* *

[237b]

4511 Kelāmī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā pertev-i hüsnuñ güneş gibi 'ayān olmuş

Açılmış verd-i ahmerler cemālün gül-sitān olmuş

4512 Re'yi Birāder-i 'Ulvi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigāruñ baht-ı gīsūsında haylī kıl ü kāl olmuş

Biri birine girmiş ehl-i dil āşüfte-ḥāl olmuş

4513 Cāmī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigār-ı men ki bāşed ḥāne ez-küy-ı Vefā dūreş

Ne-bīnem ḥāne'ı der-şehr dūr ez-fitne vü şūreş¹⁰²³

نکار من که باشد خانه از کوی وفادارش
 ندیدم خانه در شهر دور از فتنه و شورش

4514 Şādık Beg Merḥūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Bugün naqş u nigārı kimse yok üstāddan görmiş

Kimi Erjeng-i Māniden kimi Bihzāddan görmiş

4515 Ḥātemī Beg

[mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

Yazmadı dehre Mānī-i şūret-nigār-ı naqş

Zülfün gibi siyeh kalem-i sihrkār-ı naqş

¹⁰²³ “Benim sevgilim ki evi vefa köyünde uzaktır. Bu yüzden şehir içinde fitne ve isyandan uzak olan bir ev görmüyorum.”

4516 Fazlî-i Rûm

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Biñ yıl yazarsa Mânî-i şüret-nigâr-ı naķş

Ne cânı var ide saña beñzer nigâr naķş

4517 İshâk Râst

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ol nigâruñ çeşmi âfet ğamzesi ğammâz imiş

Şehrümüz dil-berlerinden cümleden mümtâz imiş

*

* *

4518 Seyfî Efendi

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ġuşşadan dil çâk çâk u sine mâl-â-mâl dâĝ

Bir nigâra mübtelâyam işidenlerden ırâĝ

*

* *

[238a]

4519 Zârî

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Nigârâ 'arz-ı hâl itmeklige güyâ dehânum yok

Ġicâbum hâdden efzûndur dehânum var zebânum yok

4520 Şevkî Efendi

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Nigâruñ ħüsn-i rûz-efrûzına hergiz nihâyet yok

Benüm 'ışķ-ı şafâ-âyînüme pâyân u ĝâyet yok

4521 **Kemāl Paşa-zāde Efendi**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Dilā hicrānda kaldum bir nigār-ı dil-sitānum yok

Dirīgā bir gönül eglencesi ārām-ı cānum yok

4522 **Dervīş Ferāhī**

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Dün saña dīde-i cān ile nigārā baķduķ

Āh [u] zār ile bugün gör niķe dāğlar yaķduķ

4523 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigāruñ zülfı olmış 'ārızında āba müstağraķ

Şanasın sünbül-i terdür gül-i sır-āba mütağraķ

4524 **Şāmī Fermāyed**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā çeşm-i fettānuñ be-ğāyet ğamzekār ancaķ

Nażar kıl hāl-i 'uşşāķa bu 'ālem bī-ķarār ancaķ

*

* *

4525 **Necātī Raħime'llāhü 'Aleyh**

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā sende ħatm olmış güzellik tāzelik terlik

Benī miħnet bucağında ķoyasın bu mıdur erlik

4526 Nişānī Ca'fer Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā sende hatm olmuş güzellik tazelik terlik
Senün haqquñ durur ancağ serir-i hüsne serverlik

4527 Hudāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Nigāra 'āşık olan derdmend ü haste gerek
Sözi şaḥiḥ ü dürüst ü dili şikeste gerek

4528 Hayālī-i Merḥūm

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Nigār zülfi benüm boynuma kemend gerek
Şu kimse kim ola dīvāne aña bend gerek

4529 Fiğānī Selleme'llāh

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Dāğlarla sīnemi naqş u nigār itsem gerek
Yāra bu vech ile 'ışkum āşkār itsem gerek

[238b]

4530 Hudāyī Şi'ri Sitārīdür el-Ḥaḳ [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā kaşuñ ile iki ruḥsār-ı cihān-tābuñ
Şan iki şem' dür yanar iki yanında mihrābuñ

4531 Şādık-ı Merhūm

[mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn]

Reh-i hecründe hāk olsañ nigāruñ

Ḳaparlar kīmyā gibi ğubāruñ

4532 Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn]

Cihānı bir nigāra şat yolında ḥarc it emlākūñ

Eger var ise ey ḥāce senūñ naḳşuñda iḥrākuñ

4533 Melihī Rāst

[mef'ūlū fā'ilātū mefā'īlū fā'ilūn]

Derdā ki yoḳ durur baña raḥmı nigārumuñ

A' dāyadur 'ināyeti her laḥza yārumuñ

4534 Hidāyet Fermāyed

[mef'ūlū fā'ilātū mefā'īlū fā'ilūn]

Ey dil cihānda nesne bulunmaz nigār tek

Cehd it nigār elin tuta gör gel nigār tek

4535 Zihni-i Bağdādī Defter-dār

[fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn]

Bir nigāruñ yolına ser virüp it cismüñi hāk

Ne belādur başuña şūfī o destār-ı sivāk

*

* *

4536 Kemāl Paşa-zāde

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigārā devlet ile ber-devām ol

Şafā vü 'iş ü 'işretle müdām ol

4537 Kābiliyyü'l-Hakīr

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Bir semen-simā nigāra ey göñül ālüfte ol

Ge[r]denüñe zülfi zencirüñ şalup āşüfte ol

4538 Ve lehu

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Nāmına reftārī dirler bir nigār-ı pür-uşul

Zühre sâzın istimā' idüp tutar aña uşul

4539 [???

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Yazmaya Mânide naqşuñ ey nigār-ı bî-bedel

Olıcağ sencileyin olsa cihân içre güzel

4540 Riyāzī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çi mîporsî nigārā ez-men-i bî-çāre hāl-i dil

To ḥod bihter hemidānī ki der v'ey kerde'ī menzil¹⁰²⁴

بدیهری نکازار منی چاره حال دل

تو خود بهتر می دان که در وی کرده منزل

¹⁰²⁴ “Ey güzel sevgili, zavallı benim gönlümün halini niye soruyorsun. Sen kendin daha iyi biliyorsun çünkü onun içinde ev tutmuşsun.”

4541 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mā-melek şarf eyle bir zībā nigāra mālīk ol

Öl diril 'ālemde bir gün yüzlü yāra mālīk ol

4542 Rızāyī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Dīvārī sāyesinde ölürsem nigārumuñ

Üstine Ka' be örtisi örtüñ mezārumuñ

4543 Rızāyī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Şūfī kad-i bālāsını görseydi nigāruñ

Tesbīhi elinden yire düşerdi çenāruñ

[239a]

4544 Emrī Çelebi

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigārā ravza-i kūyuñda çeşmüm cūy-bār itdüm

Ayağūñ öpmege yoluñda cismüm hāksār itdüm

4545 Çākerī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Nigārī ben dimezem kim bahāra beñzetdüm

Bahārī sencileyin bir nigāra beñzetdüm

4542 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4543 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4546 Dervîş Ağa

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā sīneme tīrūnle zaḥm-ı bī-ḥisāb açdum

Ḥadengūñ cān evine girmege bir niçe bāb açdum

4547 Şādık Beg Merḥūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārı 'ayn çeşm ü dāl zülf ü mīm fem gördüm

Vücūdum naḫşını mir 'āt-ı ḥüsünde 'adem gördüm

4548 [???]

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Nigārā men to-rā hem-tā ne-dīdem

Ne-dānistem to-rā hem tā ne-dīdem¹⁰²⁵

نکار من ترا هم تا ندیدم
نراستم ترا هم تا ندیدم

4549 İshāk Rāst

[mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Derūn-ı dildeki derdi nigāra söyleyelüm

Ya göz göre düşelüm ölelüm mi n'eyleyelüm

4550 Fuzūlī-i Merḥūm

[mef'ülü fā'īlātün mef'ülü fā'īlātün]

Zülfi gibi ayağın kırmaz öpem nigārum

Yokdur anuñ yanında bir kılcı i' tibārum

¹⁰²⁵ “Ey güzel sevgili, ben senin gibi olanı görmedim. Seni görmeden önce de seni bilmiyordum.”

4551 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mümkün olmaz kim nigāruñ ḥadd-i mergūbuñ görem

Ola kim bir gün İlāhī ḥaṭṭ-ı mektūbuñ görem

4552 Kemāl Paşa-zāde-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben ne mümkün kim vefā naḡşını cānāndan görem

Kim vefā gördi nigārından ki ben andan görem

4553 Ḥudāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Nigāra ağlamadan söze ibtidā idemem

Ḥuzūr-ı kalb ile taḡrīr-i mā-cerā idemem

4554 Ḥāfız Fermāyed

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ger dest dehed ḥāk-i kef-i pāy-ı nigārem

Ber-levḥ-i baṣar naḡş-ı gubārī be-nigārem¹⁰²⁶

کردت دهد خالکفت پای نگارم
بر لوح بصورتش عباری بنگارم

4555 Zātī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥāk-i pāy-ı gevherin bulduḡ nigāruñ ey nesīm

Vāşıl olduḡ kīmyāya n'ola olsa bir de sīm

4551

a: Nüşhada mısranın baş kısmı önce “ben ne mümkün kim” şeklinde yazılmış ancak daha sonra “ben ne” kelimelerinin üzeri karalanarak “mümkün olmaz kim” şeklinde düzeltilmiştir.

¹⁰²⁶ “Eğer güzel sevgilimin ayağının tozunu elde edebilsem göz levhasına bir tozun resmini yaparım.”

4556 Cihānuñ Şā‘ir-i Merḡūbı Emrī *[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]*

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Oldı nigāra cān u gönülden maḥabbetüm

Māni‘ olur muşāḥabete veh ki ḥayretüm

[239b]

4557 Ḥayālī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Nigāruñ lebleri vaşfın kaçan çıkşa dehānumdan

Hezārān çeşme-i ḥikmet olur bir cāy zebānumdan

4558 Levḥī Rāst

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Nigāruñ āteş-i ‘ışkı İlāhī gitmesün serden

Ki yegdür bu cihān içre hezārān zerd efserden

4559 Zārī Rāst

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Nigārā bir melek-sīmā perī-ruḥsār imişsin sen

Gönüller naḳdın almaḳda ḳatı ‘uryān imişsin sen

4560 [??]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Vefā gelmek muḥāl oldı nigār-ı dil-pesendümden

Ölümüm ihtiyār itdüm uşandum kendü kendümden

4561 Nesîmî Rahîme'llâhü ' Aleyh

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Hudâyâ girü vaşl eyle cüdâ düşdüm nigârumdan

Felek çeşm idüp ayırdı beni sevgili yârumdan

4562 Mesîhî Râst Merhûm

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

Nigâruñ alnına kıblem didüm dün

Didi yüzüme dirsın ırte bir gün

4563 İskender Paşa-zâde

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

Zer kuvvet ile öpdi nigâruñ nigîn elin

Nâzûklik ile kucdı o servün kemer belin

4564 Zihni-i Defter-dâr

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

İki bükildi hâtem öpince nigâr elin

Çok pîç ü tâb çekdi kucınca kemer belin

4565 [???

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Sevmezem gayrı nigârı içmezem cām-ı lebin

Devlet-i 'ışkuñda şâhum kimsenün қоһmam gülün

4565

a: Nüşhada “mülin” şeklinde yazılan kelimenin altına daha sonra “lebin” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşünülmüştür.

4566 Bākī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bâğ pür-nağş [u] nigâr oldı bahârı severin

Mâ' ilin nağşına gâyetde nigârı severin

4567 Rızâyî Râst

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nigârũ nağş iderken hüsni gör şun' -ı nağşkâşın

Yüzinde kıl kalemle Rûmî bayrağ eylemiş kaşın

4568 Celâl Çelebi

[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]

Olmağ isterseñ nigâra cân ile tenden yaqîn

Benligi terk eyledũn oldı saña senden yaqîn

4569 Zihni Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şimdi bir şũh-ı perî-çihre nigârı severin

Lebi mül' ârızı gül çeşm-i humârı severin

4570 Zâtî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Beni nerrâd-ı dehr ayırdı nağş idüp nigârumdan

Yiridür çinlasa tās-ı felek feryâd u zârumdan

[240a]

4566 Bâkî Divanı, G 385/1.

4570 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4571 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Şūfī mecāz şandı nigāruñ maḥabbetin

Bī-çāre gitdi bilmedi 'ışkuñ ḥaḳīḳatin

4572 Şāmi-i Selef

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün*]

Yitmez mi temāşā-yı nigār elde şunarsın

Ey 'āşık-ı miḥnet-zede buldukça bunarsın

4573 Ḥassān-ı Selef

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Bugün ey dil nigāra hem-demsin

Ḥamdü li'llāh ki şād u ḥurremsin

4574 Ḥıṭāyī Beg

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nağşını gördüm nigārā mest [ü] ḥayrānem bugün

Ol kara zülfüñ gibi ğamdan perişānem bugün

4575 Zātī-i Merḥūm

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tālib olsam böyle mi sen büt-i ra' nāyı ben*

Bu meşeldür Tañrısın bulur nigārā isteyen

4575 Beytin ikinci mısraı *Zâtî Divanı*, G 976/4a'da yer almaktadır. Ancak ilk mısra *Divan*'da yoktur.

4576 **Hakîr**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yüzümi sürsem nigârâ ol kamer ruhsâra ben

Her neye toydumsa toydum toymadum dîdâra ben

*

* *

4577 **Kâmî Efendi**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nigâr-ı sîm-tenler ince nâzûk pîrehenlerde

Şan ervâh-ı muḳaddesdür ḫulûl itmiş bedenlerde

4578 **Ġayretî-i Sipâhî Fermâyed**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Yed-i ḳudretle ol naḳş-ı nigârı yazdı şeh-zâde

O rûḫ-ı şânî şûret virmedi Mânîyle Bihzâda

4579 **Sırrî Efendi**

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Nigârâ zülf ü ruhsâruñ senüñ miskîn niḳâb içre

Giceyle görünür mâh-ı şeb-ârâdur seḫâb içre

4580 **‘Ulvi Çelebi Merḫûm**

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âsmânîler geyüp girmiş nigârûm göklere

İrişürse veydür feryâd u âhum göklere

4576 Yazı ve kalem farklılığı beytin esere sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

a: Mısradaki “ruḫ-ı gülnâra ben” ifadesinin altına “kamer-ruhsâra ben” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4581 Bende-i Kemter Kemîne Kâbilî [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Câmda gördüm nigāruñ naqşını kıldum fiğân

Kelleme cām eyle sâķî böyle gösterdi zamân

[240b]

4582 Hâzret-i Bâķî Efendi

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

İrdi bahâr müjde-i vaşl-ı nigâr ile

‘ Âlem mu‘ atţar oldu nesîm-i bahâr ile

4583 Fehmî-i Bursevî

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bezm itmeye şu kimse ki bir gün nigâr ile

Çalır öline cām-ı dili inkisâr ile

4584 Kelâmî Fermâyed

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Çaşları resmi nigāruñ ‘ ârız-ı zîbâ ile

Bir berât-ı pādşāhîdür iki tuğrâ ile

4585 Nev'î Efendi

[*mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün*]

Tâli‘ bu vech ile dūn ser-keş nigâr böyle

Bî-çâre ‘ aşıkı gör baht öyle yâr böyle

4586 Hâtemî Beg Fermâyed

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Ne naķş-ı çihre-güşâdur nigârı seyr eyle

Ne hadde mâlik olupdur 'izârı seyr eyle

4587 Kâbiliyyü'l-Haķır Râst

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Ruĥında naķş-ı leţâfet nigârı seyr eyle

Ki ya'nî mevsim-i güldür bahârı seyr eyle

4588 Emrî Çelebi Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Eger haşr olmaz isem ol kıyâmet-ķad nigârımla

Gezem maĥşerde gögsüm dögerek seng-i mezârımla

4589 Sâ'î Çelebi

[mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Geçer bize yine naķş-ı nigâr-ı yârı gör e

Cefâ vü nâz ider ol şüh-ı şîvekârı gör e

4590 Maķâlî Raĥime'llâhü 'Aleyh

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Ķaşları tākını 'arzitse nigârımla 'âbide

Kûşe-i mihrâbdan baş egdürürdi zâhîde

4591 [???

[mef̣'ulü fā' ilātün mef̣'ulü fā' ilātün]

Maḥfice görmek ile dil virdüm ol nigāra

Bir kez daḥı görürsem cān virem āşkāre

4592 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Dinilse n'ola süglün ol nigāra

Anuñ reftārı gelmez rüzgāra

4593 Ḥālī-i Mīr-i Mīrān

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Yine demler idüp 'ālemde sen ey dil nigār ile

Olup ḳol ḳola vü boyun boyuna 'ışḳ-bāz ile

4594 Ḳābiliyyü'l-Ḥaḳīr

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Vir ey dil bir nigāra varuñı zevḳ u şafā eyle

Er iseñ āşık ol 'āşık dili ğamdan rehā eyle

[241a]

4595 Sırrī Çelebi Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Dilā dīvāne-i 'ışḳam baña bir hoş nigār olsa

Vefāda lā-naẓīr olsa cefāsı şivekār olsa

4596 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ğurre olmuşdur nigārum ḥüsn-i bī-hem-tāsına

Nitekim mağrūr olurlar ḥ'āceler dünyāsına

4597 Tūrābī-i 'Acem

Ğayret-i şevk-i nigārem āteş efrūhte

Her çi ğayr ez-mihr-i dil-ber būd der-dil v'ey sūhte¹⁰²⁷ فیرت سؤق نکارم اتش افرؤخته
هرچه عزیزم در دل بود در دل سوخته

4598 El-Muḥarrirü'l-Ḥaķır

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gice mestāne nigāruñ ayağı boynuñda

Uyanasuñ da efendi bulasın kūyuñda

4599 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olmaz ol 'āşık nigārın bir gice tenhā ide

Ala ağzına lebini şubḥ dek iḥyā ide

*

* *

4600 Ḥayālī Rāst

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Nigārā bezm-i ḥüsnüñde dil-i mestānemüz qaldı

Cemālūñ şem' ine yakmış perin pervānemüz qaldı

¹⁰²⁷ “Sevgilimin şevkinin gayreti içimde bir ateş yakmış ki (o ateş) gönlümde sevgilinin aşkından başka herşeyi yakmış.”

4601 Ve lehu

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā sen revān olduñ benüm gönümde ğam kaldı

Hemān ol eksük olmasun dağı 'ālemde nem kaldı

4602 Sālimī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārum gitdi mūnis baña feryād u figān kaldı

Dirīgā ḥasretā cān gitdi cism-i nā-tüvān kaldı

4603 Zārī-i Konevī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigāra ḥālüm aġlarken bu cism-i pūr-belā kaldı

Gören cānāneye karşı didi bir mübtelā yandı

4604 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārā ḥālümü bilmek dilerseñ gör şeb-i tārı

Ki şebdür maḥrem-i 'āşık güvāhī nāle vü zārı

4605 İshāk Çelebi Merḥūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārı sīne-ber-sīne der-āġuş itmedür kārı

Ne minnet buseye ol ḥod muḳarrer aġzı iḳrārı

4605 *Üsküplü İshāk Çelebi Divanı*, G 310/1.

a: kārı] şöhet, *Üsküplü İshāk Çelebi Divanı*.

4606 Bezmî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her nigâh iden nigâruñ tal' at-ı ğarrâsıdur

İ' tibâr itmez sipihrüñ mihr-i bî-hem-tâsına

[241b]

4607 [??]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Her kim ki sîne sîne çekerse nigârını

Râhatlîğ ile ol geçürür rûzgârını

4608 Hâfız-ı Lisân-ı Ğayb

Şehrîst pür zarîfân u zi-her taraf nigârî

Yârân şalâ-yı 'ışķest ger mîkoned kârî¹⁰²⁸

شهرست ہر طرف نگران و ہر طرف نگاری
یاران صلاۃ غنیت کر مکتدکاری

4609 Selmân Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Der-kesî yâr güzîned çü to yârî bârî

Dil eger bâr geşet bâr-ı nigârî bârî¹⁰²⁹

دلی ہر کسی یار گزیند چو تو یاری باری
دل اگر بگشت بار نگاری باری

4606 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰²⁸ “Zarîflerle dolu, her taraftan güzel bir sevgilinin (çıktığı) bir şehir... Arkadaşlar eğer bir iş yapacaksanız bu aşkın meydan okumasıdır.”

¹⁰²⁹ “Eğer bir kimse sevgili seçmek istiyorsa bari senin gibisi olsun. Gönül yük çekecekse bari bir güzel sevgilinin yükünü çeksın”

4610 Semâ'î-i Dervîş

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Kişinüñ sencileyin olsa olıcağ yârı

Dil eger bār geşt bār-ı nigārî bārî¹⁰³⁰

دل اگر بکشت بار نگارسی باری

4611 [???

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Nigārâ nağş-ı hüsnüñ görse Mânî

Ne resme nağş iderdi görsem anı

4612 Riyâzî Fermâyed

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Benüm nigārumı bir kez göreydün ey Mânî

Yolına eyler idün şarf-ı nağd-i imānı

4613 Nuru'llāh Çelebi

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Ḳucagör bir nigār-ı dil-sitānı

Ki anuñ nağşını yazmaya Mânî

4614 Ḥusrev-i 'Acem

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Nigārīnâ me-râ nev şod cevānî

Ki nev bâdat neşât u kāmranî¹⁰³¹

نگارینامر نمود جو ای نی
که نو بادت نشاط و کامرانی

¹⁰³⁰ "Gönül yük çekecekse bari o güzel sevgilinin yükünü çeksin."

¹⁰³¹ "Güzelim benim gençliğim yenilendi. Her zaman sevincin ve mutluluğun yenilensin."

4615 Kābiliyyü'l-Haķīr

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ulün]

Nigār-ı nāzenīnün naķş-ı hālī

Dem olmaz kim gözümde ola hālī

4616 'Azizī-i Merhūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Nigārum baña incinmiş 'aceb bilsem ki nem gördi

Meger kaşı femi 'aksi ile cismümde nem gördi

4617 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ulün]

Nigārum fūrkatün oranı yok mı

Bu cevri-i şabr idenün cânı yok mı

4618 Rūhī-i Selef

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Bir melek yüzlü nigāruñ oldu dil āvāresi

'Ālem içre bilmezem var mı bu derdün çāresi

4619 Āhī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Ne naķş ider bizüm ile nigārı gördün mi

Ne fitneler koparur rūzgārı gördün mi

4620 Cinānī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yine dil bir siyeh-çerde nigāruñ oldu şeydāsı

Görinür Hüsrevā Şirīn ki her Mecnūna Leylāsı

4621 Emrī Çelebi

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

İdüp ta'rif gel rüy-ı nigārı

Qulaqdan 'āşık itmişdür hezārı

4622 Nihānī

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

Hicāb itdi görüp zülf-i nigārı

Kızardı gülşenüñ zülf-i nigārı

4623 Enīsī Rāst

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ger konī kıble-i cān rüy-ı nigārī bārī

Ver berī 'ömr be-ser bā-ğam-ı yārī bārī¹⁰³²

کرکنی قبله جان روی نگار باری
و بر بری عمر ببا غم یار باری

[242a]

4624 Yaḥyā-yı Merḥūm

[mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün]

Biñ bir nigār her birisi bir cefā yüki

Kendüleri ider de yıkarlar baña yüki

4621 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4622 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4623 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰³² “Eğer bir güzelin yüzünü can kıblesi edersen ve eğer sevgilin gamı ile bir ömür geçirirsen.”

4625 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Büseden oldu nigāruñ ruḥı gül şeftālī

Şan bahār içre ' ayān eyledi gül şeftālī

4626 Şem'î Rāst

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Bir kez görindi şūfī nigāruñ cemālını

Ṭa' n eylemezdi ' aşıķa bilürdi ḥālını

4627 Yahyā-yı Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yüzüme urmañ nigāruñ ' ışk-ı bī-pāyānını

Ola kim derdin viren bir gün vire dermānını

4628 İshāk-ı Merḥūm

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Olupdur dil nigāruñ mübtelāsı

Yolında olmadur derd ü belāsı

*

4629 Kābilī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Eger ol naķş u nigārum baña olsa bārī

Rūz u şeb kılmaz idüm girye vü āh u zārī

*

4630 Cinānī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Göñül naḳdini bir çengī nigār 'ayyāra çaldurđı

Beni ol nev-cevānuñ 'ışķı olmasa ḳocaldurđı

4631 [???

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Her kimüñ yoḳdur cihānda bir nigār-ı hem-demi

Hem günü zāyi' geçer hem rüzgārı hem demi

4632 Emrī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Gör bināgūş-ı nigārumdaki dürr-i 'Adeni

Şalınur boynına ḳulağına k'öldüre beni

[242b]

4632 *Emrī Divanı*, Kt. 490/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.)

b: k'öldüre] öldüre, *Emrī Divanı*.

[243a]

FAŞL-I ĀH-I PŪR-SŪZ

Mıṣrā' :

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh faşlıdur bu meclis gün gibi meşhûrdur

[243b]

4633 Hayālī*[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]*

Āhdan leşker çeker baş kaldurur efgān baña

Ta‘ ne taşını atar bu dīde-i giryān baña

4634 Yahyā-yı Merhūm*[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]*

Āhumuñ dūdı başumda tāze sünböldür baña

Dāğum üzre dāğlar qatmer qaranfüldür baña

4635 Nazmī Raḥime’llāhü ‘Aleyh*[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]*

Āhumuñ gerçi varur na‘ resi her gāh saña

Eylemez hergiz eşer n’eyleyeyin āh saña

4636 Derūnī*[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]*

Āh kim dermānde kıldum derd-i āha yok devā

Rūzgār el virmedi ol yār-ı leb bir bī-vefā

4637 Kābili*[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]*

Āh-ı serdüm göklere dikse ‘İsā

Āhuma hem-dem olur ehl-i hevā

4637

b: Mısradaki “semā” kelimesinin üstüne “hevā” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4638 ‘Ulvi

[mef̣̌ ūlū mef̣̌ā‘īlū mef̣̌ā‘īlū fe‘ūlūn]

Åhum gibi kūyuñda yirūm çerḡ-i mu‘ allā

Yaşum gibi ḡāk-i ḡamı itdi vaṭan a‘ dā

4639 Nihānī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Dūd-ı āhum ebr gördi ağladı bārān baña

Seyr idüp seyl-i sirişkūm acıdı ‘ummān baña

4640 Sırrī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Vādī-i hecrūnde āh u nāle hem-demdür baña

Fürkatūnde ḡam-güsār ey mäh-rū ḡamdur baña

4641 Refīkī Fermāyed

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Niçe bir feryād u āh u nāle yār olsun baña

Yā niçe bir derd-i fürkat ḡam-güsār olsun baña

4642 Terceme-i Kābili

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Dūd-ı āhum başum üzre sāye-bān besdür baña

Bir otaḡ-ı lāceverdī āsmān besdür baña

4643 H̡asan-ı Nāzūk

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hem-dem itmiş tā ezel H̡aḡ nāle vü āhı baña

Çekdürür sūz-ı dilümden her seḡergāhı baña

4644 'Ulvi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şubḡ-dem āh-ı derūnum gibi esdükçe şabā

Gözlerüm yaşı gibi itdi temevvüc deryā

4645 Rızāyī Dīvāne Kerīm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger hevā-yı hecr ile āh eylesem ey bī-vefā

Ḳıl ḡazer andan şaḡın şanma anı bād-ı hevā

[244a]

4646 Muḡibbī Ḥazret-i Sulṡān Süleymān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben ḡulın irmez mi ey gül nāle vü āhı saña

İrişe ḡor[k]maz mısın āh-ı seḡergāhı saña

4647 Necātī-i Merḡūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Eḡer itmez n'idelüm āh-ı seḡergāh saña

Meger inşāf vire sevdüğüm ilāh saña

4646 *Muḡibbī Divanı*, G 51/1, s. 56.

a: bir ḡulın] bülbulün, *Muḡibbī Divanı*.

4648 **Kemāl Paşa Cihānuñ Gün Gibi Mergüb [u] Maḳbūli** [*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Taşlara kār kıllur itmez eşer āh saña

Ne demürden yürek itmiş begüm Allāh saña

4649 **Şafā Üzre durur Eş'ār-ı Şāfī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Niçe bir feryād ura bu nāle [vü] āhum saña

Gün gibi rüşen degül mi ḫālüm ey māhum saña

4650 **Kemālī Ehl-i Nazmuñ Kāmilidür** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āhına kār itdi te'şīr itmedi āhum saña

Bilmezem taşdan mı virdi ḳalbi Allāhum saña

4651 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Hem-dem itmiş tā ezel Ḥaḳ nāle vü āhı baña

Çekdürür sūz-ı dilümden her seḫergāhı baña

4652 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Refīkī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nice bir feryād u āh u nāle yār olsun baña

Yā nice bir derd-i fūrḳat ğam-ğüsār olsun baña

4651 Nüşhada beytin kenarına “mükerrer” yazılmışdır. Beyit eserde iki kez tekrar etmiştir (bkz. 4643. matla) ve ilkinin “Ḥasan-ı Nāzūk”e ait olduğu yazılmışken ikincisinde beytin kime ait olduğu bilgisi verilmemiştir.

4653 Necātī Şā‘ir-i Mergüb-i ‘Ālem [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gülşen-i hecründe âh u nâle bülbüldür baña

Sînem üzre zaḥm-ı peykānuñ kıızıl güldür baña

4654 Şā‘ir-i Maḳbül-i ‘Ālem Sırrîdür [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Vādî-i hecründe âh u nâle hem-demdür baña

Fürḳatünde ğam-güsâr ey mâh-rû ğamdur baña

4655 Nihānî Ehl-i Naẓmuñ Gizlû Genci [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gördi ebr-i dūd-ı âhum ağladı bārân baña

Seyr idüp seyl-i sirişküm acıdı ‘ummân baña

4656 Rızâyî Gün Gibi Maḳbül-i ‘Ālem [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ger hevâ-yı hecr ile âh eylesem ey bî-vefâ

Ḳıl ḥaẓer andan şaḳın şanma anı bād-ı hevâ

4657 Ḥusrev-i Rûm Oldı ‘Ulvî Gün Gibi [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Şubḥ-dem âh-ı derûnum gibi esdükçe şabâ

Gözlerüm yaşı gibi itdi temevvüc deryâ

4654 Nüşhada beytin kenarına “mükerrer” yazılmışdır. Beyit eserde iki kez (bkz. 4640. beyit) tekrar etmiştir.

4655

Başlık: Nüşhada başlık öncelikle “Ehl-i Naẓmuñ Gizlû Sırrîdür” olarak yazılmış ancak daha sonra üzerine “Nihānî Ehl-i Naẓmuñ Gizlû Genci” yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4658 **Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridūr** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün*]

İtmedi āhum eşer ey pür-cefākār saña

İde mi şūr-ı kıyāmetde 'aceb kār saña

4659 **Ḳābilī Tercemesi Lā-Nāzīr Maṭla' dur**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dūd-ı āhum başum üzre sāye-bān besdür baña

Bir otağ-ı lāceverdi āsmān besdür baña

4660 **Oldı Emrī Çelebi Mīr Hüseyni Rūmuñ** [*fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün*]

[*fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün*]

Şanma encüm delinür nāvek-i āhumla dilā

Oldı çerḥ aṭlāsınuñ penbesi yir yir peydā

4661 [???

[*fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün*]

İrmedi irdi göge āh-ı seḥergāh saña

Ne bülend mertebe virmiş begüm Allāh saña

4662 **Revānī**

[*fē' ilātün fē' ilātün fē' ilātün fē' ilün*]

Nevbet-i šāhī yiter āh-ı seḥergāh saña

Mülk-i ğam içre göñül çün didiler šāh saña

4660

b: Mısradaki "penbe" kelimesinin üzerine sonradan "-si" eki ilave edilmiştir.

4661 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4662 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4663 Ḥayālī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn]

Bāğ-ı cihānda kārı kimüñ āh u zār ola

Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola

[244b]

4664 Başıṛī Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Semender-sāht āhem tã'irān-ı rub'-ı meskūn-rā

Ne çerh āverde āb-ı çeşm-i men dūlāb-ı gerdūn-rā¹⁰³³

منور ساخت آهم طایران ربع مکنون را
نه چرخ آورده آب چشم من دولاب گردن را

4665 [???

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Eger māni' şodī āh-ı derūnem çāk-ı sūzan-rā

Ne-dīdī coş ḥayālet hiç kes in sūz-ı pinhān-rā¹⁰³⁴

اگر مانع شدی آه درونم چاک سوزان را
ندیدی جز خیالت بچکس این سوز را

4666 'Işk-bāz-ı Şu'arādur Ehli

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Ber-felek her şeb resānem berķ-i āh-ı ḥ'īş-rā

Tā be-sūzem kevkeb-i baht-ı siyāh-ı ḥ'īş-rā¹⁰³⁵

بر فلک هر شب رسانم برق آه خویش را
تا بسوزم کوکبخت سیاه خویش را

¹⁰³³ "Ahım bütün dünyanın kuşlarını semender yaptı. Feleğin kuyu dolabımı gözyaşlarım döndürmeye başladı."

¹⁰³⁴ "Eğer içimdeki ah, sızılı yarığa engel olsa. Senin hayalinden başka hiç kimse bu gizli sızıyı görmemiştir."

¹⁰³⁵ "Kara bahtımın yıldızını yakayım diye her gece ah şimşegi mi feleğe yatırıyorum."

4667 **Āṣafī Nazmı Ekābir Sözləri** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bī-ṣabrī bāṣed sebeb-i āh u efgānhā

Ez-mā sebükī dīd gerān āmedeş ānhā¹⁰³⁶

بی صبری باشد سیباه و فغانها
از ماسبکی دید کران راندش آنها

4668 **Pāk Şā' irdür Felekde Tāhiri** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Resīd ber-felek ey dost āh u nāle-i mā

Zi-bes ki nāvek-i ğam mīkonī ḥavāle-i mā¹⁰³⁷

رسید بر فلک ای دوست آه و ناله ما
ز بس که ناوکت غم میکنی حواله ما

4669 **Şā' ir-i Maḳbūl-i ' Ālem Ḥaraḳidür (?)**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Şod ber-felek zi-bīm-i günāh dūd-ı āh-ı mā

Begrişt ebr-i dīde vü baht-ı siyāh-ı mā¹⁰³⁸

شد بر فلک ز بیم کنه دود آه ما
بگریست ابر دیده و کشت سیاه ما

4670 **Ve lehu**

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Bī-ū cihān siyāh şod ez-dūd-ı āh-ı mā

Şod āşkār ber-heme rüz-ı siyāh-ı mā¹⁰³⁹

بی او جهان سیاه شد از دود آه ما
شد آشکار بر همه روز سیاه ما

¹⁰³⁶ “Ah ve figanların sebebi sabırsızlıktı. Onlar bizden çabukluk gördü ve gücüne gitti.”

¹⁰³⁷ “Bize gam okunu o kadar çok atıyorsun ki bizim inleme ve ahımız feleğe ulaştı.”

¹⁰³⁸ “Günah korkusundan ah dumanımız feleğe ulaştı. Gözlerimin bulutu ve kara bahtım ağladı.”

¹⁰³⁹ “O (sevgili) olmadan ah dumanımızdan dünya karardı. Bizim karanlık güzümüz herkese göründü.”

4671 ‘Acemde Ḥayretī Şāhib-Suḥendür [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Her çend şu‘ le zed felek-i dūd-ı āh-ı mā

Rūşen ne-geşt aḥter-i baḥt-ı siyāh-ı mā¹⁰⁴⁰

هر چند شعله زد فلک دود آه ما
روشن نگشت اختر بخت سیاه ما

4672 [???

[*mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Sürūd-ı meclis-i der-deste āh u nāle-i mā

Ḥabāb-ı ḥūn-ı ciger lālegün piyāle-i mā¹⁰⁴¹

سرود مجلس در دست آه و ناله ما
حباب خون جگر لاله کون بیاله ما

4673 [???

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Ey sīne mekeş āh me-kon dār nefes-rā

Āgāh me-kon ḥāl-i dile ḥod hame kas-rā¹⁰⁴²

ای سینه مکش آه من دار نفس را
آگاه من حال دل خود همه کس را

4674 Rızāyī Şā‘ir-i Maḳbūl-i ‘Ālem [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Ger hevā-yı hecr ile āh eylesem ey bī-vefā

Ḳıl ḥazer andan şaḳın şanma anı bād-ı hevā

*

* *

[245a]

¹⁰⁴⁰ “Her ne kadar ah dumanımız feleği alevlendirse de bizim kara bahtımızın yıldızı parlamadı.”

¹⁰⁴¹ “Meclisin şarkısı bizim ah ve iniltimizin elindedir. Ciğer kanının köpüğü bizim lale renkli kadehimizdir.”

¹⁰⁴² “Ey göğsüm, ah çekme ve nefesini azaltma. Herkesi kendi gönlünü halinden haberdar etme.”

4674 Nüşada beytin üstüne “mükerrer” yazılmışdır. Beyit eserde üç kez (bkz. 4645 ve 4656. beyitler) tekrar etmiştir.

4675 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

İrişdi āh u efgānum dem-ā-dem göklere her şeb

Nedendür gūşına irmez o māhuñ bilmezem yā Rab

4676 Rızāyī Şāir-i Maḳbūl-i ‘Ālem [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

İrūpdür göklere feryād u āh u na‘remüz yā Rab

Niçün girmez kulağına o meh-rūnuñ yine yā Rab

4677 Lāmi‘ī Kim Ehl-i Nazmuñ Cāmi‘i Devrānıdur [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Bu durur āh itdügüm gördükçe ḥüsnün ey ḥabīb

Kim bahār eyyāmı olsa nāle eyler ‘andelīb

4678 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mescidi āteş kılam āh eylemekden ey ṭabīb

Minber üzre okıya ger āyet-i ḥüsnün ḥaṭīb

4676

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Riyāzī Şāir-i Maḳbūl-i ‘Ālem” olarak yazılmış daha sonra “Riyāzī” kelimesinin üzeri çizilerek yanına “Rızāyī” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

a: Önce “her şeb” ifadesinin üzerine daha sonra “yā Rab” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4678 *Muḥibbī Divanı*, G 121/1, s. 75.

4679 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül yüzün karşısına ger āh iderse bu ğarīb

Ṭañ mıdur eyyām-ı gülde nāle kılmak ʿ andelīb

*

* *

4680 Fiğānī Oldı Selmānı Zamānuñ [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün]

Āh itdügüm efendi senden degül şikāyet

Bir pāre ḥaste gönlüm bulur anuñla rāḥat

4681 Ehl- i Nazmuñ Ḥayretī Hem Pīr [ü] Dervīşidür

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim düşmenler ile seyr ider her cāyı dost

Dost olmazmıñ cihānda dostlar hercāyī dost

4682 Şānī-i Merḥūm Fuzūlī-i Şānī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim ḥālāt-ı ıñkumdan degül āgāh dost

Derd ile bir āh idüp dirsem ʿ aceb mi āh dost

4683 Oldı Şāḥib-Seb' a Yahyā Gün Gibi [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Āhumla zāhir oldı gönülden hevā-yı dost

Ṭuyıldı ḥalka sırr-ı sürür-ı serāy-ı dost

4684 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āh u nāle şıfat-ı ĩn dil-i pür-derd-i menest

Kāğaz-ı zerd nişānī zi-ruh-ı zerd-i menest¹⁰⁴³

آه و ناله صفت این دل پر درد منست
کاغذ زرد نشانی ز روح زرد منست

4685 Rūşenī Efendi-zāde Hālī (?)

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Yan maḥv-ı vücūd eyle gönül şevk ile āh it

Āh it şeb-i tārīkveş eflāki siyāh it

[245b]

4686 'Işık-bāz-ı Şu' arādur Ehli [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Tār-ı dil-sūzī ki dārem şu' le-i āh-ı menest

Reh-berī der-vādī-i gam baht-ı gümrāh-ı menest¹⁰⁴⁴

تار دل سوزی که دارم شعله آه منست
رهبری در وادی غم باخت گمراه منست

4687 Ve lehu

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Be-farq ber-şode z' ĩn sān ne dūd-ı āh-ı menest

Tel-i sipāh-ı gamem ĩn per-i külāh-ı menest¹⁰⁴⁵

بعوق بر شد زین بسان دود آه منست
تل سپاه غم این پر کلاه منست

¹⁰⁴³ "Ah ve inilti bu dert dolu gönlümün sıfatıdır. Sarı kâğıt benim sarı yüzümün nişanesidir."

¹⁰⁴⁴ "Gönül yakan karanlığım, ahımın alevidir, gam vadisindeki rehber, yolunu şaşırmış bahtımdır."

¹⁰⁴⁵ "Böyle yükseğe çıkan benim ahım değildir. Gam ordusunun yığını benim şapkamın tüyüdür."

4688 'İşk-bâz-ı Şu'arâdur Ehli [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ez-düd-ı âh ber-ser-i mâ sâye-bân besest

Ĥargâh-ı lâceverdi-i mâ âsmân besest¹⁰⁴⁶

از دود آه بر سر سایبان بس است
خارجا هلاجوردی ما آسمان بس است

4689 Beyânî Nazmıdur 'Âlemde Ma'mûr [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çun konem âh ki derd-i dilem ez-ĥad şodeest

Şabrem ez-şad be-yekî gam zi-yekî şad şodeest¹⁰⁴⁷

چون کنم آه که درد دلم از حد شده است
صبرم از حد بیکل یکی شد شده است

4690 [??]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ez-süz-ı şine meş' ale âhem nişâneist

Ber-ten zi-düd-ı dil ser-i her mü zebâneist¹⁰⁴⁸

از سوزشیه مشعل آهم نشانه است
بر تن زدود دل سر موز باه است

4691 'Acemde Gül Gibi Tahmâs Mergüb [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Ġarīb-râ be-coz ez-âh u nâle hem-dem nîst

Men-i Ġarīb çünân bî-kesem ki ân hem nîst¹⁰⁴⁹

غریب را بجز آه ذنال همدم نیست
من غریب چنان بی کسم که آن همدم نیست

¹⁰⁴⁶ "Başımıza ah dumanından olan gölgelik yeter artık. Bizim büyük lacivert olan gök çadırımız yeter bize."

¹⁰⁴⁷ "Neden ah edeyim çünkü gönlümün derdi sayısızdır. Sabrım yüzse bir oldu ve gamım birse yüz oldu."

¹⁰⁴⁸ "Ah alevim, göğsümün ateşinden bir nişanedir. Gönül dumanından her kılın ucu bedende bir alevdir."

¹⁰⁴⁹ "Garibanın ah ve iniltiden başak arkadaşı yoktur. Gariban olan ben ise o kadar kimsesizim ki onlar bile bende yok."

4692 'İşk-bâz-ı Şu'arâdur Ehli [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Hâşıl ez-hestî be-coz âh-ı dil-i gamnâk çîst

Coz ğubâr-ı derd-i gam hâşıl zi-moşt-i hâk çîst¹⁰⁵⁰

حاصل اهرستی بجز آه دل غمناک چیست
جز غبار در دردم حاصل نشد خاک چیست

4693 Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem Şâhidür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ger ne-mîsûzed dilem in âh-ı derd âlûd çîst

Âteşi ger nîst der-kâşâne çendîn dūd çîst¹⁰⁵¹

کرشم سوزدم این آه درد الو چیست
آتش کر نیست در کاشانه چندین دود چیست

4694 Suhen İklîmine Şâh Oldı Mîrzâ [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Çunki dūd-ı âh-ı men der-günbed-i aḥḍar girift

Cüst berķi ez-şerâr-ı ân ki 'âlem der-girift¹⁰⁵²

چونکه دود آه من در کنبد اخضر گرفت
چست برقی از شرار اگر عالم در گرفت

4695 Baba Fiğânî

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Fürûğ-ı ḥüsn-i to ez-âh-ı sūznâk-ı menest

Şafâ-yı çihre-i pâket zi-'ışķ-ı pâk-ı menest¹⁰⁵³

فروع حسن تو آه سوزناک منست
صفاه دامن پاکت عشق پاک منست

¹⁰⁵⁰ "Varlığın neticesi ah ve gamlı gönülden başka bir şey değildir. Bir avuç toprağın sonucu dert ve gam tozundan başka nedir?"

¹⁰⁵¹ "Eğer gönlüm yanmıyorsa bu dertle karışan ah nedir? Eğer evde ateş yoksa bu kadar duman nedendir?"

¹⁰⁵² "Benim ahımın dumanı gök kubbeyi sardığında onun alevinden bir parça sıçrayarak dünyayı ateşe verdi."

¹⁰⁵³ "Senin güzelliğinin parıltısı benim yakıcı ahımdandır. Yüzünün sefası ve temizliği benim aşkımın temizliğindendir."

4696 Ve lehu

[*mef̣'ulü mefā'îlū mefā'îlū fe'ulün*]

Şad şu'le-i âh ez-dil-i her kûşe-nişin hâst

Âh in çi belâ bûd ki ez-hâne-i z'în hâst¹⁰⁵⁴

مصطفیٰ آه از دل مرکبشین هاست
آه این چه بلا بود که از خانه زین هاست

[246a]

4697 Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ [*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

[*mef̣'ulü fā'îlâtü mefā'îlū fā'îlün*]

Âhumdan eyle eyledi cismüm ihâta dūd

Gören şanur ki geymiş olam cāme-i kebūd

4698 Hâsan-ı Mu'îd

[*mef̣'ulü fā'îlâtü mefā'îlū fā'îlün*]

Âh eyledükçe çıksa depemden siyâh dūd

Sünbül şanur başumda anı dîde-i hasūd

4699 Hüdâyî Şi'ri Sitârîdür el-Hak [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ulün*]

[*mef̣'ulü fā'îlâtü mefā'îlū fā'îlün*]

Âhum diyen yüzi kara itdi cihānı dūd

Anuñçün oldı yirüm o mâhuñ yanında od

4700 Refîkî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ulün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Âh eger nâle-i zârum saña irgürmeye bād

İtdürür derd-i firâkuñ baña her dem feryād

¹⁰⁵⁴ “Her köşede oturanın gönlünden yüz ah alevi çıktı. Ah bu evden çıkan ne beladır!”

4699 Hüdâyî Divanı, G 80/1, s. 69.

a: diyen] dîn, Hüdâyî Divanı.

b: yirüm] pîrüm, Hüdâyî Divanı.

4701 Hilālīye Bu Maḥlaş Gökden İndi [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āhī ki dūş ber-ser-i kūyet bülend būd
Ġāfil meşev ki āh-ı dil-i derdmend būd¹⁰⁵⁵

آهی که دوش بر سر کویت بلند بود
غافل مشوک آه من دردمند بود

4702 Dehkī-i 'Acem

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Āh-ı men kû dil-i ḥalkī zi-ğam efkār koned
Dūr bād ez-to ne-ḥāhem be-dilem kār koned¹⁰⁵⁶

آه من کوه دل خلق ز غم افکار کند
دور باد از تو نخواهم بدلم کار کند

4703 Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Mīr Ḥan [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

[*mefā' ilün fe' ilätün mefā' ilün fe' ilün*]

Zi-sīne pür-nefesem āh-ı cān-güdāz ber-āyed
Çü âteşī ki neşined demī vü bāz ber-āyed¹⁰⁵⁷

ز سینه پر نفسم آه جانکداز بر آید
چو آتش که نشیند دمن و باز بر آید

4704 [???

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Her āh ki ez-sīne-i ḡamnāk ber-āyed*
Sūzed tenem ü dūd ber-eflāk ber-āyed¹⁰⁵⁸

هر آه که از سینه غمناک بر آید
سوزد تنم و دود بر افلاک بر آید

¹⁰⁵⁵ “(Ey sevgili), Dün gece kuyunun üzerinden yükselen ah, gafil olma ki dertli (âşkın) olan benim ahımdı.”

¹⁰⁵⁶ “Eğer benim ahım bir halkın gönlünü yaralasa. Haşa, senden benim gönlüme bir şeyler yapmanı istemem.”

¹⁰⁵⁷ “Nefesle dolu göğsümden bir an sönüp sonra yeniden alevlenen bir ateş gibi can yakıcı ah çıkar.”

¹⁰⁵⁸ “Gamlı göğsümden çıkan her ah bedenimi yakıyor ve dumanı feleğe yükseliyor.”

4705 Şi'r-i Cāmī Mest İdüpdür Cümle Halk-ı 'Aleml [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Her āh-ı ciger-süz ki ez-sīne ber-āyed

Dūdīst kezū būy-ı kebāb-ı ciger āyed¹⁰⁵⁹

هر آه جگر سوز که از سینه بر آید
دودیت کرد بوی کباب جگر آید

4706 Suhen İkliminüñ Sultānı Şāhī [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Naşib-i men zi-to ger derd ü āh miāyed*

Hoşem ki yād-ı menet gāh gāh miāyed¹⁰⁶⁰

نصیب من ز تو جزا درد و آه می آید
خوشم که یاد منت گاه گاه می آید

4707 Şarābī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çünānem sūhtī k'ez-sīne āhī ber ne-miāyed

Ve ger mīrem zi-ḥākem hem giyāhī ber ne-miāyed¹⁰⁶

چنانم سوختی کز سینه آهی بر نمی آید
و گر میرم ز خاکم هم گیاهی بر نمی آید

4708 Sāgarī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Āteş-i āh-ı dilem tā felek efrūhte būd

Düş k'ez-şu' le-i ān ḥırmen-i māh sūhte būd¹⁰⁶²

آتش آه دلم تا فلک افرخته بود
دش کز شعله آن خرمن ماه سوخته بود

4709 Lāmi' ī-i Bursevī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çağrışur gökde melekler āh u zārumdan meded

Odlara yandum bu āh-ı pür-şerārumdan meded

¹⁰⁵⁹ “Göğsümden çıkan her ciğer yakıcı ah, ciğer kebabının kokusunun geldiği bir dumandır.”

¹⁰⁶⁰ “Eğer benim nasibim senden gelen dert ve ah ise arada sırada beni de hatırladığın için mutlu olurum.”

¹⁰⁶¹ “Öyle beni yaktın ki göğsümden ah bile çıkmıyor ve eğer ölürsem de toprağımdan bitki bile çıkmaz.”

¹⁰⁶² “Gönlümün ah ateşi feleğe dek alevlenmişti. Dün gece onun alevinden ayın harmanı da yanmıştı.”

[246b]

4710 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hâksâr itme yoluñda âh iderken ehl-i derd

Gird-bâd ile mebâda dâmenüñce kona gerd

4711¹⁰⁶³ **Gülşen-i Nazmuñ Hezârî Bülbüli** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Çendân dil ez-ḥayāl-i dü çeşm-i to âh kerd

K'ez-dâd-ı ân ḥâne-i merdüm siyâh kerd¹⁰⁶⁴چندان دل از خیال چشم تو آه کرد
کز دود آه خانه مردم سیاه کرد4712 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Sücüdî** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Feryâd ki nezdîk-i to âhî ne-tevân kerd

Çun bügzerî ez-dür nigâhî ne-tevân kerd¹⁰⁶⁵فریاد که نزدیک تو آهی نتوان کرد
چون بگذری از دور نگاه نمی توان کرد4713 ' **Acemde Ḥayretî Üstâd-ı ' Âlem** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bâz ez-hecr-i dilân âh u fiğânî dâred

Ez-ser-i to hevesî tâze cevânî dâred¹⁰⁶⁶باز از هجر دلم آه و فغانی دارد
از سر تو هوس تازه جوانی دارد

¹⁰⁶³ Nüshada beytin başlığı önce "Ḥudâ Pür-Nür İde Qabr-i Hezârî" şeklinde yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek "Gülşen-i Nazmuñ Hezârî Bülbüli" şeklinde yazılmış ve yanına "şah" kaydı eklenmiştir.

¹⁰⁶⁴ "Gönlüm (sevgilinin) o iki gözünün hayaliyle o kadar ağladı ki ah dumanından milletin evini kararttı."

¹⁰⁶⁵ "Feryat! Ki senin yanında ah etmek de olmaz. Geçtiğinde uzaktan bakmak da olmaz."

¹⁰⁶⁶ "Gönlümün yine de ayrılıktan ah u fıganı var. Senin yüzünden yeniden gençleşme hevesi var."

4714 Refîkî Şâ'ir-i Makbûl-i 'Âlem [mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gâh dūr ez-yâr âh u nâle-i zârem küşed

Gâh zamân-ı vaşl nâz o şîve-i yârem küşed¹⁰⁶⁷

گاه دور از یار آه و ناله زارم کشد
که زمان وصل باز دوشیوه یارم کشد

4715 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Eğerçi nîm-i şebem âh u vâh vâkî' şod

Seher be-rûy-ı nigârem nigâh vâkî' şod¹⁰⁶⁸

اگرچه نیم شبم آه و دآه واقع شد
سحر بروی نگارم نگاه واقع شد

4716 'Işk-bâz-ı Şu'arâdur Ehli [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çun keşiden âh sūy-ı men seg-i kūyeş devîd

Gūyiyâ ez-âh-ı men bûy-ı kebâb-ı dil şenîd¹⁰⁶⁹

چون کشیدم آه سوی منم کویهش دید
گویا از آه من بوی کباب دل شنید

4717 Hüdâyî Şi'ri Sitârîdür el-Haḫ [mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün]

[mef'ûlū fā' ilātü mefā'îlū fā' ilün]

Bezm-i belâda nâle vü âh eyleyüp sürûd

Şevk ile çözdî saçlarını rakşa girdi dūd

¹⁰⁶⁷ “Bazen sevgiliden uzakta sızılı ah ve iniltim beni öldürüyor bazen de vuslat zamanında sevgilimin işvesi ve nazı beni öldürüyor.”

¹⁰⁶⁸ “Gerçi gece yarısı ah üstüne ah ettim ama (bunun karşılığında) seher vaktinde sevgilimin yüzünü gördüm.”

¹⁰⁶⁹ “Ah çektiğimde sevgilinin mahallesinin köpeği bana koştu. Sanki ahımdan gönül kebabının kokusunu almış.”

4718 **Zamānuñ Nāzūki Nāzūk Ḥasandur** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Düş āh-ı men ki ez-çeşm-i melā'ik ḥāb bord

Ḥırmen-i meh-rā zi-tūfān-ı sirişkem āb bord¹⁰⁷⁰

دوش آه من که از چشم ملائک خواب برد
خرمن مه را ز طوفان سیرشکم آب برد

4719 **Maṭla' -ı Cāmī Rāst**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Her şebī āhem ḥarīm-i Sidre-rā rūşen koned

Şāh-ı Tūbā-rā dıraht-ı Vādī-i Eymen koned¹⁰⁷¹

هر شبی آهم حریم سدره را روشن کند
شاخ طوبارا درخت وادی ایمن کند

4720 **Ḥaydar Rāst**

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āhem eşerī der-dil-i ān mäh ne-dāred

Derd-i dil-i men cānib-i ū rāh ne-dāred¹⁰⁷²

آهم اثری در دل آن ماه نه دآرد
درد دل من جانب او راه نه دآرد

4721 **Hümāyūn Rāst**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bā-felek tā āh-ı āteş bār-ı men peyveste şod

Ez-tef-i in şu' le ber-murğ-ı hevā reh beste şod¹⁰⁷³

یا فلک تاه آتش بار من پیوسته شد
از تنفس این سحر مرغ هوا ره بسته شد

[247a]

4722 **Neyyir-i Evc-i Suḥen Aḥmed Paşa** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Āh idersem n'ideyin şaḥn-ı cihān oda yanar

Şabr idersem bilürem sinede cān oda yanar

¹⁰⁷⁰ "Dün gece ahım meleklerin uykusunu kaçırdı. Gözyaşı tufanım da ay harmanını götürdü."

¹⁰⁷¹ "Her gece ahım Sidre'nin avlusunu aydınlatır, Tuba'nın dalını da Eymen Vadisi'nin ağacı yapar."

¹⁰⁷² "O ayın gönlünde ahlarımın eseri yok. Benim gönül derdimin onun tarafına yolu yok."

¹⁰⁷³ "Ateş yağdıran ahım feleğe eriştiğinde onun sıcaklığından havadaki kuşların yolu kesildi."

4723 Muhibbî Hazret-i Sultân Süleymân

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âh kılsam derd-i dilden dostlar âdem yanar

Yalnız âdem degül belki kamu ' âlem yanar

4724 Rüşenî Nazmı Cihân İçre Taşavvuf Üzredür [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âh kim âhum odı her dem dilüm biryân ider

Eşk-i hūnünüm dem-â-dem gözlerüm giryân ider

4725 Ma' ârif Kânıdur Defter-dâr ' Âlî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âhum sipihri yakdı degüldür sitâreler

Hâkisterinde dahı görünür şerâreler

4726 Şadâkat Üzredür Eş'âr-ı Şıdkî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âhum ol yâruñ diline itmedi hergiz eşer

Gerçi dirler âh-ı ' âşık seng-i hârâdan geçer

4727 Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür [mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Âhum ol seng-dilün kalbine hiç itmez eşer

Tâli' üm lik nuhûsetde benüm taşı yarar

4728 **Vālihī Şi‘ri Taşavvuf Üzredür** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Âhum iderdi kūyuñı ey serv-kađ güzer

Bād-ı şabādan anda dağı yoğ iken eşer

4729 [???

[*fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Âhdan ğayrı yoğ tenümde eşer

Kaşr-ı ğamzeñ yirinde yiller eşer

4730 **İbrāhīm Paşa Merhūmuñdur**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Âh kim cāndan uşandurdı bizi cānāneler

Yağdılar yandurdılar ol gözleri mestāneler

4731 [???

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Âh kim ‘ömrüm cihān mülkinde cānānsuz geçer

Bu cihānı n’eyleyem ben çünki cān ansuz geçer

4732 **Oldı Şāhib-Seb‘a Yahyā Gün Gibi** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Âh u vāhum gibi ‘ışkum āşkār olup gider

Seyl-i eşküm gibi göñlüm bî-kařār olup gider

4733 **Şādık[un] Şi'ri Felekde Gün Gibi Meşhurdur** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilātün mef' ulü fā' ilātün*]

Āh eylesem çıkardı eflāke cism-i lāgar

Şöyle za'if idüpdür hecr-i miyān-ı dil-ber

4734 **Uşul Üzre durur Eş'âr-ı Tâbî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Āh-ı 'āşıqdan ey meh eyle hāzer

Siper-i çerhi tîr-i āh deler

4735 **Harîrî Ehl-i Nazmuñ Nāzükidür** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āhum olalı gün gibi Keyvāna ber-ā-ber

Oldı bu yaşum lücce-i 'ummāna ber-ā-ber

4736 **Suhen İklimine Mîr Oldı Husrev** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āh idersem āhına āheng olurlar tağlar

Ağlasam yanumca bile ağlar ırmağlar*

4737 **Hayālî-zāde Kim Nāmı 'Ömerdür** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Āhum çıkarsa göklere yār eylemez hāzer

Yaşum inerse yirlere kılmaz aña eşer

4738 Hüdāyī Aḥī-zāde Birāderi

[mef̣' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Âhum yili cihānı ider tırmayup güz̄er
Dülāb-ı eşküm ol şanemüñ yolına döner

4739 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âh-ı pür-süzum ider gökde Mesîḥāya eş̄er
Yirde şaḡın āhum ider saña da bir gün zarar

4740 Emrī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âhum anuñçün sipihrüñ ḡubbesin vîrān ider
Her kim āh itse bile yanınca ol efgān ider

4741 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭaḡları Ferhād anuñçün yirlere yek-sān ider
Kim ḡam-ı Şîrîn içün dā'im bile efgān ider

4742 Żiyāyī Raḡime'llāhü 'Aleyh

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Anuñçün cān u dil zulmüñ elinden her gün āh eyler
Baña cev̄r ü cefāyı sen perī-rū bī-günāh eyler

4740 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4741 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4742 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

[247b]

4743 Şabri-i Nâzûk-Şan' at Gün Gibi Meşhûrdur

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Âhum felekde yirde başum cüst ü cüdadur

Gönlüm benüm o serv-şad ü mäh-rüdadur

4744 Zâtî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Âhum eflâki kebûterveş mu' allak döndürür

Niçün il Mecnûnı vaşf itdükçe kuşlar kondurur

4745 Kınalı-zâde Kim Nâmı ' Alîdür [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Âhumla gerçi şak-ı felek pür-şerâredür

İtmez şeb-i firâkı münevver sitâredür

4746 Ziyâyî Gün gibi Meşhûr-ı Âfâk [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

Âh itdügümce girye ider çeşm-i eşk-bâr

Bârân olur iki gözüm esdükçe rûzgâr

4747 Tab'î-i Nâzûk-Tabî' at Gün Gibi Meşhûrdur [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Âh-ı serdüm işidüp benden şogudı ol nigâr

Araya gör niçe şoguklık düşürdi rûzgâr

4748 **Yakīnī Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]

Ḳıldı yoluñda āh ile çok 'āşıkuñ ğubār

Seyr it ne toz ḳoparsa gerek daḥı rūzgār

4749 **Ġubārī Ehl-i Naẓmuñ Āb-ı Rūyı** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'īlü fā'ilün*]

Rif atde cāhil ehl-i ma'ārifde āh u zār

Yañlış hevāya yeltenür oldu bu rūzgār

4750 **Fuzūlī Ehl-i Naẓmuñ Fāzılıdur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Nice āh itmeyeyin ḳılmayayın nāle vü zār

Beni feryāda getürdi felek-i kec-reftār

4751 **Cemālī Maṭla'ı Gün Gibi Meşhūr** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

N'ola ger fikr-i cefā ile ḳılursam āh u zār

Devr içinde dā'imā ancaḳ vefānuñ zıkrı var

4752 **Oldı Emrī Çelebi Mīr Hüseyni Rūmuñ** [*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

[*fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün*]

Şeb-i ğamda tütüni āhumuñ eflāki boyar

Bu söyünmişce çerāğı meded ey māh uyar

4753 Hüdâyî Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı ‘Âlem *[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]*

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Yakan şehir-i sipihri âteş-i âh-ı derûnumdur

Yıkan bünyâdını âhir bu enhâr-ı ‘uyûnumdur

4754 Muhlîşî Erbâb-ı Nazmuñ Fâzılı *[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]”

Bu letler kim duḡân-ı âteş-i âh-ı derûnumdur

Yağan rûy-ı zemîne kaṭre-i eşk-i ‘uyûnumdur

4755 Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür *mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]*

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Degüldür çerḡ-i encüm dūd-ı âh-ı pür-şerârumdur

Şihâb atıldı şanmañ ol benüm düşkün sitâremdür

4756 Semâ‘î Gülşenî-i Pür-Şafâdur *[mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]*

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Ne i‘tibâr bu çerḡe ki dūd-ı âhumdur

Ne raḡbet ola zemîne ki ḡâk-i râhumdur

4757 Ṭab‘î-i Gelibolî

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Bâd-ı hevâ-yı âhum ile baḡr-ı bî-kenâr

Kalkındı şimdi ḡaylice el virdi rûzgâr

4758 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Baña tārīk iden rūşen cihānı dūd-ı āhumdur

Anı bu işe taḥrīk eyleyen baḥt-ı siyāhumdur

4759 Şikārī Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Degüldür şa' şa' a mihr ile āh-ı pür-şerārumdur

Zebūn olmuş sipihrūñ tevseni oḡlı şikārumdur

4760 Şihābī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Āh kim añınca ḥaddüñi āteş-feşān olur

Çeşmüm görince ḳaddüñi yaşum revān olur

4761 Kemāl Paşa-zāde

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Āh itdügümce sūz-ı derūnum ziyād olur

Taḥrīk-i āteş itmege elbetde bād olur

4762 Tīḡī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āhuma meyl eyledi ol servi itdüm der-kenār

Ālem içre görmedüm böyle muvāfıḳ rüzgār

4760 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4761 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4762 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4763 Kâsım ‘ Alî Çelebi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Münevver eyleyen ol hüsni âh-ı sūznākümdür

Şafâ-yı çihre-i pâkine bâ‘i ş‘ ışk-ı pākümdür

[248a]

4764 Cāmî

Her şeb ez-âh çunân germ konem hûne-i yâr

Ki be-süzed dileş ez-tekye koned ber-dîvâr¹⁰⁷⁴

هر شب از آه چنان گرم گتم خانه یار
که بسوزد دلش از یکم کند بر دیوار

4765 Mesîhî

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Kılsa ihâta cismümüzi âh-ı pür-şerâr

Altun beneklü câme şanur elümüzde yâr

4766 Şehî Beg Serv-Çadler Medhi İtmekde Mâhirdür

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Her nefes âhum benüm gökler yüzün nâlân ider

İşidüp feryādumı tağlar dahı efgân ider

4767 Hâzret-i Bâkî Suhen İklîminüñ Sultânıdır [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Harf-i ğama devât u kalem şekl-i âhdur

Aña mürekkeb âhda dūd-ı siyâhdur

4763 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁷⁴ “Her gece sevgilinin evini ahımla öyle bir ısıtayım ki gönlü yanıp duvara yaslansın.”

4768 Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ *[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âsmân Çini devâtum dūd-ı âhum hâmedür

Yazduğum evrâk-ı cân üzre maḥabbet-nâmedür

4769 Müderris Nâmîdür Şi' riyle Mümtâz *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]*

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Revân olmağa rûḥ-ı pākümüz bir âha kalmışdur

Dil-i bîmâruñ aḥvâli hemân Allâha kalmışdur

4770 Fuzûlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılîdur *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ey gönül âh eyle kim âh eylemek hengâmîdür

Ey gözüm kan ağla kim kan ağlamak eyyâmîdur

4771 'Ubeydi Mülk-i Nazmuñ Husrevidür *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dūd-ı âhum başuma konmuş meşakḳat zâğîdur

Görinen ebrûlarum şanmañ iki tırnağîdur

4772 Fikrî Mâşî-zâdenüñ Şi' ri Taşavvuf Üzredür *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dîdehâ kirpik elif üstine med ebrûdur

Âh ezelden ser-i sevdâ-zedeme yazudur

4768 *Emrî Divanı*, G 122/1.

b: evrâk-ı cân üzre maḥabbet-nâmedür] dil şafḥası üstine miḥnet-nâmedür, *Emrî Divanı*.

4773 **Leṭāfet Üzredür Eş'âr-ı Yümni** [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

[*fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün*]

Nâr-ı âh-ı pür-şerârumla tutışdı tağlar

Kaynadı taşra görünce yaşımı ırmağlar

4774 **Beyân İtdi Taşavvuf 'İlmini Nazm-ı Bedî'î** [*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

[*fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün*]

Dime bağrum taşdur âh eylemez aña eşer

Tîr-i âhı 'âşıkun ey seng-dil taşdan geçer

4775 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ** [*fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün*]

[*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün*]

Gözün âh eyledün sen diyü dilden nağd-i cân ister

Ra'ıyyetden sipāhî nitekim resm-i duḡān ister

4776 **Şihābiye Bu Maḥlaş Gökden İndi** [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün*]

[*fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün*]

Çıkısa ger sūz ile bu dūd-ı āhumdan şerer

Her gice şem'-i nücūmı gökde bu āhum yaçar

4777 [???

[*fe'îlātün fe'îlātün fe'îlātün fe'îlün*]

Derd-i şevk-i yâr ile bir kez âh itsem eger

Tîr-i āhum bu toḡuz kat ḡabādan eyler güzer

4778 Şem‘î Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Ġāfil olma ey göñül āhum oқından kıl ḥazer

Kim toқuz қat cūşını eflākden eyler güzer

4779 Ḥāletî Efendi ‘Azmî-zāde

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āh idersem bile āh itmege başlar kühsār

Āh dir āh işidür şimdi muḥaşşal dil-i zār

4780 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āh-ı ‘aşıқdan n’ola şarşıldı çerḥ-i bî-қarār

Ditredür niteki esse cihānı rüzgār-ı rüzgā[r]*

4781 Nişānî Sözlari Mergüb-ı ‘Ālem [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Künc-i ḡamda ḥasteyem her demde kārüm āhdur

Şimdi miḥnet-ḥānede zikrüm hemān Allāhdur

4782 Kırmî Zevķî

Sirişküм bārān şimşek āteş-i āhum durur

Şaқın āhumdan ey māh kim başın āhum durur

[248b]

4779 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4780 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4781 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4782 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4783 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridūr** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Çıkar zātü'l-burūca nār-ı āhumdan duḥān yir yir

Hişār almağ içün gūyā ki qorlar nerdbān yir yir

4784 **Oldı Emrī Çelebi Mīr Hüseyni Rūmuñ** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Gelür āhumla cūşa heft baḥr ü āsmān yir yir

Degül encüm kef-i emvāc olur anda 'ayān yir yir

4785 **Ve lehu**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Şeb-i ğamda dütünü āhumuñ eflāki boyar

Bu söyünmişçe çerāğı meded ey māh uyar

4786 **Nazm-ı Pür-Sūzı İle Tıtdı Cihānı Āhī** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Ki āhum ile yir ü gögi hep duḥān tutar

Ki nālem ile iki cihānı figān tutar

4787 **Raḥmī-i Nāzük-Tabī' at Oldı Rūmuñ Hüsrevi** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ne dem kim āh idersem üstüḥ'ān üstinde ten ditrer

Şabādan nitekim fānūs üzre pīrehen ditrer

4784 *Emrī Divanı*, Kt. 159/1.

4785 *Emrī Divanı*, G 135/1.

b: çerāğı] çerāgum, *Emrī Divanı*.

4788 Behiştî Oldı Firdevsî-i Şânî *[mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]*

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ḳaddüñ añsam āh-ı serdüm servden bālā olur

Arızuñ yād eylesem yaşum deñiz deryā olur

4789 Cenābî Ehl-i Nazmuñ Ser-Firāzı *[mefā'îlün mefā'îlün fe'ülün]*

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Olsa peydā dūd-ı āhum gözlerüm giryān olur

Ebr-i hikmet zāhir olsa lā-cerem bārān olur

4790 Zātî Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür *[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]*

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Āsmānı bir nefes āh eylesem āteş tutar

Ağlasam her dem eger bezm-i zemīni yaş tutar

4791 [???

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Şubḥveş şadıklıgum āh-ı seḥerden bildiler

Derdümi gözden ağan ḥūn-ı cigerden bildiler

4792 Nazm-ı Berķî Tımṭurākü'l-Ḳāfdur *[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]*

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Derd ile āh idicek eşk-i firāvān dökilür

Ey yüzi gün nitekim bād ile bārān dökilür

4793 Cihānda Añılan Mīrzā ‘Alī Haṭṭāt-ı ‘Ālemdür [mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Ḳapuñda āhum ile yaşum iki bī-nevālardur

Biri anuñ Buḥārādan birisi Māverādandur

4794 Suḥen İklīmine Mīr Oldı Ḥusrev [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Şerḥam görenler āhumı ol yaradan bilür

Āhumla ben neler çekerem yaradan bilür

4795 Oldı Emrī Çelebi Mīr Ḥüseyni Rūmuñ [fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dil müdām āh idüben ḳadd-i dü-tā ile yürür

Bali pek ḳulı durur oḳ ile yay ile yürür

4796 Zevḳe Dā’irdür cihānda Şevḳinüñ Her Sözlere [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Dūd-ı āhum āsmān içre gören ejder şanur

Her şerārı ejder ağzında çıkar āzer şanur

4797 [???

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

[...] āhum ki dā’imā ṭoḳınur

Düşer derūnına āteş döner baña ṭoḳınur

4795 Emrī Divanı, G 147/1..

4797 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin başlığı ve ilk mısraının baş kısmı okunamamıştır.

4798 Ziyāyī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Bir āh itsem inildiden bu cismüm içre cān ditrer
Nice cismümde cān belki zemīn ü āsmān ditrer

4799 Necātī

[mef'ülü fā' ilātü mefā'īlū fā' ilün]

Göklerde āh deyrde yaşum mā-cerāsıdur
Her bir diyāruñ ańılan āb u hevāsıdur

4800 Hūdāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bād-ı āhum āstān-ı dil-berün ferrāşıdur
Şu sepen her şubḥ aña iki gözümün yaşıdur

4801 Ziyāyī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Seḡergeh çünki yirden göge çıkmış āhumuz vardur
Kemend-i āh ile eflāke çıksaḡ rāhumuz vardur

4802 Hıṣālī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Derd ile āh idicek tende dil ü cān tutışur
Nitekim bād esicek āteş-i sūzān tutışur

4797 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4798 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4799 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4800 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4801 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4802 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4803 **Vaḥdetī**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Âh itdükçe gönül sine-i sūzān tutışur

Dil yanar nār-ı ğam-ı fūrkat ile cān tutışur

4804 **Faḥrī Rāşt**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sūz-ı āhumla derūnumda dil ü cān tutışur

Nitekim micmer-i sīm içre ' aselbān tutışur

*

* *

[249a]

4805 [??]

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Âh eyleyene perde-i nāmūs gerekmez

Yıl mūmı yağan ' aşıka fānūs gerekmez

4806 **Zātī Merḥūm Ehl-i Naẓmuñ Pīridür** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Âhum duḡānı baña yiter serv-i ser-firāz

Var sen şalın raķīb ile ey şūḡ-ı serv-i nāz

4803 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4804 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4807 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh u zār ile geçer 'ömrüm benüm cānānsuz

Nice ārām eylesün haqqā bu kim cān ansuz

4808 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

Bir demde biñ kez āh iderin ihtiyārsuz

Yā Rab cihānda eyleme 'uṣṣākı yārsuz

4809 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

A begüm derdün ile bunca kim āh eylemişüz

Bağmaduñ yüzümüze biz ne günāh eylemişüz

4810 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şeb-i ğamda şu kadar derd ile āh eylemişüz

Yirleri gökleri hep dūd-ı siyāh eylemişüz

4811 **Oldı Sāhib-Seb' a Yahyā Gün Gibi** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün]

'Işk ehli görse yolda seni geçmez āhsuz

Şāhum sen aña kalma kıl olmaz günāhsuz

4812 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āteş-i āhum ile yandı yine meş‘ alemüz

Ceres-i nālem ile tıldı reh-i merhalemüz

4813 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Eflāke çıkısa tñ mı bu āh-ı şerāremüz

‘Arz itmez oldu gün yüzün ol mäh-pāremüz

4814 Nihānī Ehl-i Naẓmuñ Gizlū Genci *[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]*

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Od şalaldan çerhe yir yir āh-ı āteşnākümüz

Zāhir oldu halka sūz-ı sine-i şad-çākümüz

4815 Süheylīye Bu Maḥlaş Gökden İndi *[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]*

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Yaksa eflāki yiridür āh-ı āteşnākümüz

Bir niçe gündür görünmez ol meh-i çālākümüz

4816 ‘Ulvī-i Dīger

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Eflāke her gice çıkar āh u fiğānumuz

Tñ mı olursa nāle-i dil nerdbānumuz

4817 ‘Ubeydī Râst

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

‘Âlemi yağardı âh-ı sîne-i sūzānumuz

Dâ‘imā şu sepmese bu dîde-i giryānumuz

4818 [???

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Âh kim kaldum cihānda âh içinde çāresüz

Hey meded kardaşlar eyleñ baña bir çāre siz

4819 Sâ‘î Çelebi

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Âhum tolandı gökleri ol mäh-pāresüz

Yaşumsa geçdi yirlere kaldum sitāresüz

4820 Kırımı Zevkî

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

‘Işk ile hālüm mükedder olduğundan âhumuz

Kapladı eflāk zemîni dūd-ı pür-siyāhumuz

[249b]

4821 Necâtî Ehl-i Nazma Oldı Ser-dār [mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Dem olmaz kim feleklerde melekler âhdan korkmaz

Beni yakduñ günāhum ne be hey Allāhdan korkmaz

4819 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4820 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4822 Rızâyî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

İşitmez nâlemi ol gül figân u âhdan korkmaz

Beni küllî kül itdi yakdı ol Allâhdan korkmaz

4823 [???

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Baňa cevır ü cefâ eyler o zâlim âhdan korkmaz

Terahhüm eylemez 'uşşâkına Allâhdan korkmaz

4824 Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Hevâ-yı sünbül ile gördi âhumda qarâr olmaz

Didi ol gül senüñ gibi perişân rûzgâr olmaz

4825 Ve lehu

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Dem olur 'âlemi yakar bir âh-ı sūznāküz biz

Dem olur âteşi teskîn ider bir âb-ı pāküz biz

4826 'Ubeydî Ehl-i Nazmuñ Husrevidür [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Kaşdı bu âh ile ber-bâd ide bir gün tozumuz

Dehrden göz yumalum görmesün ânı gözümüz

4824 *Emrî Divanı*, Mf. 215.

4824 *Emrî Divanı*, G 215/1.

4827 Nihānī Ehl-i Nazmuñ Gizlū Genci [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün*]

Budur firāk u ḥasret ile her gün āhumuz

Kim ḥadden aşdı n'eyleyelüm her günāhumuz

4828 Vişālī Şa'ir-i Mümtāz-ı 'Ālem [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün*]

Dilā nedür bu figān u bu āh u sūz u güdāz

Yine saña o cefā-pīşe eylemiş gibi nāz

4829 Ḥazānī

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Bir gün mi var āhum odı eflāke ulaşmaz

Bir dem mi var eşküm deñizi 'ışk ile taşmaz

4830 'Adlī-i Dervīş

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün*]

Ṭās-ı sipihri inlede ger n'ola āhumuz

Bir heftedür ki gün gibi tutıldı āhumuz

*

4831 Raḥmī Raḥime'llāh

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Felek ber-bād olur āh eylesem saḫf-ı semā kıalmaz

'Anāşır sūz-ı dilden maḫv olur neşv ü nemā kıalmaz

[250a]

4832 **Hâletî ‘Azmi Efendi-zâde Hassân-ı Zamân** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Âh ile irmege kapuña eylerüz heves

Zîrâ ki bâga bād ile gelmez mi hâr u has

4833 **Maḳālî**

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Ey göñül dil-dâra karşı âhı ço feryâdı kes

Kim huzûr-ı şâhda terk-i edebdür sesi kes

4834 **Sa‘yî-i Kâzî**

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Deşt-i ğamda derd ile âh itdügümçün her nefes

Od çıķup eflâke yir yir tutışur mânend-i has

4835 **Hilâlî**

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Olma dirdüm âh-ı ‘uřşâķa meded her dem nefes

Âh u zâruñ diñmesün ey dil ki tutmaduñ nefes

*

* *

4835 G 40/1, *Hilâlî Divanı*.

a: âh-ı ‘uřşâķa meded her dem nefes] nâle-i ‘uřşâķa her dem hem-nefes, *Hilâlî Divanı*.

4836 ‘Acem Ferzendidür Şâ‘ir Hilālî [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Âh-ı serd ez-dil-i pür-derd keşidim şehereş

Âqılân nâm nihâdîd nesim-i şehereş¹⁰⁷⁵

آه سرد از دل پر درد کشیدیم سحرش
عاقلان نام نهادید نسیم سحرش

4837 Ve lehu

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Âh ez-ân şühî ki tâ ser ne-şevêd hâk-i dereş

Ber-ser-i ‘aşık-ı bî-çâre ne-yofted güzereş¹⁰⁷⁶

آه از آن شوخی که تا نشود خاک درش
بر سر عاشق بیچاره نیفتد گذرش

4838 Rub‘-ı Meskûn Pādşāhı Hāzret-i Sultān Murād [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün*]

Âh ile şerha çekdüm sinemde yara düşmiş

H‘âb içre yarı gördüm nâ-geh uyara düşmiş

4839 Vuşulî Şâ‘ir-i Maḳbûl-i ‘Ālem [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün*]

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

Geçüp şeb-dîz-i âhum tevsen-i çerhi uyandurmış

Şafaḳ şanmañ görinen aña ol kanlar kaşandurmış

4840 Hāyretî Maḳbûl-i ‘Ālem Gün Gibi [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefâ‘îlü fā‘ilün*]

Erbâb-ı ‘ışka pîşe hemân her gün âh imiş

Her bir nefesi ki âh ile geçmez günâh imiş

¹⁰⁷⁵ “Dertli gönlümden seher soğuk bir ah çektim ki akıllılar onun adını seher rüzgarı koydular.”

¹⁰⁷⁶ “Ah o güzelden ki baş kapısının toprağı olmasa zavallı aşığa yolu düşmez.”

4840 Hayretî Divanı, G 162/1, s. 234.

4841 Fazlî-i Merhûm Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Mihr-i vişāle ḥā'il olan dūd-ı āh imiş

Başumda ol daḥı ne belā-yı siyāh imiş

4842 Şānî Beg Kim Fuzûlî-i Şānî

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

'İşkuñ yolında āha taḥammül günāh imiş

'Uşşākuñ işi anuñ içün her gün āh imiş

4843 Neyyir-i Evc-i [Suḥen] Ḥazret-i Aḥmed Paşa [fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Harāretle bir āh itsem tolar kevn ü mekân āteş

Şaḥın iḥrāk ider kūyuñ derūnumdan çıkan āteş

4844 [???

Çend fūrüzem çerāğ ez-elem-i āh-ı ḥ'ış

Bezm-i me-rā deh fūrūğ ez-ruḥ-ı çun mäh-ı ḥ'ış¹⁰⁷⁷

چند فروزم چراغ از علم آه خویش
بزم مراده فروغ از رخ چون ناخویش

4845 [???

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Yine derd ile bir āh eyledüm tıldı cihān āteş

Felek bir t̄asa dönmişdür ki ola der-miyān āteş

¹⁰⁷⁷ "Ah sancağımdan lambamı daha ne kadar alevlendireyim. Ay gibi yüzünün ışığından benim muradımı ver."

4846 **Fakîrî Fermây**

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Hecründe âh u eşk baña bir belâ imiş

Ġurbetde añlayan beni âb u hevâ imiş

*

* *

[250b]

4847 **Şabri-i Nâzük-Ṭabî' at Gün Gibi Meşhûrdur**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Âh u vâhı eksük olmaz 'âşık-ı dîvânenün

Tütünü çıkmaduğın gördün mi oda yananun

4848 **Peyâmî Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Âhumdan itmeyüp benüm ey dost vehm ü bâk

Bu nâz u 'işvelerle beni eyledün helâk

4849 [???

[*mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Âh itdügümce râḫat olur dayanur yürek

'İşkuñda pîr olana şâhum 'aşâ gerek

4850 **Şadıķı Ṭâlib-i 'İlmdür**

[*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Âh ile nâle 'âşıkâne gerek

Nâz ile şîve dil-berâne gerek

4851 Ehl-i Nazm İçre Du‘ â-gû Dâ‘î *[mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün]*

[fe‘ilâtün mefâ‘îlün fe‘ilün]

Âh elinden o düşmen-i şumuñ

Ki alur âhını bu mazlûmuñ

4852 Ümîdî Şâ‘ir-i Mergüb-ı ‘Âlem *[mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün]*

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

Atarsa âh u zârı n’ola mübtelâlaruñ

Eksük degül cefâları çün dil-rübâlaruñ

4853 Nümâyî Kâtib-i Dîvân-ı ‘Âlî *[mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün]*

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Bâd-ı âhum tağıdup sünbülünü tağlaruñ

Gözlerüm dökdi yüzi şuyını ırmağlaruñ

4854 Sehî Beg Serv-Çadler Vaşfını İtmekde Mâhirdür *[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]*

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Yakdı kandîl-i sipihri gönül âh-ı seherüñ

Hamdü li’llâh ki bugün kıldı yine bir eşerüñ

4855 ‘Adlî Sultân Bâyezîd-i Kâm-rân *[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]*

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

İtem ‘aceb mi derd ile bir âh-ı sūznāk

Nâr-ı ğam ile dil döginüp sinem oldu çāk

4856 Refîkî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem [mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün]

[fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün]

Yâra didüm kıl hâzer itdükçe âh-ı sūznāk

Didi şem'-i māha yok durur şabādan hīç bāk

4857 [???

Şām-ı hecrem nîst hem-dem ğayr-ı âh-ı derdnāk

Âh eger hem-dem ne-būdî mişevem ez-ğam helāk¹⁰⁷⁸

نام مجرم نسبت محمد غیر آه در دناک
آه اگر محمد نبود می شوم غم هلاک

4858 Refî Efendi

[fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün]

Baňa hem-demdür şeb-i ğamda bu âh-ı sūznāk

Âh eger olmasa hem-dem ğamdan olurdum helāk

4859 [Firde]vsi-i Rû[m]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

[... i]der dil yañağũnda haţ-ı şeb-bū olıcaķ

Meş'ale lâzım olur ay qaraņu olıcaķ

¹⁰⁷⁸ “Ayrılık gecelerinde dertli ahtan başka arkadaşım yok. Eğer “ah” da arkadaşım olmasaydı gamdan helak olurdum.”

4858

a: Nüşada önce “derdnāk” şeklinde yazılan kelimenin altına “sūznāk” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4859 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin başlığının ve ilk mısraının bazı kısımları okunamamıştır.

4860 ‘Alî Çelebi

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[...] şerer çün yazdum ol dil-dâra hât

Yandı kâğıd cā-be-cā şanmañ görinenler nuķat

4861 Zâtî

[Süz-ı di]]den āh idüp yazdum bir evrāk üzre hât

Ejdehāveş hāme od şaçdı şerārıdur nuķat

[251a]

4862 Tābî-i Şeyh-zāde

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefā‘ilü fâ‘ilün]

Āhum ki āsmāna atar her gice hadeng

Kaşdı budur ki kevkeb-i bahtumla ide ceng

4863 Nişānî Münşî-i Şāhib-Edādur [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Nedür ey dil bu āh u nāle sırrı böyle fāş itmek

Saňa mı ķaldı ey dīde cihānı cümle yaş itmek

4864 Şā‘ir-i Şūrīde-Meşreb Şā‘irî [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Dūd-ı āhumla ider dil āstānuñ üzre ceng

Nitekim ebr-i sefīd ile şavaş eyler peleng

4860 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin başlığının ve ilk mısraının bazı kısımları okunamamıştır.

4861 Zâtî Divanı, G 618/1. (Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin ilk mısraının baş kısmı okunamamıştır.)

a: Dilden āh idüp yazdum bir evrāk üzre hât] Süz-ı dilden sürh ile yazılmadı evrāķa hât, Zâtî Divanı.

b: Mısraında “hāmeden” şeklinde yazılan kelime, vezin ve anlam gereğince “hāme” okunmuştur.

4865 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Şihābī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'īlū fā'ilün*]

Ey dil duḡān-ı āhuñı bir şāh-ı rāha çek

Ya' nī livā-yı ḡimmeti sūy-ı ilāha çek

4866 **Bende-i Kemter Kemīne Kābīlī** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Göñül āh eyle kim bir meh-liḡā cānānuñ aldurduñ

Felekde yılduzuñ düşmiş muḡarrer cānuñ aldurduñ

4867 **Ve lehu**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Giceler kūyında yāruñ āh u zār itsem gerek

Şubḡ olunca yāra derdüm āşkār itsem gerek

4868 **'Azīzī**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Gitme ey cānum giderseñ āh u zār itsem gerek

Şanma kim dünyāda ben sensüz ḡarār itsem gerek

4869 **Şadrī Oldı Mīr-i Şadrı 'Ālemüñ** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ölürseñ derd-i 'ıḡ-ı yār ile āh itmeyem dirdüñ

Fiḡānuñ dehri tutdı bilmezem ey dil nedür derdüñ

4870 **Hūblar ‘Işkına Mā’ıl Gālaṭalı Meylī** [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Nār-ı maḥz oldu duḥānı āh-ı āteş-bārumuñ

Āh kim yandum elinden baht-ı nā-hemvārumuñ

4871 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

İşitmez āh-ı hezārum o gül-‘izārı görüñ*

Oķına kışsa-i ‘ışķum uyur o yārı görüñ

*

4872 **Ḥayālī Rāst**

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Var ol ey āhum ki eşķum güllerin āl eyledüñ

Yile virdüñ gülşen-i kūyında pā-māl eyledüñ

*

* *

[251b]

4873 **‘Azīzī Ehl-i Naẓm İçre Begüm Bir Pīr-i Fānīdür** [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Āhum şererleri çıkar eflāke muttaşıl

Yaşum güherleri dökilür ḥāke muttaşıl

4874 [???

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Āhdan ğayrı baña kimse hevā-dār degül

Yār idi dünyede eglencem o da yār degül

4875 Budur İbrâhîm Paşa Maṭla‘ı

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Âh kim sevdücegüm yâr vefâ-dâr degül

Yok sitârem n’ideyüm necm ise yâr degül

4876 Câmî-i Devr-i Zamândur Lâmi‘î [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Bilürem kûyuñda ğamdan her gün âh eksük degül

Âdemîlikdür şehâ kıldan günâh eksük degül

4877 ‘Azîzî Beg Cihânuñ Ehl-i Naẓmı [mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Dilde şevk-i ‘ârîzuñla âh vâh eksük degül

Qanda kim âteş ola dūd-ı siyâh eksük degül

4878 Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vâhî [mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

İtsem ‘aceb mi âh ile feryâd muttaşıl

Nâlem şadâ vü sine ceres dil içinde dil

4879 Emrî Mu‘ammâ Be-Nâm-ı Beşâret

[mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün]

Zârem zi-âh nâle-i bisyâr muttaşıl

Dârem zi-baht-ı hıış dilem zâr muttaşıl¹⁰⁷⁹

زآرم ز آه ناله بسیار متصل
دارم ز بخت خویش همیشه خوش متصل
دارم ز رکت خویش دلم زار متصل

4879

b: Nüşhada mısra önce “Dârem zi-baht-ı hıış hemîşe hırâş-ı dil” şeklinde yazılmış daha sonra “Dârem zi-baht-ı hıış dilem zâr muttaşıl” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

¹⁰⁷⁹ “Ahdan inliyorum ve iniltim devamlıdır. Bahtımdan da sürekli gönlümde yara var.”

4880 **Żiyāyī Şā'ir-i Mümtāz-ı 'Ālem** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Nev-resîdem göricek âhumı oldu meyyâl

Nitekim bād esicek mâ'il olur tâze nihâl

4881 [???

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Eflâke çıka âh-ı seher-gâ[h] ne müşkil

Sen mâha eşer eylemeye âh ne müşkil

4882 **Bende-i Kemter Kemîne Kâbilî** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Tâ şubhı degin eyleyesin âh ne müşkil

Feryâda kulağ tutmaya ol şâh ne müşkil

4883 **Muhibbî Hâzret-i Sultân Süleymân**

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Küh-ı ğamda ey nigārum her gün âh eksük degül

Pādşehsin 'afv kıl kıldan günâh eksük degül

*

* *

[252a]

4884 **Celîlî Burusevî Hoş-Edâdur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Âhdan dirsın ki ey zâhid bükildi kâmetüm

Gel beni gör za'fdan âh itmege yok tākātüm

4885 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh-ı ıŝqdan döner isem kıbleden dönsün yüzüm

Ġayra kılırsam nazār çıksun ŝehā iki gözüm

4886 **Gülşen-i Nazmuñ Bahārī Gül Gibi Bir Ŝā' iri** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āh kim senden ŝikāyet tāk olupdur tākātüm

Key periŝān-hāl olur her kim görürse hāletüm

4887 **Baş Açık İŝhāk Rūmuñ Ŝā' ir-i Ser-dārıdur** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]**[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

Āh kim 'ālemde eksildükçe şabr u tākātüm

Tırmadın günden güne artar kemāl-i hayretüm

4888 **Sultān-ı Kelām u Suhen Mīr Hümāyūn***[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]*

Āh-ı men-i ser-geŝte ez-ān turre-i pūr ham

Tārīst ki her çend megseled ez-hem¹⁰⁸⁰

آه من سرگشته ار آن طره پر حم
تا دلیست که هر چند مگسده از هم

4889 [???

[mef' ūlū fā' ilātün mef' ūlū fā' ilātün]

Āhī ki mānd der-dil z'ān zūlf-i tābnākem

Çun gird-bād āhīr ser ber-zened zi-ḥākem¹⁰⁸¹

آهی که ماند در دل آن زلف تابناکم
چون کرد باد آه آخر بر زهد زیحاکم

¹⁰⁸⁰ “Benim başı dönen ahım, sanki bir yıldır o kıvrımlı kakülden kopmuyor.”

¹⁰⁸¹ “O parıltılı saçlardan gönlümde kalan āh sonunda bir hortum gibi mezarımdan çıkacaktır.”

4890 Hilālîye Bu Maḥlaş Gökden İndi [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün*]

[*mef'ûlū fā'îlātū mefā'îlū fā'îlün*]

Āhem şenîd ü rence şod ān māh çun konem

Dīger ne-mānd cāy-ı naķış āh çun konem¹⁰⁸²

آهم شنید و رنج ندان ماه چون کنم
دیگر نماند جای نقش آه چون کنم

4891 Vālihî Maḥbûl-i 'Ālemdür 'Acemde Gül Gibi [*fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün*]

[*mef'ûlū fā'îlātū mefā'îlū fā'îlün*]

Āh ez-belā-yı hecr-i to ey māh çun konem

Cānem be-sūḥt z'āteş-i ğam āh çun konem¹⁰⁸³

آه از بلای بحر و آس ماه چون کنم
جانم بسوخت ز آتش غم آه چون کنم

4892 [???

[*mef'ûlū mefā'îlū mefā'îlū fe'ûlün*]

Āhî ki ber-eflāk redev ez-dil-i çākem

Ebrî şevêd ü girye koned ber-ser-i ḥākem¹⁰⁸⁴

آهی که بر افلاک رود از دل چاکم
ایری شود و گریه کند بر سر خاکم

4893 Muḥibbî Ḥazret-i Sulṭān Süleymān

[*fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün*]

Āhum irdi göklere ey māh-ı tābānum benüm

İşidüp feryādumı raḥm eyle sulṭānum benüm

4894 Şā'ir-i Mümtāz-ı 'Ālem Mîr Ḥālî [*fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün*]

[*fā'îlātün fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün*]

Āh kim raḥm eylemez ol māh-ruḥsārum benüm

Dimedi bir gün 'aceb n'eyler o ğam-ḥ'ārūm benüm

¹⁰⁸² "O ay, ahımı duydu ve incindi. Artık ah edecek bir yerim de kalmadı, ne yapayım?"

¹⁰⁸³ "Ey ay yüzlü (sevgili), senin ayrılığın belasından ah! Ne yapayım, gam odundan canım yandı nasıl ah edeyim?"

¹⁰⁸⁴ "Parçalanan kalbimden feleklere yükselen ahım bir bulut olup mezarımda ağlayacaktır."

4895 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âh kim hâle münâsib yâr-ı hem-dem bulmadum

Gönlüme yakîn benüm ' âlemde âdem bulmadum*

4896 [???

Âh ez-derün-ı ğamgîn şeb-tâ-ser keşîdem

Hergiz men-i siyeh-baht ' ömr-i h'îş ne-dîdem¹⁰⁸⁵

آه از درون عین شب تا سر کشیدم
هرگز من سیه بخت عمر خویش ندیدم

4897 Hâşimî Çelebi Bursevî

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Cihânı tób-ı âhum yakdı baħr-ı ' ışķa çün girdüm

O deryâda yanar faşlinda çok yelken sögündürdüm

[252b]

4898 Necâtî Ehl-i Nazmuñ Pîridür Üstâdıdur

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳaddümi bükdün şaķın âhumdan ey mâhum benüm

Yidi ķat gökden geķer ķerķ okıdur âhum benüm

4899 Âh-ı Pür-Sûzı İle Tıtdı Cihânı Âhî [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yirde ķalmaz âteş-i âh-ı seħergâhum benüm

Tıķınur ķerķüñe bir gün ey felek âhum benüm

¹⁰⁸⁵ “Gamlı içimden geceden sehere kadar ah çektim ama ben kara bahtlı (âşık), hiç bir zaman ömrümün yüzünü görmedim.”

4900 Rūzgāruñ Hecrini Çekmekde Māhir Remzīdür [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āh kim derdā dükenmez āh u feryādum benüm

Hālūme bir raḥm ider 'ālemde bulmadum benüm

4901 Necātī

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Hırmen-i mähı yağan āh-ı derūnumdur benüm

Çerḫ-i ser-keş dostlar şimdi zebūnumdur benüm

4902 Zātī Merḫūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Üstüme dönen şerār-ı nār-ı āhumdur benüm

Yanar oddur altun üsküflü sipāhumdur benüm

4903 Şā'ir-i Maḫbūl-i 'Ālem Vālihī [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Çerḫi ser-gerdān iden āh-ı derūnumdur benüm

Hālūmi vīrān iden seyl-i 'uyūnumdur benüm

4904 Bu Maṭla' Şāhidīnūñ Şāhididür [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dehri pür-āşüb iden āh u fiğānumdur benüm

Ḥayrete ḫalkı şalan bu dāstānumdur benüm

4900

a: Mısradaki “‘ālemi tıtdı dirīgā” kelimesinin üstüne “āh kim derdā dükenmez” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

4905 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamānedür** [*mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Gördüğün encüm şerâr-ı nâr-ı âhumdur benüm

Çerhi nîlî şandüğün dūd-ı siyâhumdur benüm

4906 **Ca' fer**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Çerhe yir yir od uran her gice âhumdur benüm

Tîre iden 'âlemi dūd-ı siyâhumdur benüm

4907 **Ve lehu**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Göklere çıksa yiridür âh u efgānum benüm

Gün gibi hercâyîdür ol mäh-ı tãbānum benüm

4908 **Şun'î Pey-rev[i] Necâtîdür**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Hayret alurlar felekler nâr-ı âhumdan benüm

Ejdehâlar dem urar dūd-ı siyâhumdan benüm

4909 **Zâtî**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Nâr-ı düzaḥ bir şerer göynüklü âhumdan benüm

Mülk-i zulmet bir eşer dūd-ı siyâhumdan benüm

4910 Fevrî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şanma kim çıkdı şerer âh-ı derûnumdan benüm

Şâh-ı ' ışkâm kan tamar tîğ-i cünûnumdan benüm

4911 Âh-ı Pür-Sûz İle Tutdı Cihânı Âhî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Döndüren fânûs-ı çerhî dūd-ı âhumdur benüm

Yanduran hürşîd-i âh-ı şubhğâhumdur benüm

4912 Nâmî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ağladan ebri duhân-ı nâr-ı âhumdur benüm

İnleden ra' dı figân-ı şubhğâhumdur benüm

4913 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Görinen eflâk şanmañ dūd-ı âhumdur benüm

Husrev-i ' ışkâm ben ol çetr-i siyâhumdur benüm

4914 Bende-i Kemter Kemîne Kâbilî [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Mülk-i ğam sulţānıyam zerrîn ' alem âhum benüm

Yidi kat çerhî siperdür gökler ey mâhum benüm

[253a]

4915 Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridūr [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Vāh ki yanduñ yārdan ey āh-ı şeb-gīrüm benüm

Bu gice ' anber gibi od eyledüñ yirüm benüm

4916 Ve lehu

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün*]

Yir yir göge âteş kor ise tañ degül āhum

Ben zār ile aḡşamlamadı bir şeb o māhum

4917 Ve lehu

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

Hevā-dāruñ olaldan dūd-ı āhum

Yazar eyvān-ı çerçe āh şāhum

4918 Ve lehu

[*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

N'ola berķi geçerse peyk-i āhum

Ki meydān yügrügüñdür pādşāhum

4919 Melāḡat Üzredür Şi' r-i Melīḡī [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Dirīġ ki eylemedi kār göñlüñe āhum

Belā vü ġuşşa vü ġamdur yoluñda hem-rāhum

4920 **Taşavvuf Üzre[dür] Nazm-ı Selāmī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Nüh-ṭāḳ-ı mu'allāyı geçerse n'ola āhum

Göstermedi bir gün yüzini baña o māhum

4921 **Zātī**

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Beni ḥüsnünden āgāh itdi āhum

Meded odlara yaḳduñ āh şāhum

4922 **Fehmī-i Nāzūk-Ṭabī' at Gün Gibi Mümtāz dur** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Def' eyler idüm āhum ile gāhī melālüm

Āh itmege de ḳalmadı derdā ki mecālüm

4923 **Raḥmī-i Nāzūk-Ṭabī' at Oldı Rūmuñ Ḥusrevi** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Vücūdum şehrine âteş bıraḳdı āh-ı sūzānum

Metā'-ı dil yanup ḥākister oldı küllī dükkānum

4924 **Oldı Emrī Çelebi Mīr Ḥüseyni Rūmuñ** [*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Bād-ı āhumdan emīn olmağa şem'-i bedenüm

Aña fānūs olupdur şanemā pīrehenüm

4925 **Rahmî-i Nâzûk**

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dögüp sînem figân u âh ile tabl u ' alem çekdüm

Sipeh-sâlâr-ı râh-ı ' ışık olup hayl ü haşem çekdüm

4926 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Figân u âh u feryâd eyleyüp çok derd-i ser çekdüm

Çekinme sîneme ol kaşı yayı ben neler çekdüm

4927 **Oldı Sâhib-Seb' a Yahyâ Gün Gibi** [fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Figân u âh [u] nâlemden tutar dünyâyı âvâzum

Kaçan ' azm-i şikâr itse benüm üsküfli şeh-bâzum

4928 **Mesîhî Râst**

[mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün]

Çerhûn yüzini gömgök idüp sille-i [...]

Her gice gögi kara kıılır derd-i siyâhum

4929 **Şeyhî**

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Her şehergâh od düşer eflâke âhumdan benüm

Her gice ' âlem tolar dūd-ı siyâhumdan benüm

[253b]

4928 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır. Ciltleme sırasında yaprak kesilince sayfa dışında kaldığı anlaşılan beytin ilk mısraının son kısmı okunamamıştır.

4023 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4930 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Haṭā itdüm cihāna od bıraḫdüm bir gün āh itdüm

Şuḫum 'afv it şehā bilmezlik ile bir günāh itdüm

4931 Şā'ir-i Merd-i Suḫendür Ğalaṭalı Meylī *[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]*

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

O günde nā-gehān ol bī-vefānuñ bir gün āh itdüm

Yüzüme baḫmaz oldu gūyiyā ben bir günāh itdüm

4932 Ḥazret-i Müftī İbn-i Kemāl

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Günāhum bu imiş māhum geḫerken bir gün āh itdüm

Baṇa hışm eyledi nā-geh gören şanur günāh itdüm

4933 Ve lehu

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Meger günlerde ol māhuñ yüzine ḫarşu āh itdüm

Efendim benden incinmiş 'aceb ben ne günāh itdüm

4934 Ḥātemī Erbāb-ı Nazmuñ Gün Gibi Maḫbūlidür *[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]*

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Yirüm āh ile geh āteş gehī giryeyle āb itdüm

Yıḫup yaḫdüm vücūdum ben ḫarāb-ender-ḫarāb itdüm

4935 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İllere karşı bakıp yüzüne âh eylemedüm

Severem didüm ise saña günâh eylemedüm

4936 **Leṭāfet Üzredür Eş'âr-ı Ānî** *[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]*

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Şehr içinde görüben sen şanemi âh didüm

Ḳudretinden nice halk eylemiş Allâh didüm

4937 **Zātî Merhûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** *[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]*

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Şerār-ı nār-ı âhumla şeh-i encüm-sipâh oldum

Belâ tahtında sulṭānum bir ulu pādşâh oldum

4938 [???

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

Elümden nesne gelmez âha şaldum

Yüri var ben seni Allâha şaldum

4939 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yirde kalmaz 'aşıkuñ âhı begüm

Zulmi қо hâzır gör Allâhı begüm

4940 Hūblar ‘Işkına Mā’ıl Ğalatalı Meylî [*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

[*fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün*]

Varalum āh ile fiğān idelüm

Yāra dil derdini ‘ayān idelüm

4941 Behiştî Fermāyed

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Şevk ile na‘re-i āhın yirin eflāk idelüm

Bağamaz gibi çeküp sinemüzi çāk idelüm

4942 Beyāzî Fermāyed

[*mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

Āhum beni ilterse n’ola kūyuña dā’im

Gülzāra çıkar halk hevā olsa mülāyim

4943 Şenāyî-i Du‘ā-gū

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Görüp nār-ı ruḥuñ zünnār-ı zülfüñ bir gün āh itdüm

Yirüm od oldu şan küfre ber-ā-ber bir günāh itdüm

[254a]

4944 [???

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Her āh-ı âteşin k’āyed pes ez-merg ez-dil-i ḥākem

Şeved rūşen be-sān-ı şem‘ ü süzed ber-ser-i ḥākem¹⁰⁸⁶

هر آه آتشی که آید بس از ترک از دل حکم
شود روشن بآن شمع و سودر دبر فاکم

4942 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4943 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁸⁶ “Öldükten sonra mezarımdan çıkan her ateşli ah, toprağımın başında yanar ve mum gibi aydınlanır.”

4945 ‘Acemde Nazm-ı Mergüb Oldı Makşūd [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Ez-âh sūht hāne-i men âh çun konem

Dīger be-hāne’î ki revem âh çun konem¹⁰⁸⁷

از آه سوخت خانه من آه چون کنم
دیگر بخانه که روم آه چون کنم

4946 [???

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Goftem be-âh derd-i dil ez-dil birün konem

Birün ne-mireved zi-dilem âh çun konem¹⁰⁸⁸

گفتم به آه درد دل از دل بیرون کنم
بیرون نیرود زدم آه چون کنم

4947 ‘Acemde Añılur Meşhūr Kāzî [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Her âh ki ber-çerh reved ez-dil-i çākem

Ebrî şevēd ü girye konēd ber-ser-i hākem¹⁰⁸⁹

هر آه که بر چرخ رود از دل جا کنم
ابری شود و گریه کند بر سر خاکم

4948 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Dīdemet yek nazar u bî-haber âhî kerdem

‘Afv fermā ki ne-dāniste günāhî kerdem¹⁰⁹⁰

دیدمت یک نظر و بی خبر آهی کردم
عفو فرما که ندانسته گناهی کردم

¹⁰⁸⁷ “Ahtan evim yandı, nasıl ah edeyim. Artık kimin evine gideyim, nasıl ah edeyim.”

¹⁰⁸⁸ “Ahla gönlümün derdini gönülden çıkarayım dedim ama gönlümden ah çıkmıyor, ne yapayım?”

¹⁰⁸⁹ “Parçalanen kalbimden feleğe giden ah bir bulut olup da mezarımda ağlayacaktır.”

¹⁰⁹⁰ “Seni bir kere gördün ve habersizce bir ah ettim. Beni aff et ki bilmeden bir günah ettim.”

4949 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bes ki ber-gerdün şod âh-ı âteş-âlūd-ı dilem

Reng-i hākister girift eflāk ez-dūd-ı dilem¹⁰⁹¹

بس کی بر کرد و نشد آه آتش الود دلم
رنگ خاکستر گرفت افلاک از دود دلم

4950 Kātibī durur Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger resed ber-çerḥ âh-ı âteş-âlūd-ı dilem

Āb der-çeşm-i melâ'ik gerded ez-dūd-ı dilem¹⁰⁹²

گر رسد بر چرخ آه آتش الود دلم
آب در چشم ملائکت کرد از دود دلم

4951 Riyāzī Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem [mefā' ilün mefā' ilün fe'ülün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mikonem cān ber-ümid-i ān ki āhī ber-serem

Vāh ki bā' in derd-i dil 'ömri be-ser miāverem¹⁰⁹³

میکنم جان بر امید آنکه آهی بر سرم
و که باین درد دل عمری بر سر آورم

4952 'Işk-bāz-ı Şu'arādur Ehli [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ger keşem âh ez-ciger âteş be-'ālem mizenem

'Ālemī misūzed ez-āhem eger dem mizenem¹⁰⁹⁴

گر کشم آه از چکر آتش بجالم میزنم
عالم می سوزد از آهم اگر دم میزنم

¹⁰⁹¹ "Ateşli gönlümün o kadar çok ahı feleğe gitti ki gönül dumanımdan felek kül reni oldu.¹⁰⁹² "Eğer feleğe benim gönlümün ateşli ahı ulaşsa gönlümün dumanından meleklerin gözüne su gelir."¹⁰⁹³ "Senin başımda bir ah olmanı ümit edip can veriyorum. Eyvah ki bu gönül derdi ile ömrümü bitiriyorum."¹⁰⁹⁴ "Eğer ciğerimden bir ah çekersem dünyayı ateşe veririm. Eğer ahımdan bir dem alsam, bir âlem yanar."

4953 [???

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Men in āh-ı ciger-süz ez-dil-i peymān-şiken dārem

Çerā ez-dīgerī nālem ki derd ez-ḡ'ışten dārem¹⁰⁹⁵

من این آه چکر سوز دل چاین شکن دارم
چرا از دیگری نالم که درد اخوشتن دارم

4954 Oldı Sāhib-Seb'a Yaḥyā Gün Gibi [fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

[mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Yaḥamı çāk idüben saña karşı āh iderem

Cefalar eylesesin diyü bir günāh iderem

4955 Lebi Sükkerleri Vaşf İtmede Māhir Kandı [fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Künc-i fūrkatde şehā āh ile vādan geçemem

Bu maḳāma ireli ben bu hevādan geçemem

[254b]

4956 Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Derd-i dil bī-ḥaddür ammā āh ile zār eylemem

İşqumı ketm eyleyüp nā-ehle izḥār eylemem

4957 Uşulī Eyledi Bir Tarz Peydā [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Yıkılır gökler ger āh u nāle bünyād eylesem

Tutışur 'ālem ḥarāret birle ger dād eylesem

¹⁰⁹⁵ "Benim bu ciğer yakan ahım, sözümü tutmayan gönüldendir. Neden başkasından yakınayım; çünkü dert kendimde."

4958 **Hüsrev-i Rûm Oldı ‘Ulvi Gün Gibi** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Göñül âh itdi hecrüñle gözüüm doldı bu şeb nem hem

Benümçün inledi bülbül seher ağladı şeb-nem hem

4959 [???

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Be-ğayr ez-mâh ne-dâd kes haber ez-nâle vü âhem

Ki ü der-vâdî-i hecr-i to şebhâ bûd hem-râhem¹⁰⁹⁶

بغیر از من نداد کسی خبر از ناله و آهم
که او در وادی بهر تو شبیه بود همراهم

*

* *

4960 **Figānî Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Âh kim hālî degül her laḫza göñlüm âhdan

N’eyleyem bî-çâre dil kurtılmadı ey vâhdan

4961 **Dānişî Erbāb-ı Nazmuñ ‘Âqıl u Dānāsı[dur]** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Âh itdügümce çıkdı ‘ulüv cism-i zârdan

Yanup yakılmaḫ oldı işüm rûzgârdan

4962 **Hâkî Miskîn Ehl-i Nazmuñ Ayağı Toprağıdur** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Âhum cüdâ düşürdi beni kûy-ı yârdan

Nice şikâyet itmeyeyin rûzgârdan

¹⁰⁹⁶ “Aydan başka kimsenin benim ah ve iniltimden haberi yok. Çünkü o (ay), senin ayrılık çölünde geceleri mihrabımdı.”

4963 **Ḳābilī Erbāb-ı Nazmuñ Ayağı Toprağıdur** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āhdur her gün işüm devrān ayırdı yārdan

Yanuma kim gelse hep bīzār olurlar zārdan

4964 **Ümīdī Oldı Bāķisi Rūmuñ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün*]

Gelmez o māh yanumuza āh u zārdan

Nice şikāyet itmeyelüm rūzgārdan

[255a]

4965 **Şun' i Pey-revi Necātīdür**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āh kim kūyuñda āhumdur beni mehcūr iden

Bāddur zirā mekānından ğubārı dūr iden

4966 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āh kim senden ırağ oldum senüñle yār iken

Başuma sultān idem ıapuñda ħidmetkār iken

4967 **Rızāyī Şā' ir-i Maķbūl-i ' Ālem** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Āh kim derd-i dilüm irmedi dermāna bugün

Āhum odiyla gerek ' ālem içi yana bugün

4968 Şadrî Oldı Mîr-i Şadrî ' Âlemüñ *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âhı pîr-i ' aşıkā rāh-ı ' ademde reh-nümün

Gitmesün yok yire dönsün söyleñüz gerdün-ı dūn

4969 Fedâyî Ehl-i Nazm İçre Dil-âver *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âh u feryād u figānumla bu çerh-i bî-sütün

Gerdeninde üstür-i ' ışkuñ ceresdür ser-nigün

4970 Şānî-i Merhūm Fuzūlî-i Şānî *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âh-ı dil-sūzuñla yak kūyını cānān tıymasun

Şehre âteş irdüğün zinhār sulţānum duymasun

4971 Şā' ir-i Mergüb-ı ' Âlemdür Müderris Muştafā *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Âh-ı pür-süz ile bağrın eridüp tağların

Âteş-i ' ışk ile cismin yakayın dāğların

4972 Hāzret-i Bākî Suhen İklîminüñ Sultānı[dur] *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Âhum göge boyandı göge gök boyanmadın

Yandum o şem' şevkine pervâne yanmadın

4973 **Ma' ārif Kānı Defter-dār ' Ālī** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āhumla yaşum ile ' aceb derd-i serdeyin

Sen mäh-rüdan ayru ne gökde ne yirdeyin

4974 **Bende-i Kemter Kemīne Kābili** [*fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün*]

[*mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün*]

Āh itmeyen mi hecr ile ey mäh n' eyleyin

Yağdı bu cānı hırāş-ı(?) ğam-ı āh n' eyleyin

4975 [???

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Āh eyleyicek ḥasret ile sīne-i sūzān

Teskin idemez nār-ı ğamuñ dīde-i giryān

4976 **Nizāmī Raḥime'llāhü ' Aleyh**

[*fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün*]

Āhı az eyle dilüm kim beni şāyed yaqasın

Düşdün ' ummāna gönül işte selāmet yaqasın

[255b]

4977 **Fehmī Çelebi Merḥūm**

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ṭuyıldı gizlü sırrum āh kim āh u enīnümnden

Dirīgā rāz-ı pinhānum ' ayān oldu qarīnümnden

4978 **Uşulî Eyledi Bir Tarz Peydâ** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Ṭutışdı çerḥ fânûsı şerâr-ı nâr-ı âhumdan

Murâdum şem' i uyanmaz meded baḥt-ı siyâhumdan

4979 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür** [*me'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

'Alevler kim çıkar âh-ı derûnumla dehânumdan

'Alâmet bes degül mi dildeki sûz-ı nihânumdan

4980 **Şabri-i Nâzûk-Ṭabî' at Hûbdur** [*me'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Şeb-i târ olmasun dünyâ meded âh-ı siyâhumdan

Baḥa rahm eyle gel cevri eyleme ḥavf it İlâhumdan

4981 **Zâtî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Yanarsam ḥasret-i ḥâk-i rehûñle nâr-ı âhumdan

Melekler gözine sürme çeke dūd-ı siyâhumdan

4982 **Ve lehu**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Müselmânlar meded yandım göyündüm nâr-ı âhumdan

Bînarveş [...] luṭf eyleñ ol gün yüzlü mâhumdan

4983 **Mecdî Efendi Oldı Maqbûl-i Halk-ı ‘Âlem** [*mef’ülü fâ’ilâtün mef’ülü fâ’ilâtün*]

[*mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün*]

‘Ulûvler kim olur âh eylesem peydâ dehânumdan

Zebânlardur yanup yakılmağa sūz-ı nihânumdan

4984 **‘Ulî Efendi Şâ’ir-i Devr-i Zamānedür** [*mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün*]

[*fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün*]

Her dem evrâk-ı felek bâda varur âhumdan

Tâze gülsin hâzer it âh-ı şehergâhumdan

4985 [???

[*mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün*]

Felekler añlar ehl-i derdüñ âh-ı şubhğâhından

Nazar kıl hâl-i ‘uşşâka şaķın mazlûmuñ âhından

4986 [???

[*fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün*]

‘Âlemi uyıtmaz oldum şubh olıcaķ âhdan

Gel esirge ben kûlın korkmaz mısın Allâhdan

4987 **Revânî Şâ’ir-i Maqbûl-i ‘Âlem** [*mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün*]

[*fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün*]

Hîç kılmazsın hâzer kapuñda olan âhdan

Â benüm çok sevdüğüm korkmaz mısın Allâhdan

4983

b: Nûshada mısra önce “‘Alâmet bes degül mi dildeki sūz-ı nihânumdan” şeklinde yazılmış daha sonra altına “Zebânlardur yanup yakılmağa sūz-ı nihânumdan” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

4988 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Meded yandum yağıldum sīnemüñ göynüklü āhından

Ferāgat 'ālemüñ şimden girü bu 'izz ü cāhından

4989 **Ḥayretī Erbāb-ı Nazmuñ Pīridür** [*fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Cihānı ra' dveş tutdı şadā feryād u āhumdan

Bulutlar kapladı gökler yüzün dūd-ı siyāhumdan

4990 **Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Yiridür çıñlasa ṭās-ı felek āh ile zārumdan

Beni nerrād-ı dehr ayırdı naqş idüp nigārumdan

4991 **Şihābī**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nigārā āhumı alma ḥazer kı l sūz-ı sīnemden

Od alup kanda yaqarsın be hey zālīm cehennemden

[256a]

4992 **Ḥayālī-zāde Kim Nāzük-Edādur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün*]

Dem-be-dem ḥālī degül dil murğı āh u zārdan

Görmedi būy-ı vefā gālib o gül-ruḥsārdan

4989 *Hayretī Divanı*, G 376/1, s. 367.

4991 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

4993 Figānī Oldı Selmānı Zamānuñ [*mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'ılı fā'ilün*]

Çevgān-ı dūd-ı āhuma ey serv nārdan

Meydān içinde kūy-ı zer itdüm şerārdan

4994 Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizāmī [*mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün*]

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Ey gönül āh eyleyüp dād umma ol bî-zārdan

Hük-m-i sulţāndur siyāset ağılama cellāddan

4995 Cinānī Oldı Firdevsī-i Şānī [*mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilätü mefā'ılı fā'ilün*]

Şanmañ duḡān-ı āh-ı dil-i pür-şerārdan

Ġam-ḡānemüz ocağı dutar rüzgārdan

4996 'İlmī-i Nāzūk-Ṭabī' at Gün Gibi Meşhūrdur [*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

[*mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün*]

Şeb-i ḡasretde ḡāyet bî-ḡuzūram āh u zārumdan

Figān baḡt-ı siyāhumdan şikāyet rüzgārumdan

4997 Cihānda Oldı Şāḡib-Ḥamse Nazmī [*mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün*]

[*fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün*]

Yāra karşı dūd-ı āhum pür-şerār itmek neden

Gün görünürken kevākib āşkār olmak neden

4998 **Ḥasan Kim Rūmda Nāzūk-Ḥasendür** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Niçe bir āh ideyin sīne-i sūzānumdan

Niçe bir ağlayayın dīde-i giryānumdan

4999 **Müdebbir Şā'ir-i Mümtāz Re'yi** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Od çıkar āh idicek sīne-i sūzānumdan

Ḳan gelür ağlayıcaḡ dīde-i giryānumdan

5000 **Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Nahīfī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Ṭāḳatüm yoḡ ki idem āh senün derdünden

Mūya döndi tenüm ey māh senün derdünden

5001 **Ehl-i Nazmuñ Tābi'ī 'Ālemde Bir Selmānıdur** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Altun ḳalem mişāli bu āh-ı şerer-feşān

Yazdı semā şaḥīfesine sūre-i Duḡān

5002 **Şun'ī Pey-revi Necātīdür**

[*mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Şeb-dīz-i āhı çıḡsa göḡe her ḳaçan revān

Gülgün-ı eşkini yeñemez 'āşıḳ ol zamān

5003 Mesîhî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ẓa' f-ı cismümden kaçan kim eylesem âh u figân

Nây olup âheng ider yanumca her bir üstüh'ân

5004 Zâtî Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gördi kim âhum yile virdi zemîni âsmân

Baş a toprak koyup öldüm istedi andan emân

5005 Ümidî

[mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Luṭf it tegâfül eyleme gel âh u zârdan

Ey şem' -i bezm-i ḥüsn şaḳın rûzgârdan

5006 Receb Paşa-zâde Muḥîṭî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bildiler sūz-ı derūnum âh-ı âteş-bârdan

Ṭuydılar rāz-ı nihānum dīde-i ḥūn-bârdan

[256b]

5007 Cevānānuñ Ölümlüsi Helākî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Ṭuṭışurduñ ey gönül ol âh-ı âteşnâkden

Ger meded irişmese bu dīde-i ḡamnâkden

5005 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5006 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5008 **Āh-ı Pür-Sūzı İle Tıtdı Cihānı Āhī** [*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Sīnede her şu' leler bu āh-ı âteşnākden

Güyyiā bir lāledür kim baş çıkarmış hākden

5009 **Ḥasretī Yāruñ Firākın Muttaşıl Vaş İtme[de]** [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Derd ile āh itdügümce sīne-i şad-çākden

İşidür cümle melekler kıbbe-i eflākden

5010 [???

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dūd-ı āhum kim olur peydā dil-i şad-çākden

Ejdehādur kıldurur başın şikāra hākden

5011 **Oldı Emrī Çelebi Ḥüseyni Rūmuñ**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Başuma odlar yakayın āh-ı âteşnākden

Dökeyin gözüm yaşını dīde-i ğamnākden

5012 **Maķālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dūd-ı āhum kim çıkar bu sīne-i şad-çākden

Bir duḡānī lāledür kim baş çıkarmış hākden

5013 **Muħliṣī Erbāb-ı Nazmuñ Hāliṣi** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Dikdüm otağ-ı çerh öñine tuğ-ı ahı ben

Oldum velāyetün şeh-i ‘ālem-penāhı ben

5014 **‘Azizī Beg Cihān İçre Bugün Mümtāz-ı ‘Alemdür** [*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]

Aldum āhumla belā mülkini ser-bāzam ben

Ƙılıc ile dirilür merd-i ser-efrāzam ben

5015 **Hāzret-i Bāḳi Suḥen İḳlīmün Sultānidur** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

İrdüm fiğān u āh ile ol āstāna ben

Çıkdum kemend-i nāle ile āsmāna ben

5016 [???

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

İlāhī mübtelā kerdī be-āh-ı sūznāk-ı men

Ki midānem ne-midānī to ḳadr-i ‘ışḳ-ı pāk-i men¹⁰⁹⁷

آهی میلا کردی یاہ سوز ناکت من
کہ میدانم نمیدان تو قدر عشق پاک من

5017 **Ömrī-i Dervīṣ Şāhib-İhtirā‘** [*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Ey dūd-ı āh yüksek uçarsın egerçi sen

Maḥv eylerin vücūduñı ammā felekde ben

¹⁰⁹⁷ “İnşallah sen de benim yakıcı ahıma mübtela ol. Biliyorum ki sen benim temiz aşkımın değerini bilmiyorsun.”

5018 ‘Āşıkâne Her Sözi Nazm-ı Mesîhî Rûmdur [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

Kaçan âh eylesem cânâ seherden

Gelür bûy-ı kebâb ol dem cigerden

5019 Şubhî-i Merhûm

[mef‘ûlû mefâ‘îlû mefâ‘îlû fe‘ûlün]

Ben âh iderem halka dil-i zâruñ elinden

Ağlar o dañı dîde-i hûn-bâruñ elinden

5020 Hayâlî

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Hadeng-i âhumuñ zañmın yimiş bir ser-nigûnumsın

[...] ey gerdün zebûnumsın zebûnumsın

5021 Meclis-ârâ Nermî-i Şâhib-Suhen [fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Şem‘-i bezm eyledüm âh-ı şerer-efşânumı ben

Mûm ile da‘ vet içün meclise cânânumı ben

5022 Şübütî

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Eger derd-i derûnumdan idersem bir kez âhı ben

Kül idem başdan ayağa rakîb-i rû-siyâhı ben

5021 (Beyit sayfa kenarına yazılmıştır.)

Başlık: Nûshada başlık öncelik “Gülşen-i [...]” olarak yazılmış sonra kısmın üzeri çizilerek başlığa son şekli verilmiştir.

5022 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5023 Hümâyûn

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her şebî şad meş' al efrûzem zi-âh-ı h' iştēn

Tâ şaved rûşen borû târîkî-i şebhâ-yı men¹⁰⁹⁸

هېښه شعله افرويم زه خويشتن
تا شود روشن بر تارکي شهبائي

5024 Fiğânî

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Çevgân-ı dūd-ı āhuma ey bûy-ı gül-beden

Meydân-ı ğamda kūy-ı zer itdüm şerârdan

[257a]

5025 Ekâbir Şi' ridür Eş'âr-ı Hâmî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Sen büt-i sîm-ten bināgūşa irişmez āh enîn

Seng-i hâr-ı Ādn midur sende o qalb-i āhenîn

5026 Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Şubhî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Dūd-ı āhum tıtdı fūrkat gicesi dünyâ yüzün

Baht-ı bed göstermedi hayf ol meh-i ğarrâ yüzün

5023 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹⁰⁹⁸ “Benim gecelerimin karanlığı ona aydın olsun diye her gece ahımdan yüz meş’ale alevlendiriyorum.”

5024 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5027 **Ḥayālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Dūd-ı āhum ḥatıdur şafham olupdur gerdün

Mekteb-i dehre gelelden iderin meşq-i cünün

5028 **Nümāyī Kātib-i Dīvān-ı 'Ālī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Eyle teskīn āh-ı dil-sūzum cihānı yakmasun

Olma gāfil ey melek kevn ü mekānı yakmasun

5029 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Nice bir āhum görüp ra'd ey kamer āh eylesün

Yā nice nālem yanınca tağlar āh eylesün

5030 **Semā'ī Mevlevī-i Pür-Şafādur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Nesīmāsā benüm āh-ı seḥergāhum eser bir gün

Ḥazer kıl tāzesin ey gül saña eyler eşer bir gün

5031 **Mā'il-i Zevk ü Şafādur Şevkī** [*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

İşidüp āh u feryādum dil-i nālānı añmazsın

Görüp seyl-i sirişküm dīde-i giryānı añmazsın

5027 *Ḥayālī Divanı*, G 410/1, s. 231.

a: ḥatıdur] devātum, *Ḥayālī Divanı*.

b: “gelelden” şeklinde okunan kelime “کلکن” şeklinde yazılmıştır.

5032 Cihānda Cāmi‘ī Şāhib-Suḥendür [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Bir āh idem ne yir kâkşun ne gök cümle cihān yansun

Tîr-i nâr-ı firâkuñdan bu cismüm içre cān yansun

5033 Şā‘ir-i Maḳbûl-i ‘Ālem Şubḥidür [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

Ey āh-ı ciğer-süz demî hem-nefesî kon

V’ey nâle der-în vâkı‘a feryād resî kon¹⁰⁹⁹

ای آه جگر سوزدمی تنفس کن
و سی ناله درین واقعه فریاد ری کن

5034 ‘Acemde Şā‘ir-i Maḳbûl Kāzî [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Berā ey āh-ı men nālān u ‘ālem-rā pür efgān kon

Be-rîz ey ‘ışk seyl ez-dîde vü şad ḥāne vîrān kon¹¹⁰⁰

برای آه من نالات و عالم را پرفغان کن
بریز امانت سیل از دیدم صحنه ویران کن

5035 ‘Ulvi‘i Nāzûk-Ṭabî‘at Gûn Gibi Meşhûrdur [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Merḥamet kıl nev-cevānum āh u zārumdan şaḳın

Tāze gülsin nâle-i ihtiyārumdan şaḳın*

5036 Ālî-i Dānişmend Evlād-ı Resûldür

[fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün fe‘ul]

Şehā luṭf it āh-ı gedādan şaḳın*

Gülistān-ı ḥüsnüñ şitādan şaḳın

¹⁰⁹⁹ “Ey ciğer yakıcı ah, (benimle) bir an arkadaşlık et. Ve ey inilti, sen de bu olayda bana yardım et.”

¹¹⁰⁰ “Ey ahım, inleyerek çık ve dünyayı fıganla doldur. Ey gözyaşı, sen de sel akıt ve yüzlerce evi harap et.”

5037 Vaşfî Şâ'ir-i Cihân Vaşşâfidur

[*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*]

Luṭf eyle âhum alma şehâ âhdan şaḳın

İncitme ben za'ifüñi Allâhdan şaḳın

5038 [??]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Nev-cevânsın saña kâr eylesün âh şaḳın

Āşıkun âhını yirde ḳomaz Allâh şaḳın

5039 Ekâbir Nazmıdur Hâkânî Nazmı [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün*]

Güyâ şeb-i hecründe dem-i âh-ı seherin

Ey bād-ı şabâ dil-bere semtümnden esersin

5040 Hâyālî

[*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Şaḳın âhumdan ey nigâr şaḳın

Yile varur bu kâr u bār şaḳın

5041 Emnî

[*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*]

Sûz ile alma âh zâr şaḳın

İrmesün saña bu şerâr şaḳın

5039 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5040 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5041 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5042 Āzerī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olma seng-dil ki 'āşık āh u zār eyler şaķın*

Tīr-i āhından hāzer kıl taşā kār eyler şaķın

[257b]

5043 [???

[mef' ūlū mefā' ilün fe' ilün]

Āh ez-elem-i cüdāyī-i to

Feryād zi-bī-vefāyī-i to¹¹⁰¹

آه از الم جدا آتے تو
فریاد ز بی وفا سے تو

5044 Şā' ir-i Maķbūl-i 'Ālem Ḥayretī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün]

Mīkonem rūşen zi-āh-ı h'ış her şeb kūy-ı to-rā

Tā eger āyī birün ez-ḥāne bīnem rüy-ı to-rā¹¹⁰²

میکنم روشن ز آفتاب شب بجا آرتو
تا اگر ای سرون از خانه بنیم روی تو

5045 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Resānem āh u feryād u fiğān her şeb be-māh ez-to

Fiğān ez-derd ü feryād ez-cüdāyī mā vü āh ez-to¹¹⁰³

رسانم آه و فریاد و فغان هر شب بجا آرتو
فغان از درد و فریاد از جدایی ماد آرتو

5042 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁰¹ "Senin ayrılığının eleminden ah! Ve senin vefasızlığından feryat!"

¹¹⁰² "Eğer evden çıkarsan yüzünü göreyim diye her gece ahımla senin kuyunu aydınlatıyorum."

¹¹⁰³ "Her gece senin elinden ahımı, feryat ve fiğanımı aya ulaştırıyorum. Dertten feryat ve ayrılıktan fiğan ve senin elinden ah."

5046 Hālişî

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çi bî-raḥmet(?) ey şuh-ı sitem endîşe âh ez-to

Ki her dem ḥatırî âzürde gerded bî-günâh ez-to¹¹⁰⁴

بہن رحمت ای شوخ ستم اندیشه آہ از تو
کہ مردم خاطر از رده کرد و بن کنی از تو

*

* *

5047 Hudâyî Şi'ri Sitâridür el-Haḩ [mefā' ilün mefā' ilün fe'ülün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Âhum bıraḩdı günbed-i gerdûna velvele

Düşdi zemîne âh-ı sirişkümle zelzele

5048 Lâmi' idür Cihānda Cāmî-i Rûm [mefā' ilün mefā' ilün fe'ülün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âh kim derd-i derûnum kışşası gelmez dile

Uḡradum fâriğ yürürken bir devāsuz müşkile

5049 Zâtî Merḩûm Ehl-i Naḩmuñ Pîridür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âh kim kimse çaḩışmaz âh u eşk-i âl ile

Kimse bir sâ' at dirilmez fûrḩat-i ḩattâl ile

5050 Vaşfî-i Nâzûk-Ṭabî' at

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Âh kim hecrûnle ben bî-dil düşelden ḡamlara

Âh ile eşküm beni fâş eyledi 'âlemlere

¹¹⁰⁴ "Ey güzel, ne kadar acımasısın ve sürekli sitemi düşünüyorsun. Ah senin elinden ki her an suçsuz yere birinin gönlünü kırıyorsun."

5051 **Necātī Ehl-i Nazmuñ Pey-revidür** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Âhum felege irdi yaşum taht-ı şerāya

Yirden göge dek hayf olupdur bu gedāya

5052 **Ma'ārif Kānı Defter-dār 'Ālī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'īlātū mefā'īlū fā'īlū*]

Âh itdügümce töldi felekler şerār ile

Döndüm ol âteşe tağıla rüzgār ile

5053 **Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā'īlātün fā'īlātün fā'īlū*]

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Âhumla yaşum yir ü gögi virdi fenāya

Ol yiri gögi yārdan içün deg ol aya

[258a]

5054 **Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem Müfredī** [*fā'īlātün fā'īlātün fā'īlū*]

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Âhum irişür gökde olan āh-ı münīre

Eşkümlük dökülür kaṭre-i bārān gibi yire

5055 **Cihānuñ Fāzılı Mecdī Efendi** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlū*]

Âhı itdürme hāzer kıl bu dil-i pür-hevese

Ḳorḳarum uğrayasın ey yüzi şem'üm nefese

5056 Cihānda Gün Gibi Meşhūr Şādık [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Åhdur kārı cihān içre gamuñla her gāh

Dil-i bī-çāre ne eylerdi eger olmasa āh

5057 Taşavvuf Üzredür Eş'ār-ı Ža'fī [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mef'ülü fā'īlātün mef'ülü fā'īlātün]

Åh eylesem derūnı n'ola bu ben fütāde

Mümkin degül 'ilāca derdüm kıatı ziyāde

5058 Ca'fer İbn-i Tāc-ı Tuğrayī

[mef'ülü fā'īlātün mef'ülü fā'īlātün]

Åh idüp ağlayup çün yazdum nigāra hāme

Kāğıd boyandı āla kapkara yandı hāme

5059 Kaya Nāmına Bir Dāne Mu'ammā [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ne tozlar kıoparur görsün felekde gird-bād-ı āh

Hele varsun raķībūñ ayağına bir daķı ol māh

5060 Müftī-i zı's-Şekāleyn İbn-i Kemāl

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'ilün]

Şām-ı hecründe gönül eyledi çün derd ile āh

Felegün şem'ı söyüñdi dü-cihān oldu siyāh

5061 [???

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

İderken bir belāya günde biñ āh

Belāyı iki yirden virdi Allāh

5062 Refīkīdür Refīkī Ehl-i Nazmuñ [mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Şad-hezārān ger kılam feryād u āh

Hālūme bir yüzden itmezsın nigāh

5063 Oldı Sāhib-Seb'a Yahyā Gün Gibi [fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

[mefā'īlün fe'īlātün mefā'īlün fe'īlün]

Ṭuyurdu 'ışk-ı nihānı figān u nāle vü āh

Şefā' ate sebeb ola umarın bu günāh(?)

5064 Bī-Nuḡaṭ Mihri Nigāruñ Maṭla'ı [fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]

İdersem ṭaṇ degül her demde şad āh

Göñül derdüm saña olmadı āgāh

5065 [???

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Der-firāket bes ki ez-dil ber-keşīdem dūd-ı āh

Çihre-i hūrşīd-i 'ālem geşt ez-īn ḥasret siyāh¹¹⁰⁵

درفراقت برک از دل برکشیدم دود آه
چهره خورشید عالم گشت ازین حسرت سیاه

¹¹⁰⁵ "Senin ayrılığında gönlümden o kadar dumanlı ah çektim ki dünyanın güneşinin yüzü bu hasretten karardı."

5066 **Başı̇rî Şâ‘ir-i Maḳbûl-i ‘Âlem** [*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün*]

[*mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün*]

O mâhı sevdüm işüm nâle vü âh

Meded bir kimse yok ḥâlümden āgâh

5067 **Nâsır Buḥârî Fermûde**

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Âh ki meşhûr şod râz-ı nihânem zi-âh

În heme ‘ayb-ı menest âh ne-dâred günâh¹¹⁰⁶

آه که مشهور شد در ازم نهادم ز آه
این همه عیب منست آه ندارد گناه

5068 **Ġanî Efendi ‘Abdü’l-Ġanî**

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Ṭâli‘üm dir baña gün göstermeyen devr içre âh

Âsmânî bir belâdur ‘âşîka dūd-ı siyâh

5069 **Ḳâbiliyyü’l-Ḥaḳîr**

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Yirde ḳalmaz gün gibi her gün benüm itdügüm âh

Göklere çıḳdı fiğānum dahı raḥm itmez o mâh

[258b]

5066

b: Mısradaki “ḡam-ı hecrüñde” kelimesinin altına “o mâh-ı sevdüm” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

¹¹⁰⁶ “(Çektiğim) ah yüzünden gizli sırrım bütün dünyaya aşîkar oldu. Bunların hepsi benim suçum, ahın bir günahı yok.”

5069

Başlık: Nüşhada başlık sonradan silinmeye çalışılmıştır.

5070 Hüdāyī Birāder-i Ahī-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yirde qalmaz ehl-i derdün itdügi feryād u āh

Göklere irdi fiğānum dahı raḥm itmez o mäh

5071 Ḥalīlī Bursevī-i Pür-Şafādur [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Arturur murğ-ı seḥer nāle-i efgānumı āh

Düşürür ḥār-ı belāya dil-i nālānumı āh

5072 Şā'ir-i 'Ankā Vücūdı Gelmemişdür 'Āleme [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yakdı bir şem' -i şeb-efrüz dil ü cānumı āh

İtmedi raḥm görüp dīde-i giryānumı āh

5073 Şā'ir-i Maḳbül-i 'Ālem Ḳadrī-i Şāhib-Suḥen [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Dilden iderüz ğayret ile alma şaḳın āh

Ṭağları deler iki gözüm āh-ı seḥergāh

5070

Başlık: Nüshada beytin başlığı önce “Hüdāyī Efendi Ahī-zāde” şeklinde yazılmış daha sonra bunun üzeri çizilerek üstüne “Hüdāyī Birāder-i Ahī-zāde” şeklinde yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

5074 Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlemdür 'Acemde Dehki [fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Der-kûh u deşt bes ki keşîdem zi-hecr âh

Şod hânehâ-yı merdüm-i sahrâ-nişîn siyâh¹¹⁰⁷

در کوه و دشت بس کشیدم ز بهر آه
شد خانه‌های مردم صحرائنشین سیاه

5075 Ehl-i Nazmuñ Gizlû Genci Sırrîdür [fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Dil itdügince sûz ile her şubhgâh-ı âh

Gâhî duhân-ı âh çıkar göge gâhî âh

5076 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Senüñ derdün beni zâr eyledi âh

Elümden nesne gelmez işte Allâh

5077 Fuzûlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılıdur [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Çün ğam-ı pinhānum işbâtında âhumdur güvâh

Dostlar 'ayb eylemeñ ger âşkâr eylersem âh

5078 [???

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

Şaķın mazlûmuñ âhından seĥergâh

Ki perde kıomamışdur aña Allâh

¹¹⁰⁷ “Ayrılıktan, dağda ve çölde o kadar ah çektim kii çölde yaşayanların evleri karardı.”

5079 **Necātī Ehl-i Nazma Oldı Ser-dār** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün*]

Figān u āhuma bakmaz geçer gider ol mäh

Ne dem ki geçdi günüm nāle vü figān ile āh

5080 **Ḥayālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün*]

İdüp cefāyı pīşe meyl itme āh u zāra

Ey serv germe gögsün iñende rüzgāra

5081 **Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Hevān ile kim āh idem seḥerde

Şabānuñ 'ayndur bādī nazarda

5082 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Hevā-yı āhum ile gerçi ey meh oldum āvāre

Senün zāhir bu kim meylün yok ey servüm hevāda*

5083 **Refīkī Fermāyed**

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Eger yol virmeyeydi çāk sīnem āh-ı sūzāna

Hemān dem od düşerdi her taraftan kişver-i cāna

5084 ‘İşkî Efendi Mu‘ ammâ be-Nâm-ı Edîb ve Bâdî Gayrihi

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Şerâr-ı nâr-ı âhum oldu yaşum içre âlüfte

Görenler didiler altun varak âb üzre âşüfte

5085 ‘Ayânî

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Olaldan nâle-i âh-ı şehergâhumla âvâre

Yüzi yokdur mezâruñ varmağa gülzâr-ı dil-dâra

5086 [???

Ne şeb tehiyem ne rûz ez-nâlân u âh

Ĥ‘âhî şeb-i men dirâz u ĥ‘âhî kûtâh¹¹⁰⁸

ن شب تهيم في روز از نالان و آه
خواه شب من دراز و خواه کوتاه

5087 [???

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

Şaķın ey şâh mazlûm itmesün âh

Yanar sūzından anuñ ĥırmınen-i mâh

[259a]

5088 Fuzûlî Ehl-i Nazmuñ Fâzılıdır [mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Raĥm it ey şeh-i men dervîş çeken âhlara

Ki gedâ âhı eşer eyler olur şâhlara

5086 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁰⁸ “Ne gece ne gündüz ah ve iniltiden uzağım. Gecem ister uzun olsun, ister kısa...”

5087 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5089 ‘Āşıkāne ‘Işķinũñ Hep Sözl̄eri [fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilũn]

[mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn]

Boyandı ser-be-ser cismũm benũm āh-ı ciger-sũza

Duĥānĩ ĥāre ĥil‘ atler biĥindũm yine nev-rũza

5090 Şā‘ir-i Maķbũl-i ‘Ālem Şĩrĩ [...]-zāde

[mefā‘ilũn fe‘ilātũn mefā‘ilũn fe‘ilũn]

Ża‘ĩf cismũmi döndürdi āh u zār yine

Görũñ beni yine döndürdi rüzgār yine

5091 [???

[mef‘ũlũ fā‘ilātũ mefā‘ilũ fā‘ilũn]

Cānā bu ĥastenũñ nażar it her gün āhına

Baķma teraĥķum eyle anuñ her günāhına

5092 Şābirinũñ[dür] Bu Nażm-ı Dil-peżĩr [fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilũn]

[mefā‘ilũn fe‘ilātũn mefā‘ilũn fe‘ilũn]

Degũl bu ķavs-i ķūzaķ āh idince ben ĥaste

Yeşil kıızıl dütũnũm ķerķe oldu peyveste

5093 Şun‘ĩ-i Maķbũl-i ‘Ālem Mevlevĩ [fā‘ilātũn fā‘ilātũn fā‘ilũn]

[mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn mefā‘ilũn]

Dögũp sĩnem n’ola āh eylesem cānānuñ ardınca

Yürür ‘ādet durur taķl u ‘alem sulķānuñ ardınca

5094 **Semā'ī Mevlevī-i Pür-Şafādūr** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün*]

Ehl-i dile bu nağme ile āha sebeb ne

Ey āfet-i cān böyle cigergāha sebeb ne

5095 [???

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Ṭāḳ-ı çerḫe āh u efġānum bıraḳdı ğulġule

Nālede hergiz ağız açdurmaz oldum bülbüle

5096 **Zātī Merḫūm Ehl-i Nazmuñ Pīridūr** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Şevḳ ile şol kimse āh [u] nāle-i şeb-gīr ide

Dūdını çerḫ-i felek ḳandīline zencīr ide

5097 **Sipāhī Rūmda Selmān-ı Şānī** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Budur ḫavfum ki āhum od şalup yir yir bu ne ṭāḳa

Mazarrat irgürüp cümle semāvāt ehlini yaḳa

5098 **Zihnī-i Bağdādīdūr Şāhib-Suḫen** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Āsmāna dün gice āhum dikince meş'ale

Bu ne āteşdür diyü düşdi cihāna velvele

5099 **Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Fethî** [*mefā‘îlün mefā‘îlün fe‘ûlün*]

[*mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün*]

Şadā-yı āh-ı pür-sūzum çıkarsa n’ola eflāke

Tokındı tîr-i müjgānuñ nigārā kalb-i şad-çāke

5100 **Şun‘î Kim Pey-revi Necâtîdür** [*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

[*fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün*]

Sūzumuñ ger zerresin göklerde āhum söyleye

Her melek te’şîr-i āh-ı şubhğāhum söyleye

5101 **Ehl-i Nazmuñ Gün Gibi Yanar Çerāğ Şem‘îdür** [*fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün*]

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

‘Alem-i āteş-i āhı dikelüm eflāke

Sürelüm rûy-ı niyāzı dil ü cāndan hāke

5102 **Ķābiliyyü’l-Ķaķîr Rāst**

[*mef‘ûlū mefā‘îlū mefā‘îlū fe‘ûlün*]

Ķāhumla yaşum yakdı dili virdi Ķarāba

Dönsem yiridür ‘āşık olup çerĶ-i dūlāba

5103 **Ve lehu Bir Nev‘i DaĶı**

[*mef‘ûlū mefā‘îlū mefā‘îlū fe‘ûlün*]

Ķāhumla yaşum yakdı beni virdi Ķarāba

Döndüm bu belā içre felek gibi dūlāba

5102 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5103 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5104 Fuzûlî-zâde Fazlî

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Baş çekdi āhum āteşi yakam firāḳda

Yüz biñ çerāğ yandı bu 'ālī revāḳda

5105 Kerīmī Çelebi

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Āh eylerem ḥadeng-i müjeñ geḳse sīneme

Eylik bitermiş ey ḳaşı yā gerḳek ādeme

5106 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ey ṭa' n iden hemīşe benüm āh u zāruma

Baḳsun benüm bu rüzgār zürkāruma*

[259b]

5107 Fuzûlî Ehl-i Nazmuñ Fāzılîdur [mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Ḥazer ḳıl āh odından cevruñi 'uṣṣāḳa az eyle

Ḥas u ḥāṣāki yakma ṣu' lesinden ihtirāz eyle

5108 Oldı Emrī Çelebi Mīr Ḥüseyni Rūmuñ [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sūz-ı dilden ḳünki göñlüm āh u efḡān eyleye

Murḡ-ı mihri çerḡ-i tennūrında büryān eyleye

5104 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5105 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5106 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5109 [???]

[*mef̣'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün*]

Evkātumuz geçerse n'ola āh u zār ile

Kūyında yāruñ eglenür intizār ile

5110 Ca'fer İbn-i Tâc-ı Tuğrayî

[*mef̣̌ ulü fā̌ ilātü mefā̌ ilü fā̌ ilün*]

Añla gōñül ki geçdi gününñ āh u zār ile

Kim başa çıkdı sen çıkasın rüzgār ile

5111 Cinānī Oldı Firdevsī-i Sānī [*meḫā'īlūn meḫā'īlūn fe'ūlūn*]

[mef̣̌ ūlū fā̌' ilātū mefā̌' ilū fā̌' ilün]

Yılme hevā-yı rif^ç at idüp āh u zār ile

Kim çıktı başa sen çıkasın rûzgâr ile

5112 [???]

[mef̣̌ ūlū fā̌ʻilātü mefā̌ʻilū fā̌ʻilün]

Cānā eger ki olmaz isem āh u zār ile

Sen servi umaram ki añam rūzgār ile

5113 Nām-ı Hem-Demdür Mu‘ammā Emrinüñ [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Saňa kim dir şerār-ı āteş-i āhum ‘ayān oldu

Ne kim gördünse ey dil-ber ki āhumdan beyān eyle

5114 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rûz-ı şeb her gün geçer mi şöyle 'ömrüm âh ile

Dostum rahm it saña kaldı işüm Allâh ile

5115 **Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamānedür** [mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben diyâr-ı ğurbete gitdüm figân u âh ile

Gönlümi cânâ saña ısmarladum Allâh ile

5116 [???

[mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

İnle gönül firâk ile derd ile âh ile

Kim yılduzuñ barışmadı gün yüzlü mâh ile

5117 **Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Keşfidür** [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Râh-ı 'ışka 'azm idüp yoldaş oldum âh ile

Zahmeti yoluñ tıyılmaz hûb-nefes hem-râh ile

5118 **Bu Mağlaş 'Arşîye Gökden İnüpdür** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġam şebinde kim delîl olurdu âhum olmasa

Kim dönerdi üstüme dūd-ı siyâhum olmasa

5119 **Fehmî-i Nâzûk-Tabî' at Gün Gibi Meşhûrdur** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Dem-be-dem âh eylemezdüm derdüm efzûn olmasa

Zerd-rû kılmazdı ğam hâlüm diğergün olmasa

5120 [???

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Kâfirem âhum gibi bir ğayrı kemendüm var ise

Şol gözi âhûdan özge bir levendüm var ise

5121 **Âdemî Fermâyed**

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Geçdi 'ömrüm rāh-ı cānānumda āh u zār ile

'Ahdine tūrmaz döner eflāki gördüm yār ile

[260a]

5122 **Firāk Ölümlüsi Miskîn Vişālî** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Çekerem nāle-i Allāh diyüp āhum ile

Çekdügüm ben bilürüm her nefes Allāhum ile

5123 **Żiyā Virdi Cihāna Nazm-ı Şādık** [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Çıkdı āh ile fiğānum gice burc-ı māha

N'ideyin āh eşer eylemedi ol şāha

5124 Behiştî Ehl-i Nazm İçre Dilâ Firdevsî-i Şânî *[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]*

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

Yakduk cihâmı na're-i âh [u] figân ile

Kaplanlaruz ki ceng iderüz âsmân ile

5125 'Ankâ-yı 'Acem

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Göñül çün irmedüñ bezm-i şafâya âh u zâruñla

Ne çâre eglen ey miskîn gam u derd ü nigâruñla

*

* *

5126 Raḥmî-i Nâzûk-Ṭabî' at Oldı Rûmuñ Ḥusrevî *[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]*

[mef'ülü mefâ'îlün mef'ülü mefâ'îlün]

Âhumdan âsmâna yir yir tarrâka düşdi*

Nergis gibi her encüm göz açdı bağa düşdi

5127 'İlmî-i Nâzûk-Ṭabî' at Gün Gibi Meşhûrdur *[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]*

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Âh kim yâr ile aramuza fûrkat düşdi

Yine dil ḥânesine âteş-i ḥasret düşdi

5128 [???

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

Âh-ı 'âşık nice tutmaya bütün dünyâyı

Yâr günden güne artırmada istiğnâyı

5129 **Güfte-i ‘Ahdî Selâset Üzredür** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

Âhumı alma gel ey milket-i hüsnüñ şâhı

Kimsenüñ kimsede qalmaz çü bilürsin âhı

5130 **Şabri-i Nâzük-Tabî‘ at Hübdu** [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

[*mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

Âhum tıyursun ile râz-ı nihânumı*

Gel hâtem-i lebüñ ile mihrlle dehânumı

5131 [???

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Âh ile geçdi günüm şarf eyledüm emvâlümü

Şerh idüp hecrüñ senüñ yazmaz qalem aḥvâlümü

5132 **Mu‘îd Ḥasan Çelebi**

[*mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün*]

Üftâdeye baş egmez güş itmez âh u zârı

Ol serv-i nâz bilmez aḥvâl-i rûzgârı

[260b]

5133 [???

[*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]

Âh kim âh itmege şabr u qarârum qalmadı

Murğveş uçdı elümden ihtiyârum qalmadı

5134 [???

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Âh idersem yağaram odlara nüh felegi

Budur âh itmedüğüm şağınuram sen melegi

5135 **Hüblar Medhine Mâ’il Ğalaṭalı Meylî** *[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]*

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Âh u efgân eyledi işüm cevânānuñ biri

Zulm ü cevri ‘âdet itdi yine sulṭānuñ biri

5136 [???

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Âh-ı ‘âşıkdan şağın cānā ‘izāruñ bağını

Karşu tütme âteş-i sūzāna gül yaprağını

5137 **Oldı Sāhib-Seb‘a Yahyā Gün Gibi** *[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]*

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Ammā kim na‘ me-i şî‘ rüm beni bed-nām itdi

Gözlerüm yaşı gibi ‘ışkumı i‘lām itdi

5138 **Uşulî Eyledi Bir Tarz Peydā** *[mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ulün]*

[fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün]

Âh kim ol bî-vefā gitdi vefā-dār olmadı

Âhdan ğayrı kimesne hiç baña yār olmadı

5139 Oldı Sāhib-Seb' a Yahyā Gün Gibi [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Åhum geçen gice baña bīr rūzgār idi

Yāruñ maħallesinde vūcūdum ğubār idi

5140 Sehī Beg Serv-Ķadler Vaşfını İtmede Māhirdür [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün*]

Åhum odına yār ' aceb yā ne dimez mi

Yā āhum odı göklere boyana dimez mi

5141 Ziyāyī Gün Gibi Meşhūr-ı Āfāk [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün*]

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dūd-ı āhum ḥā' il oldı yarı gün göstermedi

Åh kim baḥt-ı siyāhum baña gün göstermedi

5142 [???

[*mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün*]

Her āh keşed ez-dil-i mātem-zede derdī

Ger āh ne-būdī dil-i bī-çāre çi kerdī¹¹⁰⁹

مرآه گنداز دل ماتم زده دردی
کراه نبودى لبچاره چه کردى

5143 Fevrī Efendi Cāmī-i Devr-i Zamānedür [*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

İşidüp āhumı yirinden ol āfet ҡopdı

Bād-ı şarşarla şanasın ki kıyāmet ҡopdı

¹¹⁰⁹ “Her bir ah, yaşlı gönülden bir dert çekiyor. Eğer ah olmasaydı zavallı gönül ne yapardı?”

5144 Şâ'ir-i Maqbûl-i ' Âlem Şadrîdür *[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]*

[mef' ulü fâ' ilâtün mef' ulü fâ' ilâtün]

Şarşar-ı âh esüp leşker-i şabır alındı

Yine felek dil ü cân baır-ı gama şalındı

5145 Suhen Baırına Dürri Oldı Ğavvâs *[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]*

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Göricek dil yüzüñi ' aql gidüp âh didi

Ne belâsın ki görindün yine nâ-gâh didi

5146 Keşfî Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Dil görüp menzil-i düşmende seni âh didi

Burc-ı ' akrebde yine seyr ider ol mâh didi

5147 Hâzret-i Bâkî Efendi

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Çıkısa eflâke n'ola âteş-i âhum şereri

Çerhdür encüm-i seyyârenün ey mâh yiri

5148 Dâ'î-i Kaşamonî

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Đarb-ı âhum şevk ile silleler ey mâh gögi

Hâşre dek döner ise gitmeye bir zerre gögi

5147 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5148 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5149 Emrî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Sipihre sille urmuş ehl-i 'ışkuñ âh-ı şeb-gîri

Meh-i nev şanma görinen alupdur barmağı yiri

[261a]

KŪY-I CĀNĀNA MŪNĀSĪB OLAN EBYĀT-I LAṬĪF¹¹¹⁰

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

¹¹¹⁰ Nüshada beytin başlığı önce bu şekilde yazılmış ancak ciltleme işlemi sırasında başlığın yarısı sayfa dışında kaldığı için metnin hemen üstüne ikinci bir başlık eklenmiştir.

5150 Neyyir-i Evc-i Suhen Hâzret-i Aḥmed Paşa [fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ḥarīm-i Ka' be-i kūyuñ yiter penāh baña

Ḥarām ola daḥı bir ğayrı secdegāh baña

5151 Fevrī Efendi Cāmī-i Devr-i Zamānedür [mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Çünkü mesned şimdi yāruñ āstānıdur baña

Kām-rānlık kūşesi ' işreti zamānıdur baña

5152 Nāmī-i Merḥūm Fuzūlī-i Şānī [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Mesken-i me'vā ki her şeb kūy-ı dil-berdür baña

Umarın tedric ile cennet müyesserdür baña

5153 Zātī Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her nişān-ı pāy-ı seg kūyuñda bir güldür baña

İtlerüñ āvāzesi feryād u bülbüldür baña

5154 Şems Paşa Merḥūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cān u dil 'azm eyledi kūy-ı dil-ārādan yaña

Şanki Vāmıkdur gönül yüz tutdı ' Azrādan yaña

5155 Ümīdiyyü'l-Müderris

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ser-i kūyında yāruñ nāle eyler bu dil-i şeydā

Şu bülbül gibi kim gülzār-ı cennetde olur gūyā

5156 Mihrī Nām Şā'ire Kim Kāmiledür [fē'īlātün fē'īlātün fē'īlün]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Fiğān idüp olur kūyında yāruñ murğ-ı dil gūyā

Ne kuşdur kim öte yanında anuñ bülbül-i şeydā

5157 Şerīfī Nazmıdur Viren Cihāna [mefā'īlün mefā'īlün fē'ülün]

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Kūyuñ içre kaşr-ı kadrün kim zeberced-fām ola

Yaraşur mihr-i münir anda müzehheb cām ola

5158 Müdāmī Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem [mefā'īlün mefā'īlün fē'ülün]

[mef'ülü fā'īlātü mefā'īlū fā'īlün]

Kūy-ı nigārdan ki şabā āşkār ola

Düşüp önince hāk-i vücūdum gubār ola

5156

Başlık: Nüşhada başlık önce “Mihrī Nām Şā'ire Kim Kāmiledür” şeklinde yazılmış ancak daha sonra yanına “Mihrī-i Meşhuredür Şirīn-Edā” şeklinde yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

5157

Başlık: Başlıktaki “Şerīfī Nazmıdur Viren Cihāna” ifadesinde anlamca gerekli olan “Şerefi” kelimesi vezin zaruretiyle yazılmamıştır.

5159 Ümîdî Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

İşigün cânibine döndi bugün kıble-nümâ

Ka'beden yüz çevirüp ey şanem-i hür-liķā

5160 Meylî-i Ğalaṭavî Râst

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

İşiginde seyr-i dîdâr eylemek besdür baña

Cenneti zâhid ḳapusın ḳapayu cümle saña

[261b]

5161 [???

[*fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün*]

Küy-ı yâra söyleñ uğrarsa kerem ḳıl ey şabâ

Eyleyen dil-ḥasteden ol serv-i âzâde du'â

5162 Ümîdî-i Merḥûm Fermâyed

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Ka'be-i kūyuña gelsün diyü yârân-ı şafâ

Ḳum yığar kūyuña varduḳça senün bâd-ı şabâ

5163 [???

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Ka'be-i kūyuña varmaḳda imiş zevḳ u şafâ

Sa'y idüp biz giderek semtini tıyduḳ cânâ

5164 Dā'ī-i Kâtib-i Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Âstānuñ Merve haqqı Ka' be-i ehl-i şafā

İki gözümçün ayağün toprağıdur tütüyā

5165 [???

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Cennet-i kūyuñı me'vā-yı 'adū itme şehā

Ḳoma ādem yirine düşmeni luṭf it şanemā

5166 Refī'ī Rāst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

Ka' be-i kūyuña dil varmağı kesb itdi şafā

Nice bir deyr-i cihān seyrini itsün şanemā

5167 Zeynī-i Ḳāzī Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Erbāb-ı dile oldu kapuñ Mescid-i Aḳşā

Aşḫāb-ı şafāya nitekim Ka' be-i 'Ulyāya

5168 Ḥasībī Efendi

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün]

Ka' be işigi ol şanemüñ maḳşad-ı aḳşā

Mihr-i felek-ārā-yı ruḥı maṭlab-ı a' lā

5169 Şānī-i Merḥūm Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Kilāb-ı kūyuñuñ biz her gice mihmānıyuz cānā

O ḳavmuñ mā-ḥaşal şermende-i iḥsānıyuz cānā

5170 Selmān Rāst

[fā'īlātün fā'īlātün fā'īlātün fā'īlün]

Devlet-i mā nīst illā der-ser-i kūy-ı şoma

Ḳıble-i mā nīst coz miḥrāb-ı ebrū-yı şoma¹¹¹¹

دولت مانیت الادر سرکوی شما
قبله مانیت جحراب ابروی شما

5171 Meylī-i Üskübī

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Baṇa gösterdi ḳapuñ Ka' besini çünki şehā

Diyeyin gözlerümüñ adına ben ḳıble-nümā

5172 Şā'irī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Fütāde ber-ser-i kūyet be-yā Rab yā Rabem şebhā

Ki şāyed der-dilet koned te'şīr yā Rabhā*¹¹¹²

فتاده بر سرکویت بیارم شبها
که شاید در دلت رو کنه تا یارم

¹¹¹¹ “Bizim mutluluğumuz sadece sizin bulunduğunuz yerdedir. Ve kiblemiz de sadece sizin kaşlarınızın mihrabıdır.”

¹¹¹² “Senin kuyunda geceleri Ya Rab Ya Rabb'im diyerek düşüyoruz. Belki de bir gün bu Ya Rab'lar gönlüne tesir eder diye...”

5173 Şāfī-i Şīrāzī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hevā-yı Ka' be-i kūyīst cān-ı şeydā-rā

Ki dil be-ravza-i rıdvān ne-mīkeşed mā-rā¹¹¹³

هوان کویست جان شیدا را
که دل بر دهنه ریدوان نمی کشد مار

5174 Cemālī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İrem-i kūyuñı me'vā-yı 'adū itme şehā

Ḳoma ādem yirine dīvi kerem kıl şanemā

5175 Ehli-i Ḥorāsānī

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlū]

Ey tāc-ı ser ez-ḥāk-i deret mülk ü melek-rā

Çun ḥalka ber-īn der-ser-i teslīm felek-rā¹¹¹⁴

ای تاج سراز خاک درت ملک ملک را
چون خلقه من در سر تسلیم فلک را

5176 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Derd-i dil-berde 'aceb derde şataşdum derdā

Düşdügüm derde bu derde dōyemez Bū Derdā

[262a]

¹¹¹³ “Benim âşık gönlüm öyle bir Kabe’yi istemektedir ki bu yüzden rıdvān cennetine gitmek istemiyor.”

5174

a: Mısradaki “irem” kelimesinin üstüne “cennet” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

¹¹¹⁴ “Ey eşîğinin toprağı şahların ve meleklerin başının tacı olan (sevgili), felek de kapının haklası gibi senin emrindedir.”

5176 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5177 Hâzret-i Monlâ Câmî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bes ki miâyem be-küyet şerm miâyed me-râ

Çün konem cây-ı dîger hâtır neyâsâyed me-râ¹¹¹⁵

بس که من آیم بگویت شرم من آید مرا
چون کنم جای دیگر خاطر نیاید مرا

5178 Sâ'irî Fermâyed

[mef' ülü mefâ' ilün mef' ülü mefâ' ilün]

Ey bād eger be-küyeş rûzî resî Hudâ-râ

Güyî zi-mâ selâmî ân şüh-ı bî-vefâ-râ¹¹¹⁶

ای باد اگر بگویش روزی رسی
گوی ز ما سلام آن شوخ بی وفای را

5179 Hüsrev Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bâz dil güm geşt der-küyet men-i dîvâne-râ

Ez-kocâ kerdem nigâh ân şekl-i kıllâşâne-râ¹¹¹⁷

باز دل گم گشت در گویت من دیوانه را
از کجا کردم نگاه آن شکل تلافی ز را

5180 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şod bahâr gülşen-i kûy-ı to mîbâyed me-râ*

Gül şüküft ammâ gül-i rûy-ı to mîbâyed me-râ¹¹¹⁸

شد بهار گلشن کوی تو من باید مرا
گل شکفت اما گل روی تو من باید مرا

¹¹¹⁵ “Mahallene çok geldiğim için utanıyorum ama ne yapayım başka yerde gönlüm rahatlamıyor.”

¹¹¹⁶ “Ey rüzgar eğer bir gün onun kuyuna gidersen Allah için o güzel vefasız bizim selamımızı söyle.”

¹¹¹⁷ “Yine de senin kuyunda benim deli gönlüm kaybıldı. O kalleşlik yapan şekli ben nereden gördüm.”

¹¹¹⁸ “Bahar oldu, bana senin bulunduğun yer lazım. Çiçek açıldı ama bana senin gül yüzün lazım.”

5181 Tâlib Fermâyed

[mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Āvāre me-sāz ez-ser-i kūyet çü menī-rā

Ĥālī me-kon ez-bülbül-i nālān çemenī-rā¹¹¹⁹

اواره ساز از سر کویست جو من را
مای مکن از بلبل نالان چمنی را

5182 Ĥusrev Fermâyed

[mef'ulü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün]

Ger rāh boved der-ser-i kūy-ı to sabā-rā

Der-bendeği yet 'arza dehed kışşa-i me-rā¹¹²⁰

کر آه بود در سر کوی تو صبا را
در بندگیست عرصه دهد قصه ما را

5183 Hümāyūn Şā'ir-i Mergüb-ı Devrdür [mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Rānend çü segān zi-deret merdümān me-rā

Āḥir ġam-ı to kerd be-ḥāl-i segān me-rā¹¹²¹

را نند جوگان ز درت مردمان مرا
اخر غم تو کرد بحال سگان مرا

5184 Şeyḥ Kemāle'd-dīn Fermâyed

[mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün]

Ser-i kūyeş ki ber-bādem dehed her laḥza āh ān cā

Fiğān k'ez-āh netvān dāştēn ḥod-rā nigāh ān cā¹¹²²

سر کویش که بر بادهم دهد هر لحظه آه آنجا
فغان کز آه نتوان داشتن خود را نگاه آنجا

¹¹¹⁹ "Benim gibi birisini mahallinde avare etme. Çimeni de inleyen bülbülden boşaltma."

¹¹²⁰ "Eğer saba rüzgarının yolu senin mahalline düşse. Benim sana olan kölelik kısmını arz edecektir."

⁵¹⁸³ Nüşhada beytin başlığındaki "Şā'ir-i Mergüb-ı Devrdür" kısmı başlığın üstüne sonradan eklenmiştir.

¹¹²¹ "İnsanlar beni köpek gibi senin kapından kovuyorlar. Sonuçta senin gamın beni köpek gibi yaptı."

¹¹²² "Kuyunun başı ki her laḥza orada ah çekiyorum. Feryat ki orada ah çekmeden kendini alamıyorum."

5185 Arslan Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūy-ı to ki kerdide serem hāk ān cā

Āb-ı rü dideem ez-dide-i gamnāk ān cā¹¹²³

سرکوی تو که کردین سرم خاکت انجا
آب رودین ام از دین غمناکت انجا

5186 Şehidî Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūy-ı to ki cāist hāṭarnāk ān cā

Şad dil ez-zelzele-i ıışķ şeved hāk ān cā¹¹²⁴

سرکوی تو که جامست خطناک انجا
صد دل از زلزله عشق منور هاک انجا

5187 Ve lehu

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Çü seyl āyem be-kūyet yek dem nebved qarār ān cā¹¹²⁵ جو سیل آیم بکویت یکدم نبود قرار انجا

Ne-dārem āb-ı rüy-ı pīş-i to bāşem çi kār ān cā¹¹²⁵ نذارم آبروی پیش تو بایم چه کار انجا

5188 Kemāl Paşa-zāde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Pādşehlik kūy-ı dil-berde gedālīķdur baña

Kūy-ı di-berde gedālīķ pādşāhlıķdur baña

¹¹²³ “Senin mahallen ki orada benim başım toprak oldu, orada nemli gözlerimden akan yüz suyunu gördüm.”

¹¹²⁴ “Senin kuyun ki tehlikeli bir yerdir orası. Yüzlerce gönül aşk depreminden toprak olacaktır (orada).”

¹¹²⁵ “Sel gibi senin kûyuna geliyorum ve bir an orada da kararım yok. Senin yanında itibarm yok, ne diye orada kalayım?”

5189 Nāmī Efendi Sādāt

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül yüzün kūyunda hiç göstermedün gitdün baña

Naqd-i eşküm gelsün ey serv-i revānum yoluña

5190 Livāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşigünden gitmezin ey mäh-ı ğarrā bir yaña

Gök yire inüp eger oldursa dünyā bir yaña

5191 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hevesi nist be-coz reften-i kūy-ı to me-rā

Ġaraži nist be-coz dīden-i rüy-ı to me-rā¹¹²⁶

هوس نیست بجز رفتن کوی نوم آ
غرض نیست بجز دیدن روی نوم آ

5192 ẖabūlī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥāne der-kūyeş çi kār āyed men-i dīvāne-rā

Çun ne-midānem men-i ser-geşte rāh-ı ḥāne-rā¹¹²⁷

خانه در کویش چه کار آید من دیوانه را
چون نمیدانم من سرگشته راه خانه را

5189

a: Gül yüzün kūyunda hiç göstermedün gitdün baña] Gül yüzün kūyunda hiç göstermeden gitdi baña, *Hasan Çelebi Tezkiresi*, C.2, s. 343.

5191 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹²⁶ “*Senin kūyuna gitmeden başka hiç bir hevesim yok ve yüzünü görmeden başka da hiç bir amacım yok.*”

5192 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹²⁷ “*Deli olan benim onun kūyunda evim olması ne işime yarar çünkü perişan ben evimin yolunu bilmiyorum.*”

5193 Faṣīḥī-i Şirāzī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey cüdā efgende ez-küy-ı to baht-ı bed me-rā

Kerde çerh-i bî-mürüvvet dūr ez-maḫşad me-rā¹¹²⁸

ای جد افکنده از کوی تو بخت بدم را
کرده چرخ بی مروت دور مقصدم را

*

* *

[262b]

5194 Nāmī Efendi

[fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ser-i kūyında ben ġarībi ḫabīb

Pāk rüsvā görüp didi ne ġarīb

5195 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bî-ser ü pā 'azm-i kūy-ı yār kıldum ben ġarīb

Bilmezem ābum mı yā ḥāküm çeküpdür yā naşīb

5196 Zātī-i Merḫūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben dimezdüm baña kūyuñda ola me'vā naşīb

Yā şuyum yā toprağum çekdi nigārā yā naşīb

5193 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹²⁸ “Ey (sevgili) ki kötü baht beni senin kūyundan ayırdı ve insafsız felek de beni maksadımdan uzaklaştırdı.”

5197 Re'yi-i Merhūm Fermāyed

[fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Eylemezse Hāḡ baña kūyuñda cānā cā naşīb

N'ola olmaz her kişiyē Cennetü'l-me'vā naşīb

[???

5198 [fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn]

Āstānında yaturdum üstüme geldi ḡabīb

Ḥaste şağılmalu olsa ḡapuya gelür ṭabīb

5199 Şānī Beg Merhūm

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Ḥapuñda mübtelālar isterin der-bānuñ olsun hep

Ḥabūl it pādşāhum bende-i fermānuñ olsun hep

5200 Ve lehu

[mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn]

Muḡīm-i kūy-ı yār olmak dilerseñ ol gedā-meşreb

Görüp reşḡ eylesün āsāyişūñ her pādşā-meşreb

5201 [???

[mef' ulū mefā' ilū mefā' ilū fe' ulūn]

Ḥāhem ki şeved kūy-ı dereş pisterem imşeb

K'ez-nāz-ı ḡadem rence koned ber-serem imşeb¹¹²⁹

خواهم شود و کوی درش پستر امشب
کز ناز قدم رنج کند بر سر امشب

¹¹²⁹ “Bu gece onun kūyunun kapısında yatağım olmasını istiyorum ki bu gece nazlı adımları ile zahmet edip de başıma gelsin.”

5202 **Dizilmiş İncüdür Eş'âr-ı Nazmî** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Bâb-ı dil-berdür cenâb-ı devlet ü 'izzet-me'âb

Yüz sürenler olur aña kām-bîn ü kām-yâb

5203 [???

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Kūyına varmaz 'adū āhumdan eyler ictinâb

Atılır zîrâ ki şeytân üstine gökden şihâb

5204 **Rızâyî-i Merhûm Fermâyed**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

İşiginde yüzüme başsun diyü oldum türâb

Başdı geçdi başmadı ben hâkin ol 'âlî-cenâb

5205 [???

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Ey zi-hâk-i âstānet âsmān-râ feth-i bâb

Şemse-i eyvân-ı kaşr-ı zer-nigâret âftâb¹¹³⁰

ایز قاک استانت اسماء از فستج باب
شمس ایوان قهر ز نکارت آفتاب

5206 **Nazmî-i Merhûm Fermâyed**

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Âstânına o şāhuñ ben de itsem intisâb

Gün gibi başum göge irüp olurdu kām-yâb

¹¹³⁰ “Ey (sevgili) eşığının toprağı gökyüzüne açılan bir kapıdır ve altınlarla süslenen sarayının eyvanının şemsesi de güneştir.”

5207 Cemālī

Ķo eşküm ile olsun kūyuñ da cihān ĝarķ-āb

Ķapuñda revān ola cān ĝāyet *mā fī'l-bāb*

5208 Ķābiliyyū'l-Ĥaķīr

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Ĥalkāveş gitmez gözüm Ķapuñdan ey 'ālī-cenāb

Ķü müyesser ide vaşluñ ola şāyed feth-i bāb

5209 Kemāl

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dil muķīm-i kūy-ı cānānest ü ten īn cā ĝarīb

Çun koned miskīn-i bī-çāre tek ü tenhā ĝarīb¹¹³¹

در متیم کوی جانانت دنن اینجا غریب
چون کنده مسکین بیچاره تن و تنها غریب

*

* *

[263a]

5210 Semā'ī Gülşenī-i Pür-Şafā[dur] [*mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün*]

[*mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün*]

Varmağa ser-i kūyuña itsem n'ola diķķat

Vardukça ziyād oldı derūnumda maķabbet

5208 Nüşhada beytin ilk mısraı üzerinde pek çok temrin yapılmıştır. Önce “Vaşl-ı ümīd ile müyesser ola şāyed feth-i bāb” yazılmış ancak daha sonra ilk dört kelimenin üzeri çizilerek üstüne “Āstānuñda umaram kim görem bir feth-i bāb” yazılmış ancak bunun da tamamının üzeri çizilmiştir. Yine ana mısranın altına “Çü müyesser ide [...] görmek ola” şeklinde sonu ilk mısrayla aynı olan yeni bir mısra yazılmış bunun da son üç kelimesinin üzeri çizilerek altına “vaşluñ” yazılmıştır. Bütün bu karmaşanın içerisinde üzeri çizilmeyen kelimelerin birleştirilmesiyle mısraın son şekli “Çü müyesser ide vaşluñ ola şāyed feth-i bāb” şeklinde ortaya çıkmaktadır.

5209 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

a: tek] ten, nüşhada

¹¹³¹ “Gönül sevgilinin kūyuna yerleşmiş beden ise burada garip kalmış; zavallı fakir yapayalnız ne yapsın ki...”

5211 Fūrūḡī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

N'ola kūyuñı cā itse bu gön̄lüm ey hümā-himmet

İderler pādşāhlar ehl-i ṭab'a dā'imā himmet

5212 Dervīş 'Ömrī

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

İşigūñde 'adū ile hırıl-daşmak degül zaḥmet

Olur cānā ser-i kūyuñda şimdi kūy-be-kūy şoḥbet

5213 [??]

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şod eknün müddetī cānā ki dūrem ez-ser-i kūyet

Be-cān dermānde vü ḥayrān nişeste bā-ḡam-ı rüyet¹¹³²

شد اکنون مدتی بمانا که دورم از سرکویت
بجان درمانده و حیران نشسته باغمز رایت

5214 Bināyī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Elā ey Ka'be-i devlet me-rā ḥāk-i ser-i kūyet

Ne-dāred cān-ı men kıble be-coz miḥrāb-ı ebrūyet¹¹³³

الاه کعبه دولت در خاک سرکویت
نذار دجان من قبله بجز خراب ابرویت

¹¹³² “Sevgilim bir kaç zaman oldu ki senin kûyundan uzaklaştım. Gerçekten çaresiz ve hayran yüzünün gamından oturuyorum.”

¹¹³³ “Gözünü aç ey sevgili ki senin kûyunun toprağı benim mutluluk Kabe'mdir. Senin kaşlarının mihrabından başka benim canımın kıblesi yok.”

5215 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Ez-ân be-küy-ı to şebhâ-yı târ seyr-i menest

Ki rûz hem-reh-i men sâyeest ü ğayr-ı menest¹¹³⁴

از آن بکوی تو شبهای ناز سیر منست
که روز هم ره من سایه است و غیر منست

5216 Şehidî Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Be-ḥodî şeb be-ser-i küy-ı bütân ḥāb-ı menest

Müy-ı jülîde be-ser bâliş-i sincâb-ı menest¹¹³⁵

بحدی شب بسر کوی بتان خواب منست
موی ژولیده بسر بالیش سنجاب منست

5217 Cāmî Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Muḫîm-i küy-ı to-râ füşat-ı ḥarem tengest

Zi-Ka' be tâ ser-i küyet hezâr fersengest¹¹³⁶

مقیم کوی ترا فوشت هarem تنگست
ز کعبه تا سر کویت هزار فرسنگست

5218 Ehli-i 'Acem Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ber-ser-i küy-ı to dîger bûden-i mâ müşkilest

Bûden ân câ müşkil ü reften ez-ân câ müşkilest¹¹³⁷

بر سر کوی تو دیگر بودن ما مشکلت
بودن انجا مشکل رفتن از انجا مشکلت

¹¹³⁴ "Gündüzleri yanımda gölge var ama o yabancı olduğu için karanlık gecelerde senin kûyunda geziyorum."

¹¹³⁵ "Geceleyin güzellerin mahallesine yaptığım secde(?) benim uykumdur. Başımdaki perişan saç ise başımın altındaki sincap tüyünden yastığımdır."

¹¹³⁶ "Senin kûyunda olana haremın genişliği dardır. Ka'be'den senin kûyuna kadar bin fersahtır."

¹¹³⁷ "Artık senin kuyunda olmak bizim için zordur. Orada olmak da, oradan ayrılmak da zor."

5219 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Rûz-ı hicrân ber-ser-i kūyeş resîden müşkilest

Cilvegâh-ı yâr-râ bî-yâr dîden müşkilest¹¹³⁸

روز بجران بر سر کویش رسیدن خلعت
جلوه گاه یار را بی یار دیدن خلعت

5220 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Nâle kerdên ber-ser-i ân kūy gâv-gâ kerdênest

Girye kerdên pîş-i merdüm yâr rüsvâ kerdênest¹¹³⁹

ناله کردن بر سر آن کوی غوغا کردندست
گریه کردن پیش مردم یار رُصوا کردندست

5221 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Gerâ be-kûy-ı to pervâ-yı ' âşık-ı zârest

Ki her ki hest der-ân kû be-ḥod giriftârest¹¹⁴⁰

که را بکوی تو پروای عاشق زارست
که هر که هست در آن کوی بخود گرفتارست

[263b]

5222 Āşafî Raḥime'llāhü ' Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ne hemîn der-ser-i kūyet ser-i mâ üftâdest

Her ki der-pây-ı to üftâd zi-pâ üftâdest¹¹⁴¹

نه همین در سر کویت سر ما افتادست
هر که در پای تو افتاد در پای افتادست

¹¹³⁸ "Ayrılık gününde kûyuna ulaşmak zordur. Sevgilinin cilve yaptığı yeri o olmadan görmek zordur."¹¹³⁹ "O mahallenin başında inlemek görültü yapmaktır ve halkın önünde ağlamak ise sevgiliyi rezil etmektir."¹¹⁴⁰ "Kim senin kûyunda zavallı âşıktan korkar. Çünkü o kûydaki herkes kendisi ile uğraşmaktadır."¹¹⁴¹ "Senin mahallende sadece benim başım düşmemiştir. Senin ayağına yıkılan herkes ayaktan düşmüştür."

5223 [???

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

În feyz-i rūḥ-perver ez-ân kūy-ı dil-berest

În âb-ı zindegānī ez-ân cūy-ı Kevşerest¹¹⁴²

این فیض روح پرور از آن کوی دلبرست
این آب زندگانی از آن جوی کوثرست

5224 Şāhī Fermāyed

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Tā ḥāk-i āstāne-i cānān maḥām-ı māst

Der-bezm-i 'iş cūr'a-i rāḥat be-cām-ı māst¹¹⁴³

نماخان استانه جانان مقام ماست
در بزم عیش و ریحانه راحت به کام ماست

5225 Cāmī Efendi

[fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün]

Ber-ser-i kūy[et] ki rūzī serv-i nāz-ı men güzeşt

Der-zemīn būsī-i ū 'ömr-i dırāz-ı men güzeşt¹¹⁴⁴

ناله کردن بر سر آن کوی غوغا کردن است
بر سر کوی که روزی سرفراز من گذشت
در زمین بوسی او عمر دراز من گذشت

5226 Arslan Fermāyed

[mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Ey kıblegāh-ı Ka'be-i kūyet penāh māst

Gāh-ı sücūd ḥāk-i deret secdegāh-ı māst¹¹⁴⁵

ای قبله که کعبه گویت پناه ماست
گاه سجود خاک درت سجده گاه ماست

¹¹⁴² "Bu ruh besleyici feyiz o sevgilinin kûyundandır. Ve bu yaşam suyu o Kevser ırmağındandır."¹¹⁴³ "Sevgilinin eşiğinin toprağı bizim makamımız olduğundan beri eğlence meclisinde rahatlığın bir yudumluk şarabı bizim kadehimizdedir."

5225

a: Nüshada mısra önce "Nāle kerdən ber serān kūy-ı ğavġā kerdenest" şeklinde yazılmış daha sonra "Ber ser-i kūy ki rūzī serv-i nāz-ı men güzeşt" şeklinde yazılarak yanına "şah" kaydı düşülmüştür.

¹¹⁴⁴ "Selvi boylu güzelim bir gün kûydan geçti. Benim uzun ömrüm ise onun ayağını öpmekle geçti."

5226

a: kıblegāh] kıblegeh, nüshada.

¹¹⁴⁵ "Ey kûyunun Kabe'si bizim kıblemiz olan sevgili, secde ederken kapının toprağı bizim secde edecek yerimizdir."

5227 Riyāzī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ka' be-i ehl-i şeref hāk-i ser-i kūy-ı şomāst

Qıble-i erbāb-ı devlet tāk-ı ebrū-yı şomāst¹¹⁴⁶

کعبه اهل شرف خاک سرکوی شماست
قبله ارباب دولت طاقی بردن شماست

5228 Selmān-ı Merhūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ber-ser-i kūy-ı gameş bī-ser ü pā bāyed reft

Gāh bā-hū'īş ki ez-hū'īş cüdā bāyed reft¹¹⁴⁷

بر سرکوی غمش بی سرو پا باید رفت
گاه با خویش که از خویش جدا باید رفت

5229 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ez-ser-i kūy-ı to bā-derd ü elem hū'āhem reft

Dermendān-ı be-şahrā-yı 'adem hū'āhem reft¹¹⁴⁸

از سرکوی تو بار در دوالم خواهم رفت
در دمندهانه بهجای عدم خواهم رفت

5230 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil be-kūy-ı to cevān āmed ü eknūn pīrest

Veh ki hāk-i ser-i kūy-ı to çi dāmen-gīrest¹¹⁴⁹

دل بکوی تو جوان آمده اکنون پیرست
وہ که خاک سرکوی تو چه دامن گیرست

¹¹⁴⁶ “Şerefîlerin Kabe’si senin kuyunun toprağıdır. Devlet ehlinin kiblesi ise senin kaşlarının kubbesidir.”

¹¹⁴⁷ “Onun gam kûyuna kendinden geçerek gitmelidir. Bazen kendinle bazen kendinden ayrı gitmelidir.”

¹¹⁴⁸ “Senin kûyundan dert ve acı ile gideceğim. Acılarla yokluk sahrasına gideceğim.”

¹¹⁴⁹ “Gönül senin kûyuna genç geldi, yaşlı gidiyor. Vay ki senin kuyun toprağı (insanı) ne kadar alıkoyarmış!”

5231 Kūlhānī-i ‘Acem Fermāyed

[mef‘ūlū mefā‘īlū mefā‘īlū fe‘ūlūn]

Kerdem çü vaṭan kūy-ı to ‘azm-i seferem nīst

Māndem çü be-cā fikr-i reh-i pūr-ḥaṭarem nīst¹¹⁵⁰

کردم جو وطن کوی تو عزم سفرم نیست
ماندم جو بجا فکر ره هر خطرم نیست

5232 Šāhī Fermāyed

[mefā‘ilūn fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Me-rā serīst ki ber-ḥāk-i āstāne-i ūst

Çü tīr-i ḡamze keşed cān u dil nişāne-i ūst¹¹⁵¹

در ایرست که بر خاک استانه اوست
جو تیر غمزه کش جان و دل نشانه اوست

5233 [???

[fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Ka‘be sengī ber-āstāne-i tost

Qıble rāhī be-sūy-ı ḥāne-i tost¹¹⁵²

کعبه سنگی بر استانه اوست
قبله راه بسوی خانه اوست

5234 Āzerī

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

Ey ser-i kūy-ı ḡamet Ka‘be-i erbāb-ı necāt

Seng ber-sīne zenān ber-ser-i kūyet ‘Arafāt¹¹⁵³

ای سرکوی غمت کعبه ارباب نجات
سنگ بر سینه زنان بر سر کویت عرفات

[264a]

¹¹⁵⁰ “Senin kuyunu vatan tuttum ve gitmeye niyetim yok. Arkada kaldım ve bu tehlikeli yolu düşünmüyorum.”

¹¹⁵¹ “Benim başım onun eşığının toprağıdır. Gamze okunu çekince de canım ve gönlüm onun nişanesidir.”

¹¹⁵² “Kabe senin işığının bir taşıdır, kible ise senin evine doğru giden bir yoldur.”

¹¹⁵³ “Ey (sevgili), kurtuluş ehlinin Kabe’si senin kûyundur. Arafat, kûyunda taşla göğsüne vuruyor.”

5235 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kirā binem ki ğamgîn mîreved ez-küy-1 dost

Şād mîkerdem ki ez-maḥremî-i ü rüy-1 dost¹¹⁵⁴

هر که را بینم که غمگین میرسد از کوی دوست
 شاد و مکر دم که از محرمی ادروسی دوست

5236 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her kirā binem ki âyed şādmân ez-küy-1 dost

Mîşevem maḥzûn ki nâ-geh dîde bâşed rüy-1 dost¹¹⁵⁵

هر که را بینم که آید شادمان از کوی دوست
 میشوم محزون که نا که دید بآند دوست

5237 Emrî Efendi Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir serây-1 dil-ğüşādur kūyuñ ey hûr-1 behişt

Kim anuñ yanında bir kaşr-1 müşemmendür behişt

5238 Câmî Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân u dil gözler dem-â-dem kūy-1 cānânı dürüst

Bâğ-bânlar gūyiyâ bekler gülistânı dürüst

5235

b: Mısradaki “mîşevem ḥarem ki” ifadesinin üzeri çizilerek üstüne “şād mîkerdem” yazılmıştır.

¹¹⁵⁴ “Sevgilinin kuyundan gamlı çıkanları gördüğümde, o da sevgilinin yüzünü görmemiş diye seviniyorum.”

¹¹⁵⁵ “Sevgilinin yüzünü görmüş olabilir diye sevgilin kuyundan sevinçle çıkanları gördüğümde üzülüyorum.”

5237 Emrî Divanı, Kt. 32/1.

a: bir] şol, Emrî Divanı. kūyuñ] ḥüsnüñ, Emrî Divanı. hûr-1 behişt] hûr-1 sirişt, Emrî Divanı.

5238

a: Mısradaki “bekler” kelimesinin üstüne “gözler” yazılmış ancak bunlardan hangisinin tercih edileceğini gösteren bir kayıt düşülmemiştir.

5239 Kâtibî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Secde mîcüyed dil-i men kûy-ı ân şahid kocâst

Hey müselmânân namâzem fevt şod mescid kocâst¹¹⁵⁶

مجدد م جوید دل من کوی آن شاہد کجاست
ہی مسلمانان نمازم فوت شد مسجد کجاست

5240 Hâzret-i Hâce Hâfız

[mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Ser-i irâdet-i mâ âstâne hâzret-i dost

Ki her çi ber-ser-i mâ mîreved irâdet-i üst¹¹⁵⁷

بر ارادت ما آستانہ ہا زرت دوست
کہ ہر چہ بر سر ما میرود ارادت اوست

5241 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kanlar ağlayup tolaşdum kûy-ı cānānı dürüst

Cûy olup yaşum tolandı ol halkayı dürüst

*

* *

5242 Hâtemî Râst

[fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

İşigündür dil-i mecrûhuma çünkim mesned

Dostum yok yire gel itme kapuında beni red

¹¹⁵⁶ “Gönlüm secde etmek istiyor o sevgilinin kûyu nerede? Ey müslümanlar namazımın vakti geçiyor, cami nerede?”

¹¹⁵⁷ “Bizim isteğimizin başı, değerli sevgilinin eşiğindedir. Başımıza her ne gelirse onun isteğidir.”

5243 Dervîş Haydar

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her zamān mā-rā be-kūyet şevk-i dīdār āvered

Bī-dilān-rā ārzū-yı gül be-gülzār āvered¹¹⁵⁸

هر زمان ما را بگویت شوق دیدار آورد
بیدلانا آرزوی گل بگلزار آورد

5244 Hāzret-i Bākī

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ey dil gerekse vāsiṭa-i devlet ebed

Olmaz nigāruñ işigi taşu gibi sened

5245 [???

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

'Ale'ş-şabāḥ ki merdüm be-kār u bār revend

Belā-keşān-ı maḥabbet be-kūy-ı yār revend¹¹⁵⁹

علی الصبح که مردم بکار بار روند
بلاکن نه محبت بکوی یار روند

5246 Terceme Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Seḥer deminde ki her kimse kār u bāra gider

Cefā vü cevır talebkārı kūy-ı yāra gider

5247 Maḳālī-i Merḥūm Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben ḳulın sultānuma zemm itmiş işitsüm ḥasūd

İstemezler olduḡın ḳapuñda bir ḳābil-vücūd

¹¹⁵⁸ “Seni görmenin şevki, bizi her zaman senin kūyuna getiriyor. Gül isteḡi âşıkları gül bahçesine getiriyor.”

¹¹⁵⁹ “Sabah vakti insanlar işlerine güçlerine gidiyorlar. Sevginin belahları ise sevgilinin kūyuna gidiyorlar.”

5248 Kesbî

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyuñda eyā dil-ber-i pākīze sirişt

Seyr-i dīdāruñ reşk itse n'ola hūr-ı behişt*

5249 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Rūz-ı 'ışest ü be-kāşāne mu' aţtar çü behişt

Cām şāfī yār sākī şanemī hūr sirişt¹¹⁶⁰

روز عیشت و بکاشانه معطر خوشبخت
جام صافى یار ساقى شانمى هور سیرىست

5250 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşen-i kūyuñ kıoyup ey pādşāh çeşm [...]

Bāğ u rāğa meyl iderse bülbül-i gūyā [...]

[264b]

5251 Hāzret-i Monlā Cāmī

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Me-rā be-kūy-ı to h'āhem ki hāne'ı bāşed

Berāy-ı āmeden in cā baḥāne'ı bāşed¹¹⁶¹

مرا بکوی تو خواهم که خانه باشد
برای آمدن اینجا بهانه باشد

5248 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5249 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁶⁰ “Eğlence günüdür ve ev cennet kokuludur. Şarap halis ve saki melek huylu bir güzel olan sevgilimiz.”

5250 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁶¹ “Senin kûyunda benim bir evim olsun istiyorum ki buraya gelmek için bir bahane olsun.”

5252 Seyfî Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Me-rā der-kūy-ı to ger cāy der-vīrāne'ī bāşed

Ez-ān bihter ki der-bāğ-ı behiştēm ḥāne'ī bāşed¹¹⁶²

مادر کوی تو گر جای درویرانه باشد
از آن بهتر که در باغ بهیستم خانه باشد

5253 İlyās Fermāyed

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Eger be-kūy-ı to rūzī me-rā güzer bāşed

Zi-ṭavf-ı Ka' beem ān rüz ḥüb-ter bāşed¹¹⁶³

اگر کبوی تو روزی مرا گذر باشد
ز طوف کعبه ام آن روز خوشتر باشد

5254 Vaşfî Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Der-ezel kūy-ı to-rā Ka' be-i cān sāḥteend

Āşıkān-rā be-ṭavāf-ı to revān sāḥteend¹¹⁶⁴

در ازل کوی ترا کعبه جان ساختند

5255 Nūrî Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Āşıkān ber-ser-i kūy-ı to mekān sāḥteend

Bī-dilān rüy-ı to-rā kıble-i cān sāḥteend¹¹⁶⁵

باشقان بر سر کوی تو مکان ساختند
بیدلان روی ترا قبله جان ساختند

¹¹⁶² “Evimin cennet bahçesinde olmasındansa bir harabe de olsa senin kūyunda olmasını tercih ederim.”

¹¹⁶³ “Eğer bir gün yolum senin kuyuna düşerse o gün bana Kabe'yi tavaf etmekten daha iyidir.”

¹¹⁶⁴ “Ezelde, senin bulunduğun yeri can Kâbe'si yaptılar. Âşıkları senin tavafla revan yaptılar. (?)”

¹¹⁶⁵ “Âşıklar senin kuyunda yer tutmuşlar. Sevenler ise senin yüzünü canın kıblesi yapmışlar.”

5256 Dehkî Râst

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Eger bisyâr kerdem gird-i kûy-ı yâr mîrenced

Eger kem mîrevem der-kûy-ı ü bisyâr mîrenced¹¹⁶⁶

اگر بسیار کردم کرد کوی یار میرنجید
اگر کم میردم در کوی او بسیار میرنجید

5257 [??]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Segân-ı kûy-ı ü-râ ez-men-i bed-nâm neng âyed

Mebādâ derdmendî-râ der-în kû pâ be-seng âyed¹¹⁶⁷

سگان کوی اورا از من بدنام ننگ آید
مبادا دردمند را درین کوی پا به سنج آید

5258 Faşîhî-i 'Acem Fermâyed

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

Ez-şafâ Ka'be-i kûyet be-ḥarem mîmāned

V'ân gül-i tâze be-gülzâr-ı İrem mîmāned¹¹⁶⁸

از صفا کعبه کویت بحرم من ماند
دان کل تازه گلزار ارم من ماند

5259 Selmân Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Hevâ-yı cennet-i kûyet cenâb-ı câvidân dâred

Şîfât-ı 'afvet-i rû yek şafâ-yı gül-sitân dâred¹¹⁶⁹

هواي جنت کویت جناب جاودان دارد
صفات عفوت رو یک شفا گلستان دارد

¹¹⁶⁶ “Eğer sevgilinin kûyunun dışında çok dolansam sevgili üzülüyor. Eğer oraya az gitsem daha çok üzülüyor.”

¹¹⁶⁷ “Onun kûyunun köpekleri benden utanyorlar. İnşallah orada bir dertlinin ayağı taşa gelmez.”

¹¹⁶⁸ “Kûyun temizliğiyle Harem’e benziyor. O yeni yetişen çiçek, İrem’in gül bahçesine geliyor.”

¹¹⁶⁹ “Kûyunun cennet gibi havası sonsuzluk semtindedir. Bağışlamak sıfatın da ise bir gül bahçesinin sefası var.”

5260 Hümâyûn Fermāyed

[mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilün]

Düş âteşî ki ber-ser-i kūyet bülend bûd

Âteş ne-bûd âh-ı men-i derdmend bûd¹¹⁷⁰

دش آتشی که بر سر کویت بلند بود
آتش نبود آه من درد مند بود

5261 Selmān-ı 'Acem Fermāyed

[mef'ulū mefā'ilū mefā'ilū fe'ülün]

Bād-ı seher ez-kūy-ı to bûyî be-men âverd

Cānhāş fedā bād ki cānem be-ten âverd¹¹⁷¹

باد سحر از کوی تو بویی بمن آورد
جانهاش فدای باد که جانم بتن آورد

5262 Hāfız-ı Rūmî

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Çü bād 'azm-i ser-i kūy-ı yâr h'âhem kerd

Nefes be-büy-ı hoşş müşg-bâr h'âhem kerd¹¹⁷²

چو باد عزم سر کوی یار خواهم کرد
نفس بوی خوشش مشکبار خواهم کرد

5263 Seyrî Râst

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

'Âķibet ber-süy-ı kūyet güzeri h'âhem kerd

Ber-gül-i rüy-ı to pinhân nazârî h'âhem kerd¹¹⁷³

عاقبت بر سر کویت گذری خواهم کرد
بر گل روی تو نهان نظاری خواهم کرد

5260

Başlık: Nüşada başlık öncelikle "Hilālî Râst" olarak yazılmış ancak daha sonra üzeri çizilerek beytin ortasına "Hümâyûn Fermāyed" yazılmıştır.

¹¹⁷⁰ "Dün gece kuyundan yükselen ateş, ateş değildi belki de ben dertli âşığın ahıydı."

¹¹⁷¹ "Sahar rüzgârı senin kuyundan bana bir koku getirdi. Ona canlar feda olsun ki canımı bedenime getirdi."

¹¹⁷² "Rüzgar gibi sevgilinin kuyuna gitmek ve nefesimi onun güzel kokusu ile misk kokulu yapmak istiyorum."

¹¹⁷³ "Sonunda senin kuyuna yolum düşecek ve senin gül yüzüne gizlice bir bakacağım."

5264 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Seg-i kūyeş şebî tā hāk-i men pister ne-h'āhed kerd

To-rā ey seng-dil ez-hāl-i men bā der-ne-h'āhed kerd¹¹⁷⁴

5265 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Felek çü ez-ser-i kūy-ı toem āvāre mīsāzed

Felāhen ez-hilāl ü seng ez-sitāre mīsāzed¹¹⁷⁵

5266 Şabri Rāst

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hoş ān ki ber-ser-i kūyet güzē tevānem kerd

Der-ān güzē be-cemālem naẓar tevānem kerd¹¹⁷⁶

[265a]

5267 Riyāzī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Dil ki der-kūy-ı toeş coz nāle-i zārī ne-būd

Ān çünān reft ez-men-i bī-dil ki pendārī ne-būd¹¹⁷⁷¹¹⁷⁴ “Onun kuyunun köpeği, benim toprağımı bir gece yatağı etmese ey taş kaplı sana benim halimi böylelikle aşkar edecektir.”¹¹⁷⁵ “Felek beni senin kuyunda serseri ettiğinde hilâlden sapan ve yıldıztan taş yapacaktır.”¹¹⁷⁶ “Senin kuyundan geçebilmem ve geçerken güzelime bakabilmem ne güzel.”¹¹⁷⁷ ““Senin kuyundaki gönlün sızılı iniltisinden başka bir şey değildi. Aşık olan benden sanki yokmuş gibi gitti.”

5268 Hümâyûn Fermāyed

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Be kūy-ı yār mīcüstem dil-i pūr-derd-i hūn-ālūd

Be-desteş sīb-i ālī dīdem ü pendāstem dil būd¹¹⁷⁸

یکوی یار من چستم دل پر درد خون الود
بدستش سبب آلی دیم و پنداستم دل بود

5269 Riyāzī Fermāyed

[mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün]

Me-rā der-menzil-i cānān eger rūzī nūzūl üftād

Güzārem tuḥfe-i dil pīş-i ü şāyed qabūl üftād¹¹⁷⁹

مرا در منزل جان اگر روزی نزول افتاد
کذا رهم تحفه دل پیش او شاید قبول افتاد

5270 Monlā Cāmī

[mef'ulū fā'ilātū mefā'îlū fā'ilün]

Bāzem kemend-i şevk be-sūy-ı to mīkeşed

Ḥāṭır be-ḥidmet-i seg-i kūy-ı to mīkeşed¹¹⁸⁰

بازم کند شوق بسو تو میکشد
خاطر خدمت سگ کوی تو میکشد

5271 [???

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Ger ne her dem zi-ser-i kūy-ı toem eşk bered

‘Āşīkīhā konem ān cā ki felek reşk bered¹¹⁸¹

کز هر دم ز سر کوی تو ام اشک برد
عاشقها کنم آنجا که فلک رشک برد

¹¹⁷⁸ “Sevgilinin kuyunda kanlı dertle dolu gönlümü arıyordum. Elinde bir kırmızı elma gördüm, onu gönül sandım.”

¹¹⁷⁹ “Eğer bir gün sevgilinin evine yolum düşüp te oturursam gönül tuhfesini yanında koyacağım belki kabul eder diye.”

¹¹⁸⁰ “Şevk kemendi beni sana çekiyor. Hatırım ise senin kuyunun köpeğinin hizmetine çekiyor.”

¹¹⁸¹ “Eğer her an gözyaşı beni senin kuyundan götürmeseydi öyle aşıklık yapardım ki felek kıskanırdı.”

5272 **Ḥusrev-i ‘Acem**

[*mef‘ūlū mefā‘īlū mefā‘īlū fe‘ūlūn*]

Yek dil be-ser-i kūy-ı to ābād ne-yābend

Yek cān zi-ḥam-ı zūlf-i to āzād ne-yābend¹¹⁸²

یکدل بےسرکوی تو ابا دنیا بایند
یکت جان زخم زلفت تو ازاد دنیا بایند

5273 **Ḥāfız**

[*fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn*]

Yād bād ān ki ser-i kūy-ı toem menzil būd

Dīde-rā rūṣenī ez-ḥāk-i deret ḥāşıl būd¹¹⁸³

یاد با دانه سرکوی تو ام منزل بود
دید راروشنی از خاک درت حاصل بود

5274 **Bināyī-i ‘Acem**

Ḥoş ān ki ber-ser-i kūy-ı toem güzerī būd

Behr-i ğam-ı seg-i kūy-ı to ğam-güsārī būd¹¹⁸⁴

خوش آنکه بر سرکوی ترم کناری بود
بهر غم سکت کوی تو غلگاری بود

5275 **‘Azizī-i Merḥūm**

[*mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn*]

İrem dirken behişt-i kūyına yāruñ dil-i nā-şād

İrem bağını bünyāda el urmamış idi Şeddād

¹¹⁸² “*Senin kuyunda mamur bir gönül ve saçının kıvrımından özgür bir can bulunmaz.*”

5273

Başlık: Nüshada başlık öncelikle “Süleymānī-i ‘Acem” olarak yazılmış ancak daha sonra üzeri karalanarak altına “Ḥāfız” yazılmış ve yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

¹¹⁸³ “*Benim menzilimin senin kuyunda olduğu ve gözümün nurunun da senin kapının toprağından olduğu anılsın.*”

5274

a: toem] terem, nüshada.

¹¹⁸⁴ “*Ne güzel di senin kuyundan geçiyordum. Senin kuyun köpeğinin gami için bir dert ortağı vardı.*”

5276 Cāmî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Coz ser-i kūyeş men-i âvâre-râ mesken me-bād

Bülbül-i bî-ḥānmān-râ cāy coz gülşen me-bād¹¹⁸⁵

جز سرکوشش من اواره را سکن مباد
ببیل بن خانم از اجای جز گلشن مباد

5277 Kāmî-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sūy-ı bûstān reftem ü kūy-ı toem âmed be-yād

Rūy-ı gül dīdem gül-i rūy-ı toem âmed be-yad¹¹⁸⁶

سوی بوستان رفتم و کوی توام آمد بیاد
روی گل دیدم گل روی توام آمد بیاد

5278 Şadık Çelebi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭarf-ı kūyuñ geşt idermiş her şeb aḡyār-ı Yezīd

Rāst gelsem bir gice olsam ya ḡāzī yā şehīd

5279 [???

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Be-kūyeş mīrevem her dem be-çeşm-i eşk-bār ḡod

Ki reşk âyed me-râ der-pey eger bīnem ḡubār-ı ḡod¹¹⁸⁷

کجوش میردم هر دم بچشم اشکبار خود
که رشک آید مرا در بی اگر نیم غبار خود

¹¹⁸⁵ “Onun mahallesinden başka bir yerde ben derbeder âşığın evi olmasın. Yuvasız bülbülün de gül bahçesinden başka bir yerde evi olmasın.”

¹¹⁸⁶ “Gül bahçesi tarafına gittim senin kûyun aklıma geldi. Gülün yüzün gördüm, senin gül gibi olan yüzün hatırıma geldi.”

5079 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁸⁷ “Yaş akıtan gözlerimle her an onun kûyuna gidiyorum. Buna rağmen eğer ardımca tozumu görürsem kıskanırım.”

5280 Hüsrev

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Be-dîde vü dil-i men yâr hâne mîṭalebed

Çerâ der-âteş ü âb âşyâne mîṭalebed¹¹⁸⁸

بید و دل من مار خانه می طلبد
چرا در آتش و آب آشپخانه می طلبد

5281 'Ârifî

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Kesî ki cāy ber-ân âstâne mîṭalebed

Derûn-ı cennet-i Firdevs hâne mîṭalebed¹¹⁸⁹

کسی که جای بر آن آستانه می طلبد
درون جنت فردوس خانه می طلبد

5282 [???

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Hîç kes ber-ser-i ân kūy güzārî ne-koned

Ki revân ber-dil-i ü' ışk-ı to kārî ne-koned¹¹⁹⁰

هیچ کس بر سر آن کوی گذاری نکند
که روان در دل و عشق تو کار نکند

5283 Celâl Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Cân muḫîm-i kūyuñ iken itmedüñ vaşluñla şād

Hîç münāsib mi kişi cennetde olmak nâ-murād

[265b]

5080 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁸⁸ “Gönlüm sevgilini görmüş ev istiyor. Neden ateşin ve suyun içinde bir ev istiyor ki?”

5081 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁸⁹ “O eşikte yer isteyen kişi sanki Firdevs cennetinde ev istiyormuş gibidir.”

5082 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁹⁰ “O kûydan geçen hiç bir kimse yoktur ki geçiş sırasında senin aşkın onun kalbine tesir etmiş olmasın.”

5083 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5284 Cemālî Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūy-ı yāra ide cismümden diyü nā-geh ğubār

Hîç hebā itme ten-i hāki götürmez rūzgār

5285 Ümîdî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuñ içre bu dü-tā olmuş ten-i zer ü nizār

Māh-ı nevdür kim şeref burcında oldu āşkār

5286 Mecdî Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İstedüm kim ser-i kūyuñda idem geşt ü güzār

Önümi aldı benüm yoluma geldi seg-i yār

5287 Ümîdî Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Büstān-ı ser-i kūyuñda iderseñ niçe zār

Ruḡ-ı şeftālūsını öpmege virmez ol yār

5288 Yetîm 'Alî Çelebi

[mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün]

Dil murġı didüm kūyuña uçmağ diler ey yār

İñende uçurma didi ol yār-ı cefākār

5286

b: Nüşhada mısra önce “Yolumı aldı benüm önüme geldi seg-i yār” şeklinde yazılmış daha sonra “Önümi aldı benüm yoluma geldi seg-i yār” şeklinde yazılarak yanına “şah” kaydı düşülmüştür.

5289 [???

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Reftīm ü dil be-küy-ı to mândīm yādgār

Ber-yād-ı mā to hem dil-i mā-rā nigāh dār¹¹⁹¹

رفتم و دل بکوی تو ماندم یادگار
بر باد مانده هم دل مارانگاه دار

5290 Ziyneṭi Femāyed

[mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün]

Cinānuñ küy-ı yāra nisbeti var

Kuşūrı çok velī hoş himmeti var

5291 [???

[mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün]

Her gice bekle küyını kıl āh-ı bī-şümār

Her gün kapuyı halka-i der gibi gözle var

5292 Hāfız Fermāyed

[mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün]

Şabā zi-küy-ı cevānān güzēr dirîğ me-dār

V'ez-ü be-āşık-ı miskīn haber dirîğ me-dār¹¹⁹²

صبا ز کوی جوانان که درینج مدار
وز بوعاشق مسکین خبر درینج مدار

5293 Hāşimī-i Bursevī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Küyına varmağı terk eyleme her dem yüri var

Yārda mihr ü vefā yok diyü ey 'āşık-ı zār

¹¹⁹¹ "Gittik ve gönlü senin kuyunda anı olsun diye bıraktık. Sen de bizim anımız olsun diye gönlümüzü koru."

¹¹⁹² "Ey sabah rüzgârı, genç (sevgililerin) kûyuna gitmeyi ve oradan zavallı aşığa haber getirmeyi esirgeme."

5294 Ve lehu

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ben ğubārı rāh-ı kūyuñdan ayırdı rüzgār

Gird-bād-ı hecr ile olsam 'aceb mi bî-ķarār

5295 [???

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Rāh-ı belāda eyleyeyin cismümi ğubār

Kūy-ı nigāra irgüre şāyed ki rüzgār

5296 Zātī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ṭuysun ķapusına giceler varduĝum o yār

ķandīl-i ṭālī' ūm kerem it yā İllāhī o yār

5297 Ḥişālī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gedālarına kūyınuñ 'iṭābı yok 'aṭāsı var

Anuñçün ol şehen-şāhuñ ḥisābı yok gedāsı var

5298 Zāmīrī Beg

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Cānā eger düşerse baña kūyuña güzār

Kūyuñ gedālarına virem cānı ber-güzār

5297 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5298 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5299 Nāmī-i Kāzī-zāde

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ḳapuñda 'āşıkā zillet raķibe ḡaylī rif' at var

Bugün zulum itme dünyāda begüm yarın kıyāmet var

[266a]

5300 Refīkī Efendi

[fe'ulün fe'ulün fe'ulün fe'ul]

Biyār ey şabā gerdī ez-küy-ı yār

Ki dārem be-rāh dīde-i intizār¹¹⁹³

بیار ای صبا کردن از کوی یار
که دارم بره دیع انتظار

5301 Ḥudāyī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Mübtelālar ki seḡer dergeh-i cānāna gider

Pādşeh kullarıdur ḡidmet-i dīvāna gider

5302 'Ulvī

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Bir niçe 'āşıkı gördüm der-i cānāna gider

Mūrlardur çekilüp taḡt-ı Süleymāna gider

5303 Sipāhī Beg

[fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

Dil ki eḡān iderek dergeh-i cānāna gider

Beñzer ol şaḡşa ki feryād ide dīvāna gider

5299 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

a: zillet raķibe] zāt-ı raķibe, *Hasan Çelebi Tezkiresi*, s. 342.

¹¹⁹³ “Ey sabah rüzgarı, sevgilin kuyundan bir toz getir çünkü ben yola bakarak bekliyorum.”

5304 Terceme Şod

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Seher deminde ki her kimse kâr u bâra gider

Cefâ vü cevır talebkârı kûy-ı yâra gider

5305 Selmân-ı Rûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşigünden husrevân-ı dehr feth-i bâb ider

Ehl-i kıble na' lceñ resmin şehâ mihrâb ider

5306 Bâkî Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İşigün hâkine ser-çeşme-i hayvân dirler

Kapuña maṭla' -ı hürşid-i dıraḥşân dirler

5307 Belâyî Fermâyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Azm idüp kûyına dil cennet-i a' lâya çeker

Râstî hâṭırum ol kâmet-i tûbâya çeker

5308 Mesîhî Fermâyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İşigünde yüzüñi görmege dil kıldı sefer

Anda bî-çâreyi yâ şuyı vü toprağı çeker

5309 Sebzî-i A‘mā

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gönlüm ile eşk-i çeşmüm kūyuña eyler sefer

Beñzer ol bî-çāreyi şuyı vü toprağı çeker

5310 Hāydar Rāst

[mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün]

Hārim-i kūy-ı to ez-Ka‘be-i şafā bihter

Ne-didem ez-ser-i kūy-ı to hiç cā bihter¹¹⁹⁴

هیم کوی تواز کعبه صفا بهتر
ندیدم از سر کوی تو هیچ جا بهتر

5311 Kemāl Rāst

[mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün]

Kūyuñda beni cānā ümmid-i vişāl egler

Dīvānelerün göñlin efkār-ı maḥāl egler

5312 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Yine dīvāne gönlüm ārzū-yı kūy-ı yār eyler

Bu sevdālarla ol bir gün çıkar terk-i diyār eyler

5313 [???

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Qoyup cennet gibi kūyuñ ol ādem ‘azm-i Şām eyler

Mu‘anber kākülün ḥaqqı qurı sevdā-yı ḥām eyler

¹¹⁹⁴ “Senin kūyunun haremi temiz kabeden daha iyidir. Ben senin kūyundan daha iyi yer hiç görmedim.”

5314 ‘Ayānī

[mef̣‘ulū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ulūn]

Bālīn idinüp seng-i ser-i kūyuñı her bār

Ƴodı yoluña başını cānā dil-i bīmār

5315 H̱ācu (?)

[mefā‘ilūn fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn]

Eyā şabā geret üftād be-kūy-ı dost güzār

Niyāzmendī-i men ‘arza deh be-ḥazret-i yār¹¹⁹⁵

پا ميا کرت افتد کوی دوست کو از
نیا زمندی من خنده بجهرت یار

5316 ‘İzzetī Mu‘ammā-yı Hūrşid

[???

Bir ān qarār idemem kūyuña kılsam güzār

‘Uşşāk içinde virem gibi cānı ber-güzār

5317 Fevrī Efendi

[fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

İşigi dārū’ş-şifāsında biñ oldı bīmār

Ƴankı birine vire yār cevābın hey yār

5318 Fuzūlī

[fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

Mużtarib gönlüm ki kūy-ı dil-sitānı yād ider

Murğ-ı Ƴudsīdür ki güzār-ı cinānı yād ider

5314 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5315 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹¹⁹⁵ “Ey saba rüzgârı, eğer segilinin kûyuna yolun düşerse değerli dostu benim ihtiyacımı söyle.”

5316 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5317 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5318 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5319 Zātī

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Āstānunda şu kim kendözini hāk eyler

Yirini Hāzret-i ‘İsī gibi eflāk eyler

5320 Kābiliyyü’l-Hakīr

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Hac şevābını kapuında bulayum dirseñ eger

Āstānunda gözüm nūrı baña eyle nazar

[266b]

5321 Tālib-i Hakīm Fermāyed

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Nīst coz kūy-ı toem mesken-i mā sūy-ı diger

Çun dilem piş-i to bāşed çi revem cāy-ı diger¹¹⁹⁶

نیست جرگوس توام سکن مامور دگر
چون دلم پیش تو باشد به روح هائی دگر

5322 Cevherī Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Bī-per ü bāl gōñül kūyuña varmağ ister

Tā’ir-i kudsi şanup kendüyi uçmağ ister

5323 Meylī Efendi

[fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

Murğ-ı dil ey yüz[i] gül kūyuña varmağ ister

Tālabır bāl ü peri yoğ iken uçmağ ister

¹¹⁹⁶ “Bizim evimiz senin kuyundan başka bir taraf değildir. Gönlüm sende olduğu sürece ben niçin başka bir yere gideyim.”

5324 Hüsrev Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Şabâ iletmege kūyını cismüm hâksâr ister

Velî dil irmege bu ârzûya rûzgâr ister

5325 Mesîhî Efendi

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Kim ki der-bânuñ olup kapuñda varur yir tutar

Kendüyi cennetdeki Rıdvân ile ol bir tutar

5326 Sırrî-i Merhûm Trabzondandır

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Âstân-ı gayra yüz sürmem kapuñdan sürseler

Dönmezem yoluñda ölmekden eger öldürseler

5327 Semâ'î Efendi

[fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün]

Neydi yâruñ şubh dek kūyında bîdâr olmalar

Ağlamağlar işiginde yaşdanımlar¹¹⁹⁷ zâr olmalar

5328 Lâmi'î Fermâyed

[mef'ûlū mefâ'îlū mefâ'îlū fe'ûlūn]

Kūyuñda beni қо seg-i cānāne disünler

Yâ seg dimeyüp 'âşıka cānā ne disünler

¹¹⁹⁷ “Yasdanımlar” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

5329 Zātī-i Merhūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuña 'aşıklarun āh u figānı çekdiler

Çerhe gūyā ejdehā-yı dil-sitānı çekdiler

5330 El-Hakīr

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuña cānā gözüm gönlüm beni her dem çeker

Yā şuyum yā toprağum ol cānibe muhkem çeker

5331 Aḥī-zāde Birāderi Hüdāyī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūy-ı yāra varup alsun bir haber

Ol kişi kim Ka' beye varmak diler

5332 Ḥasībī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

İtlerünle beni kūyuñda 'adū taşā tutar

İrdüğine urar irmedüğine taş atar

5333 [??]

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

Kapuñda cismüm iken halkā-i zer

Niçün āhenger aña halkā ider

5334 Şun'î-i Eregli

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Didüm kūyuñda bu dil pādşāhum bir mekân ister

Didi ol Hüsrev-i rüy-ı zemîn añā zamān ister

[267a]

5335 Fevrî-i Merhûm

[mef'ûlû fâ'îlâtü mefâ'îlû fâ'îlün]

Kūyuñ şafası lezzet-i dâr-ı na'îmdür

Hecrûñ şafası miḥnet-i nâr-ı caḥîmdür

5336 Refîkî-i Merhûm

[fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün]

Kūyuñ ey dost kıblegāhumdur

Kaşlaruñ ṭâkı secdegāhumdur

5337 Necâtî

[fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün]

İşigüñ yaşum ile hem-demdür

Meger ol Ka'be vü bu Zemzemdür

5338 Şenâyî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Ḳapusında anuñ añ kim ḳulı rif'atde Dārâdur

Bugün bir şāh-ı ḥüsne bende oldum nāmı mezâdur

5339 Rūhī Rāst

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āstānuñda şu kim bir bende-i efgendedür

Kevkebi burc-ı şerefde t̄ali' i ferhundedür

5340 İshāk-ı Merhūm

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bāğ-ı behişt yār işiginden kināyedür

Bir yirdür ol ki cennet-i firdevse pāyedür

5341 Sürūrī-i Merhūm

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Dergāh-ı yār kim bir ulı āstānedür

Şahn-ı behişt bāğ-ı cināndan nişānedür

5342 Bākī Efendi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hayliden kaldı gönül hāk-i der-i cānānadur

Mübtelā-yı derd ü ğam bir 'āciz-i dermānedür

5343 Hüdāyī-i Merhūm

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Cemālün Ka' be-i cān kūyuñ ey meh kıble-i dildür

Şaf-ı ehl-i şafā cānā anuñçün saña mā'ildür

5344 Bākī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Çapıñda sā'il olmağ ğayra miħmān olmadan yegdür

Gedā-yı kūyuñ olmağ Mışra sulṭān olmadan yegdür

5345 Li-Muħarririhi'l-Fākīr

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

İşigün beklemek Fağfür [u] Hākān olmadan yegdür

Gedā-yı kūyuñ olmağ dehre sulṭān olmadan yegdür

5346 Fūrūğī Rāst

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Reh-i kūyuñda ben hāk olduğum şanma ki zilletdür

Hele üftādeñe yir gök kadar vallāh rif' atdür

5347 Maḳālī-i Merḥūm

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Ölümlü ' aşıka fürkatde kūy-ı dil-rübā yegdür

Kişi ğurbetde bīmār olıcağ dārü's-şifā yegdür

5348 'Ulvī Fermāyed

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Şehā kūyuñda göñlüm kim gedā-yı müstmendüñdür

Erenler haḳḳı cān u başa ḳalmaz bir levendüñdür

5345

a: Nüşhada beytin ilk mısraı önce "Gedā-yı kūyuñ olmağ mīr-i mīrān olmadan yegdür" şeklinde yazılmış daha sonra bunun üstü çizilerek üzerine "İşigün beklemek Fağfür [u] Hākān olmadan yegdür" şeklinde yazılmış yine beytin ikinci mısraında önce "senüñ der-bānuñ" şeklinde yazılan kısmının üstü daha sonra çizilerek üzerine "gedā-yı kūyuñ" yazılmıştır ancak bunlardan hangisinin tercih edilmesi gerektiğini gösteren ayrı bir kayıt düşülmemiştir.

5349 Şikārī Raḥime'llāhü ' Aleyh

[mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

Baḥa cennet serāyından ser-i kūy-ı vefā yegdür

Yarınki ḥūrī ḡilmāndan bugün bir dil-rübā yegdür

5350 Geçer Meh-rūlaruñ Zecrinī Hecrī *[mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün]*

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Ādemüñ cenneti dünyāda der-i dil-berdür

'Āşık-ı teşne-dile la' l-i lebi Kevşerdür

[267b]

5351 Ḥazret-i Dervīş Ağa

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Kūyuñı mesken idinse dil-i şeydā yiridür

Gülşen ey gonçe-i ter bülbul-i gūyā yiridür

5352 Ṭab'ī Çelebi

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Kūyuñı eylese 'āşık n'ola me'vā yiridür

Ṭutsa gülşende vaṭan bülbul-i gūyā yiridür

5353 Sipāhī Beg

[fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün]

Ḥuld-i kūyuñ n'ola dil eylese me'vā yiridür

Ādemüñ çün ezeli cennet-i a' lā yiridür

5354 **Ṭuġī Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Kūyuñ erbāb-ı ğama ger ola me 'vā yiridür

Şahn-ı cennet nitekim Ādem ü Havvā yiridür

5355 **Ḥātemī Beg**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyuñda idinürse gönül cā yiridür

Ehl-i dil dirse aña cennet-i me 'vā yiridür

5356 **Şādık Çelebi**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Ser-i kūyuñ ki senüñ seyr-i temāşā yiridür

Anda cāy eylese her ' aşık-ı şeydā yiridür

5357 **Sehmi Fermāyed**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Eylese gülşen-i kūyuñda gönül cā yiridür

Meskeni bülbul-i şeydā gül-i ra' nā yiridür

5358 **Zātī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

İşigünde gāh dil der-bān u geh seg-bān olur

Hoş dimişlerdür bunu ey şeh gönül sultān olur

5359 **Ḥayālī-i Merḥūm**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ka' be-i kūyuñda her cān kim senüñ kurbān olur

Gerçi bir serden geçer ammā ser-ā-ser cān olur

5360 **Şun'î-i Gelibolī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kūyuña vardukça dil āşüfte vü şeydā olur

Varduğınca bu gönül 'ālemlere rüsvā olur

5361 **Muḥibbī-i Merḥūm Sulṭān Süleymān**

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gülşen-i kūyı baña bağ-ı İrem gibi gelür

Hak naşīb eyler ise aña irem gibi gelür

5362 **Ḥazret-i Bākī**

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Kūyuñ gedası oldı dil-i mübtelâyı gör

Sevdā-yı mülk-i salṭanat eyler gedâyı gör

5363 **Kişverī-i Nevāyī**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her şehir bād-ı şabā kim kūy-ı cāndın gelür

Şanasın Rūḥü'l-Ḳudüsdür bûy-ı cān andın gelür

5364 ‘Ubeydī

[*mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*]

Kūyında dil ki bir şeh-i hūbān esīridür

Cennet hārim-i devleti ğilmān esīridür

*

* *

5365 Tîgî Beg

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

İşiginde idemez üftāde diller keşf-i rāz

Yukarıdan söyleşür ‘uşşāk ile ol serv-i nāz

[268a]

5366 ‘Acemde Qābilī Maqbūl-i ‘Ālem [*mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*]

[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

Gül be-ḥāl-i bülbül-i şeydā ne-mīperdāht dūş

Kerd bülbül kār perdāzī ki gül negreft dūş¹¹⁹⁸

کل یل ببل شیدا نمی پرداخت دوش
کرد ببل کار برد از یکد کل نگرفت کوش

5367 Ehli-i ‘Acem

[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

Gülistānist ḥarem-i dīdeem ez-‘aks-i ruḥsāreş

Zi-müjgān ḥārḥā begrefte ber-eṭṭāf-ı dīvāreş¹¹⁹⁹

کست نیست حرم دیدیم از عکس خورش
زمرگان خار با گرفته بر اطف دیوارش

5364 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5365 Nüşada 265b’de ana metin içerisinde yer alan, “ze” kafiyesiyle yazılmış beytin “rı” kafiyele beyitlerin arasına yazılmış olması sebebiyle beytin üzeri çizilmiştir.

¹¹⁹⁸ “Dün gece gül, çılgın bülbülün haline bakmıyordu. Dün gece bülbül pek çok hizmet yaptı ama gül yine de onu almadı.”

¹¹⁹⁹ “Gözüm onun yüzünün resmiyle sanki bir gülistandır. Kirpikten dikenler onun duvarının etrafını kaplamıştır.”

5368 **Lisân-ı Ğaybdur Eş'âr-ı Hâfız** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Fikr-i bülbül heme ânest ki gül şod yâreş

Gül der-endîşe ki çun ' işve koned der-kâreş¹²⁰⁰

نقد بینم آنست که گل شد یارش
گل در اندیشه که چون عشوه کند در کارش

5369 **Suhen İklîminüñ Sultânı Şâhî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Der-în gülşen çi sâzed bülbül ez-zârî vü feryâdeş

Ki sūy-ı ' âşık meyl ne-dâred serv-i âzâdeş*¹²⁰¹

درین گلشن چسازد بیل آری فریادش
که سوغاش بیل ندارد سرو ازادش

5370 **Necâtî Raḥmetü'llâhi ' Aleyh**

[*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

Benüm ey derd-i ḥandānum cemālün tâze dâğ olmuş

Ruḥuñ güllerinüñ kıızılı kıızıl ağı ağ olmuş

5371 **Behiştî Oldı Firdevsî-i Şânî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Yine gülşende bugün bülbüle bir ḥâl olmuş

Güli ḥâr ile görüp münkesirü'l-bâl olmuş

5372 **Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyni Rûmuñ** [*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Leblerüñ gonçe yañağüñ gül-i ḥandān olmuş

Hüsünüñ ey serv-i sehî tâze gülistān olmuş

¹²⁰⁰ “Bülbülün bütün düşüncesi gülün kendisinin sevgili olmasıdır ama gül nasıl ona nazlanayım diye düşünüyor.”

¹²⁰¹ “O özgür selvi (gibi olan sevgilinin) âşıklara meyli olmayınca bülbülün bu gül bahçesinde inleyip feryat etmesinin bir faydası olmaz.”

5373 **Rahîkî Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Gel ey gül-ruḥ yine şahrâ ser-â-ser lâlezâr olmuş

Açılmış gönçeler yir yir cihân bâğ u bahâr olmuş

5374 **Şâ'ir-i Makbûl-i 'Âlem Merdîdür** [*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Câ-be-câ 'ârız ol gönçe-femûñ âl olmuş

Görüp ey dil gel anı baş açık abdâl olmuş

5375 **Cihānuñ Pîr-i Fânîdür 'Azîzî** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Kim ki kūy-ı dil-bere berg-i gül-i aḥmer dimiş

Yâsemenveş yüzi ağ olsun ki rengin-ter dimiş

5376 **Medhî-i Gelibolî Fermāyed**

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Mâh-ı nev gönçe-i mihr-i gül-i ḥandân olmuş

Şahn-ı eflâki görüñ nice gülistân olmuş

[268b]

5377 **Suḥen İkliminüñ Sultānı Şāhî** [*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün*]

[*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*]

Gönçesin gül bülbülün kaçdığa peykân eylemiş

Bülbül açılğan güli kendığa kalқан eylemiş

5378 Nūrī-i ‘Acem

[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]

Meger gül hūbī düzdīde ez-ruhsār-ı gülgüneş*

Ki ez-şahn-ı gülistān beste miārend birüneş¹²⁰²

مگر گل خون در دیده از رخسار کلونش
که از محن گلستان بسته بر اندیزونش

*

* *

5379 Hilālīye Bu Maḥlaş Gökden İndi [mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gülşen-i ḥüsnüñ ruḥuñ gibi gül-i ḥandānı yok

Ḡonçenüñ öykünmege la‘lüne cānā cānı yok

5380 ‘Ömrī-i Dervīş-i Şāhib-İhtirā‘ [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gülşen-i dehrüñ saña beñzer gül-i ra‘nāsı yok

Neyleyin bağ-ı cinānuñ ḡonçe-i zībāsı yok

5381 Bende-i Kemter Kemīne Kābilī [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gülşen-i dehrüñ dikensüz bir gül-i ḥandānı yok

Hīç bir bülbül bulunmaz kim hezār efgānı yok

¹²⁰² “Meğer gül onun kırmızı yüzünden güzelliğini çalmış ki onu gül bahçesinden bağlayarak çıkarıyorlar.”

5379 G 47/1, Hilālî Divanı.

5382 Şiyāmī Fermāyed

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Mekteb-i gülşende bülbül den oğımağa sebağ
Gönçe koyın dan çıkardı bir iki rengin varak

5383 Mesihī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Yazılma dın şahā’if-i gülşen varak varak
Bülbüller anı ezber okırdı sebağ sebağ

5384 Nāmī Rāst

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Gülşende bāğa gel naḡar eyle varak varak
Fehm it kitāb-ı kudret-i Ḥaḡḡı sebağ sebağ

5385 Necātī Raḥime’llāhü ‘Aleyh

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün]

Gül muşhafın şabā yili açdı varak varak
‘Işğ āyetini bülbül okıdı sebağ sebağ

5386 Emrī Çelebi Fermāyed

Gül gülāc-ı ḡān-ı ḡüsnünden alup niçe varak
Şerbet-i jāleyle ıslatmış hezāra bir ṡabak

5382

Başlık: Nüşhada beytin başlığı önce “[...]

5386 *Emrī Dīvanı*, G 250/1.

a: ḡüsnünden] vaşluından, *Emrī Dīvanı*.

*

* *

[269a]

5387 Hâzret-i Bâkî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dilâ bülbül şanurdum ben hemân gülşende dil-dâde

Belâ bu güllerüñ ruhsârına şeb-nem de üftâde

5388 Raḥmî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Bahâr irdi açıldı gonçe-lebler şahn-ı gülşende

Güle yir yok meger yapışduram penbeyle dîvâra

5389 Zâtî-i Merhûm Fermâyed

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Açılsun gonçe-i ḳalbün açıl gül gibi gülzâra

Seni gözler çıkupdur yâsemen ey gonçe dîvâra

5390 Şâvurü'l-Ḳâzî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Tolup gül yüzlü dil-berlerle meclis döndi gülzâra

Güle yir yok meger yapışduram penbeyle dîvâra

5391 Refîkî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[*mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün*]

Bülbül ne dem ki başlar her şubḥ âh u zâra

'Âşıkdur ol da beñzer bir yâr-ı gül-'izâra

5392 Bâkî Efendi

[*mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün*]

Açdı gülün niḳâbın bād irdi gül-sitâna

Gösterdi 'aks-i rûyın âyîne-i zamâna

5393 Behiştî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*]

Gülşenün beñzeri yok la'-i leb-i cânâna

Gönçe bir ağız açık bağlamalu dīvâne

5394 Şem'î Efendi Merḥûm

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Şabâ ḥüsnün bahârından haber virdi gülistâna

Yağalar çâk idüp güller gelür bülbüller efgâna

5395 Emrî Çelebi Efendi

[*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*]

Şakınup tıfl-ı merdümünden ruḥı bağını cânâne

Gümüşden tutdı barmaḳ ḥavlî eṭrâf-ı gülistâna

5395 *Emrî Divanı*, Kt. 434.

a: tıfl-ı merdümünden] ta'n-ı merdümünden, *Emrî Divanı*.

5396 Sinān Çelebi-i 'Ādil

[*mef̣̌ ūlū fā̌ ilātū mefā̌ ilū fā̌ ilün*]

Ben bülbüline şöyle ki ol gönçe yâr ola
A' dâ gamından ağlamazam ger hezâr ola

5397 Ḥayālī-i Merḥūm

[*mef̣̌ūlü fā̌'ilātü mefā̌'ilü fā̌'ilün*]

Bāg-ı cihānda kārı kimūñ āh u zār ola
 Bir bülbul ise nām-ı bülendi hezār ola

5398 Fazlī Rāst

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Bir leṭāfet ki gülün bergine virmişüz ilāh
Disem ol lāle-ruḥuñ pertevdür var mı günāh

5399 Mu'ammā be-Nām-1 'Alī

Evrāk-ı güli çünki şabā dökdi sehgāh
Bülbül-i ten āşüftesini yakdı idüp āh

5400 Medhī-i Gelibolī-i Müftī

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Başladı nâleye bülbül gül-i handân üzre
Mantıku't-Tayra şürû^c itdi Gülistân üzre

5401 ‘Alī Çelebi

[mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün]

İder geh gülden efgān gāh eyler servden nāle

Hezāruñ bu degül güftārı konar daldan dala

[269b]

5402 Behiştī Oldı Firdevsī-i Şānī [mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

[mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘īlū fā‘ilün]

Güldür dimiş ‘izāruñ içün bir niçe gürüh

Gül beñzemez cemālüne *vechen mine’l-vücūh*¹²⁰³

5403 [???

[mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün]

Bu gül rahm eylemez aşüftesine

Anuñçün ‘ömri varmaz heftesine

*

* *

5404 Zātī Merhūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gülşen-i ğamda ‘aceb mi iñlesem bülbül gibi

N’eyleyem ol ğonçe-leb gülmez açılmaz gül gibi

5405 [???

[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

Gülşen-i hüsnünde ben feryād idem bülbül gibi

Sen hemān ey ğonçe-fem açıl cihānda gül gibi

5401 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

¹²⁰³ “(Sıradan) yüzlerden bir yüzdür.”

5406 Bâkî

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Halk-ı ' âlem gül seveydi kâşkî bülbül gibi

Ol lebi gonçem baña tenhâ kalurdu gül gibi

5407 Müdâmî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Murğ-ı dil eyler hezârân nâleler bülbül gibi

Ol lebi gonçe velî koymaz kulağa gül gibi

5408 Şinâsî Bahr-ı Nazmuñ Āšnâsî [mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Kapdı destümden felek ol gül-' izârı gül gibi

Bu durur dâ'im perîşân olduğum sünbül gibi

5409 Rızâyî Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Yolınup ağılarsa dil murğı n'ola bülbül gibi

Hârlar ol gonçeye gördüm taķılmış gül gibi

5410 Bâkî Efendi

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Āllar geymiş hırâm eyler nihâl-i gül gibi

Günde ' uşşākuñ hezârın öldürür bülbül gibi

5406 Bâkî Divanı, G 492/1.

b: gonçem] gonçe, Bâkî Divanı.

5411 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her gün ağlar hār-ı gamda 'āşıkun bülbul gibi

Yılda bir kez görünürsin āy efendim gül gibi

5412 Nāmī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşene ey gonçe var ācil gül-i ra' nā gibi

Murğ-ı dil feryāda gelsün bülbul-i şeydā gibi

5413 Zātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āh kim ol gonçe-leb gülmez açılmaz gül gibi

Gülşen-i gamda 'aceb mi ağlasam bülbul gibi

5414 Dānişī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her gül-i handāna karşı ağlama bülbul gibi

Gülşen-i bezm içre saña işte sāgar gül gibi

[270a]¹²⁰⁴

5415 Muḥibbī Ḥāzret-i Sultān Süleymān

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül bulunmaz ey gönül 'ālemde çünkim hārsuz

'Aybsuz yār isteyen kalur cihānda yārsuz

¹²⁰⁴ Kafiye harfindeki değişiklikten sayfaların karıştığı anlaşılmaktadır.

5416 **Rahmî-i Nâzûk-Edâ Şâhib-Suhen** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbül-i dil bâğ-ı dehri seyr idelden yârsuz

Bulmadı ' âlemde bir gül kim ola ol hârsuz

5417 **Dizilmiş İncüdür Nazm-ı Nizâmî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

' Andelîb-i dil düşelden ayru sen gülzârsuz

Hâr-ı gamda bir dem olmaz ey yüzi gülzârsuz

5418 **Şafâ Üzre dur[ur] Eş'âr-ı Zevkî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

N' eyleyem gülzâr-ı ' âlem seyrini dil-dârsuz

Kim gözüme hâr-ı gâmdur ol yüzi gülzârsuz

5419 **Zarîfî Şâ'ir-i Mergüb-ı ' Âlem** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbülüñ olmaz güşâde hâtırı gülzârsuz

Gönlüm açılmazsa tañ mı bâğ-ı hüsn-i yârsuz

5420 **Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Vecdî** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Gülşen-i ' âlem baña zindân olupdur yârsuz

Her çemen hâr-ı belâdur ol yüzi gülzârsuz

5421 **Suhen İklîminüñ Sultânı Şâhî** [*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Olımaz dil bir nefes sen serv-i gül- ruhsârsuz

Bülbül-i gūyā olur mı dostum gülzârsuz

5422 **Hâlişî Erbâb-ı Nazmuñ Muḥlişî** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbül-i cān istemez zār itmegi gülzârsuz

Bu cihânı n'eylerem ben ol yüzi gülnârsuz

5423 **Zâtî Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür** [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

Bir gül-i bâğ-ı cemâlün yine biz bülbüliyüz

Var durur sînemüzün dâğ-ı ğamından güliyüz

5424 **Lisân-ı Ğaybdur Nazm-ı Hâfız**

[*mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

‘Arūs-ı gül diger âmed be-bezm-i gülşen bāz

Kocâst bülbül-i hoş-gū ber-âvered âvâz¹²⁰⁵

عروس گل و کامد بزم گلشن باز
کجاست ببل خوش کو برآورد آواز

5425 **Ḥayālî Oldı Selmânı Zamānuñ** [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe'ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbül-i şūrîdeyüz ‘ışk ile gülzâr isterüz

Yolına cān virmege bir verd-i ruhsâr isterüz

¹²⁰⁵ “Gül bahçesinin eğlencesine gül gelini yine geldi. Güzel ötüşlü bülbül nerede ötsün?”

5426 Gülşen-i Nazmuñ ki Sebzî Bülbül-i Güyâsıdur [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbülüz gülşende biz bir lâle-ruhsâr isterüz

Gül-^ç izâr u gonçe-leb hoş serv-i reftâr isterüz

5427 Muḥammed Tâlib-i 'İlm

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbül-i dil bâğ u râğı geşt iderse yârsuz

Gül yüzini görmeye 'âlemde hergiz hârsuz

[270b]

5428 Ḥayâlî Oldı Selmânı Cihānuñ [*mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün*]

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Bülbül-i gülzâr-ı miḥnetdür dil-i ğamnâkümüz

Aña gûyâ kim ḳafesdür sîne-i şad-çâkümüz

5429 Ḥuffî Fermâyed

[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]

Cemâlün bâğınun her kim gül-i gülzârını bilmez

Niçe zâr eylese bülbül gül anun zârını bilmez

5430 Cevher-i Pâkîze Şâ'ir Gevherî [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

[*mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün*]

Gül 'ârızuña olsa mu'ârız 'aceb olmaz

Kim yüzi açılmışda ḥayâ vü edeb olmaz

5431 [???

[*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

Şalınmaz bu cihān bāğında hergiz

Ne yār ağıyārsuz ne gül dikensüz

5432 **Maḳālī Oldı Selmānı Zamānuñ** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Yārdan ḥursend ü a' dādan melāmet-dideyüz

Şākirüz gülden velī kim ḥārdan rencideyüz

5433 **Ḥayretī-i Merḥūm**

[*fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*]

Gül gibi biz de birer bülbül-i şīrīn-suḥenüz

Dostum ma'nide düşmen gözine biz dikenüz

5434 **Fuzūlī Ehl-i Nazmuñ Fāzılıdur** [*mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün*]

[*mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*]

Baṇa bād-ı şabā ol serv-i gül-ruḥdan ḥaber virmez

Açılmaz gönçe-i baḥtum ümīdi naḥl-i ber virmez

5435 **Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Oldı Sā'ī Gül Gibi** [*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

[*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*]

Başlar üstinde gül gibi olurdu yirümüz

Fār-ı şaḥrā-yı emel olmasa dāmen-girümüz

5433 *Ḥayretī Divanı*, G 126/1, s. 213. (Beyit, *Divan*'daki 2b-1a mısralarından oluşmuştur.)
b: ma'nide] gerçi ki, *Ḥayretī Divanı*.

5436 Medhî-i Gelibolî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Dilinden ' andelîbüñ vaşf-ı gülşen bir nefes gitmez

Rumûz-ı ' ışk lâkin kuş dilidür kimse fehm itmez

5437 Şihâbî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

Senüñ eyyâm-ı hüsnüñ gibi gülşende bahâr olmaz

Hezârân bülbülüñ vardur benüm gibi hezâr olmaz

*

* *

5438 Cihânda Nazm-ı Husrev Oldı Makbûl [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

Gülşende olmadansa kelâğ ile hem-nefes

Dil bülbüline cennet-i me'vâ gelür kafes

5439 Firâkî Şâ'ir-i Mergüb-ı Âfâk [mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Gülşen-i ' âlemde bu sırra irişimez hiç kes

Zâğlar âzâde bülbüller giriftâr-ı kafes

5440 Fuzûlî-i Bağdâdî

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Mesken ey bülbül saña geh şâh-ı güldür geh kafes

Nice ' aşıksın ki nâleñden tutışmaz hâr u has

*

5436 Beyit 270b'nin kenarına yazılmıştır.

5037 Beyit 270b'nin kenarına yazılmıştır.

5441 Nev'î Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür

[mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün]

Açıldı lâle vü gül bülbül oldu hûb-nefes
Hevâlanursa 'aceb mi gönülde dâğ-ı heves

5442 Muhyî Efendi

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Olmazsın 'andelîbâ çün benümle hem-nefes
Gönçenün başını ağrıtdun hemân gavgâyı kes

5443 Muhibbî Hâzret-i Sultân Süleymân

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Dür olalı gül yüzünden gülmedüm ben bir nefes
Eylerem feryâd u efgân hemçü bülbül der-kafe

5444 Medhî-i Gelibolî Şâ'iridür Bu Dehrün

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Hem-nefes bülbül durur gam gülşeninde baña bes
Kim esir-i bend-i miñnetdür giriftâr-ı kafes

[271a]

5445 Emrî Çelebi Merhûm

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Gül gam-ı haddünle düşmiş hancer-i hâr üstine
Gelmiş efgân eyler anuñ bülbül-i zâr üstine

5446 ‘Azîzî Beg

[mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘îlû fâ‘ilün]

Şeb-nem düşince berg-i gül-i aḥmer üstine

Didi hezâr aña yüzüñ güller üstine

5447 Ve lehu

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Nev-bahâr oldı açıldı lâleler güller yine

Gülşen içre başladı feryâda bülbüller yine

5448 Refîkî Râst

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Başladı şâm u şehir feryâda bülbüller yine

Bâğda ‘arz-ı cemâl itdi meger güller yine

5449 Mesîhî-i Merḥûm

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

Hezârân âferîn bâğ-ı cemâlün bâğ-bânına

Ki hoşca reng ü bûy virmiş yañağün gül-sitânına

5450 Şâdık Çelebi

[mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘îlû fâ‘ilün]

Güller açıldı başladı bülbül terennüme

Gonçe hezâr nâz ile geldi teraḥḥuma

5451 Necātī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gül budağıdur iden bülbüllere

Ey yüzi gül serçeye [...]

5452 'Ālī Efendi

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Sebz-i destār ile baḡ ey yüzi gül ḡonçelere

Her biri Āl-i Resūlem diyü tıtmış şecere

5453 Ḥayātī Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Yār eger ' arz-ı ' izār eyleye ḡülzāra gele

Çāk ide ḡonçe yaḡasın ḡül-i ḡülzāra gele

5454 Ḥayālī Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

' Ārızuñ vaşf eyler iken ḡülşen içre ḡül ḡüle

Şöyle keşret oldu kim söylerdi bülbül bülbüle

5455 Bāḡī Efendi

[meḡ' ūlū fā' ilātü meḡ' ilü fā' ilün]

Yazmış debīr-i ḡikmet ezel şafḡa-i ḡüle

Bülbül dem-ā-dem ağlaya her bār ḡül ḡüle

5456 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey şabā ilet peyāmı bülbül ağzından güle
Fürkatinde çekdüğüm ol lāle-ruḥ tā kim bile

5457 'Azizī Beg Merḥūm

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

'Arz-ı ḥüsn eylemedün bülbülüñe
Degmedük gibi senün bir gülüñe

5458 Şādık Beg Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġonçe-i 'annāc(?) ġunc ider çemende bülbüle
Vaḫtidür muṭrib saña ḳul ḳul dir ise bülbüle

5459 'Ubeydī Raḥime'llāhü 'Aleyh

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḳuş diliyle ruhların vaşf itdi bülbül bülbüle
Gülşen içre yüz yüze baḳaṭururken gül güle

[271b]

5460 Mu'ini Şā'ir-i Maḳbül-i 'Ālem [mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün]

[mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Gülzār içinde gül gibi arturma ḥār ile
Şāyed ola ki cāme-i ḥüsnüñe ḥār ile

5461 **Ṭarīkī Çorluludur**

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Yār oldı murğ-ı dil yine bir gül-‘ izār ile

Bir dem içinde hem-dem olur yüz hezār ile

5462 **Bākī Efendi**

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Fürqatünde gönlüm eglerdüm gül ü gülzār ile

Gül de gitdi yalıñuz qaldum dirîgā hār ile

5463 **Fuzûlî-i Bağdādî**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bāğa gel bülbüle ‘ arz-ı gül-i ruhsār eyle

Yık gülün‘ ırzını bülbül gözine h̄‘ār eyle

5464 **Zekî Fermāyed**

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

Bāğa gel gülşeni gonçe başına dar eyle

Gül den ey gonçe-dehen bülbülü bî-ṣār eyle

5465 [???

[*mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün*]

Şahn-ı çemen bezendi gül ü yāsemīn ile

Devlet anuñ ki ‘ iş ide bir nāzenīn ile

5463 *Fuzûlî Divanı*, G CCXLIX/1, s. 373.

a: gel] gir, *Fuzûlî Divanı*.

5466 Emrî Çelebi Merhûm

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Bülbül-i şeydâ nice âh itmesün gülzârda

Yılda bir gül açılur ol da miyân-ı hârda

5467 Sırrî Çelebi Fermâyed

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Her kişi gül-geşt-i şahın-ı gülşen ü gülzârda

Bülbülâsâ kodı ben mahzûnı bir gül zârda

5468 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Şeb-nemûn ter düşdügi bu gonçe-i gülzârda

Gice haylî gülmiş açılmış miyân-ı hârda

5469 İshâk-ı Merhûm

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Büy-ı vefâ olaydı ger ol gül-ı izârda

Dil ' andelîbi olmaz idi âh u zârda

5470 [???

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Gonçe şanmañ şâh-ı gülde zeyn olan gülzârda

Bülbülün hün'nin yüregidür ki kalmış hârda

5471 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ġonçeler kim zeyn olurlar şāḥ-ı gül gülzârda

Her biri bülbül yüregidür ki bitmiş ḥârda

5472 'Azîzî Beg Merḥûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Her gül ü nesrîn ü nergis kûşe-i gülzârda

Bülbülün āḥ-ı şerârıdur dem-i ezhârda

5473 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ötmesüm gülşende baḥş idüp dil-i şeydâ ile

Söyleşür feryâda gelse bülbül-i gûyâ ile

5474 Żiyâyî

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bir gül açılmaz senün rûyuñ gibi gülzârda

Ḳaddüñe serv [ü] şanavber beñzemez reftârda

[272a]

5475 [???

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bende da' vî-i maḥabbet eylesem bülbül gibi

Ṭañ mıdur ey müdde'îler şâhidüm var gül gibi

5473 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5474 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5476 Ez-ân Būstān Efendi-zāde Minnetī

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āllar geymiş benüm naḥl-i revānum gül gibi

Āl ile āşüfte kılsam 'ālemi bülbül gibi

5477 Ḥayretī-i Merḥūm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen açıl gül gülşen-i ḥüsn içre tek güller gibi

Ben қо nālān olayın geñ yirde bülbüller gibi

5478 Tābī Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Gülşende gūş idüp yine feryād-ı bülbülü

Hep diller oldı ehl-i çemen gonçe-i güli

5479 Himmetī-i Za'īm

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Hezāra ḥār ile 'arz eylemiş vişāl-i güli

Fezā-yı gülşen-i dehre diken nihāl-i güli

5480 Vaḥşī-i 'Acem

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Hem hoş-elḥānī ço bülbül hem nikū rü çun gülī

Bāğ-ı ḥüsn-i dil-berī-rā hem gülī hem bülbülü¹²⁰⁶

هم خوش الحانی جو بلبلی هم نیکو روجون کلی
یاع حسن دبر را هم کلی هم بلبلی

5477 Hayretī Divanı, G 436/1, s. 404.

¹²⁰⁶ "(Ey sevgili), bülbüller gibi güzel seslisin ve güller gibi güzel; güzellik bahçesinde hem gülsün hem de bülbül."

5481 **Zihni Efendi Bağdadi**

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Geh virür dil gönçeye gāhī sever berg-i güli

Bülbül-i şuridenün bir başı vardur biñ dili

5482 **Sā'ī Çelebi**

[mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün]

Açıldı gönçe-i gül gül-sitān güzellendi

Bahār mevsimi irdi cihān güzellendi

5483 [???

[mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün]

Gül 'arızuñı gördügi dem kendin unuttı

Gönçe işidüp vaşf-ı lebün ağzını tutdı

5484 **Cılasın Merd-i Şā'ir Oldı Seyfī** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Gül yüzün gördi açıldı yine bāguñ çemeni

Gülmedin gönçelerün gūşına vardı deheni

5485 **Cemālī Ehl-i Nazmuñ Āb-ı Rūyı** [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Güle hoş gelmez ise bülbülinün zārlığı

İtmesün hār-ı cefā baña dilā zārlığı

5486 Monlā Kāsım Fermāyed

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Āllar ile zeyn ider kendin nihāl-i gül gibi

Ağladur her dem beni ol gönçe-fem bülbül gibi

5487 Rızāyī

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Bâğ-ı ruhuñda gül yüzüne zâr olam gibi

Sünbüllerüne yine hevâ-dâr olam gibi

[272b]

5488 Muḥliş Râst Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Gülistân-ı melâḥatde görüp bir gönçe-i nâzı

Hezārân murğ-ı dil zâr ile açdı Gülşen-i Râzı

5489 Refīkī Fermāyed

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün]

Gülün nâzı vü bülbülün niyâzı

Dile ta' lîm ider 'ışk-ı mecâzî

5490 'Ulvi Râst

[mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün]

Teşbîh-i sâdedür ruhuña gül didikleri

Efsânedür fiğānuma bülbül didikleri

5486 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5487 Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

5491 Sipāhī Fermāyed

[mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün]

Ruhsârı yâra beñzeyimez gül didikleri

Terk eylesün figânını bülbül didikleri

5492 Hâydarî Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Çaldı dem-beste görüp sen gül-i nâzük-bedeni

Gönçenün şimdi bıçaklarla açılmaz deheni

5493 Âbî Fermāyed

[müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

Âmed bahâr u her kesî bâ yâr-ı ĥod der-gülşenî

Z'ân gül cüdâ çun bülbülân mâ vü figân [u] şîveni¹²⁰⁷

امد بهار و هر کسی با یار خود در گلشن
زان گل چو بیدار مانا و فیغان

5494 Kemâl Paşa-zâde

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nice toynca görem sen gül-i nâzük-bedeni

Kendü kirpügüm olupdur baña gözüm diken

5495 Figânî-i Merhûm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sevdi gönlüm bâğ-ı dehrün bir gül-i ĥandânı[nı]

İnledür ĥâr-ı belâda bülbül-i nālânını

¹²⁰⁷ “Bahar geldi ve herkes sevgilisi ile bir gül bahçesinde... Bizse o gülden ayrı, bülbüller gibi feryat ve figan ediyoruz.”

5496 Hıffî Râst

[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

Cân u dil gördükçe zâr olur yüzüñ gülzârını

Artururdu gönçe-leb sen bülbülüñ gülzârını

5497 Yahyâ Râst

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün]

Seveli ey dehân-ı gönçe seni

Olmışam 'âlemüñ gözi dikenî

5498 Bâlî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Bâğuñ güli vü sünbülü serv [ü] benefşesi

Yârı gelür diyü qodılar gözci nergisi

5499 Rindî-i Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem [fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Bâgdâd şehr-i bâğ ki güldür ḥalîfesi

Egninde berg-i sebz duḥâvî(?) qatîfesi

5500 Ğmâyî Kâtib-i Dîvân

[mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün]

Ey lâle-ruḥ güle nice teşbîḥ idem seni

Sen pâdşâh-ı 'âlem o dervîş-i Gülşenî

[273a]

5501 **Miṣālī Ehl-i Nazmuñ Bî-Miṣālī** [*mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün*]

[*mef'ûlū mefā'îlū mefā'îlū fe'ûlūn*]

Gülşende fiğân bülbül-i şeydâdan açıldı

Bî-çâre gülün ṭālî' i gavğâdan açıldı

5502 **Muḥîṭī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh**

[*fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlâtün fā'îlün*]

Bülbül-i gūyā okır geh Ma'nevî geh Meşnevî

Gülşenî dervîşidür gül gonçelerdür Mevlevî

5503 **Fevrî Efendi**

[*mef'ûlū fā'îlâtü mefā'îlū fā'îlün*]

Gülzâra 'arza kıldı o gül-ruh yañağını

Virdi eline yâsemenün yüzi ağını

5504 [???

[*mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün*]

Bahâr u her kesî bâ-gül ruhî der-küşe-i bâğî

Me-râ çun lâle dil şad pâre ber-her pâre-i dâğî¹²⁰⁸

بہار و ہر کسی با گل رخی در گوشہ باغی
مرا چون لاله دل صد بار در مریدان آغی

5505 **Mu'allim-zâde Efendi Râst**

[*fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün*]

Dimeñüz bülbüle kim oldu gülün vaşşâfı

Bildüğüm kuşdur uçurmañ baña ol laffâfı

¹²⁰⁸ “Bahar (geldi) ve herkes bir gül yüzlü ile bahçenin bir köşesinde. Benim gönlüm lale gibi yüz parça ve her parçada bir damga var.”

5506 Himmetî-i Za‘îm Fermâyed

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Şahn-ı gülşende semen pîrehenin jâle yudı

Çonçe şâh-ı çemenüñ câmesini tenge kodı

5507 Nev‘î

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

Şafha-i gülzâra taşvîr eyleyen gül naqşını

Haylî dil-keş bağlamış gülşende bülbül naqşını

[273b]

5508 Raḥmeti Ziyâd Ola Raḥmînüñ

[fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

Zâga ‘arz eyleme bülbül var iken gülşenüñi

Hâr u ḥasdan şaḥın ey tâze gülüm dâmenüñi

*

5509 Monlâ Câmî

[mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

Şenideem ki be-gül çihre’î nazar dârî

Zi-çihre lâ[le] ruḥ[î] dâğ ber-ciger dârî¹²⁰⁹

شنیدام که بگل چهره نظر داری
ز چهره لاله رخ داغ بر جگر داری

5510 Zāmîrî Beg Fermâyed

[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Seher geşt ü güzâr itdüm dilâ büstân u gülzârı

İderdi hecr-i yâr ile hezâr efgân u gül zârı

⁵⁵⁰⁷ Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

⁵⁵⁰⁹ Beyit sayfanın kenarına yazılmıştır.

b: lâle ruḥ[î] lâruḥ, nûshada.

¹²⁰⁹ “Duydum ki bir gül yüzlü (güzeli) düşünüyormuşsun ve bir lale yüzlü (güzelden) dolayı ciğerinde bir damga varmış.”

5511 Aşafî Fermāyed

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Dil ki der-nāle-i zār āmede bülbül dārī

Vaşf-ı rüy-ı to edā kerd be-mā gül dārī¹²¹⁰

دکله در ناله زار آمده بلبول داری
و صنف روی تو ادا کردی با گل داری

*

5512 'Ālī Rāst

[mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn]

Gül gibi gülerken öpedüşdi ruḥ-ı yārı

Cān bāğın zeyn eyledi şeftālū bahārı

*

5513 Āhī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Nergisün degmemek için güle yavuz nazarı

Bāz-bend itdi şabā şāḥ-ı güle gönçeleri

*

5514 'Ulvī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

'Adem gülzārına bir gönçe-leb cānānumuz gitdi

Dirig ol serv-ḳad ü sīmīn-beden tiz bitdi tiz yitdi

5515 Ṭursun-zāde Bekāyī

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Bahār irişdi bāguñ 'andelīb-i nükte-perdāzı

Oḳır āvāz ile evrāḳ-ı gülden Gülşen-i Rāzı

¹²¹⁰ "Gönül sanki bülbülü varmış gibi sızılı bir şekilde inliyor. (Ey sevgili), yüzünün vasfı bize senin gülünün olduğunu gösterdi."

5512 Ālī Divanı, G 1421/1.

a: öpedüşdi] öpedüşdüm, Ālī Divanı.

DİZİN

(ŞAİR ve KAFİYE/REDİF)

ŞAİRİN MAHLASI ve MECMUADA HAKKINDA VERİLEN BİLGİLER	ŞAİRLERE AİT BEYİTLERİN NUMARALARI ve KAFİYE/REDİFLERİ (İtalik dizilen beyitler Farsça, koyu dizilenler Arapçadır)	ŞAİRLER HAKKINDA KAYNAKLARDA YER ALAN BİLGİLER
‘ABDÎ (2): Dervîş ‘Abdî ‘Abdû’l-Kerîm Çelebi	1552 (her câyı), 3887(-eş)	(?-1584) Edirneli arif ve şair bir zâttır. İbrahim Gülşenî halifelerinden Âşık Musa’nın halifesidir. Manzum bir <i>Mevlid-i Nebevî</i> ’si vardır. 1584’te Edirne’de vefât etmiş ve buraya defn olunmuştur. (<i>DEİS, OM, TN</i>)
‘ABDÎ (2): ‘Abdî-i Kâtib, ‘Abdî Çelebi Kâtib	1227 (-akdan), 3208 (-gel)	(?-1004/1595) Kaynaklarda yer alan Abdî mahlaslı şairlerden, katib olanı sadece Tokatlı Abdî Çelebi’dir. Şair Meşki Mehmed Çelebi’nin biraderi olup, Dîvân-ı Sultânî kâtipliğinde bulunmuştur. (<i>DEİS, TN</i>)
‘ABDU’LLÂH (1)	2238 (-âb)	Aynı dönemde yaşayan çok fazla Abdullah adlı şair olduğundan, kim olduğu tespit edilemedi.
‘ABDÛ’L-VEHHÂB (1) ‘Abdû’l-Vehhâb	74 (-nest)	(?-1547) Mevlevî şairlerden olup Hemedanlıdır. <i>Mu’ammeyât-ı Mîr Hüseyin</i> ’e yazdığı şerhten başka, <i>Nevâ-yı Hurûs</i> , <i>Sîrât-ı Müstakîm</i> ve <i>Mu’ammeyât-ı Esmâ’ül-Hüsnâ</i> adlı eserleri vardır. Şam’da medfûndur. (<i>TŞM, TN</i>)
ÂBÎ (1)	5493 (-enî)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ÂDEMÎ (2) Turağı Cennet Ola Âdemînün	2587 (-âl), 5121 (-âr ile)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmadı.
‘ADLÎ (5) ‘Adlî Efendi, ‘Adlî-i Dervîş, Sultân Bâyezîd, ‘Adlî Sultân Bâyezîd-i Kâm-rân	2637 (-mâhdan), 3940 (-âmda), 4308 (- âle), 4830 (âhumuz), 4855 (-âk)	(1447- 1512) Osmanlı tahtının sekizinci hükümdarı olan Sultan II. Bayezid Han’dır. Fatih Sultan Mehmed’in oğludur. Babasının vefatıyla 1481’de tahta geçmiştir. Veli lakabıyla meşhurdur. (<i>L, HÇ, B, OM, TN</i>)
‘ADLÎ (1) ‘Adlî Sultân Mehemmed	3502 (emün)	(1566-1603) Osmanlı’nın on üçüncü padişahı olan Sultan III. Mehmed’dir. III. Murad’ın oğludur. 1594’te tahta geçmiş, 1603 yılında vefat etmiştir. (<i>R, B, HÇ, KA, SO, ŞN, TN</i>)
‘ADNÎ (2) ‘Adnî Efendi	639 (-ân olmaz), 4120 (-ânda biter)	(?-879/1474) Fatih Sultan Mehmet’in veziri Mahmut Paşa’dır. Alacahisar’da doğmuştur. Devşirmedir. Divanı vardır. Nesirde şiirdekinden daha başarılıdır. Türkçe şiirlerinin yanında Farsça şiirleri

		de vardır. (<i>DEİS</i>)
ĀFTĀBĪ (3)	597 (şamıdur), 934 (kurdı), 3686 (-esden bilinür)	Hattat Hasan Çelebi olup İstanbulludur. Divan kâtipliği yapmıştır. 1573'te vefat etmiştir. (<i>A, AÇ, HÇ, TN</i>) 934 numaralı matla Hasan Çelebi Tezkiresi'nde yer almaktadır.
ĀGĀHĪ (1)	3216 (-ām)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ĀGEHĪ (5) Şā'ir-i Maḳbūl-i 'Ālem Āgehī	270 (-ālaruñ), 1668 (āyet), 2895 (-etmiş), 3468 (-īrveş), 3653 (-endi)	(?-985/1577) Asıl adı Mansur olup Yenicevardarlıdır. Müderrislik ve kadılık yapmıştır. Gemicilik terimleriyle yazdığı kasidesi ile şöhret bulmuştur. (<i>AÇ, B, DEİS, HÇ, TN</i>)
'AHDĪ (8) 'Ahdī Efendi, 'Ahdī-i Bağdādī, Güfte-i 'Ahdī Selāset Üzredür	6 (-erdür bana), 770 (-ān), 779 (-ān), 1089 (-etdür), 1731 (-ād), 2441 (-āna bakılmaz), 2548 (-ābuñ), 5129 (-āhı)	(? – 1002/1593-94) Asıl adı Ahmed'dir. Bağdatlıdır. Şair Şems-i Bağdādī'nin oğludur. Önceleri Mehdī olan mahlasını daha sonra Ahdī olarak değiştirmiştir. <i>Gülşen-i Şu'arā</i> adlı tezkiresiyle meşhurdur. (<i>SO, KA, HÇ, B, TN</i>)
ĀHĪ (18) Āhī Çelebi Merhūm, Āhī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Āh-ı Pür-Süz İle Tıtdı Cihānı, Nazm-ı Pür-Süzü İle Tıtdı Cihānı Āhī	467 (-ān geldi), 579 (-aş oldılar), 791 (-āna ben), 852 (-āna), 2139 (-ārı), 2731 (-āyına), 2874 (-ā dimezüz), 3089 (-eri), 3092 (-eri), 3233 (-irden), 3825 (-āzı), 4490 (-ūdur), 4619 (-ārı gördüñ mi), 4786 (-ān tutar), 4899 (-āhum benüm), 4911 (-āhumdur benüm), 5008 (-ākden), 5513 (-arı/-eri)	(?-923/1517) Asıl adı Hasan Çelebi olup Niğboluludur. Benli Hasan lakabıyla şöhret bulmuştur. Yavuz Sultan Selim'in kendisine ihsan ettiği medreseyi, çevresindekilerin telkinlerine kapılarak reddetmiş ve padişahın gözünden düşmüştür. Ömrünün sonlarına doğru Karaferiye'de müderrislik yapmış ve bu vazife başındayken ölmüştür. <i>Şirin ü Perviz, Gülgün u Şebdiz</i> ve <i>Hüsn ü Dil</i> gibi mesnevileri vardır. Bazı kaynaklarda bu mesnevilerini tamamlamadığı ifade edilir. (<i>B, DEİS, HÇ, L, TN</i>)
'AḤMED PAŞA (21) Aḥmed, Aḥmed Paşa, Neyyir-i Evc-i Suḥendür Aḥmed, Aḥmedüñ Nazmı Cihānda Gün Gibi Meşhūrdur	175 (-üm olur), 262 (-ār yok), 274 (-ālaruñ), 461 (-eri), 483 (-eti), 699 (-āl eyledüñ), 1134 (-īr eylemiş), 1157 (-ūnuñ), 1510 (-ādsın), 2123 (-āh), 2606 (-īl), 2722 (-āya), 2946 (-āyı görem), 3305, (-ūz itdi) 3769 (-āy oldum), 4084 (-ālidür), 4184 (-at), 4211 (-el), 4722 (-ān oda yanar), 4843 (-ağlaruñ), 5150 (-āh bana)	(?-1496) Fatih Sultan Mehmed'in vezirlerinden olup, Açık Çelebi'ye göre Edirneli, Latîfî'ye göre Bursalı'dır. II. Murad'ın kazaskerlerinden Veliyüddin Efendi'nin oğludur. II. Bayezid devrinde Bursa kadısı iken öldü. II. Bayezid'in isteğiyle, Ali Şir Nevâî'ye ait şiirlere yazdığı nazireler ile divan şiirinin kurucularından biri oldu. <i>Dîvan'ı</i> ve <i>Leyla vü Mecnun</i> mesnevisi vardır. (<i>AÇ, B, DEİS, HÇ, L, R, OM, SO, TN</i>)
AḤMEDĪ (2)	2195 (-ām ola), 4500 (-ār olmaz)	(?-1416) Asıl adı Tâceddin bin Hızır'dır. Latîfî'ye göre Sivashlı, Âşık Çelebi'ye göre Germiyanlıdır. Timur'a kasideler sunduğu kaydedilir. Yıldırım Bayezid şehzadesi Süleyman Çelebi'ye hocalık

		yapmıştır. Kütahya'da vefat etmiş ve oraya defnolunmuştur. İskendernâme adlı mesnevisi meşhurdur. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, L, TN)
‘ ÂKİLİ (2) Tâciridür Ehl-i Nazmuñ ‘Âkılî	273 (-âlaruñ), 3823 (-medi)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
‘ ÂKİLİ (1)	2265 (-âb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
‘ ÂKİFİ (1) ‘Âkifi-i Şîrâzî	424 (-er beste)	İran şairlerinden olup, Gilânlıdır. Astronomi ve yıldız bilimi konusunda ihtisas sahibi bir zattır. (KA)
‘ AKLİ (3)	790 (-înen), 2113 (-rma), 4378 (-âm yitişdi)	(?-1099/1688) Asıl adı Mehmed olup İştiblidir. Yeğen Osman Paşa ordusunda kadılık yapmıştır. (SO, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Mecmuanın tertip tarihi düşünüldüğünde aynı mahlasta başka bir şairin mecmuaya girdiği düşünülebilir.
ÂLİ (2) Âlî-i Kâzî, Âlî-i Dânişmend Evlâd-ı Resûldür	2623 (-âna beñzetdüm), 5036 (-âdan şakın)	Söz konusu şairin Seyyid Mustafa Efendi'nin oğlu 1647'de ölmüş Yavuz-zâde Mustafa Âlî Efendi, Bigzâde Âlî, Edirneli müderris ve müverrih Hüseyin Âlî ya da Mustafa Çelebi'nin oğlu olup Hafız-ı Konevî oğlu sanıyla tanınan dânişmend olan ve İstanbullu Âlî olabileceğini söyleyebiliriz. Ancak şairin kesin kimliğini tespit edebilmek mümkün olmamıştır. (A, DEİS, HÇ) Bu iki beyit farklı şairlere de ait olabilir.
‘ ÂLİ (32) ‘Âlî Efendi, Ma‘ârif Kâfî Defter-dâr ‘Âlî, Ma‘ârif Kânîdur Defter-dâr ‘Âlî, Le‘âfet Üzredür Dîvân-ı ‘Âlî, Cihânda Gün Gibi Mergüb ‘Âlî, Cihânuñ Gün Gibi Hâssânı ‘Âlî	15 (-â), 111 (-erden lezîz), 291 (-atup geldük), 402 (-ânum ile), 650 (-es), 945 (-er bana), 969 (-at), 1193 (-âddan gördüm), 1340 (-âh idi), 1373 (-âdını), 1500 (-ar/er itdün), 1574 (-efâ), 1592 (-ân bana), 1924 (-üz/öz), 2173 (-llediler mi), 2225 (-â), 2243 (-âb), 2759 (-âmetden yana), 3551 (-ânuñam), 3767 (-inleyelüm), 3839 (-ey), 3880 (-âma koyar), 3895 (-âmdan çıkmış), 4257 (-işin), 4369 (-dâ döginmedi), 4416 (-erdi), 4457 (-âr), 4973 (-erdeyin), 5052 (-âr ile), 4725 (-âreler), 5452 (-ere), 5512 (-ârı)	(1541- 1599) Asıl adı Mustafa Ali olup Geliboluludur. Meşhur Âlî Tarihi'nin müellifidir. Şam, Erzurum, Amasya, Bağdat defterdarlıklarında bulunduktan sonra, Cidde mutasarrıfı olmuş ve burada vefat etmiştir. <i>Zübdetü't-tevârih</i> adlı mensur eserinden başka, <i>Mihri Mâh</i> , <i>Mihr ü Vefâ Matla'-ul-Envâr</i> , <i>Ravzatü'l-letâif</i> , <i>Nâdirü'l-Mehârib</i> gibi manzum eserleri vardır. Şiirlerinde <i>Çeşmî</i> mahlasını da kullanmıştır. (A, HÇ, OM, SO, KA, TN)
‘ ÂLİ ÇELEBİ (20) ‘Âlî Çelebi, Kınalı-zâde, ‘Âlî Çelebi Kınalı-zâde, Hınnalı-zâde Kim Nâmı	67 (-en nîst), 188 (-ânında yir eyler), 387 (-en), 521 (-ân olup), 747 (-ân), 1254 (-ün), 1589 (-em bana), 1852 (tâli'dür), 2341 (-i'dür), 2922 (-ânuñ), 2931 (-lek), 3141 (-âb), 3223	(1510-1571) Kınalızâde Alâeddin Ali Çelebi. Fatih Sultah Mehmed'in hocalarından Abdulkâdir Efendi'nin torunu, kadı Emrullah Efendi'nin oğlu, Tezkiretü's-şu'arâ müellifi Hasan

‘Alīdür,	(-en), 3230 (-ān), 3336 (-ā), 3974 (baña), 4392 (-ūbī), 4745 (-āredür), 4860 (-at), 5401 (-āla)	Çelebi’nin babasıdır. Ispartalıdır. Edirne kazaskeri iken vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir. Pek çok telif eseri vardır. Bunlardan en meşhurları <i>Ahlāk-ı Alâ’iyye</i> , <i>Hâşiye-i Dürer ü Gurer</i> , <i>Hâşiye-i Beyzâvî</i> , <i>Şerh-i Kasîde-i Bürde</i> ’dir. (OM, SO, HÇ, B, AÇ, TN)
‘ALİ (10) Yetim ‘Alī, Yetim ‘Alī Çelebi	553 (-er/-ar), 608 (-ānuñdur), 1115 (-āşı var imiş), 1130 (-āş), 1249 (-ün), 1270 (-ā haberlerin), 1859 (-îr), 2138 (-ārı), 3574 (-elden), 5288 (-ār)	(?-1552) İstanbulludur. Turnacıbaşı Muhammed Ağa’nın oğludur. Önceleri Yeniçeri iken Oruç Reis ile birlikte seferlerde bulunmuş, daha sonra bu meslekten ayrılıp tasavvufa gitmiştir. Gemicilik mesleği kavramlarıyla yazdığı kasidesi meşhurdur. Barbaros Hayreddin Paşa’nın arzusu ile denizdeki gazâları anlattığı <i>Lüccet’ül-ahbâr</i> adlı eseri te’lif etmiştir. (AÇ, KA, A, L, TN)
‘ALİ ÇELEBİ (1) ‘Alī Çelebi Mülâzım-ı Çivi-zâde	1256 (-ün)	(1523-1572)Ümmülveledzâde Abdülaziz’in oğludur. Çivizadeden mülazemetle müderris olmuştur. Halep’te kadı iken vefat etmiştir. (HÇ, KA, TN) <i>Şairin bu matlai Hasan Çelebi Tezkiresi’nde yer almaktadır.</i>
‘ALİ ÇELEBİ (1) ‘Âşık Çelebi-zâde ‘Alī Çelebi	1374 (-ādını)	Mecmuadaki bilgiden Âşık Çelebi’nin oğlu olduğu anlaşılsa da kaynaklarda hakkında bilgi bulunamamıştır.
‘ALİ ÇELEBİ (1) Kâsım ‘Alī Çelebi	4763 (-ākümdür)	Şairin kim olduğu tespit edilememiştir.
‘ALİ ŞİR NEVÂYİ (11) Nevâyi, Nevâyi Efendi, Nevâyi Mîr ‘Alī Şîr, Nevâyi-i Şîr Mîr ‘Alī, Üstâd-ı Suhen Mîr ‘Alī Şîr Nevâyi	1177 (-ādını), 1345 (-ān-ı men bûdî), 1726 (-ā görgeç), 1983 (-urdum), 2248 (-āb), 2267 (-āb), 2585 (-āl), 2686 (-ū), 2880 (-es), 2999 (-îr itgesin), 3876 (-ār)	(1440- 1500) Asıl adı Emir Nizameddin Ali’dir. Çağatay Türklerindendir. Horasan ve Semerkand’da devrin büyük hocalarından ders aldı. Herat’ta doğdu. Hüseyin Baykara’nın tahta geçmesinden sonra bir müddet devlet işlerinde görev aldıktan sonra inzivaya çekildi. Edebiyat ve fen ilimlerinde birçok eser kaleme aldı. Bunlardan en meşhurları <i>Mecâlisü’n-nefâis</i> ile <i>Muhâkemetü’l-lügateyn</i> ’dir. Türkçe şiirlerine Nevâyi, Farsça şiirlerinde Fânî mahlaslarını kullandı. (AÇ, SO, KA, TN)
‘ÂLİM	4188 (-ānı dirîg)	Mevlevî şâirlerindendir. Asıl adı Emir Âlim olup, Çelebi Âbid Efendi’nin oğludur ve Mevlânâ’nın torunlarındandır. Babasının 16. yüzyılın sonlarında vefat etmiş olmasından hareketle, 16. yüzyılın ikinci yarısı ile 17. yüzyılın başlarında

		yaşadığı ileri sürülebilir. (<i>TŞM, TN</i>) Başlığın sonradan eklenmiş olması ihtimali şairin kimliği konusunda da şüphelere yol açmaktadır.
‘ ALİMÎ (3) ‘Alimî Çelebi, ‘Alimîye Bu Mağlaş Hâkdan Oldı, ‘Alimî Çelebi Bu Mağlaş Hüdâyîdür	1186 (-il), 1483 (-âz ider), 1645 (-âd ider)	(?-1137/1724-25) Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki tek şair, Çorlulu Kasım’dır. Öğrenimini tamamladıktan sonra kadılık yapmıştır. Çorlu’da ölmüştür. (<i>DEİS</i>) Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde ya da öncesinde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır. Ancak beyitlerin esere sonradan eklenmiş olması yukarıdaki şairin olabileceğini düşündürmektedir. Ancak yine de bu tespit ihtiyatla karşılanmalıdır.
‘ AMRÎ (11) ‘Amrî-i Kâzî, ‘Amrî-i Selef Fermâyed	353 (-ân), 604 (-eridür), 901 (-etler idi), 1877 (-er/-ar), 2311 (-t), 2675 (-arasın), 2766 (-â saña), 2822 (-ar), 4090 (-ân olur), 4451 (-âd), 4498 (-ân gitmez)	(?-930/1524) Müftü Abdülkerim Efendi’nin evlatlığı olan bir mühtedir. Serfice ve Vize kadılıklarında bulunmuş, Vize’de vefat etmiştir. (<i>AŞ, KA, HÇ, B, L, TN</i>)
ÂNÎ (1) Leâfet Üzredür Eş‘âr-ı Ânî	4936 (-âh didüm)	(?-977/1569) Asıl adı Muhammed’dır. Bursalı müderris Paşa Çelebi’nin oğludur. Ailesi Zeyrek-zâde olarak bilinir. Önceleri Zeyrekî mahlasını kullanmıştır. Afyon ve esrar ibtilası yüzünden akli zaafa uğramıştır. (<i>HÇ, B, A, TN</i>)
‘ ANĶĀ (6) ‘AnĶā, ‘AnĶā-yı ‘Acem, Şā‘ir-i ‘AnĶā Vücūdî Gelmemişdür ‘Āleme	303 (-âyı görün), 337 (-ānum), 849 (-āne), 2015 (-āsından), 2152 (-ānı), 5072 (-ānumı āh), 5125 (-āruñla)	(?-1023/1614) Acem Hüseyin Molla ismiyle bilinip, Şirazlıdır. Gezgini olup, en son İstanbul’da yaşamıştır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (<i>B, HÇ, KA, SO, TN</i>)
‘ ĀRİF (1)	512 (-ā)	İstanbulu Arif Çelebi’dır. Hazine kâtiplerinden olup, 1581’de hayatta olduğu Tuhfe-i Naili’de kayıtlıdır. (TN, A)
‘ ĀRİFÎ (1) Ārifî-i ‘Acem-zâde	30 (-üfte-râ)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
‘ ĀRİFÎ (5) ‘Ārifî Efendî, ‘Ārifî Erbâb-ı Nâzmuñ Gün Gibi Ma‘rûfidur	426 (-āre), 651(-es), 1498 (-āz gerek), 4168 (-ün olmuş), 5281 (-be)	Kaynaklarda bu dönemde yaşadığı belirtilen sekiz farklı Ārifî’den hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ARSLÂN (5)	95 (-ân-ı men bâşed), 3136 (-āne mārā), 4036 (-îd), 5185 (-ākeşānî), 5226 (-āh mast)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
‘ ARŞÎ (2) Bu Mağlaş ‘Arşîye Gökden	1927 (-āra şarmaşmış), 5118 (-āhum olmasa)	Kaynaklarda yer alan iki Arşî’den biri Yenişehirli Mahmud Çelebi’dir ve Müverrih Arşî namıyla meşhurdur.

İnüpdür		1570'de vefat etmiştir. Diğeri ise Tireli Mevlevî dedesi Arşî Dede'dir. 1591'de vefat etmiştir. Burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (AÇ, HÇ, KA, OM, TN, TŞM)
ÂŞAFÎ (21) Âşafî Raḥîme'llâhü 'Aleyh, Âşafî Nazmı Ekâbir Sözleri	29 (-erem ū-rā), 952 (-ün-rā), 985 (-īst), 986 (-ā dāşt), 996 (-āl kerd), 1011 (-īd), 1205 (-ünem), 1266 (-ārī kon), 1524 (-īn ber-men), 1609 (-ūb meydānīm-mā), 1613 (-ū-rā), 1772 (-ārem rā), 1797 (-ārest), 1988 (-h çün konem), 2233 (-eb), 2312 (-āk hīst), 2890 (-āyeş), 4006 (-āl ūflāde est), 4667 (-ā nihā), 5222 (-ā ūflādest), 5511 (-ül dārī)	Bütün şiirlerinin Farsça olmasından hareketle şiirlerini çoğunlukla bu dilde yazmış, şiirlerinde övgüyle bahsedilen muammalarıyla ünlü Âşafî ya da 1031/1621-22'de Kufe'de ölmüş, yine iyi Farsça bilen ve muammalarıyla meşhur Bosnalı Hızır Çavuş olabileceğini düşünmekteyiz. (DEİS)
ÂŞAFÎ (1) Âşafî-i Selef	3333 (-en saña)	(?-1517) Âşafî Çelebi namıyla bilinip, Yavuz Sultan Selim devri şairlerdendir. Yeniçeridir. (SO, TN)
ÂŞÂRÎ (5) Âşârî Çelebi Nakḳāş	915 (-ānı), 2819 (-er/-ar), 3884 (-ir), 3944 (-ī ile), 4379 (-ām yitişdi)	(?-1611) Hakkında tarih manzumeleri ile meşhur olmuş bir şair olduğundan başka bir bilgiye ulaşılamamıştır. (TN)
ASKERÎ (9) Pend-nāme Şāhibidür 'Askerî, Şā'ir-i Mergūb-ı 'Ālem 'Askerî, 'Askerî Maḳbūl-i 'Ālem Gün Gibi	705 (-ek), 1187 (-ād imiş bildüm), 1564 (-ā), 3672 (-ā), 3676 (-üz it), 3677 (-āz it), 3733 (-āk), 3791 (-ürdan), 3842 (-āzını)	Gülâboğlu Şeyh Muhammed Askerî Efendi namıyla meşhurdur. Kütahyalı mutasavvıf şairlerdendir. Ümmî Sinân halifelerindendir. (OM, TN)
'ÂŞIK ÇELEBİ (6) 'Âşık Çelebi, 'Âşık Efendi, Ehl-i Nazmuñ Gül Gibi 'Âşık Efendi Şā'iri	941 (-ā), 1301(-ādına), 1477 (-āz), 2242 (-āb), 3541 (-īz), 3936 (-ānumuz çıksun)	(1518/20-1572) Asıl adı Seyyid Muhammed bin Ali olup, ceddi Şeyh Natta'a kadar gider. Bazı kaynaklar Prizrenli, bazıları Bursalı olduğunu yazar. Silivri, Priştine, Serfice, Alanya gibi yerlerde kadılık yapmıştır. Müretteb divanından başka, <i>Meşâirü's-şu'arâ</i> , <i>Zeyl-i Şakâyık</i> , <i>İskendernâme</i> ve <i>Hadis-i Erbaîn</i> gibi eserleri vardır. (OM, KA, L, B, HÇ, SO, A, TN)
'AŞKÎ (5) 'Aşkî Efendi, 'Aşkî-i Merḥūm, Zamānuñ 'Âşık-ı Ser-bāzı 'Aşkî	285 (-āruñ senüñ), 2240 (-āb), 2602 (-etde ol), 3811 (-āna), 3846 (-eni)	Mecmuaya girmesi muhtemel olan Aşkî mahlaslı şarilerden birincisi Aydınli Selim Bey oğlu Aşkî Ali Çelebi'dir ve 1551'de vefat etmiştir, <i>Mu'id-i Pürhüner</i> lakabıyla meşhurdur. İkincisi, <i>Üsküdarlı Aşkî</i> adıyla bilinen Derviş İlyas Ahmed Çelebi'dir ve 1576'da vefat etmiştir. Bir diğeri, Tireli Aşkî Çelebi olup, 1617'de vefat etmiştir. Bir başkası, Deli Abdulvâsi

		adıyla bilinen Ergeneli Abdülvâsi' Çelebi'dir ve 1619'da vefat etmiştir. Bir diğeri, Zagraı kadı Aşkî Ahmed Efendi'dir ve 1617'de vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğı tespit edilememiştir. (<i>DEİS, TN</i>)
‘AṬĀ (7) ‘Aṭā Çelebi, ‘Aṭā Efendi, Şā‘ir-i Mergüb-ı ‘Ālemdür ‘Aṭā	120 (-er lezīz), 167 (-āndan şor), 216 (-ānuñ var), 397 (-āruñ ile), 1838 (-ā lāyık mıdur), 2488 (-‘arz), 3704 (-āz)	Aynı dönemde yaşamış iki tane Atâ mahlaslı şaire rastlıyoruz. Birincisi, Üsküplü kadı Atâ Efendi'dir. Ahmed Yesevî neslinden olup 1552'de vefat etmiştir. <i>Tuhfetü'l-Uşşâk</i> adlı bir mesnevisi, bir <i>Mevlîd</i> i ve bir <i>Divan</i> 'ı bulunmaktadır. Diğeri ise Hakîm Sinanoğlu adıyla bilinen Edirneli Atâ Efendi'dir. Edirne hastanesinde tabibdir ve bu da aynı tarihte vefat etmiştir. Burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğı tespit edilememiştir. (<i>AÇ, HÇ, KA, TN</i>)
‘AṬĀYĪ (3) ‘Aṭayî Hâzret-i Hâce Efendi	429 (-üze) , 3499 (-irün senün), 3812 (-ād eyle)	(1583- 1635) Asıl adı Atâullah Atâ Efendi olup, şair Nev'î'nin oğludur. 1583'de İstanbul'da doğdu. Tahsilini İstanbul'da tamamladı. Çeşitli vazifelerden sonra en son Üsküp kadılığı yaptı. Akabinde yeniden İstanbul'a dönüp burada vefat etti. Mürettep <i>Divan</i> 'ı ve <i>hamsesi</i> olmakla birlikte, <i>Şakayık Zeyli</i> ile meşhur olmuştur. (<i>KA, OM, SO, TN</i>)
ĀTEŞĪ (1)	2891 (-āreş)	15. yy. Acem şairlerindendir. Bağdatlıdır. Zanaat erbabındandır. Tuhfe-i Naili'ye göre ayakkabıcı, Ahdi'ye göre şekercidir. (<i>A, TN</i>)
‘AYĀNĪ (4) ‘Ayānî Çelebi, ‘Ayānî Naẓmıdur Geldi Beyāna	3737 (-elik), 4349 (üstine), 5085 (-āre), 5314 (-ār)	Kaynaklarda yer alan Ayânî mahlaslı şairlerden, Çelebi olarak vasfedilen sadece Konyalı Ayânî Çelebi'dir. Bu zat hakkında da Ahdi'de yer alan, danışmend taifesinden olduğuna dair malumattan başka bir bilgi bulunamamıştır. (<i>A</i>)
AYAS (1) Beg-zāde Ayas Beg	3289 (-itmek neden geldi)	
ĀZERĪ (8) Şeyh Āzerî, Āzerî Efendi, Mu‘allim-zāde Efendi, Āzerî Maḳbûl-i ‘Ālem Gün Gibi	383 (-ānuñdan), 447 (-eni), 802 (-ān senden), 1795 (-üst), 3578 (-ānuñdan), 4146 (-āyı söyletsen), 5042 (-ār eyler saın), 5505 (-āfi)	(?-1585) Asıl adı İbrahim olup Bursalıdır. Muallimzāde adıyla bilinir. Muallimzāde Ahmed Efendi'nin oğludur. Ebussuud Efendi mülazımlarındandır. Tire, Kestel ve Hama'da kadılık yapmıştır. <i>Nakş-ı Hayal</i> adlı bir eseri vardır. (<i>HÇ, KA</i>)

ÂZERÎ (10) Âzerî-i 'Acem	54 (-ât), 66 (en nîst), 1623 (-âk rā), 1714 (-em girift), 2326 (-âb şūd), 2500 (-a'), 2794 (-etî est), 3309 (-âne-i bâşed kesî), 4228 (-um), 5234 (-ât)	15. yüzyıl İran şairlerinden olup asıl adı Hamza b. Abdülmelik'tir. Tus yakınlarında bir köyde doğdu. Babası ekâbirden bir zat olduğu halde o inzivaya çekilmiş ve tasavvuf yoluna girmiştir. <i>Tugra-yı Humâyûn, Acâib'ül-Garaib ve Cevâhir-i Esrâr</i> adlı eserleri vardır. (KA)
‘AZİZÎ (43) ‘Azizî Beg, ‘Azizî Beg Merhûm Cihānuñ Pîr-i Fānî[si]dür ‘Azizî, ‘Azizî Beg Cihān İçre Bugün Mümtâz-ı 'Âlemdür, ‘Azizî Beg Cihānuñ Ehl-i Naẓmı, ‘Azizî Ehl-i Naẓm İçre Begüm Bir Pîr-i Fānîdür, ‘Azizî Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlem, ‘Azizî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem	171, (-erlenür) 313 (-il), 331 (-er şanduklarum), 506 (-â), 668 (-îrûñ), 672 (-îrûñ), 773 (-ân), 882 (-âruñ üstine), 1053 (-âzumuz), 1065 (-ârumdur), 1117 (-il imiş), 1271 (-adın), 1380 (-ûnı), 1556 (-âz işi), 1650 (-et/-at), 1864 (-er), 1891 (-âr), 1957 (-âr ider oldun), 2096 (-ânuñda), 2247 (-âb), 2388 (-âr), 2555 (-âhuñ), 2583 (-âl), 2620 (-âhum benüm), 2727 (-ayasına), 3344 (-âre kıldı 'âkıbet), 3414 (-ârdur), 3514 (-ândur hancerüñ), 3757 (-âyı söyletsen), 3759 (-il), 3955 (-âsı), 4283 (-âbda), 4616 (-em gördi), 4868 (-âr itsem gerek), 4873 (-âke muttaşıl), 4877 (-âh eksük degül), 5014 (-âzam ben), 5275 (-âd), 5375 (-er dimiş), 5446 (-er üstine), 5447(-üller yine), 5457 (-ülüñe), 5472 (-ârda)	(?-1585) Asıl adı Mustafa olup İstanbulludur. Âşık Çelebi adının Mehmed olduğunu yazar. Yedikule muhafızlarının kethüdasıdır. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
‘AZMÎ (8) ‘Azmi Efendi, ‘Azmi-i Defterdâr-zâde, ‘Azmi Efendi Hâce-i Şeh-zâde	765 (-ân), 840 (-û), 1323 (-ûna), 1354 (-âdı), 2616 (-âbânum), 2970 (-âzından), 3467 (-îrveş), 4179 (-âr-ı hat)	(?-1582) Defterdarzâde Pîr Muhammed Azmi Efendi. İstanbullu defterdar Pîr Ahmed Efendi'nin oğludur. Kınalızade Ali Çelebi mülazımlarındandır. III. Mehmed'in hocalığını yapmış, Semaniye Medreseleri müderrislerindendir. Üç dilde şiir söylemeye kudretlidir. <i>Enîsü'l-Ârifin</i> adlı eseri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
‘AZMÎ (5) ‘Azmi-i Gedusî, Hâzret-i 'Azmi Gedusî Kām-yâb, Şâ'ir-i Mergûbıdur 'Azmi-i Gedusî 'Âlemüñ	122 (-erden lezîz), 1360 (-âdı), 1517 (-âzın), 2826 (-er), 2846 (-âruñ göster)	(?-1607) Asıl adı Murad Çelebi'dir. Geduslu olup tımar erbabındandır. (A, TN)
BABA FİĞÂNÎ (2)	4695 (-âk-ı menest), 4696 (în hâst),	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
BAHÂRÎ (3) Bahârî-i Tırhalavî, Gülşen-i Naẓmuñ Bahârî Gül Gibi Bir Şâ'iri	2119 (-iline), 3525 (-âk), 4886 (-etüm/ -atüm)	(?-1551) Asıl adı Ali'dir. Latîfî, Prizrenli olduğunu söylese de diğer bütün kaynakların ittifakına göre Rumeli bölgesinde Tırhala adlı kasabadandır. Önceleri <i>Kemâlî</i> mahlasını kullanmıştır.

		<i>Müverrih Bahârî</i> namıyla meşhurdur. Edirne ve Karaferye’de müderrislik yapmıştır. (<i>HÇ, AÇ, KA, L, TN</i>)
BÂKÎ (85) Bâkî Çelebi, Bâkî Efendi, Hazret-i Bâkî, Hazret-i Bâkî Efendi, Hazret-i Bâkî Efendi Kâm-yâb, Hâtîb-zâde Bâkî Çelebi, Sultânü’ş-Şu‘arâ Bâkî Efendi, Suhen İklîminün Sultânı Bâkî, Bâkî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür, Hazret-i Bâkî Suhen İklîminün Sultânıdır, Hazret-i Bâkî Suhen İklîminün Şâhıdır	81 (-âd), 169 (-er şikest olur), 226 (-âr olmaz), 293 (-âya başladıñ), 344 (-ân), 348 (-ân), 356 (-ersin), 361 (-adın), 486 (-âruñ gibi), 563 (-er), 590 (-ân ider), 615 (-âredür), 648 (-âne incinmez), 685 (-âlaruñ), 723 (-il), 854 (-enden cânibe), 932 (-ağlandı), 1014 (-âd), 1028 (-âd), 1094 (-ildür), 1108 (-ildür), 1152 (-ünüñ), 1357 (-âdı), 1368 (-ün itdi), 1384 (-ünü), 1388 (-ânı), 1429 (-â), 1447 (-âz eyler), 1527 (-âz eylesün), 1548 (-âla), 1889 (-âr), 2133 (-eri), 2214 (-â), 2368 (-âdur), 2391 (-âğı var), 2580 (-âl), 2591 (-âl), 2609 (-âm), 2635 (<i>â-yr men</i>), 2683 (âh-rû), 2719 (ile), 2853 (-âdur), 2854 (-âdur), 2855 (-â gözedür), 2870 (-est olur), 3003 (-ân), 3030 (-âda), 3060 (-âz ile), 3065 (-âya), 3106 (-urmadı), 3370 (-er), 3424 (-âr), 3430 (-ân hancer), 3557 (-üm), 3567 (-înen), 3570 (-âsı bu yüzden), 3657 (-ân deldi), 3709 (-eng olmaz), 3716 (-es), 3785 (-en), 3824 (-âz oldı), 4044 (-âr), 4081 (-ândur), 4110 (-erdür), 4195 (-ânuñ), 4202 (-enün), 4258 (-rden ağların), 4282 (-ânda), 4566 (-ârı severin), 4582 (-âr ile), 4767 (-âhdur), 4972 (-yanmadın), 5015 (-âna ben), 5147 (-ri), 5244 (-ed), 5306 (-ân dirler), 5342 (-ândadur), 5344 (-ân olmadan yegdür), 5362 (-âyı gör), 5387 (-âde), 5392 (-âna), 5406 (-ül gibi), 5410 (-ül gibi), 5455 (-üle), 5462 (-âr ile)	(1526-1599) Tam adı Abdülbâkî Mahmud Efendi olup İstanbulludur. Babası Fatih Camii hatiplerinden Muhammed Efendi’dir. Ebussuud Efendi’nin oğlu Muhammed Çelebi’dens ders almış, bu sâyede sarayla irtibata geçmiş, kısa zamanda yükselerek müderris olmuştur. Başta Mekke ve İstanbul olmak üzere önemli şehirlerde Kadılık yaptıktan sonra Anadolu ve Rumeli kazaskerliğini ifa etmiştir. Mürettep <i>Divan</i> ’ından başka, Arapçadan tercüme ettiği eserleri vardır. (<i>A, AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SO, TN</i>)
BÂLÎ (4) Bâlî Efendi Bâlî Efendi Merhûm Bâlî Raḥmetü’llâhi ‘Aleyh	346 (-ân), 1491 (-âz olmaz), 1979 (-ardum), 2284 (-âb), 5498 (-si)	Mecmuanın tertibinden evvel yaşamış olan dört ayrı Bâlî bulunduğundan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Bunlardan birincisi, Tâcizâde Cafer Çelebi’nin oğlu müderris Bâlî’dir ve 1538’de vefat etmiştir. İkincisi Sofya ya da Usturumcalı Şeyh Bâlî’dir ve 1552’de vefat etmiştir. Üçüncüsü, Sarhoş Bâlî olarak bilinen, Kurşunlu dergâhi şeyhi İlhamî Efendi’dir ve 1572’de vefat

		etmiştir. Cevherî mahlasını da kullanmıştır. Dördüncüsü ise, Yavuz Selim devri şairlerinden, tımar erbabı Kalkandelenli Bâlî'dir. (TN)
BÂLÎ (1) Bedahşî-i Le 'âlî-i Bâlî	1407 (-âstî)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
BAŞİRÎ (11) Başîrî Beg, Başîrî-i Merhûm, Başîrî Raḥîme'llāhü 'Aleyh, Başîrî Şâ'ir-i Maḳbûb-ı 'Âlem	492 (-ay aña), 532 (-ād), 1945 (-enüñ), 2523 (-elek), 2534 (-iyyetüñ), 2584 (-āl), 2746 (-ā), 3443 (-ākümüñ), 4376 (-ām yitişdi), 4664 (-nerā), 5066 (-āh)	(1466-1534) <i>Acem Basîrî</i> ya da <i>Alaca Basîrî</i> namlarına bilinir. Hasan Çelebi'ye göre Horasanlı, Latîfî'ye göre Bağdatlıdır. Molla Câmî ve Ali Şîr Nevâyî'nin telkinleriyle Anadolu'ya gelmiştir. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, B, HÇ, L, TN)
BEDÎ'Î (3) Bedî'î-i Emîr, Beyân İtdi Taşavvuf 'İlmini Naẓm-ı Bedî'î	2217 (-ā), 3599 (-aķın), 4774 (-er)	Edirneli olup Müşgî Emir Efendi namıyla bilinir. Danişmenddir. Fars şairlerinden tercüme yapacak kadar Farsçaya hâkimdir. (HÇ, L)
BEDRÎ (1) Bedrî Efendi	2980 (-āra bakmaķdan)	(?-1571-1581) Asıl adı Bedreddin Mahmud olup Serezlidir. Âlim ve fazıl bir zâttır. Mısırdaki kadılık yapmıştır. Vefatı tarihini Tuhfe-i Naili 1571, Sicill-i Osmani 1581 olarak gösterir. (SO, A, TN)
BEHİŞTÎ (31) Behiştî-i Şeyḥ, Behiştî-i Vā'iz, Behiştî Raḥîme'llāhü 'Aleyh, Behiştî Oldı Firdevsî-i Şānî, Behiştî Ehl-i Naẓm İçre Dilā Firdevsî-i Şānî	7 (-dā), 209 (-er), 215 (-ādı var), 414 (-erlerde), 476 (-āy), 800 (-irüñden), 885 (-ānda), 928 (-at idi), 1381 (-ün), 1457 (-ām eyler), 1567 (-ā), 1638 (-ād olup), 1974 (-ār itdüm), 2001 (-ām), 2021 (-āsdan), 2107 (-ā mı ki), 2120 (-ānına), 2448 (-āmumuz), 2582 (-āl), 2645 (-āya ben), 3115 (-ā), 3786 (-en), 3918 (-ām), 3942 (-āmda), 4086 (-ir olur), 4788 (-ā olur), 4941 (-āk idelüm), 5124 (-ān ile), 5371 (-āl olmuş), 5393 (-āne), 5402 (-üh)	(?-979/1571) Asıl adı Ramazan olup Vizeli yahut Çorlulu'dur. Abdülmuhsin Çelebi'nin oğludur. <i>Çorlulu Vaiz</i> olarak bilinir. Tasavvuf ehli, âlim ve fazıl bir zâttır. Halvetiliğin Sünbüliye koluna mensup Merkez Efendi'ye intisab ederek tasavvuf yoluna girmiş ve onun halifesi olmuştur. Çorlu'da vefat etmiş ve kendi zaviyesine gömülmüştür. <i>Cem Şāh u Âlem Şah</i> adlı bir manzum eseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, L, TN) Buradaki beyitlerin kimisi, 977/1569 yılında ölmüş olan Sinan Behiştî'ye ait olabilir.
BEHİŞTÎ (1) Behiştî-i Rûm	1718 (-āh nîst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
BEKÂYÎ (3) Bekâyî Tursun-zāde, Tursun-zāde Bekâyî	3286 (-aşı), 3830 (-āy), 5515 (-āzı)	Asıl adı Abdülbâkî'dir ve Dursun Efendi adlı bir zâtnın oğludur. III. Murad devri şairlerindendir. (HÇ, KA, SO, TN)
BEKÂYÎ (1) Bekâyî-i Kefevî	906 (-āy)	(?-1591) Kefeli olup asıl adı Abdülbâkî'dir. Mevlevî şairlerdendir. Tasavvuf erbabı olup önce İbrahim Gülşeni tekkesine devam etmiş, daha sonra Mevlevî olmuştur. Şam'da kadılık

		yapmıştır. Aynı zamanda buradaki Mustafa Paşa Mevlevîhânesi'nin mesnevîhânlığını yapmıştır. (B, HÇ, KA, TN, TŞM)
BELÂYÎ (1)	5307 (-âya çeker)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
BELÎĞÎ (3) Belîğî Raḥime'llâhü 'Aleyh	149 (-libdür), 1072 (-âda gelmişdür), 4114 (-erdedür)	III. Murad devri şairlerinden olup İstanbulludur. Yeniçerilerdendir. Sarhoş Bâlî Efendi'ye intisab ederek tasavvufa yönelmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
BERKÎ (2) Nazm-ı Berkî Tûmṭurâkü'l- Ḳâfdur	2576 (-âl), 4792 (-ân dökilür)	(?-1533) İstanbullu olup sipâhilerdendir. Kaynaklarda bunun dışında bir bilgi bulunmamaktadır. (HÇ, KA, SO, TN)
BEYÂNÎ (4) Beyânî Beyt-i Nazmı Kıldı Ma'mûr, Beyânî Nazmıdur 'Âlemde Ma'mûr	34 (ân-râ), 2740 (-âle), 3788 (-eş-i men), 4689 (-şde est)	(?-1597) Asıl adı Mustafa'dır. Cârullah-zâde namıyla bilinir. Rusçukludur. Ebussuud Efendi'ye mülazım olmuş, Kestel'de müderrislik ve Havran'da kadılık yapmıştır. Ekmel Efendi tekkesinde riyazete girse de daha sonra tasavvufu terk etmiştir. Tezkiretü's- su'arâ'sı meşhurdur. (B, HÇ, AÇ, KA, SO, KA, TN)
BEYÂNÎ (1) Beyânî-i Şeyḥ-zâde	2581 (-âl)	(?-1552) Yanyalı, Şeyh Kemâl adlı bir şeyhin oğludur. 16. yüzyıl şairlerindendir. Genç yaşta vefat ettiği dışında, kaynaklarda hakkında malumat yoktur. (KA, AÇ, HÇ, TN)
BEYÂZÎ (4) Yüzi Ağ Ola Şâ'irdür Beyâzî	453 (-eni), 841 (-û), 4375 (-âm yitişdi), 4942 (-im)	Sicill-i Osmânî'de bu mahlasla iki şairden söz edilmektedir. Aynı dönemde yaşadıkları için hangisi olduğu tespit edilemedi. Her ikisinin de adı Beyâzî Mehmed'dir. Birincisi Edirneli olup sipahilerdendir ve 1624'te vefat etmiştir. Diğer Yenicevardarlı olup müderristir ve 1626'da vefat etmiştir. (SO)
BEYÂZÎ (1) Ez-ân Beyâzî-i 'Acem	4005 (-t est)	İran şuarasından olup İterâbâd'lıdır. Özellikle hiciveriyle meşhurdur. (KA)
BEZMÎ (14) Bezmi Çelebi, Bezmi Efendi	609 (-ânuñdur), 863 (-ânına), 1418 (-at ḳopdı), 1963 (-ân virdün), 2062 (-il olmasun), 2304 (-t est), 2364 (-â birdür), 2764 (-â), 2832 (-er/-ar), 3426 (-âr), 3537 (-eñ), 4154 (-er/-ar virmez), 4320 (-âl üzre), 4606 (-âsıdur)	Aynı dönemde yaşamış iki ayrı Bezmi vardır ki, hangisi olduğu tespit edilemedi. Birincisi, Filibeli Dervîşzâde Abdullah Çelebi'dir. Topal Kadı adıyla bilinir. 1589'da vefat etmiştir. İkincisi Aydınlıdır. İlim tahsil etmesine rağmen önemli bir mansıb alamamıştır. (AÇ, HÇ, KA, TN)
BEZMÎ (1) Bezmi-i A'mâ	4479 (-en şaḳlar)	(?-1617) Asıl adı Ahmed Bezmi Çelebi olup İstanbulludur. Kör Bezmi diye

		meşhurdur. (SO, TN)
BİLÂLÎ(?) (1)	2712 (-âbla)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
BİNÂYÎ (9) Binâyî-i 'Acem, Binâyî Şâ'ir-i Mağbûl-i 'Âlem	1344 (-ân-ı men bûdî), 1439 (-în bûdest), 1631 (-â bûd me-râ), 1635 (-âd me-râ), 2325 (-âb şod), 2476 (-âyeş), 3194 (-âz hûyeş), 5214 (-îst), 5274 (-ârî bûd)	Kâbil civarında Tûn/Tevn köyünden bir şairdir. Humâyûn Şah zamanında Hindistan'da vefat etmiştir. (KA)
BİSÂTÎ (3) Bisâtî-i Merhûm, Bisâtî-i Semerkandî	56 (-ât), 1559 (-âz ared kesî), 4455 (-ân şod)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
CA'FER (11) Ca'fer Çelebi, Nişânî Ca'fer Çelebi, Ca'fer Çelebi Nişânî, Ca'fer İbn-i Tâc-ı Tuğrayî	1587 (-ân baña), 2009 (-enden), 3057 (-âlâ ile), 3176 (-âr), 3260 (-ânumuza), 3841 (-dı), 3972 (-ân aña), 4526 (-erlik), 4906 (-âhumdur benüm), 4907 (-ânum benüm), 5058 (hâme), 5110 (-âr ile)	(?-1514) Tâci-zâde Cafer Çelebi adıyla meşhurdur. Amasyalı olup Tâci Bey'in oğludur. Hattat şairlerdendir. Yavuz Sultan Selim'in iltifatına mazhar olarak nişancılık vazifesine getirilmiş, daha sonra kazaskerlik de yapmıştır. Amasya'da yeniçerileri tahrik ettiği iddiasıyla katl edilmiştir. <i>Divanı</i> 'ndan başka manzum <i>Hevesnâme</i> 'si ile mensur <i>Fetihnâme-i İstanbul'u</i> vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SO, TN)
CA'FER (1) Seyyid Ca'fer	3364 (-âr bored)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CÂHÎ (5) Câhî Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamânedür	565 (-er), 783, (-ân), 884 (-âsına/âsine), 1343 (-âh idi), 3868 (-âb ile yunur)	Hayatı hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Sadece 1008/1599-1600 tarihinde manzum bir tarih yadığı bilinmektedir. (DEİS)
CÂMÎ (54) Monla Câmî, Hâzret-i Câmî, Hâzret-i Monla Câmî, Câmî Hâzretinüñ Nażmıdır, Hâzret-i Câmî Pâdişâh-ı Suhen, Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem Câmî-i Rûm-ı Zamân, Şi'r-i Câmî Mest İdûpdür Cümle Halk-ı 'Âlemi	2 (-fâ), 59 (-ân-ı tost), 86 (-ân sâhte-end), 87 (-ân sâhte-end), 194 (-ân şirîn-ter), 390 (-er suhen), 659 (-îreş), 1430 (-âz-râ), 1431 (-âr me-râ), 1450 (-âb çîst), 1514 (-âk ey nâzenîn), 1544 (-âzest in heme), 1554 (-ânî), 1640 (-ab), 1652 (-âlet), 1670 (-est), 1690 (-il giriftest), 1691 (-ünest), 1695 (-â-yı men est), 1696 (-îr-i men est), 1729 (-m miyâd), 1759 (-â), 1862 (-etler), 2174 (-er demi), 2209 (-âm hōyeş-râ), 2210 (-fte-i hōd-râ), 2254 (-tâb), 2268 (-âb), 2498 (-a'), 2700 (-âh), 2796 (-â-yi tûn-girift), 3119 (-mâ), 3153 (-yet), 3159 (-rî bûd), 3452 (-âk-endâz), 3475 (-â'), 3550 (-em/-am), 3671 (-eng-râ), 3678 (-emest/-amest), 3820 (-fiye), 3889 (-âmeş), 4011 (-am-üst/-em-üst), 4072	(1414-1492) Asıl adı Nureddin Abdurrahman'dır. Molla Câmî adıyla bilinir. İsfahan bölgesinde Câm adlı bir köyde doğdu. Herat'ta ilim tahsil etti. Nakşibendi tarikatına intisab etti. Özellikle Hüseyin Baykara'nın iltifatlarıyla tüm İslam âleminde nam sahibi oldu. Fatih Sultan Mehmed'in de alakasına mazhar olup Anadolu'ya geldi ancak sultanın vefatı sebebiyle görüşemeyip tekrar İran'a döndü. 1492'de Herat'ta vefat etti. <i>Silsiletü'z-Zehab</i> , <i>Salaman u Absal</i> , <i>Tuhfetü'l-Ahrâr</i> , <i>Sohbetü'l-Ebrâr</i> , <i>Yûsuf u Züleyhâ</i> , <i>Leylâ vü Mecnûn</i> , <i>Hirednâme-i Sikender</i> adlı mesnevilerden oluşan hamsesi ile <i>Baharistân</i> adlı müstakil bir mesnevisi vardır.

	(-??), 4513 (-üreş), 4705 (-eräyed), 4719 (-en koned), 4764 (-ār), 5177 (??), 5217 (??), 5225 (-ār-ı men-güzeşt), 5251 (-āne-i bāşed), 5270 (??), 5276 (-en mebād), 5509 (-er-dārī)	
CÂMÎ (10) Câmî Çelebi, Câmî Efendi, Câmî-i Rûm, Câmî-i Rûmî, Câmî-i Şânî Şânî-i Câmî	415 (-ān almada), 489 (-abı/-ebi), 1086 (-ündür), 2051 (-ālin), 2091 (-āra), 2163 (-zi), 3066 (-āne), 3700 (-ār), 5238 (-ānı dürüst)	(1393-1505) Asıl adı Mehmed Muhyiddin'dir. Kazasker Hacı Hasan Efendi'nin oğludur. II. Bayezid zamanında Anadolu kazaskeri olmuştur. Diğer bir Câmî ise, İstanbullu kadı, Habibibzâde Abdalbâki Câmî Çelebi'dir. 1610 yılında vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (HÇ, KA, TN)
CÂMI'Î (5) Câmi'î Çelebi, Câmi'î Efendi, Cihānda Cāmi'î Şāhib-Suḥendür	2857 (-ā mıdur), 3817 (-eng ile), 3840 (-üzümü), 4047 (-ār), 5032 (-ān yansun)	XVI. yüzyıl şairlerindendir. Hattat Cāmi'î olarak bilinir. Manisalıdır. <i>Vâmık u Azrâ</i> mesnevisi vardır. (L, TN)
CÂRÎ (3)	1575 (-ā), 1976 (-ādum), 3935 (-ārdan)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
CELÂL (14) Celâl Çelebi, Celâl-i Merḥûm, Celâl Çelebi Raḥmetü'llāhi 'Aleyh	422 (-ānı var ise), 1570 (-ā), 1739 (-āb-gerd), 1827 (-īb miḥāmed), 1853 (-eni gör), 1951 (-ümüñ), 2358 (-āf mıdur), 2431 (-īr), 2978 (-eyn), 3017 (-er-fürü), 4063 (-ār), 4389 (-āz işi), 4568 (-enden yaḳın), 5283 (-ād)	(?-1574) Asıl adı Hüseyin Celâl'dir. Manastırlı olup, Yahyâ adlı bir zatın oğludur. Tasavvufa yönelip Şam ve Halep'e kadar gitmiş, Hama'da mutasarrıflık yapan Ca'fer Çelebi'nin damadı olmuştur. Daha sonra Anadolu vilayeti tımar defterdarı olmuş, bu vazifeden emekli olmuştur. Âşık Çelebi'de mahlası <i>Celâlî</i> olarak zikredilir. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
CELÂLE'D-DÎN (2) Monlâ Celâl Devvânî, Celâle'd-dîn	2799 (-üyet), 4396 (-āşî)	(1207-1273) Asıl adı Muhammed Celeleddin'dir. Belh'te doğdu. Babası, Kübrevî tarikatı şeyhlerinden Bahaeddin Veled'dir. Babasıyla birlikte Anadolu'ya geldi. Seyyid Burhaneddin'den fıkıh dersi aldı. Konya'da hatırlı bir vaiz iken Şems-i Tebrîzî etkisiyle tasavvufa yöneldi. Vefatından sonra oğlu Sultan Veled tarafından, adına izafetle Mevlevîlik tarikatı kuruldu. <i>Mesnevî</i> , <i>Divân-ı Kebir</i> , <i>Rubâiyyât</i> manzum eserleridir. (KA, L, SO, TN)
CELÂLÎ (3) Celâlî Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem	261 (-āl ancak), 319 (-et al), 4182 (-atı)	Kanuni devri şairlerindendir. Asıl adı Hüseyin olup Manastırlıdır. İstanbul'a

		gelip İskender Çelebi hizmetine girdi. Celal Paşa sayesinde divan kâtibi oldu. Daha sonra Anadolu tımar defterdarlığına getirildi. (AÇ)
CELİLİ (6) Celilî Çelebi, Celilî Bursevîdür, Celilî Burusevî Hoş-Edâdur, Bu Dehr İçre Celilî İznîkîdür	2617 (-ânum), 2843 (-ür), 2974 (-en), 3219 (-ânum), 3644 (-âni), 4884 (-âñüm)	(?-1563) Asıl adı Abdülcélil'dir. Acem Hamdi adıyla meşhur bir şairin oğludur. Latîfî İznikli, diğer kaynaklar Bursalı olduğunu söyler. Mecmuada da bu yönde bir bilgi karışıklığı olduğu anlaşılmaktadır. <i>Gül-i Sadberg</i> adlı divânı ve hamsesi vardır. Hamsedeki <i>Leylî vü Mecnûn</i> ile <i>Husrev ü Şîrîn</i> mesnevileri Hatîfî'den tercümedir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
CEM SULTÂN (1) Cem Sultân	3189 (-ânumuz)	(1459-1494) Fatih Sultan Mehmed'in şehzadelerinden olup Edirne'de doğdu. Kastamonu'da sancak beyi, Konya'da vali oldu. Babasının ölümü üzerine ağabeyi Bayezid ile giriştiği taht mücadelesini kaybedip Rodos'a gitti. Ardından Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde kaldıktan sonra, 36 yaşında vefat etti. Türkçe ve Farsça iki <i>Divanı</i> , bir de <i>Hüsrev ü Şîrîn</i> adlı bir mesnevisi vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN)
CEMÂLİ (78) Cemâlî Çelebi, Cemâlî-i Merhûm, Cemâlî Raḥîme'llâhü 'Aleyh, Cemâlî Ehl-i Naẓmuñ Âb-ı Rûyı, Cemâlî Maṭla'ı Gün Gibi Meşhûr	129 (-ânîdür), 134 (-irdür), 147 (-âldür), 317 (-âl), 318 (-a'l), 343 (-işüm), 470 (-üşdi), 502 (-â), 520 (-ayb), 962 (-est), 1069 (-âsıdur), 1110 (-tar), 1126 (-aş), 1127 (-aş), 1136 (-aş), 1137 (-aş), 1149 (-uğ/ ok), 1150 (-ok), 1181 (-erüñ), 1194 (-âdum), 1201 (-â), 1221 (-âddan), 1236 (-en), 1260 (-ân), 1264 (-ün), 1316 (-işe), 1320 (-aşa), 1371 (-âdı), 1415 (-eni), 1519 (-în), 1851 (-ûmdur), 1966 (-eg), 1980 (-azdum), 2070 (-an), 2071 (-ân), 2089 (-nde), 2165 (??), 2220 (-a), 2360 (-oldur), 2361 (-rinür), 2422 (-ağdur), 2491 ('arz), 2614 (-âm), 2615 (-âm), 2660 (-en/-an), 2669 (-rmesün), 2851 (-âzedür), 2867 (-âr), 2875 (-mez), 2944 (-ldum), 2949 (-ardum), 3420 (-er/-ar), 3422 (yegdür), 3603 (-ân), 3660 (-anmış gibi), 3679 (-est), 3683 (-âr), 3693 (-okdur), 3697 (-rur), 3731 (-ûf), 3747 (-züñ), 3750 (-eng), 3821 (-îh), 3833 (-âyi), 3858	(?-1583) Kaynaklarda hakkında çok fazla bilgi bulunmayan şairin asıl adı Ahmed Cemâlî Çelebi'dir. Defterdarzâde lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Şiirlerinde sanatlı söyleyişlerle dikkat eden bir şairdir. (A, HÇ, KA, OM, TN)

	(-îb), 3894 (-lmiş), 3965 (-eni), 4082 (-ndür), 4107 (-üdur), 4244 (-den/-dan), 4397 (-itdi), 4398 (-itdi), 4410 (-ldı), 4751 (-är), 5174 (-ä), 5207 (-äb), 5284 (-är), 5485 (-zârlığı)	
CEMÂLÎ (3) Şeyh Cemâlî, Cemâlî-i 'Acem	65 (-er her se yekîst), 1560 (-âz ta-be-key), 2798 (-en her dü yekîst)	(?-1535) Hindistan bölgesi meşhur şairlerindendir. Dehliblidir. Hac dönüşü sırasında Hüseyin Baykara zamanında Molla Câmî ile görüşüp orada kalmış ve Humâyûn Şah zamanında vefat etmiştir. Müretteb <i>Divan</i> 'ından başka, <i>Seyr'ül-ârifin</i> adlı bir eseri vardır. (KA)
CEMÎL (1)	2203 (-âb-râ)	Cemil bin Şeyh Celâleddin, 16. asır Hindistan şuarasındandır. Ekber Şah müntesiplerindendir. (KA)
CEMŞİD (1)	1684 (er her se yekîst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CENÂBÎ (4) Cenâbî Paşa, Cenâbî Ehl-i Nazmuñ Ser-Firâzi, Cenâbî Ehl-i Nazmuñ Kâm-yâbı	908 (-aşı), 3531 (-âk olmak gerek), 3701 (-demlerüz), 4789 (-ân olur)	(?-1561) Cenâbî Ahmed Paşa, Enderun'da yetişen şairlerdendir. Önce çeşnicibaşı, ardından mir-i ahurbaşı oldu. En son Anadolu vilayetine emirü'l-ümera oldu. Bu görevdeyken vefat etti. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, SO, TN)
CEVÂNÎ (3) Cevânî Efendi, Cevânî Pîridür Erbâb-ı Nazmuñ	918 (-ûnı), 939 (-â), 1191 (-âd eyledüm)	Mecmuaya girme ihtimali olan iki Cevânî'den birincisi, Tırhalalı Kadızâde Cevânî'dir. Kemalpaşazade hizmetinde bulunmuş, Vize kadısı iken 1543'te vefat etmiştir. İkincisi, Edirnelidir ve zanaat erbabındandır. O da aynı yıl vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (A, AÇ, HÇ, KA, TN, SO, TN)
CEVHER (1) Cevher Efendi	3461(-îrveş)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CEVHERÎ (3) Cevherî Efendi	1070 (-âldür), 3504 (-ânuñ), 5322 (-mağ ister)	Aynı dönemde yaşamış dört ayrı Cevherî bulunmaktadır. Birincisi, Hısm-ı Âlî Çelebi namıyla bilinen Ali Cevherî Efendi'dir ki, Alâiyeli kadıdır. 1527'de doğmuş, 1584'te vefat etmiştir. İkincisi, Karaferyeli kadı İsa Yemin Efendi'dir ve 1590'da vefat etmiştir. Üçüncüsü, Musahip Mustafa Paşa mühürdarı Mustafa Ağa'dır ve 1613'te vefat etmiştir. Diğerisi ise Bâlî maddesinde zikredilen İlhamî Efendi'dir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan

		hangisi olduğu tespit edilememiştir. (AÇ, HÇ, KA, OM, TN)
CİHÂDÎ (1) Cihâdî	811 (-rsun)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki tek şair enderunlu Cihâdî Efendi'dir. (TN)
CİHÂNÎ (1) Cihânî	2102 (-anı ne)	Yavuz Sultan Selim döneminde iki şairin mahlasıdır. Birincisi, Rumelili kadılardandır ve sultanın ilk katlettiği kadıdır. İkincisi ise ulemadandır. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (L, TN)
CİNÂNÎ (27) Cinânî Çelebi, Cinânî-i Bursevî, Cinânî Raḥîme'llāhü 'Aleyh, Cinânî Oldı Firdevs-i Şânî, Suḡen İklîminüñ Şâhı Cinânî	82 (-ād), 170 (-nür şanur), 232 (-em itmez), 243 (-es), 314 (-il/-ıl), 355 (-ān), 848 (-āna), 1109 (-ārum var), 1419 (-ānı), 1792 (-āb), 2002 (-ārdan), 2013 (-ār olmak neden), 3183 (-ānemüz), 3270 (-em eyle), 3921 (-ām), 4104 (-ādedür), 4113 (-erdedür), 4151 (-esh eylemez), 4210 (-erlik), 4287 (-ārında), 4314 (-ām olmaya), 4365 (-ānı), 4390 (-ūr keşi), 4620 (-āsı), 4630 (-aldurdu), 4995 (-ārdan), 5111 (-ār ile)	(?-1004/1596) Asıl adı Mustafa olup, Bursalıdır. Mehmed Efendi adlı bir zatın oğludur. Muallimzâde'nin talebesidir. Karesi'de kassamlık, İvaz Paşa'da müderrislik yapmış ve burada vefat etmiştir. Müretteb <i>Divan</i> 'ndan başka, <i>Riyâzü'l-cinân</i> , <i>Cilâu'l-kulûb</i> ve <i>Bedâiyü'l-Âsâr</i> adlı eserleri vardır. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, OM, SO, TN)
CİNÂNÎ (1) Cinânî-i Kûçek	1916 (-ār olmazuz)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
CİNÂNÎ (2) Cinânî-i Semendirevî	2654 (gün), 3419 (-uye çeker)	(?-1593) Semendereli olup sipâhî zümresindendir. <i>Divanı</i> vardır. Derviş mizaçlı idi. (DEİS, TN)
CÜNDÎ (1)	3518 (-āndur ḡancerūñ)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ÇĀKERÎ (5)	587 (-ān ider), 704 (-ek), 713 (-er gerek), 3836 (-āy), 4545 (-āra beñzetdüm)	Asıl adı Sinan Bey olup II. Bayezid devri şuara ve ümerasındandır. Farsça şiire hâkimdir. <i>Leylâ vü Mecnûn</i> ile <i>Yûsuf ile Züleyhâ</i> sı vardır. (L, OM, TN)
ÇELEBÎ (1) Çelebi Defter-dâr	3956 (ḡammām ıssı)	(?-1570) Karamanlı olup Yekçeşm Ahmed Efendi adıyla bilinir. Tercemân Yûnus tekkesi şeyhi olup, Arab Camii'nde vaizlik yapmıştır. (TN) <i>Mecmuada şairin defterdar olduğu bilgisinin yer alması yukarıdaki tespitimizin yanlış olabileceğini düşündürmektedir. Tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.</i>
ÇERĀĠÎ (1) Ehl-i Bezmüñ Şem'idür Yanar ÇerāĠî Gün Gibi	3702 (-āz)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.

ÇEŞMÎ (2) Çeşmî-i Remmâl, Gözi Âhûlaruñ Meddâhıdur Çeşmî	3692 (-eng tıtmışdur), 4098 (-efdür/-afdur)	(?-1634) Asıl adı Muhammed'dir. Tek gözü âmâ olduğu için bu mahlası almıştır. Aydınli tüccardan Hacı Süleyman Efendi'nin oğludur. Kuzât zümresindendir. Çeşmîzâde adıyla bilinen sülalenin ceddidir. (TN)
DÂ'Î (7) Dâ'î Çelebi, Dâ'î-i Kâtib, Dâ'î Dîvân Kâtibi, Dâ'î-i Kâtib-i Merhûm, Ehl-i Nazm İçre Du'â-gû Dâ'î	892 (-a ile), 2479 (-yandurmuş), 2920 (-ânuñ), 3487 (-ak), 4196 (-ânuñ), 4851 (-ûmuñ), 5164 (-â)	Mecmuaya girme ihtimali bulunan iki Dâ'î'den birincisi, Abdurrahman Çelebi'dir. Babası Rumeli kazaskeri olduğu için Kadızâde olarak bilinir. Müderris zümresindendir. 1587'de vefat etmiştir. İkincisi, İstanbullu olup Derviş Dâ'î adıyla bilinir. Ayas Paşa oğullarındandır. 1562 yılında hayatta olduğu kayıtlıdır. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
DÂ'Î (1) Dâ'î-i Kaştamoni	5148 (gögi)	Kastamonuludur. Fatih Sultan Mehmed dönemi şuarasından olup, asıl mesleği müezzinliktir. (DEİS, HÇ, L, TN)
DÂNİŞÎ (6) Dânişî Erbâb-ı Nazmuñ 'Âkılu Dânişî	292 (-ânuñ), 1062 (-ir itdiler), 3953 (-â kıyınına), 4087 (-ir olur), 4961 (-ârdan), 5414 (-ül gibi)	(?-1561) Süleyman Beyzâde Pîrî Çelebi'dir. Kayserili'dir. Papazoğlu, Unkapanı ve Cami-i Atık medreselerinde müderrislik yapmış, Kadılığına tayin edildiği Menuf kazasına giderken vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ÐARBÎ (1) Güç İle Şâ'ir Oldı Ðarbî-i Cebri	2754 (-erdür baña)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
DÂVERÎ (3) Dâveri Beg	1894 (-âr), 3192 (-ân gelmez), 4158 (-ürveş)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
DEHKÎ (21) Dehkî-i 'Acem, Dehkî-i Şîrâzî, Dehkî-i Üstâd, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlemdür 'Acemde Dehkî	24 (-et-i mâ), 513 (-eb-hâ), 566 (-er), 655 (-tîreş), 738 (-er horem), 807 (-ân-ı men), 956 (-âb), 959 (-ün mîneveşt), 994 (-âl kerd), 1031 (-â şod), 1244 (-ân), 1251 (-ün), 2252 (-âb), 2470 (-îd-neş), 2709 (-âh), 3632 (-âh), 4017 (mâh-rû gereft), 4344 (-âh), 4702 (-âr koned), 5074 (-âh), 5256 (-âr mîr-neced)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
DERÛNÎ (4) Derûnî Ehl-i Nazmuñ Gizlû Genci	3049 (-âmete), 3369 (-ân aķar), 3725 (-ef), 4636 (-â)	Mecmuaya girme ihtimali olan üç Derûnî'den birincisi, İznikli Derûnî Çelebi'dir. Danişmend zümresindendir. Ayrıca Terzi olarak bilinir. 1543'te afyon ibtilası nedeniyle vefat etmiştir. İkincisi, Yenicevardarlı olup Farsçaya hâkim bir

		şairdir. Mevlevidir. Üçüncüsü ise Manisalıdır ve Tanbûrî Derûnî olarak bilinir. 1568'de vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (A, AÇ, B, HÇ, TŞM, TN)
DERVİŞ (4) Dervîş Ağa, Hâzret-i Dervîş Ağa, Hâzret-i Dervîş Ağa-yı Kâm- yâb	13 (-âmı қо yâ), 4367 (-îzi), 4546 (-âb açdum), 5351 (-â yiridür)	(?-1603) Mostarlıdır. Enderunlu Dervîş Ağa olarak bilinir. III. Murad döneminde saraya girmiştir. Sarayda doğancılar kethüdası oldu. Bosna Beylerbeyi iken Peşte seferinde şehid oldu. (B, HÇ, TN) 4367 numaralı matla <i>Hasan Çelebi Tezkiresi</i> 'nde kayıtlıdır.
DERVİŞ (1) Dervîş Âstâne Dervîşlerinden	3274 (-ân bu gice)	(?-1572) Konyalıdır. Güzelce Kasım Paşa Dervîşi olarak bilinir. Vezir Kasım Paşa'ya kâtiplik etmiş, Lala Mustafa Paşa himayesinde zeamet elde etmiştir. Mevleviliğe girip, Şam Mevlevihanesi şeyhi olmuş, Şam'da vefat etmiştir. (HÇ, TN) Matla <i>Hasan Çelebi Tezkiresi</i> 'nde kayıtlıdır.
DERVİŞ (1) Dervîş Çelebi Kâtib ü Müderriş	3829 (-nâyı)	(?-1591) İstanbulludur. Yayabaşızâde olarak bilinir. Mevlevi şairlerdendir. Divan-ı Hümayun kâtipliği ve defterdarlık yapmıştır. (HÇ, TN) Matla <i>Hasan Çelebi Tezkiresi</i> 'nde kayıtlıdır.
DERVİŞ (1) Dervîş Efendi Müftî-i Haleb	3021 (-âfi қо)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
DERVİŞ / DERVİŞİ (2) Dervîş 'Abdu'llâh, Kâtibü'sh-Şehir 'Abdu'llâh Dervîşi	70 (-ürest), 1676 (-est)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
DİVÂNE (1)	1774 (-âr me-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
DUĞANİ (1)	2704 (-âh)	(?-1520) Asıl adı Ahmed'dir. Tahsilini İran'da yaptı. II. Bayezid devrinde silahdar, Yavuz döneminde silahahdar kâtibi oldu. Diyarbakır defterdarlığı için giderken yolda öldürüldü. (AÇ, TN)
DUĞTER-İ CÂMÎ (2) Duğter-i Câmî	1743 (-em-i dâred), 1744 (-em-i dâred)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır. Mecmuadaki kayıtlardan ünlü şair Molla Cami'nin kızı olduğu anlaşılmaktadır.
DÜRRÎ (4) Suğen Bağrına Dürrî Oldı	199 (-er), 3466 (-îrves), 3566 (-en), 5145 (-âh didi)	Mecmuaya girme ihtimali olan üç Dürrî'den birincisi, Üsküblü Dürrî Çelebi'dir. İshak Paşa muhasibidir.

Gavvās, Begüm Dürri Sözi Dürr ü Cevāhir		1494'de vefat etmiştir. İkincisi, Bahri Efendizāde müderris Abdalbâkî'dir ve 1616'da vefat etmiştir. Diğerisi ise, Bursalı'dır ve Fatih dönemi şairlerindendir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (HÇ, L, TN)
EBU'S-SU'ÛD (1) Ebu's-Su'ūd-i Merhūm	2948 (-ār oldum)	(1490-1574) Asıl adı Muhammed'dir. Osmanlı'nın en büyük şeyhülislamlarından biridir. Babası İskilipli Muhammed Muhyiddin Efendi'dir. İstanbul'da Müderris adlı bir köyde doğmuştur. İbn-i Kemal'in talebesi olup 30 yıl şeyhülislamlık yapmıştır. Üç dilde şiir söylemeye kadirdir. <i>Kur'an Tefsîri</i> , <i>Fetavâ-yı Ebu'su'ūd</i> ve daha pek çok telif eseri vardır. (KA, OM, SO, TN)
EDÂYÎ (3)	2291 (-âb), 2447 (-âremüz), 2483 (-ân olmuş)	Mecmuaya girme ihtimali olan üç Edâyî'den birincisi, Kazzaz Bekir Çelebi namıyla tanınır. İstanbulludur. 1547'de vefat etmiştir. İkincisi, Amasyalı Edâyî Bey'dir. Kaptan-ı Deryâ Piyâle Paşa'nın tımar defterdarıdır. 1574'de vefat etmiştir. Üçüncüsü ise İstanbullu Receb Efendi'dir ve kuzât zümresindendir. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. 1647'de vefat etmiştir. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
EHLÎ (20) Ehlî-i Şîrâzî, Ehlî Çelebi, Ehlî-i 'Acem, 'Işk-bâz-ı Şu'arâdur Ehlî, Nağl-bend-i Şâ'irândur Ehlî	53 (-ât), 308 (-eng), 949 (-â-râ), 1217 (-ün menem), 1423 (-âr bâystî), 1762 (-û-râ), 1822 (-em nütvân bûd), 2030 (-în yâ men), 2202 (-âl-et-râ), 2208 (-âhî-râ), 4291 (-er-âverde), 4666 (-âh hōyeş-râ), 4686 (-âh menest), 4687 (-âh menest), 4688 (-ân besest), 4692 (-âk cîst), 4716 (-îd), 4952 (-em mîz nem), 5218 (-â müşkilest), 5367 (-âreş)	(?-1536) İranlı şairlerden olup Şah İsmâil hizmetinde bulunmuştur. Müretteb <i>Divanı</i> 'ndan başka <i>Sihri Helâl</i> , <i>Şem' u Pervâne</i> , <i>Risâle-i Nugaz</i> , <i>Sâkinâme</i> , <i>Fevâidü'l-fevâid</i> adlı mesnevileri vardır. (KA)
EHLÎ (3) Ehlî-i Hürâsânî	2748 (-ân-râ), 4290 (-âle keşîde), 5175 (-ek-râ)	(?-1497) İranlı şairlerden olup, Timur evladından Sultan Hüseyin Mirza'ya mensub idi. (KA)
EHLÎ (1) Ehlî Çelebi Tayyib-zāde	3039 (-ağ üzre)	(?-1600) Asıl adı Mehmed'dir. Babası Tayyib adında bir kadı olduğu için Tayyibzāde diye anılır. Ahdî İstanbullu olduğunu yazarken diğer kaynaklar Edirneli olduğunu söyler. Galata kadısı

		Remzî Çelebi'nin de kızı tarafından torunudur. Edirne'de müderrislik yapmıştır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
EHLÎ (1) Ehlî-i Emîrî	1893 (-ar)	(?-1600) Enderunlu şairlerdendir. Asıl adı Mehmed'dir. Hekimzâde olarak bilinir. Kuzat zümresidir. Mısır'da vefat etmiştir. (TN)
EMÂNÎ (3) Emânî Çelebi, Emânî Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî	1880 (-er), 3544 (-ek gel), 3901(-âmuñ)	(?-1590) İstanbulludur. Hazine kâtiplerinden olup İskender Çelebi musahibidir. İbrahim Paşa'nın hazine kâtiplerini azl etmesinin ardından Selanik'te uzlete çekildi. Burada vefat etti. (AÇ, HÇ, KA, TN)
EMİNÎ (13) Emînî Çelebi, Emînî Efendi, Emînî Çelebi Emîn-zâde, Emînî Beg Sîpâhî-i Suhendür	1222 (-den/-dan), 1341 (-âh idi), 1902 (-în olmaz), 1938 (-ok), 2049 (-âdeñ eğlersin), 2130 (-aşa), 2612 (-âm), 2661 (-ân), 2793 (-âr it), 3919 (-âm), 3999 (-ânı dürüst), 4337 (-âh), 4463 (-âr)	(?- 1599) İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Babası kağıtemini olduğu için Kağıdeminizâde lakabıyla tanındı. Bu yüzden de Eminî mahlasını aldı. Sa'î mahlasını da kullandı. Sipahi şairlerdendi. (AÇ, HÇ, KA, TN)
EMİR NAMÎ (1) Emîr Nâmî	1768 (-la)	(? – 1013/1604) İstanbul'da doğdu. Acem asıllı Mîrek Tabîb'in oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra Muallimzâde'den mülazım, müderris ve kadı oldu. İstanbul'da öldü. (DEİS)
EMİR NASÎB	1803 (-ân-ı men girift)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EMİR ZER-KEŞ (1)	4027 (-âh feşâned)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EMİR ZİNDE (1)	514 (-û me-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EMİREK (1) Emîrek Hâkîm-i 'Acem-zâde	988 (-îst)	Asıl adı Mustafa'dır. Hakîm Molla İdris'in ya da Üveys'in oğludur. Tıp ilminde yed-i tûlâ sahibi bir zâttır. Aslen İranlıdır ancak Osmanlı mülkünde yaşamış, sarayda Baştabibliğe kadar yükselmiştir. Üç dilde şiirleri vardır. (DEİS, KA)
EMİRÎ (3) Emîrî-i Kâtib, Emîrî Birâder-i Muhtârî	670 (-îrûñ), 277 (-âlaruñ), 2562 (-âlûndür senûñ)	(?-1580) Asıl adı Mehmed'dir. İstanbul sâdâtından Hâşim Çelebi'nin oğludur. Şair Muhtârî'nin biraderidir. Mısır'da önce divan kâtibi sonra muhasebeciliği yapmıştır. Mısır'da ölmüştür. (B, DEİS, HÇ, L, TN)
EMİRÎ (1) Emîrî-i Sâdât	484 (-er yüki)	(?-1532) Asıl adı Mahmûd'dur. Bursalıdır. Küçük yaşta yetim kalmış, Molla Kırîmî tarafından yetiştirilmiştir. II. Bayezid zamanında Nakîbü'l-eşrâf olmuştur. Sâdâttandır. (AÇ, DEİS, KA,

		<i>HÇ, TN</i>
EMNÎ (3) Emnî Efendiyyü'l-Müderriş, Tâlib-i 'İlm Emnî	2553 (-ānumuzuñ), 2930 (-ek), 5041 (-ār şaım)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. (bkz. DEİS, TN) Ancak hem ölüm tarihleri hem de mecmuada şairin müderriş olduğu yolundaki meslek bilgisi itibarıyla buradaki şairin bunlardan başka bir Emnî olması gerektiğini düşünüyoruz.
EMRÎ (177) Emrî Çelebi, Emrî Efendi, Emrî Çelebi Efendi, Emrî Efendi Çelebi, Emrî-i Merhûm Emrî Çelebi Merhûm, Emrî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Cihānuñ Şā'ir-i Mergûbı Emrî, Oldı Emrî Çelebi Mîr Hüseyin Rûmuñ, Emrî Beg Her Sözi Bir Mu'ammâdur, Emrî Mu'ammâ Be-Nâm-ı Beşâret, Emrî Mu'ammâ be-Nâm-ı Yaḥyâ Mu'ammâ-yı Emrî be-Nâm-ı Bedrî, Mu'ammâ-yı Emrî be-Nâm-ı Hüsâm	22 (-ā), 40 (-āb), 52 (-āt), 85 (-ād), 107 (-erden lezîz), 108 (-āndan lezîz), 136 (-inidür), 144 (-ārdur), 151 (-iridür), 154 (-ebidür), 163 (-ārdur), 187 (-yler), 190 (-er didiler), 205 (-er), 207 (-er), 219 (-ār), 252 (-āş), 279 (-enüñ), 280 (-enüñ), 281 (-enüñ), 296 (-āruñ), 341 (-inüm), 364 (-ārından), 368 (-in), 377 (-en), 388 (-en), 417 (-erde), 421 (-āsına), 443 (-ānı), 454 (-ārı), 504 (-ā), 605 (-eridür), 638 (-en belürmez), 691 (-irinüñ), 712 (-ek), 727 (-ān al), 729 (-aş degül), 769 (-ān), 774 (-ān), 777 (-ān), 781 (-ān), 794 (-etden), 799 (-iründen), 816 (-ānda bulursun), 853 (-āna), 872 (-āk içre), 873 (-ākde), 903 (-ayı), 1085 (-ārdur), 1111 (-āğlar), 1151 (-ünüñ), 1178 (-āduñ), 1231 (-en), 1233 (-en), 1235 (-ānda ben), 1242 (-ān), 1275 (-itmesün), 1279 (-lu), 1308 (-aşına), 1310 (-āl eyle), 1318 (-āğına), 1338 (-āh idi), 1420 (-ānı), 1516 (-ā ruḥ güzel ḳad nāzenin), 1752 (-ār saña), 1781 (-ib), 1791 (-āb), 1897 (-ār), 2052 (-in), 2095 (-āra), 2188 (-ān aña), 2223 (-ā), 2226 (-ā), 2232 (-eb), 2282 (-āb), 2296 (-āb), 2354 (-ākḳdur), 2409 (-ür), 2413 (-er), 2415 (-āreler), 2430 (-ir), 2435 (-aḡuña deḡmez), 2515 (-aḳ), 2547 (-ānuñ), 2594 (-āl), 2720 (-āre ile), 2803 (-ad/-ed), 2929 (-ana dik), 2964 (-āruñ için), 2968 (-ām), 2988 (-ān), 2994 (-ān), 3002 (-erd isterin), 3016 (-āra serv), 3022 (-ārda), 3047 (-āmete), 3055 (-ār olsa), 3196 (-ān itmiş), 3332 (-ā), 3340 (-āb), 3342 (-eb), 3389 (-āredür), 3403 (-āldur), 3450 (-iz), 3491 (-irün senüñ), 3509	(?-1575) Asıl adı Emrullah'tır. Edirnelidir. İmaret kâtiplerindendir. Muamma ve tarih manzumeleri ile şöhret bulmuştur. Bundan dolayı kaynaklar ondan “ <i>Zamanın Mîr Hüseyin</i> ” olarak bahsederler. (<i>AÇ, B, HÇ, KA, L, TN</i>)

	(-ānemün), 3519 (-erün), 3527 (-āk), 3540 (-āre kı), 3542 (-il), 3573 (-āndan), 3587 (-lmesün), 3624 (-ān almada), 3625 (-īr ile), 3642 (-ānı), 3663 (-ānumı), 3981 (-ā), 3982 (-ā), 3989 (-eb), 3990 (-eb), 4056 (-ār), 4078 (-et nişanıdır), 4097 (-āna gelüpdür), 4108 (-erdür), 4115 (-udur), 4132 (-āmeler), 4139 (-ir), 4161 (-ān imiş), 4215 (-el), 4222 (-ı yazmışdur tamām), 4226 (-elüm), 4230 (-am/-em), 4248 (-ārumdan), 4250 (-ān), 4253 (-ān), 4281 (-ānda), 4285 (-ārda/ārında), 4297 (-enden gelene), 4305 (-ārına), 4310 (-amla/-emle), 4323 (-ār içre), 4338 (-āh), 4356 (-ānı), 4385 (-dı geldi), 4400 (-ir itdi), 4446 (-et), 4458 (-ār), 4469 (-ār), 4475 (-ār), 4544 (-ār itdüm), 4556 (-etüm), 4588 (-ārumla), 4621 (-ārı), 4632 (-eni), 4660 (-ā), 4697 (-ūd), 4740 (-ān ider), 4752 (-yar), 4768 (-āmedür), 4775 (-ān ister), 4784 (-ān yir yir), 4785 (-yar), 4795 (-āyıla yürür), 4824 (-ār olmaz), 4825 (-āküz biz), 4879 (-ār muttaşıl), 4924 (-enüm), 5011 (-ākden), 5108 (-ān eyle), 5113 (-ān oldı), 5149 (-īri), 5237 (-ur behişt), 5372 (-ān olmuş), 5386 (-ağ), 5395 (-āne), 5445 (-ār üstine), 5466 (-ārda)	
ENİSİ (2) Enisî Raḥime'llāhü 'Aleyh	4111 (-āyetdür), 4623 (-āri bārī)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ENŞĀRİ (1)	2191 (-dran)	Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.
ENVERİ (10) Enverî Raḥime'llāhü 'Aleyh Enverî Meşhūr-ı 'Ālem Gün Gibi	464 (-endi/-andı), 465 (-eri), 667 (-īrūn), 679 (-īrūn senūn), 1846 (-ā nedür), 3429 (-ar), 3941 (-āmda), 4221 (-il), 4306 (-er yirine), 4424 (-eri)	(?-1547) Süzenger Enverî Efendi olarak bilinir. İstanbulludur. İğnecilik yaptığı için bu lakapla anılır. Ayrıca mürekkepeçiler kethüdasıdır. İlmî tahsili olmayıp, muhtelif zanaatla meşgul idi. (AÇ, B, HÇ, TN)
ESİRİ (4)	888 (-ānī mānde), 997 (-āl kerd), 2526 (-elek), 3952 (-āmına)	(?-1591) Asıl adı Muhammed Yusuf'tur. Anadolu vilayetlerinden birindendir. Kaynaklar, "uzun bir müddet Kâfiristan'da esir kaldığı" için bu mahlası aldığını belirtirler. Esaretten kurtulduktan sonra Eğriboz'a yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, TN)

ESRÂRÎ (1) Esrârî Çelebi Fermâyed	1105 (-ûn olur)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmadı.
EŞREF (1)	75 (-â-yı şîrînest)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
EVHADÎ (2)	1971 (-û-yi to müşkil), 2288 (-âb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
FAÛRÎ (1)	4804 (-ân tutuşur)	Kaynaklarda bu mahlaslı pek çok şair zikredilirken, tamamının yaşadığı dönem mecmuanın tertibinden sonradır. Yalnızca Çorlulu Mehmed/Mahmud Çelebi'nin mecmuaya dâhil olma ihtimali bulunmaktadır. Bu şair, Rumeli valisi Yanyalı Arslan Paşa-zâde Ali Paşa'nın divan kâtibidir. Müezzin ve hatiptir. 1640-1645 yılında vefat etmiştir. (DEİS, TN)
FAKÎRÎ (3) Fakîrî Şeyh	4 (-â), 1054 (-ârumuz), 4846 (-â imiş)	Şeyh Muhammed Fakîrî Efendi olarak bilinir. İstanbulludur. Tuhfe-i Naîlî'nin Mucib'den nakille verdiği göre 1639 yılında hayatta idi. (TN)
FAKÎRÎ (1) Fakîrî-i 'Acem	2178 (-er meskenî)	İran şuarasından olup Tebrizlidir. Hakkında kaynaklarda başkaca malumat yoktur. (KA)
FÂNÎ (1) Fânî-i Filibeî	3843 (-efî)	Filibeli Hacı Derviş Îsâ Çelebi'dir. 16. asır şairlerindendir. Gençliğinde <i>Meylî</i> mahlasını kullanırken, ihtiyarlık döneminde <i>Fânî</i> mahlasını almıştır. Tezkire sahibi Latîfî'nin hocasıdır. Arapça ve Farsça şiire muktedirdir. (HÇ, KA, L, TN)
FÂNÎ (1)	1794 (-ûş dil-i menest)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
FÂRYÂBÎ (6) Zahîr, Zahîre'd-dîn, Zahîre'd-dîn Fâryâbî, Suhen İklîminüñ Şâhı Zahîre'd-dîn Fâryâbî	83(-ân nihâd), 102 (-ân dehed), 803 (-âhten), 1815 (-en kerde end), 1816 (-ân yek-dezed), 3855 (-ârâ)	(?-1201) Fars edebiyatının meşhur şairlerden Zahîreddin Fâryâbî, Reşîd-i Semerkandî'nin talebesidir. Nişabur'da, Azerbaycan'da devrin sultanlarının hizmetinde bulunmuş, daha sonra inzivaya çekilmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (KA)
FAŞÎHÎ (8) Faşîhî Beg, Faşîhî-i Merhûm, Faşîhî Rahîme'llâhü 'Aleyh, Feşâhat Üzredür Şî' r-i Faşîhî, Feşâhat Üzredür Nazm-ı Faşîhî	485 (-üller gibi), 929 (-neler geçdi), 1887 (-âr), 2160 (-eni/-anı), 3313 (-ânı), 3745 (-âdenüñ), 4046 (-âr), 4294 (-ülde)	Kaynaklarda mecmua tertibi döneminde ya da daha önce yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
FAŞÎHÎ (6) Faşîhî-i 'Acem, Faşîhî-i Şîrâzî	1634 (-âr me-râ), 1671 (-eb nezdîkest), 1658 (-û-yi gamest), 1741(-emî dâred), 5193 (-ed me-râ), 5258 (-em mey mâned)	Acem bölgesinden bu mahlaslı üç şair vardır. Birincisi, Cürcanlı olup Emir Keykâvus'un sohbetinde bulunmuştur. İkincisi Tebrizlidir ve dervişâne bir hayat

		sürmüştür. Üçüncüsü ise Heratlıdır ve Murtaza Kulu Han Şamlı'nın hizmetinde bulunmuştur. Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. (KA)
FÂTİHÎ (2) Fâtihî Beg	185 (-ân virür), 363 (-ebinden/-abından)	Kaynaklarda, Şeyhzâde Fâtihî Çelebi olarak anıldığı ve Antepli olduğu dışında bilgiye ulaşamadı. (DEİS, TN)
FAZLÎ (27) Fazlî Çelebi, Fazlî Efendi, Fazlî Efendi Merhûm, Fazlî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Fazlî-i Siyâh, Fazlî-i Kâra, Kâra Fazlî, Oldı Fazlî Ehl-i Naẓmuñ Fâzılı	146 (-terdür), 254 (-zi yok), 367 (-erden), 645 (-üz/-öz), 1103 (-âdı var), 1197 (-aşum), 1396 (-âne mi), 1558 (-âz ehli), 1901 (-îb olmaz), 2172 (-âr itmez mi), 2559 (ûruñ), 2619 (-âhumdan benüm), 2651 (-âbdan), 2691 (-ev/-av), 2913 (-ânuñ senüñ), 2916 (-ânuñ senüñ), 2940 (-s gönül), 3111 (-ldı), 3404 (-alur), 3474 (-â münkaṭı'), 3691 (-â budur), 3742 (-âd ider çengüñ), 4166 (-aş), 4241 (-ûrdan), 4329 (-aş gelmişe), 4841 (-âh imiş), 5398 (-âh)	(?-1563) Asıl adı Mahmud ya da Mehmed'dir. Serrâczâde ya da Kara Fazlî olarak bilinir. Zâtî'nin talebelerindendir. Şehzade Mehmed'e divan kâtipliği yaptı. <i>Humâ vü Humâyûn, Gül ü Bülbul, Nahlistân, Lüccetü'l-esrâr</i> adlı eserleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
FAZLÎ (5) Fazlî-i Rûm Fazlî-i Rûmî Fazlî-i Rûmî	90 (-âz koned), 91 (-âz koned), 237 (-âz), 1734 (-âd), 4516 (nigâr naḫş)	Bu şairin, üç dilde şiir söyleme kabiliyeti olması dolayısıyla İdris Bitlisi'nin olabileceğini düşünmekteyiz. Asıl adı Ebu'l-fazl Çelebi'dir. Öğrenimini tamamladıktan sonra Bursa Sultaniye Medresesi'nde Kadı Bağdadî'ye müd oldu. Müeyyedzade'den mülazım olduktan sonra Anadolu ve Rumeli defterdarlığı yaptı. Hacca giderken yolda öldü. <i>Hafız Divanı</i> 'na gazel gazel nazire yazmıştır. (A, AÇ, B, DEİS, HÇ) <i>Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.</i>
FAZLÎ (1) Fuzûlî-zâde Fazlî	5104 (-âkde),	Fuzûlî'nin oğludur. İlimle uğraşan, kanaatkâr, üç dilde şiir söylemeye kadir, özellikle muamma ve tarihte mahir bir şairdir. (A, DEİS)
FAZLU'LLÂH (1) Fazlu'llâh	2991 (-ân)	Semer kandlı'dır. Ebu'l-leys Semerkandî neslindendir. Seyyid Şerif'den icazet almıştır. Semerkand'da hocalık ile meşgul oldu. (KA)
FEDÂYÎ (9) Fedâyî Beg, Fedâyî Ehl-i Naẓm İçre Dil-âver, Dil-âver-i Şâ'ir-i Mümtâzdur Fedâyî	61 (-er lezzet), 1710 (-âr nîst), 1940 (-ân olmak), 2093 (-ârlara), 2094 (-ârlara), 2841 (-ûdur), 3623 (-ağında), 4363 (-ini), 4969 (-ün)	Bu dönemde yaşamış Fedâyî mahlaslı en az üç şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Ali Bali sanıyla tanınan Edirneli Fedâyî'dir. 1562 yılında ölmüştür. İkincisi, Ispartalı Mevlevî Fedâyî'dir. Yaptırdığı mevlevihanenin bir savaşta yıkılması üzerine uzun süre seyahat

		etmiş, bu süreçte Fuzuli ile tanışmıştır. Şiirleri ona naziredir. 1577 yılında ölmüştür. Üçüncüsü ise İstanbullu İsmail'dir.. Kiler-i Âmire kâtibi olmuştur. Peşte seferine katılmış, orada 1602 yılında şehid düşmüştür. Kaside, tarih ve muamma sahasında başarılı olmuştur. (A, DEİS, HÇ, TN) Ancak mecmuaya şiirleri alınan şairin bunlardan hangisi olduğunu kesin olarak tespit edemedik.
FEHMÎ (12) Fehmî Efendi Birâder-i Kınalı- zâde, Fehmî-i Merhûm, Fehmî Çelebi Merhûm, Fehmî-i Nâzûk, Fehmî-i Nâzûk-Edâ, Fehmî-i Nâzûk-Tabî'at Gün Gibi Meşhûrdur, Fehmî-i Nâzûk-Tabî'at Gün Gibi Mümtâzdur, Şâ'ir-i Merğûb-ı Âlem Fehmî-i Nâzûk-Edâ	166 (-âruñdur), 809 (-il-i men), 1107 (-ildür), 1215 (-îr eyledüm), 2038 (-â yüzün), 2098 (-ârda), 2545 (-ânuñ), 2984 (-ânuñ gören), 3661 (-â itdi), 4922 (-âlüm), 4977 (-înumden), 5119 (-ün olmasa)	(1564-1595) Asıl adı Mehmed'dir. Kınalızâde Ali Çelebi'nin oğludur. Babasının kadılığı esnasında Şam'da doğmuştur. Çivicizâde'ye mülazımlık lık yapmış ve müderris olmuştur. (B, HÇ, KA, TN)
FEHMÎ (2) Fehmî-i Burusevî	1639 (-âd olup), 4583 (-âr ile)	(?-1617) Bursalı Ali Fehmî Efendi'dir. Hakkında daha fazla bilgi bulunmamaktadır. (TN)
FEHMÎ (1) Fehmî-i Şaruhanî	510 (-â)	Kanun Sultan Süleyman devri şairlerindendir. Saruhanlıdır. Alaybeyi olduğu dışında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. (L, TN)
FERÂHÎ (4) Dervîş Ferâhî Ferâhî-i Dervîş	508 (-â), 614 (-erdür), 1367 (-âr itdi), 4522 (-ağduğ)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
FERDÎ (1)	3850 (-â)	Asıl adı Mehmed'dir. Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerinden olup İstanbullu'dur. Güzelliği ile tanınmıştır Kuloğulları zümresindendir. Afyon ibtilası yüzünden vefat etti. (DEİS)
FERİDÛN (3) Feridûn Mîrzâ, Feridûn-ı Şîrâzî	850 (-âne), 1687 (-âst), 2800 (-âr kocâst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
FERRUH (1) Ferruh Beg	350 (-ân)	Kaynaklarda geçen ve mecmuaya girme ihtimali bulunan tek Ferruh, Hüsrev Çelebi oğlu Ferruh Muhammed Efendi'dir. Konya Mevlevihanesi

		şeyhlerinden olup 1591 yahut 1601 yılında vefat etmiştir. (TN, TŞM)
FERRUHÎ (5) Ferruhî Beg, Şâ'ir-i Maqbûl-i Âlem Ferruhî	834 (-aşuñ olsun), 1757 (-â), 2765 (-âdan yana), 2969 (-dümdür benüm), 3052 (-âmete)	İki Ferruhî'den birincisi Manisa Akhisarlıdır. Kanuni Sultan Süleyman'ın şehzadeliği döneminde Manisa'da görüşme imkânı bulmuş ve bazı ihsanlara nail olmuştur. Akhisar kadısı Çâkzâde'yi azlettirmesiyle meşhurdur. 1538'de hayatta idi. Diğeri ise III. Murad döneminde vefat eden Kastamonulu Ferruhî Çelebi'dir. (AÇ, HÇ, TN)
FERRUHÎ (1) Ferruhî-i Bursevî	570 (-er)	Bu mahlaslı Bursalı bir şaire rastlanmadı. Kaynaklara girmemiş bir şair olmalıdır.
FETHÎ (3) Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Fethî	1001(-âl kerd), 2114 (-ân olma), 5099 (-âkden)	Kaynaklarda yer alan Fethî mahlaslı şairlerin tamamı mecmuanın tertibinden sonra yaşamıştır. Yalnızca Sofyalı Fethî Efendi'nin mecmuada yer alma ihtimali vardır. Adı geçen şairin 1664 yılında ya da daha sonra vefat ettiği zikredilmektedir. (TN)
FEVRÎ (66) Fevrî Efendi, Fevrî-i Merhûm, Fevrî Raḥime'llâh, Fevrî Efendi Merhûm, Fevrî Efendi Câmî-i Devr-i Zamânedür, Fevrî Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamânedür	63 (-ânı şikest), 239 (-âlümüz), 481 (-eng itdi), 598 (-ânıdur), 890 (-îr ile), 896 (-atdı), 899 (-atdı), 905 (-ayı), 1170 (-înüñ), 1211 (-îm eylesem), 1219 (-âddan), 1366 (-âl itdi), 1395 (-ün beni), 1410 (-âyı), 1425 (-ndı), 1593 (-ân bir yana), 1656 (-âd it), 1948 (-âruñ), 1967 (-â eksük degül), 2016 (-âh andan), 2387 (-ar), 2401 (-er), 2428 (-erîdendür), 2544 (-âlün), 2546 (-ânuñ), 2924 (-âruñ), 2936 (-ül), 2973 (-âmetden), 2976 (-en), 3004 (-olmasun), 3045 (-âmete), 3061 (-u söyle), 3098 (-eli), 3166 (-bâdur), 3184 (-ânemüz), 3395 (-erdedür), 3440 (-âkümüz), 3456 (-îrveş), 3457 (-îrveş), 3482 (-âr tîğ), 3483 (-âr tîğ), 3484 (-âr tîğ), 3548 (-âk olmuş gönül), 3621 (-âkde), 3891 (-umış/-ümiş), 4106 (-ırdur/-irdür), 4169 (-ağ), 4173 (-âr hağ), 4213 (-el), 4219 (-âl), 4243 (-ûrdan), 4263 (-â yüzün), 4299 (-âna), 4336 (-âh), 4462 (-ar), 4727 (-ar/-er), 4755 (-ârumdur), 4905 (-âhumdur benüm), 4910 (-ünumdand benüm), 4979 (-ânumdand), 5115 (-âh ile), 5143 (-et kopdı), 5151 (-ânıdur baña), 5317 (-âr), 5335 (-îmdür),	(?-1570) Ahmed Fevrî Efendi, mühtedi şairlerdendir. Aslen Dracalı'dır. İskender Paşa yahut Nakkaş Ali Bey'in kölesi iken ilim tahsiline başlamış, müderrislik yapmış, nihayet Şam müftüsü olmuştur. Üç dilde şiirleri vardır. Ayrıca, <i>Dürer Gurer Haşiyesi</i> , <i>İlm-i Hat</i> , <i>Miftâhu'l-Ma'ânî</i> , <i>Ahlâk-i Süleymânî</i> gibi telif ve tercümeleri vardır. (B, HÇ, KA, L, OM, TN)

	5503 (-ağını)	
FEYZÎ (4) Feyzî Birâder-i Tursun-zâde, Feyzî Raḥime'llâhü ' Aleyh	88 (-ân saḥte-end), 784 (-ân), 1763 (-es mārā), 1765 (-ār rā)	(?-1610) Asıl adı Abdullah'tır. İstanbullu'dur. Dursunzâde Bekâyî'nin biraderidir. Ma'lûlzâde Mehmed Çelebi'ye mülazemetten sonra müderrris olmuştur. Hattatlığı ile meşhurdur. Birçok telif eseri vardır. (HÇ, KA, OM, TN)
FEYZÎ (2) Feyzî-i Kefevî, Feyzî Kefevidür	1990 (-ânum), 4073 (-ür)	(?-1614) Haydarzâde Şeyh Muhammed Feyzî Efendi, Kefeli'dir. Halvetiye tarikatı meşayihindendir. Birçok telif eseri vardır. (OM, TN)
FİĞÂNÎ (29) Fiğânî Selleme'llâh, Fiğânî-i Merhûm, Fiğânî Raḥime'llâhü ' Aleyh, Fiğânî Oldı Selmânı Zamānuñ	130 (emdür), 345 (-ân), 378 (-âne ben), 500 (-a), 916 (-âmı), 927 (-eri/-arı), 1047 (-âhıyuz), 1048 (-âd eylemez), 1243 (-âd olan), 1892 (-âr), 2227 (-â), 2394 (-der), 2569 (-âl), 2655 (-ün), 2688 (-û), 2737 (-âne), 2786 (-âmet), 2942 (-ol/-ul), 3398 (-ânedür), 3439 (-er hancer), 3448 (-îz), 3565 (-eden), 4048 (-âr), 4529 (-âr itsem gerek), 4680 (-et/-at), 4960 (-âhdan), 4993 (-ârdan), 5024 (-den/-dan), 5495 (-ânını)	(?-1561) Asıl adı Ramazan Çelebi'dir. Trabzonludur. Hakîm Şah Muhammed'in talebesidir. Tıp ilmiyle iştilal etmiştir. Üç dilde şiire muktedir. 1561'de Makbul İbrahim Paşa tarafından idam edilmiştir. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
FİKRÎ (4) Fikrî-i Mâşî-zâde, Fikrî-i Mâşî-zâdenün Şi'ri Taşavvuf Üzredür	1021 (-âd), 3032 (-ârda), 3416 (-ânuñda qalmışdur), 4772 (-udur)	(?-1574) Derviş Mehmed Fikrî Çelebi. İstanbulludur ve kuzâtandır. Babası, Amasya müftüsü Mâşî Ahmed Şemseddin Efendi'dir. Bu nedenle Mâşîzâde olarak bilinir. En son Nevrekop kadılığı yapmıştır. Bazı terceme ve telif eserleri vardır. (A, L, KA, OM, B, HÇ, AÇ, TN)
FİRÂKÎ (1) Firâkî Şâ'ir-i Mergûb-ı Âfâk	5439 (-es)	Şeyh Firâkî Abdurrahman Çelebi. Vaiz Firâkî olarak bilinir. Kütahyalıdır. Babası meşayihendir. Bir süre ilim tahsil ettikten sonra Bursa'da bir tekkede riyazete girmiş, bilahare Kütahya'da vaizlik yapmıştır. Ölüm tarihi ihtilaflıdır. 1572 ile 1584 yılları arasında muhtelif kayıtlar vardır. (A, AÇ, HÇ, KA, L, TN)
FİRÂRÎ (1) Firârî Fermâyed	2293 (-âb)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
FİRDEVSÎ (5) Firdevsî-i Rûm, Firdevsî-i Rûmî	112 (-âdan lezîz), 2218 (-â), 2783 (-âmet), 4190 (-û olıcak), 4859 (-û olıcak)	Asıl adı İlyas Çelebi'dir. Firdevsî-i Rûmî ya da Uzun Firdevsî lakaplarıyla bilinir. Babası Hızır namında bir zâttır. 360 ya da 380 ciltten mürekkep Süleymannâme adlı mesnevîsi vardır. II. Bayedî'in bu mesnevinin bir kısmını yakıtması

		üzerine Acem diyarına firar ettiği ve orada vefat ettiği zikredilir. (A, HÇ, KA, L, OM, TN)
FİRŪZÎ (1) Fîrûzî-i Nişânî	197 (-er)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmadı.
FUẒŪLÎ (53) Fuẓûlî-i Bağdādî, Fuẓûlî-i Merhûm, Fuẓûlî Raḥîme'llāhü 'Aleyh, Fuẓûlî Ehl-i Nāẓmuñ Fāzılı, Fuẓûlî Ehl-i Nāẓmuñ Fāzılıdır	247 (-ār imiş), 249 (-āreş), 297 (-ānuñ), 696 (-ānuñ), 735 (-ānuñam), 745 (-ān), 883 (-āresine), 955 (-īb), 1095 (-ildür), 1104 (-ādı var), 1238 (-ağ ilen), 1283 (-āda), 1304 (-āna), 1580 (-ār itmez baña), 1601 (-ārī saña), 1785 (-īb), 1793 (-ār it), 1814 (-āne mey sūzed), 1826 (-ār mi bāyed keşid), 2149 (-īb oldı), 2246 (-āb), 2294 (-āb), 2439 (-āl olmaz), 2494 (-ā'), 2495 (-ā'), 2566 (-ādur senüñ), 2611 (-ām), 2622 (-ālüm), 2646 (-ābından), 2871 (-ān görünür), 2953 (-ān itdüm), 3078 (-āmeti), 3264 (-ānumuza), 3382 (-eng tutmuşlar), 3387 (-iz olur), 3388 (-iz olur), 3454 (-es), 3486 (-ef/-af), 3493 (-ānuñ senüñ), 3614 (-ān üstüme), 3766 (-ād eylerem), 3914 (-ām), 4037 (-ād), 4550 (-ārum), 4750 (-ār), 4770 (-āmıdır), 5077 (-āh), 5088 (-āhlara), 5107 (-āz eyle), 5318 (-ād ider), 5434 (-ber virmez), 5440 (-es/-as), 5463 (-ār eyle)	(1483-1555) Asıl adı Mehmed'dir. Hille müftüsü Süleyman Efendi'nin oğludur. Bağdat, Kerbela ya da Hilleli'dir. İlim tahsilini babasından ve Rahmetullah adlı bir hocadan almıştır. Osmanlı şiirinin encümen-i şu'arâsından olup, kendinden sonrak bir çok şaire tesir etmiştir. Türkçe, Arapça ve Farsça <i>Divan</i> 'ından başka <i>Leylâ vü Mecnûn</i> , <i>Beng ü Bâde</i> , <i>Sıhhat ü Maraz</i> , <i>Enîs'ül-Kalb</i> , <i>Heft Cam</i> , <i>Sâkinâme</i> , <i>Hadikatü's-süedâ</i> gibi manzum ve mensur birçok eseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, KA, L, OM, SO, TN)
FÜRŪĠÎ (25) Fürûġî Çelebi, Fürûġî Efendi, Fürûġî-i Kāzî, Fürûġî-i Bursevî, Fürûġî Bursevîdür, Fürûġî-i Bursevî Ebr-i Şafâdur, Fürûġî Raḥîme'llāhü 'Aleyh, Fürûġî Şā'ir-i Maḳbûl-i 'Ālem, Fürûġî Şā'ir-i Mergûb-ı 'Ālem	695 (-ānuñ), 1079 (-ādum andandur), 1295 (-ā ile), 2378 (-erdür), 2761 (-ā), 2901 (-ağ), 2905 (-āz olıcağ), 2993 (-ān), 3014 (-ār serv), 3038 (-ere), 3081 (-āmeti), 3481 (-ig), 3787 (-ābdan), 3794 (-āz eylesün), 3899 (-āmuñ), 3970 (-ān aña), 4128 (-ağın saklar), 4170 (-ağ), 4176 (-ār-ı ḫağ), 4203 (-ānuñ senüñ), 4275 (-ārda), 4311 (-āna galebe), 4474 (-et var), 5211 (-mā himmet), 5346 (-atdür/-etdür)	(?-1613) Asıl adı Ahmed'dir. Ahmed Fürûġî Çelebi olarak bilinir. Bursalıdır ve kuzât zümresindendir. (HÇ, KA, TN)
FŪSŪNÎ (1) Fūsūnî	1226 (-ağdan)	III. Murad devri şairlerinden olup Saruhanlı'dır. İlim erbabındandır. (HÇ, KA, AÇ, TN)
ĠAFFĀR (1) Ġaffār	536 (-ār kerd)	(?-1526) İran şu'arâsından Kadı Muhammed'dir. Şiir, nesir ve hezliyâtta mahir bir zâttır. Rey'de kadılık yapmıştır. (KA)

ĠAMÎ (1) Ġamî-i Kâzî-i ‘Acem	370 (-erî)	(? – 929/1523) Künyesi Ali bin Yusuf El-Fenârî’dir. Uzun süre ilim tahsili için Herat, Buhara ve Semerkand’da ikamet etmiş, daha sonra II. Bayezid devrinde Anadolu’ya gelmiştir. Manastır’da müderrislik, Bursa’da kadılık yapmış, bilahare kazaskerlik yapmıştır. (DEİS, HÇ, TN)
ĠAMÎ (1) Ġamî Efendi	2997 (-endisin), 3976 (-a)	Kaynaklarda bu mahlasta yukarıdaki şairden başka 1576’da vefat etmiş Yazıcı Yahyaoğlu lakabıyla bilinen Konyalı Mahmud ve Antepli alay beyi Gamî yer almaktadır. Buradaki şairin bunlardan hangisi olduğu kesin olarak tespit edilememiştir. (DEİS, HÇ, KA, TN)
ĠANÎ (1) Ġanî Efendi ‘ Abdü’l-Ġanî	5068 (-âh)	(?- 1586) Asıl adı Abdülganî’dir. Geredeli olup, kadı Emir Şah Efendi’nin oğludur. Çivicizâde’den ders almış, bir müddet müderrislik, sonra sırasıyla Şam, Bağdat ve Kahire’de kadılık yapmıştır. İki defa İstanbul kadılığı görevine getirilmiş ve Bursa’da vefat etmiştir. Türke ve Farsça şiirleri vardır. (A, HÇ, KA, TN)
ĠARİBÎ (2)	2739 (-ale/-ala), 3523 (-âk)	(?-1547) Yenicevardarlı Mehmed Garibî Çelebi’dir. Mevlevî şairlerden olup. İlim tahsilini yarım bırakıp tasavvufa yönelmiştir. (A, AÇ, HÇ, L, TN, TŞM)
ĠAYRETÎ (1) Ġayretî-i Sipâhî Fermâyed	4578 (-âde)	Bu mahlasta zikredilen şairlerden biri, aşağıda Gınâyî maddesinde verilen şairdir. Diğerisi ise Kanuni döneminde İran’dan İstanbul’a gelen bir ailenin soyundan gelen, istikbal vadeden genç bir şair olarak bahsi geçen Gayretî’dir. Ancak burada bahsi geçen şairin bunlardan hangisi olduğu kesin olarak tespit edilememiştir.
ĠAZÂLÎ (2) Ġazâlî Deli Birâder	1087 (-er), 1375 (-âdım)	(?-1535) Asıl adı Muhammed’dir. Bursalı’dır. Bir gazelinde geçen “ <i>Gamhâneme geldi didi hâlün ne birâder</i> ” mısraından dolayı Deli Birâder diye şöhret buldu. Bir müddet müderrislikle meşgul oldu. Ehl-i zevk bir zât idi. Şehzâde Korkut’un musahibi iken ona sunduğu bir eserinden dolayı uzaklaştırılmıştır. Bilahare Sivrihisar ve Akşehir’de müderrislik yapmış, daha sonra Mekke’ye giderek orada vefat

		etmiştir. (<i>AÇ, B, HÇ, L, OM, TN</i>)
GEDÂYİ (7) Gedâyî Raḥîme'llāhü 'Aleyh, Gedâyî Ehl-i Naẓmuñ Pādşāhî, Gedâyî Mülk-i Naẓmuñ Pādîşāhî	145 (-udur), 1253 (-ün), 1436 (-âb), 1540 (-nde), 2003 (-ârdan), 2105 (- âlümüze), 3656 (-îz eyledi)	Mevlevî şairlerdendir. Antakyalı olup, bilahare Konya'ya gelmiş ve Mevlevîliğe intisab etmiştir. (<i>A, TŞM</i>)
GEVHERİ (1) Cevher-i Pākîze Şā'ir Gevherî	5430 (-eb olmaz)	Kaynaklarda yer alan Gevherî mahlaslı tek şair Şeştâzî Gevherî Çelebi'dir. Bu zat 1693'te vefat etmiştir. Mecmuada yer alması pek mümkün görünmemektedir.
ĠİNÂYİ (5) Ġinâyî Çelebi, Ġinâyî Kâtib-i Dîvân, Ġinâyî Ulama Paşa-zâde [...]i Ḥasan Efendi Kâtib Ġinâyî	2838 (-ey maḥal dîrler), 3900 (- âmuñ), 4099 (-âna gelmişdür), 4501 (-ân olur sensüz), 5500 (-eni)	(?- 1543) Asıl adı Muhammed'dir. Babası İskender Bey'dir. Acem diyarından İstanbul'a gelen Ulama Paşa evladındandır. Bu yüzden Ulama Paşa- zâde olarak bilinir. Gayretî mahlasını da kullanmıştır. Zeamet sahiplerindendir. (<i>HÇ, KA, TN</i>)
ĠİYÂŞİ (1)	459 (-erleri)	Kaynaklarda bu mahlasta geçen üç şair yer almaktadır. Mecmuanın tertip edildiği dönem göz önüne alındığında İstanbullu sahaf Ġiyâşî'nin söz konusu şair olabileceği söylenebilir. (<i>DEİS, TN</i>) Ancak bu tespitimize ihtiyatla yaklaşılmalıdır.
ĠUBARİ (5) Ġubârî Raḥîme'llāhü 'Aleyh, Ġubârî Ehl-i Naẓmuñ Âb-i Rûyî	2446 (-âmumuz), 3615 (-lama), 4293 (-ân ber-âmede), 4433 (alma), 4749 (- âr)	Kaynaklarda mecmuaya girmesi muhtemel iki şair vardır. Birincisi, Kireççi-zâde Ahmed Çelebi oğlu Mahmud Çelebi'dir. 1556'da vefat etmiştir. İkicisi ise, Abdullah Efendi oğlu Abdurrahman Efendi'dir. Akşehirli olup müderristir ve hattattır. II. Bayezid şehzadelerinden Orhan'ın hocasıdır. 1566'da vefat etmiştir. (<i>A, AÇ, HÇ, KA, L, TN</i>) Ancak bunlardan hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
GÜFTE'İ (1) A' mā Receb Güfte'î	2866 (-âr)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
GÜLÂBİ (1) Gülâbî-i Gelibolî	3386 (-ân arar)	Gelibolulu Gülâbî Çelebi'dir. Müeyyedzâde Abdî Çelebi nâibidir. Hakkında başkaca malumat bulunmamaktadır. (<i>AÇ, DEİS, HÇ, TN</i>)
GÜLŞENİ (2) Ḥazret-i Gülşenî, Gülşen-i Naẓmuñ Gülidür Gülşenî	3703 (-âz), 3826 (-demi)	(1426-1533) Gülşenî tarikatı meşayihinden olup asıl adı İbrahim'dir. Oğuz neslindendir. Diyarbakırlı ya da Azerbaycanlı olduğu ihtilâfıdır. Tebriz'de, Diyarbakır'da ve Mısır'da

		kaldıktan sonra Kanuni döneminde İstanbul'a geldi. Yeniden Mısır'a dönüp orada vefat etmiştir. Arapça ve Türkçe <i>Divanı</i> 'ndan başka Farsça <i>Ma'nevî</i> adlı 40 bin beyitlik bir mesnevisi vardır ki, Mevlana'ya naziredir. (OM, SO, TN)
GÜNÂHÎ (2)	1198 (-ân idüm), 3383 (-el bekler)	(?-1580) Asıl adı Hasan'dır. Yenicevardarlı Mevlevî şairlerdendir. Şair Hayretî'nin yakın arkadaşısıdır. Onun kardeşi Sîneçâk'ın da hizmetinde bulunmuştur. (AÇ, HÇ, TŞM, TN)
GÜVÂHÎ (1) Güvâhî Raḥime'llâhü 'Aleyh	212 (-er/-ar)	(?-1519) Geyvelidir. Yavuz Selim zamanı sipahilerindendir. Sultan Selim adına yazdığı bir pend-nâme olan <i>Kenzü'l-Bedâ'î</i> adlı mesnevisi meşhurdur. (AÇ, HÇ, L, TN)
Ḥ'ÂCÛ (2)	972 (-ilest), 5315 (-âr)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤADENGÎ (1)	4377 (-âm yitişdi)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
HÂDÎ (1)	1024 (-âd)	İki Hâdî'den birincisi, Sofyalı Ahmed Hâdî Efendi'dir. Âşık Çelebi'nin tezkiresini yazdığı dönemde henüz mülazımdır. Diğeri ise, Memezâde Ahmed Çelebi'dir. Edirneli olup Şumnu kadılığı yapmış, 1609'da vefat etmiştir. (AÇ, DEİS, TN) Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
HÂDÎ (1) Hâdî-i Meşhedî	3330 (-û-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤADÎDÎ (1) Ḥadîdî-i Üstâd	201 (-er)	(?-1560) Edirne yakınlarında Ferecik adlı kasabadandır. Babası demirci olduğu için bu mahlası almıştır. Zeyniyye tarikatına intisab etmiş, bir müddet ilimle meşgul olmuştur. Bir süre müderrislik ve hatiplik yaptıktan sonra baba mesleğine dönmüştür. <i>Tevârih-i Al-i Osmân</i> 'ı manzum olarak yazmıştır. (AÇ, HÇ, L, TN)
ḤÂFİZ (26) Monlâ Ḥâfız, Monlâ Ḥ'âce Ḥâfız, Ḥazret-i Ḥ'âce Ḥâfız, Ḥâfız-ı Merḥûm, Lisân-ı Ğaybdur Eş'âr-ı Ḥâfız,	69 (-âr-ı menest), 964 (-est), 1489 (-âz), 1490 (-âz), 1526 (-âz-ı men), 1799 (-îb hest), 2306 (-il kocâst), 2694 (-û), 2696 (-û), 2792 (-âmet-i dōst), 3096 (-ârî), 3213 (-âne-i rûm), 3214 (-ş dârem), 3560 (-îrem), 3838	(?-1388/91) Asıl adı Şemseddin Muhammed'dir. Şirazlı olup Acem şiirinin en büyük ustalarındandır. Rindmeşrep bir zâttır. Divanı, vefatından sonra tertib edilmiştir. Şiraz'da vefat etmiştir. Ölüm tarihi ihtilaflıdır. (KA,

Lisân-ı Gaybdur Nazm-ı Hâfız	(-ey), 4270 (-âh ezer), 4452 (-ân dâred), 4453 (-în beste-end), 4554 (-ârem), 4608 (-âri), 5240 (-öst), 5262 (-âr-ı hâmem gired), 5273 (-il bûd), 5292 (-er dirîğ medâr), 5368 (-âreş), 5424 (-âz)	AÇ, L)
HÂFİZ (2) Hâfız-ı Rûm, Hâfız-ı Rûmî	754 (-ân), 2952 (-âd eyledüm),	Kaynaklarda geçen şairlerden hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
HÂKÂNÎ (2) Ekâbir Nazmıdur Hâkânî Nazmı	1965 (-âre gelsün tek), 5039 (-ersin)	(?- 1606) Asıl adı Mehmed'dir. Babası Mahmud Bey, Sadrazam Ayas Mehmed Paşa'nın oğludur. Divân-ı Humâyûn hocalarındandır. Meşhur <i>Hilye-i Şerif</i> nâzımıdır. (KA, OM, TN)
HÂKÂNÎ (1)	3465 (-ereş)	(1126-1199) Selçuklu döneminin ünlü şairi Hâkânî-i Şîrvânî olmalıdır. Tam künyesi Efdaleddîn Bedîl b. Ali b. Osman Hâkânî-yi Hakayik-i Şîrvânî'dir. Babası Necîbeddîn Ali olan şairin asıl adı İbrahim'dir. Özellikle gazel sahasında başarılı olmuştur.
HÂKÎ (3) Ehl-i Nazmuñ Hâkî-i Miskîn Ayağı Toprağıdur, Hâkî Miskîn Ehl-i Nazmuñ Ayağı Toprağıdur	1536 (-âz perverde), 3761 (-ân olan gönül), 4962 (-ârdan)	Kaynaklarda bu mahlasta mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşadığı belirtilen üç şair yer almaktadır. Bunlardan ilki, Âşık Çelebi kardeşi olan Mehmed Hâkî'dir. Muhyiddin Fenârî'ye danışmendlik yapmış, 1539'da vefat etmiştir. İkincisi II. Bayezid dönemi şairlerinden Üsküplü Hâkî'dir. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. Üçüncüsü Gelibolulu Sun'î'nin dostu olan Mustafa Hâkî'dir. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, TN) Ancak bunlardan hangisinin mecmuaya şiirleri alınan Hâkî olduğu tespit edilememiştir.
HÂKİKÎ (1) Hâkikat Üzredür Nazm-ı Hâkikî	2817 (-eger)	Asıl adı Mustafa olan şairin babası Osman Paşa'dır. Bağdat'ta doğdu. 1555 yılında Hindistan'a gitti. Çok sayıda Türkçe şiiri ve iyi derecede Farsça bilgisi vardı. (DEİS)
HÂLETÎ (15) Hâletî 'Azmi Efendi-zâde, Hâzret-i 'Azmi-zâde Hâletî, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem 'Azmi-zâde Hâletî, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Oldı Derviş Hâletî,	305 (-ânuñ), 328 (-em), 384 (-den), 2145 (-ân), 3170 (-ider), 3460 (-îrveş), 3634 (-âre), 3666 (-ar açdı), 3762 (-în ol), 3968 (-âmı), 3988 (-â), 4118 (-ânumdur), 4383 (-â çıkdı), 4779 (-âr), 4832 (-es/-as)	(1569-1630) Asıl adı Mustafa'dır. Şair Mehmed Azmi Efendi'nin oğludur. İstanbul'da doğmuştur. Hoca Sadeddin'den ders almış, Şam, Mısır, Bursa, Edirne ve İstanbul kadılıkları yapmıştır. Anadolu ve Rumeli kazaskerlikleri de yapmıştır. Müretteb

Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem 'Azmi-zâde Hâletî, Hâletî 'Azmi Efendi-zâde Hassân-ı Zamân, Hâletî 'Azmi Efendi-zâde Selmân-ı Zamân, Hâzret-i 'Azmi Efendi-zâde Hassân-ı Zamân		<i>Divanı</i> 'nda başka, fıkıh ve usûl ilimlerine dair telif eserleri vardır. (<i>B, HÇ, KA, OM, TN</i>)
HÂLETÎ (1) Hâletî 'Abdu'llâh Efendiyyü'l- Kâzî	4312 (-âra)	(?-1566) Asıl adı Abdullah'tır. Sanevber Kadı adıyla meşhur bir kadının oğludur. Köstendillidir. İlim tahsilini Kadri Efendi'den almıştır. Gelibolu, Yenişehir, Filibe ve Selanik'te kadılık yapmıştır. (<i>A, L, AÇ, HÇ, KA, TN</i>)
HÂLETÎ (1) Gülşenî-zâde Efendi Hâletî	3756 (-âyı söyletsen)	(1552-1581) Seyyid Muhammed Hâletî Efendi. İbrâhim Gülşenî neslinden olup babası Ali Safvetî Efendi'dir. Diyarbakırlıdır. Çok genç yaşta Mısır'da vefat etmiş ve oraya defn olunmuştur. (<i>TN</i>)
HÂLÎ (4) Hâlî-i Mîr-i Mîrân, Rüşenî-zâde Hâlî Efendi, Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Mîr Hâlî	4593 (-âz ile), 4685 (-âh it), 4894 (-ârum benüm), 4895 (-dem bulmadum)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlasta üç şair yer almaktadır. Bunlardan ilki, Bosnalı bir ailenin oğlu olan, Bağdat'ta doğmuş, sipahi zümresinden olup Türkçe ve Farsça şiirleri bulunan Hâlî'dir. İkincisi Şirvan'dan İstanbul'a gelen bir ailenin çocuğu olan, İstanbul'da doğmuş, üç dilde şiir söyleyebilen Hâlî'dir. Üçüncüsü ise İstanbul'da doğmuş, padişah ve vezirlerin ilgisini kazanmış, Diyarbakır'da mal defterdarı olmuş, Çağatay lehçesiyle ve Farsça şiirleri olan Hâlî'dir. (<i>A, DEİS</i>) Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
HÂLİDÎ (1) Ehl-i Naẓmuñ Hâlidî Bir Bülbülü	3801 (-ese)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
HÂLİFE (10) Hâlîfe-i 'Acem Râst Hâlîfe Raḥime'llâhü 'Aleyh Hâlîfe Râst Hâlîfe Şâ'ir-i Mergüb-ı 'Âlem	8 (-râ), 68 (-âl-i menest), 538 (-ân zed), 819 (-en âyed derûn), 2251 (-âb), 2301 (-est), 2628 (???), 2805 (-ân sâhte end), 2899 (-â-yı laṭîf), 2902 (-ak)	Aslen Tebrizli olup Diyarbakır'da doğmuştur. İlim tahsil etmiş, Halep ve Şam'da bazı şeyhlerin hizmetinde bulunmuştur. Üç dilde şiir söylemeye muktedir olup <i>Diyarbakır Şhregizi</i> ve <i>hamsesi</i> vardır. (<i>A</i>)
HÂLİFE (1)	97 (-er ne-miṣevd)	Kaynaklarda bu mahlasta Şirazlı bir şaire

Ḥalīfe-i Şīrāzī		rastlanmadı.
ḤALİL (2) Ḥalīl Çelebi	1896 (-ār), 3145 (-er est)	Kaynaklarda bu mahlaslı tek şair vardır. O da, Sadrâzam Çandarlı Halil Paşa neslinden Nişancı İsa Paşa'nın oğlu Halil Bey'dir. Şehzâde Orhan'ın lalalığını yapmış, Budin defterdarlığında bulunmuştur. 1568'de vefat etmiştir. (OM, TN)
ḤALİLİ (1) Ḥalīlī Bursevī-i Pür-Şafâdur	5071 (-ānumı āh)	Bursalı olup Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerindendir. Halil-i Zerd lakabıyla meşhurdur. İlim tahsilinden sonra Mekke'ye gidip inzivaya çekilmiş, burada vefat etmiştir. (B, HÇ, KA, L, TN)
ḤALİMİ (3) Ḥalīmī Çelebi Defter-zâde	1915 (-ârsuz), 2357 (-âbidur), 3312 (-ānı)	Kastamonulu'dur. Bursa'da Zeyniyye şeyhlerinden Hacı Halīfe'ye intisab etmiş sonra seyahate çıkmıştır. Yavuz Sultan Selim Trabzonda şehzade iken oraya gitmiş ve şehzadenin dikkatini çekmiştir. Yavuz'un Mısır seferine katılmış, dönüşte Şam'da vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, TN) 2357 nolu matla Hasan Çelebi Tezkiresi'nde yer almaktadır.
ḤALİMİ (1) Ḥalīmī Kâzî' asker Lutf u Ṭab' ıdur Selīm Üzre	3379 (-ir itdiler)	(1555-1604) Asıl adı Abdülcelil'dir. Babası Kazasker Mehmed Efendi'dir. Âhî-zâde olarak bilinir. İstanbulludur. Ebussuud Efendi'den ders almış, Haseki Sultan medresesinde müderrislik yapmış, kazaskerlik pâyesine kadar yükselmiştir. Hattat şairlerdendir. (B, HÇ, KA, OM, SO, TN)
ḤALİŞİ (9) Ḥālīşī Efendi, Ḥālīşī Erbâb-ı Nazmuñ Muḥlişī, Ḥālīşī maḳbûl-i 'Ālem Gün Gibi	180 (-ān virür), 1700 (-ār menest), 2010 (-ān benden), 2011 (-enden), 2151 (-ir eyledi), 4075 (-elidür), 4240 (-ārdan), 5046 (-āh ez-to), 5422 (-ārsuz)	(?-1587) Asıl adı Abdülhay'dır. II. Selim'in hocalarından Birgili Ataullah Ata'nın oğludur. İlim tahsilinden sonra sipahi zümresine girmiş, bilahare Tımsıvar'da defterdarlık yapmıştır. (B, HÇ, KA, TN)
ḤAMDİ (6) Ḥamdī-i Dervīş Fermāyed	2461 (-āh eyleyemez), 3591 (-arayın), 3613 (-ileme), 3616 (-āra ne), 3619 (-ānuñda), 4307 (-ül ile)	(?-1508) Molla Akşemseddin'in oğlu Hamdullah Hamdī'dir. Öğrenimini tamamladıktan sonra tasavvufa yönelmiştir. Divanı'nın dışında Yusuf u Züleyha, Leylâ vü Mecnûn, Tuhfetü'l-uşşâk, Mevlid Kıyafet-nâme adlı eserleri vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN)
ḤAMİ (1) Ekâbir Şi'ridür Eş'âr-ı Ḥamī	5025 (-enîn)	Kaynaklarda mecmuanın tertib edildiği dönemde ya da öncesinde yaşayan bu

		mahlasta bir şaire rastlanmadı.
ḤANDĪ (3)	674 (-īrūn), 832 (-ā neyleyin), 2199 (-rrā)	(?-1040/1630-31) Lefkoşa’da doğdu. Hızır Dede sanıyla tanındı. Mevlevilik tarikatına girdi ve Lefkoşa Mevlevihanesi’nde mesnevihanlık yaptı. (<i>DEİS</i>)
ḤARĀBĪ (1)	1274 (-īn)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ḤARAKĪ (2) Şā’ir-i Maḳbūl-i ‘Ālem Ḥarakīdür	4669 (-āh-ı mā), 4670 (-āh-ı mā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤARĪMĪ (1) Ḥarīmī	1577 (-fā)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki beş şairden hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
ḤARĪRĪ (2) Ḥarīrī-i Bursevī Pūr-Şafādur, Ḥarīrī Ehl-i Nazmuñ Nāzūkidür	2963 (-ān), 4735 (-āna ber-ā-ber)	Bursalıdır. İpek tüccarı olduğu için bu mahlası almıştır. Ahmet Paşa ile muasır olup, ona yazdığı nazirelerle şöhret bulmuştur. (<i>AÇ, DEİS, HÇ, KA, L, TN</i>)
ḤASAN (2) Aḥī-zāde Ḥasan Çelebi	812 (-er/-ar olsun), 1984 (-ānum)	(?-1588) Âhîzāde Kazasker Mehmed Efendi’nin oğlu, şair Halîmî’nin biraderidir. Müderris zümresindendir. (<i>HÇ, KA, TN</i>)
ḤASAN (8) Ḥasan Çelebi, Ḥasan Çelebi Efendi, Ḥınnālī-zāde Ḥasan Çelebi	622 (-ād olur), 1102 (-ār), 1573 (-fā), 1981 (-enüm), 2463 (-rüz), 2714 (-āb ile), 3503 (-īrūn), 3585 (-ār sağ olsun)	(1546-1602) Kınalızāde Ali Çelebi’nin oğludur. Babasının müderrisliği döneminde Bursa’da doğdu. Ebussuud Efendi’den ders gördü. Bursa, Edirne ve İstanbul’da müderrislik yaptı. Mısır, Bursa ve Kahire, Gelibolu ve Eyüp’te kadılık yaptı. Son olarak Mısır’ın Reşid kasabasında vazifeliyken burada vefat etti. Meşhur <i>Tezkiretü’ş-Şu’arâ</i> müellifidir. (<i>KA, OM, TN</i>)
ḤASAN (2) Ḥasan Çelebi İmām, Ḥasan Çelebiyyü’l-Ḥatīb	1167 (-ūnuñ), 4245 (-en)	(?-1677) Fatih Camii hatiblerindendir. Ümmî Sinan-zāde olarak bilinir. Abdülehad tarafından yetiştirilip Şehremini’de şeyh oldu. Halvetiye tarikatı meşâyihındandır. <i>Mecâlis-i Sinâniye</i> adlı manzumesi ile <i>Divân-ı İlâhiyât</i> ’ı meşhurdur. (<i>OM, TN</i>)
ḤASAN (1) Emîn-zāde Ḥasan Çelebi	211(-er)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤASAN Ḥasan-ı Mu’îd, Mu’îd Ḥasan Çelebi	4698 (-ūd), 5132 (-ār)	(?-1615) Serezlidir. Babası Ali Çelebi namında bir kadıdır. Lutfi Bey-zāde’dan ders almıştır. İstanbul’da müderrislik yapmıştır. (<i>HÇ, KA, TN</i>)
ḤASAN (6)	3662 (-et itdi), 4030 (-āb keşid), 4038	Şairin kimliği tespit edilememiştir.

Hasan-ı Nâzûk, Şâ'ir-i Mergûbdur Nâzûk Hasan, Zamānuñ Nâzüki Nâzûk Hasandur, Hasan Kim Rûmda Nâzûk- Hasendür	(-ām şod), 4643 (-āhı baña), 4718 (-āb büred), 4998 (-ānumdan)	
HASBÎ (1) Hasbî Efendi	463 (-üñ şehdine kandı)	Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerinden olup Gedizli'dir. Şair Keşfi'nin biraderidir. İbrahim Paşa tarafından birkaç kez hapsedildiği için <i>Habsî</i> mahlasını da kullanmıştır. (AÇ, TN)
HASİBÎ (6) Hasibî Efendi, Hasibî Efendi Paşa-zâde	778 (-ân), 814 (-ân gelsün), 4162 (-â imiş), 4343 (-âh), 5168 (-â), 5332 (-tar)	(?-1614) Asıl adı Hüseyin'dir. Budin Beylerbeyi Güzelce Rüstem Paşa'nın oğludur. Bu yüzden Paşa-zâde olarak bilinir. Müderris zümresidir. (B, HÇ, KA, TN)
HASRETÎ (1) Hasretî Yâruñ Firâkın Muttasıl Vaşf İtme[de]	5009 (-âkden)	Mecmuanın tertibi döneminde ya da daha önce yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
HASSÂN (1) Hassân-ı Selef	4573 (-emsin)	II. Murad devri şairlerinden olduğu dışında bir malumata ulaşılamadı. Vaktini bu padişahın yanında geçirmiştir. Kaside, gazel ve inşa'da ustadır. (DEİS, TN)
HÂŞİMÎ (13) Hâşimî Çelebi, Hâşimî Çelebi Bursevî, Burusevî Âl-i Muhammed Hâşimî	19 (-â), 131 (-mdür), 203 (-ün olur), 1789 (-lup), 1840 (-â mıdur), 1858 (-er), 2112 (-itme), 2912 (-âruñ senüñ), 3275 (-âmı), 4055 (-âr), 4897 (-rdüm), 5293 (-âr), 5294 (-âr)	(?-1627) Seyyid Muhammed Hâşimî Efendi, Bakkalzâde olarak bilinir. Bursalıdır. Bayramiyye tarikatına intisab etmiştir. Saraç esnafındandır. Özellikle tarih manzumeleri ile meşhurdur. (B, HÇ, OM, TN)
HÂŞİMÎ (7) Hâşimî-i Üsküdârî	1180 (-âddan gördük), 2596 (-âl), 2762 (-â), 2990 (-ân), 3498 (-îrûñ senüñ), 4288 (-âbda), 4395 (-eri)	(?-1591) Ispartalı kadı Fakîh-zâde'nin oğludur. Babası Üsküdar'a göçmüş, Hâşimî burada doğmuştur. Kara Çelebi-zâde'nin mülazımıdır. Kuzât zümresindendir. (HÇ, TN)
HÂTEMÎ (34) Hâtemî Beg, Şâ'ir-i Mergûb-ı Âlem Hâtemî, Hâtemî Erbâb-ı Nazmuñ Gün Gibi Maqbûlîdür	126 (-enüñdür), 248 (-imiş), 302 (-âk), 449 (-eni), 450 (-eni), 611 (-ân virür), 771 (-ân), 1291 (-âda), 1444 (-âr), 1542 (-îve), 2318 (-ed/-ad), 2344 (-î' dür), 2382 (-âsı var), 2511 (-oğ), 2605 (-el), 2684 (-rû), 2862 (-âr), 3100 (-âlini), 3173 (-âr), 3334 (-â), 3449 (-îz), 3453 (-es), 3505 (-âruñ), 3601 (-în), 3728 (-ef), 3859 (-üst), 3896 (-âmdan çıkmış), 3897 (-âmdan çıkmış), 4246 (-âmı yazan), 4515 (-âr-	Bergos sancak beyi olan Mehmed Bey neslinden Dîvâne Mahmuh Çelebi'nin oğludur. Önceleri sipahi iken mesleği bırakmış, Durakzâde'ye intisab etmiştir. İlk mahlası Mâtemî iken bu zâtın telkiniyle değiştirmiştir. Bilahare tekrar sipahiliğe dönmüştür. (HÇ)

	ı nağş), 4586 (-ārı seyr eyle), 4934 (-āb itdüm), 5242 (-ed), 5355 (-āyiridür)	
HÂTİFİ (3) Hâtifi Raḥmetü'llâhi 'Aleyh, Hâtifi Nâzımı Ricâl-i Gaybdur	1495 (-āz), 2937 (-āl), 4459 (-ār)	Mecmuanın tertibinden evvel vefat etmiş üç Hâtifi vardır. Birincisi, Şeyh Zâhid-zâde Abdurrahman Efendi'dir. Edirneli olup Kayseri'de vefât etmiştir. İkincisi, Ankaralı kadı Abdurrahman Efendi'dir ve 1562'de vefat etmiştir. Üçüncüsü de Niğdeli kadı Muhammed Çelebi'dir ve 1591'de vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, TN) Ancak burada üzerinde durulan şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḤATMÎ (1) Ḥatmî Raḥime'llâhü 'Aleyh	269 (-ālaruñ)	(?-1562) Asıl adı Sâlih olup Çorluludur. Eyüp müderrisi Celal-zâde Sâlih Efendi'den ders almıştır. Kuzât zümresindendir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ḤÂVERÎ (1) Ḥâveri Raḥime'llâhü 'Aleyh	49 (-îḥ)	(?-1564) Asıl adı Ali'dir. Açık Kadı lakaplı bir zâtın oğludur. Manastırlıdır. Zeyrekzâde'den mülâzım olup, muhtelif yerlerde kadılık yapmış, Karaferye kadılığı esnasında vefat etmiştir. (TN)
ḤAVFÎ (1) Ḥavfî Fermâyed	94 (-er mîmâned)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤAYÂLÎ (87) Ḥayâlî Beg, Ḥayâlî Beg Merḥûm, Ḥayâlî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh Ḥayâlî Ehl-i Nâzmuñ Pey-revidür, Ḥayâlî Oldı Selmâmı Cihânuñ, Ḥayâlî Oldı Selmâmı Zamânuñ, Ḥayâlî Rûmda Maḳbûl-i 'Âlem, Selâset Üzre Nâzm-ı Ḥayâlî	14 (-ā), 104 (-end), 156 (-evdedür), 299 (-ân eyledüñ), 436 (-ânı), 495 (-ābaña), 518 (-āz-ı ḥûb), 544 (-ân atar), 715 (-elik), 744 (-ân), 847 (-âne), 856 (-ânına), 930 (-îr eyledi), 942 (-ā), 1076 (-āddur), 1091 (-ād ider), 1093 (-ildür), 1114 (-aşı var imiş), 1142 (-ādılık), 1163 (-ünüñ), 1229 (-ābından), 1282 (-āda), 1292 (-ārda), 1312 (-āh), 1333 (-āları), 1359 (-ādı), 1378 (-ādını), 1434 (-ā baña), 1579 (-āle baña), 1702 (-em nîst), 1832 (-āyanındadır), 1865 (-er/-ar), 2104 (-āna), 2177 (-eti), 2259 (-āb), 2290 (-āb), 2342 (î' dür), 2380 (-il olur), 2468 (-er güneş), 2469 (-er güneş), 2517 (-ağ), 2528 (-eng), 2530 (-ür eyledüñ), 2560 (-ālündür senüñ), 2575 (-āl), 2626 (-üm), 2644 (-îdden), 2649 (-ābdan), 2663 (-ân), 2665 (-ân), 2673 (-āna virmez), 2772 (-est), 2814 (-rdılar), 2947 (-ād eyledüm), 3086 (-ānuñ dikmesi), 3258 (-	(1494-1552) Asıl adı Mehmed'dir. Bekâr Memi lakabıyla bilinir. Yenicevardarlı olup Frenk İbrahim Paşa'nın yanında yetişmiştir. Acem sufilerinden Baba Ali Mestî'ye intisab edip tasavvuf erkânını öğrenmiş, daha sonra şiirleriyle Sadrazam İbrahim Paşa'nın dikkatini çekmiş ve Kanuni Sultan Süleyman'a takdim edilmiştir. Sultanla birlikte Rodos ve Bağdat seferlerine katılmış, dönüşte Edirne sancakbeyi olmuş ve orada vefat etmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SO, TN)

	ânemüze), 3368 (-ân aķar), 3390 (-âredür), 3410 (-âkdür), 3458 (-îrveş), 3480 (-na tîĝ), 3507 (-ânuñ), 3652 (-âzı), 3986 (-h rā), 4024 (-în gired), 4330 (-âşı gelmişe), 4362 (-âbını), 4371 (-en dahı), 4456 (-âr), 4485 (-ıķdur), 4489 (-âdur), 4528 (-end gerek), 4557 (-ânumdan), 4600 (-ânemüz ķaldı), 4601 (-m ķaldı), 4633 (-ân baña), 4663 (-âr ola), 4872 (-âl eyledüñ), 5020 (-ûnumsın), 5027 (-ûn), 5040 (-âr şaķın), 5080 (-ara), 5359 (-ân olur), 5397 (-âr ola), 5425 (-âr isterüz), 5428 (-âkümüz), 5454 (-üle)	
ĤAYĀLĪ (2) Ĥayālî-i ‘Acem	3102 (-âñî), 4034 (-âmed),	Hayâlî-i Buhârî adıyla meşhur, on beşinci yüzyıl Fars şairidir. Buhara’da doğmuş, Herat’da yaşamıştır. Uluĝ Bey ile münasebeti olmuştur. Özellikle Maverâunnnehir ve Türkistan bölgesinde şiirleri şöhet bulmuştur. (KA) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şair pekala aşağıdaki Hayâlî-i Şirâzî ya da başka bir şairde olabilir.
ĤAYĀLĪ (1) Ĥayālî-i Şirâzî	92 (-em mîkoned)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ĤAYĀLĪ (1) ‘Abdü’l-Kerîm-zâde Ĥayālî	1305 (-aşına)	(?-1523) Asıl adı Abdülvehhâb’dır. Babası, Dimetokalı Şeyhülislam Abdülkerim Efendi’dır. Selanik ve Kesire’de kadılık yaptıktan sonra Yavuz Sultan Selim’e baş defterdar olmuştur. (AÇ, HÇ, B, L, TN)
ĤAYĀTÎ (7) Ĥayâtî Ĥayâtî Fermâyed Ĥayâtî Nażmı Bir Olmaz Oĝuldur Ĥayâtî Râst Ĥayâtî-i Merhûm	288 (-ânumdan lebûñ), 1471 (-îvedür), 1724 (-âc), 2852 (-âdur), 2950 (-ânum), 4023 (-erd), 5453 (-âra gele)	(?-1640) Asıl adı Mehmed’dır. Babası, Sultan Selim Camii imamlarından Fârisî Muslihiddin Efendi’dır. Mevlevî şairlerdendir. Şair Memâtî’nin biraderidir. Şam ve Haleb’e gittikten sonra dönüp Eyüp’te ikamet etmiş, rindâne bir hayat sürmüş, sonra Mevleviliĝe intisab etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN, TŞM)
ĤAYDAR (11) Ĥaydar-ı ‘Acem, Dervîş Ĥaydar, ‘Acemde Gün Gibi Mergûb Ĥaydar	404 (-âne), 1268 (-m kon), 1618 (-mārā), 1622 (-zā), 1713 (-ân gûzeşt), 1820 (-âr şod), 1934 (-âreş), 2745 (-rem ū rā), 4720 (-âh nedâret), 5243 (-ārā- verd), 5310 (-hter)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ĤAYDAR (1) Ĥaydar Fermâyed	1082 (-ıķdur)	Türk şairlerden Ĥaydar mahlaslı iki kişi vardır. Birincisi, Cem Sultan’ın defterdarı

		olup Sivrihisarlı'dır. İkincisi ise Sultan Orhan Camii mütevellisi Haydar Efendi'dir. Mehmed Efendi oğlu olup 1519'da vefat etmiştir. (<i>L, HÇ, TN</i>) Ancak bunlardan hangisinin burada söz konusu edilen şair olduğu tespit edilememiştir.
ḤAYDARĪ (9) Ḥaydarī Efendi Kāzī, Ḥaydarī-i Merḥūm, Şā'ir-i Merḡūb-ı 'Ālem Ḥaydarī, Mu'amma-yı Ḥaydarī be-İsm-i Keyvān	717 (-elik), 749 (-ān), 1188 (-ād imiş bildüm), 1377 (-ādım), 1943 (-ārılık), 3436 (-ān ḡancer), 3800 (-evāda), 4406 (-āh didi), 5492 (-eni)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki tek şair takyecilik yaptığı için Takyeci lakabıyla bilinen Haydar isimli biridir. Ancak mecmuadaki şairin kadı olduğu bilgisi olduğu için kaynaklara girmemiş başka bir şair olmalıdır. (<i>AÇ, DEİS, HÇ, KA, TN</i>)
ḤAYDARĪ (1) Ḥaydarī-i 'Acem	241 (-ān ki me-pors)	İran bölgesi şairlerindendir. Tebrizlidir. Şirazlı Lisānī'nin talebesidir. (<i>KA</i>)
ḤAYRĀNĪ (3) Baba Ḥayrānī Baba Ḥayrānī Fermāyed	433 (-ānī), 3124 (-āne-i mā), 3132 (-āne-i mārā)	(?-1499) İran bölgesi şairlerindendir. Kumlu olduğu halde Hemedan'da yaşamıştır. <i>Behram u Nāhid, Menâzır-ı Arz u Semâ, Menâzır-ı Şeyh u Murg</i> ve <i>Menâzır-ı Şems ü Pervâne</i> adlı mesnevileri vardır. (<i>KA</i>)
ḤAYRETĪ (39) Ḥayretī-i Sipāhī, Ḥayretī-i Merḥūm, Ḥayretī Rahmetü'llāhi 'Aleyh, Ehl-i Naẓmuñ Ḥayretī Hem Pīr ü Dervīşidür, Ḥayretī Erbāb-ı Naẓmuñ Pīridür, Ḥayretī Maḡbūl-i 'Ālem Gün Gibi, Şā'ir-i Maḡbūl-i 'Ālem Ḥayretī	135 (-ānīdür), 301 (-ān eyledün), 496 (-ādetdür baña), 680 (-irūñ senūñ), 719 (-ārem yok), 751 (-ān), 752 (-ān), 875 (-ara), 979 (-āne-i çün men nedāşt), 1247 (-ün), 1362 (-adı), 1456 (-neler eyler), 1561 (-ān aña), 1615 (-ā-yı rā), 1625 (-m-rā), 2053 (-āra söylen gelmesün), 2116 (-ān eyleme), 2148 (-eter oldı), 2170 (-āzuñı), 2426 (-er), 2670 (-ālanmasun), 2888 (-āyeş), 2925 (-āruñ), 2954 (-ānum benüm), 2955 (-ānum benüm), 2958 (-ām), 2979 (-ārem bugün), 3345 (-ā üftādest), 3938 (-āmda), 4164 (-aş), 4304 (-ān kenārına), 4325 (-ānuma), 4681 (-āyi dost), 4840 (-āh imiş), 4989 (-āhumdan), 5044 (-ū-yi to), 5433 (-enüz), 5477 (-üller gibi)	(?-1534) Asıl adı Mehmed'dir. Amā Hayretī lakabıyla anılır. Yenicevardar'lıdır. Yusuf Sineçāk'ın biraderidir. Zengin beylere hizmetle fakr u zaruret içerisinde yaşamış, ömrünün sonlarına doğru gözlerini kaybetmiştir. Türkçe ve Farsça divanı vardır. (<i>A, L, B, AÇ, HÇ, KA, TN</i>)
ḤAYRETĪ (3) Ḥayretī-i 'Acem, 'Acemde Ḥayretī Şāhib-Suḡendür, 'Acemde Ḥayretī Üstād-ı 'Ālem	4025 (-īn keşide end), 4671 (-āh-ı mā), 4713 (-ān-ı dāver),	(?-1555) İran şuarasından olup Mervlidir. Kalender meşrep bir zâttır. Hicivleri ve naatlarıyla şöhrat bulmuş, Şah Tahmasb tarafından kendisine Reisü's-şu'arâ ünvanı verilmiştir. <i>Gūlzār</i> adlı bir manzum eseriyle <i>Behcetü'l-Mebâhic</i> adlı mensur bir eseri vardır. (<i>KA</i>)

ḤAYRÎ (1)	78 (-eng sâht)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤAZÂNÎ (3) Ḥazânî-i Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür	1290 (-âda), 3705 (-sâz), 4829 (-aşmaz)	(?-1571) Asıl adı Mustafa'dır. Sofyalı müderrislerdendir. İmamzâde'den mülazım olup Kara Çelebi İstanbul kadısı iken onun kâtipliğini yapmış, bilahare Yenicevardar müderrisliğine tayin edilmiş, bu vazife esnasında vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ḤAZÎNÎ (1) Ḥazîni Fermâyed Merḥûm	1349 (-ûn kerdî)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
HECRÎ (5) Kara Çelebi Hecrî, Geçer Meh-rûlaruñ Zecrini Hecrî	458 (-ârı), 1032 (-âr kerd), 3400 (-ur), 3421 (-âreler), 5350 (-erdür)	(?-1558) Asıl adı Mehmed'dir. Ahdî'ye göre Kastamonulu, diğerlerine göre Bursalı'dır. Kadı Hüsam adlı bir zâtın oğludur. Kara Çelebi lakabıyla bilinir. Bursa, Edirne ve İstanbul'da kadılık yapmış, İstanbul'da kadılık yaptığı esnada vefat etmiştir. (A, B, HÇ, KA)
HECRÎ (1) Hecrî-i Sirozî	631(-âr)	Kaynaklarda bu mahlasta Sirozlu bir şaire rastlanmamıştır.
HELÂKÎ (10) Helâkî-i İmâm, Helâkî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh, Cevânânun Ölümlüsi Helâkî	330 (-elüm), 810 (-r olsun), 904 (-âyı), 1033 (-âd), 1067 (-âhıdur), 1161 (-ûnuñ), 2485 (-'arz), 3732 (-ef), 4140 (-ir), 5007 (-âkden)	(?-1572) Asıl adı Mahmud'dur. Karamanlıdır. İlim tahsilinden sonra imamlık mesleğini seçmiş ve Yarhisar mescidinde imamlık yapmıştır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, KA, TN)
HEVÂYÎ (1)	2965 (-în)	(?-1607) Asıl adı Mustafa olup Bursalıdır. Bursa Abdülmü'min Camii hatibidir. Fars edebiyatına meyillidir. <i>Bostan ve Gülistan</i> şerhleri vardır. (B, HÇ, KA, TN)
HEZÂRÎ (1) Gülşen-i Nazmuñ Hezârî Bülbülü	4711 (-âh-ı gerd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤİTÂYÎ (1) Ḥiṭâyî Beg	4574 (-ânem bugün)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤİZRÎ (3) Ḥızrî-i Amasiyyevî	2014, (-yârdan) 2521 (-elek), 3265 (-ânumuza)	Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerinden olup Amasyalıdır. Kalem erbabındandır. Kanuni'nin Bağdat seferi esnasında vefat etmiştir. Daha çok mesnevi yazdığı kaydedilmektedir. (HÇ, KA, L, TN)
HİDÂYET (3) Hidâyet Efendi Fermâyed	3971 (-ân aña), 4163 (-ân eylemiş), 4534 (nigâr tek)	Kaynaklarda bu mahlasta bir tek şair zikredilmektedir. Nevâyî mahlasını da kullandığı ve 1573'te vefat ettiği dışında hakkında malumat yoktur. (TN)
HİLÂLÎ (17)	711 (-ek), 881 (-âk üstine), 1066 (-	(?-1543-1582) Kaynaklarda bu mahlasta

Hilâlî-i Merhûm, Hilâlî Raḥîme'llâhü 'Aleyh, Hilâlîye Bu Maḥlaş Gökden İndi	âhidur), 1097 (-emdür), 1175 (-âduñ), 1507 (-ymış), 2567 (-ânuñ senüñ), 2787 (-âmet), 2921 (-ânuñ), 3031 (- âde), 3393 (-âledür), 3402 (- ânumdur), 3494 (-îrûñ senüñ), 4089 (- ân olur), 4504 (-ârsuz), 4835 (nefes), 5379 (-ânı yok)	Anadolu ve çaġatay sahasında olmak üzere hem Türk hem Acem şairleri vardır. Buradaki şair, 1066, 1097, 1507, 2567, 3393, 3402, 3494, 4089, 4835, 5379 numaralı matlaların <i>Divanı</i> 'nda yer aldığı 1543 ya da 1582'de vefat etmiş İstanbullu takyeci Hilâlî'dir. (KA, SO, TN)
HİLÂLÎ (15) 'Acem Ferzendidür Şâ'ir Hilâlî, Hilâlîye Bu Maḥlaş Gökden İndi	1611 (-âr-ı mâ), 1664 (-â hoş-râst), 1707 (-m nîst), 1740 (-ân gered), 1764 (-âr-ı rā), 1784 (-û-yı raķīb), 1912 (-ârsuz), 1972 (-m-i dil), 2308 (- âde est), 2321 (-be güzerd), 3983 (- ân-rā), 4026 (-šte end), 4701 (-end būd), 4836 (-îm sihreş), 4837 (-reş), 4890 (-âh-ı çün konem),	(?-908/) Söz konusu şairin Hilâlî-i Çaġatayî olabileceğini düşünüyoruz. Asıl adı Bedreddin'dir. Esterabad'dandır. Hüseyn Baykara'nın iltifatını kazanmıştır. <i>Şâh u Gedâ</i> mesnevisiyle bilinir. Gazel ve kaside sahasında da ün yapmıştır.
HİLÂLÎ (1) Hilâlî-i Bursevî	2484 (-' arz)	II. Bayezid devri şairlerindendir. Bursalıdır. İmam Hilâlî Çelebi olarak bilinir. Mesleġi hatipliktir. Müretteb bir divanı olduġu ancak divanının kaybolduġu kaydedilmektedir. (HÇ, KA, L, TN)
HİLMÎ (7) Hilmî Beg, Hilmî Çelebi, Hilmî Efendi, Hilmî-i İznikî	1376 (-âdını), 1898 (-âr), 1939 (-ok), 2065 (-un), 3508 (-âlik), 4218 (-âl), 4286 (-ânuñ kenârında)	(?-1606) Asıl adı Abdullah'tır. Vahyî- zâde Mustafa Efendi'nin oġlu olup İzniklidir. Molla Ahmed Efendi mülazımı olup Medine'de vefat etmiştir. Müretteb divanı vardır. (B, HÇ, KA, TN)
HİLMÎ-ZÂDE (1)	3584 (şerḫalar olsun)	Bu şairin kimliġi tespit edilememiştir.
HİMMETÎ (7) Himmetî-i Za'im	191 (-zler), 460 (-eri), 1869 (-er/-ar), 2411 (-er), 3083 (-rķ itdi), 5479 (-âl-i güli), 5506 (-udı)	Bu mahlaslı şairlerden hiç birinin zeamet sahibi olduġu kayıtlı değildir. Birincisi, Lazkiyeli Himmetî Bey'dir ve Manisa'da arpa kâtibi olup 1593'de vefat etmiştir. İkincisi, Sofyalı Himmetî Çelebi'dir ve 15. yüzyıl şairlerindendir. Üçüncüsü de Kanuni dönemi şairlerinden Edirneli Himmetî Çelebi'dir. (A, TN) Ancak burada söz konusu edilen şairin bunlardan hangisi olduġu tespit edilememiştir.
HİSÂBÎ (1) Hisâbî Fermâyed	2706 (-âh)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır. Yanlışlıkla Hisâlî yerine Hisâbî şeklinde yazılmış olabilir.
HİŞÂLÎ (3) Hişâlî Efendi, Hişâlî Şâ'ir-i Nâzûk-Hişâldür	4142 (-ân iledür), 4802 (-ân tütüşur), 5297 (-âsı var)	On altıncı yüzyıl şairlerindendir. İnebahtılıdır. İnebahtı kalesi kethüdasıdır. Üç dilde şir söylemeye muktedir, nüktedan bir zattır. Peşteli bir Hisâlî daha vardır ancak onun 1651 olan ölüm tarihi

		hasebiyle mecmuaya girmiş olması ihtimali azdır. (A, TN)
ḤUBBÎ (1) Ḥubbî Ḥatunuñ Bir Maṭla‘ı Gün Gibi	2909 (-āra yir yok)	(?-1579) Asıl adı Aîşe’dir. İstanbullu veya Amasyalıdır. Beşiktaşlı Yahyâ Efendi’nin torunu, Yavuz Sultan Selim’in hocası Şems Efendi’nin kızıdır. Kaynaklara göre Osmanlılarda şiir söyleyen ilk kadın olmuştur. <i>Cemşîd ü Hurşîd</i> adlı bir mesnevisi vardır. (AÇ, DEİS, HÇ, KA, OM, TN)
ḤUFFÎ (7) Ḥuffî Efendi, Ḥuffî Raḥime’llâhu ‘Aleyh	574 (-er), 1994 (-em), 2037 (-āra yaqîn), 2707 (-āh), 4122 (-er yazar), 5429 (-ārını bilmez), 5496 (-ārını)	Şairin mahlası Tuhfe-i Naili’de harekeli olarak <i>Huffî</i> , Kâmûsu’l-A’lâm’da ise <i>Haffî</i> şeklindedir. Ancak Latîfî doğrusunun Haffî olduğunu, “bazıları zamm-ı hâ ile Huffî okurlar” diyerek izah eder. Fatih devri şairlerindendir. Edirnelidir. Kavâfiye ile meşgul olduğundan bu mahlası almıştır. Ümmî şairlerdendir. (HÇ, KA, L, TN)
ḤULÛŞÎ (4) Ḥulûşî Çelebi, Ḥulûşî Efendi	2241(tâb), 2574 (-āl), 3828 (-āy), 4057 (-ār)	16. asır şairlerindendir. Üsküp yakınlarındaki Yenipazar kasabasıındandır. İlim tahsil etmek için İstanbul’a gelmiş, Anadolu Kazaskeri Boztan-zâde’nin hizmetinde bulunmuştur. Bilahare Bağdat’a gidip kassamlık yapmıştır. (A, TN)
ḤUSÛLÎ (1)	693 (-ānuñ)	Kaynaklarda, mecmuanın tertib edildiği dönemde ya da öncesinde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ḤUZÛRÎ (3) Mîr Ḥuzûrî	2183 (-i koned kesî), 3352 (-îr nîst), 3432 (-ān ḥancer)	Mîr Azîzullah, 16. asır İran şuarasından olup Kum şehrinde doğmuştur. Seyyidlerdendir. Ömrünün büyük kısmını Necef yakınlarında geçirmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (KA)
ḤUZÛRÎ (1)	1515 (-āk ey nazenin)	Yavuz Sultan Selim devri şairlerdendir. Geliboluludur. Münzevi bir hayat yaşamış, melamî meşrep bir zâttır. (L, HÇ, KA, TN)
ḤUDÂYÎ (31) Ḥudâyî-i Selef, Ḥudâyî Raḥmetü’llâhi ‘Aleyh, Ḥudâyî Şi‘ri Sitâridür el-Ḥaḳ, Ḥudâyî-i Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür	183 (-ān virür), 516 (-āna), 601 (-ünadur), 697 (-rdüñ), 1212 (-et eylerem), 1223 (-ādan), 1332 (-iri), 1646 (-ān mihnet), 1809 (-āna gitme hîç), 1860 (-āha nazar), 1970 (-āna gitme gel), 1986 (-āhum), 2060 (-rsün), 3063 (-āye), 3167 (-ānemüz vardır), 3178 (-ānum olmuştur), 3536 (-ek), 3635 (-āre), 3675 (-et), 4001 (-	(?-1570) Asıl adı Mustafa’dır. Okçu-zâde Mustafa Hudâyî Bey olarak bilinir. İstanbulludur. Asker şairlerdendir. Yayabaşı olarak vazife yapmıştır. Mesnevi ve murabbaları o dönemde meşhurdur. (AÇ, HÇ, KA, TN)

	âhat), 4292 (-âyetde), 4366 (-âzı), 4387 (-ıldı), 4527 (-ste gerek), 4530 (-âbuñ), 4553 (-â idemem), 4699 (-ûd), 4717 (-ûd), 4800 (-aşıdur), 5047 (-ele), 5301 (-âna gider)	
HÜDÂYİ (42) Hüdâyî-i Merhûm, Hüdâyî Rahîme'llâhü 'Aleyh, Hüdâyî Oldı Selmânı Zamānuñ, Hüdâyî Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Hüdâyî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem, Hüdâyî Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı 'Âlem	114 (-âni lezîz), 268 (-âlaruñ), 275 (-âlaruñ), 294 (-erüñ), 312 (-il), 425 (-ağında), 490 (-em eyledi), 567 (-er), 718 (-âne dik), 924 (-âzı), 1055 (dîvānemüz), 1269 (-alın), 1278 (-ānedür o), 1331 (-iri), 1411 (-eli), 1501 (-ānum gel), 1513 (-însin), 1551 (-âzı), 1641 (-la naşîb), 2363 (-er görünür), 2374 (-ānumuz vardır), 2376 (-āremüz yokdur), 2453 (-ālümüz), 2490 (-'arz), 3048 (-āmete), 3097 (-āli), 3186 (-ānemüz), 3228 (-ādur bugün), 3244 (-ane), 3324 (-er/-ar gibi), 3384 (-āna şunar), 3998 (-āni dūrüst), 4192 (-erd olmak), 4208 (-ābuñ), 4225 (-ām), 4237 (-ārdan), 4268 (-ār to), 4428 (-ārā), 4429 (-ārā), 4476 (nażar), 4753 (-ūnumdur), 5343 (-ildür)	(?-1583) Asıl adı Mustafa'dır. Müezzin Hüdâyî, Muslî Çelebi, Muslî Şah, Musallî Çelebi, Salâ Muslîsi gibi adlarla bilinir. İstanbulludur. Musikişinastır. Haseki camii müezzinlerindendir. Müretteb divanı vardır. (A, HÇ, KA, SO, TN)
HÜDÂYİ (6) Diğer Hüdâyî Aḥî-zāde Birāderi, Hüdâyî-i Aḥî-zāde, Aḥî-zāde Birāderi Hüdâyî, Hüdâyî Aḥî-zāde Birāderi, Hüdâyî Birāder-i Aḥî-zāde	373 (ānum için), 624 (-ndedür), 1578 (-ā), 4738 (-er), 5070 (-āh), 5331 (-er)	(1572-1633) Asıl adı Hüseyin'dir. Kazasker Âhîzāde Mehmed Efendi'nin oğlu, şair Halîmî'nin biraderidir. İstanbulludur. İlim tahsilinden sonra, 1605'te İstanbul kadısı, 1612'de Anadolu, 1622'de Rumeli kazaskeri olmuş ve nihayet 1631'de Şeyhülislamlık makamına geçmiştir. İki yıl sonra ma'zûl olup idam edilmiştir. (B, HÇ, OM, KA, SO, TN)
HÜMÂM (2)	391 (-en), 3142 (-est ki cānān in cāst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
HÜMÂYŪN (17) Hümâyûn Şâh, Hümâyûn-ı Pâdişâh, Hümâyûn Şâ'ir-i Mergûb-ı Devdür Râst, Sultân-ı Kelâm u Suḥen Mîr Hümâyûn	28 (-ā-yı ū me-rā), 89 (-ān sâḥte-end), 509 (-ā), 515 (-ār-rā), 533 (-rîzād), 821 (-rî kon), 978 (-ādî-i māst), 1319 (-āde), 1628 (-er mā-rā), 2889 (-āyeş), 3341 (-āb), 4721 (-este şod), 4888 (-em), 5023 (-en), 5183 (-ān me-rā), 5260 (-end bûd), 5268 (-ûd)	(1509-1556) Asıl adı Mirza Nasreddin Muhammed'dir. Kabil'de doğdu. Babası, Babür devletinin kurucusu olan Babür Şah'tır. 1541'de babasının yerine hükümdar oldu. Taht kavgalarında mağlup olup Şah Tahmasb'a sığınmış ve onun yardımıyla tekrar hükümdarlığa geçmiştir. (KA)
HÜSÂM (3)	660 (-îreş), 3210 (-āne-i ḥōd nîstem), 3224 (-āne-i men)	Kaynaklarda mecmuaya girme ihtimali bulunan bu mahlasta tek şair vardır. O da İstanbullu Hüsâm'dır. Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerindendir. Mukabelecilik görevindeyken vefat

		etmiştir. Kaynaklarda yer alan bir tarih manzumesi Farsça'dır. O yüzden bu zat olması ihtimal dâhilindedir. (A, TN) Ancak şiirlerinin tamamının Farsça olması, söz konusu şairin farklı bir Fars şairi olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir.
ḤÜSÂMÎ (5) Ḥüsâmî-i Şehdî, Ḥüsâmî Raḥime'llâhü 'Aleyh	200 (-er), 658 (-îreş), 2222 (-ā), 2260 (-āb), 2310 (-i bālîst)	Asıl adı Hüsâmeddin olup, Muğlalıdır. Mevlevî şeyhi Şâhidî İbrâhim Efendi'nin oğludur. <i>Kavâid-i Fârisiyye</i> ve <i>Tuhfe-i Husâmi</i> adlı manzum eserleri vardır. (OM, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Zira şiirlerinin tamamının Farsça olması, söz konusu şairin farklı bir Fars şairi olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir.
ḤÜSEYN BAYKARA (9) Ḥüseyn Baykara, Ḥüseyn-i Baykaranuñ Maṭla'ıdır, Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Ngşır, Mu'ammâ Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Bedî', Mu'ammâ-yı Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Emîr Şîr 'Alî, Mu'ammâ-yı Mîr Ḥüseyn be-Nâm-ı Rızâ ve Ğayrihî, Mu'ammâ-yı Mîr Ḥüseyn Seyyid ve Aḥmed ve Ğayrihî	1404 (-eti), 2077 (-âr ile), 2221 (-câ), 2257 (-üy-i âftâb), 2273 (-eş âftâb), 2329 (-âr nümün), 2662 (-kıran), 2667 (-ân), 3079 (-âmetî)	(1438-1506) Timur hanedanından Mirza Mansur'un oğludur. Herat'ta doğdu. Babür'ün ölümünden sonra tahta geçti. Orta Asya'nın büyük bir kısmına hâkim oldu. Devrin önde gelen şairleri Molla Cami ve Ali Şîr Nevayî ile yakın münasebetler kurdu. Türkçe ve Farsça divanları vardır. (KA)
ḤÜSEYN (1) Kemâle'd-dîn Ḥüseyn	100 (-ân dehed)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤÜSEYN (1) Ḥüseyn Mîr-zâde	1686 (-est)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḤÜSREV (14) Ḥusrev Beg, Suḥen İklimine Mîr Oldı Ḥusrev, Cihânda Nazm-ı Ḥusrev Oldı Maḳbûl	871 (-züñe), 878 (oḳına), 1462 (-az olur), 1479 (-âz), 1969 (-âye şal), 2074 (-ârî ile), 2972 (-ârdan), 3009 (-âr serv), 3777 (-îr eylesün), 4491 (-âdur), 4736 (-ağlar), 4794 (-aradan bilür), 5324 (-âr ister), 5438 (-es)	Şairin kimliği kesin olarak tespit edilememiştir. Kaynaklardaki bu mahlası taşıyan şairler mecmuanın tertip tarihine göre elendiğinde getiye iki şair kalmaktadır. Bunlardan biri, 1480 yılında vefat etmiş Molla Hüsrev'dir. Fatih Sultan Mehmed'in hocalarından ve Osmanlı'nın en meşhur şeyhülislamlarındandır. Üç dilde şiir söylemeye muktedir. Diğerisi ise Karagöz Bey'in oğlu olup Divane Hüsrev olarak bilinen 1596'da vefat etmiş Mehmed Hüsrev'dir. (AÇ, B, DEİS, HÇ,

		KA, OM, SO, TN) Ancak burada sözkonusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Başlıklardaki “beg” ifadesi bu şairin, yeniçeri zümresinden olup sancağa çıkmış Mehmed Hüsrev olabileceğini düşündürmektedir.
HÜSREV (22) Mîr Hüsrev, Hüsrev-i ‘Acem, Hüsrev-i Sûz, Hüsrev-i Pür-Sûz, Sûz-ı Hüsrev Ehl-i Nazmuñ Mîridür	80 (-âlet), 217 (-ân-ı diger), 251 (-üş), 327 (-en kocâ yâbem), 354 (-ân), 537 (-â kerd), 806 (-ân-ı men), 1422 (-âr bāyestî), 1452 (-âd dehed), 2063 (-âr-i mekon), 2187 (-üyi), 2789 (-â hoşest), 3087 (-âmetî), 3240 (-âne), 3361 (-ergerded), 3365 (-koned), 4422 (-ârî), 4614 (-ânî), 5179 (-âne-râ), 5182 (-ârâ), 5272 (-âr neyâbend), 5280 (-âne miñalebed)	(1253-1325) Söz konusu şair Emir Hüsrev Dehlevî olmalıdır. Türk asıllı şairin künyesi Ebu’l-Hasan, lakabı Azimüddin’dir. Dört Divanı, hamsesi, tarih konulu başka mesnevileri ve mensur eserleri bulunmaktadır.
HÜSREVÎ (2) Hüsrevî Efendi Kâzî, Hüsrevî Kâzî Efendi	2024 (-en), 3617 (-âna)	(1533-1591) Asıl adı Mustafa’dır. Babasının adı Muhammed olup Molla Hüsrev neslindendir. Vefat tarihi Kâmûsu’l-A‘lâm’da 978(1571) olarak yazılmıştır. Ebussuud Efendi’den mülazım olup Manastır ve Semaniye medreselerinde müderrislik ve bazı büyük merkezlerde kadılık yapmıştır (AÇ, DEİS, HÇ, KA, TN)
‘İRÂKÎ (2) ‘Irâkî ‘Acem Fermâyed	2474 (-âreş), 4444 (???)	Asıl adı Şeyh Fahreddin İbrâhim olup, 16. asrın meşhur Acem şairlerindendir. Hemedanlıdır. Sühreverdiyye tarikatı meşayihinden olup, ehl-i hâl bir zât idi. Şam’da vefat etti. (KA)
‘İŞKÎ (7) ‘İşkî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamânedür, ‘Âşîkâne ‘İşkîñüñ Hep Sözleri Mu‘ammâ-yı ‘İşkî Efendi be-Nâm-ı Âbil, ‘İşkî Efendi Mu‘ammâ be-Nâm-ı Edîb ve Bâdî Gayrihî	1758 (-â), 2348 (-ıkdur), 2879 (-âr itmez), 3695 (-âyı gör), 4284 (-âda), 5084 (-üfte), 5089 (-ûza)	Kaynaklarda birbirine yakın dönemlerde yaşamış bu mahlasta üç şair vardır. Birincisi, Selim Beyoğlu İşkî Ali Çelebi’dir. Aydınlıdır. Mu‘id-i pürhüner lakabıyla meşhurdur ve müderristir. İkincisi, İkincisi, Üsküdarlı İşkî olarak bilinen Derviş İlyas Ahmed Çelebi’dir. Yeniçeridir. Bayramiyye’ye intisab etmiş, 1576’da ölmüştür. Diğeri ise Fatih Sultan Mehmed devri şairlerinden olup hakkında başkaca bilgi yoktur. (A, AÇ, HÇ, KA, TN) Ancak burada sözkonusu edilen şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
İBN KEMÂL (30) Kemâl Paşa-zâde,	115 (-er lezîz), 116 (-ândan lezîz), 213 (-âr), 365 (-en), 394 (-ârûñ ile),	(1469-1534) Asıl adı Şemseddin Ahmed’dir. Fatih devri emirlerinden

Kemâl Paşa-zâde Efendi, Kemâl Paşa-zâde-i Merhûm, Hâzret-i Müftî İbn-i Kemâl, Müftî-i Merd ü ‘Âlem İbn-i Kemâl, Müftî-i zi’s-Şekaleyn İbn-i Kemâl, Kemâl Paşa-zâde Lebûn Fikriyle Cân Atmış	895 (-irine), 1155 (-ûnuñ), 1218 (- âddan), 1660 (hasret), 1719 (-ec), 1831 (-âradur), 2403 (eger), 2744 (- bâ), 2834 (-â ider), 3062 (-âye), 3287 (-en geldi), 3553 (-âreyem), 3741 (- eliklerüñ), 4088 (-ân olur), 4174 (-âr-ı hat), 4177 (-atmış gelür hat), 4521 (- ânum yok), 4536 (-âm ol), 4552 (- ândan görem), 4761 (-âd olur), 4932 (-âh itdüm), 4933 (-âh itdüm), 5060 (- âh), 5188 (-âlıkdur baña), 5494 (-eni)	Kemal Paşa’nın neslinden olup, babası Süleyman Bey’dir. Tokatlıdır. İlk tahsilinden sonra askerlik mesleğine girmiş, sonra ilmiyye sınıfına geçmiştir. Molla Lütfi’den ders aldı. Birçok yerde müderrislik yaptı. Kanuni döneminde şeyhülislam oldu. 30 civarında telifeseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, L, OM, SO, TN)
İBRÂHİM (1) İbrâhîm Tâlibü’l-‘İlm	2277 (-âb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İBRÂHİM PAŞA (2) İbrâhîm Paşa Merhûmuñdur, Budur İbrâhîm Paşa Maṭla‘ı	4730 (-âneler), 4875 (-âr degül)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İLÂHÎ (2) İlâhî-i Vardarî	1307 (-aşına), 2457 (-îz)	Yenicevadarlı şairlerdendir. Babası Gülşenî tarikatı şeyhlerinden bir zâttır. İlim tahsilini tamamladıktan sonra babasının yerine şeyhliğe geçmiştir. Üç dilde şiire muktedir. (A, AÇ, HÇ)
‘İLMÎ (13) ‘İlmî Çelebi, ‘İlmî-i Nâzûk, ‘İlmî-i Nâzûk-Edâ-yı Şâhib-i Suhen, ‘İlmî-i Nâzûk-Taḫî‘at Gün Gibi Meşhûrdur	10 (-â baña), 1397 (-îşesi), 1576 (-âr ser-tâ-pâ), 1968 (-em yok degül), 2166 (-ârdan hâlî), 2604 (-erre degül), 2713 (-âb ile), 3396 (-ân elündedür), 3580 (-âre ben), 3849 (-âm aña), 4439 (-ânın öp), 4996 (-ârumdan), 5127 (-t düşdi)	(?-1591) Asıl adı Ahmed’dir. Kadı Lutfî Çelebi’nin oğlu olup Edirmelidir. İlmî-i Nâzik lakabıyla meşhurdur. İlim tahsilinden sonra Sadrazam Abdurrahman Efendi’nin yardımlarıyla müderris olmuştur. (AÇ, HÇ, TN)
‘İLMÎ (1) ‘İlmî-i Kâtibî	3120 (-âne-i mâ),	16. asır şairlerinden olup asıl adı Yahyâ’dır. Galatalı Memi Çelebi adlı bir zâtın oğludur. Sütlu Pirinç lakabıyla bilinir. Galata kadısı Remzi Çelebi’nin mahkeme kâtibidir. (AÇ, HÇ)
‘İLMÎ (1) ‘İlmî-i Karamanî Şâhib-i Suhen	1448 (-âk eyler)	(?-1555) Karaman bölgesinde Ermenekli’dir. Babası hatiptir. Hakkında başkaca malumat yoktur. (TN)
İLYÂS (1) İlyâs Fermâyed	5253 (-er bâşed)	(?-1559) Şeyh İlyas Efendi, Akhisarlıdır. Şeyh Mecdeddin Îsâ Efendi’nin oğlu olup, İbn-i Îsâ Saruhânî adıyla bilinir. Manzum <i>Esmâü’l-Hüsnâ</i> şerhi vardır. (TN) Tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şair, bir Fars şairi de olabilir.
‘İMÂDÎ (1)	1776 (-îb)	(?-1597) İmâd-zâde Velî Çelebi adıyla bilinir. Çorum İskilipli olup kuzât zümresindendir. (TN)

İNTİZÂMÎ (1)	1763 (-âde geçer Tübâ)	I. Ahmed devri şairlerinden olup Bosnalıdır. (TN)
İŞHÂK (34) İşhâk Çelebi, İşhâk Efendi, İşhâk Çelebi Merhûm, İşhâk-ı Merhûm Baş Açık İşhâk Rûmuñ Şâ‘ir-i Ser-dâridur	109 (erden lezîz), 162 (-estedür), 395 (-âruñ ile), 405 (-âna), 456 (-ârı), 524 (-âna at), 560 (-er geçer), 1083 (-en bilür), 1183 (-âda gel), 1584 (-t baña), 2039 (-âr eteğin), 2315 (-e şabâh), 2345 (-ibdür), 2423 (-âdedür), 2455 (-âremüz), 2459 (-âyemüz), 2510 (-ârum yok), 2512 (-üzi yok), 2856 (-ildür), 2859 (-âr), 3261 (-ânumuza), 3267 (-et bu gice), 4009 (-ât), 4091 (-âş olur), 4092 (-lur), 4216 (-el), 4255 (-ân), 4517 (-âz imiş), 4549 (-yleyelüm), 4605 (-ârı), 4628 (-âsı), 4887 (-atüm), 5340 (-âyedür), 5469 (-ârda)	(1493-1537) Üsküplüdür. Kılıççı İbrahim adlı bir zâtın oğludur. Kara Bâlî’den mülazemetle Edirne, Üsküp ve Bursa’da müderrislik yaptı. Şam’da kadılığı esnasında vefat etti. <i>Selimmâme</i> ’si meşhurdur. (AÇ, B, HÇ, OM, KA, L, TN)
İSÎ (1) Kâzî ‘İsî-yi ‘Acem	1246 (-ahtân)	Acem şairlerinden bu mahlasta iki zât vardır. Birincisi İsî Mesîh adında ümmî bir zâttır. Şirazlıdır. İkincisi Yezde(?)li Emir İsî’dir. (KA) Ancak mecmuada “kadı” olduğu belirtilen şair bunlardan başka birisi olmalıdır.
İSKENDER PAŞA-ZÂDE (1) İskender Paşa-zâde	4563 (-elin)	Diyarbakır Beylerbeyi İskender Paşa’nın iki oğlundan biridir. Biri Ahmed Paşa olup 1536-1587 tarihleri arasında yaşamış, Rakka valiliği yapmıştır. Diğer Mehmed Paşa’dır ve 1591’de vefat etmiştir. Tuhfe-i Nâilî aynı şiiri ikisine de atfetmiştir. (A, TN)
İŞMET (6)	457 (-er dârî), 1706 (-m yâfê-nîst), 2336 (-râyed), 2478 (-îş), 3360 (-âri çünd), 3559 (-rem)	(?-840/1436-37) Söz konusu şairin meşhur Fars şairi İsmet-i Buhârî olabileceği düşünülmektedir. Künyesi Hace Fahrüddin İsmetullah b. Hace Mes’ud Buhârî’dir. Buharalıdır. Özellikle gazelleriyle ün yapmıştır. Ancak bu tespitimiz ihtiyatla karşılamalıdır. Buradaki şairin aşağıdaki İsmet-i Meşhedî ile hatta “ferzend-i Acem” şeklinde tanıtılan şairler aynı kişi olması ihtimali de vardır.
İŞMET (1) İşmet-i Meşhedî	73 (-ân-ı mâst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İŞMET (1) İşmet Ferzend-i ‘Acem	2816 (-er)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
İŞRETÎ (3)	128 (-ânumdur), 2069 (-ânsuz koyan),	(?-1566) Asıl adı Mustafa’dır. Yenihisarlı

	2269 (-āb)	olup babası Hasan Efendi'dir. Edirne'de kadılık yaptı. Şehzade Bayezid'in nedimi olup onunla Eskişehir ve Kütahya'da beraber oldu. İvrace'de kadı iken vefat etti. (A, B, L, AÇ, HÇ)
‘İZÂRÎ (15) ‘İzârî Efendi, ‘İzârî-i Kâzî, ‘İzârî-i Edirnevî, ‘İzârî Ehl-i Naẓmuñ Āb-ı Rûyî	621 (-ānın alur), 725 (-il), 910 (-āna benî), 1144 (-ālîk), 1807 (-āna güc), 2369 (-ādur), 2450 (-āremüz), 2919 (-ānuñ), 2985 (-üyından), 3027 (-ārda), 3042 (-re), 3631 (-yarasına), 3963 (-ri), 4324 (-ār içre), 4332 (-āşına)	(?-996/1588) Asıl adı Pir Mehmed'dir. Edirne'de doğmuştur. Bir süre Mekke kadısı Abdükbaki Efendi'nin yanında öğrenim gördükten sonra Anadolu kazaskeri Hasan Efendi'den mülazım oldu. Müderrislik yaptı. (A, AÇ, B, DEİS, HÇ, KA, TN)
‘İZZETÎ (5) ‘İzzetî Çelebi, ‘İzzetî Mu‘ammā-yı Hürşîd	780 (-ān), 2571 (-āl), 3916 (-ām), 4427 (-ā), 5316 (-zār)	(?-1605) Asıl adı Mehmed'dir ve İstanbulludur. Gürz Seydîzâde'ye mülazım olmuştur. (HÇ, KA, TN)
ḲÂBİLÎ (98) Ḥaḳîr, El-Ḥaḳîr, Ḳâbilî-i Ḥaḳîr, Ḳâbiliyyü'l-Ḥaḳîr-i Nâ-Murâd, El-Muḥarriri'l-Ḥaḳîr, Li-muḥarririhi'l-Ḥaḳîr Ḳâbilî, Bende-i Kemter Kemîne Ḳâbilî, Terceme-i Ḳâbiliyyü'l-Ḥaḳîr, Ḳâbilî Tercemesi Lâ-Nâẓîr Maṭla‘dur, Ḳâbilî Erbâb-ı Naẓmuñ Ayağı Ṭoprağıdur, Li Muḥarririhi Mu‘ammā be- Nâm-ı Hıẓr u Maḥbûb	23 (-ā), 276 (-ālaruñ), 334 (-itdüm), 466 (-ārumı), 505 (-ā), 558 (-şler), 571 (-er), 694 (-ānuñ), 826 (-îrin), 926 (-ān çıkmadı), 1027 (-ād), 1122 (-āl itmiş), 1123 (-āl itmiş), 1164 (-ūnuñ), 1168 (-ūnuñ), 1258 (-ün), 1259 (-ün), 1651 (-ād it), 1732 (-ād), 1733 (-ād), 1844 (-dürür), 2031 (-içeyin), 2144 (-ānuma geçdi), 2169 (-ağı), 2297 (-āb), 2350 (-ānıdur), 2527 (-ek), 2861 (-ar), 3033 (-āde), 3088 (-āmeti), 3103 (-ānı), 3104 (-āmı), 3107 (-ādı), 3150 (-at/-et), 3175 (-ār), 3179 (-ār), 3187 (-ānemüz), 3188 (-ānemüz), 3191 (-āhumuz), 3203 (-ānuñ), 3204 (-ār gördük), 3205 (-āneme geldüñ), 3225 (-ān), 3229 (-en), 3245 (-āne), 3255 (-āneñe), 3256 (-āna), 3269 (-dükce), 3278 (-āb idi), 3682 (-ār), 3710 (-āz), 3735 (-āk), 3809 (-āza), 3818 (-ā eyle), 3827 (-nâyı), 3851 (-ā), 3933 (-ürdan), 3945 (-arıla), 3951 (-āma), 4000 (-et), 4185 (-at), 4360 (-ānı), 4419 (-ārı), 4426 (-ār ola), 4437 (-āb), 4441 (-ān it), 4473 (-ār), 4481 (-ār), 4494 (-ānıdur), 4495 (-āh olur), 4503 (-ensüz), 4537 (-üfte ol), 4538 (-uşul), 4576 (-āra ben), 4581 (-ān), 4587 (-ārı seyr eyle), 4594 (-ā eyle), 4598 (-uñda), 4599 (-ā ide), 4615 (-āli), 4629 (-ārı), 4637 (-ā), 4642 (-ān besdür baña), 4659 (-ān besdür baña), 4866	(?-1634) Asıl adı Mehmed olup Yâverî-zâde olarak bilinir. İspartalıdır. Babası Abdülganî Efendi'dir. Sunullah Sun'î Efendi'ye mülazım oldu. Bursa ve İstanbul'da müderrislik yaptı. Selânik kadısı iken vefat etti. (SO, TN) Aynı zamanda mecmuanın mürettibi olan şairin kimliği konusunda –yukarıda değindiğimiz üzere– kimi şüpheler bulunmaktadır. Ancak Faizi'nin bir mecmuası bulunduğu dair kaydına dayanarak şairin İspartalı Yâverîzâde Kâbilî olduğunu kabul ediyoruz.

	(-ānuñ aldurduñ), 4867 (-ār itsem gerek), 4882 (-āh ne müşkil), 4914 (-āhum benüm), 4963 (-ārdan), 4974 (-āh neyleyin), 5069 (-āh), 5102 (-āba), 5103 (-āba), 5208 (-āb), 5320 (-er/-ar), 5330 (-em çeker), 5345 (-ān olmadan yegdür), 5381 (-ānı yok)	
ḲĀBİLÎ (4) Ḳābilî-i ‘Acem, ‘Acemde Ḳābilî Maḳbûl-i ‘Ālem	1402 (-ṣtî), 1432 (-erî-râ), 4346 (-allâh), 5366 (-et gûş),	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḲABÛLÎ (18) Ḳabûlî-i Ḳāzî, Ḳabûlî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, Ḳabûlî Sözlere Maḳbûl-i ‘Ālem	173 (-ān virür), 572 (-îr çeker), 716 (-elik), 887 (-ānî mände), 933 (-ḳurdi), 1101 (-zürkâr), 2111 (-ārı getürme), 2194 (-ām ola), 2366 (-āyı gör), 2383 (-ar), 2627 (-ûm), 3168 (-ā gelür), 3222 (-āna deġişmem), 3266 (-āneden çıkma), 3659 (-endüñi), 3960 (-anmış gibi), 4317 (-āl üzre), 5192 (-āne-râ)	(?-1591) Asıl adı İbrahim’dir. Gedizlidir. Hasan Çelebi ve Beyani Kütahyalı olup adının Ahmed olduğunu yazıyorsa da Riyâzî’nin bunu tashih ettiği <i>Tuhfe-i Nâilî</i> ’de nakledilir. İlim tahsilini Nâzırzâde’den almıştır. (HÇ, DEİS, TN) Adı geçen şairin Serezli Kabûlî olma ihtimali de vardır.
ḲADÎM (1) Ḳadîm-i Şîrâzî	1619 (-es mâ-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ḲADÎMÎ (3) Ehl-i Naẓmuñ Ḳadîmî Beg-zâde, Mu‘ammâ-yı Ḳadîmî Efendi be-Nâm-ı Hüseyin Ḳadîmî Çelebi	1100 (-ār), 2577 (-āl), 3751 (-ādenüñ)	(?-1587) Hâfid Hamdi Çelebi. Divan-ı Humâyûn kâtiplerindendir. (TN, SO)
ḲADÎMÎ (1) Ḳadîmî-i ‘Acem	1348 (-ün kerdî)	Acem şairlerinden olup ressamlığıyla da meşhurdur. Gîlânlıdır. (KA)
ḲĀDIRÎ (9) Ḳādirî Çelebi, Ḳādirî Efendi	84 (-āhid), 864 (-ānına), 1030 (-ād), 1064 (-ālümdür), 1113 (-āh imiş), 1297 (-āğ ile), 1392 (-aşım), 2935 (-el), 3110 (-ad eyledi)	(?-1533) Asıl adı Abdülkâdir’dir. Isparta-zâde ya da Isparta Çelebisi olarak bilinir. Ispartalıdır. Kara Seydî’den mülazemetle müderris olmuş, daha sonra uzun süre özellikle Tâcizâde’nin mani olmasıyla kadılığa geçememiş, nihayet son zamanlarında Antalya kadılığına getirilmiş ve burada vefat etmiştir. Arapça ve Türkçe şiirleri vardır. (AÇ, B, HÇ, SO, TN)
ḲADRÎ (2) Su‘üdî-zâde Ḳadrî, Su‘üdî-zâde Ḳadrî Efendi	1868 (-er), 2386 (-ār)	(1572-1595) Su‘üdî-zâde Seyyid Abdülkâdir Efendi. Babası Diyarbakır kadısı Emir Hasan-zâde Mehmed Efendi’dir. Fatih’te Mimar Sinan Mescidi haziresinde medfundur. (TN)
ḲADRÎ (1) Şâ‘ir-i Maḳbûl-i ‘Ālem Ḳadrî-i Şâhib-Suḡen	1682 (-ā îst), 5073 (-āh)	(?-1552) Asıl adı Abdülkâdir olup, Kınalızâde ailesindendir. Zeyrekzâde’den ders almış ve Semaniye medresesinde

Ḳadri Fermāyed		müderislik yapmıştır. Bursa'da kadı iken Anadolu kazaskeri olmuştur. On yıl bu vazifeyi ifa ettikten sonra Bursa'ya dönmüş ve orada vefat etmiştir. Hasan Çelebi, aynı adda ve mahlasta, akrabası olan bir şairden daha bahseder. (AÇ, HÇ, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
ḲALENDER (6) Ḳalender Çelebi Fermāyed Ḳalender Efendi Ḳalender Fermāyed Ḳalender Rāst	165 (-āruñdur), 665 (-īrūñ), 2365 (-āyı gör), 2865 (-ār), 2966 (-ār yolın), 4235 (-āh itdüm)	(?-1591) Kâdı Kalender Çelebi olarak bilinir. Germiyanlıdır. Abdülkerim Efendi'den mülazım oldu ancak mesleği terk edip uzlet etti. (TN)
KÂMÎ (17) Kâmi Efendi, Kâmi-i Merhûm, Kâmi Efendi Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür, Kâmi Efendi Kâmil-i Devr-i Zamānedür	1285 (-āda), 1401 (-eti), 1520 (-etin), 1788 (-īb), 2295 (-āb), 2497 (-a'), 2777 (-est), 2945 (-etüm), 3392 (-āredür), 3724 (-ā'), 3996 (-āni dürüst), 3997 (-āni dürüst), 4079 (-ānıdır), 4156 (-īz), 4358 (-āni), 4421 (-āni), 4577 (-enlerde)	Kaynaklarda bu mahlasta çok sayıda şair bulunmakla birlikte bunlardan üçünün ölüm tarihi bilinmektedir. Birincisi, Divan-ı Hümayun kâtiplerinden Enderunlu Hasan Çelebi'dir ve 1544'te vefat etmiştir. İkincisi, Karamanlı Seyyid Kâmi Muhammed Efendi'dir. Kuzat zümrsinden olup <i>Yûsuf u Züleyhâ</i> nâzımıdır. 1545'te vefat etmiştir. Üçüncüsü ise Edirneli Mevlevi şairlerden Ahmed Kâmi Efendi'dir. Mesnevîhân oğlu olarak bilinir. 1579'da vefat etmiştir. (A, L, B, AÇ, HÇ, KA, TN) Mecmuada "kâmil-i devr-i zamānedür, şâir-i devr-i zamānedür" şeklinde tanımlanmasından ve bir şiirde de "merhum" olarak nitelenmesinden mecmuanın derlenme sürecinde hayatta olduğu daha sonrada vefat ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda buradaki şairin ölüm tarihi 1579 yılı olan Edirneli Kâmi olması muhtemeldir.
KÂMÎ (6) Kâmi-i 'Acem Fermāyed	1009 (-āl kerd), 1674 (-eng-ist), 1720 (-renc), 2693 (-āl to), 4028 (-īn dāred), 5277 (üy-ı toem āmed be-yād)	Bu mahlaslı üç Acem şairi vardır. İlki, Molla Câmî sohbetinde bulunmuş Sebzvârlı Kâmi'dir. Herat'ta vefat etmiştir. İkincisi Lâhicânî Kâmi'dir. Üçüncüsü, <i>Nefâisü'l-Müessir</i> adlı tezkirenin müellifi Mirza Alâeddin'dir. Kazvinli olup 1564'te vefat etmiştir. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḲANDÎ Lebi Sükkerleri Vaşf İtmede Mâhirdür Ḳandî	4955 (-ādan geçemem)	Bu mahlaslı üç şair vardır. Birincisi, Bursalı Kandî Çelebi'dir. Tarih manzumeleri ile meşhurdur. 1554'te vefat

		etmiştir. İkincisi, Cem Sultan muhasiplerinden Serezli Kandî Çelebi'dir. Üçüncüsü ise II. Selim devri şairlerinden, sarayın çeşnicibaşısı olan Yenicevardarlı Kandî Bey'dir. Hürrem Paşa evladındandır. (A, B, L, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḲĀSİM (6) Ḳāsım-ı Envār, Ḳāsımuñ Eş'arı Āteş-Pāredür	33 (-ān-rā), 1442 (-ā koned), 1487 (-āz), 1672 (-em-est), 3572 (-er gerden)	(756/1355-837/1433) Künyesi Muînüddin Ali b. Nâsir b. Hârûn b. Ebu'l-Kâsım Hüseynî'dir. Tebrizli bir seyyid ailesine mensuptur. Safeviyye tarikatine girip Şeyh Sadreddin-i Erdebilî'nin müridi olmuştur.
ḲĀSİM (1) Emîr Ḳāsım	2258 (-āb)	Bu mahlastaki bir diğer şair de Mir Muhammed olup Rey şehrinde dir. Ekberşah devri şairlerindendir. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ḲĀSİM (1)	4508 (-ārum söylemez)	Şairin kimliği tespit edilememiştir. Mecmuada birer şiiri bulunan Molla Kasım ve Ali Kasım'ın aynı kişi olma ihtimali bulunmaktadır.
ḲĀSİMÎ (3633) Ḳasımî Râst	3633 (-ānı ele)	Asıl adı Rüstem'dir. İsfendiyar oğullarından Kâsım Bey'in oğludur. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (SL, TN)
KÂTİBÎ (15) Kâtibî Çelebi, Kâtibî durur Raḥime'llāhü ‘Aleyh, Ehl-i Naẓmuñ Kâtibî Ser- Defteri, Kâtibî Maḳbûl-i ‘Ālem Gül Gibi	528 (-er pāre pāre sâḥt), 707 (-eng), 818 (-ān ne-miāyed birûn), 957 (-āb), 1688 (-est derdest), 2263 (-āb), 2327 (-āb şöd), 3006 (-ān), 3116 (-āne-i mā), 3117 (-āne-i mā), 3774 (-em/-am), 3917 (-ām), 4436 (-āri-rā), 4950 (-ūd dilem), 5239 (-d kocāst)	(?-970/1563) Söz konusu şair, ünlü denizci Seydi Ali Çelebi/Reis olmalıdır. İstanbul Galata'da doğdu. <i>Mir'at-ı Memâlik</i> adlı eseri vardır. Ancak bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Bu dönemde yaşamış Bursalı Kâtibî, Manastırlı Kâtip Hasan, muammada alanındaki ustalığıyla tanınan Sinoplu Mustafa Kâtibî olmak üzere üç şair daha bulunmaktadır. Söz konusu şairin bunlardan birinin olması ihtimali de vardır.
ḲĀZÎ (2) ‘Acemde Añılur Meşhûr Ḳāzî, ‘Acemde Şā‘ir-i Maḳbûl Ḳāzî	4947 (-ākem), 5034 (-ān gered)	Bu mahlasta dört Acem şairi vardır. Birincisi Kâdî Râzî, ulemeden bir zât olup Ekber Şah devri şairlerdendir. İkincisi, Abdullah Râzî olup Rey kadılarındandır. Üçüncüsü Kazvinli olup memleketinde kadılık yapan bir zâttır. Dördüncüsü ise Şuster(?) kadısı Muhammed Ma'sûm'dur. (KA)

KELÂMÎ (3) Kelâmî Cihân Dede	3790 (-en), 4511 (-ân olmuş), 4584 (-â ile)	Kelâmî Çelebi II. Mehmed dönemi şairlerindendir. Kerbelâlıdır. Derviş Kelâmî ve Cihân Dede lakablarıyla bilinir. İmam Hüseyin dergâhında riyazetle meşgul olmuştur. (A, TN)
KELÂMÎ (1) Kelâmiyyü'l-Meşhedî	31 (-âni-râ)	<i>Kâmûsu'l-Âlam</i> 'da bu mahlasta üç şair vardır. Ancak bunlardan hiç biri Meşhedli değildir.
KEMÂL (22) Kemâl-i 'Acem, Kemâl-i Hocendî, Kemâl-i Hocende'd-dîn, Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlemdür Kemâl	77 (-ân endâht), 96 (-es bâşed), 332 (-îdîm), 379 (-er suhen), 389 (-er suhen), 1133 (-üş), 1272 (-în), 1480 (-âz), 1610 (-ür-mâ), 1711 (-âyî nîst), 2249 (-âb), 2305 (-r gereft), 2331 (-âm şod), 2338 (ân sâhteend), 2656 (-âb îd birûn), 2751 (-û-râ), 2809 (-âst miküyed), 2885 (-eş), 2886 (-eş), 2934 (-îl), 4020 (-îh), 5209 (-â garîb)	(?-1390) Acem şairlerinin ve meşayihinin en meşhurlarından olup adı Şeyh Kemâleddin Mes'ûd'dur. Maverâünnehir'de Hocend şehrinde doğdu. Tebriz'de ikamet etti. Hafız-ı Şirâzi ile münasebeti vardı. (KA)
KEMÂL (2) Kemâl-i Zerd	578 (-rdılar), 5311 (-âl eğler)	(?-1475) Sarıca Kemal ya da Kemal-i Zerd olarak bilinir. Bergamalıdır. Fatih'in sadrazamlarından Mahmud Paşa'nın hocası ve muhasebecisidir. Edirne'de müderrislik yaptı. Orada vefat etti. (L, AÇ, HÇ, KA, TN)
KEMÂL (1) Kemâl Birâder-i Cemâlî	925 (-îrûni)	Bkz. Kemâlî Cemâlî'nin biraderi Defterdarzâde Kemâlî aşağıdadır. İkisi aynı zat olmalı.
KEMÂL (1) Çâzî Kemâl Fermâyed	2253 (-âb)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
KEMÂL PAŞA (1) Kemâl Paşa Cihânuñ Gün Gibi Mergûb [u] Mağbûli	4648 (-âh saña)	(?-1470) Fatih devri ümerasından olup Edirne ve İstanbul'a vakıflar tesis etmiştir. 1465 yılından itibaren Şehzade Bayezid'in hocası olarak Amasya'da bulunmuş, İstanbul'da vefat etmiştir. Meşhur alim ve şair İbn-i Kemâl'in dedesidir. (Ky: <i>Şeyhülislam İbn Kemal TDV Yay. Ank.1989, s. 48-49</i>)
KEMÂLÎ (2) Kemâlî Ehl-i Naẓmuñ Kâmilidür	522 (-âb), 4650 (-âhum saña)	16. asır şairlerindendir. Asıl adı İsmail'dir. Defterdâr-zâde olarak bilinir. Şair Cemâlî'nin biraderidir. Ulemâdan bir zât olup aynı zamanda mesnevîhândır. (HÇ, KA)
KENZÎ (2) Ehl-i Naẓmuñ Gizlü Genci Kenzîdür	1160 (-ûnuñ), 3651 (-indi)	Kaynaklarda bu devirde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmadı.
KERÎM (3) Kerîm Çelebi Kerîm Efendi	335 (-ârum), 676 (-îrûñ senûñ), 2050 (-adın)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.

KERİMİ (8) Kerîmî Çelebi, Kerîmî Efendi, Kerîmî-i Şeyh-zâde Ol Cevân- Baht, Kerîmî Şeyh-zâde Pîr Kerîmîdür	734 (-ün gördüm), 1533 (-âz eyle), 2283 (-âb), 2767 (-âr olmaz baña), 2960 (-âm), 3105 (-âyı), 3699 (-âr), 5105 (-eme)	(?-1634) Asıl adı Abdülkerim'dir. Şeyhü'l-Harem olarak bilinen Sinâneddin Yusuf Çelebi'nin oğludur. Koca Mustafa Paşa tekkesi şeyhidir. Belgrad kadılığı yapmış, İstanbul'da vefat etmiştir. (TN)
KESBÎ (11) Kesbî-i Edirnevî, Kâtib-i Dîvân-ı 'Âlî Kesbî-i Nâzûk-Edâ, Belâgat Üzredür Eş'âr-ı Kesbî, Hâce-i Şehr-i Belâgat Kesbî	2159 (-ânı), 3307 (-âyı), 3589 (-ân olsun), 3604 (-ân), 3608 (-u), 3698 (- âr), 3860 (-et), 3879 (-ân çıkar), 4148 (-â' il olmaz), 4260 (-în), 4361 (-ânı), 5248 (-ışt)	(?-1641) Asıl adı Mehmed'dir. Şâhidî neslinden olup Edirnelidir. Divan-ı Humayun kâtiplerindendir. Kasımpaşa'da medfudur. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (OM, TN)
KEŞFÎ (6) Keşfî-i Merhûm, Leâfet Üzredür Eş'âr-ı Keşfî, Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Keşfîdür	2894 (-âmet var imiş), 3885 (- erümüz), 5146 (-âh didi), 1156 (- ûnuñ), 4493 (-ühdur), 5117 (-âh ile)	Edirnelidir. Yunuszâde Muslusu sanıyla tanınmıştır. Önceleri danışment iken daha sonra kâtip, imaret mutasarrıfı, 973/1565- 66 yılında mukataacı ve sancak beyi olmuştur. Kanuni dönemi (1520-1566) sonlarında vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, TN)
KEVKEBÎ (1)	805 (-û-yı men)	Acem şairlerinden olup Buharalıdır. Musikişinas bir şairdir. (KA)
KEVŞERÎ (1) Kevşerî	3433 (-ân hancer)	III. Mehmed devri şairlerinden olup İstanbul'dur. Asıl adı Ali'dir. Sipahi zümresindendir. Uzun süre Kerbelâ'da kalmış tekrar Anadolu'ya dönmüştür. (A, B, HÇ, TN)
KEYFÎ (1) Keyfî Efendi	407 (-er yirine)	On altıncı yüzyıl şairlerindendir. Hasan Çelebi Amasyalı derken Tuhfe-i Naili'de Çorumlu olduğu yazar. Tımar erbabındandır. (HÇ, TN)
QIYÂSÎ (1) Qıyâsiyyü'l-Qâzî	4467 (-âr)	Asıl adı İbrahim'dir. Kastamonuludur. Önceleri sipahi iken sonra ilim tahsil etmiş ve Eyüp kadılığına kadar yükselmiştir. III. Murad devrinde vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, L, TN)
KİLÂVÎ (3)	1997 (-ımmam), 3418 (-âreler), 4157 (-ez)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
KİRÂMÎ (2) Kirâmî Efendi Kirâmî Efendi 'Abdu'r- Raḥmân-est	105 (-nd), 2671 (-lmezzin)	(?-982/1574) Ispartalı Kınalızâdelerden olup asıl adı Abdurrahman ya da Abdurrahim'dir. Emrullah Mirî Efendi'nin oğlu, Hasan Çelebi'nin amcasıdır. Ali Çelebi'den ders almış, bilahare Bursa kadısı Abdülbâkî Efendi'nin hizmetine girmiştir. Birçok yerde müderrislik, Yenişehir'de kadılık ve Anadolu kazaskerliği yapmıştır. (B, DEİS, HÇ, SO, KA, TN)

KİŞVERİ (1) Kişverî-i Nevâyî	5363 (-andın gelür)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmadı.
ĶUDSİ (1)	3533 (-ek)	Bu dönemde yaşamış üç şair bu mahlası kullanmıştır. İlk Arabzâde Mehmed Kudsi Çelebi'dir. Mısır kadılarında olup 1561'de vefat etmiştir. İkincisi, Lutfi Beyzâde Mehmed Kudsi Çelebi'dir. Babası sancak beylerindendir. Sivas tımar defterdarı olup 1586'da vefat etmiştir. Diğer ise Nişancızâde Mehmed Efendi'dir. 1584'de vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ĶURBİ (3) Ķurbî Efendi Ķâzî	1790 (-ub/-üb), 2518 (-âlık), 3035 (-âmetde)	Kaynaklarda bu dönemde yaşamış Kurbî mahlaslı üç şair bulunmakla birlikte bunlardan hiçbirisinin kadı olduğuna dair bir kayıt yoktur.
ĶURBİ (1) Ķurbî-i İznîkî	4298 (-ene)	(?-1549) Emir Şâh Çelebi adıyla bilinir. İzniklidir. Kemalpaşa-zâde'den mülazım olup birçok yerde müderrislik yaptı. Genç yaşta kulaklarını kaybedince başka işlerden el çekti. (AÇ, HÇ, KA, TN)
KÛLĦANİ (1) Kûlĥânî-i 'Acem, Kûlĥânî-i Şîrâzî	951 (-em-râ), 5231(-rem nîst)	Acem şairlerinden olup Kumludur ve Baba Şehîdî'nin yeğenidir. Irak, Azerbaycan ve İran'da şöhret bulmuş, sert tabiatlı bir şairdir. (KA)
LA'Lİ (3) La'î-i Ķayserî	1017 (-âd), 3015 (-âre serv), 4171 (-âna ĥaţ)	On altıncı asır şairlerindendir. Beyzâde Dânişî Pîrî Çelebi'nin yeğenidir. Arapça ve Farsça öğrenmek için Mısır, Şam, Halep, Bağdat gibi yerlere gitmiştir. Mevlevilik tarikatına girip şeyh olmuştur. (A, TN)
LAMİ'İ (17) Lâmi'î-i Bursevî, Lâmi'î Çelebi, Lâmi'î Efendi, Lâmi'î-i Merĥûm, Lâmi'î Raĥime'llâhü 'Aleyh Lâmi'î Câmî-i Rûmdur, Lâmi'îdür Cihânda Câmî-i Rûm, Lâmi'î Kim Ehl-i Nazmuñ Câmî-i Devrânıdur, Lâmi'î Maĥbûl-i 'Âlem Gün Gibi	1007 (-âl kerd), 1347 (-ün kerd), 1394 (-aşını), 1406 (-âştî), 1581 (-â bir yana), 1583 (-m baña), 1920 (-ânumuz), 2349 (âsmânîdür), 3522 (-âk), 3867 (-âb ile yunur), 3878 (???), 4404 (-âh didi), 4677 (-îb), 4709 (-ârumdan meded), 4876 (-âh eksük degül), 5048 (-ile), 5328 (-ne disünler)	(?-1531) Asıl adı Mahmud olup Bursalıdır. Babası II. Bayezid defterdarlarından Osman Çelebi'dir. Nişancızâde olarak bilinirler. Molla Câmî'nin eserlerini tercüme ettiği için Câmî-i Rûmî diye şöhret bulmuştur. Birçok tercüme manzumesi ile kendi telifi olan mesnevileri vardır. (B, L, AÇ, HÇ, KA, TN)
LAṬİFİ (8)	831 (-ân içün), 1586 (-et baña), 1876	(?-1582) Asıl adı Abdüllatif'tir.

Laṭīfī Raḥīme'llāhü 'Aleyh	(-ir), 2524 (-ek), 2410 (-ā ile geçer), 4054 (-ār), 4405 (-āh didi), 4499 (-ār olmaz)	Kastamonulu olup Hatibzâde olarak bilinir. Bazı kalemlerde kâtiplik ve muhasiplik yaptı. III. Murad döneminin başlarında vefat etti. Müretteb <i>Divanı</i> ve meşhur <i>Tezkiretü 'ş-şu 'arâ</i> 'sından başka birçok eseri vardır. (A, B, AÇ, HÇ, L, OM, TN)
LE'ÂLÎ (1) Le'âli-i 'Acem	4442 (-est refî)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
LEBÎBÎ (2) Lebîbî-i Merhûm	2180 (-eşi/-aşı), 4103 (-erdedür)	Kaynaklarda Lebîb mahlaslı çok sayıda şair olmasına karşın Lebîbî mahlasını kullanan bir şair bulunamamıştır.
LEM'Î (3) Lem'î Efendi, Lem'î-i Nâzûk	921 (-â okı), 1689 (-ār ne-kerdest), 2068 (-ân)	(?-1550) Asıl adı Derviş Mehmed'dir. Şair Lâmi'î'nin oğlu olup Bursa'da doğdu. Hayreddin Efendi'den mülazemetle müderrislik yaptı. Sultaniye medresesi müderrisi iken vefat etti. Aruz ve kafiye dair bir risalesi vardır. (A, AÇ, HÇ, TN)
LEM'Î (1) Lem'î-i Bursevî	2061 (-ağ itsün)	(?-1552) Asıl adı Abdullah ya da Ubeydullah'tır. Bursalıdır. Babası kadılardandır. Çivizîade'den mülazemetle kadılığa yükseldi. Mısır'da vefat etti. (AÇ, TN)
LEVHÎ (1) Levhî Râst	4558 (-erden)	16. asır şairlerindendir. Priştinelidir. İlim tahsilinden sonra Merkez Efendi'ye intisab etmiş, mutasavvıf bir şairdir. Nûhî ve Azmî mahlaslı şairlerin kardeşidir. (AÇ, DEİS, HÇ, TN)
LİKÂYÎ (1) Likâyî Efendi	731 (-ârumdur benüm)	II. Bayezid devri şairlerinden olup İstanbulludur. Bedestende sahaflık yaparak geçinirdi. Yavuz Selim devrinde vefat etti. (L, SO, TN)
LİSÂNÎ (3) Lisânî Efendi, Lisânî Ehl-i Dil İçre Müsellem	760 (-ân), 2147 (-el oldı), 3655 (-âne beni)	On altıncı asır şairlerinden olup Asıl adı Ahmed'dir. Tuhfe Edirmeli, Ahdî Adanalı olduğunu yazıyor. Ancak Ahdî'de yer alan Ramazanoğullarından olduğu kaydı, Adanalı olduğuna delildir. Halep'te Mehmet Paşa'nın, Lahsa'da Ahmed Paşa'nın divan kâtipliğini yapmıştır. (A, TN)
LİSÂNÎ (4) Lisânî-i 'Acem, Lisânî-i Tebrizî	423 (-er beste), 1629 (-în mârâ), 3137 (-âne ħod rā), 3273 (-âne sâhte)	(?-1535) Acem şairlerinden Mevlânâ Lisânî'dir. Şiraz'da doğmuş ancak ömrünü Tebriz ve Bağdat'ta geçirmiştir. Devletşah ile musahiptir. Tebriz'de vefat etmiştir. On bine yakın şiirden oluşan <i>Divanı</i> vardır. (KA)

LİVĀYĪ (2) Livāyī-i Mīr-i Erbāb-ı Suḥendūr	3343 (-üb), 5190 (-ā bir yana)	16. asır şairlerinden olup asıl adı Hızır'dır. Kuloğullarındandır. Yeniçeri iken bazı şeyhlere hizmet etmiştir. Bir aralık akıl zaafı yaşamış, tımarhanede yatmıştır. (AÇ, TN)
LUTFĪ (4) Luṭfī-i Merḥūm, Mevlānā Luṭfī Fermāyed	870 (-āreye), 2434 (-ir), 3138 (-āy), 4506 (-tsüz)	(?-1494) Asıl adı Lutfullah'tır. Tokatlı olup Molla Luṭfī, Sarı Luṭfī ve Deli Luṭfī adlarıyla anılır. Ali Kuşçu'dan ders aldı. Fatih'in kütüphanecisi oldu. Bilahare Semaniye medresesine müderris oldu. Latifeci bir yapısı vardı. Bazı latifelerinden dolayı padişaha şikâyet edilip küfürle itham edildi ve boynu vurularak idam edildi. (A, HÇ, L, SO, TN)
MAĞRİBĪ (1) Mağribī Fermāyed	2330 (-ān peydā şod)	(?-1417) Meşhur Acem şairlerinden olup Şahrüh zamanında yaşamıştır. Kemal-i Hocendî ile musahiptir. Tebriz'de vefat etmiştir. (KA)
MAḤMŪD (1) Maḥmūd-ı Selanikī	2004 (-ārdan)	Kaynaklarda bu mahlaslı Selanikli bir şaire rastlanmadı.
MAḤMŪD PAŞA (1)	3875 (-lıdur)	(?-1597) Baltacı Mehmed Paşa'nın oğlu olmakla Baltacızâde olarak anılır. Kanuni devrinde beylerbeyi rütbesine kadar yükseldi. Yanık beylerbeyi iken şehid oldu. (OM, TN)
MAḤREMĪ (1) Ehl-i Şab'ı Maḥremī Bir Şā'iri	2750 (-ū-rā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MAḤVĪ (3) Maḥvī Efendi, Maḥvī Efendi Kāzī, Gizlū Genci Ehl-i Nazmuñ Maḥvidūr	41 (-āb), 2977 (-ūn isteyen), 3720 (- ürveş)	16. asır şairlerindendir. İstanbulludur. Bazarbaşı oğlu Hüseyin Çelebi olarak bilinir. Anadolu kazaskeri Sinan Çelebi'den mülazemetle Bursa'da müderrislik yaptı. Bilahare kadı oldu. (AÇ, HÇ, KA)
MAḤĀLĪ (22) Maḥālī-i Merḥūm, Maḥālī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Maḥālī Oldı Selmānı Zamānuñ, Maḥālī Tūṭī-i Şīrīn-Suḥendūr	42 (-ayb), 434 (-ānı), 448 (-eni), 1026 (-ād), 1390 (-aşını), 1391 (-engini), 1829 (-ekdür), 1872 (-er), 1923 (- ideyüz), 2237 (-āb), 2352 (-āmdur), 2362 (-er görünür), 2421 (-āredür), 2522 (-ek), 2642 (-ān olmayan), 4265 (-ūn), 4590 (-ide), 4833 (-kes), 5012 (-ākden), 5247 (-ūd), 5347 (-ā yegdür), 5432 (-ideyüz)	(?-1584) Asıl adı Mehmed'dir. Alaşehirli olup Hamamcızâde olarak bilinir. Memleketi Hasan Çelebi'ye göre Aydın Güzelhisar'dır. Arabzâde'den mülazemetle kadı olmuş, Üsküdar'da vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, OM, TN)
MAḤĀMĪ (2) Maḥāmī Maḥmūd Çelebi Bu Dehr İçre Maḥāmī Nāmı	3234 (-rū), 3645 (-ānı)	(?-1638) Serezlidir. Musikişinas olduğu için bu mahlası almıştır. Asıl mesleği imamlık olup, Sultan I. Ahmed'e

Meḥmeddür		imamlık, sarayda hocalık yapmıştır. Bağdat seferine katılmış, orada vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, SO, TN)
MĀLİK (1)	2175 (-ārem şū)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MALİKİ (2) Ḳādirinün Oğlu Mālikī	1531 (-rimez nāzından), 4352 (-ān üstine)	Asıl adı Abdūmalik olup, Kınazlızâdelerden Abdūlkadir Çelebi'nin oğludur. Babasından ders aldı. Sonra Ali Çelebi'den mülazemetle müderris oldu. Sandıklı'da müderrislik yaptı. (AÇ, HÇ, KA, TN)
MĀNİ (3) Mānī-i Şānī Raḥime'llāhü 'Aleyh	218 (-ār), 3512 (-āndur ḥancerün), 4331 (-āna tolaşma)	(?-1599) Asıl adı Mehmed'dir. Kadı Çalık Ali Efendi'nin oğludur. Malûlzâde'dene mülazemetle müderris oldu. Rumeli vilayetlerinde müderrislik yaptı. Hezargrad'da vefat etti. (B, HÇ, KA, TN)
MĀNİ (2)	1817 (-ā gerded), 3862 (-ām āmedend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MAṬLA'İ (1)	37 (-ān-rā)	Acem şuarasından olup Baba Hüseyin adıyla bilinir. Kazvinlidir. Şiirlerinde hezliyatı ile meşhurdur. (KA)
ME'ALİ (3) Me'ālī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Me'ālī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh	1(-ā), 2825 (-ar/-er), 3684 (-kılır)	(?-1535) Asıl adı Mehmed'dir. Yarhisarlı kadı Mustafa Efendi'nin oğludur. Köse Mehmed lakabıyla bilinir. Sofya ve Filibe'de kadılık yaptı. Gelibolu kadısı iken vefat etti. (AÇ, B, HÇ, L)
MECDİ (26) Mecdî Efendi, Mecdî-i Merḥûm, Mecdî Efendi Merḥûm, Cihānuñ Fāzılı Mecdî Efendi, Mecdî Efendi Şā'ir-i Devr-i Zamānedür, Mecdîye Raḥmet İde Rabb-i Emced, Mecdî Efendi Oldı Maḳbûl-i Ḥalk-ı 'Ālem	452 (-eni), 643 (-irümüz), 652 (-irveş), 689 (-irünün), 940 (-ündan yana), 1165 (-ünün), 1237 (-ün iken), 1265 (-ün), 1296 (-ār ile), 1352 (-āh idi), 1954 (-egün), 1977 (-ürdüm), 2101 (-ār gitdükçe), 2228 (-a), 2370 (-ādur), 2473 (-āhveş), 2624 (-ā bizüm), 2632 (-em/-am), 2932 (-āruñ), 3500 (-ānumuñ), 4207 (-enüñ), 4273 (-ārda), 4300 (-āna), 4983 (-ānumdan), 5055 (-ese), 5286 (-ār)	(?-1590) Asıl adı Mehmed'dir. Edirnelidir. Babası tüccardandır. İlim tahsil ettikten sonra Edirne'de Ahizâde Mehmed Çelebi'ye mülazım oldu. Şakâyyık Zeyli ve Arapça Şem'iyye'si vardır. (A, B, AÇ, HÇ, TN)
MEDHİ (23) Medhî Çelebi, Medhî-i Gelibolî, Medhî Efendi Gelibolî, Medhî-i Ḳāzî, Medhî-i Gelibolî-i Müftî, Medhî-i Gelibolî Şā'iridür Bu 'Aşruñ, Medhî-i Gelibolî Şā'iridür Bu Dehrün,	224 (-ār), 970 (-eb), 2586 (-āl), 2724 (-aya), 2725 (-āya), 2738 (-āna), 2749 (-ā), 2820 (-er), 2967 (-reyin), 3674 (-ā), 3681 (-et), 3752 (-eng), 3991(-āb), 3992 (-āb), 4067 (-ār), 4068 (-ār), 4321 (-ārı göre), 4355 (-er üstinde), 4408 (-aldurdu), 5376 (-ān olmuş), 5400 (-ān üzre), 5436 (-itmez), 5444 (-es)	(?-1598) Asıl adı Mahmud'dur. Babası Kara Kadı'dır. Gelibolulu olup Kara Mehdî diye bilinir. Ebussuud Efendi'den mülazemetle Kütahya'da müderrislik ve Gelibolu'da kadılık yaptı. En son Şam kadılığından sonra Gelibolu'ya döndü ve orada vefat etti. (A, B, HÇ, TN)

Medhî-i Gelibolî Fâzıldur Devrânun, Medhî Kim Meddâh-ı ‘Âlem Gün Gibi		
MEHMMED (1) Şeh-zâde Sulţân Mehemmed	1317 (-ünüm diye)	Hangi şehzade olduğu tespit edilememiştir.
MELEK (1)	1673 (-ilest)	Acem şuarasından iki kişinin mahlasıdır. Biri Havâflı olup Melek Zevzen evladındandır. İkincisi ise Buharalı bir şairdir. (KA)
MELİHÎ (2) Melâhat Üzredür Şi’ r-i Melîhî	4533 (-ârumun), 4919 (-âhum)	Fatih Sultan Mehmed devri şairlerindendir. Hasan Çelebi’ye göre Tokatlı, Açık Çelebi’ye göre Sinop ya da Kastamonuludur. Sarhoş Melihî olarak bilinir. Molla Cami ile Horasan’da ders okumuş, Ahmed Paşa’nın şiirde üstadı olmuştur. (L, SL, AÇ, HÇ, KA, TN)
MENBÂ’Î (7) Menba’î Çelebi, Menba’î Çelebi Kâtib	1848 (-ân virür), 1989 (-ânum), 2032 (-iderin), 3311 (-ân kalmadı), 3517 (-ândur hancerün), 3622 (-ânuña), 4276 (-erde)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
MERÂMÎ (4) Merâmî Kâtib-i Dîvân-ı ‘Âlî	594 (-ildür), 2681 (-ir olam ben), 2987 (-ânumı ben), 4402 (-em tutdı)	On altıncı asır şairlerindendir. İstanbulludur. Divan kâtiplerinden olup hattattır. Hamid sancağının tahriri için görevlendirildi ve orada öldü. (HÇ, TN)
MERDÎ (2) Şâ’ ir-i Maqbûl-i ‘Âlem Merdidür	2773 (-âmı düüst), 5374 (-âl olmuş)	Bu mahlasta iki şair vardır. Birincisi, III. Mehmed dönemi şairlerinden olup Ömer adlı bir zatın oğludur. Galata gümrük kâtibidir. Diğerisi ise II. Selim devri şairlerindendir. Manastırlı olup kuzat zümresindendir. (HÇ, KA, TN)
MERDÜMÎ (3) Merdümî-i Sipâhî	208 (-er), 545 (-ar), 2519 (-ânuña lâyıķ)	(?-1563) İstanbulludur. Babası sipahi Ali Çelebi’dir. Budin’de defterdarlık yaptı. Hasan Çelebi’ye mülazım ve damat oldu. Üsküp kadılığı yaptı. (B, L, HÇ, AÇ, TN)
MESİHÎ (38) Mesihî Beg, Mesihî Efendi, Mesihî-i Rûm, Mesihî-i Merhûm, Mesihî Raħime’llâhü ‘Aleyh, Mesihî Nazm u Neşri İtdi İhyâ, Mesihî Nazm u Neşri Kıldı İhyâ, Mesihîye Bu Maħlaş Gökden İndi	58 (-ât), 253 (-ânum yok), 320 (-âr la’l), 340 (-erde buldum), 396 (-âruñ ile), 585 (-an yağar), 675 (-îrûñ senüñ), 702 (-ek), 757 (-ân), 868 (-ayına), 923 (-rdı), 1365 (-âd itdi), 1463 (-az olur), 1518 (-âzın), 1599 (-â baña), 1748 (-ân baña), 2292 (-âb), 3007 (-âr serv), 3054 (-ete), 3165 (-âne mîr sud), 3378 (-âreler), 3476 (-atı), 3495 (-îrûñ senüñ), 3582 (-âk eyleyen), 3610 (-âre yine), 3776 (-âr eyleyem), 3909 (-en güzel), 4412 (-	(?-1512) Asıl adı İsâ’dır. Priştinelidir. Hadım Ali Paşa’ya kâtiplik yaptı. Onun ölümünden sonra Yunus Paşa himayesine girdi. Mürettep divanından başka <i>Şehrengiz</i> ’i ve <i>Gül-i Sadberg</i> ’i vardır. (B, L, SL, AÇ, HÇ, TN)

	iri), 4447 (-et), 4562 (-ün), 4765 (-är), 4928 (-āhum), 5003 (-ān), 5018 (-erden), 5308 (-er), 5325 (-ir tutar), 5383 (-ağ), 5449 (-ānına)	
MESTİ (3) Lebi Meygūnları Medh İtmeye Māhīr durur Mestī Mestī Efendi Mestī-i Pīr Rāst	1545 (-r-i şive), 3763 (-ādan vaz gel), 4077 (-ānīdür)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki, güzelliğiyle tanınan Edirneli Mestīdir Bu şairle ilgili bilgilerde çelişkiler bulunmaktadır. Mecmuada Mestī-i pīr olarak nitelenmesine rağmen DEİS, genç yaşta öldüğünü bildirmektedir. Latifî’de şairi vasfetmek için mecmuada farklı bir amaç için kullanılan “meygun-leb” ifadesi bulunmaktadır. Diğer Mestī ise Novaberde doğumlu, ataları Anadolu’dan oraya göç etmiş Sarı Yakupoğulları olan şiirde, nesirde ve muammada yetenekli bir şairdir. (DEİS) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MES’ŪD (3)	726 (-hī der-dil), 741 (-er-kerdem), 1787 (-īb)	Bu mahlasta çok sayıda Acem şairi olduğundan hangisi olduğu tespit edilemedi.
MEŞĀMĪ (3) Meşāmī Şā’ir-i Maḳbūl-i Devrān, Meşāmī Ehl-i Naẓm[uñ] Āb-ı Rūyī	1585 (-m baña), 3665 (-r düşdi), 4191 (-miş yok)	(?-1585) Konyalıdır. Rüstem Paşa kethüdalarından Mustafa Şāmī’nin oğludur. Babası, Ahmed Paşa ile de amcazadedir. Zeamet erbabındandır. II. Selim musahibi Durak Paşa’ya intisab etmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
MEŞKĪ (1) Meşķī-i Cevān	1530 (-u/-o)	(?-1595) Asıl adı Mehmed olup Tokatlıdır. Divan-ı Sultanî kâtiplerindendir. İstanbul’da vefat etmiştir. (SO, TN)
MEŞREBĪ (1)	2270 (-āb)	(?-1553) İstanbulludur. Bıçakçızade olarak bilinir. Haydarî tarikatına mensup, kalender meşrep bir zattır. II. Selim’in şehzadeliği esnasında Manisa’da vefat etmiştir. (AÇ, HÇ)
MEYLĪ (27) Meylī Efendi, Meylī-i Ġalaṭavī, Ḥūblar ‘Işķına Mā’il Ġalaṭalı Meylī, Ḥūblar Medhīne Mā’ildür Ġalaṭalı Meylī, Şā’ir-i Merd-i Suḥendür Ġalaṭalı Meylī,	132 (-emdür), 240 (-es), 698 (-erüñ), 943 (-ā), 1018 (-ād), 1118 (-āl imiş), 1722 (-āda hıc), 1870 (-er/-ar), 1909 (-aña düşmez), 1985 (-er şandugum), 2442 (-āna bakılmaz), 2529 (-etün bildük), 2715 (-āb ile), 3070 (-āra gele), 3084 (-āsı), 3118 (-āne-i mā), 3376 (-āne çıkar), 3602 (-ān), 3694 (-nedür), 3726 (-āna çeng ü nāy u def), 4159 (-ān olmağa yüz tütmiş), 4870 (-	On altıncı asır şairlerinden olup asıl adı Ömer’dir. Galatalıdır. Tercüman Yunus Camii vakıf katibidir. Müretteb divanı vardır. (TN)

Cevānān Medḥine Mā'il Ġalaṭalı Meylī	ārumuñ), 4931 (-āh itdüm), 4940 (-ān idelüm), 5135 (-ānuñ biri), 5160 (- aña), 5323 (-mağ ister)	
MEYLİ (3) Meylī-i Üskübī	2136 (-r yarı), 4461 (-ār), 5171 (-ā)	Kaynaklarda bu mahlaslı Üsküplü bir şaire rastlanmadı. Âşık Çelebi'de Novaberdeli bir Meylī'den bahis vardır. Burası Priştine yakınlarında bir kasabadır. Adı geçen zatın adı Mehmed olup kuzat zümresindendir. Bir de Sehî'de Rumelili bir Meylī var ancak onunla ilgili de başka bir bilgi yoktur. (AÇ, SO, TN)
MEYLİ (2) Meylī Luṭfī Beg-zāde, Meylī-i Diğer Luṭfī Beg-zāde	1321 (-aşa), 1505 (-ānum benüm)	(?-1587) Asıl adı Mustafa'dır. Defterdar Lutfullah Bey'in oğludur. Lütfi Beyzāde olarak bilinir. Sinan Efendi mülazımıdır. Davut Paşa, Kahire ve Semaniye medreselerinde müderrislik yapmış, bilahare Edirne kadısı olmuştur. (AÇ, HÇ, KA, TN)
MEYLİ (1) Zekeriyyā Efendi Meylī [Derkenar]: Ḥazret-i Müftī Zekeriyyā Meylīdür Maḥlaş Aña	374 (-en)	(1514- 1592) Asıl adı Zekeriyya'dır. Ankaralı olup Bayram Efendi'nin oğludur. İlim tahsilinden sonra evvela Kazasker Malul Emir'in tezkireciliğini yaptı. Sonra muhtelif yerlerde müderrislik yaptı ve Halep kadısı oldu. Medine Bursa kadılıklarından sonra Şeyhülislam oldu ve bu vazifede iken vefat etti. Üç dilde şiiirleri ile birçok telif eseri vardır. (HÇ, KA, OM, SO, TN)
MEYLİ (1) Meylī-i Burusevī	2437 (-ān gelmez)	16. asır şairlerinden olup Bursalıdır. Kör Meylī lakabıyla bilinir. Bezzâzdr. (AÇ, HÇ, KA, TN)
MİHNETİ (1) Miḥnetī-i Şirāzī	2313 (-āb gereft)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİHRİ (3) Mihrī-i Nigār, Bī-Nuḳaṭ Mihrī Nigāruñ Maṭla'ı, Mihrī Nām Şā'ire Kim Kāmiledür/Mihrī-i Meşhuredür	2025 (-āra ben), 5064 (-āh), 5156 (-ā)	(1461-1506) Asıl adı Fahrünnisa ya da Mihrünnisa'dır. Kadılardan Belâyî Mehmed Çelebi'nin kızıdır. Amasyalıdır. II. Bayezid ve Şehzāde Ahmed'in Amasya'daki meclislerine katılmış, şiiirleriyle şöret bulmuştur. (AÇ, B, HÇ, OM, SO, TN)
MİNNETİ (2) Minnetī-i Kāzī-zāde, Būstān Efendi-zāde Minnetī	57 (-küt), 5476 (-ül gibi)	Kütahya yakınlarında Kula kasabasındandır. Babası, devrin kadılarından Bestān Efendi'dir. İlim tahsili için İstanbul'a gelmiş 1585'te Hüseyn Paşa'nın Lahsa beylerbeyi olmasıyla Lahsa'da kadılık yapmaya başlamıştır. (A, TN)

MİR HÂN (1) Şâ'ir-i Merğüb-ı 'Âlem Mîr Hân	4703 (-âz berâyed)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİR KÂSİMİ (1) Mîr Kâsimî	2629 (-îdem)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİR MAKBÛL (1) Mîr Maqbûl	3359 (-â çegend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİR MEHMMED (3) Mîr Mehemmed Mîr Mehemmed Şâlih	1626 (-âdihâ), 1636 (-ân bûd me-râ), 3082 (-âr bâstî)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİRÎ (3) Mîrî Beg, Mîrî Paşa-zâde	1190 (-âd eyledüm), 1755 (-m tenhâ), 3409 (-îründür)	(?-1559) Asıl adı Emrullah'tır. Ispartalıdır. Kınalızâde sülalesinin adını aldığı zat budur. Ali Çelebi'nin babası, Hasan Çelebi'nin dedesidir. Şam ve Halep kadılıklarından sonra Peçe'de kadı iken vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, L, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şairin kaynaklarda adları geçen Kiçi Mir'in oğlu Bursalı Yahya Mîrî ya da Üsküplü Mir-i Rumî olması da ihtimal dâhilindedir.
MİRZÂ (4) Mîrzâ Çelebi, Suhen İklimine Şâh Oldı Mîrzâ	1224 (-nedür senden), 2647 (-ân rûşen), 2892 (-âş), 4694 (-er gerefti)	Seyyid Şerif Cürânî soyundan olup asıl adı Mahdum Muinüddin Eşref'tir. II. Şah İsmail döneminde hapse atıldı. Şahın ölümünden sonra Osmanlı ülkesine gelerek Diyarbakır, Bağdat ve Trablusam'a kadı oldu. (B, DEİS, HÇ)
MİRZÂ 'ALÎ (1) Cihânda Añılan Mîrzâ 'Alî Hattât-ı 'Âlemdür	4793 (-âlardur)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİRZÂ MUHAMMED (1) Mîrzâ Muhammed	671 (-îrûn)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MİŞÂLÎ (13) Mişâlî Çelebi, Mişâlî Ehl-i Nazmuñ Bî-Mişâlî	634 (-ır), 646 (-âr eylemez), 980 (-et), 1555 (nâz işi), 2197 (-â), 3128 (-â), 3279 (-tdi), 3374 (-ân ider), 3511 (- ândur hancerûn), 4133 (-er), 4351 (- ân üstine), 4450 (-â hâdiş), 5501 (- âdan açıldı)	(?-1607) Asıl adı Hasan olup Edirnelidir. Sanat erbabındandır. İstanbul'da vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA)
MONLÂ KÂSİM (1)	5486 (-ül gibi)	Şairin kimliği tespit edilememiştir. Bu kişinin yukarıda "Kâsım" maddesinde adı geçen şairle aynı kişi olma ihtimali bulunmaktadır.
MONLÂ ÇELEBÎ (1)	3959 (-ârî)	Asıl adı Mehmed'dir. Vaiz Bedreddin Halife'nin oğludur. Sultan Selim medresesi müderrisi Bahaeddinzâde mülazımıdır. Sinan Paşa'nın

		tezkireciliğini yapmış, vezir Mesih Paşa'nın hizmetinde bulunmuştur. (<i>B, HÇ, KA, TN</i>)
MUA'MMĀYĪ (1) Melek Ahmed Mu'ammāyī	973 (-āyetest)	Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki şairlerden biri muammadaki başarısıyla tanınan Tire'de doğup Sofya'da yaşamış Osman oğlu Ali'dir. Diğeri ise Melek Ahmed paşa'dır. (<i>DEİS</i>) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Hatta bunların dışında onun bir Fars şairi olma ihtimali de bulunmaktadır.
MUḤAMMED BĀḲİR (1) Mevlānā Muḥammed Bāḳır	2811 (-rānend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MUḤAMMED (1) Muḥammed Ṭālib-i 'İlm	5427 (-ārsuz)	Bu mahlasta pek çok şair olduğundan söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MUḤAMMED MŪ'MİN (1) Muḥammed Mū'min Mīrzā	3357 (-r şod)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
MUḤİBBĪ (44) Muḥibbī Sultān Süleymān Muḥibbī Ḥazret-i Süleymān, Muḥibbī Ḥazret-i Sultān Süleymān, Ḥazret-i Muḥibbī(?) Efendi Kām-yāb, Muḥibbī-i Merḥūm, Muḥibbī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Muḥibbī-i Merḥūm Sultān Süleymān	3 (-ā), 123 (-āndur), 264 (-ān ancaḳ), 298 (-ān eyledüñ), 493 (-ān aña), 501 (-ā saña), 599 (-ānedür), 714 (-eñle gerek), 801 (-erden), 1125 (-āh imiş), 1213 (-ādıyam), 1214 (-āl olam), 1220 (-āddan), 1443 (-āzum var), 1472 (-āz), 1506 (-ānum benüm), 1657 (-āb it), 1910 (-ārsuz), 2266 (-āb), 2300 (-ānı şikest), 2316 (-īh), 2785 (-āmet), 2906 (-er/-ar yok), 3235 (-āneyi), 3237 (-āneyi), 3431 (-ān ḥancer), 3441 (-īrümüz), 3835 (-āy), 4018 (-āc), 4229 (-elüm), 4486 (-üldür), 4492 (-emdür/-amdur), 4604 (-ārı), 4646 (-āhı saña), 4675 (-eb/-ab), 4678 (-īb), 4679 (-īb), 4723 (-em yanar), 4883 (-āh eksük degül), 4893 (-ānum benüm), 4956 (-ār eylemem), 5361 (-irem gibi gelür), 5415 (-ārsuz), 5443 (-es)	(1495-1566) Osmanlı Devleti'nin onuncu hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman. Yavuz Sultan Selim'in oğludur. Trabzon'da doğdu. 1520'de tahta çıktı. 1566'da Zigetvar seferinde vefat etti. Müretteb divanı vardır. Âcizî, Meftûnî gibi mahlaslar da kullanmıştır. (<i>A, AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SL, SO, TN</i>)
MUḤİTĪ (3) Receb Paşa-zāde Muḥitī, Muḥitī Raḥmetü'llāhi 'Aleyh, Muḥitī Naẓmı Deryā-yı Firāvān	3712 (-es), 5006 (-bārdan), 5502 (-evî)	(?-1600) Asıl adı Ahmed olup Rodosludur. Bostan Efendi'den ders aldı. Şam, Edirne ve İstanbul'da naiblik yaptı. Bostanzāde Erzurum'da kazasker olunca oraya gitti. Bilahare Bağdat'a gitti. İstanbul'da vefat etti. (<i>A, B, DEİS, HÇ, TN</i>)
MUḤLİŞ (3)	1293 (-aşında), 1465 (-er nāzlanur),	Asıl adı Ca'fer'dir. Kanuni Sultan

Muḥliş Efendi	5488 (-âzı)	Süleyman'ın oğlu Şehzade Bayezid'in hocasıdır. (HÇ, "Muhlisî" maddesinde)
MUḤLİSÎ Muḥlişî Erbâb-ı Nazmuñ Fâzılı Muḥlişî Erbâb-ı Nazmuñ Ḥâlîşi, Ehl-i Nazmuñ Muḥlişî Bir Şâ'ir-i Mümtâzıdur	581 (-ân yir yir), 827 (-keyin), 1049 (- ünuz), 2395 (-âk oldılar), 2444 (- yemez), 3077 (-endini), 3284 (-aş kodu), 3302 (-âruñ), 4754 (- ünumdur), 5013 (-âhı ben)	Kanuni devri şairlerindendir. Şehzade Bayezid'in hocası olan Ca'fer Efendi'nin oğludur. Babasına olan hürmetinden bu mahlası almıştır. İlim tahsil etmiş ancak babasının vefatı üzerine inzivaya çekilmiştir. (HÇ, TN)
MUḤTÂRÎ (4) Muḥtârî Efendi	300 (-ân eyledüñ), 669 (-îrûñ), 1855 (-er olur), 2701 (-âh)	III. Murad devri şairlerindendir. İstanbul sâdâtından Emir Hâşim'in oğlu, şair Emîrî'nin biraderidir. Muhtârî-i İstanbulî diye bilinir. (AÇ, HÇ, TN)
MUḤTEŞEM (21) Muḥteşem-i Kâşî	529 (-ân sâhte-est), 1210 (-â konem), 1449 (-în âyed), 1572 (-â), 1701 (-î peydâ nîst), 1737 (-âk to gered), 1808 (-ân ceh ihtiyâc), 1825 (-r-âmed), 1996 (-ârem), 1998 (-âr-ı mîgerdem), 2029 (-âr-ı men yâmed)), 2211 (-âb- râ), 2213 (-â), 2314 (-ârest), 2332 (-r şod)2335 (-âyed), 2897 (-âyeş), 3347 (-îz-est), 3355 (-er resîd), 3471 (???), 3520 (-âk)	Acem şuarasının büyüklerindendir. Kâşânlıdır. Safevîler zamanında yaşamış, Şah Tahmasb'ı öven şiirler yazmıştır. Sabâîye, Şebâîye ve Celâîye adlı üç divanı vardır. (KA)
MUḤYÎ (2) Muḥyî Efendi	3592 (-ân olayın), 5442 (-es)	(? – 1005/1597) Asıl adı Mehmed'dir. Niğdelidir. Danişment zümresindendir. Ebussuud oğlu Ahmed Çelebi'den mülazım olmuş ve birçok yerde kadılık yapmıştır. Edirne kadısı iken ölmüştür. (A, B, HÇ, TN) Bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır. Söz konusu şairin aşağıdaki Muhyiddin Efendi'nin babası ya da kaynaklardaki bu mahlaslı bir şair olması mümkündür.
MUḤYÎ'D-DÎN (1) Muḥyî'd-dîn Efendi	349 (-ân)	(?-1533) Molla Fenârî neslinden, Ali Efendi'nin oğlu Muhyiddin Muhammed Şah Efendi olup, şair Muhyî'nin babasıdır. Hadım Ali Paşa'nın evlatlığıdır. Müeyyedzade'den mülazemetle müderris olmuş, bilahare İstanbul ve Edirne'de kadılık yapmıştır. (AÇ, HÇ, TN)
MU'İD (2) Mu'îd Hasan Çelebi	837 (-û), 1881 (-er)	(?-1610) Asıl adı Hasan'dır. Serezli olup kadı Ali Çelebi'nin oğludur. Bu yüzden Kadızâde olarak da bilinir. Lutfî Beyzâde'nin Sahn medresesinde talebesidir. (HÇ, KA, TN)
MU'İDÎ (2)	1196 (-âlıgum)	Kalkandelenlidir. Kazasker Mirim Çelebi'den mülazım olup sonra feragat etmiştir. Hacc'a gitmiş, Mısır'a yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. Vâmuk u Azrâ'sı

		vardır. (A, L, AÇ, HÇ, KA, TN)
MU'İNİ (3) Mu'înî Efendi, Mu'înî Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem	1647 (-et/-at), 3202 (-arḳ), 5460 (-ḥār ile)	Bu mahlasta iki şair vardır. Birincisinin asıl adı Muhyiddin'dir. İlim tahsilinden sonra Divan-ı Sultani'ye kâtip oldu. Mehmed Paşa'nın tezkireciliğini yaptı. 1591'de vefat etti. Diğeri ise Edirneli Mu'inî Çelebi'dir. Kuzat zümresindendir. III. Murad devri sonlarında vefat etmiştir. (B, HÇ, KA, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MURÂDÎ (6) Sultân Murâd, Ḥazret-i Sultân Murâd, Rub' -ı Meskûn Pâdşâhı Ḥazret-i Sultân Murâd, Rub' -ı Meskûn Pâdşâhı Ḥazret-i Sultân Murâd	51 (-ât), 473 (-eti), 647 (-âne incinmez), 2872 (-ân olmaz), 2951 (-ânum), 4838 (-yara düşmüş)	(1546-1595) Osmanlı devletinin 12. Padişahı III. Murat. II. Selim'in oğludur. Alaşehir ve Manisa'da sancak beyi oldu. 1574'de tahta geçti. 21 yıl tahtta kaldı ve 1595'te vefat etti. Kabri Ayasofya'dadır. (A, B, KA, OM, SO, TN)
MÜRÎ (1) Mürî Fermâyed	2573 (-âl)	Kaynaklarda bu mahlastı bir şaire rastlanmamıştır.
MUŞTAFÂ (1) Sultân Muştafâ	1900 (-âr olmaz)	(1591-1639) Osmanlı tahtının 15. Sultanı I. Mustafa. III. Mehmed'in oğludur. 1617'de tahta geçti. Üç ay sonra kendi isteğiyle tahttan indi. 1622'de yeniden tahta geçti ancak bu kez de 1,5 yıl sonra akıl zaafiyeti olduğu gerekçesiyle fetva ile tahttan idirildi. 1639'da vefat etti.
MUŞTAFÂ ÇELEBİ (1)	2404 (-eger)	(?-1564) Priştinelidir. Priştineli Mustafa Çelebi olarak bilinir. Tımar erbabındandır. Defterhâne-i Hakânî'de defter emini oldu. <i>Mihr ü Vefâ</i> adlı manzumesi vardır. (AÇ, TN)
MUŞTAFÂ (1) Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlemdür Müderriş Muştafâ	4971 (-ağların)	(?-1487) Fatih Sultan Mehmed'in hocalarındandır. Hocaîzâde Muslihiddin olarak bilinir. Babası Hocaîzâde Mustafa Efendi'dir. Müderristir. Bursa'da medfundur. (TN)
MUTÎ'Î (1)	3172 (-er)	Bu mahlaslı iki zât vardır. Birincisi Konyalı olup danişmend zümresindendir. Şair Hafız-ı Konevî'nin biraderidir. Diğeri ise İstanbullu Mehmed Mutî'î Efendi'dir. Bosna kadılarındandır. 1645'te vefat etmiştir. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MÜBİNİ (2) Mübînî Efendi	2239 (-âb), 2480 (-yandurmuş)	Edirneli şairlerden olup danişmend zümresindendir. Hattatlığı vardır. (A)

MÜDÂMÎ (10) Müdâmî Ehl-i Nazm İçre Ser- âmed, Müdâmî Şâ'ir-i Mergüb-i 'Âlem, Ehl-i Nazm İçre Begüm Şûrîde-Meşrebdür	468 (-îrveş), 630 (-nemüz var), 844 (- âne), 1426 (-âruñ ola), 3148 (???), 3297 (-ânemi), 3300 (-âb gibi), 3673 (-â), 5158 (-âr ola), 5407 (-ül gibi)	Bu mahlasta üç şair vardır. Birincisi, Kefeli Mustafa Müdâmî Efendi'dir. <i>Menâkıb-ı Emîr Buhârî</i> nâzımı olup 1540'ta vefat etmiştir. İkincisi, İstanbullu sipahi Müdâmî Bey'dir. Siyeh Mehmed Çelebi lakabıyla bilinir. Vefatı 1553'den sonradır. Diğerisi ise Hattat Emir Ni'met oğlu Hasan Çelebi'dir. İstanbullu olup müderrislerdendir. 1605'te vefat etmiştir. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
MÜFLİSÎ (1) Müflisî-i' Acem	4279 (-âb zideh)	Acem şairlerinden ve Meşhed sâdâtındandır. (KA)
MÜFREDÎ (1) Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Müfredî	5054 (-îre)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
MÜ'MİN (1)	325 (-and hem)	Kaynaklarda bu mahlasta bir Türk şairi vardır. Prizrenli Mü'min Çelebi. Asıl adı Abdümü'min'dir. Sâdî Efendi'den ders almış, sarayda baltacılar hocası olmuş, sonra inzivaya çekilmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> ve <i>Sâfurnâmesi</i> vardır. (AÇ, HÇ, TN) Tespitimiz ihtiyatla kaşılmalıdır. Söz konusu şairin bir Fars şairi olması da mümkündür.
MÜNİRÎ (4)	690 (-ân ebrûlaruñ), 922 (-âresi), 3530 (-ûlar gerek), 3618 (-âkde)	II. Bayezid devri şairlerindendir. Amasyalıdır. Şehzade Ahmed'in nedimidir. Türkçe ve Farsça divanı vardır. (HÇ, L, TN)
MÜRİDÎ (1) Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Mürîdî	2462 (-üz)	Mutasavvîf şairlerden olup Aydınlıdır. <i>Pend-i Rical</i> ve <i>Mansurnâme-i Hallâc</i> adlı eserleri vardır. (OM, TN)
MÜTTAKÎ (1) Müttakî Çelebi	1669 (-at)	(?-1584) Asıl adı Mehmed'dir. Arabzâde Mehmed Efendi olarak bilinir. Kudüslüdür. Babası Kudsî mahlaslı şairdir. Hoca Sadeddin Efendi mülazımıdır. Kuzat zümresindendir. Bir veba salgınında vefat etmiştir. (B, HÇ, TN)
NÂDİRÎ (1)	3335 (-ân me-râ)	Bu mahlasta biri Bağdatlı bir Türk, diğerleri Acem olan altı şair bulunmaktadır. Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğunu tespit etmek mümkün olmamıştır. (A, KA, TN)
NAHİFÎ (3)	3534 (-âra çek), 3906 (-âk), 5000 (-âh)	(?-1609) Asıl adı Mehmed olup

Naḥîfî Ḥamîddendür, Taşavvuf Üzredür Naẓm-ı Naḥîfî	senûn derdünden)	Ispartalıdır. Kınalızâde Ali Çelebi'nin mülazımlarındandır. Anadolu'da kadılık yapmıştır. (<i>B, HÇ, TN</i>)
NÂLÎ (2) Nâlî Çelebi, Nâlî Efendi	3026 (-ârda), 3029 (-ârda)	I. Mehmed ve II. Murad devri şairlerindendir. Nâlî-i Kadim olarak bilinir. (<i>TN</i>) Tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
NÂLİŞÎ (6) Nâlišî-i Merḥûm	846 (-eni), 1736 (-âd), 1805 (-âr güc), 2454 (-ânumuz), 2962 (-ânuñ içün), 3068 (-âre)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Filibelidir. Hâletî Abdullah Çelebi'den ders aldı. Medresede elbisesinin çalınması üzerine dersi bıraktı. Esrar müptelası oldu. Diğer ise İstanbulludur. Arapça, Farsça öğrenmiş, hat sanatında meşk etmiştir. Gülşenî tarikatına girmiştir. Gözlerinden biri kördür, diğeri ise az görür. Bu yüzden "Yek-çeşm" lakabıyla bilinir. (<i>A, DEİS, L</i>) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
NÂMÎ (22) Nâmî Efendi, Müderriş Nâmî, Nâmî Efendi Sâdât, Nâmî Fermâyed Kâzî-zâde, Nâmî Efendiyyü'l-Müderriş Müderriş Nâmîdür Şi'riyle Müm tâz, Nâmî-i Merḥûm Fuzûlî-i Şânî Nâmî-i Kâzî-zâde, Nâmînüñ Naẓm-ı Laṭîfî Virdi Ḥusrevden Nişân	11 (-erdür baña), 214 (-âr), 555 (-er geçer), 1330 (-ûnuñ yiri), 1494 (-âz), 1882 (-er), 1942 (-îr olduk), 2600 (- âl), 2813 (-ed/-ad), 2837 (-âna ta'n ider), 2992 (-ân), 3257 (-r), 4137 (-â mıdır), 4183 (-ağ), 4769 (-âha kalmışdır), 4912 (-âhumdur benüm), 5152 (-erdür baña), 5189 (-ña), 5194 (-îb), 5299 (-et var), 5384 (-ağ), 5412 (-â gibi)	[? – III. Murad dönemi sonları (1574- 1595)] Asıl adı Cafer'dir. Hamid çevresindeki Agros'ta doğmuştur. Nasrullah Kadı adında birisinin oğludur. Ebussuud Efendi'den mülazım olup kadılık yaptı. <i>Hasan Çelebi Tezkiresi</i> 'nde Elmalı kadısıyken kör olduğu ve bir kaç ay sonra orada öldüğü bilgisi vardır. Bu bilgiye göre şairin, tezkirenin tamamlanış tarihi olan 994/1585-86'dan önce ölmüş olmalıdır. Şiirleri beğenilmemiştir. (<i>A, HÇ, DEİS, SO, TN</i>) 5299. matla <i>Hasan Çelebi Tezkiresi</i> 'nde (s. 329) yer almaktadır.
NÂŞİR (2) Nâşir Buḥârî	2334 (-âr âyed), 5067 (-âh)	(?-1378) Acem şairlerinden olup Derviş Nâsır olarak bilinir. Buharalıdır. Ömrünü seyahatle geçirmiş, özellikle Hâce Sâvecî ile Bağdat'ta şiir sohbetleri yapmıştır. (<i>KA</i>)
NAŞİBÎ (2) Naşibî Râst	2986 (-ânumı ben)	Kaynaklarda mecmua tertibi döneminde yaşamış bu mahlaslı Türk şaire rastlanmamıştır.
NAŞİBÎ (1) Naşibî Râst Baba	4003 (-est)	Acem şairlerinden olup Baba Naşibî olarak bilinir. Geylanlıdır. Tebriz'de helvacılıkla geçinirken Baba Figânî-i Şîrâzî tarafından Sultan Ya'kûb'a takdim edilmiş ve nedimi olmuştur. Tebriz'de vefat etmiştir. (<i>KA</i>)

NÂŞİHİ (2)	3350 (-āk cīst), 3351(-āk nīst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NAŞŪH (1) [...] Naşūh-ı ʿAcem	2812 (-āz mīgūzerd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NÂTIKİ (2) Nâtîkî in Maṭlaʿ Taşavvufest	3112 (-oy), 3749 (-ānuñ)	On altıncı asır şairlerinden olup Musulludur. Hz. Ebu Bekir neslinden olup tasavvuf ehli bir şairdir. (L)
NAʿTİ (2) Naʿtî Çelebi	688 (-ūnuñ), 1596 (-ān bir yana)	(?-1455) İstanbulludur. Önce Anadolu kadısı Kadri efendi'ye, sonra da Mısır'da Süleyman Paşa'ya divan kâtipliği yaptı. Mısır'da vefat etti. Manzum <i>Ferrûh u Gülrûh</i> adlı bir eseri vardır. (AÇ, HÇ, TN)
NAZİFİ (2)	626 (-ār), 628 (-ar)	Kanuni Sultan Süleyman devri şairlerindendir. Rumelilidir. İshak Paşa'ya danışman olmuştur. (L)
NAZMİ (15) Nazmî-i Merhûm, Nazmî Raḥime'llāhü ʿAleyh, Cihānda Oldı Şāhib-Ḥamse Nazmî, Dizilmiş İncüdür Eşʿār-ı Nazmî	5 (-ā), 117 (-āndan lezîz), 121 (-er lezîz), 411 (-ere), 1138 (-āne imiş), 1604 (-ū saña), 1746 (-aña), 2486 (-arʿ), 3734 (-ef), 3908 (-en güzel), 3977 (-ā), 4635 (-āh saña), 4997 (-mek/-mak neden), 5202 (-āb), 5206 (-āb)	(?-1548) Asıl adı Mehmed olup Edirnelidir. Kanuni Sultan Süleyman'ın bendelerindendir. Ahkâm kâtipliğinden sonra sipahi oldu. Müretteb divanından başka <i>Mecma'ü'n-nezâir</i> 'i vardır. Divan tertibi, geleneksel tertibin dışında olmakla birlikte, Osmanlı edebiyatının en hacimli divanıdır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN) Ancak mecmuada şairin "sahib-i hamse" olarak tanımlanması şairin kimliği konusunda şüpheye yol açmıştır.
NECÂTİ (74) Rûmda Necâtî, Necâtî-i Merhûm, Necâtî Raḥime'llāhü ʿAleyh, Necâtî Ehl-i Nazma Oldı Ser-dâr, Necâtî Gün Gibi Merğüb-ı ʿĀlem, Necâtî Ehl-i Nazmuñ Pey-revidür, Necâtî Ehl-i Nazmuñ Pîridür Üstâdudur, Necâtî Mülk-i Nazmuñ Gün Gibi Şāhib-Ḥırāmıdır, Necâtî Şā'ir-i Merğüb-ı ʿĀlem Necâtî Üstâd-ı ʿĀlem,	26 (-ā), 39 (-ā), 106 (-er lezîz), 238 (-ānumuz), 255 (-zi yok), 403 (-ār olana), 480 (-ārılığı), 494 (-āndur baña), 523 (-āna at), 582 (-ān aşar), 583 (-ānı gözlerler), 617 (-en bilür), 663 (-ā'), 728 (-ül), 755 (-ān), 824 (-sin), 874 (-re), 911 (-eni), 931 (-ün oldı), 965 (-et/-at), 1015 (-ād), 1092 (-ān ider), 1182 (-āda gel), 1300 (-ādına), 1326 (-eri), 1464 (-n nâzlanur), 1493 (-āz), 1549 (-āzı), 1598 (bir yaña), 1605 (-ū saña), 1747 (bir yaña), 1777 (-īb), 1834 (-āzdu), 1899 (dilemez), 2040 (-ār etegin), 2400 (-er diyeler), 2427 (-udur), 2503 (-ağ), 2504 (-āğ), 2520 (-ek), 2641(eyleyen), 2718 (-ri ile), 2818 (-er), 2876 (-āmetsüz), 2907 (-ı), 2917 (-ānuñ senün), 2939 (-ıl), 2941 (-es gönül), 2983 (-en), 3036 (-endüne), 3268 (-ān geçen gice), 3285 (-aşı),	(?-1508) Asıl adı İsa ya da Nuh'tur. Edirnelidir. Melik-i Şu'ara, Hüsrev-i Şuara-yı Rum gibi sıfatlarla anılır. Osmanlı şiirinin zirve isimlerindendir. Fatih'e ve II. Bayezid'e divan kâtipliği yapmıştır. Şehzade Mahmud'la Manisa'ya gitmiş, onun vefatından sonra İstanbul'a dönmüştür. Kalan ömrünü Müeyyedzade'ye mülazemetle geçirmiştir. Müretteb <i>Divan</i> 'ndan başka <i>Leylâ vü Mecnûn</i> mesnevisi ile İmam Gazâlî'den tercümeleri vardır. (AÇ, B, HÇ, KA, L, SO, TN)

	3489 (-îrûn senûn), 3575 (-ânuñdan), 3770 (-em/-am), 4002 (-âni dürüst), 4074 (-celidür), 4189 (-û olıcak), 4295 (-âbına), 4480 (-er dirler), 4488 (-ûdur), 4525 (-erlik), 4647 (-âh saña), 4653 (-üldür baña), 4799 (-âsıdur), 4821 (-âhdan korkmaz), 4898 (-âhum benüm), 4901 (-ünumdur benüm), 5051 (-âya), 5079 (-âh), 5337 (-emdür), 5370 (-âğ olmuş), 5385 (-ak), 5451 (-re)	
NECM (1) Şeyh Necm	999 (-âl kerd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NECMÎ (1) Necmî Fermâyed	2224 (-a)	Yakın dönemde yaşamış bu mahlasta iki şair vardır. İlki, Bursalı Necmeddin Efendi'dir. Babası İranlıdır. Müderrislerdendir ve 1570'de vefat etmiştir. Diğeri ise Canikli Necmî Çelebi'dir. II. Bayezid dönemi sipahilerindendir. (HÇ, KA, L, TN)
NEHÂRÎ (1)	3630 (-açılsa)	II. Bazyezid ve Yavuz devri şairlerinden olup Prizrenlidir. Memleketindeki şairlere kâtiplik yapmıştır. Bir süre ilim tahsil ettikten sonra inzivaya çekilmiştir. Şair Sa'yî'nin biraderidir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN)
NERGİSÎ (1) Nergisî ber- ^c Acem	4252 (-erân)	(1482(?)-1532) Acem şairlerindendir. Ebher şeyhi neslindendir. Herat'ta yaşamıştır. İlk mahlası Âhî'dir. Kandahar'da vefat etmiştir. Müretteb <i>Divanı</i> ile <i>Mahzenü'l-esrâr</i> 'a naziresi vardır. (KA)
NERMÎ (1) Meclis-ârâ Nermî-i Şâhib-Suhen	5021 (-ânumı ben)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
NESİMÎ (5) Nesimî Raḥime'llâhü 'Aleyh	307 (-eng), 527 (-ân endâht), 2337 (-âl-i berâyed), 2340 (-âr), 4561 (-ârumdan)	(?-1417) Asıl adı İmadüddin'dir. Bağdatlı olduğu genel kabul görse de Açık Çelebi Diyarbakır dolaylarından bir Türkmen olduğunu söyler. Sâdâttandır. Seyyid Nesimî olarak şöhrat bulmuştur. Fazlullah Hurûfi'ye intisab etmiş, II. Murad devrinde Anadolu'ya gelmiştir. Şiirlerindeki şathiyattan dolayı derisi yüzölerek öldürülmüştür. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
NEŞÂTÎ (1) Neşâtî	2035 (-în)	16. asır şairlerinden olup Kastamonuludur. Sun'ullah Bey

		kethüdasıdır. Hattattır. (L)
NEVÂLÎ (2) Nevâlî Efendi	233 (-ânumuz), 412 (-ere)	Bu mahlasta iki şair vardır. İlki, Bursalı Şeyh Muhammed Çelebi'dir. Kavaklızâde olarak bilinir. Emir Buhari zaviyesi şeyhlerindendir. 1593'te vefat etmiştir. Diğer Akhisarlı Nasûh Nevâlî Efendi'dir. III. Murad'ın hocasıdır. 1594'de vefat etmiştir. (A, AÇ, OM, SO, TN)
NEV'Î (53) Nev'î Efendi, Naḥl-bend-i Şu'arâdur Nev'î, Nev'î Şaḥşına Münḥaşır Nev'î, Nev'î Efendi Fâzıl-ı Devr-i Zamānedür, Nev'î Şâ'ir-i Devr-i Zamānedür, Nev'î Efendi Şâ'ir-i Devr-i Şehānedür	140 (-irdür), 142 (-irdür), 157 (-âdur), 158 (-âdur), 225 (-rdür), 439 (-âni), 635 (-âr), 764 (-ân), 796 (-en), 909 (-ân benî), 1080 (-ık olmaḡdur), 1286 (-âre), 1287 (-âre), 1334 (-eri), 1372 (-n idi), 1387 (-îni), 1408 (-âyı), 1413 (-n idi), 1511 (-âzsın), 1529 (-ün), 1543 (-âlara), 1546 (-ersin hele), 1806 (-âr güc), 1886 (-âr), 1952 (-ümuñ), 1962 (-üş itdüğün bildük), 2008 (-ârdan), 2020 (-en), 2047 (-ârı ḡomazsın), 2137 (-ârı), 2557 (-ünuñ), 2595 (-âl), 2607 (-l), 2674 (-âbsın), 2699 (???), 2735 (-âna), 2788 (-et), 3037 (-re), 3041 (-âk üzre), 3067 (-ara), 3231 (-ânesin), 3325 (-ârdan ḡayrı), 3444 (-ân itmez), 3779 (-âr mısın), 4144 (-ân eyler), 4145 (-ir), 4155 (-ârsuz), 4280 (-âzda), 4303 (-âna), 4388 (-âmı), 4585 (-âr böyle), 5441 (-es), 5507 (-ül naḡşını)	(1533-1598) Asıl adı Yahyâ'dır. Pîr Ali Efendi'nin oğludur. Malkaralıdır. Sarhoş Bâlî ve Kurt Efendi'den ders gördü. Ahizâde Mehmet Çelebi'den mülazemetle müderrislik ve kadılık yaptı. III. Murad'ın şehzadelerinin hocalığını yaptı. Müretteb <i>Divanı</i> ndan başka <i>Tûtî vü Zag, Hasb-ı Hâl</i> mesnevileri ve tercümeleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
NİĠARÎ (2) Niġarî Nakḡaş Ḥaydar Ġalaṭavî	451 (-adını), 2982 (-ün)	(?-1573) Asıl adı Haydar olup Galatalıdır. Babası Satrancbaz Arab lakabıyla bilinen bir zâttır. Asıl mesleği nakkaşlıktır. Gemilerde çalışmıştır. II. Selim'e nedimlik yapmıştır. Haydarî tarikatına intisaplı olup işrete düşkün bir zâttır. Şemsi Paşa ile Şam'a gitmiş, sonra Hacc vazifesini ifa etmiştir. Bir dönem şehzadelerle Kütahya'da da kalmıştır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)
NİĠÎ (1) Bed Dimezler NiĠî-i Şirâzînün Ebyâtına	1624 (-â dîde em terâ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NİHÂLÎ (1) Nihâlî-i Bursevî	3910 (-ten güzel)	(?-1543) Asıl adı Ca'fer'dir. Bursalıdır. Muradiye müderrislerinden olduğu için Muradiye Ca'feri olarak bilinir. Tacizâde Ca'fer Çelebi'den ders aldı. Müeyyedzâde'ye mülazemetle müderris

		oldu. Galata kadısı iken ayrılıp tasavvufa yöneldi. (AÇ, B, HÇ, L, SL, TN)
NİHÂNÎ (14) Nihânî Çelebi, Nihânî-i Edirnevî, Nihânî Ehl-i Nazmuñ Gizlû Genci	642 (-ân gitmez), 1232 (-ünem ben), 1608 (-âr-ı mâ), 1818 (-îb cüyed), 2417 (-er), 2927 (-enüñ), 3043 (- ârda), 3298 (-ânemüzi), 3588 (-et itmesün), 4340 (-âh), 4622 (zülf-i nigâr), 4639 (-ân baña), 4655 (-ân baña), 4814 (-âkümüz), 4827 (- âhumuz)	(?-1591) Asıl adı İbrahim'dir. Edirnelidir. Abîdî Nihânî olarak bilinir. Kuloğullarındandır. Şair Ubeydî'nin talebelerindendir. (A, AÇ, TN)
NİHÂNÎ (1) Nihânî-i Kâşî	3987 (-â nerâ)	Kamus'ta bu mahlasla altı Acem şairi zikredilmektedir. Ancak bunların içinde Kâş ya da Kâşanlı olan şair yoktur. (KA)
NİKÂBÎ (1) Nikâbî Âstânuñ Çāvûşıdur	2424 (-er)	(?-940/1534 ya da 947/1540) Asıl adı Mehmed'dir. İznik'te doğmuştur. Seyyiddir. Muhyiddin Efendi'den mülazım oldu. Keşan kadılığı için giderken eşkıya saldırısında öldü. (AÇ, HÇ, DEİS, L)
Nİ' METÎ (6) Ni' metî Efendi, Ni' metiyyü'l-Müderriş, Ni' metiyyü'l-Kâzî	2121 (-âr olmaya), 2127 (-âha), 2893 (-â imiş), 3792 (-zen), 4198 (-ânuñ), 4411(-ri)	(?-1604) Yenipazar ya da Beypazarlıdır. Ni'metullah Çelebi olarak bilinir. Kuzat zümresindendir. (TN)
Nİ' METU'LLÂH (1)	3147 (-âne-i mâst)	Şah Ni'metullah Velî. Musâ Kâzım neslindendir. Kirman'da bir kasabada doğdu. Kâdirî tarikatı meşayihindendir. 1424 ya da 1431'de vefat etmiştir. (KA)
NİŞÂRÎ (5)	35 (-ân-râ), 1042 (-âd ber-âmed), 1683 (-âyîst), 2204 (-â terâ), 2791 (- âyîst)	Acem şairlerinden iki zâtın mahlasıdır. Biri Tebrizli, diğeri İsfahanlıdır. (KA)
NİŞÂRÎ (1) Nişârî-i Sirozî	1383 (-ûm)	Sirozludur. Kadri Efendi'ye mülazım olmuş, kadılık yapmıştır. Hafız divanını tanzir etmiş, üç dilde şiir yazmıştır. Divan sahibidir. (A, AÇ, TN)
NİŞÂNÎ (2) Nişânî Münşî-i Şâhib-Edâdur, Nişânî Sözleri Mergûb-ı Âlem	4781 (-âhdur), 4863 (-aş itmek)	(?-1568) Asıl adı Mustafa'dır. Tosyalıdır. Kadı Nişancı Celâl'in oğludur. Pîrî Paşa divan kâtipliğini yapmış, İbrahim Paşa ile Mısır'a gitmiştir. Kanuni'nin Irak seferinde bulunmuş ve Seydi Bey ölünce onun yerine nişancı olmuştur. Dönüşte vazifeden el çekip inzivaya çekilmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, L, TN) Bu şairin Tacizade Cafer Çelebi olması da muhtemeldir. Ancak matlaların <i>Cafer Çelebi Divanı</i> 'nda bulunmaması sebebiyle söz konusu şairin Mustafa Nişânî olabileceğini düşünüyoruz.

NİZÂMÎ (18) Nizâmî-i Merhûm, Nizâmî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh, Nizâmî Sözleri Maḳbûl-i 'Âlem, Dizilmiş İncüdür Naẓm-ı Nizâmî	259 (-ıķ), 431 (-ebüñe/-abuña), 2393 (-aya düşer), 2508 (-ârem yok), 2543 (-ehüñ), 2989 (-ân), 3114 (-ânuñı), 3775 (-eng idelüm), 3907 (-en güzel), 3995 (-âni dürüst), 4012 (-ânest), 4116 (-âb üstindedür), 4267 (-û), 4347 (-în üstine), 4477 (-üm ider), 4976 (yakasın), 4994 (-âddan), 5417 (gülzârsuz)	Fatih devri şairlerindendir. Asıl adı Mustafa'dır. Konyalı ya da Karamanlıdır. Babası Molla Velî adlı bir müderristir. Mahmud Paşa'nın şiirlerini övmesiyle Fatih tarafından davet edilmiş, ancak huzura varmadan yolda vefat etmiştir. Yaklaşık 40 yaşlarında idi. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
NİZÂRÎ (1)	381 (-ân-ı men)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
NÜRÎ (6) Nûrî Efendi, Nûrî-i Merhûm, Nûrî Tâlib-i 'İlm	998 (-âl kerd), 1202 (-âdum benüm), 1382 (-ûni), 1424 (-âr bâýestî), 4468 (-âr), 5255 (-ân sâhte end)	Kaynaklarda bu mahlasta birçok şair olduğundan bunlardan hangisinin söz konusu şair olduğu tespit edilemedi.
NÜRÎ (1) Nûrî-i 'Acem	5378 (-ûveş)	Bu mahlasta birçok Acem şairi vardır. İlki, sâdâttan Kadı Nurullah'tır ve 1611'de vefat etmiştir. İkincisi, Herat şeyhülislamlarından İsfehanlı Mirza Nûrî'dir. Üçüncüsü, divan sahibi İsfehanlı bir şairdir. Bir diğeri yine İsfehanlı olup 1592'de vefat eden bir şairdir. Bunlardan başka Tebriz, Nişabur ve Lahorlu üç şair daha vardır. (KA)
NÜRÎ (1) Nûrî-i Şîrâzî	2250 (-âb)	Kaynaklarda bu mahlasta Şîrazlı bir şaire rastlanmamıştır.
NURU'LLÂH (1) Nuru'llâh Çelebi	4613 (-âni)	Aksaraylıdır. Adı Nurullah'tır. Kınalızâde Ali Çelebi'den ders almış, Atâ Efendi'ye mülazım olmuştur. Müderrislerdendir. Seb'a-yi Seyyâre adlı mesnevîsi vardır. (HÇ)
NUṬḲÎ (1) Nuṭḳî	976 (-ûş mîğereft)	Şirvanlıdır. III. Murad devrinde İstanbul'a geldi. Kıssahânlıkla meşhur oldu. Padişahın ihsanlarına nail olmuştur. (HÇ, KA)
NÜMÂYÎ (5) Nümâyî Çelebi, Nümâyî Kâtib-i Divân-ı 'Âlî	616 (-ardur), 913 (-âne beni), 3295 (- ânemi), 4853 (-ağlaruñ), 5028 (-âni yakmasun)	(?-1596) Asıl adı Ahmed'dir. Divân-ı Sultânî kâtiplerindendir. Hadım Ca'fer Paşa'nın sır kâtibi olmuştur. (TN)
NÜMÂYÎ Nümâyî-i Halebî	3314 (-ân olmadı)	Kaynaklarda bu mahlasta Halepli bir şaire rastlanmamıştır.
NÜVÂZÎ (1)	2636 (-en)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
NÜVİDÎ (14) Nüvidî Çelebi, Luṭfî Beg-zâde, Nüvidî Luṭfî Beg-zâde, Nüvidî Çelebi Luṭfî Beg-zâde,	137 (-erdür), 179 (-ân virür), 278 (- âlaruñ), 393 (-ân olmayan), 1874 (- er), 1875 (-er), 1895 (-âr), 1947 (- âruñ), 2072 (-ân), 2085 (-âtla), 2179 (-en gitdi), 3182 (-âr), 4150 (-âr	(?-1608) Asıl adı Yusuf'tur. Kadı Muhammed Neylî'nin torunu, Luṭfî Bey'in oğludur. Paytak Çelebi lakabıyla anılır. Bostanzâde Mehmed Efendi'nin mülazımı olup kadılık yaptı. (TN)

Luṭfî Beg-zâde Nüvîdî Çelebi, Luṭfî Beg-zâde Nüvîdî Kâm- yâb, Nüvîdî Şâ‘ir-i Mümtâz-ı ‘Âlem,	olmaz), 4470 (-âr)	
‘ÖMER (5) Ḥayâlî-zâde ‘Ömer Çelebi, Ḥayâlî-zâde kim nâmı ‘Ömerdür, Ḥayâlî-zâde Kim Nâzûk- Edâdur	304 (-âruñ), 2129 (-er altında), 3758 (-âyı söyletsen), 4737 (-er), 4992 (- ârdan)	(?-1595) Meşhur şair Hayâlî Bey’in oğludur. Uzun süre zeamet ehli olup, memurluktan uzak durmuştur. Ahmet Paşa’nın vezareti sırasında tımar defterdarlığı yapmış, daha sonra Halep’te emval-i sultani defterdarı olmuştur. (A, B, HÇ, KA, TN)
‘ÖMRÎ (19) Dervîş ‘Ömrî, ‘Ömrî-i Dervîş-i Şâhib-İhtirâ‘	231 (-oğ gelmez), 1016 (-âd), 1081 (- erlik midür), 1176 (-âduñ), 1492 (- âzumuz), 1955 (-üket), 2018 (-âr olmadan), 2045 (-âlar eylersin), 2143 (-er gibi), 3012 (-âr serv), 3469 (- îrveş), 3586 (-âr sağ olsun), 3593 (- etdeyin), 3626 (pâre ile), 3881 (-eni gör), 4060 (-âr), 5017 (-en), 5212 (- et), 5380 (-âsı yok)	Kaynaklardaki bu mahlaslı tek şair 1675’te vefat etmiş Diyarbakırlı Nasuh Paşazade Ömer Bey’dir. Ancak hem yaşadığı dönem itibarıyla hem de mecmuadaki “dervîş” tanımlamasıyla uyuşmaması söz konusu şairin yukarıdakinden başka bir Ömrî olduğunu düşündürmektedir.
PEYÂMÎ (10) Peyâmî Çelebi, Peyâmî-i Dervîş, Peyâmî Şâ‘ir-i Maḳbûl-i ‘Âlem	322 (âdem), 1363 (-âdı), 1620 (-ârâ), 2278 (-âb), 2279 (-âb), 3451 (-îz), 3526 (-âk), 3571 (-âbdan), 3898 (- âmuñ), 4848 (-âk)	III. Murad devri şairlerindendir. İstanbuldur. Yayabaşı olan bir zâtın oğludur. Hasan Çelebi, tezkiresini yazarken şairin genç bir talebe olduğunu yazmaktadır. (HÇ, TN)
PÎRÎ (1) Pîrî Efendi	168 (-ândan şor)	Mecmuaya girme ihtimali bulunan iki zâtın mahlasıdır. Birincisi, Adanalı Ramazanzâde Pîrî Paşa’dır. Adana valiliği yapmış, 1562’de vefat etmiştir. Diğeri ise Pîrî Ahmed Efendi’dir. Şeyh Ahmed Karamanî’nin oğludur. Larendeli kadılardandır. 1565’de vefat etmiştir. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RÂĞIBÎ (1)	653 (-îrveş)	Kaynaklarda Bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
RÂHÎ (1) Yolından Şâ‘ir-i Mümtâz Râhî	3796 (-ün)	16. asır şairlerindendir. Kebecizâde Râhî olarak bilinir. Mısır kadısı Mehmed Bey’e danışmend oldu. Hocasıyla Hacca giderken esir düştü. Esaretten uzun süre sonra kurtuldu, akabinde vefat etti. Şair Vecdî’nin biraderidir. (AÇ, TN)
RAḤİKÎ (6) Raḥîkî-i Merhûm, Raḥîkî Raḥîme’llâhü ‘Aleyh,	1403 (-eti), 1850 (-ârı var benüm yoğdur), 2396 (-âl eyler), 2638 (- âreden), 3581 (-âre eyleyen), 5373 (-	(?-1547) Asıl adı Ali ya da Yusuf’tur. İstanbuldur. Yeniçeri şairlerdendir. Ulufesi kesildikten sonra Mahmud

Raḥîkî Şâ'ir-i Mergüb-i 'Âlem	âr olmuş)	Paşa'da attar dükkânı açmış ve ticaretle meşgul olmuştur. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
RAḤMÎ (35) Raḥmî Çelebi, Raḥmî Efendi, Raḥmî-i Nâzûk, Raḥmî Raḥime'llâh, Raḥmî Raḥmetü'llâhi 'Aleyh, Raḥmî Efendi Raḥime'llâhü 'Aleyh, Raḥmeti Ziyâd Ola Raḥmînüñ, Raḥmî-i Nâzûk-Edâ Şâhib- Suhen, Raḥmî-i Nâzûk-Tabî'at Oldı Rûmuñ Husrevi, Terceme-i Raḥmî	202 (-er), 1071 (-âhidür), 1172 (-enüñ), 1289 (-âda), 1329 (-eri), 1339 (-âh itdi), 1597 (-ân baña), 1907 (-ân düşmez), 2405 (-âke ber-â-ber), 2436 (-ağuña değmez), 2492 (-arz), 2558 (-âruñ), 2732 (-pâreye), 2833 (-ân yir yir), 2995 (-ânın), 3018 (-û), 3051 (-âmete), 3069 (-âz gele), 3146 (-et), 3338 (-er gâlib), 3339 (-et gâlib), 3406 (-er gösterür), 3413 (-âk olmuş yatur), 3446 (yaramaz), 4022 (-ded), 4393 (-âşı geldi), 4401 (-m tutdı), 4787 (-en dıtrır), 4831 (-emâ kalmaz), 4923 (-ânum), 4925 (-em çekdüm), 5126 (-ağa düşdi), 5388 (-e), 5416 (-ârsuz), 5508 (-enüñi)	(?-1567) Asıl adı Pir Mehmed'dir. Bursalı olup Nakkaş Bâlî'nin oğludur. Sadrazam İbrahim Paşa ve Şehzade Mustafa'nın himayesini gördü. Celaleddin Salih Çelebi'den mülaazemetle müderris oldu. Yenişehir müderrisi iken vefat etti. <i>Şâh u Gedâ</i> mesnevisi vardır. (A, AÇ, B, HÇ, L, TN)
RÂZÎ (3) Râzî-i Dervîş	531 (-yâd), 686 (-ûlaruñ), 2379 (-ân olur)	Bu mahlasta üç şair vardır. İlki, Pîrî Paşa-zâde Muhyiddin Muhammed Çelebi'dir. Edirnelidir. Müderris olup 1534'te vefat etmiştir. İkincisi, Yenicevardarlı kadı Yusuf Efendi'dir. 1617'de vefat etmiştir. Diğerisi ise yine Yenicevardarlı Muhammed Râzî Çelebi'dir. Şeyh İlâhî'nin akrabasıdır. (AÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RÂZÎ (1) Râzî-i Konevî	4466 (-âr)	Kaynaklarda bu mahlaslı Konyalı bir şaire rastlanmadı.
RE'ÂYÎ (1) Re'âyî-i Meşhedî	101 (-ân dârend)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
REFÂHÎ (1)	857 (-ânına)	Kaynaklarda bu devirde yaşamış, bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
REF'Î (7) Ref'î Efendi	266 (-âlaruñ), 619 (-ânın alur), 2079 (-et ile), 2418 (-er), 3315 (-âyı), 3463 (-îrveş), 4858 (-âk)	Kaynaklarda mecmuanın tertibi döneminde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
REF'Î (1) Ref'î-i Çorlu	4149 (-urmaz)	(?-1575) Çorluludur. Ref'î-i Lenk lakabıyla bilinir. Molla Perviz'den ders almış, bilahare kadı olmuştur. (A, AÇ, KA, TN)
REFİKÎ (35) Refîkî Beg, Refîkî Efendi, Refîkiyü'l-Müderris Refîkî Fermâyed Kâtib-i Dīvân-ı 'Âlî,	139 (-emdür), 440 (-âni), 580 (-ân eyler), 596 (-ânidur), 1225 (-ûndan), 1534 (-âz ile), 1563 (-erd ola), 1600 (-enden yaña), 1642 (-îb), 1819 (-âr-ı mî âyed), 1958 (-û eyledün), 2092 (-âra), 2140 (-ârı), 2141 (-âr gibi), 2678	(?-1532) Yavuz devri şairlerindendir. Amasyalı olup divan kâtiplerindendir. Gözlerinin bozukluğundan dolayı kâtiplikten ayrılmıştır. Edirne'de Kemal Paşazâde'ya mülaazım olmuş, müderrislik yapmıştır. Darende'de evkaf mütevellisi

Refîkî-i Merhûm, Refîkî Rahmetü'llâhi 'Aleyh, Refîkî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem, Refîkî durur Refîkî Ehl-i Nazmuñ, Refîkidür Refîkî Ehl-i Nazmuñ, Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Refîkî	(-âhsın), 2716 (-ayla), 2827 (-er/-ar), 3019 (-âm-ı to), 3521 (-âk), 3778 (-âr idesin), 3783 (-âzdan), 4187 (-âr diriğ), 4454 (nağş-ı nigâr-ı bâşed), 4641 (-âr olsun baña), 4652 (-âr olsun baña), 4700 (-âd), 4714 (-ârem küşed), 4856 (-âk), 5062 (-âh), 5083 (-âna), 5166 (-â), 5300 (-âr), 5336 (- âhumdur), 5391 (-âra), 5448 (-üller yine), 5489 (-âzı)	olmuştur. Hattat şairlerdendir. (AÇ, HÇ, L, TN)
REMZÎ (4) Remzî Efendi, Zerâfet Üzredür Eş'âr-ı Remzî Remzî, Rûzgâruñ Hecrini Çekmekde Mâhir Remzîdür	442 (-ânı), 1911 (-ârsuz), 4496 (- âmdur), 4900 (-adum benüm)	Bu mahlasta aynı dönemde yaşamış üç şair vardır. Birincisi, Konyalı Sadrazam Pîrî Mehmed Paşa'dır. 1532'de vefat etmiştir. İkincisi, Bursalı, Mardin kadısı Mustafa Remzî Efendi'dir ve 1547 veya 1549'da vefat etmiştir. Diğerisi ise kadı Abdülhâdî Remzî Efendi'dir ve 1591'de vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, L, TN)
RESMÎ (2) Resmî Efendi, Resmî-i Nakşâş	1499 (-âz itmek), 4274 (-ârda)	Kaynaklarda yer alan bu mahlaslı şairlerin hepsi ileri tarihlerde yaşamıştır. Âşık Çelebi'de, başka şairler anlatılırken Resmî mahlaslı bir şairden bahis var. Buna göre Ahmed Paşa devri şairlerindendir. Harîrî ve Kandî ile ahbabdır. (AÇ)
REVÂNÎ (29) Revânî-i Merhûm, Revânî Rahmetü'llâhi 'Aleyh, Revânî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem, Akarşudur Hemân Şi'r-i Revânî	347 (-â yegdür), 371 (-în), 600 (- ânedür), 785 (-ân), 1606 (-û saña), 1607 (-âh saña), 1919 (-ârumuz), 2157 (-ânımı), 2168 (-âr olalı), 2390 (- eti var), 2601 (-âl), 2741 (ile), 2742 (- a gel e), 2774 (-est), 3008 (-âr serv), 3020 (-u), 3023 (-ârda), 3552 (- âkiyem), 3729 (-âr def), 3782 (- âzdan), 4121 (-ar), 4251 (-ân), 4301 (- âna), 4309 (-âb ile), 4326 (-ânuma), 4334 (-âh), 4381 (-ûnı), 4662 (-âh saña), 4987 (-âhdan)	(?-1523) Asıl adı İlyas Şüca olup Edirnelidir. Yavuz Selim Trabzon'da şehzade iken himayesine girdi. Bir ara gözden düşmüş, sonra Bursa kaplıcaları ile Ayasofya mütevellisi olmuştur. Müretteb <i>Divanı</i> ndan başka <i>İşretnâme</i> mesnevisi vardır. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
REVNAK (2) Revnağ-ı Kâzî	792 (-âne ben), 2372 (-âverdür)	Asıl adı Mehmed olup Filibelidir. Hatip olan babasının adını mahlas olarak almıştır. İstanbul kadısı Samsunluzâde'den mülazım oldu. Dukakin, Badracık ve Burnevar'da kadılık yaptı. (AÇ, B, HÇ, TN)
RE'YÎ (14) Re'yî Çelebi Re'yî Efendi Re'yî Birâder-i 'Ulvi Re'yî-i Merhûm Fermâyed,	507 (-â), 963 (-âye-i devlet), 1337 (- âmîrî), 1532 (-âz eyle), 1888 (ağyâr), 2080 (-aş ile), 2215 (-a), 2458 (-âbı gözlerüz biz), 3323 (-ânemüz yandı), 3730 (-ef), 3768 (-em idelüm), 4512	(?-1573) Asıl adı Mustafa'dır. İstanbullu olup Terzizâde olarak bilinir. Şair Ulvi'nin biraderidir. Bursa kadısı Ali Çelebi'nin danışmentliğini yapmıştır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, TN)

Müdebbir Şâ'ir-i Mergüb Re'yi, Müdebbir Şâ'ir-i Mümtâz Re'yi, Mu'ammâ-yı Re'yi Birâder-i ‘Ulvî be-Nâm-ı Söhrâb	(-âl olmuş), 4999 (-ânumdan), 5197 (- â naşib)	
RİZÂYÎ (37) Rızâyî Efendi, Rızâyî Kerîm Çelebi, Rızâyî Kerîm Efendi, Rızâyî Dîvâne Kerîm, Rızâyî-i Merhûm, Rızâyî Raḥîme'llâhü ‘Aleyh, Rızâyî Şâ'ir-i Maḳbûl-i ‘Âlem, Rızâyî Gün Gibi Maḳbûl-i ‘Âlem, Rızâyî Be-nâm-ı Kaya	748 (-ân), 855 (-enden cânibe), 1861 (-ler güler), 2019 (-âlardan), 2115 (neme), 2697 (-âh), 2869 (-âr), 2923 (-âruñ), 3028 (-ârda), 3101 (-eni), 3193 (-â kalmaz), 3381 (-ân diler), 3459 (-îrveş), 3546 (-r degül), 3600 (- ün), 3740 (-ânuñ), 3748 (-ânuñ), 4085 (-ân olur), 4094 (-ânda bitmişdür), 4197 (-ânuñ), 4220 (-âl), 4348 (-âb üstine), 4364 (-âni), 4415 (-eri), 4465 (-âr), 4542 (-ârumuñ), 4543 (-âruñ), 4567 (???), 4645 (-â), 4656 (-â), 4674 (-â), 4676 (yâ Rab), 4822 (-âhdan korkmaz), 4967 (-âna bugün), 5204 (-âb), 5409 (-ül gibi), 5487 (-âr olam gibi)	(?-1577) Asıl adı Abdülkerim'dir. Bursalıdır. Babası Kassap-zâde Ali Çelebi'dir. Deli Kerim lakabıyla bilinir. Çivizade'den ders aldı. Çorlu müderrisi oldu. Daha sonra Kudüs kadısı oldu. Bu vazifedeyken vefat etti. Üç dilde şiirleri olup mürettep divanı vardır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
RİNDÎ (2) Rindî Beg Rindî-i Şâ'ir-i Mergüb-ı ‘Âlem	416 (-âre), 5499 (-îfesi)	Bu mahlasta iki şair vardır. Biri, Üsküplü kadı Mehmed Efendi'dir. Şair Veysi'nin pederidir. 1565'te vefat etmiştir. Diğer ise Bağdatlı Rindî Çelebi'dir ki, Ahdi'nin amcasıdır. (A, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RİYÂZÎ (23) Üskübî-i Riyâzî Fermâyed, Riyâzî Raḥmetü'llâhi ‘Aleyh, Riyâzî Şâ'ir-i Maḳbûl-i ‘Âlem, Riyâzî Gün Gibi Maḳbûl-i ‘Âlem	99 (-âyı), 526 (-ûyist), 1949 (-mât itdük), 2055 (-â göstermesün), 2256 (- âb), 2333 (-âmi birün âyed), 2501 (- û'), 2687 (-û), 2756 (-ûrâ), 2804 (-âr- mând), 3122 (-ân-ı mâ), 3144 (-ân-ı mâst), 3241 (-âneî), 3358 (-en küşed), 3814 (-âz gerde), 4007 (-ülest), 4165 (-ây-ı hûyeş), 4540 (-il), 4612 (-âni), 4951 (-em), 5227 (-üy-i şimâst), 5267 (-âr-ı nübûd), 5269 (-ül âfted)	(?-1547) Asıl adı Mehmed'dir. Üsküplüdür. Memi Şah lakabıyla bilinir. Celalzâde'ye mülazımlık yaparken vefat etti. Tuhfe, kadı olduğunu yazsa da Âşık Çelebi'ye göre henüz mülazımken vefat etmiştir. Özellikle Farsça şiirleriyle tanındı. (L, A, AÇ, HÇ, KA, TN)
RİYÂZÎ (1) Riyâzî Urus-zâde	1929 (-âr imiş)	Kaynaklarda Uruszâde olarak nitelenen bir şaire rastlanmamıştır.
RŪHÎ (10) Rûhî Beg, Rûhî-i Bağdâdî, Rûhî-i Merhûm, Cân Bağışlar Edâsı Rûhî'nün, Sözleri Cânlar Bağışlar Rûhî-i Bağdâdî'nün	1481 (-âr nedür), 1760 (-ar tenhâ), 1847 (-ân virür), 2064 (-ün), 2682 (- ânumı ben), 3074 (-âsma), 3911 (-en güzel), 3920 (-âm), 4618 (-âresi), 5339 (-endedür)	(?-1605) Asıl adı Osman olup Bağdatlı Rûhî olarak bilinir. Mevlevî şairlerdendir. Bağdat'ta Mevlevî tarikatına girmiş, İstanbul'a gelmiştir. Galata Mevlevihanesi'nde bir müddet kâmuş, sonra Konya'ya ve Hicaz'a gitmiş, Şam'da vefat etmiştir. (A, TŞM, TN)

RŪĦĪ (2) Rūĥi-i Şaruĥanī, Rūĥi-i Maġnisavī	4041 (-ār), 4357 (-ānı)	Kaynaklarda bu mahlaslı Saruhanlı bir şaire rastlanmamıştır.
RŪĦĪ (1) Rūĥi Çelebi Yeñiçeri	813 (-ān olsun)	(?-1609) Asıl adı Ömer'dir. İstanbullu olup Yeniçeri şairlerdendir. (TN)
RŪĦĪ (1) Rūĥi-i Mekki	842 (-ü)	Kaynaklarda bu mahlaslı Mekkeli bir şaire rastlanmamıştır.
RUMŪZĪ (1) Mu' ammā-yı Rumūzī Be-nām-ı Kemāl	55 (-āt)	Asıl adı Mustafa'dır. İstanbulludur. Dergāh-ı Âlī varidat kâtibi olduğu için Varidâtî Mustafa Çelebi olarak bilinir. Son zamanlarda Mısır'da muhasebeci oldu. Arapça ve Farsça şiirleri vardır. Özellikle muammalarıyla meşhur olmuştur. (A, TN)
RUSŪĦĪ (1)	4236 (-āra yapışdum)	Bu mahlasta üç şair vardır. İlki, Ankaralı İsmail Rusûhî Efendi'dir. Mevlevî olup Galata Mevlevihanesi şeyhidir. Mesnevî şarihidir. 1631'de vefat etmiştir. İkincisi Hamidli Rusûhî Efendi'dir ve Kanunî dönemi şairlerindendir. Diğeri ise aynı dönem şairlerinden Sofyalı Şeyh Süleyman Efendi'dir. (A, AÇ, HÇ, TN, TŞM) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
RŪŞENĪ (1) Rūşenī Nazmı Cihān İçre Taşavvuf Üzredür	4724 (-ān ider)	Kaynaklarda bu mahlaslı tek şair, Aydınlı Dede Ömer Rūşenī'dir. Halvetî tarikatının Rūşenî kolunun kurucusudur. 1487'de Tebriz'de vefat etmiştir. (TN)
ŞABĀYĪ (3)	193 (-ālūdeye benzer), 948 (-ā), 3943 (-ār ile)	II. Bayezid devri şairlerindendir. Asıl adı Hayreddin'dir. Edirnelidir. Şeyh Ebu'l-Vefā müntesiplerindendir. (L, TN)
ŞĀBİRĪ (4) Şābirī Efendi, Şābirīnūn[dür] Bu Nazm-ı Dil-pezir	223 (-ār), 2272 (āftāb), 4238 (-ārdan), 5092 (-este),	Bu mahlasta iki şair vardır. Biri, müderris Rüstem Çelebi'nin oğlu Ali Sābirī olup İstanbullu kadılardandır. 1591'de vefat etmiştir. Diğeri ise Halepli Sābirī'dir ve o da aynı yıl vefat etmiştir. (L, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞABRĪ (20) Şabri Çelebi, Şabri-i Merĥūm, Şabri Çelebi Merĥūm, Şabri-i Nāzūk-Tabī'at Hūbdur, Şabri-i Nāzūk-Şan'at Gün Gibi Meşhūrdur,	290 (-emūn), 362 (-erin), 823 (-arsın), 1068 (-ādīdür), 1084 (-ür), 1234 (-en/-an), 1754 (-ār saña), 1786 (-īb), 1830 (-ādur), 1987 (-erüm), 2048 (-ār olayın), 2262 (-āb), 2768 (-ār ola), 2996 (-āsın), 3808 (-āze), 4743 (-ūdudur), 4847 (-ānenūn), 4980 (-	(?-1653) Asıl adı Ahmed olup Galatalıdır. Ebu'l-Fazl adlı bir zâtın oğludur. Divan-ı Humayun kâtiplerindendir. (HÇ, TN)

Şabrî-i Nâzûk-Tabî' at Gün Gibi Meşhûrdur	âhumdan), 5130 (-ânımı), 5266 (-er tevânem gered)	
ŞABŪHÎ (2)	1614 (-û-râ), 3232 (-m birün)	Kanuni devri şairlerindendir. Asıl adı Abdullah'tır. Karamanlıdır. Abdî-i Zarîf lakabıyla bilinir. Babası Acem bölgesinden gelmiştir. Hayreddin Efendi'ye mülazım oldu. Baalbek kadısı iken vefat etti. (B, AÇ, HÇ, TN)
ŞADÂYÎ (4) Ehl-i Nâzm İçre Şadâyî Hoş- Nüvis Pür-Uşûl, Şadâyî Hât-Şinâs [u] Hoş- Nüvisest	3059 (-ân olsa), 3930 (-âm), 4065 (- âr), 4271 (-û)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞÂDIĞ (21) Şâdığ Beg, Şâdığ-ı Merhûm, Şâdığ Beg Merhûm, Cihânda Gün Gibi Meşhûr Şâdığ, Ziyâ Virdi Cihâna Nâzm-ı Şâdığ, Şâdığ Şi'ri Felekde Gün Gibi Meşhûrdur	549 (-er), 1128 (-aş), 1140 (-îğ), 1298 (-âd eyle), 2317 (-erd), 2399 (-ân dirler), 2481 (-âl olmuş), 2572 (-âl), 2877 (-âz), 3434 (-ân hancer), 3462 (- îrveş), 3473 (-kaţî'), 3496 (-îrûn senün), 4175 (-aţ), 4514 (-âddan görmüş), 4531 (-âruñ), 4547 (-em gördüm), 4733 (-er/-ar), 5056 (-âh), 5123 (-âha), 5458 (-üle)	(?-1594) Asıl adı Sadık Mehmed'dir. Belgradlıdır. Azmî Efendi'den ders adı. Hattat şairlerdendir. (HÇ, TN)
ŞÂDIĞ (7) Şâdığ Çelebi, Şâdığ-ı Müderris, Şâdıku'l-Müderris, Şâdığ Çelebiyyü'l-Müderris	256 (-ânı yok), 392 (-en), 3547 (-âya şal), 4032 (-âd), 5278 (-îd), 5356 (-â yiridür), 5450 (-üme/-uma)	Kaynaklarda müderris olduğu bildiren bu mahlastaki tek şair, asıl adı Yahya olan İstanbullu Sâdıktır. (DEİS, SL)
ŞÂDIĞ (4) Şâdığ-ı Edirnevî, Şâdığ-ı Merhûm Edirnevî, Şâdığ Beg Sipâhî	3109 (-âdı), 3789 (-sün), 4019 (-îh), 4322 (-ire)	(?-1588) Asıl adı Mehmed olup Edirnelidir. Sipahi zümresindendir. Hattatlığı vardır. (A, HÇ, KA, TN)
ŞÂDIĞ (3) Şâdığ-ı Galatavî	2830 (-er), 4233 (-em/-am), 4417 (-ı)	Kaynaklarda bu mahlaslı Galatalı bir şaire rastlanmadı.
ŞÂDIĞÎ (1) Şâdığî Tâlib-i 'İlmdür	4850 (-âne gerek)	İstanbul Kandilli'de doğmuştur. Asıl adı Mehmed olup, Sadreddinzade sanıyla tanınmıştır. (DEİS, SL)
SA'DÎ (7) Sa'dî Çelebi, Sa'dî Efendi, Hâzret-i Hâce Efendi Sa'dî	1999 (-em/-am), 2432 (-îr), 2910 (- âruñ senün), 2933 (-âl), 4101 (- ağdur), 4129 (-în ider)	Bu dönemde yaşamış bu mahlaslı üç zât vardır. İlki Tâci-zâde Sa'dî Çelebi'dir. Ca'fer Çelebi'nin kardeşidir. Amasyalıdır. 1512'de vefat etmiştir. İkincisi Kastamonulu şeyhülislam Sa'dî Çelebi'dir. 1538'de vefat etmiştir. Diğerisi ise İstanbullu Şeyhülislam Hoca Sâdeddin Efendi'dir. 1538'de vefat etmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)

SA'Dİ (1) Şeyh Sa'dî	2408 (-ür),	Meşhur İran şairi olan Sadi'nin asıl Muslihiddin Şeyh Sadi'dir. 589/1193'te Şiraz'da doğdu, 691/1292'de yine orada vefat etti. <i>Bostan</i> ve <i>Gülistan</i> adlı eserleriyle tanınmıştır.
ŞADRİ (11) Şadrî Efendi, Şadrî-i Kâzî-zâde, Şadrî-i Merhûm, Şadrî Oldı Mîr-i Şadrî 'Âlemüñ, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Şadrîdür,	358 (-ersin), 372 (-ân olduğün), 547 (-ân atar), 682 (-ânuñ), 877 (-ânuma), 898 (-er itdi), 1547 (-âz itmese), 3099 (-anı-eni), 4869 (derdün), 4968 (-ün), 5144 (-âlındı)	(?-1580) Asıl adı Hüseyin'dir. İştiblidir. Rumeli kazaskeri Şeyhî Efendi'den mülazım olmuş, müderrisliğe başlamıştır. Bilahare azl edilmiş, akabinde vefat etmiştir. (A, AÇ, HÇ, TN)
ŞAFÂYÎ (1) Şafâyî Efendi	2236 (-âb)	Bu mahlaslı şairlerden ilki, Sinoplu Mevlevî şeyhi Safâyî'dir. Yavuz dönemi şairlerindendir. Galata Mevlevihanesi şeyhidir. Diğer Kanuni dönemi şairlerinden Edirnelidir ve Cerrah Safâyî olarak bilinir. Bir diğeri Bursalı Safâyî Çelebi'dir. Bir başkası da Konyalı Ahmed Safâyî Efendi'dir. Zeamet erbabından olup, Rüstem Paşa kethüdası Mustafa Çelebi'nin oğludur. (A, AÇ, HÇ, L, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞÂFÎ (8) Şafâ Üzre durur Eş'âr-ı Şâfî, Şafâ Virdi Dile Eş'âr-ı Şâfî	413 (-ere), 1467 (-âz iderseñ yaraşur), 1468 (-âb ile geçer), 2477 (-eş), 3276 (-ânumuz çıkdı), 3831 (-âyı), 4407 (-âh didi), 4649 (-âhum saña)	Bu mahlastaki şairlerden ilki, Mevlevî Ahmed Sâfî Çelebi'dir ve 1529'da vefat etmiştir. İkincisi, Erzurum valisi Ayas Paşa kölesi Sâfî Çelebi'dir ve 1588'de vefat etmiştir. Diğer ise Cezerî Kasım Paşa olarak bilinir, Selanikli defterdardır. 1544 ya da 1589'da vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞÂFÎ (1) Şâfî-i Şîrâzî	5173 (-â-râ)	Şirazlı Acem şairlerindendir. Tebrizli olduğu rivayeti de vardır. (KA)
SÂĞARÎ (1)	2216 (-â)	Bu mahlasta Âşık Çelebi'de Edirneli bir şairden bahis vardır. Sarı Asma lakabıyla bilinen Kazzaz Ali Efendi'dir. Ancak Farsça şiir yazdığından bahis olmadığından, aynı şair olduğu şüphelidir. (AÇ)
SÂĞARÎ (1)	4708 (-ûhte bûd)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SÂ'Î (46) Sâ'î Çelebi,	45 (-ib), 228 (-âya söz değmez), 640 (-ân olmaz), 666 (-îrûñ), 687 (-	(?-1595) Asıl adı Mustafa'dır. Nakkaş Sâ'î Çelebi olarak bilinir. Ahdi'ye göre

Sâ'î Mısrâ' u'l-İltizâm, Müverrih [ü] Şâ'ir-i Mümtâz, Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlem Oldı Sâ'î Gül Gibi, Ehl-i Nazmuñ Şimdi Sâ'î Sa'y İle Haşşâmıdır	ularuñ), 700 (-ânuñ), 859 (-ânına), 1057 (-endümüz), 1099 (-âda kalmışdır), 1119 (-âddan görmiş), 1148 (-â-yı 'ışık), 1725 (-er gec), 2056 (-âr olduğıcün neylesün), 2084 (- âlarla), 2090 (-âre), 2110 (-âd itme), 2185 (-esi), 2639 (-âyem ben), 2849 (-âr gider), 2943 (-âde dil), 3000 (- âsın), 3064 (-âya), 3354 (-âl kılıc), 3375 (-ânuñ bekler), 3405 (düşmen mi şanur), 3425 (-âr), 3513 (-ândur hanceruñ), 3529 (???), 3638 (-ere), 3771 (-ânı demâdem), 3832 (-âyı), 3870 (-âma girdiler), 3904 (-erüñ), 4102 (-îdedür), 4131 (-er), 4136 (-ân iledür), 4269 (-âbı kı), 4316 (-âm olmaya), 4318 (-ân üzre), 4339 (-âh), 4373 (-âm yitişdi), 4423 (-âlardan beni), 4589 (-ârı gör e), 4819 (- âresüz), 5435 (-irümüz), 5482 (-ân güzellendi)	Edirneli, diğerlerine göre İstanbulludur. Mimar ve nakkaştır. Mimar Sinan'ın terceme-i halini yazmış, ayrıca <i>Ravzatü's-Selâtin</i> adlı bir eser daha kaleme almıştır. (A, B, HÇ, KA, OM, TN)
SÂ'Î (1) Sâ'î-i Diğer 'Abdü'l-Kerîm- Nâm	46 (-ib)	Asıl adı Abdülkerim'dir. Babası sipahi Ali Çelebi olup Merdümî'nin kardeşidir. Eminzâde olarak bilinir. İlim tahsilinden sonra Ebussuud Efendi'den mülazemetle müderreslik ve kadılık yaptı. (AÇ, B, HÇ, TN)
SÂ'İLİ (2)	535 (-ân dâred), 1206 (-ünem)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SÂ'İRİ (3)	5172 (-ebhâ), 5178 (-â-râ), 3139 (- âne-i hîd-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SÂKİNİ (2) Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlem Sâkinî	182 (-âr), 843 (-ü)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ŞÂLİH (2) Mevlânâ Şâlih	222 (-âr), 984 (-â câst)	(?-1632) Mirza Muhammed Sâlih, Acem şuarasından olup İsfahanlıdır. Âlim bir zâttır. Hindistan'a seyahat etmiş, Cihangir ve Şah Cihan'ın hizmetinde bulunmuştur. (KA)
ŞÂLİH PAŞA-ZÂDE (1)	3094 (-ânı)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SÂLİMİ (1)	4602 (-ân kaldı)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ŞÂNİ (40) Şânî Beg, Şânî-i Merhûm, Şânî Beg Merhûm, Şânî-i Merhûm Fazlî-i Şânî, Şânî Beg Kim Fuzûlî-i Şânî, Şânî Beg Raḥime'llâhü 'Aleyh	267 (-âlaruñ), 271 (-âlaruñ), 283 (- enüñ), 357 (-emsin), 610 (-ânumdur), 633 (-er mi kalmışdır), 673 (-îrüñ), 880 (-âh okına), 1022 (-âd), 1059 (- âdsuz), 1121 (-âddan kalmış), 1454 (- âz eyler), 1459 (-âlık), 1508 (- âdeves), 1512 (-însin), 1751 (-âr	(?-1586) Asıl adı Mehmed'dir. Can Memi lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Yeniçeri iken emekli olmuştur. Arapça ve Farsça şiire muktedir olup müretteb divanı vardır. (A, HÇ, KA, TN)

Şānī Efendi	saña), 1931 (-in eylemiş), 1944 (-āneye lāyık), 2164 (-ībüm oldı), 2377 (-unedür), 2443 (-āna bakılmaz), 2782 (-āmet), 3669 (-āyı muṭrıba), 3717 (-mā ^ç itmiş), 3805 (-ūna da), 3931 (-ām seyrinden), 3957 (-eşi), 4093 (-üb olur), 4125 (-āra kim bakar), 4180 (-aṭ), 4186 (-ārum dirīġ), 4239 (-ārdan), 4328 (-arınca), 4391 (-ārılıġı), 4682 (-āh dost), 4842 (-āh imiş), 4970 (-ān ṭuymasun), 5169 (-ānıyuz cānā), 5199 (-ānuñ olsun hep), 5200 (-ā meşreb)	
ŞĀNĪ^İ (2) Şānī ^İ -i Ḥamīdī, Şānī-i Merḥūm Ehl-i Nazmuñ Pīridür	1370 (-ādı), 3980 (-ārı temāşā)	(?-1571) Asıl adı Mahmud'dur. Isparta Atabeylidir. Vaiz Yoluk Mehmed Çelebi'nin oğlu, şair Burnaz İbrahim Efendi'nin biraderidir. Sinan Efendi'den mülazemetle İstanbul'da Nişancı medresesine müderris oldu. Daha sonra azl edildi ve akabinde vefat etti. (<i>HÇ, KA, TN</i>)
ŞAVTĪ (1) Uşul Üzre Durur Eş ^ç ār-ı Şavtī	2797 (-ād nīst)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SA^ç YĪ (4) Sa ^ç yī-i Kāzī	499 (-ān oldı baña), 753 (-ān), 3568 (-enden), 4834 (-es/-as)	(?-1563) Asıl adı Ramazan olup Memikzāde olarak bilinir. Mehmed Efendi'nin oğludur. Tirelidir. Merhaba Efendi'den mülazemetle önce kâtip, sonra kadı oldu. Rumeli kadısı iken hizmetçileri tarafından ya da dönerken haramiler tarafından öldürüldü. Hattat şairlerdendir. (<i>A, AÇ, B, HÇ, L, TN</i>)
SEBZĪ (10) Sebzī-i A ^ç mā, Sebzī-i Merḥūm, Gülşen-i Nazmuñ ki Sebzī Bülbül-i Güyāsıdur	1056 (-āneyüz), 1129 (-āş), 1473 (-āz), 1553 (-ānı), 1753 (-aña), 2353 (-āhdur), 3197 (şeb çerāġ), 4008 (-āt), 5309 (-er), 5426 (-ār isterüz)	Kanuni dönemi şairlerindendir. İstanbul Davutpaşa'dandır. Hafız ve cüzhândır. Farsça ve Türkçe şiirleri olup müretteb <i>Divan</i> sahibidir. Amâ olduğuna dair kaynaklarda bir kayda rastlanmadı. (<i>AÇ, B, HÇ, L, TN</i>)
SEHĀBĪ (1)	244 (-ān heves), 4209 (-erüñ)	(?-1563) Asıl adı Hüsameddin Hüseyin'dir. Hemedan yahut Dergizinlidir. Kanuni'nin Tebriz'de getirdiği Kadrî Efendi'den ders aldı. Kimyâ-i Saâdet'i tercüme edip Kanuni'ye sundu. (<i>A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN</i>)
SEḤĀYĪ (1) Seḥâyī-i ^ç Acem	2153 (-ānı)	Cem Sultan şuarasından olup Acem Seḥâyî olarak bilinir. (<i>SL, TN</i>)
SEHĪ (8) Sehī Beg,	858 (-ānına), 1470 (-üddur), 3470 (-aş), 3490 (-īrūñ senüñ), 4766 (-ān	(?-1548) Edirnelidir. Şehzade Mahmud'un Manisa valiliği sırasında

Sehî Beg Serv-Çadler Medhî İtmekde Mâhirdür, Sehî Beg Ehl-i Nazm İçre Bugün Mümtâz-ı ‘Âlemdür	ider), 4854 (-erûn), 5140 (-ane dimez mi)	yanında bulunan şair Necâtî’ye intisab etmiş, onun yanında yetişmiştir. Şehzadenin ölümüyle İstanbul’a döndü. Kanuni’nin divan kâtipliğini yaptı. Daha sonra Darülhadis mütevellisi oldu. Müretteb <i>Divanı</i> ’ndan başka meşhur <i>Heşt Behişt</i> tezkiresi vardır. (AÇ, B, KA, L, OM, SO, TN)
SEHMÎ (1)	5357 (-â yiridür)	(?-1640) Asıl adı Ahmed’dir. Bursalıdır. Çivizade mülazımı olup kadılık yaptı. Bursa’da vefat etti. (TN)
SEHMÎ (1) Sehmi-i ‘Acem	1350 (-er birün kerdî)	Buharalıdır. Babası okçu olduğu için bu mahlası almıştır. Ekber Şah zamanında Hindistan’a gtmış ve sultana intisab etmiştir. (KA)
SELÂMÎ (1) Taşavvuf Üzre Nazm-ı Selâmî	4920 (-âhum)	On altıncı asır şairlerindendir. Molla Sinan olarak bilinir. Ispartalıdır. İlim tahsilinden sonra müderris yapmış, memleketinde emekli olmuş, inzivaya çekilmiştir. <i>Yûsuf u Züleyhâ</i> mesnevisi vardır. (AÇ, TN)
SELİKÎ (8)	336 (-ânum), 879 (-âh okına), 1060 (- ân eyler), 1353 (-âdı), 1569 (-â), 1727 (-âd), 3349 (-et), 3627 (-ân ile)	Asıl adı Şaban’dır. Ispartalıdır. Medine kadısı Hakimzâde’den mülazım oldu. Önce Tepedli, sonra Mankub kadısı oldu. Azlinden sonra İstanbul’a gelirken Dobruca’da eşkıya tarafından katledilmiştir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, SL, TN)
SELİM (11) Sultân Selîm, Sultân Selîm-i Evvel, Hâzret-i Sultân Selîm, Sultân Selîm-i Merhûm, Şâh-ı Evreng-i Suhen Sultân Selîm, Şâ’ir-i Maqbûl-i ‘Âlem Hâzret-i Sultân Selîm	993 (-âl kerd), 1010 (-âne mîresed), 1437 (âferidei), 1441 (-ân dâred), 1538 (-âz âlûde), 2264 (-âb), 2721 (- âye), 3249 (-âne), 3670 (-es-râ), 3819 (-et eyle), 3888 (-âyiş)	(1470-1520) Osmanlı’nın 9. Padişahı. Yavuz Sultan Selim olarak bilinir. II. Bayezid’in oğludur. Babasının şehzadeliği sırasında Amasya’da doğdu. Trabzon valiliği yaptı. 1512’de tahta geçti. 8 yıl sonra şirpençe hastalığından vefat etti. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, SL, SO, TN)
SELİM (2) Sultân Selîm-i Şânî, Sultân Selîm-i Şânîdür	113 (-er leziz), 3685 (-em var)	(1524-1574) Osmanlı tahtının 11. Padişahı olan II. Selim’dir. Sarı Selim lakabıyla bilinir. Kanunî’nin oğludur. 1566’da tahta geçti ve 1574’teki ölümüne kadar tahta kaldı. Selimî mahlasıyla yazdığı şiirleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, SO, TN)
SELMÂN (28) Selmân-i ‘Acem, Selmân-i Merhûm,	36 (-ân-râ), 482 (-eti), 525 (-â güzest), 530 (-üyist), 703 (-ek), 804 (-âhten), 1451 (-et bâşed), 1692 (-ünest), 1703	14. yüzyılın meşhur Fars şairi Selmân-ı Sâvecî olmalıdır. Künyesi Hâce Cemâluddîn Selmân b. Hâce Alâuddîn

Matla ^c -ı Selmân Der-Medh-i Ḥazret-i Risâlet Şallü ‘Aleyhi ve Sellem	(-em nîst), 1704 (-â nîst), 1705 (-â nîst), 2302 (-û-yı dōst), 2322 (-û boved), 2324 (-âb-ı mîgired), 2780 (- âst), 2781 (-âst), 3040 (-â bûd hemişe), 3127 (-âne rā), 3131 (-âne-i mā-rā), 3708 (-âz), 3852 (-â rā), 4418 (-ârî), 4445 (nigâr dest), 4609 (-âr-ı bârî), 5170 (-ûy-ı şomā), 5228 (-âyed reft), 5259 (-ân dâred), 5261 (-en âverd)	Muhammed’dir. 709/1309(?) yılı Sâve’de doğmuş 769/1367 yılında Gilân’da ölmüştür. Babası Hâce Alâuddîn Muhammed Sâvecî’dir. Selmân’ın divanı dışında <i>Cemşîd u Hurşîd</i> ve <i>Firâk-nâme</i> adlarıyla iki mesnevisi de vardır.
SELMÂN (5) Selmân Çelebi, Selmân Efendi, Selmân-ı Vardarî Selmân-ı Rûm	445 (-âşını), 2193 (-â), 2823 (-ar), 3583 (-âre olsun), 5305 (-âb ider)	(?-1564 veya 1571) Yenicevardarlıdır. Saçlı Emir’den mülazım oldu. Muamma ve kasideleri ile ünlüdür. <i>Rum Selman</i> olarak anılır. İlâhî mahlasını da kullanmıştır. (A, B, HÇ, TN)
SEMÂ’Î (11) Semâ’î Efendi, Semâ’î-i Dervîş, Semâ’î-i Merhûm, Dervîş Semâ’î-i Merhûm Semâ’î Gülşenî-i Pür-Şafâdur, Semâ’î Mevlevî-i Pür-Şafâdur, Şâ’ir-i Mergûb-ı ‘Âlemdür Semâ’î-i Mevlevî	593 (-îr), 787 (-en), 2998 (-il degül misin), 3113 (-ânunı), 4167 (-ün olmuş), 4610 (-âri), 4756 (-âhumdur), 5030 (-er bir gün), 5094 (-âha sebeb ne), 5210 (-at/-et), 5327 (-alar)	(?-1587) Asıl adı Hasan’dır. Solak Hasan lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Mevlevî dervişlerindendir. Müstakil divanı vardır. (A, HÇ, TN, TŞM)
SENÂYÎ (4) Şenâyî-i Mağnisavî, Şenâyî-i Du‘â-Güý	204 (-ân söyler), 310 (-eng), 4943 (- âh itdüm), 5338 (-âdur)	Kanuni devri şairlerinden olup asıl adı Mehmed’dir. Manisalıdır. Şehzade Mustafa nedimlerinden olup, kadılık yaptı. <i>Neyistân-ı Zülâl</i> , <i>Şehr-i Maksûd</i> , <i>Menâkıb-ı Emir Sultan</i> , <i>Şemseddin</i> <i>Buhârî</i> adlı eserleri vardır. (B, AÇ, HÇ, TN)
SENÂYÎ (1) Şenâyî-i Balıkesrî	3044 (-âde)	Kanuni devri şairlerinden olup asıl adı Mehmed’dir. Balıkesirlidir. İlim tahsil ettikten sonra müderrislik ve kadılık yapmıştır. Müretteb <i>Divanı</i> ve <i>Ravzatü’l- Ebrâr</i> manzumesi vardır. (A, HÇ, TN)
SERVERÎ (1)	1020 (-âd dād)	Acem şairlerinden olup Yavuz zamanında Anadolu’ya gelmiş ve sultana intisab etmiştir. (KA)
SEYFÎ (13) Seyfî Çelebi, Seyfî Efendi, Seyfî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, Cilasın Merd-i Şâ’ir Oldı Seyfî	160 (-endedür), 1697 (-ân nîst), 1767 (-âr rā), 2633 (-eh çun konem), 2659 (-âbdan), 2775 (-est), 2802 (-âr üred), 4016 (-ân girift), 4100 (-aşdur), 4482 (-âr), 4518 (-ağ), 5252 (-âne-i bâşed), 5484 (-eni)	III. Mehmed ve I. Ahmed devri şairlerindendir. Asıl adı Seyfullah’tır. İstanbulludur. Şahinciler kâtibi oldu. Sonra Şam’da defterdarlık yaptı. Arapça ve Farsçaya hâkimdi. Özellikle Farsça şiirleriyle meşhur oldu. Zigetvar seferini nazım edip Mehmed Paşa’ya sundu. (AÇ, TN)

SEYFÎ (2) Seyfî-i 'Acem, Seyfî-i Şîrâzî	25 (-enhâ), 1433 (-rî-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
SEYFÎ (1) Seyfî-i Buḥârî	1665 (-er şikest)	Acem şairlerindendir. Buharalıdır. Sultan Ebu Sa'îd zamanında yaşamış, Molla Câmî ile görüşmüştür. Aruz ve muammayadair iki risalesi vardır. Rind meşrep bir şairdir. (KA)
SEYRÎ (4)	2078 (-ân ile), 3207 (-ân eyle gel), 3535 (-âre çek), 5263 (-âhum gerd)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞİDKÎ (5) Şıdkî Efendi, Şadâkat Üzredür Eş'âr-ı Şıdkî	428 (-âh), 1313 (-âsına), 1458 (-âlîklar), 2261 (-âb), 4726 (-er)	Bu mahlaslı şairlerden biri, Kınalızâde Ali Çelebi'nin oğlu Sıdkî Efendi olup Şam kadısıdır. Diğeri, yeniçeri çavuşlarından İstanbullu Sıdkî Çelebi'dir. III. Mehmed devri şairlerindendir. Bir diğeri, Yenicevardarlı kadı Sıdkî Efendi'dir. Bir diğeri Alanyalı kadı Mehmed Sâdık Efendi olup 1628'de vefat etmiştir. Bunlardan hangisi olduğu tespit edilemedi. (A, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
SİRRÎ (17) Sırrî Çelebi, Sırrî Efendi, Sırrî-i Merḥûm, Sırrî Efendi Merḥûm, Sırrî-i Merḥûm Ehl-i Nazmuñ Pîridür, Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem Sırrîdür, Ehl-i Nazmuñ Gizlû Genci Sırrîdür	265 (-âlaruñ), 561 (işler), 766 (-ân), 1537 (-âz ider), 2634 (-en), 2821 (-â dirler), 2848 (-eni gör), 3072 (-ânuñda), 4272 (-ârda), 4302 (-âna), 4505 (-ârsuz), 4579 (-âb içre), 4595 (-âr olsa), 4640 (-mdür baña), 4654 (-mdür baña), 5075 (-âh), 5467 (-ârda)	(?-1582) Asıl adı İsâ'dır. Yenicevardarlıdır. Şah Efendi'den mülazım olmuş, Rumelinde müderrislik yapmıştır. Bilahare kadı olmuştur. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, B, HÇ, TN)
SİRRÎ (2) Sırrî-i Trabzonî, Sırrî-i Merḥûm Trabzondandır	3001 (-ersin), 5326 (-ürseler)	(?-1574) Asıl adı Muzaffer'dir. Trabzonludur. Yahyâ Çelebi'nin hizmetinde bulunmuştur. III. Murad'ın şehzadeliğinde hizmetinde bulunmuş, saltanatında divan kâtibi olmuştur. Hattattır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)

SİNÂN (2) Sinân Çelebi, Sinân Çelebi-i 'Âdil	4178 (-ağ), 5396 (-âr ola)	Bu mahlaslı şairlerden biri, Şeyh Hüsam oğlu kadı Sinân Efendi'dir. 1552'de vefat etmiştir. Diğer Anadolu kazaskeri Amasyalı Yusuf Sinâneddin Efendi'dir ve 1578'de vefat etmiştir. Bir diğeri Manastırlı kadı Sinan Çelebi olup Kanuni devri şairidir. Bir başkası, III. Murad devri şairlerinden Germiyanlı müderris Sinan Efendi'dir. (<i>B, HÇ, KA, OM, TN</i>) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
SİPÂHÎ (48) Sipâhî Beg, Sipâhî ez-Taşavvuf, Sipâhî Rûmda Selmân-ı Şânî, Sipâhî Ehl-i Naẓm İçre Dil- Âver, Sipâhî Ehl-i Naẓmuñ Şeh- süvârî, Sipâhî-i Şâdık Şi'ri Felekde Gün Gibi Meşhûr	20 (-â), 272 (-âlaruñ), 329 (-erden şoralum), 474 (-âyı), 475 (-âyı), 692 (-ânuñ), 762 (-ân), 861 (-ânuña), 862 (-ânına), 1077 (-ündur), 1166 (-ünüñ), 1230 (-ık gören), 1361 (-âdı), 1417 (-üle kim dirler idi), 1661 (-er fûrkat), 1780 (-îb), 1811 (-ed/-ad), 1904 (-âhdan qorqmaz), 1908 (-aña düşmez), 1918 (-zümüñ), 1959 (işüñ), 2142 (-ân olan gönlüm gibi), 2161 (-rme beni), 2198 (-â), 2420 (-eldür), 2643 (-ür iden), 2677 (-âmısın), 2689 (-û), 2770 (-ârı görüp), 2824 (-er/-ar), 2831 (-er/-ar), 2845 (-âmet gösterür), 2860 (-âlığı var), 2896 (-iş), 3056 (-âr geldi yâduma), 3545 (-aş gel), 3646 (-irini), 3738 (-eng eyledüñ), 3866 (-er), 3966 (-eti), 4153 (-âsı olduğın bilmez), 4212 (-el), 4327 (-irince), 4350 (-ân üstine), 5097 (-aqa), 5303 (-âna gider), 5353 (-â yiridür), 5491(-ül didükleri)	(?-1605) Asıl adı Hüseyin'dir. İstanbulludur. Su yolları nazırı Hasan Bey'in oğludur. Zeamet erbabındandır. At biniciliğinde şöhrati vardır. (<i>A, B, HÇ, TN</i>)
SİPÂHÎ (1) Sipâhî-i Diğer	1078 (-ündur)	(?-1651) Asıl adı Mustafa'dır Bosnalıdır. İlim tahsil edip İstanbul'da divan kâtibi oldu. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (<i>TN</i>)
SİPİHRÎ (1) Sipihri Fermâyed	2516 (-âya baq)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanamamıştır.
SİRETÎ (1) Şâ'ir-i Mümtâz-ı 'Âlem Sireti	1435 (-âb)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlasta bir şaire rastlanamamıştır.
SİVÂSÎ (1)	4464 (-âr)	Söz konusu şair, 926/1520'de Tokat Zile'de doğmuş 1006/1597'de vefat etmiş Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunun kurucusu olan Şemseddin Sivasî olmalıdır. Şairin tam künyesi Ahmed Şemseddin Ebû's-Senâ b. Muhammed Ebi'l-Berekât b. Ârif Hasan ez-Zîlî es-

		Sivâsî'dir. <i>Hamse</i> sahibi olan şairin <i>Divanı</i> 'nın yanında başkaca manzum ve mensur eserleri bulunmaktadır.
ŞİYÂHÎ (1)	1497 (-erek)	(?-1605) Arap Memi lakabıyla bilinen bir şairdir. (TN)
ŞİYÂMÎ (3)	3538 (-âne dik), 3721 (-eden almış), 5382 (-ak)	Kanuni dönemi şairlerinden olup Galatalıdır. Asıl adı Mehmed Ali'dir. Mısır'da Şeyh İbrahim'den ders aldı. İstanbul'a yerleşti. Divan kâtipliği yaptı. <i>Divan</i> sahibidir. (A)
ŞUBHÎ (6) Şubhî Efendi, Şubhî-i Merhûm, Şubhî-i Hakîm-zâde, Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Şubhî, Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Şubhîdür	2493 (-âdan gârağ), 3501 (-ârumuñ), 3564 (-ârumdur benüm), 5019 (-âruñ elinden), 5026 (-â yüzün), 5033 (-i kon)	(?-1548) Asıl adı Mustafa'dır. Hâkim Sinân'ın oğludur. Bu yüzden Hâkimzâde olarak bilinir. Müeyyedzâde'den mülazım oldu. Filibe'de müderris iken kadılığa atadı. Rumeli'de birçok şehirde kadılık yaptı. Sofya kadısı iken öldü. <i>Divan</i> sahibidir. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, SL, TN)
ŞUN'Î (21) Şun'î-i Gelibolî, Şun'î Çelebi Gelibolî, Şun'î-i Gelibolî-i Merhûm	230 (-ez), 260 (-ânuñ gibi hiç yok), 1096 (eridür), 1159 (-ünüñ), 1185 (-er ol), 1245 (-ân), 1273 (-tağlar depesin), 1409 (-âyı), 1522 (-âz itmek neden), 1550 (-âzı), 2402 (-er/-ar), 2549 (-ârumuñ), 2554 (-ârumuñ), 2631 (-îm), 2835 (-tdiler), 3847 (-ğrı), 4071 (-ür), 4134 (-îr), 4403 (-an itdi), 4420 (-ârı), 5360 (-â olur)	(?-1535) Asıl adı Mehmed'dir. Geliboluludur. Epsember lakabıyla meşhurdur. Danişmentlikten ayrılp Gelibolu gümrük kâtibi oldu. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
ŞUN'Î (17) Şun'î Çelebi, Şun'î ez-Tîğî, Şun'î Çelebiyyü'l-Müderres, Şun'î Efendiyyü'l-Müderres	376 (-en), 408 (-ân ağzına), 441 (-ânı), 552 (-er), 554 (-er), 603 (-îridür), 684 (-ânuñ), 776 (-ân), 891 (-â ile), 2219 (-â), 2664 (-ân), 2815 (-et çeker), 3407 (-et gösterür), 3412 (-eddür), 3447 (-îz), 3620 (-ağında), 3845 (-efî),	(1553-1614) Asıl adı Sun'ullah'tır. Isparta Yalvaçlıdır. Babası Şeyh Abdülkerim'dir. Bahaeddinzâde'den mülazım olup Başçı İbrahim medresesinde müderrisliğe başlamıştır. Bilahare kadı olmuştur. (B, HÇ, TN).
ŞUN'Î (6) Şun'î Raḥime'llāhü 'Aleyh, Şun'î Kim Pey-revi Necâtîdür, Şun'î Pey-revi Necâtîdür	3802 (-âz olmağa), 4042 (-âr), 4908 (-âhumdan benüm), 4965 (-ür iden), 5002 (-ân), 5100 (-âhum söyleye)	(?-1509) Kastamonuludur. Şair Necâtî'nin terbiyetinde olduğu için <i>Necâtî Sun'îsi</i> olarak bilinir. Şehzâde Mahmud'un divan kâtipliğini, şehzade Orhan'ın nişancılığı yaptı. (AÇ, B, HÇ, L)
ŞUN'Î (3) Şun'î-i Ereğli, Şun'î-i Dervîş, Şun'î-i Maqbûl-i 'Âlem Mevlevî	2146 (-ânum alındı), 5093 (-ânuñ ardınca), 5334 (-ân ister)	(?-1592) Asıl adı Sun'ullah'tır. Sun'î-i Lenk ya da Dervîş Sun'î lakablarıyla bilinir. Mevlevî şairlerdendir. Galata Mevlevihanesi'nde inziva etmiştir. <i>Divan</i> sahibidir. (TN, TŞM)
SU'ÜDÎ (3) Su'üdî Efendi	936 (-ârı), 1171 (-înuñ), 3532 (-äre gerek)	(?-1591) Asıl adı Mehmed'dir. Kadı Hasan Niksârî'nin oğludur. Şair

		Cenâbî'nin biraderidir. Ebussuud Efendi'den mülazemetle Süleymaniye'de müderrislik yaptı. Halep kadılığından sonra Diyarbakır kadılığındayken vefat etti. (B, HÇ, TN)
SŪZÎ (4) Sûzî-i Nakşbendî, Leṭâfet Üzredür Eş'âr-ı Sûzî	227 (-âb olmaz), 1637 (-âne-i me-râ), 3024 (-ârda), 4147 (-âb olmaz)	II. Bayezid devri şairlerindendir. Sûzî-i Rûmî ve Sûzî-i Nakşbendî lakaplarıyla meşhurdur. Prizrenlidir. Mihaloğlu Ali ve Mehmed Bey hizmetine girmiş, ömrünü bu şekilde geçirmiştir. Bu iki zatın savaşlarını nazm etmiştir. (AÇ, HÇ, TN) 1637 numaralı Farsça beytin bu şaire ait olduğu konusundaki tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
ŞŪBŪTÎ (1)	5022 (-âhı ben)	(?-1543) Karamanlıdır. Seyyiddir. Tıp ilmini öğrenip İstanbul'da Karaman Pazarı denilen bir yerde dükkân açmış, ömrünü burada geçirmiştir. (A, AÇ, DEİS, HÇ, TN)
SŪCŪDÎ (2) Taşavvuf Üzredür Nazm-ı Sücûdî	2698 (-âh), 4712 (-ân gerd)	Kanuni devri şairlerindendir. Latîfî'ye göre Prizrenli, diğerlerine göre Kalkandelenlidir. Pîrî Paşa ve Tâcizâde'nin terbiyetinde yetişti. Divan kâtipliği yaptı. (AÇ, HÇ, L, SL, TN) 4712 numaralı Farsça beytin bu şaire ait olduğu konusundaki tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
SŪHEYLÎ (5) Süheylîye Bu Maḥlaş Gökden İndi	860 (-ânına), 3133 (-es me-râ), 3195 (-âddan ḳalmış), 3706 (-âr-sâz), 4815 (-âkümüz)	Aynı devirde yaşamış bu mahlasta iki şair vardır. Biri, Ankaralı müderris Mustafa Çelebi'dir. 1599'da vefat etmiştir. Diğerisi Hemdem kethüda oğlu Ahmed Efendi'dir. Divan kâtibi olup aynı yıl vefat etmiştir. (OM, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
SŪLEYMÂN (3) Süleymân Çelebi, Süleymân-ı Merḥûm	1854 (-âr olur), 3299 (-â itsek olmaz mı), 4277 (-erde)	Bu şairin I. Murad vezirlerinden Ahmed Paşa'nın oğlu olup Emir Sultan'ın Bursa'da halifesi olmuş, Yıldırım Bayezid'in imamlığını yapmış, edebiyatımızın ilk mevlidin, Vesiletü'n-Necât'ın şairi 146'de vefat etmiş Süleyman Çelebi olabileceğini düşünüyoruz. (KA, L, OM, TN) Ancak bu tespitimiz ihtiyatla karşılanmalıdır.
SŪLŪKÎ (1) Sülûkî-i Amâsiyyevî	750 (-ân)	Kanuni devri şairlerindendir. Amasyalı olup asıl adı Mehmed'dir. Rumeli'de bazı beylerin ve emirlerin yanında kâtiplik

		yaptı. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
SÜRÜRİ (7) Sürürî Efendi, Sürürî-i Merhûm, Şafâ Üzredür Nazm-ı Sürürî, Sürürî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem	1594 (-ânîdür baña), 1595 (-en bir yaña), 1913 (-ârsuz), 2234 (-âb), 2668 (-âlanmasun), 3727 (-âr def), 5341(-ânesidür)	(?-1561) Asıl adı Mustafa Muslihiddin olup Geliboluludur. Muhyiddin Çelebi'den mülazemetle müderris oldu. Şehzade Mustafa'ya hocalık yaptı. Acem şiiriyle ilgilenip, <i>Mesnevî</i> , <i>Hafız Divânı</i> , <i>Câmî</i> ve Sa'dî'ye şerhler yazdı. Üç <i>Divanı</i> ve muhtelif eserleri olduğu kaydedilir. (A, AÇ, B, HÇ, L, TN)
SÜRÜRİ (1) Sürürî-i Şarkî	351 (-ân)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindendir. Acem diyarından geldiği için Acem Sürürî ve Sürürî-i Şarkî lakaplarıyla bilinir. Ömrü fakr u zaruretle geçmiş, Şah İsmail'in yanına gitmiş ve orada ölmüştür. <i>Divan</i> sahibidir. (AÇ, HÇ, KA, L, TN)
SÜVÂRİ (1) Süvârî Ehl-i Nazmun Şeh-süvârî	1327 (-eri)	Kanuni devri şairlerdendir. Canbaz Süvârî olarak bilinir. Edirnelidir. Bilahare tasavvufa yönelmiş ve şeyh olmuştur. (SL, TN)
ŞÂFÎ (4) Şâfî Efendi, Şâfî Efendi Kâzî	1153 (ûnuñ), 1189 (-âd imiş bildüm), 1461 (-ân olup gezer), 2487 (-'arz)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞAH TAHMÂS (2) Şâh Tahmâs, 'Acemde Gül Gibi Tahmâs Mergüb	3211 (-âne-i em), 4691 (-em nîst)	(1514-1576) Safevî devletinin ikinci hükümdarıdır. Şah İsmâil'in oğludur. İsfahan'da doğdu. Çaldıran savaşından sonra Horasan'a gönderildi. 1524'te babasının ölümü üzerine 10 yaşında tahta geçti. Osmanlı ile sınır mücadelesiyle geçen ömrü Kazvin'de sona erdi.
ŞÂHÎ (13) Suhen İkliminûn Sultânı Şâhî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem Şâhidür	2255 (-âb), 3975 (-ştma), 3984 (-nehâ), 3985 (-û mîkoned me-râ), 4004 (-ûş berâmedest), 4015 (-în-i rîhat), 4264 (-ün), 4693 (-ûd çîst), 4706 (-âh-ı mîayed), 5224 (-âm-ı mâst), 5232 (-âne-i üst), 5369 (-âdeş), 5377 (-ân eylemiş), 5421 (-ârsuz)	(?-969/1562) Söz konusu şair, Şehzade Sultan Bayezid olmalıdır. Kanunî'nin oğlu olup II. Selim'in küçük kardeşidir. Saltanat mücadelesi sırasında öldürüldü. Mezarı Sivas'tadır. (A, DEİS, HÇ) Buradaki hiçbir şiirin Şehzade Bayezid'in <i>Divanı</i> 'nda yer almaması bu tespitimizin yanlış olabileceğini düşündürmektedir.
ŞÂHÎ (3) Şâhî-i 'Acem	2795 (-âk endâht), 2810 (-şen âmed), 2908 (-âr yok)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindendir. Irak yöresinden geldiği için Acem Şâhî olarak bilinir. İsmail Erdebilî akrabasıdır. (HÇ, KA, L, TN)
ŞÂHİDÎ (4) Şâhidî Rahmetü'llâhi 'Aleyh, Bu Maṭla' Şâhidînûn Şâhididür	430 (-ebüne/-abuña), 3154 (-în bāşed), 4119 (-ânda biter), 4904 (-ânumdur benüm)	Bu mahlaslı iki şairden biri, Edirneli Şâhidî Çelebi'dir. Cem Sultan defterdarı olup 1495'den sonra vefat etmiştir. Diğer Muğlalı Mevlevî şairi İbrahim Dede'dir.

		1550'de vefat etmiştir. (AÇ, B, HÇ, KA, L, OM, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ŞÂ'İRÎ (3) Şâ'ir-i Şûrîde-Meşreb Şâ'irî	838 (-û), 3472 (-ân olmuş), 4864 (-eng)	16. asır şairlerindendir. Selanıklidir. Şair Memî olarak bilinir. İstanbul kadısı Hasan Efendi'ye mülazım oldu. Mansıb almadan vefat etti. (AÇ, TN)
ŞÂMÎ (6) Şâmî Beg, Şâmî Beg Merhûm	2425 (-âb ile geçer), 4010 (-în ândâht), 4199 (-ânuñ), 4341 (-âh), 4524 (-âr ancak), 4572 (-unarsın)	II. Bayezid devri şairlerindendir. Asıl adı Mustafa'dır. Şamlıdır. Sancakbeyi olarak vazife yapmıştır. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
ŞÂMÎ (1) Şâmî-i Yenîçeri	3200 (-âneye lâyıķ)	Kaynaklarda bu mahlasta yeniçeri olan bir şaire rastlanmamıştır.
ŞÂNÎ (9) Şânî Beg, Şânî-i Karamanî, Şânî-i Merhûm, Cihân Yügrügidür Şânî-i Kâzî	649 (-îz), 1058 (-âdumuz), 2752 (-â), 3411 (-îzüñdür), 3515 (-eridür hancerüñ), 3577 (-ânuñdan), 3765 (-âza gel), 4045 (-âr), 4126 (-â artar)	(?-1610) Kaynaklarda yer alan bu mahlastaki şairlerden kadı olanı sadece Karamanlı Şânî'dir. Asıl adı Mehmed'dir. Atâullah Efendi'den mülazım oldu. Müderrislik yaptıktan sonra Erzurum kadısı oldu. (HÇ, TN)
ŞÂNÎ (1) Şânî-i Rûmî	2067 (-ân)	II. Bayezid dönemi şairlerindendir. Latîfî'ye göre Rumelili, Hasan Çelebi'ye göre İstanbulludur. Güzelliğinden dolayı Yusuf-ı Sâni lakabıyla bilinir. Genç yaşta öldürülmüştür. (B, HÇ, KA, L, TN)
ŞARÂBÎ (2)	2914 (-âruñ senüñ), 4707 (-mî âyed)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır. Biri Türkçe diğeri Farsça olan bu beyitlerin aynı şaire ait olması ihtiyal akarşılanması gereken bir durumdur.
ŞÂVUR (2) Şâvurü'l-Kâzî	1750 (baña), 5390 (-âra)	(?-1555) Kastamonuludur. Topal Şâvur olarak bilinir. Kuzat zümresindendir. (AÇ, HÇ, L, TN)
ŞEHÎDÎ (7) Şehîdî Ehl-i Naẓm İçre Dil-âver	1627 (-âk-râ), 1663 (-m-i hüşest), 1715 (-lîst), 3221 (-er-nemîkonî çi konem), 5186 (-âk in cā), 5187 (-âr in cā), 5216 (-âbmenest)	Yavuz devri şairlerindendir. Niksarlıdır. Asıl adı Kâsım'dır. Peygamber soyundan olduğu için Seyid Kâsım olarak anılır. Yavuz Trabzonda iken mahiyetine girdi, onunla İstanbul'a geldi. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (AÇ, KA, SL, TN) Şiirlerin tamamının Farsça olması söz konusu şairin yukarıdakinden başka bir Fars şairi olabileceğini düşündürmektedir.
ŞEM'Î (17) Şem'î-i Sûzân, Şem'î-i Merhûm, Şem'î Efendi Merhûm, Şem'î Rahîme'llâhü 'Aleyh,	360 (-ârsun), 1158 (-ûnuñ), 1169 (-ûnuñ), 1485 (-âz), 1905 (-âr olmaz), 2086 (-âr olmasa), 2212 (-at mâ), 2285 (-âb), 2452 (-üzümüz), 2565 (-âruñ senüñ), 3306 (-âre gibi), 3806 (-	(?-1529) Şem'î Şem'ullah Dede. Prizrenlidir. Şeyh Vefâ dergâhında inzivaya çekilmiş, çok zayıf bünyeli bir zattır. Pîrî Paşa'nın himayesindedir. Mevlevî şeyhi Sultan Dîvânî'ye intisab

Ehli Nazmuñ Gün Gibi Yanar Çerâğı Şem'îdür	ânumuza), 4502 (-ensüz), 4626 (- âlini), 4778 (-er), 5101 (-âke), 5394 (- âna)	etmiştir. Mesnevî şarihlerindendir. (<i>AÇ, HÇ, TN, TŞM</i>)
ŞEMSİ (1) Şems-i Tebrîzî	2135 (- <i>û mādārî</i>)	(1185?-1247) Asıl adı Şemseddin Muhammeddir. Tebrizli Ali'nin oğludur. Büyük mutasavvıflardandır. Mevlana'nın tasavvuftaki hocası ve mürşididir. Konya'ya iki defa gelmiş, ikincisinde ortadan kaybolmuştur. Öldürüldüğü ya da kendi isteğiyle kayb olduğu ihtilaf konusudur. (<i>KA, TN</i>)
ŞEMSİ (2) Şems-i Hîşârî	620 (reng alur), 4127 (-er)	Kanuni devri şairlerindendir. Kastamonuludur. Şemsî-i Hîşârî olarak bilinir. Mesleği müezzîlik idi. (<i>HÇ, L, TN</i>)
ŞEMSİ PAŞA Şems Paşa, Şemsî Paşa Merhûm	235 (-ânumuz), 1063 (-âyı bilmezler), 1116 (-âğı var imiş), 1849 (-ârî var benüm yokdur), 1941 (-âr ancak), 2075 (-âr ile), 3280 (-âr itdi), 3949 (-oynca), 3950 (-îneye), 5154 (-âdan yaña)	(?-1580) Asıl adı Ahmed'dir İsfendi-yaroğullarından Mirza Paşa'nın oğludur. Kanuni'nin himayesiyle saraya girmiş, daha sonra bazı yerlerde idarecilik yapmıştır. II. Bayezid'in muhasebeciliğini yapmış, Şam beylerbeyi, ardından Anadolu ve Rumeli beylerbeyi olmuştur. (<i>A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN</i>)
ŞERÂRÎ (1)	1978 (-ür imiş bildüm)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.
ŞEREF (4) Mîrzâ Şeref bin Kâzî Cihân	1813 (-ârmem dâred), 1821 (-rî dâşte bāşed), 1933 (-âr bāyeş), 3606 (-em-i ū)	(?-1560) Kazvinlidir. Seyyiddir. Kadî Cihan'ın oğlu olduğu için Şeref Cihân olarak anılır. Şah Tahmasb'ın gözde şairlerinden iken Sünnîlik açılmasıyla gözden düşmüştür. <i>Dîvan</i> sahibidir. (<i>KA</i>)
ŞERİF (3) Şerîf Efendi	125 (-ândur), 1280 (-en bîşnev), 4224 (-âm)	III. Murad devri şairlerindendir. Asıl adı Muhammed'dir. Seyyid Şerîfî efendinin oğludur. Zekeriyya Efendi'den mülazemetle, bu zatın tezkirecisi oldu. Daha sonra müderrislik yaptı. (<i>B, HÇ</i>) 1280 numaralı Farsça beyit yukarıdakinden başka bir Fars şaire ait olabilir.
ŞERİFİ (4) Şerîfî Nazmıdur Viren Cihāna [Şerefi]	198 (-er), 263 (-ân ancak), 316 (-âl), 5157	III. Murad devri şairlerindendir. Asıl adı Muhammed'dir. Eğirdirlidir. Peygamber soyundan olduğu için Seyyid Şerîfî olarak anılır. Babası Zeyni tarikatı şeyhlerinden Burhaneddin Efendi'dir. Rumeli'de bazı kasabalarda kadılık yapmıştır. (<i>B, HÇ, KA, TN</i>) Bu tespitemiz ihtiyatla karşılanmalıdır.

ŞEVKÎ (7) Şevkî Efendi, Mâ'il-i Zevk u Şafâdur Şevkî, Zevke Dâ'irdür Cihânda Şevkî'nün Her Sözleri	471 (-ân çıkdı), 2355 (-âldür), 3658 (-etler idi), 4430 (-âr ola), 4520 (-et yok), 4796 (-er şanur), 5031 (-ânı aîmazsın)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan iki Şevkî'den hangisi olduğu tespit edilemedi. İlki, Bursalı Mehmed Şevkî Çelebi'dir. Osman Gazi türbedarıdır. 1542'den sonra vefat etmiştir. Diğeri ise Halepli olup Hacibzâde olarak bilinen Şevkî Çelebi'dir. (A, AÇ, HÇ, TN)
ŞEVKÎ (1) Şevkî-i Edirnevî	3034 (-âmetde)	II. Bayezid devri şairlerindendir. Asıl adı Yusuf'tur. Edirnelidir. Bir kadının evlatlığıdır. Şehzade Mahmud'un Manisa'da divan kâtipliğini yapmıştır. Üç dilde şiirleri vardır. <i>Divan</i> sahibidir. <i>Tevârih-i Âl-i Osman</i> adlı mensur bir eseri vardır. (AÇ, B, HÇ, L, SL, TN)
ŞEYDÂ (1)	1482 (-âzlar)	(?-1580) Manisalıdır. Âşık Çelebi'nin en gözde talebesi olduğu için Âşık Çelebi Şeydâsı olarak bilinir. Şeyhî Efendi'den mülazım olmuştur. <i>Divan</i> sahibidir. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
ŞEYH BEHRÂM (1)	1633 (-em nem-i sâzed me-râ)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ŞEYH EBU'L-ĦAYR (1)	2790 (-â ħūṣest)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ŞEYH KEMÂLE'D-DÎN (1)	5184 (-âh in cā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ŞEYHÎ (7) Şeyhî-i Selef, Belâgat Tekyesinün Pîri Şeyhî, Ehl-i Naẓmuñ Pîridür Şeyhî-i ‘Azîz	18 (-â), 742 (-âkem), 1779 (-îb), 2176 (-ânımı), 2736 (-ane), 4194 (-ân ancak), 4929 (-âhumdan benüm)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan bu mahlastaki şairlerden hangisi olduğunu tespit etmek mümkün olmamıştır. Ancak mecmuada şairin tanıtımı için kullanılan “selef, pir” gibi ifadelerden divan edebiyatının kurucularından, <i>Harnâme</i> ve <i>Hüsrev ü Şirin</i> adlı eserleriyle bilinen Kütahyalı Yusuf Şeyhî olabileceğini düşünmekteyiz.
ŞEYHÎ (1) Şeyhî Tayyib-zâde	477 (-âz)	(?-1591) Asıl adı Mehmed'dir. Kadı Tayyib efendi'nin oğludur. Tayyibzâde olarak bilinir. Muallimzâde'den mülazemetle müderris oldu. (B, HÇ, KA, TN)
ŞİHÂBÎ (23) Şihâbî Beg, Şihâbî Kâtib-i Dîvân-ı ‘Âlî, Şihâbiye Bu Maḥlaş Gökden İndi, Taşavvuf Üzredür Naẓm-ı Şihâbî	498 (-er baña), 519 (-îb), 588 (-îm ider), 589 (-âna benzer), 737 (-em), 914 (-ânı), 1112 (-âs), 1145 (-âd oîmaduk), 1427 (-âz aña), 1590 (-m bir yaña), 1591 (-â baña), 2319 (-ûd), 2465 (-îs), 3227 (-gün), 3492 (-îrûñ senüñ), 4217 (-âl), 4278 (-erde), 4319 (-âb üzre), 4760 (-ân olur), 4776 (-er/-ar), 4865 (-âha çek), 4991 (-nemden), 5437 (-âr olmaz)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şaire rastlanmamıştır.

ŞİKÂRÎ (3) Şikârî-i Kâzî, Şikârî Raḥime'llâhü 'Aleyh	2728 (-âya), 4759 (-ârumdur), 5349 (-â yegdür)	III. Mehmed ve I. Mustafa devri şairlerindendir. Haznedarzâde Mustafa Çelebi olarak bilinir. Hazine kâtipliği yapmış, şehzade Mustafa'nın sekban başı olmuştur. (AÇ, TN)
ŞİNÂSÎ (2) Şinâsî Baḥr-ı Naẓmuñ Âşnâsî	133 (-emdür), 5408 (-ül gibi)	Kanuni dönemi şairlerindendir. Rumelilidir. Kâtip zümresindendir. (A, TN)
ŞİRÂZÎ (2)	797 (-ârelerinden), 4112 (-ândur)	Aslen Türkistanlıdır. Elvan-ı Şîrâzî olarak bilinir. Orhan Gazi devri şeyhlerinden olup Hacı Bayram müridlerindendir. (SL, TN)
ŞİRÎ (9) Şîrî Beg, Şîrî Çelebi, Şîrî Beg-zâde, Şâ'ir-i Maḳbûl-i 'Âlem Şîrî [...]zâde	815 (-et itmesün), 1277 (-ânesin), 1324 (-ûna), 2903 (-ağ), 3290 (-ân geldi), 4370 (-âm olmadı), 5090 (-âr yine)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindendir. İstanbulludur. Vezir-i Âzam Hersezkâde Ahmed Paşa'nın oğludur. Yavuz himayesinde ilim tahsil emiş, kapıcıbaşı olmuştur. Nikris hastalığına tutulup Mısır'da iken emekli olmuş, orada vefat etmiştir. (AÇ, B, KA, L, TN)
ŞİRÎ (4) Şîrî-i Edirnevî, Şîrî Çelebi Edirnevî	400 (-âruñ ile), 410 (-ân ağzuma), 1879 (-â artar), 1928 (-âm imiş), 4509 (-almaz)	Kaynaklarda bu mahlaslı Edirneli bir şaire rastlanmamıştır.
ŞİRÎ (2) Şîrî-i Silistrevî, Şîrî-i Selef-i Silistrevî	4141 (-îdür dirler), 4205 (-enün),	(?-1592) Asıl adı Ali'dir. Silistrelidir. Sipahi zümresindendir. Hattat şairlerdendir. (AÇ, HÇ, TN)
ŞİRÎ (1) Şîrî Beg Belgradî	4380 (-âna tolaşdı)	Kaynaklarda bu mahlaslı Belgradlı bir şaire rastlanmamıştır.
TÂBÎ (5) Tâbî-i Şeyḥ-zâde, Uşûl Üzre durur Eş'âr-ı Tâbî	897 (-er itdi), 3837 (-nâyi), 4734 (-er), 4862 (-eng), 5478 (-üli)	(?- 1548 veya 1562) İstanbulludur. Hacı Tâbî olarak bilinir. Emir Buhârî şeyhlerinden birinin oğludur. Bir müddet kadılık yaptıktan sonra Abdülatif Efendi'ye intisabla uzlete çekilmiştir. (AÇ, HÇ, KA, TN)
ṬAB'Î (13) Ṭab'î Çelebi, Leṭâfet Üzredür Eş'âr-ı Ṭab'î, Ṭab'î-i Nâzûk-Ṭabî'at Gün Gibi Meşhûrdur	181 (-ân virür), 339 (-ân gördüm), 557 (-er/-ar), 595 (-îründür), 828 (-erin/-arın), 869 (-ûya), 1446 (-âr), 1833 (-â yanındadır), 2106 (-ârdan söyle), 3321 (-âd itsen olmaz mı), 4374 (-âm yitişdi), 4747 (-âr), 5352 (-â yiridür)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindendir. Asıl adı Ali'dir. Feyzî mahlasını da kullanmıştır. Edirnelidir. Cenâbî Paşa'ya kâtiplik yapmıştır. Arap beldelerinde zeamet sahibi olmuştur. (AÇ, B, HÇ, KA, TN)
ṬAB'Î (2) Ṭab'î-i Gelibolî	1322 (-âda), 4757 (-âr)	Asıl adı Süleyman'dır. Abdurrahman Efendi'den mülazemetle bir müddet kadılık yaptıktan sonra Bağdat'ta defterdar olmuştur. (HÇ, KA)
ṬAB'Î (1)	2898 (-âreş)	Kâmûsu'l-A'lâm'da dört Acem şairden

Ṭab'î-i 'Acem		bahis vardır. Sadece memleketleri verilmiştir. Bu şairler, İsfahanlı, Semenânî, Kazvinî ve Sistânî'dir. (KA)
ṬABİBİ (1)	2784 (-âmet)	III. Murad devri şairlerdendir. Asıl adı Abdî'dir. Yektemurzâde adlı bir imamın oğludur. Tıp ilmiyle meşgul olduğu için bu mahlası almıştır. (AÇ, HÇ, KA, TN)
TÂBİ'Î (1) Ehl-i Naẓmuñ Tâbi'î 'Âlemde Bir Selmânıdur	5001 (-ân),	Asıl adı Ali'dir. İstanbul ya da Edirne'de doğdu. Şiirlerinde bazen Feyzî mahlasını kullanmıştır. Cenâbî Paşa'nın kâtipliğini yapmış daha sonra zeamet sahibi olmuştur. Mesîhî'nin <i>Edirne Şehrengîzi</i> 'ne nazire yazmıştır. (AÇ, DEİS, HÇ, L)
ṬÂHİR (1)	701 (-ânuñ)	Kaynaklarda mecmuanın derlendiği dönemde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ṬÂHİRÎ (3) Pâk Şâ'irdür Felekde Ṭâhiri	3135 (-âne mâ-râ), 3524 (-âk), 4668 (-âle-i mâ)	Acem şairlerinden olup Heratlıdır. Sultan Hüseyin Mirza zamanında yaşamıştır. (KA)
ṬAL'ATÎ (1)	758 (-ân)	Bu mahlastaki iki şairin mecmuaya girme ihtimalleri çok düşüktür. Edirneli Mehmed Çelebi 1667'de, Ankaralı Hüseyin Efendi 1664'te vefat etmiştir. (TN) Söz konusu şairin bunlardan başka birisi olması muhtemeldir.
ṬÂLİB (6) Ṭâlib-i Hâkîm, 'Acemde Gün Gibi Meşhûr Ṭâlib	2692 (-û), 2695 (-û), 3356 (-ân resîd), 3667 (-ârâ mîkeş), 5181 (-en-i râ), 5321 (-y diger)	Bu mahlasta iki Acem şairi vardır. Birincisi Câcerim(?)li olup, Şahrûh'un hizmetinde bulunmuş, 30 yıl Şiraz'da kalmış ve 1480'de orada vefat etmiştir. Manzum <i>Gûy u Cevgân</i> 'ı vardır. Diğeri ise Mâzenderanlı olup Melikü's-Şu'arâ ünvanına sahiptir. 1616'da yüz yaşını aşmışken Keşmir'de vefat etmiştir. 14 bin beyitlik divanı vardır. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
ṬÂLİBÎ (3) Ṭâlibî Efendi	706 (-ek), 1162 (-ûnuñ), 3126 (-âne-râ)	Bu dönemde yaşamış olması imkân dâhilinde olan bu mahlaslı şairlerden biri Kefeli Tâlibî'dir. Ancak bu zatın ümmî olduğu kayıtlıdır. Dolayısıyla Farsça şiir söylemesi düşünülemez. İkinci bir şair de Sehî'de kayıtlıdır ancak hakkında hiçbir malumat yoktur. (HÇ, L, SL, TN)
ṬÂLİ'Î (3) Ṭâli'î-i Kâtib, Ṭâli'î Raḥmetü'llâhi 'Aleyh	677 (îrûñ senûñ), 1496 (-er daḥî nâzûk), 2538 (-erûñ)	II. Bayezid ve Yavuz devri şairlerindendir. Asıl adı Mahmud'dur. Âşık Çalebi'ye göre Manisalı, diğerlerine

		göre ise Kastamonuludur. Şehzade Mahmud'un defterdarı oldu. Şehzade ölünce yeniçeri bölüğüne katıldı. Amasya'da yeniçeri ayaklanmasında öldürüldü. (AÇ, B, HÇ, L, TN)
ṬARĪKĪ (2) Ṭarīkī Çorluludur, Ṭarīkī Çelebi Ehl-i 'İlm	2525 (-ek), 5461 (-ār ile)	Kaynaklarda bu mahlasta Çorlulu bir şaire rastlanmamıştır.
ṬARRĀRĪ (1) Ṭarrārī-i 'Acem	1666 (-em est)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ṬARZĪ (1) Ṭarzī-i 'Acem	4061 (-ār)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
TEKELÜ ḤĀN (1)	32 (-ānī-rā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
TĪĠĪ (12) Tīgī Beg, Tīgī Raḥime'llāhü 'Aleyh, Celāsīn Şā'ir-i Mergūb Tīgī	9 (-ā), 148 (-er göndürür), 184 (-ān virür), 284 (-āruñ senüñ), 1050 (-ārumuz), 3085 (-āsı), 3882 (-āme gir), 4123 (-er), 4232 (-em), 4315 (-ām olmaya), 4762 (-ār), 5365 (-āz)	Yavuz Sultan Selim devri şairlerindendir. Kara Murad Paşa adlı bir zatın oğludur. (TN)
ṬUĠĪ (1)	5354 (-ā yiridür)	Kaynaklarda bu mahlasta bir şair bulunamamıştır.
ṬŪSĪ (2) Ṭūsī-i 'Acem	375 (-ān-ı men), 2205 (-āh rā)	Söz konusu şairin, 1020/1611 yılında ölmüş Şehnâme sahibi meşhur Fars şairi Hakîm Ebu'l-Kasım Firdevsî Tûsî olabileceğini düşünüyoruz.
TŪRĀBĪ (4) Tūrābī-i Ereğlili, Tūrābī Ehl-i Naẓmuñ Āb-ı Rŭyı, Tūrābī Ayağı Ṭoprağıdır Erbāb-ı 'İrfānuñ	1146 (-ādı unutturdu), 1267 (-ād olur bir gün), 1469 (-ıkdur), 2863 (-ā çenār)	Asıl adı Mustafa'dır. III. Murad dönemi şairlerindendir. Ereğlilidir. Haremeyn'de kâtiplik yapmıştır. (HÇ, TN, KA)
TŪRĀBĪ (1) Tūrābī-i 'Acem	4597 (-ūḥte)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
'UBEYDĪ (40) 'Ubeydī Ḥusrev-i Rŭm, 'Ubeydī-i Merḥŭm, 'Ubeydī Raḥime'llāhü 'Aleyh, 'Ubeydī Ehl-i Naẓmuñ Ḥusrevidür, 'Ubeydī Mŭlk-i Naẓmuñ Ḥusrevidür	118 (-erden leziz), 119 (-āndan leziz), 155 (-ebidür), 286 (-uñ), 295 (-erüñ), 568 (-āne arar), 835 (-ü), 1539 (-āzda), 1644 (-āb), 1735 (-ād), 1745 (-ār saña), 1890 (-ār), 2000 (-ām), 2076 (-ār ile), 2100 (-ārda), 2109 (-et itme), 2351 (-endür), 2356 (-amdur), 2433 (-ir), 2466 (-ār şems), 2680 (-in), 3005 (-ān), 3073 (-ākde), 3134 (-āne-i mā-rā), 3417 (-āreler), 3558 (-āk oldum), 3713 (-es), 3877 (-er), 4096 (-atmışdur), 4105 (-ādedür), 4172 (-ār-ı ḥaṭ), 4200 (-ānuñ), 4201 (-enüñ), 4359 (-ām), 4399 (-ān itdi), 4771 (-	(?-1573) Asıl adı Abdurrahim'dir. Edirnelidir. Nebî Dede adlı bir zâtın oğludur. Kadızâde'den mülazemetle kadı oldu. Zagra kadısı iken Hacc'a gitti ve Mekke'de vefat etti. Özellikle muamma ve tarih manzumeleriyle şöhret buldu. (A, AÇ, B, HÇ, TN)

	âgıdur), 4817 (-ânumuz), 4826 (-özümüz), 5364 (-ân esîridür), 5459 (-üle)	
‘ULVÎ (50) ‘Ulvî Çelebi, ‘Ulvî Efendi, ‘Ulvî-i Merhûm ‘Ulvî Çelebi Merhûm, Şâ‘ir-i Mergûb ‘Ulvî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, ‘Ulvî ‘Ulüvv-Himmet Oldı, ‘Ulvî Efendi Câmî-i Devr-i Zamānedür, ‘Ulvî Efendi Şâ‘ir-i Devr-i Zamānedür, ‘Ulvî-i Nāzûk-Ṭabî‘at Gün Gibi Meşhûrdur, Ḥusrev-i Rûm Oldı ‘Ulvî Gün Gibi	47 (-iç), 229 (-ân ele girmez), 234 (-ânumuz), 366 (-oğdan), 586 (-ân ider), 613 (-erdür), 625 (-oğdur), 641 (-er olmaz), 708 (-ek), 759 (-ân), 798 (-irüñden), 893 (-âh), 1141 (-âğ), 1143 (-ünlik), 1643 (-â olup), 1936 (-âna ışınduk), 2097 (-âde), 2440 (-âna bakılmaz), 2449 (-âremüz), 2496 (-â‘), 2771 (-ânum görüp), 2873 (-añıluruz), 2878 (-itmez), 3071 (-ânuñda), 3209 (-ânem), 3366 (ṭamar), 3371 (-âreler), 3401 (-u götürür), 3435 (-ân ḥancer), 3549 (-em), 3595 (-arın), 3804 (-ûna da), 3857 (-ân olup), 3973 (-âr saña), 4052 (-âr), 4109 (-etdür), 4247 (-âba bakmağdan), 4384 (-er geldi), 4386 (-ldi), 4580 (-âhum göklere), 4638 (-â), 4644 (-â), 4657 (-â), 4958 (-em hem), 4984 (-âhumdan), 5035 (-ârumdan şakın), 5302 (-âna gider), 5348 (-endüñdür), 5490 (-ül didikleri), 5514 (-itdi)	(?-1575) Asıl adı Mehmed’dır. İstanbulludur. Derzizâde namıyla bilinir. Manisa müftüsü iken Muallimzâde’ye danışmend oldu. II. Selim’in maiyetine girdi. Molla Çelebi’den mülazım oldu. Müretteb <i>Divanı</i> vardır. (A, AÇ, B, HÇ, TN)
‘ULVÎ (1) ‘Ulvî-i Diğer	4816 (-ânumuz)	(?-1578) Asıl adı Ali’dır. Sağır Ali lakabıyla bilinir. İstanbulludur. Zeamet erbabındandır. Rumeli beylerbeyi yanında defter emini olduğu sırada vefat etti. (A, AÇ, B, HÇ)
UŞÛLÎ (11) Uşûlî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, Uşûlî Eyledi Bir Ṭarṣ Peydâ	48 (-îḥ), 1315 (-aşa), 1723 (-âc), 2467 (-er güneş), 2648 (-âbdan), 3254 (-ânede), 3282 (-ân oldı), 4507 (-âsındayuz), 4957 (-âd eylesem), 4978 (-âhumdan), 5138 (-âr olmadı)	(?-1538) Yenicevardarlıdır. İlim tahsilinden sonra tasavvufa yöneldi. Mısır’a gidip İbrahim Gülşenî’ye intisab etti. Şeyhin ölümünden sonra İstanbul’a döndü. Evrenosoğlu Abdî Bey’in musahipliğini yaptı. Müretteb divanı vardır. (A, AÇ, B, HÇ, KA, L, TN)
ÜMİDÎ (28) Ümidî Efendi, Ümidîyyü’l-Müderriş, Ümidî-i Merhûm, Ümidî Raḥime’llâhü ‘Aleyh, Ümidî Oldı Bâķisi Rûmuñ, Ümidî Şâ‘ir-i Mergûb-ı ‘Âlem, Ümidî Ehl-i Nazmuñ Ḥusrevidür	564 (-er), 636 (-unılmaz), 829 (-er isterin), 1023 (-âd), 1239 (-en), 1565 (-â), 2229 (-eb/-ab), 2414 (-er/-ar), 2599 (-âl), 2610 (-âm), 2672 (-ılmazsın/-ilmezsin), 3291 (neden geldi), 3423 (-âr), 3506 (-âruñ), 3528 (-âk), 3596 (-arsın), 3650 (-eri), 3892 (-aş), 4138 (-er/-ar virür), 4394 (-âli), 4852 (-âlaruñ), 4964 (-ârdan), 5005 (-ârdan), 5155 (-â), 5159 (-â), 5162 (-	(?-1571) Asıl adı Ahmed’dır. İstanbulludur. Evvelce Sıdkî mahlasını kullanmıştır. Bostan Efendi ve Kadızade’den mülazım oldu. Ancak mansıb alamadan vefat etti. (AÇ, B, HÇ, TN)

	ā), 5285 (-ār), 5287 (-ār)	
‘ÜMMİ (1) ‘Ümmî Efendi	3976 (-ā)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ÜNSİ (1)	385 (-āz kerdē), 2328 (-āb şod), 3125 (-āne rā)	Bu mahlaslı iki Acem şairi vardır. Birincisi Horasanlıdır. 1422’de vefat etmiştir. Diğerisi ise Hindistan bölgesinden olup Şah Cihan’a mensub olmuş, 1612’de vefat etmiştir. (KA) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
VAHDETİ (3) Ehl-i Nazmūn Vahdeti Bir Dānesi	2957 (-īm), 3799 (-en/-an), 4803 (-ān tutuşur)	16. asır şairlerindendir. İstanbulludur. Babası padişah bendelerindendir. Kendisi sipahi iken Yemen’e gitmiştir. Halveti tariktına mensuptur. Arapça ve Farsçaya hâkimdir. (A, TN)
VÂHİ (2) Vâhî-i Merhûm, Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vâhî	3569 (-emden), 4878 (-il)	16. asır şairlerindendir İstanbulludur. Bir aşka tutulup tahsilini bırakmıştır. (A, DEİS)
VAHİDİ (2) Şem‘î-zâde Vahîdî, Vahîdîdür Ferîdi Ehl-i Nazmūn	839 (-ru), 4152 (-îr olmaz)	Kaynaklarda bu mahlaslı Şem’îzâde olan bir şaire rastlanmamıştır.
VAHİDİ (1) Vahîdî-i Gelibolî	17 (-mā)	Kanuni devri şairlerindendir. Gelibolulu olup Divan-ı Hümayun kâtipliği yapmıştır. Divan sahibi bir şairdir. (L, TN)
VAHŞİ (4) Vahşî-i ‘Acem	1131 (-ereş), 1932 (-ār bāş), 3162 (-āne-i men şod), 3853 (-ā-rā), 5480 (-ülî)	(?-1585) Mevlânâ Vahşî, Acem şairlerinden olup Yezid adlı kasabadandır. Nâzır u Manzûr ve Husrev ü Şîrîn mesnevileri vardır. (KA)
VAHYİ (4) Vaḥyî Efendi, Vaḥyî-i ‘Acem, Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vaḥyî	1655 (-ât), 2287 (-āb), 3190 (-ānumuz), 3744 (-ādenün)	Yavuz devri şairlerindendir. İzniklidir. İlim tahsil edip kadı olmuştur. Acem bölgesine ve Diyarbakır’a gitmiştir. (AÇ, L, TN)
VÂLİ (3) Vâlî Çelebi	2482 (-în itmiş), 3437 (-ānumuz), 4227 (-elüm)	Kaynaklarda bu mahlasta iki şair yer almaktadır. Bunlardan biri, Yenipazarlı kadı Ahmed Efendi’dir ve 1598’de vefat etmiştir. Diğerisi ise İstanbullu yeniçeri Vâlî Çelebi’dit. (A, AÇ, HÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
VÂLİHİ (19) Vâlihî Efendi, Vâlihî-i Üskübî, Şâ‘ir-i Maḳbûl-i ‘Ālem Vâlihî, Şâ‘ir-i Mergûb-ı ‘Ālem Vâlihî	43 (-eb) , 257 (-ok), 1075 (-îdedür), 1525 (-îdedür), 1566 (-ā), 1728 (-ād), 1857 (-aḳdan gelür), 2057 (-en gelsün), 2190 (-et baña), 2676 (-rsin), 2844 (-ādur), 2971 (-ānumdan), 3764	(?-1599) Asıl adı Ahmed’dir. Üsküplüdür. Kadızâde olarak bilinir. Ahizâde Mehmed Çelebi’den mülazemetle kadı olmuş, bilahare tasavvufa yönelmiştir. Divan sahibidir.

–i Üskübîdür, Vâlihî Maqbûl-i ‘Âlemdür ‘Acemde Gül Gibi, Vâlihî Şi‘ri Taşavvuf Üzredür	(-âdan vaz gel), 3979 (-â), 4440 (-et), 4449 (-â hâdis), 4728 (-er), 4891 (-âh- ı çün konem), 4903 (-ünumdur benüm)	(A, AÇ, B, HÇ, TN)
VÂLİHÎ (1) Emîr Vâlihî	975 (-âne refi)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
VAŞFÎ (14) Vaşfî Efendi, Vaşfî-i Nâzûk-Tabî‘at, Vaşfî Şâ‘ir-i Cihân Vaşşâfidur, Olup Meh-rûlaruñ Vaşşâfî Vaşfî, Ehl-i Nazmuñ Vaşfî Kim Vaşşâfidur	138 (-etdür), 418 (-ânina), 995 (-â/ kerd), 1416 (-âdumı), 1775 (-îb), 2245 (-âb), 2593 (-âl), 3185 (- ânemüz), 3367 (-er), 3648 (-eni), 4143 (-în eyler), 5037 (-âhdan şakın), 5050 (-emlere), 5254 (-ân sâhte end)	(?-1594) Asıl adı Mustafa’dır. Kınalızade ailesindendir. Abdurrahim Kirâmî’nin oğlu, Hasan Çelebi’nin amcazadesidir. İstanbul’da doğdu. Zekerriyya Efendi’dan mülazemetle kadı oldu. Hattat şairlerdendir. (B, HÇ, TN)
VÂSÎ‘Î (1) Vâsi‘î-i ‘Alî Çelebi	577 (oklar)	(?-1543) Asıl adı Alâeddin Ali’dır. Vâsi’ Alisi lakabıyla bilinir. Salih Çelebi’nin oğlu olup Filibelidir. (B, L, TN)
VÂŞLÎ (1)	3803 (neye)	16. asır şairidir. Sofyalıdır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. (A, TN)
VECDÎ (3) Vecdî Efendi Taşavvuf Üzredür Eş‘âr-ı Vecdî	1306 (-ün olmada), 4066 (-âr), 5420 (-ârsuz)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan çok sayıdaki Vecdî’den hangisi olduğu tespit edilemedi. Tireli Hâkzâde Vecdî Efendi, Edirneli Ça’fer Çelebi, Edirneli Kebecizâde Vecdî Efendi ve Filibeli Dervîşzâde Abdurrahman Efendi bu mahlası kullanmıştır. (A, AÇ, HÇ, TN)
VECHÎ (2) Dervîş Vechî, Ehl-i Nazmuñ Âb-ı Rûy Vechîdür	3053 (-ete), 3912 (-en güzel)	(?-1610) Gelibolulu ya da Antalyalıdır. Mısır müteferrikalarındandır. (SL, TN)
VEFÂYÎ (1)	1582 (-em bir yaña)	Bu mahlası tek şair, Şeyh Ebu Bekir Vefâyî’dir. Mevlevî şairlerden olup 1583’te Halep’te vefat etmiştir.
VEYSÎ (8) Veysi Çelebi, Cihânuñ Şâ‘ir-i Mümtâzı Veysi	398 (-â ile), 607 (-ândur), 1025 (-âd), 1173 (-enüñ), 1835 (-âdur), 2959 (- âm), 3687 (-âzdur), 4435 (-â)	(?-1032/1622-23 ya da 1037/1627-28) Asıl adı Üveys’tir. Üsküp kadısı Mehmed Efendi’nin oğludur. Alaşchirlidir. Şair Makâlî’nin yeğenidir. Molla Çelebi’dan mülazemetle kadı olmuştur. <i>Divan</i> sahibidir. (B, HÇ, TN)
VEZNÎ (1)	722 (-ok)	Asıl adı Mustafa’dır. Veznedar Sinan Bey’in oğludur. Kadı Sa’dî Efendi’nin danişmendi oldu. (AÇ, HÇ, TN)
Vişâlî (4) Vişâlî Efendi, Firâk Ölümlüsi Miskîn Vişâlî, Vişâlî Şa‘ir-i Mümtâz-ı ‘Âlem	1393 (-îrini), 4050 (-âr), 4828 (-âz), 5122 (-âhum ile)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan üç Vişâlî’den hangisi olduğu tespit edilemedi. İlki II. Bayezid devri şairlerinden Îsâ Çelebi’dır. Aydınlıdır.

		Diğeri Enderunlu Visâlî Çelebi'dir. Dimetokalıdır. II. Selim devrinde yaşamıştır. Bir diğeri, İstanbullu Hammamcızâde Sefer Efendi'dir. (<i>DEİS, TN</i>)
VIŞÂLÎ (1) Vişâlî-i Karamanî	3696 (-ir)	Kaynaklarda bu mahlaslı Karamanlı bir şaire rastlanmadı.
VUŞÛLÎ (12) Vuşûlî Vâsıl-ı Bîkr-i Ma'ânî, Vuşûlî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem	150 (-er söyledür), 724 (-ân hâ'il degül), 1412 (-âdemi), 1603 (-ârî saña), 2347 (-ıkdur), 2407 (-âb ider), 2536 (-etüñ/-atuñ), 3377 (-er), 3391 (-âredür), 3714 (-es), 3795 (-ılmazsun/-ilmezsün), 4839 (-andurmuş)	Söz konusu şairin kaynaklarda yer alan bu mahlastaki üç şairden hangisi olduğu tespit edilemedi. İlki İstanbullu kazasker Mehmed Efendi'dir. Molla Çelebi, Hubbî Molla ve Kapucıbaşızâde lakaplarıyla bilinir. 1523'te vefat etmiştir. Diğeri Üsküplü Mehmed Bey'dir. Küçük Bâlî Şah oğludur. Ümeradan olup 1591'de vefat etmiştir. Üçüncüsü ise Şuhutlu Hamza-i Vusûlî Çelebi'dir. Erzurum kadısı olup 1594'te vefat etmiştir. (<i>AÇ, B, HÇ, KA, TN</i>)
YAHYÂ (47) Yahyâ Efendi, Yahyâ-yı Merhûm, Yahyâ Beg Merhûm, Yahyâ Efendi Merhûm, Yahyâ Şâhib-i Hamse, Oldı Şâhib-Seb'a Yahyâ Gün Gibi	401 (-ân ile), 497 (-ândur baña), 548 (atar), 575 (-ûlar), 591 (-âna tîr), 612 (-ân virür), 627 (-âsı var), 935 (-â gibi), 1061 (-âga şaldılar), 1288 (-âre), 1303 (-ûn yirine), 1721 (-enc), 2033 (-et idemezsin), 2034 (-et iderin), 2054 (-ül olmasun), 2280 (-âb), 2532 (-züñ), 2570 (-âl), 2666 (-ân), 2758 (-âdan yaña), 3080 (-âmeti), 3169 (-et ider), 3259 (-ânemüze), 3442 (-ârumuz), 3485 (-âf), 3607 (-âre şu), 3611 (-âre yine), 3755 (-ân çeng), 3913 (-en güzel), 3922 (-âm), 3962 (-eri), 4058 (-âr), 4249 (-ân), 4414 (-eri), 4425 (-âne ola), 4624 (-â yüki), 4627 (-ânını), 4634 (-üldür baña), 4683 (-â-yı dost), 4732 (-âr olup gider), 4811 (-âhsuz), 4927 (-âzum), 4954 (-âh iderem), 5063 (-âh), 5137 (-âm itdi), 5139 (-âr idi), 5497 (-eni)	(?-1578) Arnavut asıllıdır. Dukakinzâde veya Arnavut Yahyâ olarak bilinir. Yeniçeri kâtibi Şehabeddin Bey'den ders aldı. Yayabaşı oldu. Devrinin büyük âlimlerinin meclislerine katıldı. Eyüp ve Bursa kaplıcaları mütevellisi oldu. <i>Yûsuf ile Züleyhâ</i> ve <i>Gülşen-i Envâr, Nâz u Nîyâz</i> adlı mesnevileri vardır. Latîfî hamse sahibi ve belki de seb'a sahibi olduğunu yazar. (<i>A, AÇ, HÇ, KA, L, TN</i>)
YAHYÂ (2) Müftî-zâde Hâzret-i Yahyâ Efendi Kâm-yâb	176 (-ân vir), 3198 (-îf)	(1553-1643) İstanbulludur. Şeyhülislam Zekeriyâ Efendi'nin oğludur. Nakibül Eşraf Ma'lûlzâde'den mülazım olmuştur. (<i>HÇ, TN</i>)
YAHYÂ (2) Hâzret-i Bûstân Efendi-zâde Yahyâ Kâm-rân, Hâzret-i Bûstân Efendi-zâde Yahyâ Kâm-yâb	3478 (-i'), 3637 (-re)	(?-1639) Tirelidir. Bostanzâde Yahyâ olarak bilinir. Babası Bostanzâde Mehmed Efendi'dir. İstanbul kadılığı yapmış, İstanbul'da vefat etmiştir. (<i>TN</i>)

YAKİNİ Yakînî Efendi, Yâkînî Şâ'ir-i Maqbûl-i 'Âlem, Yakînî Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlem	478 (-âr), 2734 (-âna), 3247 (-âne), 3861 (-et), 4748 (-âr)	Bu mahlaslı iki şairden biri, Kadî İmâd Sinan-zâde Yakînî Efendi'dir ve 1567'de vefat etmiştir. Diğerisi ise, Edirneli Hüseyin Çelebi'dir. Kanuni devri şairlerindendir. (A, AÇ, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir.
YÂRÎ (2) Yârî Efendi Kâzî	2309 (-âb üftâde est), 4342 (-âh)	Acemzâde Yârî olarak bilinir. Hayyam ve İbni Yemîn'in şiirlerini ezbere bildiği söylenir. Kadî olduğuna dair bir bilgi bulunmamakla birlikte, mecmuada yer alan matla'ı <i>Tuhfe</i> 'de yer almaktadır. (A, TN)
YEMİNİ (1) Yemînî Çelebi	3180 (-âr), 4510 (-âr olmaz)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
YETİMİ		Bkz. 'ALÎ (Yetim 'Alî Çelebi)
YETİMİ (1) Yetimî-i Tebrizî	1203 (-ünem)	Kaynaklarda bu mahlaslı Tebrizli bir şaire rastlanmadı.
YÛNUS (1) Yûnus Efendi	2551 (-âlin göricek)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
YÛSUF (1)	3281 (-ân itdi)	Söz konusu şairin kaynaklardaki aynı mahlaslı birçok şairden hangisi olduğu tespit edilememiştir.
YÛSUFÎ (1) Mısr-ı Naẓmuñ Tûṭî-i Güyâsı Ya' nî Yûsufî	1369 (-adı)	İsmi sadece Tuhfe-i Nâilî'de geçmektedir. Buna göre Yûsuf Efendi, Muhammed Efendi adlı bir zâtın oğludur ve asıl mesleği tabiblikdir. (TN)
YÛMNÎ (15) Yümni Beg, Yümni Efendi Kâzî, Dervîş Yümni, Yümni-i Dervîş, Terceme-i Yümni Beg, Leṭâfet Üzredür Eş'âr-ı Yümni, Şâ'ir-i Mergûb-ı 'Âlem Yümni Beg	143 (-et koptı), 186 (-âb eyler), 236 (-ânumuz), 282 (-enün), 323 (-em), 1012 (-âd), 1179 (-unuñam senün), 1358 (-adı), 2167 (-ârdan ḥâlî), 2603 (-rre degül), 2769 (-ân olup), 2926 (- ün), 3093 (-âyı), 4345 (-âh), 4773 (- ağlar)	(?-1662) Asıl adı Mehmed Sâlih'dir. Tosyalı Mustafa Efendi'nin oğlu, kadî Kadrî Efendi'nin yeğenidir. Kendisi de kadılık yapmıştır. Tezkire-i Şu'arâ müellifidir. Aynı mahlası kullanan Mehmed Emin Efendi adlı bir kardeşi daha vardır. (TN)
ZA'FÎ (2) Taşavvuf Üzredür Eş'âr-ı Za'fî	1804 (-âr olmağ ne güc), 5057 (-âde)	(?-1543) Asıl adı Muhammed'dir. İbrahim Gülşenî neslindendir. Diyarbakırlıdır. Müretteb divanı vardır. (TN)
ZA'İFİ-ZÂDE (1) Za'îfî-zâde Çelebi	2192 (-â)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ZAMİRİ (6) Zamirî Beg, Zamirî Beg Rûmili	289 (-emün), 446 (-ımı), 1930 (-iş), 4051 (-âr), 5298 (-güzâr), 5510 (-ârı)	Söz konusu şairin kaynaklardaki bu mahlaslı çok sayıda şairden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

ZAMİRİ (2) Zamîrî-i 'Acem	1712 (-â-yı men ânist), 3937 (-encügin),	Halepli şairlerdendir ancak ecdadı olan Akkoyunlulardan dolayı Bağdatlı kabul edilir. <i>Leyla vü Mecnûn</i> 'u vardır. (A)
ZÂRÎ (6)	1013 (-äd), 1174 (-ânuñ), 1982 (-ânum), 3816 (-ñda), 4519 (-ânum yok), 4559 (imişsin sen),	Bu mahlaslı şairlerden birincisi Tokatlı olup Ali Fakîh namıyla meşhurdur. Şehzâde Mustafa'nın divan kâtibidir. 1552'de vefat etmiştir. Diğeri ise Koca Hasan-zâde namıyla bilinen Üsküplü Zârî'dir ve II. Bayezid dönemi şairlerindendir. (L, TN) Ancak söz konusu şairin bunlardan hangisi olduğu tespit edilememiştir. Bu şairin aşağıdaki şairle aynı kişi olmaları da muhtemeldir.
ZÂ RÎ (1) Zârî-i Konevî	4603 (-dı)	Kaynaklarda bu mahlaslı Konyalı bir şaire rastlanmamıştır.
ZARİFÎ (9) Zarîfî Efendi, Zarîfî Şâ'ir-i Merğûb-ı 'Âlem, Zarîfî Gün Gibi Merğûb-ı Dehrûñ, Zarîfî Mu'ammâ be-Nâm-ı Ferruh	503 (-â), 551 (-er), 556 (-ândan geçer), 1475 (-âz), 1961 (-emek), 2578 (-âl), 2747 (-â), 3277 (-ây), 5419 (-ârsuz)	(?-1569) Rumelihisarında bulunan Ali Baba tekkesi şeyhi Şeyh Hasan Zarîfî Efendi'dir. İbrahim Gülşenî halifelerindendir. Sirozludur. Hadis, Tefsir ve Mesnevi dersleri vermiş, 100 yaşını geçmiş olduğu halde vefat etmiştir. Üç dilde şiirleri vardır. (SO, TN)
ZÂTÎ (194) Zâtî-i Pîr, Zâtî Selleme'llâh, Zâtî-i Merhûm Zâtî Efendi Merhûm, Zâtî Raḥime'llâh, Zâtî Raḥime'llâhü 'Aleyh Ḥazret-i Zâtî Raḥime'llâhü 'Aleyh, Zâtî Ehl-i Naẓmuñ Pîridür, Zâtî Merhûm Ehl-i Naẓmuñ Pîridür, Zâtî Merhûm Ehl-i Naẓmuñ Pîridür Üstâdıdır	60 (-ât), 103 (-nd), 110 (-er lezîz), 141 (-ardur), 164 (-ârdur), 174 (-e ölmüş dirilür), 178 (-ür), 246 (-âl olmuş), 306 (-âr gerek), 369 (-lmasun), 380 (-en), 399 (-er ile), 409 (-ânum ağzuma), 462 (-andı), 469 (-âr didi), 487 (-ebi), 488 (-ebi), 491 (-ân aña), 546 (-ân atar), 562 (-er/-ar), 584 (-atdılar), 606 (-îridür), 632 (-urmuşdur), 664 (-ân ancak), 683 (-ânuñ), 710 (-ek), 732 (-ânum benüm), 733 (-enüm), 746 (-ân), 768 (-ân), 822 (-îrsin), 833 (-enden), 886 (-âni mände), 900 (-atdı), 902 (-ayı), 917 (-îrini), 919 (-âsini), 1073 (-âsıdır), 1074 (-îdedür), 1192 (-ün eyledüm), 1294 (-ün eyleme), 1385 (-ünü), 1386 (-îni), 1389 (-aşını), 1398 (-aşı), 1502 (-az gel), 1602 (-â), 1653 (-et), 1738 (yâd), 1810 (-ed), 1839 (-ânıdır), 1841 (-ürür), 1842 (-er yürür), 1867 (-er), 1878 (-îb eyler), 1883 (-kdılar), 1906 (-ân düşmez), 1914 (-ârsuz), 1917 (-zümüz), 1953 (-oñ), 1960 (-ânuñ), 1973 (-âr itdüm), 1975 (-âr	(1471-1546) Asıl adı Bahşî veya İvâz olup Balıkesirli'dir. Sağî Zâtî ya da Remmâl Zâtî olarak bilinir. Vefâî tarikatına mensuptur. Nücum ve remil ilimlerindeki ihtisasıyla meşhurdur. Geçimini remille sağlamış, İstanbul ve Edirne'de yaşamıştır. Divanının yanı sıra <i>Şem' ü Pervâne</i> , <i>Ahmed ü Mahmûd</i> , <i>Ferahname</i> , <i>Fâl-i Kur'ân</i> , <i>Mecma'ü'l-letâif</i> adlı manzum eserleri vardır. (A, AÇ, B, HÇ, L, OM, SL, TN)

	aldum), 2012 (-en), 2082 (-ālarla), 2103 (-etine), 2117 (-ār olmaya), 2131 (-ārı), 2154 (kanı), 2155 (-eni), 2158 (-anı), 2182 (-ānesi), 2189 (-t baña), 2196 (-āhum saña), 2230 (-eb), 2271 (-āb), 2276 (-āb), 2343 (-i' dür), 2346 (-ıkdur), 2359 (-āb olupdur), 2375 (-ālin gösterür), 2392 (-ağı var), 2416 (-āreler), 2429 (-īr), 2460 (-atsuz/-etsüz), 2472 (bir güneş), 2499 (-a'), 2505 (-ağ), 2506 (-ārem yok), 2513 (-at/-et yok), 2514 (-ak), 2531 (-eşün), 2533 (-etün), 2540 (-etün), 2541 (-egün), 2542 (-ehün), 2563 (-īrün senün), 2564 (-erdün var senün), 2568 (-ānuñ senün), 2589 (-āl), 2590 (-āl), 2608 (-ān degül), 2658 (-er olsun), 2679 (-ān olmadın), 2729 (-ānı yine), 2757 (-ādan yaña), 2847 (-āmet gösterür), 2858 (-ār), 2961 (-ād içün), 2981 (-āmetden), 3091 (-ū gibi), 3181 (-ār), 3201 (-ār yok), 3250 (-āneye), 3252 (-ete), 3253 (-āh), 3263 (-āmumuza), 3283 (-āk eyledi), 3372 (-āreler), 3415 (-īridür), 3479 (-īğ), 3539 (-āre kıl), 3555 (dilüm dilüm), 3612 (-ānına), 3641 (-ānı), 3649 (-īri), 3654 (-el beni), 3689 (-āz olur), 3690 (kānündür), 3718 (-āz imiş), 3722 (-mā'), 3723 (-mā'), 3736 (-āl eyledün), 3746 (-ā defün), 3753 (-ār çeng), 3754 (-āz çeng), 3807 (-āza), 3810 (-āle), 3872 (-er düşer), 3874 (-āmdur), 3886 (-āremüz), 3926 (-ām), 3939 (-āmda), 3954 (-īnesi), 3958 (-ān baḥşı), 3969 (-ān aña), 3993 (-ānı dürüst), 3994 (-ānı dürüst), 4040 (-ār), 4053 (-ār), 4261 (-īn), 4368 (-zi), 4438 (-ab), 4471 (-ār), 4497 (-irmez), 4532 (-ākün), 4555 (-sīm), 4570 (-ārumdan), 4575 (-en), 4658 (-ār saña), 4744 (-öndürür/-ondurur), 4783 (-ān yir yir), 4790 (-ş tutar), 4806 (-āz), 4808 (-ārsuz), 4861 (-at), 4902 (-āhumdur benüm), 4909 (-āhumdan benüm), 4915 (-irüm benüm), 4916 (-āhum), 4917 (-āhum), 4918 (-āhum), 4921 (-āhum), 4937 (-āh oldum), 4981 (-āhumdan), 4982 (-	

	âhumdan), 4990 (-ârumdan), 5004 (-ân), 5029 (-âh eylesün), 5049 (-âl ile), 5053 (-âya), 5081 (-erde/-arda), 5096 (-îr ide), 5153 (-üldür baña), 5196 (-â naşib), 5296 (o yâr), 5319 (-âk eyler), 5329 (-âmı çekdiler), 5358 (-ân olur), 5389 (-âra), 5404 (-ül gibi), 5413 (-ül gibi), 5423 (-üliyüz)	
ZÂTÎ (3) Zâtî-i 'Acem	195 (-er), 196 (-er), 1783 (-ib)	Şairin kimliği tespit edilememiştir.
ZECRÎ (1) Zecrî-i Pîr-i Fânî	2275 (-âb)	Kaynaklarda bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ZEKERİYYÂ-ZÂDE (1) Zekeriyyâ-zâde Çelebi	2726 (-aya)	(1552- 1643) Meylî mahlaslı şeyhülislam Ankaralı Zekeriyya Efendi'nin oğludur. Asıl adı Yahyâ'dır. Rumeli kazaskerliği yapmış, Bağdat ve Revan seferlerine katılmıştır. (B, HÇ, KA, SL, OM, SO, TH)
ZEKÎ (1)	5464 (-âr eyle)	Kaynaklarda yer alan Zekî mahlaslı şairlerden, mecmuanın tertibi zamanına tesadüf etmesi ihtimali bulunan bir tek şair vardır. O da Kasımpaşalı Çengi Halil lakabıyla meşhur, Devran Bacı-zâde Kadı Halil Efendi'dir. 1703 yılında vefat etmiştir. (TN)
ZEVKÎ (4) Kırımı Zevkî, Şafâ Üzredür Eş'âr-ı Zevkî	3380 (-aralar), 4782 (-ur), 4820 (-âhumuz), 5418 (-ârsuz)	Kaynaklarda mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış bu mahlaslı bir şaire rastlanmamıştır.
ZEYNÎ (6) Zeynî Efendi, Zeynî-i Kâzî, Zeynî Çelebi Belgradî, Şâ'ir-i Mergûb Belgradî Zeynî	210 (-er), 825 (-en terkin), 1379 (-ün), 1455 (-âz eyler), 4382 (-ün çıkdı), 5167 (-â)	Kaynaklarda yer alan Zeynî mahlaslı şairlerden hiç biri Belgradlı olmamakla birlikte, Serezli (Siroz) olduğu kaydedilen bir Zeynî vardır. Adı geçen şair, Anadolu kazaskerlerinden Muallimzâde'nin talebesidir. Âşık Çelebi'nin, zaman zaman görüştüklerini bildirdiğine göre 16. yüzyılda yaşadığı kesindir. (AÇ, TN)
ZEYREK (1)	479 (-ânda bulındı)	Bkz. Ânî
ZİHNÎ (34) Zihnî Efendi, Zihnî Efendi Bâlî, Zihnî-i Bağdādî, Zihnî Efendi Bağdādî, Zihnî Efendi Bağdādî Defter-dâr, Zihnî-i Defter-dâr, Zihnî Efendi Defter-dâr Zihnî Efendi Defter-dâr-ı	50 (rûh), 444 (-ânuñı), 472 (-ikri), 550 (-ân atar), 559 (-er), 1654 (-ât), 1922 (-ârumuz), 1926 (-es/-as), 2162 (-âsıdan meni), 2456 (-iz), 2556 (-âhun), 2597 (-âl), 2850 (-endesidür), 3075 (-âya), 3171 (-âne olmuşdur), 3408 (-an mı şanur), 3579 (-ânuñ ucından), 3680 (-st), 3793 (-ânedden), 3848 (-âza başladı), 3929 (-âm), 3978 (-â), 4076 (-iridür), 4080 (-ândur),	(?-1614) Bağdatlı Necf-zâde Abdüldelil Zihnî Efendi. Bir müddet Konya'da kalmış, III. Murad zamanında İstanbul'a gelmiştir. Mevlevî şairlerdendir. Musiki ve hat ile de meşgul olmuştur. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri vardır. (A, B, HÇ, KA, L, SO, TN, TŞM)

Bağdādī, Zihni-i Kātib-i Bağdādī, Zihni Kim Bālī Efendi Kām- yāb Zihni-i Bağdādī Şāhib-i Edā, Zihni-i Bağdādīdür Şāhib- Suhen Şā'ir-i Mergüb-ı 'Ālem Zihni	4204 (-āmuñ), 4214 (-el), 4289 (- ālde), 4413 (-ān eşi), 4478 (-üle benzer), 4535 (-āk), 4564 (-elin), 4569 (-ārı severin), 5098 (-le), 5481 (-li)	
ZİYÂYİ (25) Ziyâyî Efendi, Ziyâyî-i Kâzî, Ziyâyî Raḥime'llāhü 'Aleyh, Ziyâyî Gün gibi Meşhûr-ı Āfāk, Ziyâyî Şā'ir-i Mümtâz-ı 'Ālem	12 (-ā), 1356 (-āne düşürdi), 1399 (- āy), 1568 (-ā), 1681 (-ān fūrkat), 1685 (-ā yetist), 1845 (-ādadur), 1884 (-ār oldılar), 2471 (-eş), 2911 (-āruñ senüñ), 3337 (-ā), 3497 (-ānuñ senüñ), 4029 (-er gerder), 4049 (-ār), 4117 (-āndur), 4242 (-erden), 4313 (- āndan ayırma), 4448 (-ālīg it), 4742 (- āh eyler), 4746 (-ār), 4798 (-ān ditrer), 4801 (-āhumuz vardur), 4880 (-āl), 5141 (gün göstermedi), 5474 (- ārda)	Kaynaklarda, mecmuanın tertip edildiği dönemde yaşamış olma ihtimali bulunan bu mahlasla iki şairden söz edilmektedir. Birincisi, Hamid sancağından olup asıl adı Yûsuf Ziyâ'dır. Sultan Süleyman'a sunduğu <i>Yûsuf ile Züleyhâ</i> 'sı vardır. İkincisi ise Mostarlı Hasan Ziyâî Efendi'dir ve 1584'de vefat etmiştir. Latifi'nin, ikincisi hakkında " <i>ehl-i ilm tâifesindendir</i> " kaydından hareketle, mezkûr Ziyâyî'nin bu olduğu düşünülebilir. Ancak beyitlerin hiç birisinin <i>Ziyâyî Divanı</i> 'nda bulunmaması bu ihtimali zayıflatmaktadır. (A, L, SO, TH)
ZİYNETİ (3) Ziyneti-i Sirozî,	2711 (-āb ile), 3865 (-er), 5290 (-eti var)	(?-1553) Zînetî Çelebi, Sirozlu olup Dânişmend tâifesindendir. Ebussuud-zâde Ahmed Çelebi'nin yardımcılığını yapmıştır. Hakkında bilgi veren kaynaklarda, genç yaşında vefat ettiği dışında kayda değer bir bilgi bulunmamaktadır. (A, B, KA, SO, TN)
ZUHÜRİ (1) Zuhûri-i Şâmî	866 (-e şine)	III. Murat devri şairlerinden olup, asıl adı Mustafa'dır. Şamlı muhasebeci Pîrî-zâde Mehmed Çelebi'nin oğludur. Tımar ve zeamet erbâbındandır. (A, B, HÇ, KA, SO, TN)
ŞAİRİ BİLİNMEYEN MATLALAR		
[???] (396) TÜRKÇE BEYİTLER	21(-urduñ ā), 27 (-nā), 38 (-ā), 44 (-eb), 124 (-endür), 127 (-ādum andandur), 152 (-āsıdur), 153 (-ābdur), 159 (-erdedür), 161 (-ādur), 172 (-et arturur), 177 (-āındur), 189 (-ebidür didiler), 192 (-çer/-çar), 206 (-er), 220 (-er), 221 (-memeler), 245 (-es), 258 (-ān ol yok bu yok), 287 (-ebüñ), 309 (-eng), 315 (-il), 321 (-āl), 324 (-em), 338 (-enüm), 352 (-ān), 359 (-ersin), 382 (-ārdan), 406 (-ār ile), 419 (-ār olana), 420 (-āsına), 427 (-āre), 432 (-ānı), 437 (-ānı), 455 (-ārı), 511 (yā), 517 (-ā), 569 (-er), 573 (-āzı geçer), 576 (-erden güniler), 592 (-îr), 602 (-ayıdur), 618 (gelür), 623 (- ür), 629 (-ār), 637 (-urmaz), 644 (-îrümüz), 654 (-ānveş), 678 (-îrûñ senüñ), 681 (-îrûñ senüñ), 709 (-eng), 720 (-ok), 730 (-il), 756 (-ān), 761 (-ān), 763 (-ān), 767 (-ān), 772 (-ān), 775 (-ān), 782 (-gri olan), 788 (-āne ben), 789 (-aradan), 793 (benden), 795 (-endüm), 830 (-erin), 845 (- āne), 851 (-āne), 865 (-erkeşe), 867 (-ān evine), 876 (-ayına), 907 (-ay), 912 (-ya beni), 920 (- ūsını), 938 (-ānını), 944 (aña), 946 (-ā), 954 (-ā), 1029 (-ād), 1051 (-îrümüz), 1052 (-āruz biz), 1090 (-ār), 1098 (-āredür), 1106 (-ildür), 1120 (-āddan görmiş), 1124 (-āl itmiş), 1147 (-ār-ı	

	ışk), 1154 (-ünüñ), 1184 (-il), 1195 (-âl oldum), 1248 (-ün), 1250 (-ün), 1284 (-âda), 1302 (-âda yine), 1314 (-âneyi), 1328 (-arı/-eri), 1342 (-âh didi), 1364 (-âdı), 1421 (-i), 1428 (-âruñ ola), 1438 (-a kıymet), 1445 (-âr), 1460 (-ık mı olurlar), 1466 (-az durur), 1474 (-âz), 1476 (-âz), 1484 (-az), 1503 (-az eyle gel), 1521 (-az itmek neden), 1523 (-en), 1535 (-âza), 1562 (-â), 1571 (-efâ), 1588 (-a), 1648 (-et), 1649 (-at/-et), 1667 (-et), 1749 (-a), 1778 (-îb), 1782 (-îb), 1836 (-âmidur), 1837 (-ânıdur), 1843 (eyler yürür), 1856 (-lur), 1863 (-ezîr), 1866 (-er), 1871 (-ar), 1885 (-er), 1903 (-lmaz), 1921 (-ârumuz), 1925 (-es), 1935 (-iri kalmış), 1937 (-k), 1946 (-âhi kimsenüñ), 1950 (-âd itmedüñ gitdüñ), 1956 (-erüñ/-aruñ), 1964 (-eng itsem gerek), 2005 (-ârdan), 2006 (-ârdan), 2007 (-ârdan), 2017 (-em olmağdan), 2022 (sög ilen), 2023 (-âr isteyen), 2026 (-âra ben), 2036 (-ilin), 2043 (-ârı neylersin), 2044 (-â eylersin), 2046 (-irsin), 2058 (gider gitsün), 2059 (ölsün), 2066 (-ün), 2073 (-ân), 2081 (-ânuñ ile), 2083 (-âlarla), 2087 (-âr olmasa), 2088 (-ün olmada), 2099 (-âra), 2108 (-ânuma), 2118 (-âr olmaya), 2122 (-ân yirine), 2125 (-ye), 2126 (-risine), 2128 (-âha), 2132 (-ri), 2134 (-ârı), 2150 (-andırdı), 2156 (-ârımı), 2171 (-âh didi), 2184 (-egi), 2186 (-âyı), 2200 (-â), 2201 (-â), 2206 (-yâ), 2207 (-â), 2231 (-eb), 2244 (-âb), 2274 (-âb), 2281 (-âb), 2286 (-âb), 2289 (-âb), 2298 (-âb), 2299 (-âb), 2367 (-âdur), 2371 (-âdur), 2373 (-erdür), 2381 (-âl olur), 2384 (-âr), 2385 (-âr), 2389 (-âr), 2397 (-er), 2398 (-er), 2406 (-ür), 2412 (-er), 2419 (-âba beñzer), 2438 (-în olmaz), 2445 (-uzumuz), 2451 (-âremüz), 2464 (-âba mensübuz), 2489 (-arż), 2502 (-ü), 2507 (-ârem yok), 2509 (-ârem yok), 2535 (-etüñ), 2537 (-etüñ), 2539 (-erüñ), 2550 (-ânumuñ), 2552 (-âhı severseñ), 2561 (-âlündür senüñ), 2579 (-âl), 2588 (-âl), 2592 (-âl), 2598 (-âl), 2613 (-âm), 2618 (-ânum benüm), 2621 (-âhum), 2625 (-âm oldum), 2650 (-âkden), 2652 (-erden), 2653 (-âdan), 2657 (-ağñ olsun), 2685 (-ü), 2702 (-âh), 2703 (-âh), 2705 (-âh), 2708 (-âh), 2717 (-ân ile), 2723 (-âya), 2730 (-âdan yine), 2733 (-âreye), 2743 (-e), 2753 (-â), 2760 (-â), 2776 (-â saña), 2778 (-est), 2779 (-est), 2806 (-âd), 2828 (-er), 2829 (-ar), 2836 (-âmetler), 2840 (-üyuñdur), 2842 (-ârı sanur), 2864 (-âr), 2868 (-âr), 2881 (-ârsuz), 2882 (-â dimezüz), 2883 (-â dimezüz), 2900 (-elif), 2904 (-ağ), 2915 (-ânuñ senüñ), 2918 (-ânuñ), 2928 (-ân itdük), 2938 (-ül), 2956 (-endümden benüm), 2975 (-en), 3010 (-âr serv), 3011 (-âr serv), 3013 (-âr serv), 3025 (-ârda), 3046 (-âmete), 3050 (-âmete), 3058 (-âyile), 3076 (-âyeñde), 3108 (-ârum kalmadı), 3174 (-âr), 3177 (-er), 3199 (-îf), 3206 (-ür eyle gel), 3215 (-etde olalum), 3218 (-âhum), 3220 (-em), 3226 (-ârı cân), 3236 (-âneyi), 3239 (-în), 3242 (-âne), 3243 (-âne), 3246 (-âne), 3251 (-ânumuz gelse), 3262 (-ânumuza), 3271 (-âd eyle), 3272 (-âb eyle), 3288 (-en geldi), 3292 (-ânemi), 3293 (-ânemi), 3294 (-ânemi), 3296 (-ânemi), 3301 (-ân olam gibi), 3303 (-eri), 3308 (-ânesi), 3310 (-rî), 3317 (-ân oldı), 3318 (-âyı), 3319 (-âhı), 3320 (-ârı), 3322 (-eni), 3326 (-âddan ğayrı), 3327 (-etdür baña), 3328 (-â), 3353 (-et), 3373 (-ân eyler), 3385 (-ân arar), 3394 (-îştedür), 3397 (-endedür), 3399 (-âredür), 3427 (-ri var), 3428 (-âr), 3438 (-ân ğancer), 3445 (-aramaz), 3455 (-es), 3464 (-îrveş), 3477 (-aña mâni), 3488 (-oğ), 3510 (-ânemüñ), 3516 (-ândur ğancerüñ), 3543 (-ânum ol), 3556 (-âr benüm), 3576 (-ânuñdan), 3590 (-ânumı ben), 3594 (-arın), 3597 (-eyn), 3628 (-ân ile), 3629 (-âb ile), 3636 (-âre), 3639 (ğancere), 3640 (-âre çıkmazsa), 3643 (-anı), 3647 (-âni), 3664 (-ün oldı), 3688 (-âzdur), 3707 (-âz), 3711 (-âz), 3715 (-es), 3719 (-rmiş), 3739 (-eng itdüñ), 3743 (-ânenüñ), 3780 (-ân olayın), 3781 (ün), 3784 (-eden), 3797 (-ân), 3798 (-ân), 3813 (-ey ile), 3815 (-âya beñzeyeye), 3822 (-arım dâ'ire), 3834 (-âni), 3844 (-ef gibi), 3869 (-âmlar), 3871 (-er), 3873 (-er), 3883 (-âhir), 3902 (-âmuñ), 3903 (-âmuñ), 3905 (-âk), 3915 (-er ğammâm), 3923 (-âm), 3924 (-âm), 3925 (-âm), 3927 (-âm), 3932 (-âmdan), 3934 (-eden), 3946 (-ân ile), 3964 (-âmi), 3967 (-âm olmayaydı), 4021 (-îh), 4039 (-âr), 4059 (-âr), 4062 (-âr), 4064 (-âr), 4069 (-âr), 4070 (-anur), 4083 (-asıdur), 4095 (-ânumdur), 4124 (-er), 4130 (-rler), 4135 (-âd eylemiş taħrîr), 4160 (-âmdan çıkmış), 4181 (-at), 4223 (-âm), 4234 (-em), 4254 (-ân), 4256 (-erlik), 4259 (-âni ucından), 4262 (-în), 4266 (olsun) (Berây-ı Kuloğlı Muşâhib Paşa), 4296 (-ağına), 4333 (-âya), 4335 (-âh), 4353 (-u yüzine), 4354 (-ü yüzine), 4372 (-âl bir yüzden daħı), 4409 (-üridi), 4431 (-hâ), 4432 (-hâ), 4460 (-âr), 4472 (-âr), 4483 (-âyîdür), 4484 (-endesidür), 4487 (-öldür), 4523 (-

	āba müstağrak), 4539 (-el), 4541 (-āra mālīk ol), 4551 (-ūbuñ görem), 4560 (-endümden), 4565 (-in), 4571 (-etin), 4591 (-āre), 4592 (-āra), 4596 (-āsına), 4607 (-ārını), 4611 (-āni), 4617 (-ānı yok mı), 4625 (gölşeftālī), 4631 (-ārı hemdemi), 4651 (-āhı baña), 4661 (-āh saña), 4710 (-erd), 4729 (-er), 4731 (-ānsuz geçer), 4739 (-er/-ar), 4741 (-ān ider), 4758 (-āhumdur), 4777 (-er), 4780 (-ār), 4791 (-erden bildiler), 4797 (-a toķınur), 4805 (-ūs gerekmez), 4807 (-ānsuz), 4809 (-āh eylemişüz), 4810 (-āh eylemişüz), 4812 (-ālemüz), 4813 (-āremüz), 4818 (-āresiz/āresüz), 4823 (-āhdan korkmaz), 4845 (-ān āteş), 4849 (-rek), 4857 (-āk), 4871 (-ārı görüñ), 4874 (-ār degül), 4881 (-āh ne müşkil), 4885 (-züm), 4913 (-āhumdur benüm), 4926 (-er çekdüm), 4930 (-āh itdüm), 4935 (-āh eylemedüm), 4938 (-āha şaldum), 4939 (-āhı begüm), 4966 (-ār iken), 4975 (-ān), 4985 (-āhından), 4986 (-āhdan), 4988 (-āhından), 5010 (-ākden), 5038 (-āh şakın), 5059 (-āh), 5061 (-āh), 5076 (-āh), 5078 (-āh), 5082 (hevāda), 5087 (-āh), 5091 (-āhına), 5095 (-üle), 5106 (-āruma), 5109 (-ār ile), 5112 (-ār ile), 5114 (-āh ile), 5116 (-āh ile), 5120 (-endüm var ise), 5128 (-āyı), 5131 (-ālūmi), 5133 (-ārum kalmadı), 5134 (-eleki), 5136 (-ağmı), 5161 (-ā), 5163 (-ā), 5165 (-ā), 5176 (-ā), 5195 (-īb), 5198 (-īb), 5203 (-āb), 5241 (-ānı dürüst), 5246 (-āra gider), 5250 (-est), 5291 (-ar), 5295 (-ār), 5304 (-āra gider), 5312 (-ār eyler), 5313 (-ām eyler), 5333 (-er), 5399 (-āh), 5403 (-ftesine), 5405 (-ül gibi), 5411 (-ül gibi), 5431 (-z), 5456 (-le), 5465 (-in ile), 5468 (-ārda), 5470 (-ārda), 5471 (-ārda), 5473 (-ā ile), 5475 (-ül gibi), 5483 (-utdı)
[???] (398) FARŞÇA BEYİTLER	16 (-be-nev-rūzī-yi mā), 62 (-ārem ārzüst), 64 (-dārest), 71 (-em-est), 72 (-es-est), 76 (-enet), 79 (-āret), 93 (-ān dārend), 98 (-ān gereded), 242 (-ās), 250 (-eneş), 311 (-ek), 326 (-engem), 342 (-ān konem), 386 (-ndān), 435 (-ānī), 438 (-ānī), 534 (-est-i to miāyed), 539 (-ā bügzered), 540 (-ān dādend), 541 (-ed), 542 (-iz hored), 543 (-eş dāred), 656 (-īreş), 657 (-īreş), 661 (-īreş), 662 (-āneş), 736 (-ān bīnem), 739 (-ūr-ı dilem), 740 (-dīl çünkim), 743 (-ākem), 786 (-ān), 808 (-ān-ı men), 817 (-ün), 820 (-ān kon), 836 (-t-ı ū), 889 (-er kende), 894 (-āh), 937 (-ārī), 947 (-āzī me-rā), 950 (-ū-rā), 953 (-in-rā), 958 (-āb), 960 (-eb), 961 (-āb), 966 (-est), 967 (-ine dāşt), 968 (-iz yāft), 971 (-āb), 974 (-īnest), 977 (-iz yāft), 981 (-enest), 982 (-ānest), 983 (-ādī-i menest), 987 (-āst), 989 (-ūnest), 990 (-ūnest), 991 (-ān güzeşt), 992 (-āz goft), 1000 (-āl kerd), 1002 (-āl kerd), 1003 (-āl kerd), 1004 (-āl kerd), 1005 (-āl kerd), 1006 (-āl kerd), 1008 (-āl kerd), 1019 (-ād), 1034 (-in ne-şod), 1035 (-in küşte şod), 1036 (-üm şod), 1037 (-ün şod), 1038 (-āned), 1039 (-ün koned), 1040 (-ün üftāde būd), 1041 (-en ber-āyed), 1043 (-ün ne-reved), 1044 (-un besteend), 1045 (-āzed), 1046 (-ün şod), 1088 (-āne-i diğēr), 1132 (-ūneş), 1135 (-eneş), 1139 (-āneş), 1199 (-en kerdem), 1200 (-ādī dārem), 1204 (-ānem), 1207 (-enem), 1208 (-ndeem), 1209 (-ünem), 1216 (-īdīm), 1228 (-āl-i men), 1240 (-en), 1241 (-en), 1252 (-ün), 1255 (-ün), 1257 (-ün), 1261 (-ān), 1262 (-ān), 1263 (-ān), 1276 (-in), 1281 (-ān-ı to), 1299 (-āne), 1309 (-āne), 1311 (-āh), 1325 (-āh), 1336 (-ehī), 1346 (-en būdī), 1351 (-ā kerdī), 1355 (-eng zedī), 1400 (-ānī), 1405 (-eti), 1414 (dāştī), 1440 (-em ne-koned), 1453 (-āzem mīküşed), 1478 (-āz), 1486 (-āz), 1488 (niyāz), 1504 (-end-i toyīm), 1509 (cūyeş), 1528 (-in), 1541 (-āz kerdeī), 1557 (-āzem mīküşī), 1612 (em-mā), 1616 (-ā), 1617 (-ānī-rā), 1621 (-ānī-rā), 1630 (-em me-rā), 1632 (-ī me-rā), 1659 (-emest), 1662 (-emest), 1675 (-i^c-est), 1677 (-ārī güzeşt), 1678 (-est), 1679 (-emest), 1680 (-ā üftāde est), 1693 (-āh nīst), 1694 (-ir nīst), 1698 (-āy nīst), 1699 (-il nīst), 1708 (-āh nīst), 1709 (-ār nīst), 1716 (-ir nīst), 1717 (-āk nīst), 1742 (-em gered), 1756 (-ihā), 1761 (-eh bā-rā), 1766 (-ār-rā), 1769 (-ār-rā), 1770 (-ār-rā), 1771 (-ū-rā), 1773 (-ār-rā), 1796 (-üst), 1798 (-ārest), 1800 (-ār māst), 1801 (-er hoşest), 1802 (???), 1812 (-ān dared), 1823 (-ād), 1824 (-em şod), 1828 (-enk gered), 1873 (-ī), 1991 (-ūr misüzem), 1992 (-em nemi bīnem), 1993 (-em hem), 1995 (-āb nedārem), 2027 (-en), 2028 (-en), 2041 (-in), 2042 (-in), 2124 (-āh), 2181 (-āremkeşī), 2235 (-āb), 2303 (-ū est), 2307 (-ākest), 2320 (-āl gered), 2323 (-er dāred), 2339 (-in bāşed), 2475 (-eş), 2630 (-īrem), 2640 (-ān-ı mī goften), 2690 (-ev), 2710 (-āh), 2755 (-ū-rā), 2801 (-ādest), 2807 (-ed bāşed), 2808 (-āz bāşed), 2839 (-üvedger), 2884 (-eş), 2887 (-āyeş), 3090 (-erī), 3095 (-āmī), 3121 (-mā), 3123 (-āne-i mā), 3129 (-ā), 3130 (-ā), 3140 (-ā), 3143 (-est), 3149 (-t), 3151 (???), 3152 (-erest), 3155 (-ān-ı men āyed), 3156 (-ād gered), 3157 (-ām-āmed), 3158 (-ā mīnehed),

	3160 (-ān resīd), 3161 (-ūn çerāşed), 3163 (-ād), 3164 (-ād), 3212 (-āh-ı çün konem), 3217 (-ām), 3238 (-āne), 3248 (-āne), 3304 (-en amdī), 3316 (-ābī), 3329 (-em bā-rā), 3331 (-ā), 3346 (-īne-i men-est), 3348 (-īst), 3362 (-āmem nihād), 3363 (-āk şeved), 3554 (-dārem), 3561 (-ān dārem), 3562 (-il mīnenim), 3563 (-erem), 3598 (-īn), 3605 (-āy-ı to), 3609 (-ūn ezū), 3668 (-ā), 3760 (-il), 3772 (-erdī dārem), 3773 (-ūn konem), 3854 (-ām-rā), 3863 (-eş gered), 3864 (-ām begüşāyed), 3890 (-āmeş), 3893 (-āyeş), 3928 (-īzem), 3947 (-nūrest), 3948 (-este), 4013 (-st), 4014 (-et hūyest), 4031 (-āl-i mibāyed), 4033 (-hoşāmed), 4035 (-end), 4193 (-īķ), 4231 (-ār ter şodem), 4434 (-ā), 4443 (-nigāristān-ı mā-nīst), 4548 (hem tā nedīdem), 4665 (-ā nerā), 4672 (-āle-i mā), 4673 (-es-rā), 4684 (-erd menset), 4690 (-āne īst), 4704 (-āk berāyed), 4715 (-āh vākī⁹ şod), 4844 (-āh hoyeş), 4889 (-ākem), 4892 (-ākem), 4896 (-īdem), 4944 (-ākem), 4945 (āh çun konem), 4946 (-ūn konem), 4948 (-āhī gerdem), 4949 (-ūd dilem), 4953 (-en dārem), 4959 (-āhem), 5016 (-āk-i men), 5043 (-to), 5045 (-āh ez-to), 5065 (-āh), 5086 (-āh), 5142 (-erdī), 5180 (-ed me-rā), 5191 (-ūy-i to me-rā), 5201 (???), 5205 (-āb), 5213 (-ūyet), 5215 (-nest), 5219 (-īden müşkilest), 5220 (-ā gerd nīst), 5221 (-ārest), 5223 (-erest), 5229 (-em hāhem reft), 5230 (-īrest), 5233 (-āne-i test), 5235 (-ūy-i dost), 5236 (-ūy-i dost), 5245 (-ār revend), 5249 (???), 5257 (-eng āyed), 5264 (-āmed gered), 5265 (-āzed), 5271 (-eşk-i berd), 5279 (-ār-ı hod), 5282 (-ār-i nekoned), 5289 (-ār), 5504 (-āgī)

ÖZET

GÜRBÜZ Mehmet, Kâbilî'nin “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr” Adlı Şiir Mecmuası, Doktora Tezi, Ankara 2011.

Tezimize konu olan eser, XVI. yüzyılda derlenmiş olan “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr” adlı matlalar mecmuasıdır. Mecmua, kendisi de bir şair olan Kâbilî tarafından derlenmiştir. Çalışmamız, 722 şaire ait 5515 matladan oluşan tek nüshasını tespit edebildiğimiz mecmuanın metninin ortaya konulması ve bununla ilgili inceleme yapılması üzerine kurulmuştur.

Eser üzerindeki incelememizin iki boyutu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, genel olarak mecmuaların niteliği ile ilgilidir. Bu bağlamda öncelikle mecmuaların tanımı, kapsamı, tarihsel gelişimi, şekil ve içerik özellikleri üzerinde durulmuş ve gelenek içerisindeki rolleriyle günümüz okuyucusuna sunduğu imkânlar tartışılmıştır. Bu bölümde mecmuaların tasnifi gözden geçirilmiş ve son zamanlarda ortaya konulan mecmua metinlerinden hareketle yeni bir sınıflandırma denemesi yapılarak bilim dünyasının dikkatine sunulmuştur. Yine bu çerçevede daha önce üzerinde durulmamış bir konu olarak mecmuaların biyografik yönleri üzerine de bir değerlendirme yapılmıştır.

İncelememizin diğer boyutu da mecmuanın içeriğiyle ilgilidir. Zira sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili beyitleri ihtiva etmesiyle tematik bir yönü olan mecmua, benzerlerinden farklı ve önemli bir konumdadır. Tespitlerimize göre farklı edebî türlerde işlenen bir konunun mecmualara yansıdığı ilk örnek olması ve söz konusu mecmuadan sonra bu konuda başka mecmuaların da derlenmiş olması onu daha da önemli hale getirmiştir.

Eserin içeriğiyle ilgili diğer bir nokta da şairlerle ilgilidir. Mecmuaya alınan beyitler çoğunlukla Türk şairlerden seçilmiş olmakla birlikte Fars şairlerinden de 1046 beyit alınmıştır. Bu durum, aynı unsurla ilgili olarak Türk ve Fars şairlerinin ortak ve farklı kullanımlarını tespit etme imkânı sunmaktadır. Bu yönleriyle mecmua, hem divan edebiyatı araştırmacılarının bugün yapmaya çalıştıkları sevgilinin güzellik unsurlarıyla ilgili tematik çalışmalar için ve hem de derlendiği dönem itibarıyla Türk ve Fars edebiyatları/şairleri arasındaki etkışimin ortaya konulmasına yönelik olarak ilk elden yardımcı olabilecek en temel kaynaklardandır.

Bu yönleriyle çalışmamız sadece bir metin neşri olmaktan çıkarak mecmualar üzerine yeni tespitlerin yapıldığı, sevgilinin güzellik unsurlarının ele alındığı ve bu temanın metinlerarasılık bağlamında Fars ve Türk şairlerince ele alınış biçimlerinin karşılaştırıldığı çok yönlü bir çalışma olmuştur.

Anahtar Sözcükler:

1. Divan edebiyatı
2. Mecmua
3. Sevgilinin güzellik unsurları
4. Biyografi
5. Metin neşri

ABSTRACT

GÜRBÜZ Mehmet, Kâbilî's Poetry Periodical (Mecmua) Titled "Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr (Poems Worthy of Sultan of Beauties)", PhD Thesis, Ankara 2011.

The subject of our thesis is the periodical of "matla"s (first couplet of poetry) compiled in XVI. century. Magazine is compiled by person who is from Kâbilî pen name, and is also poet. Our study is established for handling the text of poetry periodical which we found one copy consisting of 5515 matlas belonging to 722 poets and for making studies related thereto.

There are two dimensions about our study on it. First one is about quality of the poetry periodicals in general. In this context, firstly we have elaborated definition, scope, historical background, shape and content features of poetry periodicals, and we have discussed the opportunities presented to today's readers with roles within tradition. In this section, we have reviewed classification of poetry periodicals and have made new classification trial for text of poetry periodicals, which are recently revealed; and we have presented to attention of science world. Furthermore, we have made review on biographical aspect of poetry periodicals as a subject not mentioned before.

The other dimension of our study is related to content of the poetry periodicals. Because the poetry periodicals having thematic aspect with inclusion of couplets related to beauty of the beloved is in different and important position that the similar ones. According to our findings, the magazine has gained importance because the subject handled in different literary types is the first example reflecting to the poetry periodicals and other poetry periodicals are also compiled after the poetry periodical in question with same subject.

The other point related to content of work is about poet. The couplets mentioned in the magazine have been mainly selected from Turkish poets, and 1046 couplets have been taken from Persian poets. This case allows us to find common and different use of Turkish and Persian poets with regard to same factor. With these aspects, the poetry periodical is most basic source that can help beforehand as for revealing the interaction between Turkish and Persian literature/poets at the period which has been compiled and for thematic studies related to beauty of the beloved attempted to be done by the Classical Ottoman Poetry researchers.

With these aspects, our study is versatile study which makes new determinations on poetry periodicals stopped only being text publication, handles beauty of beloved and compares forms handled by Persian and Turkish poets in context of intertextuality of this theme.

Key Words:

1. Divan literature
2. Poetry periodical
3. Elements of beloved's beauty
4. Biography
5. Text publication